THESAURUS LINGUAE LATINAE

This file contains a part of the *Thesaurus Linguae Latinae* (ThLL), published in print in Leipzig *et al.* 1900–. Please check on our website (www.thesaurus.badw.de) whether you have the latest version of the file (the version is indicated in the last line on this page).

The **abbreviations** used in the ThLL are explained in the *Index librorum*, which has basic information on all Latin texts from Antiquity (incl. chronology and editions). It is regularly updated and can be consulted on our website: www.thesaurus.badw.de.

Navigating in this file

This file has a **bookmark for every headword**, including those in the *Addenda et Corrigenda* (in vols. VII/2, IX/2, X/1, X/2, *Onomasticon* C & D). You can use the list of bookmarks for fast navigation and to get an overview over the entries. Please note that the list of bookmarks=headwords may not (yet) be complete.

Searching in this file

You can search through the bookmarks/headwords in many pdf-readers after activating the option 'include bookmarks' (or similar) in the search menu.

The file includes an uncorrected OCR text, which may be useful for copying short phrases. **You can search through the text, but may not find what you are looking for – even if the information is contained in the printed volume.** Due to the complexity of the typeface and the age of the print the searchable text (*behind* the page on the screen) is only partially correct and thus may differ from the digital reproduction (= what you see on the screen). **The text of the print** (and its digital reproduction) **is the only authentic version of our dictionary**.

For full-text searches you can use the ThLL-database published by *De Gruyter*™ (available in research libraries).

License and limitations of use

This work is offered to you under a *Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs CC BY-NC-ND* license (explanation here). In addition, you are not allowed to print or modify (parts of) this file or to upload it to a public website (**no file-sharing**). We kindly ask you to respect these restrictions. Instead, please refer fellow researchers to our website. Continued access to this version of the ThLL depends on your acceptance of these conditions. Please also leave this page and the watermark in the file.

Further information

We are enthusiastic about cooperation with academic researchers anywhere in the world. Please include references to the ThLL in your publications where relevant. If you have a lexicographical question about the Latin of Antiquity which cannot be answered from the published volumes of the ThLL, please contact us; contact information is on our website: www.thesaurus.badw.de.

Enjoy working with the Thesaurus Linguae Latinae!

Michael Hillen, General Editor and Project Leader
Munich, February 2019

version 1 (6 February 2019)

THESAVRVS LINGVAE LATINAE

EDITVS IVSSV ET AVCTORITATE
CONSILII AB ACADEMIIS SOCIETATIBVSQVE
DIVERSARVM NATIONVM ELECTI

VOLVMEN V

PARS ALTERA

E

MCMXXXI—MCMLIII

LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

exquīsītim *adv.* GLOSS. *v. p. 1170, 66.* *fere i. q. studiose, curiose*: VARRO Men. 18 aeger medicos -m convocabas. AVSON. 412, 5 p. 270 P. -m (-ius *l. v.*) universa limabo.

exquīsītio, -ōnis *f.* *ab* exquirere. *de notione*: *v. l. 30. 32.* GLOSS. ἐκζήτησις. *legitur inde a* VARRONE? (*cf. l. 29 sqq.*), TERT. [*e falsa versione*: CONC.S II 2, 2 p. 105, 26 quae a ... patribus ... definita sunt ad -em ... eorum, quae ... ebullierunt haereses (*gr. II 1, 2 p. 127, 7* ἀναίρεσιν ... τῶν ... αἱρέσεων. *II 2, 2 p. 7, 22* ad repellendas ... haereses. *p. 84, 1* peremptionem. *II 3, 2 p. 154, 4* interemptionem. *al. falso lectum ob iotacismum*: ἀνεύρεσιν).]

A *i. q. appetitio* (*cf. p. 1817, 48 sq.*): 1 *usu laxiore*: **a** *animantium*: IREN. 1, 2, 1 quoniam vellet omnes hos in intellectum et desiderium -is patris sui (*i. dei*) adducere (ζητήσεως. 1, 2, 2. 2, 18, 7; *postea syn.*: inquisitio). THEOD. MOPS. in I Thess. 2, 18 p. 16, 5 in absentium (*Swete*, absenti *codd.*) ... -e. **b** *rerum*: IREN. 1, 4, 1 *Sophiam* in -em egressam ... luminis (*i. Christi* [ζήτησιν]). 5, 14, 2 -em salutis.

2 *usu strictiore*: **a** *i. q. vindicatio* (*cf. p. 1818, 55*): TERT. ieiun. 4 p. 278, 26 comminatus fuerat per -em sanguinis de manu fratris et de manu bestiae omnis ([*gen. 9, 5* ἐκζητήσω. *cf. p. 1818, 57*]. IREN. 5, 14, 1). **b** *i. q. vexatio diaboli*: VITAE patr. 3, 14 p. 747A manifeste ... ista -o ars maligni diaboli est (*gr. Nau 1908 p. 269 n. 176* συνάντημα ... τοῦ ἐχθροῦ).

B *i. q. investigatio*: 1 *generatim* (*cf. p. 1818, 72*): IREN. 5, 30, 1 quidam sine -e hoc acceperunt (ἀνεξετάστως). ARNOB. in psalm. 103 p. 475D agant sibi philosophi infructuosas -es. CASSIOD. in psalm. 130, 4 p. 944C in istis ... -bus pravis et infelici doctrina turgentibus.

2 *speciatim*: **a** *t. t. rhet.*: DIOM. gramm. I 426, 25 (*ex Varrone*) enarratio est obscurorum sensuum quaestionumve explanatio vel -o, per quam uniuscuiusque rei qualitatem poeticis glossulis exsolvimus. *aliter*: SCHEM. dian. 28 p. 74, 22 ἐξετασμός est -o, cum res complures divisas cum interrogatione exquirentes singulis quae conveniunt applicamus. **b** *in iudicio, i. q. quaestio* (*cf. p. 1819, 55*): TERT. nat. 1, 3, 1 p. 62, 2 discussores scelerum ..., cum ... diligentiam deseratis neque confessionem recipiendo ... neque -em digerendo damnatoribus semper consulendam. COD. Iust. 5, 9, 9, 1 nec de cetero ... in ea re -em fieri. 7, 17, 1 pr. ad secundam -em *iudicis*. GREG. M. epist. 4, 6 p. 238, 10 ut ... feminam sub districta ad te facias -e perduci.

C *i. q. excogitatio sim.* (*cf. p. 1820, 34*): 1 *i. q. inventio*: VVLG. sap. 14, 12 initium ... fornicationis est -o idolorum (ἐπίνοια. *syn.* adinventio). CASSIOD. var. 12, 4, 3 *ingeniosa Graecia* vina sua ... condiat aut ... insaporet, sub tanta tamen -e reperitur simile nil habere. 2 *fere i. q. machinatio, dolus*: GREG. M. epist. 8, 17 p. 19, 19 nullus ... audeat de reditibus ... qualibet -e minuere nec ... dolos ... facere. 9, 74 p. 92, 25 ut ... cuilibet fraudi sub qualibet occasione sive -e locus aliquis patere non valeat. GREG. M. epist. 1, 14a p. 15, 16 hoc constitutum nullus qualibet -e vel nitatur arte dissolvere.

exquīsītor, -ōris *m.* *ab* exquirere. GLOSS. ἐκζητητής. *qui exquirit* (*acced. gen. obi.*: *l. 56. 57. 59*): 1 *i. q. appetitor*, ζηλωτής: EPIST. Austras. 4 p. 116, 1 ecclesiae rem ... concupisti, quando sollicitus -r exposcis, quae ego ... remisi potius quam quaesivi. 2 *i. q. investigator*: VVLG. Bar. 3, 23 -es prudentiae et intellegentiae (ἐκζητηταί). CASSIOD. in psalm. praef. 12 p. 17C *Hilarius* episcopus divinarum rerum acutissimus et profundissimus -r. var. 7, 5, 4 *Archimedes* subtilissimus -r. 3 *i. q. excogitator, inventor*: ITALA II Macc. 7, 31 (recc. BM) omnis malitiae -r adversus Hebraeos (εὑρετής, *Vulg.* inventor. PHYSIOGN. 22 p. 36, 8). IORD. Get. 196 consiliorum in rebus bellicis -r. *Oellacher f.*

exquoquo *v.* exc-. **exrādīco** *v.* erad-.

?**exrārēsco,** -ere. *ab* ex *et* rarescere. *fere i. q. prorsus rarum fieri*: COLVM. 3, 12, 3 raram *terram* supra modum velut per infundibulum transmittere imbres, et sole ac vento penitus siccari atque -ere (*Sang.*; exarescere *rell.*; exolescere *ed. pr.*).

exrogo *v.* erogo. ? **exsaccātus** *v.* exsicco.

ENN. scaen. 39 parere se ardentem facem visa est in somnis Hecuba; quo facto ... Priamus somnio mentis metu perculsus ... **exsacrificābat** hostiis. *poetice pro sacrificiis expiare, cf.* ἐκθύεσθαι.

exsacro *v.* exsecror.

ex(s)acrum odibile simulacrum GLOSS.

exsaevio, -īre. *ab* ex *et* saevire. *i. q. saevire desinere, desaevire*: LIV. 30, 39, 2 Populonium ... cum pervenisset *consul* stetissetque ibi, dum reliquum tempestatis -ret *eqs.*

exsalātus (exal-), -a, -um. *ab* ex *et* sal, *cf.* exacinare. *opp.* insalare, *v. Svennung, Wortstud. Oribas. p. 79.* *scribitur* exal-: ORIBAS. eup. 4, 45 Aa; syn. 3 add. Aa, *v. l. 81 sq.* *i. q. sine sale, insulsus*, ἄναλος: MARCELL. med. 29, 54 butyri -i (29, 61. 35, 32). ORIBAS. eup. 4, 45 Aa p. 561 adipem porcinum veterem sine sale vel -um (syn. 3 add. Aa p. 908init.). syn. 5, 5 p. 49p. med. si oleum non sit axungiae (*corr. Rose, Cael. Aur. gyn. frg. p. 143, 20*, ex- *trad.*), pelles exsal[i]atae sunt imponendae. *K.*

exsanguēsco, -ere. *ab* exsanguis. *fere i. q. terrore percuti ita, ut aliquis sanguine ex vultu refluente pallescat, exhorrescere*: IVL. Aug. c. Iul. op. imperf. 6, 14 p. 1526init. obruitur illico grandine timoris et doloris procellis, atque ad omnia -ens dubia compos sui non sinitur manere consilii.

exsanguino, (-āvī), -ātum, -āre. *ab* ex *et* sanguis, *cf.* exsanguis, sanguinare. *scribitur* exa- *l. 12.*

1 *i. q. sanguine privare, exsucare* (*syn.*): VITR. 8 praef. 3 animalia ... si fuerint sine umoris potestate, -ta et exsucata ... interarescent.

2 *i. q. sanguinem (valde) effundere*: PS. CELS. 5 ind. cap. 165 cod. *J* (*s. V*) p. 188² qui nimis -ant, vino reficiendi *eqs.*

exsanguis (exan-), -e. *ab* ex *et* sanguis. *de scriptura*: exa-: *saepissime, e. g.* LVCR. 3, 596 (O¹Q¹). 3, 721. VERG. Aen. 2, 212 (*PM, item* 2, 542). 6, 401 (*FP*). 9, 453 (*M*). *cf. l. 39 sqq.* exsengyium (*gen. plur.*): TAB. devot. Audollent 251 II 13 (*saec. II.* *cf. Jeanneret, Langue des tablettes d'exécr. lat. p. 13*). *cf. et p. 1825, 37.* *de formis*: *formae a declinat. substantivi sumptae* (*at v. l. 34 sq.*): [exsanguni: *quasi indecl. pro dat. et acc. adhibitum, i.* ex sanguine (*cf. Ind. p. 241 Zangemeister*) *in inscrr. dubiae interpr.*: CIL IV 1410 Venus enim plagiaria (*i. seductrix*) est, quia -guni meum petit *eqs.* 1411 quia -guni meo cupit parere. *cf. Väänänen, Lat. vulg. des inscr. Pomp. p. 181 'composé syntaxique'.*] *acc.* -guinem (*def. Hoppe, ALL 15, 1908, 281*): SERV. auct. Aen. 4, 620 quidam ... *Aeneam* -guinem (*ed. Daniel*, extanguinem *trad.*; -em *Thilo*) dicunt repertum (*v. p. 1825, 30*). *nom. plur.* -guines: SERV. auct. Aen. 3, 67 (*v. p. 1825, 16*) -guines mortui dicuntur (*edd. Daniel., Commel.* [*v. et l. 24*]; et sanguines *F*; -es *ed. Masvic.*). GLOSS. IV 441, 27 -guines. *neutr.* -guine: FLOR. epit. 3, 11, 11 (*l. v.*). GLOSS. II 582, 35 incruentum (*v. infra l. 68 sqq.*). *praeterea l. v. in codd., e. g.* -guinibus BELL. Afr. 90, 2. NOT. Tir. 74, 6 -is *inter* sanguis *et* consanguineus. *ex doctrina gramm.*: PRISC. gramm. II 160, 19 composita ... si adiectiva fuerint, communia sunt, ut hic sanguis, hic et haec -is et hoc -e (GRAMM. suppl. p. 117, 27). II 251, 8 a sanguine compositum non servat simplicis declinationem: hic et haec -is, huius -is. *de notione*: SYNON. Cic. p. 439, 32 B. pallidus. lividus. -is ... seminecatus (*cf.* GLOSS.L II Abav. EX 10 sine sanguine, pallidus, semivivus. V Aa E 1014 mortuus). CLAVD. DON. Aen. 2, 210 (*v. p. 1825, 82*) p. 177, 6 *in lusu verb.*: venientibus ... anguibus ... diffugimus ... -es, visu ipso consternati: quoniam de anguibus loquebatur adlusit, ut diceret ... -es. -es tamen proprie significantur sine sanguine. ISID. orig. 10, 89 -is quod sit extra sanguinem (*cf. l. 53 sqq*). GLOSS. ἔξαιμος (*v. p. 1825, 12. cf. p. 1825, 14*). *v. et l. 28. 29. p. 1825, 52.* *legitur inde ab* ACC. (*p. 1826, 35*), TRAG. inc. (*p. 1825, 58*), CAECIL., VARRONE, RHET. Her., CIC. [*variat c.* exiguus: *recte, ut vid.*, -is: CIC. de orat. 1, 57 *v. p. 1826, 73 et p. 1470, 38.* *dub.*: DECL. in Catil. 25 exiguam (*Kristoferson*, exiguem *A*; exsanguem *cett.*). *loco lacunoso*: CARM. de bell. Aeg. 31 qua⟨s⟩ ... nunc quaerere causas exs⟨a⟩ngu⟨is⟩que (*Kreyssig*) mor⟨a⟩s vitae libet. *e coni.*: CAECIL. com. 132 *v. p. 1825, 77.*]

i. q. sine sanguine:

I *sensu passivo*: A *stricta significatione*: 1 *praep.* ex *vim privativam exercente* (*cf. gr.* ἀναίμων *et* ἄναιμος. *v. Wackernagel, Synt. II 296*): **a** *i. q. sanguine omnino carens*: α *de animalibus*: LVCR. 3, 721 animantum copia (*i. vermes cadaverum*) ... exos et -is. β *de animabus defunctorum, de umbris* (*cf.* animas ... pallentes *Verg. Aen. 4, 243*): VERG. Aen. 6, 401 licet *Cerberus* ... -es terreat umbras ([*v.* CLAVD. DON. *ad. l.* p. 561, 2]. OV. met. 4, 443 errant -es sine corpore et ossibus umbrae. SIL. 13, 476 STAT. Theb. 1, 308). OV. met. 10, 41 talia dicentem *Orphea* ... -es flebant animae (TAB. devot. Audollent 251 II 13 [*s. II*] iudices -ium [*v. l. 16 sq.*] animarum). SEN. Oed. 598 Ditis ... -e vulgus (STAT. Theb. 4, 519). γ *de rebus variis* (frontem *l. 67*): OV. met. 2, 831 pallent amisso sanguine venae ... oraque duruerant, signumque -e sedebat (*seq.* lapis. *cf. in imag.*: PLIN. paneg. 35, 3 -em illam et ferream frontem [*i. quae erubescere nequit, quasi ferrea sit*]). *in metaphora audaciore de poculis i. potione incruenta*: PRVD. apoth. 431 feritas ... cruenta Geloni (*qui antea cruorem biberat*) lacte mero sitiens -a (*v. l. 29*) pocula miscet.

b *i. q. sanguinis parum habens, sanguine egens* (*de habitudine corporis quasi t. t. medic.*: *l. 73*): SEN. dial. 4, 19, 5 siti fameque ⟨t⟩abidi et quibus -e corpus (*cf. p. 1825, 37*) est maligneque alitur et deficit. PS. QVINT. decl. 12, 2 *legatus* saginatus et satur atque abundans ... -es ac pallidos *fame cives* ad calculum vocat (12, 7). PAVL. NOL. carm. 15, 283 -es artus. *cf. et p. 1826, 19.*

c *i. q. a sanguine purgatus*: STAT. Theb. 1, 522 torrere -a ... viscera caesarum pecudum.

2 *notione praep.* ex *q. e.* '*foras*' *accedente et plus minus vigente*: *is (id) ex quo sanguis efflu(x)it*: **a** *de muliere haemorrhousa* (*cf. Vulg. Luc. 8, 43 sq.*): CLAVD. carm. min. app. 21, 15 -is Christi contingit femina vestem: stat cruor in venis *eqs.*

b *fere de vulneratis*: α *i. q. (animam cum sanguine effundens) deficiens, moribundus sim.* (*syn.* confectus *p. 1825, 3*; confixus, lacer

[P. Schmid]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

l. 9. paene, prope -is *v. l. 17.* *cf. et p. 1826, 19)*: CIC. Sest. 79 iacentem et concisum plurimis vulneribus extremo spiritu -em et confectum (CELS. 2, 8, 27 si quis sani corporis vulnere factus -is est. CVRT. 7, 7, 36). LIV. 29, 18, 13 *legatus* toto corpore laceratus ... -is est relictus, recreatus dein *eqs.* (*aliter l. 22*). PLIN. nat. 37, 169 in proeliis etiam -i (*v. app. cr.*) salutarem *haematiten lapidem* pronuntiavit *Zachalias*. SIL. 5, 327 letalem pertulit ictum, -esque viri conantis vellere ferrum in vulnus cecidere manus. TAC. hist. 2, 22, 2 pars subeuntium obruti, pars confixi et -es aut laceri (3, 27, 2). IVL. VAL. 2, 33 Darius -i iam corpore ... loquitur (*cf. antea 32*: vulneratum atque adhuc spirantem). VVLG. II Macc. 14, 46 cum et sanguis eius magno fluxu deflueret ..., et iam -is effectus *eqs.* (ἔξαιμος). CASSIOD. Ios. antiq. 8, 15 p. 255in. graviter ... et mortaliter fuerat sagittatus et ... factus -is interiit (*gr. 8, 415* λιφαιμήσας).

β i. q. exanimatus, mortuus (*sc. qui vitam c. sanguine effudit. cf.* SERV. auct. Aen. 3, 67 sanguis ... velut animae possessio est, unde -es mortui dicuntur): *nota* paene, prope -is, (*i. q. paene mortuus. v. et p. 1826, 55*): LIV. 1, 41, 2 paene -em virum (*Tarquinium*). CASSIAN. conl. 2, 5, 4 p. 45, 14. LIV. 1, 48, 4 prope -is *Servius Tullius* ... interficitur. 23, 15, 13 prope -is ruina superincidentium virorum ... oppressus (*cf. 8* seminecem). 29, 9, 7 legatum ... lacerant et prope -em ... relinquunt (*aliter l. 5*). 30, 18, 13. GELL. 5, 2, 4 moribundus ... ac prope iam -is *equus*. ① *de hominibus*: VERG. Aen. 9, 453 nec minor in castris luctus Rhamnete reperto -i et ... tot ... peremptis *eqs.* 11, 818 illa manu moriens telum trahit ...; labitur -is (*aliter p. 1826, 29. cf.* PRVD. apoth. 489; *syn. 491* exanimis). LIV. 4, 19, 5 *regi* -i detracta spolia (SIL. 9, 88). LVCAN. 2, 202 -es immissa morte catervas (*cf.* VAL. FL. 3, 274 super -es confertae caedis acervos ... ruunt. CLAVD. 8, 472). VAL. FL. 3, 280 in mediis -i rege reperto aggeribus (SERV. auct. Aen. 4, 620 *v. p. 1824, 24*). STAT. Theb. 12, 22 itur in -em populum. TAC. hist. 3, 25, 2 patrem ... -em amplexus. *audacius de imperio per mortem regis (sc. fictam ab Hypsipyla) tamquam -i*: STAT. Theb. 5, 325 *Hypsipyle*: subeo ... -e imperium et maestam sine culmine Lemnon. ② *de corporibus (cadaveribus) et corporis partibus (de manu Mosei in comparat. l. 48)*: CIC. Verr. II 5, 130 -a (exangula [*i.* -guia] *V*, exsanguium *cett.*) corpora mortuorum (VERG. Aen. 2, 542 corpus ... -e ... Hectoreum [HOMER. 1044]. OV. met. 2, 647. 4, 244. 5, 136 Pont. 3, 2, 31 LIV. 3, 48, 7. QVINT. inst. 6 prooem. 12 frigidum, -e. FLOR. epit. 3, 11, 11 mortuum et -e. *aliter l. 10. p. 1824, 73. 1826, 24. 27. 35*). CVRT. 8, 3, 13 *servus* caput Spitamenis *abscisum* ... ostendit; confuderat oris -is notas pallor (STAT. Theb. 4, 510). VAL. FL. 3, 310 artus (HOMER. 5). SIL. 7, 679 effudit vitam; ... membra pependerunt curvato -a ramo (HOMER. 998). STAT. Theb. 9, 522 -es umeri et perfossa ... pectora *Hippomedontis*. AVG. serm. 275, 3 p. 1255fin. -bus reliquiis hominum. DRAC. Romul. 9, 44 *Polyxene* precatur, funeris Hectorei poscens -e cadaver. *de manu leprosa in comparatione*: TERT. resurr. 55 p. 114, 22 mutatur Mosei manus et ... ad instar emortuae -is est, exalbida, frigida *eqs.*; *cf. Vulg. exod. 4, 6.*

B *significatione laxiore et translate*: **1** *respicitur potius color*: *fere i. q. pallidus* (*cf.* GLOSS.L I Ansil. EX 1134 [= III Abstr. EX 70] sine sanguine aut pallidus. *v. et p. 1824, 36 sqq.* *syn.*: decolor *l. 62.* funereus *l. 67.* luridus *l. 68. p. 1826, 7.* pallens *sim. l. 66. 67.* *opp.*: niveus, rutilus: MAXIM. eleg. 1, 134 [*cf. l. 66*]. rubens *p. 1826, 5*):

a *ex causa quacumque* (*fere de corporis humani partibus; de herbis l. 69, de luna l. 62, de serpentium ossibus l. 72*): TRAG. inc. 190 lacrimae peredere umore -es genas (STAT. Theb. 7, 475 -es Iocasta genas et bracchia planctu nigra ferens. *cf.* SIL. 12, 319 Roma [*v. p. 1826, 49*] ... -is rursus tollebat ad aethera vultus [CLAVD. 28, 155]. SISEBVT. Anth. 483, 44 Phoebe ... nonnunquam decolor ... vacuo ... -is deficit ore [*cf. vs. 16 sq., 26 sq.*]). VARRO Men. 425 atque exsangui⟨bus ex artu⟩bus dolore elurescat (*Havet*, eiur-, evi- *trad.*) colos (SALL. Catil. 15, 5 color ei -is. RVT. LVP. 2, 7. SIDON. carm. 5, 339 ipsi ... color -is, quem ... pallens pinguedo tenet. MAXIM. eleg. 1, 134 inficit ora pallor et -is funereusque color. *cf. et p. 1826, 1. 7*). OV. met. 4, 267 partem ... coloris luridus -es pallor convertit in herbas; est in parte rubor. SCHOL. Iuv. 1, 43 'sic palleat': -is nimia coitus consuetudine *eqs.* (*v. app. cr.*). AMBR. Hel. 12, 43 p. 436, 23 pallor -is (*cf. p. 1826, 7 sq.*) ora *ebriorum* suffundat. CLAVD. rapt. Pros. 3, 342 ossa serpentum ... cumulis -bus albent.

b *ex certa causa*: *α ex metu sim.* (*cf.* SERV. auct. Aen. 2, 212 -es timentes; nam ideo timentes pallescunt, quia ante -es fiunt. *apponuntur*: attonitus, territus, timens, tremens, trepidus *sim.* *de rebus personatis v. p. 1826, 1. 6. 12. huc pertinere vid.*: CAECIL. com. 132 volat -is [*Bothe*, sanguis *trad.*], simul anhelat): BELL. Afr. 90, 2 *Uticensibus* metu -bus de vitaque ... desperantibus *eqs.* (OV. met. 9, 224. SEN. Phaedr. 1053 frigido -is metu. CVRT. 4, 14, 2. 7, 2, 13. STAT. Theb. 3, 361 trepidi -esque metu. PRVD. psych. 709 SIDON. epist. 5, 13, 2. *cf.* CVRT. 9, 5, 26 metuentem et sollicitudine propemodum -em [*antea*: territus]. *cf. p. 1826, 3. 7. 8*). VERG. Aen. 2, 212 diffugimus visu *serpentium* -es (*cf. p. 1824, 38*). OV. trist. 3, 1, 55 (*liber ad lectorem loquitur*) quatitur trepido littera nostra metu; adspicis -i chartam pallere colore? SEN. Herc. f. 414 gelidus per artus vadit -is (-es *A*) tremor (*cf.* VAL. FL. 3, 263 tenet -es rigor horridus artus, ceu pavet *eqs.*). Phoen. 528 stupeo et -is tremo ...; membra quassantur metu *eqs.* CVRT. 7, 7, 26 *Aristander* -is attonitoque similis stabat, per metum etiam voce suppressa. STAT. Theb. 7, 49 Iraeque rubentes -esque Metus (*ad l. 83 sqq.?*). APVL. met. 5, 18 Psyche ... rapitur ... formidine; ... tremensque et -i colore lurida ... ait *eqs.* 9, 27 -i pallore (*cf. p. 1825, 71*) trepidantem puerum. ARGVM. Plaut. Aul. 1, 4 Euclio ... -is amens servat. DICT. 2, 42 territi atque improviso tumultu -es. RVFIN. Clement. 3, 45 Simon ... conscientia percussus, colore mutato -is effectus est; extimuit enim *eqs.* CLAVD. 20, 165 -em (-is? *Buecheler. cf. l. 83 sqq.*) glacie timor alligat Histrum. CYPR. GALL. exod. 493. *β ex ira, furore* (*apponuntur*: aestuans, furens): CIC. har. resp. 2 *Clodius* -is atque aestuans se ex curia repente proripuit; ... sine suo voltu, sine colore, sine voce constitit (*cf. antea*: furentem. ad Q. fr. 2, 3, 2 furens et -is).

2 *notione infirmitatis praevalente*: *i. q. invalidus, debilitatus*: **a** *generatim*: *spectat ad vires*: *α corporis* (*hic illic notio propius acced. ad significationes quas p. 1824, 71 et p. 1824, 83 invenies*): ① *in universum* (*syn.* aeger, confectus, enervatus, semivivus: *l. 22. 25. 28. 33*): CIC. Sest. 24 ut si gladium ... inbecillo seni ac debili dederis, ... ⟨sic⟩ cum hominibus enervatis atque -bus consulatus tanquam gladius esset datus *eqs.* LVCR. 3, 596 mollia ... -i cadere omnia ⟨corpore⟩ (*v. l. 27. aliter p. 1825, 37*) membra. LIV. 32, 3, 5 *milites dicunt* confectos iam se labore, ... -es tot acceptis vulneribus esse (CVRT. 9, 3, 5 inermes ... et nudi et -es. 9, 3, 10 intuere corpora -a, tot perfossa vulneribus *eqs.*). STAT. Theb. 12, 706 -is et aegra iuventus. PS. QVINT. decl. 5, 16 -is manus (*cf.* CLAVD. 24, 326 -is dextera torpet remigis). AVSON. 359, 31 p. 217 P. labitur -is (*in centone Vergil.; aliter p. 1825, 26*). AMBR. epist. 53, 5 p. 1167A quotiescumque *sorores Valentiniani* eo (*i. fratris cadaver spectatum*) accedunt, -es (*i. dolore confectae*) revertuntur. SIDON. epist. 3, 13, 9 per ... multiplicem pestilentiam -is semivivusque (*cf. p. 1824, 37*). *de vento personato*: SIDON. carm. 7, 587 -em ... Austrum (*opp.* Boreas ... fortior). ② *in senectute*: ACC. trag. 56 -e est corpu' mihi atque annis putret (SIL. 6, 478 [*verba Reguli*] torpent captivo in senio vires ...; -i spectatis corpore nomen. *cf. p. 1825, 37*). SEN. contr. exc. 8, 5, 2 militavi senex, militavi -is (*v. app. cr.*). LVCAN. 1, 343 -is ... senectus (TAC. Germ. 31, 3). SIL. 2, 320 -es ... merendo stant prima inter signa senes. 10, 117 -em senio dextram. STAT. Theb. 11, 323 -es crudescunt luctibus anni. CLAVD. 18, 301 cum tenderet artus -es onerare toga ... senex. *inde fere i. q. senex, vetus*: PRVD. psych. praef. 48 mater -is (*i. Sarra*) stupet, herede gaudens et cachinni paenitens (*cf. gen. 18, 10 sqq. 21, 1 sq.*). ③ *in defectione animi*: CIC. Pis. 88 debilitatio atque abiectio animi tui, ... cum tu ... -is et mortuus (*sc. hyperbolice*) concidisti. OV. epist. 13, 23 tenebrisque -is obortis ... dicor procubuisse; ... ut rediit animus *eqs.*

β rei publicae, civium, militum, tyranni, regionum (*v. et p. 1825, 60. de legibus personatis l. 66. syn.* defectus, defessus, exhaustus, fatigatus, fessus, fractus, iacens, moriens: *l. 53. 55. 56. 58. 59. 61. 63. 65*): CIC. rep. 2, 2 rem publicam ... Atheniensium ... -em iam et iacentem ... Phalereus sustentasset Demetrius (VAL. MAX. 5, 3, 2b non solum contusam et confractam ... r. p., sed paene [*cf. p. 1825, 17*] iam -em atque morientem. PS. AVR. VICT. epit. 9, 16. OROS. hist. 5, 23, 1 -is adhuc atque exhausta intestina pernicie tamquam febribus [*v. l. 65*] Romana r. p.). SALL. Catil. 39, 4 defessis et -bus (SALL. [?] rep. 1, 5, 2. *cf.* STAT. Theb. 10, 433 fracti -esque *Pelasgi* [IVST. 31, 3, 1 Nabidem ... fractum velut -em in regno reliquit]). SIL. 11, 150 populi (*cf. p. 1825, 31*). IVST. 39, 5, 6. 41, 6, 3 Bactriani ... bellis fatigati ... velut (*v. l. 60*) -es oppressi sunt. AVR. VICT. Caes. 9, 1 (= PS. AVR. VICT. epit. 9, 5) Vespasianus ... -em diu fessumque terrarum orbem brevi refecit. OROS. hist. 6, 12, 2 constitui nunc ante oculos velim -em defectamque Galliam, post illas ardentissimas febres *eqs.* (6, 12, 7; *syn.* frigidam. *cf. l. 57*). *nota* (*v. l. 50*): CLAVD. 26, 38 claustris ... solutae tristibus -es audent procedere leges.

b *speciatim*: *in arte orat., rhet.*: *i. q. exilis, tenuis* (*syn.* aridus, attritus?, exilis, exsucus, tenuis: *l. 72. 73. 78. 79. 81*): *de genere orationis*: RHET. Her. 4, 11, 16 qui non possunt in illa facetissima verborum attenuatione commode versari, veniunt ad aridum et -e genus orationis, quod non alienum est exile nominari. CIC. de orat. 1, 57 tenui quodam -ique (*v. p. 1824, 46*) sermone (*opp.* cum omni iucunditate et gravitate). *de scriptis*: SEN. epist. 64, 3 quorundam scripta clarum habent tantum nomen, ⟨in⟩ (*add. Beltrami*) cetera -a sunt. QVINT. inst. 10, 4, 3. *de oratore*: QVINT. inst. 12, 10, 14 qui videri Atticorum imitatores concupiebant ... aridi et exsuci et -es. TAC. dial. 18, 5 Calvum quidem Ciceroni visum -em et attritum (aridum *Schulting*). *de sono et vi vocabuli*: GELL. 13, 21, 5 'centum urbes habitant magnas' (*Verg. Aen. 3, 106*); hic ... muta, ut 'urbis' dicas: nimis exilis vox erit et -is (*cf. opp. antea*: insubidius ... et pinguius).

II *sensu activo*: *qui pallidum aut debile efficit* (*cf. et l. 6. 11. at quaeri potest, num e. g.* morbus -is *p. 1827, 4 sq. per enal-*

[*P. Schmid*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lagen aut metaphoram dicatur): Hor. epist. 1, 19, 18 quodsi pallerem casu, biberent imitatores -e cuminum (v. vol. IV 1378, 81 sqq.; Plin. nat. 20, 159 sq.). Ov. met. 15, 627 pallida . . . -i squalebant corpora morbo (Lact. Phoen. 15 non huc -es morbi, non aegra senectus . . . nec metus asper adest). Apvl. met. 9, 23 -i formidine trepidantem. Clavd. 5, 130 -is Rufinum perculit horror; infectae pallore genae.

deriv.: exsanguesco, exsanguino. *P. Schmid.*

exsanio (exan-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* sanies. *scribitur* exan-: Colvm. 12, 49, 10; *et l. 27 sq.* Chiron *fere ubique.* Not. Tir. 74, 11 -at. *legitur inde a* Celso. [*e coni.: l. 16. 18.*]

i. q. saniem extrahere: **1** *strictim: fere i. q. purgare corpus animalis (vulnus)*: **a** *medicamento, i. sale, aceto sim.*: Cels. 5, 27, 1^B (*absolute*) *sal* vulneri imponitur, . . . -at enim. Sen. dial. 11, 3, 1 tirones . . . manus medicorum . . . horrent, at veterani, quamvis confossi, patienter . . . velut aliena corpora -ari (*Iuretus al.*, exsanari *A*, exsecari *vulg.*) patiuntur. Chiron 563 *labia* cum ⟨ex⟩saniata (*Bulhart*) fuerint, sanum invenies iumentum. 574 excarnata aceto et oleo (593 *al.*). *cf. ind. p. 368.* **b** *sudatione*: Sen. epist. 86, 6 piscinas . . . in quas multa sudatione corpora -ta demittimus. **2** *laxius*: **a** *proprie: fere i. q. extrahere sucum, exprimere*: Colvm. 12, 49, 10 tota nocte . . . pondere pressam bacam (*i. olivas*) velut -ari. 12, 55, 2 compositis . . . supra tabulatum tergoribus (*sc. suis*) aut frustis vasta pondera imponito, ut -etur. **b** *transl.: i. q. amaritudinem extrahere, exinanire*: Colvm. 12, 57, 1 aquam nitratam suffundito *in semen sinapis*, ut omnem amaritudinem eius et pallorem -et ([exa- *Sang.*, exinanit *Lips.*]. 12, 57, 2 cum -veris [exa- *Sang.*, exinaniveris *Lips.*] sinapi . . . amygdalam adicito). *cf. gr.* ἐξιχωρίζεσθαι.

exsarcio (exar-), **exsercio** (exer-), -sarsī, -sartum, -īre. *ab* ex *et* sarcire. *scribitur*: exer-: Pavl. Fest. p. 81. CIL XI 4095 (*a. 341*). exsar-: Not. Tir. 80, 84 -sarcit. 80, 85 -sarsit. [*e coni.: l. 36. 38. 41. dub.*: Cic. Phil. 11, 13 *v. p. 1859, 20.*]

fere i. q. sarcire, compensare: Ter. Haut. 143 ancillas, servos, nisi eos qui opere rustico faciundo facile sumptum -sercirent (*Lambinus*, -ercerent, -ercent *trad.*) suom omnes . . . vendidi (Pavl. Fest. p. 81 -ercirent, sarcirent. Schol. Ter. Bemb. *ad l.* -sercirent [*Palmerius*, -ercer- *trad.*], resarcirent). Q. Cic. pet. 45 cum id petitur, quod honeste . . . promittere non possumus, . . . belle negandum est; ut . . . demonstres quam moleste feras, aliis te id rebus -sarturum (*Lambinus*, exact- *codd.*) esse persuadeas. CIL XI 4095 (*a. 341*) *thermas* cum augmento operi⟨s⟩ novi -ercientes (*cf. Buecheler, Kl. Schr. III 287 -ire 'apte reparationis significat operam et a novis accessionibus distinguit'*).

ex(s)artum (exar-, *sic ubique*), -ī *n. et* **exartus**, -ūs *m.* (*v. l. 52. cf. l. 55*). *ab* ex *et* sarire. [*francog.* essart. *M.-L.*] *fere i. q. actio qua regio silvestris in formam agrorum redigitur aut regio ipsa arboribus et virgultis purgata et ad culturam parata*: Conc. Aurel. a. 538 p. 82, 15 de opere . . . rurali, id est arata vel vinea vel sectione, messione, excussione, -o (-um *l. v.*) vel saepe censuimus abstinendum *die dominica* (Conc. Cabil. a. 639 sqq. p. 212, 9 ruralia opera, id est arare . . . -us facere *eqs.*). Lex Burg. lib. const. capit. leg. 13 p. 36, 14 de -is (lib. const. 13 p. 52, 3. 54, 2 p. 89, 7. 9). lib. const. 13 p. 52, 4 si quis . . . in silva communi -um fecerit *eqs.* (*ibid.* p. 52, 5 -um quem fecit *eqs. v. l. 52*). 41, 1 p. 72, 12 in -o suo. 67 p. 95, 9 Romano . . . de silvis medietate in -is servata.

exsatiābilis, -e. *qui exsatiari potest*: Not. Tir. 20, 89 *ante* inexsatiabilis, *post* satiabilis, insatiabilis. *lect. var.*: Stat. Theb. 1, 214 *v. p. 1828, 22.*

compos.: inexsatiabilis.

exsatio (exat-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* satiare. *scribitur* exat-: Sen. epist. 99, 1 (B^1). *al.* *legitur inde ab* Ov., Liv. [*l. v.*: Avian. fab. 42, 14 *v. p. 1828, 40. e coni. v. l. 77. cf. p. 1828, 6.*]

fere i. q. plene et omnino saturare, explere (*syn.*: explere, exsaturare, implere *l. 69. p. 1828, 5. 10. opp.*: esurire *l. 67. 71. 73*):

1 *proprie*: **a** *de hominibus*: Liv. 40, 28, 2 *milites* nisi -ti cibo vinoque arma non capiebant. Heges. 5, 40 p. 384, 10 non esurio iam, postquam me filius meus pavit, abunde -ta sum, famem nescio (*antea*: quae matrem exsaturarunt. *gr. aliter*). Svlp. Sev. dial. 1, 4, 4 *herbae* suavitate delectati atque -ti sumus. Petr. Chrys. serm. 124 p. 540^D -tus dives (*opp.* pauper esuriens). Val. Cem. hom. 10, 2 p. 723^C gula numquam poculis -t[ur]a. Favst. Rei. rat. fid. 1 p. 455, 15 deus quinque milia esurientium quinque panibus . . . -at. *audacius de epulis* (*cf. l. 76*), *quibus cibi cupiditas completur*: Petr. Chrys. serm. 118 p. 522^C agricola fructus uberes et -tas epulas cantat, ut . . . vomeris laborem non sentiat et sudorem. **b** *de re* (*cf. et l. 74*): Chiron 695 aceto et oleo licinium -tum (*Niedermann, Rev. Phil. 47, 1923, 55*; [et] satiatum *Oder*).

2 *translate: iram, saevitiam sim.*: Ov. met. 8, 543 Parthaoniae . . . Latonia clade -ta domus. Liv. 9, 1, 9 quorum saevitiam non mors noxiorum, non deditio exanimatorum corporum . . . -ent. 38, 54, 10 populum Romanum ne morte quidem P. Scipionis -ari (*antea*: contentos esse). Sil. 7, 535 cruore (*v. p. 1828, 1*) -ate . . . plenos rubiginis enses (*cf.* Stat. Theb. 9, 14 tela). 12, 271 iras. 16, 541 multo . . . cruore (*v. p. 1827, 83*) -ta . . . corda. Tac. ann. 3, 17, 2 aviam ac patruum sanguine miserrimae domus -ret. Amm. 19, 11, 14 antequam -ret caedibus barbaricis manus. *cupiditatem, gloriam sim.*: Sen. epist. 73, 2 quibus *hominibus* numquam . . . occurrere ulla liberalitas potest, ut cupiditates illorum, quae crescunt, dum implentur, -et. Cvrt. 9, 6, 15 *Alexandrum* orabant, ut tandem -tus (*Vogel*; ex sati⟨et⟩ate *Bentley*; -t(a)e *codd.*) laudi modum faceret. Tac. ann. 2, 38, 1 si, quantum pauperum est, . . . liberis suis petere pecunias coeperint, singuli numquam -buntur. Plin. paneg. 57, 1 iam -tus honoribus et expletus. Pomer. 2, 17, 1 p. 462^B concupiscentiam suae carnis. *dolorem, desiderium sim.*: Sen. epist. 99, 1 magnum vulnus male ferenti paulisper cedendum est, -et se (*i. fere dolorem suum*). Sil. 12, 107 urbe Dicarchea (*i. Puteolis*) parat -are dolorem *Hannibal.* Stat. silv. 5, 1, 35. *vultum, conspectum*: Stat. Theb. 8, 650 illam unam (*i. sponsam*) . . . aspicit *Atys moribundus* et vultu non -atur amato. Svlp. Sev. epist. 2, 4 cum -ari vultu illius conspectuque non possem.

deriv.: exsatiabilis.

exsaturābilis, -e. *qui (quod) saturari, expleri potest*: Verg. Aen. 5, 781 *Venus ad Neptunum*: Iunonis gravis ira nec -e pectus cogunt me . . . preces descendere in omnis. Stat. Theb. 1, 214 terrarum delicta nec -e (*Pς*; exsuperabile *ω*; -e *s. scr.* exsatiabile *D*) Diris ingenium mortale queror.

exsaturātio, -ōnis *f.* *fere i. q. saturitas, expletio* (*v. opp. l. 27. 29*): Chalc. comm. 166 p. 219, 19 (*antea*: est erroris causa . . . prima, quam Stoici duplicem perversionem vocant) par atque eadem habetur sententia de indigentia . . . et -e, blanditiis obiurgationibusque. 203 p. 244, 13 inriguum . . . fluidumque corpus vocat ob praedictas egestionis et -is vices.

exsaturo (exat-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* saturare. *scribitur* exat-: Ov. met. 5, 19 (*s. scr.* s *N*). Symm. or. 2, 10 Avian. fab. 35, 4. 42, 14 *al.* *legitur inde a* Cic., Verg., Ov. [*e coni. v. l. 45.*]

fere i. q. exsatiare, explere: **1** *proprie*: Ov. met. 5, 19 *verba Cephei*: quae visceribus (*i. Andromedā filiā*) veniebat belua ponti -anda meis. Hyg. astr. 2, 15 p. 55, 4 ut hostiis immolatis iocinera consumerent in deorum altaribus, ut -are eos pro visceribus Promethei viderentur. Pavl. Nol. carm. 18, 233 quorum (*i. boum*) fecundus labor -bat egentem *rusticum* (*vi praep. evanida, cf. 18, 227* saturare). Avg. c. Faust. 19, 4 p. 500, 26 an . . . de victimarum sanguine . . . te -asse deum exultas? Avian. fab. 42, 14 rabido fauces -are (exsatiare *l. v.*) lupo (*sc. haedum*). Salv. eccl. 3, 15 p. 273, 20; *antea*: ventrem expleat. *v. et p. 1827, 69.* *in imag.*: Svlp. Sev. epist. 3, 7 *velut mergi pisces captantes daemones* captos devorant, -arique non queunt devoratis. Petr. Chrys. serm. 146 p. 593^B Christus coeli pane . . . -at nationes (*cf.* Arator ad Parth. 82 p. 252^A -are [*Sirmond.*, ex saturitate *cod.*] famem).

2 *translate*: *libidinem, odium, iram sim.*: Cic. carm. frg. 40 haec habeo, quae edi, quaeque -ta lubido hausit (*v. gr. Anth. Pal. 7, 325. cf.* Avg. pecc. orig. 37, 42 p. 201, 10 lasciviendi voluptate -andae cupidini inserviunt). Verr. II 5, 65 cum eius cruciatu . . . animum (*aliter l. 60*) . . . -are vellent. Verg. Aen. 7, 298 odiis . . -ta quievi (Avian. fab. 35, 4. *cf.* Avg. in psalm. 78, 14 p. $1016^{med.}$ propter -andum odium . . . desiderare vindictam. Leo M. serm. 59, 3 p. 339^A). Stat. Theb. 5, 303. 6, 176 dum vulnere iusto -ta *sim* oculos. Amm. 14, 7, 16. Heges. 1, 8 p. 12, 27 non viscerum meorum cruciatibus et lenta tabe daemonium -etur (*gr. 1, 84*). 2, 8, 3 p. 144, 18. 5, 21, 4 p. 346, 16 Simon . . . tantorum mortibus -tus (*gr. aliter*). Avg. in psalm. 108, 7 p. $1435^{init.}$ quomodo placeat poena iniquorum accusatori inimicitias -are (*fere i. q.* -ando finire) cupienti. *dolorem, animum* (*aliter l. 51*): Stat. Theb. 6, 83 si damnis rabidum queat -are dolorem. Symm. or. 2, 10 p. 325, 22 -at animum gloriosum fortunata velocitas (Mar. Victor aleth. 2, 530).

deriv.: exsaturabilis, exsaturatio.

[**exsaucio**, (-āvī), -ātum, (-āre). *ab* ex *et* sauciare. *i. q. valde laedere.* *v. lect. var.* Pass. Theclae rec. C 31 p. 85, 3 *s.* exsentio *p. 1846, 35.*]

ex(s)calp- *v.* ex(s)culp-.

exscarīfātio, exscarīfo *v.* scarif-.

ex⟨s⟩caturrio *v.* scat-.

exscelestus *v.* scel-.

exscendo, exscēnsio (exscēnsus) *v.* esc-.

exscindo (exci-), -scidī (*v. p. 1240, 34 sqq.*), -scissum (*v. l. 81. p. 1829, 18. cf. p. 1240, 15 sqq. 40 sqq.*), -ere. *ab* ex *et* scindere. *de scriptura*: Cassiod. gramm. VII 204, 10 (*ex Cornuto*) -o s habere debet, scindo enim est simplex (*at in codd.* s *fere deest*). *de notione*: Synon. Cic. p. 421, 10 B. delet. -it. solo aequat. prosternit. p. 421, 20 diruit. ad solum deducit. p. 424, 1 evertit . . . evellit *eqs.* Diff. ed. Beck p. 52, 29 inter diruit et -it: diruit qui captam urbem totam ad solum usque prosternit, -it qui singulas partes paulatim capiendo delet. Gloss. IV 411, 6 -it rumpit vel [r]evertit[ur] (*Buecheler*). IV 69, 3 -ssa disrupta (*al.*). *legitur inde a* Cic., Sall., Verg. *de ratione inter* -ere *et* excīdere *intercedente v. p. 1240, 23 sqq.*

[*per prothesin q. d. pro* scindere *e. g.*: Rvstic. Conc.^{S} I 4 p. 59, 26 scindi (*Schwartz* [exindi, *i.* exsc- *M*]. p. 74, 14 [exscindere *M*;

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

item p. 76, 25 *bis*]. *aliter l. v.: v. l. 14*). *e coni. v. l. 24.* *lect. var. v. l. 5. 52. 55. 64 et l. 14.* *cf. etiam p. 1241, 29.*]

1 *c. vi conscindendi, divellendi: fere i. q. abscindere (c. abl. separ. l. 5), con-, rescindere*: VERG. Aen. 5, 685 Aeneas umeris -ere vestem (abscindere, excidere *ll. vv.*; rescindere *Serv. in lemm.; cf. Claud. Don. ad l. p. 502, 28* discissa ab umeris veste, quod signum fuit doloris). PRIMAS. in apoc. p. 861B ut retia -bantur (*seq.* retia scissa).

2 *c. vi discindendi, findendi*: **a** *proprie: lapides*: STAT. silv. 3, 1, 123 praecipuus ... labor est -ere dextra oppositas rupes et saxa negantia ferro (*cf.* PROB. Verg. georg. 3, 34/36, *v. p. 1241, 51*). **b** *transl. (c. sensu auctivo praep.): fere i. q. separare,* σχίζειν: LEO M. epist. 44 Conc.S II 4 p. 20, 10 re vera omne christianae fidei sacramentum ... -itur (*l. v.* scinditur), nisi hoc ... aboleatur (*gr. Migne 54, 830A* σχίζεται).

3 *c. vi delendi, exstinguendi (cf. p. 1240, 26 sqq.)*: **a** *proprie: fere i. q. praecidere: arbores* (VLP. dig. 43, 27, 1, 2 *v. p. 1240, 59*): RVFIN. symb. 44 p. 383A cum videant -ssae arboris truncum rursum pullulare de terra (*antea: Itala Iob 14, 7* abscissa, *Vulg.* praecisa). **b** *transl.: fere i. q. evertere, destruere (syn.:* abolere: *l. 64 sq.* delere: *l. 41.* destruere: *l. 55.* radere: *l. 41.* trucidare: *l. 60.* urere: *l. 31.* *cf. et l. 32. 35*): **α** *urbes, aedificia, fines sim.* (sculptiones *l. 40*): CIC. dom. 61 hostium urbes ... odio solemus -ere ([*Manutius*, excip- ω]. Planc. 97 LIV. 44, 27, 5 TAC. hist. 4, 58, 2 IVST. 8, 3, 11 AMM. 24, 4, 13). Mil. 90 templum ..., aram sociorum ... inflammari, -i, funestari. rep. 6, 11 Numantiam ([*v. p. 1240, 72*]. off. 1, 76 *v. p. 1240, 61*). VERG. Aen. 2, 177 Pergama telis. 6, 553 *portam* bello. 12, 643 -ine (exsc- M^1) domos ... perpetiar? (*cf.* SIL. 12, 500 -i ... patiar socialia tecta?). LIV. 28, 44, 2 multum interest alienos ... fines an tuos uri et -i videas. CVRT. 4, 13, 23 vicos (TAC. ann. 3, 20, 1). SIL. 4, 473 Carthaginis arces. 12, 580 *Romam* (12, 670. 17, 189 eversam). STAT. Theb. 1, 261 Mycenas. 4, 760 (753 Kohlm.) Thebas (7, 155. 8, 515 *v. p. 1240, 52*). 10, 906 turres -ere Cadmi. TAC. hist. 1, 65, 2 -rent sedem Gallici belli (*antea:* eversionem. 3, 72, 1 sedem Iovis ... furore principum -i). 3, 46, 2 castra legionum -ere parabant (4, 78, 2. *cf.* ann. 2, 64, 3 -ere castella, causas bello [13, 39, 1. 15, 27, 3]). ann. 14, 31, 3 nec arduum videbatur -ere coloniam nullis munimentis saeptam. LACT. inst. 1, 18, 8 oppida (AMM. 20, 7, 11. 27, 12, 5). FILASTR. 21, 4 has ... Ezechias rex impressiones sive sculptiones deleri iussit atque ferro radi penitus atque -i. AMM. 25, 4, 10 regna ... Germanorum. AVG. civ. 3, 2 p. 98, 22 D. Ilium. MART. CAP. 5, 467 muros.

β *animantia: homines, populos* (animam *i. vitam l. 48*): SALL. epist. Mithr. 17 socios amicos ... inopes potentesque trahant -ant. VERG. Aen. 4, 425 Troianam -ere gentem (9, 137 STAT. Theb. 4, 670). 7, 316 populos. VAL. FL. 6, 468 genus omne -ere Phoebi. SIL. 4, 672 forti ... animam (*v. l. 44*) hanc -ered extra. TAC. ann. 2, 25, 2 Caesar ... populatur, -it non ausum congredi hostem. IVVENC. 1, 565 qui vos -ere gaudent. LVCIF. non conv. 9 p. 18, 19 -i merueris; excisi (*cf. p. 1240, 40 sqq. 1243, 22*) igitur estis cuncti blasphemi. CLAVD. 3, 232 -ere (excing-, exting- *l. v.*) *cives* funditus et nomen gentis delere laborat. *partes corporis, in imagine*: LACT. inst. 3, 2, 2 ordiamur ... a communi philosophiae nomine, ut ipso capite destructo facilior nobis aditus pateat ad -endum (*R*, excid- *cett.*, *cf. p. 1240, 57*) omne corpus. CHROMAT. in Matth. 9, 2 p. 350A si manus tua scandalizat te, abscinde eam, ... unde haec magis membra vitiorum, malae mentis et pravae cogitationis -ere.

γ *res incorp.*: SEN. clem. 1, 26, 1 *v. p. 1245, 16.* SIL. 7, 643 *v. p. 1244, 77.* TAC. ann. 16, 21, 1 trucidatis tot insignibus viris ad postremum Nero virtutem ipsam -ere concupivit. PRVD. ham. 47 unius naturae -ere vires (*def. Bergman, Eranos 12, 1912, 140*; scindere *pars codd.*). AVG. doctr. christ. 2, 40, 61 vanus idolorum cultus. VINCENT. LER. 23, 31 -endae (extrudendae P^1) atque abolendae religionis periculum.

deriv.: exscissatus.

ex(s)cissātus, -a, -um. [*ab* exscissus, exscindere *frequentative. W.*] NON. p. 108, 14 -tum laniatum, vulneratum. Plautus *eqs.* (*v. loc. seq.*). PLAVT. Cist. 383 (frg. 11) capillo scisso atque -is auribus.

ex(s)cissio, -ōnis *f. v. p. 1256, 33. 44. cf. et p. 1256, 28 sq.*

[**exscrātis** (-att-) *v. p. 1837, 70.*]

ex(s)creābilis, -e. *ab* exscreare. *qui, quod exspui potest*: PLIN. nat. 20, 157 *puleium silvestre* pulmonum vitia -ia facit.

GLOSS. V 18, 19 **ex(s)creāmentum** ... quod spuimus vel ex(s)creamus, habetur. ⌊item⌋ (⌊ ⌋ excrementum?, *cf.* GLOSS. V 66, 19) ser..ntum virile, unde animalium et hominum corpora concipiuntur *eqs.*

***exscreātio** (excr-), -ōnis *f.* *ab* exscreare. 1 *t. t. med. i. q. eiectio sputi, pituitae sim.* (*significatur aut actus exscreandi aut status qui -bus fit aut sputum ipsum, pituita, phlegma sim.* [*cf. p. 1830, 42*]): PLIN. nat. 20, 139 contra purulentas -es ... sumi censent (22, 158. 30, 43 purulentis vel cruentis [*v. p. 1830, 3*]. *al.* MARCELL. med. 16, 48 cohibet et sanat. *v. et p. 1830, 5*). 20, 197 tussibus vetustis -busque. 20, 237 pulmonibus -es faciles facit (21, 155 *al.*). 20, 244 -es pectoris purgat *herba* (24, 38. 24, 40 crebras. *al.*). 20, 246 cruentas (26, 28 *al.* MARCELL. med. 16, 35 *al.*). 21, 123 sanguinis -es (23, 76. 23, 142 sanguinis -i medentur ita *eqs. al.* PLIN. med. 1, 23 purulentas -es sanguinis, vomicas *al.*). 28, 194 extrahunt pulmonibus difficiles -es. 29, 47 puris et sanguinis (*v. l. 3*). MARCELL. med. 16, 78 sanguinulentas -es ... emendant (16, 80 hic haustus sanguinulentam -em ... cludit). CASSIAN. inst. 12, 27, 3 p. 225, 21 sputa ... contrahuntur, -es etiam ... provocantur. CASS. FEL. 33 p. 68, 13 tussis ... cum abundanti -e aut humectatione. 39 p. 86, 4 *sanguis* cum -e despuitur (*cf. l. 3*). PS. SORAN. quaest. med. 201 quid est lethargus? oblivio mentis cum sopore et tarda -e.

2 *i. q. actio screandi (cf. l. 59 sqq.)*: CASSIAN. inst. 2, 10, 1 p. 25, 16 cum consummatur oratio ..., non sputus emittitur, non -o obstrepit, non tussis intersonat.

exscreātus, -ūs *m.* *ab* exscreare. 1 *i. q. exscreatio, v. l. 13 sqq.*: CASSIAN. conl. 23, 6, 3 p. 650, 5 tussis, -us, risus, oscitatio, somnus obrepserit. CAEL. AVR. chron. 5, 10, 119 adiuvat ... eruptionis celeritatem sternutatio adhibita et ... -us quidam hinnibilis iugiter affectatus. 2 *i. q. excrementum, sputum sim.* (*v. p. 1829, 81*): CAEL. AVR. chron. 2, 11, 128 *sanguis* cum quodam -u despuitur. 5, 10, 98 tussicula ... sine ullo tumoris -u (*cf. infra l. 51*). diaet. pass. 84 ex sputu sanguinis cum quodam -u (92 excludatur *ex ore sanguis*).

***exscreo** (excr-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* screare. *scribitur c. -s-: v. p. 1283, 77. sine -s-:* NOT. Tir. 89, 28 -at. *al.* CHAR. gramm. p. 469, 20 B. *inter* verba quae apud Latinos active proferuntur, apud Graecos autem passive declinantur. GLOSS.L III Abstr. EX 20 -at proicit. *v. et l. 60.* *legitur inde a* PLAVTO, VARRONE, TIB., PRIAP., OV.

1 *fere i. q. exspuere*: **a** *in universum (nota gestum -andi c. imprecatione sollemni l. 33. 39; c. vi despuendi, despiciendi l. 34. 37)*: PLAVT. Asin. 40 age, age usque -a (*sc. verba. cf. antea*: te ... obsecro ... ut quae locutu's despuas). VARRO ling. 7, 65 ab -ando scrati⟨a⟩e (*an* scrattae *leg.? cf.* FEST. p. 333 scra⟨t⟩tae dicebantur nugatoriae ac despiciendae mulieres ... ab iis quae screa idem appellabant, id est quae quis -are solet. *v. l. 32*). PRIAP. 12, 9 dentem de tribus -vit unum. PHAEDR. app. 8, 9 'tune me, commilito, spoliare es ausus?' ille continuo -at sibi in sinistram et sputum digitis dissipat. 'sic, imperator, oculi exstillescant mei, si vidi aut tetigi' (*cf. l. 31 sq.*). VITAE patr. 5, 4, 70 p. 873C tussiens -bat phlegma, quod *eqs. ibid. bis.* **b** *t. t. med.: i. q. c. impetu quodam et sono sputum, pituitam, phlegma sim. de pectore educere et eicere*: CELS. 2, 4, 3 pus expuere (*fere opp.*), vix -are. 2, 7, 15 qui spumantem sanguinem -ant (PLIN. nat. 20, 27. 32, 24 [*syn.* reicientibus]. *passim.* GARG. MART. med. 56 *al.* MARCELL. med. 16, 34 *al.*). 2, 7, 35 paene nihil in tussi -atur (2, 8, 23 nisi *eqs. al.*) 2, 8, 2 facile spirat, facile -at. 3, 22, 3 pus (PLIN. nat. 20, 49 *al. cf.* SCRIB. LARG. 77 purulenta. PLIN. nat. 26, 28 CHIRON 357 *al.* MARCELL. med. 16, 70 purulentum et fetidum. ANTHIM. 77 p. 29, 3 si vulneratus fuerit pulmo et purulenta -ant). 4, 11, 2 neque quicquam ut ex ulcere -atur. *al.* SCRIB. LARG. 94 difficulter glutinosa (96). *ibid.* -ant ea, quae obstant transitui spiritus. PLIN. nat. 29, 43 cruenta. *al.* PLIN. med. 1, 25 *umor* adeo fecunde subnascitur, ut non tam -etur quam evomatur (*opp.*). *al.* ORIBAS. syn. 1, 5 Aa p. 39, 7 M. contingit ... ut superfluitas laxata proiciatur per salivas vel muccos et fleumata -etur soluta (*La* evacuationem facit. *gr. 1, 5, 1* φλέγματος ἔκκρισιν γίνεσθαι).

2 *fere i. q. arteriam asperam impetu quodam sonoque quasi purgare* (GLOSS. χρέμπτομαι): TIB. 1, 5, 74 ante ipsas -at usque fores (*amator, sc. 'ut puellae significet se ante fores esse'. ad h. vs. alludit*: OV. trist. 2, 460 cur totiens clausas -et ante f.). OV. epist. 20, 24 *nutrix Cydippae* -at et fictā dat mihi signa notā. QVINT. inst. 11, 3, 160 clare -are (*sc. oratorem*). SVET. Nero 24, 1 in certando ... ita legi oboediebat, ut numquam -are ausus *eqs.* (HIER. epist. 22, 35, 2 quo loquente tantum silentium fit, ut nemo ... audeat -are).

deriv.: exscreabilis, exscreamentum, exscreatio, exscreatus.

exscrībo, -psī, -ptum, -ere. *ab* ex *et* scribere. *de notione*: SCAVR. gramm. VII 32, 4 (*ex Varrone*) qui transscribunt tabulas, non describunt, sed -unt; qui quales sint scribunt, ii describunt. AGROEC. gramm. VII 117, 7 -ere, quod alibi scriptum sit, transferre; transcribere ..., describere (*inde* ISID. diff. 1, 99 p. 21B DIFF. ed. Beck p. 40, 105). *legitur inde a* PLAVTO, VARRONE, RHET. Her., CIC. [*l. v.*: CIC. Verr. II 2, 189 in scribendo (*V, recte. item*: II 3, 28). *falso p. p. p. -to pro adv.*: AVELL. p. 299, 9 (= CONC.S II 3, 3 p. 50, 7) ex scripto (*Schwartz; gr. II 1, 3 p. 40, 27* ἐγγράφως). p. 302, 3 (= CONC.S II 3, 3 p. 52, 9) in (ex *l. v.*) scripto (*Schwartz; gr. II 1, 3 p. 42, 10* ἐγγράφως). p. 629, 13 ex scripto (*trad.*).]

A *strictius*: 1 *fere i. q. (scribendo) transferre alqd. ex aliquo libro sim. valente notione foras sumendi*: VARRO rust. 2, 5, 18 de sanitate sunt complura, quae -ta de Magonis libris armentarium meum crebro, ut aliquid legat, curo. MART. 2, 6, 6 haec *poemata* sunt, quae relegente me solebas rapta -ere, sed Vitellianis (*i. fere elegantibus*) codicillis. GELL. 3, 3, 8 ex qua (*comoedia*) duo hos versus -psimus.

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

2 *c. notione exempli cuiusdam (delineatione sim.) reddendi:* **a** *fere i. q. transcribere, perscribere (cf. def. l. 7. p. 1830, 69. 71. fere i. q. transferre, ad verbum sententiamque vertere l. 14):* CIC. Verr. II 1, 98 quod tabulas suas ab accusatoribus Dolabellae obsignatas diceret, proinde quasi -endi potestatem non haberet (II 2, 189; *syn.* transferuntur. PS. ASCON. Verr. p. 246, 9 ad necessarios usus ... -ere, id est exempla transferre. *v. p. 1830, 69*). Font. 18 *litteras* (*cf.* GELL. 9, 3, 4 ea epistula ... -enda visa est ad commonendos parentum animos). CIC. fil. Cic. epist. 16, 21, 8 multum mihi ... eripitur operae in -endis hypomnematis. PLIN. nat. 29, 4 *Hippocrates*, cum fuisset mos, liberatos morbis scribere in templo *Aesculapii* ..., quid auxiliatum esset, ut postea similitudo proficeret, -isse ea traditur. SIDON. epist. 2, 9, 5 ut nec Apuleius Phaedonem ... neque Tullius Ctesiphontem sic ... -erint (*v. l. 3*). 8, 3, 1 Apollonii Pythagorici vitam, ... ut ... Victorianus e Nicomachi schedio -psit, ... misi. 9, 16, 2 schedium ... raptim coactimque translator festinus -psi. **b** *acced. imitationis ratio:* **α** *proprie: i. q. picturam ex altera exprimere:* PLIN. epist. 4, 28, 1 Severus ... magni aestimat in bibliotheca sua ponere imagines municipum tuorum, Corneli Nepotis et Titi Cati, petitque, si sunt istic, ... -endas pingendasque delegem. **β** *translate:* PLIN. epist. 5, 16, 9 *filia* non minus mores eius quam os vultumque referebat totumque patrem mira similitudine -erat (SIDON. epist. 7, 13, 5 totum te nobis ille [*i. filius*] iam reddidit, ... mentis ... teneritudinem iucunda similitudine -psit).

B *laxius: fere i. q. scripto alqd. mandare, in indicem referre, enumerare:* PLAVT. Rud. 15 qui ... in iure abiurant pecuniam, eorum referimus nomina -ta ad Iovem (*cf.* 21 bonos in aliis tabulis -tos habet). RHET. Her. 2, 10, 14 enumeratione ... legum aut stipulationum breviter -tarum (*l. v.* scriptarum, exce(r)ptarum). CIC. phil. frg. I 10 M. *vasa* omnia annumeravimus atque annumerata ... -psimus. LIV. 1, 20, 5 *pontifici Numae Marcio* sacra omnia -ta exsignataque attribuit. CENS. 4, 13 p. 9, 12 Tages qui disciplinam cecinerit extispicii, quam lucumones tum Etruriae potentes -pserunt.

exscrīneum *v.* scrinium.

exscrūtor (excr-), -ātus sum, -ārī (*l. 38. 41*) *et* **exscrūto**, -āvī, -ātum, -āre (*l. 39. 40. 43*). *ab* ex *et* scrutari (-are). *fere i. q. pervestigare, perquirere, explorare:* ITALA iud. 18, 2 (Lugd.) miserunt ... viros ... explorare terram et -ari illam (ἐξιχνιάσαι, *Vulg.* inspicerent). *ibid.* -ate terram (ἐξερευνήσατε, *Vulg.* considerate). Ioel 1, 7 (Weing.) scrutans -vit (ἐρευνῶν ἐξηρεύνησεν, *Vulg. aliter*). ENNOD. dict. 9, 11 p. 453, 6 si -tus (*B, Vogel;* scr- *cett., Hartel*) penitus fueris latentium secreta camporum *eqs.* CASSIOD. Ios. antiq. 15, 1 p. 427 mortui ... dum -rentur, si quid argenti aut auri ... fuisset inventum, regi ferebatur (*gr. 15, 6* ἠρεύνων). *K.*

exsculpo (exc-), -psī, -ptum, -ere. *ab* ex *et* scalpere. *de scriptura:* exsc- (*cf.* CASSIOD. gramm. VII 204, 11 [*ex Caesellio*] s habere debet) *et* exc- (*sic* CIL II 3786) *passim variant in codd.* esc-: *v. p. 1832, 30.* -calp- (*per recompositionem*): VITR. 1, 6, 4. 4, 6, 4. AVSON. 335 p. 198 (l. 27) P. (*Lugdun.*). NOT. Tir. 111, 99 -sculpit (100 -psit). *de notione:* NON. p. 102, 20 -ere est extorquere (SCHOL. Ter. Bemb. Eun. 712 [*v. infra l. 72*]. GLOSS. *cf.* SCHOL. Ter. p. 107, 17 cum difficultate exprimere [extrahere *l. v.*]). GLOSS.L III Abol. EX 83 exquirere, attingere. GLOSS. eruere. *inde a* PLAVTO, TER., LVCIL., CATONE, VARRONE, CIC.; *adamant* SYMM., AVG. [*variat in codd. c.* excludere: *l. 59. p. 1832, 6. ex coni.:* SYMM. epist. 9, 146, 2 (*Seeck,* excluderet, excuteret *trad.*). *falso trad.: v. p. 1638, 50.*]

1 *i. q. scalpendo foras dare, removere, extrudere:* **a** *proprie:* TER. Phorm. 989 pugnos in ventrem ingere. :: vel oculum -e (*A,* exclude ς). LVCIL. 286 esuriente leoni ex ore -ere praedam. VARRO ling. 5, 143 terram unde -pserant, fossam vocabant. APVL. apol. 8 eas (*i. hirudines dentibus implexas*) illi (*i. crocodilo*) ... avis iniecto rostro sine noxae periculo -it. met. 9, 7 scabiem vetustam cariosae testae occipit -ere. PALLAD. 3, 29, 1 medulla *sarmenti* ... sublata ac diligenter -pta. *inscriptionem, i. q. delere:* NEP. Paus. 1, 4 hos versus (*in tripode inscriptos*) Lacedaemonii -pserunt (*cf. Thuc. 1, 132, 3* ἐξεκόλαψαν). *i. q. effricare (fere i. q. simplex* scalpere): AVSON. 335 p. 198 (l. 27) P. hunc locum de ternario numero illico nostra illa poetica scabies coepit -ere.

b *in imagine et translate, i. q. extorquere, exprimere, elicere (pro obi. est enuntiatum: per* ut *l. 71; relat. p. 1832, 13; interrog. indir. p. 1832, 5):* PLAVT. Cist. 541 vix -psi, ut diceret (*cf.* TER. Eun. 712 possumne ego hodie ex te -ere verum? [*cf.* CASSIAN. conl. 17, 25, 4 veritatem]. LVCIL. 70 nomen ⟨patr⟩iamque ... rogando -o. PS. AMBR. paenit. 1 p. 972A de reis vult confessionis -ere vocem. VITA Eugen. [Migne 73] 13 p. 613C abscondita cordis). SYMM. epist. 1, 34, 1 pergo ... -ere a te aliquid litterarum (*fere i. q. poscere*). rel. 34, 11 reliquum (*i. debitum*) ... -endum ab obnoxiis intimavit (*cf.* 34, 13 ne quod ... -at exactio. COD. Theod. 8, 4, 9 nihil ... amplius ... sportulae ... praetextu ... -ere. 11, 1, 3 de fortunis provincialium aliquid -ere. 11, 30, 44 ab ... litigatoribus multa possit -i [*cf.* 11, 30, 65 multae modum]. COD. Iust. 1, 54, 5 [*a. 384*] quod ad poenam admissi facinoris -itur). RVFIN. Orig. in gen. 5, 5 p. 64, 21. AVG. civ. 17, 3 p. 202, 14 D. de quacumque re gesta sensum intellegentiae spiritalis -ere (anim. 1, 14, 20 p. 321, 8 ex hac ... sententia ... elegans ille sensus -itur, quod *eqs.* in euang. Ioh. 25, 18 p. 1606init. [*syn.* depromptus]. c. Iul. 6, 24, 75 p. 868 sensum ... novum ... moliris -ere. *cf.* doctr. christ. 3, 27, 38 p. 80 sive aliam sententiam de illis verbis ... -at). gen. ad litt. 8, 1 p. 230, 4 ut ... quid futurorum res ... significaverint, ... -atur (*cf.* quaest. hept. 1, 76 p. 41, 24 allegorica significatio [excludi *C*]. PS. AVG. serm. 72, 1 p. 1884med. intellectum ... mysticae significationis). c. mend. 14, 29 p. 510, 16 quamvis ex ... factis ... sive dictis aliquid propheticum possit -i (retract. 2, 54, 1 p. 190, 14 nonnumquam -unt aliquid, quod a veritate ... non abhorreat). in psalm. 30, 2 serm. 1, 1 p. 229fin. inde (*e secretis psalmi eius*) sermonem -ptum reddamus auribus et mentibus vestris. 140, 2 p. 1815fin. quidquid ... de qualibet divina pagina -itur *eqs.* CASSIAN. conl. 24, 24, 2 *diabolus* ex nobis ..., quo dilaceremur, -ens.

2 *i. q. scalpendo formare, fingere, efficere (absol.:* ITALA Is. 44, 9 [Tert. idol. 4 p. 34, 2] non erant tunc, qui fingunt et -unt [οἱ πλάσσοντες καὶ γλύφοντες, *Vulg.* plastae idoli]): **a** *obi. est id quod efficitur:* **α** *proprie:* CIC. Att. 13, 28, 2 nescio quid e quercu -pseram, quod videretur simile simulacri (*cf.* FEST. p. 169 navia est uno ligno -pta [-pto *cod.; cf. infra l. 42*], ut navis [APVL. apol. 43 non ... ex omni ligno ... debet Mercurius -i. *cf.* 61 quacumque materia dummodo lignea]. TERT. idol. 8 p. 37, 11 de tilia Martem). VITR. 1, 6, 4 ventorum imagines -ptas contra suos cuiusque flatus designavit. 4, 6, 4 ancones ... -ptae (-pta *trad.*) dextra ac sinistra praependeant. QVINT. inst. 2, 19, 3 signum aliquod ex molari lapide ... -ere (*cf.* LACT. Phoen. 153 -unt ... in marmore formam). APVL. apol. 62 quod *sigillum* Saturninus ... -psit. TERT. idol. 3 p. 32, 24 an plastes effingat, an caelator -at *idolum.* TREB. trig. tyr. 14, 4 Alexandrum ... in anulis ... -ptum semper habuerunt. CIL VIII 2482 (*a. 253*) esculp(sit) et s(cripsit) Donatus. *adde: foramen sim., i. q. excavare:* CATO agr. 18, 1 foramina longa p. III S -pta digit. VI. VARRO rust. 3, 9, 7 cubilia gallinarum (*antea syn.* exclusa, *v. p. 1272, 5*). SEN. nat. 4, 3, 4 *stillicidium* locum (*i. excavationem*) ... sibi ad formam et habitum sui -it. *templum (i. q. construere?, cf. l. 51):* CIL II 3786 templum Nympharum ... a solo ita uti -ptum est ... s(ua) p(ecunia) fecerunt.

β *in imag. et translate: scripta, i. q. elimare sim.:* SYMM. epist. 8, 21, 1 scripta ... stilo -pta. AMBR. epist. 26, 1 p. 1042B aliquid plenius requirenti tibi ... afferre atque -ere non supersederim. *ortum, i. q. -endo sibi parare:* PRVD. ham. 605 obitu altricis prodit grex ille *viperarum* ... ortum per scelus -ens.

b *obi. est materia, ex qua -itur:* **α** *proprie (cf. et l. 20):* RVFIN. Clement. 8, 54 saxum artifex ... ad libram suae artis -ens (*v. p. 1290, 15*). **β** *in imag.:* QVINT. inst. 2, 4, 7 multum inde (*de ea materia, sc. natura puerorum*) decoquent anni, multum ratio limabit ..., sit modo unde excidi possit et quod -i. FRONTO p. 65, 9 N. verba ... alii vecte et malleo ut silices moliuntur, alii autem caelo et marculo ut gemmulas -unt.

deriv.: exsculptio, [exsculptrix.]

exsculptio, -ōnis *f.* *ab* exsculpere. *i. q. actio exsculpendi, constructio (cf. l. 34):* AVG. in euang. Ioh. 1, 9 p. 1384init. cum feceris et construxeris molem et fabricam illam ad -em perfectionemque perduxeris.

[**exsculptrīx**, (-īcis) *f.* *l. v. vix prob.:* APVL. mund. praef. (*v. p. 1291, 37 et s.* expultrix *p. 1812, 77*).]

exsecātio (exec-), -ōnis *f.* *ab* exsecare. *i. q. exsectio (per gladium facta, cf. p. 1840, 80):* CASSIOD. var. 12, 28, 4 Alamannorum ... subreptio ... oppressa ... quasi salutaris ferri -e (exec-, excec-, ecec-, exercit- *trad.*) purgata.

***exseco** (exec-), -uī (-āvī *v. l. 62*), -ctum, -āre. *ab* ex *et* secare. *scribitur:* exec- *saepe, v. e. g. l. 78. p. 1833, 19.* -(s)ic-: *v. p. 1833, 33. 35. 38, 53 al.* *de formis: perf.* -vit: *v. p. 1833, 35. 1834, 7.* NOT. Tir. 104, 5 -at. *de usu: reflexive v. p. 1834, 7. mediopass. v. p. 1833, 79. legitur inde a* PLAVTO, CATONE, CIC.

[*variat in codd. c.* eicere: *p. 1833, 13. 14.* exigere: *p. 1833, 27.* (*cf. p. 1833, 33*). exsucare: *infra l. 80. restituitur: p. 1833, 33. loco mutilato:* CORIPP. Ioh. 8, 623. *dub.:* COMPVT. Carth. 1, 5 p. 281, 28 ab A usque ad K decem litterae numerantur, quae sibi exicunt (*cod.,* -ant *Krusch; an* exigunt?) trinos dies, ut menstrualis numerus agitetur.]

I *obi. est id, quod -ando alicunde egeritur vel (notione genuina evanescente) secando, caedendo amputatur (i. q. -ando effici e. g. p. 1833, 33 sq.):* A *res corporeas:* 1 *partes corporum animantium (fetus p. 1833, 18. v. et p. 1833, 51):* **a** *generatim:* PLAVT. Caec. frg. 8, 2 si non ... fatetur ..., membra -emus serra. CIC. Cluent. 187 -ta lingua (CATVLL. 108, 4. FRONTO p. 145, 13 N. si linguam quis ... homini -et [exec- *cod.; syn.* amputavit]. CYPR. Fort. 11 p. 339, 4. 16 poenam linguae -andae. AVG. serm. 359, 8 p. 1596fin. *al.*). HOR. epod. 5, 37 -ta (-suc- *l. v.*) ... medulla. sat. 1, 5, 59 cornu ... -to frons. OV. fast. 2, 446 pellibus -tis (*cf.* MELA 1, 26 parma elephantino tergori -ta ingens. APVL. flor. 3 p. 16 *de Marsya:* corio -to). VAL. MAX. 1, 8 ext. 15 Aristomenis ... cor. SEN. epist. 78, 18 varices -andas. GELL. 12, 5, 13 cum vulnera eius a medicis -bantur, ridere

[Oellacher †]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

solitus fuit *gladiator*. APVL. met. 4, 15 cervix bestiae fuerat -ta. SER. SAMM. 429 *splen*. 848 iecur. CAPITOL. Aur. 21, 3 -to sub aure tubere. Ver. 11, 2 cum eam partem vulvae -uisset (HIL. syn. 68 p. 525C. CLAVD. DON. Aen. 1, 210 p. 49, 16 *corporis*. *v. l. 17*). DICT. 3, 7 -tis nervis (*v. l. 13*). 5, 12 auribus. SERV. auct. Aen. 1, 720 crinem suum ... matronae ... -uerunt. PELAGON. 64 *parotides* cum maturuerint, -ato (*Hippiatr. gr. I p. 91, 9* ἀπόκοπτε). VEG. mulom. 2, 38 *polypus* acutissimo -bitur ferramento (*Chiron 551* secare; *cf. Grevander, Unters. p. 83*). 4, 5 ranulam. AMBR. Cain et Ab. 1, 7, 27 p. 363, 6 instrumenta ..., quibus fibra omnis ... vulneris -atur. Iac. 2, 12, 56 p. 68, 7 capita super capita (ACT. Archel. p. 98, 1 draconis c. *cf.* CORIPP. Ioh. 8, 542 -to fusus per gramina collo). *in imag. et transl.*: CIC. leg. agr. 2, 91 nervis urbis omnibus -tis ([eiectis *l. v.*]. LIV. 7, 39, 6 nervos coniurationis -tos [*Puteanus*; eiectos *codd.*]. *v. et l. 5*). Sest. 135 medentur rei publicae, qui -ant pestem aliquam tamquam strumam civitatis. Att. 2, 1, 7 medicina, quae sanaret vitiosas partes rei publicae quam quae -ret (*v. l. 3*).

b *speciatim*: α *i. q. gr.* ἐμβρυοτομεῖν (*cf. p. 1834, 8*. GLOSS. -o ἐμβρυοτομῶ): VERG. Aen. 10, 315 Lichan ... -tum (exec- *M*) ... matre perempta (CLAVD. DON. *ad l.* p. 334, 14. 18). PAVL. FEST. p. 57 caesones appellantur ex utero matris -ti. SEN. Herc. O. 1806 visceribus ... -tus infans. PLIN. nat. 8, 217 fetus ventri. 28, 150 hinnulei ... matris utero -ti. PAVL. dig. 50, 16, 132, 1 cui mortuae filius -tus est. AVG. enchir. 86, 23 puerperia ... membratim -antur et eiciuntur ex uteris praegnantium. β *de maribus castrandis, -antur genitalia* (*v. etiam l. 54. 78. p. 1834, 19 sqq.*): PETRON. 119, 21 surripuere viros -taque (-act- *l. v.*) viscera ferro in venerem fregere. SVET. Nero 28, 1 *puer* -tis testibus (*cf.* ARNOB. nat. 5, 21 p. 192, 12 *testiculos arietis*). APVL. met. 7, 23 cum -tis genitalibus possit neque in venerem ... surgere *eqs.* LACT. inst. 1, 17, 7 adulescentem ... -tis virilibus semivirum reddidit (AVG. civ. 7, 26 p. 308, 3 D.).

2 *stirpes, herbas sim.*: PLAVT. Rud. 122 quin tu in paludem is -icasque (*Turnebus*; -igas-, -agitas- *trad.*) harundinem? (*cf.* AMM. 22, 15, 23 calamos recens -tos). CATO agr. 42 librum ... de eo fico ... eximito, adponito in eum locum unde -veris (-xic- *trad.*). COLVM. 5, 11, 3 (= arb. 26, 3) arborem ... serra ... -ato ea parte, qua *eqs.* (AMM. 28, 6, 13 arboribus -tis et vitibus). NON. p. 462, 4 *dentes significant* omnia, quibus aliquid -sicari ... potest. OPTAT. 2, 9 p. 45, 7 ramus. CLAVD. 22, 198 -tis ... silvis restituit terras. MACR. Sat. 5, 19, 9 herbas aëneis falcibus. *in imag.*: MACR. Sat. 1, 8, 9 falcem ei (*i. Saturno*) quidam aestimant attributam, quod tempus omnia metat et -et et incidat.

3 *res varias*: a *arte factas*: CIC. Cluent. 179 *Strato* armarii fundum -uit. SEN. epist. 86, 8 fenestrae muro lapideo -tae. b *lapides, saxa* (*cf. etiam l. 76 sq.*): LAMPR. Heliog. 24, 6 saxa ... eruta et -ta sunt. COD. Theod. 10, 19, 8 potestatem eruendi vel -andi de privatis lapidicinis (*cf. ibid.* 11 excidendi -andique ... facultatem).

B *res incorporeas*: *qualitates vel virtutes humanas sim., fere i. q. eximere, delere*: SEN. contr. exc. 3, 3, 2 malum (*i. morbum*) cum ipso corpore (*i. carne, v. p. 1832, 75*) -etur. SEN. dial. 5, 3, 1 Aristoteles ... vetat illam (*i. iram*) nobis -ari. FRONTO p. 145, 14 N. eloquentiam humano generi -ari (-sic- *m*[1]). SOL. 49, 12 inventum ... est ut *camelis* desiderium ... coitionis quadam castratione -retur (*cf. supra l. 25*). HIL. trin. 6, 39 p. 189B suspicionem penitus adoptionis -uit. HEGES. 5, 24, 4 p. 359, 15 repressit aliquantum, non -uit avaritiam Syrorum. RVFIN. Orig. in cant. 4 p. 266, 16 tempus putationis ... advenit. amputantur enim et -antur ab hominibus (*abl. sep.*) peccata (*sc. baptismo*). PROSP. c. coll. 21, 2 p. 271C ad -andam Nestorianam impietatem apostolico auxiliatus est gladio *Coelestinus*. *fenus, fere i. q. violenter exigere, extorquere*: HOR. sat. 1, 2, 14 quinas hic (*i. dives*) capiti mercedes -at.

II *obi. est id, quod -ando afficitur, fere i. q. dissecare (syn. l. 74), dividere, aperire (v. syn. l. 75)*: A *proprie*: 1 *generatim*: a *animalia vel partes eorum*: PROP. 3, 6, 28 lecta -tis anguibus ossa. PS. QVINT. decl. 8 arg. p. 146, 6 *medicus* -uit infantem et vitalia inspexit (TERT. anim. 10, 4 p. 312, 28 medicus ... sexcentos -uit, ut naturam scrutaretur). APVL. met. 9, 38 mucrone gulam sibi prorsus -uit. LAMPR. Comm. 9, 5 *Commodus* Bellonae servientes vere -are bracchium praecepit studio crudelitatis. DICT. 1, 15 porcum ... in duas partes -tum. AMM. 19, 6, 2 suris vel suffraginibus ... -tis. 23, 5, 21 -tis cruribus. PRVD. perist. 10, 73 nudas offerens costas bisulcis -andas ungulis. MARCELL. med. 27, 132 *catulus* cum fuerit -tus (*Plin. nat. 30, 64* dissectis). 34, 35 mus degluptus et per medium -tus (*Plin. med. 3, 14* discerptus). THEOD. PRISC. eup. faen. 47 lacertam. *al.* b *lapicidinas* (*cf. l. 47*): PS. ASCON. Verr. p. 228, 7 loca caesis lapidibus -ta.

2 *speciatim*: a *i. q. castrare mares* (*v. etiam l. 25. cf. p. 1834, 18 sqq. interdum mediopass.*): CIC. nat. deor. 2, 63 -tum Caelum a filio Saturno (3, 62). LVCAN. 10, 134 ferro mollita iuventus atque -ta virum (*cf.* CLAVD. 18, 468 -ti Veneris stimulos et vulnere casti). VAL. FL. 7, 636 -tos lacerat Bellona comatos. MART. 6, 2, 2 immeritos -isse mares. MIN. FEL. 22, 4 *Cybele* adulterum suum ... -uit, ut deum ... faceret eunuchum. VESPA 82 -o sic gallos quasi ⟨...⟩ Berecynthia Gallos. ARNOB. nat. 5, 35 p. 294, 5 -tus aries ... -ti arietis proles (*cf. p. 1833, 28 sq.*). AVR. VICT. Caes. 5, 16 *spadonem* -tum (HIER. adv. Iovin. 1, 47 p. 389, 4 Bickel [*ex Theophr.*] in longam securamque libidinem -tus spado). HIER. in Os. 4, 14 p. 852B viros -tos libidine. CANON. Turner I 2, 1 p. 32r, 9 eunuchus, si ... in persecutione -tus est, ea quae virorum sunt *eqs.* (ἀφῃρέθη τὰ ἀνδρῶν. *syn. I 1, 1 p. 17* eius sunt amputata virilia). *ibid.* l. 14 qui se -vit *eqs.* (ὁ ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας, *syn. I 1, 1 p. 17* abscidit). *al.* b *uterum gravidae* (*cf. p. 1833, 18. aliter p. 1833, 3*): VLP. dig. 5, 2, 6 pr. qui ... -to ventre extractus est (6, 2, 11, 5. 28, 2, 12 pr. 38, 17, 1, 5 AMM. 29, 2, 17 *al.*). 38, 8, 1, 9 *si* utero -to partus sit editus (TERT. anim. 25, 8 p. 343, 1 *al.*).

B *translate*: *fere i. q. exuere, eximere*: PLIN. epist. 2, 12, 3 quid ... miserius, quam -tum et exemptum honoribus senatoriis *laborare*. EVOD. Aug. epist. 158, 3 p. 490, 15 diaconum ante quadriennium corpore -tum ([*codd.*; exutum *edd. vett.*]. *syn. p. 495, 12* exemptus).

p. p. p. **exsectus**, -a, -um *pro adi.*: SEN. dial. 1, 3, 13 exoletus ... -ae virilitatis aut dubiae. *cf. p. 1833, 25*. *pro subst.* **exsectus**, -ī *m.* *i. q. castratus*: BELL. Alex. 70, 6 *non* -is virilitatem restituere posse.

deriv.: exsecatio, exsector.

***exsecrābilis** (exec-), -e. *ab* exsecrari. *scribitur*: exsecr- *et* execr- *passim in codd.* *de formis*: *comp.* -ior: *l. 38. 54. 62. al.* *nota*: THEOD. MOPS. in I Tim. 4, 7 p. 145, 13 *sermones illi* a fabulis anilibus plus sunt -iores. *comp. pro superl. p. 1835, 23* (*cf. Engelbrecht, WSt. 39, 1917, 152*). *superl. deest.* NOT. Tir. 93, 78 -is. *de notione*: GLOSS. ἐπάρατος, κατάρατος. HIER. in Ezech. 24, 13 p. 225C verbum Hebraicum 'zemma' (זִמָּה) pro quo nos -em immunditiam interpretati sumus (*ibid.* p. 226D VVLG. Ezech. 24, 13). *legitur inde ab* ACC. (*l. 76*), LIV., GERM., VAL. MAX.

A *active, i. q. exsecrationem adferens* (*syn.* dirus *l. 40*, perniciosus *l. 43*, pestifer *l. 38*, saevus *l. 37*): LIV. 9, 26, 4 odium, quod -e in bis captos erat (*vix refer. ad l. 44 sqq. item*: 26, 13, 9 irae atque odii ⟨inexpiabilis⟩ [*Alschefski*] -isque indicium. 33, 29, 1). 31, 17, 9 id se facinus perpetraturos praeeuntibus -e carmen sacerdotibus iure iurando adacti. PLIN. nat. 2, 138 *fulmina* saeva maxime et -ia. 9, 155 pestiferum animal araneus ... aculeo noxius, sed nullum ... -ius quam radius super caudam eminens trygonis. QVINT. decl. 329 p. 296, 15 quacumque feralis ille ignis ... diros illos atque -es diffuderit fumos, gravem ... ⟨ac⟩ pestilentem nubem supra ... tecta sessuram (*ad l. 69 sqq. referendum esse monet Castiglioni*). CAEL. AVR. acut. 2, 38, 219 *medicamenta* gravia atque -ia et aegrotantibus perniciosa.

B *passive* (*cf. etiam l. 34*), *i. q. exsecratione dignus, abominabilis sim.* (*apponitur e. g.*: abominabilis *infra l. 57*; detestabilis *l. 57. 71 al., cf. p. 1835, 18*; devotus *l. 70*; dirus *l. 70*; foedus *p. 1835, 4 al.*; infandus *l. 79*; invisus *l. 52*; nefandus *l. 53*; odiosus *l. 63*. *acced. dat.*: *l. 52. 59. 66. 82 al.* *cf.* apud: *l. 56*. HEGES. 1, 44, 8 p. 117, 5. palam [coram]: *p. 1835, 6*. *abl. instr. vel causae*: *l. 60. 61. 63. 67. 79. 80 al.*):

1 *de hominibus* (*v. etiam p. 1835, 17*): LIV. 40, 12, 16 (*verba Demetrii*) ut illis ... -is et invisus essem (PS. QVINT. decl. 10, 19 p. 205, 24). SEN. Phoen. 223 ego castam manum nefandus, incestificus, -is attrecto? PLIN. nat. 22, 12 hoc -iorem eum (*i. Sullam*) dixerim, quandoquidem *eqs.* ITALA prov. 17, 15 (Aug. c. Parm. 2, 2, 4 p. 47, 1) qui iudicat iustum iniustum, ... -is apud deum (βδελυκτός, *Vulg.* abominabilis). CYPR. epist. 68, 4 p. 748. 4 -es et detestabiles ... esse, qui sibi placeant. LACT. mort. pers. 2, 6 *Nero* -is ac nocens tyrannus (EVTR. 7, 15, 1 Romano orbi. *cf.* LACT. mort. pers. 4, 1 -e animal Decius. AVR. VICT. Caes. 41, 23 *Constans* ministrorum pravitate -is. OROS. hist. 5, 10, 7 *Ptolemaeus* incestis parricidiisque -is). AVR. VICT. Caes. 17, 1 *posteri* -iores. AMBR. Nab. 17, 71 *uxor* nimiis sacrilegiis -em fecit *Achab*. VVLG. II Macc. 5, 8 omnibus odiosus, ut refuga legum, et -is, ut patriae ... hostis (βδελυσσόμενος). LEO M. serm. 16, 5 p. 179A homines ... per omnia -es atque pestiferos. ARNOB. in psalm. 82 p. 446A si peccamus ..., erimus deo -es. SIDON. epist. 3, 13, 9 verbis ... quam membris -ior *Gnatho*. PASS. Petr. Paul. long. 5 in idolis ... inquinati et -es extitistis. *et al.*

2 *de rebus*: a *corpor.* (*cf. l. 42*): VAL. MAX. 1, 1, 15 in -i ac diro solo *Cannarum*. PORPH. Hor. carm. 3, 4, 27 *arbor* devota ... ac per hoc -is et detestabilis. LACT. inst. 4, 30, 6 -i patibulo figeretur. HEGES. 5, 41, 2 p. 387, 2 cibum (*cf.* OROS. hist. 1, 11, 3 -ius ... convivium per infandos cibos additum). RVFIN. symb. 20 p. 358A (*in imag.*) -e iaculum proditionis infixit *Iudas*. CONSVLT. Zacch. 3, 8 p. 113, 9 -ium imaginum abominatio. *et al.* b *incorpor.*: α *variis*: ACC. trag. 270 tyranni saevom ingenium atque -e (*cf.* SEN. clem. 1, 11, 4 tyrannorum -is ac brevis potestas). LIV. 22, 30, 6 laetus ... dies ex ... tristi ... ac prope -i factus (*cf.* GERM. frg. 4, 140 ver erit hibernis totum -e nimbis. LACT. epit. 66, 3 tempus infandum et -e [OROS. hist. 2, 3, 9 maiorum ... tempora ... sceleribus -ia]). 26, 34, 13 iniquitatem deum atque -em fortunam suam incusabant. 27, 17, 11 transfugae nomen -e ... sociis *esse* (TERT. pudic. 9 p. 236, 15 publicanorum. ARNOB. nat. 1, 54 p. 37, 10. NOVELL. Valent. 23, 5 intolerandum, nimis -e, non ferendum). 41, 24, 10 (*ex oratione Archonis*)

[Oellacher †]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cur -is ista nobis solis dissertio iuris humani est? (*cf.* STAT. Theb. 7, 484 ius. VVLG. II Petr. 2, 11 iudicium; *βλάσφημον*). VAL. MAX. 3, 8, 6 audacia (*cf.* 9, 8, 3). *al.* SEN. clem. 1, 12, 4 -i versu ...: 'oderint dum metuant'. dial. 4, 31, 6 foedam esse et -em vim nocendi. *al.* ITALA exod. 5, 21 (Rufin. in exod. 3, 3 p. 169, 10; Aug. loc. hept. 2, 24 p. 545, 11) -em fecistis odorem nostrum ⌊palam Pharaone⌋ (⌊ ⌋ coram eo *Rufin., gr. ἐβδελύξατε, Vulg.* foetere fecistis). CYPR. epist. 59, 16 p. 686, 1 vita (*syn.* turpis). LACT. inst. 1, 21, 10 parricidium ... taetrum atque -e humano generi facinus (RVFIN. hist. 1, 8, 12 [*ἀθεμίτον*]. *cf.* CLAVD. DON. Aen. 3, 60 p. 272, 17 factum. COD. Iust. 4, 55, 4, 1 [*a. 225*] delictum). 2, 16, 4 magi ... cum artes suas -es exercent. VVLG. prov. 28, 9 oratio. *al.* RVFIN. hist. mon. 9 p. 422C ab -bus furtis. AVG. epist. 34, 2 p. 23, 16 quid ...-ius, ... quam id, quod nunc accidit? (*cf.* c. Faust. 14, 2 p. 404, 24 qui non maledicunt Christum, sed quod est -ius, criminantur). SIDON. epist. 5, 20, 2 popularitas. *et al.* *β de doctrina haeretica sim., fere apud Christianos (apud paganos v. l. 20. 32. de haereticis ipsis [cf. p. 1834, 69] l. 28)*: FIRMIL. Cypr. epist. 75, 5 p. 813, 6 haereses ... -es ac detestandas (SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 111, 11 propter iniquam atque -em haeresim [*δυσώνυμον*]. AVELL. p. 14, 15). ARNOB. nat. 1, 25 p. 16, 30 -is religio ... et infausta, impietatis et sacrilegii plena (COD. Theod. 16, 5, 61). LACT. inst. 3, 15, 19 doctrina -is et pudenda (3, 18, 9 -is ... ac fugienda). SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 49, 23 haereticorum omnium -ior pestis (*v. p. 1834, 26*). AVX. Maximin. c. Ambr. 45 p. 73, 34 Omousianorum odibilem et -em, pravam et perversam professionem. HIER. Rufin. apol. adv. Hier. 1, 22 p. 560A quomodo ... suspicio huiuscemodi dogmatum ... -is fuerit. AVG. c. Iul. op. imperf. 5, 2 p. 1434init. Manichaeis (NOVELL. Valent. 18 pr. *cf.* COD. Theod. 16, 5, 35 noxios M. -esque eorum conventus). c. Pelag. 1, 24, 42 p. 459, 6 dogmata (2, 3, 5 p. 463, 21). *al.* CONSVLT. Zacch. 2, 13 p. 75, 7 sectae ... impietas et manifeste -is damnanda persuasio. COD. Theod. 16, 5, 57, 1 mysteria. AVELL. p. 134, 21 errorum. *al.* VEN. FORT. vita Pat. 5, 16 p. 34, 28 ad quod fanum populus dum ex consuetudine per sacra -ia debaccharet. DIONYS. EXIG. Conc.S I 5 p. 305, 27 *Nestorii sententias* anathematizando velut profanas -esque condemnant (*gr. I 1, 4 p. 29, 5 μυσαράς. syn. I 3 p. 202, 10* scelestas). *et al.*

nota locutionem: -e est (*suppl. l. 40.* -e videtur: *l. 41*) *c. (acc. c.) inf.*: HIER. in Ier. 6, 18, 6 p. 390, 11 -e esse Iudaeis mercatum celeberrimum visere. AVG. serm. 12, 10, 10 p. 105init. quod -e est credere. SVLP. SEV. epist. app. 2, 15 nihil tam -e deo quam aliquem odisse. COD. Iust. 11, 43, 7 -e videtur domos ... aquam habere venalem.

pro subst. **exsecrābile,** -is *n.* LACT. inst. 7, 16, 4 infanda dictu et -ia molietur. OROS. hist. 4, 6, 34 quidquid (*i. scelus*) sub -i agitur. ISID. alleg. 105 *Christus* omnia -ia gentium de templis corporis nostri deiciens. *per comparat.*: RVFIN. Adamant. 4, 2 p. 139, 2 video alios -iora perpetrantes (*δεινότερα*). hist. 2, 13, 7 horum ... nequiora et -iora committunt (*ἀπορρητότερα*).

deriv.: exsecrabilitas.

adv. **exsecrābiliter.** *comparat. l. 55. 57. 65. 70. 71. 77. inde ab* APVL., ITALA.

1 *active: i. q. cum exsecratione, vehementer (c. verbis fere damnandi)*: ITALA II Macc. 10, 34 (rec. M) -r Iudaeos maledicentes (*ὑπεράγαν, Vulg.* super modum). AVG. conf. 8, 7, 17 p. 184, 13 quanto ardentius amabam illos, ... tanto -ius me ... oderam. c. Cresc. 4, 44, 52 p. 551, 2 -r damnando sacrilegos (*opp.* honorabiliter). ENNOD. dict. 20, 5 p. 482, 1 odi ..., condemno ..., -ius tamen detestor, qui *eqs.* GREG. TVR. Franc. 1 praef. p. 4, 2 illos ... -r renuo. PELAG. defens. 2 p. 11, 26 -r prohibens.

2 *passive: i. q. c. rationibus exsecratione dignis (appos.* perdite *l. 62)*: **a** *c. verbis*: *α strictius, i. q. sceleste*: AVG. bapt. 6, 17, 29 p. 316, 2 qui intus perdite et -r vivunt. bon. coniug. 11, 12 p. 203, 21 naturalis usus, quando prolabitur ... ultra propagandi necessitatem venialis sit in uxore, in meretrice damnabilis, iste, qui est contra naturam, -r fit in meretrice, sed ... -ius in uxore (epist. 35, 3 p. 29, 13). NOVELL. Anth. 1, 3 ad illicita consortia -r aspirantes. AVELL. p. 240, 10 talibus verbis dualitas personarum in uno ... deo nostro Iesu Christo -r videtur induci. *β laxius, i. q. graviter, miserabiliter*: RVFIN. Greg. Naz. orat. 1, 84, 1 p. 64, 12 pro honestate ac religione animi sui -ius quod criminatur accipiunt. AVG. in psalm. 87, 7 p. 1113med. mortem *crucis* ... prae ceteris -ius habebant *Iudaei*. THEOD. PRISC. log. 47 *epilemptici* ore et naribus -r spumant.

b *c. adi. (adv. l. 75)*: *α in bonam partem i. q. egregie (sc. affective; cf. Hofmann, Umgangsspr. p. 78 et Thomas, Stud. z. lat. u. gr. Sprachgesch. p. 64)*: APVL. met. 2, 2 cetera corporis -r ad ⟨amus⟩sim (*Helm, q. v.*) congruentia. *β fere i. q. vehementer*: AVG. in euang. Ioh. 110, 7 p. 1925init. in offendendo creatorem tanto -ius beneficio eius ingrati exstiterunt, quanto beneficentius sunt creati.

exsecrābilitās (exec-), -ātis *f.* *ab* exsecrabilis. *i. q. qualitas vel actio exsecratione digna, turpitudo*: APVL. Plat. 2, 16 pessimo ... vitia ... pariunt -em. CASSIAN. c. Nest. 7, 19, 1 ipsa dicti -s satis sufficit. ARNOB. in psalm. 81 p. 444C meretur medicus odium pro salute fratrum incurrere et pro caritate sua vestra -e vexari.

? **exsecrāmen** *v. p. 1836, 16 sq.*

exsecrāmentum (exec-), -ī *n. et ?***ex(s)ecrāmen,** (-inis) *n. (v. infra l. 16, si recte trad.). ab* exsecrari. *scribitur in codd.* exsec- *et* exec- (*necnon* exsacr- [*falso ex* sacr-] *saepius*). *de notione v. l. 9.* [*ll. vv. v. l. 16 sq. 22.*]

1 *i. q. exsecratio (cf. l. 39 sqq.)*: TERT. apol. 22, 2 *vulgus Satanan* -i voce (*i. exsecrationis verbis*) pronuntiat. ITALA num. 5, 21 (Aug. quaest. hept. 4, 11 p. 320, 19) det te dominus in maledictum et in -um (*ἐν ἀρᾷ καὶ ἐνόρκιον, Vulg.* in maledictionem exemplumque. *cf. Aug. ad l.*: Graecus habet *ἐνόρκιον*, quo verbo videtur significari 'iuramentum per exsecrationem').

2 *i. q. res exsecrabilis*: **a** *in script. sacr., i. q. βδέλυγμα (ubique legitur in gr.; cf. etiam e. g. p. 1837, 29 sqq.)*: ITALA deut. 7, 26 (Aug. epist. 47, 3 p. 133, 6) non conferes -um in domum tuam (*Vulg.* quippiam ex idolo). Is. 1, 13 (Tert. adv. Iud. 5 l. 49) vanum supplicamentum, -um mihi est (*Vulg.* abominatio). I Macc. 6, 7 (cod. X) diruerunt -um [prodigium], quod aedificaverunt super altare (execramen *G*, aspernamentum *L*, *Vulg.* abominationem. *cf. p. 1837, 40*). VVLG. Sirach 15, 13 omne -um erroris odit dominus. **b** *ap. scriptor. alios, i. q. nefas*: FVLG. aet. mund. p. 137, 18 haereticus ... pollutis captus nequitiae -is. AVG. haer. 46 p. 36med. hoc non sacramentum, sed -um (*cf.* LEO M. serm. 76, 7 p. 410A qui ... ad illa non sacra sed -a [exsecranda *l. v.*] perveniunt [AVELL. p. 458, 27]). LEO M. serm. 16, 4 p. 178D patefactum est -um.

***exsecrātio** (exec-), -ōnis *f.* *ab* exsecrari. *scribitur*: exsec-, exec- *promiscue in codd.* exsecr-: ITALA apoc. 17, 5 (Primas. *cod. F, cf. Haussleiter p. 64*). exegr-: ITIN. Anton. Plac. rec. A 8 p. 164, 14 (*G*). *cf. l. 50.* *de notione*: SERV. Aen. 2, 154 -o ... est adversorum deprecatio, ius iurandum vero optare prospera (*cf.* ISID. diff. 1, 202 inter -em et iurationem). AVG. in psalm. 7, 3 p. 99fin. iurare videtur per -em, quod est gravissimum iuris iurandi genus, cum homo dicit: 'si illud feci, illud patiar'. quaest. hept. 1, 77 (*ad* ITALA gen. 26, 28 [p. 41, 25] fiat -o inter nos et inter te [*ἀρά, Vulg.* iuramentum]), id est iuratio, quae maledictis obstringit, quae accidant ei, qui peieraverit. GLOSS. maledictio, detestatio. *ἀρά* (*cf. l. 82. p. 1837, 13*), *κατάρα* (*cf. l. 79*), *βδέλυγμα* (*cf. p. 1837, 29*). *legitur inde a* CIC., SALL., LIV.

I *i. q. actio exsecrandi (potius de statu exsecrabili cf. infra l. 69. 74), devotio*: **A** *vi originaria plus minus vigente fere i. q. vociferatio alqm. (alqd.) sacrum (i. irae deum obnoxium) esse iubentis; tam usu strictiore fere i. q. 'iuratio c. deprecatione dira' (e. g. l. 46. 48. 56. app.* furiale carmen *l. 59. nota accedere enunt. condicionale infra l. 54. 62) quam sensu laxiore i. q. abominatio, detestatio (syn. l. 76. cf. p. 1837, 19 sq. al.), odium (app. infra l. 77. acced. gen. obi. passim, e. g. infra l. 65. 67. 77. in c. acc.: l. 58. 60.* adversus: *l. 68.* contra: *l. 71)*: **1** *generatim*: CIC. Verr. II 5, 104 ubi fides, ubi -es, ubi dexterae complexusque? Sest. 15 hunc ... Cn. Pompeius omni cautione, foedere, -e devinxerat (*cf.* IVST. 3, 4, 1 ut ... gravissima se -e obstrinxerint. AMM. 27, 5, 9 sub timenda -e iurandi se esse obstrictum. OROS. hist. 1, 21, 4 cum se magnis -bus [exsegr- *D*] devovissent sacramentisque obstrinxissent. *v. etiam l. 33*). Sest. 71 exierunt malis ominibus atque -bus duo vulturii paludati. Pis. 43 Thyestea ... ista -o (*cf.* PORPH. Hor. epod. 5, 86). off. 3, 54 -bus publicis sanctum est. Att. 2, 18, 2 habet ... Campana lex -em in contione candidatorum, si *eqs.* SALL. Catil. 22, 2 Catilinam, ... cum ad ius iurandum *socios* ... adigeret, ... sanguinem vino permixtum in pateris circumtulisse; inde cum post -em omnes degustavissent *eqs.* LIV. 8, 7, 21 ut neque lamentis neque -bus parceretur. 10, 38, 10 iurare cogebant diro quodam carmine in -em capitis familiaeque et stirpis composito (10, 41, 3 dira -o ac furiale carmen detestandae familiae stirpique compositum. 26, 25, 12 diram -em in populares, obtestationem ... adversus hospites composuerunt. 28, 22, 11 -o ... adiecta, si *eqs. al.*). 40, 3, 5 -es ... in regem ... exaudiebantur. *al.* SEN. contr. exc. 8, 6, 3 fletus humanarum necessitatum verecunda -o est (*i. lacrimae hominum calamitates detestantur*). VELL. 2, 22, 2 *deos* in -em Cinnae ... precatus. 2, 46, 3 -es si in ipsum ... valuissent *eqs.* 2, 67, 4 inter -es civium. 2, 79, 6 populi. VAL. MAX. 3, 1 ext. 1 *urbs* inter -em hominis (*i. Alcibiadis*) et admirationem ... fluctuatur. 7, 2 ext. 18 acerbissima -e adversus eos, quos ... oderunt *eqs.* 9, 11 ext. 4 profundo (*dat.*) debitae -is ... efficacibus verbis *adigere*. SEN. dial. 7, 2, 3. epist. 60, 1 inter -es parentum crevimus. PLIN. nat. 19, 6 nulla -o sufficit contra inventorem *navigationis*. QVINT. inst. 11, 1, 84 gemitus aut fletus et -o vitae. PS. QVINT. decl. 11, 6 p. 211, 22. 19, 3 p. 338, 18 in quantam ...-em, in quantam culpam iuvenis inciderit. TAC. hist. 3, 25, 3 saevissimi belli -o. 4, 15, 1 barbaro ritu et patriis -bus universos adigit. PLIN. paneg. 53, 5. GELL. 2, 6, 3 *Busiris* detestatione -eque totius generis humani dignus. MIN. FEL. 14, 6 ut in -em et odium hominum ... efferantur (ITALA Ier. 24, 9 [Ps. Cypr. pasch. 11 p. 259, 14] et dabo eos ... in opprobrium et in ... odium et in -em; *κατάραν, Vulg.* maledictionem). 28, 6 TERT. test. anim. 3 p. 137, 23. scorp. 2 p. 149, 27 idolorum. ITALA Os. 4, 2 (Cypr. testim. 3, 47 p. 152, 15) -o et mendacium ... diffusum est super terram (*ἀρά, Vulg.* maledictum. VVLG. psalm. 58, 13 EPIST. pontif. 937 Conc.S IV 2 p. 149, 22). PANEG. 2, 20, 4 Tarquinium -e postrema hoc damnavere maledicto (AVG. serm. 50, 9, 13 p. 332

[Oellacher †]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

avaritia ... digna -e damnetur. *al. cf. etiam l. 22*). ARNOB. nat. 4, 20 p. 157, 12 *eos ortus* homines et -i habeant et horrori (AVG. serm. 286, 4, 3 OROS. hist. 1, 19, 1. *cf.* CHROMAT. in Matth. 17, 4 p. 368B diabolum semper in -em haberi). AVR. VICT. Caes. 20, 3 *mors scriptoribus* gloriae, -i actoribus est (RVFIN. hist. 5, 1, 15 horrori maximo et -i apud omnes homines esse; *gr. p. 406, 28* πάντες ἀπεθηριώθησαν εἰς ἡμᾶς). IVST. 5, 4, 14 deos ..., quorum -bus erat devotus *Alcibiades* (*cf.* 5, 4, 16; *opp.* precibus). *al.* HIL. in Matth. 16, 10 p. 1011B 'absit', quo verbo rerum detestandarum -o continetur. AMM. 17, 10, 7 facturum se imperanda iurandi -e ... promisit. *al.* AVG. c. Pelag. 3, 9, 25 p. 517, 21 *Manichaei* patriarchas ... -bus insectantur. PASS. Paul. 11fin. opera, quae leges Romanae puniunt cum -e. *et al.*

2 *speciatim:* **a** *t. t. rhet.: i. q.* ἀρά (IVL. RVF. rhet. 15 p. 42, 32 ἀρά, -o. -o oratoria apud Ciceronem, *seq. Verr. II 1, 40. cf. p. 1838, 42*): CIC. de orat. 2, 288 colliguntur a Graecis alia nonnulla (*sc. ridiculorum genera*): -es, admirationes, mirationes. 3, 205 (*inter sententias orationem illuminantes*) optatio atque -o (QVINT. inst. 9, 2, 3).
b *apud Christianos fere i. q.* ἀναθεματισμός: AVG. epist. 157, 4 p. 451, 12 illud ... anathemandum est et omnibus -bus detestandum. LEO M. epist. 85 Conc.S II 4 p. 45, 2 ut ... Eutychen ... anathematis -e condemnent (*cf.* 93 p. 52, 28 Eutyches iusta -e percellitur. 164 p. 112, 34 hunc ... simili anathemate parique -e damnamus [serm. 28, 5 p. 224B. *cf. p. 1836, 84*]).

B *vi magis debilitata, fere i. q. taedium, aspernatio* (*cf. et l. 2*): PLIN. nat. 18, 44 de terra cariosa -o Catonis abunde indicata est. COD. Theod. 3, 16, 2 pr. *mulier* videbitur sui magis viri id -e quam alieni appetitione fecisse (*cf. p. 1839, 73*).

II *metonymice, i. q. res exsecrabilis:* A *in script. sacr. ad reddendum gr.* βδέλυγμα. *cf. Kittel, Wörterb. z. N. T. I 598 sqq.; v. etiam p. 1836, 11. de homine v. l. 44 sq.*): ITALA lev. 18, 22 (Monac. [*sim.* Lugd.]) cum masculo non cubabis concubitum muliebrem quoniam -o est (*Vulg.* abominatio). Esth. 14, 17 (p. 50, 31 Motzo) non manducavit ancilla tua de mensa -um (*Vulg. aliter*). prov. 21, 27 (Aug. c. Parm. 2, 6, 11 p. 56, 12) sacrificia ... impiorum -o est domino (*Vulg.* hostiae ... abominabiles. *cf.* Is. 1, 13 [Barnab. 2, 5] supplicamentum -o mihi est [*Vulg.* abominatio]. Luc. 16, 15 [cod. e *al.*] quod excelsum est in hominibus, -o est in conspectu dei [*Vulg.* abominatio]. *al.*). Dan. 9, 27 (Tert. adv. Iud. 8 l. 40 *al.*) in sancto -o vastationis (*Vulg.* abominatio. *cf.* Marc. 13, 14 [cod. e k] cum ... videritis -em desolutionis [*Vulg.* abominationem]). I Macc. 6, 7 (rec. B) destruxerunt -em, quam aedificaverunt super altare (*cf. p. 1836, 15*). apoc. 17, 4 (Cypr. hab. virg. 12 p. 196, 11. *al.*) poculum ... plenum -um (*Vulg.* abominatione). 17, 5 (Primas.) mater fornicationum et -um (*Vulg.* abominationum). *al.* VVLG. Sirach 13, 24 -o divitis pauper (*gr. 13, 20*). *et al.*

B *ap. scriptor. alios, fere i. q. nefas, scelus* (*opp.* sacrificium *l. 49*): Ps. QVINT. decl. 14, 10 p. 274, 20 bibi miser -is quicquid totius mortalitatis ira contulerat (*i. venenum exitiosissimum*). LACT. inst. 5, 20, 7 non est sacrificium, quod exprimitur invito; nisi enim sponte atque ex animo fiat, -o est. RVFIN. hist. 5, 19, 2 nova prophetia vel potius -o nova processit (*gr. p. 478, 27* νέας προφητείας ἐβδέλυκται ἡ ἐνέργεια. OROS. hist. 5, 16, 5 hostes ... castris ... potiti nova quadam atque insolita -e cuncta, quae ceperant, pessum dederunt). AVG. ord. 1, 8, 24 p. 137, 19 arripe illius foedae libidinis et incendiorum venenatorum -em. CONSVLT. Zacch. 1, 19 p. 24, 38 quos talis ausi -o polluisset. CONS.S II 3, 3 p. 43, 24 supplicio fuissemus obnoxii tamquam communicantes tali -e (errori *l. v.; gr. II 1, 3 p. 35, 15* μύσει). *et al.*

exsecrātīvē *adv. ab* exsecrari. *i. q. per exsecrationem:* DON. Ter. Ad. 349 totum -e dixit, ut alii facinore abhorreant.

exsecrātor (exec-), -ōris *m. ab* exsecrari. *qui exsecratur, detestatur, odit* (*accedit ubique gen. obi.*): TERT. pudic. 15 p. 252, 12 impuritatis omnis -em et expiatorem *Paulum*. LVCIF. Athan. 1, 27 p. 114, 5 cum te ... esse cernamus misericordiae punitorem, veritatis -em. 1, 37 p. 131, 26 tenebrarum amator, -r luminis. non conv. 5 p. 12, 8 gaudent cuncti dei religionis -es (AVG. cons. euang. 1, 32, 50 p. 54, 13). moriend. 4 p. 291, 22 nos -es blasphemiae. AVG. epist. 105, 5, 17 p. 610, 2 maiores non -es malorum, sed accusatores innocentium fuisse. [?**exsecrātrīx**, -īcis *f.* TITIN. com. 47 non -x (*Lindsay dubitanter;* execratis, exscratis *sim. trad.;* excratis *vel* exscrattis *Ribbeck, cf. coroll. LVII*) parasitum nec ⟨quae⟩ virum aspellit (-is *Ribbeck*) domo.]

exsecrātus, -ūs *m. ab* exsecrari. *i. q. exsecratio:* Ps. RVFIN. in Ioel 2, 15—17 p. 1046B profanis ... nationibus -ui fieri despectuique.

exsecro (exec-), -āvī, -ātum, -āre *et* ***ex(s)ecror**, -ātus sum, -ārī. *ab* ex *et* sacrare. *de scriptura:* exse- *et* exe- *promiscue in codd.* ex(s)acr-: PEREGR. Aeth. frg. Rev. Bén. 26, 1909, 482, 3 exacrant nomina Amalacitarum. GLOSS. *de formis: affertur: inter verba coni. Iae* CHAR. gramm. p. 472, 17 B. *inter verba depon.: ibid.* p. 213, 6 sunt verba activa passivorum figura enuntiata ut ... '-atur'. melius ... erat dicere ... '-at', ut 'obsecrat', quam ... '-atur' (*cf.* p. 464, 30. 479, 14). *formae activae* (*cf.* NON. p. 473, 20): PRISC. gramm. II 392, 13 plurima inveniuntur apud vetustissimos, quae contra consuetudinem ... activam pro passiva ... habent terminationem, ut ... '-o' pro '-or'. *v. et l. 10. 13 bis. 15. 49. p. 1837, 79. 1839, 24. 45.* GREG. TVR. Andr. p. 838, 36 ego ... sum, qui -bam viam, quam doces. NOT. Tir. 64, 37 -at. *in usu passivo* (*maxime in p. p. p.*): *l. 47. 48. 78. p. 1839, 1. 7. 19. 63.* PORPH. Hor. epod. 16, 9. LACT. mort. pers. 22 p. 198, 11 (*v. p. 1840, 3*). ATHAN. Lucif. epist. 6 p. 327, 7 *Arriani* -antur ab omnibus. AVG. in psalm. 33 serm. 2, 25 p. 322init. CASSIOD. var. 9, 17, 5 GREG. TVR. Franc. 4, 12 p. 148, 14. PASS. coron. 5 non -entur ..., sed magis colantur. *ex doctrina gramm.:* CHAR. gramm. p. 383, 21 B. -o illum. PRISC. gramm. III 322, 11 κατεύχεσθαι τοῦτον. nostri 'imprecor' et '-or illum' et 'illi'. *de notione:* GLOSS.L III Abstr. EX 69 -atur detestatur, horret. V Abba EX 3 -at abominatur (*al.*). II Philox. EX 54 -antes ἀπευχόμενοι. 68 -amur καταρώμεθα, ἀποτροπιαζόμεθα, βδελυττόμεθα. 160 -at ἀπαγορεύει, ἀφελπίζει (?), ἀπεύχεται, καταρᾶται. GLOSS. -bat male dicebat. ἀρῶμαι. *al.* *legitur inde ab* ENN. (*p. 1839, 80*), CATONE (*l. 46*), [?TITIN. *v. l. 18*], AFRAN., MANCIA, CIC. [*dub.* (*v. et p. 1134, 22*): TITIN. com. 47 *v. p. 1837, 69.*]

i. q. ***sacrum esse iubere, devovere:*** I *c. not. primigenia plus minus vigente* (*et sensu strictiore, sc. irae deorum obnoxium esse sollemni deprecatione declarare, e. g. l. 30. 34. p. 1839, 5. 6 sq. [nota t. t. rhet. l. 42] et usu dilatato [partim hyperbolico] fere i. q. abominari, detestari [syn. l. 40. 52. 61. 64 al.], odisse [syn. l. 58. p. 1839, 2 al.], aversari [syn. l. 58]. in serm. eccl. i. q.* βδελύττεσθαι: *infra l. 68. 77. p. 1839, 25. 32 al. i. q. verbis castigare: l. 67. nota fig. etym. l. 54*): A *absolute vel cum obiecto supplendo* (*e. g. l. 29. 30. acced. in c. acc.: l. 35;* ad: *l. 39*): CIC. Vatin. 39 nemo mentionem facit (*sc. tui*), quin -etur. *ibid.* tribules -antur. Pis. 33 quod tibi ... evenit, ut omnes -rentur, male precarentur. Tusc. 1, 106 -atur luculentis ... versibus apud Ennium Thyestes ..., ut ... pereat Atreus (SACR. Leon. p. 377 nimis est -andum, ut *eqs.*). Ov. met. 5, 105 semianimi verba -antia lingua edidit (APVL. met. 9, 26). LIV. 1, 59, 13 Tullia domo profugit -antibus ... invocantibusque ... furias viris mulieribusque. 10, 28, 18 haec -tus in se hostesque (30, 20, 7 in se ... ac suum ipsius caput -tum esse. *cf.* 39, 51, 12 -tus ... in caput [*cf. l. 60*] regnumque Prusiae. *aliter p. 1840, 1*). SEN. dial. 3, 20, 4 ut -entur, insidientur, opprimant. epist. 94, 53. Ps. QVINT. decl. 14, 6 p. 270, 14 amabit, cui permiseris, -bitur ille, quem iusseris. COMM. apol. 866 ad populum Christi -antes odio toto. AVG. serm. 162, 2 p. 887init. ut ... -ans atque detestans responderit. CARM. de alphab. 3 -antis ... dira interiectio dicor *littera A.* *nota t. t. rhet.* (*cf. p. 1837, 13 sq.*): CIC. orat. 138 *orator orationem sententiis illuminans sic dicat*, ut deprecetur, ... ut optet, ut -etur.

B *c. obi.* (*v. et l. 27*): 1 *generatim:* **a** *animantia:* CATO orig. 90 duo exules lege ⌊publica [et] -ari⌋ (*Hertz;* ⌊ ⌋ publicati et -ti *Wagener,* publica condemnati et -ti *Mommsen. v. Prisc. gramm. II 382, 3 ad l.:* passive, καταραθῆναι). AFRAN. com. 192 expeiurabant, -bant se ac suos (LIV. 25, 14, 5 -tus ... seque et cohortem. VAL. MAX. 3, 2, 20 se ipsum suosque commilitones. TERT. paenit. 1, 5 semetipsos). CIC. Verr. II 1, 121 Sacerdotem -bantur (*cf.* LIV. 31, 44, 6 detestari atque -ari Philippum, liberos eius regnumque. TAC. ann. 6, 41, 2 Artabanum ... ob saevitiam -ti. APVL. apol. 94. PORPH. Hor. epod. 5, 86 diras exsecrationes, qualibus in tragoediis Thyestes Atreum -atur). Pis. 96 tibi pestem exoptant, te -antur (SIDON. epist. 1, 11, 8 aut -antur aut reformidant). leg. 1, 33 Socrates -ari eum solebat, qui ... utilitatem a iure seiunxisset (off. 3, 11. LIV. 8, 12, 1 iuventutem ... aversatam eum -tamque. 9, 5, 13. 26, 31, 5 odistis et ... -amini. SVET. Cal. 30, 3. VVLG. Sirach 16, 9; ἐβδελύξατο). Ov. met. 13, 329 licet -ere meumque devoveas ... caput (LIV. 5, 11, 15 caput, domum, fortunas ... -tus detestatusque. *cf. l. 35. 36*). 14, 191 gentem -atur Achivam. LIV. 2, 43, 9 -antes nunc imperatorem, nunc navatam ab equite operam. 7, 20, 2 defectionis auctores (TERT. spect. 10 p. 13, 4). *al.* SEN. Phaedr. 566 detestor omnes, horreo, fugio, -or. TERT. nat. 1, 20, 1 p. 92, 4 non agnoscitis, immo insuper -amini vestros. patient. 14 p. 22, 3 (*ad Iob 2, 10*) cum uxorem ... ad prava remedia suadentem -retur (*i. ut stultam castigaret*). ITALA Is. 66, 5 (Rufin. Adamant. 2, 15) qui -antur vos (βδελυσσομένοις, *Vulg.* abicientes). COMM. apol. 720 *pater* -etur odio natum (FIRM. math. 5, 2, 11. *v. l. 40. cf.* OPTAT. 1, 3 p. 4, 21 nos odio habeant et -entur). SPART. Hadr. 8, 10. QVEROL. p. 37, 21 *dominus* temulentum -atur. HIER. epist. 54, 1, 2 ut non tam laudanda sis, si vidua perseveres, quam -anda, si id ... non serves. PRVD. perist. 2, 266. BACHIAR. repar. laps. 21 p. 1059A quisquis tibi hoc suaserit, -are (*imperat.*). COD. Iust. 5, 37, 22, 2c (*a. 326*) nec ... dominos -antur *servi*, sed magis diligunt. *et al.* *nota:* ITALA Iob 9, 31 (Aug. in Iob p. 530, 17) -tum me est vestimentum meum (ἐβδελύξατο, *Vulg.* abominabuntur).
b *res:* α *corporeas:* CIC. Phil. 1, 5 eversio illius -tae (*pass.*) columnae. VERG. Aen. 3, 273 terram altricem saevi -amur Vlixi (ITALA gen. 5, 29 [Greg. Ilib. tract. de arca Noe, RevBén. 26, 1909, p. 6, 23] quam -tus est dominus; ἣν κατηράσατο, *Vulg.* cui maledixit). HOR. epod. 16, 18 Phocaeorum ... profugit -ta civitas agros atque Lares patrios (16, 36 haec et quae poterunt reditus abscindere dulces eamus omnis -ta civitas). MELA 1, 43 solem. PLIN. nat. 13, 103
[*Oellacher †*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

arbor ... mālum ferens -tum (*pass.*) aliquis odore et amaritudine, aliis expetitum (*cf.* TERT. adv. Marc. 4, 23 p. 498, 7 qui semen odit, fructum quoque -etur). CALP. decl. 4 p. 5, 20 limen patris. MIN. FEL. 11, 4 *Christiani* -antur rogos et damnant ignium sepulturas. PORPH. Hor. carm. 2, 13, 1 -atur hac φόβῃ arborem. PS. CYPR. mont. 3 p. 106, 10 civitas (*i. Hierusalem*) ... per Esaiam prophetam spiritali verbo -ta (*pass.*) et derelicta. AVR. VICT. Caes. 2, 2 urbes et conventus -atur *Tiberius*. RVFIN. hist. 3, 6, 26 -amini cibos meos (*gr. p. 210, 5 ἀποστρέφεσθε*). SVLP. SEV. dial. 2, 3, 5 locum caedis. *β incorporeas* (*cf. p. 1838, 52. 63*): MANCIA or. frg. Val. Max. 6, 2, 8 vidi ... Perpennam saevitiam tuam -antem (APVL. met. 6, 10). SALL. Catil. 48, 1 plebs ... Catilinae consilia -ari, Ciceronem ad caelum tollere. VERG. Aen. 11, 217 dirum -antur bellum Turnique hymenaeos (PORPH. Hor. epod. 16, 11. PS. AVR. VICT. epit. 1, 10 turbas, bella, simultates. *cf.* IVST. 13, 1, 7 belli pericula). OV. Ib. 93 fictum -antia nomen vota. LIV. 40, 10, 1 -are (*imperat.*) ... cupiditatem regni. SEN. contr. 2, 7, 6 omne ornamentum veluti causam ... iniuriae. VELL. 2, 66, 5 tuum in eum factum -bitur (IVST. 8, 1, 10). SEN. dial. 7, 25, 3 non ... aliquem -bor diem (CLAVD. DON. Aen. 2, 130 p. 164, 8 dies ... -ta [*pass.*]). 10, 6, 1. 11, 16, 6 fatum. epist. 22, 9. PETRON. 7, 4 -tus ... aniculae insidias. 103, 5 omen (APVL. met. 2, 26). QVINT. decl. 374 p. 414, 14 inertiam. FRONTIN. (?) strat. 4, 5, 16 -tus in consule Romano captivitatem. VLP. dig. 4, 7, 4, 1 lites. TERT. spect. 17 p. 19, 11 impudicitia. *al.* ITALA Esth. 14, 16 (p. 51, 4 Motzo) -or (-o *l. v.*) illud tamquam pannum fluxationis mulieris (*gr. 4, 17w βδελύσσομαι, Vulg.* detester). Rom. 12, 9 (Pelag. in Rom. 12, 9 p. 97, 3) -antes malum ([ἀποστυγοῦντες, *Vulg.* odientes]. RVFIN. Adamant. 4, 2 p. 141, 11; *παραιτούμενον*). CYPR. hab. virg. 16 p. 199, 13 -aris canitiem *crinium* (*cf. p. 1840, 46*). LACT. inst. 2, 13, 3 iniustitiam (*cf.* CASSIOD. Ios. antiq. 15, 6 p. 436 iniquitates et contumelias; *gr. 15, 135 μισεῖν*). QVEROL. p. 36, 11 furtum ... tamquam aliquod scelus. AMM. 26, 10, 9 infaustam victoriam. VVLG. psalm. 55, 6 tota die verba mea -bantur (*ἐβδελύσσοντο*). RVFIN. hist. mon. 1 p. 396C mens ... mendacium fugat, -atur invidiam. COD. Theod. 10, 10, 12, 2 *odium*, quo universas delationes -amur. NOVELL. Theod. 18 pr. licet nos illud adverteret -ari ... vectigal. POMER. 3, 10, 2 p. 489A -antur verbo, quod animo concupiscunt. *et al.*

2 *speciatim*: **a** *in religione* (*Christiana praeter l. 42. 43*): *α daemones, idola sim.*: ITALA Rom. 2, 22 (Pelag. in Rom. 2, 22 p. 25, 14) qui -aris idola (*βδελυσσόμενος, Vulg.* abominaris. SVLP. SEV. chron. 1, 43, 8). LACT. inst. 4, 27, 11; *opp.* colendum. 4, 27, 14 idem sunt daemones, quos fatentur -andos esse, idem dii, quibus supplicant. epit. 16, 2 quae (*i. Robigo, Febris sim.*) non sacranda sunt, sed -anda. TIT. libr. Ps. Tert. de -andis gentium diis. GREG. TVR. vit. patr. 8, 4 p. 694, 26 *daemonium* verbis acerrimis ... -vit (*l. v.* -tus est). *β Christum*: AVG. in Iob p. 574, 23 -anda facies ... Christi est his, qui eius praecepta cum contemptu exhorrent. PRAEDEST. 1, 30 p. 597C *Alogii* dei verbum, dei filium ... quasi blasphemiam -antur. *γ haereticos eorumque falsam doctrinam et sim.* (*cf. infra l. 62. 64*): CYPR. unit. eccl. 9 p. 218, 10 *de ecclesia discedentes* -atur et percutit Iohannes apostolus (*cf. I Ioh. 2, 19*). sent. episc. 31 p. 448, 10 haereticos blasphemos ... -andos censeo et ideo exorcizandos et baptizandos (FIRMIL. Cypr. epist. 75, 6 p. 814, 1. IOH. MAXENT. Conc.S IV 2 p. 51, 3 *ecclesia episcopum talem* ut haereticum ... -retur. *al.*). epist. 73, 15 p. 789, 6 -ari et detestari haereticorum ... pravitatem (*cf.* SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 129, 2 Arrianam et Eusebianam haeresim. COD. Theod. 16, 5, 60 *haereticorum* errorem -amur et nomen. *sim. al.*). HIL. coll. antiar. p. 62, 29 -ari ... ac perhorrere. p. 73, 5 hos ... anathematizat et -atur ... ecclesia. PRAEDEST. 1, 49 p. 605C Arium (*cf.* PASS. Petr. Paul. long. 13 Simonem magum; *βδελύττεσθαι*). PALLAD. hist. mon. I 36 p. 322D -antes flagitiosi animi ... doctrinam (*gr. aliter*). *et al.* *sim.*: *-ant Christianos gentiles*: COMM. apol. 884 *Christianos* -tos (*pass.*) victimam ducunt *gentiles*. *religionem gentilium -ant Christiani*: LACT. epit. 50, 1 *Christiani* publicas religiones a maioribus traditas -antur. *δ praecepta divina, fere i. q. non observare*: ITALA Is. 1, 14 (Ps. Cypr. adv. Iud. 5) ferias et ieiunium -atur anima mea (*μισεῖ, Vulg.* odivit). AVG. gen. c. Manich. 1, 22, 33 et illi ... carnaliter observando et isti carnaliter -ando sabbatum non noverunt. in Iob p. 574, 22 (*ad Iob 30, 10*) longe facti sunt a iustitia peccando et praecepta iustitiae malis moribus -ando. SALV. eccl. 4, 49 mavult ... improbus -ari legem, quam emendare mentem.

b *virum vel nuptias* (*cf. et l. 13. p. 1837, 27*), *i. q. aspernari*: FIRM. math. 5, 2, 11 p. 23, 6 osores ... mulierum ... et qui coniugales -entur affectus. FILASTR. 48, 2 p. 25, 21 generationem hominum -atur et ius nuptiarum legitimum abicit. AVG. grat. Christ. 24, 25 p. 145, 2 Esther ... -batur cubile. PASS. Barth. 4 p. 135, 4 *Maria* virgo cum -retur omnem virum (*οὐκ ἔγνωσεν*).

II *c. not. immutata*: **A** *fere i. q. consecrare* (*sc. in bonam partem, praep. ex vim perfectivam exhibente*): ENN. scaen. 401 cui (*i. Iovi*), quod in me est, -bor, hoc quod lucet, quidquid est.

B *i. q. profanare* (*quasi 'ex sacro non sacrum facere'? sc. c. vi praep. privativa*): ITALA lev. 18, 21 (Lugd.) non -beris nomen sanctum (*βεβηλώσεις, Vulg.* pollues).

C *i. q. exprobrare*: GREG. TVR. Franc. 4, 6 p. 139, 20 in eum vanam gloriam -antes discesserunt.

structurae: *alqm.* pro *alqo.*: LACT. mort. pers. 22, 4 qui eas (*i. litteras*) noverant, pro inimicis ... protriti et -ti. *acced.*: tamquam: *p. 1839, 24. 31.* quasi: *p. 1839, 48.* veluti: *p. 1839, 17.* *pendet inf. pass.*: PS. AVG. quaest. test. I 126, 7 p. 395, 5 Christus -atur peccari. *sententia per* ut: *p. 1838, 31.*

p. praes. **exsecrāns,** -antis. *pro adi.*: *p. 1838, 32.* *pro subst. m.*: *p. 1838, 41.*

p. p. p. **exsecrātus,** -a, -um. *pro adi.*: CHAR. gramm. p. 380, 6 B. ex praeterito ... participiorum nomina fiunt appellativa, quae ... secundae sunt declinationis ... velut ... -us. *superl. v. l. 17. 18.* SYNON. Cic. p. 435, 30 B. sceleratus, immanis, facinorosus, flagitiosus, infandus, -us.

fere i. q. devotus, exosus (*syn.* detestabilis: *l. 16*): CIC. Phil. 2, 65 non te -um populo Romano, non detestabilem ... esse ... scias? SCRIB. LARG. 199 proprium est ... illud -issimi pharmacopolae. PLIN. nat. 28, 27 sunt condita auguria ... inter -issima. *pro subst.*: VVLG. apoc. 21, 8 timidis ... et incredulis et -is (*ἐβδελυγμένοις*).

gerundiv. ***exsecrandus,** -a, -um *pro adi.* *superl. infra l. 39.* *neutr. pro subst. infra l. 49. 51.* GLOSS. -a abominanda. [*e coni.*: EDICT. impp. Diocl. et Maxim. coll. Mos. 6, 4, 2 instinctu -andae (*Schulting,* exercendae *codd.*) libidinis.]

i. q. exsecratione dignus, abominabilis (*syn. l. 31. 40. 47*), *detestandus* (*infra l. 62*), *turpis* (*syn.*: obscaenus *infra l. 48. opp.*: pius *l. 45. v. etiam l. 37*): **1** *generatim*: **a** *de animantibus vel partibus eorum*: APVL. met. 8, 29 *sacerdotes* nudatum ... iuvenem -is oribus (*sc. irrumationi*) flagitabant. CLAVD. DON. Aen. 2, 765 p. 251, 11 praesentibus -is custodibus. VVLG. lev. 11, 11 quidquid ... pinnulas ... non habet, ... abominabile vobis et -um erit. AVG. pecc. mer. 2, 6, 7 p. 78, 11 ab ... -ae dominae (*i. iniquitatis*) servitute liberantur.

b *de rebus*: *α corporeis*: APVL. met. 9, 19 -o metallo (*i. auro*) pudicitiam suam ... auctorata est. SOL. 15, 4 *anthropophagis* -i cibi sunt humana viscera. DRAC. Orest. 688 domus ... -a prius, sed post veneranda manebis. *β incorporeis*: SEN. Phoen. 639 -um victor admittit nefas (Tro. 44 regiae caedis. SALV. gub. 7, 83 -issimum). PLIN. nat. 17, 96 pessima atque -a res (CYPR. epist. 76, 2 p. 829, 5 *al.* CAES. AREL. serm. 23, 2 p. 99, 27 -a et abominabilis). APVL. met. 8, 29 -as foeditates. VLP. dig. 47, 9, 10 -am praedam *piscatorum*. PORPH. Hor. sat. 2, 3, 181 testimonium malum et -um. CYPR. epist. 13, 5 p. 507, 20. EVTR. 6, 19, 1 bellum civile ... -um et lacrimabile (*cf.* AVG. civ. 2, 25 p. 90, 5 D. nefandorum proeliorum strages -a). CLAVD. DON. Aen. 10, 495 p. 356, 8 amores pii, non odia -a. *al.* MAXIMIN. c. Ambr. 116 canitiem -am (*cf. p. 1839, 28*) et senectutem ... abominabilem vociferabantur (*cf.* DRAC. laud. dei 3, 338 -a senectus). RVFIN. hist. 1, 8, 7 tentigo obscaena ... et -a. SVLP. SEV. chron. 1, 38, 2 multa ... in domum familiamque eius -a acciderunt. MART. CAP. 5, 504. COD. Theod. 10, 10, 2 delatorum -a pernicies. EVSTATH. Bas. hex. 8, 8 p. 956A quid non auribus percipit -um? (*gr. p. 185C τῶν ἀτόπων*). PALLAD. hist. mon. I 25 p. 310A dedecoris -i magnitudinem (*p. 117, 13 B. ἀσχημοσύνης*). 51 p. 334D -as ei criminum calumnias excitarent (*p. 158, 7 ἀθέμιτα*).

2 *speciatim*: *c. respectu religionis Christianae*: LACT. epit. 49, 3 cum ... ad -a sacrificia consenserint (COD. Theod. 16, 10, 23. *cf.* 16, 10, 25 hostiarum immolationibus. EVCHER. pass. Acaun. 2 -is gentilium ritibus deditus). SYNOD. Hil. ad Const. 1, 2, 2 non polluantur aut contaminentur -is blasphemiis (1, 5, 1). FILASTR. 49, 5 -a ... impietas (AVG. anim. 2, 3, 6 p. 340, 16 -ae impietatis errorem. *cf.* LEO M. serm. 42, 6 p. 280B -um errorem). PRVD. perist. 11, 29 -a Novati scismata. AVG. anim. 2, 9, 13 p. 347, 23 detestanda et -a doctrina. CONSVLT. Zacch. 1, 38 p. 47, 6 -ae abominationis templa vacuentur. COD. Theod. 16, 5, 7, 3 eos ... notabiles atque -os haberi scelere sectarum. *al.* COD. Iust. 1, 11, 7 pr. (*a. 451*) infandis -isque simulacris honorem ... reddi. *et al.*

deriv.: exsecrabilis, ?exsecramen, exsecramentum, exsecratio, exsecrative, exsecrator, exsecratus.

exsectio (exec-), -ōnis *f.* *ab* exsecare. *scribitur* esec-: SORAN. p. 110, 9 post -em *haemorroidum*.

i. q. actio exsecandi vel amputandi: **1** *acced. gen.*: **a** *obi.*: *α rei arte factae*: CIC. Cluent. 180 -o ... fundi (*cf. p. 1833, 43*). *β partium corporis humani* (*cf. et l. 70.* *explorandi causa e. g. l. 77. cf. et l. 84*): CIC. Cluent. 191 -o linguae. ARNOB. nat. 5, 14 p. 186, 20 mammarum ... -es, amputationes ... veretrorum. CHALC. comm. 246 p. 279, 17 qui ad comprehendendam ... naturae sollertiam artus humani corporis facta membrorum -e rimati sunt. HIL. in Matth. 4, 21 p. 939B cordis. CLAVD. DON. Aen. 4, 705 p. 421, 31 crinis. AVG. enchir. 89, 23 si unguibus *redit*, quod totiens dempsit -o. **b** *accedit gen. subi.*: *fere i. q. ictus gladii* (*cf. p. 1832, 56*): HIL. in Matth. 10, 24 p. 976C cum ... baptismi lavacro ... ab ... peccatis ... separamur recisique quadam -e gladii dei a patris et matris affectionibus dissidemus. **2** *absolute*: *i. q. sectio, exploratio corporis, gr. ἀνατομή* (*cf. l. 73.* *c. gen. l. 77*): TERT. anim.

[*Oellacher* †]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

10, 4 p. 313, 3 inter artificia -is. CHALC. comm. 246 p. 279, 22 qui ... primus -em adgredi est ausus.

exsector, -ōris *m.* *ab* exsecare. *i. q. castrator (cf. p. 1833, 25. 78)*: APVL. met. 8, 15 detestabilem illum -em virilitatis meae. *Oellacher †.*

*__exsecūtio__ (exe-), -ōnis *f.* *ab* exsequi. *scribitur*: exe- *saepissime.* -qu(u)-: OPTAT. 6, 5 p. 152, 18 (*C*). AVG. un. eccl. 20, 54 p. 302, 6 (*O*). *al.* *de notione*: GLOSS. effectus. ἐκβιβασμός. *legitur inde a* SEN. contr. (*p. 1843, 61*), SEN. epist., PLIN. nat. *saepe ap. ICᵀᵒˢ.*

[*confunditur c.*: excusatio *saepissime, e. g.* SEN. contr. 7 praef. 2 FORTVN. rhet. 2, 22 p. 114, 17 OPTAT. 6, 5 p. 153, 1. *cf. et l. 31.* exsecratio: EVCHER. pass. Acaun. 3 p. 167, 6. *dub.*: BOETH. in Porph. comm. sec. 1, 10 p. 159, 14 *v. p. 1843, 43.*]

I *i. q. actus alqd. persequendi, curandi, agendi*: **A** *in universum*: **1** *sensu pleno*: SEN. epist. 94, 34 ipsum de malis bonisque iudicium confirmatur officiorum -e (TERT. orat. 19 p. 192, 11 participatio sacrificii et -o officii. *aliter p. 1842, 25*). TERT. adv. Iud. 3 l. 77 nova ... lex *Christi* ... belli pristinam in aemulos legis et hostes -em in pacificos actus arandae et colendae terrae reformabat. PANEG. 6, 19, 6 adeo nihil periculi in vindictae -e metuebant *milites*, ut *eqs.* (*aliter p. 1842, 20*). DON. Ter. Andr. 34, 1 commendatorum fida -o vel observantia (*cf.* SYMM. epist. 4, 63, 1 mandati mei). CLAVD. DON. Aen. 12, 30 p. 552, 23 promissi. AMBR. vid. 2, 11 p. 238ᴮ omnis -em boni operis flagitavit (*cf. iuxta pos.* officium, studium, obsequium, ministerium, subsidium). HEGES. 1, 12, 4 p. 19, 10 ut matrem ab -e praecepti severioris ad molliora inflecteret (*gr. aliter.* 1, 22, 3 p. 36, 1 VICTRIC. 2. *cf. p. 1842, 18sq.*). 1, 45, 10 p. 125, 12 ne ... scelesta imperia ... -o destitueret (*gr. aliter*). COD. Theod. 16, 10, 7 qui ... templum ad huiuscemodi sceleris -em (*Mommsen,* excusat- *trad.*) adsumendum crediderit. **2** *sensu coartato*: *fere i. q. actio*: AMBR. Noe 11, 38 p. 437, 8 ubi mens sui arbitra est, bonae sunt cogitationes, bonae -es. GENNAD. dogm. 42 (JThSt. 7, 1906) p. 97 cum *caro* sit creatione bona, arbitrio animae efficitur nobis vel bona vel mala, non mutatione substantiae, sed -is mercede.

B *technice*: **1** *fere i. q. administratio, potestas exsecutoria*: TAC. ann. 3, 31, 5 -em eius negotii libens suscepit *Corbulo* (*spectatur tam itinerum restituendorum munus et cura quam totius rei perferendae administratio et iurisdictio*). 15, 25, 3 Syriae ... -o Cestio, copiae militares (*opp.*) Corbuloni permissae.

2 *in re iudiciaria*: **a** *sensu generali: de actione ius (suum vel alterius) persequendi, vindicandi, postulandi; causam, litem sim. agendi*: **α** *nude*: NERAT. dig. 5, 3, 57 *litigator*, qui in -e tardior venit adversus priorem victorem. VLP. dig. 47, 10, 17, 14 si pater lite contestata coeperit ... neclegere -em. COD. Theod. 6, 4, 17 pr. Constantinum sanxisse ..., ut ... nullam -em haberent feminae (*i. fere potestatem agendi in iure*). COD. Iust. 3, 12, 9, 1 dominicum ... diem ... ita decernimus venerandum, ut a cunctis -bus excusetur (*seq.*: admonitio ... exactio ... apparitio ... advocatio *eqs.*). **β** *c. gen.*: *explic.*: VLP. dig. 47, 10, 13, 1 iuris ... -o non habet iniuriam (50, 16, 178, 2 iuris ordinarii). *obi.*: AFRIC. dig. 13, 4, 8 *stipulationis* (PAVL. dig. 45, 1, 66 non est -o stipulationis danda). GELL. 20, 1, 15 -o iustae talionis. SCAEV. dig. 49, 1, 28, 2 omnis -o huius *causae* ad adultos pertineat (GREG. M. epist. 9, 149 p. 150, 26). VLP. (Iulian.) dig. 39, 1, 5 pr. pupillo non esse operis novi nuntiationis -em dandam (*item per brachyl.*: PAVL. dig. 39, 1, 19 -e operis novi. *al.*). 47, 10, 17, 22 -em litis ei dandam (INST. Iust. 4, 18, 1 publica ... dicta sunt *iudicia*, quod cuivis ex populo -o eorum plerumque datur. *v. l. 53*). PAVL. dig. 45, 1, 85 pr. obligationis. COD. Iust. 12, 60, 6, 1 duorum ... negotiorum -em suscipere (GREG. M. epist. 3, 8 p. 169, 3).

b *sensu hostili*: *fere i. q. persecutio, animadversio criminis, delicti* (publica *l. 73.* *c. gen.*: *obi. l. 65. 70. 75.* *subi. l. 74*): COD. Iust. 9, 45, 1 (*aet. Carac.*) qui ... causa ordinata ... ab -e criminis destitit (VLP. dig. 47, 9, 1, 1 quamquam sint [*v. l. 74*] de his facinoribus ... criminum -es [*an interpol.? cf. Albertario, Publ. Univ. Mediolan. ser. 2, vol. 3, 1924, p. 64*]. COD. Iust. 9, 22, 2 [*a. 223*] salva -e criminis. 9, 34, 4 pr. [*a. 244*] extraordinariam ... -em. *al.*). VLP. dig. 47, 1, 1, 1 -o ... quorundam delictorum heredibus data est (50, 16, 131, 1 poenam ... unusquisque inrogare potest, cui huius criminis sive delicti -o competit). 47, 10, 7, 1 de ea re ... quae habet publicam -em. 47, 10, 15, 9 si incertae personae convicium fiat, nulla -o est (*i. fieri potest; cf. l. 66*). 47, 11, 8 crimina, quae ad -em praesidis pertinent (*ibid.*: huius rei -o praefecto urbis ... data est).

II *i. q. actus alqd. ad finem vel effectum perducendi, perficiendi* (*sc. legem, sententiam, decretum [imperatoris p. 1842, 19; papae p. 1842, 23], poenas.* *sim. de* -e dei iudicis *l. 82*): *in re iudiciaria*: **A** *generatim*: **1** *nude*: VLP. dig. 42, 1, 4, 4 manebit ordo -is. *ibid.* consequens erit dicere non cessare -em. 43, 4, 3, 1 uti et extraordinaria -e. TERT. anim. 35, 3 p. 361, 4 iudex te tradat angelo -is et ille te in carcerem mandet infernum. AMM. 27, 7, 6 ob -em a iudice recte maturari praeceptam. COD. Theod. 1, 2, 6 (= Iust. 1, 22, 4) non cognitio, sed -o mandatur (AVELL. p. 16, 8). 1, 6, 11, 1 -em ... militarem (NOVELL. Valent. 1, 3, 2 inmitis. *al. cf. et l. 30. 55*). 5, 7, 2, 4 facilis (CONST. Sirmond. 16). EVCHER. pass. Acaun. 3 p. 167, 6 ubi ... cognitum ... ab eis est iniungi sibi ... -es profanas (*cf.* COD. Iust. 12, 20, 4, 2 publicae -is sollicitudo). CASSIOD. var. 4, 47, 6 -e tua supra dicta condemnatione puniatur (GREG. M. epist. 9, 119 p. 123, 9. *cf.* 2, 47 p. 148, 25 sua. *al. v. et l. 24*). GREG. M. epist. 9, 204 p. 192, 15 eum ... districta faciatis -e constringi (10, 4 p. 239, 26 *al.*).

2 *c. additam.*: *gen.*: **a** *obi.*: FRONTIN. aq. 130 opto ne -o legis necessaria sit (VLP. dig. 43, 29, 3 pr. neque hoc interdictum aufert legis Fabiae -em. COD. Theod. 16, 5, 46 -em praesentis legis omiserit. LEO M. epist. 15 pr. p. 680ᴬ). PAPIN. dig. 16, 2, 16, 1 iudicati (VLP. dig. 42, 1, 15, 5 COD. Iust. 7, 58, 4 *al. cf.* COD. Iust. 7, 53ᵗⁱᵗ· de -e rei iudicatae. INTERPR. Paul. sent. 1, 2, 4). TRYPH. dig. 4, 4, 37 pr. poenarum (*al.*). MOD. dig. 22, 1, 41 pr. tutor condemnatus per appellationem traxerat -em sententiae (SYMM. epist. 2, 87 CLAVD. DON. Aen. 12, 600 p. 622, 12 iudicis officium tenuit, in -e sententiae suae *eqs.*). SYMM. rel. 31, 2 eo mortuo, ad quem sacri praecepti (*v. p. 1841, 77*) -o pertinebat (OROS. hist. 7, 42, 16 p. 558, 19). 38, 2 ipsum quaesitorem crimini dedit cum -e vindictae (*cf. p. 1841, 21*). AMBR. epist. 27, 19 p. 1046ᴮ a persecutione criminis et ab -e supplicii destiterunt. COD. Iust. 1, 40, 12 (*a. 412*). LEO M. epist. 85 Conc.ˢ II 4 p. 44, 24 quibus -em nostrae dispositionis iniunximus.

b *subi.* (*cf. adi. poss. supra l. 6*): OPTAT. 6, 5 p. 152, 18 per iudicia saecularia ... divinae legis instrumenta -e officiorum (*i. officialium, aliter p. 1841, 17*) ... extorquenda esse duxistis (AVG. un. eccl. 20, 54 p. 302, 6 per iussa iudicum et -em officiorum. COD. Theod. 11, 30, 65 quam legem nisi ... universorum iudicum et officiorum -o devota servaverit *eqs. al.*). COD. Theod. 1, 21 (23 Kr.), 1 (= Iust. 1, 46, 1) numquam ... negotiis privatorum vel tuitio militis vel -o tribuatur (COD. Iust. 3, 13, 5, 1 [*a. 397*] militum. *cf. supra l. 1*). 6, 27, 11 -em agentis in rebus inconsultis nobis nemo mereatur, concessam vero quisquam revocare non audeat (CONST. Sirmond. 12). 7, 18, 8, 2 per ordinarii iudicis -em (SVLP. SEV. chron. 2, 47, 5 decretis atque -bus. LEX Visig. Eur. 312). CASSIOD. var. 9, 18, 1 indulta -e saionum.

B *speciatim*: **1** *c. respectu pecuniae debitae, quae post sententiam ab exactore repetitur, fere i. q. exactio (cf. p. 1853, 8)*: SCAEV. dig. 15, 1, 51 cum ... eventus -is possit esse incertus (*v. totum loc.*). PAVL. dig. 45, 1, 132 pr. nec ipsi deneganda erit debitae pecuniae -o. COD. Theod. 6, 2, 20. 11, 30, 14 (= Iust. 7, 62, 18) fisci debitores ... vim -is eludunt (11, 30, 64 pr. solam fisco -em superesse). **2** *c. respectu officii exsecutoris (v. p. 1845, 12sqq.), quod ad causam, actionem instituendam pertinet, fere i. q. conventio, admonitio sim.*: SVLP. SEV. chron. 2, 49, 2 Ithacius ... iussus ... per atrocem -em deduci trepidus profugit ad Gallias. CASSIOD. var. 2, 21, 4 devotio tua ... Domitium moderata -e conveniat, ut *eqs.* (4, 32, 2). 8, 24, 2 diaconum ... tanta -is acerbitate compulsum. COD. Iust. 12, 29, 3, 4 quotiens ... scholares ... moneantur, nihil ⟨pro⟩ (*inser. Cuiacius*) ipsa -e sportularum nomine ... eos ... praebere decernimus. LEX Visig. 8, 3, 15 iudicis -e venire cogatur.

C *metonymice*: **1** *i. q. exsecutor, officialis cui -o mandata est*: OPTAT. 6, 5 p. 153, 1 non vereor ... dicere, quod vobis postulantibus gentilis -o non potuit ignorare (*cf. Blomgren, Eranos 37, 1939, 86*[1]). COD. Theod. 1, 6, 11 pr. nihil sibi intra urbem agendum praesumat -o militaris (NOVELL. Maior. 2, 2 inmitis adparitor et -o m.). LEO M. epist. 14, 1 p. 670ᴮ missa -e terribili ... a sacris ecclesiae adytis ... extraheretur sacerdos. EPIST. pontif. 611 Schwartz p. 36, 4 imperatores Christiani subdere debent -es suas ecclesiasticis praesulibus, non praeferre. EPIST. pontif. 653 Löwenfeld 10 -o deputata conveniet (GREG. M. epist. 11, 24 p. 285, 3). CASSIOD. var. 5, 8, 2 ad Faventinam civitatem civilem -em te praecipimus destinare, ut *eqs.* **2** *i. q. munus vel dignitas exsecutoris*: COD. Iust. 3, 2, 3 pr. omnibus iudicibus licentiam praestamus ... exsecutores si cessaverint causas eis instructas offerre, et removere ab -e eos et alios idoneos supponere. **3** *i. q. poena, supplicium*: COD. Iust. 5, 37, 10 (*a. 230*) graviorem -em adhibere (2, 30, 3, 1 [*a. 260*]). *apud Christianos i. q. animadversio, punitio*: TERT. scorp. 4 p. 152, 17 divinarum et denuntiationum (*i. minarum*) et -um intentionem. adv. Marc. 4, 24 p. 501, 24 si comminatio non potest sine -e *eqs.*

iuncturae *verbales (selectae) ad I et II*: **1** *per casus*: *nom.*: -o: cessat: *p. 1841, 80.* competit *alci.*: *p. 1841, 72.* est (*fere i. q. fieri potest*): *p. 1841, 74.* fit: COD. Theod. 6, 28, 4. pertinet ad: *l. 19. p. 1841, 55 al.* provenit: COD. Theod. 5, 7, 2, 4. *acc.*: -em: adhibere: *l. 66.* auferre: *l. 11.* committere: HEGES. 1, 43, 5 cui ... filius ... -em commiserat, ut ... Herodes extingueretur. concedere: *l. 32 al.* dare: *p. 1841, 58. 70 al.* deferre: AVELL. p. 53, 9. CONST. Sirmond. 16 saluberrimae sanctionis. denegare: *l. 39.* implere: CLAVD. DON. Aen. 1, 300 p. 65, 14 (*cf. p. 1843, 39*). *al.* indulgere: *l. 35 al.* iniungere: *l. 3, 23 al.* mandare: *p. 1841, 84.* neclegere: *p. 1841, 46.* omittere: *l. 12.* poscere, praebere: COD. Iust. 3, 13, 5, 1. praestare, referre: COD. Theod. 12, 1, 162. revocare: *l. 33.* suscipere: *p. 1841, 61 al.* suspendere: COD. Theod. 11, 36, 25 *al.* trahere: *l. 16.* tribuere: *l. 30.* COD.

[P. Schmid]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Iust. 1, 4, 8 definitioni *episcopali.* *dat.*: -i: mandare (*pass., syn.* valere *l. 4*): NOVELL. Theod. 3, 9 quae ... lata sunt, ... celeri -i mandentur. COD. Iust. 7, 63, 2, 4 iudicata congruae -i. 11, 54, 1, 2 formam ... valere atque -i mandari. RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 199, 27 constituta. tradere: COD. Theod. 6, 22, 8, 1 (2 Kr.) legem. *al. cf.* NOVELL. Iust. 123, 21 pr. -i perfectae contradi (*gr.* ἐκβιβασμῷ τελείῳ παραδίδοσθαι). 2 *per praepp.*: ab -e: appellare: COD. Theod. 11, 36, 25 (= Iust. 7, 65, 5 pr. *et* 3). *et saepe. cf.* COD. Theod. 11, 36, 30 provocare. *ad rem v. Gradenwitz, ZSavSt., Rom. Abt. 38, 1917, 36 sqq.* desistere: *p. 1841, 66. 1842, 22.* removere: *p. 1842, 64.* ad -em: pertinere: CONST. Sirmond. 1 *iudicatum* ad -em volumus pertinere (pervenire *l. v.*). *v. et p. 1841, 74 sq.* in -em: ducere: COD. Theod. 11, 31, 6 iudicata (*cf.* 9, 40, 15 in effectum -emque perduxerint. 16, 5, 43 *decreta* in -em plenissimam effectumque deduci). mittere: NOVELL. Valent. 8, 1, 24 sententiam. EPIST. pontif. Arel. 37 p. 57, 2.

III *i. q. actus alqd. exercendi, colendi*: HEGES. 1, 37, 5 p. 76, 15 crudelitatis (*gr. aliter.* 1, 45, 12 p. 126, 20). 2, 17, 1 p. 179, 20 odiorum in suos. EPIST. pontif. 385 Conc.[S] I 2 p. 99, 21 felix imperium cui militat -o divinorum (*cf.* SACR. Leon. p. 437 caelestis -o sacramenti). ENNOD. dict. 23, 1 p. 497, 4 in iusti -em doloris ... factum ... vindicavit. opusc. 1, 15 p. 265, 23 quis hanc civilitatem credat inter familiares tibi vivere plena -e virtutis? GREG. M. epist. 5, 39 p. 327, 5 veritatis. 11, 4 p. 264, 13 iustitiae.

IV *fere i. q. explanatio, demonstratio sim. quae verbis fit*: **A** *generaliter*: 1 *i. q. expositio sim.* (*opp.* brevitas *l. 34*): SEN. epist. 52, 15 desiderat enim propriam et longam -em, quemadmodum populo disserendum. QVINT. inst. 5, 13, 27 numquam ... adversariorum dicta ... loci alicuius -e adiuvemus. PLIN. epist. 8, 14, 6 -o prioribus *sententiis* aliquid addentium (*gen. subi.*). ITALA II Macc. 2, 30 (rec. LX) ingressum et -em facere sermonum et curiose per partes suas inquirere (*gr.* περίπατον ποιεῖσθαι λόγων, *Vulg.* ordinare sermonem). AQVILA rhet. 2 p. 23, 20 non de universo loco, sed de -e singularum rerum loqui (VVLG. II Macc. 2, 31 brevitatem ... dictionis sectari et -es rerum vitare; *gr.* τὸ ἐξεργαστικὸν τῆς πραγματείας. AVG. quaest. hept. 2, 71 p. 137, 7 huius rei diligentiorem -em. ENNOD. opusc. 5, 17 p. 398, 7 de saecularium rerum ventosa -e). EMPOR. rhet. p. 564, 3. 566, 17 SCHOL. Hor. ars 241. SCHOL. Cic. Bob. p. 81, 32 in praesenti -e. p. 110, 10 demonstrativae qualitatis implet -em (*cf.* CASSIOD. in psalm. 134 div. p. 961[B] genus demonstrativum ... mirabili -e completur). p. 123, 14 interrupit -is cursum. p. 171, 23 copiosissima et vehemens. *al.* CLAVD. DON. Aen. 2, 10 p. 146, 28 AVG. gen. ad litt. imperf. p. 465, 17. BOETH. in Porph. comm. sec. 1, 10 p. 159, 14 id ipsum cuius ⌞-em⌟ (⌞exequi quaestionem⌟ *l. v., an recte?*) se differre promisit *eqs.* 2 *i. q. enumeratio*: PLIN. nat. 35, 53 celebres in ea arte (*i. pictura*) quam maxima brevitate percurram; neque enim instituti operis est talis -o. AVG. civ. 11, 9 p. 473, 1 D. in -e eorundem operum *dei* etiam angeli nominati sunt. 3 *i. q. descriptio* (*v. l. 50*), *repraesentatio*: SCHOL. Stat. Theb. 5 praef. p. 256, 12 pueri Archemori descriptio et draconis terrigenae -o occidentis Archemorum. 4 *de (logica) deductione in ratiocinatione geometrica*: AGENN. grom. p. 25, 19 geometria ... manifestis ... rationi[bu]s -bus declarat ⟨rat⟩ionalium materiam. 5 *fere i. q. commemoratio*: THEOD. MOPS. in psalm. 13, 3 p. 80, 25 'venenum aspidum sub labiis eorum': ... per -em veneni ostendit *psalmista* noxium esse atque mortiferum dolum.

B *pro t. t. rhet.* (*gr.* ἐξεργασία): *i. q. explicatio, exornatio earum rerum quae in propositione vel partitione continentur* (*cf.* FORTVN. rhet. 2, 29 p. 118, 29 quae sunt partes probationis? propositio, -o eius, conclusio [*syn.* adprobatio *l. 64*; epichirema *l. 63*]): SEN. contr. 7 praef. 2 omnis quaestio suam propositionem habebat, suam -em, suos excessus, suas indignationes, epilogum quoque suum (*v. l. 60.* FORTVN. rhet. 2, 29 p. 118, 30 sqq. quid est epichirema? -o sive adprobatio propositionis aut adsumptionis; ... est enim epichirema latior -o [CASSIOD. inst. 2, 2, 15 rhetorici syllogismi. *cf. p. 1854, 60*]. BOETH. herm. sec. 1, 1 p. 19, 10 conversam propositionis et -is distributionem). FORTVN. rhet. 2, 22 p. 114, 17 semper ordinem distributionis in partitione factum in ipsa -e servabimus? non semper (MART. CAP. 5, 556 intra partitionem quaestiones esse ponendas, quae in -e sint devulgandae).

***exsecūtor** (exe-), -ōris *m.* *ab* exsequi. ISID. orig. 10, 91 -r ab exequendo, idem et exactor. *scribitur*: exe- *passim.* -quu-: CASSIAN. conl. 8, 23, 1 p. 241, 17 (*O*). *et al.* -tur (*v. p. 1844, 44*): OROS. hist. 7, 22, 6 p. 482, 9 (*D*). *et al.* excut-: COD. Iust. 4, 20, 19, 2 (*M*). *de notione*: GLOSS.[L] I Ansil. EX 383 causarum prosecutor. GLOSS. viator (*cf. p. 1844, 80*). ἐκβιβαστής. *v. et l. 72.* *in graecis, ubi nihil adnotaverim,* ἐκβιβαστής *respondere scias.* *de usu*: *pendet dat. rectione quasi verbali (secundum graec.)*: *v. p. 1845, 58.* *quasi pro adi.*: *v. p. 1845, 72.* *legitur inde a* VELL. (*p. 1844, 11*), SVET. (*p. 1845, 71*). *frequentat* COD. Iust. (*locos IC^Torum complures omisi, alios nullos*). [*variat c.*: exsecutio: COD. Iust. 10, 10, 5, 2. 12, 25, 4, 2 *al.* excusator: COD. Iust. 12, 60[tit.] excurator: COD. Theod. 4, 5, 1, 1. *e coni.*: *dub.*: LEX Visig. suppl. p. 468, 33. *falsa*: SALV. gub. 3, 54 p. 60, 15 (*Hartel*; excusatores [*v. l. 82*] *AB Halm*; *cf. Mayor, Class. Rev. 15, 1901, 362*). *loco lacunoso*: SYMM. rel. 48, 2.]

I *qui alqd. perficit, ad effectum perducit*: **A** *in universum* (*syn.*: sectator *l. 41.* vindex *l. 25.* *opp.*: auctor *l. 10. 40.* conciliator *l. 16.* conditor *l. 42.* exactor *l. 43.* incentor *l. 31.* inventor *l. 12.* praevaricator *l. 22.* speculator *l. 8.* temerator *l. 30.* *cf. et l. 76 sq.*): 1 *absolute*: CHALC. comm. 132 p. 195, 10 *daemones* speculatores et -es (*cf. p. 1851, 69*). LEO M. epist. 47 Conc.[S] II 4 p. 22, 16 magnum facinus (*cf. l. 12*) Alexandrino episcopo auctore vel -e commissum est. 2 *c. gen. obi.*: VELL. 2, 45, 1 malorum propositorum -r acerrimus. FIRM. math. 3, 11, 13 nefariorum facinorum inventores vel -es. SYMM. rel. 35, 2 v. c. praefectus annonae, partium suarum diligens -r. AMM. 21, 3, 4 fidum secretorumque taciturnum -em et efficacem (28, 1, 52). AMBR. Noe 9, 30 p. 432, 18 mandati caelestis. HEGES. 1, 29, 3 p. 48, 18 pacis (*i. qui actionem de pace ad finem perducit, opp.* conciliatorem). 1, 38, 3 p. 78, 19 filii materni doloris -es (*gr. 1, 445* κληρονομοῦσι δὲ τῆς μητρῴας οἱ παῖδες ὀργῆς. 1, 40, 9 p. 90, 10 firmus -r tanti doloris). 1, 40, 9 p. 90, 14 mutemus vices, ut ... ministerii mutui simus -es (*cf. gr. 1, 501* γενώμεθα τῆς ἀλλήλων ὀργῆς διάδοχοι). 1, 43, 3 p. 107, 8 sui ... testamenti -em. 2, 5, 3 p. 140, 7 (*de Ioanne Baptista*) constantem divinae legis -em (*opp.* praevaricatorem. VVLG. III Esdr. 5, 58 leuitae conspirantes et -es legis, facientes opera in domo domini; *gr. I Esdr. 5, 56* ἐργοδιῶκται. CASSIAN. conl. 8, 23, 1 p. 241, 17; *syn.* vindex. *cf. l. 60 sqq.*). 4, 10, 2 p. 258, 24 irarum suarum -es. *al.* PELAG. epist. ad Demetr. 2 p. 17[B] *hominem* iustitiae -em dominus voluntarium esse voluit. PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 2, 9 p. 671[init.] quoniam iussionum suarum segnis -r fuisset (*gr. 2, 203* ὑπηρέτης. AVG. retract. 2, 59, 1 p. 198, 5 imperialium iussionum. CASSIOD. var. 7, 42, 3; *opp.* temerator). OROS. hist. 7, 28, 17 p. 502, 16 persecutionis Christianorum incentor -rque infestissimus (VICT. VIT. 3, 34). AVELL. p. 101, 8 sancti spiritus -r qui Susannam ... invenit innocentem (*i. qui inspirationem sancti spiritus exsequebatur; cf. Dan. 13, 45*). LEO M. serm. 43, 4 p 284[C] homo ... divini sit operis -r (*cf.* SACR. Leon. p. 324 divinitatis). 57, 2 p. 329[C] opprobrii. 59, 2 p. 338[B] saevitiae. EPIST. pontif. Arel. 9 p. 15, 30 dispensationis sibi creditae (*i. episcopatus*) diligens ac temperans -r (SACR. Leon. p. 398). PS. PROSP. vocat. gent. 1, 8 p. 656[A] praecepti (*i. fere sententiae.* CASSIOD. in psalm. 78, 13 p. 577[D]. *aliter p. 1845, 83*). EPIST. pontif. 622 Schwartz p. 17, 3 -em ... veteris constituti (*opp.* auctorem). AVELL. p. 372, 20. POMER. 1, 12, 1 p. 428[A] activae *vitae* (*syn.* sectator). FACVND. defens. 12, 3 p. 838[C] ecclesiasticorum canonum -r esse voluit, non conditor, non exactor. GREG. TVR. Franc. 10, 28 p. 440, 11 crescat puer et huius sit nominis -ur *eqs.* (*antea*: Chlotharium [*i. fere 'Inclutum'*] vocitari voluit). *et al.* *in imag.*: SIDON. epist. 8, 12, 4 versibus non reluctaberis, ... desiderii mei ... strenuis -bus *eqs.*

B *in iure et rebus forensibus*: 1 *in iure universali*: **a** *vario usu*: α *absolute*: PAVL. sent. 5, 35, 2 appellationes ... quae ab -bus et confessis fiunt. SYMM. rel. 41, 1. AVG. de mend. 13, 22 p. 441, 22 (*opp.* iudex). GAVDENT. Aug. c. Gaud. 1, 33, 42 p. 241, 16 -is officium. COD. Theod. 4, 5, 1, 1 non iam arbitri, sed -es putandi sunt. OROS. hist. 7, 22, 6 p. 482, 9 -es delatores accusatores spectatores ac iudices (*antea opp.* constitutore praecepti). MAX. TAVR. serm. 82 p. 698[B] principes ... leges ... promulgant, sed eas -es non exerunt competenter. CASSIOD. var. 12, 3, 3. β *c. gen. obi.*: APVL. met. 7, 22 accusator ille meus ... ipse etiam pastoralis -r sententiae (MACER dig. 49, 1, 4 pr. ab -e sententiae appellare non licet. HIER. epist. 153, 5 p. 366, 22 -r atque conpletor. FACVND. defens. 2, 4 p. 573[C] noli ... sententiarum -r fieri [*gr. Isid. Pel. epist. 1, 310 p. 361[C]* ἐκβίβαζε. *cf. p. 1852, 83*]). TERT. nat. 1, 6, 2 p. 66, 16 legum (*opp.* conditores [AVG. de mend. 13, 22 p. 441, 20]. AVG. c. Gaud. 1, 39, 53 p. 252, 27 imperialium legum. COD. Iust. 2, 15, 2, 1 [*a. 439*]. *v. et supra l. 22. 54*). COD. Iust. 7, 53, 6 (*a. fere 248*) si ... rerum iudicatarum -r datus partes sibi iudicis vindicavit (*cf.* COD. Theod. 11, 36, 2 qui ... appellaverit ... ab -bus rerum antea statutarum).

b *t. t. (aet. Iust., cf. l. 78. p. 1845, 2. 34) indicans non magistratum certum sive superioris sive inferioris ordinis, sed eum qui apud iudicem et litigantes diversis officiis fungitur tam in actione instituenda quam in causa vel agenda persequendaque vel componenda* (*ad rem v. Wenger, Inst. d. röm. Zivilproz. p. 266, 24; 309 sq.* *nota hanc vocem certi officialis titulum non esse [cf. Partsch, Nachr. Gött., phil.-hist. Kl. 1911, 241] nisi aevo recentiore, e. g.* CASSIOD. var. 1, 8[tit.] Amabili -i Theodericus rex): α *definitur per genetivum obi. accedentem*: -r negotii (*gr.* ἐκβιβαστὴς τοῦ πράγματος, *cf. P. Meyer, Iurist. Pap. n. 52 l. 27 sq.; v. et l. 76. 77*): COD. Theod. 8, 8, 4 pr. *v. p. 1845, 5.* COD. Iust. 3, 1, 13, 2 *v. p. 1845, 21 al.* NOVELL. Iust. 96, 1 (*gr.* τὸν τῆς ὑποθέσεως πληρωτήν). 112, 2, 1 (*gr.* ὁ ἐκβιβαστὴς τῆς ὑποθέσεως). -r negotiorum: CHAR. dig. 22, 5, 25 (*loco interpol., cf. l. 66*). COD. Iust. 3, 1, 13, 9. *cf. p. 1845, 31. 41 al.* -r litium: COD. Iust. 3, 2[tit.] INST. Iust. 4, 6, 24 viatores id est -es litium. 4, 6, 25. -r causarum: NOVELL. Iust. 96 pr. (*gr.* τοῖς τῶν ὑποθέσεων πληρωταῖς). β *c. syn., iuxta pos.* (*cf. syn.* completor *l. 58.* *opp.* arbiter *l. 51.* conditor *supra l. 61.* iudex *supra l. 50. 64. v. etiam supra l. 4 sqq.*): AMM. 19, 12, 1 -r et administer. ENNOD. epist. 6, 13, 1 p. 156, 19 fide-

[*P. Schmid*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

iussor et -r. Cod. Iust. 1, 40, 8 (*a. 386*) intercessorem id est -em. 12, 60tit. de -bus et exactoribus. 12, 60, 5 (*a. 429*) -r (palatinus *Cod. Theod. 12, 6, 32, 2*). Lex Visig. suppl. p. 468, 12 conpulsores vel -es. *γ qui sint -es, e. g.*: Cod. Iust. 12, 19, 12, 1 -bus de schola agentium in rebus. *quibus -es esse non liceat, e. g.*: Cod. Theod. 8, 8, 4 nullus apparitor *praefecti praetorio* ... vel de officiis palatinis ... -r privati negotii dirigatur. *officio iudicis non adnumerantur -es*: Novell. Iust. 112, 2, 1. *clerici*: Canon. Dionys. Exig. p. 98, 14 -es ... clericos vestros quibusque petentibus nolite mittere *eqs.* *δ eorum munera*: Cod. Iust. 3, 1, 16 -e necessitatem partibus per ordinarium iudicem et omne civile auxilium imponente et arbitros eligere et apud eos venire et sic lite (*v. adn.*) apparente *eqs.* ① *admonent (l. 20sq. 23) vel conveniunt litigatores (specialiter initio litis insinuant accusato libellos conventionales et ab eo fideiussorem vel cautionem poscunt)*: Cod. Theod. 11, 20, 4, 2 scientia iudicis vel -is conventio (Cod. Iust. 7, 39, 3, 1 [*a. 424*] per -em conventio). Novell. Valent. 35, 1 si ab -e conventi parere detrectent, ... sententia teneat contumaces (Cod. Iust. 1, 3, 25, 1 [*a. 456*] -bus per quos coeperint conveniri. 12, 21, 8, 6. Novell. Iust. 96tit. de -bus et qui conveniuntur). Novell. Maior. 2, 2 ipsis moderatoribus ad admonendum tantummodo directus -r immineat. Cod. Iust. 3, 1, 13, 2 licentia erit iudici per -es negotii actorem requirere. 4, 20, 19, 2 si per -es admoniti venire noluerint. Novell. Iust. 112, 2 pr. (*bis*). Greg. M. epist. 1, 42 p. 65, 17. 8, 3 p. 5, 8 deputato -e ad ... Secundini partes fac ire iudicium (11, 58 p. 345, 5). ② *sententiam exsequuntur* (*cf.* Cod. Iust. 7, 53, 8 [*aet. Diocl.*] -em eum solum esse, ... qui post sententiam, inter partes audita omni et discussa lite, prolatam iudicatae rei vigorem ad effectum videtur adducere): Cod. Theod. 11, 36, 18, 1 si ... -is vitio minime modus sententiae transeatur. Cod. Iust. 1, 12, 6, 5 sententia iudicantis et -is sollicitudine. 3, 1, 15 -bus negotiorum (*v. l. 41. p. 1844, 78*) ... dispositiones *iudicum* ... adimplentibus. 3, 1, 18. ③ *pecuniam exigunt* (debitum, honoraria, tributum *l. 35. 38. 40.* *cf.* exactor): Cod. Iust. 8, 16, 7 (*a. 315*) -es (intercessores *Cod. Theod. 2, 30, 1*) a quocumque iudice dati ad exigenda debita ea, quae civiliter poscuntur (Sidon. epist. 4, 24, 2 cum ... publica auctoritas ... patrem ... ad reformandum debitum artaret nec sustineri valeret improbitas -um). Heges. 2, 9, 3 missis ... industriis -bus congregata sunt talenta xl (*antea*: tributum cogerent). Novell. Theod. 15, 1, 2 cessat ... debitorum compulsio, si debitori deferat -r. Cod. Iust. 3, 1, 13, 9 *patronorum* honorariis ... per -es negotiorum (*v. l. 31*) exigendis. 10, 10, 5, 2 (*a. 435*). ④ *adhibentur in publicae securitatis cura*: Cod. Iust. 9, 39, 2, 1 (*a. 451*). Cassiod. var. 8, 32, 5. *ε definitur modus sportularum quas accipiunt* (*cf.* Novell. Maior. 2, 2 avidus et praepotens -r. Cod. Iust. 1, 3, 32, 2 [*a. 472*] -is pertinax et avara protervitas): Cassiod. var. 9, 14, 4 (*iuxta pos.* saiones). 19, 14, 5. Cod. Iust. 1, 27, 2, 12 iubemus non amplius sportularum nomine, quam nostris legibus definitum est, -es accipere. 12, 29, 3, 5 *et saepe*. Lex Burg. Rom. 30, 2. *ζ coercentur vel puniuntur*: Cod. Theod. 10, 8, 5 parte facultatum dimidia. Cod. Iust. 3, 2, 3 pr. *v. p. 1842, 62.* 3, 2, 3, 1 maiores poenas et corporales maculas -bus imponere. Novell. Iust. 123, 8 iubemus ... -em similiter post cinguli privationem et verberibus subdendum et in exilium deportandum.

2 *in iure ecclesiastico* (*nonnulla s. I A posita respicias velim, e. g. l. 8. p. 1844, 39*): **a** *proprie*: Conc. Milev. a. 416 Mansi 4, 331A placuit ... ut -es in omnibus desideriis, quae habet ecclesia, ab imperatore postulentur, qui singulis ecclesiis impertiantur. 333D. 333E. Conc.S II 2, 1 p. 6, 4 religiosi presbyteri -es decretis (*cf. p. 1843, 78*) sanctae synodi (*gr. II 1, 1 p. 127, 33 οἱ διακονησάμενοι τοῖς δόξασιν*). Epist. pontif. 622 Schwartz p. 17, 19 praeceptionis huius. Avell. p. 374, 12. Rvric. epist. 2, 2 p. 373, 13 vigilantissimus inspector, importunissimus exactor, districtissimus -r (*sc. in fratrum visitatione*). Greg. M. dial. 1, 4 p. 36, 5 M. *et al.*

b *in imag. vel per alleg.*: Tert. adv. Marc. 4, 24 p. 501, 24 habes deum -em in comminatore et iudicem in utroque. Petr. Chrys. serm. 25 p. 271C quo exigente *debitor* restituet? seipso; ... idem ipse est et -r et debitor (*cf. l. 39 sq.*). Verec. in cant. 1, 8 'misisti iram tuam' (*exod. 15, 7*): iram hic -es angelos cognoscamus, qui sunt ultionem ab Aegyptiis consequuti *eqs.* Greg. M. dial. 4, 19 p. 257, 19 M. pro quo reato talibus fuisset -bus traditus *puer* (*i. malignis spiritibus*).

II *fere i. q. ultor*: Svet. Vesp. 14 offensarum inimicitiarumque minime memor -rve (*pro adi.*). Tert. adv. Marc. 1, 27 p. 329, 18 ab irato et offenso et -e delicti, id est iudice. Salv. gub. 2, 13 p. 35, 16 ultionem statim deo -e percepit. Ennod. opusc. 1, 45 p. 273, 16 -em prodidit caedis enormitas.

III *fere i. q. explorator, interpres sim.* (*cf. p. 1843, 25.* *syn. v. l. 78. 82 bis*): Ambr. Cain et Ab. 2, 4, 15 p. 391, 8 dei verbum, cuius levites interpres et quidam -r est. Prvd. perist. 13, 16 de(e)rat apostolicis scriptis opulentus -r (*cf. Lavarenne, langue de Pr., 447 § 1292*). Petr. Chrys. serm. 84 p. 439B (*de Thoma*) quemadmodum tantae fidei astrueret sacramentum, -r strenuus perquirebat (*antea*: explorator). Max. Tavr. serm. 54 p. 641A optimus ... magister est *Paracletus*, qui praeceptorum (*aliter p. 1844, 38*) -r est salvatoris (*antea*: docet. *ad Ioh. 16, 12—13*).

fem. **ex(s)ecūtrīx**, -īcis. *quae alqd. perficit* (*cf. p. 1844, 3*): Avell. p. 386, 14 etiamsi nulla synodus praecessisset, cuius apostolica sedes recte fieret -x *eqs.* (Epist. pontif. 615 Schwartz p. 79, 23 Chalcedonensis concilii). Epist. pontif. 701 Schwartz p. 12, 28 congregatio synodica ... non promulgatrix iteratae sententiae, sed cum apostolica sede veteris -x.

exsecūtōrius (exe-), -a, (-um). *ab* exsecutor. *i. q. ad exsequendum pertinens* (*opp.* iudiciarius): Avg. c. Petil. 3, 25, 29 p. 185, 10 quidquid vel iudiciaria vel -a potestate adversus eorum (*i Donatistarum*) obstinatum furorem pro unitate fecerunt, secundum leges eos fecisse constat.

exsecūtrīx *v. l. 1.* *P. Schmid.*

exsedra *v.* exedra *p. 1318, 58.*

(exsello, -āre). *ab* ex *et* sella. *nonnisi in gr. derivatione* ἐκσελλίζω. *i. q. alqm. e sella movere*: Malalas p. 89, 6 τοῦ ἵππου αὐτοῦ προσκύψαντος ἐξεσελλίσθη καὶ ἔπεσε χαμαί.

exsēnsis, -e *et* **exsēnsus**, -a, -um. *ab* ex *et* sensus, *cf.* exanimis, exanimus. *i. q. sensu carens, insanus* (*hebes l. 19*): Laev. frg. 8 mente -a (extensa *l. v.*) tardigenuclo senio oppressum (*sc. Admeti patrem*). Greg. Tvr. virt. Mart. 1, 33 p. 604, 27 aestimans eum adhuc esse -im (*antea*: sensum omnem perdiderat; *opp.* incolumem ... mente). 2 ind. p. 608, 15 de exsinse (*i.* -ensi) redintegrato. *cf. Bonnet, Lat. de Grég. 478, 1.*

exsēnso, (-āvī), -ātum, -āre. *ab* ex *et* sensus, *cf.* exsentiare. *i. q. sensibus privare*: Act. Petr. 7 p. 54, 8 lugebam fidem tam infirmem meam, quoniam -tus a diabolo et non habens in mente verbum domini mei. *v. et l. 33 sq. 35.*

exsēnsus *v. l. 17.*

exsentio (exe-), (-āvī), -ātum, -āre. *ab* ex *et* sentire, *cf.* exsensare. *fere i. q. sensu privare, dementem reddere*: Itala Marc. 3, 21 (codd. a b d ff2 i q) quoniam -at eos (ἐξέσταται αὐτούς *vel* ἐξέστη, *Vulg.* in furorem versus est). Act. Petr. 21 p. 69, 3 tale lumen, quod nos inluminavit usque adeo ut ⌞-remur aboratione⌟ (⌞⌟ '*sc.* exsensaremur aporiatione' *Lipsius in adn.*). Pass. Theclae C 31 p. 85, 3 Trifena regina non est -ta ((ex)sauciata, exsensata [*v. l. 24*], anxiata *ll. vv.*) neque turbata. *K.*

ex(s)equālis *v. p. 1849, 10. 12.* **exsequēns** *v. s.* exsequor.

***exsequiae** (exe-), -ārum *f.* *ab* exsequi. *de scriptura*: exe- *saepe, e. g.* Verg. Aen. 7, 5 (*MP*). CIL XIV 2112. *at cf.* Prisc. gramm. II 34, 3. Cassiod. (*ex Caesellio*) gramm. VII 204, 17 -ae ... habent s. execiae (*v. Sommer, Handb.2·3 p. 205 sq.*): Prob. app. gramm. IV 197, 27 -quiae non -ciae. *cf.* Cassiod. (*ex Papiriano*) gramm. VII 158, 17 nunc reliquiae ut -ae per q scribuntur. *apud grammaticos, inter nomina fem. semper pluralia*: Gell. 19, 8, 13. Char. gramm. p. 35, 19 B. -ae αἱ χοαί. ἐκκομιδή. Diom. gramm. I 327, 35. *et al.* Not. Tir. 33, 19 -sequiae. *de notione* (*v. et l. 62 sqq. p. 1848, 50*): Synon. Cic. p. 419, 3 B. -as it (*v. p. 1847, 56*). iusta facit. funus producit. Porph. Hor. epist. 2, 2, 74 funera ... dicit ipsam pompam et -as (Don. Ter. Andr. 115 in funus: in pompam -arum. 127). Serv. Aen. 2, 539 *cadaver* dum portatur -as dicimus (= Isid. orig. 11, 2, 35). Gloss.L II Arma E 78 quod cum tristitia celebramus. *al.* *nota usum sensu plurali e. g. p. 1848, 31. 75.* *legitur inde a* Ter. (*p. 1847, 55*), *?* Afran. *v. l. 57*, Cic.

[*variat vel confunditur c.*: exsequium (*v. p. 1849, 34 sqq.*): Liv. 25, 17, 5 Hier. epist. 60, 5, 3. *v. et p. 1849, 42.* obsequiae: Tib. 2, 4, 44 Prop. 2, 13, 24 Ov. Pont. 1, 9, 51. *et al.* *e coni.*: Afran. com. 218 (*in loco lacunoso*) ⟨exe⟩quias eant (*Lindsay, Gloss.L IV p. 278*; [*v. p. 1847, 56*] quia seant *trad.*). CE 1969, 17 ⟨-as⟩ ibi sollemni de more fre⟨quentant⟩ *Lommatzsch*; f⟨ece⟩re *Engström.* *v. et p. 1849, 25.*]

I *proprie*: **A** *sensu stricto*: *i. q. pompa funeris, funus, elatio mortui* (Gloss.L III Abstr. EX 94 -ae prosecutio funeris. V Abba EX 55 -ae mortuorum obsequia. II Philox. EX 166 ἐκφοραί, ἐκκομιδαί. *cf. et l. 48 sqq. ad rem v. Daremb.-S. 2, 1390 sqq.; Blümner, Privataltert. 491 sq.* *sensu concreto de rogo? v. p. 1847, 31. cf. et p. 1847, 20. acced. gen. explic. p. 1847, 9. 14. de avi l. 77. p. 1847, 31*):

1 *loci notabiliores* (*de ritu fere et more quo -ae celebrantur*): Cic. Mil. 33 spoliatum imaginibus (*v. l. 79*), -is, pompa, laudatione (*cf.* 86 sine -is, sine lamentis, sine laudationibus, sine funere). Tib. 2, 4, 44 nec qui det maestas munus in -as (*cf.* Stat. silv. 2, 1, 157 -as et prodiga flammis dona *eqs.* [5, 1, 209]). Ov. met. 13, 687 -ae tumulique ignesque rogique effusaeque comas et apertae pectora matres. Pont. 1, 9, 51 tibi -as et ... funus ... fecit (Sen. Phoen. 95 funus extendis meum longasque vivi ducis -as patris. Plin. epist. 3, 16, 4 ita funus paravit, ita duxit -as. *saepe*). Sen. dial. 9, 11, 7 totiens ... immaturas -as fax cereusque praecessit (Serv. auct. Aen. 11, 143). Plin. nat. 10, 122 funus ... aliti innumeris celebratum -is, constratum lectum super Aethiopum duorum umeros, praecedente tibicine *eqs.* Sil. 10, 567 celsis de more feretris praecedens prisca -as decorabat imago (Tac. ann. 2, 32, 1. *v. l. 68*). Qvint. decl. 329 p. 295, 24 publicis ... -is (Tac. ann. 3, 48, 1. 16, 6, 2). Tac. ann. 14, 9, 1 cremata est ... convivali lecto et -is vilibus. Flor. epit. 3, 20, 9 ducum funera imperatoriis celebravit -is captivosque circa rogum iussit armis depugnare (*cf.* Tert. spect. 12 p. 14, 15 captivos vel ... servos ... in -is

[*P. Schmid*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

immolabant). Ps. QVINT. decl. 8, 10 p. 155, 2 planctibus clangore magnoque ... ululatu. AMM. 23, 2, 5 corpus ... -arum humili pompa in suburbano sepultum est (AVG. civ. 1, 12 p. 22, 25 D. curatio funeris, conditio sepulturae, pompa -arum. *al.*). SERV. auct. Aen. 3, 67 (*Varro*) mulieres in -is et luctu ... solitas ora lacerare. CLAVD. DON. Aen. 7, 5 p. 5, 31 ordinem ac ritum. 7, 5 p. 6, 2 -arum sollemnitas sepulchri adgestione perficitur. HIER. epist. 39, 1, 5 parantur -ae et nobilium ordine praeeunte aureum feretro velamen obtenditur. VVLG. II par. 21, 19 non fecit ei populus secundum morem combustionis -as. AVG. serm. 361, 5, 5 p. $1601^{med.}$ cum funus curatur, cum -ae praeparantur, cum effertur, cum itur, cum sepelitur. GREG. TVR. vit. patr. 6, 7 p. 686, 1 obtecto capite ut in -is uxorum facere mos est.

2 *loci cett. selecti*: CIC. Cluent. 28 -arum munus. 201 mater -as illius funeris prosecuta (PROP. 2, 13, 24 plebei parvae funeris -ae. OV. trist. 3, 5, 40 EPICED. Drusi 202. 460. TEST. Galli [CIL XIII 5708] 2, 17 [*s. I*] curam funeris mei -arum. *al.*). leg. 2, 42 sepultura et iustis -arum caruerunt (EPICED. Drusi 168 suis). MAECEN. frg. Quint. inst. 9, 4, 28 ne -as quidem unus inter miserrimos viderem meas (*ad interpr. v. Kappelmacher, RE 14, 224 et cf.* EPICED. Drusi 460). PROP. 4, 5, 71 *lenae* -ae fuerant ... capilli vincula et ... mitra ... et canis (*fere i. q. iusta funebria*). 4, 7, 5 amoris (*i. puellae amatae*). OV. fast. 2, 847 fertur in -as *Lucretia*. SEN. contr. exc. 6, 6, 1 versae sunt in -as nuptiae (*similiter opp.* -ae *et* nuptiae: VAL. MAX. 6, 1, 3 CALP. decl. 40 APVL. met. 4, 34). VAL. MAX. 5, 1 ext. 6 non paenitendas sortitae estis -as. 5, 2, 10 -arum apparatus. TAC. ann. 16, 7, 1 officio -arum (CAPITOL. Aur. 7, 10 magnifico. IVST. 23, 2, 8). LEX colleg. salut. Dian. et Antin. (CIL XIV 2112) I 25 (*a. 133*) -ae ... pedibus fungentur (*pass.*). TERT. anim. 33, 4 p. 356, 17 anima ... -as (*praedic.*) convivium patitur (*cf. antea*: funus invenit, humatur, effertur). ARNOB. nat. 1, 50 p. 34, 24 ab tumulis remeare defunctos -arum conversione (*cf. p. 1848, 68*). LACT. Phoen. 92 *avis* -is inmoritura suis. AVR. VICT. Caes. 33, 25 aegre -is digni. AVSON. 165, 12 p. 33 P. haec ... supremis reddo filius -is. 170, 16 p. 37 dignior ... qui ... quererere meas maestus ad -as. QVEROL. p. 14, 5 inanes (*i. sine hereditate; cf. antea*: pater ... nihil reliquit). HIER. epist. 39, 4, 3 in pompa funeris et -arum frequentia (SVLP. SEV. Mart. 12, 5 p. 122, 11. *cf.* PAVL. MED. vita Ambr. 48 -arum turba innumerabilis). VVLG. II reg. 3, 31 PRVD. perist. 11, 146. OROS. hist. 3, 21, 8 p. 187, 4 mortuorum. *et al.* *audacius*: ZENO 2, 12, 2 p. 427^{A} nemo plangit vivas -as (*sc. 'quae Isaac vivum tamquam hominem morti addictum comitari debebant ad supplicium'*). VEN. FORT. vita Marcell. 10, 42 infelices -as serpentinus baiulus inpendebat (*cf. antea*: mulieri cuius membra ... devorabat ipse draco factus est sepultura). *in imag. et in comparatione*: PLIN. nat. 7, 143 tarde et tanquam in -as (*cf.* TAC. hist. 4, 62, 2 silens agmen et velut longae -ae). QVINT. decl. 344 p. 358, 29 plenas quasdam ducere -as dignitatis. *de tenebris in morte Christi*: SEDVL. carm. pasch. 5, 234 tenebrae ... maestis ... nigrantem -is texere diem (op. pasch. 5, 19 p. 290, 11 funereas dies celebravit -as).

B *sensu laxiore: fere i. q. mortuorum cultus*: STAT. silv. 3, 5, 52 cineres umbramque priorem (*i. prioris mariti*) quaeris adhuc, sic -as amplexa canori coniugis ... iterasti pectore planctus. 5, 1, 41 diligis umbram et colis -as (*v. Vollmer ad l.*).

iuncturae praecipuae ad I A: 1 *verbales*: a *c. verbis eundi, veniendi sim.*: α *per acc.*: TER. Phorm. 1026 -as Chremeti quibus est commodum ire, em tempus est ([*cf. Norden, Priesterbücher 62, 4*]. OV. am. 2, 6, 2 frequenter. SIL. 15, 395 superbae animae. APVL. flor. 16 p. 67. *v. et l. 70. 73. 76. p. 1846, 47. 57.* *item c. verbo esse pro ire posito* [*cf. Hofmann, Umgangsspr. p. 166 et p. 204*]: INSCR NSc. 1928 p. 392 [*s. I*] qui ... -as non fuerit nisi certa causa). APVL. flor. 19 p. 93 aspexit ... funus ingens, ... plurimos homines ingenti multitudine, qui -as venerant (*cf. l. 65. 72*). ARVS. gramm. VII 473, 1 -as vadit (*ad* TER. Phorm. 1026 *v. l. 55*).

β *per praepp.*: ad: MAECIAN. dig. 35, 1, 91 si ad -as funeris mei venerit (*v. et l. 62*). TERT. monog. 7 p. 772 Oe. adulescentem festinantem ad -as patris. IVST. 9, 7, 10 ad -as cucurrisset. AMM. 28, 4, 26 ad -as virorum ... adventantes. HIER. adv. Iovin. 1, 20 p. 238^{C} si soror virgo moritur sacerdotis, quomodo ipse ad patris ac matris -as, ita ad eam (*i. eius -as*) iubetur incedere (SIDON. epist. 5, 7, 4). AVG. in euang. Ioh. 47, 12 p. $1740^{init.}$ eamus ad -as ipsius (*cf. l. 56*). VRAN. epist. 9 p. 863^{C} convenerunt. in (*c. acc.; c. abl. l. 74. 77*): PROP. 4, 11, 98 venit in -as tota caterva *filiorum* meas (*cf. l. 62*). CLAVD. DON. Aen. 11, 85 p. 419, 26 ibat ... infelix senex in -is iuvenis (DRAC. laud. dei 3, 338 in -as iuvenum ... senectus. *cf.* CORIPP. Iust. 1, 172 paternas. ACT. Archel. p. 44, 10 qui in -as non ierit crucifixo. *cf. l. 56*). ANON. Vales. 15, 93 praecedebat in -as (-is *P*). CORIPP. Iust. 3, 40 convenit. b *c. verbis variis*: α *transitivis* (*depon. pass. p. 1848, 13*): adornare: MIN. FEL. 38, 4. celebrare: MET. MAC. frg. Plin. nat. 7, 144 LIV. 2, 61, 9. 37, 22, 2. VAL. MAX. 2, 6, 12 cum hilaritate. PLIN. epist. 8, 12, 5 VVLG. gen. 50, 10. AVG. serm. 361, 6 p. $1601^{fin.}$ -as celebratas esse legimus. *et al.* cohonestare: CIC. Quinct. 50 (*cf.* AMM. 20, 5, 5 honestavimus). comitari: PLIN. nat. 11, 63 funerantium ... more. *et al.* construere (*i. instruere*): VEN. FORT. carm. 8, 3, 375. curare: AVR. VICT. Caes. 30, 2 tenuissimi cuiusque. CLAVD. DON. Aen. 6, 305 p. 550, 11 tam duras -as. *al.* dare: OV. fast. 4, 849 LVCAN. 3, 292. CE 1549, 8 mihi. *et al.* debere: CLAVD. DON. Aen. 11, 95 p. 421, 4 CE 1153, 3. ducere: VAL. MAX. 6, 1, 3 SEN. dial. 6, 9, 2 CVRT. 10, 5, 21. PLIN. nat. 8, 154 defuncto ei duxit -as. QVINT. decl. 388 p. 433, 19 ductis (iustis *coni. Rohde*). *et saepe.* exhibere: AVG. civ. 1, 12 p. 22, 28 D. GREG. M. in euang. 40, 11 p. 1312^{A}. explere: MAXIM. eleg. 5, 154. facere (*v. et p. 1846, 73*): FRONTO p. 17, 5 N. quid incertas et suspensas -as facis (*Hauler, WSt. 29, 1907, 172*; agis *Naber*). IVST. 38, 10, 10 cui Phrahates -as regio more fecit. *et al.* ferre: PRVD. perist. 3, 185 ipsa elementa ... -as tibi ... ferunt. frequentare: SVET. Tib. 32, 1 usque ad rogum. CE 1001, 2. fungi (*passive*): *v. p. 1847, 28.* habere: VAL. MAX. 7, 8, 5 quales meruit. RVFIN. hist. 1, 8, 13 honorabiles (ἐπιτάφιον). CE 1297, 6. impendere: VEN. FORT. vita Marcell. 10, 42. largiri: STAT. Theb. 12, 81 (*syn.* sollemnia). ornare: HYG. fab. 273, 14 p. 148, 14. parare: OV. fast. 2, 818 HIER. epist. 22, 30, 3 AVG. civ. 22, 8 p. 576, 28 D. EVGIPP. Sev. 14, 1. *et al.* (praep-: *v. p. 1847, 10*). praebere: AVG. epist. 158, 2 p. 490, 8. prosequi (*cf. p. 1847, 14*): IVST. 11, 12, 6. reddere: EPICED. Drusi 218 duci. rependere: STAT. Theb. 8, 210 tristes. sequi: SIL. 5, 601. solvere: VERG. Aen. 7, 5 -is ... rite solutis. VEN. FORT. vita Marcell. 10, 47 inimico (pers-: QVINT. decl. 299 p. 181, 13). β *intrans.: acced. dat.*: EPICED. Drusi 202 funeris -is adsumus (STAT. silv. 3, 3, 6 mitibus -is ades). VAL. MAX. 5, 8, 3 neque -is adulescentis interfuit (SEN. dial. 12, 17, 4 sororis suae). *abl.: v. p. 1847, 16sq.*

2 *c. adi.*: a *variis*: acerbae: VAL. MAX. 6, 1, 3. aeternae: CE 972, 10. ambitiosae: SEN. dial. 10, 20, 5 AMM. 27, 5, 10. caelestes (*i. ab angelis ductae*): GREG. M. in euang. 40, 11 p. 1312^{A}. durae: *v. l. 2.* frequentes (*per similitudinem de exitu e senatu quasi funere*): SEN. epist. 70, 10 (*cf. Hense*^{2} *suppl. p. VII et Heraeus, BphW. 36, 1916, 695*). funereae: *v. p. 1847, 48.* geminae: CE 1297, 6. honorabiles: *v. supra l. 15.* immaturae: *v. p. 1846, 75.* inanes: *v. p. 1847, 34.* infelices: *v. p. 1847, 41.* innumerae: *v. p. 1846, 77.* non iustae: CE 1060, 2. longae: *v. p. 1846, 74. 1847, 45.* maestae: *v. p. 1846, 70. 1847, 47.* mites: *v. l. 25.* opimae: CORIPP. Iust. 3, 5. parvae: *v. p. 1847, 14.* plenae: *v. p. 1847, 46.* praeclarae: AVG. civ. 1, 12 p. 22, 28 D. publicae: *v. p. 1846, 80 al.* serae: AVSON. 254, 2 p. 85 P. sollemnes: SVLP. SEV. chron. 2, 34, 4 p. 88, 14. supremae: STAT. Theb. 6, 182 AVSON. 165, 12 p. 33 P. suae (*i. sui dignae, congruae*): *v. p. 1847, 17. 32* (*aliter l. 67 al.*). tristes: *v. l. 22.* HOMER. 1047. viles: *v. p. 1846, 82.* vivae: *v. p. 1847, 39. aliter l. 82.* b *vice gen. obi. fungentibus*: imperatoriae: *v. p. 1846, 82.* paternae: *v. p. 1847, 75.* IVST. 11, 2, 1 cura p. -arum. CORIPP. Iust. 1, 274.

II *translate et per metonymiam* (*cf. et p. 1847, 43*): A *sensu abstracto* (*cf. et* SEN. epist. 70, 10 *supra l. 32*): 1 *i. q. mors, obitus* (*syn. l. 53. cf.* SCHOL. Ter. p. 140, 2 -as: sepulturam [*v. p. 1846, 61sq.*] et mortem): PROP. 1, 19, 4 ne ... tuo careat mihi funus amore, hic timor est ipsis durior -is. 3, 1, 24 maius ab -is nomen in ora venit (*cf. antea*: post obitum. OV. trist. 4, 10, 122 vivo ... dedisti nomen, ab -is quod dare Fama solet). VAL. MAX. 5, 3, 2a immemor patria ... -is filii damnationem patris iunxit. QVINT. decl. 306 p. 200, 21 quantum uterus crescebat, tantum accedebant -ae (*i. expositio infantis; v. totum loc.*). *nota per hyperbolen Ovidium -as dicere exilium* (*quod sibi mortis instar sit*): OV. trist. 1, 1, 118 nuper ab -is carmina rapta meis (*cf. 1, 7, 19. 38*). 1, 8, 14 tantane te ... cepere oblivia nostri, ... ut ... neque -as prosequerere meas? (*i. me in exilium euntem*). 2 *fere i. q. excidium*: HEGES. 5, 21, 3 p. 345, 20 nullus heiulatus in -is totius urbis *Hierosolymorum*.

B *sensu concreto*: 1 *significantur ipsi homines funus comitantes*: SEN. Oed. 63 luctu in ipso luctus exoritur novus, suaeque circa funus -ae cadunt (*sc. morbo morteque correpti*). ZENO 1, 2, 3 p. 272^{B} mortuos ... a sepulcris cum suis sibi -is reverti iusserunt *apostoli* (*cf. adn.; certe pendet ab* ARNOB., *v. p. 1847, 30, qui locus fort. huc trahendus fuit*). AMBR. in Luc. 5, 89 p. 216, 25 viduae gravitatis meritum -arum turba conciliet (*postea*: populorum turba. *cf. Luc. 7, 12* turba civitatis). 2 *i. q. corpus mortuum, cadaver* (*syn. l. 76.* σῶμα *l. 79. cf. Hagendahl, Stud. Amm. p. 31 adn. 2*): STAT. Theb. 5, 651 laceras ... Thoantis advehit -as. TERT. nat. 1, 10, 47 p. 80, 12 risimus ... meridiani ludi de deis lusum, quo Ditis pater, Iovis frater (*i. Pluto*), gladiatorum -as cum malleo deducit (*cf. apol. 15, 5* gladiatorum cadavera). EVTR. 7, 18, 4 *Vitellius* -as Neronis, quae humiliter sepultae fuerant, honoraret (*libere vertit Paean.* τὸν τάφον ... λαμπρότερον ἐποίησε γενέσθαι). 9, 2, 3 miles ... *Gordiani* -as Romam revexit (*Paean.* τὸ σῶμα. RVF. FEST. 22, 2). AMM. 29, 2, 23 impie peremptorum -is suffragantibus ad praefecturam venisse. PRVD. apoth. 756 *de resurrectione Lazari*: funereus ... horror evomit -as gradiente cadavere vivas (ALC. AVIT. hom. 4 p. 107, 2 viventes. *aliter p. 1847, 39*). tituli 154 campus ... -as recipit ... humandas. EVGIPP. Sev. 46, 2 tunc ... Neapolitano populo -is reverentibus

[*P. Schmid*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(*i. reverendis, cf. Hofmann, IF 38,1917, 187*) occurrente, ... in mausoleo ... collocatum est. PASS. Saturnin. 6 cum multorum ... deferrentur -ae.

deriv.: exsequialis, exsequiari, exsequiarium.

exsequiālis (exe-), -e. *ab* exsequiae. *scribitur* exe- *plerumque. pro subst. l. 11. i. q. ad exsequias, funera, cultum mortuorum sim. pertinens, lugubris, feralis, funebris* (*syn. l. 9*): Ov. met. 14, 430 carmina iam moriens canit -a cygnus (PANEG. 2, 37, 3 funebres nenias et carmen -e). STAT. Theb. 6, 123 -e sacrum (SCHOL. Stat. Theb. 12, 392; exequale *l. v.*). 7, 90 honor -is (AVSON. 159, 4 p. 28 P. 180, 8 p. 43. 184, 8 p. 45). 11, 610 accipite infandae iusta -a mortis. SERV. georg. 4, 256 'funera ducunt' cum -i (ex(e)quali *l. v.*) scilicet pompa (Aen. 11, 163). PRVD. perist. 14, 51 tollunt sodales seminecem solo verbisque deflent -bus. SIDON. epist. 3, 3, 8 officiis -bus occupabantur.

exsequiārium (exe-), -ī *n. ab* exsequiae. *fere scribitur* exe-. *gen. contr.* -ī: *l. 21. cf. l. 25. i. q. sportula quae eis dabatur, qui exsequiis interfuerant* (*cf. Kornemann, RE IV 441, 18 sqq.*): LEX colleg. salut. Dian. et Antin. (CIL XIV 2112) I 24 (*a. 133*) quisquis ex hoc corpore n(ostro) pariatu⟨s⟩ decesserit, eum sequentur ex arca *tot* ... n(ummi), ex qua summa decedent -i nomine *tot* ... n(ummi), qui ad rogus dividentur. 32 is qui eum funeraverit ... funeraticium ... deductis commodis et -o ... dari ⟨sibi petito a co⟩llegio. *dub.*: CIL VI 10215, 8 (*periit*) tribules qui ... testamento divisione -i (*Bauer* [*v. vol. V 1, 1628, 7* '*quae seq. litterae, dubiae sunt*']; exequiarum *Sirmondus*; -riun *Manutius*; *an leg.* -ri⟨or⟩um?) eius honorati sunt.

exsequior (exe-), -ātus sum, -ārī. *ab* exsequiae (*cf.* NON. p. 107, 3 -antur, ab exequiis, ut convivantur et epulantur). GLOSS. V 641, 18 exiquiantur exiquias agunt. *i. q. funus agere*: VARRO Men. 47 ipsum propter vix liberti semiatrati -antur (*cf. Buecheler, Kl. Schr. 1, 540*). 303 funus -ti laute (exiquiatis laude [*cf. p. 1850, 18*] *trad.*) ad sepulcrum antiquo more silicernium confecimus.

exsequium (exe-), -ī *n. ab* exsequi. *scribitur* exe- *ubique.* [*l. v.*: SERV. auct. Aen. 2, 456 (obsequia *recte*).] **1** *i. q. silicernium, sacrificium sim. quod die natalium, parentalium, rosalium sim. mortuis offerebatur*: CIL V 2072 d. m. L. Veturio Nepoti, qui, ut -um sibi facerent, donavi⟨t⟩ Ciarne⟨nsibus ?⟩ n̄. MDC, ... ut facerent Ciar⟨nenses⟩ na⟨talia⟩ tur⟨e⟩ tuc⟨eto⟩ vin⟨o⟩ *eqs.* **2** *plur.* -a (*ubique dub. trad.*): *i. q. exsequiae (per confusionem ambarum vocum; cf. et p. 1846, 54)*: EVGIPP. Sev. 33, 1 filium ... diuturno langore vexatum, cui iam parabat -a (-as *pars codd.*). CE 531, 1 ⟨f⟩uner(is) -(ia) (*Buecheler*, exeou *trad.*; ⟨m⟩uner(a) -(ii) *Joh. Schmidt*) infilix fraterna replevit. [SEN. epist. 70, 10 *v. p. 1848, 32.*]

ᴮexsequor (exe-), -secūtus sum, -sequī. *ab* ex *et* sequi. *scribitur* (*fere in vv. ll.*): exe- *saepissime.* esse-: LIV. 26, 19, 4. ese-: CYPR. epist. 63, 3 p. 702, 22. exesec-: VAL. MAX. 7, 3, 6. ex(s)iq-: PACIAN. sim. carn. p. 121, 1 VEN. FORT. expos. orat. 1. -cor, -cuntur *sim.*: PLAVT. Rud. 262 (*D*). LIV. 9, 16, 4 (*M*). PRISC. gramm. III 48, 8 (*l. v.*). -quutus *sim.*: CELS. 7, 2, 1 (*J*). PHAEDR. 3, 10, 59 CVRT. 7, 1, 38. *et al.* -quiturus: EDICT. imp. Antonini Pii Vlp. dig. 1, 6, 2 (*V*). *de formis*: -are: *p. 1852, 13. inf.* -ier: EVG. TOLET. app. carm. 3, 6. *part. gen. pl.* -entum: OROS. hist. 7, 27, 5. NOT. Tir. 30, 8ª -itur. *in doctrina gramm.*: CHAR. gramm. p. 467, 6 B. *inter deponentia coniug. III*ᵃᵉ. PRISC. gramm. III 315, 3 illi 'ἐπεξιέναι τῷ πράγματι' καὶ 'τὸ πρᾶγμα', nos '-i rem' solum. *de notione*: GLOSS.ᴸ I Ansil. EX 441 -ere exercere (*cf.* II Arma E 79 implere, perficere). 442 -ere persequere aut causam dic[ere] (454). 448 -itur agit (449 complere festinat. 450 insistit negotio. II Abav. EX 41 admittit, afficit). 453 -tus est obtinuit causam. II Philox. EX 163 -tus fuerit ἤνυσ⟨ε⟩. 164 -enti mihi ἐπεξιόντι μοι. 165 -ar ἐπιδιώξω. 167 -i κατακολουθῆσαι. GLOSS. ἐκβιβάζω. ἐπεξέρχομαι. *al. de usu: active usurpatur*: *v. l. 57. p. 1851, 49. passive*: VLP. dig. 2, 1, 19 pr. 42, 1, 2. *in lect. var.*: EVGRAPH. Ter. Eun. 454 p. 117, 16 haec omnia -entur (-emur, -amur *cett.*) suo loco. *v. et p. 1851, 54. 58. 1853, 59. nota usum qui dici potest per periphrasin*: *p. 1852, 34. in fig. etym.*: *p. 1850, 3. legitur inde ab* ENNIO, PLAVTO, TER., ACCIO, VARRONE, CIC.

[*variat c.*: *simpl.* sequor: TER. Phorm. 461 is quod mihi dederit de hac re consilium, id sequar (*A*, exs- *A²* *al.*). CIC. off. 1, 79 SEN. epist. 93, 4 *al. v. p. 1853, 61.* ass-: CIC. Verr. II 3, 46 LIV. 26, 19, 4 *al.* cons- (*v. p. 1850, 40. 46*): PLIN. epist. 5, 20, 8 *al.* obs-: *p. 1851, 45. cf. p. 1854, 47.* pers-: COLVM. 11, 2, 64. pros-: *p. 1851, 46.* excuso: HIER. epist. 34, 3, 2 p. 262, 20. exerceo: FIRM. math. 5, 1, 30 (*cf. p. 1852, 70*). exigo: NOVELL. Valent. 36, 9. exquiro: LIV. 9, 3, 11. exsecror: *v. p. 1850, 52.* impleo: NOVELL. Valent. 35, 5. *v. etiam supra p. 1141, 36. e coni.*: LAVD. [Turiae] (CIL VI 1527) 1, 51 (*Mommsen*). *dub. interpr.* (*in versione ex gr.*): CONC.ˢ I 3 vers. Tur. p. 101, 23 multa ... dicta sunt, inter quae et blasphema erant contra sanctam synodum ... quae subtiliter -i propter turbam ibi factam non possumus (*gr. I 1, 3 p. 17, 34* διακονῆσαι [*l. v.* διακομίσαι]). *loco lacun.*: PETRON. 141, 5 SCHOL. Cic. Bob. p. 126, 7. *dubio sensu*: AVG. epist. 13, 1 p. 30, 12. *v. et lect. var. p. 1843, 44.*]

I *i. q. usque ad finem alqm. (alqd.) sequi*: **A** *proprie*: **1** *strictim* (*vigente aliquatenus not. movendi*): **a** *usu vario*: **α** *in fig. etym.*: CATVLL. 63, 15 sectam meam -tae *Gallae* (TERT. adv. Marc. 4, 23 p. 499, 22 creatoris. *aliter p. 1853, 83*). **β** *rem incorp.*: LIV. 40, 13, 1 ordinem criminis. ITALA II Macc. 2, 28 (rec. LX) *in versione ad verbum facta*: -endis autem exemplis brevitatis invalidi (*gr.* τὸ δὲ ἐπιπορεύεσθαι τοῖς ὑπογραμμοῖς τῆς ἐπιτομῆς διαπονοῦντες, *Vulg.* secundum datam formam). DON. Ter. Andr. 897 *Terentius* -tus est translationem 'oneris' dicendo 'impone' et 'feram'. ENNOD. opusc. 2, 17 p. 293, 5 quod iustum est iuste -eris (*cf. Vulg. deut. 16, 20* persequeris). *in imag.*: LIV. 28, 28, 8 viam consilii scelerati ... -i volo (*cf. p. 1851, 24. 1852, 10*). **b** *i. q. sequi cum aliquis ad sepulturam effertur* (*cf.* DIFF. ed. Beck p. 55, 16 -imur mortuum, persequimur fugientem *eqs.* [*v. l. 83 sq.*] *et* exsequiae. *p. 1846, 61 sqq. v. syn. loco seq.*): PLAVT. Epid. 174 te credidi uxorem, quam tu extulisti, pudore -i. CIC. carm. frg. 40, 5 B. qui labores morte finisset graves, hunc omni amicos laude et laetitia -i *decebat* (*ex Eurip. frg. 449, 4* ἐκπέμπειν δόμων). GELL. 10, 15, 25 funus ... -i non est religio *flamini Diali*. CE 588, 7 (*s. IV*) crudeli funere corpus -itur genitor.

2 *laxius*: **a** *fere i. q. quaerendo investigare*: PLAVT. Men. 245 vivos nunquam desistam -i *fratrem.* **b** *i. q. peragrare*: ITIN. Alex. 50 exim magnas Pecanum et Musicanum regiones -itur *Alexander.*

B *translate*: *i. q. desiderare, quaerere, petere* (*cf. syn. loco seq.*): ENN. scaen. 86 quid petam praesidi aut -ar? (*cf. ad l. Cic. Tusc. 3, 44* quaerit enim auxilium). PLAVT. Epid. 572 quae (*mater*) exanimata -itur aspectum tuom. SACR. Leon. p. 482 quaesumus ... quod tempore nostrae mortalitatis -imur, immortalitatis tuae munere consequamur (= SACR. Greg. 78, 3). *per zeugma*: RVSTIC. Conc.ˢ I 4 p. 9, 24 multi ... te vituperant ... tamquam proprias inimicitias (*v. l. 58 sqq.*) -aris et non ea quae sunt Iesu Christi (*gr. Isid. Pel. epist. 1, 310 p. 361ᶜ* ἀμυνόμενον ἔχθραν ... τὰ Ἰησοῦ Χρ. ... ζητοῦντα).

II *i. q. assequi, consequi, nancisci* (*syn.* obtinere *l. 44*): **A** *vi locali pellucente fere i. q. assequendo adire*: PLAVT. Rud. 262 bonam atque obsequentem deam ... -ontur benignamque multum.

B *translate*: **1** *usu vario*: CIC. de orat. 2, 88 non enim potest in eo sucus esse diuturnus, quod nimis celeriter est maturitatem -tum (*M*, cons- *H¹*). Tim. 7 non igitur dubium quin aeternitatem maluerit -i (*cf. gr. 29ᴬ*). PALLAD. 1, 37, 3 frutices atque virgulta ordines suos ... -antur. HIL. trin. 10, 17 p. 356ᴬ *Virgo* sexus sui naturam in conceptu et partu hominis -ta est. SACR. Greg. 38, 1 (*syn.* obtinere). 202, 19 divini operis fructum propensius -entes *fideles.* **2** *apud ICT*ᵒˢ (*aliter l. 59. p. 1852, 39*): VLP. dig. 30, 39, 2 Iulianus scribit ... me acturum, ut pretium -ar (cons- *l. v.*). COD. Theod. 7, 8, 5 pr. (= Iust. 12, 40, 2) in tres domu divisa partes ... hospes quam voluerit *partem* -atur. COD. Iust. 3, 36, 2 actionem ad -endam dotem.

III *i. q. persequi, sc. sensu hostili*: **A** *proprie* (*syn. l. 57*): LIV. 1, 59, 1 iuro ... me L. Tarquinium Superbum ... ferro igni quacumque dehinc vi possim -turum. ALC. AVIT. c. Eutych. 2 p. 26, 4 vera caro *Christi* ..., quam -itur (-cratur *v. l.*) populus, cruciat iudex, pulsant verbera *eqs.* CASSIOD. Ios. c. Ap. 1, 277 usque ad Syriam eos perimens -tus est per arenam aridam (*gr.* ἠκολούθησε). PASS. Matth. 22 p. 247, 31 ignis ille factus in similitudinem drachonis -tus est tyrannum usque in palatio eius (*gr.* ἐπεδίωκεν. *syn. p. 246, 25* persequatur).

B *translate et speciatim*: *i. q. vindicando persequi, ulcisci, animadvertere, punire* (*saepe in re forensi* [*cf. l. 45. p. 1852, 39*]. *syn.*: animadvertere *p. 1851, 2.* vindicare *l. 77. p. 1851, 3. opp.*: praetermittere *l. 64. de deo vindicante p. 1851, 1*): **1** *absolute*: TAC. ann. 12, 20, 2 scripsit ... meritum ... novissima exempla Mithridatem, nec sibi vim ad -endum deesse. COD. Theod. 9, 4, 1 (= Iust. 9, 7, 1, 1) utrum praetermitti an -i rite debeat, censeamus. COD. Iust. 5, 62, 14 pr. (*a. 239*) severiter praeses provinciae -etur, si animadverterit *eqs.* **2** *c. obi.*: LIV. 3, 13, 3 fratrem ... suum ... pugno ictum ab Caesone cecidisse, ... nec sibi rem -i tam atrocem ... licuisse (EDICT. imp. Antonin. Pii Vlp. dig. 48, 6, 6. VLP. dig. 47, 10, 35 acriter. *al.*). 3, 25, 8 deorum hominumque simul violata iura (*aliter p. 1852, 44*) -emur. 5, 11, 5 publici privatique doloris -endi ius potestatemque (*cf.* VLP. dig. 29, 5, 3, 3 iustum dolorem -enti domino [*ad notionem sub V p. 1853, 16 allatam transit*]). SEN. Phaedr. 1210 falsum nefas -or vindex severus. clem. 1, 10, 3 *Augustus* contumelias ... suas ... nulla crudelitate -batur. dial. 2, 10, 1 iniuria, quam queri magis quam -i possimus *eqs.* (PLIN. epist. 3, 4, 5 hospitum. VLP. dig. 43, 29, 3, 11 suas suorumque iniurias [COD. Iust. 9, 1, 8; *a. 238*]. 48, 5, 16, 6 matrimonii sui [*syn.* vindicare]. MACER dig. 48, 2, 11 pr. *al.*). 3, 12, 2 pater caedetur, defendam; caesus est, -ar (*obi. suppl.*). TAC. Agr. 19, 3 omnia scire, non omnia -i, parvis peccatis veniam ... commodare. SVET. Iul. 67, 1 delicta (TERT. adv. Marc. 1, 27 p. 329, 1). *al.* EDICT. imp. Antonin. Pii Vlp. dig. 1, 6, 2 admissum. POMPON. dig. 48, 2, 1 parentium ... mortem (*al.* PAVL. dig. 29, 5, 22 HYG. fab. 137, 3 p. 116, 17 CIL III 1579, 12. ISID. diff. 1, 192 -imur mortem, in qua vindicta est, persequimur fugientem *eqs.* [*cf. l. 14*]. *v. p. 1851, 5*).

[*P. Schmid*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

TERT. adv. Marc. 1, 26 p. 327, 25 nihil deo tam indignum quam non -i quod noluit et prohibuit admitti (*postea*: vindictam, animadvertere). DARES 6 necem (*syn.* vindicaturum). *et al.* *nota per zeugma*: QVINT. decl. 314 p. 233, 14 quis potius leges (*v. p. 1852, 69*) -etur et hominum commissa? VLP. dig. 48, 2, 4 nisi liberorum ... mortem (*v. p. 1850, 82*) ... vel rem suam (*v. p. 1852, 12*) -atur.

IV *alqd. persequendo vel ad finem vel ad effectum adducere, fere i. q. perficere, absolvere, praestare, facere, agere sim.* (*hic illic praevalet notio aut pergendi [e. g. l. 14. cf. l. 22], continuandi aut finiendi [opp.* incipere, inchoare, ingredi *sim., e. g. l. 24. 74. 75. 79. p. 1852, 12]. syn.*: (per)agere, conficere, facere, fungi, tueri: *l. 37. 38. 47. 71. 84. p. 1852, 15. 16. 20. opp.*: cogitare, consultare, invenire: *l. 16. 17. p. 1852, 16. v. et l. 51*): **A** *usu generali*: **1** *notione stricta*: **a** *absolute*: SEN. contr. 3 praef. 16 Cestius ... negavit se -turum (*sc. declamationem*) nisi exissem (*i. Cassius*) de domo. VELL. 2, 24, 5 in consultando temerarium, in -endo virum. QVINT. inst. 5, 1, 3 non modo in -endo suas quisque vires debet adhibere, sed etiam inveniendo similia. TAC. ann. 6, 32, 1 barbaris cunctatio servilis, statim -i regium videtur. AMBR. in Luc. 10, 157 p. 515, 2 sexus *muliebris* ad -endum infirmior. VICT. VIT. 1, 49 p. 21, 16 indutias *petere* ... ab his qui -bantur (*sc. fere iussum regis*).

b *adhibetur c. not. pergendi (v. l. 9) acced. inf.*: PLAVT. Asin. 160 ego te dehinc ut merita es de me et mea re tractare (*v. l. 26*) -ar. Merc. 913 inceptum hoc itiner perficere -ar (*cf. p. 1850, 12*). BOETH. in Porph. comm. pr. 2, 10 p. 102, 11 expeditis his quae proposuit, ... tractare (*v. l. 23*) nunc -itur *Aristoteles* illa quae inter haec communia omnia ... sint.

c *acced.*: ut (*cf. p. 1853, 5*): PLAVT. Merc. 934 certum -ist operam ut sumam ad pervestigandum ubi sit illaec (*cf.* Most. 706 -i certa res est ut abeam potius hinc ad forum quam domi cubem). ne: COMM. instr. 1, 18, 2 diximus iam multa ..., tamen -imur, ne quid praeterisse dicamur.

d *c. obi.* (*acced. dat. l. 55. p. 1852, 17*): α *spectantur ea quae aliquis facere, praestare debet*: *munera, officia, negotia* (*publica et privata*): PLAVT. Mil. 945 hoc quod agendumst -amur (LIV. 39, 16, 12). CIC. Tusc. 3, 15 conturbatus animus non est aptus ad -endum munus suum (*syn.* fungendum. Cato 34 officia et munera. 35. 72 munus officii -i et tueri. *al.*). off. 1, 79 in -endis negotiis (SALL. Catil. 43, 1 COLVM. 11, 2, 3 S. C. de sumpt. lud. glad. [CIL II 6278] 54. COD. Iust. 12, 60, 6, 1 [*a. 485*] -endi causa publici negotii. *al.*). Att. 3, 15, 4 meaque officia et studia (SALL. Catil. 60, 4 SEN. dial. 3, 12, 2 *al. v. l. 37*). SALL. hist. frg. 3, 96 vigilias stationesque et alia munia ex⟨equi⟩ (CVRT. 3, 11, 7 COLVM. 1, 8, 11 TAC. ann. 1, 11, 1). LIV. 29, 25, 9 ad ministeria -enda (VAL. MAX. 7, 3, 6 *al.*). FIRM. math. 5, 2, 15 qui creditos sibi actus fidelissimis officiis -antur (obs*vel* pros- *l. v.*). CIL VIII 11025, 8 (*a. 383*) legationis, quam ... -tus est et peregit (NOVELL. Valent. 13 pr.). RVSTIC. Conc.S I 4 p. 91, 35 hoc certamen (*gr. I 1, 7 p. 146, 14* ἀνύσαι). GREG. TVR. Franc. 2, 34 p. 81, 17 si vere credis hoc, quod nos ipse dominus edocuit, debes -ere (*v. p. 1849, 63*). *et al.* *imperium, mandatum, praecepta sim.* (*cf. p. 1852, 67. opp.*: iubere, imperare *l. 60. 61*): PLAVT. Amph. 262 nunc pergam eri imperium -i (956 Men. 980 TER. Haut. 635. SALL. or. Macri 16 consulum imperia et patrum decreta [*v. p. 1852, 77*]. LIV. 1, 28, 3. IVST. 7, 3, 2 -to [*pass.*] regis imperio. *al.*). Bacch. 476 amico (*v. l. 33*) ... sedulo rem mandatam -itur (PAVL. dig. 3, 5, 18, 2. *cf.* CIC. Phil. 9, 9 mandata vestra [SALL. Iug. 35, 5 GAIVS inst. 3, 160 *al.*]. TAC. ann. 2, 71, 3 quae mandaverit. GREG. M. epist. 12, 11 p. 359, 7 ea quae ei a nobis mandata sunt ... -i [*pass.*] et nulla debeant occasione lentari). VERG. Aen. 4, 396 iussa ... divum -itur *Aeneas* (LIV. 3, 28, 3. SEN. Herc. f. 41 [*opp.* iubere]. OCTAVIA 805. CVRT. 4, 3, 18 [*opp.* imperare]. SPART. Carac. 4, 1 *al.*). 6, 236 propere -itur praecepta Sibyllae (TERT. monog. 7 p. 772 Oe. praeceptum dei. AVG. civ. 10, 11 p. 420, 1 D. hominis. *cf.* VVLG. I reg. 15, 15 *al.*). LIV. 35, 35, 5 oboedienter. *al.* CVRT. 7, 2, 15 quae scripta erunt *in litteris regis*. TAC. ann. 6, 40, 2 Blaesis sacerdotia ... distulerat, tunc ut vacua contulit in alios, quod signum mortis intellexere et -ti sunt (*scil. imperium ita significatum*). *al.* APVL. met. 6, 21. TERT. adv. Marc. 4, 9 p. 443, 11 sollemnia legis (*i. praecepta*). CHALC. comm. 232 p. 269, 2 imperant quidem caelestia, -untur vero angelicae potestates, reguntur porro terrena *eqs.* (*cf. ibid.* summum quod imperat, medium quod agit [*syn.*], tertium quod regitur). SYMM. epist. 4, 41. ALC. AVIT. epist. 87 p. 97, 8 speculum dogmatis (*i. praecepti*) -endi. *et al.* β *conata, consilia sim.*: ACC. trag. 202 ⟨quae⟩ ego incipio conata -ar (VELL. 2, 29, 1. *cf.* SVET. Claud. 10, 4). CIC. Rab. Post. 5. LIV. 30, 4, 10 incepta (VAL. MAX. 4, 6, 2 SIL. 17, 316. *cf.* SEN. Phaedr. 596 coepta). LIV. 36, 8, 1 *orationem Hannibalis* laudarunt magis ... quam rebus ipsis -ti sunt (*cf.* 36, 43, 8 auctor consilii, qui et re consilium -turus erat. *al.*). 37, 37, 1 proposita (VAL. MAX. 2, 6, 8 *al. cf.* PLIN. nat. praef. 32). POMPON. dig. 26, 7, 60 quae tutor inchoavit. CONC.S I 5 p. 250, 20 instantem ... intentionem (*gr. I 1, 6 p. 111, 15* ἀνθεξόμεθα). γ *sollemnia, nuptias sim.* (*aliter p. 1853, 24 sq.*): VERG. Aen. 5, 54 annua vota ... sollemnesque ... pompas. DECRET. Pis. de L. Caesare (CIL XI 1420) 37 legati ... petant ..., uti colonis Iuliensibus ... ea om(n)ia (*sc. sacra*) facere -ique permittat. SIL. 13, 461 vanos ritus ... et sollemnia. ITIN. Alex. 20 sacros agonas. COD. Theod. 3, 5, 4 (= Iust. 5, 1, 2) nubtias. δ *probrum* (*v. p. 1854, 42*), *bellum, scelus, ultionem sim.*: LIV. 4, 24, 2 bellum (8, 12, 2. *cf* 27, 20, 3 in cetera -enda belli). VAL. MAX. 5, 2, 1 nefarium opus. CVRT. 5, 10, 1 scelus (8, 6, 16). TAC. ann. 6, 4, 3 *ultionem* (TERT. patient. 10 p. 15, 13 IVST. 42, 1, 5. *cf.* COD. Iust. 9, 35, 4 [*a. 259*] vindictam). 11, 37, 2 caedem (*cf.* HEGES. 5, 53, 2 p. 416, 29 supplementa caedis; *gr. aliter*). FIRM. math. 6, 30, 16 (*loco nondum certe emendato*). ε *varia*: PLAVT. Merc. 929 quin tu ergo itiner -i meum me sinis? (*cf. p. 1850, 12. in imag.*: VAL. MAX. 8, 8, 1 actuosae vitae iter). Trin. 283 nolo ego cum improbis te viris ... necullum sermonem -i. Truc. 462 nullam rem oportet dolose adgrediri, nisi astute accurateque -are (SALL. Iug. 70, 2 LIV. 35, 35, 16 CVRT. 8, 6, 9 SVET. Dom. 7, 2 *al.*). TER. Andr. 259 quid primum -ar? (*cf. 264* quid agam). CIC. Cato 28 mitis oratio, quam si ipse -i nequeas, possis tamen ... praecipere. 38 (*syn.* agerem, *opp.* cogitantem). *al.* VERG. Aen. 4, 421 miserae hoc ... unum -ere, Anna, mihi (*v. p. 1851, 33*). LIV. 4, 28, 6 dicta (*cf.* PALLAD. 4, 7, 3 *al.*). CVRT. 8, 11, 4. COLVM. 3, 3, 5 rationem (*aliter p. 1853, 32*) ... perspectam -untur. 12, 52, 9. TAC. ann. 12, 45, 1; *syn.* confici. *et al.*

2 *notione debilitata, fere i. q. agere*: **a** *vitam -i* (*aliter p. 1853, 79*): PANEG. 2, 9, 4 iam, si placuisset oppida rure mutare, ut tu vitae oblitus urbanae -baris agricolam (*i. partes agricolae. cf.* THEOD. MOPS. in Philem. argum. p. 265, 20 viro fideli et moribus ornato communem hanc -ente vitam). **b** *in certis locutionibus*: partes, vices -i: SEN. benef. 1, 2, 4 opus tuum perage et partes boni viri -ere (PALLAD. 1, 6, 1. SYMM. epist. 9, 11, 1 partes amicitiae [*syn.* implere]. CLAVD. DON. Aen. 4, 10 p. 357, 21 HEGES. 1, 25, 1 p. 39, 3. EVGRAPH. Ter. Andr 534 [rec. α] indignationis. *al. aliter p. 1853, 70*). SYMM. epist. 2, 53 me solum -i vicem tuam postulas (9, 34 FACVND. defens. 2, 6 p. 579C). locum -i (*aliter p. 1854, 25*): CONC.S I 2 p. 75, 15 Cyrillo Alexandrino -ente et locum ... Caelestini archiepiscopi (*gr. I 1, 3 p. 15, 17* διέποντος. *cf. I 3 p. 99, 8 syn.* obtinente). **c** *nota quasi per periphrasin*: CLAVD. DON. Aen. 8, 315 p. 159, 28 ordinationem *verborum* more suo -tus est *Vergilius* (*i. verba ordinavit*). MACR. Sat. 1, 5, 7 declinationem huius nominis (*i. 'mille'*) -tus est *Lucilius* (*i. declinavit hoc nomen*). 3, 2, 3 dissertationem huius verbi.

B *usu speciali*: **1** *in re iuridiciali* (*cf. etiam p. 1850, 44 sqq. 59*): *fere i. q. peragere, ad effectum perducere sim.* (*acced.* adversus *l. 46. 70; in c. acc. p. 1853, 1 sq.*): **a** *absolute*: TRYPH. dig. 34, 9, 22. VLP. dig. 42, 1, 15, 7 emptor, cui pignora sunt addicta -ente iudice. PAVL. dig. 50, 17, 177, 1.

b *c. obi.*: α *in iure universo*: *ius sim.*: CAES. Gall. 1, 4, 3 cum civitas ... armis ius suum -i conaretur (LIV. 6, 27, 10. 39, 26, 14. CIL II 2959, 4 [*a. 119*] ius magistratus vestri -i adversus contumaces potestis. VLP. dig. 27, 9, 7, 1 *al.* COD. Iust. 7, 73, 6 [*a. 240*] fisci. *al. cf. et p. 1850, 70. 1853, 19. 75*). THEOD. MOPS. in Gal. 5, 5 p. 88, 25 suas ... iustitias ante iudicem ipsum. *actionem, litem, causam* (*in reum l. 65. p. 1853, 2*) *sim.*: LIV. 39, 41, 6 L. Postumius praetor ... reliquias Bacchanalium quaestionis (*aliter p. 1854, 28*) cum cura -tus est. VAL. MAX. 8, 3, 1 rea causam suam ... egit modosque omnes ac numeros defensionis ... -ta *eqs.* TAC. ann. 4, 29, 2 accusationem (PLIN. epist. 7, 33, 4 VLP. dig. 48, 5, 2, 8). GAIVS inst. 2, 252 actiones (VLP. dig. 47, 1, 3 SYMM. rel. 39, 2 *al.*). SCAEV. dig. 49, 1, 24, 1 appellationem. *ibid.* litem (VLP. dig. 17, 1, 8, 2 COD. Iust. 2, 18, 8; *a. 218*). 49, 1, 28, 2 causam (MARCIAN. dig. 49, 14, 18, 4. COD. Iust. 3, 28, 5 [*a. 211*]. *al.* NOVELL. Iust. 96 pr. his qui causas -untur [*gr.* τῶν τὰς ὑποθέσεις πληρούντων]. GREG. M. epist. 9, 32 p. 64, 1 *al.* *in imag.*: PROSP. carm. de ingrat. 73 fidei ... nostrae. PETR. CHRYS. serm. 43 p. 320C ante tribunal Christi causas humani generis). CALL. dig. 48, 2, 19 pr. non debere cogi heredes accusatorum -i crimina ([*i. accusationes*]. COD. Theod. 9, 1, 11. COD. Iust. 9, 1, 10 [*a. 239*]. *al. cf. supra l. 54 sq.*). *al.* QVEROL. p. 55, 10 iure et legibus. COD. Theod. 6, 30, 16, 1 sibi quisque, iure tamen, obnoxium (*v. supra l. 50*) -atur. *al.* *legem, iudicium, decretum, sententiam sim.* (*nonnumquam dubites utrum huc an ad p. 1851, 51 pertineat locus, e. g. l. 80 sq.*): PLIN. epist. 5, 9, 3 quae senatus consulto continerentur. GELL. 20, 1, 16 in -enda talione. TERT. apol. 5, 7 quales ergo leges istae, quas adversus nos soli -untur impii ([exercent *l. v.*; *cf. Euseb. hist. eccl. 5, 5, 7* ἕπονται]. AVG. c. Gaud. 1, 1, 1 p. 201, 5 cui ... imperator leges ... -endas ... iniunxit. COD. Theod. 16, 2, 28. *cf.* CE 2046, 6. *v. et p. 1851, 4*). VLP. dig. 10, 2, 49 ad -endam sententiam (COD. Theod. 2, 1, 10, 1 [= Iust. 1, 9, 8, 2]. *al. cf. l. 83. aliter p. 1853, 40. 71*). 42, 1, 15, 8 iudicatum (*al.* COD. Iust. 7, 62, 32, 2 [*a. 440?*]. *cf.* VLP. dig. 42, 1, 15, 4 [*ex edicto imp. Carac.*] rem iudicatam. *al.*). 43, 4, 3 pr. decretum suum (*v. p. 1851, 53. cf.* COD. Theod. 16, 5, 46 quicquid ... decrevimus). SYMM. rel. 3, 33 -tus sum ... caeleste iudicium (*antea*: praescriptio divina. LEX Burg. lib. const. 76, 1). COD. Theod. 9, 1, 12 iuris severitatem. 12, 1, 39 praecepta a iudicibus (NOVELL. Theod. 7, 4, 3 *al.*). COD. Iust. 4, 59, 2, 3 (*a. 483*) condemnationes. *al.* β *in iure eccles.* (*v. et l. 60 sq. p. 1853, 5*): TERT. pudic. 14 p. 249, 2 sententia quam -batur *apostolus* (RVSTIC. Conc.S I 4 p. 9, 20 noli violentas sententias -i [*gr. v. p. 1844, 60*]. EPIST. pon-

[*P. Schmid*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

tif. 372 Conc.[S] I 2 p. 6, 22. *cf. p. 1844, 56*). AVELL. p. 16, 16 -ar in eum quasi in privatum quod ... fieri desideras (*v. p. 1852, 50*). p. 372, 13 uniuscuiusque synodi constitutum (p. 379, 1. *cf. per brachylogiam* p. 383, 20 hanc eandem synodum ...-endam). *et al.*

c *c. sententia per* ut (*cf. p. 1851, 28*): EPIST. pontif. 981 p. 14 Löwenfeld sedis nostrae defensore modis omnibus -ente, ut quae statuta fuerint effectui mancipentur.

2 *fere i. q. debitum exigere (l. 14. cf. p. 1842, 36), poenam exposcere* (*ad cuius verbi analogiam nota structuram l. 11*): HYG. fab. 73, 2 p. 79, 4 Amphiaraus Alcmaeoni filio suo praecepit, ut post suam mortem poenas a matre -retur. CIL VI 10284, 12 (*s. III*) hoc monumentum ... ne quis a nomine nostro alienare audeat; ... alioquin sit facultas cuiqumque ex familia nostra adeundi ... pontifices ... et poenam HS L̄ M̄ N̄ arcae collegii eorum inferendorum -endi.

V *fere i. q. exercere, colere* (*cf. et p. 1850, 72*): SALL. Catil. 51, 38 *maiores nostri*, quod ubique apud socios aut hostes idoneum videbatur, cum summo studio domi -bantur. QVINT. decl. 314 p. 233, 2 nullas simultates -tus est. MOD. dig. 10, 2, 30 -i ius religionis (*aliter p. 1852, 45*). CLAVD. DON. Aen. 6, 805 p. 610, 21 hanc dicendi artem -tus est in comoedia Terentius (*cf.* EVGRAPH. Ter. Andr. prol. init. omnes poetae virtutem oratoriam semper versibus -antur). AMBROSIAST. in Eph. 5, 20 p. 398B *Christus* humilitatem -endam mandavit. EPIST. pontif. 385 Conc.[S] I 2 p. 99, 20 divinas res -endo militavit augusto (*i. principi. cf.* SACR. Greg. 68, 3 divina ... -entes; *syn. Sacr. Gelas. p. 583* ambientes). SACR. Leon. p. 322 cultum (*cf.* 372 actionem). 362 mysteria tua (*cf.* SACR. Gelas. p. 568). SACR. Greg. 202, 28 quae tua sunt. THEOD. MOPS. in I Tim. 5, 10 p. 161, 7 pudicitiam. 5, 11 p. 163, 6 virtutem. *al.*

VI *i. q. quaerendo persequi, exquirere, investigare, indagare sim.* (*syn. v. l. 37. 46*): A *c. obi.*: TER. Hec. 306 si vis vero veram rationem -i (VARRO frg. Non. p. 284, 15 MACR. Sat. 3, 4, 4. *aliter p. 1852, 19*). LIV. 3, 5, 13 -endo subtiliter numerum. 22, 3, 2 consulis deinde consilia ... et situm regionum ... et cetera, quae cognosse in rem erat, summa omnia cum cura inquirendo (*v. l. 42*) -batur. PLIN. nat. 7, 1 etsi quidem ⟨ne hic⟩ omnia -i humanus animus queat. FIRM. math. 2, 30, 2 (*syn.* disce). VEREC. in cant. 2, 19 p. 21a zelotes deus propterea nuncupatur ex similitudine maritorum, qui castitatem ... coniugum -untur. GREG. M. moral. 15, 3 p. 1082D eiusdem (*Sophar*) sententias (*aliter p. 1852, 73*) ... sollicita intentione pensantes -amur (*cf. postea* intueamur). B *coniungitur c. verbis quaerendi* (*v. et l. 35*) *pendente interrog. indir.* (*cf. p. 1854, 11*): LIV. 6, 14, 13 -bantur quaerendo, ubi tantae rei furtum occultaretur (9, 16, 4. 35, 28, 4 cogitando aut quaerendo. 41, 7, 7 quaerentes. *cf.* 9, 3, 11 percontando. 25, 29, 10 sciscitando. *cf. l. 35*). 35, 14, 10 quaerenti (*syn.*) Africano ... quaerenti deinde ..., -enti, quem *imperatorem* tertium duceret *eqs.*

VII *i. q. alqd. verbis vel scriptis persequi, exponere, explicare, describere (e. g. infra l. 78. 82) sim.* (*cf.* SYNON. Cic. p. 422, 28 B. docet, exponit, ... declarat, ... -itur *eqs.* *hic illic fere i. q. dicere, e. g. l. 55. c. not. absolvendi infra l. 70. syn.*: commemorare, dicere, ostendere, patefacere, tractare *l. 56. 57. 59. 66. 69 bis. opp.: infra l. 74. 76. 77. acced.* de: *infra l. 77*): A *in universum*: 1 *absolute vel c. obi.* (*v. et p. 1854, 11. sequitur oratio directa: p. 1854, 3. 4*): PLAVT. Amph. 801 perge -i ([*cf. 803* perge ... dicere]. CVRT. 4, 7, 32 cetera -i pergam). CIC. epist. 11, 27, 6 habeo multa occultiora, quae vix verbis -i possum (*antea*: commemoravi. VEN. FORT. expos. orat. 1 tanta ... misericordia ... salvatoris ..., ut nec verbis -i [*pass.*] ... valeat; *syn.* patefieri). VERG. georg. 4, 2 a rii mellis caelestia dona. LIV. frg. 61 *Cicero*, in cuius laudes -endas (*Gertz, seq- trad.*) Cicerone laudatore opus fuerit (SEN. dial. 11, 19, 7 *al.*). VAL. MAX. 7, 7 pr. ea ordine quo proposui -ar (*cf.* TERT. adv. Marc. 1, 9 p. 301, 11 breviter proponam et plenissime -ar. *al. cf. et p. 1854, 34*). CELS. 2, 18, 1 morborum curationes. *al.* PHAEDR. 3, 10, 59 pluribus. SEN. epist. 76, 7 parum me -tum priore epistula iudicas. COLVM. 5, 8, 7 haec ... de ... genere huius arboris habui dicere. nunc ... culturam eius -ar (*sic in transit.*: QVINT. inst. 5, 11, 5 APVL. mund. 11. PALLAD. 1, 31 his ordinatis cetera -enda sunt. 9, 7). QVINT. inst. 5 prooem. 5 (*syn.* ostendamus). 7 prooem. 1 (*syn.* tractavimus). TAC. dial. 16, 3 ego et Secundus -emur eas partes (*aliter p. 1852, 26*), quas intellexerimus te ... nobis reliquisse. ann. 3, 65, 1 -i sententias haud institui *eqs.* (TERT. resurr. 41 p. 85, 3 *al. aliter p. 1852, 73*). *al.* SVET. Tib. 61, 2 crudeliter facta eius -i longum est (Galba 3, 1 [*opp.* breviter attingam]. PAVL. dig. 40, 2, 15, 1 *al.*). GAIVS inst. 3, 33 hoc ius (*aliter p. 1852, 44*) totum propriis commentariis. GELL. 1, 3, 12 (*opp.* paucis notavit). VLP. dig. 3, 1, 1, 10. TERT. spect. 8 p. 9, 11 ut et de locis secundum propositum -ar *eqs.* PANEG. 4, 30, 2 (*opp.* perstringi). 4, 34, 4 vultum ipsum ... quis digne -i possit? LAMPR. Alex. 17, 2 vitam eius (*aliter p. 1852, 21*). CHALC. transl. p. 29D superest ut leges ... -aris (*gr.* τὸν δὲ δὴ νόμον ... ἐφεξῆς πέραινε). HIL. trin. 9, 9 p. 288A dispensationem humanae salutis -itur *Paulus* dicens *eqs.* (AVG. civ. 17, 4 p. 206, 7 D.). SYMM. epist. 3, 47 stilo (*al.*). SERV. ecl. 6, 13 *poeta* vult -i sectam Epicuream (*i. exponere doctrinam sectae Epicureae. aliter p. 1850, 3*). PROB. Verg. ecl. 6, 31 p. 333, 8 hoc idem Vergilius (*sicut Homerus*) -tus ait *eqs.* (*cf.* SCHOL. Stat. Theb. 1, 271 quod Vergilius -ens ait). AVG. serm. dub. 372, 2, 2 p. 1662p. med. sicut -itur psalmus: 'exsultavit' *eqs.* (*cf.* AVELL. p. 365, 18 Paulus -itur: 'cum' *eqs.*). *et al.*

2 *pendet acc. c. inf.*: MIN. FEL. 21, 1 ob merita virtutis aut muneris deos habitos Euhemerus -itur. SCHOL. Cic. Bob. p. 93, 6 -itur *Cicero* non decere populum Romanum has potestates regias nundinari.

3 *pendet enuntiatum*: a *per* quod: IVL. VICT. rhet. p. 400, 13 pro Fonteio M. Tullius -itur, quod eius causa non sit eadem quae Verris. b *interrog. indir.* (*cf. l. 23 et p. 1853, 42. c. obi. l. 16*): LIV. 5, 15, 12 *haruspex* -batur (-bantur *l. v., sc. patres*) inde, quae sollemnis derivatio esset. SEN. dial. 3, 3, 3 quid inter nostram et hanc finitionem intersit, -i longum est (*v. p. 1853, 73*). QVINT. inst. 3, 1, 1 unde coeperit *rhetorice*, quibus constet *eqs.* 5, 10, 17. 12, 9, 1. TAC. ann. 4, 4, 3 quod mihi quoque -endum reor, quae tunc Romana copia in armis *eqs.* PLIN. epist. 5, 20, 8 TERT. scorp. 14 p. 177, 17 resurr. 37 p. 79, 6 CLAVD. DON. Aen. 1, 390 p 86, 14 *al.* AVG. in psalm. 76, 18 p. 980med. -itur *psalmista* quomodo: 'viderunt' *eqs.* EVGRAPH. Ter. Andr. 830. 834 (rec. α) cur id fiat.

B *speciatim pro t. t. rhet.*: *i. q. argumentum (quaestionem, controversiam) ita ad finem ducere et enarrare, ut recte et dilucide tractatum sit* (*c. interr. indir. l. 32* [*v. l. 11*]. *opp. v. l. 38*): SEN. contr. exc. 4, 3, 3 Asinius Pollio dicebat colorem in narratione ostendendum, in argumentis -endum. 7 praef. 7 -tus est locum (*syn.* perfecto. *antea*: induxit ... figuram. CLAVD. DON. Aen. 9, 35 p. 191, 25. AVG. civ. 8, 23 p. 356, 1 D. multis verbis. *aliter p. 1852, 31*). 9, 1, 10 Gallio illam quaestionem ... diligenter -tus est (QVINT. inst. 7, 1, 18; *antea*: tractari. 11, 2, 37 non solum in digerendis quaestionibus, sed etiam in -endis. *aliter p. 1852, 51*). 9, 1, 11 diu -tus est et argumentis et exemplis. *al.* QVINT. inst. 2, 4, 26 cum *praeceptores* quaerere atque -i iuberent, cur armata apud Lacedaemonios Venus *eqs.* 3, 6, 16 hos status. 4, 5, 28 pessimum vero non eodem ordine -i, quo quidque proposueris (*cf.* FORTVN. rhet. 2, 21 p. 114, 14 quod primo loco proposuerimus, primo -amur. *cf. p. 1853, 62*). PLIN. epist. 1, 20, 14 tu omnia quae sunt in causa putas -enda. FORTVN. rhet. 2, 19 p. 112, 14 est et epidiegesis, cum latius ... -imur eas res gestas, quas in narratione breviter attigimus. *et al.*

VIII *mala, adversa i. q. subire, pati* (*syn. l. 41*): PLAVT. Capt. 195 si di inmortales id voluerunt, vos hanc aerumnam -i, decet id pati animo aequo. Pseud. 995 necesse [est] hodie Sicyoni me esse aut cras mortem -i. Trin. 686 egestatem. Truc. 459 probrum sum -ta (*vix ad p. 1852, 2sqq.*). CIC. Phil. 2, 54 omnes consulares, qui per valetudinem -i cladem illam *Pompei* fugamque potuissent. Att. 9, 12, 1 cur non omnes fatum illius (*i. Pompei*) una -ti sumus? SEN. Phoen. 37 animus gestit antiqua -i supplicia.

IX *transit in notionem verbi q. e. obsequi* (*v. p. 1849, 72 sq.*): CLEM. ad Cor. 14, 2 si per neglegentiam nostram -amur voluntatibus hominum *eqs.* (*gr. p. 78* ἐπιδῶμεν ἑαυτοὺς τοῖς θελήμασι).

p. p. pro adi. **exsequēns,** -entis. *superl. l. 52. fere i. q. studiosus* (*c. gen.*): GELL. 10, 12, 9 Favorinus philosophus, memoriarum veterum -issimus. *inde adv.* **exsequenter,** *i. q. studiose, ample*: MAR. VICTORIN. adv. Arrium 4, 19 p. 1127A haec quidem nos in aliis libris -r pleneque (*syn.*) tradidimus, verum nunc ista summatim breviterque (*opp.*) dicemus.

gerund. **exsequenda,** -ōrum *n. plur. pro subst.*: LIV. 27, 20, 3 *v. p. 1852, 4.* COD. Theod. 11, 24, 6, 3 si -a (*i. facienda, sc. iussa*) protraxerint.

[*p. p. p.* **exsecūtus** *pro adi. falso trad.* ISID. orig. 2, 9, 16 latior et -ior rhetoricis syllogismis (*corr. Halm ex* CASSIOD. inst. 2, 2, 15; *v. p. 1843, 65*).]

deriv.: exsecutio, exsecutor (-trix), exsequiae, exsequium.

P. Schmid.

exsercio *v.* exsarcio.

*exsero (exer-), -uī, -rtum, -ere. *ab* ex *et* serere, *gr.* εἴρειν. *scribitur*: exer-: *persaepe, e. g.* VERG. Aen. 1, 492 (*M, sic* 11, 803; *at* 11, 649 exs-). *in lapide v. p. 1857, 36.* excer-: *p. 1855, 23.* exher-: *p. 1857, 70.* *ex doctrina gramm.: affertur inter verba, in quibus praep. 'ex' vim privativam exercet*: PRISC. gramm. III 48, 24 explico, -o, expedio (*v. p. 1859, 15sqq.*).

de notione: ISID. orig. 10, 81 -ere ... proferre vel expedire est (GLOSS.[L] IV Plac. E 20. *cf.* E 25 -at proferat, primum verbum est -o activum, facit enim -or passivum et nomen est exertus [*v. p. 1860, 50*]). GLOSS.[L] V Abba EX 32 -it nudat, aperit. 128 -ere producere. II Philox. EX 56 -atur ἐξενεχθῇ. 58 -ant ὑπεξαγάγωσιν. 168 -at ἐπαναστήσει. *de usu*: *refl.*: *p. 1855, 47. 73sqq. 1856, 63. 66. 1857, 12. 15. 18. 27. 1859, 2. 21 al. acced. praepp.*: ad, adversus, circa, contra, in, per, super: *v. p. 1855, 17. 1857, 10. 13. 27sqq. 1858, 52. 1859, 2. legitur inde a* CIC. (*?, v. p. 1859, 20*), CAES., VERG., OV.

[*variat c.*: exercere (*v. p. 1855, 3. 6. 10. 1856, 14. 61. 1858, 67 et p. 1368, 10 sqq.*): PANEG. 2, 28, 1 -endis (*ω, E. Baehrens*; exercendis *M, W. Baehrens*) ... metallis. OROS. hist. 7, 21, 5 -itur (-ercetur, -oritur *ll. vv.*). 7, 28, 21 -ere (-ercere *Origo Const. 5, 29 p. 10, 18*). *al.* exigere: *v. p. 1858, 77.* exoriri: *v. l. 83. p. 1855, 4. 1859,*

[Oellacher †]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

24. exsequi: *v. p. 1858, 7. 77.* *cf. p. 1858, 64. 66. 1859, 24 et p. 1389, 1 sq.* *e coni.*: CIC. Phil. 11, 13 *v. p. 1859, 20.* PAVL. FEST. p. 81 exinfulabat -bat (exerce- *codd.*). STAT. silv. 5, 2, 39 -to (*Livineius*, exorto *M*) ... bello (*cf. p. 1859, 24*). *v. etiam p. 1858, 59. 66. 1859, 21.* *cf.*: LIV. perioch. 104 p. 101, 24 M. Cicero Pompeio inter alios ⟨se⟩ -ente (*v. Walter, RhM. 86, 1937, 96*; exercente, orante *trad.*) ... ab exilio reductus est (*v. l. 78*). *dub.*: MART. BRAC. form. vit. praef. libellum ... *non* politum sed planitie purae simplicitatis -tum (*P*, *cf. Bickel, RhM. 60, 1905, 521*; excerptum, exercitum *rell.*).]

I *c. sensu praep. q. e.* ***foras, extra,*** *fere i. q.* *proferre, educere sim.*: **A** *proprie*: **1** *animantia (praeter infra l. 58. 65) vel partes eorum (nec non de rebus variis fere in personificatione [sc. arboris, fluvii, montis, terrae, urbis sim., cf. l. 39 sq. 44. 46. 51. 53. 55])*:

a *vigente mera notione expromendi, porrigendi*: **α** *partes corporis (acced. praep.*: ad: *l. 27. 29. 43.* in: *l. 30. 31.* super: *l. 48)*: Ⓘ *bracchia, pedes, manus sim.*: OV. met. 2, 271 Neptunus aquis ... bracchia ... -ere ausus erat (PAVL. FEST. p. 79 expapillato brachio -to; quod cum fit, papilla nudatur. p. 83 [*v. p. 126, 16*]. SEN. contr. exc. 5, 6, 1 nefas putabatur brachium togā -ere. VITAE patr. Iurens. 1, 17 p. 142, 9 *diaconum* alapa bracchio -to [exc- *l. v.*] percussit *diabolus*. *cf. p. 1856, 24*). fast. 2, 154 custodem ... Vrsae ... geminos -isse pedes (SEN. epist. 121, 8. AVG. div. daem. 3, 7 p. 604, 24 *aquila* -tis pedibus atque unguibus [*v. l. 34*] *rapit*). 2, 322 tunicarum vincla relaxat, ut posset magnas -isse manus (LIV. 8, 9, 5 manu subter togam ad mentum -ta. SEN. benef. 2, 31, 1 MELA 3, 34 LVCAN. 2, 96. HIL. in psalm. 118 heth 10 p. 428, 25 manum ad agendum aliquid -uit. CLAVD. DON. Aen. 1, 525 p. 106, 23 in aliena ... improbas manus. BOETH. categ. 2 p. 238ᴮ foras. GREG. M. in euang. 39, 7 p. 1298ᴮ in percussionem. *cf.* STAT. Theb. 10, 283 dextrā [*al.*]. CORIPP. Iust. 4, 69 palmas. *v. et p. 1856, 25*). PERS. 5, 119 digitum -e (SCHOL. *ad l.* digito sublato *eqs.*). STAT. Theb. 2, 513 *Sphinx* acuens -tos ... ungues (silv. 2, 1, 138 feros ... -is ungues [*Meursius*, ang- *trad.*]. *v. l. 25*). Ⓘ *caput, vultum, cornua sim.*: caput (*v. et l. 69. 71*): OV. fast. 1, 300 illos ... vitiis ... locisque altius humanis -isse caput (EPICED. Drusi 46). SEN. Ag. 554 Neptunus imis -ens undis c. Herc. f. 594 (*de Phoebo*) -is terris c. (NEMES. cyn. 206). Oed. 532 cupressus altis -ens silvis c. (*cf.* VERS. metr. Quint. inst. 9, 4, 90 c. -uit mobile pinus). epist. 21, 5 *in imag.*: pauca ingenia c. -ent. COLVM. 9, 13, 10 *apium pulli e foraminibus favorum* -entes capita (PALLAD. 7, 7, 9). LVCAN. 5, 598. PETRON. 114, 10 *Giton* -uit ad osculum c. SIL. 1, 30 Romam c. urbibus alte -ere. PANEG. 9, 21, 2 Bataviam Britanniamque squalidum c. silvis et fluctibus -entem. AVIEN. orb. terr. 1157 *Eufrates* c. -it antro (PRVD. c. Symm. 1, 356). ora 504 superbum mons Acer c. -it. *cf.* GREG. M. moral. 3, 35 p. 617ᴰ sese super omnia. *al.* *rell.*: OV. fast. 1, 458 Delphin clarum super aequora sidus tollitur et ... -it ora vadis (SEN. Ag. 484. *cf.* Phaedr. 747 -it vultus rubicunda Phoebe [OCTAVIA 338. STAT. silv. 5, 3, 104 -e semirutos ... de pulvere vultus, Parthenope]). PLIN. nat. 9, 143 *rana* eminentia sub oculis cornicula turbato limo -it (*cf.* STAT. Theb. 12, 305 -e ... cornua [*lunae*]. AVSON. Mos. 471 corniger ... Mosella ... -is auratum taurinae frontis honorem). SER. SAMM. 1036 labris. SOL. 38, 13 *Taurus* in Graeciam verticem -it. Ⓘ linguam (*cf. p. 1860, 35. fere i. q. verba furiosa eicere, dicere l. 62. similiter de tuba l. 65*): LIV. 7, 10, 6 linguam ... ab inrisu -entem. PAVL. FEST. p. 116. PLIN. nat. 10, 67 glottis *herba* (*v. l. 12. cf. p. 1856, 45 sqq.*) praelongam -it l. 35, 25 Gallum -entem l. SOL. 30, 15 artae fistulae ..., per quas *dracones* l. -ant. AVG. doctr. christ. 4, 15, 32 p. 114, 7 ipsa hora iam ut dicat accedens, priusquam -at proferentem linguam *eqs.* c. Petil. 2, 14, 33 p. 38, 12 contra id quod ... geritur, linguas furiosas -itis (*cf. l. 56*). CAEL. AVR. acut. 1, 9, 66 *aegri* cogendi sunt, ut -ant l. (2, 3, 14 aeger ... iussus ... inspectioni l. -ere *eqs.* chron. 2, 11, 134). *al.* *sim.* tubam (*v. l. 12. 56*): MIRAC. Steph. prol. p. 833ᶠⁱⁿ. ipsa ... virtutum miracula nullo humanae linguae praeconio indigent; iam ubique personantem -unt tubam. Ⓘ *varia*: LIV. 36, 32, 6 *testudo*, ubi -it partes aliquas, quodcumque nudavit, obnoxium *habet*. COLVM. 8, 7, 2 *gallinae* habeant ... foramina, unum quo caput (*v. l. 36 sqq.*) -atur, alterum quo cauda clunesque (*cf.* PALLAD. 1, 28, 2 *pavo* singularum capita oculata pennarum [*sc. caudae*] locis suis -it). PLIN. nat. 9, 144 *pisces* pinnas -tas movent.

β *animantia ipsa (v. et p. 1856, 51)*: Ⓘ *reflexive: fere i. q. se egerere (nascendo l. 75)*: OV. met. 10, 505 infans quaerebat ... viam, qua se genetrice relicta -ret. PLIN. nat. 9, 101 cocleae ... -entes se domicilio. STAT. Theb. 9, 330 se ... aequore Triton. FIRM. math. 3, 3, 18 claros et qui se velint semper gratia ostentationis -ere (*transit ad not. trsl., v. p. 1857, 21*). *cf. et* LIV. perioch. 104 p. 101, 24 (*v. supra l. 5*). *in imag. et transl., fere i. q. se extollere*: COMMENT. Lucan. 3, 145 qui ... sub iugo agit, si se -uerit in nimiam libertatem, per ipsam perit. AVELL. p. 460, 3 crimine publicato ... nec habet, quod metuat publicari, sed iam se fiducialiter -at ... illa persona *peccatrix*. Ⓘ *alqm.*: *fere i. q. expromere, educere*: LAVS Pis. 254 tu nanti protende manum, tu, Piso, latentem -e. CLAVD. 28, 491 -e ... doctos ..., Roma, choros. ISID. Goth. 17 chron. II p. 274, 20 -tis undique iussu regis ob defensionem (*i. ad tuendam virginem eiusque comites*) armatorum custodiis. *fere i. q. producendo (cf. l. 45) creare*: OPT. PORF. carm. 24, 19 o ... Christe, opulento -tus verbo.

b *accedente vel praevalente not. nudandi (cf. p. 1855, 68), fere i. q. denudare, retegere (sc. vestibus, tegmine sim. velatum sic expromere, ut nudetur); inde i. q. expedire (sc. ad pugnam sim., e. g. l. 14. 22)*: **α** *partes corporis (fere i. q. porrigere, offerre l. 18. fere i. q. restringere l. 26)*: CAES. Gall. 7, 50, 2 *Haedui* dextris umeris -tis animadvertebantur (OV. fast. 1, 409. PAVL. FEST. p. 81 exomides sunt comici vestitus -tis umeris [*cf.* HIER. in Is. 14, 4 p. 169ᴬ ἐξώμους, id est expeditos et -tis umeris]. FRONTIN. strat. 2, 1, 3 *milites* deposcentes pugnam umerosque -entes [-erc- *l. v.*] et lanceas vibrantes. *v. etiam l. 36. 40. al.*). VERG. Aen. 1, 492 aurea subnectens -tae cingula mammae ([SERV. *ad l.* nudatae, nudant enim *eqs.*]. *cf.* 11, 803 sub -tam ... papillam [SERV. *ad l.* nudam; *v. et infra l. 43*]. VAL. MAX. 5, 4, 7 -to ubere famem ... lenientem [*v. l. 9.* SEN. Herc. O. 1670. SYMM. epist. 2, 7, 3 *in imag.*: quos -to et pleno ubere Roma susceperat]. CYPR. patient. 2 p. 398, 16 -ti ac seminudi pectoris [CORIPP. Iust. 1, 289]. *al.*). SEN. Herc. O. 1547 feminae -tos feriant lacertos (Tro. 87. SIL. 12, 715 *virgo* -tos ... pugnae nudata lacertos. *v. etiam l. 37.* *cf.* STAT. Ach. 1, 346 mater ... umeros -taque bracchia velat [SEDVL. carm. pasch. 1, 328 op. pasch. 1, 29 p. 194, 12. *cf. p. 1855, 19*]. Ach. 1, 769 manus; *cf. p. 1855, 27*). SIDON. epist. 4, 20, 2 poplitibus. *fere i. q. restringere*: AVG. bapt. 2, 7, 10 p. 185, 21 dentes -untur (*aliter p. 1859, 39*).

β *homines (et res pro personis e. g. l. 34. 37. 38. mediopass. et pass.)*: -tus *fere i. q. expeditus*: Ⓘ *generaliter*: STAT. Theb. 9, 681 ubi quondam -ta *Diana* sagittis ... Nioben consumpserat. PS. AVG. serm. 215, 4 p. 2146ᵐᵉᵈ. ad lapidandum omnes -tos reddebat. Ⓘ *in certa constructione: c. acc. graeco*: VERG. Aen. 11, 649 Amazon unum -ta latus pugnae (CLAVD. DON. *ad l.* p. 514, 19 -to bracchio et nudo latere). VAL. FL. 2, 207 Rabies et Leti ... imago visa truces -ta manus. STAT. Theb. 4, 235 frena tenent ... -ti ... umeros (5, 439. TERT. pall. 3, 7 Cato ... umerum -tus. *v. l. 11 sqq.*). PRVD. psych. 23 Fides ... nuda umeros, ... -ta lacertos (CLAVD. 1, 87 *Roma* dextrum nuda latus, niveos -ta lacertos. *v. supra l. 22*). *per enallagen*: LVCAN. 2, 543 -ti ... manus vaesana Cethegi. SIL. 8, 585 *Cethegus* umero -tus. *huc referas, at nota accedere adi. q. e.* nudus: AMBR. Isaac 4, 16 p. 653, 9 exi, *mulier*, ... nudo -ta vestigio, ut ... integimenta non sentias. DRAC. Orest. 739 parens nudis -ta papillis.

2 *res*: **a** *fere corporeas (imaginem infra l. 62)*: **α** *naturales*: Ⓘ *herbas, spicam sim. (at v. l. 51) fere i. q. producere, germinando evolvere, explicare*: SEN. epist. 124, 11 cum folliculo se -it spica mollis. LVCAN. 9, 438 segne solum raras ... -it herbas. PLIN. nat. 25, 19 *herbae* -enti se terra. AVG. gen. ad litt. 5, 5 p. 146, 25 terra ad dei verbum ea (*i. herbas et ligna*) produxit ... accipiens omnes numeros (*i. genera, semina*) eorum, quos per tempora -ret secundum suum genus (*sic de animalibus [v. p. 1855, 73] ibid.* p. 147, 2; *syn. l. 5* explicaret). *v. et p. 1855, 58.* Ⓘ *ignes (caelestes et terrestres), fere i. q. emittere sim.*: SEN. Herc. f. 11 ponto gregem ... -unt Atlantides (*i. Pleiades*). LVCAN. 8, 160 Titan ... nec quibus abscondit, nec si quibus -it orbem, totus erat. 10, 212 rapidos ... Sirius ignes -it. STAT. Theb. 5, 88 antra dei (*i. Vulcani*) fumantis anhelos -uere apices. Ach. 1, 94 nocturna ... signa Caphereus -et. AVIEN. Arat. 1397 caelo cum tertia lumina Phoebus -it. AVSON. 333, 4 p. 26 P. Sol ... almo lumine purpureum iubar -e lucis eoae (PAVL. NOL. carm. 19, 222 iubar -it ... Phosphorus). AVG. in psalm. 41, 7 p. 468ⁱⁿⁱᵗ. admiror splendorem solis -endo (exerc-, exercitio *ll. vv.*) diei sufficientem. Ⓘ *imaginem speculi, fere i. q. proicere (opp. recondere)*: APVL. apol. 16 quando se imago eodem speculo tum recondat penitus, tum foras -at. Ⓘ *terras, insulas, montes (cf. et p. 1855, 14. 54), fere i. q. extendere, expandere; refl. i. q. porrigi*: STAT. silv. 2, 2, 80 ferit ... -ta Megalia fluctus. AVIEN. orb. terr. 441 se procul insula Peuce -it (ora 96 sinus ..., in quo insulae sese -unt). 963 propter Bithynia glaebam -it. ora 535 se ... -it mons.

β *res arte factas: arma, tela sim., fere i. q. educere, stringere sim. (de machina belli v. l. 84)*: OV. fast. 3, 814 ensibus -tis bellica laeta dea est (STAT. Theb. 10, 455 PRVD. psych. 472 ALC. AVIT. carm. 5, 268 *al.*). STAT. Theb. 7, 729 -uit ... missile. 9, 736 *Parthenopaeus* -to circumvolat ... arcu. 10, 412 -tum obiectans mucronem (AMM. 31, 13, 2 SIDON. epist. 1, 7, 13 *al.*). ITALA Matth. 26, 51 (Hil. in Matth. 32, 2 p. 1071ᴬ) unus ... gladium -ens (ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν, *Vulg.* exemit. VOPISC. Aurelian. 6, 1. LACT. inst. 1, 21, 17 utraque manu destrictos gladios -entes. HIL. trin. 10, 28 p. 367ᴬ -ente ... Petro atque adigente gladium. COD. Theod. 14, 17, 6 vindex legum gladius -atur [*v. p. 1857, 4*]. *al.*). ZENO 2, 10, 3 p. 420ᴬ *Abraham* -it ... ferrum (CLAVD. DON. Aen. 3, 220 p. 296, 19). AVIEN. Arat. 1145 arcitenens dum spicula caelo -at (CLAVD. DON. Aen. 5, 585 p. 490, 10). PRVD. apoth. 490 -to minitantem fulmine (*ceu telo*) Christum. *de machina belli (cf. p. 1858, 40), sc. de prolatis*

[*Oellacher* †]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

aculeis l. 2, de emissa trabe l. 3: AMM. 23, 4, 12 ut quidquid petierit (*sc.* ἑλέπολις) aculeis -tis abrumpat (*cf. l. 5*). VEG. mil. 4, 14 machinamentum interdum reduxit trabem, interdum -it. *in imag.* (*v. et p. 1856, 80*): TERT. pudic. 14, 9 p. 247, 18 -ta acies machaerae spiritalis. COD. Theod. 2, 1, 3 in agentes in rebus ... vigoris aculei -antur (16, 5, 38). LEO M. serm. 57, 3 p. 329^D -entes tela linguarum (ALC. AVIT. c. Eutych. 1 p. 19, 22 -ta blasphemiarum tela). ENNOD. opusc. 2, 125 p. 326, 8 toxica.

b *incorporeas*: *α fere i. q. educere, proferre sim.* (*c. praep.*: in: *cf. l. 5. 18.* per: *l. 12*): SIDON. epist. 1, 9, 6 -as ... veterem Musam votivum quippiam ... carminantem. CLAVD. MAM. anim. 3, 11 p. 173, 13 visus animi per corpus ... intendit sese atque -it per ista puncta pupillarum *eqs.* *β fere i. q. (se) extendere* (*acced.* in: *l. 15. 17. 18*): QVINT. inst. 11, 3, 92 longius ... et liberius -itur *gestus oratoris*. HIL. in Matth. 12, 18 p. 990^A sermo se et in praesens -it et effert in futurum. in psalm. 55, 1 p. 162, 15. AVG. gen. ad litt. 12, 13 p. 397, 21 suo impetu anima in ea, quae videnda sunt, -atur. CLAVD. MAM. anim. 1, 6 p. 44, 3 nec extrinsecus adhibenda forent, in quae semet sensus -ret *eqs.* VEN. FORT. carm. 2, 9, 51 gressibus -tis (GREG. M. moral. 14, 11 p. 1045^C virtutis suae gressus -it; *opp.* artabuntur).

B *translate* (*cf. et p. 1855, 56. 77 sq.*): **1** *i. q. alqd. (alqm. l. 65) proferre, expromere, aut vigente sola promendi notione (e. g. p. 1858, 55) aut accedente, praevalente notione tam ante oculos ponendi, manifestandi, ostendendi (e. g. l. 33. 73) quam exercendi, praestandi, exsequendi (e. g. l. 57. p. 1858, 28. 34. quae notiones ambae nonnullis locis arte cohaerent, ita ut vix diiudicari possit, utra statuenda sit. refl. passim. acced. praep.*: adversus: *l. 45. p. 1858, 6. 55.* circa: *l. 55.* contra: *p. 1858, 13.* in: *l. 39. p. 1858, 28 et passim.* per: *l. 69*):

a *generatim: res incorporeas (concr. pro abstr. l. 65)*: *α quae pertinent ad hominum (dei, diaboli) qualitates, affectus, vires, indolem, animum, curam sim.*: QVINT. inst. 4, 1, 55 in genere causae etiam indubitabili fiducia se ipsa nimium -ere non debeat. decl. 265 p. 85, 1. PS. QVINT. decl. 9, 3 p. 169, 19 paupertatis est proprium ... -ere (*Dessauer*; -erc- ω [*def. Castiglioni in plag.*]) libertatem (*aliter p. 1858, 54*). DECRET. Tergest. (CIL V 532) 1, 29 cum Fabius Severus ... omnem praestantiam ⟨s⟩uam -at (exer- *lapis*), ut manifestum sit *eqs.* CYPR. mortal. 1 p. 297, 10 pectoris ... robur -ere. ARNOB. nat. 1, 20 p. 14, 20 *dei* in ultionem maiestatis offensae intestinas -ant experianturque virtutes (*cf.* HIL. trin. 5, 38 p. 156^A -at se in ... professionem haereticae impietatis ... furor. CLAVD. DON. Aen. 1, 405 p. 88, 1 ut in me ... ex materno pectore crudelitas -atur. LEO M. serm. 48, 5 p. 300^C in pauperes ... largitas -atur). LACT. inst. 2, 3, 4 omnes eloquentiae tuae vires -as (MAR. VICTORIN. rhet. 1, 1 p. 155, 19. AVG. pecc. mer. 1, 39, 70 p. 71, 2 -tis adversus *infirmitatem* ... totis viribus voluntatis. OROS. hist. 7, 32, 7. FAVST. REI. grat. 1, 1 p. 11, 25 sermo divinus vim suae auctoritatis ... -uit. *al.*). CHALC. comm. 253 p. 285, 21 *cupiditates* se -unt immanius per quietem (*cf. Plato rep. p. 571^B*). AVR. VICT. Caes. 3, 9 ingenium. HIL. in psalm. 67, 25 p. 300, 14 *dominus* ad ... -endam ... in Pharao iram est conversus (ALC. AVIT. carm. 4, 389). PAVL. NOL. carm. 19, 49 ut ... suam divina potentia curam clarius -ret (VEN. FORT. Mart. 1, 417 *medice*, -e curas. *cf.* GREG. TVR. Mart. 2, 19 p. 616, 5 medici, cum plus negotium doloris -ant [exeant, execrat, exercuerit *ll. vv.*] quam medellae). epist. 49, 15 p. 403, 12 circa hunc hominem -as caritatem. AVG. civ. 20, 8 p. 424, 18 D. non permitti *diabolum* -ere totam temptationem (*cf.* CASSIAN. conl. 7, 19, 2 impugnationes). in euang. Ioh. 8, 2 p. 1451^init. cuiusvis pecoris anima, quomodo regit molem suam, sensus omnes -it, oculos ad videndum *eqs.* (in psalm. 26, 2, 12 p. 206^init. 148, 10 p. 1944^med. *bestiola* -it sensus diversos). in psalm. 145, 4 p. 1886^fin. *anima* movet membra, dirigit sensus, ... -it actiones. CONST. Sirmond. 8 operam sacrae mentis -imus. COD. Theod. 11, 36, 27 ad excogitandas fraudes et versutias -endas. *et al.* *β potestatem, dominatum, magistratum, dignitatem sim.* (*et usu generali et eccl.* -ere principem [*cf. l. 21*] *i. potestatem principis ostendere et praestare* [*syn.*] *l. 67*): SVET. Tib. 11, 3 -isse ius tribuniciae potestatis. 33 *Tiberius* paulatim principem (*v. l. 65*) -uit praestititque. PS. CYPR. singul. cler. 16 p. 191, 11 *deus* -at per omnia dominatum. FIRM. math. 1, 7, 32 ut ... cruentam gladii -ret (exhere- *l. v.*) potestatem (*al.* HIL. syn. 78 p. 531^A quas non -uit *haeresis* ... saeculi potestates. COD. Theod. 1, 6, 5 [= Iust. 1, 28, 1] ut superior potestas [*i. praefecti urbi*] se -at. PROSP. carm. de ingrat. 90 est ... synodorum -ta potestas. *al.*). AVG. in euang. Ioh. 43, 18 p. 1713^med. magis erat commendanda patientia *Christi* quam -enda potentia (CLAVD. MAM. anim. 1, 21 p. 76, 1). *al.* QVODV. symb. 2, 13, 24 p. 652^med. -ite eius (*i. sanctae virginis*) amplissimam dignitatem. CASSIAN. conl. 8, 14, 1 principatus vel potestates (*i. angeli*) ... *in daemonia* suos -ant principatus. VINCENT. LER. 8, 1 ita sese apostolicae (*i. Pauli*) potestatis -uit auctoritas. *γ quae spectant ad poenam, vindictam, iudicium, actionem sim.* (*et in universum et in re iuridiciali*): HIL. in psalm. 67, 25 p. 301, 14 ut ... ultionem divinae potestatis -ret (PS. AMBR. paenit. 8 p. 981^C disceptator ignarus in se ipsum -it ultionem. COD. Theod. 8, 5, 22 pr. in eos ... ultio competens -enda est. THEOD. MOPS. in psalm. 7, 5 p. 36, 22 aliquid in adversarios ... ultionis -ere). SYMM. epist. 9, 147 ut in eos ... legum severitas -atur (9, 148. CONSVLT. Zacch. 1, 20 p. 26, 2 irae caelestis severitatem. COD. Theod. 1, 31, 2 publica. 10, 10, 8 competens. COD. Iust. 3, 26, 8 iuris severitas. *al.*). CLAVD. DON. Aen. 1, 40 p. 19, 25 ut in eos, quos oderat, poenas -ret *Minerva* (6, 500 p. 572, 16. COD. Theod. 9, 37, 1 [= Iust. 9, 42, 2, 1] adversus ... reum poena competens -atur [exequ- *l. v.*]). PS. RVFIN. in Os. 1, 2 p. 964^A -turus in peccata censuram. AVG. civ. 5, 2 p. 237, 14 D. vindictam (COD. Theod. 16, 10, 2 competens in eum vindicta et praesens sententia -atur). 14, 19 p. 42, 23 ad -endam iustam coercitionem. c. Cresc. 3, 43, 47 p. 453, 18 *leges* magis christiana mansuetudine temperatas quam in tam magna scelera vi congrui vigoris -tas (c. Petil. 3, 25, 29 p. 185, 13 leges ... idem ipsi ... contra se ferri -ique coegerunt. MAX. TAVR. serm. 82 p. 698^B eas *leges* exsecutores [*subi.*] non -unt competenter). in euang. Ioh. 36, 4 p. 1664^fin. prius erat ... *Christi* misericordia praeroganda et post -endum iudicium (c. Parm. 3, 2, 15 p. 118, 19 iudicium ... in coercitionem -ere. *al.*). c. Parm. 1, 10, 16 p. 37, 16 in veneficos vigorem legum -i (COD. Theod. 11, 8, 3, 1 [= Iust. 1, 55, 9, 1] in eos ... vigor iudiciarius -atur. *al. cf. p. 1857, 5*). COD. Theod. 8, 1, 10 in eos iudiciorum auctoritas -atur (*al.*). 9, 1, 14 qui vel internecivi -it actionem vel crimen susceptae mortis intendit (*al.*). 9, 10, 1 in eum supplicium -i. 11, 30, 11 pr. si plena ... adsertio per litigatorem in iudiciis -atur. *al.* GREG. TVR. Franc. 4, 43 p. 178, 3 *negotiator* causam -it et archidiaconem ... accusat. COD. Iust. 6, 9, 9 testatio amplectendae hereditatis ... properantius -atur. GREG. M. moral. 10, 54 p. 952^B *Christus* durius districtionem -it. *et al.* *δ varia*: PLIN. epist. 8, 7, 2 -am ... in librum tuum ius ... eo liberius (BOETH. cons. 2, 6, 6 W. ius ... in solum corpus). MIN. FEL. 8, 3 me impetum susceptae actionis liberius -entem. LACT. inst. 3, 1, 1 ut ... veritas ... -ret se. FIRM. math. 2, 30, 10 divinae artis -e disciplinam. MAR. VICTORIN. rhet. 1, 2 p. 160, 17 animam ... impediri crassitudine corporis, quominus se talem -at, qualis *eqs.* CHALC. comm. 109 p. 176, 12 Lucifer ... et Mercurius contrarios ... motus -ant mundi circumactioni (*gr. p. 38^D* εἰληχότας. AVG. civ. 7, 30 p. 313, 33 D. proprios. 22, 29 p. 629, 27 motus ... vitales -entes vivimus. mus. 6, 5, 14 p. 1170^fin. carnales motus; *opp.* exstinguit. *al*). HIL. trin. 1, 27 p. 42^A ut nec professio tacuerit potestatem *Christi*, nec potestas non -uerit naturam (10, 23 p. 362^A in corpus domini irruens passio ... non naturam passionis -uit). AMM. 23, 4, 9 -to vigore (*de machina belli*). 31, 10, 18 hanc victoriam ... Gratianus ... -ta celeritate aliorsum properans expedivit. PS. RVFIN. in Am. 9, 11 p. 1102^C *deus* inter gentes ... discrimen. PRVD. perist. 14, 65 praecepta summi ... principis. PAVL. NOL. carm. 19, 665 eadem species ormam crucis -it illam, quae trutinam aequato ... stamine signat *eqs.* (AVG. conf. 12, 29, 40 formae rerum -unt tempora; *i. caelo et terra creatis simul tempora manifestantur*). CAEL. AVR. acut. 2, 19, 124 omne ... corpus erit unctione coaequandum et non eius particula; ... unctio non -ta anxietatem ingerit aegrotanti (*i. 'toti corpori non adhibita'*; *cf. p. 1857, 25. 53*). *et al.*

b *speciatim*: *alqd. verbis, voce sim. proferre* (*-ere* voces [*sc. malas*] *fere i. q. movere, exercere* [*cf. p. 1857, 25*] *l. 66. fere i. q. componere* [*cf. p. 1856, 4*] *l. 78. acced.* de *l. 76*): SEN. Herc. O. 255 *Deianira* secreta mentis ore confuso -it. PS. QVINT. decl. 13, 6 p. 252, 7 -ite libertatem fortibus verbis (*aliter p. 1857, 36*). TERT. bapt. 12 p. 211, 14 probatio -ta adversus illos qui *eqs.* (*cf.* CHALC. comm. 224 p. 262, 7 haec ... probationum genera -untur *ab Aristotele*). adv. Marc. 5, 2 p. 572, 14 novi dei -it mentionem. SYMM. epist. 3, 18, 2 -ere aliquid verborum familiarium. AMM. 30, 4, 19 suave ... principium dicendi -itur (*Gelenius*; exoritur *Petschenig, Clark*; etaritur *V*). PAVL. NOL. carm. 24, 775 responsa ... -at mortalibus ... interpres. AVG. c. Cresc. 1, 1, 1 p. 325, 19 suscipere atque -ere contradictionem. doctr. christ. 2, 3, 4 p. 38^init. epist. 149, 10 p. 358, 6 cum prophetia -retur. c. Pelag. 4, 7, 17 p. 540, 18 contra orationes ipsius ecclesiae suas -ant (erexerant, execrant *sim. ll. vv.*) disputationes. QVODV. (?) Aug. serm. cod. Guelf. app. 9, 3 p. 202, 58 *non* quiescunt mali murmurare ..., -ere (*Morin*; excer-, extert- *trad.*) voces (9, 4 p. 203, 95 -ite [exercete *l. v.*] quantum potestis vestras impias voces). PS. AVG. coll. c. Pasc. 15 p. 1161^fin. patris et filii et spiritus sancti unam substantiam lingua -i Graeca (*i.* ὁμοούσιον. *syn.* ostensa). MART. CAP. 9, 939 virtus phthongi docet, quid vel acuminis -amus vel lenius remittamus. LEO M. epist. 136 Conc.^S II 4 p. 91, 21 ut .. monachus ... sua venena ... non -at. CONC.^S II 2, 2 p. 17, 27 singula, quae volueritis, -ite (*gr. II 1, 2 p. 158, 4* κινήσατε. *cf. II 3, 2 p. 180, 12* movete). PROSP. chron. I p. 467, 1252 dogma. ENNOD. carm. 2, 86, 1 nomina. GREG. TVR. Franc. 2, 9 p. 55, 14 haec ... historiograffus de Francis -uit. PS. VEN. FORT. vita Remed. 3, 8 longum est ... verbis -i (exigere, exsequi *ll. v.*). *nota: carmen fere i. q. componere* (*cf. p. 1856, 4*): STAT. silv. 2, 7, 53 carmen fortior -is (-es *Markland*) togatum.

2 *fere i. q. evolvere, explicare (cf. p. 1856, 46), excolere*: AVG. civ. 22, 24 p. 612, 7 D. ratio et intelligentia in infante ... excitanda ... atque -enda aetatis accessu (in euang. Ioh. 15, 21 p. 1518^init. *venit anima* ad annos -endae rationis).

3 (*de homine quasi ad impetum faciendum expedito [cf.*

[Oellacher †]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

p. 1856, 7]) fere i. q. se inferre in alqm. (alqd.) adversarium, reflexive (i. q. se parare ad alqd. l. 8. acced. praep.: adversus: *l. 4. 6.* contra: *l. 9*): CYPR. epist. 66, 3 p. 729, 4 se constanter -ere adversus eos *eqs.* ARNOB. nat. 6, 22 p. 233, 3 nec ... esse idoneam causam propter quam *dei* se -ant et nocentibus poenam ... infligant. LVCIF. moriend. 9 p. 303, 28 quibus ... te modis -as adversus dei cultores. AVIAN. fab. apol. 28 haec ... est natura iniqui, ut, cum ex una parte fuerit coartatus, ex parte alia ... se -at ad nocendum. CANON. Turner I 1, 2 p. 184 rec. V contra magnam synodum se -ens (*rec. VI* se eregens). *al.*

4 *audacius (c. dupl. acc.), i. q. alqm. exhibere, monstrare*: MART. CAP. 7, 726 licet urgeas (iurges [*sim.*] *l. v.*), Voluptas, thalamos inire suadens, tamen -et peritas (*praedicative*) brevis ambitus (*i. ordo disciplinae nuptialis. v. Kopp ad l.*) puellas.

II *c. not. praep.* **privativa** (*cf.* PRISC. gramm. III 48, 24 *p. 1854, 70*): A *proprie: quae serta, iuncta erant resolvere, relaxare (dub. trad.*: COLVM. 12, 58, 1 radicem ... eruito [*recte?; l. v.* -ito]): COLVM. 8, 8, 12 *pulli* vincula -ere conantur (*sc. e cruribus obligatis*). *an ex usu illo qui est 'vestimentis, vinculis' (se) -ere? (cf. p. 1856, 7).*

B *transl.: fere i. q. exsolvere, expedire*: CIC. Phil. 11, 13 hominem ..., qui se ⌊-ere aere⌋ (⌊⌋ *Halm*; -erc- *V*, exire aere *D*; exsercire aere *Schoell*) alieno putet posse, cum vendat aliena (*cf. p. 1827, 33*).

III *c. not. praep.* **debilitata:** *fere i. q. serere, conserere*: PLIN. nat. 11, 58 *apium* rixa in convehendis floribus -ta ([inser-, -or- *l. v.*]. *cf.* STAT. silv. 5, 2, 39 *p. 1855, 3*). STAT. silv. 2, 7, 53 *v. p. 1858, 78. i. q. (quasi in filum continuatum) iungendo in seriem redigere*: TERT. idol. 14 p. 47, 9 excerpe singulas solemnitates nationum et in ordinem -e; pentecosten implere non poterunt.

p. p. p. **ex(s)ertus**, -a, -um *pro adi. (pro subst. l. 33. 60). comp.: v. l. 43. 54. 56. de notione*: ISID. orig. 10, 81 -us in loquendo expeditus. GLOSS.^L I Ansil. EX 503 -us nudus vel apertus (*al.*). III Abstr. EX 39 -a exporrecta, elevata. 54 -ae evidenter perspicuae. IV Plac. E 41 -i ... dicuntur, qui virtutem suam exserunt et in promptu habent. GLOSS. nudatus.

[*e coni.*: QVINT. inst. 11, 3, 116 *v. l. 41. dub.*: TERT. ieiun. 11 p. 289, 20.]

A *proprie*: 1 *fere i. q. nudus: v. p. 1856, 6. 16. 20. 22 al.* 2 *fere i. q. eminulus, brocchus*: PLIN. nat. 11, 160 *bestiarum* dentium tria genera: serrati aut continui aut -i. *ibid.* -i, ut apro, hippopotamio, elephanto (11, 161. 162. *aliter p. 1856, 27*). 3 *i. q. porrectus, extentus* (*opp.* brevis): QVINT. inst. 11, 3, 116 plus ... affectus ... iunctae exhibent manus, in rebus parvis ... breves, magnis ... -iores (*Spalding*, exter-, exercit- *trad.*). 4 *i. q. apertus* (*syn.* inconivus): APVL. met. 2, 22 vigilandum est -is et inconivis oculis semper in cadaver intentis. 5 *fere i. q. (clare) prolatus* (*cf. l. 83*): APVL. met. 1, 2 alter -o cachinno ... inquit. 6 *i. q. erectus*: VEN. FORT. carm. 5, 3, 3 hoc (*i. praesulis adventum*) puer -us celebret, hoc curva senectus (*opp.*).

B *translate*: 1 *fere i. q. expeditus, intentus in alqd. (in impetum faciendum l. 54), attentus, promptus*: APVL. met. 2, 30 cum ... custos ... sagacissimus -am ... teneret vigiliam (*cf.* CASSIAN. conl. 23, 5, 9 quis ... tam -us ac vigilans est? VEN. FORT. carm. 7, 17, 11 providus, -us, vigilans). TERT. nat. 1, 20, 10 p. 92, 24 diverso opere occupati eritis: ... -iores foris, subiecti domi (*opp.*). PANEG. 2, 35, 1 tanto ceteris satellitibus audentior quanto -iorem operam navabat tyranno frater tyranni. CLAVD. 17, 42 -us (*v. app. cr.*) lentandis navita tonsis praeficitur lateri custos. VEN. FORT. vita Hil. 1, 1 p. 1, 4 studio ..., quo ... iugiter exercitaris intentus et intendis -us. 2 *i. q. se inter alios exserens, extollens, fere i. q. eximius, excellens (cf. supra l. 33. pro subst. m.: l. 62. 63)*: AMM. 26, 8, 9 -us bellator et prudens (27, 10, 16). VEN. FORT. carm. 10, 12c, 1 officiis, -e (*vocat.*), tuis ... comes. vita Albin. 3, 6 p. 28, 26 qui noverim hoc debere committi -is ingenio. 3 *fere i. q. apertus, manifestus, clarus (syn. v. l. 68. 74. 76. opp. v. l. 66)*: STAT. Theb. 7, 609 fugit -os (externos *l. v.*) Iocasta per hostes (TERT. apol. 37, 4 hostes -os, non ... vindices occultos agere). TERT. apol. 21, 15 in sublimitate divinitatis -ae (*cf.* ZENO 2, 5, 1 -ae maiestatis dominus). bapt. 18 p. 216, 2 manifestam et -am dignationem. adv. Marc. 4, 39 p. 554, 8 confessione simplici et -a in nomine *eqs.* ITALA Eph. 6, 20 (Ambrosiast. *in l.* p. 402^A) -a libertate utar (*παρρησιάσωμαι, Vulg.* audeam ... loqui. I Thess. 2, 2 [Ambrosiast. *in l.* p. 444^A]; *ἐπαρρησιασάμεθα, Vulg.* fiduciam habuimus. AMBROSIAST. in II Thess. 3, 7 p. 459^C). PS. CYPR. singul. cler. 41 p. 216, 20 singularitas ... ita clara est ... et -a, ut ... pura manifestetur et lucida. CONSVLT. Zacch. 2, 17 p. 87, 15 -ae indulgentiae vim. SALV. gub. 5, 20 veritatem (*syn.* apertae).

adv. **ex(s)ertē.** *comp. l. 84. p. 1860, 1. 16. 17. 20. superl. p. 1860, 3.* GLOSS.^L IV Plac. E 20 -e prolate (-⟨a⟩e *Lindsay*). 41 indissimulanter atque ostentabiliter. V Aa E 782 -e cupit aperte cupit.

[*ex coni. prob., fere i. q. expedite, prompte*: AMM. 16, 12, 46 vulnerati ad audendum -ius (*Valesius*, exercitus *trad.*) consurgebant.]

1 *vario usu (v. et p. 1860, 11)*: APVL. met. 1, 17 ianitor introrumpit -e clamitans (*i. vocem exserens, clara voce, clare*). PORPH. Hor. sat. 1, 6, 42 quod *Novius* ... paulo -ius agat *causam in foro* (SCHOL. Hor. *ad l.* vocis ... gratia p⟨a⟩ene -ius agere videbatur, *sc. clamat, ut tubas et cornua superet; cf. p. 1859, 83*). SPART. Sept. Sev. 3, 1 tribunatum plebis severissime -issimeque egit (*i. ius omne et potestatem palam et severe exercendo*).

2 *speciatim: de verbis dictis vel scriptis, i. q. aperte (syn. l. 8. 15), palam (syn. l. 11), indissimulanter (syn. l. 21 et l. 12. 20. opp.* latenter *l. 15*): TERT. spect. 3 p. 4, 26 -e definitum (*syn.* aperte positum). ieiun. 17 p. 297, 9 -e mandare (*cf.* uxor. 2, 1 l. 27 *apostolus* -e iubet. ZENO 2, 1, 1). adv. Val. 3 p. 180, 15 defendunt (adv. Marc. 1, 29 p. 331, 2). adv. Marc. 5, 7 p. 529, 24 praedicare. praescr. 38 l. 28 *Marcion* -e et palam machaera (*cf. p. 1859, 82*), non stilo usus est. monog. 3 p. 765 Oe. non oblique a nuptiis avocans, sed -e. ITALA Eph. 6, 18 (Ambrosiast. *in l.* p. 402^A) -e notum facere mysterium euangelii (*ἐν παρρησίᾳ γνωρίσαι, Vulg.* cum fiducia). CYPR. zel. 2 p. 420, 11 cum latenter non potest fallere, -e atque apertae minatur. DON. Ter. Andr. 692 hic -ius comprimit Charinum, ne *eqs.* DICT. 5, 5 publice se in concilio ... -ius disserturum (5, 8). SERV. Aen. 4, 108 addidit 'bello' satis -e. SCHOL. Cic. Bob. p. 127, 23 non vult -e conqueri de C. Caesare (*cf.* p. 129, 28). p. 130, 18 nihil accusat -e. p. 157, 32 quando ... liberius et -ius ... dixisset. AVG. c. Faust. 16, 1 p. 440, 22 cum ... -e indissimulanterque confiterentur.

deriv.: exsertare, ex(s)ertus (-ūs), *v. l. 50. p. 1854, 73.*

exserto (exer-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* exserere. *scribitur saepe* exer-. GLOSS.^L I Ansil. EX 491 -antem erigentem. 492 -antem ora, proferens elocutionem id est nuda⟨v⟩it verba, qu⟨a⟩e erant operta (*cf. l. 29 et l. 37*). 493 -antem ex⟨s⟩erentem. GLOSS. *προεκτείνουσαν, ἐξέχουσαν.* [*l. v.: v. l. 43. e coni. (v. et l. 44. 46)*: PS. AMBR. apol. Dav. II 4, 27 p. 375, 12 haeresim ... contra ecclesiam -antem ora (*Petschenig*; excitantem, exercitantem *sim. trad.*); *opp.* obmutuit, conticuit, vocem perdidit (*ad sensum v. l. 25. an potius in imag.? cf. l. 45*).]

i. q. exserere (frequentative e. g. l. 38): A *proprie*: 1 *partes corporis (cf. l. 25. p. 1855, 16): i. q. proferre, porrigere (nudare v. l. 25. 39sqq.)*: QVADRIG. hist. 10^b p. 208, 9 Gallus inridere coepit atque linguam -are (SEN. Med. 687 *serpens* trifidam ... linguam -at. STAT. Theb. 4, 731 ora *equorum* catenatas procul -antia linguas, *sc. propter sitim*). VERG. Aen. 3, 425 Scyllam ... ora -antem (STAT. Theb. 9, 412. AMM. 14, 9, 3 reginae -antis ora ... per aulaeum. *v. et l. 25. 29*). STAT. Theb. 1, 413 erectus uterque -are umeros nudamque lacessere pugnam. AMM. 14, 2, 7 lacertos (20, 11, 9. *cf.* 26, 2, 3 eo ... ut expeditius loqueretur, bracchium -ante). DRAC. Orest. 212 dum caput indutum cupit -are *Agamemno.* 2 *res fere i. q. expromere*: STAT. Theb. 8, 25 saeva ... multisonas -at (exercet *l. v.*) Poena catenas. AMM. 14, 2, 16 praedones ex⟨er⟩tantes ... minaces gladios. *in imag.*: AMM. 29, 2, 6 Heliodorus ... funebres aculeos ex⟨er⟩tabat.

B *translate: refl. fere i. q. se inferre in alqm., impetum facere (cf. p. 1858, 84)*: SIDON. epist. 4, 3, 6 sese adversus eum, quem contra loquitur, -at.

ex(s)ertus, -ūs *m. v. p. 1854, 73.* *Oellacher †.*

exsībilo (exib-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* sibilare. *de scriptura: v. l. 71. 75.* [*e coni. l. 66.*]

1 *i. q. sibilum, stridorem (halitum) sim. emittere (more serpentium; strictius i. q. vocem, verbum sibilando emittere: l. 57. 63sq. de animantibus praeter l. 60)*: SEN. dial. 5, 4, 2 trementia *irascentis* labra ... et dirum quiddam -antia. PETRON. 64, 5 nescio quid taetrum -vit *Trimalchio*, quod postea Graecum esse affirmabat. SIL. 6, 219 serpens ... Stygios aestus ... -at ore. 12, 138 tremulis metuendum -at antris *Mulciber*. FIRM. math. 1 prooem. 4 p. 2, 13 lacus ... qui ... stridulus argutum murmur -at (8, 17, 10 p. 314, 23 impeditus sonus vocis tremulum murmur -at, *sc. ei qui illa hora natus erit, qua terrae motus fuerit*). PRVD. perist. 5, 176 praetor ore subdolo anguina verba -at. MART. CAP. 3, 261 X *littera* quicquid C atque S formavit -at.

2 *i. q. sibilis explodere, sc. histrionem, personam ingratam, gr. ἐκσυρίττειν (syn. v. l. 69. opp. v. l. 73. 74. e coni.*: TAB. devot. Audollent 248 A, *v. p. 1702, 43*, -tos *Löfstedt, Eranos 7, 1907, 117*; exipilatos *trad.*): CIC. parad. 26 histrio ..., si versus pronuntiatus est syllaba una brevior aut longior, -atur, exploditur. SVET. Aug. 45, 4 Pyladen urbe ... summoverit, quod spectatorem, a quo -batur (exhila-, ex(h)ilara-, exilaratur *vv. ll.*), demonstrasset digito conspicuumque fecisset. PORPH. Hor. sat. 1, 1, 66 malos principes civitatis theatrum ingressos populus -bat, bonos autem plausu excipiebat (SCHOL. Hor. *ad l.* solebat ... bene meritis plaudere, malos -are [ex(s)-, exh- *trad.*]).

3 *i. q. sibilo auferre*: a *fere i. q. ventorum flatu et sibilo asportare*: APVL. met. 5, 10 praesentia nostra gravata *Psyche* propelli et efflari -arique (*sc. a Zephyro spirante*) nos (*i. sorores*) iusserit. b *i. q. exsufflare*: VITA Anton. 40 p. 51, 23 ego ... magis -vi illum (*i. daemonem*) nominans Christum (*Migne gr. 26 p. 901^A ἐνεφύσησα*). *K.*

exsiccātio, -ōnis *f.* *ab* exsiccare. GLOSS. II 589, 32 perfrixio (*i.* -frict-) -o. *fere i. q. siccitas*: AMBR. fug. saec. 6, 34 p. 190, 17 fugit ad montem Choreb, quod significat -em.

[Oellacher †]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

exsiccēsco, -ere. *ab* ex *et* siccus, *cf.* siccescere *et* exsiccare. *i. q. exsiccari (incipere)*: VITR. 2, 9, 3 caedi ... ita oportet (*materies*), ut incidatur arboris crassitudo ad mediam medullam et relinquatur, uti per eam -at stillando sucus.

*__exsicco__ (exic-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* siccare. *scribitur in codd.* exs- *et* ex-. *v. et p. 1862, 71.* NOT. Tir. 80, 89 -siccat. *formae perf. brev.*: -asset: ITALA Ios. 4, 23 (Lugd.). -asti: PSALT. Rom. 73, 15 HIER. psalt. sec. Hebr. 74 (73), 15. *de notione*: SCHOL. Ter. Bemb. Ad. 381 macerentur -entur (?, *cf. p. 1862, 26*). GLOSS.^L V Abba CON 56 contabescit -at (-at⟨ur⟩ *ed., sed cf. p. 1862, 51*). GLOSS. ἀποξηραίνω. *inde ab* ENNIO (*p. 1862, 45*), CATONE (*p. 1862, 23*), CIC. [*hisp.* ensecar. *M.-L.*]

[*variat in codd. c.* excaecare: *v. p. 1195, 4 sqq. c.* exsucare: VITR. 8 praef. 3 PALLAD. 2, 15, 14. 10, 1, 2. 13, 5. ANTHIM. 51 *intuba* cruda ... una die -ent (*B, cf. p. 1862, 51*; (ex)siccentur *lP*; ex(s)ucent *GAg, Liechtenhan*) ad sole(m). *e coni.*: PLIN. nat. 31, 46 (*Mayhoff in adn.*, excocunt, excolunt *codd.*). *dub.*: SCHOL. Iuv. 13, 44 *ad* 'siccato nectare' (*cf.* '*ebibere*' *p. 1862, 36*): -to faeculento aut liquefacto (*scholiastes versum male intellexisse videtur; utroque loco Schurtzfleisch* s⟨a⟩ccato *et* exs⟨a⟩ccato *coniecit, quod sane scholio, non Iuvenali convenit*). *e falsa versione*: ITALA thren. 3, 39 (Wirc.) -ta est via nostra (ἐξηρευνήθη [*legit* ἐξηράνθη], *Vulg.* scrutemur).]

I *transitive* (*mediopass. l. 50. 55 [bis]. 60. p. 1862, 1*): **A** *proprie: i. q. omnino siccare, aridum reddere, arefacere (in imag. vel in comparatione l. 30. 34. 41. 71. 83 al.)*: **1** *generatim*: **a** *res*: **α** *liquidas, umidas (c. obi. supplendo: l. 33. c. praep.* ab: *l. 31. 45)*: *aquam, umores*: VITR. 2, 8, 2 parietes ... -ant sugendo e materia sucum (*obi. pendet* ἀπὸ κοινοῦ *ab utroque verbo; an intrans.?, v. p. 1862, 51. cf. in imag. de pariete sumpta*: GREG. M. in Ezech. 1, 2, 3 p. 796^D mens ... quousque ab umore pravitatis suae ... non fuerit -ta *eqs.*). SEN. nat. 3, 27, 4 triste ... caelum est nubilaque continua et ex umido spissa caligo numquam -antibus ventis. AMBR. hex. 2, 3, 12 p. 51, 7 sicut ignis aquam -at, ita *eqs.* (*in imag.*: GREG. M. in Ezech. 1, 5, 16 p. 828^C *aqua* sapientiae ... ne ... -etur. *al. v. et l. 43. p. 1862, 24*). 4, 5, 21 p. 128, 14 terrarum ... umorem (HIER. tract. in psalm. I p. 178, 24 [*syn.* excoctus]. MACR. Sat. 1, 17, 42 *al. v. et l. 31. aliter p. 1862, 9*). MAR. VICTOR aleth. 3, 56 solis imago ... -et pluvias. *mare, flumen sim.*: ITALA Ios. 2, 10 (Lugd.) deus -vit Rubrum mare ([κατεξήρανεν, *Vulg.* siccaverit]. 4, 24 [*gr.* 4, 23 ἀπεξήρανεν, *Vulg.* siccavit]. VVLG. psalm. 105, 9. Nah. 1, 4 [*allegor.*: HIER. *ad l.* p. 1235^A malitiae -are gurgites]). Ios. 4, 23 (Lugd.) cum -asset dominus ... aquam Iordanis (ἀποξηράναντος, *Vulg.* siccante). COMM. instr. 2, 1, 30 *dominus* -at fluvium (PSALT. Rom. 73, 15 [ἐξήρανας, *cf. l. 47*]. GREG. M. in Ezech. 2 praef. p. 935^A fluvius ... a suo alveo -atur). IVST. 31, 5, 7 si quis amnes avertere vel -are velit. SERV. Aen. 3, 71 -verunt paludes. HIER. psalt. sec. Hebr. 74, 15 tu -asti flumina fortia (*Vulg. 73, 15* siccasti, *v. l. 44*. SALON. in eccl. p. 996^A arescant et -entur). VVLG. Is. 73, 25 -vi vestigio pedis mei omnes rivos. Ioel 1, 20 -ti sunt fontes aquarum.

β *solidas*: *terras, agros sim.*: SEN. nat. 3, 29, 8 quodcumque terras sidus -at, ... cessabit (*cf.* VVLG. gen. 8, 13 quod -ta esset superficies terrae). PLIN. nat. 18, 242 solum medio vere arari iubet, quoniam ... sulcos ... aestus -ent. POMPON. dig. 41, 1, 30, 1 cum -tus esset alveus, proximorum fit. VVLG. Am. 1, 2 -tus est vertex Carmeli. CORIPP. Ioh. 6, 273 *Africus* omnia flammivomis -at rura procellis. *arbores, herbas sim.*: CIC. div. 2, 33 arbores ..., quia tum -tae sint. COLVM. 5, 12, 5 cytisum ... in umbra (*cf. p. 1862, 34*) -ato (*arb. 28, 4* in umbra adsiccato). ITALA Is. 27, 11 (Hier. *ad l.* p. 311^A) omne viride -tum ... est (ξηρανθῆναι, *Vulg. aliter; cf. Hier. ibid. p. 311^a* exaruit). HIER. in Ezech. 17, 22 p. 166^B tropologice de credentibus loquens: iste ... qui -vit lignum viride Iudaeorum. VVLG. Is. 40, 7 (*allegorice*) -tum est foenum et cecidit flos (40, 8). 42, 15 omne gramen eorum -bo. Os. 9, 16 radix eorum -ta est. AVIAN. fab. apol. 34 formica tempore hiemali frumentum, quod aestate collegerat, -bat (*cf. Babr. 140, 2* ἔψυχε). OP. imperf. in Matth. 13 p. 706^{med.} vana cogitatio quasi zizanium -atur, id est solvitur, evacuatur et periit. *adde*: CET. FAV. 12 p. 297 (*de caesione arborum*) ut venarum raritas -ta solidetur. *vestes, vellus*: LVCR. 6, 618 videmus ... vestes umore madentes -are suis radiis ... solem. HIER. in Abd. 20 p. 1116^A (*in imag.*) propheticus sermo ..., -to vellere Israel, ad gentium rorem transeat.

b *animalia eorumque vel corpus vel partes corporis sim.*: **α** *i. q. torrere*: CIC. fat. 7 in aliis *locis* esse *incolas* pituitosos et quasi redundantīs, in aliis -tos atque aridos. MANIL. 4, 729 Phoebus harenosis Afrorum pulvere terris -at populos. HIER. in Matth. 13, 47 p. 95^C malos ... torrendos et -andos gehennae flamma suscipiet. PALLAD. hist. mon. II 10 p. 360^A nisi velocius ingressus sub tectum fuissem ..., ita mihi -tum fuisset cerebrum, ut *eqs.* (*gr. p. 48, 21 B.* ἐξηράνθη). CORIPP. Ioh. 7, 331 *cutem* mox -at iniquus aeris ipse calor. **β** *i. q. tabescentem reddere sim.*: SEN. rem. fort. 5, 3 traditus lapidi (*i. sepulcro*), qui te paulatim edat et -et. PSALT. Cas. 118, 139 -vit me zelus tuus (ἐξέτηξεν, *Vulg.* tabescere me fecit). VVLG. prov. 17, 22 spiritus tristis -at ossa. GREG. M. in euang. 1, 5 p. 1080^C in annis ... senilibus statura curvatur, cervix -ta deponitur. **γ** *i. q. detergere sim. sc. corporis partes madentes (cf. l. 30)*: SEN. dial. 6, 4, 1 ut ipso funebri die oculos matris -em (*i. flere interdicam*). SORAN. p. 37, 20 quare iubetur infanti post lavacrum auriculos et nares -are? 38, 5 -tis ... mammis ... infantem *adplicare*.

2 *speciatim*: **a** *t. t. med.*: *-are partes corporis, umorem, pus, effusionem sanguinis, cancrum sim. (sc. remediis adhibendis, urendo sim.)*: SCRIB. LARG. 105 eccausin Graeci vocant ab eo, quod -at omnem stomachi umorem (CHIRON 402. 679. VEG. mulom. 2, 70, 1 [*Chiron 476* adsiccetur]. SORAN. 97, 1 MARCELL. med. 9, 106 PLAC. med. 1, 1 rec. *β* 4 *al. aliter p. 1861, 36. cf.* CHIRON 33 *ustio* umecta -at [*Veg. mulom. 1, 28, 2* umectata desiccat]). PELAGON. 195 ad flemina: caustico -ato ... imponito spongiam. 196 oblinas tubercula ..., usque cum -entur. CHIRON 641 quinto die delavato, -ato genum (*sic*), ne umorem habeat. 678 melius -bis pus. *ibid. bis. al.* MARCELL. med. 8, 39 crebro lacrimantes oculos ut -es (8, 138). 27, 8 *id medicamentum* -at ... corpus. SORAN. p. 94, 10 *remedia* adhibere, quae possint *effusionem sanguinis* constringere et -are (*cf.* ARNOB. ad Greg. 13 p. 406, 16 non potest vestimentorum tactu profluvium sanguinis -ari, et mox in contingente siccatum est). PS. APVL. herb. 2 l. 24 ad cancrum -andum (*cf.* PLAC. med. 30, 13 tumorem -at).

b *-are res quae ad certum usum adhibentur*: **α** *in coquina sim.*: Ⓘ *i. q. exprimendo, torrendo sim. siccare*: CATO agr. 87 *siliginí* addat aquam bis in die; die decimo aquam -ato, exurgeto bene. COLVM. 12, 48, 4 quidam cum condiverunt inulam muriaque maceraverunt, -ant et malis cydoneis ... miscent. APIC. 4, 128 semen de sabuco ... ex aqua decoques, paulum -bis. 4, 169 urticam ... -bis in tabula. 7, 266 ofellas ... in craticula igni lento -bis ita, ne urantur. 7, 313 fungi farnei elixi, calidi, -ti oenogaro, pipere accipiuntur. Ⓘⓘ *i. q. detergere (cf. l. 2)*: APIC. 6, 237 anserem elixum ferventem sabano mundo -bis. **β** *ad remedia (sc. coquendo, arefaciendo)*: CELS. 6, 15, 2 acetum coquunt, donec -etur. CAEL. AVR. chron. 4, 3, 70 mali Punici grana cum exterioribus membranis -ta. CASS. FEL. 43 p. 106, 12 trocisci ... informantur et in umbra (*cf. p. 1861, 58*) -antur.

B *translate*: **1** *fere i. q. ebibere amphoram vel vinum (cf. verbum simpl. eodem sensu adhiberi)*: Q. CIC. Cic. epist. 16, 26, 2 *lagonae*, quae furtim essent -tae (*cf.* SEN. epist. 58, 32 qui amphoram -at et faecem quoque exsorbet). HOR. carm. 1, 31, 11 dives ut aureis mercator -et culillis vina Syra reparata merce. **2** *fere i. q. exhaurire, mediopass. i. q. evanescere*: SEN. nat. 3, 20, 5 ebrietas, donec -etur, dementia est. GREG. M. moral. 1, 21 p. 540^D sublimioribus ab interno intellectu cadentibus, parvulorum intelligentia et in exterioribus -atur.

II *reflexive*: **A** *notio singularis*: *i. q. expergisci*: ENN. ann. 469 cum sese -at somno Romana iuventus (*cf. Schol. Stat. Theb. 6, 27* liquidum somnum *et vol. VIII 37, 6*). **B** *notio usitata*: CHIRON 688 donec omnis se umor -et. PHILVM. med. 2 p. 122, 10 M. *alica, oryza, far* cum se -verint.

III *intransitive*: CHIRON 677 cum -verit *umor* ..., linis. *cf. et* VITR. 2, 8, 2 *p. 1861, 28.* ANTHIM. 51 *p. 1861, 14.* GLOSS.^L V Abba CON 56 *p. 1861, 9sq. v. et* siccare (*cf. Schmalz-Hofmann*^5 *p. 547*).

p. p. p. **exsiccātus**, -a, -um *pro adi. de genere orationis, quod Graeci vocant* αὐστηρόν (*cf. et p. 1861, 75*): CIC. Brut. 291 sin autem (*oratores*) acutum, prudens et idem sincerum et solidum et -um genus orationis probant nec illo graviore ornatu oratorio utuntur ..., recte laudant.

deriv.: exsiccatio. *cf.* exsiccesco. *Oellacher†.*

exsico *v.* exseco.

[PAP. Berol. 610 (*a. 140*) M. Alfius Coma **exsignifer** (*i.* ex signifer(o)), *v.* signifer.]

exsigno, -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* signare. *fere i. q. sigillum imprimere, consignare,* ἐπισφραγίζειν; *et inde transl. fere i. q. confirmare, comprobare*: PLAVT. Trin. 655 omnia ego istaec quae tu dixti scio, vel -vero. LIV. 1, 20, 5 *pontifici* sacra omnia exscripta -taque attribuit.

exsil- *v.* exil-.

*__exsilio__ (exil-), -uī (-īvī, -iī), -ītum (*v. l. 75*), -īre. *ab* ex *et* salire. *de scriptura*: exs- *et* ex- *promiscue in codd.; in titulo*: ex- *v. p. 1865, 9.* CASSIOD. gramm. VII 152, 1 (*ex Caesellio*) necessario scribitur *s*, ⟨ut⟩ exsilio, exsicco (*cf.* VII 159, 16 [*ex Papinio*] servata s littera scribuntur, ut ... salio, -o. VII 203, 16; *ex Caesellio*). NOT. Tir. 13, 8^a -ilit. -iliit. 90, 27 (*post* insilit) -silit. *de formis*: exsulit: *p. 1863, 45. ex recompositione q. d.*: CHAR. gramm. p. 469, 15 B. salio, desalio, resalio, exsalio. *p. p. p.*: OPTAT. app. 1 p. 191, 8 *v. p. 1865, 28.* *de notione*: GLOSS.^L I Ansil. EX 559 -et saliet. 565 -it effulsit aut magnus ex⟨s⟩titit aut -vit. 574 -vit salivit. *al.* GLOSS. ἀποπηδῶ. ἐκπηδῶ. ἀφάλλομαι. ἐξάλλομαι. *de usu*: *transitive*: CHIRON 258, *v. p. 1863, 52.* PSALT. Cas. 9, 33, *v. p. 1863, 61. cf. p. p. p. l. 75.* *p. praes. pro subst. masc.*: *p. 1866, 67.* *p. p. p. impers.*: *p. 1865, 27.* *add. praep.*: *v. p. 1863, 4. 39. 50. 1864, 55. 1865, 16. 32. 76. 1866, 44. 46.* *inde a* PLAVTO, TER., LVCIL., AFRAN., POMPON., VARRONE, CIC. [*variat* -it *c.* extitit: STAT. Theb. 9, 762, *v. p. 1864, 6.* *v. et lect. var. p. 1864, 21.*]

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

I *fere i. q.* **extra, foras salire:**

A de animantibus: 1 *in universum:* **a** *absolute (vel expressa notione q. e. 'unde' per abl. [separ.; loci: l. 23sqq.] et per praep.:* ab, de, ex *passim;* extra: *l. 14;* ultra: *l. 35. v. et l. 39. nota hic illic significationem praep.* ex *quae est 'in altum' [cf. p. 1865, 31sqq.] accedere, e. g. l. 15. 43. 46. 52 sq.):* PLAVT. Amph. 1115 alter puer citus e cunis -it. Most. 1065 ilico intra limen ... astate, ut ... continuo -atis. LVCIL. 1298 sicuti mechanici cum alto -uere petauro. HOR. sat. 2, 6, 98 *mus agrestis* domo ... -it (*cf.* CLAVD. rapt. Pros. 1, 213 adytis ... Cybebe. CASSIOD. Ios. antiq. 9, 6 p. 265 de cubiculo ... -vit [*gr. 9, 109* ἐξεπήδησεν ἐκ τοῦ ταμιείου]. 9, 7 p. 268 de regalibus [*gr. 9, 150*]. ACT. Petr. 9 p. 56, 22 de synagoga). OV. met. 7, 320 -it agnus *ex aëno per artem magicam Medeae.* PLIN. nat. 1, 9, 21 quare pisces extra aquam -ant (9, 20 tanta ... vi -unt; *syn.* emicant. PLIN. epist. 9, 33, 6; *opp.* mergitur. SVET. Aug. 96, 2 e mari. AMBR. hex. 5, 1, 2 p. 141, 12 de flumine. *al. cf. l. 46. 47*). 32, 4 -entibus *nautis* (*cf.* ARGVM. Plaut. Merc. 2, 3 nave -it [AMM. 21, 9, 6 e navi. CLAVD. DON. Aen. 10, 660 p. 377, 1. ACT. Petr. 6 p. 51, 14 de navi]. PS. QVINT. decl. 6, 5 p. 115, 18 iuvenis ... e ferali navicula avidus -uit [exiliis *l. v.*]. DRAC. Romul. 8, 432 pastor harenis [*i. in harenas*] ... -uit. *al.*). SIL. 16, 265 taurus -uit vinclis (*cf.* DRAC. Orest. 266 dum *aper* cupit -ens evadere retia). STAT. Theb. 8, 491 inopino limine (limite *l. v.*) vitā -uit (*in imag. cf.* PRVD. perist. 1, 30 mens *martyris morientis* ... sede cordis -it). silv. 3, 1, 145 Nereides antris -unt (CLAVD. carm. min. 53, 117). MART. epigr. 12, 3 -uit partus miserae de vulnere matris (*i. suis sc. hasta percussae. cf.* PS. QVINT. decl. 8, 12 p. 157, 6 in lucem de maternis -uere visceribus). APVL. met. 9, 34 de ore ... canis ... -iit ranula. MIN. FEL. 27, 7 adiurati ... per deum *daemones corporibus hominum* ... vel -unt statim vel evanescunt gradatim (CYPR. idol. 7 p. 25, 9). TERT. pudic. 13 p. 244, 4 *ovis* de grege. AMM. 15, 4, 8 e latebris hostes -unt (28, 6, 28). 19, 13, 1 ut solent verno tempore foveis -ire serpentes (*cf.* HYG. astr. 2, 23 p. 65, 10 *cancer* ex palude -uisset [*R; Catast. gr. 11* ἐκπηδήσας]). 22, 9, 1 nec barbarorum quisquam ultra suos -uit fines (*cf.* 28, 6, 4 -uere sedibus suis *Mauri*). VVLG. Sirach 36, 28 quasi succinctus latro -ens de civitate in civitatem (*v. l. 43. gr. 36, 26* ἀφαλλομένῳ ἐκ πόλεως εἰς πόλιν). PASS. Theclae A 35 p. 100, 2 cum taurus a combustione -lisset *eqs.*

b *addita notione q. e. 'quo' (acced.* ad: *l. 42,* in: *l. 43 sqq. cf. l. 21. 37. p. 1864, 21):* PLAVT. Cas. 630 quid est quod haec huc timida atque exanimata -uit (-ivit *A*) ⌊foras⌋? (⌊⌋ *om. A*). TER. Haut. 657 ad te -ui (POMPON. Atell. 13 -ui de nocte ad molam fullonis festinatim. *cf. l. 48*). AFRAN. com. 224 ille derepente in iumentum -it (VERG. georg. 3, 433 postquam exusta palus ..., -it [*R;* extulit *M, inde* exsulit *Menagius, Ribbeck, Sabbadini;* exiit *P*] in siccum *anguis.* PLIN. nat. 9, 54 *pisces* ⟨in⟩ naves ... -ant. 10, 202 feles ... quam occulte speculatae in musculos -unt). PLIN. nat. 9, 55 piscis e mari ad pedes *Augusti* ... -vit (*v. l. 46 et l. 14*).

2 *speciatim: fere i. q.* effugere (*transsiliendo [cf. p. 1866, 84] l. 52 sq. transitive: l. 53. 62. syn.* recedere: *l. 57.* **c.** ab: *l. 56 sqq.*): VARRO rust. 2, 4, 14 haram facere oportet ... trium pedum altam ..., ne, dum -ire velit praegnas *sus,* abortet (*cf.* CHIRON 258 freneticus ... praesepium -it [*Veg. mulom. 2, 3* effugere]). TERT. anim. 34, 3 p. 359, 5 *feminam* huius ... propositi compotem -lisse de patre (*i. Simone mago*). ITALA Os. 7, 13 (Conc.[S] I 3 vers. Tur. p. 147, 22) vae eis, quia -verunt a me (*gr. 11, 2 p. 93, 3 = LXX* ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ, *Vulg.* quoniam recesserunt a me. ITALA Mich. 2, 12 [Weing.] -ent *oves* ab hominibus [ἐξαλοῦνται ἐξ ἀνθρώπων, *Vulg.* tumultuabuntur a]. CONC.[S] I 3 Rustic. p. 196, 35 an non perculsi sunt ...-entes a se quos seduxerant inspicientes? [*gr. 11, 4 p. 23, 2* ἀποπηδῶντας αὐτῶν τοὺς ἠπατημένους ὁρῶντες]). PSALT. Cas. 9, 33 exurge domine, ne *impii, superbientes* -ent manus tuas (*aliter gr.* ὑψωθήτω ἡ χείρ σου *et Vulg. 10, 12* exaltetur manus tua). AMM. 30, 1, 20 confossurus iuvenem, ⟨ne⟩ -ire posset ... praepeditum. VVLG. Dan. 13, 39 apertis ostiis -vit *adulescens.*

B de rebus: 1 *proprie:* **a** *in universum:* **α** *de lumine, igni, fulgure sim. (syn.* emicare *l. 76,* erumpere *l. 75):* LVCR. 6, 163 lapidem si percutiat lapis aut ferrum, nam tum quoque lumen -it. OV. met. 6, 696 -ant ... cavis elisi nubibus ignes (SEN. Herc. f. 933 nullus irato Iove -at ignis. nat. 1, 14, 4. 2, 12, 4 Aristoteles ... ignem ... putat ... eodem momento -ire, quo fiat. 2, 49, 3 inferna *fulgura,* cum e terra -vit ignis. AMBR. hex. 3, 12 p. 51, 2 ignis ... de ... ligno -it, *dum caeditur.* PASS. Theclae C 35 p. 101, 1 de cauteribus. *al.*). SEN. Herc. O. 849 illud fulmen -at polo quo *eqs.* (*cf.* nat. 2, 55, 4 qui [*i. splendor fulguris*] fit in aëre, erumpit et -it. AVG. in psalm. 96, 8 p. 1242[fin.]; *syn.* emicat. *al. v. et l. 70*).
β *de spiritu, vapore:* AETNA 328 *spiritus* confluvio veluti siphonibus actus -it (SEN. nat. 2, 12, 5 spiritus ... impactus aliis nec rumpi ⌊nec -ire⌋ [⌊⌋ *om. Φ*] silentio potest). THEOD. PRISC. log. 5 p. 107, 7 cum ... ex altitudine (*i. fere e corpore interiore*) vapor -ens corpus *febricitantis* omne calefecerit *eqs.* **γ** *de variis rebus fere corporeis:* OV. met. 12, 252 -uere oculi (*sc. e fronte Lapithae.* LACT. mort. pers. 49, 5 p. 234, 15 -ierunt oculi eius de caveis, tunc demum amisso visu *eqs. aliter v. p. 1866, 48*). PLIN. nat. 10, 40 clavum cuneumve ... -ire (*ex arbore in quam vi adactus erat.* 25, 14. *cf.* PS. TERT. adv. Iud. 13 l. 99 cum ... lignum securibus caederent, -iit ferrum). 31, 85 in igni nec crepitat nec -it Tragaseus *sal* ..., Agrigentinus ignium patiens ex aqua -it (31, 114 igni non -it nitrum). STAT. Theb. 6, 422 gelidā non crebrior -it arcto grando. 9, 762 -it (*v. p. 1862, 84*) hac ferrum *sagittae,* velox hac pinna remansit. MIN. FEL. 3, 6 is se in pueris victorem ferebat, cuius testa *in lusu* et procurreret longius *super undas* et frequentius -ret.

b *speciatim:* **α** *de liquidis, fere i. q. emicare, effluere (syn. l. 22,* erumpere *l. 20,* profluere *l. 19), de fluviis, fontibus sim.:* OV. met. 6, 77 medio ... e vulnere saxi -uisse (-ii- *l. v.*) fretum. SEN. nat. 3, 19, 2 in Caria ... talis -uisset unda. 3, 29, 6 tunc -ent sub montibus flumina (*cf.* LVCIL. IVN. carm. frg. 4 Elius Siculis de fontibus -it amnis. *in imag.:* ITALA deut. 33, 22 [Lugd.] Dan ... -et ex Basan [ἐκπηδήσεται ἐκ τοῦ B., *Vulg.* fluet largiter de B.]). PLIN. nat. 31, 18 in Arabia fontem -ire tanta vi *eqs.* (31, 107 -ente e medio *lacu* dulci fonticulo. *aliter p. 1866, 29*). 31, 39 ut illa e vado -at vena *aquae,* non e lateribus. *de sanguine sim.:* PLIN. med. 1, 10 ex naribus *sanguis* ... profluat, neque aliter -at quam solet e vena percussa erumpere. PASS. Paul. 16 p. 40, 20 de corpore eius unda lactis in vestimento militis -vit (insil- *l. v., cf. p. 1866, 80*) et postea sanguis effluxit. **β** *de astris, fere i. q. emergere, exoriri, exsurgere (spectat ad III p. 1866, 31sqq.; v. e. g. l. 24. 25. 26):* OV. fast. 5, 16 vos lunares -uistis equi. GERM. 579 quanto ... -ant spatio, cum caerula linquunt *signa zodiaci.* 624 -it oceano nunc toto crine Bootes. 672 tum fera ... in auras -it. SEN. nat. 1, 14, 3 hae *flammae* velut stellae -unt et transvolant videnturque longum ignem porrigere (*cf. ibid.* 4 unde -uerit *ignis stellae* et quo pervenerit). AVIEN. Arat. 1111 proserit Hydra caput, claro Lepus -it ore (*von Winterfeld,* ortu *trad.; gr. Arat. 594* ἀντέλλει ... χαροπός ... Λαγωός). AMM. 19, 7, 2 -ente Lucifero (29, 4, 5 [*suppl. Heraeus*]. DRAC. Romul. 10, 470 -it ... Lucifer). **γ** *fere i. q. excidere, excludi (fere i. q. emicare l. 36, cf. l. 9):* Ⓘ *de leguminibus:* PLIN. nat. 18, 125 legumina, cum maturescere coeperunt, rapienda sunt, quoniam cito -unt (*cf.* 18, 133 ne *lupinum* metentes fugiat -endo). 20, 3 semen -it *e maturo cucumi silvestri* (*v. l. 33*). Ⓘ Ⓘ *de dentibus, unguibus sim.:* THEOD. PRISC. eup. faen. 47 p. 50, 5 circumlinies *dentes* et spontanei -ent. 90 p. 94, 11 qui nisi percuraverit, non -et *paronychium. ibid.* p. 95, 5 ne etiam ipsi ungues -ant. Ⓘ Ⓘ Ⓘ *de telo sim. in corpore infixo:* THEOD. PRISC. eup. faen. 75 p. 80, 12 telum aut aliud quod forte diu latuerit ... *in corpore, medicamine imposito* velocius -et (*syn. antea:* excludetur. *ibid.* p. 81, 1 spontaneum -et sine mora).

2 *translate:* **a** *de trabe ex aqua, de terris sim. e mari, i. q. emergere (syn. l. 46 [bis]), eminere:* LVCR. 2, 200 trabes ... *ex aqua* plus ut parte foras emergant -antque. MANIL. 1, 166 emersere fretis montes orbisque per undas -iit. SEN. dial. 1, 1, 3 nova insularum in vasto -entium mari spatia. PLIN. nat. 4, 51 scopulus ... repente e ... mari -ens. **b** *de foliis sim., i. q. egerminare, excrescere (cf. et p. 1866, 42):* PLIN. nat. 19, 134 gemina *betis* ... natura, et oleris et capite ipso -entis bulbi. 27, 133 *stolonum* a sinu -unt pinguia *folia.* VEN. FORT. carm. 5, 14, 4 quod fertur convulsa iacens radicitus arbor Martini ante preces -uisse comis.

II *fere i. q.* **prosilire** *sc. c. vi prorumpendi, prodeundi cum saltu, raptim sim. ('unde': per abl. et per praep.:* ab: *p. 1865, 11;* de: *p. 1865, 15;* ex: *l. 69. p. 1865, 4. 'quo': per:* ad *[local. et final.]: l. 73. p. 1865, 24 sqq.;* in: *l. 63. 66. 71. 72. p. 1865, 17 sqq.;* per: *l. 67):*

A proprie: *fere i. q. procurrere, proruere sim.:* 1 *c. mera notione prosiliendi:* SIL. 7, 46 ter centum -uere duces (*sc. ad pugnandum, aggrediendum. cf.* STAT. Theb. 9, 111 *Hippomedon* nec ire retro, nec in obvia concitus arma -it. PS. QVINT. decl. 4, 5 p. 71, 16 in medios hostium globos perditus pugnator -ui. AMM. 14, 2, 15 neque ... -uit quisquam nec permissus est congredi. 15, 4, 10. 16, 12, 49. 25, 3, 5 -uit nostra ... armatura [*i. armati*]. *sim. sensu hostili:* PASS. Theclae Cd 30 p. 83, 10 regina -vit in faciem eius; *v. p. 1867, 5*). 16, 480 *cursu certantes ad tubae sonum* -uere per auras ocius ... sagittis (STAT. Theb. 6, 405 omnes -uere loco. *cf.* 6, 597 *cursores videns* credas e plebe Cydonum ... totidem -uisse sagittas). STAT. Theb. 1, 93 *Tisiphone* igne Iovis ... citatior ... tristibus -uit ripis. SVLPICIA sat. 23 virtus agitata domi ... in ... Carthaginis -it arces. APVL. flor. 14 p. 47 Crates ... denique in forum -it, rem familiarem abicit *eqs.* CHIRON 290 *iumentum insanum* -it ad mordendum homines. SEDVL. carm. pasch. 3, 67 laetum -ens ... mare (*cf. op. pasch. 3, 6 p. 236, 13* procurrens). *in imag.:* AMBR. Abr. 2, 7, 43 p. 598, 2 fervet ... primo culpa impetu *velut equus* ... motuque immaturo -it. 2, 8, 51 p. 604, 20 sensus ... nostri caprarum modo velut saltu quodam -unt. 2 *accedente not. gignendi (cf. l. 83):* PORPH. Hor. carm. 4, 4, 63 ubi armatorum seges (*sc. Cadmi, Iasonis*) -uit (*cf.* AMM. 19, 8, 11 σπαρτοί vocitati humo -uisse. CLAVD. 21, 320 vomere Cadmi tam subitas acies concepto dente draconis -uisse).

B translate: 1 *fere i. q. prosilire, prodire, praevalente notione:* **a** *exoriendi, gignendi (cf. l. 78. syn. v. p. 1865, 6. opp.* residere *p. 1865, 1 et v. p. 1865, 7):* SEN. epist. 66, 11 satorum ... ani-

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

maliumque virtutes ... -unt residuntque. LVCAN. 6, 398 primus ab aequorea percussis cuspide saxis Thessalicus *equus* ... -uit. PLIN. nat. 28, 58 venerem damnavit Democritus, ut in qua homo alius -ret ex homine. SIL. 3, 689 subitum nemus atque annoso robore lucus -uit. MAR. VICTORIN. gen. div. verb. 16 p. 28, 11 W. τὸ ὂν a sua (*i. dei*) potentia in suo (*i. Christi*) patre -uit ([-vit *l. v.*]. *syn.* manifestationem accipiens, *opp.* fuisset occultum). 22 p. 31, 10 -uit ... dei voluntate actio. CIL XI 258, 7 (*s. V*) unus in orbe novo vir terra virgine factus -vit humo (*sic in creatione mundi*: DRAC. laud. dei 1, 242 -it inde volans gens plumea laeta per auras). **b** *exordiendi, incipiendi*: SEN. epist. 40, 11 Cicero ... a quo Romana eloquentia -uit. **c** *exsistendi, prodeundi*: PRISCILL. tract. 3, 60 p. 47, 18 fortasse ... aliquis -at et dicat *eqs.* RVSTIC. Conc.S I 4 p. 81, 34 -unt agmina haereticorum. GREG. TVR. glor. mart. 57 p. 527, 20 iam victor de tormentis martyrialibus -lisset.

2 *fere i. q. procedere, erumpere* (ad, in *alqd. impersonaliter l. 27*): PS. QVINT. decl. 19, 4 p. 340, 2 unde in hanc impatientiam prorupit, -uit *mater*? (DON. Ter. Andr. 245 amatorie amore nominato -uit in gemitus. AMM. 21, 5, 8 ne ... in privatorum damna quisquam vestrum -at. GREG. M. epist. 5, 6 p. 286, 16 in contemptum [-u *l. v., cf. p. 1866, 22*] sedis apostolicae apertus -vit. *fere i. q. 'invehi in alqm.'*: ZENO 2, 18, 2 p. 453B talibus in *provinciae rectorem* ... martyr vocibus -iit). LVCIF. Athan. 2, 13 p. 171, 11 praeteriens ... quae te cohibere a tanto potuerant scelere, ad haec gerenda -ire dignatus es (AMBR. hex. 5, 24, 88 p. 201, 19 devotus affectus -it ad precandum. GREG. M. moral. 26, 2 p. 349D subito ab humilitatis specie ad verba tumidae causationis -vit). *impersonaliter (passive)*: *i. q. processum, ventum est ad alqd.*: OPTAT. app. 1 p. 191, 8 sic ad hoc -itum est, ut gentibus demus tale exemplum *eqs.* (*syn.* ne ventum esset, ne ad hoc veniatur).

III *fere i. q.* **sursum salire**, *in altum proripi, surgere* (*c. praep.*: ad [*loc. et fin.*]: *l. 62. p. 1866, 10. 14.* in: *p. 1866, 6sqq. 19. 33. 43* [*i. 'contra' l. 66*]): **A de animantibus: 1** *proprie*: **a** *i. q. celeriter erigi, elevari* (*de corpore vel iacente vel sedente*):
α *absolute*: ① *c. respectu motus tantum corporalis*: *de puerpera*: HOR. epod. 17, 52 utcumque fortis -is puerpera, *postquam te peperisse fingebas*. *de claudis, paralyticis*: VVLG. act. 3, 8 *claudus* et -ens stetit et ambulabat (ἐξαλλόμενος. *ibid. iterum.* 14, 10; ἥλατο). AVG. civ. 18, 54 p. 344, 16 D. in nomine Iesu Christi salvus -uit. CONC.S I 3 vers. Tur. p. 12, 10 instar cervi claudus -vit (*gr. I 1, 1 p. 19, 13* ἀνεπήδα). GREG. TVR. Mart. 1, 18 p. 598, 25 paralyticus ... absolutis gressibus ... incolumis -vit (-uit, -iit *ll. vv.*). *in imag. accedente not. 'agendi'*: SEN. epist. 22, 6 cum illud tempus captatum diu venerit, -endum ait *Epicurus*. ⓑ *i. q. quodam affectu excitatum subito exsurgere* (*cf. et s. β l. 76 sqq.*): COM. pall. inc. 35 -vit (-uit *trad.*) quasi petulcus quidam, pedibus convibravit. CIC. Verr. II 5, 73 *Verres* -uit conscientia sceleris et furore ... excitatus (II 5, 165 perturbatus). Q. CIC. Cic. epist. 16, 16, 1 tuis ... litteris perlectis -ui gaudio (SVET. Nero 41, 2. VITAE patr. 5, 18, 20 p. 986A cum gaudio; *gr. Cot. p. 654B* ἀναπηδήσας. *cf. Vitae patr. 3, 167 et 7, 23, 2* exsurgens). CATVLL. 62, 8 sq. viden ut perniciter -uere *iuvenes*? non temere -uere. OV. ars 1, 115 protinus -unt animum clamore fatentes (epist. 6, 27). met. 3, 670 -uere viri, sive hoc insania fecit sive timor. 9, 314 fast. 3, 643. SEN. Med. 445 -uit, furit, fert odia prae se *Medea*. Herc. O. 242 tigris hoste conspecto -it (*cf.* STAT. Theb. 9, 285 *equus vulneratus* -uit ... alte. APVL. met. 8, 25 cogitabam subito velut lymphaticus -ire. PALLAD. hist. mon. II 8 p. 353D onagri -entes et fugientes [*gr. p. 43, 2 B.* σκιρτῶντας]. *al. v. etiam l. 63*). dial. 5, 13, 2 *ira* cupit ... -ire et incendere oculos et mutare faciem. SCRIB. LARG. 130 alioquin -ent *lienosi* (*cf.* CAEL. AVR. chron. 4, 8, 106 -ente cum vocibus [*i. clamore*] aegrotante). VAL. FL. 4, 50 -it amens (*cf.* SIL. 9, 393 -it ardens ... ad praemia caedis. STAT. Theb. 9, 353 *al.*). 6, 108 turba canum non segnius ... -it *quam ipsi viri*. SIL. 2, 379 -uere patres. STAT. Theb. 7, 122 -uere animi (*i. homines pavore excitati*). AMM. 28, 5, 6 sonitu ... adventantium perciti -uere quidam intempestive. VVLG. act. 14, 14 *apostoli* conscissis tunicis suis -ierunt in turbas (ἐξεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον). CONC.S I 3 vers. Tur. p. 107, 13 *archidiaconus* -iit dicens (*gr. I 1, 3 p. 23, 28* ἀπεπήδησε). II 3, 1 p. 7, 30 *clericus* -vit odio habens vocantis vocem (*gr. II 1, 1 p. 36, 16* ἀπεπήδα). DRAC. Romul. 2, 79 -unt *nymphae perterritae*. MVTIAN. Chrysost. hom. 5, 2 p. 273init. non statim in initio demonstrat excellentiam, ne auditor -at (*sc. fere indignatione*) et obturet auditus (*gr. p. 48fin.* ἀποπηδήσῃ). 25, 3 p. 393med. statim -ret (*sc. taedio*) et effugeret (*gr. p. 176fin.* ἀπεπήδησε. p. 393p.med. non -is, non refugis; *gr.* οὐκ ἀποπηδᾷς, οὐκ ἀποφεύγεις). *et al.*

β *additur 'unde'* (*per abl. vel per praep.* de, ex. *v. etiam l. 45*): CIC. Verr. II 2, 75 properans de sella -it (CVRT. 8, 4, 15 ex). OV. met. 5, 35 stratis tum denique Perseus -uit (LVCAN. 5, 791). 10, 410 -uit gremio furibunda *Myrrha*. LIV. 44, 6, 1 cum pavidus -uisset *rex* e solio *eqs.* (VITR. 9 praef. 10 -uit gaudio motus de solio *Archimedes*. PANEG. 3, 28, 3. VVLG. Esth. 15, 11 *rex* festinus ac metuens -vit de solio). LVCAN. 1, 488 sedibus -uere patres. VAL. FL. 3, 58 altis ... toris. STAT. Theb. 9, 601 maesto ... cubili. PLIN. epist. 3, 16, 12 cathedra. paneg. 73, 2 quis tunc non e vestigio suo -uit? (*sc. gaudio motus, cf. p. 1865, 80*). ITALA Esth. ed. Motzo p. 86, 19 (cod. Y) ⟨*rex*⟩ -vit (-bit *trad.*) de loco (*gr. 7, 7* ἐξανέστη, *Vulg. 7, 7* surrexit). HEGES. 1, 37, 6 -vit de lectulo (*gr. 1, 443* τῆς κοίτης ἐξαλλόμενος. MIRAC. Steph. 1, 4 p. 837med. CAEL. AVR. chron. 1, 9, 65 si -ire de lecto viderimus nimietate furoris).

b *i. q. aliquo exsurgere*: SEN. nat. 2, 24, 2 cum permiseris, in locum suum -ent *tenera cacumina arborum* (*sc. quae usque ad terram trahendo adacta erant*). STAT. Theb. 1, 546 *Perseus* vagas ... in auras -it (PRVD. perist. 14, 92 spiritus *martyris morientis* emicat liberque in auras -it). 2, 56 *Hermes* -it ad superos.

2 *translate*: **a** *fere i. q. (altius) surgere, efferri* (*syn.* se erigere *l. 18, opp.* gravari *l. 16*): CIC. Phil. 6, 10 *L. Antonius* pluris habetur quam L. Trebellius ..., videte quantum -uerit adulescens nobilis. ARNOB. nat. 7, 50 p. 283, 24 *Roma* -vit ad imperii columen et regium principatum (GREG. M. moral. 4, 45 p. 659B etsi mente iam ad summa -unt *pii*; *opp.* culpae pondere gravantur. *al.* RVSTIC. c. aceph. p. 1251C exsuscita temetipsum et -i ad altiorum munditiam). AVG. c. acad. 1, 9, 24 p. 21, 24 *in disputatione* se statim erexit et ... in verticem libertatis -uit (MART. CAP. 2, 99 Philologia ... secum ... anxia retractabat ... -endum ... sibi in superam caelitumque sortem). **b** *fere i. q. exsurgere (sc. contra alqd.), obsistere, repugnare*: GREG. M. epist. 5, 6 p. 286, 16 -*vit* in contemptu (*codd. nonn., edd.*; *v. var. lect. p. 1865, 21 allatam. cf. quae anteced.*: ad altiorem superbiam erupit).

B de rebus: 1 *in universum: fere i. q. surgere, assurgere* (*effluendo emicare l. 29. syn.* resurgere *l. 31. opp. l. 29. 30*):
a *nude*: AETNA 106 qualis acervus -it imparibus iactis ex tempore saxis. 478 paulatim -uit ... congeries (*i. massa vulcania*). PLIN. nat. 2, 234 cum omnis aqua deorsum feratur (*opp.*), -ire fontes (*cf. l. 36. aliter p. 1864, 16*). *in imag.*: RVT. NAM. 1, 130 quae mergi nequeunt, nisu maiore resurgunt -untque imis altius acta vadis.
b *additur 'quo'*: *fere i. q. evolare, ascendere* (*syn. l. 34, opp. l. 38* [*acced. praep.* in]): SEN. Herc. O. 818 talis in caelum -it harundo Getica (*i. sagitta. cf.* dial. 2, 4, 1 quae nervo ... in altum exprimuntur, cum extra visum -ierint *eqs.*). PLIN. nat. 2, 166 in summa quaeque et altissima -at *aqua* (*syn.* emicat. *cf. l. 29*). AVG. civ. 11, 27 p. 499, 28 D. corpora quibus non ... sensus ... nec ... seminalis est vita, ita tamen vel -unt in superna vel ... descendunt.

2 *speciatim et translate*: **a** *de astris, i. q. exsurgere*: *v. p. 1864, 22*. **b** *de crinibus, i. q. se arrigere*: STAT. Ach. 1, 522 -unt crines *pontificis* rigidisque laborat vitta comis. **c** *de arboribus, i. q. se erigere, crescere* (*aliter p. 1864, 49*): ARNOB. nat. 5, 12 p. 185, 1 arbor mali ... punici ... solum radice complexa est, in stipitis -vit (*Sabaeus*, -uit *Hildebrand*; exili ut *trad.*) robur.

IV vi praep. *debilitata vel* **evanida** *aut mutata* (*acced. praep.* in: *l. 82*): **A vi simplicis:** *fere i. q. salire, saltare sim.*: **1** *fere i. q. saltare, exsultare, circumsilire huc illuc sim.*: **a** *proprie*: SEN. dial. 5, 4, 1 oculis nunc trepidis et -entibus (*sc. huc illuc*), nunc in uno obtutu defixis et haerentibus (*nota iuxta pos. et opp.; vix ad IB1aγ* [*cf. p. 1863, 82*] *locum cum Bourgery trahendum ducas, sensu sc. debilitato de oculis quasi ex orbe suo -entibus, eminentibus, exstantibus*). AVIEN. orb. terr. 1005 virgineus ... chorus late strepit, -it omnis coetus. AMBR. virg. 7, 50 p. 319A in utero matris ... -vit, ad vocem Mariae exsultavit infantulus. RVFIN. Orig. in cant. 3 p. 204, 8 sq. (*ad Vulg. cant. 2, 8* transiliens colles, *gr.* διαλλόμενος ἐπὶ τοὺς βουνούς) '-at super colles' ... '-ens' ... magis quam 'transiliens' propositi sermonis proprietas habet (4 p. 228, 25. *c. allegorica interpret.*: AMBR. Isaac 4, 31 p. 661, 15. 6, 50 p. 674, 11). SORAN. p. 82, 14 alii *mulierem* ... infinitum deambulare ⟨aut⟩ -ire cogebant. *in imag.*: SEN. epist. 100, 7 compositio ... Pollionis Asinii salebrosa et -ens et ... relictura.
b *transl. i. q. exsultare*: RVSTIC. Conc.S I 4 p. 12, 4 tunc ... corpus ieiuniis castigabant, nunc autem faciunt -ire deliciis (*gr. Isid. Pel. epist. 3, 223 p. 1023* σκιρτᾶν). **2** *fere i. q. palpitare*: SEN. dial. 4, 3, 3 magno imperatori, antequam inter se acies arietarent, cor -uit. **3** *fere i. q. spasmo corripi, iactari*: PLIN. nat. 28, 97 tremulis, spasticis, -entibus ... aliquid ex corde coctum mandendum. ZENO 2, 18, 4 p. 455A -ierunt exsectae manus. GREG. TVR. Mart. 4, 2 p. 650, 9 labium mihi -ire graviter coepit. **4** *fere i. q. contremere*: ARATOR act. 2, 415 -uit tellus minitata ruinam visceribus concussa suis.

B *transit in notiones variorum* **compositorum** *verbi saliendi*: **1** *fere i. q. (loco)* **desilire,** *removeri*: OV. met. 14, 406 *post obsecrationem Hecates* -uere loco ... silvae. PLIN. nat. 33, 28 consuetudo volgi, ad sponsiones etiamnum anulo -ente (*i. detracto de digito, ut deponeretur. aliter l. 79*).

2 *fere i. q.* **dissilire,** *dirumpi*: PLIN. nat. 37, 57 *ut ictu* incudes ipsae ... -ant. AVG. civ. 22, 8 p. 578, 21 D. crepuisse atque -isse anulum (*aliter l. 75*).

3 *fere i. q.* **insilire** (*cf. et p. 1864, 21*): CASSIOD. Ios. antiq. 13, 14 p. 361 *Ionathas* cum videret ... se Bacchidem appetentem ..., plagam ... devitans cum sociis in fluvium -vit et ... periculum mortis evasit (*gr. 13, 14* ἀποπηδήσας ... εἰς τὸν ποταμόν).

4 *fere i. q.* **transsilire:** *v. p. 1863, 49.*

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

part. praes.: *fere pro adi.*: *v. p. 1866, 61 (cf. p. 1866, 48)*. *pro subst.*: *v. p. 1866, 67*.
deriv.: exsilium (*l. 4.*)

1. exsilium, -ī *n.* *ab* exsilire. *i. q. saltus*: PASS. Theclae C 30 p. 83, 24 cod. ʒ *regina* -um in faciem eius fecit (*vers. Cd v. p. 1864, 66*). [**2. exsilium** *v.* exilium.]

[**exsinodochīō** *v.* xenodochium (*cf. Bonnet, Lat. de Grég. p. 149*).]

exsinuo (exi-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* sinuare. GLOSS.L III Abstr. EX 80 -at examplat, exaperit. 1 *i. q. sinum collectum explicare, expandere*: **a** *de rosis*: ANTH. 84, 8 (*translate*) dum virgineus pudor -atur amictu, ne pereant, lege mane rosas. 646, 29 (= AVSON. [?] 361 p. 410 P.) vertice collectos illa *rosa* -bat amictus. **b** *de velis*: PAVL. NOL. epist. 49, 3 p. 392, 15 -tum in contos suos siparum stabat. 2 *i. q. alqd. sinu instruere, sc. tectum ita exstruere, ut linea curvaturis ornata determinetur*: PRVD. perist. 11, 222 adduntur graciles tecto breviore recessus, qui laterum seriem iugiter -ent. *K.*

*exsistentia (exis-), -ae *f.* *ab* exsistere. *plur.*: *v. l. 73. 79. 80. 82. p. 1868, 4. 5. 8. 13. 14.* *de notione*: *differt ab*: exsistentialitas: *v. p. 1868, 40.* substantia (*at syn. l. 65. 76. p. 1868, 2. 4*): CANDID. gen. div. 2 p. 4, 22 W. -a a substantia differt, quoniam -a ipsum esse est et solum esse et non in alio esse aut subiectum alterius, sed unum et solum ipsum esse, substantia autem non esse solum habet, sed et quale aliquid esse. 3 p. 5, 11 substantialitas et substantia postgenita ... sunt ab existentialitate et ab -a. MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 30 p. 1062D *sapientes* dant differentiam -ae et substantiae, et -am quidem et existentialitatem praeexistentem subsistentiam sine accidentibus, ... substantiam autem subiectum cum iis omnibus, quae sunt accidentia *eqs. cf. et l. 78.* *gr.* οὐσία, ὕπαρξις, ὑπόστασις (*l. 76*). *legitur inde a* CHALC., *Arrianis. fere in serm. philos. et theol.*' *praeter l. 68.* [*e coni.*: EPIST. pontif. 670 Schwartz p. 92, 8 (*Schwartz*; extentiae, subsistentiae, substantiae *trad.*).]

1 *i. q. status (actio: e. g. l. 42. 53; genus et qualitas: l. 38. 57. 69) exsistendi*, τὸ εἶναι, *cf. gr.* οὐσία: CHALC. transl. p. 25D Atlantis insula tota sine indicio prioris -ae *submersa est.* comm. 285 p. 315, 12 quae cuncta possibilitate dicuntur esse, praesumpta eorum -a contemplatione possibilitatis. RHET. min. p. 306, 9 per -am ea, quae evenient, secernentur (*v. l. 34*). MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 50 p. 1079A *deus* tres potentias couniens: -am ... vitam (*cf. l. 43*) ... et beatitudinem (*ibid.* -ae potentia [1, 52 p. 1080D. 4, 19 p. 1127C]. *al.*). *ibid.* p. 1079B motus ... -a, quoniam -a motus (*al.*). 1, 54 p. 1081D -a ... et vita idem *eqs.* (gen. div. verb. 2 p. 16, 12 W. *deus* praestat -am, νοῦν, vitam. *al.* PS. MAR. VICTORIN. hymn. 3 p. 1143D. CONC.S I 5 p. 351, 29 [*ad Is. 53, 8*] vita ..., hoc est -a, posuit enim pro -a vitam [*gr. I 1, 4 p. 59, 15* ὕπαρξις]. *v. et l. 40*). 4, 19 p. 1127C λόγος ... praestans ad -am unicuique sua et propria. 4, 23 p. 1129D *deus* ἀνύπαρκτος ..., sine -a (*cf.* in Phil. 2, 7 p. 1207C supra -am est. *al.*). gen. div. verb. 28 p. 35, 8 W. substantiam et -am adponimus deo et eius esse οὐσίαν dicimus. 29 p. 36, 4 ista ... dicuntur non in *Christi* ... -am, sed in actus. *al.* AVG. c. Iul. op. imperf. 1, 47 p. 1067in. voluntas ... originem possibilitatis in libero accepit arbitrio, ipsius vero operis -am a se suscipit. 5, 7 p. 1437med. -am filiorum (*ad nupt. et concup. 2, 12, 25 p. 278, 1* propagatio ... filiorum). serm. 71, 26 p. 459fin. *a patre* est -a cooperantium personarum, quia et filius de illo natus est et spiritus sanctus ... de illo procedit. OROS. comm. 2 p. 154, 19 *Priscillianus* unionem absque ulla -a aut proprietate adserens sublato 'et' patrem filium spiritum sanctum hunc esse unum Christum docebat (*v. l. 34*). LEO M. serm. 76, 2 p. 405A *in trinitate* omnibus -ae gradibus exclusis nulla ... persona sit anterior, nulla posterior. CONC.S I 3 vers. Tur. p. 8, 14 verbum ... sine principio in tempore -am habet semper coexistens genitori (*gr. I 1, 1 p. 15, 9* ὕπαρξιν. *sic gr.*: MAR. MERC. Conc.S I 5 p. 24, 13; *gr. I 1, 7 p. 98, 9; syn. I 5 p. 98, 12* essentiam. *v. etiam l. 46*). MAR. MERC. Conc.S I 5 p. 32, 29 prima ... -a essentiae (*syn.* p. 57, 10 substantia -ae). CLAVD. MAM. anim. 3, 12 -a rerum ex notitia creatoris. BOETH. fid. cath. 57 *nihil extitit*, quod *creatoris* ... voluntatem -a propriae naturae iuvaret. CASSIOD. var. 1, 10, 4 p. 19, 14 quidquid ad -am pervenit. LIBERAT. 2 Conc.S II 5 p. 99, 13 Nestorius confitens -am divinitatis filii dei. *v. et p. 864, 75. 77. 1868, 26. 29. 43. 50. 54.* *et al.*

2 *fere i. q. persona (sc. dei), subsistentia*, ὑπόστασις: MAR. VICTORIN. adv. Arrium 3, 8 p. 1105A spiritus sanctus et ipse existens, ut sint -ae duae, Christi et spiritus sancti, in uno motu, qui filius est. CONC.S II 2, 2 p. 65, 15 salva proprietate utriusque naturae *Christi* et in unam personam atque -am concurrente[m] (*gr. II 1, 2 p. 129, 33* ὑπόστασιν, *syn. II 2, 2 p. 8, 32* substantiam, *p. 86, 4* statu, *II 3, 2 p. 156, 17* subsistentiam). EXPOS. fid. Caspari Anecd. p. 310, 3 *Arriani dicunt* idem esse patrem, quod filium, secundum substantiam, naturam atque virtutem, sed tamen habere proprias -as. *ibid.* l. 4. 10 secundum -as pater generator, filius genitus. RVSTIC. c. aceph. p. 1175B si esset quaecumque res duabus perfectis naturis consubstantialis aut pluribus -is.

3 *fere i. q. res exsistens*, τὸ ὄν: **a** *strictius*: *i. q. 'prima -a'*, ὂν *principale (q. d. 'substantia', i. prima in serie categoriarum.* ἰδέα *Platonica: l. 4*): MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 33 p. 1066B deus prima actio et prima -a et substantia et principale τὸ ὄν (gen. div. verb. 2 p. 17, 1 W. prima et omnis -a, primum et ... perfectum ὂν *eqs.*). 4, 5 p. 1116C deus ... primo universalium -as substantiasque progenuit: has Plato ideas vocat. 4, 18 p. 1126D omnium -arum causa. 4, 19 p. 1127B 'esse primum' ... praeexistentiam potius quam -am *dici oportet*. 4, 19 p. 1127C potentia ad pariendas efficiendasque -as λόγος. in Eph. 1, 4 p. 1242B cogitationes ... -ae sunt substantialiter rerum. **b** *laxius*: *i. q. res, materia*: PELAG. Aug. nat. et grat. 19, 21 p. 246, 15 quid sit peccatum: substantia aliqua an omnino substantia carens nomen, quo non res, non -a, non corpus aliquod, sed ... actus exprimitur. CASSIOD. in psalm. 32, 9 p. 228C utiliter administret -as, qui eas dignatus est creare. Didym. in I Ioh. 1, 1 p. 38, 17 qui -is, ut sint, praeparat.

epitheta selecta: actualis: *l. 29.* certa: MAR. VICTORIN. in Eph. 1, 4 p. 1242B. divinior: MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 51 p. 1080B. inexistens: MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 50 p. 1079A. nova: FERRAND. epist. 3, 4 p. 892B. par: MAR. VICTORIN. ad Iust. 12 p. 1006D. patria: MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 51 p. 1079D. p. 1080A. 1, 55 p. 1082C *al.* praeexistens: *l. 26.* prima (prior: *p. 1867, 36*): *l. 2. p. 1867, 65 al.* principalis: MAR. VICTORIN. adv. Arrium 4, 18 p. 1126D. propria: *p. 1867, 79.* vera rectaque: MAR. VICTORIN. in Eph. 1, 4 p. 1242B.
deriv.: exsistentialis.

ex(s)istentiālis, -e. *ab* exsistentia. *i. q. ad exsistentiam pertinens*: CANDID. gen. div. 2 p. 5, 3 W. deus praeexistente exsistentia aut exsistentialitate sive potentia -i sive ipsa exsistentia natus est in solo quod est esse. MAR. VICTORIN. adv. Arrium 3, 18 p. 1113C ut sit pater actualis existentia, id est substantialitas, filius vero actus -is. *m. pro subst.*: *nomen cuidam sectae Arrianae impositum*: CASSIOD. hist. 5, 39, 8 p. 1019B *Aëtiani filium* ex non existentibus factum introducebant ...; propterea ... 'ex non -es' sunt dicti (*gr. Sozom. 4, 29 p. 1205A* ἐξουκόντιοι).
inde adv. **ex(s)istentiāliter.** MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 50 p. 1079B istud ... unum -r unum, sed non ut pater inexistentialiter unum, qui est secundum potentiam -r unum. 3, 15 p. 1110B in id quod in se pater fuerat penetrandum potentialiter atque -r.
deriv.: exsistentialitas. *compos.*: inexsistentialiter.

ex(s)istentiālitās, -ātis *f.* *ab* exsistentialis. *de notione*: CANDID. gen. div. 2 p. 4, 18 W. differt ... exsistentia ab -e, quoniam exsistentia iam in eo est, ut sit ei esse, at vero -s potentia est, ut possit esse. *v. et p. 1867, 25. 27.* *gr.*: MAR. VICTORIN. adv. Arrium 3, 7 p. 1103C post id quod est 'esse', id est existentia vel substantia, ... dicas ... vel -em vel substantialitatem, id est ὑπαρχότητα, οὐσιότητα, ὀντότητα omnibus his esse, quod dico manens in se. 4, 5 p. 1116C; *syn.* essentialitas, *v. p. 864, 71.* *legitur apud* CANDID., MAR. VICTORIN. [*l. v.*: *v. l. 51.*]
i. q. potentia (vel qualitas) exsistentiae: CANDID. gen. div. 1 p. 3, 11 W. *v. p. 864, 75* (*cf.* 2 p. 4, 8 num ... substantia, num substantialitas, antequam fuit deus, fuerit, num exsistentia, num -s [exsubstantialitas *PV*]. 3 p. 5, 8). MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 29 p. 1062A deus ... omnibus, quae sunt, praeexistit et universae -i et universae essentialitati (*v. etiam l. 26*). 1, 49 p. 1078B *v. p. 864, 77.* gen. div. verb. 7 p. 19, 12 W. exsistentia, vita, intellegentia et adhuc superius -s, vitalitas, intellegentitas.

ex(s)istentiāliter *v. l. 34.*

***exsisto** (exis-), -(s)titī, -ere. *ab* ex *et* sistere. *de scriptura*: CASSIOD. gramm. VII 204, 11 (*ex Caesellio*) s habere debet ... -o. exs-: CIC. rep. 1, 69. 2, 50. 3, 4 FRONTO p. 115, 8 N. 210, 4. 220, 13. *et al.* ex-: CIC. rep. 1, 68. 3, 23 *al.* FRONTO p. 75, 3 N. 96, 17 *al.* CIL III 12043, 34 (*a. 314*). X 7112, 11 (*aet. Constantini*). EDICT. imp. Constant. de civit. Hispell. (CIL XI 5265) 57. CE 1988, 48. *et al.* NOT. Tir. 46, 100a existit (*post* desistit). *formae (nota perf.* -titī *etiam ad verbum 'exstare' pertinere, ad quod relegavimus ea exempla, quibus magis status exprimitur; hoc loco referuntur ea, quae potius motum significant.* *de part. fut.* -āturus *v. s.* exsto): *inf. perf.* -(s)tetisse: HIER. in Ier. 4, 38, 5 p. 261, 22 (*l. v.*). PELAG. in I Cor. 15, 15 p. 216, 6 (stetisse *l. v.*). LEX Burg. Rom. 14, 7. *et al.* *de notione*: PS. ASCON. Verr. p. 234, 23 -it emergit, exoritur, exurgit. GLOSS.L I Ansil. EX 1152 -entia posita, instantia. V Aa E 851 -at (*i.* -it?) exstat, est, perdurat, perseverat. 1034 -etit resistit, constitit, stetit, fuit. Abba EX 119 -ite perdurate. *al.* GLOSS. -ere recedere. GLOSS.L II Philox. EX 98 -it ὑπερέχει. 185 -erit φανῇ, εὑρεθῇ, ὑποσταίη, φανήσεται. *v. et s.* exsto. *de usu*: *impersonaliter v. p. 1871, 75. 1872, 3.* *legitur inde a* PACVV. (*p. 1870, 45*), LVCIL. (*p. 1869, 80*), ACC. (*p. 1870, 46*), VARRONE (*p. 1870, 2*), CIC. *per totam latinitatem. deest e. g.* VERG., HOR., STAT., MART.

[*variat c.*: adsistere: OV. met. 5, 413 (extulit *l. v.*). HIL. trin. 10, 40 p. 375A SACR. Greg. 10, 4. consistere: OV. epist. 19, 113 PLIN. nat. 7, 101. dimittere: CIC. p. red. in sen. 26. efferre: *v. l. 78.* exire: SEN. nat. 7, 19, 1 PLIN. nat. 2, 218 *al.* esse: SYMM. rel. 23, 7 p. 297, 29 esset. COD. Iust. 5, 35, 3, 1 LEX Visig. 9, 1, 2 *al.* exstare: CIC. inv. 1, 39 Pis. 96 SEN. epist. 71, 25 PLIN. nat. 6, 89. *et al. v. et p. 1869, 7sq. 1870, 28.* SISENNA hist. 13 ob-

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

stitisse (*pars codd.*). CAES. Gall. 5, 28, 2 orta est (*l. v.*). stare (*accrescente vocali prosthetica perf.* 'esteti' *a formis* 'extiti' *sim. vix distinguitur*): NOVELL. Valent. 7, 1, 4. *v. et p. 1868, 68. et al.* *e coni.*: CIC. Mur. 89 excidet (-erit *Clark*, -et *Gulielmius*). NEP. Milt. 5, 5 est his; -itit *Halm* (*sim.*: PLIN. nat. 8, 33 est ut his, *corr. Mayhoff in schedis.* TAC. dial. 10, 7 ex his, *corr. Muretus.* PHYSIOGN. 104 p. 128, 2 ex istis, *corr. Molinius*). IVL. VAL. 3, 21 p. 130, 2 existantes (-entes *Kroll, RhM. 70, 1915, 599*). AMM. 21, 13, 12 contemptatisset (contenta -isset *edd.*). RVSTIC. Conc.^{S} I 4 p. 54, 15 persistunt (pariter -unt *Schwartz*). *et al.* *suppl.*: CIC. dom. 68 R. GEST. div. Aug. 32 GAIVS inst. 3, 69. *et al.* *deletur*: CIC. Mur. 33 (constitisset *Angelius*). CAES. civ. 3, 63, 6 (*Meusel*). HERMOG. dig. 50, 4, 1, 3 (exigit *Mommsen*). APVL. met. 4, 33 (rex siste *edd.*). COD. Theod. 11, 1, 27 (restiterunt *Pithoeus*).]

I **vigente notione locali** *et motus cuiusdam* **foras eundi**, *prodeundi (aliter l. 42. 77. p. 1870, 23): fere i. q. emergere, exire, surgere, prodire:* A *de animantibus (v. et p. 1870, 10. de parte corporis: l. 25. 31. cf. l. 73. acced. not. nascendi [cf. p. 1872, 5]: l. 20. 23)*: 1 *usu generali*: a *significatur unde*: α *e terra sim.*: CIC. rep. 3, 25 *Athenienses* commenti sunt se de terra, tamquam hos ex arvis musculos, -isse. div. 2, 50 Tages ... dicitur ..., cum ... sulcus altius esset impressus, -isse repente. 2, 65 anguem ab ara -isse. LVCR. 5, 70 quae tellure animantes -erint et quae nullo sint tempore natae (*syn.*). 5, 797 -unt animalia terris (*syn.* creata, coorta). OV. met. 3, 110 mox umeri pectusque onerataque bracchia telis -unt, crescitque (*syn.*) seges ... virorum. *v. etiam l. 54.* β *e flumine sim.*: CIC. div. 1, 58 cum tu ... delapsus in flumen nusquam apparuisses, ... tum te repente laetum -isse. 1, 73 submersus equus voraginibus. OV. met. 5, 413 *nympha* gurgite ... summa tenus -itit (*v. p. 1868, 78*) alvo (13, 893 subito). SVET. rhet. 28. γ *ex utero matris*: GELL. 16, 16, 1 quorum in nascendo non caput, sed pedes primi -erant, ... Agrippae appellati. b *praevalet notio procedendi, prodeundi (in senatum, in forum [sc. de oratore; cf. p. 1870, 70]: l. 35. 36; hostiliter, fere i. q. prosilire: l. 40, efferri: l. 39)*: CIC. ad Brut. 2, 7, 2 (= 9, 5, 2 Sj.) -isti nuper vultu severo. TAC. dial. 32, 2 quem *oratorem* (*cf. p. 1871, 2*) non posse aliter -ere nec -isse umquam ... nisi *eqs.* (*syn.* in forum ... exierit). CONC.^{S} I 5 p. 287, 12 si quis ... voluerit ... adhuc contendere, audiat a nobis ipse contra se ipsum -ere (*gr. aliter I 1, 7 p. 65, 8* αὐτὸς ἴθι τὴν κατὰ σαυτόν). DRAC. Romul. 4, 33 totiens percussa *hydra Lernaea* ... magis -itit ardens. *in imag.*: SEN. epist. 71, 25 *vir* qui supra fortunam -at (*v. p. 1868, 83; syn.* extolli, *opp.* deprimuntur). *singulariter: i. q. adsistere*: ITALA Ioh. 18, 22 (cod. δ) haec ... ipso dicente unus ministrorum -ens dedit alapam (παρεστηκώς, *Vulg.* adsistens). PS. MATTH. euang. 8, 3 (cod. B) solus Ioseph ... senex et despectus inter iuvenes -bat.

2 *usu speciali*: a *in re militari*: *quasi techn.: i. q. fere ex insidiis prorumpere (cf. gr.* ἐξίστασθαι. *v. Wölfflin-Miodoński ad* BELL. Afr. 7, 6): BELL. Afr. 7, 6 latent ... in insidiis ..., et subito -unt *Mauri.* 69, 1 Labienus Afraniusque cum omni equitatu ... ex insidiis adorti ... ex collibus pr⟨ox⟩imis -unt (*syn. 69, 4* erumpunt). LIV. 25, 21, 3 *milites expeditos in* silvis disponit, qui signo dato simul omnes e latebris -rent. CVRT. 9, 4, 18 novis identidem armis novos hostes -ere. 9, 8, 14 *cuniculo facto* in media ... urbe armati terra -bant. b *de deis, umbris sim. miro modo emergentibus (cf. inprimis l. 57) et apparentibus (gr.* ἐπιφανῆναι: *l. 71)*: α *viventibus*: CIC. Verr. II 4, 107 spelunca ..., qua Ditem patrem ferunt repente cum curru -isse. SIL. 13, 12 si nunc -ret alma Carthago (*i. dea*) ante oculos. PANEG. 4, 15, 4 duo cum equis iuvenes. HIL. trin. 10, 40 p. 375^{A} angelum (*cf. p. 1868, 78*). β *de mortuis ab inferis resurgentibus (cf.* emergere *p. 475, 41)*: CIC. inv. 1, 99 si legis scriptor -at et quaerat a vobis *eqs.* (2, 139). 2, 114. Quinct. 80 si Crassi omnes cum Antoniis -ant. Verr. II 1, 94 quid exspectas? an dum ab inferis ipse Malleolus -at? (LIV. 26, 32, 4. 39, 37, 3 CVRT. 7, 5, 37 *al.*). Cael. 33 (*antea*: ab inferis excitandus est). Balb. 47 -at ... ille vir parumper cogitatione vestra, quoniam re non potest (Scaur. 48). *al.* TERT. anim. 31, 5 p. 352, 5 ut non ex omni gente ... et μετεμψυχώσεις et μετενσωματώσεις quotidie -ant. *similiter de eo, quem mortuum existimabant*: GELL. 16, 19, 21 inter haec *nautarum* ... verba Arionem cum fidibus et indumentis ... -isse (*gr. Herodot. 1, 24* ἐπιφανῆναι).

B *de rebus (praeter p. 1870, 10)*: 1 *solidis*: a *usu certo et definito*: α *de iis, quae excrescunt in corpore animantium*: CIC. nat. deor. 2, 86 si qui dentes et pubertatem natura dicat -ere *eqs.* (*spectat ad notionem gignendi, cf. p. 1872, 4 sqq.*). CAES. Gall. 6, 26, 1 bos ..., cuius a media fronte inter aures unum cornu -it (*nota vim motus [v. l. 15] evanidam; cf.* exsto *I A 2 aβ*). *fere techn. in arte medica, i. q. turgescere, intumescere (syn. Plin. nat. 23, 163* inguen ne intumescat ex ulcere; *cf. l. 81.* *gr.* ἐκφύεσθαι): LVCIL. 1195 inguen ne -at (CIC. dom. 12 [*in imag.*] ut ... tu in hoc ulcere tamquam inguen -res [FRONTO p. 89, 21 N. ex ulcere]. SER. SAMM. 686). PLIN. nat. 21, 93 *urticae* tactu ... pruritum pusulasque confestim adusto similes -ere. SER. SAMM. 1092 interdum -it turpi verruca papillā.

β *de satis, stirpibus sim., i. q. procrescere, egerminare (in imag.: l. 3. 11)*: VARRO rust. 1, 34, 1 ut ... ⟨post⟩ bruma⟨m⟩ sata quadragesimo die vix -ant. CIC. Tusc. 3, 84 (*in imag.*) illae fibrae stirpium ... omnes eligendae, ne umquam ulla possit -ere. Cato 53 gemma. div. 1, 75 *statuae* in capite corona subito -itit ex ... herbis (2, 68). LVCR. 5, 212 quae nos ... vertentes vomere glebas ... cimus ad ortus, sponte sua nequeant ... -ere in auras (*cf. l. 26*). CAES. civ. 3, 105, 6 palma ... inter coagmenta lapidum ex pavimento. PAVL. FEST. p. 38 ager, in quo frutices -unt. CLAVD. DON. Aen. 6, 205 p. 537, 11 ex arbore ... ramum. *similiter de hominibus (in imag.)*: CIC. rep. 1, 68 ex ... nimia licentia ... ut ex stirpe quadam -ere et quasi nasci tyrannum (*Plato p. 563^{E}* φύεται). nat. deor. 1, 91 seminane deorum decidisse de caelo putamus in terras et sic homines ... -isse? (*cf. p. 1869, 20*).

γ *de sideribus*: *fere i. q. exoriri (cf.* emergere *p. 474, 75)*: CIC. Arat. 348 quae simul -ant, cernes (*opp.* praecipitent obitum). 394 Bootes (*Arat. 609* ἀντέλλει). 429. 471 (*opp.* obruitur, *syn.* emergunt; *Arat. 690* ἀνέρχεται). div. 1, 130 si obscurior ... stella -erit. MANIL. 1, 834 lumina (*i. cometae*) quae subitis -unt nata tenebris (PLIN. nat. 2, 97 statis temporibus). FIRM. math. 3, 10, 14 si Mercurius matutinus -erit. CLAVD. DON. Aen. 1, 535 p. 107, 19 -ente Orionis sidere ([*syn. Verg.* adsurgens]. 9, 670 p. 273, 29). *al.* *aliter, fere i. q. stare, positum esse (syn.)*: FIRM. math. 7, 25, 5 si ... hi quattuor (*i. Luna, Saturnus, Mars, Venus*) commutatis suis domibus -ant (*v. p. 1869, 16*).

b *de variis*: LVCR. 2, 796 neque in lucem -unt primordia rerum (*cf. l. 7*). OV. met. 2, 264 *siccitate* quos ... altum texerat aequor, -unt (extabant, exsiliunt, emergunt, apparent *ll. vv.*) montes (*sim. ex aqua*: PLIN. nat. 2, 203 motu terrae stagnum emersisse [*syn.*] et ... insulam -isse Prochytam [PANEG. 9, 18, 2 repente. POMPON. dig. 41, 1, 30, 2 *in alluvione*]. SIL. 1, 585 per aequora vectis Herculei ponto coepere -ere colles [*syn.* attollere]). LIV. 42, 2, 5 qua induceretur aratrum sub -entibus glebis pisces emersisse. CVRT. 6, 4, 7 quaecumque demissa essent in cavernam ... rursus, ubi aliud os amnis aperitur, -ere.

2 *liquidis*: a *de fontibus, profluvio sim., fere i. q. profluere, scatere*: CIC. Verr. II 4, 107 lacum ... in eo loco repente -isse. OV. met. 15, 274 ubi terreno Lycus est epotus hiatu -it procul hinc alioque renascitur (*syn.*) ore. CVRT. 4, 2, 13 sanguinis rivi sub ipsis flammis. 7, 10, 14 puteos miles coeperat fodere nec tamen humo alte egesta -bat umor (*al.*). PLIN. nat. 7, 66 *profluvium genitale* omnibus tricenis diebus ... in muliere -it et trimenstri spatio largius. 31, 5 medios ... inter fluctus -it aliquid valetudini salutare (*i. fons calidus*). b *de fluctibus maris turbati, aestu: fere i. q. in altum se extollere, assurgere (in imag.: l. 47)*: PACVV. trag. 415 venti erumpunt, saevi -unt turbines (ACC. trag. 398 globosos t. -ere ictos undis concursantibus). CIC. de orat. 1, 2 (*in imag.*) *in loco tranquillo* maxumae moles molestiarum et turbulentissimae tempestates -erunt. PLIN. nat. 2, 218 in ... aestuariis ... diversi -unt (*cf. p. 1868, 81*) aestus. *et al.*

3 *fere incorporalibus (v. et l. 48)*: a *de spiritu, flamma, vento sim.*: LVCR. 3, 532 scinditur ... anim⟨i⟩ ... natura nec uno tempore sincera -it (*cf. Heinze ad l.*). AETNA 302 credendum est etiam ventorum -ere causas sub terra similis harum, quas cernimus extra (*v. Sudhaus ad l.; cf.* CLAVD. DON. Aen. 8, 450 p. 181, 28 nullus ex *follibus* ... ventus -it). PLIN. nat. 2, 240 flammam (*cf. 2, 241* repentinos -ere ignes et in aquis et in corporibus [*syn.* emicuisse]. CLAVD. DON. Aen. 7, 580 p. 87, 25 ex capite Laviniae). 12, 86 *odorum* halitum e tota *Arabia* paeninsula -ere. PRVD. apoth. 842 in gelidum ... ventum spiritus *eius, qui vehementer efflat*, -it. b *de voce, sonitu sim.*: CIC. div. 1, 101 vocem ab aede Iunonis ex arce -isse (1, 104. CIL X 7112, 11 [*aet. Constantini*] per noctem maieistatis vox -itit, quae ... prohiberet. CLAVD. DON. Aen. 7, 95 p. 18, 14; *syn.* reddita est). LIV. 31, 37, 2 equites ... decepti clamoribus aliis ex alio -entibus loco. SEN. Herc. O. 1380 gemitus mihi non -isset (*al.*). PLIN. nat. 36, 88 ut adaperientibus fores tonitrum intus terribile -at. *et al.*

II **notione locali debilitata** (*ita tamen, ut vis originaria prodeundi interdum plus minus pelluceat, cf. e. g. imprimis s. A 1 [de eo qui in publicum procedit, cf. p. 1869, 33], s. A 2 p. 1871, 37 sqq., nec non s. B p. 1872, 4 sqq.*): A *fere i. q. comparere, apparere (pendet: acc. c. inf.: p. 1871, 73. 82. ut: p. 1871, 75. 84)*: 1 *de hominibus (deo: p. 1871, 4. 30), fere i. q. in medium prodire (ad dicendum, ad rem gerendam, v. l. 70), surgere, apparere*: a *absolute aut saepe acced. vel subst. praedicativo (rarius adi., particip. l. 80. p. 1871, 22 al.) vel enunt. relat.*: CIC. Quinct. 62 neminem -isse, qui Quinctium iudicio defenderet (p. red. in sen. 26 defensor [*al.*]). S. Rosc. 5 ego huic causae patronus -iti (dom. 40). Caecin. 102 *ut* quisquam -at ..., qui ... dicat (*saepe. cf.* Tusc. 4, 6 dicens. VVLG. act. 5, 36; ἀνέστη). Sull. 34 rerum, ... quas ... gessi, ... Torquatus ... ⟨f⟩autor, adiutor, particeps -itit (epist. 1, 9, 11 *al.*). Flacc. 2 si forte ... aut beneficii huius obtrectator aut virtutis hostis aut laudis invidus -isset (*al.*). Phil. 2, 28 aemulum (QVINT. inst. 10, 1, 123. *cf.* CIC. leg. 3, 31 imitatores [*al.*]). de orat. 1, 10 *in*

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

philosophia multi perfecti homines -erunt (*al.*). 1, 95 fore aliquem aliquando, qui ... -at talis orator, qualem quaerimus (3, 80 Brut. 32 *al.* PLIN. nat. 7, 133 TAC. dial. 40, 3. *saepe*). nat. deor. 1, 21 cur mundi aedificatores repente -erint, innumerabilia saecla dormierint (*opp.*). ad Brut. 1, 10, 3 (9, 18, 3 Sj.) ut nemo ... auctor -ret (BRVT. Cic. ad Brut. 1, 17, 2 [9, 25, 2 Sj.]. LIV. 2, 48, 2 VELL. 2, 68, 2 TAC. ann. 13, 23, 1 *al. saepe*). *al.* OV. met. 6, 654 *Procne* suae cupiens -ere nuntia cladis (VAL. FL. 4, 170 *al.*). LIV. 3, 13, 1 Volscius ... testis -erat (3, 24, 3. 40, 37, 6 *al.*). 3, 33, 10 Iulius ... accusator ad populum -itit (22, 49, 11 *al. cf.* 38, 58, 12). 3, 38, 2 nec vindex quisquam -it aut futurus videtur (VAL. MAX. 6, 3, 8 *al.* OCTAVIA 256 *al. cf.* VAL. MAX. 3, 4, 5 punitor [6, 1, 8]. IVST. 8, 3, 5 ultor [*al.*]). 7, 14, 2 ne quis alius *dux* ... -ret (*al. cf.* 25, 37, 12 imperator [*al.*]). *al.* VELL. 1, 8, 2 Hercules victor -itit (IVST. 25, 5, 5 numquam inferior, plerumque ... victor. *saepe. cf.* 29, 3, 5 superiores [*al.*]). TAC. ann. 14, 4, 2 (4) proditorem (*al.*). *al.* PLIN. epist. 4, 2, 2 heres (*v. vol. VI 3, 2649, 55 sqq. et saepe*). *al.* EDICT. praet. dig. 47, 10, 17, 10 *nisi* procurator quisquam -at, qui ... agat (*saepe*). SCAEV. dig. 4, 4, 39, 1 emptor (*saepe*). 17, 1, 60, 4 debitor (*al.*). PAPIN. dig. 19, 2, 53 fideiussor (*al.*). VLP. dig. 40, 5, 4 pr. successor ([*syn.* exstare]. *al.*). *al.* TERT. ieiun. 12 p. 290, 14 prophetae (*al. cf.* CASSIOD. Didym. in I Ioh. 4, 1 p. 63, 11 multi -bant fingentes se ... habere prophetiam [ἐτύγχανον ὑποκρινόμενοι]). *al.* RVFIN. Adamant. 1, 21 p. 41, 29 multi ex *prophetis* ... martyres -erunt (ἐμαρτύρησαν. *al.*). CASSIOD. Ios. c. Ap. 2, 151 qui ... legis amatores -erunt (ἐπιθυμηταὶ γενόμενοι). *et saepe.* **b** *additur unde*: CIC. de orat. 1, 31 ex infinita multitudine hominum -ere unum, qui *eqs.* (Brut. 31 huius ex uberrimis sermonibus -erunt doctissimi viri. orat. 12 oratorem ... non ex rhetorum officinis. Att. 7, 5, 4 ex victoria ... tyrannus -et. *al.* LACT. inst. 1, 5, 4 *deus* ex infinito [*syn.* apparuerit]. *al.*). rep. 2, 47 de rege dominus (TERT. adv. Val. 33 p. 209, 8 -erunt ... de schola ipsius discipuli super magistrum. LACT. inst. 5, 9, 15 non ... de nostro, sed ex illorum numero semper -unt, qui *eqs.* AVG. in psalm. 54, 9 p. 634). fin. 5, 7 ab *Academicis* ... oratores, ab his imperatores ... -erunt. AVG. civ. 21, 6 p. 499, 22 D. unde magicae artes earumque artifices -erunt. *et al.*

2 *de rebus* ([*cf.* p. *1870, 70*]. *fere incorp.; corp. l. 53*): **a** *fere i. q. apparere, conspicuum, manifestum fieri*: VARRO frg. Gell. 16, 18, 6 voluptas ... vel utilitas talium disciplinarum in postprincipiis -it. frg. Aug. civ. 21, 8 p. 504, 16 D. in caelo mirabile -itit portentum (*al. cf.* SVET. Cal. 57, 1 prodigia [*al.*]. CLAVD. DON. Aen. 3, 390 p. 320, 4; *syn.* proferrentur. *al.*). CIC. S. Rosc. 137 *virorum fortium* opera eximia in rebus gerendis -itit. Verr. II 3, 178 nova ... alia res ... -itit (-it *O*) in hoc crimine, quae tollat ... dubitationem (*al.* HIL. trin. 7, 11 p. 207^B res -it in verbo, verbi res enuntiatur in nomine). Flacc. 103 qui tum animus L. Flacci ..., qui amor in patriam, quae virtus, quae gravitas -itit (Sest. 12 rep. 3, 4 *al. cf.* LIV. 3, 12, 3. PLIN. nat. 7, 101 fortitudo in quo maxime -erit, immensae quaestionis est). de orat. 1, 53 vim -ere oratoris in hominum mentibus ... incitandis (SEN. nat. 3, 21, 2; *syn.* adparet). Brut. 161 dicendi Latine prima maturitas in qua aetate -isset (*al.*). Tusc. 1, 33; *syn.* apparet. div. 1, 23 fingebat ... in Chiorum lapicidinis saxo diffisso caput -isse Panisci (*v. l. 37.* 2, 49. *cf.* PLIN. nat. 36, 14 *lapide diviso* imaginem Sileni intus -isse). Att. 8, 14, 2. epist. 1, 9, 13 incredibilis Italiae ... consensus. *al.* SVET. Aug. 94, 4 in corpore ... -isse maculam. *al.* CAPITOL. Ver. 9, 2 notis prope veneni -entibus. VOPISC. Aurelian. 31, 4 crudelitas ... eatenus -itit, ut *eqs.* (*seq.* ostentans). BOETH. herm. sec. 1, 3 p. 75, 20 sine conpositione intellectuum verborumque veritas et falsitas non videtur -ere (*al.*). *et saepe.*

b *fere i. q. evenire, incidere* (*accidere: l. 75. 77*): CIC. div. 1, 52 somnia, quorum eventus mirabiles -erunt (*cf.* CLAVD. DON. Aen. 1, 140 p. 37, 12 effectus ... continuo -itit. *al.*). epist. 5, 8, 2 -itit tempus optatum mihi. IAVOL. dig. 7, 1, 54 condicio (*al.* IVLIAN. dig. 7, 4, 17; *opp.* pendente [13, 1, 14 pr. *al.*]. 35, 1, 30; *opp.* defecerit. AFRIC. dig. 35, 2, 88, 1. *v. etiam V. i. R. I 876, 51 sqq.*). IVLIAN. dig. 12, 1, 19 pr. casus, in quem obligatio collata fuisset (POMPON. dig. 36, 2, 13 *al.*). 19, 5, 3 contractus. SCAEV. dig. 31, 88, 5 ante diem -entem solutum est (VLP. dig. 29, 2, 71, 1 *al.* COD. Theod. 5, 1, 1, 3 *al.* COD. Iust. 6, 51, 1, 7; *syn.* impleatur. *al.*). CLAVD. DON. Aen. 4, 625 p. 410, 22 dicunt *Didonis imprecationem* ... in Hannibale -isse. BOETH. cons. 5, 6, 24 W. (*v. s.* exsto *II B 2b*). 5, 6, 32; *syn.* evenire, fierent. *al.* *nota pendere*: *acc. c. inf.*: THEOD. MOPS. in Eph. 4, 1 p. 163, 21 sustineant se invicem, ... etsi delinquere aliquem aliquando -erit (*impersonaliter, v. p. 1868, 74*). *enunt. per* ut: THEOD. MOPS. in Eph. 4, 10 p. 168, 11 unde et quomodo ... Christo id -itit, ut ista adsequeretur (*add. pron. cf. l. 82. 84*).

c *in conclusione rationis, fere i. q.* (*ex praemissis*) *sequi*: CIC. fin. 5, 19 ex eo ..., quod statuerit esse, quo primum natura moveatur, -et recti etiam ratio atque honesti. ac. 1, 41 ex qua *inscientia* -bat etiam opinio, quae esset imbecilla. *nota pendere*: *inf.* (*acc. c. inf.; add. pron.: l. 83*): CIC. fin. 5, 24 ita finis bonorum -it secundum naturam vivere. nat. deor. 1, 12 ex quo -it et illud, multa esse probabilia. *enunt. per* ut (*add. pron.: p. 1872, 2*): CIC. fin. 5, 67 quando ... inest in omni virtute cura quaedam quasi foras spectans ..., -it illud, ut amici ... propter se expetendi sint. fat. 18 ut sine causa fiat aliquid, ex quo -et, ut de nihilo quippiam fiat (*v. p. 1868, 74*).

B *i. q. effici, gigni, exoriri* (*v. p. 1870, 71. cf. et p. 1869, 18. 75*): **1** *de animantibus: fere i. q. nasci, procreari* (*i. q. e loco oriundum esse: l. 18*): CIC. nat. deor. 1, 97 *beluarum genera* multa ... terra mari ... -unt (*syn.* gignantur. AVG. civ. 12, 12 p. 528, 25 D. hominum genus prius sine hominibus gignentibus -isse. *al.*). div. 1, 36 fetus -itit in sterilitate naturae (*sc. e mula*). LVCR. 2, 702; *syn.* fieri, egigni. 2, 871 vivos -ere vermes stercore de taetro (PLIN. nat. 17, 221; *syn.* nascuntur). 4, 1218 *nati* similes -ere avorum possint. 4, 1228; *syn.* oritur. PLIN. nat. 9, 154 *pulices* (*syn.* gignitur). GELL. 14, 1, 29 ut -ant per ... stellarum ... similitudines Socratae simul ... multi. RVFIN. Orig. princ. 1, 7, 3 p. 88, 2 utrum animae ... pariter cum ipsis corporibus -erint an anteriores corporibus videantur. PROSP. chron. I p. 403, 297 Lucretius ... -itit (*ex Hier. chron. a. Abr. 1923* nascitur). *al.* *acced.* a, de, ex, unde: CIC. leg. 2, 6 rem publicam ... municipio (*i. Arpino. cf. l. 6*) gratias agere ..., quod ex eo duo ... conservatores -issent (RVFIN. apol. Orig. 9 p. 606^A *ex prima anima Adam* omnium hominum animas -ere [AVG. civ. 8, 26 p. 365, 16 D. daemones ... ex ... mortuorum animis]. AVG. civ. 12, 10 p. 526, 29 D. hominem ... ex homine. SVLP. SEV. chron. 2, 30, 7 Christianos ex Iudaeis -isse. *al.*). PS. TERT. haer. 2 p. 216, 15 dicunt ... de ... primario Aeone ... alios Aeones -isse (HIL. in Matth. 31, 3 p. 1067^A *filium* de infinitate paternae substantiae -isse [*syn.* esse prolatum, effectum]. *al.*). AVG. civ. 16, 8 p. 135, 8 D. unde (*syn.* prodierint, propagata esse). anim. 1, 13, 16 p. 316, 27 *nascentium animae* -entes a deo (gen. ad litt. 4, 17 p. 114, 13). *et al.*

2 *de rebus* (*addit.*: ab: *l. 73. p. 1873, 19.* de: *l. 33. 62.* ex: *e. g. l. 34. 43. 45. 47. 50 et saepe.* hinc: *l. 41. p. 1873, 15 al.* unde: *l. 82. p. 1873, 17. cf. l. 62 al.*): **a** *corp.* (*praeter l. 35. 37*): CIC. nat. deor. 2, 27 *aëris vapor* -it motu eius caloris, qui aquis continetur (*cf.* PLIN. nat. 2, 152 nebulas [*syn.* gigni. LACT. ira 10, 20 de halitu terrae]). 2, 92 ex aethere ... innumerabiles flammae siderum -unt (*cf.* SEN. nat. 1, 1, 5 ignes. *al.*). div. 2, 44 fulgores et tonitrua (*al.*). LVCR. 1, 198 *non* sine principiis ullam rem -ere posse (*al.*). 3, 154 sudores ... palloremque ... toto corpore. SEN. nat. 5, 4, 3 ventus (*cf.* PLIN. nat. 2, 131; *syn.* coorti. *al.*). *al.* COLVM. 12, 42, 2 *poma* decoquuntur, donec crassamen in modum faecis -at. PLIN. nat. 2, 151 *arcus caelestes* (*syn.* fiunt). *al.* LACT. inst. 2, 8, 57 et materiam ... et mundum ... natura -isse (AVG. civ. 8, 2 p. 322, 13 D. hinc [*syn.* gignuntur]. FAVST. REI. grat. 2, 3 p. 63, 29; *syn.* nascatur. *al.*). HIL. trin. 10, 25 p. 364^B *Christi corpus non* ex vitiis humanae conceptionis -ens, sed in formam corporis nostri ... subsistens (*opp.*). SVLP. SEV. chron. 1, 19, 5 ex metallis conflatis vituli caput -itit. *et al.* **b** *incorp.* (*selecta; v. etiam l. 31*): bellum, seditio, inimicitia *sim.*: CIC. Verr. II 5, 8 ne quod ex *Sicilia* ... bellum posset -ere (LIV. 2, 32, 6 TAC. hist. 4, 74, 3 *al.*). leg. agr. 2, 90; *syn.* exortum ac natum. Cael. 31 odium ... cum ... discidio (61; *opp.* extincta. de orat. 3, 61). de orat. 1, 140 controversias ... ex scripti interpretatione (ad Q. fr. 1, 1, 7; *syn.* nascuntur. *al.*). 2, 110. Tusc. 4, 21 ira nascens et modo -ens (off. 1, 136; *syn.* appareat. *al.*). Lael. 34 ex *honoris certamine* ... inimicitias (*al.*). Att. 7, 26, 3 *al.* CAES. Gall. 6, 5, 2 ne quis ... ex eo ... odio civitatis motus -at (*al.* LIV. 6, 32, 5 *al.*). *al.* LIV. 28, 12, 4 seditio (*al.*). TERT. anim. 3, 1 p. 302, 27 haereses (CYPR. epist. 74, 3 p. 801, 11 *al.*). *et al.* morbus, malum *sim.*: VARRO rust. 2, 3, 9 *in grege* cito -at pestilentia (*al.*). CIC. Verr. II 1, 39 hoc ... occultum ... malum non modo non -it, verum etiam opprimit, antequam *eqs.* (AVG. civ. 19, 5 p. 363, 23 D. ex ... occultis insidiis). Tusc. 3, 28 aegritudinem (*al.*). 4, 24 morbus et aegrotatio (4, 31; *syn.* eveniunt. *cf.* LVCR. 6, 660 sacer ignis. AVG. civ. 22, 22 p. 606, 25 D. de ... corpore). CVRT. 6, 9, 22 unde praesidium petieram, periculum -itit (*al.*). PLIN. epist. 4, 25, 1 ex tacitis suffragiis vitium (*v. l. 72*). AVG. civ. 5, 18 p. 223, 28 D. temptatio (*cf.* 14, 3 p. 8, 8 ex ... corruptione carnis ... incitamenta vitiorum). *et al.* facinus *sim.*: CIC. S. Rosc. 38 tam *singulare maleficium* ... ita raro -itit, ut *eqs.* Catil. 1, 18 facinus. *al.* LIV. 28, 25, 6 scelus (*al.*). SVET. Dom. 16, 1. *et al.* *res optandae, eximiae*: CIC. Arch. 15 cum ad naturam eximiam ... accesserit ratio ..., tum illud ... praeclarum ac singulare solere -ere. de orat. 2, 6 talem ... eloquentiam (*cf.* TAC. dial. 37, 6). 3, 170 verborum virtus atque laus tribus -at ex rebus (leg. 1, 46 virtutes et vitia [*v. l. 64*] ... ab ingeniis. *al.*). leg. 1, 43; *syn.* nascuntur. Tusc. 5, 67 ex perpetuis ... gaudiis ... vitam beatam (*al.*). 5, 71; *syn.* efflorescunt. *al.* PROP. 3, 6, 42 mihi si e[t] tanto ... concordia bello -erit. SEN. epist. 66, 38 bonum (*al.*). *et al.* quaestio, status (*sc. rhet.*) *sim.*: CIC. part. 70 ex qua partitione tria genera causarum -erunt (top. 92). 105 disceptatio (108). top. 47. 93 status coniecturalis (95. MART. CAP. 5, 450; *syn.* nascuntur. *al.*). Lael. 67 quaestio (*al.*). VLP. dig. 43, 18, 1, 1 locati *actio*. *et al.* *affectus animi* (*v. et l. 52. 60*): CIC. S. Rosc. 75 ex luxuria -at avaritia (*syn.* creatur, erumpat, gignuntur). fin. 1, 63 formidines (*al.*). nat. deor. 1, 6 unde hoc philosophandi nobis subito studium -isset (QVINT. inst. 2, 15, 37). Lael. 27 sensus ... amoris (Tim. 44; *Plato 42^A* γίγνεσθαι). off. 3, 36

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cupiditates (al.). et al. quae in rerum natura eveniunt: Cic. Verr. II 4, 69 flamma divinitus -isse ..., quae deleret ... templum (Hirt. Gall. 8, 42, 2). div. 2, 60; syn. oritur. al. Lvcr. 3, 301 aurae faciunt membris -ere motum (Plin. nat. 2, 195 terrae [al.]). al. Caes. Gall. 3, 15, 3 subito malacia ac tranquillitas -itit. Sen. nat. 7, 19, 1 al. Cvrt. 4, 7, 6 intolerabilis aestus (al.). Plin. nat. 2, 51. 2, 98. 12, 110 al. Chalc. transl. p. 37^{E} dies ... et noctes et menses et annos ... nascente mundo iussit -ere deus ([γένεσιν ... μηχανᾶται]. al.). Boeth. cons. 5, 1, 9 W. nihil ex nihilo -ere. al. risus, clamor, tonus sim.: Cic. de orat. 2, 235 risus (syn. concitetur, erumpat). Caes. Gall. 7, 84, 4 clamor ... post tergum pugnantibus -it (al.). Tac. dial. 10, 7 assensus. Fav. Evl. p. 21, 15 tonus ([syn. orietur]. cf. Boeth. mus. 4, 15 p. 341, 19). Boeth. mus. 4, 5 p. 315, 7 ex chordis longioribus ... gravitas -it (syn. nascitur). al. causa, necessitas, initium: Cic. nat. deor. 1, 55 hinc ... fatalis necessitas (Hil. in Matth. 18, 10 p. 1022^{C} irascendi. Avg. civ. 19, 7 p. 367, 4 D. al.). Qvint. inst. 1, 2, 2 unde causas turpium factorum saepe -isse (Tac. ann. 15, 15, 2 proelii. Cod. Theod. 3, 5, 2, 1 matrimonii non contrahendi causa ab sponsa. al.). Tac. ann. 12, 49, 2 initium belli.

C '-ere in alqd.', fere i. q. in aliquam speciem informari, mutari: Hil. trin. 1, 4 p. 27^{D} natura, quae fortuitis motibus ... in aliquid -ret (Priscill. tract. 10, 124). 3, 5 p. 78^{B} aqua in vinum mutata non permixtio fuit, sed creatio ... ex alio in aliud -ens. 6, 11 p. 165^{B} id, quod per nativitatis veritatem ex deo in deum -itit, non aliunde quam ex deo esse (cf. 7, 11 p. 207^{B} sapientia et virtus cum in deum filium cum substantia verae nativitatis -erint [syn. sint nata]). 7, 14 p. 211^{A} omne coeptum aut ex nihilo in aliquid -it aut ex alio in aliud proficit. myst. 1, 3 p. 5, 2 quia os ex carne detractum et rursum carne indutum in corpus -erit.

III evanida vi locali: i. q. fieri, necnon i. q. esse (gr. ὑπάρχειν, τυγχάνειν, εἶναι. primum in formis perf., unde ea notio ad formas praes. translata est, cf. exstare. nota opp. fieri: p. 1875, 74):

A generaliter: Varro rust. 2, 1, 3 sive ... aliquod fuit (syn.) principium generandi animalium ... sive contra principium horum -itit nullum. Cic. off. 1, 107 ut ... in corporibus magnae dissimilitudines sunt (syn.), ... sic in animis -unt maiores etiam varietates (Sen. epist. 92, 30. Cassiod. Didym. in I Ioh. 2, 4 p. 44, 31 oblivio ... in deo non ... -it [ὑπάρχει]. 4, 8 p. 69, 8; syn. est). Apvl. Plat. 1, 7 prioris ... formae tres species -ere. Arnob. nat. 2, 56 p. 93, 1 deos nonnulli esse (syn.) abnegant, ... alii vero -ere neque humana curare. Avg. ord. 2, 7, 22 p. 161, 28 deus poterat ... bonum malumque secernere, si -isset (antea: non erat malum). Rvstic. Conc.^{S} I 4 p. 15, 26 quae res apostolorum concilia ... per totum mundum fecit -ere (gr. Isid. Pel. epist. 5, 21 p. 1337^{B} εἶναι). Favst. Rei. grat. 2, 9 p. 77, 16 cum transgressio nondum -ret. Bened. reg. 2, 40 non servo ... praeponatur ingenuus, nisi alia rationabilis causa -at. et saepe.

B specialiter et significantius: 1 in philos. (theol.): i. q. exsistentiam habere, 'vere' (e. g. l. 57. 59. 63) esse (gr. [ὄντως] εἶναι, ὑπάρχειν. opp. accidere: l. 75. nota: -ens esse: l. 56. p. 1874, 2. part. praes. nonnullis locis fere pro adi. [cf. p. 1875, 84 sqq.] accipi potest): Iren. 3, 18, 1 non tunc coepit filius dei, -ens semper apud patrem. al. Chalc. transl. p. 28^{A} quod gignitur, est incertum nascens et occidens neque umquam in -endi condicione ... perseverans (ὄντως ... ὄν). p. 38^{C} archetypus ... omni aevo semper -ens est (comm. 288 p. 319, 7 proprie ... et principaliter [cf. l. 74]. 330 p. 355, 4 vere. Evseb. Candid. epist. 2 p. 9, 11 W. id ... quod ab ingenito -ens est [gr. Theodoret. 1, 6, 5 ὑπάρχον. cf. Cassiod. hist. 1, 16, 3 -it]). p. 50^{C} simulacra ... vere -entium rerum miro ... modo formata ab isdem vere -entibus rebus (ὄντων. p. 52^{C}; ὄντως ὄντι. al. Avg. civ. 12, 18 p. 541, 5 D. quod dicitur prius et posterius, in rebus prius non -entibus et posterius -entibus fuit). p. 52^{B} in consideratione vere -entis ... naturae (ἀληθῶς ... ὑπάρχουσαν. al. Avg. anim. 2, 3, 5 p. 339, 20 ex alia iam creata atque -ente natura. gen. ad litt. 7, 22 p. 221, 6 -entibus perfectisque). comm. 27 p. 92, 23 -endi causa (Avg. immort. 11, 18 p. 1030$^{fin.}$ Rvstic. Conc.^{S} I 4 p. 84, 9). 284 p. 314, 19 aliquid ... dissolvetur -ens in aliud -ens (cf. 286 p. 316, 4 silva non sit -ens quid [gr. Aristot. p. 192^{a}, 4 οὐκ ὄν]). 297 p. 326, 5 -ente providentia mala quoque necessario substitisse (sic syn.: Rvfin. Orig. princ. 1, 2, 9 p. 40, 12 quasi prius non -erit virtus dei, sed postea ad subsistentiam venerit eqs. Dionys. Exig. Conc.^{S} I 5 p. 301, 22 non -it humana substantia [gr. I 1, 6 p. 160, 16 ὑφέστηκεν. syn. Rustic. Conc.^{S} I 4 p. 238, 22]). al. Rvfin. Orig. princ. 1, 2, 2 p. 30, 4 quae principaliter (v. l. 56) -unt (opp. quae accidunt consequenter). Prvd. apoth. 723 deus ex nihilo nulla -ente creavit mundum materia. Avg. civ. 10, 31 p. 454, 7 D. semper -ente deo creatore (Conc.^{S} I 3 vers. Tur. p. 11, 13; gr. I 1, 1 p. 18, 17 ὑπάρχων. opp. homo factus. p. 156, 4; gr. I 1, 2 p. 84, 10 ὄντα. v. p. 1876, 23. al.). immort. 11, 18 p. 1030 animus interit ... dum ipsa -endi specie privatur. Conc.^{S} I 3 vers. Tur. p. 11, 29 extra carnem -ens et velut solitarie ex deo verbum (gr. I 1, 1 p. 18, 34 ὑπάρχων. p. 77, 6 in forma dei [e Phil. 2, 6 ὑπάρχων. Vulg. cum ... esset]. al.). al. Favst. Rei. grat. 2, 9 p. 77, 9 imago nondum -entis substantiae (v. l. 72). Ps. Boeth. fid. cath. 33. et al.

c. nomine praedicativo: Favstin. trin. 1, 7 p. 43^{A} Christus est aequalis -ens deo (v. p. 1873, 50). 1, 10 p. 45^{A} de splendore ipsius dei -entis sempiterni luminis. al. Avg. immort. 8, 15 p. 1029 quod ... per se est, nullo ... motu ... opus habet ..., omni copia sibi se ipso -ente. c. Maximin. 2, 22, 3 p. 794$^{fin.}$ signa ... aliud -entia et aliud significantia. Conc.^{S} I 3 vers. Tur. p. 69, 10 verbum, quod ante Mariam ... filius -bat patris (gr. I 1, 2 p. 40, 22 ὄντα. syn. I 5 p. 119, 34 erat. Mar. Merc. Conc.^{S} I 5 p. 24, 40 unusquisque nostrum ex se -ens appellatur filius dei [gr. I 1, 7 p. 99, 4 ὑπάρχων. syn. I 2 p. 68, 13 est]). Rvstic. Conc.^{S} I 4 p. 84, 11 filium ... genitum ... non eum, qui hunc genuit, -entem. al.

2 i. q. in rebus esse, exstare: a de hominibus: fere i. q. in vita esse: Mod. dig. 26, 4, 4 tutore defuncto si liberi ... -ant (Cod. Iust. 1, 5, 19, 1 al.). al. Avg. civ. 16, 1 p. 121, 2 D. nullus hominum post diluvium. Cod. Theod. 3, 8, 2, 1 nullo -ente fratre et superstitibus (syn.) ... sororibus tantum (al.). 5, 1, 3 personis ([extantibus l. v.]. al.). Conc.^{S} I 5 p. 174, 21 ad breve ... tempus vitam ducimus, ad non -endum ... omni modo pervenimus. Cassiod. Didym. in I Petr. 1, 2 p. 10, 12 ⟨non iam⟩ -entibus eis (i. electis) Petrus eloquitur (νῦν ὑφεστηκόσιν). var. 5, 24, 1 p. 157, 33 intestata nullis -entibus proximis mortua est. Cod. Iust. 6, 23, 7 (a. 290) -ente herede (al.). al. b de rebus (fere litterarum documentis, edictis sim. corp.: e. g. l. 25. 32. 33): Cod. Greg. Visig. 12, 2, 2 (= Iust. 4, 21, 5 [a. 240]) non -entibus instrumentis vel aliis argumentis (antea: vi ignis extinctis). Paneg. 9, 7, 2 Virtutis et Honoris consecrata -ere ad posteros monimenta voluerunt. Cod. Theod. 4, 4, 5, 1 (= Iust. 6, 23, 20, 1) cum scriptae ... deficientium -erint voluntates (cf. Cod. Iust. 3, 38, 12 pr. testamento). 8, 5, 5 pr. iam dudum nostrae clementiae iussa -unt. al. Conc.^{S} I 3 vers. Tur. p. 32, 17 peccato non -ente (gr. I 1, 1 p. 39, 14 οὔσης, syn. Dionys. Exig. Conc.^{S} I 5 p. 241, 19 extante). Cod. Iust. 2, 3, 17 (a. 286) scriptura non -ente aliis probationibus ... veritas comprobari potest. 5, 71, 16 pr. (a. 294) fructibus non -entibus condictionem competere. 6, 46, 6, 2 res si et ipsa appareat vel si non -at (syn. extat). et al.

C peculiaria et grammatica quaedam: adhibetur pro: 1 verbo q. d. copulativum (cf. Schmalz-Hofmann^{5} p. 610): a vario usu: Varro rust. 2, 7, 7 pecora, quae post tempus nascuntur, fere vitiosa atque inutilia -unt (al.). Rhet. Her. 1, 13, 23 si furiosus -et (Lex XII tab. ⟨escit⟩. indidem: Cic. inv. 2, 148 est. Tusc. 3, 11 esse incipit). 4, 26, 35 in patriam cuiusmodi fuerit (syn.) habetis, nunc in parentes qualis -erit considerate (Cic. Phil. 13, 17. Gell. 17, 20, 9; gr. Plato conv. p. 181^{A} ἀπέβη, syn. fit. Rvfin. hist. 1, 8, 16; γέγονεν. Cassiod. Ios. c. Ap. 1, 190 quales circa leges -imus [πῶς ἔχομεν]. al.). Cic. Catil. 4, 2 meum consulatum ... fatalem -isse (syn. fore). Pis. 82 simillimus (Plin. epist. 3, 3, 1 ut filius ... avo similis -at. al.). Mil. 64 illa falsa fuerunt, quae certe vera -issent, si eqs. (Plin. nat. 17, 40 al.). de orat. 2, 194; syn. div. 1, 80 esse. Att. 10, 11, 3 epist. 3, 11, 2 al. Lvcr. 3, 621. Nep. Timol. 1, 1 magnus ... hic vir (Conc.^{S} I 3 vers. Tur. p. 70, 28 multa et maxima -unt ... divina beneficia [gr. I 1, 2 p. 42, 9 τυγχάνουσιν, syn. Cypr. eleem. 1 p. 373, 2 sunt]. al.). Cvlex 231 -at par officium (al.). Ov. epist. 20, 115 quotiens -ere perfida temptas (Val. Max. 9, 6, 3). met. 15, 751 al. Val. Max. 5, 1 ext. 1 quod apud Persas capital -isset. 5, 3 ext. 2 urbs ingrata (cf. Tert. paenit. 7, 14; syn. 7, 11 esto. al.). 6, 4, 1 quam graves fasces consulis -issent (Cod. Theod. 5, 16, 34 [= Iust. 11, 68, 6] consortibus suis gravis ac molestus. al.). al. Cels. 1 prooem. 47 Hippocratem et alios ... non ideo quidem medicos fuisse, verum ideo quoque maiores medicos -isse. Colvm. 7, 6, 8 caprae steriles -ant. 11, 3, 51 al. Plin. nat. 25, 152 cicuta inremediabilis -it (syn. est). al. Tac. dial. 20, 6 al. Itala Luc. 16, 11 (Tert. adv. Marc. 4, 33 p. 531, 1) fideles non -istis (ἐγένεσθε, Vulg. fuistis. al.). Cypr. patient. 19 p. 410, 23; syn. invenitur. al. Vvlg. II Macc. 4, 49 Tyrii ... liberalissimi -erunt (μεγαλοπρεπῶς ἐχορήγησαν. al.). Conc.^{S} I 3 vers. Tur. p. 48, 8 qui sic procul -it (gr. I 1, 1 p. 73, 26 ὄντα). p. 59, 14 cum certum -at (gr. I 1, 2 p. 11, 6 τυγχάνοντος. syn. I 2 p. 34, 23 sit). p. 63, 23 aliena ... haec -unt ab orthodoxa fide (gr. I 1, 2 p. 31, 20 τυγχάνει. al.). Rvstic. Conc.^{S} I 4 p. 9, 20 vis purus -ere (gr. Isid. Pel. epist. 1, 130 p. 362^{C} καθαρεῦσαι). al. Boeth. arithm. 1, 6 p. 15, 9 in hac divisione utraeque partes inpares -erunt (syn. factae sunt. al.). Vitae patr. 5, 15, 73 p. 966^{B} fratrem ... subiectum -ere (gr. Nau 1912 p. 207 n. 315 ὑποταγῆναι). Cassiod. Ios. c. Ap. 1, 188 sacerdotes ... circa mille et quingentos -ere (εἰσίν). 2, 17; γενέσθαι. Didym. in I Petr. 2, 9 p. 22, 7; εἰσίν, syn. esse. al. et saepe.

b in certis structuris: α c. gen. (abl. l. 84 sqq.) qualitatis: Val. Max. 5, 6 ext. 5 quam benignae ... pietatis erga patriam ... homines -erint. Colvm. 11, 3, 22 ulpica existimantur neque acerrimi saporis -ere. Plin. nat. 7, 28 corpora hominum cubitorum quinum ... -ere. Tert. carn. 15 l. 21 angeli non terrenae carnis -erunt. al. Edict. imp. Constant. de accus. (CIL III 12043) 34 ne quis ... aud⟨ac⟩iae similis -at. Ps. Avr. Vict. epit. 16, 2 Marcus Aurelius virtutum omnium ... -itit. Hier. epist. 22, 38, 3 p. 203, 14. Epiphan. de mensur. 30 talentum ... -it ... CXXV librarum (gr. 34 ὑπάρχει). Cassiod. Ios. antiq. 1, 5 p. 8, 16 cum sexaginta duorum et centum annorum pater ... -ret (gr. 1, 85 τυγχάνοντος). et al. abl.:

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

CIC. Sulla 58 cuius pater . . . singulari -erit in rem publicam . . . fide. p. red. ad Quir. 8 tanto in me amore -itit *frater* (SVET. gramm. 15,1). 15. epist. 10, 6, 3 qui animo -itit in rem p. consulari. FRONTO p. 96, 17 N. qui sublimi ingenio -erunt. *et al.* β *c. dat. (gen. l. 10 sqq.) possessoris*: IVST. 7, 2, 14 Alexandro tanta omnium virtutum natura ornamenta -ere, ut *eqs.* CONC.S II 3, 3 p. 28, 13 rogamus hoc nobis -ere a vestra iustitia, ut *eqs.* (*gr. II 1, 3 p. 23, 13* ὑπάρξαι). SIDON. epist. 9, 13, 5 licet omnibus eadem scribendi materia -ret. COD. Iust. 1, 40, 6 (*a. 385*) si cuiquam tale -at ingenium, ut *eqs.* ISID. nat. 3, 4 talis . . . gentilibus -itit stultitia. *gen.*: TERT. adv. Marc. 4, 16 p. 471, 15 eiusdem erit secundus gradus, cuius et primus, facilius quam ut eius sit secundus, cuius non -itit primus. CASSIOD. in psalm. praef. 2 p. 14C probatur . . . psalmos non multorum -ere, sed tantum ipsius *David.* γ *c. dat. finali (acced. dat. comm. personae: l. 17. 18. 19; cf. struct. fin. per* ad: *l. 19*): PS. CIC. exil. 10 quod putavi fore gaudio, id -itit exitio. CLAVD. DON. Aen. 7, 470 p. 71, 1 iuventus . . . ipsa sibi -itit hortamento. VINCENT. LER. 11, 5 *haeretici* non parvae temptationi catholicis hominibus -erunt. *similiter*: MAX. TAVR. serm. 14 p. 559D illi (*i. Adam*) esca -itit ad mortem.

2 *verbo auxiliari*: a *in formis perf. pass.*: CARM. Suet. gramm. 18 Zmyrna . . . Crassicio se dixit nubere velle, intima cui soli nota sua -erint. LACT. frg. 5 p. 157, 22 hi . . . adfectus a deo ab initio hominis -unt conditi et naturae humanae . . . sunt insiti. NOVELL. Iust. 112, 1 si . . . heres in iudicio victus -erit (τὴν ἥττονα ψῆφον ἀπενέγκοιτο). LEX Visig. 8, 3, 13tit. si fructifera loca ab animalibus -erint (fuerint *l. v.*) dissipata. 9, 1, 2 quandocumque *servus fugitivus* . . . inventus -erit (fuerit *l. v.*). b *in periphrasi formarum act.* (*cf. Löfstedt, Synt. I² 255*): SEDVL. op. pasch. 1, 27 p. 190, 15 nonnulli . . . holerum veneratores -unt (*syn. carm. pasch. 1, 273* venerantur). ORIBAS. syn. 3, 12 p. 851, 32 *emplastrum* omnes plagas recentes victor -it (*i. vincit; gr. 3, 11, 3 p. 64, 22* ἐνίκησε).

3 *in usu suppletivo pro eis formis, in quibus verbum 'esse' deficit: supplet*: a *partic. praes.* (*de qualitate vicaria*: AVG. loc. hept. 3, 32 p. 577, 3 ἀκάθαρτος ὢν ἀκάθαρτος ἔσται quasi diceret 'immundus -ens immundus erit'. sed non hoc est '-ens', quod graecus dicit ὤν, sed si dici posset 'essens' ab eo, quod est esse, non ab eo, quod est -ere): PS. QVINT. decl. exc. Monac. 5 p. 362, 4 qui duos periclitantes videt filios suos -enti in maiore periculo porrigit manum. EVTYCH. gramm. V 474, 14 '*do*' *verbum* primitivum . . . -ens tertiae debuit esse coniugationis. MARTYR. gramm. VII 170, 1 'veritas' . . . feminini generis -ens. ITALA act. 17, 24 (Iren. 3, 12, 9) *deus* caeli et terrae dominus -ens (ὑπάρχων, *Vulg.* cum sit). Eph. 2, 20 (Aug. c. Faust. 12, 24 p. 352, 17 *al.*) ipso . . . angulari lapide -ente Christo (ὄντος, *om. Vulg.*). Hebr. 3, 2 (Conc.S I 2 p. 62, 34 *al.*) Iesum fidelem -entem ei, qui fecit eum (ὄντα, *Vulg.* qui fidelis est. *al.*). IREN. 1, 3, 2 duodecim annorum -ens dominus (ὄντα. IGNAT. Magnes. 3, 4; ὀκταετής). 1, 4, 1 passionis . . . variae -entis (ὑπάρχοντος). 1, 8, 3 matrem spiritalem -entem (οὖσαν). *al.* FIRM. math. 5, 4, 3 imperiosi . . . -entes et fortes. *al.* CHALC. comm. 14. 76; *gr. Theon Smyrn. p. 149, 17 H.* οὖσα. *al.* ATHAN. Lucif. epist. 8 p. 333, 2 prudentes -entes praevenitis eos. PRISCILL. can. praef. p. 110, 17 *al.* VVLG. Gal. 1, 14; ὑπάρχων. AVG. gen. ad litt. 2, 11 p. 49, 25 c. Pelag. 1, 17, 34 p. 450, 26 *al.* IGNAT. Phil. 9, 1 hominem . . . ingustabilem -entem cibo (ἄγευστον μείναντα). COD. Theod. 10, 15, 1 (= Iust. 2, 8, 3) *al.* CONC.S I 2 p. 33, 18 episcopi -entes . . . sex aut septem (*gr. I 1, 2 p. 9, 21* ὄντες. *cf.* I 3 vers. Tur. p. 128, 7 a . . . patribus . . . -entium numero trecentorum decem et octo [*gr. I 1, 7 p. 96, 1* παρὰ . . . πατέρων . . . ὄντων]. *al.*). p. 33, 27 alios . . . episcopos -entes (*gr. I 1, 2 p. 9, 29* τυγχάνοντας). p. 37, 24 -entis in me brevitatis . . . mensuram (*gr. I 1, 1 p. 26, 7* ἐνούσης [I 3 vers. Tur. p. 198, 3; *gr. I 1, 4 p. 24, 7*]). p. 48, 1 nomen . . . non idoneum -ens (*gr. I 1, 1 p. 36, 20* ἔχον ἱκανῶς. *al.*). p. 54, 13; *gr. I 1, 2 p. 40, 7* ὄντες, *syn. II 3, 1 p. 204, 24* constituti. p. 55, 29 adhuc infans -ens (*gr. I 1, 2 p. 42, 5* ὤν, *syn. II 3, 1 p. 206, 24* dum . . . esset. *al.*). p. 85, 20 vobis ita magnis -entibus (*gr. I 1, 3 p. 5, 32* μεγάλοις). I 3 Rustic. p. 49, 26 confirmatores . . . -entes (*vers. Tur.* consistentes; *gr. I 1, 1 p. 115, 5* τυγχάνοντες). I 5 p. 264, 10 incredibili -ente dispensatione (*gr. I 1, 6 p. 123, 19* ἀπιστουμένης). II 5 p. 4, 27 contrariam -entem . . . intentionem (*gr. II 1, 3 p. 124, 31* καταστάντα). *al.* SEDVL. op. pasch. 1, 14 p. 185, 16 deo plenus -ens (*cf. carm. pasch. 1, 176* plenus . . . deo). *al.* CASSIOD. Didym. in I Petr. 2, 7 p. 20, 12 *Iesus* fundamentum . . . vehementer -ens (ἀποδειχθείς). Ios. c. Ap. 1, 55 actionum . . . inspector -ens (αὐτόπτης γενόμενος). 2, 156; γεγονώς. Clem. Alex. adumbr. p. 83, 17 non ut fiant (*v. p. 1873, 33*) impii, sed -entes iam impii. *al. et saepe.* b *gerundium*: AVG. civ. 14, 13 p. 33, 29 D. *homines sicut dei* melius esse possent . . . non suum sibi -endo principium (*syn. p. 32, 6* sibi . . . fieri atque esse principium). c. Faust. 20, 7 p. 542, 3 *ex deo* est initium -endi. in psalm. 94, 2 p. 1218med. dissimiles -endo recesseramus a deo. trin. 6, 1, 2 p. 924med. deum patrem non esse sapientem nisi habendo sapientiam quam genuit, non -endo per se pater ipsa sapientia. BOETH. cons. 5, 4, 17 W. quae . . . , cum fiunt, carent -endi necessitate, eadem, prius quam fiant, sine necessitate futura sunt. *et al.*

part. praes. **ex(s)istēns**, -entis *pro adi.* *fere i. q. verus*: ALEX. TRALL. 2, 11 spuit . . . lapidem . . . , non . . . pinguem humorem, . . . sed -em lapidem (*gr. 2 p. 153 P.* ὄντως λίθον). *apud philos.*: *v. p. 1873, 48 sqq.*

pro subst.: 1 *masc. pl., i. q. animantes, qui hac aetate in vita sunt*: CONC.S I 3 p. 14, 34 hoc est nulli -ium dubium (*gr. I 1, 1 p. 22, 3* ὄντων). I 5 p. 286, 22 vitae omnium -ium dominus (*gr. I 1, 7 p. 64, 13* ὄντων). 2 *neutr., in sermone philos. et theol., i. q.* τὸ ὄν: IREN. 2, 33, 5 nullius praeteritorum meminit *anima*, sed -ium scientiam hic percipit. CHALC. transl. p. 52D ante mundi . . . exornationem fuisse tria haec: -s, locum, generationem (ὄν. *cf. ad l.* comm. 350 p. 373, 22 '-s' . . . idean sive intellegibilem speciem). comm. 283 p. 312, 24 inpossibile *est fieri* de -e, . . . quia, quod iam dudum est, fieri ad praesens non potest . . . , nec vero de non -e, quia *eqs.* (284 p. 314, 6. 285 p. 315, 7 fieri aliquid tam de -e quam de minime -e et interire vel in -s vel in nihilum [*al.*]. *cf.* 292 p. 321, 18 de -bus consumantur in nihilum. *v. et l. 20*). 284 p. 313, 15 *duplex significatio* nominum -is . . . et non -is. 321 p. 345, 10 inmortalium vereque -ium simulacra. 350 p. 374, 2 -s . . . quia suapte natura sit. *al.* CANDID. epist. 1 p. 8, 1 W. *confessio Arrianorum* (*gr. Theodoret. 1, 5, 4 al.* ἐξ οὐκ ὄντων): *filius* de non -bus est (*syn. Cassiod. hist. 1, 15, 3* ex non extantibus. MART. CAP. 2, 206 illam -em ex non -bus veritatem [CASSIOD. hist. 1, 13, 4 dei . . . verbum ex non -bus factum est; -s enim deus non -em ex non -i fecit. *al. v. p. 1868, 31*]). MAR. VICTORIN. defin. p. 40, 19 (= CASSIOD. inst. 2, 3, 14 p. 122, 24 M.) sublatio omnium -ium, quae Graeci ὄντα appellant. adv. Arrium 4, 12 p. 1122A *deum* principium -ium, substantiarum patrem. *v. p. 864, 75.* *et al.*

deriv.: exsistentia. *compos.*: coexsisto, praeexsisto; inexsistens, omniexsistens. *Hiltbrunner.*

ex(s)itio, -īvī, -īre. *ab* ex *et* sitire. *i. q. valde sitire*: ITALA iud. 4, 19 (Lugd.) pota me nunc pusillum aquae, quoniam -vi (ἐδίψησα, *Vulg.* sitio valde).

exsōbrio, -āre. *ab* ex *et* sobriare. *translate: fere i. q. evacuare, exonerare*: MAX. TAVR. serm. 77, 1 p. 687B (= Ps. AMBR. serm. 58, 1 p. 723A) qui . . . inebriatur caelesti gratia, -atur sarcina peccatorum.

exsolēscere, exsolētus *v.* exol-. *K.*

***exsolvo** (exol-), -vī, -ūtus, -ere. *ab* ex *et* solvere. *scribitur* exo- *saepe.* exsul-: COD. Theod. 6, 23, 2 (R¹). *de formis: perf.* -uere *v. p. 1878, 12.* 'v' *vice vocalis fungitur*: LVCR. 1, 811 -uatur. Ov. fast. 4, 534 -uisse. *in tmesi: p. 1879, 12.* NOT. Tir. 29, 97 -it. *de notione*: GLOSS.L I Ansil. EX 715 exolesceret -retur. 725 -ite liberate (III Abol. EX 73 expedit, liberat, -it). 726 -it reddit. 836 expendisse -visse (III Abol. EX 112). V Aa E 1031 -ere perficere. 1032 -tus dissolutus. *de usu: medio-pass.: p. 1877, 49 al. reflexive: l. 53. 78. p. 1877, 24. 42. legitur inde a* PLAVTO, TER., VARRONE, CIC.; *omisi* ICTorum *exempla plurima, reliquorum pauca.* [*variat c.*: solvere: VLP. dig. 30, 43 pr. VVLG. II Macc. 7, 36. ab-: POMPON. dig. 18, 6, 18 COD. Iust. 11, 6, 5, 1. re-: AMBR. Nab. 7, 34 p. 486, 15. excludere: PELAG. in I Cor. 13, 3 p. 203, 5. *e coni.*: TAC. ann. 12, 37, 3 SYMM. epist. 3, 59, 1. *v. et* PLAVT. *l. 61.* *dub.*: VITR. 5, 8, 2 circumsonantes *loci* (*i. aedificia*) . . . , in quibus circumvagando coacta *vox* -ens ⟨se?⟩ in medio sine extremis casibus sonans ibi extinguatur *eqs.* (*v. p. 1877, 22*). *falso trad.*: COLVM. 1, 8, 12. *interpolatum ad lacunam explendam*: CIC. Catil. 4. 11 (*pars codd., v. app. cr.*).]

I praevalente vi praep. q. e. dirimendi, separandi:

A *proprie et corporaliter: fere i. q. plene et omnino solvere, disiungere sim.*: 1 *res conexas vel alligatas (v. e. g. l. 68. 69), vincula sim. (diremptis nodis) resolvere (transit in notionem aperiendi l. 61, cf. p. 1877, 32): spectat ad*: a *res*: PLAVT. Amph. 783 sq. -e (eam solve *trad.*) cistulam. :: quid ego istam -am? obsignatast recte *eqs.* Rud. 367 properans -vi restim. LVCR. 1, 220 partibus *rerum corporearum* discidium parere et nexus -ere (*v. l. 73. syn.* dissolvat). STAT. silv. 1, 5, 53 pigros . . . -ere amictus (*i. exuere*). 1, 6, 4 compede -ta. TAC. hist. 3, 12, 3 Bassus . . . vincitur, sed -ta statim vincula interventu Hormi (PASS. Barth. p. 143, 12 [*gr.* λυσάντων]. *al. v. et l. 74. 82*). 3, 31, 2 catenas Caecinae . . . -unt. 3, 68, 2 -tum a latere pugionem (VVLG. Iudith 13, 8). APVL. met. 4, 5 rebus totis *quas portabat asinus* -tis. 7, 28 -vit suam sibi fasciam. MART. CAP. 2, 115 cingulum, quo pectus annecteret, sibi prudens mater -vit. *in imag.*: LIV. 40, 55, 4 qui nodum huius erroris -ere possit ([*cf. p. 1879, 55*]. SEN. dial. 7, 16, 3). TAC. ann. 3, 28, 4 -ti plerique legis nexus (*v. l. 63*) . . . levamentum fuere (*cf.* 3, 33, 4 *mulieres* quondam . . . legibus constrictae, nunc vinclis [*v. l. 66*] -tis [-tae *Acidalius, cf. p. 1877, 7*] domos fora, iam et exercitus regerent).

b *homines* (manus *l. 81.* animum *p. 1877, 6. 8. sim.*: Hispaniam *p. 1877, 7*) *vinculis constrictos* (*syn. v. l. 84. refl. p. 1877, 10. acced. abl. sep.: l. 82. p. 1877, 6 al. praep.*: ab: *p. 1877, 10.* de: *p. 1877, 2*): PLAVT. Bacch. 857 sq. iube sis me -i cito, nam ni ego -or *eqs.* 861. 862 Capt. 513. Epid. 722 cedo tu vinclis, ut -am, manus *eqs.* :: numquam . . . me solvi sinam. Truc. 784 vinclis -emini (SVET. Nero 49, 4 APVL. met. 7, 10 COD. Iust. 7, 12, 1, 1. *v. et p. 1877, 3. 7. cf. l. 66*). LIV. perioch. 6 cum obstrictos aere alieno liberaret, nexos -ret *eqs.*

[P. Schmid]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

TAC. hist. 4, 27, 2 vinctus ... adventu demum Voculae -itur (ann. 16, 10, 2. ITALA Is. 42, 7 [Tert. adv. Marc. 3, 20 p. 410, 25] -ere de vinculis [*v. p. 1876, 82*] vinctos [ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν, *Vulg.* educeres de conclusione]). PASS. Barth. 19 p. 146, 15 (*gr.* ἀπέλυσεν. *syn.* solvam). *al.* *in imag. et in comparatione*: LVCR. 1, 932 (= 4, 7) artis religionum (*v. l. 70*) animum nodis -ere pergo. LIV. 4, 13, 11 viro ... libero -toque legum vinclis (22, 22, 6 eo vinculo Hispaniam ... -vit. SEN. suas. 6, 6 animus ... onerosi corporis vinculis -tus [*cf.* ARNOB. nat. 2, 30 p. 73, 27 corporalibus vinculis. 2, 61 p. 97, 17 a corporalibus]. QVINT. decl. 377 p. 418, 20 quis ... se facile vinculis naturae -at? *v. et p. 1876, 82*). SEN. Tro. 338 quos (*Graecos*) ... gravi regno subactos Pyrrhus -vit iugo. epist. 79, 12 *animus* antequam hac custodia (*sc. corporis*) -atur (*cf.* TAC. ann. 12, 46, 1 digressu centurionis velut custode -tus praefectus). TAC. ann. 5, 3, 1 *Tiberius et Seianus* velut frenis -ti proruperunt. CYPR. mortal. 26 p. 313, 14 nos istinc ereptos et laqueis saecularibus -tos.

2 *nexus quosdam variorum corporum variarumque rerum fere i. q. dissolvere, laxare*: a *stricte*: c. *respectu*: α *rerum*: *corp.*: LVCR. 6, 878 saepe gelum, quod continet in se, mittit et -it glaciem nodosque relaxat. PALLAD. 11, 19, 2 ubi uvarum corpus vis contusionis -erit. *incorp.* (*cf. et p. 1876, 51*): DON. Ter. Phorm. 107 (*cf. quae anteced.*) formosos, ex quibus amoris ignis -itur (exori- *dett.*). β *hominum* (*refl. l. 26. 27*): LVCR. 1, 811 vita ... omnibus e nervis atque ossibus -atur (3, 696 *animas* salvas -ere sese omnibus e nervis atque ossibus articulisque). VERG. Aen. 11, 829 *Camilla moribunda* toto paulatim -vit se corpore. SEN. Oed. 788 animam senilem mollis -vit sopor. *de ventre soluto* (*singulariter pro t. t. q. e.* alvum solvere, *v. vol. I 1802, 41 sqq. 47 sq.*): TAC. ann. 13, 15, 4 primum venenum ... *Britannicus* transmisit ... -ta alvo parum validum. *venas ferro, i. q. incidendo aperire* (*cf. supra p. 1876, 60*): TAC. ann. 4, 22, 3 ferro venas praebuit -endas (11, 3, 2. 14, 64, 2. 16, 17, 4). 15, 63, 2 eodem ictu brachia (*i. venas brachiorum*) ferro -unt.

b *laxius*: *fere i. q. nexu quodam relaxato debilitare, infirmare*: ITALA gen. 49, 24 (Ottob.) -ti sunt nervi brachiorum ipsorum (ἐξελύθη, *Vulg.* dissoluta sunt). CONST. Sirmond. 8 -endis, quatenus ... iusta humanitas patitur, legibus (*i. relaxanda legum severitate*). MVTIAN. Chrysost. hom. 8, 3 p. 293fin. -ti estis et supini effecti (*opp.* fortes. *gr. p. 72med.* ἐξελύθητε καὶ ὕπτιοι γεγόνατε).

B *translate*: 1 *fere i. q.* -endo liberare, expedire *sim.* (*imagine vinculi hic illic pellucente. saepe refl. syn.*: absolvere, extricare, solvere: *l. 47. 57. 70. v. et l. 54. 76. opp.*: damnare, obligare, relaxare: *l. 48. 56. 66. 71*): a *homines* (*populum, plebem*): α *c. nudo obi.*: ① *usu generali*: PLAVT. Bacch. 962 ibi vix me -vi (*sc. ex periculo*). Epid. 152 aliqua ope -am (*P, Nonius*; -ar *A*), extricabor aliqua. TER. Haut. 721 quasi non ea potestas sit tua, ... ut te -as (*ex dolis Syri*). SEN. benef. 2, 17, 6 quem obligavit, etiam -i velit (*med. pass.*). TAC. ann. 13, 36, 3 in ... ea contumelia detenti *milites* nec nisi precibus universi exercitus -ti sunt. CLAVD. DON. Aen. 12, 665 p. 625, 16 nec invenit viam qua se possit -ere. ② *in re forensi vel in iure ecclesiastico, i. q. iudicio absolvere*: SORT. Sangall. 42, 1 noli vereri de ⟨h⟩ac causa aliquid; -eris (*item* 43, 11. *cf.* 43, 8 libe⟨raris⟩. *43, 10* vinces). AVELL. app. p. 780, 12 apostolica sedes ... more maiorum etiam sine ulla synodo praecedente -endi, quod synodus iniqua damnaverat, ... habuerit facultatem (*versio plenior p. 379, 4* absolvendi). *fere i. q. suspicione liberare*: LEX Sal. 14, 2 (*cod. 1g*) si ... Romanum Franco Saligo expoliaverit et certa (*sc. probatio*) non fuerit, per XXV se iuratores -at (16 add. 2. 42, 5).

β *acced. abl. separat.*: ① *rei corp.*: SIL. 13, 630 aetherio ... pondere partu[m] -or. TAC. hist. 5, 6, 6 sanguine quo feminae per menses -untur. ② *incorp.*: TER. Hec. 599 me hac suspicione -am (792 illas errore et te simul suspicione -es [DON. *ad l. v. p. 1879, 80*]). CIC. epist. 7, 1, 5 occupationes meas, quibus si me relaxaro (nam ut plane -am non postulo) *eqs.* VERG. Aen. 4, 652 me ... his -ite curis (TAC. ann. 12, 42, 1 praetoriarum cohortium cura -rentur ... Geta et ... Crispinus [*per euphem., i. dignitate praepositi spoliarentur*]. PLIN. paneg. 79, 5 consularibus curis). LIV. 3, 20, 4 populum -ere religione (5, 23, 10 se domumque [*syn.* solvere]. 5, 25, 4 se [22, 61, 8]. 8, 9, 13 -tis religione animis. 9, 8, 6 [*opp.* obligavimus]. 29, 18, 1 rempublicam. *al. v. et l. 6. p. 1879, 83. 1880, 26*). 6, 14, 11 -i plebem aere alieno posse (*in imag.*: 37, 54, 10. *cf. p. 1878, 17*). 22, 61, 4 iure iurando se -visset (*aliter p. 1879, 84. cf.* FRONTIN. [?] strat. 4, 7, 35 promisso). *al.* PETRON. 85, 6 me voto -vi (MART. 6, 47, 5. SERV. auct. Aen. 12, 727 [*syn.* liberatur]. *cf. p. 1878, 64*). FRONTIN. (?) strat. 4, 7, 24 sua fide et ipsorum metu -tos. TAC. Germ. 24, 2 se ... pudore victoriae -ant ([*sc. turpiter reportatae*]. hist. 3, 61, 3 proditionis. *al.*). ann. 1, 15, 1 senatus largitionibus ac precibus sordidis -tus. 1, 58, 3 me perfidia (*cuius erat suspicio*) -am. 6, 27, 2 administrandae Syriae imagine (*v. vol. VIII, 410, 60*) tandem -tus. 14, 12, 4 Calvisium poena -vit (PLIN. epist. 10, 31, 4). PLIN. epist. 1, 22, 11 me hac sollicitudine. SVET. Tib. 35, 2. CLAVD. DON. Aen. 3, 320 p. 311, 10 causam, qua se volebat -ere.

b *res*: SEN. benef. 5, 6, 5 sol ... iam emerget, ... iam -tus impedimentis lucem suam libere mittet. VAL. FL. 2, 219 qui ... hac nostras -at imagine noctes. TAC. hist. 4, 24, 2 interfecto proditore fortunam virtutemque suam malo omine -rent.

2 *i. q. debitum aliquid solvere, praestare, pendere sim.* (*propria verbi vi saepius vigente, sc. de eo qui tamquam ex obligatione quadam se solvit*): a *speciatim: pro t. t. IOTorum et mercatorum: i. q. debitam pecuniam, nummos sim. expendere* (*sumptum, sc. fere compensando, restituendo v. l. 12. hominem pro debito v. l. 28. 37. 47. syn.*: dissolvere *l. 53.* luere *l. 36.* pendere *l. 34.* pensare *l. 46. opp.*: contrahere *l. 17. 18.* exigere *l. 41*): PLAVT. Bacch. 1135 *oves vetulae* -uere (*cf. l. 9*), quanti fuere (VARRO ling. 5, 176 lucrum a luendo, si amplius quam ut -ret, quanti esset, ⟨re⟩ceptum). Men. 984 pretium (TAC. ann. 6, 45, 1 VLP. dig. 18, 3, 4 pr. SYMM. epist. 3, 33 COD. Theod. 5, 10, 1 *al.*). CIC. Att. 16, 6, 3 nomina mea ... expedi, -e. BELL. Alex. 49, 1 contractum ... aes alienum (SEN. benef. 6, 19, 5. PLIN. epist. 3, 11, 2 [*opp.* contractum]. SCAEV. dig. 32, 34, 2 MACR. Sat. 2, 4, 23. COD. Iust. 4, 2, 1 [*a. 204*]. *al.*). LIV. 6, 14, 7 multiplici ... sorte -ta. 21, 5, 5 stipendio ... praeterito cum fide -endo (CAPITOL. Pert. 9, 2 retro debita). VAL. MAX. 2, 9, 1 stipem. TAC. Germ. 12, 2 pars multae regi ... -itur (COD. Theod. 11, 30, 33 *al.*). hist. 1, 41, 2 -endo donativo. 1, 46, 2 mercedem (*in imag.*: CYPR. epist. 58, 10 p. 665, 9 cum coeperit ... dominus ... nobis ... mercedem fidei et devotionis -ere. LACT. inst. interpol. 1, 1, 15 sceleris. VICTRIC. 4 p. 16, 2). ann. 1, 36, 3 legata (PAPIN. dig. 36, 3, 2 PANEG. 7, 5, 1 *al.*). POMPON. dig. 18, 6, 18 si ... venditor moram adhibuerit, cum posset se (*i. obligationem suam, v. l. 9*) -ere. EDICT. imp. Sev. et Carac. Vlp. dig. 46, 3, 5, 2 usuras (AVG. serm. 216, 3, 3 p. 1078med. COD. Theod. 12, 11, 1 pr.). CIL II 1180, 13 (*aetate Antonini Pii*) vecturas naviculariis -endas. GAIVS dig. 41, 1, 9, 2 picturae impensam. SCAEV. dig. 18, 3, 8 pecuniam (IVST. 8, 1, 7. COD. Iust. 4, 29, 1 [*a. 212*] pro aliis. *et saepe*). 18, 5, 9 vectigal (RVFIN. Orig. in gen. 16, 6 p. 144, 2 [*syn.* pendere]. *al.*). 32, 38 pr. debitum (*al. in imag.*: TERT. adv. Marc. 4, 17 p. 474, 7 PANEG. 11, 1, 1. MAR. MERC. Conc.S I 5 p. 33, 13; *syn.* luentem). TERT. castit. 10 l. 4 occasionem ... non habere cui debitum solveres et a quo -reris (*i. a quo acciperes, v. Kroymann ad l.; at v. l. 9 sq.*). VLP. dig. 46, 3, 45 id, quod ... debetur (PELAG. in I Cor. 7, 25 p. 166, 6 quod debet. *al.*). VIR. ill. 56, 6 dos uxori ... non potuit -i. HIL. c. Const. 10 p. 587init. censum. QVEROL. p. 16, 14 (*opp.* exigere). VVLG. psalm. 68, 5 quae non rapui, tunc -bam (*l. v.* reddebam. *gr.* ἀπετίννυον). COD. Theod. 4, 18, 1 (= Iust. 7, 51, 2) fructus (NOVELL. Valent. 35, 10). 4, 22, 3 aestimationem rei ... cogantur -ere (CASSIOD. var. 4, 27, 4 COD. Iust. 10, 2, 4 *al. cf.* COD. Theod. 9, 27, 3 invitus -at. *sim.*: constrictus *l. 55*). 11, 30, 14 debitam summam (*al.*). 14, 3, 16 (*syn.* pensetur). COD. Iust. 7, 2, 15, 3 in -endis creditoribus (*i. in -enda creditoribus pecunia* [*v. supra l. 9*]). *et al.* *indicata pecuniae solvendae sim. quantitate* (*-untur*: vasa *l. 51*; equi *l. 55*): ITALA Matth. 5, 26 (Tert. anim. 35, 1 p. 360, 14) donec -at novissimum quadrantem (ἀποδῷς, *Vulg.* reddas). VVLG. I reg. 6, 8 vasa aurea quae -istis ei pro delicto (*gr. aliter*). COD. Theod. 11, 12, 4 triplum ... quadruplum (*item al.*). 11, 30, 33 (*syn.* dissolvat). 11, 36, 5 quindecim pondo argenti. 16, 5, 54, 3 ducentas argenti libras (*al.*). NOVELL. Maior. 7, 13 octo equos constrictus (*v. l. 45*) -at. *in imag.* (*v. et l. 23. 35*): MAR. MERC. Conc.S I 5 p. 63, 16 qui ... chirographum peccatorum pro nobis -it, reddet pro me quoque ... contractum ... debitum meum.

b *generatim*: *i. q. debitum quodcumque, promissum sim. reddere, praestare, luere, persolvere* (*syn.*: impendere *p. 1879, 51.* implere *l. 78.* rependere *p. 1879, 33.* [per]solvere *p. 1879, 53. opp.*: appetere *p. 1879, 6.* denegare *p. 1879, 50.* diluere *p. 1879, 39.* obligare *l. 66. 77*): α *votum, promissum, fidem, munus sim.*: PLAVT. Amph. 948 quae apud legionem vota vovi, si domum rediissem, ea ego -am omnia (LIV. 21, 21, 9 Herculi vota -vit novisque se obligat votis. TAC. ann. 15, 23, 1. VEN. FORT. carm. 5, 1, 11 absentis vota praesens -ens. *cf.* CLAVD. DON. Aen. 11, 155 p. 430, 5 ubi sunt illa quae pro incolumitate fili miserandus -vi? [*Verg. Aen. 11, 159* vota precesque]. *aliter p. 1877, 75*). CIC. off. 3, 7 nec -vit *Panaetius* id quod promiserat. TIB. 3, 13, 5 -vit promissa Venus (TAC. dial. 27, 1. AMBROSIAST. in Rom. 3, 31 p. 81C tempore -tae promissionis. *cf.* CLAVD. DON. Aen. 1, 235 p. 53, 25 pollicitationes enim tenent debitorem, etiamsi nolit -ere). LIV. 3, 19, 1 instare ... tribuni patribus, ut P. Valeri fidem -rent (22, 23, 8 fidem publicam inpendio privato -vit [24, 16, 12]. 26, 31, 10 mea fides -ta est. 27, 5, 6 ad -endam fidem consulis [*v. app. cr.*]. SEN. benef. 5, 14, 4 quo genere obligatus es, hoc fidem -e. LVCAN. 9, 98 PS. QVINT. decl. 9, 23 p. 188, 23. PLIN. epist. 2, 12, 6 implevi promissum priorisque epistulae fidem -vi. VLP. dig. 24, 1, 5, 15). PLIN. epist. 3, 5, 3 memoriae amici quasi debitum munus -it (SYMM. epist. 5, 77 litterarium munus. COD. Theod. 12, 1, 161 COD. Iust. 10, 32, 60 SACR. Greg. 157, 2. *v. et p. 1879, 13*). NOVELL. Valent. 32, 7 munia.

β *merita, praemia sim.*: LIV. 2, 29, 8 non id tempus esse, ut merita tantummodo -rentur (*cf.* TAC. hist. 3, 51, 1 maiora meritum

[*P. Schmid*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

quam quae statim -rentur. CLAVD. DON. Aen. 1, 605 p. 119, 21 deos qui ... quae mereris -ant). 26, 40, 15 quarum civitatium principibus cum ... consul pretia poenasque (*v. infra l. 22*) -isset *eqs.* VAL. MAX. 4, 1, 6 ad praemia superiori Africano -enda (LACT. inst. 5, 19, 25 *deus* praemium potest virtutis -ere). 8, 15 praef. honorem industrie appeti (*opp.*) et -i grate videmus (VAL. FL. 5, 290 nullos Minyis -et honores). *γ gratiam sim.; item in certis locutionibus quae spectant ad salutationem, reverentiam sim.*: LIV. 28, 25, 6 recte factis gratiam qui -at non esse (SIDON. epist. 6, 12, 8 quantas tibi gratias ... possessor -at). VAL. FL. 7, 284 nullas ... possum -ere grates (STAT. silv. 5, 5, 45 saevas -ite grates. TAC. ann. 14, 13, 2. CE 266, 5 grates ex undique solvens [*v. p. 1876, 40*]). SYMM. epist. 5, 29 ut et tibi salutationis munus (*cf. p. 1878, 80*) -rem (ENNOD. epist. 9, 24, 2 p. 246, 25. *cf.* EPIST. pontif. 894 Migne 66, 39^B obsequium salutationis uberrimae reverenter -ens). EPIST. pontif. 342 Migne 20, 676^A ecclesiastica disciplina Petri nomini ... reverentiam quam debet -at (ENNOD. epist. 9, 2, 3 p. 229, 26 reverentiam salutationis). HIL. epist. Conc.^S II 4 p. 27, 25 ut ... vestrae pietati ... officium quod debebam venerationis -rem (*gr. Migne 54 p. 838^A* ἀποτῖσαι. CASSIOD. Didym. in I Petr. p. 25, 14 officium debitae devotionis). ENNOD. epist. 1, 26, 1 p. 37, 2 debitum obnixae caritatis. *δ poenas, supplicium sim.*: poenas: CATVLL. 64, 77 coactam Androgeoneae poenas -ere caedis ... Cecropiam. VELL. 2, 88, 3. VAL. MAX. 6, 8, 4 publici parricidii (CIL XI 5998a [*aet. Caligulae*] parricidi sui poenas -verit). SIL. 4, 644 magnas ... et meritas (VVLG. II Macc. 7, 36 iustas superbiae tuae poenas -es [solves *l. v.*; ἀπολοῃ]. CHROMAT. in Matth. 8, 1 p. 347^B debitas). TAC. ann. 1, 10, 3 morte (CLAVD. DON. Aen. 10, 540 p. 363, 6. *cf. l. 43*). AVSON. 453, 3 p. 396, 16 P. AMBR. Hel. 9, 30 poenam suae ebrietatis. HEGES. 1, 1, 7 p. 6, 26 pro scelere immani. COD. Theod. 7, 13, 21. *et al.* *v. et supra l. 3.* supplicia *sim.*: VAL. MAX. 1, 1 ext. 3 tametsi debita supplicia non -vit ..., tamen ... poenas rependit. 5, 3 ext. 3 p. 243, 4 laesis iusta piacula -e. ITALA gen. 4, 15 (Aug. c. Faust. 12, 12 p. 341, 22 *al.*) omnis, qui occiderit Cain, septem vindictas -et (παραλύσει, *Vulg.* septuplum punietur. HIER. epist. 36, 5, 1). HIER. epist. 21, 2, 3 oculum pro oculo, dentem pro dente ... -ere. VITAE patr. 3, 20 p. 751^B in hoc saeculo -at crimen peccati sui, ut evadat aeternas ... poenas. GREG. M. moral. 9, 54 p. 889^D reatum culpae (*syn.* diluentes). *huc referendum*: TYCON. 5 p. 65, 15 XL diebus -it peccata Iuda (*ad Ezech. 4, 6* assumes iniquitatem domus Iuda quadraginta diebus). *nota per brachyl.*: STAT. Theb. 5, 628 -vi, tibi, Lemne, nefas (*i. -vi tibi poenas sceleris mei*). RVFIN. hist. 10, 14 p. 979, 21 *Arius* dignam mortem blasfemae ... mentis -vit (*i. morte poenas -vit*). *ε varia*: LIV. 23, 9, 10 quam patriae debeo pietatem, -am patri. TAC. hist. 4, 3, 2 iniuriae ... vicem -ere (SYMM. epist. 2, 22, 2. 4, 66 honestam vicem. *cf.* 7, 57 vicissitudinem sermonis). ann. 4, 18, 3 beneficia eo usque laeta sunt, dum videntur -i posse (*i. q. reddi*). PS. ALEX. c. Dind. coll. p. 179, 18 cultum ... religionis. RVFIN. Basil. reg. 2 p. 489^D debito quodam -imus hanc ... caritatem (*opp.* denegetur. *cf.* GREG. M. moral. 2, 29 p. 570^A dilectionem proximi [*syn.* impendit]). ENNOD. opusc. 3, 199 p. 383, 2 munda ... praeconia. CASSIOD. in psalm. 148, 13 p. 1046^A laudem *deo*. ACT. Achat. 1, 5 sacrificium (*syn.* solvere, persolvere). *et al.*

3 *i. q. (obscura, ignota sim. solvendo) explicare, interpretari sim.* ([*cf. p. 1876, 71*]. *acced. interrog. indir.: l. 58. 73.* *syn.*: absolvere, explanare, exponere, interpretari, solvere: *l. 65. 66. 67. 71*): LVCR. 2, 381 perfacile est ... -ere nobis, quare fulmineus multo penetralior ignis quam noster fuat. DIOM. gramm. I 426, 26 enarratio est ... explanatio, exquisitio per quam unius cuiusque rei qualitatem ... -imus. ITALA iud. 14, 14 (Lugd.) non potuerunt -ere quaestionem (ἀπαγγεῖλαι, *Vulg.* solvere. IREN. 2, 10, 2). Marc. 4, 34 (cod. b, *sim.* codd. f ff²) discipulis suis -bat omnia (ἐπέλυεν, *Vulg.* disserebat). HERM. vulg. sim. 5, 3 p. 79, 10 (Pal. 5, 3, 1) has similitudines ... neque intelligere possum, nisi eas tu mihi -as ([exponas *l. v.*, *gr.* ἐπιλύσῃς. 5, 4 p. 81, 14 [*Pal. 5, 4, 3* solvit]. *cf. 5, 4 p. 81, 3* [*Pal. 5, 4, 1*] explanaret. *5, 4 p. 81, 11* absolveris). IREN. 2, 10, 1 ambiguas -ere scripturas (2, 10, 2 -ere scripturas et parabolas [2, 28, 8 parabolas non recte -tas]). 5, 25, 4 Gabriel ... -ens eius (*i. Danielis*) visionem. HIER. tract. in psalm. II p. 50, 7 *psalmum* si et aliter interpretari voluerimus, evidenti hac apostoli sententia sensus nostrae expositionis -itu. BOETH. in Porph. comm. sec. 1, 10 p. 160, 22 subest ... aliquid ... -i postulans, utrum *eqs.* *singulariter fere i. q. vertere*: DIONYS. EXIG. vita Pachom. prol.^init. p. 227^med. sancti Pachomii vitam, sicut in Graeco reperta est, fide translatoris -ens.

II *vigente vi praep. perfectiva*:

A *fere i. q. (prorsus solvendo) alqd. tollere, abolere*: TER. Hec. 820 qua re suspectus suo patri ... fuit *filius*, -vi (*i. solvi suspicionem patris. cf.* DON. Ter. Hec. 792 [*v. p. 1877, 63*] 'suspicione -es' ... -es expedies. EVGRAPH. Ter. Haut. 242 illam suspicionem). OV. fast. 4, 534 fertur ... longam ... -uisse famem. LIV. 2, 32, 2 nullam scelere religionem (*cf. p. 1877, 70*) -i. 24, 18, 5 nimis callidi -endi iuris iurandi (*cf. p. 1877, 74*) interpretantes. CELS. 2, 8, 19 febrem ... ardentem ... subitus horror -it (*Hippocr. aphor. 4, 58* λύσις. *cf.* HIPPOCR. progn. 8 neque dolorem -unt [*gr. p. 86* λύουσαι]). LVCAN. 5, 259 ipsa metus -verat ... turba suos. 7, 262 gladio ... -ite culpam ([*Housman; v. app. cr.*]. TAC. hist. 4, 62, 4 initium -endae in posterum culpae fecere). STAT. Ach. 1, 565 rudem ... pudorem. TAC. ann. 3, 39, 1 ad -endum obsidium. IVVENC. 3, 476 temere -et casti qui iura cubilis. MAR. MERC. Conc.^S I 5 p. 33, 23 *Adam* cum audisset a diabolo: eritis tamquam dii, et escam promptus invadit, sed hanc Christus -vit, quando *eqs.*

B *fere i. q. absolvere, explere sim.*: COMPVT. Carth. 1, 8 p. 284, 28 -es post sacrificium ieiunium quartum. 2, 10 p. 292, 1 menses quingentos quadraginta quattuor, qui in se -ent dies *tot* (*syn.* optinent). PASS. Polycarp. 12, 2 p. 153, 1 tempore iam muneris -to (ἐπειδὴ πεπληρώκει τὰ κυνηγέσια).

adv. **exsolūtē** (*a p. p. p.* exsolutus). *i. q. evidenter, sine dubio*: GROM. p. 333, 25 ipse *rivus* finem -e facit (334, 19; *syn.* sine dubio). 335, 13 fines per ipsum *rivum* constituimus -e. 337, 8 ab austro lapides nativos, qui est -e cectoriales, in epitecticum adsignavimus.

deriv.: exsolutio. *deriv. et compos.*: inexsolubilis.

exsolūtio (exsol-), -ōnis *f.* *ab* exsolvere. *scribitur* -luit-: *l. 42.* *de notione: v. l. 30. 31. 38.* *legitur inde a* FESTO, SEN. dial. [*e coni.: l. 39.*]

i. q. actus exsolvendi: **1** *fere i. q. liberatio* (*syn.* piamentum *l. 26*): FEST. p. 238 propudialis porcus dictus est ... qui in sacrificio ... velut piamentum et -o omnis contractae religionis (*v. p. 1877, 70*) est. SEN. dial. 6, 19, 5 mors dolorum omnium -o est. **2** *i. q. explanatio* (*v. p. 1879, 55*): IREN. 5, 25, 3 in -e visionum (5, 25, 5). HERM. vulg. sim. 5, 6 p. 85, 11 habes ... huius similitudinis -es (*gr.* ἐπίλυσιν. 5, 7 p. 85, 13. *cf.* RVFIN. Orig. in psalm. 36 hom. 1, 4 p. 1326^C ad -es parabolarum euangelii [*syn.* explanatio. PS. ORIG. tract. 10 p. 112, 8]). ACT. Archel. p. 66, 31 quaestionis. *nota c. gen. rei corporeae (sc. in parabola)*: HERM. vulg. sim. 8, 11 p. 113, 6 (Pal. sim. 8, 11, 1) postquam finisset omnium virgarum -es (*gr.* ἐπιλύσεις). 9, 13 p. 136, 12 (Pal. 9, 13, 9) lapidum (*gr.* ἐπίλυσιν). Pal. sim. 9, 29, 4 montium (*vulg.* solutionem). **3** *i. q. solutio debiti, multae, vectigalis, aeris alieni sim.* (*proprie et in imag.* [*v. l. 42. 44. 49*]. GLOSS.^L III Abstr. FV 25 functio -o tributorum): FRG. de iure fisci 6 quod factum dupli damno vel reliquorum -e (*Lachmann*, eius sol- *trad.*) pensatur. SCAEV. dig. 20, 1, 31, 1 cum in -e vectigalis ... cessassent (*v. l. 44*). 32, 34, 2 ad totius debiti -em (TERT. anim. 35, 2 p. 360, 24 in custodiam delegatus ad -em [exsoluit- *A*] totius debiti arteris. *cf.* MOD. dig. 22, 1, 41, 1 debitor qui in -e totius cessabat [*v. l. 41*]. MAR. MERC. Conc.^S I 5 p. 63, 15 in -e debiti magnam fiduciam gero. *v. et* PAPIN. dig. 20, 4, 1 ad universae quantitatis -em ... compellitur). VLP. dig. 23, 3, 33 cur patrem ... non urserit ad -em. PAVL. dig. 44, 7, 44, 5. MAR. MERC. Conc.^S I 5 p. 33, 7 irreprehensibilem ... hominum natura debebat deo conversationem, sed deficiebat in -e (*cf. postea*: debitum ... peccati fenus).

P. Schmid.

exsomnio (exo-), -āre. *ab* ex *et* somniare, *cf.* exsomnis, insomnis (*v. Walde-Hofmann³ s. v.*). *i. q. e somno excitare, intrans. i. q. expergisci*: GLOSS. II 66, 27 -at ἐξυπνίζει. 279, 14 διυπνίζομαι -o, expergiscor. 304, 39 ἐξυπνίζομαι -o expergisco, expergefio (III 447, 69 exsomno. 480, 55 -o).

exsomnis, -e. *ab* ex *et* somnus. GLOSS. sine somno. vigilans. **1** *proprie: fere i. q. sine somno, vigilans* (*syn.* pervigil *l. 65*): *de animantibus*: VERG. Aen. 6, 556 Tisiphone ... vestibulum -is (exo- *MP¹*, insomnis *R*) servat noctesque diesque. HOR. carm. 3, 25, 9 non secus in iugis -is stupet Euhias. VELL. 2, 88, 2 vir, ubi res vigiliam exigeret, sane -is. SIL. 9, 5 consul traducere noctem -is. SOL. 10, 16 grues ... excubias nocte dividunt, ut -is sit decima quaeque. AMM. 18, 2, 10 noctes agebant -es. 31, 7, 9 Romani ... ipsi quoque -es. *de natura*: CHALC. comm. 349 p. 372, 9 -em pervigilemque naturam nuncupat *Plato* intellegibile atque incorporeum genus (*Tim. 52^B* περὶ τὴν ἄυπνον ... φύσιν). **2** *translate: fere i. q. infatigatus, infatigabilis*: VELL. 2, 127, 4 virum ... vultu vitaque tranquillum, animo -em.

exsomno *v. l. 55.*

exsono, -uī, -āre. *ab* ex *et* sonare. *vox Petroniana: fere i. q. sonum mittere, personare (intransitive)*: PETRON. 16, 1 ostium [non] satis audaci strepitu -uit impulsum. 19, 1 omnia mimico risu -erant. 73, 4 convivae ... gingilipho (*abl.?; pro acc. Marmorale*) ingenti clamore -bant. 109, 6 -at ... cantibus totum navigium.

[**exsōpīrī** *v. p. 1540, 48.*]

exsorbeo (exor-), -uī, (-itum), -ēre *et* (*raro*) **exsorbo** (*v. l. 82 sqq.*), -psī, (-ptum), -ere. *ab* ex *et* sorbere. *scribitur* exs- *vel* ex- *in codd.* *de formis: fut.* (*cf. p. 1881, 25. 26*): NON. p. 102, 30 -bo (*v. app. cr.*) pro -eam ([*sic* GLOSS. V 640, 66]; -am *Lucian Mueller*), Plautus Epidico (*188*): iam ego me convortam in hirudinem atque horum -bo (exsugebo *B*, *Non. p. 479, 20*) sanguinem (*cf. p. 1881, 4*). *coniug. tertiae: praes.*: NOT. Tir. 103, 87 -it. *perf.*: SEN. dial. 11, 10, 9 -psisset, *v. p. 1881, 32.* NOT. Tir. 103, 88 -bsit. *fut.* -am *v. l. 79.* *legitur inde a* PLAVTO, TVRPIL., CIC.

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

i.q. sorbendo, sugendo exhaurire: **A** proprie: **1** strictius: i.q. liquida exhaurire, ebibere (vel receptacula sim. quibus quid liquidi continetur): **a** de hominibus (bestia l. 9): PLAVT. Epid. 188 (? v. p. 1880, 80) sanguinem (CIC. carm. frg. 33, 9 v. l. 15. in imag.: CIC. Vatin. 6 sanguinem principum civitatis -ere. Phil. 2, 71 gustaras civilem sanguinem vel potius -ueras [sc. in totum]. de orat. 1, 225 ne iudicio iniquo -eatur sanguis tuus [cf. antea: sanguine ... expleri]). OV. fast. 6, 145 pectora ... -ent avidis infantia linguis striges. CELS. 5, 27, 3E potionem. SEN. epist. 58, 32 qui amphoram exsiccat, et faecem quoque -et. PLIN. nat. 28, 19 ova (PLAC. med. rec. β 29, 14 ovum crudum -eat [l. v. obsor⟨b⟩uere, obsorbeatur]). IVV. 6, 277 fletum (i. lacrimas) ... labellis. APVL. apol. 4 (in imag.) continuatio ... litterati laboris omnem gratiam corpore deterget ..., succum -et. met. 2, 16 poculum. **b** de rebus: fere i.q. combibere: CIC. carm. frg. 33, 9 vestis Nessi iam decolorem sanguinem omnem -uit (ex Soph. Trach. 1055 ἐκ δὲ χλωρὸν αἷμά μου πέπωκεν ἤδη). COLVM. 6, 23, 1 stabula ... sabulosa ... imbres ... celeriter -ent transmittuntque.

2 laxius: fere i.q. exhauriendo, devorando auferre, abluere: CVRT. 8, 9, 6 Indus ripas multasque arbores cum magna soli parte -et.

B translate: praevalet notio: **1** exhauriendi: **a** fere i.q. extrahere (sc. animam, i. occidere): PLAVT. Bacch. 869 nunc nisi ducenti Philippi redduntur mihi, iam illorum ego animam amborum -bo oppido. **b** fere i.q. eximere: TVRPIL. com. 111 iam ego istam tibi tristitiam -bo. **2** devorandi: **a** praedas: CIC. har. resp. 59 quantas iste Byzantiorum ... praedas -uit (syn. exhaurire). **b** difficultatem, i.q. perferre, tolerare: CIC. Mur. 19 multorum stultitiam perpessus est, adrogantiam pertulit, difficultatem -uit. **3** consumendi: fere i.q. conficere, consumere: **a** pecuniam: SEN. dial. 11, 10, 9 Apicius cum ingens Capitolii vectigal singulis comissationibus -psisset eqs. **b** alqm. sc. libidine: IVV. 10, 223 quot longa viros -eat uno Maura meretrix die. **c** aquam: MACR. Sat. 7, 12, 10 longinquitate temporis ... aliquid (aquae) -ente vinum meracius fit.

exsordēsco, -ere. ab ex et sordescere. fere i.q. valde sordibus inquinari: GELL. 9, 2, 11 cur ... nos patimur nomen philosophiae inlustrissimum in hominibus deterrimis -ere?

[**exsordis**, -e v. p. 1883, 12.] K.

*__exsors__ (exo-), -sortis. ab ex et sors. cf. ἄμοιρος, ἄκληρος et v. Norden ad Aen. 6, 428. ISID. orig. 10, 83 -s, quia extra sortem est (v. l. 52). scribitur exors in codd. saepissime, e.g. VERG. Aen. 6, 428 (M). 8, 552 (P). SEN. dial. 12, 17, 2 PLIN. nat. 5, 45. scriptura exs- confirmatur: TER. MAVR. 948 consonis praefertur ... littera x, si dirempta syllaba est ...: expuli, ... adde et -em. GLOSS. ex doctr. gramm.: FRG. Bob. gramm. VII 542, 16 -es, ignaros, una pars orationis, sicut exspes. 542, 26 exlex, exspes, -s (SERV. auct. Aen. 8, 552). de notione: SERV. Aen. 5, 534 (v. l. 72) -em ἄκληρον, sine sorte (6, 428 [v. p. 1882, 50] -es expertes, ἀκλήρους dicunt [Graeci id est sine sorte; add. D]. GLOSS.L II Philox. EX 170. cf. GLOSS. ἔκκληρος. ἀπόκληρος). GLOSS.L I Ansil. EX 1155 alienum a sorte. 1156 extra sortem (al. cf. II Arma E 133 al.). 1158 alienatos et sorte exclusos. 1159 alieni vel alienae (al.). 1161 sine sorte (al.). V Abba EX 41 sine sorte hereditatis. Aa E 1029 absque sorte (1030 sortibus). GLOSS. peregrinus. v. et l. 65. de usu: in lusu verborum: v. p. 1882, 59. 1883, 21. legitur inde a VERG. (l. 63. 72. p. 1882, 50), HOR. (p. 1882, 53), LIV., SEN. dial. [l. v. excors v. p. 1882, 15. 1883, 23. cf. etiam p. 1686, 79. 1882, 54.]

I (sensu originario) i.q. extra, praeter sortem, sortitionem: **A** spectat ad res: **1** quod ex praeda ante distributionem, quae per sortem fieri solet, excipitur, ut viro insigni cuidam excellentique tribuatur, i.q. sine sorte delectus datusque (cf. GLOSS. l. 53 sq. al.), et inde i.q. praestans, optimus (cf. l. 66): VERG. Aen. 8, 552 dantur equi Teucris ...; ducunt equum -em Aeneae (cf. SERV. ad l. per id quod non est factum, quod factum est indicatur. per '-em' autem optimum et praecipuum significat). VAL. FL. 4, 340 dapes ... adcumulant; -ia terga Laconi (i. Polluci) praecipiunt pecudum. **2** extra sortem communem positus, fere i.q. eximius, extraordinarius: HIER. c. Lucif. 9 p. 165A summo sacerdoti si non -s quaedam et ab omnibus eminens (fere syn.) detur potestas, tot ... efficientur schismata quot sacerdotes.

B refertur ad hominem: VERG. Aen. 5, 534 Aeneas ad Acesten: te voluit rex magnus Olympi ... -em ducere honores ([honorem M² al.]. i. quia sors Acestae ultima ex galea exiit [cf. vs. 490. 498] ideoque, antequam ad certamen accederet, palma ab aemulis iam parta est, tamen quasi praeter sortem praemia accipiet [cf. Aen. 9, 271]. aliter SERV. ad l. v. l. 48).

II (ratione analogica) i.q. expers, gr. ἄμοιρος. adhibetur c. respectu rerum, praeter: -s dei p. 1882, 68; -s a Christo p. 1883, 23. accedit fere gen. rei (cf. ARVS. gramm. VII 471, 24 -s huius rei; gen. gerund.: p. 1882, 54); abl.: p. 1882, 39. 42. 46 al.; ab: p. 1882, 12. 16. 23. 33. 43. 65 al.; dat.: p. 1883, 15. nota: fere i.q. liberare, excipere (p. 1883, 18) vel privare in struct.: -em facere (efficere): p. 1882, 7. 14. 38. 52. 77sqq. al.; reddere: p. 1882, 32. 43. 63. 75; relinquere: l. 31. 34. p. 1883, 14. syn.: alienus, illibatus, immunis, liber, vacuus. opp.: consors, obnoxius, particeps.

A vi plena: **1** expers rerum malarum, fugiendarum sim., i.q. immunis, liber, vacuus, non obnoxius: culpae sim.: LIV. 22, 44, 7 Paulus se omnis culpae -em, omnis eventus participem fore diceret (AMBR. epist. 83, 3 p. 1280C. CYPR. GALL. exod. 907 iuratio sola -em culpae faciet. al.). AMBR. spir. 1, 9, 111 p. 731A si solus -s peccati deus, omnis ... creatura ... obnoxia potest esse peccato. bon. mort. 7, 29 p. 730, 4 poenarum ... immunes videntur et -es reatus. HEGES. 3, 18, 2 p. 220, 19 -s sceleris et liber captivitatis. PS. ORIG. in Iob 1 p. 379A hic ergo homo erat sine querela (cf. p. 1883, 31), ... ab omni macula illibatus, ... ab omni reprehensione -s. CYPR. GALL. gen. 1375 -es furtorum. exod. 1217 -em sese faciens culpabilis ausi. num. 60 criminis (CONC.S I 3 vers. Tur. p. 32, 15 [= CONC.S I 2 p. 49, 37] -s [excors m. 2] erit nullo modo ab impietatis criminibus [gr. I 1, 1 p. 39, 12 ἀμοιρήσειεν ἂν ... τῶν ... ἐγκλημάτων]). PETR. CHRYS. serm. 66 p. 387B Abraham divitiarum consortem, sed inhumanitatis -em. poenae sim.: COD. Theod. 7, 19, 1, 2 nec hi sane poenae se -es futuros esse credant (9, 35, 2 [= Iust. 9, 41, 16] decuriones ... -es ... volumus esse [v. l. 22. 84] poenarum. [ibid. iterum]). 9, 35, 1 ne palatini quidem nominis adsumptionem huius esse volumus (v. l. 21) quaestionis -em. LEO M. serm. 66, 1 p. 365A nemo ... -s a damnatione (syn. liber a crimine). mali, periculi sim.: SEN. dial. 12, 17, 2 indignari possent principes non esse ipsos -es huius mali (i. luctus. sim.: PRVD. apoth. 898 -em ... animam crucis atque doloris, si culpae immunem vacuamque a crimine nosti [perist. 5, 160 liber, quietus, integer, -s dolorum tristium; cf. antea opp.: obnoxia]). TAC. ann. 6, 10, 1 ne feminae quidem -es periculi (HEGES. 5, 8, 1 p. 308, 25). TREB. trig. tyr. 9, 3 nec quemquam suae crudelitatis -em reliquit Gallienus. AMBR. epist. 6, 13 p. 902C. PAVL. NOL. carm. 21, 523 me ... -em reddas mortis sine fine luendae (i. perpetua damnatione. cf. 31, 306 -es animae sunt carnis ab occiduo). CYPR. GALL. exod. 303 nullo ... -e relicto (subintell. calamitatis). muneris, vectigalis (l. 41) sim.: AVSON. 319, 6 p. 22 P. me ... senatus habebat muneris -em, nomine participem (COD. Theod. 11, 16, 14 [= Iust. 10, 48, 11] eos ... omnium vilium [civilium Cod. Iust.] munerum ac totius capitulariae ... functionis fieri iubemus -es. 16, 2, 9 curialibus muneribus adque omni inquietudine civilium functionum -es cunctos clericos esse oportet). CYPR. GALL. Ios. 458 urbes fenoris (i. vectigalis) -es. COD. Theod. 6, 27, 13 conlatione iuniorum ... habeantur -es. 6, 30, 20 (= Iust. 12, 23, 10) praecepimus, ... ut palatini a tironum praebitione ... reddantur -es. condicionis, vitae sim.: PAVL. NOL. carm. 24, 508 terrestris -s saeculi (de filio mortuo. cf. VEN. FORT. carm. 1, 10, 3 terrenis usibus -s). COD. Iust. 10, 32, 67, 1 gaudeat se huiusmodi condicionis esse -em.

2 expers rerum bonarum, desiderabilium sim., i.q. alienus ab alqa. re, non particeps alcis. rei, egens:

a sensu generali: VERG. Aen. 6, 428 pueros quos dulcis vitae -es et ab ubere raptos abstulit mors (cf. CLAVD. DON. ad l. p. 563, 9 hoc est quos dulcis vita cito deseruit et fecit -es, id est extra sortem vivendi. v. et p. 1881, 49). HOR. ars 305 cos acutum reddere ... ferrum valet, -s ipsa (ex[s]ortita l. v.) secandi (cf. Plut. X orat. p. 838E). IREN. 5, 3, 3 non igitur -s est caro (cf. l. 74) sapientiae et virtutis dei (gr. ἄμοιρος). SYMM. epist. 2, 61 (60) litterarum peritiae si se meminisset -em. AMBR. epist. 6, 8 p. 901B iustitiae -es ridebant verba aequitatis (aliter infra l. 80). 53, 4 p. 1166B Valentinianus II -s recessit baptismatis. 56, 4 p. 1171A solus exlex ..., solus -s Flavianus ... sacerdotalis consortii (cf. p. 1881, 56). 83, 5 p. 1281A Abraham quasi -s naturae, exerebat gladium in filium. VVLG. sap. 2, 9 nemo nostrum -s sit luxuriae nostrae (ἄμοιρος). EVSTATH. Bas. hex. 8, 5 p. 951B haec te ... hortabuntur, ne ... immunis bonitatis -sque reddaris (gr. p. 177A aliter). ENNOD. carm. 1, 9 praef. 4 p. 532, 18 -em humanitatis. GREG. M. past. 1, 11 p. 24C a bonis actibus ... -s (cf. postea: ab his ... alienus). VEN. FORT. Mart. 4, 416 Aegyptius ... qui nec dum Christi charismata senserat -s. nota (v. p. 1881, 79): GREG. M. moral. 18, 93 p. 96B nec -es sumus eius (i. dei), quem imitari possumus, quia et videntes participamur eqs.

b sensu artiore, praevalente vi excludendi, privandi: **α** fere i.q. exclusus (syn. p. 1883, 7), seiunctus sim.: LIV. 23, 10, 3 unum esse -em Punicae amicitiae ... Magium Decium (CVRT. 4, 14, 6 unum ... se praedae communis -em). TERT. adv. Marc. 1, 28 p. 330, 11 carnem (cf. l. 55) ... -em salutis (cf. PS. HIL. dedic. eccl. p. 884B hominem magnae suae solemnitatis reddat -em deus. LEO M. epist. 10, 1 p. 629A mysterii divini [i. redemptionis]). FILASTR. 90, 2 -es eos suae communionis effecit ecclesia catholica (CONC.S I 5 p. 378, 4 qui pro fide certamus et propter hoc illos communionis -es fecimus; gr. I 1, 7 p. 80, 26 ἀκοινωνήτους). SYMM. epist. 3, 69, 1 Flavianum ... iustitiae (aliter supra l. 57) tuae -em esse non patior (cf. 9, 1 nec eum publicae felicitatis ... solum -em esse patiaris). 4, 10 ut tamdiu -em conloquii tui me esse patiaris (cf. 7, 117 sermonis. AVELL. p. 667, 17 ab huiusmodi laetitia [i. tecum loquendi]). 4, 15, 2 qui me -em prioris honorificentiae esse volu-

[P. Schmid]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

erunt (AVG. pecc. orig. 18, 20 p. 181, 1 parvulos ... regni caelorum. *v. et p. 1882, 21. cf. infra l. 26*). 7, 62. AMBR. exc. Sat. 1, 15 quid agam meae vitae superstes? quid agam -s huius quod capio luminis? (*i. vitae*). HEGES. 1, 2 p. 8, 24 potestatis -em (*gr. 1, 71 aliter. cf.* 1, 13, 3 p. 20, 20 regni -em; *gr. 1, 121* ἐκστάντα). 5, 24, 4 p. 359, 12 ne et victoriae -es et salutis fierent (*gr. aliter*). PAVL. NOL. epist. 49, 7 p. 369, 10 homo ... ab hominibus exclusus, ... omnis terrae exul, diversi maris hospes et -s generis humani (*sim.* CYPR. GALL. num. 656 gentes ... procul, seiunctus et -s *populus Iudaeus. cf. Vulg. num. 23, 9* inter gentes non reputabitur). CYPR. GALL. Ios. 315 ius commune negatum est (*servis*); ... iussi convehere -es (*sc. iuris communis*) puris de fontibus undas (exsordes *coni. Pitra ad* undas *referens*). EVSTATH. Bas. hex. 7, 5 p. 942^C *deus* echinum suae visitationis non reliquit -em (*gr. p. 160^B* ἔξω τῆς ἑαυτοῦ ἐπισκοπῆς ... οὐκ ἀφῆκε). SIDON. epist. 8, 12, 8 senatorem ... conflictui huic (*iocose pro* '*epulis*') facias -em. SEDVL. op. pasch. 5, 2 p. 274, 22 *Christus discipulorum pedes lavans* ut ab huius obsequii dignitate nec Iudam fecisset -em (*cf. carm. pasch. 5, 26* nec Iudam exciperet). CASSIOD. hist. 1, 3, 9 illi -es erunt huius historiae, qui *eqs.* (*i. in ea non memorabuntur; gr. aliter*). GREG. M. moral. 20, 25 p. 152^D a terra viventium -es fiunt. *nota in lusu verborum* ([*v. p. 1881, 56*] *notione locali q. e.* '*extra*' *quodammodo vigente, cf. et l. 20sq.*): PAVL. NOL. carm. 31, 391 quibus -s (excors *l. v.*) a Christo infernas sors cadit in tenebras (*v. p. 1881, 79*).

β *fere i. q. privatus, egens*: SYMM. epist. 1, 14, 2 cur me istius libelli ... -em esse voluisti? (*v. p. 1882, 84sqq.*). 1, 43, 1 -em praemii ... industriam. AMBR. Hel. 13, 49 in scammate si quis manum levat, -s quidem palmae, sed immunis (*fere syn.*) iniuriae. ENNOD. opusc. 3, 84 p. 352, 14 -em pluviarum terram oculorum imbribus inrigabat.

B *vi attrita: fere i. q. sine* (*non habens. cf. p. 1882, 12*): PLIN. nat. 5, 45 Garamantes matrimoniorum -es passim cum feminis degunt. TRACT. de trin. fid. p. 182, 14 vitam hanc aut non esse perpetuam, aut principii dicimus -em (*cf.* PRVD. ham. praef. 24 finis -em). *P. Schmid.*

exspargo *v.* exspergo. **ex(s)pa(s)ma** *v.* spasma.

exspatior (expa-), -ātus sum, -ārī (-are *l. 40*). *ab* ex *et* spatiari. *ad ambas scripturas q. s.* exsp- *et* exp- *Festum in etymologia sua respexisse Niedermann adnotat in plagulis. de notione*: PAVL. FEST. p. 80 -⟨i⟩are in locum patentem se dare, sive in spatium se conferre. *legitur inde ab* Ov., PAVL. FEST., SEN. nat., PLIN. nat. [*e coni. v. l. 50. l. v.* (*falsa*): Ov. met. 15, 564.]

A *fere i. q. evagari*: 1 *proprie*: a *strictius: i. q. extra spatium certum vagari, vagando fines excedere, egredi*: α *de fluviis, mari sim., i. q. evagari, se diffundere* (*opp. v. l. 48*): Ov. met. 1, 285 -ta ruunt per apertos flumina campos. PLIN. nat. 4, 76 inde -atur aequor rursusque in artum coit; laxitas Propontis appellatur, angustiae ... Bosporus. 6, 1 -anti *oceano*. 16, 168 -antis lacus. HOMER. 915 *Xanthus* protinus undique totis -atur (*van Kooten*; expediatur *codd.*) aquis et vasto gurgite ... volvitur. β *de equis, i. q. a via deflectere, evagari*: Ov. met. 2, 202 *lora* postquam summum tetigere iacentia tergum, -antur equi *Phaethontis* nulloque inhibente per auras ignotae regionis eunt. *in imag.* (*c. respectu equorum circensium*): Ov. met. 15, 454 ne tamen oblitis ad metam tendere longe -emur equis *eqs.* (*i. ne digressionem faciamus, cf. infra l. 70*). γ *de aedificiis, i. q. extra spatium certum* (*i. extra urbem*) *egredi, situm esse*: PLIN. nat. 3, 67 cetera *Roma* munita erat praecelsis muris aut abruptis montibus, nisi quod -antia tecta multas addidere urbes.

b *laxius: fere i. q. se expandere, late evagari*: α *de ramis*: PLIN. nat. 16, 124 ramorum ... latissimā -antium umbrā. β *de igni, i. q. dilatari, diffundi*: SIL. 17, 94 ignes ... clare -antur in auras et fumos ... propellunt ... flammae. γ *de bracchio, i. q. extendi*: QVINT. inst. 11, 3, 84 cum speciosius quid ... dicendum est, ... *bracchium* -atur in latus et ipsa quodam modo se cum gestu fundit oratio. δ *de bestia, fere i. q. pervagari*: CYPR. GALL. exod. 287 (*cf. exod. 8, 20 sqq.*) cynomyia ... vatis complevit nutibus omnes -ta locos.

2 *translate: in oratione, fere i. q. evagari, egressionem facere* (*cf. et supra l. 56. in bonam partem l. 74*): QVINT. inst. 2, 10, 5 numquam haec ... themata iuvenibus tractare permittamus, ut -entur et gaudeant materia? 2, 17, 1 finis non erit, si -ari in parte hac et indulgere voluptati velim. 4, 3, 4 hoc -andi genus ... quaestionibus ... opportune posse subiungi (*inde* IVL. VICT. rhet. 17 p. 427, 24).

B *vi simplicis: i. q. ambulare, spatiari*: PRVD. apoth. 130 quem (*missum in fornacem ignis ardentis, cf. Dan. 3, 19*) videat Babylonis ... tyrannus innocuas inter flammas procul -antem. AVG. in psalm. 145, 19 p. 1897^fin. via peccatorum ... lata est et multi per illam ambulant ..., ubi finitur, profunditas ... barathri est: laetantes, -antes ista via, illo fine merguntur. *K.*

?**ex(s)pectābilis**, -e. *ab* exspectare. [*scrib. pro* spect-: TAC. ann. 16, 21, 1 TERT. adv. Marc. 3, 16 p. 402, 8. *et saepe.*]

fere i. q. aliqua mora retardatus: PASS. Mar. Iac. 12 ut ne -e (inexplicabile *l. v.*) fieret cruentum illud et barbarum ministerium.

[**ex(s)pectāculum, ex(s)pectāmen** *v.* spect-.]

? **ex(s)pectantia**, -ae *f.* *ab* exspectare. *cf. Du Cange. i. q. exspectatio* (*meton., cf. p. 1887, 22*): INSCR. numm. Bernhart p. 191 (= Mattingly-Sydenham V 2 p. 525 n. 716; *Carausius*) ixpictatia mil(itum). *cf. p. 1887, 22. 1900, 50.*

***exspectātio** (expec-), -ōnis *f.* *ab* exspectare. *scribitur* exsp-: PLAVT. Stich. 283 (*A*). *al.* exp-: CIC. rep. 1, 37 AVR. Fronto p. 37, 9 N. *al.* sp-: VVLG. Rom. 8, 19 *F* (*item* Phil. 1, 20). *al. formae plur.: v. l. 55. 60. 80. p. 1885, 12. 81. p. 1886, 6. 10. 14. de notione*: DON. Ter. Hec. 34 desiderium. Eun. 195 an -o certorum est, spes incertorum? et -o propinquarum rerum, spes longinquarum? et -o destinat tempus, spes non destinat? CASSIOD. inst. 1, 15, 4 p. 43, 24 *sancta scriptura* frequenter -em pro spe ponit. *v. et l. 48. 64. p. 1886, 27. 1887, 3.* GLOSS.^L II Philox. EX 172 προσδοκία. *legitur inde a* PLAVTO, TER., TVRPIL., ACC., RHET. Her., CIC. [*vv. ll.*: CIC. off. 3, 6 existimationem. QVINT. inst. 9, 2, 23 explicationem (*v. l. 23*). SVLP. SEV. dial. 3, 11, 11 expeditione. NOVELL. Theod. 10, 1, 2 statio. LEX Burg. lib. const. 81, 1 p. 105, 9 expetitione, speccionem. *falso trad. pro* expectato: CIC. epist. 7, 17, 2. *e coni.*: SEN. dial. 10, 2, 4 (*Alexander*, spatio *codd.*). CVRT. 3, 1, 17 (*Aldus*, explicatione *A*). FRONTIN. strat. 1, 8, 5 sub -e (*Hartel*, suspectatione *codd.*). TERT. adv. Marc. 4, 11 p. 449, 8 (*Gelenius*). *dubiae interpr.*: CAEL. Cic. epist. 8, 9, 1 -em corripit.]

I *i. q. actio exspectandi* (*vigente vi verbali* [*cf. l. 44. p. 1885, 63*] *pendet*: *acc.*: *p. 1886, 68. acc. c. inf.*: *p. 1885, 3. praep.*: ab: *p. 1885, 7.* ad: *p. 1885, 25.* in: *l. 45. enuntiatum per* ut: *p. 1885, 24. nota: vicem gen. obi. tenere pron. poss. p. 1886, 34. usum adi. laxiorem: p. 1886, 49*): A *praevalente notione temporali*: 1 *sensu generali* (*syn.* dilatio *l. 34. 43 al.*, mora *l. 42. 46 al.*): PLAVT. Mil. 1279 vide ne sies in -e (*cf. p. 1886, 67*). ACC. praetext. 9 saepe igna⟨va⟩vit fortem in spe -o. CIC. Phil. 3, 2 quae est ... -o aut quae ... dilatio temporis? 5, 31 *legatorum* -o dubitationem belli adfert (7, 1 epist. 11, 8, 1 *al.*). Att. 3, 9, 3 me ... beneficiorum et litterarum -o ... Thessalonicae tenet (3, 11, 1. 3, 16). 5, 8, 1 me ... Pomptini -o ... tenebat duodecimum iam diem Brundisii. epist. 10, 1, 1 me ... sollicitat ... -o consulatus tui, quae ita longa est, ut *eqs.* (PLIN. epist. 10, 25 longae -is sollicitudine. PALLAD. 4, 9, 11. COD. Theod. 6, 24, 11, 1 in ... desideratae spei longa -e). BELL. Afr. 14, 1 cum utrimque -o fieret. VITR. 7, 10, 3 ne -e morae res retineatur. 10 praef. 3 nec mora neque -o conceditur. SEN. benef. 1, 1, 7; *syn.* dilatione (dial. 10, 9, 1). CVRT. 4, 12, 23 taedio -is (*al.*). AVR. Fronto p. 37, 9 N. illa cottidie tua ... ventio, illa in serum -o. AVSON. 405 p. 238 P. promissi ... gratiam -e consumptam (*syn.* mora). *et al.*

2 *sensu christiano, fere i. q. patientia* ([*syn. saepe*]. *dei l. 57. 60*): ITALA Rom. 8, 25 (Cypr. patient. 13 p. 406, 21) si ... quod non videmus speramus, per -em sustinemus (δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα, *Vulg. v. p. 1900, 32*). CYPR. patient. 13 p. 406, 21 -o et patientia necessaria est, ut *eqs.* 24 p. 415, 11 *Christi* adventui plenum -is obsequium praebeamus (*syn.* patientiam). HIL. in Matth. 4, 28 p. 942^B promerendi dei -o praemium sit longae patientiae consecutura. *al.* Ps. HIL. libell. 20 p. 92, 14 est ... patientia omnium iniuriarum et passionum tolerantia et -um omnium sine praecipitatione sufferentia. VVLG. prov. 17, 8 gemma gratissima -o praestolantis. VICTRIC. 4 tuae ... -i gratias ago. PRAEDEST. 3 p. 629^A -is suae ... indutias *deus largitur peccatoribus*. ENNOD. opusc. 2, 101 p. 318, 15; *syn.* patientiam, moras. *al.* CASSIOD. in psalm. 24, 7 p. 179^A *dominus* post frequentes increpationes et longissimas -es obsistit malis. *et al.*

B *notio -is simul complectitur motum vel affectum quendam animi* (*cf. p. 1895, 25*): 1 *in bonam partem: fere i. q. spes* (*syn. saepe; cf.* CIC. Tusc. 4, 80 si spes est -o boni, mali -em esse necesse est metum. *significantius i. q. fiducia: p. 1885, 9*), *cupiditas, desiderium, ardor sim.*: a *spectat ad varia*: α *universe*: CIC. Verr. II 3, 128 *aratores* in agris spe atque -e Metelli remanserunt. Manil. 30 bellum -e *Pompei* ... attenuatum ... est, adventu sublatum (*sic opp.*: CASS. Cic. epist. 12, 12, 2 opinione et -e. *al.*). leg. agr. 2, 66 nolo ... incertam plebem ... obscura spe et caeca -e pendere. Mur. 58 -o tribunatus. Sest. 121 cum ... -i nostrae plauderetur (*syn.* desiderium, *sc. Ciceronis exulantis*). 134 hac -e elatus homo flagrans cupiditate gloriae. orat. 107 adulescentis non tam re et maturitate quam spe et -e laudati. leg. 2, 28 -e rerum bonarum erigitur animus (Tusc. 4, 18 desperatio *est* aegritudo sine ulla rerum -e meliorum. SEN. benef. 2, 5, 3. *cf.* VAL. MAX. 9, 10 ext. 2; *syn.* opinione, spe). Tusc. 5, 96 -o speratarum voluptatum (*opp.* perceptarum memoria [*sic opp.*: SEN. epist. 99, 5. *cf. p. 1886, 64*]). off. 3, 6 sustines ... non parvam -em imitandae industriae nostrae *eqs.* (epist. 2, 1, 2 -em tui. *al.*). Att. 1. 4, 1 crebras -es nobis tui commoves (*seq.* te adventare arbitraremur). epist. 2, 4, 2 incredibilis ... -o, quam tu ... vinces, si *eqs.* (3, 10, 8 *al.*). 9, 8, 1 promissi (*al.*). 12, 8, 1 magnum hominem et praesenti iudicio et reliqui temporis -e. 14, 1, 6 mihi ... iam brevis -o est. *al.* CAES. civ. 2, 32, 11 *merita*

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

et mea voluntate et vestra -e leviora. LIV. 3, 34, 7 -o ... desiderium ... fecit. 35, 44, 4 eorum ... se, quorum -o destituta ... videatur, spem ... expleturum. 36, 29, 3 Nicander ... implevit -e vana multitudinem ... parari bellum (*v. p. 1884, 27*). *al.* SEN. dial. 10, 16, 5 *vitiosi* diem noctis -e perdunt, noctem lucis metu (*opp.*). epist. 100, 1 libros ... non respondisse -i tuae. *al.* TAC. ann. 16, 3, 1 divitiarum. HIL. ad Const. 2, 3 p. 199, 1 haec a me communis spei -o est *eqs.* (*i. quod omnes a me exspectant, exigunt*). VVLG. sap. 17, 12 ab intus minor est -o (*προσδοκία, v. p. 1884, 65*). act. 12, 11 eripuit me de manu Herodis et de omni -e plebis Iudaeorum (*προσδοκίας*). AVG. civ. 12, 21 p. 545, 7 D. felicior sit -o quam ... adeptio summi boni. RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 82, 20 -es fructuum pondus laboris exonerant. CIL VI 234 *exercitus* -i et votis omnium satis fecit (*al.*). *et saepe.*

β usu christiano (*v. et fig. etym. p. 1895, 32*): TERT. pudic. 8, 9 p. 235, 10 tota spes nostra cum reliqua Israelis -e coniuncta est. resurr. 23 p. 57, 22 contemplatio est spei ..., non ⟨re⟩praesentatio, nec possessio, sed -o; de qua spe et -e Paulus (*seq. Vulg. Gal. 5, 5*). ITALA I Thess. 1, 3 (Ambrosiast. *in h. l.* p. 442[C]) memores ... -is domini nostri (*τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος, Vulg.* sustinentiae spei). ARNOB. nat. 1, 49 p. 33, 11 in continuis precibus et pietatis -e. *al.* HIL. myst. 1, 26 p. 21, 22 sermo scripturae et ad rerum efficientiam et ad spei -em temperatur (trin. 11, 28 p. 418[B] in psalm. 68, 8 p. 319, 10. *v. et l. 7*). coll. antiar. p. 99, 18. in psalm. 68, 8 p. 320, 1 haec ... -o fuit, ut caro ... redimeretur (*v. p. 1884, 28*). 68, 8 p. 320, 10 per eum (*i. Christum*) ... et in eo -o nobis omnis ad deum est (118 Caph 1 p. 450, 21; *syn.* desiderium. PSALT. Cas. 38, 8 -o mea ad te est; *ὑπόστασις, Vulg.* substantia). *al.* AMBR. Iob 4, 3, 12 p. 275, 16 spes nos futurorum -e confirmet (*al.*). VVLG. psalm. 118, 116 non confundas me ab -e mea (*προσδοκίας*). Phil. 1, 20; *ἀποκαραδοκίαν*. CONC.[S] I 3 vers. Tur. p. 42, 14 Emmanuhel, in quo salutis habemus -em (*gr. I 1, 1 p. 97, 18 ἐλπίδας, Rustic.* spem). *et saepe.*

b *spectat ad certa*: *α de desiderio amantis*: *feminae* (*v. et p. 1886, 68. cf. p. 1895, 63*): TVRPIL. com. 110 *v. p. 1887, 22.* TERT. orat. 22 p. 196, 18 omnia ... in his (*i. virginibus sponsis*) praenupserunt, ... et pudor per osculi experimentum et spes per -em. virg. vel. 11 p. 900 Oe. nuptam ... virginem, et animam -e[m] et carnem transfiguratione[m]. IVST. 2, 5, 2 coniuges ... longa -e virorum fessae (*potius sensu temp. ad p. 1884, 31*). *viri*: APVL. met. 8, 11 -e turbidus de ... vesperae mora querebatur.

β de cupiditate cognoscendi, videndi, audiendi (*nota προσωποποιίαν l. 59*): Ⓘ *in spectaculis, ludis sim.*: TER. Hec. 34 funambuli ... accessit -o (*cf.* DON. *ad l.* desiderium). RHET. Her. 4, 47, 60 *citharoedus* cum magnam populo commorit iis rebus -em. CIC. Q. Rosc. 29 quam ... ⟨sp⟩em et -em, quod studium et quem favorem secum in scaenam attulit Panurgus. Mur. 37 *Murenae profuit* -o muneris, quae et rumore ... et studiis ... competitorum creverat. SEN. contr. 4 praef. 1 munerarii ... ad -em populi detinendam nova paria per omnes dies ⟨dis⟩pensant. PHAEDR. 5, 5, 15 silentium ipsa fecit -o. CVRT. 9, 7, 20. SVET. Iul. 26, 2 quorum (*i. muneris epulique*) ut quam maxima -o esset.

Ⓘⓘ *in ceteris hominum et vitae condicionibus sim.*: Ⓐ *vel nude vel c. attr.*: RHET. Her. 1, 5, 8 quae de *iudicibus* ... existimatio, quae iudicii -o sit (2, 30, 48 CIC. inv. 1, 22 Verr. I 30 *al.*). CIC. S. Rosc. 11 quae sit omnium mortalium -o, quae cupiditas, ut ... iudicia fiant. 101 o gravitatem dignam -e (div. in Caec. 42 PLIN. nat. 37, 129). div. in Caec. 71; *syn.* opinio (*cf.* SCHOL. Cic. Gron. B p. 327, 15 *ad l.*: -o, quomodo accusaturus sit). Verr. II 1, 27 aut in tabulis aut in testibus omnis -o iudicum est. Cluent. 63 vocat me ... tacita vestra -o, quae mihi obloqui videtur (*v. l. 41*). or. frg. H I 2 ut -o cognitione, aures ab oculis vincerentur. de orat. 1, 205 ea si ... dixeris, expleris omnem -em diuturni desiderii nostri. 3, 18 magna cum audiendi -e considitur. Att. 2, 12, 2; *syn.* curiositate. *al.* CAEL. Cic. epist. 8, 1, 2 nulla magnopere -o est. *al.* SALL. Iug. 44, 3. NEP. Alc. 6, 1 tanta fuit omnium -o visendi Alcibiadis. LIV. 29, 15, 2 erectis -e patribus (36, 34, 7 *al. v. et l. 82. cf.* PLIN. epist. 8, 3, 3 erexi -em tuam [*seq.* destituat]). *al.* SEN. contr. 4 praef. 2 non ... -em vestram macerabo. CVRT. 7, 4, 14 his *verbis* audientium -em suspenderat (*al.*). *al.* QVINT. decl. 330 p. 297, 2 non ignoro -e criminis me onerari (*i. suspicione quam veram esse volunt*). PLIN. epist. 2, 11, 10 aucta ... dilatione -o. *al.* APVL. apol. 25 frustrata -e (*al.*). AVG. serm. 182, 2, 2 p. 985 *Iohannes* vidit quid desideraremus, occurrit -i (*antea*: exspectabas audire). *et saepe.* Ⓑ *c. praep.* de (*v. et l. 80. cf. p. 1898, 43*): CIC. Att. 2, 14, 1 quantam tu mihi moves -em de sermone Bibuli *eqs.* epist. 15, 17, 3 de Hispania novi nihil, sed -o valde magna. PLANC. Cic. epist. 10, 8, 1. SVET. Iul. 30, 2 populi -em, quam de adventu suo fecerat, ... explere. Ⓒ *pendet interr. obliqua*: CIC. Verr. II 2, 74 erat hominum ... summa -o, quonam esset eius cupiditas eruptura (II 5, 16 Cluent. 75). de orat. 2, 74 me maior -o tenet, quibusnam rationibus *eqs.* Att. 3, 14, 1 ex tuis litteris plenus sum -e de Pompeio, quidnam de nobis velit (*cf. l. 72*). 7, 16, 2 has -es habemus duas: unam, quid Caesar acturus sit, ... alteram, quid Pompeius agat. LIV. 26, 22, 5 erectis omnibus -e, quidnam postulaturus esset (33, 32, 3).

γ de animi commotione qua auditores afficiuntur per artem rhet. et poet. (*cf. p. 1887, 26*): RHET. Her. 4, 16, 24 exornatio ... animum auditoris retineat attentum cum venustate sermonis tum rationum -e. CIC. Arch. 4 ut famam ingenii -o hominis, -em ipsius adventus admiratioque superaret. de orat. 1, 120 *optimus orator* maxime dicendi difficultatem ... -emque hominum pertimescit (1, 180 *al.*). 2, 260 quom quasi decepti sumus -e, ridemus (2, 289 -bus ... decipiendis ... risus moventur. *al.*). 2, 313 res ... postulat, ut eorum -i, qui audiunt, quam celerrime succurratur. 3, 33 oratio non digna -e et silentio (Brut. 158 *al. cf. p. 1885, 55*). part. 32 suavis ... narratio est, quae habet admirationes, -es, exitus inopinatos, ... metus, laetitias, cupiditates (*sic iuxta pos.*: 58. 73 epist. 5, 12, 5). *al.* TIRO Gell. 6, 3, 13 sensus *iudicum* ... -e causae suspensos rigentesque. VITR. 5 prooem. 1 historiae per se tenent lectores; habent enim novarum rerum varias -es. QVINT. inst. 4, 1, 31 ad causam extra pertinent tempus ..., fama iudiciorum, -o vulgi. 9, 2, 23 cum -em gravissimorum fecimus, ad aliquid ... leve ... descendimus (*cf. p. 1884, 18*). GELL. 11, 13, 8 sententia ... acciperet aliquid iustae in audiendo -is. RVT. LVP. 2, 8 p. 17, 5 *βραχυλογία* ... *fit*, cum orator brevitate sententiae praecedit auditoris -em. *et al.*

2 *in malam partem*: *fere i. q. metus* (*syn. l. 35. 36 al. definit.*: *l. 27. v. et p. 1884, 64*), *timor* (*syn. l. 32. 36. 44 al.*), *aestimatio futuri incommodi* (*e. g. l. 32*): **a** *usu generali*: CIC. Rab. perd. 16 harum ... rerum (*i. crucis sim.*) non solum eventus atque perpessio, sed etiam condicio, -o, mentio ipsa denique indigna cive Romano ... est (LIV. 2, 18, 4). Brut. 266 et praeteritorum recordatio est acerba et acerbior -o reliquorum (*sic opp.*: QVINT. decl. 307 p. 208, 20 AMM. 25, 4, 25). Tusc. 5, 52 est ... metus futurae aegritudinis sollicita -o (*cf. Plato Lach. p. 198[B] προσδοκίαν μέλλοντος κακοῦ*). epist. 15, 4, 5 maximi belli (LIV. 21, 20, 9. 42, 20, 1 suspensa civitate ad -em novi belli. *al. cf. l. 80*). ad Q. fr. 2, 2, 2 furiosae aedilitatis. *al.* BELL. Afr. 48, 3 copiarum regiarum (*syn.* terror, timorem). LIV. 30, 36, 11 successoris venturi (COLVM. 1, 1, 20 sub -e). CELS. 3, 12, 3 sub -e proximae accessionis (3, 12, 4). SEN. nat. 2, 59, 13 *fulminis ictus* -em suam antecedit: nemo umquam timuit fulmen, nisi quod effugit (*syn.* metum). epist. 74, 3 *miseros* -o mortis exagitat (*syn.* timor. 78, 4; *syn.* metum. *al.*). *al.* QVINT. inst. 6, 1, 18 subito an -e tortus *occisus sit* (12, 1, 7 poenarum. *al. cf. l. 50*). TAC. hist. 4, 62, 2. APVL. met. 9, 35 omnibus -e taeterrimae formidinis torpidis. VVLG. II Macc. 3, 21 erat ... misera ... sacerdotis ... -o (*προσδοκίαν*). COD. Theod. 9, 38, 4 aegra -o quaestionis poenaeque formido. *et al.* **b** *usu christiano*: TERT. adv. Marc. 4, 39 p. 555, 5 angustias nationum obstupescentium ... pro -e imminentium orbi malorum (*ad* VVLG. Luc. 21, 26 arescentibus hominibus prae timore et -e eorum [*add. D, om. rell.*] quae supervenient ... orbi; *προσδοκίας*). VVLG. Sirach 40, 2. Hebr. 10, 27 terribilis ... quaedam -o iudicii et ignis aemulatio (*ἐκδοχή*). *al.*

3 *in utramque partem*: *de animo dubio et incerto inter spem metumque pendente*: **a** *universe*: CIC. Catil. 4, 15 sortis (LIV. 26, 29, 2). Att. 8, 5, 2 pendeo animi -e Corfiniensi, in qua de salute rei publicae decernetur. 8, 14, 1 -e torqueor. 9, 1, 1 angebar singularum horarum -e. epist. 5, 21, 3 me ... Romae tenet ... -o rerum Africanarum. ad Q. fr. 2, 15 (16 Sj.), 4 *pericula* plus habent spei quam timoris, magisque sum sollicitus -e ea quam metu (ad Brut. 2 [9 Sj.], 2, 2 nos -o sollicitat, quae est omnis iam in extremum adducta discrimen [*cf. Sjögren, Eranos 10, 1910, 145 sq.*]. SEN. epist. 5, 8 spem metus sequitur ...: utrumque pendentis animi est, utrumque futuri -e sollicitum. *al.*). *al.* LIV. 5, 19, 7 profectus cum exercitu ... -e hominum maiore quam spe. 8, 13, 17 dum -e stupent *animi* (*antea*: inter spem metumque suspensos). 39, 42, 5 metu mixta -e. *et al.* **b** *ap. christ.* (*opp.* memoria *l. 64*): TERT. anim. 33, 11 p. 358, 15 ut pendula -e sollicitudo fidei probetur (HIL. trin. 9, 67 p. 335[A] -is incerto mens sollicita). 58, 2 p. 394, 13 animam et puniri et foveri in inferis ... sub -e utriusque iudicii. AVG. immort. 3, 3 p. 1023 quod sic agitur, et -e opus est, ut peragi, et memoria, ut comprehendi queat; ... et -o futurarum rerum est, praeteritarum vero memoria *eqs.*

in certis locutionibus (*ad B*): **1** in -e esse: *fere i. q. exspectare*: PLAVT. Stich. 283 *era* misera in -e est Epignomi adventum viri (*v. p. 1884, 27*). PLANC. Cic. epist. 10, 4, 4 sum in -e omnium rerum, quid ... geratur ut sciam. BELL. Afr. 26, 4 *Caesar* in tanta erat festinatione et -e, ut postero die quam misisset litteras ..., classem ... morari diceret. LIV. 7, 6, 8 in -e civitas erat, quod ... consul bellum ... gesturus esset. 7, 30, 21. 42, 19, 3. 44, 19, 1 cum in -e[m] patres fuissent, maxime quidnam consul ... referret. SYMM. epist. 4, 65 iamdudum in -e eram litterarum. *fere i. q. exspectari* (*cf. et p. 1884, 32*): CIC. Att. 8, 11[d], 3 cum res in summa -e esset (epist. 2, 3, 2 summa scito in -e esse [*sc. te*] eaque a te exspectari *eqs.*). epist. 9, 6, 1 est ... adventus Caesaris scilicet in -e. 12, 24, 2 in -e erant omnia. CAEL. Cic. epist. 8, 14, 1 quod iudicium nunc in -e est, etiam in bona spe (*v. adn. cr.*). LIV. 42, 2, 3 cum bellum ... in -e esset.

2 *c. praepp.*: contra: HIRT. Gall. 8, 40, 1 cum contra -em omnium Vxellodunum venisset *Caesar*. SEN. contr. 2, 1, 1 multa contra -em accidunt. SEN. dial. 4, 31, 2 quae contra spem -emque

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

evenerunt (rem. fort. 13, 2). *et al.* infra: PANEG. 6, 23, 2 si ... infra -em mei dixero. praeter (*fere t. t. rhet. q. e. gr.* παρὰ προσδοκίαν. SYNON. Cic. p. 444, 18 B. ex inproviso, ex inopinato, ex insperato, praeter -em): RHET. Her. 1, 6, 10 *exordiemur* ab aliqua re, quae risum movere possit, ... litterarum mutatione, praeter[ea] -e⟨m⟩, similitudine *eqs.* CIC. de orat. 2, 255 illud genus ridiculi praeter -em. 2, 284. 2, 285. pro: CIC. dom. 31 quid mihi pro -e populi ... faciendum fuerit. PETRON. 35, 1 ferculum ... non pro -e magnum. *v. et p. 1886, 43.* supra: QVINT. inst. 3, 7, 16 si quid ... supra spem aut -em *fecit.*

3 *abl. comp.*: CVRT. 3, 6, 16 -e maturius. QVINT. inst. 4, 1, 39 res -e minor.

II *metonymice*: A *i. q. deus, in quo spes ponitur*: TERT. adv. Marc. 4, 11 p. 449, 8 lumen et spem et -em nationum praedicari Christum (*ad* VVLG. gen. 49, 10 ipse erit -o gentium. *al.*). VVLG. psalm. 38, 8 quae est -o mea? nonne dominus? (AVG. in psalm. 38, 13 p. 425[init.]). Ier. 14, 8 domine ... -o Israel (17, 13). 50, 7 peccaverunt ... -i patrum ... domino.

B *de hominibus (bestia l. 24)*: *sensu activo: i. q. populus exspectans, audiendi cupidus*: TAC. hist. 1, 17, 2 circumsteterat ... Palatium publica -o magni secreti impatiens. *sensu passivo: i. qui exspectatur*: TVRPIL. com. 110 tu (*Ribbeck*[1], tua *trad.*) mihi cupiditas, suavitudo et mei animi -o. VVLG. Ezech. 19, 5 *catuli mater* cum vidisset, quoniam ... periit -o eius. SIDON. epist. 4, 4, 1 adest promissio mea, -o vestra, Faustinus. *cf. p. 1884, 7.*

C *de re*: *i. q. fabulae prima pars, exordium, expositio* (*t. t.*): DON. Ter. Ad. 288 tragoedia in tria dividitur: -em, gesta, exitum. hic quoque -o est *eqs.*

ex(s)pectātor, -ōris *m.* *ab* exspectare. [*scribitur pro* spectator *saepe.*] *voc. eccl.* *qui exspectat, patienter sperat*: VEREC. in cant. 7, 24 prudens -r aeternae salutis ... omni tempore vitae suae deum laudat. CAES. AREL. serm. 164, 1 p. 636, 13 ille *pauper* -r divinae promissionis. *f.* **ex(s)pectātrix,** -icis. *quae patienter exspectat*: TERT. adv. Marc. 4, 16 p. 469, 7 *deus* patientiam docet, vindictae -em.

***ex(s)pecto,** -āvi, -ātum, -āre. *ab* ex *et* spectare. *de etym.*: VARRO ling. 6, 82 *a specere* etiam -o quod spectare volo (*subest genuinus sensus inspiciendi, acriter intuendi* PLAVT. Aul. 707 *v. p. 1898, 72; semper tamen accedere videtur derivata notio opperiendi*).

de scriptura (*cf.* expecto *p. 1604, 21 sqq.*): CAPER gramm. VII 97, 6 spectare θεωρεῖν erit, ... expectare sine s ἀναμένειν (*cf. p. 1888, 11*). SCAVR. gramm. VII 22, 14 *vitium est* cum exul et expectatus sine s littera scribuntur ..., quoniam ... solum spectatusque dicatur et adiecta praepositione salvum esse illis initium debeat. CASSIOD. gramm. VII 203, 17 (*ex Caesellio*) quaecumque verba primo loco ab s littera incipient, ea cum praepositione ex composita litteram eandem s habere debebunt ..., ut ... specto exspecto ([exp- *AB*]. *al.*). exsp-: CIL III 459, 8 ([*a. 362*] = COD. Theod. 1, 16, 8 = Iust. 3, 3, 5). V 5127, 3. CE 1027 (= CIL VI 20569). INSCR. christ. Diehl 4986. PLAVT. Poen. 362 (*A*, *item* Stich. 137. 642 *al.*). TER. Hec. 596 (*A*, *item* Haut. 409). VERG. Aen. 4, 134 (*R*). *al. et in codd. passim.* exp-: LAVD. [Turiae] (CIL VI 1527) I 12. CIL IV 1796 (*ante a. 79*). S. C. de sumpt. lud. glad. (CIL II 6278) 56 EDICT. imp. Diocl. I 13. INSCR. christ. Diehl 4700, 3 (*a. 382*). 412, 4 (= CE 708 [*a. 539*]). *et saepe in* INSCR. CIC. rep. 1, 9 *al.* VERG. Aen. 4, 134 (*M*). *al.* FRONTO p. 166, 18 N. *al. et in codd. passim.* ecsp-: PLAVT. Bacch. 1204 (*B*). ecxp-: CIL XII 5193 (= CE Engström 390). *inde a s. II vocali prosthetica accrescente idem sonant 'specto' atque 'exspecto'* (*cf. Schuchardt, Vocalismus II 337 sqq.*). *ergo scribitur: pro* exspecto: exisp- (*cf. Schuchardt II 349*): CIC. Att. 12, 39, 1 (*M*, *item*: epist. 5, 12, 1. 6, 4, 2. 7, 1, 4. 9, 2, 1. 15, 15, 1). esp-: CAES. Gall. 4, 9, 3 (*Q*). LIV. 7, 24, 6 (*P*, exp- *T*, sp- *rell.*). DON. Ter. Eun. 195 (*C*, exsp- *V*, sp- *BT*). i(n)sp-: Ov. met. 7, 595 (*N*, exsp- *rell.*). sp- (*cf. Schuchardt II 365 sqq.* [*s. v. Aphärese*]): *in tit.*: INSCR. christ. Diehl 3485 (= CIL XII 1694 [*s. V/VI*]) spectit (*i.* -at). *in carm., numeris defectum syllabae testantibus*: PAVL. PETRIC. Mart. 1, 137 *Martinus* spondentis spectans (-at, -ant *codd.*) consortia sancta tribuni. DRAC. laud. dei 3, 98 quod spectat (exp- *C*) finem, fragile est. VEN. FORT. carm. 3, 6, 29 en spectata diu ... dies. 6, 10, 65 spectans ... opem (*syn.* optans). 7, 12, 10 *omnes* nec spectante die, cum venit, hora *mortis* rapit. 7, 15, 1 spectando (*edd. metri causa*, exp- *codd.*). 9, 2, 39. carm. app. 1, 41 specto ..., si nuntiet aura salutem. *in codd.* (*pauca selecta*): TER. Phorm. 148 (*A*). CIC. rep. 1, 8 (ex *suprascr.*). epist. 15, 16, 1 (*Ω*, *Non.*). CAES. Gall. 2, 20, 4 (*β*, *v. Meusel, ind. Caes. s. v.* exspecto, specto). LIV. 21, 59, 4 (*codd.*). 30, 23, 7 (*P*). VLP. dig. 9, 3, 5, 11. 17, 2, 29, 2. 36, 2, 14 pr. VVLG. Phil. 3, 20 (*F*). PAP. Marini 80, 2, 3 (*a. 564*). *pro* specto: ex(s)p- (*v. Rossberg, ALL 4, 1887, 49; Hartel, ind. Cypr. 453 s. v. 'spectare'; Svennung, Unters. Pallad. 607 sq.; Du Cange.* *monemus nos hoc loco nil nisi exempla scripturae allaturos esse; de sensu vero s. v.* specto *agendum erit* [*at v. p. 1888, 11*]): *in tit.*: INSCR. christ. Diehl 1757 (*cod. Vat.*) expectantum ... oculos. *in carm.* (*de clausulis rhet. v. Klotz, ALL 15, 1908, 419 ad* ALC. AVIT. epist. 9 p. 43, 15), *numeris syllabam exsonantem testantibus*: DRAC. laud. dei 1, 356 *Adam* procul -at ... iumenta per agros. Romul. 9, 21 *animae piae* desuper orbem -a⟨n⟩t. Orest. 777; *syn.* cernite. CORIPP. Ioh. 2, 193 gentes ... nefandas -ant oculis. *in codd.*: *e. g.* POMPON. dig. 18, 1, 33 (*F*, *item*: VLP. dig. 48, 5, 30, 8 PAVL. dig. 41, 1, 26 pr.). *et v.* specto.

de formis: *v. Neue-Wagener*[3] *IV 138.* *inf. perf.* -asse *pro praes.*: CLAVD. 28, 465. *cf. et p. 1889, 78.* CHAR. gramm. p. 472, 19 B. *inter* verba activa coniugationis primae. NOT. Tir. 25, 55 -at.

de notione: *v. imprimis p. 1887, 38 et Persson, Beitr. z. idg. Wortforschung, Uppsala 1910/12, p. 372.* *de verbis* specto *et* -o *propter* ὁμοφωνίαν *confusis* (*cf. p. 1887, 41 sqq. 59*): AGROEC. gramm. VII 115, 20 -atur venturus, spectatur qui videtur vel probatur. ISID. diff. 1, 190. DIFF. ed. Beck p. 84, 27 speramus (*v. l. 32*) bona, -amus aliquem venientem (viventem *trad.*), spectamus quae probamus vel videmus. *confusionis exempla*: SERV. georg. 2, 237 -ta (*i.* spectata, *at* -a *Verg.*): proba, ut 'et rebus -ta (spectata *Verg. Aen. 8, 151*) iuventus' (*eundem Verg. l. adferunt* SCHOL. Ter. Bemb. Eun. 447). SCHOL. Pers. 4, 19 -a: inspice, ut Lucanus (*3, 3*) '... spectabat'. CLAVD. DON. Aen. 5, 70 p. 434, 18 -ent potest significare 'sperent', potest et 'videant'. 6, 690 p. 598, 5 -ta pietas est aut probata documentis aut sperata temporibus multis. AVG. serm. 2, 5, 6 p. 30 (*ad* VVLG. psalm. 103, 27 a te [ad te AVG. conf. 6, 10, 17] -ant, ut des illis escam [πρὸς σὲ προσδοκῶσιν]) -emus ad eum, ipsum corde intueamur ([*syn.*]. PS. AVG. serm. WSt. 50 p. 135, 17 qui de ligno carpsit supplicium, in ligno debet -are remedium; et qui ex arbore inlicitam demessuit frugem, -are [sp- *l. v.*] debet ad crucem *eqs. v. et p. 1892, 36. 1897, 28.* *aliter de fine exspectationis*: *p. 1889, 58. 1890, 36. 46. 1892, 33*). *de aliis notionibus*: PAVL. FEST. p. 73 degere antiqui posuerunt pro -are. 187 obperiri -are (SYNON. Cic. p. 436, 6 B. opperitur, -at, permanet, sustinet. *v. l. 34*). NON. p. 301, 14 -are dicitur manere, observare. 301, 16 -are sperare (DON. Ter. Andr. 435 -amus tam bona quam mala, speramus bona [ISID. diff. 1, 513. *v. et l. 14*]. Phorm. 155 -rem nunc opperirer, alias sperarem. Ad. 109 -amus ante diem, speramus ad diem; unde avidior intellegitur ille qui -at quam ille qui sperat. 321 -are impatienter cupere et sine praescriptione temporis, sperare iuxta certum tempus). DON. Ter. Andr. 34 -o desidero (Eun. 594). SERV. Aen. 10, 30 demoror -o sustineo (CASSIOD. in psalm. 24, 2 p. 177[A] -are est sub malorum patientia deum viriliter sustinere, ut ille veniens in iudicio suo reddat, quod devoti animus expetebat. *v. et l. 31. 58*). GLOSS.[L] I Ansil. EX 786 -a, crede, spera. 787 sustine. 788 -ant, opperiuntur. 789 amant, volunt, desiderant. 790 -ant signum: signum ut audiant, sustinent. 793 demoratur. II Philox. EX 173 -at ἐκδέχεται. GLOSS. προσδοκῶ, καραδοκῶ, περιμένω. *al.* *in interpretatione voc. hebr.* (*gr. l. 48*): VVLG. Is. 18, 2 ad gentem -antem (קַו־קָו. 18, 7 a gente -ante, -ante). 28, 10 -a reexpecta (קַו לָקָו. 28, 13). APRING. in apoc. 1, 11 p. 9[ex.] Laodicia, quod est ..., ut quidam volunt, 'nativitas -atur' (*sc. interpretando voc. gr. quasi hebr.*).

de usu: PRISC. gramm. III 274, 8 desiderativa vel inquisitiva accusativo sociantur: 'quaero te'; similiter ... '-o'. *in circumlocut.*: in -ando esse: *v. p. 1898, 79.* -antem esse: *v. p. 1897, 40.* VVLG. Marc. 15, 43 Luc. 8, 40 PASS. Montan. 9, 1. *et al.* *legitur inde ab* ENNIO, PLAVTO, TER., PACVVIO, CATONE, MET. MAC., QVADRIG., VARRONE, RHET. Her., CIC. *per totam latinitatem. nota tamen in* ITALA, VVLG. *et apud aliquot posterioris aetatis scriptores* (*e. g.* PETR. CHRYS., CASSIOD.) *evitandae confusionis* (*v. p. 1887, 59*) *causa frequentius 'sustinere' dici pro '-are'* (*v. Thielmann, ALL 8, 1893, 522 ad* VVLG. Sirach 13, 9 *p. 1889, 84*). [*val.* aşteptà, *it.* aspettare, *prov.* aspeitar. *M.-L.*]

[*vv. ll.*: Ov. fast. 2, 425 -que despectas (*A*, quid -as *rell.*). excepto: CIC. rep. 1, 38 (*corr. m. 2*). epist. 16, 23, 2 VERG. georg. 3, 274 LIV. 21, 53, 3 *al. cf. l. 72.* exerceo: CAES. Gall. 5, 46, 4 VERG. georg. 2, 237. exopto: CIC. Att. 3, 17, 4. expeto (*v. et p. 1691, 81*): CIC. parad. 43 Tusc. 4, 33. Att. 7, 13, 4 (*M*[1], *corr.* *M*[2]). *al.* SALL. Iug. 14, 7 COLVM. 2, 20, 5 PLIN. epist. 7, 6, 14. TERT. resurr. 48 p. 98, 22 (expediet *Engelbrecht, vix necess.*). *et al.* CLAVD. carm. min. 31, 35 explent. TERT. patient. 12 p. 20, 1 induxit. specto: *v. p. 1887, 65.* spero: CIC. Cluent. 75 PVBLIL. A 2 SALL. Catil. 40, 3 VVLG. act. 28, 6. *falso trad. pro*: PLAVT. Aul. 434 expeto (Pseud. 1087 CIC. rep. 1, 28 ad Q. fr. 1, 1, 2. *saepe*). VERG. catal. 9, 34 expertae (*Scaliger*). AMM. 14, 6, 9 exceptantes (*Heraeus*). *suppl.*: PLAVT. Mil. 1022 ⟨-a⟩ndo excrucior (*Ritschl*). CIL VI 36630 di manes te ex⟨pectant⟩. *loci mutili vel dubii*: ENN. ann. 344 PACVV. trag. 131 VERVS Fronto p. 116, 21 N. INSCR. christ. Diehl 3481 adn.]

I *sensu temporali et locali* (*cf. et p. 1900, 14*): *fere i. q.* ***opperiri, praestolari, manere*** *sim.* (*in usu temporali nota respici aut tempus quod alqs. opperitur aut temporis cursum, sc. sensu verbi quasi durativo; cuius usus exempla non segregavi praeter ea quae p. 1890, 75. 1892, 23 seorsum attuli*): **A** *pro subi. sunt fere animantes* (*nonnumquam etiam res*) *qui alcis. vel animantis vel rei adventum praestolantur*: 1 *sensu generali*: *fere i. q. sive permanere eo animo, ut quodam loco obviam fiat alqs.* (*alqd.*), *sive*

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(sc. sola notione temporali vigente) actione se abstinere, rem, quam quis facturus est, ad idoneum tempus differre; nonnumquam accedente vi patiendi (imprimis p. 1890, 75. 1891, 54. 59. 1892, 23. 49; cf. syn. l. 13) fere i. q. patientia uti, moram indulgere (ad locum spectant: iuxta pos.: excipere: p. 1890, 21. 33. opp.: derelinquere: p. 1891, 32. discedere: p. 1892, 11. evadere: l. 27. fugere [profugere: p. 1891, 74]: l. 42. invisere: p. 1890, 19. ire [abire, exire, redire]: l. 35. p. 1890, 24. 43. 47. 72. 1892, 19. 26 al. obviam procedere: p. 1890, 31. cf. p. 1892, 2. occurrere: p. 1891, 47 al. ad tempus spectant: syn.: abstinere: p. 1891, 62 al. differre: l. 36. p. 1890, 61. 1891, 46. 1892, 5. durare: p. 1890, 6. ferre: p. 1892, 28. morari: p. 1890, 66. 1891, 33. cf. p. 1890, 68. pati: p. 1891, 62. 1892, 22. cf. p. 1892, 28. patienter agere: l. 39. cf. p. 1891, 34. 1892, 33. praebere patientiam: l. 41. quiescere: p. 1891, 45 al. reservare: p. 1891, 10. sustinere: l. 32. 38. 53. 82. p. 1891, 3. 1892, 5 al. tardare: l. 38. tolerare: p. 1891, 7. opp.: adiuvare: p. 1891, 61. ante capere: p. 1892, 21. facere: p. 1891, 63. 72. 1892, 14. festinare: l. 29. p. 1891, 41. 47. 1893, 43 al. intervenire: p. 1891, 64. se movere: p. 1893, 14. occupare: p. 1891, 69. praecavere: p. 1892, 8. properare: l. 35. 40. p. 1890, 37. 39. 58. 78 al. rapere [praeripere: p. 1892, 3]: p. 1891, 42. 1892, 18. repraesentare: p. 1892, 6. urgere: l. 32):

a absolute vel obi. non addito (ellipsin v. l. 48): α nude: AFRAN. com. 210 defessa -ando domi sedi (cf. p. 1890, 40). VARRO rust. 3, 16, 11 in vendendo -are, ut suo potius tempore mercatorem admitterent quam celerius alieno. CIC. Quinct. 54. Att. 11, 21, 2 metuo, ne sit -andum et ... loci gravitas ... perferenda (opp. evasissem). epist. 9, 2, 4 quo me coniectura ducat, habeo, sed -o tamen. al. SEN. contr. 2, 4, 10 -a, emendabitur. 7, 7, 15 longum erat -are, ... festinavi. al. SEN. benef. 5, 20, 6 si bono viro dedisti, -a, ne iniuriam ... facias adpellando (sim. de debitore non appellando: MART. 9, 3, 13 -es et sustineas. VLP. dig. 17, 1, 12, 14 ut -res nec urgueres debitorem ad solutionem. 27, 4, 1, 6; opp. exegit). 5, 25, 3 tacendum erat et -andum. dial. 4, 29, 1 ira desinet, si -at. al. CVRT. 9, 9, 14 clamor hinc -are, hinc ire iubentium. MART. 1, 46, 3; opp. propero. QVINT. inst. 4, 2, 79 auditores -ent et opiniones suas differant et bene sperent. TERT. patient. 3 p. 3, 11 nasci se deus ... patitur ... et -at et ... adolescere sustinet (PELAG. in Rom. 2, 4 p. 20, 3 non tardat ..., sed patienter agit, ... bonus -ando, iustus est puniendo. al.). CYPR. patient. 21 p. 413, 5 martyres ... properantes -are adhuc iubentur et ... praebere patientiam. CLAVD. DON. Aen. 10, 645 p. 375, 26 quid ... fugis, Aenea? -a (sic opp.: VITAE patr. 5, 14, 4 p. 948C; gr. Cot.? p. 506marg. μεῖνον). VVLG. I Petr. 3, 20 -bat dei patientia (ἀπεξεδέχετο [-bant ... patientiam sim. ll. vv.; cf. Lundström, Stud. z. lat. Iren. usübers., 1943, 105 adn. 1]). al. et saepe. β c. additamentis: indicatur: (I) locus (aut ubi aut unde alqd. -etur): PLAVT. Truc. 916 miser cubando ... hic -ando obdurui. CIC. Att. 13, 21, 2 a Quinto -o (deest 'nuntios' sim.). epist. 15, 17, 1 tabellarii comites ad portam -are dicunt (cf. VAL. FL. 7, 300 Venus portis -at in ipsis). PLANC. Cic. epist. 10, 21, 2 interea ad Isaram -rem. et al. (II) tempus: quamdiu: CIC. Att. 12, 5c, 4 cotidie ... horae, quibus -bam, longae videbantur. epist. 9, 8, 1 -bam omnino iam diu meque sustinebam, ne ... prius ... scriberem (al.). SEN. benef. 5, 6, 5 paulum -a (QVINT. inst. 4, 5, 19 PLIN. epist. 7, 27, 9. cf. APVL. Socr. 23 p. 175 paulisper). VVLG. I reg. 13, 8 Saul -vit septem diebus ... et non venit Samuel (al.). act. 27, 33 quarta decima hodie die -antes ieiuni permanetis (προσδοκῶντες). ad quod: ad (usque l. 61): RHET. Her. 4, 51, 64 se (om. M) ... ad noctem multam -asse. CIC. Cluent. 6 ad (om. Vς) extremum -etis meque meum dicendi ordinem servare patiamini. CAEL. Cic. epist. 8, 4, 3 ad K. Sext. usque -vi. SCHOL. Hor. epist. 1, 2, 41 rustico similis est -anti ad explendum ... fluminis lapsum. et al. in: FRONTO p. 26, 14 N. in Idus Augustas tibi -andum est. prope: BELL. Afr. 42, 1 cum iam prope solis occasum Caesar -visset. (III) modus: TER. Phorm. 155 ita (eum add. Σ) -rem, ut par fuit. CIC. Att. 14, 2, 3 cum -rem sedens (cf. p. 1891, 50. 1893, 13). VVLG. I Cor. 11, 33 cum convenitis ad manducandum, invicem -ate (ἐκδέχεσθε).

b c. acc. (v. et p. 1892, 48. 67. 1893, 2. 15. 27. indicatur: locus per adv. [locativum e. g. p. 1890, 15. 36], praep. [e. g. p. 1890, 17. 18. 65]. tempus [haud raro non tam exspectationis quam exspectati adventus, e. g. p. 1890, 26. 29] per adv., casus [acc. p. 1890, 22 al. abl. l. 81 al.], praep. [e. g. p. 1890, 16]. finis per ad: p. 1890, 36. 1891, 6): α animantes: (I) deos (manus dei l. 84): SALL. or. Macri 15 Iovem aut alium quem deum consultorem -atis? SIL. 5, 88 ne dedignare secundos -are deos (syn. opperiare). christ.: TERT. adv. Marc. 3, 4 p. 381, 12 Christum ... emendaturus -asse debuerat deus (al. de temp. attract. cf. Hoppe, Synt. Tert. 53). 4, 18 p. 479, 8 Ioannes dubitabat ipsum venisse quem -bant (ad VVLG. Matth. 11, 3 tu es qui venturus es, an alium -amus? [προσδοκῶμεν]). al. ITALA psalm. 24, 5 (Fulg. Rusp. ad Tras. 1, 4 p. 228B) te -vi tota die (ὑπέμεινα, Vulg. sustinui). 36, 7 (Aug. spec. 6 p. 32, 20) tace domino et -a eum (ὑποτάγηθι ... καὶ ἱκέτευσον, Vulg. subditus esto ... et ora). al. VVLG. Sirach 13, 9 humiliare deo et -a manus eius (v. p. 1888, 59). Phil. 3, 20 unde ... salvatorem -amus (ἀπεκδεχόμεθα. al.). I Thess. 1, 10 de caelis (ἀναμένειν). et al.

(II) bestias (metonym.: l. 4. 7): SEN. Oed. 902 Daedalus ... alitem (i. filium) -ans suam. COLVM. 7, 9, 13 in cubili suam quisque matrem nidus -at (MART. 3, 58, 21). STAT. Theb. 6, 866 medio coniunx (i. vacca) stat ... prato victorem -ans taurum. IVV. 9, 69 durate atque -ate cicadas (i. aestatem). et al. in venatione: STAT. Theb. 4, 496 venator ... leonem -at (MART. 14, 30, 1 venabula excipient apros -buntque [except- Ker, ClQu. 44, 1950, 24; vix necess.] leones). MART. 11, 21, 5 vagos -ant retia turdos.

(III) homines (animam l. 33, senatum l. 58): (A) universe (saepius c. breviloquentia quadam '-are alqm.' pro '-are iussum, actionem alcis.', e. g. l. 30. 57. 64): ENN. sat. 58 ne quid -es amicos, quod tu⟨te⟩ agere possi⟨e⟩s. PLAVT. Bacch. 1204 filii vos -ant intus (TER. Haut. 409 Eun. 917 al.). TER. Hec. 430 te -o (Ad. 260 domi. CIC. Att. 1, 3, 2 nos hic te ad mensem Ianuarium -amus [3, 7, 1 al. v. p. 1889, 71; aliter 2, 10 usque ad Nonas Maias te in Formiano -bo]. 12, 51, 1 a Peducaeo. al.). 438 ne me frustra illi[c] -et hospes (CIC. Att. 3, 19, 3 me, si putas te istic visurum, -es, si minus, invisas [opp.]. 6, 3, 9 Athenis. epist. 7, 4 hoc biduo aut triduo -a. 7, 20, 2 ante brumam. PLIN. epist. 1, 4, 3 secure ac prope neglegenter [syn. excipiunt]. al. VVLG. Os. 3, 3 dies multos). 801 totum desedi diem ..., dum -o in arce Callidemidem. Phorm. 148 senem quoad -atis? 460 frater est -andus mihi. VARRO rust. 1, 2, 2 nondum rediit et nos uti -remus se reliquit qui rogaret. CIC. Verr. II 1, 61 duo signa in aedibus tuis ... sectorem -ant. Att. 1, 5, 8 fratrem cottidie (al.). 5, 10, 1 -bam ibi iam quartum diem Pomptinum. 7, 17, 5 ego IV Nonas Febr. ... in Formiano ... mulieres -bam. 10, 9, 3 Servium -o ad Nonas. 13, 21, 2 -bam hodie aut summum cras ab eo tabellarios (al.). epist. 6, 7, 5 nihil est ... quod filium meum -es. 14, 23 Caesari utrum obviam procedam an hic eum -em. al. MANIL. 5, 355 hoc est medicae artis opus, non -are gementes (sic c. part.: TERT. apol. 8, 2 fugientem animam novam -a, excipe rudem sanguinem. HIER. epist. 14, 3, 2 morituros -a paulisper et sepeli. aliter l. 80 sqq.). LVCAN. 7, 744 aurum hic iacet, ... regum fortuna ... -at dominos. SIL. 12, 586 curulibus altis iam vos ... -at nobile letum -ant ... senes (ad LIV. 5, 41, 1 v. p. 1892, 9). IVV. 6, 488 domina properat iamque -atur in hortis. TERT. apol. 11, 16 dignius istos (i. Sullam sim.) deos ille adsumendos -asset (opp. properavit). et saepe. de feminis virum -antibus (vice versa l. 46. v. et p. 1889, 24. cf. p. 1895, 63): PLAVT. Men. 598 amica -at me (Merc. 280. 556 uxor me -at iam dudum esuriens domi. TER. Hec. 855). Poen. 362 dum te -o (antea: liberare iuravisti me). Stich. 137 quid illos -atis, qui ... iam abierunt triennium? (PROP. 2, 9, 8). TER. Hec. 451 filium. AFRAN. com. 197 non possum domi meum virum -are (PROP. 3, 3, 20). HOR. sat. 1, 5, 83 hic ego ... usque puellam ad mediam noctem -o. OV. epist. 2, 98 fac -es Demophoonta tuum (opp. abisti). SEN. contr. 2, 5, 8 per longum tempus. COD. Iust. 5, 17, 2 (a. 259) sponsum ... post tres peregrinationis annos -andum sibi ultra non putat. al. de mortuis sim. morituros -antibus: SEN. Tro. 790 ad Astyanacta: Troia te -at tua. LVCAN. 6, 804 placido manes patremque domumque -are sinu. SIL. 8, 147 TERT. uxor. 1, 1 l. 30. CIL VI 142e plures me antecesserunt, omnes -o. INSCR. christ. Diehl 4986 al. v. et p. 1900, 30. sim. in devovendo: SEN. contr. 7, 1, 4 -at ... parricidam mare saeviens. CE 205 (s. II) locus capillo ri⟨v⟩us, -at caput suum. in iure et in re publica: CIC. Phil. 6, 16 legatos (al.). 11, 26 neque in tot incendiis, quibus confestim succurrendum est, -bit senatum Brutus (al.). Att. 16, 4, 4 nuntios (opp. properare. al.). SALL. Catil. 52, 28 alius alium -antes cunctamini (or. Lep. 20 principem). LIV. 2, 55, 7 tribunos. 31, 48, 4 consulem (al.). al. VLP. dig. 26, 7, 7, 1 tutor contutores -bat vel differentes vel ... volentes se excusare. GAIVS epit. 2, 5, 1 non -to herede (al.). COD. Theod. 1, 16, 8 (= Iust. 3, 3, 5 = CIL III 459, 8) negotia in quibus superfluum est moderatorem -ari provinciae. al. in re militari: CIC. epist. 11, 14, 3 ex Africa legiones (al.). LENT. Cic. epist. 12, 15, 1 diutius morari aut -are praesidium. CAES. Gall. 1, 22, 3 Labienus ... monte occupato nostros -bat proelioque abstinebat. 4, 9, 3 -ari equites atque eius rei causa moram interponi arbitrabatur. 6, 7, 3 auxilia (al.). civ. 1, 18, 4 primis diebus ... reliquas ... copias (al.). al. VERG. Aen. 9, 46 hostem (LIV. 36, 43, 10 classis ... ibi aptius -tura hostem. al.). CVRT. 8, 13, 15 contemptim et superbe (opp. abire). al. TAC. hist. 2, 30, 1 non -are ducem, anteire signa milites. al. de partu: CVRT. 10, 6, 11 -ari nondum ortum regem. TERT. anim. 26, 3 p. 344, 7. IVST. 13, 2, 5 Roxanes -ari partum. al.

(B) c. respectu actionis diutius protractae (cf. p. 1888, 79 sqq.), sensu durativo q. d. (v. et e. g. p. 1891, 36. 54 sqq. 1892, 23. 1895, 22): CIC. de orat. 1, 166 oratores multas horas (v. p. 1891, 54) -vit, cum in campum properaret, et ridens et stomachans Scaevola (sim. de loquentibus: VITA Anton. 26 p. 41, 2 non adtendere daemonibus ... et -are eos quasi verum dicentes [gr. p. 881C προσέχειν]. VVLG. Iob 32, 4 Eliu -vit Iob loquentem. VITA Fulg. p. 133med. L. duobus diebus se praesente tractantem). HOR. sat. 1, 5, 9 cenantes haud animo aequo -ans comites. PETRON. 136, 10 tamquam -rem morantem in aditu steti. PORPH. Hor. sat. 1, 9, 38 negat se posse eum

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-are. AMBROSIAST. in Rom. 9, 22 p. 138D *infideles* diu ... -ti converti noluerunt (11, 22 p. 152B *deus* patientiā suā. in I Cor. 7, 17 p. 220A; *syn.* sustinet. *al. cf.* GREG. M. dial. 4, 40 p. 294, 24 M. *nos* adhuc divina patientia longanimiter -at. *v. l. 7. al.*). LEX Burg. lib. const. 55, 2 Romani in iudicio contendentes -entur. *indicatur finis per praep.* ad (*cf. p. 1888, 28*): GREG. M. moral. 10, 14 p. 929B patientia *dei* ... nos et peccantes tolerat (*syn.*) et conversos ad praemia ... -at. 15, 38 p. 1101B iudex ... ad conversionem singulos ... -at. CAES. AREL. serm. 109, 1 p. 433, 1 *deus* eos per quadraginta annos reservavit (*syn.*) et -vit ad poenitentiam.

β res: ① *corporales, naturales*: CIC. Phil. 1, 8 cum ... mansissem ... in villa P. Valeri ... postridieque apud eundem ventum -ans manerem (Att. 10, 15, 2 *al.* VERG. Aen. 4, 430 -et facilemque fugam ventosque ferentes [VAL. FL. 6, 327]. *cf.* COLVM. 2, 20, 5; *syn.* opperiri. *al.*). Att. 16, 8, 1 impedimenta -anda sunt, quae ... veniunt. epist. 14, 4, 5 tuas ... litteras ... ego -assem Brundisii, si esset licitum (*al.* LIV. 26, 15, 5 ab Roma. *aliter v. p. 1896, 57*). LVCR. 3, 778 -are immortales *animas* mortalia membra ... certareque praeproperanter ..., quae prima ... insinuetur. CAES. Gall. 3, 14, 1 statuit -andam classem (LIV. 35, 25, 5 *al. cf.* CAES. civ. 1, 29, 2 ex ... regionibus Galliae ... et a freto naves [*al.* LIV. 45, 34, 9]). GERM. 669 (*de sidere*) -at Chiron ... arcum (*gr. Arat. 663* μένουσι). SEN. epist. 83, 20 libidinosus ne cubiculum quidem -at. 108, 1 properas (*opp.*) nec vis -are libros, quos cum maxime ordino. LVCAN. 8, 725 fluctus (*cf.* SIL. 3, 57 fusi transtris -ant aequora [*i. mare crescens*] nautae). PLIN. nat. 14, 139 *vinolentos* lectum -are non posse (*i. ante mensam bibere*). STAT. Theb. 12, 140 ut longius obstent *corpora putredini* -entque rogum. IVV. 15, 83 victrix turba ... tardum ... putavit -are focos, contenta cadavere crudo. TERT. anim. 53, 4 p. 386, 11 (*de animae cohaerentia quasi per seriem catenae tractae probata*) reliquiae (*i. partes reliquae*) universitati (*i. toti rei*) cohaerentes -antur ab illa (*re tota*), non derelinquuntur. bapt. 18, 2 p. 216, 10 fides non moratur, aqua *baptismi* non -atur (*seq.*: cito tinctus est). *al.* VVLG. Iac. 5, 7 agricola -at pretiosum fructum terrae patienter ferens *eqs.* (ἐκδέχεται). SIDON. epist. 1, 2, 7 *rex* tesseras ... volvit ..., mittit ..., patienter -at. ARATOR act. 2, 910 sterilis ... arbor -ta tribus fructum non attulit annis (*v. p. 1890, 76. cf. et p. 1893, 54*). *et al.*

② *incorp.* (*pauca selecta*): Ⓐ *tempus*: *t. eventurum*: VARRO ling. 5, 61 ver (MIN. FEL. 34, 12 corporis [*in imag.; opp.* festinas]). RHET. Her. 2, 4, 7 occasio ... quae aut praeterita sit aut non -ta (QVINT. decl. 388 p. 436, 24; *opp.* rapienda. *cf.* CIC. Phil. 2, 118 ad ... opus curretur neque occasionis tarditas -bitur). 4, 36, 48 luci noctem, nocte lucem -atis. CIC. inv. 2, 174 in praesentia quiescere atque aliud tempus -are oportebit (Verr. II 1, 81 legitimum ... ad ulciscendum [*syn.* differre. PLIN. epist. 4, 15, 11; *opp.* festinare]. SVLP. RVF. Cic. epist. 4, 5, 6; *opp.* occurrere. HIL. in psalm. 1, 3 p. 22, 2 id ... quod erit per -andum adhuc tempus). Phil. 3, 2 certus ... dies ... sacrificiis (VLP. dig. 26, 7, 8 creditae pecuniae). CAES. Cic. Att. 14, 2, 3 cum tam diu sedens (*cf. p. 1889, 66*) meum commodum -et *Cicero*. VAL. MAX. 5, 4 ext. 3 parentium senectutem tueri quam vestram -are satius esse (*aliter l. 58*). COD. Iust. 6, 53, 5, 2 (*a. 226*) non coeptum ... annum, sed impletum. *spatium temporis labentis* (*cf. p. 1890, 75 sq.*): VARRO rust. 2, 4, 7 *in scrofis admittendis* melius viginti menses -are. CIC. Cluent. 90 paucos dies. prov. 17 hoc tempore amisso annus est integer vobis -andus. LIV. 31, 48, 10 non -are belli tempora moras et dilationes imperatorum. 40, 10, 6 si ... te senectus absumpserit aut ne ea quidem -ta fuerit (TAC. ann. 16, 9, 1. *aliter l. 52*). Ⓑ *eventum, finem sim.*: LIV. 5, 6, 2 pati taedium et quamvis serae spei exitum -are (*syn.* opperiri). 25, 15, 12 Thurinis -antibus magis quam adiuvantibus eventum (25, 16, 19; *syn.* patiendo. 42, 29, 3; *syn.* abstinere). SEN. dial. 6, 8, 3 finem luctus potius facere quam -are (*syn.* opperiri. CLAVD. DON. Aen. 2, 680 p. 240, 26 verborum. *opp.* interveniunt, conloquia rumpunt). *peculiariter de fine vitae* (*aliter p. 1896, 48. 1899, 20. 1900, 6. 18*): PLAVT. Asin. 531 periculum ..., dum eius -amus mortem, ne nos moriamur fame (CIC. Mil. 16 ne necessariam quidem. SEN. epist. 70, 10 utrum consisceret mortem an -ret. 70, 11; *opp.* occupanda). SALL. or. Lep. 15 extremam necessitatem nihil ausus. OV. met. 3, 136 ultima semper -anda dies homini est dicique beatus ante obitum nemo ... debet. SEN. epist. 58, 32 fatum (*antea*: non opperiri sed manu facere. *cf.* CVRT. 5, 12, 11 legem fati. *syn.* vitam non finiam). 70, 14 exitum (*opp.* ipsum interemptorem sui fieri). 117, 21; *opp.* profugiam. Ⓒ *preces, iussa sim.*: CIC. Mil. 11 silent ... leges inter arma nec se -ari iubent, cum ei, qui -are velit, ante iniusta poena luenda sit. Phil. 8, 5 decreta (*opp.* bellum ... sua sponte suscepit). epist. 11, 7, 2 ne in libertate ... conservanda auctoritatem senatus -es. BRVT. Cic. ad Brut. 1, 13, 2 (= 9, 21, 2 Sj.) longas preces (SVLP. SEV. dial. 2, 5, 9 p. 187, 9; *opp.* prius omnia praestitit). VERG. Aen. 5, 137 signum (LIV. 31, 36, 3; *opp.* ante tempus excitatis. SEN. epist. 49, 8; *opp.* posceret). Ⓓ *varia*: *quae suo tempore evenient*: PLAVT. Asin. 528 an te id -are oportet, si quis promittat tibi *eqs.* (Curc. 144 magnum inceptas, si id -as quod nusquamst. CIC. Brut. 17 et -bo ea quae polliceris nec exigam). CATO agr. 3, 2 habere ... dolia multa, uti lubeat caritatem -are. CIC. Sest. 75 defensor ... nihil progreditur, consilia -at inimicorum (Att. 10, 1, 2; *opp.* praeripiam). Mil. 70 iudicium (*sc. pronuntiatum. de actione danda*: VLP. dig. 5, 3, 7, 1 non -antur [-ant *Haloander*] liberalia iudicia [*syn.* differendum, sustinentur. *aliter l. 32*]). epist. 5, 16, 6 temporis medicinam (*opp.* repraesentare). TIRO Gell. 6, 3, 41 beneficia promissa opperiri oportet ..., iniurias autem imminentes praecavisse iustum est quam -visse. LAVD. [Turiae] (CIL VI 1527) I 12 adventum (LIV. 5, 41, 1 turba seniorum ... adventum hostium obstinato ad mortem animo -bat). SALL. Iug. 47, 4 promissa (VVLG. act. 1, 4; περιμένειν, *opp.* discederent. 23, 21; προσδεχόμενοι). LIV. 1, 54, 7 responsum (QVINT. inst. 9, 2, 15; *opp.* statim subicere). SEN. contr. 2, 5, 8 -ari fortuna mavult quam regi (SEN. nat. 3 pr. 13 non -are, sed facere [*v. adn. cr.*]. CVRT. 10, 9, 17 -are potius quam movere). SEN. epist. 98, 8 dolorem (*opp.* ante dolet quam necesse est). TAC. ann. 1, 7, 6 ne Germanicus ... habere imperium quam -are mallet (*cf.* FLOR. epit. 1, 7, 2; *opp.* regnum ... rapere). 1, 30, 5 Drusus non -to legatorum regressu ... in urbem rediit (*syn. 4* opperiendas). CYPR. epist. 33, 2 p. 567, 18 praesentiam nostram (*opp.* properare). SYMM. rel. 2, 2 p. 280, 10 ante capere magistratum quam -are. COD. Theod. 4, 22 (23 Kr.), 3, 4 litem (*syn.* patiatur, *opp.* inferre. *aliter l. 34*). *quae per spatium temporis durant aut iterantur* (*cf. p. 1890, 75*): SEN. dial. 10, 14, 4 *clientibus* miseris suum somnum rumpentibus, ut alienum -ent. epist. 70, 15 ego -em ... morbi crudelitatem ..., cum possim ... exire? QVINT. inst. 2, 4, 15 extemporalis garrulitas nec -ta cogitatio (APVL. met. 9, 1 diutina; *opp.* praecipitante). TAC. dial. 20, 1 quis quinque in Verrem libros -bit? (*syn.* feret, perpetietur). PALLAD. ins. praef. 1 malo operam *librarii* ... -are potius quam timere. MAXIMIN. c. Ambr. 90 p. 34, 45 sermo. AVG. lib. arb. 3, 5, 17 p. 1279 aetate maiores homines ... patienter corrigenda -ant iudicia parvulorum (*aliter l. 3*). SALON. in eccl. p. 1002D *Christus* peccata nostra patienter sustinet et misericorditer ad paenitentiam -at. COD. Iust. 4, 65, 33 (*a. 484*) litem usque ad definitivam sententiam (*aliter l. 22*).

c *c. praep.* ad (*pleraque huius structurae exempla ad* 'specto' *pertinent [de confusione v. p. 1887, 59 sqq.]. huc fortasse pertinere videntur quae hic et p. 1897, 28 proponuntur; cf. et p. 1888, 23*): AVG. serm. coll. Morin p. 491, 10 in potestate *viatoris* velocis est, ut simul ambulent, si -et ad illum (*i. tardum, cf. l. 71*).

d *c. inf.* (*acc. c. inf. l. 48*): VARRO ling. 10, 40 debebis subtilius audire quam dici -are *eqs.* VLP. dig. 4, 2, 9 pr. (*Labeo*) non videor vi deiectus qui deici non -vi, sed profugi. VITA Anton. 10 p. 26, 26 hic fui, sed -bam videre tuum certamen (*gr. p. 860A* περιέμενον). CLAVD. DON. Aen. 9, 180 p. 211, 32 nec -bant veniri ad se, sed ultro ruebant in *proelia Nisus et Euryalus*. AMBR. patr. 7, 32 p. 143, 17 HIER. in Ier. 2, 81, 2 p. 125, 14. PS. AVG. serm. 95, 1 p. 1927med. non -vit mors iteratam vocem salvatoris audire *eqs.* *c. acc. c. inf.* (*nom. l. 52*): TERT. resurr. 48 p. 98, 22 *adversarii* et nunc -ent (*i. patiantur; v. p. 1888, 67*) praecedentia recognosci. adv. Marc. 4, 19 p. 482, 2 qui deum suum usque adhuc obumbrat -ans ... nasci Marcionem. HIL. myst. 2, 12 p. 36, 13 dum peccata ... -antur impleri. MVTIAN. Chrysost. hom. 18, 1 p. 351fin. *Christus* -vit eas *hostias* redargui (*gr. p. 135in.* ἀνέμεινεν). ORIBAS. syn. 1, 16, 4 Aa p. 53, 27 M. pingues ... umores si cognoveris esse, -vis (*i.* -bis) digestionem fieri (*gr. p. 14, 3* ἀναμενεῖς).

e *pendet enuntiatum* (*v. et p. 1897, 63*): α *temporale* (*fere c. coniunctivo; indic. l. 76. 78 al.*): *per*: ① donec: *nude*: LIV. 4, 13, 10 quod -assent *consules*, donec ... res ad senatum deferretur. SEN. contr. 1, 1, 19 tunc -vi, donec patruus ad me veniret, et nunc -bo. *al.* VAL. MAX. 2, 1, 9 CELS. 7, 7, 14B. SEN. benef. 4, 33, 1 -bis, donec scias *eqs.* epist. 119, 1 non -o, donec dicas *eqs. al.* SCRIB. LARG. 20 TRAIAN. Plin. epist. 10, 121 VLP. dig. 28, 5, 4 pr. *al.* PORPH. Hor. epist. 1, 2, 41 similis ... rustico ... -anti, donec totum defluat *flumen* (*cf. l. 82*). VVLG. Iob 14, 14 cunctis diebus ... -o, donec veniat immutatio. Hebr. 10, 13; ἐκδεχόμενος ἕως. *al. et saepe.* *c. acc.*: SEN. contr. 2, 4, 5 hoc ... -bo, donec e meretrice liberos tollas? VVLG. Ruth 1, 13 *filios* donec crescant. psalm. 141, 8; ὑπομενοῦσιν ... ἕως. RVFIN. hist. mon. 9 p. 424B *ad solem*: sta ... et -a me, donec ad vicum perveniam. AVG. serm. coll. Morin p. 491, 11 -et tardum comitem, donec ... instruatur (*cf. l. 39*). *et al.*

② dum: *nude*: PLAVT. Cist. 782 ne -etis, spectatores, dum illi huc ad vos exeant (Pseud. 1234 Truc. 482 TER. Andr. 980). Rud. 922 *frugi servum* non ... -are oportet, dum erus se ... suscitet. TER. Eun. 206 -bo, dum venit. Ad. 674 CIC. Verr. II 2, 125. Lael. 44 ne -emus quidem, dum rogemur (*cf. p. 1893, 39*). Att. 7, 1, 4. 8, 11d, 1 *al. saepe.* CAEL. Cic. Att. 10, 9a, 3 dum, quid ... agamus, scitur, -a. BRVT. Cic. ad Brut. 1, 6, 1 (= 9, 14, 1 Sj.) noli -are, dum tibi gratias agam. CAES. Gall. 4, 23, 4 dum ... naves eo convenirent, ad horam nonam in ancoris -vit. *al.* SALL. or. Phil. 10 VERG. Aen. 12, 570. HOR. epist. 1, 2, 42 rusticus -at, dum defluat amnis (*cf. l. 64*). LIV. 3, 11, 13. 3, 18, 3 *al.* SEN. dial. 11, 1, 2. QVINT. inst. 4, 2, 45 *Sallustianum* sermonis genus ... audientem transvolat nec, dum re-

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

petatur, -at. *al.* HIER. epist. 49, 6, 3 nec praecurras (*opp.*) morantem: -a, dum sequitur. *et saepe.* *c. acc.* (*nom. in struct. pass.: l. 7. 9*): TER. Andr. 977 longumst illum me -are, dum exeat (CIC. Att. 15, 27, 1 *al.*). Haut. 543 nunc quid -at? . . . an dum hic denuo abeat? (CIC. Verr. II 1, 94 div. 1, 79). VARRO rust. 1, 56, 1 iamdudum . . . in villa sedens -o cum clavi te . . ., dum fructus . . . referas. VATIN. Cic. epist. 5, 10ª, 3 si hoc -andumst, dum . . . bellum conficiam (BRVT. Cic. ad Brut. 2, 5, 4 [9, 3, 4 Sj.]). VITR. 1, 6, 12. COLVM. 10, 52 -etur hiems, dum *coronae sidus occidat.* TAC. dial. 19, 5 iudices . . . nec -andum habent oratorem, dum illi libeat de ipso negotio dicere (*opp.* festinare). *et al.*

(III) quoad (quoadusque *l. 19*): *nude*: CIC. Att. 14, 1, 2 cum . . . apud . . . *Caesarem* fuissem -remque sedens, quoad vocarer (*cf. p. 1889, 66*). NEP. Eum. 6, 2 ne se moveret et -ret, quoad . . . filius regnum adipisceretur. VLP. dig. 13, 7, 24, 2 *al.* *c. acc.*: CIC. Phil. 11, 25 an id -amus, quoad (*v. app. cr.*) ne vestigium quidem . . . urbium relinquatur? VLP. dig. 35, 3, 3, 3 condicionem quoad exsistat. AVG. civ. 1 praef. p. 3, 12 D. *fidelis sedem aeternam* nunc -at per patientiam, quoadusque iustitia convertatur in iudicium. *aliter* (*cf. p. 1890, 75*): CIC. Att. 13, 7, 2 te, quoad potuisses, -asse eius adventum.

β interrogativum (v. et p. 1898, 52): *nude*: PLAVT. Cas. 540 *uxor* iam dudum, si arcessatur, ornata -at domi. TERT. adv. Marc. 4, 35 p. 543, 14 -emus etiamnunc, ne quid . . . praedicet *Christus* (CLAVD. DON. Aen. 12, 495 p. 610, 27 *Aeneas* diu -vit, ne finis belli . . . potuisset exire. OP. imperf. in Matth. 2 p. 638ⁱⁿ· *magi* -antes semper, ne forte . . . stella illa . . . oriretur). *c. acc.* (*nom. l. 29*): CAES. civ. 1, 5, 5 *Caesar* -bat . . . responsa, si qua . . . res ad otium deduci posset (STAT. Ach. 2, 126). CELS. 3, 23, 4 -andus est dies, quo prolabatur (IVV. 6, 274 lacrimis . . . paratis . . . atque -antibus illam, quo iubeat manare modo). VLP. dig. 38, 17, 2, 18 mater . . . consanguineam, velit necne adire hereditatem. VVLG. Luc. 12, 36 dominum suum, quando revertatur (προσδεχομένοις).

γ finale (relat. l. 36): *per*: *coni. nudum*: AMBR. in psalm. 36, 18 p. 84, 21 -a, desinat febris, digeratur commotio. qui (*v. l. 34*): CVRT. 3, 12, 10 -to diu, qui se introduceret. quin: CAES. Gall. 3, 24, 5 -ari diutius non oportere, quin ad castra iretur. ut: *nude*: PLAVT. Trin. 734 nisi -are vis, ut eam sine dote frater nuptum conlocet. PVBLIL. Q 39 qui -at, ut rogetur, officium levat (*cf. p. 1892, 77*). CAES. civ. 1, 6, 6 neque -ant . . ., ut . . . ad populum feratur. LIV. 9, 32, 5 aliquamdiu intenti utrimque steterunt -antes, ut . . . pugna inciperet. 33, 39, 7 SEN. epist. 86, 11 *al.* TAC. hist. 1, 33, 1; *opp.* festinandum. POMPON. dig. 26, 2, 9 tutelae statim valent nec -andum erit, ut omnes hereditatem adeant. MARCELL. dig. 45, 1, 98, 1 ut ruat *insula*. *al.* CYPR. laps. 8 p. 242, 11; *opp.* sponte properare. VVLG. II Macc. 6, 14; ἀναμένει . . . μέχρι. RVFIN. Adamant. 1, 13 p. 29, 32 Moyses . . . non -vit, ut occumberet sol, sed ante solis occasum prostravit se (ἀνέμεινε . . . δῦσαι). *saepe.* *c. acc.* (*nom. l. 54 sqq. al.; v. et l. 70*): CIC. fin. 3, 76 nec -et ullum tempus aetatis *sapiens*, ut tum denique iudicetur. Att. 7, 26, 3 diem ex die -bam, ut statuerem. epist. 9, 3, 2 nisi, ut rescriberes . . ., me -res. GELL. 9, 15, 9 *propositione* nec considerata neque aliis, ut proponerentur, -tis incipit statim . . . dicere. AVG. in euang. Ioh. 80, 1 p. 1839ᵐᵉᵈ· vitis . . . quae -ta est, ut faceret uvam. GREG. M. dial. 4, 40 p. 295, 20 M. *peccator* statim defunctus est atque, ut paenitendo liberari potuisset, a dracone . . . -tus non est. *et al.*

2 *significantius*: **a** *fere i. q. insidiari*: *α absolute*: CIC. Mil. 49 Miloni, cum insidiator esset, si . . . *Clodium* noctu accessurum sciebat, subsidendum atque -andum fuit. SEN. benef. 1, 10, 3 non -ant uno loco vitia. QVINT. decl. 305 p. 196, 1 deprehendit *miseros* . . . tamquam -asset. *β c. obi.* (*add. enunt. per* ut *l. 70*): (I) *homines*: CIC. Mil. 53 *Milo* in eo loco est potius -tus ab eo, qui . . . facere impetum cogitarat. CAES. civ. 3, 38, 4 nostri cognitis . . . insidiis ne frustra reliquos -rent *eqs.* CVRT. 9, 2, 18 in ripa . . . periculum est, ubi adplicantes navigia hostis -at. STAT. Theb. 2, 526. IVV. 11, 10 multos . . . saepe elusus ad ipsum creditor introitum solet -are macelli. AMM. 30, 1, 15 *regem* quasi vena⟨ti⟩ciam praedam modo non porrectis bracchiis -bant (*syn.* opperiuntur). VVLG. psalm. 118, 95 me -verunt peccatores, ut perderent me (ὑπέμειναν). Ier. 3, 2 *meretrix* in viis sedebas -ans eos quasi latro in solitudine. (II) *res incorp.*: CAES. Gall. 5, 32, 1 hostes . . . conlocatis insidiis . . . occulto loco . . . Romanorum adventum -bant. LIV. 24, 7, 4 ibi cum instructi *coniurati* . . . *regis* transitum -antes starent. VVLG. iud. 16, 9 latentibus . . . insidiis et in cubiculo finem rei -antibus.

b *fere i. q. desidere, otiosum esse*: VERG. Aen. 4, 225 Carthagine qui nunc -at fatisque datas non respicit urbes (*cf.* SERV. *ad l.* moratur, deterit tempus).

c *fere i. q. cedere, locum potiorem dare alci.*: IVV. 1, 109 -ent . . . tribuni, vincant divitiae. VVLG. psalm. 103, 11 potabunt . . . bestiae . . ., -bunt onagri in siti sua (προσδέξονται).

d *c. respectu rerum (personarum), quae non solum in mora sunt, verum etiam deficiunt, desunt, fere i. q. egere (syn. p. 1894, 49. 64), indigere (syn. l. 58), carere (e. g. l. 18); pass. i. q. opus esse, necessarium esse (syn. l. 43 sq.* *opp.*: habere *l. 11. 50.* sufficere *l. 20. 54. 70. saepe in sent. negativa*): *α absolute*: VVLG. Iob 31, 16 negavi . . . pauperibus et oculos viduae -are feci.

β c. obi. (*v. et l. 74*): (I) *homines* (*deum l. 8. partes corporis sim. l. 14 sqq.*): CIC. prov. 25 cur . . . -em hominem aliquem, qui me cum illo in gratiam reducat. SEN. contr. 9, 6, 4 si conscia esset, neminem -rem. TERT. apol. 11, 6 nihil Saturnum et Saturniam gentem -bat. praescr. 29 l. 3 aliquos Marciones et Valentinos liberanda veritas -bat. COD. Theod. 2, 1, 11 minime provinciae rector -et in reos . . . actorem dominicum, sed habeat exhibendis obnoxiis potestatem. CONC.ˢ I 3 Rustic. p. 184, 17 viri . . . huiusmodi, quos -ant et pacis bona et discordiae latere mala non patientur (*gr. I 1, 4 p. 4, 20* ἐκδέχεται). *partes corporis* (corpus *l. 19*, animam *l. 18*): SEN. dial. 3, 17, 1 haec arma . . . ipsa per se pugnant, non -ant manum (BOETH. arithm. praef. p. 4, 6). STAT. Theb. 6, 78 arma . . . maiores -tura lacertos. TERT. anim. 43, 11 p. 372, 15 *corpus sopitum iacet* -ans animam quasi nondum conlatam et quasi iam ereptam. 58, 4 p. 394, 27 semper . . . -at anima corpus, ut doleat aut gaudeat? (*opp.* sufficit sibi). 58, 6 p. 395, 17 animam licet non -ta carne puniri, quod non sociata carne commisit (resurr. 17 p. 48, 23).

(II) *res*: (A) *corp.*: VERG. georg. 2, 27 silvarum . . . aliae pressos propaginis arcus -ant et viva sua plantaria terra. 2, 421 *oleae non* -ant falcem rastrosque. Aen. 9, 128 *Troianis* Iuppiter . . . auxilium . . . eripuit, non tela neque ignes -ant (-ans *M¹*) *Rutulorum* (*cf.* SERV. *ad l.*: *sc.* ut . . . pereant). HOR. epist. 1, 17, 27 alter purpureum non -bit amictum. VVLG. deut. 11, 11 terra . . . de caelo -ans pluvias (*huc spectant*: PAVLA Hier. epist. 46, 2, 2 AVG. in psalm. 46, 13 p. 532). (B) *incorp.*: CIC. Quinct. 49 bonis . . . suis utitur, alterius opes . . . non -at (SALL. Iug. 14, 7 inops alienas opes -o. *cf.* PANEG. 6, 22, 4 opem. *v. et p. 1896, 41*). Brut. 188 quid est, quod -etur docti alicuius sententia? Att. 7, 10 consilium (CYPR. epist. 26, 1 p. 539, 11 res cum omnium nostrum consilium . . . -et. AVG. in psalm. 145, 5 p. 1887ⁱⁿ· infelix est ipsa anima si a corpore -at consilium). 14, 17, 6 ista . . . aliud quoddam separatum volumen -ant. epist. 3, 2, 2 si aut tua humanitas longiorem orationem -ret . . . aut res verba desideraret. SEN. epist. 99, 32 remedium. *al.* QVINT. inst. 12, 4, 2 non est -anda ultima aetas. TAC. hist. 1, 38, 1 vestra virtus -atur. VLP. dig. 7, 3, 1, 2 (*Iulian.*) in usu fructu . . . personam domini -ari, qui uti et frui possit. 11, 7, 8 pr. (*Labeo*) -andum *esse* vel permissum pontificale seu iussionem principis (*al.*). *al.* PAVL. sent. 5, 4, 21 quod factum . . . vindictam . . . -at. TERT. apol. 2, 3 *ad persecutionem Christianorum* illud solum -atur, quod odio publico necessarium est (*syn.*): confessio nominis *eqs.* anim. 19, 4 p. 330, 25 non -ta rustica disciplina (*opp.* properat. AMBR. fug. saec. 8, 47 p. 201, 10 quod animae iustorum non -ent artes et disciplinas [*syn.* requirant]. *cf.* hex. 1, 3, 8 p. 7, 20 *v. p. 1610, 33* [-at *ex* expectit *restituendum esse videtur*; expedit, expendit *ll. vv.*]). resurr. 17 p. 48, 9 ad perficiendum . . . operam carnis -at *anima* (*syn.* egebit, expostulat; *opp.* habet). *al.* LACT. opif. 6, 5 quem locum . . . pondus *aedificii* -et. SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 58, 19 liber . . . non -bat accusationem, per se enim . . . haereticus noscebatur. AVG. adult. coniug. 1, 1, 1 p. 348, 7 *licet* feminis . . . nullum maritorum -are consensum (COD. Theod. 12, 1, 192 [= Iust. 10, 32, 59 pr.]; *opp.* sufficere. *al.*). CONC.ˢ I 3 vers. Tur. p. 153, 37 *dei* virtutem miraculum facere valentem et non -antem naturae rationem (*gr. I 1, 2 p. 82, 8* ἐκδεχομένην). COD. Iust. 8, 56, 4 sancimus . . . mortis causa donationes . . . actis minime indigere (*syn.*) neque -are publicarum personarum praesentiam. *et al.*

γ c. inf. (*acc. c. inf. l. 67*): TERT. resurr. 18 p. 49, 20 nihil resurgere -bit, nisi quod ante succiderit. adv. Marc. 5, 2 p. 572, 2 quis . . . -ret diutius discere, quod novam deberet sectari disciplinam, qui novum deum recepisset (*antea*: ultro . . . scissent). AVG. anim. 4, 6, 7 p. 387, 25 cur . . . doctore non egeam, ut sciam, quid sit . . . super me, ab alio autem homine discere -em, unde agatur a me *eqs.*). castit. 8 l. 8 bonum permitti non -at, sed assumi. ZENO 1, 2, 7 p. 276ᴬ *pius* diligit fratrem nec aliquid audire -at (-vit *l. v.*) ex lege. *acc. c. inf.*: TERT. resurr. 45 p. 91, 26 caro . . . anima impleri se -vit. ALC. AVIT. c. Eutych. 2 p. 23, 20 per necessitatem veritas fulget nec se adfirmari a nobis -at, cum sola sibi auctoritate sufficiat (*opp.*).

δ c. enuntiato per: ut: CELS. dig. 12, 6, 47 nec -andum est, ut ratum habeas (46, 3, 87 PAVL. dig. 12, 6, 6 pr.). TERT. adv. Prax. 12 p. 246, 25 sine iussu facturus, quia non -asset, ut sibi iuberet *deus.* donec (*add. acc.*): SEN. dial. 9, 1, 3 quae veras vires parant . . ., -ant annos, donec *eqs.*

B *pro subi. sunt res variae* (*fere incorp.; animantes pro fato, morte p. 1895, 8. 10. pro obi. fere animantes* [anima *l. 84*]; *res incorp. p. 1895, 14 sqq. absol. p. 1895, 19*): *-ant*: **1** *vel bona vel indifferentia*: HOR. sat. 2, 1, 58 seu me tranquilla senectus -at seu mors . . . circumvolat. SEN. Thy. 441 reducem . . . quanta praemia -ent vide (dial. 4, 12, 6 *al.* CVRT. 6, 3, 5). dial. 10, 19, 1 sciturus . . ., quis animum tuum casus -et. 10, 19, 2. nat. 6, 32, 6 rerum natura te *morientem*, quae genuit, -at et locus melior ac tutior (*cf.* epist. 65, 20 quae sedes -et animam). epist. 75, 18 -ant nos . . . tranquillitas

[*Hillbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

animi et ... libertas (*al.*). *al.* SIL. 3, 88 tu ..., quam gloria ... -at. TERT. bapt. 20, 5 p. 218, 10 benedicti, quos gratia dei -at (*al.* CYPR. Demetr. 20 p. 365, 18 quos paradisus invitat, quos gratia omnis et copia regni caelestis -at. *al.*). IVL. VICT. rhet. 4, 9 p. 394, 11 an, cum lex caveat, ut ultorem -ent bona mortuorum, hic accipere debeat bona, qui ultor exstiterit (*al.*). *et al.* 2 *mala*: ACC. trag. 54 ubi ad finem ventum [est] in quo illum fors -bat loco. EPICED. Drusi 357 fata manent (*syn.*) omnes, omnes -at avarus portitor (*v. p. 1894, 76*). SEN. dial. 5, 43, 2 *taurum et ursum pugnantes*, cum alter alterum vexarunt, suus confector -at (*syn.* inmineat; *v. p. 1894, 76*). nat. 6, 32, 2 pericula. epist. 26, 7 incertum est, quo loco te mors -et: itaque tu illam omni loco -a (*v. p. 1899, 20*). 95, 24 contumeliae. SIL. 12, 207 nil vos hodie ... terga vertentes fidum -at. PLIN. epist. 8, 14, 21 ex duabus sententiis eam, quae superior extiterit, tertia -at. TERT. patient. 16 p. 24, 6 *diaboli* patientia⟨m⟩ subter (*i. apud inferos*) ignis -at. PELAG. in II Cor. 11, 15 p. 294, 5 mala opera malus finis -at. COD. Theod. 9, 21, 4, 1 (= Iust. 9, 24, 1, 7) tutores ... poena -bit (*al.*). MVTIAN. Chrysost. hom. 25, 4 p. 393fin. quid -at eum, qui servus factus est? (*gr. p. 178* μένει). *et al.* *absol.*: MART. 1, 15, 7 -ant curaeque catenatique labores, gaudia non remanent, sed fugitiva volant. *add. enuntiatum per* dum: CVRT. 10, 5, 36 -vere eum (*i. vivere passa sunt Alexandrum; cf. p. 1890, 75*) fata, dum ... quidquid mortalitas capiebat, inpleret.

II *ad sensum fere temporalem opperiendi accedit notio, qua exprimitur animum -antis aliqua ratione praeoccupari (cf. et p. 1900, 14), sc. aut* **spe** *(cupiditate) vel* **timore** *suspensum esse agitarique aut* **cogitatione** *tantum ad alqd. futurum paratum esse (pro subi. sunt fere animantes, rarius res)*: **A** *in bonam partem: fere i. q. sperare (syn. saepe [opp.* timere *l. 43. p. 1896, 21 al.* metuere *p. 1896, 66]. nota fig.:* sperans -o: *l. 59.* spem -o: *p. 1896, 84.* [in] spe -o: *p. 1896, 31. 36. 45.* cum spe -o: *p. 1896, 67. cf. fig. etym.:* -ans -o: *l. 60.* exspectatio -at: *p. 1896, 30), optare (syn. e. g. p. 1896, 50. 55), desiderare (syn. l. 36. 38. 67 al.); nonnumquam significantius fere i. q. cupere (e. g. l. 42. 81), exigere, postulare (p. 1897, 10. 75)*: **1** *generaliter*: **a** *absolute*: PLAVT. Mil. 1244 ultro veniat *mulier*, quaeritet, desideret, -et (*cf. l. 63*). CIC. Phil. 8, 10 scelerum ... promissio ... eis, qui -ant, perniciosa est. Tusc. 1, 96 -ando et desiderando pendemus animis. off. 2, 70 ille tenuis ... illis, a quibus -at, eget enim multis, gratum se videri studet. epist. 1, 7, 1 rarius fiet quam tu -bis (*al.* PLIN. epist. 9, 20, 2 vindemias ... uberiores ... quam -veram. *al.*). *al.* OV. trist. 3, 5, 27 seu temere -o sive id contingere fas est (*syn.* cupio). GELL. 14, 1, 36 frustra -ando (*opp.* timendo). *et al.* *de cupiditate edendi* (*v. et p. 1896, 3*): ENN. sat. 16 lupino impetu -ans *parasita*. VERG. Aen. 2, 358 catuli ... faucibus -ant siccis. SEN. epist. 72, 8 (*in imag.*). GELL. 17, 8, 3.

b *c. obi.*: **α** *dat.*: PSALT. Cas. 68, 4 defecerunt oculi mei -antes deo meo (ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν θεόν, *Vulg.* spero).

β *acc.* (*[nom. in structura passiva]. acc., nom. [l. 56] dupl.: l. 58. c. gerund.: p. 1896, 27 sqq. accedente enunt.: p. 1897, 72. nota hic illic adv. respicere non tam ad rationem -andi quam ad notionem veniendi, agendi subintellectam: e. g. p. 1896, 1. 40. 59. 62. cf. p. 1889, 71; concurrunt adverbia l. 78* ['vehementer' *de exspectatione Ciceronis,* 'cotidie' *de adventu tabellariorum*]):

Ⓘ *deum*: CLAVD. DON. Aen. 5, 780 p. 516, 10 *de Iunone*: cur faventior adhuc -retur talis *eqs.* (*v. l. 49*). CLAVD. rapt. Pros. 2, 371 iam laeta futuros -at natura deos. *loci bibl. et eccl.*: CYPR. patient. 24 p. 414, 24 hunc -emus ... iudicem et vindicem nostrum (*al.*). HIL. c. Const. 1 p. 577B Christus -etur (FILASTR. 28 sperantes -ant). VVLG. psalm. 39, 2 -ans -vi dominum (ὑπομένων ὑπέμεινα. *al.*). Luc. 8, 40 erant ... omnes -antes eum (προσδοκῶντες). *al.* CE 669 (= INSCR. christ. Diehl 316, 8 [*a. 382*]). *et al.*

Ⓘⓘ *homines*: *de desiderio amoris* (*non nisi de mulieribus, cf. p. 1890, 40. v. et l. 36. p. 1896, 78*): PLAVT. Mil. 1386 te volt, te quaerit, teque -ans ⟨ex⟩petit: amanti fer opem (PROP. 2, 29, 13 haec te non meritum totas -at in horas). Most. 188 illum -es unum *eqs.* TER. Eun. 194 dies noctesque me ames, me desideres, me somnies, me -es, de me cogites, me speres *eqs.* Ov. met. 14, 418 frustra coniunx oculis animoque Canentis -tus erat. *in re milit.*: CIC. ad Q. fr. 2, 3, 4 magna manus ex Piceno et Gallia -atur (VAL. FL. 4, 437 salve, o mihi longum -ta manus. *al.*). CAES. civ. 2, 17, 4 magna auxilia convenisse, magna esse in spe atque -ari (*al.*). *al.* LIV. 21, 53, 3 quem tertium consulem, quem alium exercitum -ari? *et al.* *de viri perfecti exemplo proposito*: CIC. Brut. 162 iste *orator*, quem -as. rep. 2, 69 illum, quem -bam, virum cui praeficias officio. *de variis*: PLAVT. Capt. 382 pater -at aut me aut aliquem nuntium (LIV. 28, 44, 6 ex Africa. *v. et p. 1898, 14. cf.* CIC. fil. Cic. epist. 16, 21, 1 cum vehementer tabellarios -rem cotidie). Stich. 642 si quem hominem -ant, eum solent provisere. TER. Hec. 430 te -o (Eun. 743 Ad. 322. CIC. Att. 1, 18, 1; *syn.* desideramus, arcessimus. epist. 4, 6, 3 quo magis te -o teque videre ... cupio. 16, 3, 2 valde suspenso animo. *al. v. et l. 65*). CIC. Verr. II 2, 37 Arrium, quem provincia tum maxime -bat, successurum (Att. 11, 14, 3). Att. 4, 16, 7 *e mancipiis Britannicis* nullos puto te litteris ... eruditos -are.

al. CASS. Cic. epist. 15, 19, 4 celeriter me -a (*v. p. 1895, 76. al.*). SALL. hist. frg. 4, 48 collega⟨m⟩ minorem et sui cultorem -ans. *et saepe.*

Ⓘⓘⓘ *res*: Ⓐ *corp.* (*litteras sim. v. l. 57*): *cibum sim.* (*cf. p. 1895, 44*): CATO agr. 54, 5 *boves pabulum* viride cum edunt, semper id -ant. VERG. Aen. 11, 738 -ate dapes et plenae pocula mensae. LIV. 44, 27, 4 ne quos inde Romani commeatus -rent. SEN. epist. 95, 43 vultur est, cadaver -at. STAT. silv. 4, 9, 52 cenas. *et al.* *varia*: CIC. Att. 1, 9, 2 signa Megarica et Hermas ... vehementer -o. VERG. ecl. 7, 34 sinum lactis et haec te liba, Priape, quotannis -are sat est. Ov. met. 8, 293 frustra -ant promissas horrea messes (*cf.* COLVM. 11, 3, 47 fructum [FVLG. myth. 1 praef. p. 5, 11 -are ..., non frui]. *al.*). LIV. 36, 17, 14 apparatum, qui in dies ab Epheso -atur. LVCAN. 4, 330 *sitientes* -ant imbres (*cf.* ITALA deut. 32, 2 [Lugd. *al.*] -etur sicut pluvia eloquium meum [*v. l. 82.* προσδοκάσθω, *Vulg. aliter*]). HIER. chron. a. Abr. 2389 diu -ta votis aqua civitati inducitur. *et saepe.*

Ⓑ *incorp.*: ① *laxius*: *lucrum, bonum, promissum sim.* (*v. et l. 41*): TER. Eun. 447 *Thais* illud, quod tu das, -at atque amat (*v. l. 27. al.*). MET. MAC. or. frg. Gell. 1, 6, 8 quid ... nos a⟨b⟩ immortalibus dis melius (dissimilius *A*) -emus? (CIC. Phil. 5, 51; *opp.* timere). QVADRIG. hist. 41 neve ob eam rem quicquam commodi -ret (*al.*). VARRO rust. 3, 2, 16 hanc -bis summam. CIC. Catil. 2, 19 dominationem ... -ant, rerum potiri volunt (*opp.* desperant). fin. 1, 57 *bona* (*opp.* recordamur. *al.* AVG. civ. 10, 14 p. 425, 3 D.; *syn.* exoptat). 2, 82 nulla -ta nec quaesita voluptate (*al.*). SEN. epist. 88, 17 secunda -o, malis paratus sum. *al.* COMM. instr. 2, 12, 6 illa ... semper -a fruenda (*sic c. gerund.*: AVG. civ. 12, 21 p. 545, 8 D. hic aeterna vita consequenda -atur. 16, 26 p. 168, 23 *dictum* implendum [17, 2 p. 199, 14]). *al.* VVLG. Rom. 8, 19 expectatio creaturae revelationem ... -at (ἀποκαραδοκία ... ἀπεκδέχεται. *al.*). *al.* AVG. civ. 13, 4 p. 560, 31 D. -atur in spe, quod in re nondum videtur (*ad* VVLG. Rom. 8, 25). *al. et saepe.* *adventum sim.*: ACC. trag. 417 cuius aditum -an⟨s⟩ pervixi usque adhuc. CIC. epist. 5, 19, 1 -tum meum adventum abs te amanter videbam (15, 4, 10 acerrime. 16, 13 SEN. dial. 11, 2, 4 APVL. met. 9, 22 *al.*). 15, 21, 5 reditum spe -em. *et al.* *auxilium sim.*: RHET. Her. 4, 24, 34 neque subsidium, quod -rem, habebamus (*al.*). CIC. Verr. II 4, 101 quid ... postulas, ... quid speras, quid -as, quem tibi ... auxilio futurum putas? (*al.*). II 4, 137 a Syracusanis prorsus nihil adiumenti neque publice neque privatim -bam *eqs.* (*v. p. 1895, 51*). Att. 9, 16, 1 opes, ... non ... opem (SALL. Catil. 58, 13 amissis bonis alienas opes -are. *al.*). TERT. scorp. 1 p. 145, 26 num *deus* ... salutem de mea nece -at? (*syn.* flagitat, desiderat). *al. et saepe.*

eventum, finem sim. (*cf. p. 1891, 59*): CIC. ad Q. fr. 1, 4, 2 ego magis exitum illorum litteris quam spe certa -bam (3, 5, 3; *syn.* pendeo, sitio, desidero, postulo). CAES. Gall. 7, 85, 3 Romani ... finem laborum omnium -ant (AVG. civ. 7, 7 p. 283, 26 D.; *syn.* adpetit, intendit, exoptat. *al.*). *al.* *mortem sim.* (*cf. p. 1891, 65. 1899, 20. 1900, 6. 18*): TER. Hec. 596 ut ne cui mea longinquitas aetatis obstet mortemve -et meam (exoptet *l. v.*). Ad. 874; *syn.* optant. PVBLIL. C 6 cuius mortem amici -ant, vitam cives oderunt. SALL. Catil. 40, 3 miseriis suis remedium mortem -are ([sperare *l. v.*] *cf.* TAC. hist. 4, 58, 1). LIV. 28, 27, 9 fama mortis meae non accepta solum, sed etiam -ta est. SEN. benef. 5, 17, 4 quis non patris sui supremum diem, ut innocens sit, optat, ut moderatus sit, -at, ut pius, cogitat? (S. C. Maced. dig. 14, 6, 1 pr. *al.*). *et saepe.* *scripta, litteras sim.* (*cf. p. 1891, 16*): CIC. ac. 1, 3 ista ... iam diu -ans non audeo tamen flagitare. Att. 1, 19, 10 poema. 2, 1, 11 prognostica mea cum oratiunculis propediem -a. 2, 8, 1 epistolam cum a te avide -rem ad vesperum (9, 2. epist. 15, 16, 1 -bo vel potius exigam. *al.*). 3, 17, 3 tuas litteras semper maxime -o ([exopto *l. v.*]. 5, 6, 2 avide [*al.*]. 7, 20, 2 cotidie [*al.*]. 10, 1, 3 vehementer [epist. 10, 22, 3; *syn.* opto. *al.*]. *saepissime*). epist. 3, 11, 4 orationes (PLIN. epist. 4, 9, 23; *opp.* habebis. *al.*). *et saepe.* *varia*: PLAVT. Truc. 675 tuam -o[r] osculentiam. CIC. leg. agr. 2, 8 nihil adversi, quod non boni metuerent, inprobi -rent (Catil. 2, 6 quod -vi iam sum adsecutus. Att. 16, 16e, 16 magna cum spe. *al.*). de orat. 1, 255 istam, quam tu times, solitudinem. off. 2, 21 cuius opes metuunt, aut contra, a quibus aliquid -ant (2, 69; *syn.* postulari. Att. 3, 19, 1 quoad eius modi ... litterae ... adferebantur, ut aliquid ex iis esset -andum, spe et cupiditate ... retentus sum). Att. 1, 20, 1 ut ... ne -are quidem abs te aut ab ullo homine tantum facilitatis ... potuerim. *al.* CATVLL. 62, 2 vesper ... -ta diu ... lumina tollit. Ov. met. 7, 812; *syn.* petebatur. LIV. 10, 43, 12 tempus noctis -ando timendoque lucem egere *Samnites* (*al.*). 30, 30, 27 propter non nimis sincere petitam aut -tam ... pacem (*al.*). 37, 54, 14 quid nunc a vobis ... desideretur atque -etur (*al.* APVL. met. 5, 6 de te [*syn.* spero]. *al.*). APVL. met. 10, 19 *femina* complexus meos ardenter -bat (*cf. p. 1895, 63. v. et Löfstedt, Eranos 8, 1908, 94 sq.*). SYMM. epist. 1, 34, 2 ut in te animi usque pendeo (*syn.*), ita opere maximo usuram tuae unanimitatis -o (*def. Löfstedt in plagulis,* expeto *Suse contra clausulae legem*). PELAG. in II Cor. 7, 15 p. 273, 3 oculi praesentiam, aures sermonem, os colloquium -ant (*syn.* desiderant. *al. cf. l. 14*). *et saepe.*

spem (*sc. obi. q. d. interius*): CIC. Att. 3, 22, 4 ego iam aut rem

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

aut ne spem quidem -o (*cf. p. 1896, 31*). TERT. patient. 12 p. 20, 1 spes quam homini⟨s⟩ patienti⟨a⟩ -at. HIL. in Matth. 19, 4 p. 1025^B populi ... nihil ... spei -antis a Christo. VVLG. II Macc. 7, 14 a deo (προσδοκῶν. SVLP. SEV. chron. 1, 14, 1 p. 15, 14). act. 24, 15; προσδέχονται (Tit. 2, 13). Gal. 5, 5 ex fide (ἀπεκδεχόμεθα). NOVELL. Theod. 22, 1 pr. divinam benevolentiam ..., unde spes tota vicissitudinis -atur. INSCR. christ. Diehl 4700, 3 (*a. 382*) in te spes futura -batur ..., per te gloria perennis. *v. et l. 58.* ② *strictius, de iis, quae tamquam debita, vel more vel lege praescripta petuntur: fere i. q. exigere (syn. l. 21. 27 al.), postulare (syn. l. 13. 17. 18 al.; in climace l. 15)*: CIC. Verr. II 2, 181 diligentia quam ego a me -ari maxime puto. Planc. 3 praestitero, quae sunt a bonis viris -anda. de orat. 3, 38 rationem non arbitror -ari a me. orat. 85; *syn.* postulanda. rep. 1, 8 alimenta. 2, 40 *e proletariis* quasi proles ... -ari videretur. epist. 11, 5, 3 a te hoc ... gentes non -ant solum, sed etiam postulant (MART. 3, 95, 3). ad Q. fr. 1, 1, 41 ut omnes boni ... omnem a nobis diligentiam virtutemque et postulent et -ent. *al.* Q. CIC. pet. 23 quid a quoque -es ac postules. 24. SEN. contr. 1, 2, 18 pudicitiam quam homines servant, dii -ant (TERT. scorp. 10 p. 166, 21 testimonium sui. OPTAT. 2, 1 p. 35, 21 debitas sibi laudes. *al.*). SEN. dial. 12, 6, 3 multum a te homines exigunt, multum -ant. CVRT. 5, 7, 4. S. C. de sumpt. lud. glad. (CIL II 6278) 56 *ludi* in civitatibus ... veteri more et sacro ritu -antur. PAVL. sent. 5, 4, 12 crimen ..., quod ... iudicium -at. *al.* TERT. apol. 4, 13 a quibus obsequium -at *lex.* cult. fem. 2, 4 l. 11 *v. p. 1778, 18.* EDICT. imp. Diocl. I 13 quod -andum fuit per iura naturae. PELAG. in II Cor. 11, 12 p. 292, 14 *apostoli* si a discipulis nihil -ent (*syn.* exigerent). *et al.*

c *c. praep.* ad (*cf. p. 1892, 36*): PALLAD. 1, 6, 18 agri praesulem non ex dilectis ... servulis ponas, quia fiducia praeteriti amoris ad impunitatem culpae praesentis -at (*Widstrand, Palladiusstudien 4sq., vix recte de hac re iudicasse videtur*).

d *pendet inf.* (*fut. l. 34. 51. 53. cf. p. 1899, 47. pass. l. 38. 39. 45 al. acc. c. inf. l. 49*): TER. Phorm. 1025 quid ... adfers, quam ob rem -em aut sperem porro non fore? PLIN. nat. praef. 14 *via* qua peregrinari animus -et. FRONTO p. 133, 9 N. -o cognoscere ex tuis litteris, quantum *eqs.* (AVG. epist. 41, 2 p. 83, 18 *al. cf.* CASSIAN. inst. 6, 4, 2 p. 118, 1 agnoscere). TERT. coron. 11 l. 22 mortuus ... excitari a tuba angeli -at. HIL. in psalm. 51, 24 p. 117, 16 Christum conspicere. 54, 10 p. 154, 14 salvari -at ab eo (*cf. l. 58*). *al.* LVCIF. Athan. 1, 35 p. 127, 16 qui gloriam consequi sumus -antes. AMBR. Abr. 2, 3, 10 p. 572, 7 *Abraham* -bat a deo genus discere sacrificandi. AVG. epist. 102, 38 p. 577, 21. 138, 8 p. 133, 5 quispiam fortassis -et causas a nobis ... mutationis accipere (*al.*). nat. et grat. 17, 18 p. 245, 3 audire (serm. 311, 12 p. 1418^med.). *al.* VEN. FORT. expos. orat. 60 ut, nisi quis peccanti culpas indulserit, sibi indulgeri a domino non -et. PALLAD. hist. mon. II 5 p. 350^C stabam -ans quasi honorari et glorificari (*gr. p. 30, 16* ἐκδεχομένη). CE 708, 4 (= INSCR. christ. Diehl 412, 4; *a. 539*) tu ... cottidiae -bas vidire ... palma⟨m⟩ (*syn.* optabas). *et al.* *acc. (nom. l. 53) c. inf.* (*cf. p. 1899, 46*): VARRO Men. 421 -ans ... se itiner longum sermone levare. LIV. 43, 22, 2 Aetolos in fidem suam venturos. TERT. scorp. 3 p. 150, 26 nec illud -bit retractari a nobis. adv. Marc. 3, 2 p. 378, 8 defendi se. 4, 18 p. 479, 3 tu es quem venturum -amus (*ibid.* l. 6 qui venturus -batur [*ad* Matth. 11, 3 *v. p. 1889, 80*]. AVG. conf. 5, 6, 10 *al.*). COMM. apol. 928 quem ipsi Iudaei -ant (sp- *M*, exsp- *et a sensu et a versu exigitur*) vincere Romam. HIL. in psalm. 2, 15 p. 48, 5 *deus* amari se sibique nos obsequi ... -at (*syn.* postulat, exigit). 54, 11 p. 154, 18 -ans salvari se (*cf. l. 39*) plus ... quam spem (*v. p. 1896, 84*) salutis -at *Christus.* trin. 3, 10 p. 81^B clarificari se (*syn.* expostulat). *al.* AVG. civ. 10, 1 p. 401, 10 D. non ... eadem repeti -at *lector.* PETR. CHRYS. serm. 114 p. 513^B aegrotus ... dari sibi aquam frigidam impatienter -at. *et al.*

e *pendet enunt.* (*cf. p. 1892, 57. 1898, 52. 1899, 49. 1900, 8*): *per:* α ut: ① *nude:* CIC. S. Rosc. 82 nisi forte -atis, ut illa diluam, quae ... obiecit. Pis. 51 ego ... ut videam ... -o. de orat. 3, 97 non ... a me ... -ari puto, ut moneam. OV. epist. 15, 9 si ... -as, vocem quoque rebus ut addam. LIV. 26, 18, 5 *al.* SEN. dial. 12, 12, 2 *al.* CVRT. 9, 3, 1. STAT. Theb. 11, 688 an -as, ut *supplex* ... sternar *eqs.*? MART. 12, 42, 6 QVINT. inst. 7, 10, 14 IVV. 6, 239 *al.* VVLG. psalm. 103, 27 *v. p. 1888, 23. al.* AVG. grat. Christ. 7, 8 p. 131, 10 maxime de illo -are debemus, ut dicat (*syn.* desideret). *al.* SVLP. SEV. Mart. 20, 5 p. 129, 24; *syn.* ambiens. *et saepe.* ② *add. acc.: hominem:* TER. Hec. 280 filium multimodis iam -o, ut redeat domum. LIV. 42, 40, 1 -ari nos ... arbitror, ut respondeamus. EPIST. Merov. 4 p. 439, 6 coeperunt ibi ipsum (*i. Vigilium papam*) -are, ut damnationem ... faceret (*v. p. 1895, 34*). *res* (*cf. l. 83*): VARRO Men. 279 pusilli ..., qui -ant nundinas, ut magister dimittat lusum. BRVT. Cic. ad Brut. 1, 16, 1 (9, 24, 1 Sj.) unum ..., quod ab eo postuletur et -etur, ut *eqs.* OV. trist. 3, 13, 13 solitum ... honorem, ... ut *eqs.* SEN. contr. 1, 3, 1 hoc ..., ut *eqs.* *et al.* β ne: FIRM. math. 4, 16, 5 -are ... in omni genitura debemus, ne Sol coniunctionem Lunae ... excipiat (*v. Wikström, Eranos 40, 1942, 58*). γ *coni. nud.* (*add. acc. p. 1898, 1*): DRAC. laud. dei 2, 778 -amus adhuc de paupere, xenia nobis afferat. CAES. AREL. serm. 15, 3 p. 73, 3 hoc ... deus ... de nobis et desiderat et -at, populus christianus ... uvas potius afferat quam spinas.

2 *peculiariter: de cupiditate alqd. cognoscendi, i. q. sperare (praesumere) se cogniturum, auditurum, visurum esse (imprimis de eis qui ludos spectant, oratores audiunt, libros legunt)*:
a *absolute:* ENN. ann. 84 -ant, veluti, consul cum mittere signum volt, omnes avidi spectant ad carceris oras. 87 sic -bat populus. PLAVT. Cas. 64 is, ne -etis, hodie in hac comoedia ... non redibit. CIC. de orat. 3, 191 ne circuitus ... verborum sit ... brevior, quam aures -ent (AVSON. 419, 61 p. 368 P. *v. et l. 14. 22*). SEN. benef. 3, 26, 1 nec iam reorum -bantur eventus, cum esset unus. VVLG. act. 28, 6; προσδοκώντων (sperantibus *l. v.*). *et al.*
b *c. acc.:* α *animantes:* ENN. scaen. 48 iam dudum ab ludis animus atque aures avent avide -antes nuntium (*al. cf. p. 1895, 76*). CIC. Cael. 66 quos ... ego testes ... non modo sine ullo timore, sed etiam cum aliqua spe delectationis -o (*al.*). de orat. 2, 26 *Antonium* iam dudum et Cotta et Sulpicius -ant (-at *M*). Brut. 158 paratus ... veniebat Crassus, -batur, audiebatur *eqs. al.* CAEL. Cic. epist. 8, 4, 4 sic nihil -o quomodo Paulum ... primum sententiam dicentem. STAT. silv. 5, 2, 23 per iugera circi cum pulcher ... -atur equus. TAC. hist. 4, 10 Musonius ... ceterique ... -bantur. *et al.* β *res incorp.:* PLAVT. Asin. 331 istuc quod adfers aures -ant meae (CIC. orat. 168. 199 cum aures extremum semper -ent. *al. v. l. 10. 14*). Capt. 63 si quis pugnam -at. TER. Ad. 22 dehinc ne -etis argumentum fabulae (*cf. l. 44sq. apud iud.*: CIC. Verr. II 2, 104 quid a nobis, iudices, -atis argumenta huius criminis? *al.*). VARRO rust. 1, 26, 1 vindemiam (*i. sermonem de vindemia*) ... -o. CIC. inv. 2, 125 quid praeterea audire aut -are debeat *iudex* (Verr. II 3, 60; *syn.* dicendum putatis. de orat. 1, 223 quid ... homines ... cogitent, sentiant, opinentur, -ent. 2, 186 *iudices* quid sentiant, quid existiment, quid -ent, quid velint *eqs. al.*). Verr. II 1, 141 nihil ab isto vafrum, nihil veteratorium -veritis (QVINT. inst. 9, 4, 30 nihil ultra. IVV. 4, 22 nil tale. *al.*). II 5, 10 furtum fortasse aut praedam -atis aliquam. de orat. 1, 208 ornata oratio (3, 6 rep. 2, 64). 2, 63; *syn.* desiderat. 3, 188; *syn.* dici volumus. orat. 178 *animus* perfecta ac moderata semper -at. Att. 4, 16, 7 belli exitus (*v. Sternkopf, Herm. 40, 1905, 19*). 7, 13, 4 acta omnibus nuntiantibus a te -o futura (epist. 2, 10, 4 ex tuis litteris. *al.*). 7, 15, 3 tuas opiniones de his rebus. 12, 30, 2 in hodierna epistola plura -o (QVINT. inst. 8, 3, 20). *saepe.* SEN. epist. 7, 3 lusus -ans et sales *eqs. al.* STAT. Theb. 6, 247 *imaginem sculptam intuens serpentis* -es morientis ab ore ... sibila. QVINT. inst. 9, 4, 62 hoc auditor -at. *al.* TAC. dial. 33, 2 cetera. *et saepe.*
c *c. praep.* de (*sc. pendente a verbo cognoscendi sim. subaudito. additur acc. l. 47 [bis]. 49. 51*): PLAVT. Trin. 16 de argumento ne -etis fabulae (*cf. l. 25*). VARRO rust. 1, 23, 1 quoniam habemus illa duo prima ..., de tertia parte -o. CIC. Cael. 23 de quo ipso ... quid est, quod -etis? leg. 1, 28 quae -bam a te de iure civili. Att. 10, 9, 2 ut de Hispaniis -emus. 12, 20, 2 -bam ... maxime de fano, non nihil etiam de Terentia. 16, 5, 3 dubito an Venusiam tendam et ibi -em de legionibus. TERT. adv. Marc. 3, 24 p. 422, 6 -rem aliquid et de caelo a deo caeli.
d *pendet interrog. obliqua* (*acced. notione: timendi [cf. l. 83]: l. 54. 64; insidiandi [cf. p. 1893, 58]: l. 70. 72*): quam mox: TER. Phorm. 161 -o quam mox veniat, qui adimat hanc mihi consuetudinem (*v. l. 52*). 606 -o quam mox recipiat sese Geta. CIC. inv. 2, 85 Q. Rosc. 1. 44 LIV. 3, 37, 5. 34, 11, 4. quid: TER. Andr. 34 -o, quid velis. CIC. inv. 1, 102 demonstramus multos alacres -are, quid statuatur. Verr. II 2, 187 summe -bant omnes, quidnam in tabulis teneretur. Brut. 133 noli -are, quid dicam. 248. Att. 4, 15, 10 suspenso animo. 8, 11, 7. 8, 15, 1. 10, 8, 1. 13, 44, 2. 14, 8, 2. 15, 8, 1 -at animus, quidnam agam. epist. 6, 4, 2 *al.* CAES. Gall. 6, 39, 2 *al.* LIV. 25, 40, 9. 37, 19, 3. *et saepe.* si: PLAVT. Poen. 12 iam dudum -o, si tuom officium scias. 1392 iam pridem ... scivi esse liberas et -bam, si qui eas assereret manu (*syn. 1378* metui. *v. l. 52*). Pseud. 1033 cor conligatis vasis -at meum, si non educat mulierem. Trin. 98 -o, si quid dicas. TER. Eun. 594 sto -ans, si quid mihi imperent. RHET. Her. 3, 10, 18 statim re narrata -at animus auditoris, se⟨i⟩ ... causa confirmari possit. CIC. Att. 13, 9, 2 a te -o, si quid de Bruto. 16, 2, 4 epist. 15, 1, 2 *al.* CAES. Gall. 2, 9, 1 *al.* LIV. 33, 35, 6. PLIN. nat. 9, 145 *piscis* occultatus ..., si quem nandi voluptas invitet, -at (*syn.* speculatur. *cf. l. 53*). *et al.* *reliqui loci selecti:* PLAVT. Aul. 707 me conlocavi in arborem indeque -bam, aurum ubi abstrudebat senex (*syn. 679* observabo. *v. p. 1887, 38*). Bacch. 110 te sequor -ans, quas tu res ... geras (CIC. part. 98 cognovi ... suasionis locos; nunc, quae iudiciis accommodata sint, -o. epist. 13, 33 quibus eum verbis tibi commendem. *al.*). Epid. 320 -ando exedor miser ..., quo modo mi Epidici blanda dicta even[i]ant (*cf.* Poen. 817 -o quo pacto meae techinae processurae sient. *al.*). CATO orig. 83 hostes ..., quorsum ire pergant, in -ando sunt (CIC. leg. 1, 22. *cf.* epist. 13, 29, 2 quo spectent. *al.*). CIC. fin. 4, 52 -ant et avent audire (*syn.*), cur *eqs.* OV. trist. 1, 1, 69 forsitan -es, an *eqs.* CELS. 3, 6, 8 -are oportet, num tempora *febricitantis* ... madescant.
B *in malam partem; fere i. q. timere* (*syn. e. g. p. 1899, 7. 23. 28. 43. cf. p. 1899, 25 [at cf. opp.: p. 1892, 30. 1895, 29]; opp.*

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

sperare *l. 27*), *metuere* (*syn. l. 11. 15. cf. etiam l. 38*): **1** *absolute*: CIC. rep. 1, 7 cum mihi nihil inproviso nec gravius, quam -vissem, ... evenisset. SEN. contr. exc. 5, 4, 2 -are gravius videbatur quam pati. SEN. epist. 85, 8 cum minime -veris, exasperatur torvitas (*cf. l. 71*). PLIN. nat. praef. 28 de grammaticis semper -vi (*sc. ut libris meis obtrectarent*). PLIN. epist. 3, 17, 3 suspensum et anxium vivere, -antem in horas timentemque pro capite amicissimo *eqs.* *et al.*

2 *c. acc.* (*nom. in struct. pass.; acced. praep.* de *l. 29*): **a** *homines* (*deos l. 16*): CIC. Att. 6, 1, 14 -atur ipse Orodes. 8, 16, 2 dom⟨in⟩um ... -o. LIV. 22, 19, 8 *milites* nihil minus quam hostem aut proelium eo die -antes (SIL. 12, 14 trepidi [*syn.* metuentes]. *al.*). POMP. TROG. Iust. 38, 7, 8 tantum ... ⟨abesse, ut⟩ se ⟨p⟩avida -et (-at *l. v.*) Asia, ut etiam ... vocet (SEN. contr. 1, 8, 1 VAL. FL. 5, 604). PHAEDR. 3, 15, 14 *agnus* lanium. LVCAN. 5, 671 *Caesar:* dum metuar semper terraque -er ab omni. SIL. 17, 615 me (*sc. Hannibalem*). TAC. hist. 4, 57, 2 eadem ... numina, eadem fata ruptores foederum -rent. FRONTIN. strat. 3, 9tit. de inruptione ex diversa parte quam -bimur (*cf. adn. cr.*). TERT. mart. 2 p. 7 Oe. iudex -atur. **b** *res* (*fere incorp.; corp. l. 39*): TER. Hec. 422 semper mortem -bam miser (LIV. 25, 26, 10. 38, 15, 5. *v. et p. 1895, 12. al. cf. p. 1896, 48*). Phorm. 193 magnum hoc nuntio -o malum (CIC. Att. 11, 11, 2 nihil est mali, quod non et sustineam et -em. SALL. or. Cottae 4. SEN. epist. 74, 32; *syn.* timet. 91, 7 *al.*). CIC. Verr. II 1, 90 legati ... mensem Februarium et consulum designatorum nomen -ant (*cf.* Ps. ASCON. *ad l.* p. 244, 16 et 'extimescunt' legitur, nam utroque verbo idem significatur). leg. agr. 2, 65 aliquid ab hoc ... tribuno plebis (Att. 13, 17, 1; *opp.* sperare. SEN. contr. 7, 2, 10; *syn.* timet). Catil. 2, 11 ea quae merentur (*cf.* PETRON. 125, 4). rep. 1, 9 iniurias (*al.*). Lael. 41 de C. Gracchi ... tribunatu quid -em. *al.* CATVLL. 12, 11 hendecasyllabos trecentos -a. CAES. Gall. 6, 1, 1 maiorem Galliae motum (*al.*). *al.* SALL. Iug. 14, 11 me ... nihil minus quam vim aut bellum -antem (*v. l. 10. al. cf.* 58, 1 omnia magis quam proelium). VERG. Aen. 6, 614 inclusi poenam (SEN. epist. 105, 7 *al.*). LIV. 1, 52, 3 urbium excidia vastationesque agrorum ... semper aut -ent aut patiantur. 33, 44, 5 ab Hispanis ..., unde ingens bellum -tum fuerat (*v. l. 32. al.*). 38, 52, 9 tristiorem ... sententiam. *al.* VITR. 10, 16, 6 vastitatem civitatis. CELS. 2, 7, 17 insania. 2, 12, 2F; *syn.* in metu erit. *al.* SEN. dial. 12, 13, 4 non trepidant nec per singulas horas gladium -ant *exules.* epist. 78, 29 quicquid -tum est diu, levius accedit. *al.* TAC. ann. 16, 16, 1 *legentium* taedium. *al.* PLIN. epist. 6, 20, 20 nobis ... et expertis periculum et -antibus (*al.*). 8, 17, 6 paulum differt, patiaris adversa an -es. TERT. adv. Marc. 4, 16 p. 469, 19 ultionem a deo (*syn.* timeret). *al.* SIDON. epist. 1, 7, 13 *reus* seu -at extrema quaeque seu sustinet (*v. l. 22*). *et saepe.*

3 *pendet acc. c. inf.* (*cf. p. 1897, 33*): SEN. epist. 25, 3 -o cum magno fenore vitia reditura. STAT. Theb. 1, 374 navita ... iam iam ... aut saxa ... -at ... aut ... scopulos erectae incurrere prorae.

4 *pendet enunt.* (*v. et p. 1898, 52*): *per*: ut: PLIN. epist. 9, 26, 13 -o, ut quaedam ex hac epistula ... notis ... confodias. *add. acc.*: CIC. Pis. 49 quid aliud -amus a furore eius, nisi ut ... litteras mittat?

C *in neutram partem*: **1** *de eis quae et metuuntur et sperantur* (*c. obi. binis, quorum alterum timetur, optatur alterum: l. 59. 60*): CIC. phil. frg. V 83 qui -at, pendet (*syn., at opp. l. 81*) animi, quia semper, quid futurum sit, incertum est. PVBLIL. A 2 ab alio -es, alteri quod feceris. OV. met. 9, 722 coniugium pactaeque -ant tempora taedae (*sc. sperans Ianthe, desperans Iphis*). TAC. Agr. 29, 3 Britanni ... ultionem aut servitium -antes. VLP. dig. 17, 2, 29, 2 *societas*, ex qua quis damnum, non etiam lucrum -et. *res peior introducitur per* nisi (*cf. l. 51*): CIC. Att. 11, 18, 2 nihil omnino iam -o nisi miserum. SALL. epist. Mithr. 19 quid ab illis nisi dolum in praesens et postea bellum -as? TAC. hist. 4, 32, 2 quod praemium effusi ... sanguinis -atis nisi ingratam militiam, ... tributa, virgas, secures et dominorum ingenia?

2 *de eis, quae neque timorem neque spem excitantia praevidentur, fere i. q. cogitatione prospicere, mente paratum esse ad alqd. futurum, venturum (fere i. q. cavere: l. 73); nonnumquam sensu laxiore fere i. q. fore putare*: **a** *absolute*: TER. Andr. 435 quid Davos narrat? ... :: nihil prorsus. :: atqui -bam quidem. CIC. epist. 9, 2, 1 repente ..., cum minime -rem, venit ad me Caninius (SEN. epist. 100, 7 QVINT. inst. 12, 8, 11. *v. l. 76. al.*). MART. BRAC. form. vit. 2, 5 *prudens* non dubitat, sed -at, nec suspicatur, sed cavet. *v. et p. 1900, 36.* *et al.*

b *c. obi.*: **α** *animantes*: PLIN. nat. 9, 92 quis ibi polypum -asset? 10, 9 ubi minime se credat -ari, *avis emergit.* CIL V 5127, 3 cum ... praefectus ... propediem successorem -et. *et al.*

β *res* (*fere incorp.; corp. p. 1900, 1sq.*): CIC. de orat. 2, 317 si in .. gladiatorio ... certamine ... multa fiunt, quae non ad volnus, sed ad speciem valere videantur, quanto hoc magis in oratione -andum (sp- *Wyttenbach*). fin. 1, 62 *sapiens non* pendet (*opp., at cf. l. 55*) ex futuris, sed -at illa. Att. 2, 9, 1 παλινῳδίαν. 7, 3, 7 ego mihi ab illo ... non rationes -bam *eqs.* 12, 19, 3 scribere ..., de Bruti adventu quid -es *eqs.* (epist. 7, 10, 3 scire ... cupio, quid agas, quid -es [*syn.* futurum putes]). ad Q. fr. 2, 14, 2 *al.* VERG. georg. 2, 237 glaebas cunctantes crassaque terga -a. LIV. 10, 12, 4 Scipioni segne bellum ... -anti (*cf.* 10, 43, 9 ubi tertia -ta erat pugna, hostes non inventi. *al.*). SEN. nat. 1, 2, 5 inde ventum nautici -ant, unde contextus coronae perit (PLIN. nat. 2, 129 maxime. 18, 345 *al.*). epist. 30, 10 certa -antur, dubia metuuntur. 74, 30 mortem (*cf.* APVL. Plat. 2, 20 *sapiens* diem mortis suae propitius nec invitus -at). *et al.*

c *pendet enunt.*: *relat.*: QVINT. inst. 4, 2, 53 ut, si priora bene narraveris, iudex ipse, quod postea sis narraturus, -et. *per* ut: SEN. nat. 3, 17, 1 -o, ut aliquis in mari ve⟨n⟩etur. 4, 6, 2 *signo venturae grandinis dato* quid -as? ut homines ad paenulas discurrerent *eqs.* epist. 95, 27 *al.* PETRON. 50, 3 -bam, ut ... diceret (QVINT. decl. 368 p. 403, 23). *et al.*

III ***sensu ancipiti, sc. inter notiones s. I et II allatas:*** **A** *in lusu verborum, sc. inter notionem opperiendi (v. p. 1888, 78) atque sperandi, optandi (v. p. 1895, 29)*: CIC. parad. 43 si testamenta amicorum -as, aut ne -as quidem atque ipse supponis. LIV. 40, 54, 3 aliis -antibus suam mortem, aliis ne -antibus quidem (QVINT. inst. 9, 3, 68 cum Proculeius quereretur de filio, quod is mortem suam -ret, et ille dixisset, se vero non -are: immo, inquit, rogo -es. RVT. LVP. 1, 5 p. 5, 24. *et al. aliter p. 1895, 11*). **B** *altero obi. addito mutatur sensus verbi*: CIC. Att. 10, 12, 4 Servium -o, nec ab eo quicquam ὑγιές. **C** *iteratur verbum sensu mutato*: MVTIAN. Chrysost. hom. 10, 4 p. 309p. med. agricola cum seminat, ... multum tempus -at (*gr. p. 90* ἐκδέχεται, *syn.* sustinet), et ... videt fructus germinantes; hoc etiam in nobis futurum esse -emus (προσδοκῶμεν). **D** *altera notio declaratur per syn.* (*opp. l. 33*): SIL. 8, 5 Hannibal ... impatiens ... morae fremit: ... -anda viri fata optandumque sub armis Parcarum auxilium. CYPR. mortal. 26 p. 313, 21 magnus illic (*sc. in paradiso*) nos carorum numerus -at, ... frequens nos ... turba desiderat. VVLG. Rom. 8, 25 si ..., quod non videmus, speramus, per patientiam -amus (ἀπεκδεχόμεθα). *al.* *aliter* (*a sensu manendi* [*opp.* vadere] *deflectitur ad sensum sperandi, immo timendi*): OV. fast. 6, 607 vadis, an -as pretium pietatis amarum?

p. praes. **ex(s)pectāns,** -antis *pro subst. m.*: **1** *fere i. q. paratus animo*: SEN. dial. 2, 19, 3 omnia leviora accident -bus. 9, 11, 6 malorum ... impetus ... ad praeparatos (*syn.*) -esque nihil adferunt novi *eqs.* (*cf.* PANEG. 2, 34, 1; *syn.* paratos). **2** *fere i. q. sperans*: PETRON. 85, 6 *donum* attuli -i. CLAVD. DON. Aen. 6, 685 p. 597, 3 -is intentio. CLAVD. 22, 152 non -bus ultro munificus. AVG. civ. 18, 35 p. 307, 22 D. *Christus* desideratus -bus.

abl. abs. **ex(s)pectātō** *ap.* TAC. *in locutione q. e.* nec ultra -o: *fere i. q. sine mora*: TAC. ann. 11, 26, 3 nec ultra -o quam dum ... Claudius ... proficisceretur, ... sollemnia celebrat *Messalina.* 12, 7, 2 nec Claudius ultra -o obvius ... praebet se.

p. p. p. **ex(s)pectātus,** -a, -um *pro adi.* (*subst. v. p. 1901, 44. cf. et Onom.*). *scribitur* -pic-: *l. 50.* *apex*: CE 1075, 7 expectáta. *notatur*: expecta: INSCR. numm. Bernhart p. 167 (*a. 287*). *cf. ibid.* expicta. exp: INSCR. numm. Bernhart p. 167 ⟨-e⟩ veni. *compar.*: -ior: *l. 73. p. 1901, 19.* magis -us: *p. 1901, 1.* *superl.* -issimus: *p. 1901, 9. 10 al.* GLOSS. προσδόκιμος opinatus, -us.

[*vv. ll.*: RHET. Her. 4, 47, 60 exceptatus *M*, -us *E* (*bis, recte*). VERG. Aen. 11, 54 exoptati. OV. met. 8, 5 conspectatum, spectatos. *falso trad. pro*: exoptatus (*cf. l. 55*): TER. Haut. 408. inexspectatus: PLIN. epist. 8, 18, 2. spectatus: *saepe* (*cf. p. 1887, 65*).]

I *sensu mere temporali opperiendi, non praeveniendi sim.* (*opp.* occupatus *l. 61*): SER. SAMM. 1055 *a veneficiis* ut tutus fias ... non -is eat obvia cura venenis. PANEG. 2, 42, 2 levior ... voluntarius quam coactus, ... brevior occupatus quam -us interitus. AVSON. 369, 33 p. 96 P. legitimos Lucina labores praevenit et gravidos sentit subrepere nixus ante -um festina puerpera votum (*cf. p. 1901, 49*). RVT. NAM. 1, 469 non -os pensavit laudibus annos.

II *respicitur animus exspectantis aliqua ratione praeoccupatus* (*aut spe aut timore, cf. e. g. p. 1901, 11sq. saepe acced. dat.*): **A** *i. q. exoptatus* (*syn. l. 71*), *desideratus* (*syn. p. 1901, 5*): **1** *de hominibus* (*cf.* spes [*meton. de puero*]: *p. 1901, 21. de eo quem audire cupiunt* [*cf. p. 1901, 22*]: *l. 84. ironice* [*subest lusus verb. c. not. temporali; cf. l. 15*]: *l. 80*): **a** *in locutione* -um venire (advenire *l. 72*): PLAVT. Amph. 658 me illi -um optato venturum scio (*syn. 654* exoptatum). 659. 679 -un advenio? (Truc. 184 PACVV. trag. 232). Most. 441 -us veniam familiaribus. :: nimio ... ille potuit -ior venire, qui *eqs.* CIC. Verr. II 1, 34 epist. 4, 10, 1. 16, 7; *syn.* carus. *al.* VERG. Aen. 2, 283 quibus Hector ab oris -e venis? (*sic c. vocat.*: INSCR. numm. Bernhart p. 167 *v. l. 51*). LIV. 26, 40, 1. 44, 20, 1. *et al.*

b *loci cett.*: PLAVT. Amph. 680 -um eum salutat magis haud qui⟨c⟩quam quam canem. Poen. 1260 cupite atque -e pater, salve. Trin. 574 numquam ... quoiquam ⟨tam⟩ -us filius natus quam *eqs.* (*cf.* SIL. 5, 305 -i ... nepotes). TER. Ad. 109 ubi te -um eiecisset foras (*cf.* DON. Ter. *ad l.* odiosum et molestae vitae; nam filiis parentes aut amabiles sunt aut -i: amabiles boni, -i mali, quorum mors in dies ... exspectanda et exoptanda sit. Hec. 595 odio digni parentes -i appellantur). RHET. Her. 4, 47, 60 *citharoedus* quo melius ornatus et

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

magis fuerit -us *eqs.* CIC. S. Rosc. 141 -a nobilitas armis ... rem publicam reciperavit. dom. 57 me ab omnibus ad meam pristinam dignitatem -um atque revocatum (Cato 68). VERG. Aen. 8, 38. STAT. Theb. 3, 86 feror -us ad umbras. 6, 569. PLIN. paneg. 22, 1; *syn.* desideratus. *et al.*

2 *de rebus (fere incorp.)*: **a** *variis*: NOVIVS Atell. 104 olim -a veniunt septem Saturnalia. CIC. Sest. 78 pro -a aedilitate (*sim. de magistratu*: IVV. 8, 87 -a diu ... provincia). Att. 4, 4 mihi tuum adventum suavissimum -issimumque esse. 4, 19, 1 litteras (epist. 16, 9, 2 -issimas [PLANC. Cic. epist. 10, 5, 1]. ad Q. fr. 2, 6, 1 [= 7, 1 Sj.] iucundissimas, -as, ac primo quidem cum desiderio, nunc vero etiam cum timore. *al.*). VERG. georg. 1, 226 illos *rusticos* -a seges vanis elusit avenis. Aen. 5, 104 -a dies aderat ([*cf.* CLAVD. DON. *ad l.* p. 438, 18 desideranter optata]. STAT. Theb. 2, 214 *al.*). 6, 687 tua ... -a parenti ... pietas. 11, 54 triumphi (*v. p. 1900, 55*). HOR. epist. 2, 2, 25 carmina. SEN. epist. 74, 8 *quae cupiuntur* ad paucos perventura, -a omnibus. VAL. FL. 7, 417 dona. *al.* PANEG. 4, 20, 3; *opp.* percepta. PS. HIER. epist. 25, 1 p. 220B o tempus cunctis saeculis -ius (CAES. AREL. serm. 58, 3 p. 246, 6 -issimum). PAVL. PETRIC. Mart. 5, 466 nec ... miseros spes -a fefellit (6, 330. CE 1075, 7 delicium domini, spes -a parentu⟨m⟩ [*v. p. 1900, 68*]. *cf. p. 1896, 84*). *et al.* **b** *de cupiditate audiendi, videndi* (*v. et p. 1900, 68. cf. p. 1898, 3*): CIC. div. in Caec. 39 tantam causam, tam -am ... oratione expromere. Verr. II 3, 139 tollis -um existimationis tuae iudicium. OV. met. 13, 126 *Vlixes* -o ... resolvit ora sono. LIV. 1, 9, 7 ut rem (*i. ludos*) claram -amque facerent.

B *i. q. provisus* (*syn. l. 37. opp.*: repens *l. 35*; *cf. l. 30. 34.* insperatus *l. 43. cf. l. 32. saepe c. negat., fere i. q. improvisus*): **1** *de hominibus*: CIC. leg. agr. 2, 46 decemvir qui ... in urbem aut -us ut hospes aut repente ut dominus venerit. OV. epist. 6, 82 non -a (-o *l. v.*) vulnus ab hoste tuli. SIL. 2, 151 Theron ... non -um Tyriis effuderat agmen. AMM. 26, 5, 11 Iulianum ... nec speratum ante nec -um ... incredibili velocitate transisse. **2** *de rebus*: CIC. rep. 2, 6 adventus hostium non modo -os, sed etiam repentinos (*sim. opp.*: Tusc. 3, 52 repens). fin. 1, 41 nulla spe proposita ..., nulla ... neque praesenti nec -a voluptate. Tusc. 3, 32 *mala* ante provisa et -a (4, 80). OV. met. 15, 564 *hasta in arborem mutata* non -as dabat admirantibus umbras. fast. 5, 710 traiectus ... Castor ab ense non -o volnere pressit humum. NVX 120 non -a cum venit imber aqua. VAL. MAX. 6, 8 pr. servorum ... quo minus -am, hoc laudabiliorem fidem. SEN. epist. 13, 10 quam multa non -a venerunt, quam multa -a nusquam conparuerunt. SIL. 10, 300. GELL. 2, 19, 5 de ... rebus ... vel insperatis vel -is.

neutr. **ex(s)pectātum**, -ī *pro subst. fere i. quod -atur, exspectatio* (*notione mere temporali*: *l. 57*): **1** *vario usu*: VELL. 2, 75, 2 quis non diversa praesentibus contrariaque -is aut speret aut timeat? 2, 123, 1 ad patrem patriae -o revolavit maturius. SEN. epist. 100, 6 *quidam oratores* clausulas *abrumpunt*, ne ad -um respondeant. **2** *in certis locutionibus*: ante -um (*syn. l. 52. cf. et l. 47*): VERG. georg. 3, 348 Romanus ... ante -um positis stat in agmine castris (*cf.* SERV. *ad l.* dicto citius, antequam eius -etur adventus. ARVS. gramm. VII 458, 2 pro antequam -atur). OV. met. 4, 790 ante -um tacuit. 8, 5 *v. p. 1900, 55.* SEN. epist. 114, 17 Sallustio vigente anputatae sententiae et verba ante -um cadentia ... fuere pro cultu (*cf. l. 48*). SIL. 2, 31 AVSON. 468 p. 405, 15 P. AMBR. fug. saec. 8, 47 p. 201, 7. HEGES. 3, 17 p. 214, 6 furtum est usurpare ante -um (*v. l. 45*). 4, 23, 2 p. 277, 2 urbem ... ante -um cepit (*gr. 4, 529* ἀδοκήτως). PLIN. VAL. 3, 9extr. dormit. contra -um: HEGES. 2, 15, 6 p. 175, 8 repentina contra -um commutatione rerum (*gr. 2, 541* ἀδόκητον).

deriv.: ?exspectabilis, ?exspectantia, exspectatio, exspectator (-trix).

compos.: reexspectare; inexspectatus. *Hiltbrunner.*

exspergo (exper-) *et* ex(s)pargo, -sī, -sum, -ere. *ab* ex *et* spargere. *scrib.*: -spar-: *l. 69. 80. p. 1902, 2. 4. cf. et p. 1902, 6.* ixspar-: *p. 1902, 3. legitur ap.* LVCR., VERG. *et ap. script. infimae aetatis. fort. c. prosthesi pro simpl.* spargere *e. g. l. 80. p. 1902, 3.*

1 *fere i. q. dissipare, disicere*: LVCR. 5, 371 nec ... natura loci spatiumque profundi deficit, -spargi quo possint moenia mundi *pereundo*. ACT. Andr. Matth. 18 p. 88, 23 multa tormenta tibi habent inferre isti nequissimi, ut carnes tuas in plateas civitatis et vicos -pargant (*Castiglioni in plag.*; 'expargunt *pro eo q. e.* exspergent?' *Bonnet*; *trad.* expurgant. *gr. p. 89, 3* σκορπίσουσιν).

2 *i. q. aspergere, (large et late) dispergere* (*cf.* madefacere *l. 78*): VERG. Aen. 3, 625 cum corpora ... *Polyphemus* in antro frangeret ad saxum sanieque -sa (*pars codd. dett.*, *Serv. v. l. 78, Forbiger, Ribbeck, Nettleship al.*; a(d)spersa *M P γ, Sabbadini al.*) natarent limina (SERV. Aen. 3, 624 -sa haec fuit vera lectio, id est madefacta: nam si 'aspersa' dixeris, id est inrorata, tapinosis et hyperbole iunguntur). GREG. TVR. Andr. 12 p. 833, 6 haec dicens -parsit (expersit, sparsit *ll. vv.*) desuper aquam ex ampulla et statim ... incendium ... supitum est (*i. sopitum*).

3 *fere i. q. digerere, expandere*: ALEX. TRALL. 1, 127 hoc medicamentum ... tumores conglutinatos -endo deponit et pus extrahit (*aliter gr. 2 p. 115 P.* τοὺς ἤδη μεταβληθέντας εἰς πῦον ἐκρήσσειν). *translate*: LIB. pontif. p. 85, 3 *constitutum* -parsit (ixsp-, sp- *ll. vv.*) per universum mundum (*cf. p. 107, 5* [sp- *l. v.*]). VITAE patr. Iurens. 3, 5 p. 156, 2 quondam -ente (et spargente *l. v.*) barbarie. GREG. M. in Ezech. 1, 11, 26 p. 917B cuius cor in curis innumeris -sum (expans- *l. v.*) se ad se colligat? *cf. p. 1599, 16.*

?**exsperno**, -ere. *ab* ex *et* spernere (*nisi est* spernere *auctum prosthesi*). [*p. p. p.* expretus *v. p. 1782, 4.* COLVM. 7, 5, 19 (excernit, *sec.* PALLAD. vet. med. 32, 10 [*addas p. 1227, 25*]; ex(s)pernit, expuit, expromit *ll. vv. falsae*).] *i. q. valde contemnere*: ITALA Matth. 18, 10 (cod. e) videte ne -atis ex pusillis istis (καταφρονήσητε, *Vulg.* contemnatis).

exspēs (exp-) *adi. defect., casus obliqui desunt. ab* ex *et* spes. *saepe scribitur* expes. *ex doctrina gramm.*: FRG. Bob. gramm. VII 542, 17 *v. p. 1881, 47.* 542, 26. *de notione*: NON. p. 12, 4 -s dicitur sine spe (ISID. orig. 10, 83). PRISC. gramm. III 35, 23 est quando privationem, id est abnegationem, significat *praepositio*, ut impius, -s (III 35, 27 ut -s, exlex). III 42, 18 -s extra spem. GLOSS. qui spem non habet. GLOSS. I p. 247 -s ἀνέλπι⟨σ⟩τος. *legitur inde ab* ACC., HOR., OV., PERS., TAC.

i. q. sine spe, extra spem positus, desperatus: **1** *absolute*: ACC. trag. 415 -s, expers, desertus, vagus (*sic in enumeratione*: HOR. epod. 16, 37 mollis et -s [expers *pars codd.* PORPH. *ad l.* pars maior *civitatis* remaneat, quae mollis animi ac sine spe est ⌊expersque virtutis⌋ (⌊ ⌋ *del. Petschenig*)]. OV. epist. 6, 162 inops, -s, caede cruenta sua *Medea*. met. 14, 217 *Achaemenides* solus, inops, -s, leto poenaeque relictus. PERS. 2, 50 deceptus et -s. CLAVD. 28, 271 desolatus et -s *Alaricus post cladem*). HOR. ars 20 si fractis enatat -s navibus *eqs.* ARGVM. Plaut. Merc. II 13 mercator -s (*Saracenus*, expers *codd.*) patria fugere destinat. VEN. FORT. Mart. 1, 429 Tetradii famulus proconsulis -s mancipium alterius sub hospite daemone factus (*cf. Sulp. Sev. Mart. 17, 1*). **2** *c. gen.*: ACC. trag. 376 ille orbus, -s liberum. TAC. ann. 6, 24, 2 ubi -s vitae fuit *Drusus*. *K.*

exspīrātio, -ōnis *f. ab* exspirare. **1** *i. q. exhalatio (quae e terra, stercore fit), fere i. q. vapor, halitus sim.*: CIC. nat. deor. 2, 83 *terrae* -bus ... aer alitur *eqs.* CAEL. AVR. chron. 1, 1, 14 stercorum detractione caput relevatur, quorum motu ac -is ascensu amplius gravabatur. **2** *de actu exspirandi*: *-o animae, i. q. mors*: TERT. anim. 25, 2 p. 341, 1 *Plato* dicit ... animam ... aspiratione nascentis infantis adduci, sicut -e (aspiratione *l. v.*) novissima educi. adv. Marc. 4, 42 p. 565, 10 post -em (*sc. Christi*). HIER. epist. 108, 28 p. 347, 14 usque ad -em animae.

*****exspīro** (expi-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* spirare. *scribitur in codd. persaepe* exp- (PRISC. gramm. III 48, 8 exequor, expiro quae rationabilius absque s scribuntur): *e. g.* LVCR. 2, 354 *v. p. 1903, 60. de notione*: SYNON. Cic. p. 431, 31 B. interit, obit, occidit, perit, -vit, exstinctus est, decessit *eqs.* (*cf.* AGROEC. gramm. VII 122, 19 spirare vivere est, -are mori [ISID. diff. 1, 518 DIFF. ed. Beck p. 84, 26]. AVG. serm. 268, 2 p. 1232fin. quid est ... -are nisi spiritum amittere? GLOSS.L II Abav. EX 91 -at exanimat⟨ur⟩. II Philox. EX 141 -vit ἐξέπνευσεν. III Abstr. EX 99 exhalantem, -antem, emittentem [*sc. vitam, Verg. Aen. 2, 562*]. *cf. et p. 1904, 16 sqq.*). p. 432, 7 ira resedit ..., consenuit, elanguit, -vit *eqs.* NON. p. 38, 23 -are dictum est vel ab spiritu effuso vel ab spiraminibus. GLOSS.L III Abstr. EX 114 exhalat, -at, redolet. *de usu*: *part. praes. pro p. p. p. (ut subst. m.) v. p. 1903, 25. legitur inde ab* ACC., LVCIL., VARRONE, CIC. [*e coni. v. p. 1903, 7. 59.*]

I *intrans. et absol.*: **A** *generatim*: *i. q. spirando, redolendo exire (syn. l. 64), exhalare, egeri sim.*: *de vaporibus, igni sim.*: ACC. trag. 532 nemus -ante vapore vides, unde ignis cluet *eqs.* (SIL. 14, 593 ater picea vapor -bat in aethra). LVCR. 6, 640 per fauces montis ut Aetnae -ent ignes ... turbine (*cf.* 6, 886 necesse est ... ignis corpora ... -are foras exireque in auras). ARNOB. nat. 7, 16 p. 250, 3 putor, qui ex coriis tollitur atque -at ardentibus. AVSON. Mos. 340 Mulciber ... volvit ... flammas inclusum glomerans aestu -ante vaporem. *de ventis, halitu, odore sim.* (*v. et l. 54 sq.*): OV. met. 15, 300 vis ... ventorum ... -are ... cupiens (*cf.* APVL. met. 1, 3). VAL. FL. 4, 494 fragrat acerbus odor patriique -at Averni halitus (*v. p. 1903, 77*). TERT. mart. 2 p. 7 Oe. triste illic (*i. in carcere*) -at, sed vos estis odor *eqs.* *laxius de excrementis*: LVCIL. 646 ut, si eluviem facere per ventrem velis, cura, ne omnibus distento corpore -et viis. *in imag.*: CATVLL. 64, 194 frons -antes praeportat pectoris iras (*v. l. 54*).

B *speciatim*: **1** *i. q. exhalare, spiritum, animam, vitam exhalando exstingui, gr.* ἐκπνεῖν (*i. aut morientem esse aut mori [cf. l. 47 sqq.], syn. p. 1903, 3*), *perire* (*syn. p. 1903, 2. 12 al. cf.* SERV. Aen. 1, 96 possumus ... sic uti ... sermone, ut et per se plenus sit et recipiat adiectionem. ergo dicimus et ... '-at' et 'animam -at' [*cf. p. 1904, 16*]. *fere de animantibus; de ovis p. 1903, 21, de re publica pro persona p. 1903, 3*): **a** *proprie*: LVCIL. 106 bubulcus -ans (Non. p. 38, 25; exalans *Non. p. 279, 27; cf. p. 1403, 19*) animam pulmonibus aeger agebat. SALL. hist. frg. 1, 44 M. Mario ... fracta ... crura bracchiaque et oculi effossi, scilicet

[*Oellacher †*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ut per singulos artus -ret. VERG. Aen. 10, 730. 738. 11, 865 -antem ... et extrema gementem. HOR. epod. 5, 91 ubi perire iussus -vero. LIV. 1, 25, 5. 1, 41, 6. 28, 28, 11 si ego morerer, mecum -tura res publica, mecum casurum imperium populi Romani erat? (VAL. MAX. 3, 2, 18. *cf.* PLIN. paneg. 57, 4 -ante ... libertate). SEN. apocol. 4, 2 *Claudius* animam ebulliit et ex eo desiit vivere videri; -vit *eqs.* nat. 2, 59, 10 ne tunc quidem, cum -as (*Fortunatus*, spiras *codd.*) *eqs.* 2, 59, 11 quotiens ... *fulmen* effulsit, -as (*hyperbol.*). 3, 18, 1 mullo -ante (PLIN. nat. 9, 66. *cf.* MART. 13, 102, 1 -antis ... scombri). PETRON. 72, 5 si videro balneum, statim -bo. PLIN. nat. 30, 135 *lacerta* (*cf.* RVFIN. hist. mon. 11 p. 430D *crocodilus* corruens -vit). QVINT. decl. 306 p. 200, 25 (*syn.* periit). ITALA Ezech. 37, 11 (Cypr. testim. 3, 58 p. 158, 16) periit spes nostra, -vimus (διαπεφωνήκαμεν, *Vulg.* abscissi sumus). VVLG. Marc. 15, 37 *Iesus* emissa voce ... -vit (ἐξέπνευσεν. AVG. cons. euang. 3, 20, 57 p. 345, 10. *cf.* VVLG. Luc. 23, 46 haec dicens -vit. *v. et p. 1904, 26*). act. 5, 5; ἐξέψυξεν. AVG. serm. 180, 7, 8 p. 976 med. si ille ... continuo -et, si -et ante oculos tuos, -vit caro ipsius? ... -vit excluso spiritu. CARM. adv. Marc. 5, 172 -ante deo tacite de corpore carnis. SVLP. SEV. chron. 1, 54, 4 ut ne simplici quidem morte -ret. PRAEDEST. 1, 46 p. 603A qui cum carnes non comedant ..., nec ova ipsa accipiant; aiunt enim, et ipsa, dum franguntur, -ant. PASS. Petr. Paul. long. 65 p. 175, 3 (spiritum exalaret *l. v.*, *cf. p. 1403, 20*). *et al.* *imperson.*: AVG. serm. 17, 5, 5 p. 127 med. nondum finita est via, nondum clausus est dies, nondum -tum est. *part. praes. pro p. p. p. fere i. q. exstinctus*: AMBR. spir. 3, 19, 151 p. 812A -antium favillae spirantium faciem receperunt (VICT. VIT. 3, 58 -antium funera). **b** *translate: i. q. perire, oblivioni dari*: SEN. benef. 3, 32, 3 Sophroniscum Socrates -are non patitur. *i. q. quasi mortuum esse*: TERT. pudic. 19, 6 p. 262, 21 mulierem ... post fidem vivam in haeresi postea -asse (-asse *ad* vivam *e contrario positum est; in vera fide qui est vivit, mortuus qui in haeresin incidit. cf. l. 65*).

2 *de floribus, fructibus, fere i. q. marcescere* (*syn. l. 35*), *decrescere* (*syn. l. 38*): PLIN. nat. 13, 48 *fructus palmae* celeriter -at marcescitque. STAT. silv. 2, 1, 106 primos -turus ad austros ... flos (*cf.* 3, 3, 130 rosae primos moriuntur ad austros aut ubi verna novis -at purpura pratis. CLAVD. rapt. Pros. 3, 241 pallere ligustra, -are rosas, decrescere lilia vidi).

3 *de variis, i. q. evanescere, exstingui*: PLIN. nat. 13, 20 unguenta ilico -ant ac suis moriuntur horis. 23, 65 cum *vini faex* -vit ..., lavandis corporibus ... utilis est. STAT. Theb. 10, 117 languida succiduis -ant lumina flammis. 12, 658 equitum ... catervis -at protritus ager. AVG. civ. 21, 4 p. 493, 18 D. *calx* aqua ... perfunditur; ... velut -ante ... gleba discedens ignis ... apparet. *transl.*: FIRM. err. 20, 7 veneni ... virus evanuit et ... substantia profanae cupiditatis -at.

4 *apud ICtos de actionibus, iudiciis sim., i. q. exstingui, perire, finiri*: IVLIAN. dig. 45, 1, 58 priore obligatione -ante. VLP. dig. 24, 3, 19 -at iudicium (GAIVS inst. 4, 104; *syn.* mori. *al.*). MARCIAN. dig. 48, 17, 1, 4 si intra annum mortuus sit, criminis causa -at et perit. COD. Iust. 6, 26, 5 (*a. 290*) substitutiones. 6, 43, 3, 1a legatum. 6, 51, 1, 2a relictum. 7, 39, 7 pr. actionem hypothecariam ... triginta finiri spatiis aut ... nullis -are lustrorum cursibus. 7, 63, 5, 1c eveniebat ... diem fatalem non observari et lites -are. 9, 20, 8 (*a. 290*) criminis intentionem. INST. Iust. 3, 12 pr. bonorum venditiones. *et al.*

II *c. obi.*: **A** *generatim*: **1** *proprie: i. q. alqd. exhalare, efflare et laxius i. q. effundere, edere*: **a** *umores e corporibus animalium fere i. q. -ando foras dare, evomere* (*cf. l. 64. 77*), *exspuere sim.*: LVCIL. 1244 ore salem -vit *Vlixes* (*Columna*; expiavit *codd.*) amarum (*ex Hom. Od. 5, 322* ἐξέπτυσεν). LVCR. 2, 354 *vitulus* sanguinis -ans ... de pectore flumen. MACER carm. frg. 8 *chersydri anguis* terga -ant spumantia virus (*cf.* SIL. 6, 276 tabificam ... saniem). *fere per comparationem de re incorporea*: TERT. scorp. 1 p. 146, 9 mens sibi, quo vomat, quaerit atque ita infirmitas ... sauciatam fidem vel in haeresin (*cf. supra l. 30*) vel in saeculum -at. **b** *odorem*: LVCR. 4, 124 quaecumque suo de corpore odorem -ant acrem. *al.* CATVLL. 64, 87 suavis -ans ... odores lectulus. SIL. 6, 148 halitus erumpens ... -bat odorem. *al.*
c *auram, flatum, halitum, ventum sim.* (*syn.* exaestuare *l. 70. cf. p. 1904, 3*): LVCR. 6, 817 tellus omnes exaestuat aestus -atque foras in apertum. CIRIS 3 suaves -ans hortulus auras (PLIN. nat. 5, 58 amnis ... -at auras. OROS. hist. 3, 4, 2 -ta de ... saltibus aura. *aliter p. 1904, 25*). MANIL. 4, 593 hos inter *ventos* binae mediis e partibus aurae -ant similes ... flatus (AVSON. Mos. 266 mortiferos -ans branchia flatus). PLIN. nat. 2, 114 aquis aëra -antibus. APVL. mund. 18 contingit, ut quaedam (*passiones, i. terrae motus*) terrae -ent halitus ([*syn.* vomant. *gr. π. κόσμ. 4 p. 396a, 6* προσαναβάλλουσιν]. ARNOB. nat. 1, 8 p. 9, 11 materia faex ... -et nocentissimos halitus). ARNOB. nat. 1, 2 p. 4, 23 numquid suas animas (*aliter p. 1904, 21*) -erunt venti (*i. se -ando consumpserunt*) emortuisque flaminibus *eqs.*? *in imag.* (*cf. p. 1904, 9*): AVG. serm. 266, 7 p. 1229 in. arrogantiae spiritum nondum haereticus -at (*aliter p. 1904, 27*). **d** *flammas, ignem*: VERG. Aen. 1, 44 *Aiacem* -antem transfixo pectore flammas ([SERV. *ad l.* cum anima fulminis flammas vomentem]. 3, 580 *Aetnam* flammam -are caminis. SIL. 3, 703 cerno ... flammam -are furentes cornipedes). AETNA 73 *Enceladus* pondere montis aestuat et ... -at faucibus ignem (SIL. 6, 232 *equus* crebros -at naribus ignes). STAT. Theb. 11, 2 Capaneus *moriens* -vit ... receptum fulmen. **e** *varia*: LVCR. 3, 720 cadavera rancenti ... viscere vermes -ant. SEN. nat. 1, 1, 7 varia et multa terrarum orbis -at, quaedam umida, quaedam sicca *eqs.* SIL. 9, 285 unda freti ... -at per saxa sonos. **2** *translate*: **a** *fere i. q. quasi efflando, ut quid evanescat, efficere, consumere*: PLIN. nat. 9, 115 *uniones* senescere ... coloremque -are. STAT. silv. 5, 2, 70 silva comas tollit fructumque -at in umbras (*i. arbores procreandi vim suam in folia pro fructibus effundunt*). **b** *fere i. q. emittere*: STAT. Theb. 4, 440 ingentes infelix terra tumultus ... -at, ... cum ... in proelia surgunt terrigenae. TERT. mart. 2 p. 7 Oe. peiores immunditias -at mundus, libidines hominum.

B *speciatim: animam* (*memoriam l. 20*) *sim. efflare, inde i. q. mori* (AVG. serm. 161, 6 p. 880 fin. quomodo caro cum moritur, -at animam, vitam suam, sic et anima, quando moritur, -at aliquam vitam suam? *cf. et p. 1902, 75 sqq.*): CIC. p. red. ad Quir. 24 memoriam (*v. l. 16*) vestri beneficii colam ... ⟨nec eam *A. Klotz*⟩ cum anima -bo. BELL. Afr. 88, 4 qui cum anima nondum -ta concidisset (VERG. Aen. 11, 883 confixi -ant animas. PROP. 4, 5, 69. OV. met. 5, 106 medios animam -vit in ignes. GELL. 3, 15, 1. 5, 2, 4. SERV. Aen. 1, 44 [*v. p. 1903, 84*]. *al. saepe. cf. p. 1902, 83. aliter p. 1903, 80*). OV. met. 3, 121 -at ... quas acceperat auras (*aliter p. 1903, 71*). TERT. adv. Marc. 4, 42 p. 564, 23 hoc dicto -vit (*cf. p. 1903, 16*) quis? spiritus semetipsum an caro spiritum? sed spiritus semetipsum -are non potuit (*sic et in seqq.*). *et al.*

deriv.: exspiratio. *Oellacher†.*

exsplendeo, -ēre. *ab* ex *et* splendere (*nisi est* splendere *prosthesi auctum*). *i. q. valde lucere, fulgere*: PS. PHILO antiq. p. 27A per noctem ingredientibus his, non erat necessarium lumen lucernae: ita -bat genuinum lapidum lumen. *in imag.*: HESYCH. in lev. 24, 1 p. 1100C Christus lucernae modo -ere virtutes praecipit (*cf. Luc. 8, 16*). *?transit., i. q. splendentem reddere*: DAMIG. lapid. auct. 80 mirum dicimus, quod *limeris lapis* in aurigine colorem maxime -et (*seq.* effulget *intransit.*).

exsplendēsco, -uī, -ere. *ab* ex *et* splendescere. *i. q. valde* (*lucere incipere*) *fulgescere, elucescere*: **a** *proprie*: SEN. nat. 2, 23, 1 fortasse nubes ... fremente vento et leniter urgente ignem evocabunt, qui -at nec exsiliat. PLIN. nat. 11, 30 sirio -ente (11, 36). **b** *translate*: NEP. Att. 1, 3 in pueritia nobilis inter aequales ferebatur clariusque -bat, quam generosi condiscipuli animo aequo ferre possent. SVET. Tit. 3, 1 in puero statim corporis animique dotes -uerunt, magisque ac magis deinceps per aetatis gradus.

[**ex(s)plendidus** *v.* splendidus.] *K.*

exspolia, -ōrum *v.* spolia. [*trad.*: LEX Sal. 61, 2 GLOSS.; *praeterea in ll. vv.*]

exspoliātio (expol-), -ōnis *f.* *ab* exspoliare. *de scriptura: scribitur*: exp- *saepe* (*cf. p. 1905, 42*). *pro* spol-*?, cf. p. 1905, 54 sqq. et var. lect. l. 54.* *legitur inde ab* AMBR., AMBROSIAST., HIER., VVLG.; *praeter* ECCL. *apud* SCHOL. Hor. (*l. 70*), IVLIAN. epit. novell. 115, 460 (*l. 73*), LEX Sal. (*l. 83*). [*lect. var.* spol- *v. l. 71. 82.* *falso trad.*: VITR. 6, 8, 10 (-bus *HG*, expolitionibus *S*, *recte*). *e coni.*: PAP. Genav. 7 ed. Nicole l. 15 ⟨e⟩xpo⟨l⟩iatiónis (*v. Nicole, proleg. p. 18*).]

I *i. q. actio exspoliandi*: **A** *c. not. violentiae sim. illatae: i. q. direptio, expilatio, vastatio, sim.*: **1** *absolute* (*enumeratur fere in serie variarum calamitatum*): AVG. civ. 3, 1 p. 97, 30 D. fames morbus, bellum -o, captivitas trucidatio. c. Gaud. 2, 12, 13 p. 271, 25 Ninivitae non sunt -bus proscriptionibusque vel terrore militum ad poenitentiam ... artati. serm. RevBén. 49, 1937, p. 268, 320 nemo ergo sibi persuadeat ... fraudibus esse studendum, rapinis, -bus et quidquid aliud displicet. POSSID. vita Aug. 28 p. 58 in. *manus ingens barbarorum* -e, caedibus diversisque tormentis ... depopulata est *regiones Africae*. ANTONIN. HONORAT. epist. ad Arc. Migne 50, 568C tribulatio, -o, exilium.

2 *acced. gen. obi.*: **a** *rei*: **α** *ex qua quid aufertur*: SCHOL. Hor. sat. 1, 4, 94 Capitolii. CASSIOD. Ios. c. Ap. 1, 311 ἀπὸ τῆς ἱεροσυλείας id est a templorum -e ([spol- *l. v.*]. 1, 318). **β** *ablatae*: AVG. in psalm. 80, 1 p. 1034a med. rerum alienarum (*antea*: rapinae). IVLIAN. epit. novell. 115, 460 liceat ei (*i. episcopo*) honoris -em differre. **b** *personae* (*animarum l. 77. pron. pro gen. obi. l. 79*): AMBROSIAST. in Col. 2, 15 p. 431B principes et potestates ... quorum mortem in -e significavit *Paulus*; mors enim ipsorum haec est, quia ..., dum exspoliantur animabus, quas tenebant in captivitate, mortificantur (*ad rem cf. et p. 1906, 50*). HIER. in Hab. 2, 5 p. 1294B terrae impietas ... revertetur in caput tuum, et -is tuae (*i. diaboli*) causae erunt (AVG. civ. 20, 8 p. 427, 19 D. praecessisse dicenda est eius alligatio, ut et ligati et soluti -o sequeretur). ISID. orig. 18, 2, 1 victoria est vel occisio hostis vel -o (*BCK*; spol- *T*, *Lindsay*) vel utrumque. LEX Sal. 35 rubr. de homicidiis servorum vel -bus (expoliatis *l. v.*).

[*P. Schmid*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

B *c. vi (aut voluntarie aut contra voluntatem) adimendi sim.*: **1** *i. q. circumcisio (v. p. 1908, 30)*: **a** *de circumcisione corporali* (manu facta [*opp.* circumcisio Christi, *i. baptisma*]: *l. 5*): VVLG. Col. 2, 11 circumcisi estis circumcisione non manu facta in -e corporis carnis, sed in circumcisione Christi (ἀπεκδύσει. AVG. c. Iul. 2, 6, 18 *v. p. 1908, 34*. EPIPHAN. in euang. 15 p. 11, 21 circumcisionem cordis [*cf. l. 22*] et non -em carnis. *v. et l. 13. aliter l. 17*). PELAG. in Gal. 5, 12 p. 334, 6 non solum circumcidantur, sed etiam abscidantur: si enim -o membri proficit, multo magis ablatio (VIGIL. THAPS. c. Eutych. 1, 8 p. 100A). **b** *allegorice de peccati purgatione, cuius signum intellegitur circumcisio* (*cf.* AVG. in euang. Ioh. 30, 5 p. 1634 p. med. quid est circumcisio nisi carnis [*v. l. 5*] -o? significat [*cf. l. 15*] ergo ista circumcisio -em a corde cupiditatum carnalium): AVG. epist. 157, 14 p. 462, 3 delicti carnalis -o quam significat circumcisio (c. Faust. 6, 3 p. 286, 22 -o carnalis et mortalis concupiscentiae [c. Petil. 2, 37, 87 p. 72, 10]. serm. 231, 2 p. 1105med. carnalis vitae. *al.*). AVG. c. Faust. 16, 29 p. 474, 21 mortalitatis (serm. coll. Morin p. 38, 18. *cf.* c. Faust. 19, 9 p. 507, 9 carnalis generationis). EVCHER. form. 9 p. 52, 13 circumcisio -o vitiorum. *huc referendum videtur (cf. deut. 10, 16; Ier. 4, 4)*: PAVL. NOL. epist. 24, 9 p. 210, 16 totus labor ... nobis in observantia et -e cordis (*cf. supra l. 7. 14*) nostri est. **2** *fere i. q. renuntiatio*: CASSIAN. inst. 12, 32, 2 p. 230, 9 abrenuntiatio vera, quae in -e omnium facultatum ac nuditate consistit (*cf.* 8, 22 p. 165, 20 conl. 9, 5, 2).

II *i. q. status vel condicio quae -e efficitur, fere i. q. nuditas* (*opp.* amictus *l. 28*): AMBR. hex. 3, 17, 71 p. 108, 5 (*de arboribus, herbis sim.*) mutationes habere ... -is et amictus.

exspoliātor (expol-), -ōris *m.* *ab* exspoliare. *scribitur* exsp- *et* exp- *promiscue in codd.*

fere i. q. expilator: HEGES. 2, 1, 1 p. 128, 15 *Herodem* gravem fuisse ... suorum parricidam domesticum, -em (expi- *l. v.*) publicum, nemini quicquam dereliquisse (*gr. 2, 84 sqq. aliter*). AVG. serm. coll. Morin p. 680, 3 captivus (*sc. in lege peccati*) traheris et -i irasceris (*item* Ps. AVG. serm. 71, 7 p. 1883in.). SALV. gub. 7, 91 iudex ... punit -es domorum, cum sit ipse -r provinciarum. *de Satana*: AMBROSIAST. in Rom. 7, 24 p. 114C gradus ... fabricavit Adam per quos ad filios eius -r ascendit (*cf. antea* peccatum per quod ad illum aditum habet Satanas).

?**exspoliātus**, -ī *m. v. p. 1904, 84.*

ᵃ**exspolio** (expol-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* spoliare. *scribitur* exp- *saepe. v. et l. 54. de formis*: -spolor (*depon.*): -labantur: QVADRIG. hist. 11 ([*v. p. 1906, 36*]. *sic Lindsay*; -labatur, -liabatur, spolabatur *trad.*; spolabantur *Peter. cf.* NON. p. 480, 9; *J. B. Hofmann, de verb. depon. p. 48 et* despolior *vol. V 1, 749, 3 sq.*). NOT. Tir. 89, 99 expoliat (*post* spolium, dispoliat). *de notione*: GLOSS.L III Abstr. EX 44 exactus fugatus -tus extenuatus. 55 exuit deposuit aut -vit (V Aa E 1110. 1111 exutus ... -tus, nudus). GLOSS. spolio, despolio. ἀποδύω, ἐκδύω. *de usu*: *med. pass.*: *v. p. 1907, 15. 38. 83. 1908, 6. 28.* *refl.*: *p. 1906, 32. 79. 1907, 22. 48. 58. 1908, 4.* *legitur inde a* PLAVTO (*p. 1906, 32, praeterea non apud poetas*), QVADRIG. (*p. 1906, 36*), CIC., CAES. *in titulo*: *v. p. 1906, 30.*

[*variat*: *c. simpl.* spoliare *passim* (*cf. e. g.* QVADRIG. *l. 43 sq.* CAES. *l. 82*); exsp- *videtur legendum esse e. g.* CIC. fin. 2, 43 (*sc. sensu auctivo*; sp- *l. v.*). Att. 10, 4, 2 (*pars codd., sc. vi adnominationis*). *saepius diiudicari nequit, utra forma sit eligenda, neque in aperto est, praep.* ex *vim auctivamne exerceat an scripturae vel pronuntiationi debeatur* (*e. g.* LEX Sal. *p. 1906, 26*, LIBERAT. *infra l. 78*, INSCR. *p. 1906, 30*). *sub* spoliare *requiras, velim, e. g.* ENN. ann. 619. *c.* expolire (*cf. p. 1752, 80. dub., quodnam ad verbum pertineat, v. p. 1908, 17*). *dub.*: AMPEL. 36, 3 Hasdrubal ... a Claudio Nerone -tus est (*cf. p. 1906, 13; i. fere superatus et necatus?*, exsuperatus *coni. Duker*). 40, 2 (*v. adn. cr.*). *falso trad.*: CIC. Verr. II 5, 58, *cf. p. 1702, 64 sqq.*]

I *c. vi spoliandi, privandi, furandi*: *fere i. q. expilare, depraedari*: **A** *aliquem* (ecclesias *p. 1906, 16*; potestates, *i.* angelos *p. 1906, 18*): **1** *c. additamento, vel rei vel personae (sim.), qua quis privatur*: **a** *per abl.*: **α** *rerum*: ① *corporearum* (*v. et l. 75*): HESYCH. in lev. 1, 5 p. 797B 'detracta ... pelle hostiae' ... et pellem quidem detrahere, ut divitiis aliisque omnibus saecularibus quibus circumtegimur, -emur (*med. pass.*). BOETH. cons. 1, 6, 18 W. et exsulem te et -tum propriis bonis esse doluisti. ⑪ *incorporearum*: *-are*: *imperio, dignitate sim.*: CIC. Att. 10, 1, 3 -are exercitu (*v. l. 70*) et provincia (-um et -am *M*) Pompeium (10, 4, 2). OPTAT. 4, 4 p. 106, 15 vos tot sacerdotes dei honoribus -astis (LIBERAT. 11 Conc.S II 5 p. 115, 28 -ans [*codd.*, spolians *Schwartz*] eum honore presbyterii). POMER. 1, 21, 4 p. 437B pastores qui semetipsos, non gregem meum pascunt, sublimitate suae dignitatis -em. *quavis re*: CIC. Tusc. 5, 27 isto enim bono (*i. sanitate*) iam -ari potes. CAES. Gall. 7, 77, 9 nolite hos vestro auxilio -are (spoliare *codd. dett., Klotz*). AMBR. Abr. 2, 4, 13 p. 573, 22 utinam in hoc deserto esse possim ... -tus iactantiae tumore. **β** *personae* (*sim. de anima p. 1906, 3*): ARNOB. nat. 3, 34 p. 134, 15 -etur (*transl.*) Apollo germana (*i. Diana, cuius nomen cassum fit, quia una eademque dea atque Luna esse contenditur*). AMBROSIAST. in Col. 2, 15 p. 431B (*v. p. 1904, 77*) -antur animabus.

b *per acc.*: EPIPHAN. in euang. 42 p. 98, 2 latrones qui sunt daemones ... -erunt eum caelestem substantiam (49 p. 121, 2 quid -erunt? ... -erunt eum spiritum vitae. *v. l. 9*).

2 *res rapta non indicatur* (*spectantur res fere corporeae*): ITALA Luc. 10, 30 (Epiphan. in euang. 49 p. 120, 6. 121, 2) homo quidam ... incidit in latrones, qui etiam -erunt eum (ἐκδύσαντες, *Vulg.* despoliaverunt [*cf.* EPIPHAN. in euang. 42 p. 98, 3. *v. etiam l. 6*]. VVLG. Bar. 6, 17 ne a latronibus -entur [συλήθῶσι]. GREG. TVR. Thom. p. 129, 15). SORT. Sangall. 7, 1 circumvenit te, ut te -et. DARES 19 p. 24, 20 Hector Patroclum occidit et spoliare parat; Meriones eum ex acie, ne -retur, eripuit. HIER. in Hab. 2, 8 p. 1293B nec desinit -are iam nudos *Nabuchodonosor* (*ad Vulg.* spoliasti gentes. *ibid. al.*). VVLG. II Cor. 11, 8 alias ecclesias -vi accipiens stipendium (ἐσύλησα. GREG. TVR. Franc. 4, 24 p. 156, 12). Col. 2, 15 -ans principatus et potestates (ἀπεκδυσάμενος. *cf. Dibelius Handb. z. NT² p. 24: fere i. q. 'armis exuens' et supra l. 3*). QVODV. (?) Aug. serm. cod. Guelf. app. 9, 8 p. 206, 231 veniet amplior, qui devorantem devoret, -antem -et, auferenti auferat. ROMVL. fab. 60 epil. rec. gall. (*in lusu verborum*) simplices homines, et si forte nudos invenerint, sic -ant *meretrices*. GREG. TVR. Franc. 2, 37 p. 86, 17 nec ibi quidem aut in via aliquem -rent aut res cuiusquam diriperent. 10, 7 p. 414, 2 multum ... iam exactores ... tributi -ti erant (*cf. postea syn.*: damna percuterent). LEX Sal. 14, 1 si quis hominem ingenuum in superventum -verit, ... *tot* dinarios ... culpabilis iudicetur (14, 2. 3. 17, 9. 35, 2 *et passim. ad rem cf. ed. Geffcken p. 123. 130. 229. 230*). GREG. M. moral. 20, 30 p. 155D hos autem *homines* in quibusdam actibus velut arbores (*v. p. 1908, 7*) -ant. INSCR. christ. Diehl 2387, 7 (= CIL V 6214, 7) quam post mortem -vit frater tuus Eugenius. sic illi reddat deus (*seq.* nudam). *refl.*: PLAVT. Truc. 553 satin, si quis amat, nequit quin nihili sit atque improbis se artibus (*dat. fin.*) -at? (*v. app. cr.*).

B *aliquid* (*c. abl. separ.*: *l. 43. 61*): **1** *corporeum*: **a** *provinciam sim.*: QVADRIG. hist. 11 Apuliam atque agrum Campanum ... -labantur (*v. p. 1905, 43*). PAVL. FEST. p. 44 provincias amicas populi Romani (ACT. Petr. 8). **b** *urbem, civitatem*: CIC. Verr. II 4, 120 *Mummius* victoriae putabat esse multa *Corintho* Romam deportare ..., humanitatis non plane -are urbem. ITALA I Macc. 5, 68 (rec. L) et -vit exuvias civitatum (ἐσκύλευσε τὰ σκῦλα, *Vulg.* cepit spolia). SCHOL. Stat. Theb. 1, 37 egestas *urbes*: evacuatas, populis -tas. **c** *templum, aerarium sim.*: DARES 10 p. 12, 28 fanum -vit. VVLG. II Macc. 5, 18 ad -andum aerarium (ἐπὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ γαζοφυλακίου). 9, 2 -are templum (ἱεροσυλεῖν. 9, 16; ἐσκύλευσεν. AVG. civ. 18, 45 p. 327, 23 D. CASSIOD. Ios. c. Ap. 2, 80. 2, 84 dicunt ... Antiochum ... -asse [et spoliasse *codd.*, *corr. Niese*] templum auro argentoque plenum [*gr. desunt*]). COD. Theod. 16, 8, 9 destruere synagogas adque -are conantur. **d** *infernum, de Christo qui ex inferis animas iustorum tamquam praedam eripit* (*cf. supra l. 3*): PAVL. MED. bened. 3, 4 p. 721C *dominus* resuscitatus ad praedam ascendit; quia -ans infernum iustos quosque ad superna secum tamquam praedam egregiam triumphando evexit. CONC.S I 2 p. 48, 27 (= I 3 vers. Tur. p. 30, 29) triduanus ... revixit -ans infernum (*gr. I 1, 1 p. 37, 17* σκυλεύσας τὸν ᾅδην. *cf. I 5 p. 240, 1* et tertio die resurgens spoliavit infernum, *ubi* expol- *l. v.*).

2 *incorpor.*: CIC. fin. 2, 43 dum ... in una virtute sic omnia esse voluerunt *Aristonis et Pyrrhonis discipuli*, ut eam rerum selectione -rent, ... virtutem ipsam ... sustulerunt. CAES. AREL. serm. 14, 1 p. 68, 9 animam bonis operibus -are.

II *c. not. demendi*: **A** *in universum*: *i. q. exuere, detrahere* (*hic illic fere i. q. nudare*): **1** *aliquem vestibus* (*vestes p. 1907, 7*) *sim.*: **a** *proprie*: **α** *c. additamento eius rei qua quis exuitur*: ① *per abl.* (*cf. p. 1907, 13.* ab *c. abl. l. 77*): ITALA Marc. 15, 20 (cod. k) -erunt eum purpuria (ἐξέδυσαν, *Vulg.* exuerunt). OPTAT. 5, 10 p. 140, 25 nuptiali veste a vobis se -ari permisit (SERM. Corp. Vind. 21 p. 302, 2 ut Ioseph -erunt fratres sui veste ... et Iudaei Christum per mortem crucis -erunt tunica corporali; Ioseph exutus tunica mittitur in cisternam, ... et Christus -tus carne humana descendit in infernum [*cf. p. 1907, 12 et 59*]). SCHOL. Hor. epod. 5, 12 -tus praetexta puerili. AMBR. Abr. 2, 5, 19 p. 578, 9 (*in imag.*) non -ta est *Sarra* amictu sedulae sobrietatis, non exuta vestimento pudoris. AVG. in euang. Ioh. 55, 7 p. 1787med. crucifigendus ... suis -tus est vestimentis et mortuus involutus est linteis. NOVELL. Iust. edict. 8, 2 p. 770, 6 hunc -et (*Beck*, exspoliis *trad.*) cingulo (IVLIAN. epit. novell. 4, 18 militari). *acced.* ab: GREG. TVR. Franc. 5, 38 p. 245, 14 -vit (sp- *l. v., Krusch²*) eum ab indumentis suis induitque illum veste vile. *refl.*: VVLG. I reg. 18, 4 -vit se Ionathan tunica ([-am *l. v.*; *v. p. 1907, 12*]. cant. 5, 3). 19, 24 se vestimentis suis. PASS. Cypr. 5 p. 127, 16 et ibi se lacerna byrro (lacerno byrro *codd. nonn.*; *an del.* byrro *pro gloss.?*; lacernobirrum *al. cod.*, *quod probavit Heraeus in schedis. v. p. 1907, 14*) -vit (*cf. paulo post* cum se dalmatica -asset *eqs.*). VITAE patr. 5, 6, 16 -ans se vestimento

[*P. Schmid*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

suo ([*cf. Schmalz-Hofmann*[5] *p. 383*]. *gr. Nau 1908 p. 49 n. 143* ἐκδυσάμενος). *in imag.*: AVG. serm. coll. Morin p. 38, 20 dominus mortalitate carnis resurgendo se -ans. GREG. M. moral. 31, 26 p. 588in. statim lupi mens rabida habitu se ovinae pellis -at.

Ⓑ *per acc.* (*v. et p. 1906, 80, per abl. v. l. 10. 13; cf. p. 1906, 65*): ITALA num. 20, 26 (Lugd.) -a Aron stolam eius (ἔκδυσον, *Vulg.* nudaveris). *ibid.* 28 *Moyses* -vit Aron vestimenta eius (ἐξέδυσε, *Vulg.* spoliasset [expol- *aliqui codd.*]. ITALA I Macc. 10, 62 [rec. L; *sim.* rec. B] -erunt Ionatham vestimenta eius [ἐξέδυσαν, *at* VVLG. -ari (spol- *l. v.*) ... vestimentis, *v. supra l. 5*]. ORIG. in Matth. ser. 125 p. 261, 9 [*opp.* induerunt. *cf. Matth. 27, 28* exuentes eum]). QVODV. prom. 1, 26, 36 p. 753C fratres ... -erunt illum (*i. Joseph*) tunicam (tunica *l. v.*; *cf. Vulg. gen. 37, 13* nudaverunt eum tunica). PS. AVG. serm. ed. Mai 64, 2 p. 131med. *Cyprianus* (*cf. p. 1906, 81*) -atur birrum et vestitur martyrium (*med. pass.*). *in imag.*: IREN. 1, 7, 1 (*in doctrina gnosticorum*) spiritales vero, -tos animas et spiritus intellectuales factos (ἀποδυσαμένους τὰς ψυχάς. 2, 29, 1). *nota deesse acc. pers.*: QVODV. prom. 1, 26, 37 p. 753C tunicam vero -tam (-tum *l. v.*) desuper contextam euangelica auctoritas narrat (*cf. alleg.*: EPIPHAN. in euang. 56 p. 152, 17 omnem veterem eius [*i. diaboli*] et maculosam tunicam -antes novam et immortalem stolam Christi sumus induti). *refl.*: ITALA lev. 6, 11 (Lugd.) -bit se ⟨h⟩abitum suum (ἐκδύσεται, *Vulg.* spoliabitur). 16, 23 -vit se vestitum lineum (ἐκδύσεται, *Vulg.* depositis vestibus). PASS. Iren. Sirm. 5, 3 p. 165, 12 -ans se vestimenta sua.

β *non indicata re exuta*: ITALA II Cor. 5, 3 (cod. d) si tamen -ti ([et sp- *trad.*]. *e lectione corrupta* ἐκδυσάμενοι; *recte*: ἐνδυσάμενοι, *Vulg.* vestiti [*ubi tamen* -ti *vel* spoliati *aliqui codd.*]), non nudi inveniamur (*inde* PELAG. in II Cor. 5, 3 p. 257, 2 'si tamen -ti [vestiti *l. v.*], non nudi inveniamur': si tamen -ti corpore, nudi non inveniamur a fide vel opere pietatis. *cf. l. 50*). PS. AMBR. epist. 1, 8 p. 738C insanus iudex iussit eam -ari et nudam ad lupanar duci. VVLG. Os. 2, 3 ne forte -em eam nudam (PASS. Theclae Cbc 33 p. 89, 12). PAP. Lips. 40 II 7 (*s. V?*) Fl. Leontius Beronicianus *praeses in tribunali* ... dixit: -a. cumque -tus fuisset, dixit *eqs.* VICT. VIT. 1, 50 p. 22, 19 confortatur Saturus ad coronam *martyrii*, discutitur, -atur *eqs.* 3, 22 p. 82, 6 *mulierem* fustibus -tam aptare (*syn.* nudare, exutam). RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 218, 10 -atur (*med. pass.*) ad luctamen (*cf.* CONC.[S] I 5 p. 307, 11 rursus -ti eadem certamina repetamus [*gr. I 1, 4 p. 11, 21* ἀποδυσάμενοι]). BREV. de Hier. p. 155, 7 cubiculus ubi -erunt eum (*i. Christum*) et flagellatus est. GREG. TVR. Franc. 5, 38 p. 244, 13 puellam ... iussit -are (*B 1. 5, Krusch*[1], spol- *C 1*; expoliari *B 2*, spol- *A 1 C 2 D, Krusch*[2]). PALLAD. hist. mon. II 1 p. 346A iussit *iudex* eam -tam (ἐκδυθεῖσαν) mitti in caldariam ferventem pice. PASS. Perp. 10, 7 (*gr.* ἐξεδύθην). PASS. coron. 8 PASS. Theclae A 33 p. 88, 4. Bb 33 p. 88, 14 Thecla ... abrepta est et -ta (*gr.* ἐξεδύθη). Ca p. 89, 6. PASS. Matth. 27 p. 257, 31 aepiscopus Plato ... iussit eum -ari (ἀποδύσασθαι. *opp.* vestirent). *refl.*: AMBR. Ioseph 5, 25 p. 90, 23 -vit iste se potius quam nudavit, qui incorrupta virtutum vestimenta servabat (*cf. l. 31*). PS. ORIG. in Iob 1 p. 435D aliae barbarae gentes -antes se ... nudo pectore ... eunt in proelium. VITAE patr. 3, 67 (= 7, 2, 1) ille ... confestim -ans se ... currebat nudus ad monasterium (*gr. Nau 1907 p. 178 n. 51* ἀποδυσάμενος). GREG. TVR. Andr. 2 p. 828, 33 ait apostolus: ... date ei indumentum novum. -antibus se paene omnibus *eqs.* PASS. Andr. long. 10 p. 26, 2; *gr.* ἀπεδύσατο.

b *per figuram ap. script. christ.* (*v. et l. 15 sqq.*): α -are (*se*) carnem (carne), tabernaculum (-o), *i. quasi indumentum, vestem exuere (de Christi carne, tunica corporali cf. p. 1906, 69. aliter p. 1908, 31); audacius tabernaculum (i. fere domum terrestrem nostram, habitationem, gr.* σκῆνος, οἰκία, οἰκητήριον *sim. ab altera in alteram imaginem Paulum transire adnotat Lietzmann ad II Cor. 5, 2 p. 120. c. acc. dupl. l. 77*): HIL. trin. 9, 11 p. 290B (= LEO M. epist. 165 Conc.[S] II 4 p. 122, 10 adn.) Christus ... carnem (carne *l. v.*) se -ans (FILASTR. 55, 3 salvatorem ... *haeretici* -asse carnem et posuisse in solem aestimant; quia dixit propheta ... 'in solem posuit tabernaculum suum'. *v. et p. 1906, 71. cf.* AVG. in euang. Ioh. 57, 5 p. 1792in. iam de corpore exierunt et carnis indumento -ti sunt. GREG. M. moral. 24, 34 p. 306C animae ... priusquam carne -entur). VVLG. II Cor. 5, 4 nam et qui sumus in tabernaculo, ingemescimus gravati eo quod nolumus -ari (ἐκδύσασθαι), sed supervestiri (*inde* PELAG. in II Cor. 5, 4 p. 257, 6. *cf.* RVFIN. Orig. in exod. 5, 2 p. 185, 20 habitamus ... in tabernaculis ex quibus nolumus -ari, sed supervestiri). β veterem hominem, Adam (*tamquam vestimentum*) -are (*cf. Aug. c. Adim. 5 p. 125, 10* exuti consuetudine peccatorum, id est vetere homine [veterem ... tunicam *diaboli v. l. 21*]. *opp.* induere. *c. praep.* ab: *p. 1908, 4*): VVLG. Col. 3, 9 -antes vos (ἀπεκδυσάμενοι) veterem hominem cum actibus suis et induentes novum (AMBR. hex. 5, 23, 80 p. 197, 19 Ioseph 5, 25 p. 90, 25. in psalm. 38, 22 p. 200, 25 minorem ... laborem nobis -tus homo vetus quam supervestitus afferret; nam quod -amus [-mur *l. v.*], abicimus, quod supervestimur, induimus. HIER. in eccles. 9 p. 1085A cum -tus fueris [*med. pass.*] veterem hominem cum operibus eius induere novum. hom. Orig. in Luc. 23 p. 152, 23. PELAG. in Col. 2, 12 p. 459, 20 per quam [*circumcisionem*] totum veterem hominem -astis [spol- *l. v.*]. HESYCH. in lev. 14, 9 p. 954A -are veterem hominem, ut capiat novum). *et saepe al.* AVG. in euang. Ioh. 21, 1 p. 1564med. nondum penitus ab Adam -ti (*cf. refl.* serm. coll. Morin p. 503, 18 -a te Adam et induere Christum). perf. iust. 5, 11 p. 10, 22 vetustate -amur (*med. pass.*) et novitate induimur. *et al.*

2 *animantia plumis, capillis; arbores foliis* (*cf. p. 1906, 30*): ROMVL. fab. 45 prol. rec. gall. *de graculo qui pavonis plumis se ornavit*: ne quis de alienis magnum se proferat bonis ..., ne turpis sit, cum -atur ([-tus fuerit *l. v.*]. *cf.* 54, 11 rec. gall. vespertilio ... damnatur ... -tusque est plumis [rec. vet. -tus propriis plumis. *syn.* nudus]). CAEL. AVR. chron. 2, 13, 153 si ex capite fuerit sanguinis fluor, erit psilothro -andum. PS. AVG. serm. ed. Mai 173 p. 390fin. arbores ... nudat autumnus et pomis rami simul -antur et foliis.

3 *grana tritici palea vel legumina, amygdalas involucris, corticibus* (*dub. quo pertineat* COLVM. 11, 3, 33, *v. p. 1752, 82*): AVG. in euang. Ioh. 19, 18 p. 1555in. grana ... a palea -antur (in psalm. 92, 5 p. 1185fin. *triticum* recedit a palea, cum -atur). PLIN. VAL. 2, 17 lupinos XV corticibus suis -tos torrebis. CAEL. AVR. chron. 2, 7, 99 amygdalis amaris -tis decem ([-litis *ed. princ.*, *corr. Helmreich in schedis*]. 2, 13, 176 amygdalis -tis XXV. *cf.* 2, 13, 175 amygdala ex pusca; *ubi* -ta *in margine ed. pr. adscriptum est*).

B *significantius*: **1** *fere i. q. excoriare (l. 27), corio exuere* (a lepra *l. 26*): *proprie*: PASS. Thom. p. 153, 10 -etur hic ab hac lepra (*cf.* p. 153, 14 *angelus* -vit eum *leprosum* corio quasi tunica corporali sicut qui excoriat vitulum). *in imag.*: MVTIAN. Chrysost. hom. 14, 4 p. 334med. -emur (*med. pass.*) isto senio (*velut serpentes exuvias deponunt; gr. p. 115in.* ἀποξῦσαι τοῦτο τὸ γῆρας). **2** *c. respectu praeputii, fere i. q. circumcidere* (*proprie et alleg. cf. p. 1905, 2*): HIL. trin. 9, 9 p. 288B haec circumcisio Christi est, non -ari carne praeputii, sed totos commori ei. AVG. epist. 149, 26 p. 372, 14 praeputium, ... hoc est delicta carnalia, quibus -andi sumus (*postea syn.*: exuendos). c. Iul. 2, 6, 18 p. 686in. in baptismate parvulorum exspoliationem carnis, hoc est, circumcisionem non manu factam, celebrari negatis; quia nihil eos, quo -ari debeant, habere contenditis.

structurae: **1** -are *alqm.*: *aliqua re (structura praecipua, cf.* PROB. app. gramm. IV 197, 6 locutio cum ablativo casu haec convenire reperitur: ... indulgeo vino, -o birro *eqs.*): *v. p. 1905, 69 sqq. 1906, 65 sqq. et passim.* *ab aliqua re: v. p. 1906, 77. 1908, 4. 26.* *ex aliqua re: v. p. 1907, 73.* *aliquam rem (cf. Erikson, Sprachl. Bemerk. z. Epiphan. p. 26): v. p. 1906, 4 sqq. 1907, 5 sqq. 74 sqq.* **2** -are (*fere i. q. deponere*) *aliquam rem: v. p. 1907, 18 sqq. 65. 74 sqq.*

p. p. p. **ex(s)poliātus**, -ī *pro subst. m.? v. p. 1904, 84.*

deriv.: exspoliatio, exspoliator.

exspolor, -ārī *v. p. 1905, 42.* *P. Schmid.*

exspondeo (exp-), -ēre. *ab* ex *et* spondere (*nisi forte c. prosthesi pro simpl.*). GLOSS. V 285, 23 depectus pollicitus -it. *fere i. q. despondere, sperare*: EPIST. RevBén. 46, 1934, p. 11, 239 futurum tempus -o, qui de crastino sum incertus. NOVELL. Maior. 1, 1 p. 156, 17 puto instituti nostri vobis inesse notitiam, qua mihi amorem vestrum ... indubitanter -o (spondeo *l. v.*, *Hänel, P. M. Meyer*).

[**exspōnsio**, -ōnis *f. v.* sponsio. *trad.*: GREG. M. epist. app. p. 438, 22 stipulatione exsponsione (*at cf.* epist. 9, 98 p. 108, 6 stipulatione et sponsione).] *K.*

ex(s)puitio, -ōnis *f.* *ab* exspuere. [*e coni.*: *l. 60.*] *i. q. actus exspuendi*: PLIN. nat. 23, 20 ad -em (*Barbarus*; expiationem *codd.*) sanguinis quoque adhibent *vitem agriam*. ORIG. in Matth. ser. 113 p. 234, 10 quia non sustineret -is opprobrium *Iesus*. *cf.* exputio.

exspūmo, -āre. *ab* ex *et* spumare. *i. q. foras spumare*: CELS. 6, 7, 8B purgare aurem oportet ..., donec inde umor aliquis -et (*J*, ex met *F V*).

***exspuo** (exp-), -uī, -ūtum, -ere. *ab* ex *et* spuere. *de origine*: DON. Ter. Eun. 406 -ere est ἔξω pus mittere, id est foras. *scribitur*: exp- *passim.* esp-: *l. 77. p. 1909, 13 al.* CHAR. gramm. p. 477, 7 B. *inter* verba coniugationis tertiae. NOT. Tir. 94, 96 exspuit (*inter* spuit *et* con-, respuit). *de notione*: DON. Ter. Eun. 406 -ere est cum fastidio aliquid reicere et expellere. GLOSS.[L] I Ansil. EX 1088 -it excreat. 1090 -uit salivam proiecit. GLOSS. -o sputo. -uit reiecit. ἐκπτύω. *legitur inde a* PLAVTO, TER., VARRONE, CATVLLO.

[*variat c. simpl.*: VARRO frg. Non. p. 395, 5 (spuerentur [esp- *A*[4]] *codd.*, *cf. Non. p. 481, 14* spuerent [exp- *D*[4]] *codd.*). AVG. civ. 7, 8 p. 284, 9 D. *cf. et p. 1909, 7. 11 (ubi de prosthesi cogitari potest).* *loco lacunoso*: CHIRON 952 (*in incantatione*) hoc canito ⟨...⟩ exp⟨u⟩ito (*Oder*, expito *def. Ahlquist, Eranos 12, 1912, 167*) ieiunus sublimem (*i. in altum?, an* sub limen?, *Heraeus*).]

i. q. alqd. ex ore emittere, eicere (*c. vi quadam magica e. g. l. 80. p. 1909, 15.* *c. contemnendi not. e. g. p. 1909, 12. 56*):

I *sensu genuino de animantibus*: **A** *intransitive: i. q.*

[Fleischer]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

sputum emittere (*c. praep.*: ante *l. 6.* in *l. 9 sqq.*): PRIAP. 32, 8 nemo viderit hanc ut -entem, quam ... pulverem ... in venis medici putant habere. PETRON. 44, 9 nec sudavit umquam nec -uit. *al.* PLIN. nat. 14, 146 non respirasse in hauriendo neque -isse. 30, 108 totiens -entibus medente *eqs.* QVINT. inst. 11, 3, 56 tussire et -ere crebro. ITALA deut. 25, 9 (Lugd.) -et ante faciem ipsius (ἐμπτύσεται κατὰ πρόσωπον, *Vulg.* spuet in faciem). ORIBAS. syn. 6, 5 AB p. 99 si ... facile -unt (*gr. p. 274, 4 εἰ γὰρ εὐπετῶς ἀναπτύοιτο*). *ibid. iterum. et al.* *additur* in: PLIN. nat. 28, 36 in mediam manum. 28, 38 in sinum. 32, 92 in huius (*i. ranae*) os siquis -at *eqs.* ITALA num. 12, 14 (Monac.) in faciem *mulieris* ([ἐνέπτυσεν, *Vulg.* spuisset]. VVLG. Matth. 26, 67 in faciem *Christi* [ἐνέπτυσαν. ORIG. in Matth. ser. 113 p. 234, 8 *al.*; *cf.* ITALA Luc. 18, 32 [cod. d] espuent in eum; ἐμπτυσθήσεται, *Vulg.* conspuetur. *v. et l. 56*). PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 2, 7 p. 666 -ere ... in medium eorum (*i. seniorum*) vel in dexteram sui partem quisque devitat *Essenorum* (*gr. 2, 147 τὸ πτύσαι*). PETR. CHRYS. serm. 176 p. 665B -uit in oculos eius *Christus*. *et al.*

B *transitive*: 1 *i. q. emittere, eicere ex ore*: a *sanguinem, salivam sim.* (*in imag.*: *l. 27 sq. 30*; *acced.* in: *l. 26. 30*): PRIAP. 26, 12 periculosam cum tussi miser -o salivam. CELS. 2, 1, 21 sanguinem (4, 11, 1 *al.* SCRIB. LARG. 193 ab ore. PLIN. nat. 26, 34. 30, 49 *al.* VITAE patr. 3, 90. 5, 4, 9; *gr. Cot. p. 389A ἔπτυσα*). 2, 4, 3 pus (2, 8, 24. *cf.* PLIN. nat. 20, 10 purulenta). COLVM. 7, 5, 19 ovis ... spumam quandam tenuem tetri odoris -it (excernit *l. v.*). PLIN. nat. 9, 126 *purpurae* eum (*i. sucum purpureum*) -entes. 28, 65 venena in oculos hominum -ant *ptyades* (AVG. civ. 18, 23 p. 287, 22 D. venenatos sputus. *cf.* TERT. anim. 21, 5 p. 334, 27 venena malignitatis. FAVST. REI. epist. 6 p. 198, 9 malitiae virus). SIL. 19, 605 sanies ... immixta cruore -itur. CHIRON 121 iumentum calidum -et. *in imag.* (*cf. l. 19*): CLAVD. MAM. anim. 2, 7 p. 123, 6 in imperitas aures verborum puerilium spumas. b *cibos sim.* (*Ionam devoratum: l. 39 sq. i. q. evomere: l. 40. c. dat.: l. 40*): VARRO rust. 3, 3, 9 Philippus cum ... piscem ... gustasset et -isset (*inde* COLVM. 8, 16, 3). SCRIB. LARG. 9 uvam passam ... dabimus commanducandam et -endam (PLIN. nat. 24, 11 commanducantes acinos -unt cortices). LVCAN. 9, 936 extractam ... gelido de corpore mortem (*i. venenum mortiferum*) -it (expulit *l. v.*). PLIN. nat. 13, 33. 28, 138 ut ... redeat in os sapor *axungiae* eamque -ere videantur. IVV. 13, 214 vina. TERT. resurr. 58 p. 119, 8 Ionas devoratus a belua maris ... incolumis -itur (IREN. 5, 5, 2 -tus est terrae). SER. SAMM. 367 si stomachus nondum concoctas -it escas. *in imag.*: HIL. c. Const. 25 p. 601A sacerdotes Christi resorbere ea quae -erant coegisti. SIDON. epist. 1, 7, 12 a rebus humanis veluti vomitu fortunae nauseantis -tus. *et al.* c *varias res corporeas* (*c. praep.* in: *l. 46*): OV. hal. 37 polypus ... populatum ... -it hamum. VAL. MAX. 3, 3 ext. 4 linguam in os eius (*i. tyranni*) ... -uit (PLIN. nat. 7, 87 TERT. apol. 50, 8 *al.*). PLIN. nat. 30, 139 bovae capiti lapillum inesse tradunt, quem ab ea -i, si necem timeat. MART. 8, 57, 1 dentes. d *res incorp.* (*c.* ex: *l. 51*): *fere i. q. spiritum, vitam sim. exhalare, exspirare, transl. fere i. q. ex animo expellere sim.*: TER. Eun. 406 quasi ubi illam -ret miseriam ex animo (LVCR. 2, 1041 rationem). SEN. Tro. 1169 ubi hanc anilis -am leti moram. Phoen. 44 spiritum inimicum (Thy. 245. *cf.* dial. 5, 43, 4 istum spiritum). Herc. O. 1469 vitam. HIL. in psalm. 14, 11 p. 91, 7 est adhuc aliquid in nobis edomandum, -endum, perimendum.

2 *fere i. q. inspuere* (*cf. l. 11 sqq.*): ORIG. in Matth. ser. 113 p. 235, 17 *Christus* alapis caesus est pro nobis et -tus est.

II *sensu laxiore de rebus* (*de re quasi persona aut transl. c.* in: *l. 63. 69*): A *de mari, fluctibus i. q. alqd. edere, eicere, foras dare* (*in imag.*: *l. 68*): CATVLL. 64, 155 quod mare conceptum spumantibus -uit undis? ([*cf. Svennung, Catulls Bildersprache I 120*]. PLIN. nat. 2, 220 fimo similia -untur *a mari*. TERT. pall. 2, 3 naufragia; *opp.* devorantis. SOL. 56, 19 perhibent ... -i in eam [*Canariam insulam*] undoso mari beluas. *cf.* APVL. apol. 35 maris eiectamenta quae ... salo -untur. AVIEN. orb. terr. 509 Hadrias unda ... -uit algam. *al.*). LVCAN. 7, 755 quidquid Tagus -uit (extulit, expulit *l. v.*) auri. AVIEN. Arat. 1168. MACR. Sat. 5, 13, 21 asperginem collectae sordis -ere *fluctus*. *in imag.*: AMBR. obit. Theod. 26 quos (*i. nos*) naufragos in hanc vitam quidam velut naturae fluctus -uerit. B *de variis rebus corporeis* (*oculis: l. 72*) *i. q. secernere, exprimere*: PLAVT. Pseud. 76 pumiceos oculos habeo: non queo lacrumam exorare ut -ant unam modo. PLIN. nat. 2, 82 a sidere caelestis ignis -itur. 16, 45 omnia ... genera *arborum* accensa fuligine inmodica carbonem repente -unt. 33, 99 *argentum vivum* optime purgat *aurum*, ceteras eius sordes -ens. 34, 134 -itur aeris palea quaedam *in aerariis officinis*. APIC. 7, 4, 2 *ofellas*, ut umorem -ant, in craticulis ... exsiccabis.

deriv.: exspuitio, exsputio, exsputare.

exspurcitia *v.* spurcitia.

exsputāmen(tum) *v.* sputamen(tum).

exspūtio, -ōnis *f.* *ab* exspuere. *i. q. exspuitio* (*v. p. 1908, 60*): PRISC. LYD. solut. 8 p. 98, 13 B. quaedam *animalia* ... per morsum venenum inserunt, quaedam vero per punctionem velociter aut per solam -em.

ex(s)pūto, -āre. *ab* exspuere (*nisi accipiendum est pro* sputare, *sc. c. prosthesi*). *i. q. exspuere*: ORIBAS. eup. 2, 1 B 7 Aa p. 444 *butyrus* iubat nimis de pulmone -antibus ([potantibus *l. v.*]. *gr. eup. 2, 1 B 13 p. 606, 15 ταῖς ἐκ πνεύμονος ἀναπτύσεσι*). 2, 1 S 24 Aa p. 508 sanguinem -antibus ... hutilissimus est *scynos* (*gr. eup. 2, 1 Σ 48 p. 638, 15* ⟨*πρὸς*⟩ *αἵματος πτύσεις*). ALEX. TRALL. 1, 42extr. -are facies, qui se in ore collegerint humores (*gr. p. 495, 6 P. ἀποπτύειν τὸ συναγόμενον*).

exspūtum *v.* sputum. *Fleischer.*

ex(s)quāmo, -āre. *ab* ex *et* squama. [*hisp., port.* escamar, *cf. Funck, ALL 8, 1893, 375.*] *i. q. squamis liberare, desquamare*: SCHOL. Ter. Bemb. Ad. 376 (purga:) extentera, -a. GLOSS. III 287, 49 (= 658, 17) τὰς θρίσσας λέπισον sardinas -a.

exstāns *v.* exsto. *K.*

ex(s)tantia, -ae *f.* *ab* exstare. *scribitur* st- (*per aphaeresin*): *l. 27. 37.* GLOSS.L II Philox. EX 181 -ae ἐξοχαί. *v. etiam l. 47. legitur not. propria inde a* VITR., COLVM., *translata apud scriptores postremae aetatis.* [*ll. vv.*: *v. l. 40. 51.*]

1 *proprie*: *fere i. q. pars prominens*: a *in ballista*: VITR. 10, 11, 7 -a cheles foraminis s. b *in vitibus*: *de ramis, qui excreverunt* (*syn.* bracchia): COLVM. 5, 5, 12 *detrahuntur* vitibus bracchia, quod ipsa capita sine ulla -a *non* ... bubus obnoxia sunt. c *in animantium corpore* (*vel sano vel aegro*): IREN. 1, 25, 6 *Carpocratiani* cauteriantes suos discipulos in posterioribus partibus -ae dextrae auris. MACR. Sat. 1, 21, 15 abrasis incrementis angustaque manente -a *capillorum*. SORAN. p. 30, 7 genibus et talis lanae interponantur, ne -a (stantia *b l*; *v. l. 15*) ipsa ossorum quassetur (*gr. 2, 15, 5 p. 62, 20 τὰς ἐξοχάς*). p. 108, 12. CAEL. AVR. acut. 2, 16, 96 non esse ... tumorem, cum neque -a ulla earum partium ... sentiatur neque rubor (chron. 2, 1, 12. 4, 5, 83. 5, 4, 61. diaet. pass. 105 *dolor* cum -a resistenti partis mediae. 109. 131. 132 -a in sinistra parte praecordiorum. 140). 2, 16, 97. chron. 1, 4, 66 venarum frontis -a. 1, 5, 149 ventris (3, 8, 105 inflatio vel -a). 2, 1, 8 *gutturis* (2, 11, 129). 3, 2, 17 durities atque -a in interioribus praecordiorum. 3, 8, 103 inflatio vel -a tumoris (3, 8, 105. *sic c. gen. ident.*: CASS. FEL. 75 p. 180, 13 tumoris sive inflationis -am. ISID. orig. 4, 8, 5 rubor cutis cum pustularum -a [stantia *C*1; *v. l. 15*]). 4, 5, 81 -a ... secundum praecordiorum media resistens atque dolorosa (4, 5, 82. *v. et l. 31*). 4, 7, 93. *ibid.* durior. 5, 4, 62. CASS. FEL. 7 p. 14, 8 parvulas (extangias *p*). 17 p. 24, 9. 18 p. 26, 2. 43 p. 105, 14. 44 p. 109, 10 -a viscerum et tumor. 73 p. 175, 11 -ae riposae, quas Graeci ὄγκους ὀχθώδεις vocant. 75 p. 179, 13 antiqui ... dicunt esse οἴδημα, quod nos aquosam inflationem dicimus, subalbidam et laxam -am. 77 p. 187, 16 thoracis (*cf. gr. Soran. 3, 26, 3 p. 109, 19 διόγκωσις*).

2 *translate*: *sensu philos. et eccl.*: *i. q. essentia, exsistentia* (GLOSS.L II Abav. ES 5 essentia: -a, natura, substantia. EX 115a -ae ... essentiae): PS. AVG. c. Felician. 6 p. 1162in. ad -am filii potestas paterna non sufficit? BOETH. herm. sec. 2, 5 p. 110, 7 *propositio 'si dies est, lux est'* consequentiam quandam significat, non -am (vel essentiam *l. v.*) propositionis. MVTIAN. Chrysost. hom. 1, 2 p. 240 p. med. non de -a *dei filii* ..., hoc est qualiter exstiterit, sermo peragitur (*gr. p. 16fin. οὐσιώσεως*). VIGIL. THAPS. c. Eutych. 1, 2 p. 96B filii atque spiritus sancti personarum -as. 1, 5 p. 98B -am sui per sui abolitionem amittens omnino esse non possit *caro*. 5, 7 p. 139A ad demonstrandam utrarumque *naturarum* proprietatis -am. *Hiltbrunner.*

[**exstar** CHAR. gramm. p. 44, 12 B. *v.* extar.]

exstasis *v.* ecstasis *et* extasis.

ex(s)tentīno, (-āvī), -ātum, -āre. *ab* ex *et* stentina(e) (= intestinae); *cf.* ex(t)entero *et Niedermann, NJb. 29, 1912, 324; Heraeus, Kl. Schr. 132, 1.* *i. q. exenterare*: CHIRON 493 p. 162, 8 catulum excoriatum et extentinatum (*cf. 200 p. 61, 7 v. p. 1351, 30*).

exsterno (ext-), -āvī, -ātum, -āre *et* exsternor, -ātus sum, -ārī (*cf. l. 71. 72*). [*cf. c. 1.* consternare, *ubi plura. W. v. et Ernout-Meillet s. v.* sternere.] *de notione*: NON. p. 108, 10 -vit, ut consternavit, id est dementem fecit (*seq.* CATVLL. *l. 82*). GLOSS.L III Abstr. EX 45 -⟨a⟩vit extraneum fecit. II Philox. EX 200 -tus ἐκτὸς φρενῶν. *de usu*: DOSITH. gramm. VII 431, 4 *inter verba coni. I*ae quae passive tantum efferuntur, ex quibus quaedam etiam activa sunt ... -or ἀλλοτριοῦμαι (*sim.* CHAR. gramm. p. 464, 30 B. -or ... -tus sum). *legitur inde a* CATVLLO, OV., APVL.

[*lect. var. v. p. 1911, 4. 7. 8.* *e coni.*: *v. p. 1911, 15.* APVL. met. 3, 22 sic -tus (*Guilielmus* [exterminatus *trad.*]; *cf.* APVL. apol. 43 *v. p. 1911, 10*) animi, attonitus in amentiam vigilans somniabar (*de genet. ex participio pendente adiectivorum more cf. Floridum ad l. et Schmalz-Hofmann*5 *p. 402med.*). *v. et s.* [exteratus].]

fere i. q. consternare, prae consternatione amentem facere (*syn.* attonare *p. 1911, 17, cf. l. 75*) *et fere i. q. externum reddere, abalienare* (*mente, a se*), *sc. verbo per etym. q. d. vulgarem ad vocem q. e.* externus *admoto* (*e. g. p. 1911, 4. 15. cf. Meltzer, ALL 3, 1886, 542*): 1 *animantes* (*ebrios v. p. 1911, 6*): CATVLL. 64, 71 *Ariadnam* luctibus -vit ... Erycina serens in pectore curas (*cf. l. 67*). 64, 165 -ta malo. OV. met. 1, 641 *Io* -ta refugit (*cf.* 11, 77 *maenas* -ta fugam ... [K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

temptabat). Ib. 430 aliquid facias (-ies *Levy*), a vespere solis ad ortus cur -ti rursus agantur equi. APVL. apol. 97 Pontianus ... filiam Rufini .. non modo heredem non reliquit, sed ne honesto quidem legato impertivit, ... ut intellegeretur iratus potius -asse (*B p, Marchesi*; ⟨a⟩estim- *F, Helm*) eam quam oblitus praeterisse (*cf. p. 1910, 74*). *de ebriis, vino mentem exturbare*: PS. APVL. herb. tit. morb. l. 201 si *homo* -tus (extermina- *l. v., How.-Sig.*) fuerit a vino. herb. 116 l. 21 ad -tos a vino (sternatos [*i.* exst-] *Vr* [extenua- Vr^{2}], sternutantes *HaV*, extermina- *Ca, How.-Sig.*). 2 *animum, animam*: APVL. apol. 43 posse animum humanum ... odorum delenimento soporari et ad oblivionem praesentium -ari et paulisper remota corporis memoria redigi ac redire ad naturam suam. TERT. anim. 1, 2 p. 299, 4 quid ... liquido saperet anima tunc Socratis ... iam morte praesente utique consternata ad aliquem motum secundum naturam, aut -ta (*Rigaltius*, externum *B*), si non secundum naturam? (*cf. Waszink ad l.*). PANEG. 2, 19, 1 animos ... nostros ... laetitia [a]ut dolor, si deprehendat, -at (*syn. antea*: faciat attonitos). STEPHAN. 2 p. 40B miseremini homini humili et -to animo.

exstillēsco (ext-), -ere. *ab* exstillare. CHAR. gramm. p. 468, 10 -o τήκομαι. *fere i. q. exstillare, guttatim finiri* (*v. l. 29*): PHAEDR. app. 8, 11 sic, imperator, oculi -ant mei, si vidi aut tetigi (*in iure iurando*. 8, 32. *aliter l. 26*).

exstillo (ext-), -āvi, -āre. *ab* ex *et* stillare. 1 *intransitive: i. q. guttatim defluere* (*stillatim diluere, finiri l. 29*): a *de oculis, lacrimis*: PLAVT. Pseud. 818 sinapis scelera (*adi.*) quae illis qui terunt ... oculi ut -ent facit. TER. Phorm. 975 hisce ego illam *mulierem* dictis ita tibi incensam dabo, ut ne restinguas, lacrimis si -veris (DON. *ad l.* p. 480, 7 stillare est guttare ex corpore, -are ipsum corpus guttatim finiri. *ibid.* ergo quasi totum in lacrimas converti et ex toto stillare corpore. SCHOL. Ter. p. 139, 23 si totum te miseris in lacrimas). DON. Ter. Eun. 67 p. 282, 6 'una ... falsa lacrimula' ... non 'facile' sed 'vi' et non '-verit' sed *eam* 'expresserit'. MARCELL. med. 8, 199 prius ... sic praecantabis, ne lacrimus exeat, ne -et. b *de amurca*: COLVM. 12, 50, 2 *convenit ex olivis sale conspersis* omnem amurcam -are.

2 *transitive: fere i. q. guttatim spargere, in altum eiaculari*: MANIL. 5, 604 *cetus* efflat ... in caelum pelagus ... pontumque -at (*M*; extollit *GL*) in astra.

deriv.: exstillescere.

exstimulātio *v.* stimulatio.

exstimulātor, (-ōris) *m.* *ab* exstimulare. *qui exstimulat, incitat* (*acced. gen. obi.*): TAC. hist. 2, 71, 2 Pedanius Costa omittitur, ... Verginii -r. ann. 3, 40, 1 *rebellionis* -r acerrimus inter Treveros Iulius Florus.

exstimulo (ext-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* stimulare. [*variat c.* instimulare: *l. 60. 66.*]

fere i. q. valde stimulare, excitare, accendere (syn. l. 69), impellere, instigare (et sensu corporali et maxime translato. fere c. obi.; absol. l. 71. seq.: ad: *l. 52. 67.* ut: *l. 71*): 1 *animantia*: a *bestias*: OV. met. 5, 165 tigris ... -ta fame. COLVM. 6, 27, 3 armentum ... libidinis -atur furiis. 6, 30, 3 iumenta morbos concipiunt ..., si, cum diu steterint, subito ad cursum -ta sunt. 6, 35, 1 *equae* per pascua veluti -tae concursant. PLIN. nat. 9, 132 *conchae* aculeo -tae claudunt sese. SIL. 9, 594 -ta gravi sese fera tollit ad auras vulnere. OROS. hist. 5, 16, 18 equis -tis. b *homines aut ipsos aut eorum corpus vel animum sim.*: OV. met. 6, 459 *Terea* innata libido -at. fast. 6, 588 Tullia ... his solita est dictis -are virum. SEN. epist. 52, 14 talis laudatio ... animos adulescentium -at (TAC. ann. 15, 50, 4 animum; *opp.* retinuisset. PRVD. psych. 350 *sobrietas virtus* -ans [inst- *l. v.*] animos nunc probris nunc prece mixta). COLVM. 4, 18, 2 hortulorum descriptio (*sc. divisa per intervalla parva*) ... fatigationem velut minuit -atque eos qui opera moliuntur. 10, 220 -at vatem per Dindyma casta Cybebes. SIL. 1, 33 *Iuno* bellandi corda furore Phoenicum -at. 5, 218 praesentia saevi -at ducis (*sc. Poenos*). 17, 324 te -em, qui *eqs.* STAT. Theb. 6, 589 varias ... per artes -ant (inst- *l. v.*) docto languentia membra tumultu. 12, 613 omnis ad arma rudes ager -vit alumnos. TAC. Agr. 41, 4 hist. 1, 21, 1. 1, 36, 3 quos adhuc singulos -verat *Otho*, accendendos in commune ratus. 1, 65, 2. 1, 89, 3 aspernatus est *Otho* omnem cunctationem ...; et Caecina iam Alpes transgressus -bat. ann. 3, 66, 4. 4, 59, 3 a libertis ... -atur *Nero*, ut erectum ... ostenderet *se*. 15, 1, 2. IVL. VAL. 1, 36 p. 47, 3 his ... incentivis -tus Alexander *eqs.* CAES. AREL. reg. mon. 12 p. 1100B se sermonibus duris -ent (*ne lites inter se habeant*).

2 *rem*: a *incorpoream*: OV. trist. 3, 2, 29 di, ... -ate, precor, cessantia fata meique interitus clausas esse vetate fores. COLVM. 8, 11, 8 signa sunt -tae libidinis (*cf. l. 51. 57*), cum semetipsum ... caudae gemmantibus pinnis *pavo* protegit. b *corpoream*: PLIN. nat. 2, 106 *sidera caelo adhaerentia*, quotiens errantium accessu impulsa aut coniectu radiorum -ta sunt *eqs.*

deriv.: exstimulator. K.

exstinctio (ext-), -ōnis *f.* *ab* exstinguere. *scribitur* ext- *saepissime*. GLOSS. extinctus. ἀπόσβεσις. σβέσις. *legitur inde a* CIC., TERT., ARNOB. [*del.: v. p. 1914, 12.*]

i. q. actio exstinguendi (*de statu v. l. 39 sqq.*): A *proprie: de lumine, igni, fere i. q. restinctio*: BOETH. anal. post. 2, 9 p. 750C *defectus lunae* utrum obiectio aut conversio lunae aut -o luminis *sit* (*gr. Aristot. p. 93b, 6* ἀπόσβεσις). *ibid.* quid est tonitruus? ignis -o in nube *eqs.* (*gr. Aristot. p. 93b, 8* ἀπόσβεσις).

B *translate: i. q. actio finiendi* (*status v. l. 43*): 1 *generaliter: i. q. oppressio, abolitio, excidium*: TERT. adv. Marc. 2, 10 p. 350, 2 *deus* eodem consilio differens -em diaboli quo hominis restitutionem. AMBR. Iob 3, 7, 22 p. 260, 17 incredibilis celeritas -is *impii per deum*. CASSIAN. conl. 12, 11, 3 p. 352, 14 pacis locum -e carnalium passionum si quis meruerit obtinere. 20, 8, 7 p. 563, 24 -e vitiorum (GREG. M. moral. 30, 36 p. 544B. 30, 63 p. 559A cum vitiorum omnimoda -e). LEO M. epist. 95 Conc.S II 4 p. 51, 21 *ut* haereseos ... optineretur -o. GREG. M. moral. 20, 66 p. 178C sunt ... quos *dei* ... verbera ad eruditionem potius quam ad -em secant. 34, 47 p. 744D superbia ... nequaquam unius virtutis -e contenta. past. 3, 23 p. 92D nil est desiderabilius diabolo -e caritatis. 2 *specialiter: spectat ad mortem (saepe in descriptione vel definitione mortis [e. g. l. 21. 31]. fere hominum; angelorum l. 34; animae l. 32; bestiae l. 30. 37): i. q. sive exitus, interitus sive interfectio (syn. l. 25), interemptio*: CIC. Tusc. 1, 117 si supremus ille dies non -em sed commutationem adfert loci (*cf.* ARNOB. nat. 2, 61 p. 97, 18 mors ... adferens -em). phil. frg. V 97 *mortem speramus* iucundum nobis ... occasum neque molestam -em et quasi quietem vitae fore. SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 61, 27 post interfectiones fratrum *in ipsis aedibus sacris* -esque gentilium (*sim. de caede*: EVCHER. hom. p. 860A [= CAES. AREL. serm. 221, 1 *al.*] puerorum *Bethlehemitarum*. THEOD. MOPS. epit. in psalm. 62, 10a ad p. 409, 2—3 sine fructu -is; *gr.* ἀνελεῖν με ... εἰκῇ). PS. AMBR. mans. 35 p. 34B oranti Moysi *in deserto* pro serpentum -e. AVG. conf. 9, 12, 29extr. solet deplorari ... morientium ... quasi omnimoda -o. soliloq. 2, 13, 23 p. 896med. mors est -o quaedam animae in corpore vel vitae (*cf.* OP. imperf. in Matth. 25 p. 764B non solum -o corporalis signatur *eqs.*). FVLG. RVSP. c. Fab. frg. 36 p. 824B in angelo ... non est naturalis -o; ... tamen naturalis ... mutatio. GREG. M. dial. 2, 30 p. 121, 22 M. *neque Petrum* orasse in eorum (*i. Ananiae et Sapphirae*) -e legitur. moral. 4, 1 p. 638A pignorum. 15, 19 p. 1090A vipera ... sic nascitur, ut ... cum matris suae -e producatur. 28, 41 p. 473B sacrificia ... animalium ... -em carnalis nostrae vitae significant (*syn.* mortem). *nota i. q. status mortificationis carnalis (ex abrenuntiatione mundialium effectus) in eis christianis, qui* ἀπάθειαν *consequuntur* (*cf. et l. 10 sqq.*): GREG. M. moral. 5, 4 p. 682A multi *mori mundo cupiunt*, ... sed ... usque ad culmen -is ... non assurgunt (*cf. antea*: vicissim sibi utrique exstincti sunt, *sc. et mundus et sanctus vir*; *cf. ad l. p. 1925, 79*).

exstīnctor (ext-), -ōris *m.* *ab* exstinguere. *scribitur*: ext-: CIL VI 1158, 2 (*a. 353*). 31413. 31414 (*a. 389*). X 7122. *et fere ubique in codd.* -tint-: PRVD. cath. 6, 102 (*V*). *legitur primum apud* CIC., SALL., *deinde ab* ARNOB., LACT., IVST.

is qui exstinguit, opprimit, delet:

1 *incendium*: CIC. Pis. 26 tu ... prope a meis aedibus ... sedebas, non -r, sed auctor incendii, et ardentes faces furiis Clodianis paene ... ministrabas.

2 *vitam, exsistentiam, vires sive animantium sive rerum* (*vitam spiritalem l. 69*): a *generaliter*: CIC. Sulla 88 ne *Sulla* -r patriae, ne proditor, ne hostis appelletur (*cf.* dom. 141 res ... publica quamquam erat exterminata mecum, tamen obversabatur ante oculos *Clodii* -is sui). dom. 101 ut ... non -es coniurationis *Catilinariae* et sceleris, sed auctores et duces fuisse videamur (*sim.*: Sest. 144 *Milonem* -em domestici latrocinii, repressorem caedis. har. resp. 49 domestici belli). SALL. Iug. 14, 9 ut ... *Iugurtha* stirpis tuae (*i. Micipsae*) -r sit (*cf.* IVST. 16, 1, 15 Cassandrum ..., -em regiae domus, non ... cessasse, quoad omnem stirpis regiae subolem deleret). ARNOB. nat. 1, 65 p. 46, 22 *Christus* ipsius mortis -r (PS. AVG. serm. ed. Mai 119, 16 -r mortis, oppressor diaboli. *cf.* ARNOB. nat. 2, 2 p. 48, 6 religionis -r. PRVD. cath. 6, 102 -r Antichristi *tamquam monstri*). 7, 44 p. 279, 2 *Aesculapius* valetudinum pessimarum propulsator, prohibitor et -r. COD. Theod. gest. in sen. 5 (*acclamatio*) -es delatorum, -es calumniarum! ENNOD. opusc. 2, 63 p. 307, 15 -em nostrum (*i. haereticum*) Symmachum *papam* vultis adserere. EPIST. Austras. 5 p. 116, 33 *Ennodius*, Nestoriae fulmen, Euticis -r (*haereticorum*). VITA Caes. Arel. 1, 45 p. 474, 23 *Caesarius* -r iurgii, seminarium caritatis. b *specialiter: is qui necat, occidit*: LACT. inst. 3, 18, 6 homicida ... est, quia hominis -r est (*sim.*: SCHOL. Hor. sat. 2, 1, 48 veneficus, matris -r. AVG. civ. 3, 6 p. 103, 1 D. fratris -r *Romulus*. ENNOD. dict. 18, 3 p. 476, 22 patris). AVG. civ. 5, 26 p. 239, 8 D. *Theodosius* tyranni Maximi -r (CIL VI 31413. 31414 [*a. 389*]. *cf.* CIL VI 1158, 2 [*a. 353*] -i pestiferae tyrannidis. X 7122 -i tyrannicae ⟨foe⟩ditatis). 16, 4 p. 131, 3 quid ... significatur hoc nomine, quod est 'venator', nisi animalium ... deceptor, oppressor, -r?

deriv.: exstinctorius.

ex(s)tinctōrius, -a, (-um). *ab* exstinctor. *qui (quae) habet vim exstinguendi*: VIRG. gramm. epit. 5 p. 34, 21 sicut ... aqua ignis -a est et sicut tenebrae lumen obtundunt *eqs.*

[*Kornhardt*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ex(s)tinctus, -ūs *m.* *ab* exstinguere. GLOSS. extinctio. ἀπόσβεσις. σβέσις.
i. q. exstinctio: spectat ad: **1** *lumen*: PLIN. nat. 7, 43 odor a lucernarum ... -u (ext- *Fa*). **2** *vitam, fere i. q. caedes, interfectio*: PS. AVG. serm. cod. Guelf. app. 1, 2 p. 169, 80 sermonem proferre de -u filiorum *Bethlehemitarum*.

exstinguibilis (ext-), -e. *ab* exstinguere. GLOSS.^L I Ansil. EL 203 eluctabile -e (expugnabile *l. v.*), id est quod vinci possit. *n. pl. pro subst.: l. 18.*
qui (quod) exstingui potest: **1** *de lumine (in imag.)*: RVFIN. Orig. in iud. 1, 1 p. 466, 16 *anima* aut vero lumine illuminatur (*i. Christi*) ... aut ... temporali sine dubio et -i lumine *diaboli* (*opp.* aeternum). **2** *de vita, exsistentia* (*i. quod deleri potest*): LACT. inst. 7, 20, 9 p. 650, 4 *peccatorum* animas ut, si non -es in totum, quoniam ex deo sint, tamen cruciabiles fiant per corporis maculam (epit. 31, 5 p. 707, 2 *Epicurus* animas -es facit). AVG. serm. 117, 9, 12 p. 667^fin. *falso* comparantur temporalia semper manentibus, -ia immortalibus.
cf. inexstinguibilis *vol. VII 1, 1333, 40.* *Kornhardt.*

***exstinguo** (ext-), -inxī, -inctum, -ere. *ab ex et* stinguere. *at v. Ernout-Meillet, qui censent verbum simplex* 'stinguere' *ex verbis compositis retrograda q. v. derivatione a poetis formatum esse. cf. et vol. V 1, 1524, 17; aliter Walde-Hofmann*³ *s. v.* instigo *p. 707.*
de scriptura: exst-: *in inscrr.*: R. GEST. div. Aug. 34 tab. 6, 13 CE 971, 7 (*s. I*). *in codd.: e. g.* VERG. ecl. 5, 20 (*R*; Aen. 12, 38). *v. et V. i. R. s. v. p. 723, 6 sqq.* ext-: *in inscrr.*: CE 1028, 2 (*s. I in.*). CIL VI 234 (*'post a. 238 vel 310', Dessau 2011*). CE 286, 2 (*a. 390*). 679, 1 (*a. 399*). 2131, 1 (*s. V*). CIL VI 32091 (*a. 470*). VIII 1863 (*aet. Iustiniani*). X 663. *v. et l. 38.* *in codd. fere ubique, e. g.* VERG. ecl. 5, 20 (*P*). Aen. 12, 38 (*MP*). FRONTO p. 123, 1 N. 204, 2 (*in marg.*). 234, 8. *v. et V. i. R. s. v. p. 722, 38 sqq.*
ist-: DIOSC. 1, 114 p. 58, 4 M. istincta (*gr. 1, 105, 3 κατασβέννυνται*). 1, 118 p. 61, 7 istincta (*Bulhart, WSt. 55, 1937, 160; int- vel st- trad.; gr. 1, 109, 3 σβεσθέντες*). st-: DIOSC. 1, 117 p. 60, 8 M. 1, 123 p. 63, 26 (*v. et l. 33*). 2, 155 p. 238, 21 *et saepius.* ORIBAS. eup. 2, 1 T 11 La stincta (*ter*). syn. 2, 36 La p. 111, 17 M. stictum suffocatum in v⟨i⟩no (*gr. πνιγέντος οἴνῳ*). 3 add. p. 912, 47^fin.. *v. et p. 1922, 25.* *in stirpe perf.*: -ncx- (-ncs-): *in inscr.*: CIL V 563 extincxit. *hic illic in codd.* -ntus: APVL. met. 4, 35 (*trad.*). *cf. p. 1914, 62.*
de formis: *formae breviores* (*cf. Neue-Wagener*³ *III p. 504; Sommer, Handb.*²·³ *p. 589 sq.; Norden, Aen. VI*² *p. 140 sq.*): -xti (= -xisti): PACVV. trag. 329. VERG. Aen. 4, 682 (*v. p. 1918, 21. cf.* CHAR. gramm. p. 367, 1 B. syncope est, ... ut '-xti te meque soror', pro -xisti). -xit (= -xerit): PLAVT. Truc. 524 (*cf. Neue-Wagener*³ *III p. 516. 518*). -xem (= -xissem): VERG. Aen. 4, 606 (*cf. ad l.* PRISC. gramm. II 504, 15 pro '-xissem' protulit). -xet (= -xisset): CIC. Balb. 16 (*P*). extinxe extincsisse GLOSS. IV 235, 29. PRISC. gramm. II 513, 11 sunt verba, quae servant n in participiis praeteriti sive in supinis, ut iungor iunctus ... -or -nctus. *de formis per -gu- vel -g- cf. Stolz-Leumann*⁵ *p. 126 et Bersu, Gutturale, v. ind. et* CASSIOD. gramm. VII 150, 22 (*ex Cornuto*), -guunt per duo u ([*v. app. cr.*]. 151, 1 -guo est enim, et ab hoc -guunt, licet enuntiari non possit). *per -gu-*: CIL VI 234, 8. *per -g-*: PRISC. gramm. II 525, 14. *hic illic trad., e. g.* FRONTO p. 7, 12 N. (*alibi* -gu-). DIOSC. *p. 1915, 84. 1916, 7. 1920, 81* (*alibi* -gu-). *v. et p. 1914, 40. 57. 58. 1915, 5. 1920, 7.* *nota lusum verborum p. 1919, 44 sqq.* NOT. Tir. 49, 86 -it. 49, 91 -xit.
de notione: SYNON. Cic. p. 431, 31 B. interit. obit. occidit. perit. exspiravit. -ctus est. CIC. or. frg. A XII 8 Sch. sintne haec investigata comperta [id est patefacta] (*secl. Halm*) sublata [delata] (*secl. Halm*) -cta per me? (QVINT. inst. 9, 3, 49 *ad l.*: investigata comperta [patefacta] aliud ostendunt, 'sublata [delata] -cta' sunt inter se similia). *cf. et l. 37.* *diff.*: NON. p. 440, 25 inter -ere et opprimere interesse Cicero voluit ..., ut sit maius obprimere quam -ere (*seq.* Lael. 78). p. 440, 30 quasi quod -itur, possit reflammari, quod obprimitur, non queat (*cf. Landgraf ad* CIC. S. Rosc. 36). ISID. diff. 1, 194 -ctum dicimus lumen, ut Cicero (*Catil. 3, 24*): 'lumina civitatis -cta sunt', restinctum vero incendium. GLOSS. delere. ἀποσβεννύω. κατασβεννύω. σβεννύω. *cf. etiam graeca*: ἀποθνήσκειν *p. 1926, 7.* ἀποκτείνειν *p. 1919, 15. 1920, 32.* ἀποπαύεσθαι *p. 1924, 18.* διαφθείρειν *p. 1918, 42. 46. 1919, 14.* ἐκμοχλεύειν *p. 1921, 1.* *v. et p. 1915, 65. 66. 67. 1919, 55. 1920, 23. 1921, 2. 1925, 74. 1926, 22.*
de usu: *est verbum transitivum.* *adhibetur c. not. intransitiva: formis med.-pass. saepe; forma activa: p. 1926, 12.* *reflexive (vel c. obi. refl.)*: SEN. dial. 6, 26, 6 *v. p. 1921, 54.* FIRM. math. 4, 9, 5 p. 210, 5 gladio se -unt (*cf. p. 1918, 73*). GREG. M. moral. 5, 5 p. 682^B *v. p. 1922, 74.* *gerundiv.* -endus *pro part. fut.* (*pass. vel med.-pass.*): IVV. 10, 332 SALV. eccl. 2, 34 p. 256, 2. 9. *inf. perf. pro praes. v. p. 1918, 50.* *adduntur praepp.*: ab (*sc. sensu ab aliqua re removendi [v. p. 1922, 66], cf.* -ere [*i. removere*] *alicui e. g.* AVG. civ. 1, 30 p. 47, 20 D. *p. 1920, 37.* NOVELL. Theod. 10, 1, 3 *p. 1920, 40.* GREG. M. moral. 5, 4 p. 682^A *p. 1925, 79*): PAVL. NOL. epist. 5, 13 p. 33, 6 *v. p. 1922, 59.* GREG. M. moral. 2, 54 p. 582^B *v. p. 1922, 72.* 5, 5 p. 682^B *v. p. 1922, 74.* de: PRVD. ham. 653 *v. p. 1924, 31, cf. J. Stam ad l.* (*aliter Lavarenne, qui praepositionem* 'de' *seiungit ab* '-ctum'). in (*consecutivum*): TERT. nat. 2, 15, 2 p. 127, 21 *v. p. 1922, 30.* *legitur inde a* PLAVTO, TER., PACVV., ACC., VARRONE, RHET. Her., CIC. [*val.* stinge. *francog.* éteindre. *prov.* estenher. *M.-L.*]
[*variat in codd. c.*: exstructas: OV. fast. 2, 534. impedire (in ea edere *l. v.*): SEN. nat. 2, 26, 7. exustus (*sic Jacob ex* ex(s)utus): MANIL. 4, 531. restinguas (*v. app. cr.*): STAT. Theb. 1, 255. exclusit (-dit): PELAG. in Rom. 1, 3 p. 9, 4 (*cf.* in Eph. 6, 16 p. 384, 11). *e coni.*: PROP. 4, 7, 2 -ctos (*Passerat*; evinctos *N*, evinctos *dett.*). CELS. 2, 17, 9 -cti titiones (*Egnatius*; extinctiones *vel* -em *trad.*). CORN. SEV. carm. frg. 13, 6 -ctum (*Gronov*; est tunc *trad.*). *suppl.*: TERT. nat. 1, 15, 5 p. 85, 17 (*Gothein*). LACT. mort. pers. 1, 7 p. 173, 4 (*Bauldri*). *loco dub. trad.*: VERG. Aen. 2, 585. *locis mancis vel corruptis*: CIC. or. frg. A VII 41 Sch. (= 40 M.). AVIAN. fab. 24, 8 ⌊hic (*i. venator*) litem⌋ (⌊ ⌋ scilicet *trad.*) ... -ctam iam (nam *trad.*) docet esse feram (*emend. ignotus in schedis nostris. cf. p. 1925, 6*).]
i. q. ***ardorem, vires, impetum*** *sim. aut* ***delere*** *aut (vi debilitata)* ***minuere:***

I *cum respectu rerum* ***quae ardent, lucent, calent*** *fere i. q. restinguere, compescere, opprimere, delere*: **A** ***proprie*** (*obi. suppl. l. 43 sq. 70.* *hic illic causative: e. g. l. 38. 45. p. 1915, 50*): **1** *pertinet ad res, quarum proprium est* ***ardere, flagrare, fulgere, lucere*** *sim.*: **a act.** (*pass.*): **α** *generatim: de rebus antea accensis*: ① *loci potiores*: flammas: OV. ars 3, 463 vigiles flammas -ere Vestae. EPICED. Drusi 227 rogi flammas -ere fluminis ictu. LIV. 25, 9, 10. LVCAN. 3, 687 aequore. RVFIN. hist. mon. 19 p. 442^A *al. cf. et* PRVD. ham. 862 flammarum ... apices umenti -ere tactu. ignem: PLAVT. Aul. 91 quod quispiam ignem quaerat, -i volo. CIC. Font. 47 (*hyperbol.*) ne ignis aeternus (*i. Vestae; v. l. 28. 39*) ... sacerdotis ... lacrimis -ctus esse dicatur. LIV. 4, 33, 4 non ferro -itis (*quos hostes inferunt*) ignes? 9, 21, 6. SEN. contr. 2, 5, 6 sanguine (AVG. civ. 3, 28 p. 140, 18 D.). SEN. epist. 30, 14 aqua et ... ruina -endus est (AVG. civ. 21, 4 p. 495, 9 D. *cf.* TAC. ann. 13, 57, 3 fluvialibus aquis aut quo alio umore). PLIN. nat. 29, 76 quoniam ignes ... -at *salamandra* (*cf. Schol. Nicand. alex. 537 σβεννύει*). LAMPR. Heliog. 6, 7 perpetuum (*cf. l. 32. p. 1915, 16*). AVG. nat. et grat. 28, 32 p. 256, 25 (*in syllogismo*) ignes ignibus -guntur (*ibid.* p. 256, 26. 257, 3. *cf. et p. 1917, 10*). vera relig. 55, 109 pro voluntate accendimus et -imus. DRAC. laud. dei 3, 179. *et al.*
c. obi. suppl.: LIV. 34, 39, 10 adiuvantibus ignem, qui alias ad -endum opem ferre solent (*sim. cf. l. 47. p. 1916, 31*). VITR. 10, 13, 6. incendium: SEN. contr. 7, 2, 7 Metellus Vestae (*sc. aedis*) -xit incendium. contr. exc. 3, 8, 2 incendium, quod ... populus spectare maluit quam -ere. VELL. 2, 91, 3 -endis privatā familiā incendiis (PAVL. dig. 1, 15, 1. *v. et l. 44*). VLP. dig. 33, 7, 12, 18 acetum ... -endi incendii causa paratur. *al.* lucernam: PLAVT. Asin. 785 si lucerna -cta sit. Most. 487 SEN. epist. 54, 5 MART. 3, 93, 14. AVG. civ. 21, 6 p. 498, 11 D. *lucernam* sic ardentem, ut eam nulla tempestas, nullus imber -ret. *al.* lumen *sim.*: CVRT. 6, 8, 17. PLIN. nat. 20, 5 lucernarum lumina (*seq.* priusquam -at. *gr. Theophr. hist. plant. 9, 14, 2 σβέννυσι ... λύχνους*). FLOR. epit. 4, 8, 9 -cto praetoriae navis lumine. APVL. met. 2, 32 vento. MIN. FEL. 9, 7 everso et -cto ... lumine. *al.* *cf.* GREG. TVR. Franc. 4, 31 p. 165, 9 *alauda* omnia luminaria ... -it ([-xit, -git *l. v.*]. 4, 31 p. 165, 10 cicindelum -ere [-gere *l. v.*] voluit). Ⓘ *ceteri loci*: AEDIT. epigr. 2, 3 *faculam* potis est vis saeva -ere venti aut imber *eqs.* (*cf.* MELA 2, 43 *fons* inmersas faces [PLIN. nat. 2, 228 QVINT. decl. 322 p. 269, 2 LACT. mort. pers. 21, 9 p. 197, 15 *al.*]. APVL. met. 4, 35 taedas ... nuptiales ... lacrimis ... -⟨c⟩tas). OV. fast. 5, 425 -cto cineri sua dona ferebant compositique nepos busta piabat avi (CE 965, 8 [*a. 10*] quid lacrumis opus est ... -ctos cineres sollicitare meos). LIV. 42, 63, 8 *tantus* imber, ut ... -ret accensa *sarmenta*. SEN. Thy. 742 aras sanguine -ens suo (*cf.* SIL. 4, 411 Vestalis ... focos). dial. 9, 11, 12 *Croesus* rogum suum et incendi ... et -i vidit (*cf.* AVSON. 302, 42 p. 175 P. -i iubet ... et destrui ardentem pyram). AMM. 23, 6, 16 cum hoc liquoris (*i. napthae*) ardere coeperit genus, nullum ... praeter pulverem -endi commentum. VVLG. exod. 25, 38 emunctoria ... et ubi quae emuncta sunt, -antur *eqs.* (*pertinet ad linamentum*). AVG. civ. 21, 5 p. 495, 5 D. asbeston ... lapidem ..., sic vocari, quod accensus semel iam non possit -i (21, 7 p. 501, 24 *al.*). *et al.*
β *speciatim: de iis quae naturaliter luce, splendore, ardore praedita sunt* (*at v. p. 1915, 1*): ① *de rebus naturae (praecipue de caelestibus; fere i. q. obscurare l. 80. 83)*: SEN. Herc. f. 374 prius -et ortus, referet occasus diem. nat. 2, 26, 6 nec -ctum ignem (*i. Vulcanium ardorem*) mari superfuso. epist. 77, 17 solem? quem, si posses, -res (*hyperbol.*). CVRT. 4, 3, 16 quidquid lucis internitebat, offusa caligine -ctum est. LVCAN. 4, 78 -unt fulgura nimbi. PETRON. 122 vs. 130 plenos -xit Cynthia vultus. APVL. met. 1 8, sidera -ere, Tartarum ipsum inluminare (*cf. l. 84 sqq.*). TERT. resurr. 2 p. 41, 4 stellarum radii, quos matutina successio -erat (CONC.^S I 5 p. 309, 23 radium solis). *inverso naturae ordine in paradoxo* '*tenebras*
[Tietze]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-ere' (cf. etiam p. 1919, 70): Cassian. inst. 3, 3, 6 p. 36, 25 Christus inextricabiles Tartari tenebras coruscatione sui splendoris -xit. ② de gemma, fere i. q. hebetare: Plin. nat. 37, 99 peculiare quod tactu (sic B, Mayhoff, dub., ut vid.; iactatu a; iactatae in ignem [sim.] dh, cf. Isid. l. 6; lacte L, Detlefsen) velut intermortuae -guntur, contra aquis perfusae exardescunt anthracitides. Isid. orig. 16, 14, 2 anthracitidis proprium est, quod iactatus igni velut intermortuus -itur eqs. ③ de Aeetae tauris flammiferis: Petron. 134, 12 taurorum flamma ... virgineis (i. Medeae) -cta sacris. Val. Fl. 8, 106 verba Medeae: patrios -xi noxia tauros (per hypallagen: i. flammas, quas evomunt tauri).

b med.-pass.: α generatim: ① de igni, lumine: ignis: Cic. Tusc. 1, 24 si ignis est animus, -etur. Verg. Aen. 8, 267 (per hypallagen de Caco occiso) -ctos faucibus ignis (cf. Kroll, Stud. p. 258). Prop. 4, 4, 45 Pallados (i. Vestae. Liv. 28, 11, 6 terruit animos hominum ignis in aede Vestae -ctus. Sen. contr. exc. 6, 8, 1 perpetuus. Val. Max. 1, 1, 7 al.). Sen. dial. 6, 23, 4 ignis quo clarior fulsit, citius -itur. nat. 2, 55, 2 demissus in aquam sonat, dum -itur. ibid. iterum. Plin. nat. 2, 236 ignem montis Chimaerae ... accendi aqua, -i ... terra aut fimo (Ctesias σβέννυται). al. lumen: Lucr. 6, 791 nocturnum ... recens -ctum lumen. Ov. met. 1, 721 (de Argo occiso) quod ... in tot lumina lumen habebas, -ctum est. Svet. Tib. 19 quotiens ... decideret lumen et -retur. Tert. Scap. 3 p. 544 Oe. solis -cto paene lumine. ② ceteri loci: Lucr. 6, 901 linum (cf. Cels. 4, 27, 1B -ctum ex lucerna linamentum). Prop. 2, 13, 34 -cti funeris (i. rogi) ... locum. 2, 28b, 36 foco (Ov. trist. 1, 3, 44). Vitr. 2, 9, 16 cum ... flamma per se -cta esset. Lucan. 9, 61 quidquid ab -cto licuisset tollere busto. Pers. 5, 166 -cta cum face (Plin. nat. 2, 228 Avg. civ. 21, 7 p. 502, 29 D. al.). Plin. nat. 20, 203 experimentum opii sinceri est ..., ut pura luceat flamma et ut -ctum (-cto codd.) ... oleat ...; accenditur ... difficilius et crebro -itur. 23, 63 quamdiu -atur lucerna (31, 49 Pallad. 9, 8, 7). Amm. 23, 4, 15 ictu rapidiore -itur (sc. telum incensum. 23, 6, 37). et al.

β speciatim: de ipsis rebus naturae: ① de caelestibus (v. et l. 24): Cic. Arat. 401 Nixum una nocte -ctum atque exortum. rep. 6, 24 deficere sol hominibus -ique visus est. Sen. nat. 1, 15, 3 aliqua (i. quae lucent, fulgent) non patiuntur moram, sed transcurrunt aut -untur subinde eqs. 2, 55, 3 non potest aliqua stella ... incidere in nubem et -i? 7, 12, 8. 7, 18, 1 manet illis (i. cometis) prima facies, donec incipiant -i (7, 21, 3. 7, 23, 3). Amm. 25, 2, 6 scintillas ... ab aetherio candentes vigore ... -i. Avg. gen. ad litt. 1, 11 p. 17, 13 neque ... lucem (i. aeternam, ante solem creatam) -ctam esse. Drac. laud. dei 1, 669 lucifer (i. stella) -ctas reficit ... flammas. ② de terra Vulcania (v. et l. 19): Aetna 431 flagrans Aenaria quondam, nunc -cta super. 445 haec pars Vulcaniae terrae ... iam quondam -cta fuisset eqs.

2 pertinet ad res quarum proprium est **calere, fervere** sim.: **a act.** (pass.): α generatim: ① de rebus igni calefactis, candentibus sim.: Val. Max. 3, 3, 5 tyrannus lamminas (in tormentis adhibitas) -xit. Theod. Prisc. log. 82 p. 184, 12 aquam ..., ubi ferrum igneum -itur. ② de iis, quae calorem naturalem habent: de corporis calore, ardore, inflammatione (cf. p. 1916, 10): Pers. 5, 145 calido sub pectore mascula bilis intumuit, quam non -erit urna cicutae? Apvl. met. 2, 7 (in lusu verborum) si te ... meus igniculus afflaverit, ureris intime nec ullus -et ardorem (i. et ignem et libidinem) tuum nisi eqs. Clavd. Don. Aen. 1, 90 p. 32, 18 frigus ... quod oriebatur ex tot adversis, quae corporis calores -erant (extorserant l. v.). in natura rerum: Plin. nat. 2, 135 omnis ... terrarum exhalatio rigens ac gelida, quicquid accipit ignei vaporis, -it.

β speciatim (spectat ad materiam variam quae primum fere coquitur, uritur, torretur sim., deinde -endo ad usum quendam praeparatur): ① in usu technico: Ⓐ de calce: Vitr. 2, 5, 1 cum calx ... erit -cta eqs. Avg. civ. 21, 4 p. 493, 21 D. calcem -ctam (opp. vivam. sic: Oribas. eup. 2, 1 T 11 Aa biba, id est non -cta. gr. 12 ἄσβεστος. al.). Diosc. 5, 141 p. 232, 6 calcem -is aqua missa (gr. 5, 115, 1 ἀποβάψας). ibid. l. 12 recens et non -cta (gr. 5, 115, 2 ἄβροχον). Oribas. eup. 2, 1 T 11 La non -cta, -cta eqs. (gr. 12 ἄσβεστος, σβεσθεῖσα). al. cf. Amm. 27, 3, 4 calcarias. Ⓑ in efficiendis coloribus: Vitr. 7, 10, 3 sarmenta aut taedae schidiae comburantur, cum erunt carbones, -antur ...; ita erit atramentum tectoribus non invenustum. 7, 11, 2 glaeba silis ... coquitur ut sit in igni candens, ... aceto -itur et efficitur purpureo colore. ② in re medica: Ⓐ de fomentis calidis: Cels. 2, 17, 9 -cti (v. p. 1914, 12) titiones involutique panniculis et sic circumdati (3, 12, 4 involutis -ctis testis et titionibus). Theod. Prisc. log. 80 p. 182, 15 lapides molares ignefacti aceto -untur et operti pannis loco imponuntur. Ⓑ in remediis sim. componendis: Plin. nat. 24, 9 gallae crematae et vino -ctae (gr. Diosc. 1, 107, 1 κατασβεσθεῖσαι οἴνῳ. 24, 10 aceto salso -ctae. al.). 28, 81 abortivo carbone e radice brassicae ... in ... sanguine -cto (al. Plac. med. 17, 18 p. 276, 59 spadonis lotio tamaricii carbones -cti eqs. al.). 34, 103 cadmea ..., ubi in cinerem rediit, -itur vino eqs. (Marcell. med. 8, 5 cadmiae ... ustae super testa, donec candescat, et vino ... -ctae. Diosc. 5, 95 p. 201, 3 cadmian vino ammineo -gis et post quod ea -xeris eqs. [gr. 5, 74, 6 σβεννύντας]). 36, 143 Phrygius lapis uritur ..., donec rufescat, ac ... dulci vino -itur (gr. Diosc. 5, 123, 2 σβέσον τῷ ... οἴνῳ). Ser. Samm. 237 (pro dentifricio) muricis ... tosti ... vino -cta favilla. 241 cinerem ... -ere aceto convenit atque cavis dentibus immittere. Plac. med. 15, 3 p. 272, 10. Theod. Prisc. eup. faen. 14 p. 15, 4 nitrum combustum vino styptico -es. Diosc. 1, 114 p. 58, 4 M. folia oleastri vino -cta (gr. 1, 105, 3 κατασβέννυται). 5, 133 p. 226, 13 pumicem -gis (-guis l. v.) vino odorato (gr. 5, 108, 1 σβέσον). Oribas. syn. 2, 36 La p. 111, 17 M. v. p. 1913, 36. et al.

b med.-pass.: α spectat ad calorem, vim vitalem, genitalem (cf. p. 1915, 52): Cic. nat. deor. 2, 23 calidum et igneum ... agitur motu suo; ... qui (i. motus) quam diu remanet in nobis tam diu ... vita remanet, refrigerato autem et -cto calore occidimus eqs. (3, 35 corpora intereant). Firm. math. 6, 31, 46 p. 161, 11 Saturnus (i. vis magica astri) feminas ... omni -cta libidinis substantia frigidas faciet ... ad coitum. Fvlg. myth. 3, 4 p. 63, 20 (pertinet ad Heron et Leandrum) in utroque sexu vapore aetatis -cto libido commoritur (seq. caloratae iuventutis igniculum). Drac. laud. dei 2, 630 algente vapore germinis -ctus cecidit genitalibus ignis et fecundus amor. β varia: Sen. nat. 2, 17 ferrum ardens, si in aquam fervens massa descendit, cum multo murmure -itur. Plin. nat. 35, 89 carbone -cto (Capitol. Pert. 14, 3 carbones vivacissimi -cti sunt; opp. inflammari). Svet. Tib. 74 cinis ... -ctus iam et diu frigidus exarsit eqs.

B per **imaginem** vel **comparationem** vel **allegoriam** (cum comparatio fit, verbum -endi plerumque collocatur in similitudine, cum re [v. Quint. inst. 8, 3, 77] raro nectitur [v. l. 48]): 1 generalia: **a act.** (pass.; hic illic pass. in med.-pass. vid. transire. saepius causative: e. g. l. 30. 33): Ov. met. 1, 201 sanguine Caesareo Romanum -ere nomen (cf. p. 1918, 17). 15, 778 neve caede sacerdotis (i. Caesaris) flammas -ite Vestae (i. salutem civitatis. Ib. 19 [c. respectu vigilum; cf. p. 1914, 44] qui debuerat ... -ere flammas. aliter l. 40). Octavia 809 Cupido flammis vestros obruet ignes (i. fere inimicitias), quibus -xit fulmina (i. potentiam Iovis) saepe. Qvint. inst. 8 prooem. 27 infelicitas ... calorem cogitationis -it mora et diffidentia. Tert. adv. Prax. 13 p. 249, 15 si paganorum numina deos et dominos nominaremus, -issemus faces nostras (fere i. q. lumen fidei). Cypr. zel. 11 p. 426, 7 quid in zeli tenebras ruis, ... quid ... omne ... caritatis lumen -is? (epist. 43, 6 p. 595, 14. Avg. soliloq. 2, 13, 23 p. 896med. animo ut lumine ... ibidem [i. in corpore] -cto eqs. al.). Firm. math. 6, 22, 5 p. 115, 15 cum Martis ... flammas (i. vim magicam astri. aliter l. 30) Saturni ... frigus -erit. Vvlg. cant. 8, 7 aquae multae non potuerunt -ere caritatem (gr. σβέσαι). Avg. in euang. Ioh. 23, 3 p. 1583fin. ne lucernae (i. virtus christiana) vento superbiae -rentur (Apring. in apoc. 2, 5 p. 16). et al.

b med.-pass. (cf. et l. 27): Cic. Q. Rosc. 17 ut ignis in aquam coniectus ... restinguitur et refrigeratur, sic refervens falsum crimen in purissimam ... vitam ⌊conlatum⌋ (⌊ ⌋ del. Madvig) ... concidit et -itur. Brut. 93 ardor animi ... cum consedit, omnis ... quasi flamma oratoris -itur. Cato 71 senes ... sic mori videntur ut ... consumptus ignis -itur. phil. frg. V 99 hoc est in tenebras -ctum lumen inferre (epist. 4, 3, 2 quasi lumen aliquod -ctis ceteris elucere sanctitatem ... tuam. Tert. adv. Marc. 1, 1 p. 291, 28 [pertinet ad lucernam Diogenis] -cto lumine fidei. al.). Val. Max. 5, 5, 2 tantus amplissimi honoris (i. triumphi) fulgor -i potuit? Char. gramm. p. 409, 34 B. (de nodoso negotio) cum -ctum credas accenditur. Paneg. 3, 23, 4 -cta ... litterarum studia flammasti. Vvlg. Iob 18, 5 prov. 20, 20. Matth. 25, 8 (in parabola de virginibus fatuis) lampades nostrae -untur (gr. σβέννυνται. Salv. eccl. 2, 31 operum bonorum oleum non habentes. 2, 34). et al.

2 specialia (med.-pass. ab act. [pass.] non segregavi, sed suis locis commemoravi): cum respectu: a affectuum: α variorum (med.-pass. l. 67): Cic. de orat. 1, 60 ad sensus animorum atque motus vel inflammandos vel ... -endos. Cypr. mortal. 16 p. 307, 10 an avari insatiabilem ... ardorem ... metu mortis -ant (cf. Avg. civ. 10, 8 p. 414, 16 D. cupiditatis [sc. edendi] ardorem). Paneg. 4, 9, 3 flagrantissimas hominis cupiditates ... -ret penitus. Vvlg. Sirach 23, 22 anima calida (sc. cupiditatibus) quasi ignis arduus non -etur, donec aliquid glutiat (gr. 23, 17 σβεσθῇ). β certorum: ① de ira, odio, furore sim. (med.-pass. l. 74. 75. 79. de ira dei l. 75. 79): Plavt. Persa 801 uritur cor mi (sc. furore sim.). :: da illi cantharum, -e ignem, si cor uritur, caput ne ardescat. Cic. Phil. 13, 15 incensi ... rapimur ad libertatem reciperandam; non potest ullius auctoritate tantus senatus ... ardor -i eqs. Att. 9, 1, 3 odia improborum ... in nos, quae iam -cta erant, incendamus. Sen. Ag. 723 -e flammas (i. furorem) pectori infixas meo (Vvlg. Ezech. 20, 47 non -etur flamma succensionis dei). Octavia 830 (hyperbol.) iram (sc. Neronis) ... sanguine -at (sc. Octavia) suo (al.). Cypr. patient. 20 p. 412, 3 patientia incendium simultatis -it. Hier. in Ier. 2, 39 p. 102, 6 non agit populus, per quae possit -i furor domini (antea: succendetur). 3, 56 p. 191, 20. Vvlg. Ier. 4, 4 ne ut ignis indignatio mea ... succendatur et non sit, qui -at (gr. σβέσων). al. ② de amore, libidine sim. (med.-pass. l. 82. p. 1917, 2. 3. 4. 9): Tib. 2, 6, 16 -ctas aspiciam ... faces (sc. Amoris. Sen. Herc. O. 557 quas decor Ioles inussit pectori Herculeo faces, -e totas. de nuptiis: Sen. Herc. O. 339 meo iugales san-

[Tietze]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

guine -am faces. OCTAVIA 264 *Erinys* raptas ... thalamis sanguine -xit faces). Ov. ars 2, 441 *ut* -ctas (*sc. cinere*) admoto sulpure flammas invenit *eqs.* ([*cf.* rem. 731]. rem. 53 saevas. met. 7, 77 -cta ... flamma reluxit. SEN. Phaedr. 131 *al.*). 3, 597 -ctos iniuria suscitat ignes (rem. 649. PETRON. 139, 4 nunquam finies hunc ignem, nisi sanguine -xeris. HIER. tract. in psalm. 104 p. 171, 18 spiritus domini ... -xit ignem libidinis. POMER. 3, 19, 1 p. 502B. CAES. AREL. serm. 206, 3 p. 784, 20 ignem carnalis concupiscentiae). SEN. Phaedr. 292 senibus ... -ctos revocat calores *Cupido.* TERT. pudic. 1 p. 221, 18 incendium (*i. libido*) ignibus (*i. matrimonio quasi stupro*) -etur (HIER. tract. in psalm. 149 p. 313, 23). *et al.* **b** *virtutis, rationis, animi sim.* (*med.-pass. v. infra l. 19. 20. 22*): CIC. leg. 1, 33 ut ab ea (*i. mala consuetudine*) tamquam igniculi (*i. semina virtutum*) -antur a natura dati *eqs.* (*sim.*: Cato 41 *voluptas* omne animi lumen -ret. AVG. in epist. Ioh. 8, 6 p. 2039med. flammam intellegentiae perversitate morum -rent). fin. 3, 10 et honestum ... quasi virtutis lumen -xeris et virtutem penitus everteris (HIL. in Matth. 5, 4 p. 944B mentium lumen. *v. et l. 14*). Cato 36 haec (*animus, mens*) ..., nisi tamquam lumini oleum instilles, -untur senectute. TERT. anim. 41, 2 p. 368, 20 *bonum* non tam -itur quam obumbratur; ... -i non potest, quia a deo est. itaque sicut lumen *eqs.* (45, 6 p. 374, 29). VVLG. sap. 2, 3 *cogitatio* scintilla ad commovendum cor nostrum: qua -cta *eqs.* (σβεσθέντος. AVG. civ. 22, 24 p. 611, 8 D. quaedam velut scintilla rationis. BACHIAR. repar. laps. 20 p. 1058B). *et al.* **c** *tumultus, seditionis sim.*: CIC. Cael. 70 lex ... fumantes reliquias coniurationis -xit (epist. 10, 25, 1 ad -endas reliquias belli [AMM. 17, 12, 21]). Pis. 6 (*de coniuratione Catilinae*) faces ... accensas ad huius urbis incendium comprehendi, protuli, -xi (OCTAVIA 823. CVRT. 10, 9, 5 quot ille [*i. princeps*] ... -xit faces, quot condidit gladios!). epist. 4, 13, 2 quibus ... olim adiutoribus illud incendium (*i. coniurat. Catil.*) -ximus (FLOR. epit. 3, 5, 14 [*de bello Mithridatico*] ut -cta ... incendia maiore flamma revivescunt, ita *eqs.* IVST. 1, 7, 9 *al.*). LIV. 10, 24, 13 quem ille obrutum ignem (*i. bellum*) reliquerit ..., eum se -cturum. SIL. 1, 651 nascentem -ite flammam (*i. fere bellum Punicum*). *et al.* **d** *hominum* (*med.-pass. l. 38. 39. 42. 43. 48. 53. cf. et infra l. 66*). *sim. de urbe*: CIC. Manil. 11 Corinthum patres vestri, totius Graeciae lumen, -ctum esse voluerunt): CIC. Catil. 3, 24 clarissimis viris interfectis lumina civitatis -cta sunt (Deiot. 15 [*i. Caesarem*]. Phil. 2, 51 senatus ... incolumis, nondum tot luminibus -ctis [PANEG. 2, 46, 2]. 5, 39. SIL. 6, 130 dis Italae visum est -ere lumen gentis [*i. Regulum*]. PANEG. 12, 20, 3). Balb. 34 cum duo fulmina nostri imperii ... Cn. et P. Scipiones -cti occidissent. nat. deor. 2, 14 quo ... anno P. Africanus sol alter -ctus est. SEN. epist. 54, 5 nos (*i. homines*) ... *ut lucernae* et -imur et accendimur (AVG. in euang. Ioh. 23, 3 p. 1583med. [*ibid. Christus* non lucerna. non enim accenditur et -itur]. *cf.* VVLG. II reg. 21, 17 ne -as lucernam Israel [*i. David.* AVG. epist. 228, 10 p. 492, 20]. *al.*). PSALT. Cas. 117, 12 *omnes populi* -cti sunt sicut ignis spinarum (ἐξεκαύθησαν, *Vulg.* exarserunt). VVLG. II reg. 14, 7 *cognati* quaerunt -ere scintillam (*i. filium*) meam. AVG. civ. 20, 30 p. 485, 8 D. Iudaeos, qui ... lino fumanti amisso lumine comparati sunt, non ... -xit (*ad* VVLG. Is. 42, 3 *electus meus* linum fumigans non -et). PETR. CHRYS. serm. 108 p. 500B *martyres* in caelis lucent, qui in terris putabantur -cti. **e** *in sermone Christiano* (*cf. etiam nonnullos locos s. a—d collocatos e. g. l. 53. p. 1916, 77. fere ubique obi. est res* [*homo l. 66; diabolus, antichristus l. 58*]): TERT. ieiun. 3 p. 278, 1 ita salutem ... redaccenderet *homo* inedia, sicut -erat sagina. anim. 50, 5 p. 382, 2 ut antichristum sanguine suo -ant *Enoch et Helias* (*item de antichristo, diabolo*: paenit. 7, 7 p. 14, 25 *diabolus* tunc plurimum accenditur [*i. irascitur*], cum -itur [*i. vis eius comminuitur*]). paenit. 12, 1 p. 19, 24 gehennam in corde ..., quam tibi exomologesis -et (COMM. instr. 2, 36, 8. *sim.*: CYPR. eleem. 2 p. 374, 9 GAVDENT. serm. 13, 20 p. 119, 141). CYPR. epist. 10, 2 p. 491, 18 *Christi* sanguis, qui incendium persecutionis -ret (55, 22 p. 639, 15 Christi sanguis *mortem*). NOVATIAN. trin. 29 p. 945A *spiritus sanctus* illicitos ardores -it. COMM. instr. 2, 23, 2 dum ardes proximi zelo, -is te ipsum (*i. salutem aeternam. cf. l. 35 sqq.*). MAR. VICTORIN. in Eph. 6, 16 p. 1291D ignis (*i. fere peccatum*), qui per linguam mittitur, ... -etur et intepescet (*ibid.* p. 1292A. GAVDENT. serm. 13, 20 p. 119, 144 elemosinarum fluvio ... peccatorum ignis -itur. *al.*). VVLG. Eph. 6, 16 scutum fidei, in quo possitis ... tela nequissimi ignea -ere (*gr.* σβέσαι). *et al.*

II *cum respectu eius,* ***quod per se ardere, lucere, calere nequit:*** **A** ***act.*** (*pass.* [*v. etiam formam act. p. 1926, 12*]). ***respicitur*** *praecipue* ***effectus finisve actionis,*** *sc.* ***delendi*** *sim.* (*notio propria -endi hic illic adhuc viget*): **1** *fere i. q. vires alcis. frangere, abolere, facere ne quis (quid) exsistat, sit, immo ut exitum, finem habeat sim.*: **a** *de animantibus* (*de morte p. 1918, 46*): **α** *i. q. perdere, de medio tollere sim.*: Ⓘ *varia* (*ubique de hominibus* [*sim.*: *de Argo p. 1918, 8*]. *pestem -ere p. 1918, 2. obi. suppl. p. 1918, 7*): PACVV. trag. 329 *patrem* lacerasti, orbasti, -xti ([-isti *trad.*]. *sic hyperbolice de iis, quos luctus opprimit*: STAT. Theb. 10, 803 miseram ... -ere matrem. PS. QVINT. decl. 6, 22 p. 131, 18 non morienti *filio* pater adsedi ... absens -ctus, e versus mortem [*i. corpus exanimatum*] tuam inveni). CIC. Catil. 1, 30 -etur atque delebitur non modo haec ... rei publicae pestis (*i. coniurati*), verum etiam *eqs.* (har. resp. 6 pestem [*i. Clodium*] comprimendam, -endam, funditus delendam [*cf.* Mil. 84 *vis divina* illam perniciem -xit ac sustulit]). SALL. Iug. 42, 4 nobilitas ... multos mortales ferro aut fuga -xit. LIV. 8, 31, 7. 25, 12, 10 *Apollo* -et perduelles vestros. SEN. epist. 78, 17 brevis morbus (*cf. p. 1920, 77*) ... aut -etur aut -et (*sc. aegrotum*). VAL. FL. 1, 31 iuvenem ... -ere pergit. STAT. Theb. 1, 255 *Argum* somno letoque ... -as. SCHOL. Cic. Bob. p. 81, 32 -ctis ... hostibus patriae. CLAVD. 26, 516 -ctus ... fores (*sc. Alaricus*), ni *eqs.* CONSVLT. Zacch. 1, 21 p. 26, 25 *multiplex manus* non -itur *a deo* pro immanitate ausi.

Ⓘ *civitates, populos sim.* (nomen *l. 17,* generis praesidia *l. 19*): RHET. Her. 4, 34, 45 recens adventus exercitus -xit subito civitatem (*i. cives.* CIC. rep. 3, 34 civitas ... cum tollitur, deletur, -itur, simile est ... ac si ... mundus intereat et concidat. PS. TERT. adv. Iud. 9 l. 96). CIC. Verr. II 3, 226 quid est ... Sicilia, si agri cultionem sustuleris et si aratorum numerum ac nomen -xeris? (Catil. 4, 7 delere imperium, ... populi Romani nomen -ere. Mur. 80 LIV. 6, 2, 2 *al. cf. et p. 1916, 29. 1923, 84*). Sull. 3. SALL. Iug. 14, 15 generis praesidia omnia -cta sunt. VERG. Aen. 4, 682 *soror hyperbolice de Didone*: -xti te meque ... populumque patresque ... urbemque tuam. ARNOB. nat. 1, 5 p. 7, 14 *ut* magna ... vis hominum (*i. hostes*) ... innumeras funditus deleret atque -ret nationes. IVST. 27, 2, 11 si omnem stirpem regiam -issent *Galli.* CLAVD. DON. Aen. 1, 10 p. 12, 16 *Iuno* cupiebat Troianos -i. *et al.* Ⓘ *in re militari: hostes, copias sim.* (*saepius accedit ad notionem q. e. vincere, e. g. l. 32*): CIC. Verr. II 5, 40 *Spartaci* manum -endam. SALL. epist. Mithr. 20 *Romani* bella ex bellis serundo ... -ent omnia aut occident. NEP. Ages. 5, 4 eos -ere ..., qui nobiscum adversus barbaros steterunt (*syn.* expugnaret). LIV. 28, 9, 14 Hasdrubalem ... adventu eius obrutum atque -ctum esse. 28, 39, 8 ab Turdulis nos veterrimis hostibus ... -i posse. VELL. 2, 78, 1 *Labienus* una cum Parthorum copiis ... -ctus est. OCTAVIA 443 -ere hostem maxima est virtus ducis. TAC. ann. 2, 55, 1 Athenienses tot cladibus -ctos. FLOR. epit. 3, 6, 7 dispersam toto mari pestem (*i. latrones*) ... -ere (CIL VI 234). *al.* PANEG. 8, 5, 1 gens ... omnis -cta est (CIL VIII 1863 -ctam ... per Solomonem ... gentem). 10, 5, 4 CAPITOL. Aur. 17, 3. EVTR. 5, 6, 3 Mithridatis copiae. AMM. 27, 2, 1 maiorem barbarorum plebem ... ad internicionem -xit (*cf.* HEGES. 1, 24, 2 p. 38, 11 hostium populus). CLAVD. DON. Aen. 10, 55 p. 298, 24 *bellum* florem Troianae iuventutis -xit (*cf.* 11, 215 p. 438, 11). HEGES. 4, 25, 1 p. 279, 5. RVFIN. hist. 1, 11, 2 p. 77, 17 in quo bello exercitum ... Herodis -ctum (*gr.* διαφθαρῆναι). PRVD. psych. 752. CLAVD. 21, 112 *Geta et Sarmata* -cti ... forent penitus (AVG. civ. 3, 7 p. 104, 4 D. *in lusu verb.*: eos [*i. Troianos*] ... *Fimbria* incendit vel potius penitus -xit. *al.*). CASSIOD. Ios. antiq. 14, 25 p. 423 sex turmae -ctae sunt (*gr. 14, 449* διεφθάρησαν). *et al.* Ⓘ *apud Christianos* (mortem *l. 54*): TERT. resurr. 27 p. 65, 7 ira *dei* ... et antichristum (*sim. de diabolo*: PS. HIL. libell. 6 p. 78, 28 -cto inimico). adv. Prax. 10 p. 242, 6 *deus* potuit ... haereticos statim -isse; non tamen ... -xit (*inf. perf. pro praes.; cf. Hoppe, Synt. Tert. p. 53, Schmalz-Hofmann*[5] *p. 591 sq.*). DAMAS. epigr. 61, 6 hostibus *dei* -ctis *a deo.* GREG. M. moral. 4, 5 p. 640D (*de interitione in aevum producta*) apostatam spiritum ... in aeterno dolore positum servando mors immortalis -it. CAES. AREL. serm. 206, 3 p. 784, 23 -amus mortem moriendo peccatis. *et al.*

β *i. q. interimere, necare sim.*: Ⓘ *obi. sunt homines* (*vel id, quod vitam humanam continet sim.*: *v. l. 61. p. 1919, 18. de principe consecrato l. 76. de fetu l. 78. p. 1919, 1 sqq. obi. suppl. l. 73. res pro homine l. 79*): Ⓐ *in universum*: Ⓘ *subi. sunt homines* (*dea l. 70. saepe causative: e. g. l. 62. p. 1919, 15. c. abl. l. 70. cf. et refl. p. 1913, 77*): TER. Ad. 314 seni animam ... -rem ipsi (*sim.*: VAL. MAX. 6, 3, 3 *Claudii* spiritum -xit *senatus* [*antea*: necari iussit]. COD. Iust. 9, 41, 3 viscera. LEX Visig. 6, 1, 2 vitam). Hec. 749 puerum ... clam ... -ere. ACC. trag. 502 non ut te -rem. VARRO Men. 235 (*in imagine*) si qui patriam, maiorem parentem, -it, in eo est culpa. RHET. Her. 4, 30, 41. SALL. Iug. 24, 2 quem (*i. Iugurtham*) tanta lubido -endi me invasit. NEP. Att. 9, 2 VERG. georg. 1, 466. Aen. 4, 606 natum ... patremque cum genere -xem (SPART. Sept. Sev. 12, 7 interfectis plurimis, genere ... -cto). Ov. met. 11, 381. LIV. 8, 3, 7 *Alexandrum* Fortuna morbo -xit (*item c. abl.*: OCTAVIA 45 venenis [TAC. ann. 3, 19, 3 ferro ... veneno ... fame. APVL. met. 2, 27. COD. Iust. 9, 18, 1; *syn.* occidere. *al.*]. VAL. FL. 3, 294 manu. STAT. Theb. 5, 630 -ite [*suppl.*: *me*] ferro [QVINT. decl. 328 p. 288, 16 *al. v. et l. 71*]. *al. v. et p. 1913, 77*). VELL. 2, 54, 2 ante biennium quam -retur Pompeius. VAL. MAX. 1, 8, 8 non occideras ..., Cassi, Caesarem, neque enim ulla -i divinitas (*v. l. 57*) potest. 9, 12, 2 quas (*i. matres*) dolor ⟨non⟩ -erat, laetitia consumpsit (*antea*: expiravit, exanimata est). OCTAVIA 226. SEN. dial. 3, 15, 2 portentosos fetus -imus. CVRT. 6, 10, 32 tibi vitam adimo, ... senectutem tuam (*i. te senem*) -o. 10, 5, 23 Dareum floruisse paulisper, ut crudelius posset -i. STAT. Theb. 5, 611. QVINT. inst. 3, 7, 5 *Romulus* abiectus in profluentem non potuerit -i (FLOR. epit. 1, 1, 2). TAC. hist. 3, 66, 2 non ipsi (*sc. Vespasiano*) ... securitatem nisi -cto aemulo (*sc. Vitellio*) redituram. *al.* APVL. met. 2, 5 minus morigeros *iuvenes* ... in saxa et in pecua ... reformat, alios ... por-

[Tietze]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

sus -it *femina maga.* MIN. FEL. 30, 2 *mulieres* in ipsis visceribus ... potis originem futuri hominis -ant (*sim.* AVG. nupt. et concup. 1, 17 p. 230, 7 *ut crudelitas* conceptos fetus ... intra viscera -at *eqs.* LEX Visig. 6, 3, 2. 6, 3, 7 partum [*cf.* 3, 2, 1]). PORPH. Hor. sat. 1, 7, 33/35 (*hyperbolice*) Rupilium Regem -e (*syn.* tollere, iugulas. *cf.* DRAC. Orest. 206). SPART. Pesc. 6, 1 filii occisi, necata uxor, ... familia omnis -cta. LACT. mort. pers. 14, 2 p. 187, 20 -endis principibus (IVST. 12, 6, 14). PS. AVR. VICT. epit. 14, 9 plures e senatu. SCHOL. Iuv. sat. 4, 15 p. 66, 14 omni nobilitate -cta. VEG. mil. 4, 4 p. 131, 8. HEGES. 1, 17, 1 p. 27, 28 Romanorum pauci -cti, plures vulnerati (*gr. 1, 151 ὀλίγοι ... πάνυ νεκροί.* AVG. civ. 5, 23 p. 235, 17 D.). AVG. civ. 3, 14 p. 113, 10 D. ab uno ... Horatio tres Curiatii superati et -cti sunt. 3, 24 p. 136, 10 *C. Graccho* cum sociis oppresso et -cto (19, 12 p. 373, 4). CASSIOD. Ios. antiq. 15, 3 p. 430 (*gr. 15, 56 διεφθάρη*). 15, 4 p. 433 *Cleopatra* Arsinoen ... per Antonium -xit (*gr. 15, 89 ἀποκτείνασα*). *et al.* ② *subi. sunt res (causae vel instrumenta mortis, necis; v. et p. 1918, 70)*: *incorp.*: PLAVT. Truc. 524 *ne* hic nos -xit fames. CIC. Cato 66 *mors*, si omnino -it animum (*cf.* CLAVD. DON. Aen. 12, 235 p. 582, 17 corpus vivendi finis -erit, fama manebit). VAL. MAX. 9, 12 ext. 2 eo ... ictu ... principium fortioris tragoediae (*i. Aeschylus*) -ctum est. SEN. epist. 66, 43 aliquem concubitus -xit. PETRON. 88, 5 Lysippum ... inopia -xit. TAC. ann. 4, 15, 1 idem annus ... luctu Caesarem adfecit, alterum ex geminis Drusi liberis -endo. FIRM. math. 2, 13, 6 p. 57, 5 *ut* in -endo homine malivolarum stellarum ... perniciosa potestas ... permaneret. CLAVD. DON. Aen. 1, 660 p. 129, 14 *Troianos* naufragium -ere non potuit (*seq.* interire). VEG. mil. 4, 38 p. 154, 15 neglegentes -it incuria. SVLP. SEV. Mart. 3, 1 ut plerosque vis algoris -ret. *corp.*: HOR. carm. 3, 4, 27 *me* devota non -xit arbor. PLIN. nat. 2, 145 unum animal, hominem, non semper -it *fulmen* (AMM. 23, 5, 13 *fulmen consiliarium* militem ... cum bellatoriis iumentis -xit). PANEG. 12, 17, 3 *fluvius* illum ... eodem, quo -erat loco, tenuit. CLAVD. DON. Aen. 10, 585 p. 367, 13 hastam ..., quae ipsos homines cum suis verbis -ret. GREG. M. dial. 2, 8 p. 93, 1 M. solarium cecidit et Benedicti hostem conterens -xit. CIL V 563 ambos *gladiatores* -exit rudis. Ⓑ *apud Christianos (subest fere dogma Christ., quo morti corporali aeterna mors opponitur. in alleg. l. 38; in imag. l. 46. obi. suppl. l. 50)*: TERT. bapt. 9, 1 p. 208, 9 *Pharaonem* cum totis copiis aqua -it (*T*). quae figura manifestior in baptismi sacramento? (CYPR. epist. 69, 15 p. 764, 7 ad aquam ... cum venisset, et victus est et -ctus). LVCIF. moriend. 4 p. 293, 10 tutante deo non modo non -imur, sed magis ... vivificamur (*i. martyres*). 6 p. 297, 10 quae (*i. martyria Christianorum*) te (*i. persecutorem*) -ant, nos contra vivificent. AVG. c. Cresc. 2, 5, 7 p. 366, 1 (*in lusu verborum*) cum *baptizatum apud nos* catechumenum faciunt *haeretici*, ut praeparent deinde retinguendum vel potius -endum (*i. animam eius*). epist. 228, 7 p. 490, 9 ne lapides vivi (*i. animae Christianorum*) -antur. in psalm. 2, 1 p. 69 persecutores Christi non impleverunt, quod voluerunt, ut Christus -retur. GREG. M. moral. 9, 100 p. 915A fit ... *damnatis* mors sine morte ..., quia ... et mors perimit et non -it (*sc. spiritum, animam sim.*). *et al.* Ⓘ *obi. sunt monstra, animalia sim. (obi. suppl. l. 58)*: VERG. Aen. 7, 662 Geryone -cto (SIL. 1, 277 AVSON. 366, 10 p. 107 P. *al.*). SEN. nat. 3, 30, 7 feris. CVRT. 10, 10, 10 fervidior aestus ..., adeo ut pleraque animalia ... -at (GARG. MART. med. 13 p. 146, 13 animalia ventris. 30 p. 169, 6 lumbricos [DIOSC. 4, 24 p. 20, 3; *gr. 4, 25 ἐκτινάσσει. al.*]). PLIN. nat. 18, 209 proventum eorum (*sc. papiliones provenientes*) ter repetito frigore -ctum. PALLAD. 1, 27, 2 *lupini* grana ... -unt (*sc. gallinas*). 1, 29, 4 *fasianos* onus cibi haerentis -it. 1, 35, 4 cimices amurca. 3, 25, 15 vermes ... felle bubulo (12, 7, 5 *al.*). 7, 7, 7 fusci atque hirsuti (*sc. reges apium*), quos oportet -i. OPTAT. 6, 8 p. 156, 23 *auceps aves* evisceratas ... olim -ctas ... ramis quasi viventes imponit. CLAVD. DON. Aen. 8, 260 p. 152, 5 *Cacum* Hercules in nodum conplexus -xit *eqs.* 8, 300 p. 157, 15. RVFIN. hist. mon. 24 p. 448A *Sanctus Didymus* scorpiones ... et angues ... pedibus conculcabat et ita -bat (DRAC. Romul. 4, 47. *cf.* GREG. M. moral. 30, 36 p. 543D serpentes [*ibid.* p. 544B *in imagine*: interemptis vitiis quasi -ctis serpentibus]). CLAVD. 1, 189 Pythone. DRAC. laud. dei 3, 213 vix unum -xit (*sc. Hercules*) ... leonem. *et al.*

b *de rebus (subi. sunt homines vel res. refl. p. 1921, 53)*: **α** *incorporeis: fere i. q. expungere, tollere, finire, facere, ne quid amplius sit*: Ⓘ *mala*: Ⓐ *de bellis, seditionibus, inimicitiis sim.*: PLAVT. Amph. 189 victis hostibus legiones reveniunt domum, duello -cto *eqs.* (Persa 754. CIC. Sest. 51 externa bella. Phil. 5, 39 bellum civile ... sapientiā ... -i. PLANC. Cic. epist. 10, 23, 5 *al.*). CIC. Verr. II 5, 174 (*ad Hortensium*) illa quae temptata ... et coepta sunt ab isto (*a Verre*) ... moneo ut -as. leg. agr. 2, 90 nihil (*i. fere seditio*) posse exsistere quod non ante -i atque opprimi posset quam plane exortum ⟨esset⟩ ac natum. prov. 22. Marcell. 32 fracta dissensio est armis, -cta aequitate *Caesaris*. PS. CIC. exil. 9 consensum -xi coniurationis (*cf.* MART. CAP. 5, 431). LIV. 6, 27, 11 ad seditionem -endam in urbe (IVST. 11, 2, 4 orientes ... seditiones). TERT. orat. 29 p. 199, 26 *oratio* persecutiones -it (AVG. civ. 18, 53 p. 340, 14 D. novissimam persecutionem *Antichristi* ... praesentiā suā -et ... Iesus). *al.* LACT. mort. pers. 1, 4 p. 172, 11 -cta impiorum conspiratione. DRAC. Romul. 5, 277 sit pudor ... -ere proelia (*i. certamina*) campo et mortes transferre foro. FACVND. defens. 2, 6 p. 578B certamina (*i. fere iurgia*). *et al.* Ⓑ *de erroribus, vitiis, affectibus, statu contumelioso, foedo sim. (de rabie bestiarum l. 16)*: CIC. div. in Caec. 26 *non* homo improbus opprimendus sit, ... *sed* omnis improbitas ... -enda atque delenda sit. Verr. II 2, 168 omnem te speraris invidiam atque infamiam tuam posse -ere ([-gere *l. v.*]. Balb. 16 mors ... -xet [-isset *l. v.*]. *cf.* LIV. 28, 43, 4). prov. 47 opinio iniuriae beneficio sit -cta (*cf.* SEN. epist. 81, 7 beneficio vis iniuriae -itur. TERT. adv. Marc. 4, 16 p. 469, 24 ut ... vicem iniuriae -ret *eqs.*). Phil. 6, 18 M. Antoni ... furorem -ere, opprimere audaciam. PVBLIL. B 11 bona mors ..., vitae quae -it mala (SEN. nat. 3 prooem. 5 sua mala -ere). NEP. Them. 1, 3 sine summa industria non posse eam (*sc. contumeliam*) -i. VERG. Aen. 6, 527 famam -i veterum ... posse malorum (LIV. 27, 16, 6 proditionis famam). SEN. dial. 6, 7, 2 ferae ... rabiem intra exiguum tempus -unt (*i. fere: saevire desinunt*). epist. 68, 13 *aetas constans* vitia ... lassavit, non multum superest ut -at. 82, 9 mortis metum -ere. TAC. hist. 4, 25, 1 -i ... perfidia potuerit. GELL. 12, 5, 8 adfectiones istas (*sc. doloris, voluptatis*) ... ratio ... convellere ab stirpe atque -ere vix potest. APVL. Plat. 2, 4. PANEG. 4, 32, 2 in illo (*i. hoste*) turpitudinum notas -eras (*opp.* laudum infulae refulserunt). SCHOL. Iuv. 6, 136 p. 82, 8 avaritia ... mariti vitia uxoris -it. VVLG. Sirach 19, 5 qui odit loquacitatem, -it malitiam (*gr. 19, 6 ἐλαττονοῦται κακίᾳ*). GENNAD. dogm. 74 p. 997D *baptizato* peccata omnia dimittuntur; in isto *martyre* -untur (CAPREOL. epist. 2 Conc.S II 3, 3 p. VIIII, 38 *Christus* peccatum ... -xit). AVG. conf. 8, 7, 17 *concupiscentiam* malebam expleri quam -i (*sim.*: VAL. CEM. hom. 17, 6 p. 746A desideria carnis -ere. VITAE patr. 3, 4 p. 741B. CASSIOD. Ios. antiq. 11, 5 p. 318 -i ... prioris *uxoris* ... posse cupidinem ... alia introducta [*gr. 11, 196 σβέννυσθαι*]). VITAE patr. 5, 10, 15 p. 914C -xi fornicationem et avaritiam et vanam gloriam (*syn.* interfecisti, *opp.* vivit. *gr. Cot. p. 395B ἀπέκτεινα*). CASSIOD. Ios. antiq. 11, 3 p. 307 *vinum* maestitiam -it (*gr. 11, 40 σβεννύει*). *et al.* Ⓒ *varia*: CIC. S. Rosc. 36 hominum eius modi perniciosam atque intolerandam potentiam ... -ere atque opprimere debetis (*cf.* HEGES. 4, 25, 3 p. 280, 5 tyrannidem Iohannis -ere). har. resp. 55 omnes isti qui portenduntur metus (*i. fere res metuendae*) -entur (*sim.*: AVG. civ. 1, 30 p. 47, 20 D. deleta ... Carthagine, magno ... terrore Romanae rei publicae depulso et -cto). CVRT. 10, 10, 18 haec (*i. fere rumores*) ... eorum ... potentia -xit. FIRM. err. 20, 6 p. 53, 14 -ctae idolatriae. NOVELL. Theod. 10, 1, 3 fugiendi provincias advocatis necessitatem -ere. *et al.* Ⓘ *bona: de animi et corporis vitaeve bonis, quae ad salutem, spem, felicitatem, gloriam, virtutem sim. valent*: CIC. Verr. II 1, 48 fuit ... cupiditas tanta, quae tantam -ret religionem? (LAMPR. Heliog. 6, 7 Romanas ... -ere voluit religiones). PVBLIL. B 20 bonum quod est supprimitur, numquam -itur (*cf. app. cr.*). CAES. Gall. 5, 29, 4 superiore gloria rei militaris -cta (SIL. 4, 745. TERT. pudic. 1, 15 p. 221, 12 *continentiae. al.*). RVT. LVP. 1, 20 *tyranni* crudelitas omnem naturae necessitudinem -bat. OV. trist. 1, 6, 32 si quid ... in nobis vivi fuit ante vigoris, -ctum longis occidit omne malis (LIV. 7, 4, 7. 38, 17, 18 tantum ... voluptates ad -endum vigorem animorum possunt. *cf.* QVINT. inst. 6 prooem. 15 *fortuna* si quid mediocrium ... in nostro ingenio virium fuit, ut non -erit, debilitavit). LIV. 39, 8, 6. VAL. MAX. 5, 6 ext. 4 egregii facti memoriam ne patriae quidem interitus -xit (*cf.* CHAR. gramm. p. 411, 12 B. nulla hoc -et diuturnitas). 9, 11 ext. 4 amicitiae fide -cta. *al.* SEN. benef. 6, 4, 1 gratia. *al.* CYPR. hab. virg. 20 p. 201, 17 flos virginum (*i. status honestus virginitatis*) -itur, honor continentiae ... caeditur (*cf.* AVG. serm. 213, 7, 7 p. 1064in.). FIRM. math. 6, 15, 10 p. 103, 1 *Saturnus et Mars* omnem spem prosperae felicitatis -ent ([*v. app. cr.*]. *cf.* PALLAD. 3, 9, 11 ne annus iniquus generi *vitium* spem vindemiae totius -at). PRVD. perist. 1, 74 fama (psych. 311). PETR. CHRYS. serm. 113 p. 512A innocentiam. DRAC. Orest. 21 -ctos titulos (*sc. honoris*) victriciaque arma sepulta (*sc. Agamemnonis et domus Atridarum*). *et al.* Ⓘ *qualitates, affectiones corporis, labores, morbos sim.*: Ⓐ *varia*: OV. met. 7, 569 nec sitis est -cta prius quam vita bibendo (*al. cf.* SEN. dial. 11, 10, 2 alimentis famem ac sitim -ere. epist. 18, 9 maligne famem -ret. *al.*). SEN. epist. 53, 7 gravis sopor ... somnia -it. RVFIN. hist. 5, 1, 19 p. 409, 29 quod vox pia sensum doloris -ret *eqs.* (VITAE patr. 3, 15 p. 747B carnalis sensus meus). Ⓑ *aciem oculorum: i. q. caecum reddere, occaecare (cf. et p. 1926, 78)*: MIN. FEL. 32, 5 soli si diutius inspicias, omnis visus -itur (*syn.* hebetatur. *cf.* LACT. inst. 2, 7, 19 oculos omnium repente obiectus fulgor -xit). CAPITOL. Maximin. 22, 5 (*in expugnatione*) aliorum *militum* oculi -bantur (*sc. aestu flammarum sim.*). FIRM. math. 7, 20, 3 p. 250, 30 *nocentia astra* unius oculi lumen -unt. 8, 20, 8 p. 321, 22 -cto uno oculo etiam surdi fient. *al.* Ⓒ *morbos (v. et p. 1918, 7): fere i. q. sanare*: GARG. MART. med. 8 p. 143, 3 *lapathi* radices ex aceto coctae ... ulcera in mento nascentia -unt. CHIRON 630 usque cum vermico (*i. vulnus vermiciosum*) -atur. DIOSC. 1, 123 p. 63, 26 M. *herba cydonia* ardore⟨m⟩ -gunt (*gr. 115, 2 p. 108, 2 πρὸς ... πύρωσιν. cf.* 2, 107 p. 221, 5 *betae folia* igne⟨m⟩ acru⟨m⟩ -et [*gr. deest*]. 2, 108 p. 221, 11 febres acutas [*gr. aliter*]. *al.*). EVSTATH. Bas. hex. 5, 4 p. 913C *medici* per helleborum diuturna vitia corporis

[Tietze]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-xerunt (gr. p. 101^{D} ἐξεμόχλευσαν). 9, 3 p. 959^{A} coluber ... dolores gravissimos oculorum feniculum depastus -it (gr. p. 193^{B} βλάβην ἐξιᾶται). et al. (IV) *leges, iura, instituta i. q. tollere, confutare, irritum facere (fit exstinctio sive ex consilio [e. g. ex potestate imperatoris l. 26, potentia tyranni l. 9] sive sine consilio, e. g. l. 23. 32 sq. [morte l. 24, mutatione rei l. 21 sq.]. syn.:* delere: *l. 11. 14.* finire: *l. 21.* opprimere: *l. 18.* removere: *l. 14.* tollere: *l. 10. 13. 15. 31. opp.:* nasci: *l. 23*): CIC. leg. agr. 3, 5 cum ceteris in civitatibus tyrannis institutis leges omnes -antur atque tollantur, *L. Flaccus* ... rei publicae tyrannum lege constituit. Sest. 17 eversores huius imperi, ... qui ad delendum senatum, ... -enda omnia iura atque instituta maiorum se ... fascibus ... ornatos esse arbitrabantur? har. resp. 58 *Clodius* sustulit duas leges, Aeliam et Fufiam, ... censuram -xit, intercessionem removit, auspicia delevit. Planc. 15 sublata sunt studia, -ctae suffragationes. LIV. 8, 34, 6 optare, ne ... populus in se *L. Papirio* ... dictatore ius dictaturae -at (*sc. inoboedientia*). 26, 15, 4 se, *Fulvium*, eam quaestionem *senatus de Campanis* oppressurum -cturumque. IVLIAN. dig. 30, 96, 4 cum possit testator ... pure libertatem *servo* dare et hoc modo condicionem -ere. VLP. dig. 1, 7, 17, 1 ne esset in potestate tutorum ... substitutionem a parente factam -ere (*syn.* finire). 7, 4, 10, 6 *rei usufructuariae* ornamentum ... transfiguratum -it usum fructum. 23, 1, 10 filia nubendo efficiet dotem esse condictionemque -et, quae ... nasci poterit. 23, 3, 10, 5 *cum* pendente ... condicione mors contingens -at venditionem. 48, 23, 1, 1 *num* servitus ... -at ius patronatus. COD. Theod. 8, 15, 6, 2 sin autem donator superstes fuit ... tum heredum -imus actionem ([*sc. nos, i. imperator legislator*]. *sim.*: COD. Iust. 9, 43, 2 indulgentia nostra crimina -xit [*per amnestiam*]. NOVELL. Iust. 112, 3 pr. hanc ... pravitatem [*sc. abusum legis*] -ere festinantes iubemus; *gr.* ἀποσβέσαι). COD. Iust. 7, 45, 7 praeses provinciae ... obligationem, quam certo iure tolli ... licet, -ere non potest. 7, 60, 3 tibi quaesitam obligationem -ere non potuit *coheres*. 8, 13, 7 usucapio pignoris conventionem non -it. INTERPR. Paul. sent. 5, 5, 6 *edictum* quod causam -it. *et al.* (V) *quae ad doctrinam, fidem sim. Christianorum pertinent: fere i. q. refellere, infirmare, refutare (obi. homines pro re l. 42)*: TERT. adv. Marc. 4, 18 p. 479, 20 *ut* -ret scrupulum interrogationis. HIL. c. Const. 8 p. 585^{A} Christi fidem Christi mendax praedicator -is. syn. 18 p. 495^{A} impiam ... opinionem (*cf.* 83 p. 535^{C} impietatem). trin. 6, 9 p. 164^{A} *haeretica ars* ad veritatem nativitatis abolendam prolationis nomen -ret. 12, 36 p. 454^{C} non Iudaeum ... negantem Christi ... divinitatem ... per haec verba sapientiae subsistentis -ens *haereticus* (*sic persona pro obi.*: PELAG. in Rom. 1, 3 p. 9, 4 *Paulus* et Fotinum -xit [*v. p. 1914, 10*] et Arrium). AVG. civ. 4, 10 p. 159, 12 D. totam vanitatem (*i. fere opiniones vanas*) aboleri et -i ... ab illo (*i. Christo*) oportuit. *et al.*

β corporeis: (I) *solidis, firmis: fere i. q. delere, destruere, dissolvere sim.:* (A) *urbes, aedificia sim.* (pulchritudinem *urbis l. 49*): CIC. Verr. II 4, 120 *Marcellus* non putavit ad laudem populi Romani ... pertinere ... *urbis captae* pulchritudinem ... delere et -ere. LIV. 28, 20, 7 vestigia ... urbis -ere (*syn.* delere. *cf.* VAL. MAX. 7, 3 ext. 3 *Prienes* perinde atque -ctae vestigia ... extant). AVG. civ. 2, 21 p. 79, 22 D. Scipionem ... qui Carthaginem -erat. 3, 6 p. 103, 8 Troia ... quo posset -i. (B) *mundum (refl.)*: SEN. dial. 6, 26, 6 cum tempus advenerit, quo se mundus renovaturus -at *eqs.* (C) *quae ad corpus humanum spectant*: FIRM. math. 3, 4, 22 p. 121, 5 *Mars* (*astrum nocens*) decernit -ctis oculis caecitatem (*cf.* LEX Visig. 6, 3, 7 omnem visionem oculorum ... *mulieris* non moretur *iudex* -ere [6, 5, 16]. *cf. l. 60. p. 1920, 71*). PRVD. perist. 5, 389 et ossa -ero, ne sit sepulcrum funeris (*i. cadaveris*). SEDVL. carm. pasch. 4, 33 (*de caecis, cf. l. 56*) -ctae poscentes munera formae (*cf. op. pasch. 4, 3* reddi sibi lumina postulantes). *audacius in imagine de morte voluntaria*: HEGES. 3, 17, 1 p. 217, 7 nos commissum nobis nostri corporis gubernaculum ferro -imus et voluntario naufragio addicimus? (*gr. aliter*). (D) *varia:* *memoriam publicis litteris consignatam, tabulas publicas*: CIC. Mil. 73 *Clodius* aedem Nympharum incendit, ut memoriam publicam recensionis tabulis publicis impressam -ret (*cf. p. 1922, 52. 1923, 81*). *messes*: ARNOB. nat. 2, 74 p. 108, 16 post messes arefactas atque -cta frumenta. *copias, facultates*: NOVELL. Valent. 15 praef. ultimas tenuesque eius (*i. possessoris*) vires compulsio talis (*i. exactio vectigalium sim.*) -et. (II) *de rebus liquidis: fere i. q. arefacere, abolere sim.*: LIV. 5, 16, 9 aquam Albanam ... emissam per agros rigabis dissipatamque rivis -es. CVRT. 6, 4, 22 vel modico *solis* tepore sucus (*i. mel folia arboris tingens*) -itur. PLIN. nat. 20, 122 *ocimum* inlinitur mammis -itque lactis proventum ([*cf. p. 1502, 68 de Mayhoffii coniectura, ut vid., reicienda et Harduini notam ad l.*]. *sim.*: 25, 154 lac puerperarum mammis imposita *cicuta* -it [*Diosc. gr. 4, 78, 2* σβέννυσι]. *al. inde* ἀκύρως: 23, 67 mammas lactis sui impatientes ... *faex aceti* -it [*Diosc. gr. 5, 114, 3* σβέννυσιν]. *al.* GELL. 12, 1, 8 fontem ... sanctissimum [*i. mammas*] ... arefacere et -ere). FIRM. math. 3, 1, 16 p. 96, 10 calore ... dominante -ctus medullitus sanguis aruerit.

2 *fere i. q. vim alcis. imminuere, alqm. (alqd.) invalidum, imbecillum facere (prohibere ne quis [quid] vigeat. coniung. c.:* ab *p. 1922, 60. 66. 73. 75;* in *p. 1922, 30. ubique 'causative')*:

a *de rebus:* *α corporeis: fere i. q. invalidum reddere (hic illic quasi compensando alqd. aliqua re)*: (I) *res pulchras, faciem honestam, pulchritudinem: fere i. q. attenuare, deforme, vile reddere sim.*: TER. Phorm. 108 ut, ni vis boni in ipsa inesset forma, haec (*sc. lacrimae, vestitus turpis*) formam *puellae* -rent. PETRON. 126, 17 pedum candor ... Parium marmor -erat. EVGRAPH. Ter. Haut. 381 p. 176, 5 senectute -ctā pulchritudo *meretricis* discesserit. (II) *res naturales:* (A) *aërem corruptum (sc. cum aëre sincero temperando, v. l. 2), odorem malum*: SEN. nat. 6, 27, 4 *aëra dirum* sinceri aëris copia -xit. PLIN. nat. 13, 3 *Persae* accersita commendatione *unguenti* inluvie natum virus (*i. odorem, v. l. 14*) -unt. 19, 113 alium edentibus, si radicem betae ... superederint, odorem -i. (B) *venenum, i. vim veneni sim.*: PLIN. nat. 8, 101 corvus occiso chamaeleone ... lauro infestum virus (*aliter l. 11*) -it (APVL. met. 9, 3 virus increscente saevitia ... -ctum. *in imag.*: CYPR. ad Donat. 5 p. 7, 14 mente integra ... venenorum virus -ere). 20, 131 *sucus rutae* cicutae suco -itur. 20, 178 *origanum Heraclium* venena opii et gypsi -it decoctum (22, 103 venena telorum et serpentium. *cf.* APVL. met. 10, 26 salutifera potione pestem praecedentis veneni ... -ere). DIOSC. 1, 29 p. 20, 14 M. *oleum* mixtus (*sic*) confectionibus viscidis virtutes earum -it. *et al.* (C) *herbas, germina sim.*: PALLAD. 1, 6, 9 omnis incisura sarmenti avertatur a gemma, ne eam stilla, quae fluere consuevit, -at. 2, 9, 2 lupinus ..., qui unam radicem habet, si sarculetur, -itur. 2, 15, 7 ne germen *arboris* -at e multo melle mordacitas *laetaminis* (12, 7, 21). 8, 5 *per bidentes cypreos* erutum gramen -i (tinguantur *l. v.*). (III) *varia de corpore humano: fere i. q. inutile, infirmum reddere, obtundere, hebetare sim. (subauditur notio q. e. effeminare l. 34. acced.* in *l. 30)*: PLIN. nat. 20, 259 semen *cannabis* ... -ere genituram virorum dicitur (*Diosc. gr. 3, 148* σβέννυσι γονήν. *sim.*: TERT. nat. 2, 15, 2 p. 127, 21 Orbana *dea*, quae in [*cf. p. 1914, 3*] orbitatem semina -at). 26, 132 equisaetum ... lienes (*i. punctiones lienis?*) cursorum -it decocta *eqs.* TERT. pall. 4, 6 *Alexander* pectus ... textu perlucido tegendo nudavit anhelum ... ab opere belli et ut mollius ventilante serico -xit (*v. MusHelv. 9, 1952, 47 sqq.*). *β incorp.: fere i. q. confutare, submovere, facere ut alqd. vi, effectu careat (subaud. notio q. e. nocere, detrimento esse e. g. l. 41. 44. c.* ab, *fere i. q. prohibere l. 60)*: CIC. Verr. II 2, 172 *Carpinatius* plura scribebat ..., ut si posset, quae antea scripserat, ea plane -ret. II 3, 7 ingenium ... et virtutem depressam -ctamque cupitis (*cf.* Phil. 5, 47 saepe magna indoles virtutis, priusquam rei publicae prodesse potuisset, -ctast). Mil. 5 ad eius (*sc. Milonis*) non modo salutem -endam, sed etiam gloriam ... infringendam. nat. deor. 3, 65 (= frg. 1 M.) non esse illa (*i. ad eversionem religionum pertinentia*) vulgo disputanda, ne susceptas publice religiones disputatio talis -at (*aliter p. 1920, 44*). epist. 1, 1, 4 gratiam ... nostram -it hominum suspicio, quod *eqs.* (*aliter v. p. 1920, 57*). PVBLIL. L 18 lucrum est dolorem (*i. ipsius?*) posse damno (*i. alterius?*) -ere. LIV. 23, 22, 9 unius hominis temerariam vocem (*i. fere sermonem*) silentio omnium -endam esse (LEX Visig. 4, 3, 4 -ctis vocibus [*i. testimoniis*] *pupillorum* [7, 5, 7]. *al.*). VAL. MAX. 4, 7 ext. 1 vitae dulcedinem -ere. SEN. Herc. f. 1240 non sic furore cessit -ctus pudor *eqs.* PETRON. 94, 4 iram ... meam prudenti absentia -xit. TAC. ann. 4, 35, 5 praesenti potentia credunt -i posse etiam sequentis aevi memoriam (*cf. p. 1921, 66*). PLIN. paneg. 18, 1 disciplinam castrorum lapsam, -ctam refovisti. FRONTO p. 123, 1 N. *eloquentia* inpudentiam -it, ... vitia comfutat *eqs.* AMM. 29, 5, 22 Dardanorum ferociam ... hoc genere poenarum -xit. PRVD. perist. 10, 9 vox veritatis testis -i nequit (*cf.* LEX Visig. 2, 4, 3 pro -enda veritate mentitum eum fuisse). psych. 159 *verba Patientiae*: lex habet istud nostra genus belli, furias ... et rabidas tolerando -ere vires. PAVL. NOL. epist. 5, 13 p. 33, 6 (*in imag.*) a nobis Romae zelotyporum incendia (*i. lites, iurgia*) clericorum longinquitas urbis -it (*cf. p. 1913, 80 sqq.*). *et al.* **b** *de animantibus (de bestia l. 77): fere i. q. submovere, auctoritatem, vim alcis. imminuere (huc spectare videtur*: CIC. Verr. II 5, 113 non falso ille de vobis [*i. iudicibus*] ... praedicavit, non posse Verrem, testis interficiendo vos [*G, Madvig;* nos *l. v.*] -ere [*v. Hermes 80, 1952, 125 sqq.*]. *fere i. q. removere, segregare* ab *l. 73 sqq. cf. l. 60)*: CIC. Pis. 56 cum -bas senatum, vendebas auctoritatem huius ordinis *eqs.* (off. 3, 2 -cto ... senatu deletisque iudiciis. LACT. mort. pers. 27, 2 p. 204, 3. *al.*). QVINT. decl. 365 p. 398, 9 turbam istam (*i. partem iudicum*), quae universa noceret, dividendo -is. CLAVD. rapt. Pros. 3, 327 -cta satietur paelice (*i. Cerere*) Iuno. COD. Theod. 6, 10, 1 numerariorum corpus -cto iniuriae auctore minuendum. GREG. M. moral. 2, 54 p. 582^{B} a vita ... fidei eos (*i. apostolos*) interim carnalis timor -xit ([*v. l. 66*]. 5, 5 p. 682^{B} *viri sancti* desiderant ... mortificare se funditus atque ab omni vita gloriae temporalis -ere). ACT. Achat. 5, 4 an speras, quod multos valeas vincere, quem ego solus -o (*i. cuius voluntatem sim. solus frustror*). *i. q. imbecillam, aegram reddere bestiam*: AMM. 15, 1, 2 ut nimietate cogendi *equos* quosdam (*in equitando*) -ret *eques*.

B ***med.-pass.: respicitur** potius **status, qui viribus** (hominum vel rerum) **imminutis infractisque efficitur**: i. q. perire, finem habere, desinere esse, mori sim.:* **1** *cum respectu interitus, eversionis: fere i. q. incidisse in discrimen vitae, delapsum esse in condicionem deteriorem, quae vitam,*

[Tietze]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

salutem, valetudinem, firmitatem ad incertum, exitium, ruinam vocat: **a** *de animantibus*: **α** *de hominibus singulis, de gentibus, familiis sim.: fere i. q. perire, interire*: PLAVT. Pseud. 906 *di* me ... servatum volunt esse et lenonem -ctum. ACC. trag. 337 numquam erit tam inmanis *Telamo*, cum ⟨non⟩ meā operā -ctum sciat *fratrem*. RHET. Her. 4, 51, 65 *mulier supplicans victori loquitur*: noli -ere -ctos; ... nos quoque fuimus beati *eqs.* (*item hyperbolice*: CIC. Verr. II 2, 52 *cives* qui se *Verris* ... opera funditus -ctos esse arbitrentur). CIC. har. resp. 3 *inimici me* (*i. Ciceronem*) funditus una cum re publica oppressum -ctumque voluerunt. fin. 4, 66 est ... miser, ... qui illam (*i. patriam*) -ctam cupit (*cf.* LIV. 40, 56, 5 perire et -i *regnum* ... mallem quam *eqs.* VAL. MAX. 5, 6, 7 ne res publica -retur). NEP. Milt. 3, 5 Darii regno ... -cto ipsos potestate expulsos *eqs.* (*antea*: interiturum. *cf.* FRONTO p. 204, 2 N. *Macedonum* unius humanae prolis aetate imperium -ctum est). AETNA 591 flebile victis Pergamon -ctosque suo Phrygas Hectore. OV. met. 6, 402 -ctum cum stirpe Amphiona luget (LIV. 9, 29, 10 omnes intra annum cum stirpe -ctos. 9, 34, 19 gens ... intra annum ab stirpe -cta est). LIV. 3, 1, 1 Fabius ... qui unus -ctae ad Cremeram genti superfuerat. SEN. suas. 2, 22 Scaurum Mamercum, in quo Scaurorum familia -cta est (TAC. ann. 2, 37, 1 suscipere liberos, ne clarissima familia -retur. 4, 33, 4). 5, 2 -cta tot ante Xersen milia, tot sub ipso, iacent (*opp.* supersunt). IVV. 10, 332 *C. Silius*, formosissimus ... gentis patriciae, rapitur miser -endus (*v. p. 1913, 78*) Messalinae oculis. FLOR. epit. 3, 22, 6 *nec Sertorius* prius bello quam suorum scelere et insidiis -ctus est. ARATOR act. 1, 200 (*alleg.*) felicibus undis (*i. baptismo*) -ctum (*i. perditum*) reparate genus *Iudaeorum*. *et al.* **β** *de bestiis: fere i. q. deperire sim.*: COLVM. 7, 5, 3 conducit *pecudes fessas morbo* mediocriter exercere ... nec pati veterno consenescere atque -i. PALLAD. 4, 15, 3 populus *apium* ... labore confectus -itur totius gentis exitio. **b** *de rebus*: **α** *corp.: i. q. evanescere, collabi sim.*: CIC. Phil. 9, 14 ut cetera -untur (*sc. vetustate sim.; syn.* intereunt), sic sepulchra sanctiora fiunt vetustate. Tusc. 5, 40 nihil ... interarescere, ... -i, ... cadere debet eorum, in quibus vita beata consistit. STAT. Theb. 8, 87 (*de Amphiarao apud inferos versante*) *subit* minantem iam tenuis visu, iam vanescentibus armis ...: -cto tamen interceptus (indecerptus *Barth*) in ore augurii perdurat honos *eqs.* INST. Iust. 2, 4, 2 (*sicut oleum, frumentum, vestimenta*) pecunia numerata ... ipso usu assidua permutatione ... -itur. **β** *incorp.: fere i. q. attenuari, affligi sim.* (*de hominibus pro re v. l. 41*): SALL. Iug. 95, 3 Sulla gentis patriciae nobilis fuit, familia (*i. fere nobilitate familiae*) prope iam -cta maiorum ignavia. VITR. 5, 8, 2 sine extremis casibus sonans *vox* ibi (*i. in medio loco*) -atur *eqs.* CAEL. AVR. acut. 2, 3, 17 *aegrotantis* respiratio crassescit, ita ut -cta videatur. 2, 37, 206 *medicinae* defectu -ctam corporis fortitudinem retinent (2, 37, 209 *cibus* sufficiens levamento fortitudinis -ctae).

2 *cum respectu finis, exitus: fere i. q. desinere esse, non iam exsistere sim.* (*saepe c. abl. causae*): **a** *de hominibus* (*de animo l. 54. de hominum secta, disciplina sim. v. infra l. 69. 71. 73*): **α** *desinere esse, vivere sim.*: CIC. de orat. 3, 10 *Crassus* et vixisse cum re publica pariter et cum illa simul -ctus esse videatur. 3, 12 te, Crasse, cum vitae flore tum mortis opportunitate ... et ornatum et -ctum esse arbitror. off. 2, 67. Tusc. 1, 18 una animum et corpus occidere animumque in corpore -i (1, 104 -cto animo vel elapso [*syn.* occiderit]. *cf.* TAC. Agr. 46, 1 *si* non cum corpore -untur magnae animae). Att. 9, 10, 3 hunc primum mortalem esse, deinde ... multis modis posse -i cogitabam. VERG. ecl. 5, 20 -ctum ... crudeli funere Daphnin (LACT. inst. 3, 17, 9 p. 229, 19 alios in primae adulescentiae flore immaturis funeribus -i. CE 1402, 3. *item c. abl.*: FIRM. math. 4, 14, 12 p. 228, 6 violento ... genere mortis. AMM. 28, 1, 29 pari sorte procurator ... -ctus est. *cf. l. 52*). MIN. FEL. 11, 3 dementia *est Christianorum* ... sibi mortuis -ctis ... aeternitatem repromittere. 34, 12 *plerique homines* malunt ... -i penitus quam ad supplicia reparari. IVST. 7, 2, 4 -ctam in Alexandro stirpem *regiam*. **β** *desinere valere, animo deficere*: PS. CYPR. laud. mart. 1 p. 27, 5 non vereor, ne quo ignaviae metu territus vel revocer (*sc. ab opere*) vel -ar. PASS. Theclae Cb 31 p. 85, 8 Trifena *perterrita* non est -cta neque turbata, sed ... confidens in deo *eqs.* **γ** *desinere exstare, non iam vigere sim.*: CIC. de orat. 3, 62 *genera olim florentium philosophorum* horum (*i. nunc viventium*) vi et disputationibus sunt iam diu fracta et -cta. Tim. 1 *Pythagoreorum* disciplina -cta est ..., cum aliquot saecla in Italia ... viguisset. SEN. nat. 7, 32, 2 Sextiorum ... secta inter initia sua ... -cta est. CAPITOL. Pius 7, 2 provinciae sub eo ... floruerunt, quadruplatores -cti sunt.

b *de rebus*: **α** *incorp.* (*sed v. p. 1924, 38. 62. 69*): *fere i. q. desinere esse, dissolvi, decedere sim.*: Ⓘ *generatim*: ACC. trag. 43 inimicitias ... -cta⟨s⟩ ... renovare (AVG. serm. 209, 1 p. 1046^m. d.; *syn.* finiantur). CIC. Sest. 92 vim volumus -i, ius valeat *eqs.* Cael. 61 -cta erat consuetudo (*sc. Caelii cum Clodia* [*opp.* manebat]. *cf.* Lael. 35 inveteratas ... familiaritates [*opp.* gigni]. 78 amicitiae [*opp.* oppressae. FRONTO p. 7, 12 N.]). 71 flagitii memoriam non -ctam ..., sed repressam vetustate (SEN. epist. 49, 1 *non* -ctam memoriam ..., sed quiescentem. *cf. p. 1921, 66*). Phil. 13, 47 partium ..., quarum omnino nomen -ctum est (LIV. 25, 38, 9 non cum Scipionibus -ctum esse nomen Romanum. CLAVD. DON. Aen. 10, 440 p. 349, 13 generis ... nomen). de orat. 3, 1 illud ... ingenium, illa humanitas, illa virtus L. Crassi morte -cta ... est (Lael. 102. *al.*). Brut. 328 Hortensi vox -cta fato suo est, nostra publico (*sim.*: TAC. ann. 4, 61 Haterii canorum illud et profluens cum ipso simul -ctum est). rep. 6, 25 sermo omnis ille ... et obruitur hominum interitu et oblivione posteritatis -itur (*cf.* Att. 15, 1, 5 de regina rumor -etur [CAES. civ. 1, 60, 5 -ctis rumoribus de auxiliis legionum]). parad. 18 mors terribilis iis, quorum cum vita omnia -untur (*syn.* emori). fin. 2, 101 cum dissolutione, id est morte, sensus omnis -atur (Tusc. 1, 97. 5, 88. ARNOB. nat. 2, 30 p. 73, 22 sensus ... vitalis [*syn.* deperit]. CLAVD. DON. Aen. 4, 30 p. 360, 1 sensus morientis). Cato 38 *sensim* aetas senescit nec subito frangitur, sed diuturnitate -itur. nat. deor. 1, 29 (*de doctrina Empedoclis*) *quattuor naturas* et nasci et -i perspicuum est. div. 2, 118. VERG. Aen. 4, 322 pudor et ... fama (SEN. contr. 10 praef. 2). OV. met. 8, 523. LIV. 3, 50, 7 nec cum filia sua libidinem Appi Claudi -ctam esse (PLIN. nat. 8, 164 equarum libido -itur iuba tonsa [*gr. Arist. hist. anim. 6, 18 p. 572b, 8 ἀποπαύωνται τῆς ὁρμῆς*]. *cf.* SEN. dial. 7, 7, 4 voluptas tunc, cum maxime delectat, -itur). *al.* VAL. MAX. 4, 3, 3 in eodem ... toro alterius (*feminae*) adulescentiae vigor -ctus est *eqs.* (*cf.* PETRON. 140, 1 *Philomela*, tum anus et floris -cti). 8, 7, 3 in eodem lectulo et spiritus eius (*i. Varronis*) et egregiorum operum cursus -ctus est. *al.* SEN. epist. 36, 11 nihil in hoc mundo -i, sed vicibus descendere ac surgere (*seq.* abit). 74, 23 acies oculorum -cta caecitate nos adficit. 78, 9 impetus *dolorum* morā -itur. 94, 31 indoles naturalis (*opp.* obscurata et oppressa). 99, 24 *ferarum* amor ... cum amissis *pullis* totus -itur. *al.* PLIN. nat. 33, 15 aedituum ... conprehensum fracta in ore anuli gemma statim expirasse et indicium (*i. facultatem testimonium proferendi*) ita -ctum. FLOR. epit. 4, 11, 1. CYPR. Fort. 13 p. 347, 6 vita temporalis -itur, sed aeternitas repraesentatur. AMM. 28, 3, 3. PRVD. ham. 653 -ctum vitae officium de (*cf. p. 1914, 1*) parte cerebri. LVCID. Faust. Rei. epist. 2 p. 165, 21 post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis -ctum. DRAC. laud. dei 3, 43 -ctam *fenerator* dolet esse famem (*i. inopiam publicam*). *et al.* Ⓘⓘ *speciatim apud ICT^os* ([*v. Kalb, Wegw. p. 22a*]. *exempla selectissima, cf. V. i. R.*): *spectat ad statum iuris, condicionem, obligationem sim.: fere i. q. decedere, interire, finem habere* (*et de re personave in quantum ex mutatione quadam vel morte desinit ad constituendam vel sustinendam condicionem, obligationem sim. valere, v. l. 62. 69.* *syn.*: aboleri *l. 53.* interire *l. 78.* *opp.*: exstare *l. 73.* in natura esse [*i. adesse*] *l. 74.* inchoare *l. 47.* instaurari *p. 1925, 8.* renovari *l. 61.* valere *l. 56.* vim habere *l. 57*): Ⓐ *loci significantiores*: actio: IAVOL. dig. 47, 2, 72 si furti actum est, commodati actio -itur. VLP. dig. 47, 10, 17, 6 si *quis* ... voluntate iniuriam remisit, ... -i iniuriarum actionem. COD. Theod. 4, 14, 1, 3 *non motae* annis triginta continuis. NOVELL. Theod. 17, 2, 2 penitus. Valent. 27, 5 male inchoatas haberi oportet -ctas. *et al.* crimen *sim.*: VLP. dig. 3, 6, 5 pr. est constitutum turpia lucra heredibus quoque extorqueri, licet crimina -antur. 48, 4, 11 -itur ... crimen mortalitate, nisi forte quis maiestatis reus fuit (*cf.* MACER dig. 49, 13, 1 morte rei [MOD. dig. 49, 14, 9 morte reae crimine -cto; *cf. antea*: -ctā reā]. COD. Iust. 9, 6, 2 *si morte* hoc crimen in persona *rei* ... sit -ctum, accusatio tamen non est abolita). COD. Iust. 9, 9, 26 commissum ante adulterium ... velamento matrimonii non -itur. donatio: VLP. dig. 24, 1, 32, 10 si maritus uxori donatum vult, valeat (-et *v. adn.*) donatio, ... si non vult, -itur. 24, 1, 32, 18 dicemus -ctam donationem an ... admittimus vim habere? ius: VLP. dig. 7, 4, 3, 3 cum ius fruendi morte -atur sicuti si quid aliud, quod (*v. app. cr.*) personae cohaeret. MOD. dig. 20, 6, 9 pr. venditione interposita ius pignoris (COD. Iust. 8, 25, 11, 1 penitus -i; *opp.* renovari). COD. Iust. 7, 39, 4, 1 *ius privatum vel publicum* quod ... quadraginta annorum -ctum est iugi silentio. persona (*cf. l. 38 et l. 51. 53. 59. 84*): VLP. dig. 43, 20, 1, 43 *aqua cotidiana* datur interdum praediis, interdum personis. quod praediis datur, persona -cta non -itur (*seq.* cum personis amittitur). 50, 15, 3, 1 *personis* data immunitas cum persona -itur, rebus numquam -itur. 50, 15, 4, 3 beneficia personis data ... cum persona -antur. *sim.*: MOD. dig. 31, 32, 6 post omnes eos -ctos, qui ex nomine defuncti fuerint eo tempore quo testator moreretur. res (*cf. l. 38*): GAIVS inst. 2, 79 -ctae res, licet vindicari non possint, condici tamen ... possunt. MARCIAN. dig. 20, 6, 8, 1 sicut re corporali -cta, ita et usu fructu -cto pignus hypothecae perit. PAVL. dig. 18, 6, 8 pr. si pendente condicione res -cta fuerit (*opp.* si exstet). COD. Iust. 5, 18, 6, 3 *doli mali exceptio eqs.* locum habent, cum res in natura sunt. si ... -ctae sint, pretium ... considerabitur. *sim.*: VLP. dig. 17, 2, 58 pr. si id, quod quis in societatem contulit, -ctum sit, videndum, an pro socio agere possit. COD. Iust. 4, 21, 5 *debitoris* instrumentis vi ignis -ctis. usus fructus (*cf. et l. 71*): VLP. dig. 7, 4, 5, 2 rei mutatione interire usum fructum placet ...: aedes corruerunt ...: sine dubio -itur. *ibid.* 3 *aream* mutari *aedibus combustis* et usum fructum -i constat. COD. Iust. 3, 33, 14, 1 non potest huius modi usus fructus ... solitis modis -i. 5, 12, 18 mortua conductrice ... -i minime potuit. Ⓑ *loci varii*: IVLIAN. dig. 8, 3, 27 servitus -itur (*opp.* manebit). PAPIN. dig. 36, 2, 26, 2 personā deficiente causa praestandi *alimenta* videtur -cta. VLP.

[*Tietze*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

dig. 15, 2, 1, 3 morte *servi* vel alienatione -itur peculium. 17, 1, 12, 16 -ctum est mandatum finita voluntate. 40, 4, 13 pr. -itur ei (*i. servo*) condicio. 40, 5, 24, 21 fideicommissaria libertas ... neque alienatione neque usucapione -i possit. COD. Theod. 11, 24, 6 pr. *apud eos*, qui sub patrocinio possidere coeperunt, ... patronorum nomen -ctum penitus iudicetur. INTERPR. novell. Valent. 35 p. 150, 171 lis intra tricennium ... non definita ... habeatur -cta. COD. Iust. 8, 25, 9, 1 obligatio semel -cta instaurari non potest. β *corp.: fere i. q. desinere exsistere, non iam exstare*: SEN. epist. 95, 25 purulenta ... iudicas sine noxa in ipsis visceribus -i? PLIN. nat. 9, 76 murenis ... dextera in maxilla septenae maculae ... fulgent, dumtaxat viventibus, pariterque cum anima -untur. 22, 100 -cto omni Cyrenaico *silphio*.

3 *cum respectu mortis (exempla selecta): i. q. mori, vitam amittere (cf. et intransitivum usum singularem formae activae p. 1926, 12)*: a *de hominibus (praecipue de singulis [de multitudine quadam infra l. 59. 77]. de hominum corpore sim. e. g. l. 61. 62. ponitur* manus *pro artifice infra l. 57 [cf. linguam morientem infra l. 70]. distinguitur mors corporis [v. l. 40 sq. 61 sq.] a morte animae [v. l. 32 sqq.]. de statu animi abstinentis se a mundo l. 79 sqq. saepe acced. abl. causae)*: PLAVT. Aul. 93 *minatur Euclio*: si ignis vivet, tu -ere extempulo. CIC. Sest. 49 non solum, si vi interissem, sed etiam si morbo -ctus essem (CVRT. 8, 3, 20 PLIN. nat. 9, 25. *et saepius. cf.* AVG. civ. 3, 17 p. 123, 33 D. 22, 8 p. 576, 27 aegritudine). Cael. 79 hunc iam naturā ipsā occidentem ... maturius -i volnere vestro quam suo fato (CE 425, 1 hic iacet Helpidius fatis -ctus iniquis). Brut. 2 *Hortensius* alienissimo rei publicae tempore -ctus (Cato 85 -i homini suo tempore optabile est. IVV. 10, 263 diverso tempore). Tusc. 1, 54 *primum* principium -ctum nec ipsum ab alio renascetur nec ex se aliud creabit (*opp.* oritur. *syn.* occidit). phil. frg. V 97 si aut -i tranquille volumus ... aut ... ex hac in aliam ... domum ... demigrare *morientes* (*cf.* MELA 2, 18 alii redituras putant animas obeuntium, alii etsi non redeant non -i ..., sed ad beatiora transire). VERG. Aen. 6, 457 *Didonem* -ctam ferroque extrema secutam. PROP. 2, 1, 61 (*opp.* restituit). OV. epist. 8, 121 praemoriar primoque -ar in aevo (met. 3, 470 -or [-giuor *M*]). trist. 3, 7, 50 me ... -cto fama superstes erit (*cf.* LIV. 25, 38, 8 *nolite* tamquam -ctos prosequi *Scipiones*, vivunt vigentque fama rerum gestarum). LIV. 40, 56, 9. PAVL. FEST. p. 19 ibi rex ... bello *est* ... -ctus atque sepultus. SEN. contr. 1, 7, 9 semimortuam hanc partem *hominis torti* ..., quia -i non potest, exure. VAL. MAX. 1, 8 ext. 17 Polystratus et Hippoclides ... eodem die nati ... eodemque momento temporis ultima senectute -cti (SEN. epist. 71, 13 cuncta ... nasci debent, crescere, -i. SIL. 13, 439. *cf.* VAL. MAX. 8, 3, 2 tale ... monstrum [*i. Afrania*]; *opp.* ortum). 4, 6, 1 (*de Admeto*) ne tu -re⟨re⟩, voluntario obitu *coniuge* consumpta *vivere* ... potuisti. 6, 4 ext. 2 maluit ... Socrates (*praedicative*) -i quam *eqs.* 7, 1, 1 *Q. Metellum* leni ... genere mortis ... -ctum (*syn.* defunctum. *cf.* CVRT. 3, 5, 10 ignobili morte. TAC. ann. 1, 5, 2 quaesita. 3, 7, 2 subita. 12, 52, 1 morte fortuita an per venenum [*cf. infra l. 72*]). 9, 13, 1 gloriose ⟨-i⟩ ([*suppl. e Par.*]; *opp.* turpiter servire). *al.* CELS. 3, 1, 4 in acutis morbis ... si ... auxilium non profuit, aeger -itur. SEN. Phoen. 74 *al.* CVRT. 4, 10, 19 *Darei uxor* inter ... filiarum manus conlapsa erat, deinde et -cta (6, 7, 30 conlapsus -itur). 6, 8, 26 quo ... casu -ctus esset (APVL. met. 10, 27 pari casu mortis. AVG. civ. 5, 26 p. 239, 12 D. per insidias ... vel casu). 8, 5, 12 ut ... dimicans ... -retur. *al.* PLIN. nat. 35, 20 -ctus nuper in longa senecta. 35, 145 dolor est manūs *artificis*, cum id (*i. picturam*) ageret, -ctae. *al.* SIL. 13, 549 (*in Orco*) turbae ... in limine lucis ... -ctae. STAT. Theb. 1, 296 *Laium* -ctum nati ... vulnere (AVG. civ. 4, 29 p. 183, 4 D. hostili vulnere. *aliter supra l. 26*). IVV. 13, 206. TAC. Agr. 3, 1 corpora nostra lente augescunt, cito -untur (PRVD. cath. 12, 74 deus ... corpus -i sinit; *opp.* suscitat). ann. 3, 16, 1 nec illum sponte -ctum, verum immisso percussore (*cf.* 6, 25, 1 *Agrippinam* voluntate -ctam *reor*, nisi *eqs.*). *al.* PLIN. epist. 5, 21, 4 in flore primo ... iuvenis -ctus est (IVST. 13, 1, 1). SVET. Tib. 7, 3 qui ... infans (*praedicative*) -ctus est. FRONTO p. 234, 8 N. sive in aeternum -imur. CYPR. mortal. 20 p. 309, 25 *nequaquam* quos vivere aput deum dicimus, ut -ctos et perditos lugeamus. SER. SAMM. 260 cum vox *Hortensii* domino vivente periret et nondum -cti moreretur lingua diserti. PANEG. 2, 30, 3 -ctus aperto ... parricidio. FIRM. math. 7, 2, 3 p. 210, 22 *nocentibus astris* in ipso partu ... *infans* suffocatus -itur. *al.* IVST. 39, 2, 8 regina ... veneno, quod *filio* ... paraverat, -itur ([-it *C*, *v. p. 1926, 12*]. EVTR. 7, 7 Cleopatra ... *aspidis* veneno ... -cta est [*gr. Paean.* ἐδέξατο τοῦ βίου τελευτήν]. *cf. supra l. 50*). AMM. 26, 5, 9 Valente superstite an -cto. CLAVD. DON. Aen. 1, 510 p. 101, 28 vi pelagi ... -ctos. *al.* ORIGO Const. 6, 31 chron. I p. 10, 25 *Gothorum* per Constantinum Caesarem centum prope milia fame et frigore -cta sunt. LEX Visig. 6, 4, 8 si, qui percussus fuerat, statim non -atur. GREG. M. moral. 5, 4 p. 682A *ubi* nec ipse *Christianus* in amore mundum retinet nec rursus a mundi amore retinetur, vicissim sibi utrique -cti sunt (*v. et l. 20 sq.*). CE 679, 1 (*a. 399*) hic iacet -ctus pri⟨mo sub limine vitae⟩ *puer* (1402, 3 crudeli funere natus. 2131, 1. *cf. supra l. 27*). CIL X 663 coniugi crudae aetati -ctae. b *de bestiis, pecudibus*: FEST. p. 161 sua morte -cta omnia funesta sunt (*cf.* CONC. Aurel. p. 64, 8 ab ecclesiae coetibus arceantur ... qui bestiarum morsibus -cta vel ... morbo aut casu suffocata vescuntur). MELA 1, 58 *animalia* ubi morbo aut forte -cta sint, *apud Aegyptios* sepelire ... sollemne sit. PLIN. nat. 8, 186 *feminam bovem Apidi destinatam* eodem die et inveniri ... et -i tradunt. 8, 206 suem oculo amisso putant cito -i (*gr. Arist. hist. anim. 573b, 14* ἀποθνήσκειν). IVV. 6, 8 turbavit nitidos -ctus passer ocellos *Lesbiae*. APVL. Socr. 8, 138 quaedam ... animalia ... aevum suum in igni deversari, cum eo exoriri cumque eo -i. SER. SAMM. 441. PS. APVL. herb. tit. morb. l. 200 ad pulices -endos. LEX Visig. 8, 4, 23 si *per errorem* alicuius animal ... -atur aut occidatur *eqs.*

C *forma* **act.** *sensu* **intransitivo** (*cf. Norberg, Synt. Forsch. 1943, 181; G. Meyer, Zu Liudprand v. Crem., Festschr. K. Schwarber, Basel 1949, 173 sqq.; Löfstedt, Coniect. I 64, Uppsala 1950*): COMM. instr. 1, 30, 9 vixit et -xit (*i. mortuus est, cf. p. 1925, 14 sqq.*). *cf. lect. var.* IVST. 39, 2, 8 *p. 1925, 73.*

part. praes. exstinguēns, -entis. *pro subst. n. fere i. q. materia ignem restinguens, opprimens*: SEN. nat. 2, 55, 2 non ... ignis *demissus in aquam* ... sonum efficit, sed spiritus per -a (*i. aquam*) effugiens. *pro adi. fere i. q. ignem compescens sim.*: VVLG. sap. 19, 19 ignis in aqua valebat super suam virtutem et aqua -is naturae obliviscebatur (*gr.* σβεστικῆς φύσεως).

p. p. p. **exstīnctus, -a, -um** *pro adi.* (*vel saepius pro subst.; e. g. l. 40. 42*). GLOSS. consumptus, deletus, interfectus, mortuus, occisus. -ae ἀποσβεσθεῖσαι. *hic illic vi verbali adhuc pellucente.*

1 *fere i. q. invalidus, imbecillus, debilis, caducus sim. (fere i. q. desperatus l. 38)*: a *de hominibus (eorumque corporis partibus)*: CIC. Sull. 84 non aut ita sunt -i, quos vici, aut ita grati, quos servavi. Mil. 94 senatui ..., quem -um acceperam, equitibus ..., quorum vires erant debiles. MART. 11, 46, 4 (*in imag.*) nec levat -um sollicitata *mentula* caput (*de ipso capite, ore*: PRVD. psych. 59 [*loquitur Pudicitia*] te [*i. Libidinem*] ... potuisse resumptis viribus -i capitis recalescere flatu *eqs.*). IVV. 3, 48 (*in imag.*) tamquam mancus et -ae, corpus non utile, dextrae. b *de rebus*: CIC. dom. 67 iudicare potestis quanta vis illa (*i. Clodii*) fuerit oriens et congregata, cum haec Cn. Pompeium terruerit distracta et -a. epist. 2, 5, 2 ita sunt omnia debilitata ⟨et⟩ iam prope -a (*i. fere desperata, perdita. cf.* 5, 13, 3 quid est enim non ita adfectum ut id non deletum -umque esse fateare?). COMM. instr. 1, 34, 14 (*allegorice*) vitam esse putas, ubi ludi⟨s⟩ aut prospicis ista: sortiris ... -a, aurea quaeris.

2 *i. q. mortuus, defunctus (pro subst. e. g. l. 45. 46. 52. 56. 58. 59)*: a *de homine (de anima l. 63 sqq. c. abl. causae l. 55)*: α *sensu universo*: CATVLL. 64, 400 destitit -os natus lugere parentes (*cf.* CVRT. 8, 11, 12 non -os sed semetipsos deflebant. COMM. instr. 2, 32, 13 -os clamatis). LVCR. 6, 7 *Epicuri* -i (*Marullus*, -a *trad.*) ... ad caelum gloria fertur (*cf.* OV. trist. 4, 10, 85 si ... -is aliquid nisi nomina restant). VERG. Aen. 12, 38 Turno -o (*opp.* incolumi. *sic* CLAVD. DON. Aen. 11, 30 p. 411, 10). OV. am. 2, 18, 38 comes -o Laodamia viro (= trist. 1, 6, 20. *cf.* met. 4, 151 Pont. 3, 1, 109). met. 10, 486 ne violem (*sc. Myrrha*) vivosque superstes mortuaque -os. Pont. 1, 9, 55 qui ... -is quae debet, praestat amicis (*cf.* trist. 3, 3, 81 tu ... -o feralia munera ... dato. STAT. Theb. 12, 779). 1, 9, 56 et nos (*sc. ut exsules*) -is *amicis* adnumerare potest. 3, 6, 35 -os vel aqua vel Marte vel igni nulla potest iterum restituisse dies. *al.* VAL. MAX. 4, 4, 2; *opp.* superstitis. 4, 6, 3 si quis modo -is sensus inest (SEN. Phaedr. 842 pars una vitae mansit -o mihi: sensus malorum. *cf.* CE 1102, 5 si datur -is mentem retinere priorem). *al.* SEN. Tro. 603 *Hector* inter -os iacet. 660 ultor -i patris (DRAC. laud. dei 3, 512 -i coniugis ultrix). PETRON. 111, 8 desiderium -i non posse feminam pati (*sc. mariti mortui*). PLIN. nat. 7, 177 qui videbatur -us (*cf.* HIER. epist. 21, 32 p. 131, 20 quem putabat -um. *al.*). 20, 98 *acetum scillinum* avidius haustum -ae animae momento aliquo speciem *praebet* (PRVD. c. Symm. 1, 90 *Hermes* traditur -as ... in lucem revocasse animas). *al.* CALP. decl. 10 p. 11, 2 pendebat -us (*Pithoeus*, -um *trad.*) filius. *et al.* β *sensu Christiano*: PS. ORIG. tract. 18 p. 199, 1 -i (*sc. corporaliter*) vivimus *in Christo*. AVG. in psalm. 70 serm. 2, 3 p. 893a. med. *infideles* corpore vivunt, sed corde -i sunt. VINCENT. LER. 5, 7, 4 ut per *martyras* ... -os spiritaliter populos *deus* vivificaret. b *de corpore, membris sim.*: OV. Pont. 4, 16, 51 artus (trist. 3, 9, 32). CE 1028, 2 (*saec. I in.*) hunc tibi ... titulum, gratissima coiunx, corporis -i dedicat *maritus* (*sic in inscr.*: CE 545, 2 te ... mersit *fors* in aeternam extin⟨cto corp⟩ore [⟨... pect⟩ore *Rossi*] noctem. *cf.* PRVD. psych. 598 spolia -o de corpore diripit). ANTH. 410, 4 (*loquitur mortuus*) stringis in -um tela (*i. malitias*) cruenta caput. PRVD. psych. 474 -um belli sub sorte cadaver ... patris (GREG. TVR. Franc. 10, 13 p. 420, 13 revixerit).

3 *i. q. caecus (cf. p. 1920, 71)*: STAT. Theb. 10, 698 (*de Tiresia*) senem, cui vultus inanis -ique orbes (11, 172 [*de Oedipode*] *si* -os galeae pater ingerat orbes). AVG. contin. 9, 23 p. 170, 4 contra scripturas christianas oculis clausis vel potius -is ... contenditis *eqs.* (CAES. AREL. serm. 120, 3 p. 480, 17 [*in comparatione*] ut asinus ... pannis oculos ... habet ... clausos, sic luxuriosus quisque sordibus vitae suae -is oculis mentis ... versatur, visu suo vacuus). AVIAN.

[Tietze]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

fab. 22, 15 *invidus* petit -us ut lumine degeret uno. SEDVL. carm. pasch. 3, 145 caecatos clamare viros: fili inclite David, decute nocturnas -is vultibus umbras (*op. pasch. 3, 12 p. 242, 8* ut ... diem ... reformaret).

deriv.: exstinctio, exstinctor, exstinctus (-ūs), exstinguibilis. *compos.*: perexstinguere; coexstinctus, inexstinctus; inexstinguibilis. *Tietze.*

[**ex(s)tipticus,** -a, -um. DIOSC. 1, 15 p. 13, 17 M. *v. s.* stypticus.]

ex(s)tirpātio, -ōnis *f.* *ab* exstirpare. [*e coni. l. 12.*]
i.q. actus eradicandi, exstinguendi (disrarandi l. 13. 46), fere i.q. eradicatio: 1 *proprie*: COLVM. 2, 2, 13 pernities ... est ... filicis frequens -o. 4, 32, 4 quod opus (*sc. harundinetum intercidendi et rarum faciendi, v. l. 9. aliter l. 72*) rustici -em (*Schneider*, stipationem *codd.*) vocant. 2 *translate*: CASSIAN. inst. 5, 11$^{\mathrm{tit.}}$ p. 79, 12 concupiscentias ... non extingui nisi cum omnium -e vitiorum (EVCHER. hom. 8 p. 850^{D} [= PS. EVSEB. GALLIC. hom. p. 663^{A}; *cf.* p. 667^{D}] mentem -e vitiorum mundare). GILD. Brit. chron. III p. 65, 16 in -em usque ad internicionem.

ex(s)tirpātor, -ōris *m.* *ab* exstirpare. *de scriptura* st- *v. l. 24. 25; cf. l. 29.* *qui exstirpat, evellit, fere i.q. eradicator, exstinctor (acced. gen. obi.)*: AVG. in epist. Ioh. 2, 8 p. 1994$^{\mathrm{in.}}$ quam silvam vult exstirpare? amorem mundi. audi -em silvae (in psalm. 95, 5 p. 1231$^{\mathrm{a.med.}}$; *cf. l. 60 sqq.*). BENED. reg. 31$^{\mathrm{med.}}$ cellarius monasterii ... neque avaritiae studeat neque prodigus sit et -r (st- *l. v., cf.* GLOSS. V 414, 45 [*ad l.*] stirpator desertator [*an leg.* dissipator?]) substantiae monasterii.

***exstirpo** (ext-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* stirps. *scribitur* ext-: ACT. ARV. a. 213, 21 *v. p. 1928, 40. et saepe in codd. inferiore aetate forma vulgaris q. e.* stirpare *occurrit (cf. Du Cange s. v.). quam ortam esse ex* estirpare, *cuius prima littera* e *non recte pro prothesi vulgari accepta delenda esse videretur, monet Leumann. nota simplex hoc verbum innovatum significationem q. e. 'stirpitus evellere' a verbo composito usurpare, genuinum autem sensum quendam (velut* stirpescere, *i. 'stirpem fieri') nusquam praebere. traditur* stirpo *pro* exst-: AMBR. Iob 3, 2, 3 p. 250, 23 PS. AVG. hypomn. 4, 5, 7 p. 1643$^{\mathrm{med.}}$ LAVRENT. paen. p. 101^{C}; *v. et l. 70. 72. p. 1928, 25. 48. 62.* NOT. Tir. 79, 71 extirpat (*post* stirps, stirpat). CHAR. gramm. p. 472, 15 B. *inter verba activa coniugationis primae.* GLOSS.^{L} III Abstr. EX 25 -at exterminat. IV Plac. E 52 -ta a radice subversa. GLOSS. II 292, 33 ἐκριζῶ, eradico. *legitur inde a* CIC., FEST., SEN. rhet., SEN. philos. [*it.* sterpare. *francog.* étréper. *M.-L*].

A *proprie: fere i.q. eradicare (praevalente vi aut delendi aut purgandi. seq. praep.:* a: *l. 59. cf. p. 1928, 27. 61.* de: *l. 77. cf. p. 1928, 16.* ex: *cf. p. 1928, 8*): 1 *spectantur res rusticae*: a *fere i.q. cum stirpe vel radice extrahere, radicitus evellere, eruere (fere i.q. exsecare, disrarare l. 58; cf. l. 10. syn.:* evellere: *l. 52.* excīdere: *l. 53. opp.:* caedere: *l. 50.* crescere: *l. 51.* inserere: *l. 53*): PAVL. FEST. p. 105 *raster* plures habet dentes ad -andas herbas in agris (COLVM. 2, 17, 1. 4. 4, 4, 5 et ... gramina. *al.*). CVRT. 7, 5, 34 nemora ... non caedunt modo, sed etiam -ant. 7, 8, 14 ignoras arbores magnas diu crescere, una hora -ari? (COLVM. 2, 2, 11 radicitus [VLP. dig. 47, 7, 7, 2 evellerit vel -verit]. CALP. decl. 26 p. 24, 12 antiquas; *opp.* novas inserant. VLP. dig. 4, 3, 7, 3 excidit vel -vit. *al.*). COLVM. 3, 11, 3 ferro *radices* (PLIN. nat. 19, 107 PALLAD. 4, 7, 1. *in imag.*: CHROMAT. in Matth. 9, 1 p. 349^{C} radicem peccati. *cf.* SEN. dial. 5, 42, 1 purgemus ... mentem et -emus radicitus, quae *eqs.*). 5, 9, 13 suboles ... ex imo stirpe nata ... quotannis -anda est (arb. 5, 4 frigoribus -tae minus recreantur. PALLAD. 12, 7, 14 -andae sunt suboles a radice). 11, 2, 62 felix ... aut carex (*al.*). PLIN. nat. 18, 47 silvae -andae rationem Democritus prodidit (PRVD. ham. 240 cadit immodicis silva -ta procellis. *in imag.* [*v. etiam l. 55. 78*]: AVG. in epist. Ioh. 2, 8 p. 1993$^{\mathrm{fin.}}$; *cf. l. 20.* 2, 9 p. 1994$^{\mathrm{med.}}$ in psalm. 95, 5 p. 1231$^{\mathrm{a.med.}}$ *al.*). PALLAD. 8, 5$^{\mathrm{tit.}}$ de -ando gramine (*v. l. 49*). *al.* b *inde: agrum, vinetum, locum sim. -ando, refodiendo purgare (syn. [cf. l. 56]:* liberare: *l. 74*): COLVM. 3, 3, 11 -anda vinea (*cf.* 4, 22, 8 vinea ... -anda et reserenda. EVCHER. hom. 4 p. 843^{A} [= PS. EVSEB. GALLIC. hom. p. 660^{A}] si aliquis extra vineam ... -et et colat *eqs.*). 3, 13, 6 (*rubrica*) -andum esse agrum (11, 2, 52 silvestris ager. PALLAD. 8, 1 *al.* AMBR. in Luc. 9, 30 p. 449, 16 agricola ... -are [st- *trad.*] agrum solitus. FAVST. REI. serm. 12 p. 272, 14 [= CAES. AREL. serm. 58, 5 p. 247, 12. *cf.* 210, 5 p. 796, 8] stirpatus [*trad.*]). PLIN. nat. 17, 144 harundineto -to ([*sic legas vol. VI 3, 2540, 24*]. *aliter l. 11*). PALLAD. 10, 10, 2 -andus est ... locus hoc tempore et liberandus ... herbis.

2 *respicitur hominum corpus: i.q. oculos, pilos stirpitus evellere*: SEN. contr. 10, 4, 2 huic ⟨eximii oculi sunt⟩ (*add. Thomas*): -entur radicitus. MART. 6, 56, 3 -a ... pilos de corpore toto.

3 *in imag. (cf. l. 55. 61 et infra l. 82) de hominibus: fere i.q. a sedibus suis quasi eradicando removere*: AVG. epist. 137, 16 p. 120, 13 gens ... Iudaeorum a sedibus -ta per mundum ... dispergitur.

B *translate aut saepius de incorp. ita, ut in imag. (v. et l. 78) dici videatur*: 1 *fere i.q. (res incorp.) evellere (syn. p. 1928, 7. 19), tollere (syn. p. 1928, 5), exstinguere ([syn. p. 1928, 12]. cf. syn.:* consumere: *l. 26.* conterere: *l. 15.* eruere: *l. 6.* finire: *l. 26.* proicere: *l. 22. v. et l. 11. 35. opp.:* inserere, evellere: *l. 7. 19. al.* nasci: *l. 5.* seminare: *l. 24*): CIC. Tusc. 4, 43 Peripatetici perturbationes istas quas nos -andas putamus ... naturales esse dicunt. fat. 11 vitia ... -ari ... et funditus tolli (*opp.* nasci. FRONTO p. 59, 14 N. vitium funditus -andum eruendumque. GREG. M. in euang. 36, 11 p. 1272^{D}; *syn.* evulsa. *cf.* ISID. sent. 2, 36, 6 p. 637^{D}; *opp.* inserendae virtutes). Lael. 48 nisi ex eius (*i. sapientis*) animo -tam humanitatem arbitramur. SEN. dial. 3, 19, 2 inimica libertati nomina -at (*v. q. anteced.; ad rem cf. Liv. 6, 20, 14*). epist. 94, 68 virtus, quae mendacia ... -et. APVL. apol. 93 vetera *odia* ... funditus -vi (*syn.* nova ... non servi). LACT. inst. 6, 24, 22 -bit libidines (*syn.* extinguet). EPIST. Constantii Migne 13, 561^{B} omnem ... seditionis materiam -andam. AMM. 26, 10, 6 -tis ... funeribus belli. VVLG. I Macc. 3, 35 ut mitteret ... exercitum ad conterendam et -andam virtutem Israhel (ἐξᾶραι). PRVD. c. Symm. 2, 1040 -amus ... sentos de pectore vepres (*cf.* MVTIAN. Chrysost. hom. 24, 3 p. 389$^{\mathrm{in.}}$ priores [*acc.*] spinas -antes [*nom.*]. *gr. p. 172*$^{\mathrm{a.med.}}$ τὰς πρότερον ἀκάνθας ἐκτίλλοντες). AVG. civ. 7 praef. p. 272, 19 D. pravas ... opiniones ... evellere atque -are. in epist. Ioh. 2, 9 p. 1994$^{\mathrm{med.}}$ haec sunt verba -antia quae dixit: nolite diligere mundum. gen. c. Manich. 2, 20, 30 p. 211$^{\mathrm{fin.}}$ cogitationes ... quae ... nisi -entur et de agro dei proiciantur, suffocant verbum (serm. coll. Morin p. 660, 12). serm. 47, 15, 28 p. 314 germinet quod plantat deus et -etur (exterminetur *l. v.*) quod seminavit haereticus (*sic opp.*: CAES. AREL. serm. 23 p. 99, 5 [st- *l. v.*]. 48, 5 p. 210, 12 -et [st- *l. v.*] superbiam). 163, 6, 6 p. 892 *concupiscentias* consumere ... atque finire et penitus -are. 294, 3, 3 p. 1337 error ... -andus a mentibus (*cf.* GREG. M. moral. 1, 53 p. 552^{B} a cordis aditu *suggestiones diaboli*). *al.* MART. CAP. 1, 84 *Hercules* -andis semper adversitatibus praeparatus. RVSTIC. Conc.^{S} I 4 p. 74, 32 omnia quae particulariter facta sunt (*gr. I 1, 7 p. 74, 21* ἀνατραπῆναι). GREG. TVR. Franc. 4, 35 p. 168, 15 *episcopus* iniquam in omnibus -ans luxuriam. COD. Iust. de cod. confirm. 1 caliginem ... *constitutionum* rectis iudicum definitionibus insidiantem penitus -are. *al.* *audacius cum dativo*: BOETH. cons. 1, 6, 13 W. *perturbationes* movere ... loco hominem possint, convellere (*syn.*) autem sibique totum -are non possint.

2 *fere i.q. perdere, interficere, abolere sim. (syn.:* conterere: *l. 54.* necare: *l. 57.* perdere: *l. 40. 43.* tollere: *l. 50. v. et l. 42. 45. 47*): TERT. scorp. 2 p. 148, 8 *de 'deis aliis'* omnifariam -andis: 'perditione perdetis', inquit *eqs.* ACT. ARV. a. 213, 21 (CIL VI 2086 p. 551) ad hostes -andos. ITALA lev. 17, 4 (Lugd.) -bitur anima illa de populo suo (ἐξολοθρευθήσεται, *Vulg.* peribit. *item ibid.* 17, 9 -bitur homo, *Vulg.* interibit. *al.*). deut. 2, 12 (Lugd.) fili Esau perdiderunt illos et -verunt eos abante faciem suam (ἀπώλεσαν αὐτοὺς καὶ ἐξέτριψαν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου *eqs., Vulg.* quibus expulsis atque deletis). II Macc. 6, 9 (rec. M) nolentes transire ad morem Graecorum -ari iubens (κατασφάζειν, *Vulg.* interficerent). 8, 9 (rec. M) ad -andum (stirp- *B*, ut ... -ret *L; Vulg.* ut ... deleret, *gr.* ἐξᾶραι) universum genus Iudaeae. LACT. inst. 5, 9, 7 scelerum ... testes -are funditus nituntur et tollere. mort. pers. 52, 2 p. 237, 7 bestias malas -are quae divini gregis pascua protriverant. IVST. 18, 3, 19 -to servili germine (*i. servis -tis*) genus urbis ex integro conderetur. AMM. 31, 5, 12 Teutones ... radicitus -ti. HYG. fab. 109, 2 prolem Priami -are vellent. VVLG. Sirach 47, 8 contrivit ... et -vit ... contrarios (ἐξουδένωσεν). COD. Theod. 16, 6, 4 pr. adversarios catholicae fidei -are huius decreti auctoritate prospeximus. DRAC. laud. dei 1, 109 non est omnis manus -anda reorum, solos quippe necat, quos cernit nolle reverti. *al.*

3 *medicamentis adhibitis morbum, vitium, pediculos sim. fere i.q. depellere, removere, delere*: MARCELL. med. 4, 68 potione ... liberatur *quis* a peduculis, ut penitus -entur nec ... renascantur (PS. THEOD. PRISC. add. p. 269, 2 potui sumptum pediculos -at [stirpat *b*]). 10, 63 carcinomata -at. 19, 15 lepras haec compositio potentissime -at. 22, 6 dabis ..., quousque vitium -es. PS. THEOD. PRISC. add. p. 294, 24 picem si ... imponas, ungues scabiosas -as. p. 299, 5 verrucas et clavos. *al.*

deriv.: exstirpatio, exstirpator. *compos.*: inexstirpabilis.

[**exstituit** NOT. Tir. 24, 64 *ante* instituit, **exstitūtum** NOT. Tir. 24, 72 *ante* institutum, *voces fictae?, cf. Heraeus, ALL 12, 1902, 45.*] *K.*

***exsto** (ext-), -titī, -ātūrus, -āre. *ab* ex *et* stare. *de scriptura*: exst-: SENT. Delph. et Antic. (CIL III 567) 10. PLAVT. Trin. 543 (*A*). VERG. Aen. 6, 668 (*F*). FRONTO p. 126, 1 N. *et al.* ext-: INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 634 (*s. I*). ORAT. imp. Hadr. de Matid. (CIL XIV 3579^{a}) 3. CIC. rep. 5, 3. 5, 5. VERG. georg. 3, 370 (*MPRV*). Aen. 6, 668 (*MPR*). LIV. 42, 15, 5. 43, 4, 1. 44, 22, 6. 45, 25, 3 FRONTO p. 20, 9 N. 111, 23. 211, 11. *al. v. et V. i. R. II 724, 11. et al.* est-: PSALT. Cas. 68, 24. *v. et l. 80. p. 1929, 20. 21. 23. 27. al.* ist-: IVVENC. 3, 499 istabat (*Matr. N*; est-, st-, dist-, adst- *cett.*). st- (*sc. per aphaeresin. cf. contra per prothesin* -are *pro* stare: VITA Anton. 11 p. 27, 12 -itit [*i.* stetit, *gr.* ἔστη]. GLOSS. -are stare): VEG. mulom. 2, 145 stat (extat *P*; *cf.* CHIRON 514 -ant). SCHOL. Hor. epist. 1, 4, 2 (*rE*). NOVELL. Valent. 21, 1, 2 (*ΓE*). *v. et l. 80. al.* *in ana-*

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ptyxi (v. De Groot, Anapt. 89): PERS. 1, 57 exitet (E). VLP. dig. 43, 24, 11, 8 exsatat (F). cf. et l. 25. 28. 36. de formis: CHAR. gramm. p. 472, 19 B. inter verba coniug. I^{ae}. de perf. cf. p. 1868, 63 sqq. participii fut. -aturus (v. p. 1868, 66) omnia exempla s. -o invenies, partim huc per se pertinentia, partim referenda ad significationem illam secundariam exsistendi (v. p. 1935, 77; sc. sive confusione quadam alterius verbi c. altero orta sive suppletione). cf. Neue-Wagener^3 III 590. GLOSS.^{L} I Ansil. EX 1199 extas[s]ent (forma antiqua) ext[r]arent. NOT. Tir. 24, 43^a -at. 24, 56 -itit. de notione: HIL. trin. 10, 42 p. 376^B 'transire' ... non loco decedere est, sed omnino non -are. SYNON. Cic. p. 439, 11 B. praevenit ..., praecurrit, -at. GLOSS.^{L} I Ansil. EX 1192 -antem emi⟨n⟩entem. 1200 -at constat. 1202 superest. II Abav. EX 116 superat, eminet, existit. 124 -itit constitit vel expavuit (v. p. 1936, 19). al. II Philox. EX 174 ἀναφαίνονται (al.). 178 περίεστιν. GLOSS. supereminet; -are adhuc esse; permanet (prominet Heraeus). ἐξέχων. ὑπερέχω. al. de usu: transitive: v. p. 1931, 24. legitur inde a PLAVTO, CATONE, VARRONE, RHET. Her., CIC., LVCR. per totam latinitatem.

[variat c.: constare: CIC. inv. 2, 118 VAL. MAX. 6, 5, 7. esse (cf. script. p. 1928, 79): COLVM. 12, 18, 1 est etiam (-et iam S). AMBR. in psalm. 43, 41, 1 p. 291, 24 est (A β, ex- vel estat cett.). v. et l. 33. p. 1934, 49. exire: MANIL. 4, 703. COLVM. 7, 5, 11 exit (M, ex- vel estat cett.). PLIN. nat. 18, 114 PERS. 6, 60 PRVD. perist. 10, 980 CLAVD. 17, 232. v. et l. 37. al. expedire: CYPR. epist. 55, 4 p. 626, 4. exsistere: PLIN. nat. 5, 8. 33, 20 VLP. dig. 14, 4, 5, 17. v. et l. 36. p. 1868, 83. 1869, 7 sq. al. falsa lect. pro astare: MART. CAP. 7, 729 astabat (exst-, est-, st- ll. vv.). corrumpitur in: adstare, distare: v. p. 1928, 80. excitare (cf. formam anaptycticam supra l. 1): BELL. Hisp. 42, 7 CVRT. 7, 3, 11 VICT. VIT. 2, 56. v. et p. 1257, 45. 1936, 52. exspectare: AVG. bon. viduit. 13, 16 p. 322, 18. extentare: OV. trist. 5, 7, 51 (remanent l. v.). exultare: VEG. mulom. 2, 14, 2. instare: CLAVD. 1, 199 CARM. de Sod. 95. e coni.: CIC. Brut. 35 -et (Stangl, esset trad.). SALL. hist. frg. 3, 106 (Dietsch). CVLEX 241 (Heinsius). VITR. 3, 5, 1 s⟨emisse⟩ -antem (Krohn, sextantem trad.; cf. 10, 9, 5). PLIN. nat. 17, 114 -ent (Duker; existent, existant trad. [18, 139; Sillig. COD. Theod. 8, 5, 35, 1; Gothofredus; exsistet, exisset trad.]). VAL. FL. 8, 365 -at (Aldus; errat trad., an recte?). FRONTO p. 7, 1 N. -are (Naber, extra cod.; cf. l. v. PLIN. nat. 5, 13). suppl.: SENT. Delph. et Antic. (CIL III 567) 19 ex⟨stant⟩. loco mutilo: LIV. 43, 4, 1.]

I proprie (vi locali. cf. et p. 1932, 65): i. q. eminere (syn. p. 1930, 4. 7. 18. al.), prominere (syn. l. 64. p. 1930, 64. VITR. 10, 9, 5. opp.: abire: l. 70. latere: p. 1930, 9. mergi: l. 83. p. 1930, 5. al. obrui: l. 55. 80. 84. p. 1930, 10. 11. operiri: l. 83. p. 1930, 5. 9. al. pessum ire: p. 1930, 6). acced.: praep.: ab: l. 68. 72 sqq. p. 1930, 40. 55. 59. 64. de: l. 80 sqq. p. 1930, 53. ex: l. 55. 56 sq. p. 1930, 12. extra: p. 1930, 1. in: c. abl.: l. 71. p. 1930, 3. 46. 49. 1931, 9. c. acc.: p. 1930, 36. 58. inter: p. 1931, 13. al. super (supra): l. 66. 78 sqq. p. 1930, 25. tenus: l. 55. casus: abl.: instr.: l. 59. 61. p. 1930, 7. 11. 15. 72 sqq. al. separ.: l. 63 sqq. 84. p. 1930, 16. 27. al. mensurae: l. 82. p. 1930, 13. 32. acc. mensurae: l. 65. 74. 75. al.

A notione generali: 1 sensu strictiore: de iis, quorum pars altera condita, tecta, mersa est, altera extrorsus porrecta: a de animantibus: CATVLL. 64, 18 nymphas nutricum tenus -antes e gurgite (TAC. ann. 1, 70, 3; opp. obruti). CAES. Gall. 5, 18, 5 milites ... cum capite solo ex aqua -rent (STAT. Theb. 10, 461 volucrum sic turba recentum ... e margine nidi -at hians. v. et l. 55). civ. 1, 62, 2 ut ... pedites in transeundo flumine ... tantummodo umeris ac summo pectore -re⟨nt⟩ (LIV. 22, 6, 6 quoad capitibus umeris⟨que⟩ -are possunt, sese inmergunt). VERG. georg. 3, 370 cervi ... summis vix cornibus -ant (item e nive: VAL. FL. 7, 562 axis [cf. vol. II 1640, 25] ... quem Rhipaeas -antem rursus ad arces nix ... abstulit). CVLEX 241 vix ultimus amni -at Tantalus ([v. supra l. 34]. sic c. abl. separ.: HOR. epod. 5, 35 infossus puer ... cum promineret [syn.] ore, quantum -ant aqua suspensa mento corpora [SIL. 14, 483; opp. subnatat]. SEN. Ag. 540). OV. met. 1, 332 supra ... profundum -antem ... Tritona. 2, 355 inferioribus partibus iam in arborem mutatis -bant tantum ora (14, 67). LIV. 22, 2, 11 quo altius ab aqua -ret Hannibal. VAL. FL. 8, 365 iam ... -at (v. supra l. 37) natans, iamque abiit (opp.). SIL. 14, 415 palmae ... naufragorum luctantum frustra summis in fluctibus -ant.

b de rebus: VARRO rust. 3, 8, 2 aeque latum ac mutulus a pariete -are potest (sic c. praep. ab: LIV. 37, 41, 6 falcatae quadrigae cuspides circa temonem ab iugo decem cubita -antes velut cornua habebant. COLVM. arb. 9, 1. 26, 6 sesquipedem a terra [cf. p. 1930, 12]. al.). 3, 16, 27 in ... aqua iaceant testae ..., ita ut -ent paulum. CIC. leg. 2, 57 eius, qui non sepultus, sed in mare proiectus esset, esse familiam puram, quod os supra terram non -re⟨t⟩ (COLVM. arb. 6, 5. 7, 3. 20, 2. al. cf. 3, 6, 3 malleolum super terram gemmis tribus ... -antibus ... obruendum [4, 4, 2]). LVCR. 4, 397 -antis ... procul medio de gurgite montis (OV. met. 6, 236 -bat nudum de gutture ferrum [9, 128 de pectore]. COLVM. arb. 26, 4 surculi ut sex digitis de arbore -ent. al.). OV. met. 4, 732; opp. operitur. 10, 526. trist. 5, 11, 14 non mersa nec obruta navis ... -at aquis (LIV. 22, 2, 9 VAL. FL. 1, 657). LIV. 21, 8, 10 extremum hastile unde ferrum -bat. VITR. 10, 9, 2 extra frontem ... -antem denticulum (10, 9, 5. ibid.). al. SEN. Thy. 741 pectore receptus ensis in tergo -itit (GELL. 11, 17, 4 arbores ... in alveis [syn. eminerent]). nat. 1 praef. 8 ea parte, qua -at orbis terrarum (antea: opertum mari. COLVM. 12, 29 amphoram mergito ita, ne qua pars -et. 12, 44, 6). 3, 25, 5 si aquae et ... rei ... par pondus erit, nec pessum ibit nec -bit, sed ... natabit ... paene mersa ac nulla eminens parte. 4, 2, 11 cum ... se in agros Nilus ingessit ..., oppida insularum modo -ant (opp. latent, opertae sunt. cf. AVSON. Mos. 36). COLVM. 4, 32, 2 cacumina (opp. obruta sunt. PLIN. nat. 13, 141. cf. 17, 114 terra obrutos calamos, ut cacumine -ent [v. p. 1929, 35]). 5, 11, 7 sesquipedem e terra ([cf. p. 1929, 75]. sic c. praep. e: STAT. Theb. 7, 769 e mediis -antes ossibus hastas avellit). arb. 17, 2. 26, 5 ut duobus digitis insita -ent (PLIN. nat. 17, 112 II digitos). al. PLIN. nat. 17, 167 vitis ... -tura ... duabus gemmis. 24, 171 cribro ... abiecto herbae intus (sc. per foramina) -antes. SIL. 7, 627 -bat ... cadavere ferrum. 9, 618. STAT. Theb. 5, 252 -antes ... reclusis pectoribus capulos. 7, 596 utrimque -antia ... spicula. IVLIAN. dig. 47, 7, 10; syn. emineret. AVIEN. ora 123 inter gurgites -are fucum. AMM. 17, 7, 5 homines lignorum -antium acuminibus fixi pendebant. et al.

2 sensu laxiore: de iis, quae quomodocumque aequum, rectum, leve, planum excedunt vel supra elata sunt: -ant: a animantes (rami arboris: l. 43. sim. in statua: l. 45): α homines: GELL. 19, 13, 3 νάνους ... brevi atque humili corpore homines paulum supra terram -antes. β membra sim. e corpore (techn. in medic., i. q. tumere [syn. l. 43]: l. 33. 38. 40): LVCR. 5, 1034 cornua ... prius vitulo quam frontibus -ent. OV. met. 8, 804 ossa sub incurvis -bant arida lumbis (SIL. 2, 468). PAVL. FEST. p. 78 exta ... quae maxime -ant eminentque. CELS. 8, 1, 20 cubitus inferior ... in summo capite duobus quasi verticibus -antibus in sinum umeri ... se inserit. COLVM. 7, 5, 11 pilus. PERS. 1, 57 cum tibi ... pinguis aqualiculus propenso sesquipede -et. 4, 38 inguinibus ... gurgulio -at (cf. CHIRON 514 -ant ei veretra [VEG. mulom. 2, 145; cf. p. 1928, 83]). SVET. Nero 49, 4 -antibus rigentibusque oculis (PSALT. Cas. 68, 24 -bunt oculi eorum [per versionem incongruam; aliter gr. σκοτισθήτωσαν (cum hebr.) et Vulg. obscurentur]). SOL. 33, 11 in conum plumis -antibus. LACT. opif. 10, 25 pollex duos ... articulos -antes habet. CHIRON 385 superiores eius venae -ant (VEG. mulom. 2, 53, 2 PHYSIOGN. 79 p. 107, 11 CAEL. AVR. acut. 3, 14, 116). VEG. mulom. 2, 14, 2 a radice auriculae ... tumor cum duritia magnus -bit ([v. p. 1929, 32]. in imag.: FAVST. REI. grat. 1, 1 p. 7, 14 Pelagius -antem tumorem inproba elatione manifestat). CAEL. AVR. chron. 3, 4, 52 membranam tumere sive -are. similiter: de ramis vivae arboris: COLVM. 9, 8, 11 -at ramus. PALLAD. 1, 42, 2 surculi ... -antes ... amputentur. de statua sculpta: AVG. civ. 22, 19 p. 598, 11 D. si quid in illa figura ... indecenter -bat nec parilitate partium congruebat.

b res inanimae (fere corp. v. et l. 45. p. 1932, 65): CATVLL. 64, 317 decerpens aequabat ... opus dens, laneaque ... haerebant morsa labellis, quae prius in levi fuerant -antia filo. LVCR. 6, 188 videmus quam sint lata magis quam sursum extructa quid (i. quantum) -ent nubila. OV. met. 12, 235 signis -antibus asper ... crater ([cf. infra l. 73]. de sculpt.: HIL. trin. 8, 46 p. 270^B cum impressa ... gemma cerae speciem ... -antis de se exprimat formae [opp. concavae]. cf. et supra l. 45). LIV. 42, 15, 5 maceri⟨a⟩ erat ... ⟨ad⟩ semitam paulum -antem a fundamento. VITR. 3, 5, 1 columnarum spirae proiecturam ... habeant s⟨emisse⟩ -antem. 7, 1, 4 pavimenta ne habeant lacunas nec -antes tumulos. ibid. COLVM. 2, 10, 6 -antes glaebae. CALP. ecl. 7, 54 retia ... in harenam dentibus -ant. PLIN. nat. 6, 89 aedificia modice ab humo -antia (cf. PAVL. NOL. carm. 28, 13 aulae ... speciosae ... -ant. 28, 199 culmina fuerant vetera et nova nunc -are videntur. sim. de oppidis: CYPR. GALL. gen. 367 Tharsum Citiumque Rodumque -antes portis). STAT. Theb. 5, 371 -antem rostris ... Tritona. ITALA num. 21, 13 (Aug. quaest. hept. 4, 42 p. 351, 11) Arnon ... quod -at a limitibus Amorrhaeorum (ἐξέχον, Vulg. prominet). LACT. inst. 3, 17, 26 hamos aut angulos ..., quia -ant, necesse est posse divelli. al. AVIEN. orb. terr. 331 Blemyes ... circumvincti nervis -antibus artus. PAVL. NOL. carm. 19, 638 inter duas virgas ... virga quasi sceptrum regale superbius -at. 28, 31 areae in exposito praelucens cantharus -at (acced. sensu transl., cf. p. 1931, 27. syn. 33 stant. an ad l. 83 referendum?). SVLP. SEV. dial. 3, 3, 2. audacius de ipsis rebus, e quibus quaedam eminent, tument sim.: OV. met. 2, 854 tauri colla toris -ant (LACT. opif. 10, 21 insignibus toris -antium lacertorum ... robur). 5, 81 altis -antem signis ... cratera (PAVL. PETRIC. Mart. 3, 105 -ant vascula signis. cf. l. 51).

3 vi praep. prorsus debilitata: a fere i. q. alte, in supernis regionibus stare, sc. de sideribus ([aliter p. 1931, 35]. cf. exsistere p. 1870, 23): OV. epist. 13, 103 sive latet Phoebus seu terris altior -at (Pont. 2, 10, 46 polus semper liquidis altior -at aquis). trist. 2, 3, 6 cum ursarum ... ab intacta circulus -et humo. AVIEN. Arat. 858 ne tibi ... inter ... nubes spectabilis -et ara poli (paulo aliter Arat. 414 φανήμεναι). 1238 haec signa ... -antia ... alte laevum umerum et summae sese attollentia palmae cernuntur (opp. 1237 illum vada ... condunt). b i. q. erectum stare (cf. et l. 59 sqq.): LVCAN. 3, 413 simulacra ... deorum arte carent caesisque -ant informia truncis.

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

B *in comparatione humiliorum accedente notione excellentiae, praestantiae (cf. infra l. 69)*: **1** *intransitive*: *-ant*: **a** *homines*: VERG. Aen. 6, 668 *Musaeum* medium ... turba ... habet atque umeris -antem suspicit altis. OV. met. 12, 352 summis -antem Riphea silvis. SEN. epist. 115, 4 *faciem* multum -antem superque mensuram ... elatam. VAL. FL. 8, 143 *inter feminas in litus concurrentes* -at sola parens. STAT. Theb. 6, 755 tantis ferus ossibus -at *Capaneus*. IVV. 10, 37 praetorem curribus altis -antem. PAVL. NOL. carm. 18, 441 *rusticus* mediis in milibus -ans. SIDON. carm. 2, 260 *corporum* forma quidem pediti media est, procera sed -at, si cernas equites. *in imag.*: TERT. cult. fem. 2, 13 l. 10 quid *nos dominus* civitati super montem constitutae comparavit, si non relucemus in tenebris et -amus inter demersos? CLAVD. 1, 199 *Proba* tantum coetibus -at femineis, quantum supereminet ille maritos. **b** *res (fere corp.; incorp. l. 19)*: STAT. Theb. 8, 369 minor ille per alas septimus -at apex (*v. l. 22*). silv. 2, 1, 107 in pratis alte flos improbus -at. ANTH. 417, 7 *monumentum* sternet ... dies, quoque altius -at quodque opus, hoc illud carpet ... magis. *in imag.*: STAT. Theb. 4, 752 Kl. (745 Kohlm.) nec mersus acerbis -at honos. MAXIMIN. c. Ambr. 89 p. 81, 6 *civitas*, quae pro vestro speciali fast⟨u al⟩tissimo pulpita -at. VEN. FORT. carm. 5, 18, 4 succurrendo viris vester (*i. pontificum*) ut -et apex (10, 17, 26. *v. et l. 16*).

2 *transitive, fere i. q. superare*: STAT. silv. 1, 2, 116 quantum Latonia nymphas virgo premit quantumque egomet Nereidas -o (*syn.* emineat).

II *translate*: **A** *sensu strictiore*: **1** *i. q. eminere*: **a** *fere i. q. elucere, apparere, conspicuum esse*: **α** *de rebus incorp. (c. interr. indirecta: l. 40)*: Ⓘ *generaliter*: CATO orig. 2 clarorum hominum ... non minus otii quam negotii r a t i o n e m -are oportere (RHET. Her. 4, 12, 18 cuius rationis ratio non -et. CIC. div. 1, 109 ratio -at artificiosae praesensionis facilis, divinae autem paulo obscurior. Att. 10, 8, 5 dierum. PS. BRVT. Cic. ad Brut. 1, 16, 11 [= 9, 24, 11 Sj.] in quo iudicii ratio -at. FRONTO p. 7, 1 N.). RHET. Her. 1, 14, 24 *deprecantis* multa recte facta -ant. CIC. Arat. 7 huic (*i. signo Trianguli*) spatio ductum simili latus -at utrumque (*cf. seq.*: tertia pars ... praeclara relucet). inv. 1, 29 probabilis erit narratio, si ... causae factorum -bunt (*syn.* apparere). 2, 106 maiorum suorum beneficia, si qua -bunt, proferre. 2, 118. Tull. 34 singillatim in omnibus *rebus* dolum malum -are dico (*opp.* delitiscere). de orat. 1, 72 *artibus* si in dicendo non utimur, tamen apparet atque -at, utrum simus earum rudes an didicerimus ([*v. l. 28*]. *sim. in oratione* [*v. et* eminere *p. 492, 72*]: orat. 202 ita fit, ut non item in oratione ut in versu numerus -et [*syn. 180* appareat]. QVINT. inst. 8, 5, 29; *syn.* lucet oratio). Tusc. 1, 80 similitudo magis apparet in bestiis ..., hominum autem similitudo in corporum figura magis -at. epist. 1, 8, 7 nostrum studium -bit in conveniendis magistratibus. 5, 19, 1 -at ... id, quod mihi ostenderas ..., te studiosiorem ... fore. OV. epist. 15, 4 plus quam vellem iam meus -at amor. SEN. benef. 4, 27, 3 omnia in omnibus vitia sunt, sed non omnia in singulis -ant. PANEG. 2, 37, 2 in speculo f⟨r⟩ontium imago -et (-at *M*) animorum (*cf.* 4, 1, 2 -at in vultu cuiusque hilaritatis publicae decus). HIL. in psalm. 54, 4 p. 149, 23 ubi ... operatio iniquitatis -bit, illic despicitur oratio deprecantis. AVSON. 360 p. 218, 13 P. in praeceptis ⟨Ciceronis⟩ -are severitatem, in epistulis ad Caerelliam subesse petulantiam. CLAVD. DON. Aen. 1, 455 p. 92, 8 omnium artium in ... templo venustas. PRVD. perist. 14, 123 centenus -at fructus. COD. Theod. 8, 5, 35, 1 ut -et evidens causa, quae praescriptum legis excedat (*v. p. 1929, 36*). *al.* Ⓘ *specialiter*: *de promisso, condicione sim., i. q. in eventu verum et ratum apparere; impletum esse* (*cf.* exsistere *p. 1871, 61*): CIC. Rab. Post. 1 si -isset in rege f i d e s (LIV. 10, 34, 14 dictis captivorum fides -itit. 32, 11, 10 ducem promissis ingentibus oneratum, si fides -et. VAL. MAX. 6, 5, 7 ut fides edicti sui -ret. CVRT. 8, 4, 18 promisso fides -itit). GAIVS dig. 45, 1, 141, 8 -ante ... mea c o n d i c i o n e, si Titii quoque condicio -erit (VLP. dig. 32, 11, 11 quasi -ante condicione. PAVL. dig. 29, 2, 80, 3 alterius portionis. *ibid. v. et p. 1936, 7*). **β** *de hominibus (fere i. q. oculis expositum esse)*: PAVL. NOL. carm. 18, 94 nemo oculis hominum ... -at, membra latent positi *sancti*. 19, 557 *praedo mente captus* se ... latere putans -bat in aequore claro.

b *accedente notione praestantiae (quae saepius etiam expressis verbis significatur, e. g. l. 77 sqq. 84 sqq. p. 1932, 3. cf. et l. 2)*: *fere i. q. excellere, praestare, potiorem esse*: **α** *de hominibus*: CIC. de orat. 3, 68 in *Academia recentiore* ... -itit ... celeritate ingenii ... Carneades. Tusc. 5, 105 (*Heraclit. 121*) nemo de nobis unus excellat; sin quis -erit, alio in loco ... sit (*om. gr.*). off. 2, 45 in *belli gloria* ... multi apud maiores nostros -erunt. BELL. Hisp. 42, 7 (*loq. Caesar*) in quo vos victores -batis? SYMM. or. 1, 8 p. 320, 20 cessabat ambitus, quia dignus -bat. PAVL. PETRIC. Mart. 2, 507 sic c e l s i o r -at corde humili *Martinus* (6, 112. *sic c. comparat.* [*v. et l. 84 sqq.*]: 5, 61 hoc dignior -at. VEN. FORT. carm. 7, 14, 9 Mummolenus ... inter concives merito qui clarior -at). DRAC. laud. dei 2, 580 Paulus erat caput -ans grande malorum. **β** *de rebus (fere incorp.; de Nilo p. 1932, 1)*: CIC. Tusc. 5, 86 quaestuosa mercatura, fructuosa aratio dicitur, non si ... semper ... damno ... vacat, sed s i multo maiore ex parte -at in utraque felicitas (*syn.* propendent). OV. ars 3, 338 *Aeneide* nullum ... c l a r i u s -at opus (*c. comparat.* [*v. et p. 1931, 77*]: CLAVD. 17, 232 Nilus ... cunctis amnibus -at utilior). SEN. epist. 84, 13 quaecumque videntur eminere in rebus humanis, quamvis ... comparatione humillimorum -ent. HIL. in Matth. 10, 11 p. 970C nescio, quid in *serpente* ... prudentiae consiliique -et.

2 *i. q. superesse (syn. l. 29. p. 1933, 27), manere (syn. l. 40. 50. 63. 72. 80. alia syn.*: esse: *p. 1933, 49.* existere: *p. 1933, 39.* memoriae proditum esse: *p. 1934, 15. cf. 1933, 66.* relictum esse: *p. 1933, 27. cf. l. 52. p. 1933, 53.* in rerum natura esse: *p. 1933, 34. 55. cf. p. 1933, 39.* superstitem esse: *p. 1933, 22. cf. l. 31. 34.* tradi: *p. 1934, 9. 22. cf. p. 1933, 10.* vigere: *p. 1933, 67.* vivere: *p. 1933, 67. 68. cf. p. 1933, 5.* *opp.*: abire: *p. 1933, 10.* aboleri: *l. 64. p. 1933, 62.* absumi: *p. 1933, 41. al.* consumi: *l. 54. p. 1933, 4. 32. 40.* decedere: *p. 1933, 25.* deficere: *l. 64.* deleri: *l. 80. p. 1933, 54.* demi: *p. 1933, 77.* deminui: *p. 1933, 32.* deperire: *p. 1933, 32. 36.* intercidere: *l. 60. p. 1933, 34. 55.* interire: *l. 32. 69.* mori: *l. 35. p. 1933, 18.* perire: *p. 1933, 41. 79.* sublatum esse: *l. 23. p. 1933, 68.* *iunguntur adv. e. g.*: adhuc: *l. 25. 42. 49. 51. 83. al.* etiam nunc [nunc quoque: *l. 66*]: *l. 58. al.* hodie[que]: *l. 46. 50. 57. 60. 61. al.*): **a** *generaliter*: **α** *in usu vario*: Ⓘ *de hominibus (v. et p. 1933, 6)*: PLAVT. Trin. 543 Surorum, genus quod patientissumumst hominum, nemo -at, qui ibi sex menses vixerit. CIC. prov. 31 nulla gens est, quae non ... ita sublata sit, ut vix -et. Pis. 96 si qui ex tanto exercitu reliqui milites -ant (OV. Pont. 4, 15, 1 si quis adhuc usquam nostri non immemor -at. *cf.* FLOR. epit. 1, 13, 21 reliquias *Gallorum* ... delevit, ne quis -ret ex ea gente). div. 2, 99 *est* permirum ... quemquam -are, qui etiam nunc credat Chaldaeis. VAL. MAX. 5, 3, 4 qui ... Ciceronis casum satis digne deplorare possit, alius Cicero non -at. 9, 6 ext. 1; *syn.* superesset. STAT. Theb. 10, 613 cadat generis quicumque n o v i s s i m u s -at (*al.*). CLAVD. DON. Aen. 2, 675 p. 239, 28; *syn.* remaneat superstes. 11, 255 p. 449, 1 post finem belli si -erint aliqui (*opp.* interire). EPIST. pontif. 611 Schwartz p. 34, 24 Timotheus ... nec se -ante pontificem ... poterat ordinare *Petrum eqs.* (*syn. antea*: se superstite). BOETH. cons. 2, 7, 22 W. cum is, cuius *gloria* ... esse dicitur, non -et omnino (*opp.* moriuntur). CIL VI 22083 ut, usque a d u n u m ex domo eorum qui -erit, possideat *sepulcrum* (*al.*). *et al.* Ⓘ *de rebus*: Ⓐ *corporeis* (vestigia ruinarum: *l. 68.* latitudo moenium: *l. 69*): VARRO rust. 3, 9, 3 quod -at ulcus *ex castratione*, oblinunt. CIC. Verr. II 5, 186 ut nunc nomen modo Africani et vestigia violatae religionis maneant, m o n u m e n t a victoriae fanique ornamenta non -ent (Phil. 9, 3. TAC. Germ. 3, 2 monumenta ... et tumulos quosdam ... in confinio Germaniae Raetiaeque adhuc -are. SVET. Vesp. 1, 3. *al.*). Phil. 1, 13 s e p u l c r u m (LIV. 1, 25, 4 sepulcra -ant, quo quisque loco cecidit. *al.*). LVCR. 1, 1109 *ne terra* abeat per inane ..., temporis ut puncto nil -et r e l i q u i a r u m desertum praeter spatium (FIRM. err. 2, 6 p. 6, 9 funera ..., quorum -ant hodieque reliquiae). OV. met. 13, 569 locus. LIV. 39, 8, 8 ut ne c o r p o r a quidem interdum ad sepulturam -rent (HIL. in Matth. 10, 24 p. 976C quamvis *corpus* ... adhuc in materia sua -et). FEST. p. 213 piscinae publicae hodieque nomen manet, ipsa non -at. VAL. MAX. 2, 5, 6 *templorum* a d h u c unum in Palatio ... -at (PLIN. nat. 36, 95). 4, 4, 9 nisi fundus, quem unum reliquerat, venisset, unde uxor ... dotem reciperet, non -isset. SEN. epist. 91, 10 quemadmodum ... clarissimarum u r b i u m iam fundamenta consumpta sint nec quicquam -et, ex quo appareat illas saltim fuisse (PLIN. nat. 2, 206 busta urbium. SIL. 14, 682 TERT. paenit. 12, 2. *cf.* PLIN. nat. 6, 181 *oppida. al.*). PLIN. nat. 5, 3 ara. 13, 92 -at hodie *mensa* M. Ciceroni ... empta. 16, 237 apud eos -ant ilices tres ... Tiburno ... vetustiores. 21, 4 etiam nunc -ant artificis illius tabellae (*sic de operibus artis*: 33, 154. 34, 140. 35, 17 -ant certe hodieque antiquiores urbe picturae Ardeae. 35, 53; *opp.* intercidere. *al.* POMPON. dig. 1, 2, 2, 43 *statua* hodieque -at pro rostris Augusti. *al.*). 36, 189. *al.* SENT. Delph. et Antic. (CIL III 567) 18 in ... monticulo lapide⟨s⟩ ⟨-ant⟩, quorum ... inscriptio ... manet. HIL. in psalm. 67, 3 p. 278, 14 fumus ..., crassus ... paulatim ita deficit aboleturque, ne -et. *et al.* *adde pellucente vi propria eminendi* (*v. p. 1929, 41*): OV. met. 14, 73 in scopulum, qui nunc quoque saxeus -at, transformata *Scylla*. OPTAT. 3, 2 p. 71, 15 *in monte Sion* post victorias Vespasiani ... vix antiquarum -ant vestigia ruinarum. CLAVD. DON. Aen. 3, 10 p. 262, 22 latitudinem moenium ... sic interisse, ut ex ea nihil -ret. VICT. VIT. 3, 60 ut loca ... populosa habitatoribus extinctis alto nunc silentio parietibus solis -antibus conquiescant. Ⓑ *incorporeis* (*v. et l. 37 sq.*): VARRO Men. 110 ubi maneant epitaphia eorum, quorum in sepulcris nec vola nec v e s t i g i u m -at (CIC. S. Rosc. 62 -ent oportet expressa sceleris vestigia [IVST. 10, 2, 6]. Balb. 13. fat. 33 praeterita ..., quorum nulla signa tamquam vestigia -rent. OV. met. 8, 861 neque ... *fugitivae* vestigia longius -ant. trist. 5, 7, 51 Graecae ... linguae. LIV. 31, 12, 1. SEN. contr. 10 praef. 3 magni neglectique ingeni. SEN. benef. 3, 1, 4. *al.* CVRT. 5, 13, 20 fugae. *al.* PLIN. nat. 2, 194. 30, 12. *al.* IVV. 6, 15. *al. v. et l. 68*). ling. 5, 3 neque omnis impositio verborum -at, quod vetustas quasdam delevit *eqs.* (*syn.* manet). CIC. Cluent. 62 -at m e m o r i a (*v. app. cr.*), sunt tabulae (NEP. Timol. 2, 2 benignitatis. LIV. 26, 13, 16. PLIN. nat. 4, 59 oppidorum [*cf.* 5, 8]. *al.* FRONTIN. aq. 4 fontium memoria cum sanctitate adhuc -at et colitur. SVET. rhet. 25, 7 *professorum*. LABEO dig. 22, 3, 28 operis facti. VLP.

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

dig. 43, 7, 3 pr. *al.*). Vatin. 26 ne quod indicium corrupti iudici -ret (prov. 6. Heges. 1, 25, 3 p. 40, 30 cognitioni. *al.*). Planc. 2 video . . . neminem . . ., cuius non -et in me summum meritum (*cf.* 81 *amicorum officia.* Sen. benef. 1, 12, 2 consumi munus meum nolo: -et, haereat amico meo, convivat). Phil. 1, 38 constantiae meae testimonium. 2, 51 dum genus hominum (*v. p. 1932, 21*), dum populi Romani nomen -bit (orat. 22). 14, 38 ut -et ad memoriam posteritatis . . . scelus . . . hostium militumque . . . virtus. ad Brut. 1, 15, 9 (= 9, 23, 9 Sj.) monimenta odii publici sempiterna. Tib. 2, 1, 2 ritus ut a prisco traditus -at avo. Epiced. Drusi 238 auctor abit operis, sed tamen -at opus (*cf. p. 1934, 40*). Liv. 38, 59, 9 in domo, quam sumptus non exhauserint, -are debuisse novae fortunae cumulum. *et al.*

β in usu ICTorum sim. (*fere technice*): Ⓘ *de hominibus* (*cf. et l. 38*): Edict. praet. Cic. Quinct. 60 cui heres non -bit (Inscr. Afr. Cagnat-M.-Ch. 634 [*s. I*] bona civium . . . interfectorum, quorum heredes non -bant [Svet. Tit. 8, 4]. Gaivs inst. 2, 58. *al.* Vlp. dig. 16, 3, 1, 14 si . . . neque heres neque bonorum possessor neque successor eius -ret. *al.* Sedvl. carm. pasch. 4, 290 *Lazarus* ipse sibi moriens et postumus -at et heres. *et saepe*). Gaivs inst. 2, 120 an etiamsi frater aut patruus -ent, potiores scriptis heredibus habeantur (3,16 defuncti nullus frater [*syn.* sint]. *al.*). 3, 7 cum filius filiave et ex altero filio nepotes neptesve -ant (Cod. Theod. 6, 4, 17 pr. quando . . . superstites viderentur esse filiae, masculorum natura minime -ante. *al.*). 3, 8 ex . . . filiis nepotes (Inst. Iust. 3, 1, 16. *v. l. 22*). Pavl. dig. 40, 5, 25 si heres . . . decesserit (*opp.*), emptor autem -et. Cod. Theod. 3, 8, 3 -antibus ex priore matrimonio liberis (*al.* Cod. Iust. 6, 59, 11 pr.; *syn.* supersint, fuerit relictus. *al.*). *al.* Ⓘⓘ *de rebus*: Ⓐ *corp.*: Cvrt. 10, 2, 5 bona . . ., quae -rent, restituere damnatis. Proc. dig. 50, 16, 125 utrum aere alieno deducto (*opp.*) an -ante? Ivlian. dig. 24, 1, 37 si mulier dolo fecerit, ne res -ret sibi a marito donata (Gaivs dig. 4, 3, 28 si . . . mortuo te ea res -itit. Scaev. dig. 24, 3, 50. Vlp. dig. 5, 3, 20, 21; *opp.* deperditae, deminutae sunt. 24, 1, 5, 18; *opp.* consumpta sit [Cod. Iust. 8, 17, 12, 5 dissipatae vel consumptae. *al.*]. 25, 2, 17, 2; *syn.* in rerum natura esse. *al.* Pavl. sent. 5, 7, 4; *opp.* intercidit. *al.*). 24, 1, 39 pecunia (Maecian. dig. 35, 2, 30, 4 *pecunia, vinum, argentum* si . . . deperierunt vel deteriora sunt facta, . . . eorum, quae -bunt, . . . portio debebitur. *al. cf.* Venvl. dig. 42, 8, 8 nummi [*al.*]). Scaev. dig. 32, 37, 3 *mancipia et praedia* (Cod. Iust. 6, 46, 6, 2; *syn.* existat. *al.*). Vlp. dig. 13, 1, 8 pr.; *syn.* esse in rebus humanis. 13, 7, 22, 2 fructus (*opp.* consumpti. Cod. Iust. 9, 32, 4, 2 [*a. 242*]; *opp.* absumptos. *al.*). *al.* Novell. Iust. app. 8; *opp.* perierunt. *et al.*
Ⓑ *incorp.*: Cod. Theod. 9, 24, 2 quamvis legis prioris -et auctoritas. Novell. Valent. 21, 1, 2 si . . . nullum defuncti posterius -bit arbitrium.

b *peculiariter: de scriptis vel eiusmodi rebus, quae litteris aut voce propagantur, fere i. q. memoriae traditum esse, praesto esse*: *α personaliter*: *-ant*: Ⓘ *scripta, litterae, orationes sim.* (litura: *l. 77. audacius* auctor *pro libro: l. 79*): Cic. inv. 1, 70 litterae (leg. agr. 2, 88 -ant litterae . . . publicae, sunt [*syn.*] senatus consulta. Flacc. 34. Gell. 1, 12, 10 antiquiores. *al.*). 2, 134 scriptum (Brut. 36 is, cuius nulla -ant scripta, Demades. 69 orat. 175. *al. cf.* de orat. 2, 8 cum . . . non multum, quod quidem -ret, . . . scripti reliquisset). Verr. II 1, 115 *testamentum*, quod tum non -ret (Vlp. dig. 38, 4, 1, 3; *opp.* deleta. *al. cf.* Ivlian. dig. 30, 84, 7 si tabulae -bunt [*opp.* in rerum natura non fuerint, interciderint]. Vlp. dig. 37, 11, 1, 3 semel . . . -isse tabulas mortuo testatore desideratur, tametsi -are desierint. *al.*). Font. 38 -ant orationes (39 Brut. 82. 94. 160. Cato 16 Appi. off. 2, 51. Liv. 38, 54, 11 *Catonis* [39, 42, 6. 45, 25, 3 ipsius oratio scripta -at Originum quinto libro inclusa. *al.*]. Ascon. Corn. p. 50, 9 Plin. nat. 11, 187. 35, 26 Qvint. inst. 10, 7, 30 Tac. ann. 2, 63, 3. Fronto p. 20, 9 N. mea oratio -bit M. Caesaris manu scripta. p. 111, 23; *opp.* abolere. *et saepe. cf.* Cic. Brut. 127 Svet. Tib. 28). leg. agr. 2, 41 auctoritatem senatus (*cf.* har. resp. 16 consulta [epist. 1, 7, 4. 5, 2, 4]. *al.*). dom. 137 litterarum -are monumentum (off. 3, 4. Cael. Cic. epist. 8, 3, 3 aliquod ex tam multis tuis monumentis -are, quod nostrae amicitiae memoriam posteris . . . prodat. Liv. 39, 40, 7; *syn.* vivit . . . vigetque. *v. et l. 84. al.*). Brut. 62. 75 carmina (Ov. trist. 1, 7, 23; *syn.* vivant, *opp.* sunt penitus sublata. Plin. nat. 28, 29 Apvl. apol. 10. *cf.* Don. vita Verg. l. 142 Br. versus [*al.*]. *saepe*). rep. 5, 3 *leges* (Fest. p. 189 Plin. nat. 36, 4. *al. v. p. 1934, 7*). off. 2, 48 epistolae (*al.*). *al.* Ov. Pont. 4, 9, 101 decreta (Plin. nat. 18, 114 Svet. Aug. 1. *al. cf.* Plin. nat. 34, 139 edictum [*al.*]. Call. dig. 22, 5, 3, 2 rescriptum [*al.*]). Liv. 9, 5, 4 nomina (*al.*). Sen. contr. 1 praef. 11 commentarii (*al.*). 10 praef. 3 libelli (*al. cf.* Tac. dial. 39, 5 libri [Svet. Aug. 85, 2. *al.*]. Plin. nat. 25, 6 volumina. *al.*). Sent. Delph. et Antic. (CIL III 567) 10 ex instrumentis, quae -bant (Cod. Iust. 10, 3, 3; *a. 239*). Svet. Claud. 16, 1 litura . . . -et (*seq.* dempsisset). Flor. epit. 4, 2, 37 vox (*al.*). Novell. Valent. 1, 3, 2; *opp.* perisse. *et saepe.* scriptor, auctor *pro libro ponitur*: Liv. 8, 40, 5 nec quisquam aequalis temporibus illis scriptor -at, quo satis certo auctore stetur. Tert. spect. 5 p. 6, 21 -ant auctores multi, qui . . . commentarios ediderunt.

Ⓘⓘ *res* in litteris, apud auctores *sim.*: Cic. inv. 1, 39 quia eorum monumenta certa in litteris -ent (Verr. II 5, 148 Varro rust. 2, 11, 10 ut scriptum in publico Ardeae in litteris -at. Gell. 10, 8, 2. *cf.* Cic. Tusc. 1, 38 quod litteris -et, Pherecydes . . . dixit *eqs.*). Cic. de orat. 3, 5 id quod in auctoritatibus perscriptis -at. div. 1, 51 quod -at in annalibus. Liv. 29, 37, 7 ut . . . in publicis tabulis monumenta -rent (*cf.* Amm. 16, 12, 70 -ant . . . principis dicta in tabulariis publicis condita). Sen. epist. 108, 31 hodieque id -at in auguralibus libris (Pompon. dig. 1, 2, 2, 2 *leges* conscriptae -ant in libro. Prvd. c. Symm. 2, 337). Plin. nat. 37, 6 gemmarum claritas -at apud auctores (*syn.* tradatur). Svet. Aug. 94, 6 ut scriptum apud C. Drusum -at (*sic acced. p. p. p., v. et l. 1. cf.* Vlp. dig. 21, 1, 8 -at haec quaestio apud Ofilium relata). Tert. nat. 2, 12, 26 p. 119, 8 apud litteras vestras. adv. Hermog. 24 p. 152, 14 in scriptura. Hil. in psalm. 64, 3 p. 235, 7 non . . . in authenticis. *et al.*

β impersonaliter: *nota pendere*: *acc. c. inf.*: Cic. Brut. 57 quem . . . -et et de quo sit memoriae proditum (*syn.*) eloquentem fuisse . . ., primus est . . . Cethegus. Plin. nat. 7, 48 -at in monimentis . . . medicorum . . . uno abortu duodecim puerperia egesta. *et al.* *interrog. obl.* (*cf. et infra l. 83*): Cic. Phil. 9, 7 ad posteritatis memoriam pertinere arbitror -are, quod fuerit . . . iudicium senatus. Tert. orat. 1 p. 180, 21 nec -at, in quae verba docuerit Iohannes adorare. *enuntiatum per* quod: Gell. 3, 15tit. -are in litteris perque hominum memorias traditum, quod repente multis mortem attulit gaudium. Pavl. dig. 7, 1, 4 -at, quod vel praesens vel ex die dari potest *usus fructus*.

B *sensu laxiore*: **1** *i. q. manifestum (re ipsa praesente) esse, inveniri, vel sensu prorsus debilitato i. q. esse* (*c. abl. fere i. q. constare: l. 74. p. 1935, 59. pro verbo auxiliari e. g. l. 81. 83. p. 1935, 3. cf. Löfstedt, Glotta 3, 1912, 182; Rossberg, ALL 4, 1887, 48*):
a *universe*: *α adhibentur quaevis formae verbales* (*praeter p. praes.* [*cf. p. 1935, 15*]): Ⓘ *absolute*: Ⓐ *de hominibus*: Lvcr. 3, 929 nec quisquam expergitus -at, . . . quem semel est vitai pausa secuta. Prop. 2, 30, 31 nemo -at, qui vicerit alitis (*i. Amoris*) arma (Svet. Tib. 75, 2. *cf.* Liv. 8, 23, 16 nec quemquam mortalium -are, qui . . . dicat. Plin. nat. 10, 186 neque -at, qui murem hieme . . . effoderit. Drac. laud. dei 2, 741 solus . . . dominus, dominum qui non habet, -at). Liv. 1, 18, 2 auctorem doctrinae . . ., quia non -at alius, . . . Pythagoram edunt. Stat. Theb. 12, 571 quae . . . -at ubique gens arsura rogis. Novell. Iust. 35 pr. ut innumerabiles . . . adiutores -rent (*syn.* esse). Ⓑ *de rebus* (*fere incorp.*): Varro ling. 6, 78 qui quid amministrat, cuius opus non -at, quod sub sensu⟨m⟩ veniat . . ., magis agere quam facere putatur (Cic. rep. 5, 5. Att. 2, 4, 3 curabo, ut huius peregrinationis aliquod tibi opus -et [2, 6, 1. *cf.* 2, 7, 1. 15, 13, 6]). Cic. de orat. 1, 48 dicendi virtus, nisi ei, qui dicet, et ea, quae dicet, percepta sunt, -are non potest. nat. deor. 1, 101 deorum non modo beneficium nullum -are, sed ne factum quidem omnino (Svet. Tit. 10, 1. *cf.* Fronto p. 235, 7 N. nullum perfidum facinus meum -isse. *al.*). 3, 85 si in *re publica* . . . nec recte factis praemia -ent ulla nec supplicia peccatis. Ov. Ib. 3 nulla . . . -at littera *eqs. al.* Cels. 8, 22, 1 contrarium . . . signum -at (est. at *l. v.*). Tert. bapt. 11, 4 p. 210, 23 nec -at alius *baptismus* nisi postea Christi. Vindic. med. 24 p. 222, 20 ut . . . hoc fiat, causa . . . -at, quod *eqs.* (*v. p. 1935, 54. et al.*). Sidon. epist. 9, 7, 4 non -at ad praesens vivi hominis oratio, quam peritia tua non . . . transgredi queat. Drac. laud. dei 2, 376 per *deum* . . . valet omne, quod -at (*syn. 2, 742* omnia quae sunt). *et al.*

Ⓘⓘ *c. praedicativo* (*aut alio additamento definiente. dat. possess.: l. 58. 77. 83. al. v. et p. 1936, 17*): Ⓐ *de hominibus* (*urbe tamquam persona l. 62*): Ov. Pont. 4, 14, 44 -at adhuc nemo saucius ore meo. Pers. 6, 60 mihi . . . Manius . . . prope maior avunculus -at (*v. p. 1929, 23*). Clavd. Don. Aen. 1, 350 p. 76, 31 neque -bat aliquis gnarus facti. Clavd. 15, 290 an quisquam nobis devinctior -at? Cypr. Gall. iud. 662 cunctis . . . ignavior -em (*ad Vulg. iud. 16, 7* infirmus ero). Sidon. carm. 2, 33 *Constantinopolis* plus pretiosa, quod -as imperii genetrix. Pavl. Petric. Mart. 6, 221 *socius* durior hoste -et. Drac. laud. dei 2, 706 placidissimus -as. 3, 252 *profanus lector* ne incredulus -et. Orest. 67 vivis an effigies et imago volatilis -as? 324 uxor . . . licet -et pulcra pudica. *al.* Boeth. cons. 3 carm. 6, 8 nullus *vestrum* degener -at. Ennod. carm. 2, 123, 4. Ven. Fort. carm. 6, 8, 39 alloquitur comitem, qui Papulus -at. 10, 11, 28 si quis . . . -at egens. Evgipp. Sev. 3, 2 p. 16, 1 cur . . . cupiditati te praebes ancillam et -as avaritiae mancipium? *et al.* Ⓑ *de rebus*: *corp.*: Lvcr. 1, 601 id (*i.* ἄτομον) nimirum sine partibus -at (*cf.* 1, 625 quae nullis iam praedita partibus -ent). 3, 97 animum . . . esse (*syn.*) hominis partem nilo minus ac manus et pes atque oculi partes animantis totius -ant (5, 477). 3, 194 *mel* non tam levibus -at corporibus *quam aqua* (*v. supra l. 27*). 4, 893 aer . . . semper mobilis -at. 6, 500 aquam quaecumque in nubibus -at. Pompon. dig. 1, 2, 2, 42 *antiquorum* scripta non talia -ant, ut ea omnes appetant. Ivvenc. 3, 499 iuvenis, cui rura domusque et gaza -bat (*v. p. 1928, 80*). Ambr. in psalm. 43, 41, 1 p. 291, 24 *triticum* -at paleis concretum atque permixtum (*v. p. 1929, 21*). Ven. Fort. carm. 10, 9, 66 sint . . . vineta in collibus . . ., altera pars plani fertilis -at agri. Coripp. Iust. 3, 378 monstra . . ., quae variis -ant conflata metallis (*v. supra l. 27*). *incorp.*: Lvcr. 1, 587 quid quaeque queant per foedera naturai . . . sancitum . . . -at (*v. l. 18. 27*). 2, 256 unde haec animantibus -at, unde est (*syn.*) haec . . . ⟨potes⟩tas? 2, 455. 3, 243 qua *natura* neque

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

mobilius quicquam neque tenuius -at. 3, 977. 4, 956. 5, 903 genus omne, visceris in terris quodcumque et sanguinis -et. 6, 494 per ... spiracula mundi exitus introitusque elementis redditus -at (*v. p. 1934, 27*). 6, 535 quae ratio terrai motibus -et (*v. p. 1934, 55*). *al.* CIC. leg. 3, 34 graviora iudicia ... -ant vocis (voces *trad.*) quam tabellae. OV. fast. 5, 445 quae nominis -et origo, me fugit. GELL. 4, 9, 9 *illa* quorum laus in modo -at. HIL. in Matth. 12, 17 p. 989C quidquid contumeliae -erit in Christo, id omne -bit in deo. PAVL. NOL. carm. 26, 67 si fortior -et ... affectus. MART. CAP. 1, 24 vs. quo Tonantis -et compar propositum *eqs.* RVSTIC. Conc.S I 4 p. 133, 19 *vox*, quae sufficiens -at ... corrumpere dogmata. CONC.S II 3, 1 p. 147, 3 quid ... -at ambiguum? (*gr. II 1, 1 p. 162, 1* ἐστί, *syn. II 2, 1 p. 62, 33* est). DRAC. Romul. 10, 65 licet immemor -et religionis amor. CASSIOD. var. 2, 17 p. 56, 12 munificentiam nostram nulli volumus -are damnosam. *et al.*

β part. praes. in usu suppletivo vice formarum in verbo 'esse' deficientium (*cf. etiam s. b* [*e. g. infra l. 54. 55. 63. 74*]): ① *de hominibus* (anima *l. 20.* Christo *l. 18*): ITALA Hebr. 3, 2 (Mutian. Chrysost. hom. 5, 2 p. 273init.) Christum fidelem -antem (ὄντα, *Vulg.* qui fidelis est. *cf. p. 1875, 46*). MAR. MERC. Conc.S I 5 p. 65, 5 hanc ... meam -antem cur eripitis animam? CASSIOD. Clem. Alex. adumbr. p. 83, 11 Iudas ..., frater filiorum Ioseph, -ans valde religiosus. *al.* MVTIAN. Chrysost. hom. 8, 1 p. 292med. Iudaeorum sacerdotes ..., tamquam non -antes sacerdotes, sed insilientes (*gr. p. 68extr.* ὄντας). CORIPP. Iust. 1, 136 cum ... regeres ... palatia patris, par -ans curis, solo diademate dispar. *et al.* ② *de rebus: corp.:* SCHOL. Iuv. 6, 401 adhuc -antibus mamillis siccis. PAVL. NOL. carm. 19, 544 *praedonem* non -ante catena ... arcanis retinebat *sancti* dextera vinclis. *incorp.:* MVTIAN. Chrysost. hom. 5, 4 p. 276med. non -ante neque utilitate aliqua neque necessitate (*gr. p. 52init.* οὔσης). 9, 5 p. 304p. med. somnia adveniente die redarguuntur nihil -antia (*gr. p. 82med.* ὄντα). COD. Iust. de cod. confirm. 5 -antibus diebus festis.

b *peculiariter:* *α in iure et rebus forensibus:* ① *de hominibus* (*saepius c. praedicativo*): CIC. Planc. 57 eiusmodi *rumor*, ut non -et auctor, qui audierit (LIV. 44, 22, 6 QVINT. inst. 7, 2, 52. *al.*). HOR. sat. 1, 5, 55 Sarmenti domina -at (*sc. servili condicione utitur. cf.* LIV. 3, 10, 1 reliqua vendita, quibus domini non -ere. 10, 20, 16. POMPON. dig. 47, 2, 77, 1 si rei subreptae dominus nemo -ret nec -turus esset. COD. Theod. 13, 11, 15). OV. fast. 4, 69 testes Laestrygones -ant (CLAVD. DON. Aen. 9, 205 p. 214, 29 quoniam nullus testis -bat. *al.*). TRYPH. dig. 26, 2, 27 pr. si patruus -et legitimus tutor futurus (VLP. dig. 9, 4, 21, 5 si tutor vel curator -ent). VLP. dig. 3, 3, 38 si decem milia petantur et -ant duo defensores parati in quina defendere. 38, 1, 29 *filius* etsi heres non -at (*al. cf. p. 1933, 15*). *al.* LACT. mort. pers. 40, 3 nec ... quisquam accusator -bat. COD. Iust. 2, 7, 23, 4 (*a. 506*) liberis ex huiusmodi coniugio iam -antibus vel necdum procreatis (*al.*). *et al.* ② *de rebus: corp.:* ALF. dig. 35, 1, 27 quoniam ... id *monumentum* nusquam -ret. PAVL. dig. 19, 1, 4, 1 ubi modus *agri* minor invenitur, non potest aestimari bonitas loci, qui non -at. *incorp.:* VLP. dig. 16, 3, 1, 4 cum ... -ante necessitate deponat. TERT. nat. 1, 3, 2 p. 62, 9 nullum criminis nomen -at, nisi nominis crimen est. SYMM. rel. 16, 1 p. 292, 4 non -ante sententia. *al.* COD. Theod. 12, 1, 86 nullius dubietatis -et ambiguum. 15, 1, 30 (= Iust. 8, 11, 9, 1) ut ... imperialis -et auctoritas. NOVELL. Maior. 6, 8 non iustis causis exheredationis -antibus (CASSIOD. var. 5, 12, 2 p. 150, 4. *al.*). CASSIOD. var. 2, 11, 3 p. 52, 17 quae nullis culpis -antibus reliquit maritum.

β in sermone philos. et eccl.: ① *de deo* (*hominibus: v. l. 67. 69. cf. p. 1936, 57*): TERT. carn. 9 l. 19 *Christum* non alias ... hominem existimatum quam -antem humana (*A*; ex h. tantum *T*, *Kroymann*; ex h. *rell.*) substantia corporis (*v. p. 1934, 27*). MAR. VICTORIN. ad Iust. 11 p. 1006A quod omnipotens est ... invisibil⟨e⟩ -ans. AVX. Maximin. c. Ambr. 42 p. 73, 22 *Christum* solum esse ... perfectum in singularitate -antem. 51 p. 74, 25 uno ... deo ingenito -ante et uno domino unigenito deo subsistente. VICT. VIT. 2, 56 et patrem in sua proprietatis persona subsistere (*syn.*) et filium nihilominus in propria -are persona ... fateamur. MVTIAN. Chrysost. hom. 4, 2 p. 264p. init. *Christus* non nos nihil -antes despexit (*gr. p. 38extr.* ὄντας). CORIPP. Iust. 4, 303 *Christus* una in naturis -ans persona duabus. DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 17 p. 372B parvum mundum esse hominem de ipsis -antem universalibus elementis (*gr. p. 177D* συνεστηκότα). ② *de rebus incorp.:* CIC. div. 1, 71 (= 2, 107) *Cratippus*: sine oculis non potest -are officium et munus oculorum (*ibid.*). LVCR. 1, 525 nec plenum naviter -at nec porro vacuum. HIL. syn. 37 p. 509A natura filii nisi ex nativitate non -at. CONC.S I 5 p. 258, 27 divisione ... non -ante unitas numquam intellegitur (*gr. I 1, 6 p. 117, 11* οὔσης. *syn. I 5 p. 147, 37* nisi sit ... divisio).

2 *c. notione motus* (*cf. p. 1929, 6*): *fere i. q. exsistere, fieri* (*oriri p. 1936, 4; evenire p. 1936, 7*): **a** *de hominibus* (*deis p. 1936, 1*): OV. ars 2, 637 quid tuti superest, cum nominis -at adulter? IVV. 13, 150 minor -at sacrilegus. VLP. dig. 2, 12, 2 cui an heres -turus sit incertum est (29, 2, 6, 6 per eum quis existere necessarius non potest, qui ipse non esset -turus. *al. cf.* 40, 5, 30, 14 successorem [VEN. FORT. carm. 10, 11, 17 *Martino* successor ... modo rite Gregorius -ans]. *al. cf. p. 1868, 66 et 1871, 16 sq.*). DRAC. Romul. 5, 90 audacia ... pauperis horretur, ne clam temerarius -et. ACT. Archel. 7, 1 p. 9, 19 *Manes* duos colit deos innatos ex semet ipsis -antes (α τοφυεῖς). **b** *de rebus:* COLVM. 5, 9, 16 sic velut inita arbor fecundo semine fertilior -at. VAL. FL. 5, 252 luco arma ... sonent, vox et tua (*i. Martis*) noctibus -et (*v. p. 1935, 78. cf.* PRVD. perist. 10, 980 echo ... -at inde [*i. ex ore, cui lingua exsecta est*], non oratio [*v. p. 1929, 23*]. *cf. p. 1870, 60*). VLP. dig. 12, 6, 18 *condicio* omnimodo -tura est (*syn.* impleatur. 46, 2, 9, 1. *v. et p. 1931, 64. cf. p. 1871, 63*). HIL. in psalm. 51, 7 p. 101, 24 linguae ... officium est, ut ... -et ... per eam ex confuso erumpentis spiritus sono dissonans ad rerum intellegentiam sermo. MART. CAP. 1, 33 vs. *Iuppiter* conubium ... sanciens ..., quo prolis -ent lege supera nuptiae. BOETH. cons. 5, 6, 24 W. cum -turum quid esse cognoscit *deus*, quod idem exsistendi necessitate carere non nesciat (*v. p. 1871, 72*). in top. Cic. 2 p. 301, 40 ut, si unum eorum quolibet -erit modo, alterum quoque vel -isse vel -are vel -turum (-iturum *ed. Orelli falso*) esse videatur (*syn. l. 42* exsistendo). VEN. FORT. carm. 3, 17, 4 *episcopus* diligit omnes, unde magis populis unicus -at amor.

III *in versione vocis graecae q. e.* ἐξεστηκέναι (*cf.* ecstasis): *i. q. sui non compotem esse, pavere, stupere* (GLOSS.L II Abav. EX 124a *v. p. 1929, 14*): ITALA IV Esdr. 13, 11 et vidi et -iti (steti *A²*). Marc. 2, 28 (add. cod. a) exierunt detinere eum, dicebant enim quia -itit mente (*gr. 3, 21* ἐξέστη, *Vulg.* in furorem versus est). PS. MATTH. euang. 12, 4 cum ... omnis populus -ret stupore.

part. praes. **ex(s)tāns,** -antis *pro adi.* (*subst. infra l. 46*). *legitur inde a* VARRONE. *compar.* -ior *inde a* STATIO; *superl. deest.* [*ll. vv.: v. l. 42. 52.*]

A *proprie:* **1** *in corpore animantium, i. q. prominens:* VARRO rust. 2, 7, 5 pullus ... scapulis latis, spina ... non -i. PORPH. Hor. sat. 1, 3, 48 scauri ... -es talos habent. AMM. 31, 14, 7 *Valens erat* incurvis cruribus -eque mediocriter ventre. AMBR. hex. 6, 9, 62 p. 252, 15 aures -iores sunt. SORAN. p. 37, 10 *in recens nato* partes corporis ita formare, ut, quae concava esse debent, premantur, ... quae -ia, adducantur. CAEL. AVR. acut. 2, 3, 18 guttur prominens atque -s. 2, 10, 77. 2, 27, 144 thorax ... -ior fiet. chron. 1, 5, 154 oculos atque venas in vultu -iores habeat *aeger* (CASS. FEL. 71 p. 171, 5 -ior). 3, 4, 50 -s durities sive scirrhosis (*cf.* 3, 4, 51). 3, 8, 106. 5, 1, 3 vertebri duratae partes -iores fiant. diaet. pass. 146 *maculae* -iores et solidae efficiuntur. *sim.:* CASS. FEL. 63 p. 155, 18 cum pulsu -i et inani (*syn. Cael. Aur. acut. 2, 1, 8* magno). **2** *in natura rerum, i. q. altus:* STAT. Theb. 9, 455 *fluvius* super ripas utroque -ior ibat agger. AVIEN. orb. terr. 1379 ima iugi -is vestigia (*cf.* VEN. FORT. carm. 10, 9, 19 inde per -es [extentos *BL*] colles et concava vallis ... labimur).

B *translate:* *fere i. q. insignitus* (GLOSS.L II Abav. EX 115 -ia[e] egregia[e]): SVET. vita Lucani p. 51, 6 neque verbis adversus principem neque factis -bus (excitantibus *Jahn*) post haec temperavit.

n. pro subst.: **A** *proprie:* *plur., i. q. eae partes, quae in corpore animantium prominent:* PLIN. nat. 35, 127 *pictor* bovem atri coloris fecit ... magna ... arte in aequo -ia ostendente (*syn.* eminentia). LACT. opif. 5, 2 *deus e corpore* quattuor fecit -ia, bina posterius ..., bina ... collo proxima.

B *translate:* *i. quod in re (in vita) est:* **1** *universe:* MART. CAP. 7, 731 *monas* est accidens cuilibet -ium (excitantium *M*) primo. CASSIOD. var. 4, 51, 1 p. 138, 5 et apte disponere *domus aedificandas* et -ia competenter ornare. *nota:* *i. q. tempus praesens* (*opp.* instans [*i. fut.*], raptum [*i. praet.*]): MART. CAP. 9, 894 *oraculum* trini cursus praesagia pollicetur, hoc est -is, instantis et rapti. **2** *apud ECCL.:* *i. q.* τὸ ὄν (*cf.* existens *p. 1876, 7*): **a** *usu vario:* HIL. syn. 40 p. 513A ut *filio dei* ... -s origo sit *eqs. ibid. iterum.* DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 1 p. 349A divina ... potentia ... -ium naturis inserta *eqs.* (*gr. p. 128C* τῶν ὄντων). **b** *in dogmate Arriano* (*cf. p. 1876, 19 sqq. et conspectum apud Canon. Turner I 2, 1 p. 323 n. 50*): HIL. c. Const. 23 p. 599A dicunt de non -bus esse filium dei (syn. 35 p. 507C. *cf.* 38 p. 510A de nullis -bus. trin. 6, 13 p. 167A; *syn.* ex nihilo. *et saepe*). PS. PHOEBAD. fid. 2 p. 35C ἐξ οὐκ ὄντων est, id est ex nullis -bus (CONC.S I 2 p. 36, 1; *syn. I 3 vers. Tur. p. 121, 8* existentibus. VICT. VIT. 2, 57. *et saepe*).

deriv.: exstantia. *Hiltbrunner.*

[**ex(s)tomacātur** *v. s.* stomachor.]

exstrangulo, -āre. *ab* ex *et* strangulare. *fere i. q. suffocare:* PHILIPP. in Iob 30 (*vs. 18*) p. 716A in necem meam omnes undique me velut -antes circumdederunt et ut me praefocarent *eqs.* (*in imag.; seq.* laqueis ... me cinxerant).

[**ex(s)trictio,** -ōnis *f.* ORIBAS. syn. 5, 53, 6 La p. 91, 15 ventris -em. *v. s.* strictio.]

ex(s)tringo, -strīnxī, -ere. *ab* ex *et* stringere. *adhibetur pro* stringere (*i. tangere*), *sc. prothesi auctum:* LEX Sal. 20tit. 20, 1 (strinxerit, de-, in- *ll. vv.*). *ibid. iterum.* *v. s.* stringere.

fere i. q. constringere, compedire (*cum vi praepositionis auctiva? [v. Kinnirey, Vocab. of Greg. M. dial., diss. Washington 1935, p. 121, quae censet verbum a Greg. M. innovatum esse collato verbo q. e.* extremere *l. l. p. 32]. an pro* stringere? [*cf. l. 76*]): GREG. M. dial. 4, 55 p. 313, 15 M. teterrimos spiritus, qui ... Valentini pedes quadam ligatura -trinxerant (-cx- *A*, -tincx- *M*; contrinxerant *l. v.*).

exstructē *v. s.* exstruo. *K.*
[*K.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

*exstrūctio (ext-), -ōnis *f.* *ab* exstruere. *de scriptura: in tit.*: exst-: CIL XIV 98, 3 (*a. 139*). INSCR. RevA. VI 10, 1937 p. 407 n. 246 (*aet. imp. M. Aur.*). CIL VIII 14372, 10. ext-: CIL III 1212, 7. *in codd. utraque script. occurrit,* ext- *e. g.* VLP. dig. 30, 41, 4 (*F¹*). *de notione*: GLOSS. κατασκευὴ οἰκοδομῆς. *legitur inde a* CIC., VITR.

I *i. q. actio exstruendi, fere i. q. aedificatio* ([*syn. l. 26. 37*]. *spectatur potius -is* genus *vel* modus *e. g. l. 13. 20. sensu coartato de imagine qua rationes construendi aedificii futuri delineantur l. 29. syn.*: elevatio *l. 27.* instauratio *l. 22* [*opp. l. 42*]. refectio *l. 22*):

A *aedificiorum, urbis*: CIC. nat. deor. 2, 150 -es ... tectorum. VITR. 7, 1, 4 cum *pavimenta* ... exstructa fuerint et fastigia sua -e[m] habuerint, ita fricentur *eqs.* TRAIAN. Plin. epist. 10, 71 area ... ad -em balinei uti (COD. Iust. 8, 10, 5 [*a. 290*] solidam balneorum -em ... aggressus est. *cf.* CIL XIV 98, 3 [*a. 139*] *thermarum*). SVET. Cal. 37, 2 in -bus praetoriorum atque villarum. INSCR. RevA. VI 10, 1937 p. 407 n. 246 (*aet. imp. Marc. Aur.*) curam agente ... -is ... murorum praeside provinciae. VAL. dig. 50, 8, 6 omnium operum -i (VLP. dig. 39, 1, 5, 12 impediri operis necessarii urgentem -em. DICT. 1, 2 preciosa ... -e. CIL VIII 14372, 10 ob ... magnam ... operis septizodi ... -em. *al.*). VLP. dig. 30, 41, 4 ad -em domus Seianae (PANEG. 8, 21, 2 -e veterum domorum [*syn.* refectione, instauratione]. COD. Theod. 7, 8, 5 pr. [= Iust. 12, 40, 2 pr.]. *al.*). PAVL. dig. 20, 1, 29, 2 sumptus in -e erogatos (*cf.* COD. Theod. 15, 1, 24 [= Iust. 8, 11, 8] pecunia ad -em ... decreta. *al.*). 24, 1, 14 aedificii. 35, 2, 1, 19 monumenti (*syn.* aedificationem). TERT. praescr. 42 l. 10 (*cf. Kroymann ad l.*) -es iacentium ruinarum (*syn. l. 4* elevationem). PS. ALEX. c. Dind. coll. p. 184, 11 pyramidum. CET. FAV. 1 p. 288 orthographia est laterum et altitudinis -o (*cf. l. 9*). HIER. in Is. 49, 14 p. 471ᴮ cisternarum. VVLG. Ezech. 17, 17 in -e vallorum. PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 3, 3 p. 710 a. med. ferramentorum copia quae usus -is (*sc. castrorum*) poposcerit (*gr. 3, 78* δόμησιν). 7, 10 p. 819 in. opus ... admirabile tam -is genere quam magnitudinis (*gr. 6, 267* κατασκευῆς). 7, 21 p. 831 p. med. -e itemque magnificentia munerum templum clarius reddidere (*gr. 7, 45* τῇ κατασκευῇ). CONSVLT. Zacch. 1, 17 p. 20, 21 cum ... in -e sceleris (*i. turris Babylonicae*) perseveraret audacia (*cf.* SACR. Leon. p. 320 superbae ... turris -o [*syn.* aedificationi]. *al. v. l. 60*). LEO M. serm. 48, 1 p. 298ᶜ (*alleg.*) viva ... rationabilisque materies ad -em templi huius (*sc. dei*) assumitur. PROSP. in psalm. 146, 2 p. 417ᶜ -o Ierusalem, quae aedificatur ut civitas, pace consurgit (*in alleg. de ecclesia*: in psalm. 126, 1 p. 372ᴬ). COD. Iust. 8, 11, 7 (*a. 384*) ad portus et aquae ductus et murorum instaurationem sive -em. CIL III 1212, 7 ad extruction(em) aëtomae.

B *aliarum rerum*: **1** *corp.*: DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 3 p. 351ᶜ tanti huius orbis -o (*syn.* formatio. *gr. p. 133ᶜ* κτίσις). **2** *incorp.*: TERT. adv. Marc. 4, 25 p. 505, 7 probamus -em potius legis et prophetarum inveniri in Christo quam destructionem (*v. p. 1941, 8 sqq.*).

II *i. q. res exstructa*: **A** *de aedificiis* (*syn.* aedificatio *l. 57.* fabrica *l. 58*): CIC. Phil. 14, 34 *pro patria mortuos* contectos publicis operibus ... eaque -e quae sit ... ara Virtutis. TERT. spect. 2 p. 2, 12 ipsae -es locorum. HIL. in Matth. 25, 1 p. 1053ᴬ magnificentia ei (*i. Christo*) -is (*i. templi*) ostenditur (*ibid. antea: Itala Matth. 24, 1* structuram, *οἰκοδομάς, Vulg.* aedificationes templi). SERV. auct. georg. 2, 361 domos, in quibus -es singulae tabulata dicuntur. COD. Theod. 13, 6, 7, 1 (= Iust. 11, 3, 2, 3) -o, cuius est ardua difficilisque molitio. PROSP. sent. 107 terrena aedificatio a terra incipit, caelestis -o a superno crescit exordio (*antea*: fundamentum fabricae spiritalis in summo est). PS. PROSP. vocat. gent. 2, 14 p. 699ᴮ molem immodicae -is ([instr- *l. v.*]. *i. turris Babyl., cf. supra l. 36*). CASSIOD. Ios. antiq. 15, 14 p. 452 in. neque in -bus mihi magis quam vobis omnibus festinavi tutelam impendere (*gr. 15, 383* κατασκευάσμασιν).

B *de variis rebus*: **1** *quae in struem congeruntur*: **a** *de acervis*: FEST. p. 310 struices antiqui dicebant -es omnium rerum. SERV. auct. Aen. 3, 22 -o lignorum rogus *dici solet.* **b** *de mulierum crinibus in altum compositis* (*cf. Stat. silv. 1, 2, 114* suggestum ... comae): TERT. uxor. 2, 3 l. 25 *mulier* exhibebit formam, -em, munditias saeculares. *cf. p. 1938, 51.* **2** *quae exstruendo creatae sunt*: TERT. resurr. 5 p. 31, 14 *hominis* futtile ... illud corpusculum ... etsi angelorum fuisset operatio ..., etsi ignei alicuius -o ... angeli *eqs.* adv. Hermog. 40 p. 169, 25 nisi si qui putat in hac -e mundi dispositae *materiae* ... informem ... materiam respondere.

exstrūctor (ext-), -ōris *m.* *ab* exstruere. *scribitur* extr-: CE 791, 1. *is qui aedificat, fere i. q. aedificator*: HIER. in Is. 66, 1 p. 652ᶜ Salomon -r templi (CE 791, 1). ACT. Archel. p. 39, 19 *deum murum* adseris extruxisse, ut homines solent -es (*syn. ibid. p. 38, 30* instructorem).

deriv.: exstructorius.

exstrūctōrius, (-a), -um. *ab* exstructor. *fere i. q. aedificatorius*: TERT. carn. 17 l. 34 verbum -um (*codd. praeter T*: stru-) vitae (*syn.* aedificatorium). *Oellacher †.*

*exstruo (ext-), -strūxī, -strūctum, -ere. *ab* ex *et* struere. SERV. auct. Aen. 4, 267 -is a struice. *de scriptura*: exstr- *et* extr- *promiscue in codd.* (*e. g.* FRONTO p. 199, 14 N. extr- *bis.* p. 200, 3 exstr-). *in inscr.*: EX · STRVCTVM: CIL XII 4388, 4. exstr-: LEX arae urb. (CIL VI 30837b; *a. 84—96*) 14. FAST. mag. Ost. a. 127 (Inscr. It. XIII 1 p. 205) l. 19. CIL VIII 20834, 4 (*a. 167?*). INSCR. RevA. IV 12, 1908 p. 444 n. 162 (*s. IIᵉˣ.*). *al. v. et l. 10.* extr-: CE 1034, 2 (*s. I*). EPIST. imp. Vesp. ad Sabor. (CIL II 1423; *a. 78*) 9. CE 1523, 10 (*s. II*). CIL XIV 2795, 7 (*a. 140*). FAST. mag. Ost. a. 152 (Inscr. It. XIII 1 p. 207) l. 16. CIL XIV 376, 26 (*aet. imp. M. Aur.*). INSCR. RevA. IV 12, 1908 p. 332 n. 44 (*aet. imp. Sev. Alex.*). CE 252, 1 (*ante a. 235*). INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 530 (*a. 261*). CIL III 22, 8 (*a. 288*). *et saepe. v. et l. 12 bis.* exstrucx-: ORAT. imp. Hadr. ad exerc. (CIL VIII 2532; *a. 128*) B b 4 CIL IX 5649, 4. *cf.* CIL VII 1039 (*a. 219/222*) extrucxit. extruxs-: CIL VI 814, 9 (*a. fere 70*). CHAR. gramm. p. 477, 5 B. *inter verba coni. tertiae.* *de notione* (*v. et p. 1939, 13*): AGROEC. gramm. VII 117, 11 -ere est in altum struere (ISID. diff. app. 122 p. 1325ᶜ in altum proficere. *al.*). SYNON. Cic. p. 440, 5 B. effecit. ... consummavit. peremit. -xit. GLOSS.ᴸ III Abol. EX 115 -is moliris. 123 -imus sternimus ([ext- *A*]; aedificamus *add. v*). *de usu* (*cf. p. 1941, 13*): *p. p. p. pro subst. v. p. 1941, 19. in fig. etym. p. 1939, 80. in lusu verb. p. 1941, 10. legitur inde a* PLAVTO, CATONE, LVCIL., COM. pall. inc., RHET. Her., CIC.; *ap.* LVCR. *septies libro sexto.*

[*ex emend.*: HIRT. Gall. 8, 41, 2 aggerem -ere (*Kübler*; (in)struere *trad.*). *variat c.* (in)struere (*cf. l. 84 sqq.*): *e. g.* PLIN. epist. 10, 96, 1 ignorantiam instruere (*recte*). AVG. civ. 17, 8 p. 224, 21D. *v. et l. 23. p. 1939, 29.* *falso trad.*: CAES. civ. 3, 54, 2 (*pro*: obstructis, *l. v.*). VITR. 2, 8, 3 (*v. p. 1944, 75*). 3, 5, 9 (exuta *Lorenzen*). TERT. resurr. 51 p. 105, 3 (*pro* extrusit; *sic*: pall. 4, 4). *v. et l. 46. p. 1939, 32.*]

i. q. struendo, sternendo, acervando accumulare, erigere:

I *in universum*: **A** *strictius*: **1** *c. obi. quod 'afficitur'* (*sic p. 1940, 76*), *fere i. q. congerere, conicere alqd. in acervum sim.*:

a *res naturales*: LVCR. 6, 186 densis ... nubibus et simul alte -ctis aliis alias super (6, 247. 268. *cf.* 6, 188 lata magis quam sursum -cta ... nubila. 6, 964 nives). CAES. Gall. 3, 29, 1 omnem ... materiam ... pro vallo ad utrumque latus -bat. VERG. georg. 1, 283 ter pater -ctos disiecit fulmine montes (OV. fast. 5, 39 -ere hi montes ad sidera summa parabant. VAL. FL. 2, 20 versos -xit in aethera montes. SIL. 9, 308 Iupiter -ctis vidit ... montibus ire ... gigantas). HOR. epod. 2, 43 uxor ... sacrum vetustis -at lignis focum ([*i. ligna circa f.*]. *in acervando rogo*: LIV. 28, 22, 6 ligna circa -unt. *cf.* LVCAN. 2, 158 robora busti -it. 7, 806 nemus -e Pindi, erige congestas ... silvas. *v. et l. 67 sqq.*). COLVM. 2, 18, 2 foenum ... in metas -i (*cf.* 6, 3, 1 stramenta ... praecisa in acervum -i).

b *toros -endo, sternendo parare sim.* (*de homine per hypall. l. 48*): VERG. Aen. 3, 224 -imus ... toros dapibusque epulamur (11, 66. MART. 4, 8, 6 imperat -ctos [excelsos *l. v.*] frangere nona *hora* toros. HIER. epist. 38, 4, 2. *v. et p. 1939, 8. al.*). SVLP. SEV. epist. 1, 10 lectum ei plurimo stramine -erunt. *nota* (*v. l. 44*): VERG. Aen. 9, 326 *Rhamnes* tapetibus altis -ctus (*cf.* SERV. auct. 9, 322). STAT. Theb. 2, 91 fuderat Assyriis -cta tapetibus alto membra toro.

c *de capitis ornamento, de crinibus in altum accumulatis*: FEST. p. 355 capitis ornamentum quod fiat vitta purpurea innexa crinibus et -ctum in altitudinem. PRVD. psych. 184 turritum tortis caput accumularat in altum crinibus, -ctos augeret ut addita cirros congeries.

d *res incorporeas*: **α** *divitias*: COM. pall. inc. 55 cur rem dilapidas, quam miser -xit labor. HOR. carm. 2, 3, 19 -ctis in altum divitiis potietur heres ([PORPH. *ad l.* quas tu in altum -eris ac per hoc magnas amplasque feceris. SCHOL. Hor. *ad l.* compositis. *cf. falsam versus explicationem p. 1940, 80 allatam*]. PETRON. 84, 2 qui solas -ere divitias curant). **β** *verba fere i. q. construere, componere*: RHET. Her. 4, 32, 44 *in traiectionibus* oportet verba sicuti ad poeticum quendam -ere numerum.

2 *c. obi. quod 'efficitur'*: *i. q. acervum sim. efficere* (*cf. p. 1939, 40*): CIC. Sest. 77 caedem ... tantam, tantos acervos corporum -ctos (OV. met. 5, 88 -ctos morientum ... acervos [= HOMER. 402]). fin. 3, 76 illum a Cyro -ctum rogum (OV. am. 3, 9, 6. *al.* LIV. 25, 17, 4 VAL. MAX. 6, 8, 7 SIL. 13, 278. *al. cf.* LVCR. 6, 1283 aliena rogorum ... -cta. BELL. Hisp. 33, 3 pyram sibi -xit [OV. fast. 2, 534. CE 1034, 2; *s. I.* IVST. 1, 3, 5. *al.*]. STAT. Theb. 12, 54 ardent ... viscera gentis molibus -ctis. *al. v. et l. 40 sqq.*). CAES. Gall. 6, 17, 4 -ctos cumulos (*Ald.*, tum- *trad.*) *spoliorum.* AETNA 374 magnis -cta ruinis congeries (*i. lapidum*). QVINT. inst. 7, 3, 31 tumulo quem -erant (TAC. ann. 1, 62, 1 primum -endo tumulo caespitem Caesar posuit. SVET. Aug. 12 publice -cto. SPART. Hadr. 14, 4 CIL IX 5925, 9. *al.*). *al.*

B *laxius*: **1** *res varias aliquo loco -endo collocare*: *fere i. q. spectandum alqd. ponere, exponere* (*fere i. q. disponere l. 81*): PLAVT. Pseud. 162 tu argentum eluito, idem -ito (*cf.* VITR. 8, 6, 11 -ctas ... vasorum argenteorum mensas; *aliter p. 1939, 3*). FEST. p. 351 stipam, qua[m] amphorae cum -untur, firmari solent. COLVM. 12, 45, 3 similiter doliis -untur ollae. *fere i. q. ponere, erigere*: SEN. contr. 1, 3, 3 in cuius (*i. sacerdotis incestae sc. deiciendae*) poenam saxum -endum est.

2 -ere *transit in not. verbi q. e.* instruere: **a** *mensam abun-* [K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

danter cibis onerare, instruere, inde convivium, dapes, cenam sim. exornare: PLAVT. Men. 101 ipsus escae maximae ceriales cenas dat, ita mensas -it, tantas struices concinnat patinarias (LVCIL. 443 -cta[m] . . . cum accumbimus mensa. CIC. Pis. 67 -cta mensa non conchyliis aut piscibus, sed multa carne subrancida. Tusc. 5, 62 mensae conquisitissimis epulis -bantur. Cato 44 *senectus* caret epulis -ctisque mensis. TIB. 2, 5, 99 sibi quisque dapes et festas -et [-at *A*] alte caespitibus mensas caespitibusque torum. OV. met. 11, 120 mensas posuere ministri -ctas dapibus. SIL. 11, 271 regifice -ctis celebrant convivia mensis. *aliter p. 1938, 79*). HOR. sat. 2, 6, 105 multa . . . de magna superessent fercula cena quae . . . -ctis inerant . . . canistris. SEN. contr. 9, 2, 6 magnifico apparatu -itur convivium. **b** *alqd. aliqua re ornare, instruere* (*aciem militibus l. 18. cf.* NON. p. 105, 22 exornare, ornare, ut -ere, instruere. *syn.* expolire *l. 23*): SEN. Oed. 305 aras . . . dono turis Eoi -e. LVCAN. 8, 819 *Pompei nomen* solitum . . . legi super alta deorum culmina et -ctos spoliis hostilibus arcus. MART. 5, 42, 6 mercibus -ctas . . . rates (*aliter p. 1940, 53*). FRONTIN. strat. 2, 3, 1 dextro cornu, quod validissimis militibus -erat (*cf. 2, 3, 2* fortissimis . . . in dextro cornu conlocatis). MIN. FEL. 22, 5 Diana . . . multis . . . uberibus -cta. TERT. cult. fem. 2, 13 l. 37 prodite vos . . . medicamentis et ornamentis -ctae prophetarum et apostolorum. ARNOB. nat. 2, 69 p. 103, 26 medicina philosophia musica ceteraeque omnes artes, quibus vita est -cta et expolita. CLAVD. carm. min. 25, 103 floribus -itur currus. *al.* **c** *fere i. q. instruere, parare* (*med.-pass. l. 25. acced.* ad *fin. l. 26. 29*): TERT. anim. 5, 1 p. 304, 8 fortasse an -entur magis ad auferendam animae corpulentiam, si *eqs.* resurr. 48 p. 99, 10 per haec *verba* cui nos rei credendae videtur -ere *Paulus*? BENED. reg. 1 p. 19, 10 qui didicerunt contra diabolum . . . docti pugnare et bene -cti (instructi *l. v.*) . . . ad . . . pugnam . . . sola manu . . . pugnare sufficiunt.

3 (*transl.*) *fere i. q. alqd. in altum efferre, exaltare, augere* (*opp.* summittere *l. 32. i. q. alqd. amplificare, exaggerare l. 36*): SEN. nat. 3 praef. 9 deus -it (exaltat *l. v., cf. p. 1157, 69*) alia *regna*, alia submittit (*cf. interpretationem quae tamen versui Verg. non convenit*: CLAVD. DON. Aen. 4, 235 p. 385, 12 quid fovet *Aeneas* aemulam *gentem*? quid -it inimicam *gentem*?). GELL. 13, 25, 12 hoc ornatus genus in crimine uno vocibus multis atque saevis -endo . . . Cato . . . in orationibus suis celebravit.

II *speciatim: fere i. q. aedificare, construere aut quomodocumque aut in altum struere, erigere, educere*: **A** *praevalente notione efficiendi* (*cf. et p. 1938, 64*): **1** *de aedificiis et quibusvis aedificationibus*: **a** *proprie*: CATO agr. 18, 6 in iis tignis parietes -ito (CAES. civ. 2, 9, 3. 2, 9, 6 lateribus. VITR. 3, 4, 1 supra . . . terram parietes -antur sub columnas. *al.* FEST. p. 301 OPTAT. 1, 2 p. 4, 6. PASS. Thom. p. 134, 23; *opp.* corruunt. CIL III 6846, 2 ab imo. *al.*). CIC. dom. 101 ⟨aedem⟩ (SEN. contr. 2, 1, 11 PLIN. epist. 9, 39, 3. CIL XIII 1567, 4 aedem a fundamento usque consummationem -erunt. *al.*). 124 -it villam in Tusculano (SALL. [?] rep. 1, 8, 1 domum aut villam -ere. VAL. MAX. 8, 1 damn. 7. SEN. epist. 51, 11 villas in regione Baiana. 86, 4 villam -ctam lapide quadrato. *al.*). Mil. 74 aedificium -ere in alieno *fundo* (LEX arae urb. [CIL VI 30837 b; *a. 84—96*] 14 ne cui liceat intra hos terminos aedificium -ere. *al.*). Phil. 14, 33 (*in imag.*) *militibus* immortale monumentum suis paene manibus senatus populusque Romanus -erit (VAL. MAX. 4, 8 ext. 2 publicis usibus apta monumenta. OCTAVIA 196 PLIN. epist. 9, 19, 6 CE 1523, 10. *al. cf.* CIL IX 5649, 4 *coniugi bene merenti* a fundamentis memoriam -cxit). leg. 2, 68 -i . . . vetat *Plato* sepulcrum altius quam *eqs.* (HOR. sat. 2, 5, 105. *al. cf.* PLIN. epist. 6, 10, 5 conditoria). *al.* LVCR. 6, 561 supera terram quae sunt -cta domorum (*cf.* COLVM. 4, 3, 1 domos. SOL. 28, 1 salibus domus -unt. *v. l. 48. al.*). CAES. Gall. 2, 30, 3 aggere -cto (HIRT. Gall. 8, 41, 5. *cf.* CAES. Gall. 7, 72, 4 aggerem ac vallum XII pedum -xit [BELL. Alex. 2, 4 erat . . . quadrato -ctus saxo]. *al.*). civ. 2, 9, 8 sex tabulata -erunt (*sc. turris. cf.* 3, 54, 1 turres. 3, 112, 1 SALL. Iug. 23, 1. *al.* PAVL. FEST. p. 88 missile, quo utuntur ex falis, id est ex locis -ctis, dimicantes). BELL. Alex. 19, 4 qua exitus navibus erat fornice -cto. NEP. Them. 6, 5 cum satis altitudo muri -cta videretur (VITR. 2, 8, 17 altitudines -ctae. *cf.* LIV. 39, 37, 2 muri. 42, 63, 4 pro diruto muro novum . . . saxis -bant. PLIN. nat. 29, 9 muris patriae moenibusque. CIL VIII 20834, 3 [*s. II*]. *al.*). VERG. Aen. 4, 267 urbem (PAVL. FEST. p. 117 OCTAVIA 421 PANEG. 3, 9, 2. *al. cf.* EPIST. imp. Vesp. ad Sabor. [CIL II 1423; *a. 78*] 9 permitto vobis oppidum . . . in planum -ere [SOL. 1, 61. 3, 3. 40, 18. *al.*]. SOL. 27, 8 Clypeam civitatem Siculi -unt [HIER. epist. 18A, 2, 4. *al. in imag. de re publica instituenda*: CIC. rep. 2, 21]). HOR. sat. 1, 5, 98. TIB. 2, 1, 24 ex virgis . . . casas. LIV. 8, 14, 12 suggestum in foro -ctum (COLVM. 9, 7, 1 suggestus lapideus . . . in tres pedes altitudinis . . . -ctus). LIV. perioch. 20 p. 25, 10 circum Flaminium (PLIN. nat. 36, 102 SVET. Cal. 54, 1 Dom. 5. *al. cf.* LIV. perioch. 48 p. 57, 5 theatrum. SVET. Aug. 29, 5. TERT. adv. Hermog. 31 p. 160, 5 theatrum et circum. INSCR. RevA. IV 12, 1908 p. 444 n. 162 [*s. II ex.*] theatro propria pecunia -cto. *al.*). VITR. 3, 4, 1 -atur . . . structurā totum solum quam solidissimā (*cf.* 3, 4, 2 -ctis . . . fundamentis ad libramentum). 7, 1, 4 pavimenta (*antea*: struantur). *al.* VELL. 2, 81, 3 templum (VAL. MAX. 4, 5 pr. SEN. frg. 123 templa . . . congestis in altitudinem saxis -enda. *al.* INSCR. RevA. IV 12, 1908 p. 332 n. 44 [*aet. imp. Alex. Sev.*] templum a solo -erunt. INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 530 [*a. 261*]. *al. cf.* PLIN. nat. 36, 84 Soli sacrum [PRVD. cath. 5, 140 sacrario]. *al.* TAC. ann. 4, 37, 1 delubrum [*al.*]). *al.* COLVM. 5, 1, 3 qui iam -cta metiuntur. 8, 3, 1 ornithonis tres continuae -untur cellae (MART. 3, 48, 1 pauperis -xit cellam. *cf.* HIER. praef. Vulg. pent. nescio quis . . . auctor septuaginta cellulas Alexandriae mendacio suo -erit). 8, 14, 1 quadratae harae caementis vel etiam laterculis -untur (*cf.* COD. Theod. 8, 5, 34, 2 stabula). MELA 1, 55 pyramides (*al. cf.* LVCAN. 8, 695 regum cineres -cto monte quiescant). SIL. 15, 388 alta sepulcri . . . -itur . . . ara (16, 262 SVET. Aug. 15. CE 252, 1 aram . . . Nymphis. *al. cf.* TAC. hist. 2, 70, 2 altaribus). MART. 9, 75, 6 thermas (10, 79, 4 nitidas vario de marmore. SVET. Tit. 7, 3 CIL XIV 2101, 3. *al. cf.* SVET. Nero 35, 5 balineis [VLP. dig. 9, 2, 50. 25, 1, 14, 2. INSCR. RevA. VI 6, 1935 p. 215 n. 28 balneas nobas a solo sua pecunia -xit. *al.*]. PANEG. 5, 4, 4 lavacris quae corruerant -endis. AMM. 16, 10, 14). FRONTIN. aq. 89 putea. TAC. ann. 4, 7, 2 castra (CIL III 22, 8; *a. 288. al.*). 14, 53, 4 hortos (*v. Nipperdey ad l.*). PLIN. paneg. 56, 6 tribunal viridi caespite -ctum. SVET. Aug. 43, 1 -ctis in campo Martio sedilibus ligneis. Claud. 20, 3 portum. FAST. mag. Ost. a. 152 (Inscr. It. XIII p. 207) l. 16 *basilicam* ⟨pec⟩unia sua -xit (PAVLA Hier. epist. 46, 11, 1 ad instar palatii opibus privatorum -ctae basilicae). PAVL. dig. 39, 3, 11 pr. pontem. HIER. in Ier. 1, 6, 2 p. 9, 23 aedificatio, quae super petram non habet fundamentum, sed in harena -cta est, . . . destruitur. CLAVD. 10, 87 Lemnius haec *atria* . . . gemmis -xit. COD. Theod. 15, 1, 30 (= Iust. 8, 11, 9) licentia . . . -endi. COD. Iust. 8, 11, 6 (*a. 383*) omnia, quae per . . . urbes . . . contra ornatum et . . . decoram faciem . . . -cta noscuntur. CIL VIII 21671, 6 aquagium novo opere a solo -ctum. XIII 6244, 7 portam omni sumptu suo -ctam. *al.*

b *in imag.* (*v. et p. 1939, 52. 72*): CIC. fin. 4, 1 tam . . . diligenter . . . non modo fundatam, verum etiam -ctam disciplinam. 5, 71 -e animo altitudinem excellentiamque virtutum. TERT. pudic. 21, 11 p. 270, 12 in ipso (*i. Petro*) ecclesia -cta est (HIER. in Ier. 5, 37, 4 p. 323, 19. *al.*). adv. Marc. 4, 39 p. 553, 28 fundamenta super quae nos aedificamur -cti secundum Paulum (*cf.* FIRM. err. 20, 1 noster lapis [*i. Christus*] dei fundatus manu -it [*sc. nos*], confirmat, erigit, munit *eqs. al.*). PAVLA Hier. epist. 46, 7, 1 *mundum* diabolus . . . -xit vitiis, sceleribus condidit. CHROMAT. beat. 9 p. 328A octo gradus euangelici -cti ex lapidibus . . . pretiosis. COD. Iust. 1, 17, 1, 5 cum . . . materia . . . collecta fuerit, oportet eam pulcherrimo opere -ere et quasi . . . templum Iustitiae consecrare. *al.*

2 *de rebus variis*: *fere i. q. construere, fabricare, componere*: **a** *proprie de corporeis*: **α** *nidos, cellas apium*: CIRIS 193 sedes in turribus altis . . . ubi -cto possis considere nido. PLIN. nat. 11, 29 *apes* regias imperatoribus futuris in ima parte alvi -unt amplas, magnificas (*cf.* EVSTATH. Bas. hex. 8, 4 p. 950A *apes* in tenera . . . membrana crebras thecas . . . -unt [*gr. p. 173C* συνοικοδομεῖ. *syn.* aedificant]). **β** *instrumenta, machinas, res diversas* (*de homine tamquam re l. 52*): SEN. dial. 9, 9, 7 tecto tenus -cta loculamenta, *ubi libri collocantur*. COLVM. 6, 37, 10 locus (*v. p. 1941, 4*) est ad hos usus -ctus: machinam vocant rustici. 9, 6, 2 *alvi* ex fimo fingantur vel lateribus -antur. LVCAN. 3, 530 quas (*i. quadriremes*) . . . quater surgens -cti remigis ordo commovet (*v. l. 48*). VAL. FL. 5, 628 carina. MART. 14, 222, 2 mille tibi dulces operum manus ista (*sc. pistoris dulciarii*) figuras -et. TERT. patient. 14 p. 21, 25 (*in imag.*) quale in illo viro (*i. Iob*) feretrum deus de diabolo -xit. DICT. 5, 11 equus *Troianus* tabulatis -itur per Epium. VVLG. Is. 5, 2 torcular. *al. v. et l. 74.*

b *translate de incorporeis*: PETRON. 118, 2 facilius poema -i posse quam controversiam. TERT. nat. 2, 9, 2 p. 110, 25 superstitio . . . auctoritatem sibi -xit (*cf.* bapt. 2, 2 p. 202, 3 idolorum sollemnia . . . de suggestu et apparatu . . . fidem et auctoritatem sibi -unt [adv. Marc. 3, 3 p. 380, 4. HIL. trin. 5, 35 p. 153C ex propheticis dictis perfectae huius unitatis fides est -enda]). resurr. 34 p. 75, 15 plenitudinem . . . resurrectionis. adv. Val. 20 p. 199, 10 *mater* tantum fastigium filio -ens per ea opera *eqs.* adv. Marc. 2 p. 333, 12; *opp.* subruere. LAVRENT. eleem. p. 113D -e bellum contra . . . peccatum.

3 *de homine* (*eiusque corpore*): *fere i. q. conformare, creare*: TERT. resurr. 5 p. 32, 13 homo, ut dominus eorum (*i. universorum*), in hoc ab ipso deo -ctus est. 6 p. 33, 7 *in homine creando* magna res agebatur quae ista materia (*i. limo*) -batur (adv. Marc. 2, 4 p. 338, 12). PRVD. ham. 942 cum *anima* corporis . . . liquerit hospitium nervis, cute, . . . ossibus -ctum. POMER. 3, 18, 1 p. 501B *hominis* corpus . . . quattuor elementis -ctum. DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 12 p. 364A veluti organum . . . musicum totum hominis corpus -ctum (*gr. p. 161A* δεδημιούργηται).

B *praeval. not. aedificandi* (*cf. p. 1938, 30 'obi. affectūs'*): **1** *proprie*: **c.** *respectu loci quo quid aedificatur*: CIC. Pis. 48 hunc Tusculani montem -endum (*i. villam in monte -endam*). SALL. Catil. 20, 11 divitias . . . profundant in -endo mari (LACT. inst. 7, 3, 9 maria -untur. *ad rem v. e. g. Vitr. 5, 12, 4*; SCHOL. Hor. carm. 2, 3, 19 [*v. p. 1938, 57*] mari iactis operibus et -ctis in altum aedificiis). TAC. hist. 1, 67, 2 in modum municipii -ctus locus (AMM. 23, 6, 31 vicis in modum oppidorum -ctis. 29, 5, 13 *fundum* Salmaces dominus in modum urbis -xit). VOPISC. Aurelian. 47, 3 Tiberinas -xi ripas (*cf.*

[*K.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

CIL X 6811, 19 [a. 238] litus ... ad labem ruinae labefactatum aggeribus marini operis a fundamentis ... -i curarunt). AMM. 15, 10, 2 quas (i. Alpes) ... rex Cottius ... molibus magnis -xit (sc. viis factis). 22, 16, 14 Canopus ... amoenus ... locus ... diversoriis laetis -ctus (v. p. 1940, 49).

2 *translate:* fere i. q. exaedificare (opp. destruere l. 8): TERT. anim. 28, 2 p. 347, 8 Pythagoras ..., ut hanc sententiam -ret, ... mendacio incubuit. adv. Marc. 1, 23 p. 321, 9 praeceptum diligendi proximum ... a Christo non destructum, sed potius -ctum (c. eodem lusu verb.: adv. Marc. 4, 7 p. 435, 22 substantiam legis. 4, 9 p. 441, 7 legem. 4, 22 p. 492, 12 sic destruit *deus* quos de radiis suis -it. mart. 3 p. 11 Oe.).

structurae notabiliores: -ere a fundamento, ab imo, a solo *sim. p. 1939, 46. 55. 84. 1940, 14. 27. 1941, 2.* -ere in aethera, in altum, in altitudinem *p. 1938, 15. 37. 53. 54. 57. 58. 1939, 75.* -ere in planum *p. 1939, 71.* *c. praepp.:* ad *p. 1938, 37.* ad (*i. secundum*) *p. 1938, 63.* ad (*fin.*) *p. 1939, 25.* in (*fin.*) *alqd. p. 1938, 42. 82.* usque *alqd. p. 1939, 46.* *c. dat.: p. 1939, 27.*

p. p. p. **exstrūctum,** -ī *pro subst. n. (cf. et p. 1938, 69. 1939, 58. 1940, 3): fere i. q. locus aggestus (aut naturaliter editus aut herbis sim. congestis ad sedendum praeparatus)*: VERG. Aen. 5, 290 media ... in valle theatri circus erat; quo se multis cum milibus heros consessu medium tulit -oque resedit (*cf. Thiel, Conington, Kappes, al. ad l.:* consessu *est dativus [falso iungitur c. verbo* -o: SERV. *ad l.*, CLAVD. DON. *ad l.* p. 455, 16, *cf. et* p. 467, 23, *Sabbadini, al.; significat enim ap.* VERG. *ubique [quater] spectatorum congregationem, de eodem conventu atque hoc versu etiam Aen. 5, 340. 577; v. vol. IV 423, 72. 424, 80. 81. 83. 84]*).

p. p. p. **exstrūctus,** -a, -um *pro adi.* GLOSS. ἐξηρτισμένος. *superl.: fere i. q. sumptuose aedificatus*: APVL. Socr. 22 p. 171 illa s⟨i⟩ (*cf. app. cr.*) spectes, in quae patrimonia sua profuderunt, amoenissima et -issima et ornatissima deprehendas, villas aemulas urbium conditas *eqs.*

adv. **exstrūctē.** *fere i. q. exornate, polite*: TERT. cult. fem. 2, 11 l. 1 quae ... vobis causa est -ius (*A*, structius *rell.*) prodeundi.

deriv.: exstructio, exstructor.

[**ex(s)tudeo** studiose reperio GLOSS. V 551, 59. *fluxit e Serv. georg. 1, 133* extunderet (-tud- *falso legisse videtur*) studiose reperiret. *v. et s.* extundo.] *K.*

exsūcātio, -ōnis *f.* *ab* exsucare. *scribitur:* exu- *l. 42.* esu- *l. 44.* 1 *i. q. actio exsucandi*: DIOSC. 4, 71 p. 42, 4 in ... exucatione (exsicc- *l. v.*) *mandragorae.* 2 *i. q. liquor exsucatus* (*v. Junel, Cass. Fel. stud. p. 79*): CASS. FEL. 33 p. 71, 15 cum *arteriaca* defluxerit paulatim, subinde ipsam -em (esu-, effusionem *l. v.*) transvorandam mandabis.

exsūcidus, -a, -um. [*ab* exsucus *ad instar adiectivi* sucidus *formatum. W.*] *i. q. exsuctus, sucum non habens*: TERT. anim. 32, 3 p. 353, 6 contraria aquae *esse* illa, quae arida et -a (exsucina *A*) *animalia.*

[**exsūcinus,** -a, -um *v. l. 48.*]

***exsūco** (exū-), (-āvī), -ātum, -āre. *ab* ex *et* sucus. *de scriptura: variant in codd.* exsu- *et* exu-. *scrib.* -ucc- *e. g.* PALLAD. *l. 67;* -ug- *e. g. l. 58. 64.* *de usu: p. p. p. pro subst. infra l. 81.* *legitur inde a* VITR. [*val.* usca. *it.* asciugare. *francog.* essuyer. *hisp.* enjugar. *M.-L.*] [*variat c.* exsiccare: *v. p. 1861, 13. v. et l. 82 sq. p. 1942, 6.*]

i. q. sucum extrahere: 1 *obi. est umor qui aufertur*: PALLAD. 2, 15, 14 *nuces iuglandes* in sole siccabis, ut -etur noxium virus umoris. ANTHIM. 81 *ex caseo asso* -ta (-(s)ug- *l. v.*) alia pinguedo.

2 *obi. est id, unde umor aufertur* (*acced. abl. separ. l. 63. 70.* ab *l. 61*): a *animantia, partes corporis*: VITR. 8 praef. 3 animalia ... si fuerint sine umoris potestate, exsanguinata et -ta a principiorum liquore interarescent. CET. FAV. 6 p. 294 *homines* tractando plumbum -ti sanguine foedo pallore mutantur. APIC. exc. 152 haedum ... -tum (exugato *cod., v. Ihm ad l.*) ipso iure perfundis. CAEL. AVR. acut. 2, 29, 155 *Diocles* ventrem commovendum existimat exagitans atque -ans interiora.

b *res*: α *varias*: PALLAD. 10, 1, 2 cumuli ... dissipandi sunt, ... ne stercora -ta nihil prosint. *in imag.*: FVLG. aet. mund. p. 173, 5 mittitur retia, retrahitur perfecta captura ..., de qua Christus ... -tas peccato assas epulas comedat. β *herbas, semina sim., quae fere in re med. adhibentur*: THEOD. PRISC. eup. faen. 34 p. 35, 12 semen ysopi herbae in ... linteolo colligabis et in aqua calida infundes et agitando -bis. log. 91 p. 91, 16 mala granata *sim.* (CAEL. AVR. chron. 2, 13, 169). DIOSC. 1, 120 p. 63, 4 M. *flos mali granati agrestis* -atur (*gr. 1, 111* χυλίζεται; *sic ubique, si nihil aliud adnotavi*). 3, 5 p. 378, 19 radices *glycyrrhizae* ... -antur. 3, 7 p. 380, 2 *herba* melius -atur, ⟨si⟩ (*cf. p. 380, 5*) ... semen habuerit. *ibid. iterum.* 3, 96 p. 420, 7 quam cum coxerint, -ant (*gr. 3, 86* ἐκθλίβουσι τὴν χύτραν). 3, 154 p. 440, 4. 4, 71 p. 41, 3. 4, 154 p. 72, 23 -atur et ipsa sicut tapsia (*gr. 4, 159* ὀπιζομένη). *saepe.* CAEL. AVR. chron. 2, 14, 206 marrubium ... tundendum atque -andum. 4, 8, 122 sinapi -tum. CASS. FEL. 34 p. 75, 3 *medicamentum* dabis, ut in ore contineant aegrotantes et paulatim -ando (exudando, gluciendo *l. v.*) transvorent. *al.* *de homine in compar.*: CASSIOD. inst. 1, 1, 8 My. *Origenem* quidam ... more anethi habendum esse dixerunt, qui dum sacrarum condiat pulmentaria litterarum, ipse tamen decoctus -tusque proicitur.

deriv.: exsucatio.

exsūcus (exū-), -a, -um. *ab* ex *et* sucus. *scribitur* -cc- *l. 8. 10.* *comp. l. 8. 10.* [*it.* sciocco. *M.-L.*] [*variat in codd. c.* exsuctus *l. 9. 11. 13; c.* exsutus *l. 13.*]

1 *proprie: i. q. exsuctus, exsanguis*: TERT. anim. 51, 3 p. 382, 20 quid, si ... ipsius corporis substantia -ior? (*Oehler* [-ucci- *B*], exsuctior *A, an recte?*). ITIN. Alex. 6 statura iuvenis mediocris, membris -c[c]ior. 2 *translate: in arte rhet. fere i. q. macer, tenuis* (*syn.* aridus, exsanguis): SEN. contr. 7, 5, 15 aridus et -us (exuctus *l. v.*) declamator (*cf.* QVINT. inst. 12, 10, 14 *Atticorum imitatores* nunc quoque aridi et -i [exucti, ex(s)uti *ll. vv.*] et exsangues).

deriv.: exsucidus. *Oellacher †.*

ex(s)ūdātio, -ōnis *f.* *ab* exsudare. *fere i. q. expressio sudoris sim.*: MART. CAP. 8, 804 senis (*i. Sileni*) ... proflantis somnum atque umentis crapulae -e conspecta risus circumstantium *deorum* ... excussus *est.* CAEL. AVR. chron. 5, 10, 105 alii aiunt vias esse latentes, ... per quas limpida vel purulenta quadam -e ferantur. CASS. FEL. 39 p. 86, 22 *fluor sanguinis fit* secundum -em (essud- *g*, resud-, desud- *rell.*) ipsarum venarum.

exsūdēsco CHAR. gramm. p. 472, 23 B. *inter verba activa coni. Iae (sc. ut verbum inchoativum a verbo coni. Iae derivatum).* *cf.* desudescere.

exsūdo (exū-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* sudare. *scribitur* exu- *saepe.* *de notione: v. l. 39 sqq.* GLOSS. ἐξιδρῶ. *legitur inde a* VERG., HOR., LIV., AETNA. [*val.* asuda. *M.-L.*] [*variat in codd. c.* exundare (*cf. s. v.*): AMBR. hex. 2, 4, 16 p. 55, 20 ferreum ... caelum, quod nullum -at (exundat *l. v., Schenkl*) umorem (*v. l. 38 sqq.*), quando nullus nubibus imber rumpitur. CLAVD. 8, 550 rapt. Pros. 3, 127. *v. et lect. var. p. 1943, 4.*]

i. q. (valde) sudare, desudare:

I *intransit. (cf. et p. 1943, 5. 7): spectat ad sudorem, umorem (odorem l. 53, cf. p. 1943, 4), fere i. q. effundi, excoqui (syn. l. 38. 42) sim.* (*tam de eo qui [quod] emittit sudorem sim. quam de re quae emittitur, v. e. g. l. 39*): A *proprie* (*acced. praep.:* ad *l. 58.* de *l. 50. 60.* ex *l. 48.* in *c. acc. l. 53*): 1 *de rebus variis* (*de corpore humano l. 53*): VERG. georg. 1, 88 sive illis *terris* omne per ignem excoquitur vitium atque -at inutilis umor ([SERV. *ad l.* nove locutus est, nam non ipse umor sed terra desudat: unde -at pro desudatur accipimus. auct. *ad l.* potest ergo -are et quod emittitur et quod emittit accipi. *cf. Wackernagel, Philol. 86, 1931, 138*]. COLVM. 2, 18, 3 si quis umor herbis inest, -et atque excoquatur in acervis. VEG. mulom. 4, 1, 2 quod ... -at [ut ... recedat *P*]. CET. FAV. p. 292, 14 -ans umor fossionem resolvet. AVG. gen. ad litt. 12, 17 p. 404, 22. *v. et l. 76 sqq.*). COLVM. 12, 56, 1 rapa in alveo aut seria componito, et sale ... aspersa triduo sinito, dum -ent. PLIN. nat. 35, 184 fit ... omne ex aqua limoque, hoc est terrae -antis naturā. STAT. Theb. 6, 208 pictis -at vestibus aurum *igne liquescens.* SOL. 27, 48 sirpe ... cuius e culmo -at ... pingue roscidum. 37, 24 enhydros -at, ut clausam in eo putes fontaneam scaturriginem. FVLG. myth. 3, 8 p. 72, 17 de qua (*i. mirra arbore*) sucus ipse -at. THEOD. PRISC. eup. faen. 39 p. 41, 6 iecur in carbonibus positum cum -erit *eqs.* CASSIOD. anim. 11 p. 1301B dum *humanum corpus* nulla crapulatione distenditur, in odores non -at acerrimos. 2 *de hominibus* (*sc. fere labore*): GREG. M. moral. 5, 7 p. 683B quo iam praemia propinquiora considerant, eo in opere delectabilius -ant *homines* (past. 3, 15 p. 75A qui ... in bonis operibus non -at). 9, 56 p. 891A sunt plerique qui ... totis lamentorum laboribus ad sola terrena desideria -ant.

B *translate (vel in imag.): fere i. q. egeri, evanescere sim.*: AVG. conf. 9, 12, 32 *non* -vit de corde meo ... amaritudo. CAES. AREL. serm. 167, 6 p. 648, 2 illic periuria, ... irae, ... cupiditates ... -bunt (*syn.* defluat). 206, 3 p. 784, 12 illic sermones otiosi et cogitationes iniquae ... -bunt.

II *transitive: aliquid sudando emittere, edere*: A *proprie*: 1 *res corporeas, fere liquidas (nota rationem inversam: terram ab oceano l. 79. acced.* de *l. 81*): AETNA 546 fornacibus aurea saxa -ant pretium (*i. aurum, cf. l. 48*). COLVM. 7, 8, 4 *caseus* aspergitur tritis salibus, ut -et acidum liquorem (CAEL. AVR. acut. 2, 16, 97 -ti corporis liquoris). 12, 50, 3 cum oliva quidquid habuit amurcae -vit *eqs.* PLIN. nat. 23, 3 *lacrimam* quam virides accensae vites -ant (HIL. trin. 10, 55 p. 387A *lacrimas* in ministerio corporis quasi quidam maeror [*sc. animi*] -at. AVG. quaest. hept. 6, 30 p. 448, 10 terebinthi ... lignum medicinalem lacrimam -at). 24, 57 unum *sucum* arbor ipsa -at cummium modo (GARG. MART. med. 53 gummi quod amygdali arbor -at). VEG. mil. 4, 36 p. 153, 8 *arbores* quae virides compinguntur, cum nativum umorem -erint, contrahuntur (CASSIOD. var. 12, 4, 4 p. 363, 8 uva ... fatuos umores -ans ... dulcescit. *v. etiam l. 38 sq.*). CYPR. GALL. deut. 27 *deus* oceanum ... sicca nudavit harena sanguineam -ans ... terram. CASSIOD. var. 1, 2, 3 p. 11, 17 mirum est substantiam illam morte confectam cruorem de se ... -are, quod solet ... vulnere sauciatis effluere. *in idearum Platon. doctrina*: CHALC. comm. 236 p. 271, 17 fluidam ... materiem formatas iuxta sui similitudinem -are (*trad.*) subtiles corporum fusiones, quae sunt visibilium simulacra rerum.

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

2 *res incorp.*: GRATT. 423 ut omne -ent *canes* vitium (*cf.* VEG. mulom. 2, 111, 6 ut *aegrotans* languorem -et). FIRM. math. 8, 20, 4 p. 320, 20 erit corpus eius foedis odoribus possessum, ut hircini foetoris miserum semper virus -et ([exardet *l. v.*]. *cf. p. 1942, 33.* VEG. mulom. 2, 113, 2 ut morbi virus -ent [-et *ed. pr.*]. *cf. p. 1942, 32*). VEG. mulom. 2, 88, 12 ut venae ... calefiant ... et conceptum frigus -ent (-at *A, v. p. 1942, 32*). *in imag.*: CASSIOD. in psalm. 118, 143 p. 887B -are peccata. GREG. M. moral. 26, 11 p. 355D Eliu occultum odium in manifestatione maledictionis -ans.

B *translate: c. sudore, magno labore peragere, elaborare*: HOR. sat. 1, 10, 28 cum Pedius causas -et (*cf.* SIDON. epist. 4, 6, 4 propositae litis -at incommoda). LIV. 4, 13, 4 id unum (*i. regnum*) dignum tanto ... certamine, quod ingens -andum esset, praemium fore. 5, 5, 6 relinquendane haec censetis, ut ad aestatem rursus novus de integro his instituendis -etur labor? (SIL. 3, 531 edomitos -tosque labores. AMM. 14, 10, 11 post -tos labores itinerum longos. 15, 5, 28).
deriv.: exsudatio, exsudesco. *K.*

exsufflātio, -ōnis *f.* *ab* exsufflare. *i. q. actio exsufflandi*: 1 *cum not. contemnendi, respuendi fere i. q. repudiatio* (*cf. infra l. 68*): HIER. in Mal. 1, 13 p. 1552A haec dicendo exsufflastis (*v. l. 72 sq.*) vestra sacrificia, id est, -e mea (*i. dei*) digna fecistis.

2 *fere i. q. exorcismus* (*syn. l. 25 sqq.*) *qui fit ante baptismum* (*syn.* mundatio *l. 32. nota fig. etym. l. 31*): EPIST. pontif. 381 Migne 50, 536A (*v. p. 1555, 28*) exorcismis et -bus clericorum spiritus ab eis immundus abigatur (AVG. c. Iul. op. imperf. 4, 108 p. 1404a. med. parvulorum baptizatorum exorcismo et -e). AVG. c. Iul. 6, 5, 11 p. 829in. huic -i, qua princeps mundi et a parvulis (*v. l. 26. 31. 32*) eicitur foras. c. Iul. op. imperf. 3, 182 p. 1323fin. parate vos, in facies vestras easdem -es dignissime excipere, quae in ecclesia Christi et maioribus *baptizandis* adhibentur et parvulis. *ibid.* talibus ... -bus exsufflandi estis *eqs.* 3, 199 p. 1333a. med. in parvulorum mundatione et -e.

3 *de actu efflandi (in imag.) qui animi inflationem detumescere facit*: AVG. in psalm. 29, 2, 7 p. 220med. iudici (*i. Pilato*) tumenti superbia ... *Iesus* abstulit typhum inflantis et tamquam reddens -em, qua detumesceret, ... inquit *eqs.*

exsufflātor, -ōris *m.* *ab* exsufflare. *qui exsufflat*: AVG. in euang. Ioh. 11, 13 p. 1482fin. adversus haereticos ..., adversus -es Christi (*sc. rebaptizantes, cf. p. 1944, 28*), adversus blasphematores baptismi.

***exsufflo** (exu-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* sufflare. *scribitur*: exsu- *et* exu- *promiscue in codd.* -ufl- *saepius.* *legitur inde ab* ITALA *et* TERT. *vocem sermonis rusticioris fuisse apparet ex Sulpicii Severi verbis p. 1944, 5 allatis; qui auctor Romani sermonis purissimus se excusat, veritus ne nimium urbanas aures verbum offendat.*

A *generatim: fere i. q. efflare*: 1 *intrans.*: ITALA Ezech. 22, 21 (Ambr. in psalm. 118 serm. 13, 2, 3 p. 282, 6) *in imag.*: -bo (insuff- *l. v.*) in vos ⌊in igne⌋ (⌊⌋ ignem *l. v., cf. l. 50*) irae meae, ut tabescatis (ἐκφυσήσω ἐφ' ὑμᾶς ἐν πυρὶ ὀργῆς μου, *Vulg.* succendam vos). 2 *transitive* (*v. et l. 48*): a *i. q. flando emittere, eicere*: PELAGON. 305 lanam comburês et per fistellam in nares -as (*gr. Hippiatr. II p. 64, 7* ἐμφύσα). VVLG. Sirach 43, 4 *sol* radios igneos -ans (ἐκφυσῶν. *cf. p. 190, 16*). b *i. q. flando auferre*: ITALA Dan. 2, 35 (Rufin. Adamant. 1, 25 p. 49, 4) pulverem, qui -tus est a vento (ἐξεφυσήθη, *Vulg.* rapta sunt). VVLG. Agg. 1, 9 intulistis in domum et -vi (*i. deus*) illud (HIER. in l. p. 1396C -vi enim illud *frumentum* et redegi ad nihilum, quia ... vacui folliculi ... similam non habent. *ibid.* p. 1396D *potest* et de donariis accipi, quae offerebant in altari, et deus -verit ea). SOMN. Neron. 7, 5 (JThSt. 16) p. 22, 5 -vi (*i. deus*) ea *sacrificia* de manibus vestris. CAEL. AVR. chron. 4, 3, 57 *cochleae inustae* -tis omnibus, quae de se forte dimiserint, ac depurgatis *vasculo immittendae.* *in imag.*: HIER. in Agg. 1, 9 (*v. l. 55*) p. 1397A quae in ... horreum mentis condiderant, -antur a sermone dei, quasi indigna eius ... tutela.

B *speciatim: fere i. q. ore afflare, ut aliquid immundum abigatur, arceatur, expellatur* (*cf. Sittl, Die Gebärden der Griechen und Römer, p. 121. subest notio cum detestatione repudiandi, ut evitetur contagio; inde fere i. q. spernere, reicere, contemnere sim., e. g. l. 72. 84 sqq.*): 1 *praevalet notio q. e. afflare arcendi causa*: a *aliquid*: α *rem corpoream*: TERT. idol. 11 p. 42, 22 quo ore Christianus turarius ... fumantes aras despuet et -bit, quibus ipse prospexit? VVLG. Mal. 1, 13 dixistis: 'ecce de labore', et -astis illud (*i. fere 'adduxistis in contemptionem' [v. l. 68]. cf.* HIER. *in l.* p. 1552A haec dicendo -astis vestra sacrificia. *v. etiam l. 21 et l. 84*). AVG. epist. 23, 4 p. 67, 16 non -o vexillum regis mei. c. Iul. op. imperf. 3, 199 p. 1333in. *maiestatis* crimine tenetur reus, quisquis imaginem ... imperatoris -at. β *rem incorpoream*: IREN. 1, 16, 3 quam sententiam digne -antes et catathematizantes oportet ... longe fugere ab eis (καταφυσήσαντες). AVG. c. Iul. op. imperf. 3, 199 p. 1333a. med. -etur ... Iuliani amentia. b *aliquem*: IREN. 1, 13, 4 quaedam ex fidelissimis mulieribus ... -antes et catathematizantes eum separaverunt se ab huiusmodi insano (καταφυσήσασαι). ALTERC. Heracl. p. 146, 1 ut quicumque obviaret ei servus vel ancilla dei, -ent eum *haereticum.* HIER. in Mal. 1, 13 p. 1552A (*quae anteced. v. l. 20. 74*) sive ... '-astis me' ..., non sacrificio, sed mihi, cui sacrificabatis, fecistis iniuriam. AVG. c. Iul. 6, 5, 11 p. 829in. ab orbe toto -andus esses. in psalm. 125, 5 p. 1660fin. *pharisaeus talem mulierem* -ret, repelleret, abiceret, ne immunda tangeret mundum et contaminaret eius munditiam. SVLP. SEV. dial. 3, 8, 2 daemonem (*v. infra l. 37*) ... quem eminus, ut verbo, quia ita necesse est, parum Latino (*cf. p. 1943, 44*) loquamur, -ans *Martinus,* Avitianus se -ari existimans *eqs.* (*inde* VEN. FORT. Mart. 4, 199). *al.*

2 *praevalet notio q. e. afflare expellendi (purgandi) causa, fere in exorcismo ante baptismum*: a *intransitive*: ANTONIN. HONOR. epist. ad Arc. Migne 50, 569C confirma per spiritum sanctum, quem in te -are voluisti, et quem in te honorasti. conflige fortiter per puritatem baptismi. b *transitive*: α *obi. est is, qui afflatur, qui exorcismo mundetur, sc. baptizandus* (*fig. etym. v. p. 1943, 31*): AVG. c. Cresc. 2, 5, 7 p. 365, 28 iam baptizatum ... tamquam paganum -ant (*cf.* c. Petil. 1, 12, 13 p. 12, 22). epist. 52, 2 fidelis ... inde si veniat, -ant et rebaptizant. 194, 46 exorcizantur et -antur infantes (*v. p. 1558, 19 sqq. al. saepe. cf.* AVG. c. Iul. op. imperf. 3, 182 p. 1323p. med. [*v. et p. 1943, 29*] cur baptizandi et -entur et exorcismo mundentur. 3, 199 p. 1333in. -antur ... parvuli in exorcismo. *ibid. saepius.* IOH. epist. ad Sen. 3 p. 402A -tus ... exorcizatur *eqs. v. et l. 35*). nupt. et concup. 2, 18, 33 p. 287, 1 baptizandi infantuli ... -antur, ... ut ab eis princeps mundi mittatur foras. IOH. epist. ad Sen. 4 p. 402B dudum -tus diabolicis laqueis ... renuntiaverat. β *obi. est qui, quod expellitur*: (I) *vel daemon* (*cf. p. 1558, 25 sqq.*) *malus* (*fere i. q. fugare cum ignominia sim.*) *vel deus* (*fere i. q. exigere per iniuriam. sim. de re incorp.*): AVG. epist. 52, 3 innocentes rebaptizantur et Christus in innocentibus -atur (105, 7. 108, 3 *bis.* in euang. Ioh. 11, 14 p. 1483med. *bis* [*syn.* blasphemetur]. c. Parm. 3, 4, 22 p. 127, 28 in psalm. 145, 16 p. 1894fin. VITA Fulg. p. 37fin. L. *al.*). in epist. Ioh. 2, 3 p. 1991in. -ant isti eum, qui sedet in coelo (*sim.* serm. coll. Morin p. 451, 22). c. Iul. op. imperf. 3, 199 p. 1333in. -atur ... diabolus ..., ut illo foras misso *eqs.* c. Petil. 2, 92, 211 p. 137, 5 ne in suis fidelibus idem ipse deus -etur. symb. 1, 2 p. 628p. med. non ... creatura dei in infantibus exorcizatur aut -atur *eqs.* (*inde* ISID. orig. 6, 19, 56). PS. AVG. c. Fulg. 14 p. 300, 15 neque enim vivitis, qui spiritum sanctum -atis. SVLP. SEV. dial. 3, 8, 2 *v. supra l. 5.* IOH. epist. ad Sen. 3 p. 402in. -atur ..., quia tali dignus est ignominia, desertor antiquus (*i. diabolus*). (II) *res incorporea*: AVG. bapt. 4, 15, 22 p. 248, 18 nec quia error illius improbandus est, propterea in illo Christi baptismus -andus est (*sc. a rebaptizantibus. sim.*: 6, 20, 35 p. 317, 16 c. Emer. 10 p. 193, 27. epist. 43, 21 blasphematur hereditas Christi, -atur baptisma Christi. 51, 5 p. 148, 6 recipi baptismum Maximianistarum et -ari baptismum orbis terrarum. 51, 5 p. 148, 14 [*opp.* acceptatur. *item* c. Parm. 3, 4, 21 p. 127, 2]. c. Parm. 2, 19, 38 p. 94, 16 quomodo non spernunt dominum, qui baptismum eius ... -ant. 3, 4, 22 p. 127, 11 un. eccl. 18, 46). epist. 34, 3 -are gratiam, in qua ibi natus sum. 43, 24 iterata baptismata, -ta sacramenta (185, 8. in epist. Ioh. 2, 3 p. 1991in. c. Petil. 2, 77, 172 p. 107, 15. *al.*). *al.*
deriv.: exsufflatio, exsufflator. *Brandt.*

exsuffoco, (-āvī), -ātum, -āre. *ab* ex *et* suffocare. *fere i. q. spiritum intercludere, strangulare*: ITALA Luc. 12, 1 (cod. d) multis ... turbis adstantium (*debuit* adstantibus) circa, ut alterutros esuffocarent (συνπνίγειν *D; Vulg.* conculcarent *c. gr.* καταπατεῖν). ORIG. in Matth. ser. 78 p. 187, 4 patriam proditoris Iudae secundum interpretationem Hebraicam -tam vocari *eqs.* PALLAD. hist. mon. II 16 p. 373C si manus habuisset, -are se potuit (*gr. Butler p. 65, 13* ἀπήγξατο). *K.*

exsūgo, -ūxī, -ūctum, -ere. *ab* ex *et* sugere. *de scriptura*: *variant* exsu- *et* exu- *in codd.* *de formis*: *fut.* -sugebo (*cf. Stolz-Leumann*⁵ *p. 327; Sommer, Handb.*²·³ *p. 525*): PLAVT. Epid. 187 *v. l. 76.* GLOSS.L II Philox. EX 183 ἐκπινίζει, ἐκθηλάζει (*cf. p. 1945, 14*). *inde a* PLAVTO, CATONE. [*variat in codd.* -ctus (*cf. p. 1942, 6*) *c.* exsectus: HOR. epod. 5, 37. *c.* ex(s)utus: *l. 74.* *c.* exsuetus: *l. 80. p. 1945, 22.* *c.* exuro: VITR. 1, 4, 3 (exurendo *L, G a. corr., recte, cf. 8, 6, 11*). 6, 1, 10 (exustas *S* [*probab.*], exutas *G,* ex(s)uctas *EH*). *v. et l. 78. 80. 81. p. 1945, 7.* *falso trad.*: CE 1829, 1 -ctus curā (exutus *Buecheler*).]

1 *obi. est liquor, qui ex aliqua re aufertur, i. q. sugendo extrahere*: a *proprie*: α *umorem sim.*: VARRO rust. 1, 13, 4 non ... sucum *sterculinii,* quem quaerit terra, solem ...-ere oportet. 2, 4, 15 *in haras* harenam inicere oportet aut quid item quod -at umorem (VITR. 5, 9, 5 ex membris. 5, 9, 6 ex corporibus. *cf.* 2, 8, 2 *cum* umida potestas e materia per caementorum raritatem fuerit -cta [ex(s)uta *l. v.*]. *sic* 2, 8, 3 *e coni. Jocundi* [ex(s)tructa *trad.*]). VITR. 2, 8, 6 de materia. β *liquores corporis* (*v. et l. 73*): PLAVT. Epid. 187 iam ego me convortam in hirudinem atque eorum -ebo (*testatur* NON. *p. 479, 20* exugebo [NON. *p. 102, 3* exorbebo; exibebo *ut vid. L*¹]) sanguinem (Poen. 614 illi egredienti sanguinem -am procul. *cf.* SER. SAMM. 407 proderit -cto [*edd.,* exvecto *A,* exueto *B,* et sucto *Baehrens*] fluvialis hirudo cruore. AMM. 31, 16, 6 [exusit *V*]). PLIN. nat. 23, 57 os conluunt venena -entes (SVET. Aug. 17, 4 *Cleopatrae* Psyllos admovit, qui venenum ac virus -rent. *sim.*: OROS. hist. 6, 19, 18. *cf. p. 1945, 10*). *adde*: CHIRON 8 praestet sanitatem adhaerens corpori sanguis

[*Oellacher †*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

et -it vitium (*Veg. mulom. 1, 22, 10* siccare). b *allegorice*: HIER. in Ioel 1, 4 p. 953A reor erucam esse incipientem in animo passionem, quae ... ebibit et -it omnem virorem. VEREC. in cant. 2, 14med. adipem memoratorum -amus sanctorum. c *translate, audacius de tragoedia ex alio poemate extrahenda et compilanda*: TERT. praescr. 39 l. 11 Hosidius Geta Medeam tragoediam ex Vergilio plenissime -xit (expressit *l. v.*).

2 *obi. est id, unde liquor extrahitur* (*c. abl. separ. l. 15. 19*): a *proprie*: α *partes corporis*: vulnus *sim., i. q. purgare*: CELS. 5, 27, 3B *Psyllus* adhibendus est, qui id vulnus -at (5, 27, 3C. *ibid.* 3D si ... qui -at ... *non* est. *cf. p. 1944, 82*). CHIRON 108 malagma ... flemen -ere dixerunt et sanari posse (*cf. 109* dissugi). mammam, *i. q. fellare*: ARNOB. nat 2, 39 p. 79, 13 *rex mundi misit deas, ut* -rent fellitantes mammas (*cf. p. 1944, 62*). *per imag.*: IVV. 8, 90 ossa vides rerum vacuis -cta medullis (*i. vacua -ctis medullis*). β *semina, arbores sim., fere i. q. arefacere* (*i. q. debilitare l. 18*): CATO agr. 37, 1 haec omnia segetem -unt (*Plin. nat. 17, 56* exurunt). VARRO rust. 1, 40, 2 semina videre oportet, ne vetustate sint -cta. VITR. 2, 10, 2 *arbores ad solis cursum spectantes* siccitatibus -ctae solidantur. COLVM. 4, 24, 9 *vitis, cuius* non omnis pars bracchii pari vice laborat ..., ab uno latere -itur. γ *locum*: CYPR. GALL. Ios. 108 laxatur glacies ... -ctasque (exsuetasque *A*, adsuetasque *Pitra*) prius coniungit flumine ripas. b *translate*: AMM. 30, 4, 13 ad usque ipsas medullas -ctus *litigator*.

p. p. p. **ex(s)ūctus**, -a, -um *pro adi.* *comparativ. v. l. 28.* [*l. v.* exsucus *v. p. 1942, 9. 11. 13.*] *fere i. q. exsiccatus, debilitatus sim.* (*syn.* tenuis *l. 30*): VARRO rust. 2, 7, 11 ut restibiles segetes esse -⟨i⟩ores, sic quotannis quae praegnates fiant *equae*. SEN. epist. 30, 2 illum ... infirmi corporis et -i fuisse. GELL. 20, 8, 3 *luna senescente* ostrea ... tenuis -aque est. *Oellacher†.*

exsuit NOT. Tir. 83, 56 *v.* exuo (*cf. Heraeus, ALL 12, 1902, 39*).

exsul (*et deriv.*) *v.* exul. *K.*

exsultābilis, -e. *ab* exsultare. *id quo quis exsultat, fere i. q. laetus, cf.* delectabilis, laetabilis: MAX. TAVR. hom. 78 p. 419A (= PS. EVSEB. GALLIC. hom. p. 678C) quam *diem* nobis beati patris nostri ⌊huius⌋ (⌊felix⌋ PS. EVSEB.) ad paradisum transitus -em reddit. CHRYSOST. hom. (ed. Froben 1558) I p. 860C quod -e dictu est.

exsultābundus, (-a, -um). *ab* exsultare. *scribitur* exu-. *i. q. exsultans, laetitia exsiliens*: SOL. 5, 20 fons ... -us ad cantus elevatur. IVST. 18, 7, 10 maesta ac lugentia castra ... velut -us intrare.

exsultantia, -ae *f.* *ab* exsultare. *scribitur* exu- *ubique.* 1 *in bonam partem: fere i. q. laetitia, gaudium*: CYPR. epist. 76, 7 p. 832, 25 quae in sensu -a, qui triumphus in pectore. 2 *in malam partem: fere i. q. petulantia (syn.), insolentia*: GELL. 12, 5, 9 philosophum ... cum petulantia morbi dolorisque -a conluctantem. PAVL. NOL. carm. 24, 564 *Samso caecus* manu ... ductus de mola ad ludibrium hostilis -ae *eqs.* *fere i. q. iactatio (syn.), libido gloriandi*: EVGRAPH. Ter. Eun. 391 scaena gloriosi militis tenet iactationem et (*F, om. rell.*) -am (exultationis *dett.*).

***exsultātio** (exu-), -ōnis *f.* *ab* exsultare. *scribitur* exul- *passim.* *de notione*: SYNON. Cic. p. 426, 21 B. iocus. risus. lascivia. triumphus. ISID. diff. 1, 329 laetitia est mentis gaudium, -o vero verborum atque membrorum. rursus -o a iubilatione distinguitur. ubi enim verba sufficiunt laetitiae et lingua idonea est mentis gaudium explicare, -o est. ubi vero non potest quisque conceptum gaudium verbis annuntiare, sed ipsam animi effusi laetitiam in vocem quandam -is erumpit, iubilatio est. DIFF. ed. Beck p. 59 inter gaudium et laetitiam et -em: gaudemus animo de una re, laetamur persona, exsultamus etiam verbis membrisque. GLOSS. ἀγαλλίαμα. γαυρίαμα. καύχημα. *de usu: plural.: l. 71. 76. 77. p. 1946, 39. in fig. etym. p. 1946, 46, cf. p. 1946, 33. 36. 48. 49.* *legitur inde a* CIC., BELL. Afr., LIV. (*singulis locis*).

[*ll. vv.*: ENNOD. carm. 1, 8 praef. 2 p. 528, 6 (exultationis *BLCb, Vogel*; exulationis *V, Hartel*). *v. et l. 49.* *falsa l. v.*: TERT. cult. fem. 2, 3 l. 14 (exaltatio *recte,* exultatio *A*).]

I *proprie et corporaliter i. q. actus exsiliendi, circumsiliendi sim.*: A *de animantibus* (*de bestia: l. 73. 80*): 1 *fere i. q. saltus* (*per laetitiam fere effectus. de auditorum, spectatorum surgentium -e, quae cum plausu, clamoribus, acclamationibus fit l. 75*): LIV. 7, 10, 8 non -o armorumque agitatio vana. FEST. p. 270 redantruare dicitur in Saliorum -bus. p. 363 tripudium ... ⟨au⟩spiciis in -e tripudia[t] (*cf. Lindsay ed. Teubn. adn.*). COLVM. 7, 3, 18 ne velut puerili nimia -e macescat *agnus*. PLIN. nat. 8, 215 novam (*lunam*) -e adorari a *simiis*. QVINT. inst. 2, 2, 12 non exsurgunt modo *auditores*, verum etiam excurrunt et cum indecora -e conclamant (*cf. l. 69*. SVET. Nero 24, 1 inter -es succlamationesque populi). DIOM. gramm. I 475, 15 crebris et citis -bus. PANEG. 3, 29, 2 illa -o corporum nescientibus paene hominibus excitabatur. CAEL. AVR. chron. 1, 4, 78 ut est sphaerae ludus vel -is cuiuspiam. 2 *spectat ad erectum ingredientis pulli equini habitum et inde superbum*: SERV. georg. 3, 76 'altius ingreditur' cum -e quadam incedit (*cf. p. 1952, 81*). B *de vite, fere i. q. abundantia excrescendi*: AMBR. patr. 10, 41 p. 148, 9 ne cassa vitis sarmentorum -e luxuriet.

II *translate*: A *generatim: fere i. q. magna laetitia* (*aut rarius de laetitia nimia, iactantia sim.* [*e. g. l. 22. 28*]. *opp. v. l. 32. acced.: gen. subi.* [*explic. l. 37. cf. l. 53*]. ob *l. 39*): CIC. har. resp. 39 non sunt illi eiulatus et gemitus Philoctetae tam miseri ... quam illa -o Athamantis *furentis*. BELL. Afr. 31, 10 constituerat gloriam -emque eorum pati (ITALA Phil. 1, 26 [Mar. Victorin. in Phil. p. 1201C] gloria et -o vestra; καύχημα, *Vulg.* gratulatio). VELL. 2, 104, 4 salutationis nova quaedam -o et contingendi manum cupiditas. SEN. dial. 4, 21, 5 gaudium ... -o, -em tumor et nimia aestimatio sui sequitur. 9, 17, 9 in -em libertatemque extrahendus *animus*. *al.* TAC. hist. 3, 36, 2 multa cum -e in urbem revectus *Vitellius*. *al.* PLIN. paneg. 68, 7 si eadem cura bonis ac malis esset, ... quod gaudium -emque deprehenderes (HIL. in Matth. 30, 2 p. 1065C. VVLG. Luc. 1, 14 [ἀγαλλίασις]. *al.*). TERT. ieiun. 14 p. 293, 3 cur quinquaginta exinde diebus (*i. post Pascha*) in omni -e decurrimus? anim. 52, 3 p. 384, 25 cum iucundius vivere est in -e. adv. Marc. 4, 14 p. 461, 22 oblectatio et -o. *al.* ITALA psalm. 50, 10 (Aug. doctr. christ. 2, 41, 62) auditui meo dabis -em et laetitiam (ἀγαλλίασιν, *Vulg.* gaudium. CYPR. epist. 60, 1 p. 691, 15 PANEG. 10, 6, 4 CLAVD. DON. Aen. 10, 640 p. 375, 5. VVLG. psalm. 44, 16 [ἀγαλλιάσει]. *al.* RVFIN. hist. mon. 7 p. 418B GREG. TVR. Iul. 15 p. 571, 2. *al.*). II Cor. 1, 12 (Pelag. *in l.*) nam -o nostra haec est (καύχησις, *Vulg.* gloria). CYPR. eleem. 13 p. 383, 20 diviti ... fructuum copiam stulta -e iactanti. epist. 55, 23 p. 641, 11 susceptum ... cum voto paternae -is amplectitur. *al.* HIL. in psalm. 65, 3 p. 250, 14 successum victoriae -is voce testantes (p. 250, 18). AMM. 20, 7, 9 cum -e maligna. HIER. epist. 31, 3, 3 ut solemnem diem non tam ciborum abundantia quam spiritus -e celebremus. *al.* RVFIN. Orig. in lev. 5, 8 p. 348, 21 saepe apud memet ipsum requirebam, quaenam esset ista prophetae -o (*i. insolentia*), qua velut magnum aliquid ante deum proferret et diceret quia: 'numquam carnem hesternam manducavi' (*cf. Ezech. 4, 14*). AVG. civ. 16, 26 p. 168, 16 D. risus Abrahae -o est gratulantis. serm. 215, 6 p. 1075med. accipe consolationem, habe -em. 280, 2, 2 p. 1282fin. illorum insultatio facta est nostra -o. *al.* EVCHER. laud. her. 44 p. 193, 28 pro reditu tuo alacri -e laetantur (SACR. Leon. p. 21, 6 iusta). SACR. Leon. p. 29, 29 unigenitum dei praescia -e praenuntians *Iohannes* (*cf.* 32, 9 adventum salutis humanae prophetica -e gestivit). 129, 10 cum -e trepidos et cum pavore laetantes. 153, 21 hodiernae ... -is affectum (*cf.* 154, 20 in -e festivitatis hodiernae). 157, 10 cordis. ENNOD. opusc. 3, 193 p. 381, 6 quod *oppidum* cum omnium -bus ob reditum suum introisset. PS. ORIG. in Iob 1 p. 419B diabolus gavisus est qui numquam est gavisus ... exsultavit, qui numquam exsultare est comprobatus; nam -em ducit eorum qui sunt perditionem atque vivorum mortificationem. *al.*

B *speciatim ap.* ECCL.: 1 *fere i. q. aeterna beatitudo caelestium*: TERT. spect. 30 p. 28, 15 quae illa -o angelorum, quae gloria resurgentium sanctorum (orat. 5 p. 184, 17 CHROMAT. in Matth. 3, 7 p. 336D). VVLG. psalm. 131, 16 sancti eius -e exultabunt (ἀγαλλιάσει). CHROMAT. in Matth. 3, 3 p. 333D consolatio -is aeternae (POMER. 1, 4, 1 p. 421C CASSIOD. inst. 1, 28, 5 My. aeterna -e gaudere). SACR. Leon. p. 53, 12 sanctorum tuorum -e gaudentes. MVTIAN. Chrysost. hom. 32, 3 p. 441in. in sanctis ... illis -o erit et gaudium et iucunditas sempiterna (*gr. p. 222fin.* ἀγαλλίασις, χαρά, εὐφροσύνη). *al.* 2 *fere i. q. gaudium voce et psalmis expressum, iubilatio*: VAL. CEM. hom. 10, 5 p. 724D impleatur os nostrum caelestium -e psalmorum. CASSIOD. in psalm. praef. p. 10C diem venturum matutina -e conciliant. 117 pr. p. 826D quod (*alleluia*) totus ille caelestis exercitus in voce tubae grandisonae hymnidica -e concelebrat (*v. et vol. VI 3, 3142, 73*). SACR. Greg. 1, 18 caelorum ... virtutes ac beata serafin socia -e concelebrant. *al.*

ex(s)ultātīvus, -a, (-um). *ab* exsultare. *i. q. laetitiam efficiens, afferens*: CASSIOD. in psalm. 37 p. 272A post haec provenit quae semper poenitentibus datur -a conclusio. *Fleischer.*

ex(s)ultim *adv.* [*cf. c.* exsilio *et c.* saltim. *W.*] *i. q. saltuatim* (*v. l. 65*): HOR. carm. 3, 11, 10 quae velut latis equa trima campis ludit -m metuitque tangi (*ex Anacr. frg. 88 [75], 5* σκιρτῶσα παίζεις. *cf.* SCHOL. *ad l.* saltuatim).

***exsulto** (exu-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* saltare; *cf.* exsilire. *scribitur* exsu-: *in tit. e. g.*: CE 1530 A, 7 (*s. IV*). exu-: *in tit.*: CIL XI 315, 7 (*a. 571*). XIV 2919, 10 CE 469, 3. *al.; in codd. passim.* ISID. orig. 1, 27, 5 'exultat' melius sine s littera scribitur *eqs.* *de formis: infin. pass. (imperson.) p. 1947, 48.* CHAR. gramm. p. 469, 11 B. verba quae apud Latinos active proferuntur, apud Graecos autem passive declinantur, licet vim habeant activam: -o. excuso. tempero (p. 472, 17 *inter* verba activa coniugationis primae). *dep. pro act.* (*cf. Heraeus, Kl. Schr. p. 126; Stählin, Skandalon p. 429. saepe in versionibus ex gr. factis [cf. ἀγάλλομαι, εὐφραίνομαι sim.] et per analogiam sive confusionem c. verbis q. s.* laetari [*cf. Jeanneret, Tabl. d' exécr. p. 84*], gloriari *sim. intercedentem*): PSALT. Cas. 12, 5 -entur (ἀγαλλιάσονται, *Vulg.* -bunt [*sic gr.* ἀγάλλομαι, *Vulg. active undecies et p. 1949, 75*]. 34, 19 -entur [ἐπιχαρείησαν, *Vulg.* supergaudeant]. *at* 91, 5 *semel active*). ITALA Bar. 4, 31 (Legion.) -ti sunt (ἐπιχαρέντες, *Vulg.* gratulati sunt). Luc. 6, 23 (cod. a) -amini (σκιρτήσατε, *Vulg.* -ate). Ioh. 5, 35 (cod. e) -ari (ἀγαλλιασθῆναι, *Vulg.* -are. *sic* 8, 56). *v. et p. 1949, 28. 1952, 39.* NOT. Tir. 90, 1 exsultat. *de notione* (*cf. et* NON. *p. 1947, 61. 1948, 32. 1951, 47. 1952, 21. 44*): SERV. Aen.

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

10, 20 insultare ... est inimicis irridere per cavillationem, -are vero gloriari et laetum esse (SERV. auct. Aen. 2, 330 insultare est in alienum dolorem, -are vere gaudere [*sic opp.*: *p. 1949, 25. 1950, 13. 1951, 14. fere syn.*: *p. 1952, 37. 39. 41.* *acced. dat.*: *p. 1949, 72 sqq. in var. lect.*: *l. 17 sqq.*]). CASSIOD. in psalm. 9, 2 p. 80ᶜ plus est ... -are quam laetari. -are est enim animi et corporis maiore motu iucundissima libertate gaudere (*cf.* 30, 8 p. 209ᶜ. 31, 16 p. 224ᴬ. *v. et p. 1945, 59*). GLOSS.ᴸ I Ansil. EX 1405 cum ostentatione gestis. II Abav. EX 136 gestit, gaudet. GLOSS. (*cf. et p. 1948, 69. 1951, 28*) ἀγάλλομαι. γαυριῶ. σκιρτῶ. *graeca cetera v. p. 1946, 79. 80. 1949, 57. 1950, 11. 39. 40. 48. 58. 61. 1951, 12. 1952, 51 (c. acc.). 72.* *de usu*: *in fig. etym. p. 1946, 46; cf. p. 1949, 39. 60. 64.* *legitur inde a* TRAG. inc., LVCIL., ATTA, CIC., CATVLL., LVCR.; *deest* CAES.

[*variat in codd. c.*: exaltare: *cf. p. 1157, 64; adde*: PSALT. Rom. 65, 17 VVLG. Iac. 3, 5. excurrit (*recte*): LVCAN. 8, 539. exundat: LVCAN. 9, 798 sic exundat (*Ω [Housman] praeter Z¹*: -at [*v. app. cr.*]) aëno undarum cumulus (*cf. p. 1948, 65*). insultare (*cf. l. 1*): OV. met. 1, 134 quae ... diu steterant in montibus altis, fluctibus ignotis -vere (*frg. Bern.*, insulta- *codd.*) carinae (*cf. BursJber. 264, 1939, 22; at cur* ins- *potius sit ad* steterant *contrarium quam* exs- [*velut bestia, v. p. 1948, 16*], *qua sententia est Helm. GGA 1915, 528, vix intellegas*). LIV. 8, 35, 6 -bas (*codd. plur., recte, ut vid., cf. p. 1949, 36*; exinsulta- *ML al.*; insulta- *dett. duo, Walters-Conway*). TERT. adv. Prax. 26 p. 279, 2 -ans (*F*, insult- *rell.*) in spiritu ad patrem ... inquit (*cf. p. 1949, 22*). EVGRAPH. Ter. Eun. 285 *ad* calcibus ... insultabis: hoc est in fores saltabis (sult- *codd., praeter S V²*: -bis; *cf. l. 33 sqq.*) calcibus, hoc est insilies. *cf. e coni.*: TAC. ann. 11, 28, 1 dum histrio cubiculum principis insultaverit (*ed. Bipont., Fuchs*; -bero *trad.*; *an* -ver⟨it⟩ *cum Gronovio?, cf. p. 1952, 46*). *falso trad.* (*cf. l. 15*): OCTAVIA 780 *v. p. 1289, 4.* *del., ut vid.*: FRONTO p. 215, 4 N. (excubantis *Schopen*).]

I *intransitive*: A *proprie* (*sc. cum respectu motus corporalis [v. et p. 1950, 18]; at cf. p. 1948, 68. 76*): 1 *de hominibus vel eorum partibus*: a *in universum*: α *fere i. q. ex-, pro-, circumsilire, in altum saltare sim.* (*saepius de iis qui affectu quodam [plerumque gaudio] moti subito exsurgunt, e. g. l. 37. 42 sqq. v. et l. 25*): ATTA com. 1 daturin estis aurum? -at planipes. OV. met. 11, 78 *Maenadem* lenta tenet radix -antemque coërcet. LIV. 21, 42, 3 *captivus sorte in certamen lectus* alacer inter gratulantes gaudio -ans cum sui moris tripudiis arma ... capiebat. PAVL. FEST. p. 96 gestit qui ... exhilaratus nimio corporis motu praeter consuetudinem -at. PERS. 1, 82 istud dedecus (*sc. sermonis*) in quo trossulus -at tibi per subsellia (*sim. de auditoribus exprimentibus vel laudem vel improbationem*: QVINT. inst. 2, 2, 9 *non* permittenda pueris ... adsurgendi -andique in laudando licentia. PLIN. epist. 7, 24, 7 in theatrum cursitabant, -bant, plaudebant [SVET. Vit. 11, 2]. GELL. 5, 1, 6 ubi loquendi finis factus, non -are nec strepere nec vociferari. 9, 15, 9 clamore magno). PLIN. nat. 28, 60 prodest ... sinistro pede -ari (*pass. impers.*) capite in dextrum umerum devexo. AMM. 28, 1, 13 pedes ... -ando contorquens, saltare, non incedere videbatur. HIER. epist. 14, 11, 2 tunc tu rusticanus et pauper -bis ... et dices *eqs.* CLAVD. 10, 296 candidus interea positis exercitus armis -at socerum circa (*sc. in nuptiis celebrandis. cf.* 14, 32 permissis ... iocis turba licentior -et tetricis libera legibus). *al.* *in imag.*: CIC. div. 1, 60 (*ex Plat. rep. 571ᶜ*) -are eam (*partem animi in qua feritas sit*) in somno immoderateque iactari (σκιρτᾷ. *opp.* sopita langueat, εὕδῃ). β *spectat ad certum motum*: ① *cordis, fere i. q. palpitare* (*inde c. respectu cordis salientis de pavore, cf. Bailey ad* LVCR. 3, 141 *l. 58; aliter et confusius Heinze ad l.*): LVCR. 3, 141 hic (*i. medio in pectore*) -at pavor ac metus. VERG. georg. 3, 105 cum spes arrectae *sunt* iuvenum, -antiaque haurit corda pavor pulsans (Aen. 5, 137. NON. p. 300, 35 *ad l.* ⟨-ans⟩ sollicit⟨u⟩s [*v. Lindsay ad l.*]). SIL. 7, 124. 16, 479 aestu laudum -antia corda. ARNOB. nat. 7, 4 p. 240, 22 ex residuo spiritu -antia adhuc corda (*sc. hostiarum quae caeduntur*). ② *de infantis motu in utero*: *de Iohanne*: IVVENC. 1, 91 gaudens in viscere proles -at (EVCHER. instr. 1 p. 111, 15 interioribus ... visceribus). VVLG. Luc. 1, 41 -vit infans in utero (ἐσκίρτησεν. 1, 44 in gaudio. CONC. I 3 vers. Tur. p. 5, 16. *al.*). HIER. epist. 24, 2 in alvo matris. *de Rebeccae geminis*: SVLP. SEV. chron. 1, 8, 1 qui in matris alvo -asse ... traduntur.

b *speciatim*: α *fere i. q. saltare*, ἐξορχεῖσθαι (*cf. alqd. saltare p. 1952, 47*): LVCR. 2, 631 *Curetae* ludunt in numerumque -ant (*cf. p. 1951, 31*). VERG. Aen. 8, 663 -antes salios. ANTH. 941, 37 -ant Dryadum faciles ⌊deliria⌋ Fauni et Satyri (*v. R. Buente, Patricii Epithalam., Diss. Marp. 1891 p. 41 sq., qui* ⌊⌋ *ut nom. ad Fauni eqs. appositum accipit [sc. 'qui delirare faciunt Nymphas']; at recte, ut videtur, C. F. W. Müller pro accusativo sumit; v. p. 1952, 48*). CLAVD. 10, 296 *et* 14, 32 *v. l. 51. 53.* β *fere i. q. ad pugnam cum clamore et gaudio congrediendi prosilire, advolare, aggredi sim.* (*cf. et p. 1948, 4. 1952, 25*): VERG. Aen. 2, 470 primo ... in limine *arcis* Pyrrhus -at, telis et luce coruscus aëna (*'pugnat corpore vehementer ... agitato, celeri gressu modo adsiliens, modo resiliens' Forbiger*). 10, 549 Tarquitus -ans contra fulgentibus armis ... obvius ... sese obtulit. 10, 642 primas laeta ante acies -at imago (*a dea in faciem Aeneae effícta. cf.* SIL. 17, 532 Poeni ducis ante oculos -at *Scipionis imago*). 10,

812 nec minus ille (*i. Lausus*) -at demens. SIL. 5, 556 quem ... Libyae ductor virtute feroci -are videt. 8, 413 inter primos ... -at rapidis ... ausis. 10, 385 mecum -et eques. 10, 604. AMM. 16, 12, 37 caelum ... -antium cadentiumque resonabat a vocibus. γ *i. q. concitato impetu equis, curribus invehi* (*fere de pugna gaudentibus. cf. et p. 1947, 77*) *vel audacius quovis modo campos, loca peragrare, emetiri sim.*: *de Amazonibus*: VERG. Aen. 11, 648 medias inter caedes -at (*quasi*) Amazon ... Camilla. 11, 663 magno ... ululante tumultu feminea -ant ... agmina. VAL. FL. 4, 608 volitans cum turma *Amazonum* ... pulvereis -at equis (*cf.* 5, 612 quibus -et Mavortia turmis. CLAVD. rapt. Pros. 2, 62 qualis Amazonidum ... -at ... pulchra cohors, quotiens ... Hippolyte ... ducit post proelia turmas). *de variis* (*v. et l. 3*): SIL. 15, 540 -ant quae latis agmina campis (*cf. p. 1946, 63 sq.*). TAC. ann. 14, 34, 2 Britannorum copiae passim per catervas et turmas -bant. VVLG. Ier. 46, 9 ascendite equos et -ate in curribus.

2 *de bestiis*: *praevalet notio q. e.*. a *circum*: *fere i. q. circumsilire, lascivire, ludere* (*de montibus in compar. l. 29*): CIC. off. 1, 90 ut equos propter crebras contentiones proeliorum ferocitate -antes domitoribus tradere soleant, sic *eqs.* (*seq.* homines secundis rebus ecfrenatos). OV. ars 1, 315 ut ante ipsum (*taurum*) teneris -et in herbis *iuvenca* (met. 2, 864 viridi ... -at in herba *taurus, i. Iuppiter. cf.* CALP. ecl. 6, 55 ungula qua viridi ... -vit in arvo *equus*). SEN. nat. 3, 18, 4 vitreum, in quo *piscis* -et et trepidet (*aliter l. 29. 33 sqq.*). PLIN. nat. 18, 364 pecora -antia et ... ludentia. SIL. 7, 316 ut passim -ent stimulante dolore iuvenci. ITALA Mal. 4, 2 (Aug. civ. 18, 35 p. 310, 26 D.) -bitis sicut vituli ex vinculis resoluti (*gr. Mal. 3, 20* σκιρτήσατε, *Vulg.* salietis). SOL. 27, 57 *simiae* -ant nova luna (*opp.* tristes sunt). AVSON. Mos. 259 -ant udae super arida saxa rapinae (*i. pisces. aliter l. 23. 35*). VVLG. psalm. 113, 4 montes -verunt ut arietes (ἐσκίρτησαν. 113, 6). sap. 19, 9 tamquam agni -verunt (διεσκίρτησαν. *al.*). b *foras*: *fere i. q. exsilire, emicare sim.* (*cf.* NON. p. 65, 28 -are dictum est exsilire): CIC. ac. frg. Non. p. 66, 1 ut ... sedemus ad Lucrinum pisciculosque -antes videamus (*cf.* div. 2, 145 cum -antes lolligines viderunt. SEN. Ag. 451 Tyrrhenus omni piscis -at freto [PETRON. 109, 6]. *aliter l. 23. 29*). VERG. georg. 4, 431 gens umida ponti (*i. phocae*) -ans rorem late dispergit amarum. LIV. 27, 4, 13 in mari ... angues lascivientium piscium modo -asse. PLIN. nat. 9, 24 hominem non expavescit *delphinus* ..., adludit -ans *eqs.* SIL. 11, 480 subito emicuere per undas ... cete toto -antia ponto. c *in altum*: *de equo fere i. q. pedes (posteriores) elevare*: NEP. Eum. 5, 5 post verberibus cogebat -are et calces remittere. *fere i. q. resilire*: PLIN. nat. 8, 214 *ibex* e monte aliquo in alium transilire quaerens ... recu⟨s⟩su ... quo libuerit -at. *fere i. q. evolare*: STAT. Theb. 3, 509 vultur et altis ... accipitres -vere rapinis. 3, 532 septem ... armigeras *aquilas* ... -ante caterva intuor.

3 *de rebus*: a *sensu stricto*: α *corporeis* (*cf. et l. 54*): *fere i. q. in altum salire, resilire sim.*: LVCR. 6, 550 *plaustra* nec minus -ant ⌊si scrupulus⌋ (⌊⌋ *P. Ferrarino, Cumque e i composti di que, Bologna 1942, p. 21*; esdupuis *trad.*) cumque viai ferratos ... rotarum succutit orbes. 6, 1044 -are ... ferrea vidi, ... lapis hic Magnes cum subditus esset. VERG. Aen. 12, 688 montis saxum de vertice praeceps cum ruit, ... magno ... actu -at ... solo. SEN. nat. 6, 10, 2 resiliunt pilae more, quae cum cecidit, -at. PLIN. nat. 31, 114 *nitrum* uritur in testa opertum, ne -et. β *liquidis* (*de re in aqua coquendo fervente, v. l. 66*): ① *fere i. q. prosilire, emicare, surgere sim.*: *de sanguine, lacrimis*: LVCR. 2, 195 e nostro ... missus corpore sanguis emicat -ans alte (PS. QVINT. decl. 15, 5 p. 280, 22 *potione exhausta* in membra sanguis viribus velut novae iuventutis -ans. *aliter*: SIL. 5, 68 erupit in ora [*sc. eorum qui signa evellere conantur*] -ans *e terra* cruor). STAT. Theb. 12, 794 -ant lacrimae. *de mari, undis sim.*: VERG. Aen. 3, 557 -ant ... vada atque aestu miscentur harenae. OV. met. 13, 892 os ... cavum saxi sonat -antibus undis (ANTH. 886, 6. *al.*; *aliter l. 68*). SOL. 52, 6 Gangen ... Nili modo -are contendunt. ② *fere i. q. fervere*: VERG. Aen. 7, 464 -ant ... aestu latices *in aëno* (OV. met. 6, 645 pars *membrorum Ityos* [*v. l. 55*] ... cavis -at aënis. 7, 263 medicamen ... fervet et -at. *v. et p. 1947, 17*). SER. SAMM. 449 igne lapis candens datur -antibus undis (*aliter l. 63*). b *sensu laxiore* (*notione motus plus minus evanescente*): α *fere i. q. excrescere* (GLOSS. -at exilit vel excrescit): PLIN. nat. 17, 180 densiores ... pampini -ant. DRAC. Romul. 3, 8 ventilet ... matrem (*i. vitem*) gravidam pendentibus uvis pampinus -ans. *in imag.*: HIL. in Matth. 26, 2 p. 1057ᴬ frondescere ... quadam peccatorum -antium viriditate. β *fere i. q. se erigere*: STAT. Theb. 11, 95 cui (*i. Megaerae*) totus adhuc furor -antque recentes Cocyti de fonte comae (*i. serpentes qui loco crinium sunt*). γ *fere i. q. eminere*: PLIN. nat. 18, 179 scamna inter duos sulcos ... ne relinquantur, glebae ne -ent. VICT. VIT. 2, 36 -at ... per totum aggerem publicum vilis sepultura sanctorum loquentibus tumulis.

B *translate*: 1 *fere i. q. valde laetari, gaudere sim.* (*ad huius notionis originem cf. p. 1947, 35 sq.* *def. v. p. 1947, 3. 6.* *fere i. q. [sc. aliqua re valde gaudendo] frui e. g. p. 1949, 10. 53 sqq. 1950, 33.* *hic illic verbi sensus transire videtur ad illum, quem segregavi p. 1951, 27.* *syn.*: gaudere, gestire, gloriari, iucundari, laetari, triumphare [K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

sim. *opp.*: affligi, contristari, convulnerari, (de)flere, dolere, gemere, insultare, lamentari, maerere, timere, trepidare *sim.*): a *de animantibus* (*ipsis vel de animo, spiritu, corde, lingua sim. sic de civitate, ecclesia, iuventute sim. l. 27. 32. p. 1950, 32 sq. de re pro persona v. e. g. l. 22. 24. p. 1950, 57*): *α nude*: CIC. Tusc. 5, 16 beati, quos ... nullae futtiles laetitiae -antes languidis liquefaciunt voluptatibus (*nisi* -antes *potius aut cum Merguet ad* laetitiae *referendum, cf. p. 1951, 70, aut ut glossema delendum est*). VAL. MAX. 4, 3, 13 -at animus maximorum virorum memoriam percurrens (SEN. Phaedr. 448 -et animus [*syn.* aetate fruere]. TAC. hist. 1, 17, 1 Pisonem ... nullum turbati aut -antis animi motum prodidisse. *al.*). OV. met. 6, 283 -a victrixque ... triumpha. fast. 6, 467 Parthe, quid -as? (SEN. nat. 3 praef. 8 quid -as? ista quibus eveheris in summum *eqs.*). *al.* LIV. 3, 66, 5 -antibus belli auctoribus. SEN. dial. 10, 17, 1 subit ... cum maxime -antes sollicita cogitatio. *al.* SIL. 1, 345 accensae -ant mentes *Poenorum*. 10, 577 aetherias anima -ans evasit in auras (TERT. anim. 53, 6 p. 386, 27 tunc -at aut trepidat. *al.*). HOMER. 978 -ant Danai, Troes sua funera deflent. STAT. Theb. 3, 85. *saepe.* TAC. hist. 3, 83, 3 SVET. Aug. 53, 1. Cal. 41, 2 -ans rediit gloriansque. TERT. adv. Marc. 3, 24 p. 420, 6 (*opp.* sunt ... afflicti). 4, 14 p. 461, 26 (*syn.* iucunditatem capientibus, *opp.* maerentibus et dolentibus). pall. 6, 2 gaude pallium (*v. l. 5*) et -a (scorp. 6 p. 156, 10. adv. Prax. 26 [*v. p. 1947, 24*]. *al.* CYPR. epist. 39, 1 p. 581, 23. HIER. epist. 54, 1, 1 gaudet animus, -ant viscera. *al.*). CYPR. epist. 10, 1 p. 490, 4. IVST. 9, 4, 3 ut neque apud suos -asse, neque apud victos insultasse videretur. HIL. hymn. 3, 10 inter tanta dum -at nostrae cladis funera *hostis*. VVLG. Esth. 8, 15 omnis ... civitas -vit atque laetata est (PASS. Petr. 12 -are [-ari *l. v.*] et laetari; *opp.* tristes ... et plangentes. *al.*). psalm. 70, 23 -bunt labia mea, cum cantavero (ἀγαλλιάσονται). RVFIN. hist. 5, 1, 55 *mulier* -ans et ovans (ἀγαλλιωμένη). CLAVD. 24, 195. *al.* ROMVL. fab. 77, 1 (rec. vet.) in verno tempore aves ... dum -rent *eqs.* SACR. Greg. 95, 2 munera ... -antis ecclesiae. CIL XIV 2919, 10 statuam ... in foro ... -antibus cunctis constituit. *al.*

β cum additamentis: *accedunt*: ① *casus*: Ⓐ *abl.*: *causae quae dici potest*: *exterior*: CIC. S. Rosc. 16 ut -are victoria nobilitatis videretur (*opp.* timere. LIV. 8, 35, 6 *v. p. 1947, 22.* 28, 28, 13 adversus -antes recenti victoria Poenos. IVST. 1, 8, 9. *al.*). Catil. 1, 23 -a impio latrocinio. Sest. 133 luctu vestro. Att. 6, 1, 22 Lepta tua epistula gaudio (*v. l. 64*) -at. 7, 2, 7 Caesar ... -at Catonis in me ingratissimi iniuria. VERG. Aen. 2, 386 hic successu -ans animisque (*cf. l. 67*) Coroebus *eqs.* OV. am. 1, 10, 29 spoliis -at ademptis. LIV. 30, 20, 4 deformitate reditus (*Hannibalis*) ... Scipio -bit. *al.* SEN. contr. 10, 1, 6 *pauper*: nimium funere nostro -at *dives*. SEN. dial. 7, 6, 1 *animus voluptatibus* -et prioribus. SIL. 8, 413 -at rapidis ... non imitabilis ausis. 9, 137 augurio -at divum. STAT. silv. 1, 2, 158. *al.* PS. QVINT. decl. 8, 21 p. 165, 9 commento tuo ... superbus -a. TERT. spect. 30 p. 29, 19. ANTH. 490ª, 2 piscibus (*i. signo*) -are solet Februarius almis (*Baehrens*, altis *trad.*). ZENO 2, 45 p. 502ᴮ -emus fide, iucundemur bona conversatione. SYMM. epist. 1, 16, 2 fratris mei Hesperii honore -o, taciturnitate convulneror. AMM. 17, 13, 26 strenue factis ... consultis. 19, 9, 9 rex ... vultu -ans ... specie tenus urbis excidio videbatur. 19, 12, 18 maestis casibus. *al.* NOVELL. Theod. 25, 1 ut his consularibus, qui auspiciis etiam patriciatus -ant, ... concedatur (*v. p. 1948, 82. cf.* COD. Iust. 11, 51, 1 ut ... nullus ... colonorum suo iure velut ... liber -et). VAL. CEM. hom. 10, 5 p. 724ᴰ militem Christi ... suppliciis -antem. *al.* PALLAD. hist. mon. I 4 p. 265ᴮ -ans solitaria vita (*gr. Butler p. 39, 20* ἐντρυφῶν). CE 1411, 9 -a tantis vir semper amande trophaeis. 1530 A, 6 (*s. IV*) coniugio laetus ... numeroq(ue) frequenti natorum -ans. *saepe.* *interior* (*v. l. 35*): CIC. Cluent. 14 mater palam -are laetitia, triumphare gaudio coepit (Tusc. 5, 16 elatus ille levitate inanique laetitia -ans et temere gestiens *eqs.* Att. 14, 6, 2. 15, 21, 1. VERG. Aen. 12, 700 Aeneas. LIV. 27, 2, 2 VAL. MAX. 2, 2, 9. HOMER. 838; *opp.* maerent. FRONTO p. 74, 4 N. [*opp.* fleo]. CYPR. epist. 75, 3 p. 811, 16. *al.*). Catil. 1, 26 gaudiis ([*syn.* laetitia perfruere, in voluptate bacchabere]. Phil. 2, 65 gaudio. *al. v. et l. 39.* LIV. 2, 24, 2. *al.* VAL. MAX. 2, 6, 11. *al.* PETRON. 131, 7. *al.*). BELL. Hisp. 14, 3 *v. p. 1950, 67.* VERG. Aen. 11, 491 *Turnus* -at ... animis (*v. et l. 40*). SEN. contr. 1 praef. 15 *Latro* quotiens ex intervallo dixerat, multo acrius violentiusque dicebat; -bat enim novato atque integro robore *eqs.* (*cf. p. 1948, 82*). SIL. 5, 556 virtute feroci -are. IVST. 44, 2, 4 *servus* ultus dominum inter tormenta risu -vit. *al.* Ⓑ *dat.* ([*cf. Friebel, Fulg. 30*]. *accedere videtur aut ut dat. comm.* [*cf. et p. 1948, 74. 1951, 41*] *aut in versione ex gr.* [*e. g. l. 83*] *aut secundum analogiam verborum q. s. insultare* [*v. l. 80 sq. p. 1950, 2 cf. p. 1952, 41*] *et praestare alicui* [*cf. l. 77*]): PSALT. Cas. 149, 2 filii Sion -entur (*cf. p. 1946, 79*) regi suo (ἀγαλλιάσθωσαν ἐπὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν, VVLG. -ent in rege suo). FVLG. aet. mund. p. 157, 10 nudus victor (*i. David*) -at armato (*Helm*, armatus *trad.*) Goliae (*de notione v. l. 75. cf. p. 1952, 27*). serm. ant. 8 p. 114, 11 *Gorgias* 'dum iam silicernius finem ... expectaret, etsi morti non potuit, tamen infirmitatibus -vit' ([insulta- *l. v.; cf. Fulg. Rusp. praedest. 3, 25 p. 664ᴰ* quando insultabitur morti]. *ex Cincio Alimento se sumpsisse Fulg. contendit*). VVLG. psalm. 2, 11 -ate ei cum tremore (ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ). 80, 2 -ate deo adiutori nostro (ἀγαλλιᾶσθε τῷ θεῷ). 94, 1 -emus domino (ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ). AVG. conf. 1, 20, 31 ipse *deus* est bonum meum et illi -o bonis omnibus, quibus *eqs.* SIDON. epist. 2, 1, 3 -ans Gothis insultansque Romanis, inludens praefectis *eqs.* GREG. M. epist. 1, 3 *v. p. 1952, 57.*

② *praepp.*: ab: EPIST. pontif. 784 (Alc. Avit. epist. 42 p. 70, 17) -amus a (*de Sirmondus*) sinceritate (sinceritatē *V*) propositi tui (*cf. Gölzer, Latin de S. Avit p. 177*). ad: TERT. adv. Val. 12 p. 191, 10 nautae ad symbolam semper -ant. AVG. in psalm. 58 serm. 2, 10 p. 712ᵐᵉᵈ· diluculo ad resurgentem *Christum* -verunt *discipuli* (*opp.* mortuum planxerunt). AVELL. p. 139, 5 animis -antibus ad universalis ecclesiae quietem. cum (*in vers. e Graeco*): VVLG. III Esdr. 4, 63 -verunt cum musicis et laetitia diebus septem (ἐκωθωνίζοντο μετὰ μουσικῶν καὶ χαρᾶς). *cf. p. 1951, 35.* de: TERT. apol. 49, 4 de qua iniquitate ... caecum hoc vulgus -at et insultat (*v. Waltzing ad l.*), sed et quidam vestrum ... gloriantur. adv. Marc. 4, 32 p. 529, 19 de paenitentia peccatoris. *al.* CLAVD. DON. Aen. 11, 855 p. 538, 1 de Camillae morte. HIER. epist. 18 A, 1, 3. AVG. civ. 1, 28 p. 44, 28 D. de dono dei. 7, 7 p. 283, 27 de re inchoata. *saepius.* in *c. acc.* (*derectionis vel finis. vi propria aliquatenus vigente fere i. q. accedere ad alqd. agendum sim. l. 21. cf. l. 78*): SEN. clem. 1, 1, 1 multitudinem discordem, ... in perniciem alienam suamque ... -turam. STAT. silv. 4, 4, 38 te quoque flammabit ... desidia et solidos novus -bis in actus. TAC. Agr. 8, 3 nec Agricola umquam in suam famam gestis (*v. p. 1949, 35*) -vit (*i. gloriatus est*). APVL. met. 8, 26 *cinaedi* -antes in gaudium. PRISCILL. tract. 10, 126 p. 93, 18 in ea quae *eqs.* VVLG. psalm. 83, 3 cor meum et caro mea -verunt in deum (ἠγαλλιάσαντο. *al.*). AVG. civ. 22, 8 p. 581, 26 D. *v. p. 1951, 37.* PS. AVG. serm. 54, 1 p. 1848 non ... -vit in ... oblectamenta ... mundi. *al.* in *c. abl.* (*hic illic acced. ad not. loc.*): CIC. Sest. 88 *ut Clodium* tot iam in funeribus rei publicae -antem ... legum si posset laqueis constringeret *Milo*. Balb. 59 non -vit in ruinis nostris (*v. app. cr.*) ... Cornelius. Tusc. 2, 65 Cimbri ... in proeliis -ant, lamentantur in morbo. PS. QVINT. decl. 19, 2 p. 338, 10 ut ... in eam adolevit aetatem *filius*, in qua corporalibus bonis iuventus insolenter -at (*cf. p. 1948, 82*). TERT. patient. 11 p. 18, 7 nemo in adversis -bit, nisi *eqs.* ITALA Hab. 3, 18 (Cypr. Demetr. 20 p. 365, 11) ego ... in domino -bo (ἀγαλλιάσομαι, *Vulg.* gaudebo. CYPR. Demetr. 20 p. 365, 18 -ant *Christiani*. VVLG. I reg. 2, 1 -vit cor meum in domino. psalm. 32, 1 [ἀγαλλιᾶσθε]. *al. cf.* LVCIVS Cypr. epist. 78, 1 p. 836, 10 in deo [*syn.* laetantibus]. *al.*). ITALA Phil. 3, 3 (Mar. Victorin. in Phil. p. 1217ᶜ) in Christo Iesu (καυχώμενοι, *Vulg.* gloriamur. *al.*). IREN. 1, 30, 6 -antem Ialdabaoth in omnibus his *eqs.* (καυχώμενον, *syn.* gloriatum). CYPR. Fort. praef. 4 p. 319, 7 baptisma in quo deus et Christus ... -ant. *al.* OPT. PORF. epist. ad Constant. 4 *Vergilius* in carmine -at ac se plurimum iactat et iterum ac saepius Maecenatis testimonio gloriatur. FILASTR. 153, 5 in quo ... ecclesia ... -at. HYMN. Ambros. I 8, 27 -at in his spiritus. VVLG. I par. 16, 35. *al.* RVFIN. Greg. Naz. orat. 1, 55, 1 p. 45, 18 -at *Paulus* ... in spiritalibus et gloriatur (*gr. p. 465ᴬ* ἀγάλλεται). CONC.ˢ I 3 vers. Tur. p. 192, 13 unusquisque ... in hoc gaudens et -ans (*gr. I 1, 4 p. 34, 7* ἀνασκιρτῶντα). SALON. in eccles. p. 999ᴰ -bit in gloria aeternae felicitatis (*syn.* saltabit, laetabitur). GREG. M. in Ezech. 1, 4, 9 p. 820ᴮ perversi ... in pravis actibus. *al.* propter: VVLG. psalm. 15, 9 propter hoc laetatum est cor meum et -vit lingua mea (διὰ τοῦτο ... ἠγαλλιάσατο). 96, 8 -verunt filiae Iudae propter iudicia tua (ἠγαλλιάσαντο ... ἕνεκεν). super: *c. acc.* (*cf. p. 1952, 27*): IREN. 1, 30, 1 -ante primo homine cum filio suo super formositatem spiritus, hoc est feminae. VVLG. psalm. 20, 2 (ἀγαλλιάσεται). *al.* apoc. 18, 20 -a super eam *civitatem* caelum (*v. p. 1949, 5*) et ... apostoli et prophetae, quoniam *eqs.* (εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ ... ὅτι). APRING. in apoc. 19, 1 -are sanctos super perditionem praevaricatricis urbis advertimus. VITAE patr. 5, 3, 3 super bona ... iustis reposita gaude, -a et laetare (*gr. Cot. p. 438ᴮ* χαῖρε καὶ εὐφραίνου). *al.* *c. abl.*: FAVST. REI. grat. 1, 9 p. 28, 8 verus ille pastor -at super una ove, quae ... revocata est.

③ *enuntiata* (*causalia, condicion., fin., tempor.*): AVG. serm. 284, 2 p. 1289ᵐᵉᵈ· quando peperisti gemuisti, quando amisisti -asti. PS. HIL. libell. 10 p. 83, 1 -are debet pauper et deo gratias agere, quia *eqs.* CIC. Att. 6, 1, 15 Graeci ... -ant, quod peregrinis iudicibus utuntur. BELL. Hisp. 14, 3 maiore Pompeiani -bant gloria, ... quod *eqs.* SEN. suas. 5, 7 -vit, quod Xersen audiret venire. CYPR. epist. 9, 1 p. 489, 2. 11, 4 p. 498, 16 (*opp.* contristari et dolere). HIER. epist. 22, 41, 3. *al.* VVLG. Iob 31, 29 SVLP. SEV. dial. 1, 23, 4. *al.* VVLG. Matth. 5, 12 gaudete et -ate, quoniam merces vestra copiosa est (ἀγαλλιᾶσθε). apoc. 18, 20 *v. supra l. 56.* SEN. epist. 19, 1 -o, quotiens epistulas tuas accipio. 34, 1. OV. epist. 20, 121 quid -as, tua *verba* si mihi (*Cydippae*) verba dederunt. APRING. in apoc. 3, 17 qui gloriantur in operibus suis et -ant, si forte *eqs.* VVLG. Ioh. 8, 56 pater vester -vit, ut videret diem meum (ἠγαλλιάσατο ἵνα).

④ *acc. c. inf.* (*cf. p. 1951, 14*) *inf.* (*l. 83 sqq.*), *in vers. gr. infinitivi fin. per* ad *c. gerund.* ([*cf. l. 18 sq.*] *p. 1951, 3*): STAT. Theb. 10, 529 pars ad fastigia missas -ant haesisse faces, pars *eqs.* AMM. 26, 2, 6 HIER. hom. Orig. in Luc. 6 p. 36, 6. AVG. epist. 199, 53 p. 291, 4 -bunt ... citius venisse quod diligunt. *al.* EPIST. pontif. 864 Caes. Arel. II p. 125, 2 -o ... apud te religiosae studium vigere reverentiae. GREG. M. moral. 4, 70 p. 677ᴮ hoc se accepisse ... -et. *al.* *inf.*: LVCIAN. Cypr. epist. 22, 1 p. 533, 8 *litteras tuas* legere -vi. AVELL. p. 489, 5 virtutem animi sui

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-vit ostendere. RVST. HELP. benef. 122 *Christus* -ans hominis perferre dolores. DRAC. Romul. 8, 413 -ant potare cibos atque edere potus. *al.* *nota* (*v. p. 1950, 77 sq.*): VVLG. psalm. 18, 6 *sol* -vit ut gigas ad currendam viam (ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν αὐτοῦ).

b *de rebus* (*saepe quasi pro personis*): α *incorpor.*: LAVS Pis. 170 cum pace serena publica securis -ent otia terris. PANEG. 4, 1, 1 dicturus in coetu gaudiorum -antium et laetitiae gestientis (LEO M. epist. 16, 2 p. 697ᴬ -ante gaudio *angelorum*). 4, 35, 3 populi ... Romani vis illa et magnitudo venerabilis ... non licentia effrenis -at. OPT. PORF. carm. 20ᵃ, 8 -at omnis aetas. HIER. in Ier. 4, 52, 3 p. 279, 24 -et ... doctrina pessima et glorientur *eqs.* VVLG. Col. 3, 15 pax Christi -et in cordibus vestris (βραβευέτω). AVG. civ. 8, 21 p. 352, 31 D. daemonum nequitiam deorum iniuriis -antem. 17, 12 p. 233, 11 infidelitas gentium, cum dei populum -bat atque insultabat esse captivum. β *corpor.*: OPT. PORF. carm. 19, 4 -ans ... novis mea pagina votis. AMM. 14, 8, 3 *Cilicia* Cydno amni -at. 15, 11, 14 Viennensis civitatum -at decore multarum. *al.* VVLG. I par. 16, 31 laetentur caeli (*cf. p. 1950, 57. al.*) et -et terra (Is. 14, 7. Ioel 2, 21; *opp.* timere. *al.; aliter l. 22*). 16, 32 -ent agri. Is. 35, 1 -bit solitudo et florebit quasi lilium. *al.* CLAVD. 28, 36 *Palatinus mons* -at ... habitante deo. rapt. Pros. 3, 347 liventibus illa *arbor* -at Coei spoliis. EVCHER. laud. her. 40 *terra* pretiosis ... -ans metallis (*fere i. q. abundans*). EVSTATH. Bas. hex. 5, 2 p. 911ᴮ cultu proprii decoris -ans *tellus* (*gr. p. 97ᴮ* ἀγαλλομένην. CE 469, 3 floribus). VRAN. epist. 5 p. 862ᴮ -at paradisus (*opp.* flevit ... ecclesia). IORD. Get. 151 trigemina ... positione -at *urbs.* SACR. Greg. 111, 3 profusis gaudiis totus in orbe terrarum mundus -at.

2 *fere i. q. gaudio laetitiaque in voces et clamores effundi, iubilare* (*v. et p. 1947, 77 sq. 1948, 83. cf.* GLOSS. non tacite gaudet), *instrumentis musicis tumultuari sim.*: a *de animantibus*: STAT. Theb. 4, 790 Kl. (782 Kohlm.) *Cybele* dum parvum circa iubet -are Tonantem Curetas trepidos (*sc. tympana pulsantes*). 7, 286 patriis concentibus audis -are gregem *bellantium.* HIL. in psalm. 65, 3 p. 250, 19 propria -antis vocis nuncupatio non reperta est, per id quod iubilum dicitur, vox -antis ostenditur (65, 4 p. 251, 16. *cf. l. 37*). VEG. mil. 3, 25 p. 119, 6 *dux* clamore ac bucinis -are videatur. VVLG. psalm. 97, 4 cantate et -ate et psallite (ἀγαλλιᾶσθε). CLAVD. rapt. Pros. 2, 365 -ant cum voce pii (*sc. canentes in nuptiarum solemnibus.* AVG. civ. 22, 8 p. 581, 26 D. -bant in dei laudem voce sine verbis, tanto sonitu *eqs. cf. l. 33*). *al.* b *de rebus: fere i. q. cum gaudio et clamoribus celebrari, concini* (*syn. l. 42*): IVV. 8, 59 laudamus equum ... cui ... -at rauco victoria circo. FLOR. Verg. p. 184, 6 ubi versus tui a lectoribus concinuntur et in foro omni clarissimus ille de Dacia triumphus -at.

3 *fere i. q. supra modum efferri*: a *immodice et insolentius efferre (ad instar equi infrenati [cf. p. 1952, 3] saepius), effusum esse in nimiam laetitiam iucunditatemve, gestire sim.* (*cf.* NON. p. 300, 38 -are gloriari cum iactantia. p. 301, 4 -are supra modum exsilire et ecferri): α *in universum*: ① *de hominibus: nude*: TRAG. inc. 125 -antem te et praefidentem tibi repriment validae legum habenae. CIC. har. resp. 1 hominem furentem -antemque continui. Phil. 13, 20 *Brutus* Mutinam ... illi (*i. Antonio*) -anti tamquam frenos furoris iniecit. leg. 2, 39 illud quidem ⟨video⟩, quae (*neutr. pro 'qui', contemptim*) solebant quondam compleri severitate iucunda Livianis ... modis, nunc ut eadem ⌊-ent ⟨et⟩⌋ cervices oculosque pariter cum modorum flexionibus torqueant (⌊ ⌋ et *inser. Halm, qui etiam voluit*: -ant ... torquent). Tusc. 4, 13 cum ... inaniter et effuse animus -at *eqs.* Cato 10 *Q. Maximus* Hannibalem iuveniliter -antem patientia sua molliebat. SALL. Iug. 98, 6 plerumque noctis barbari more suo laetari, -are, strepere vocibus. VERG. Aen. 5, 398 qua *iuventute* ... improbus iste -at fidens. OCTAVIA 834 -at ingens saeculi nostri bonis corrupta turba. INSCR. NSc. 1936 p. 97, 14 (*a. 325*) quis ... immo -et et suam proferat volumptatem. *acced.*: *abl.*: CIC. rep. 1, 62 Tarquinio exacto mira quadam -asse populum insolentia libertatis (2, 45). CATVLL. 51, 14 otio -as nimiumque gestis (*cf. Tietze, RhM. 88, 1939, 356. 358*). SEN. Phaedr. 204 quisquis secundis rebus -at nimis. QVINT. inst. 6, 4, 17 ut *adversarius* vana ... spe -et. FLOR. epit. 3, 16, 2 cum tot ... ludibriis -ret impune *eqs.* FRONTO p. 220, 10 N. non est -andum nimia et diutina prosperitate (*opp.* defetiscendum). in *c. abl.*: CIC. Tusc. 4, 66 in eis *bonis* ipsis potiundis -ans gestiensque laetitia turpis est. SEN. contr. 2, 6, 4 senex ... validius in voluptatibus quam iuvenis -ans. HOMER. 853 istis ... in armis, in quibus -as *eqs.* AMBR. exc. Sat. 1, 56 neque ut opulens -vit in divitiis *eqs.* hex. 5, 24, 89 -vit ... Iuda in mercede proditionis suae. ② *de rebus incorp.* (*acced. abl. l. 77. 80. 82*): CIC. Sest. 95 accusat eum (*Milonem*) qui aliqua ex parte eius (*Clodii*) furorem -antem repressit. rep. 3 frg. 1 est ... quiddam turbulentum in hominibus singulis, quod vel -at voluptate vel molestia frangitur. off. 1, 102 qui appetitus ... tamquam -antes sive cupiendo sive fugiendo non satis a ratione retinentur (*syn.* finem et modum transeunt). phil. frg. V 72 timor ... statim spe impunitatis -at. Att. 1, 16, 7 alacris -at improbitas in victoria. VAL. MAX. 9, 5 ext. 1 Alexandri regis virtus ac felicitas tribus insolentiae ... gradibus -vit. GELL. 12, 5, 8 semper *ratio affectiones* ... -antes ... opprimit. FVLG. aet. mund. p. 174, 1 ubi -vit malitia, superexuberat gratia.

β *speciatim: cum de oratore tum de oratione ipsa i. q. aut certam loquendi legem transire, modum excedere, lascivire aut luxuriari (cf. etiam l. 83 sq. subest imago equi qui frenis remissis -at e. g. l. 5. 13)*: *de oratore*: CIC. de orat. 3, 36 dicebat Isocrates ... se ... in Theopompo frenis uti solere, ... *nam* -antem verborum audacia reprimebat. orat. 26 in reliquis -vit audacius *Demosthenes* (*opp.* summissius, pressius *disputat*). QVINT. inst. 12, 10, 12 in compositione fractum, -antem ac paene ... viro molliorem *Ciceronem* (*cf.* TAC. dial. 18, 4 quibus *obtrectatoribus* ... -ans et superfluens et parum Atticus videretur). HIER. adv. Iovin. 1, 13 p. 230ᶜ non est huius loci ... quasi in communibus locis rhetorico -are sermone. *de oratione*: CIC. Catil. 2, 3 in quo -at et triumphat oratio mea (ac. 2, 112 campus in quo -are possit oratio. fin. 1, 54 virtutum laus, in qua maxime ceterorum philosophorum -at oratio). QVINT. inst. 9, 4, 28 quaedam ... transgressiones ... longae sunt nimis ..., ut -ent atque lasciviant. 9, 4, 69 hae particulae *orationis* prout sunt ... lentae celeres, remissae -antes. 9, 4, 91 *syllabae breves* si miscentur ... longis, currunt, si continuantur -ant. 10, 4, 1 *in stilo emendando* soluta componere, -antia coercere. 12, 10, 73 dicendi genus, quod aut verborum licentia -at aut puerilibus sententiolis lascivit *eqs.*

b *fere i. q. saevire* (NON. p. 300, 29 -are saevire. *acced. fere notio localis. cf. et not. peiorativam l. 33. 37. 41*): CIC. rep. 2, 68 quae sanguine alitur, quae immani (*v. app. cr.*) crudelitate sic -at, ut vix hominum acerbis funeribus satietur. LVCR. 3, 141 *v. p. 1947, 59.* SIL. 2, 429 (*de clipei imagine*) Siculis -at Hamilcar in arvis (*cf. p. 1947, 78*). AMM. 26, 10, 12 per suppliciorum diversitates effrenatius -vit *imperator.*

c *supra alqm. se extollere, exsurgere sim.* (*acced.*: super *l. 31,* supra *l. 29. 30,* ultra *l. 32. cf. ad sensum p. 1949, 78*): SEN. Thy. 45 supra ... magnos ... -et duces libido victrix. benef. 2, 13, 2 iucunda sunt, ... quae cum daret mihi superior, non -vit supra me. LACT. inst. 4, 21, 4 *Petri et Pauli praedicatio*: quod *Iudaei* -verint super ... dei filium. AMM. 31, 10, 19 *Caesar Commodus* ultra hominem -vit.

4 *fere i. q. insolenter exsurgere*: a *adversus alqd.*: TERT. anim. 33, 4 p. 356, 19 anima ... -ans adversus humana iudicia. NICET. virg. laps. 30 p. 122, 14 aperuit in nos gentilitas os suum, adversus sanctam ecclesiam synagoga Iudaeorum per tuum dedecus -vit. b *c. notione insultandi (cf. l. 41. p. 1947, 1 sqq.), alicui iniuriam faciendi* (*v.* NON. *l. 44*): TAB. devot. Audollent 140, 16 (*s. V^{in.}*) si rideat de te et -etur (*v. p. 1946, 74. 83*) tibi (*cf. Jeanneret, Tabl. d'exécr. p. 99 'sens proche de insultare', p. 139 's'il te fait outrage'*).

II *transitive*: A *fere i. q. insultare (obscaene; ad sensum cf.* NON. *l. 44. 'sunt ... verba pueri delicati', L. Müller)*: LVCIL. 1038 quin totum purges, devellas me atque deuras, -es, ⌊[ad] equites⌋ (⌊ ⌋ *Lindsay, v. app. cr. [addas, velim, p. 729, 74 sqq.]; Marx aliter. cf.* NON. p. 300, 31 *ad. l.* -are est gestu vel dictu iniuriam facere). *cf. etiam* TAC. ann. 11, 28, 1 *p. 1947, 76.*

B *fere i. q. (alqd.) saltare, cf.* ἐξορχεῖσθαί τι: ANTH. 941, 37 *v. p. 1947, 71, cf. C. F. W. Müller, Nom. u. Acc. p. 11. 50 sq.*

C *fere i. q. c. gaudio celebrare, cantare sim.* (*cf. Kaulen, Handb. z. Vulg. p. 187*): VVLG. psalm. 50, 16 -bit lingua mea iustitiam tuam (ἀγαλλιάσεται). 58, 17 -bo ... misericordiam tuam (ἀγαλλιάσομαι ... τὸ ἔλεός σου). PAVL. NOL. carm. 23, 116 coepimus hymnos -are deo. AVG. agon. 7, 8 p. 109, 18 nihil ... mali patiuntur, qui iam possunt dicere, quod ille vir spiritalis -at et praedicat apostolus (*Rom. 5, 8*) dicens: 'gloriamur in tribulationibus' *eqs.* CASSIAN. inst. 3, 2 David (*abl.*) quoque gloriosus aliquid -ante.

D *fere i. q. cum gaudio accipere*: GREG. M. epist. 1, 3 habeo aliquid, quod etiam vestrae gloriae (*i. tit. hon.; de dat. comm. cf. p. 1950, 3*) -em.

part. praes. ***exsultāns,** -antis *pro adi.* (*pro subst. e. g. l. 65*). *superlat. v. p. 1953, 2.* SYNON. Cic. p. 424, 25 B. elatus ... animis plenus. NON. p. 300, 35 *v. p. 1947, 61.* GLOSS. γαυριῶν.

1 *fere i. q. gaudens, laetus, iubilans* (*e. g. l. 69. 72*): a *de hominibus* (*animis sim.*): CIC. Mil. 56 *Mars* saepe spoliantem iam et -em evertit. CYPR. mortal. 26 p. 314, 1 prophetarum -ium numerus. AMM. 23, 3, 7 -s ... et laetus. CLAVD. DON. Aen. 2, 470 p. 213, 28; *opp.* intrepidus. VEG. mil. 3, 25 p. 119, 18 numquam -bus maius solet evenire discrimen quam cum *eqs.* PAVLA Hier. epist. 46, 2, 3 -ium animarum turba. HIER. in Ier. 4, 56, 3 p. 282, 15 victor -s. CONC.ˢ I 3 vers. Tur. p. 151, 37 ecclesiae ... figura caminus erat, sanctos habens -es, non homines solum sed etiam angelos (*gr. I 1, 2 p. 101, 23* χορευτάς [*i. qui simul cantant gaudio et saltant*]. *antea*: canebant in camino ignis [*v. Dan. 3, 51*]). PASS. Mar. Iac. 7 p. 55, 16 quantum -es quamque sublimes animos martyrum fuisse. *al.* b *de rebus (fere per enallagen)*: CYPR. epist. 13, 1 p. 504, 15 litteras ... quibus ... verbis -bus gratularer. AVG. civ. 17, 4 p. 204, 21 D. -i praedicatione laudasse. AVELL. p. 112, 19 epistulam ... -i alacritate descripsimus.

2 *c. notione vel nimiae laetitiae vel insolentiae et superbiae*: CIC. Phil. 13, 29 -is praedonis audaciam. top. 86 -em laetitiam comprimens. SIL. 10, 299 gressum. PHYSIOGN. 118 p. 137, 9 equus animal erectum est atque -s (*cf. p. 1945, 80*).

3 *t. t. rhet., fere i. q. (supra modum) exsiliens, saltans, lasciviens sim.* (*opp. v. p. 1953, 3 sq. cf. et l. 1 sqq.*): QVINT. inst. 8, 3, 56

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-ia sub idem nomen (*sc.* κακόζηλον) cadunt. 9, 4, 108 (*de clausula*) alioqui (*i. nisi syllabam brevem intervallo quodam producamus*) sit -issimum. 10, 2, 16 fiunt ... pro grandibus tumidi, pressis exiles, ... compositis -es. DIOM. gramm. I 499, 24 *versus* sonores sunt qui crepitant pronuntiatione fragosa et -em informant dictionem, ut *eqs.*

adv. ***exsultanter.** *comparat. inde a* PLIN. epist. *l. 9.*

fere i. q. exsultantis modo (*ubique transl.*): 1 *de stilo* (*per comparativ.*) *fere i. q. uberius* (*v. syn. l. 9. opp. l. 9 sq.*): PLIN. epist. 3, 18, 10 illa quae hilarius et quasi -ius scripsi (*opp.* pressius et adstrictius). SYMM. epist. 7, 9 (*ad filium*) scintillare acuminibus atque sententiis epistulas tuas gaudeo; decet enim -ius loqui iuvenalem calorem.

2 *fere i. q. gaudenter sim.*: CYPR. epist. 51, 1 p. 614, 11 amplissimum gaudium -r excepimus. 60, 1 p. 691, 9 confessionis vestrae honorem sic -r accepimus, ut *eqs.* LEO M. epist. 114, 1 Conc.S II 4 p. 70, 14 -r ... gauderem (AVELL. p. 121, 26). serm. 82, 7 p. 427A in horum excellentia patrum merito est -ius (excellentius *l. v.*) gloriandum. SACR. Leon. p. 39, 30 quae ... peregimus ..., *apostolorum* nobis fiant intercessione salutaria, in quorum nataliciis sunt -r impleta (41, 17). 91, 21 sanguinem -r effudit. 95, 24 munera ... -r oblata. PROSP. in psalm. 125, 5 p. 371C pii ... adventui domini salvatoris -r occurrent. PASS. Mar. Iac. 4 p. 51, 11 dum nos -ius adhortantur *martyres. al.*

3 *cum notione nimietatis* (*per comparat.*): **a** *fere i. q. superbius, inflatius*: AMM. 23, 5, 8 quo omine velut artiore iam spe status prosperioris elatus -ius incedebat *Iulianus.* **b** *fere i. q. insolentius*: LEO M. serm. 16, 4 p. 178A latissimam ... aulam (*sc. in Manichaeorum insania exstructam*), in qua se -ius iactaret, invenit *diabolus.*

deriv.: exsultabilis, exsultabundus, exsultantia, exsultatio, exsultativus, exsultim. *compos.*: coexsultare, superexsultare.

exsum, -esse. *ab* ex *et* esse. *i. q. extra esse* (*cf. Wackernagel, Synt. II 170. opp.* interesse *l. 35*): PAVL. FEST. p. 82 exesto, extra esto. sic enim lictor in quibusdam sacris clamitabat: hostis, vinctus, mulier, virgo exesto, scilicet interesse prohibebatur.

GLOSS. IV 235, 10 **ex(s)umptuāvī** pauper factus sum. IV 66, 45 -vit pauperavit. *al.*

exsuo *v.* exuo.

exsuper *adv.* (*cf. Schmalz-Hofmann*[5] *p. 541; Hamp, ALL 5, 1888, 359*). *ab* ex *et* super, *cf.* insuper, desuper. [*praep. c. gen.? v. l. 43. e coniect. valde dub.*: TAB. devot. Audollent 104, 4 exsuper e⟨i⟩us.] *fere i. q. insuper, ultra*: CIL II 2060 filius dedicavit impositis spataliis arg(enteis) gemmatis -r (*v. l. 40*) eius summae s(upra) s(criptae).

ex(s)upera, -ae *f.* (*v. l. 58. 61. 64*) *et* **ex(s)uperāns,** -antis *f.* (*v. l. 59. 60. 64*). *dub. orig.; per etym. 'vulg.' c.* exsupero *coniungi videtur. scribitur*: -pp- *l. 66.* -pra *l. 61. litteris gr.*: *l. 60.*

nomen duarum herbarum, quae tamen interdum eisdem nuncupantur nominibus q. s.: ferraria (*l. 57. 63,* φερράρια *l. 60*); sideritis (*l. 62. 63,* σιδηρῖτις *l. 66*); herculania (*l. 57. 64,* ἡρκουλάνια *l. 60*). *distingui autem videntur epithetis*: erecta: *PS. APVL. herb. 66 l. 16.* ortos: PS. APVL. herb. 66 l. 6 *v. et l. 56* (*at cf. 73 l. 10* orte, *v. l. 63, falso ut vid.*), ὀρθός *PS. DIOSC. Vind. 4, 59 p. 213, 6.* supina: *PS. APVL. herb. 66 l. 16,* ὕπτιος *PS. DIOSC. Vind. 4, 60 p. 214, 9 v. l. 65.*

1 PS. APVL. herb. 66 l. 9 a Graecis dicitur peristereon ortos, ... alii columbina, ... alii herculania (*v. l. 50*), alii ferraria (*v. l. 49*), alii ⌊-a⌋ matricalis (⌊ ⌋ *codd.* [*cf. Wellmann, Hermes 33, 1898, 392*], exuperans *H.-S.*: *gr.* PS. DIOSC. Vind. 4, 59 p. 213, 10 περιστερεὼν ὀρθός ... οἱ δὲ φερράρια, οἱ δὲ ἡρκουλάνια, οἱ δὲ ἐξουπέρανς, οἱ δὲ ⟨μα⟩τρικάλις). GLOSS. III 561, 56 exupra matricalis i. peristereon.

2 PS. APVL. herb. 73 l. 11 a Graecis dicitur heraclea, alii sideritis, ... alii sideritis orte (*v. l. 53*), alii curitis, alii ... ferraria ..., alii herculanea, alii ⌊-a⌋ patricalis (⌊ ⌋ *Cas.*, exuperans [*om.* β γ] *rell., H.-S.; gr. Ps. Diosc. Vind. 4, 60 p. 214, 9* περιστερεὼν ὕπτιος ... οἱ δὲ σιδηρῖτις, οἱ δὲ κουρῖτις). GLOSS. III 561, 18 exuppera patricialis id est eraclea.

ex(s)uperābilis, -e. *ab* ex *et* superabilis. [*l. v.*: STAT. Theb. 1, 214 exsaturabile, *recte.*]

1 *active* (*vel potius vi instrumentali, cf. Leumann, Adi. auf -lis p. 111*): *qui superare, vincere potest*: QVADRIG. hist. 7 p. 206 *Marci Manlii* operam M. Furio dictatore apud Gallos cumprime fortem atque -em. VERG. georg. 3, 39 non -e saxum (SERV. *ad l.* quod contra montem Sisyphus volvit. et 'non -e' dixit non quod superari non potest [*v. l. 77*], sed quod exsuperare non valet summum montis cacumen).

2 *passive*: *qui superari, vinci potest* (*cf. l. 75*): IVVENC. 3, 281 non -e ... claustrum. CLAVD. 5, 127 barbarus ... tum ⌊duplicem fossam⌋ (⌊ ⌋ *v. app. cr.*) non -e vallum asperat alternis sudibus. *compos.*: inexsuperabilis.

1. exsuperāns *v. l. 45.* **2. exsuperāns** *v. p. 1956, 48.*

ex(s)uperantia, -ae *f.* *ab* exsuperare. [*variat c.* exuberantia: -a *recte?*: GELL. 2, 26, 9 *'poeniceus', 'rutilus', 'spadix'* -am (*P, cf. p. 1956, 63*) splendoremque significant ruboris. -a *dub.?* (*cf. etiam l. 22*): GELL. 8, 7. ITALA Luc. 21, 4 (cod. s) omnes ... hi de -a sua miserunt in dona dei (ἐκ τοῦ περισσεύοντος, *Vulg.* ex abundanti sibi).] *v.* exsuperatio.

fere i. q. praestantia, excellentia (*cf.* GLOSS. -a ὑπεροχή. *opp. v. l. 9*): CIC. Tusc. 5, 105 nonne omnem -am virtutis oderunt? GELL. 4, 18, 2 exempla eius (*i. Scipionis Afric.*) fiduciae atque -ae ingentis. 14, 1, 12 neque eos (*planetas*) ... cernere homines possent propter -am vel splendoris vel altitudinis. TERT. patient. 11 p. 17, 4 si parvula de sua mediocritate contemnas, maximis pro sua -a cedas.

ex(s)uperātio, -ōnis *f.* *ab* exsuperare. 1 *t. t. rhet.*: **a** *i. q. significatio vel locutio quaedam qua plus dicitur quam verum est* (*cf. l. 15*): RHET. Her. 1, 6, 10 inversione, ambiguo, suspicione, inrisione, stultitia, -e (superatione *l. v.*). 4, 53, 67 significatio ... fit per -em (*ibid.* per -em, cum plus est dictum quam patitur veritas). **b** *i. q. pleonasmus* (*def. l. 19*): CARM. de fig. 178 πλεονασμός. -o fit, quod causa appono decoris, cum vacat, ut: 'quarta vix demum exponimur hora' ... quia 'vix' pote tollere. SCHOL. Ter. Bemb. Eun. 677 'oculis suis': pleonasmos, id est -o; qui enim potest alienis oculis videre?

2 *in universum*: *i. q. praestantia, excellentia*: PASS. Perp. 1, 3 secundum -em gratiae (*gr.* αὐξανομένης τῆς χάριτος). DAMIG. lapid. 30 p. 186, 13 *lapis magnes* praebet ... sermonem et facultatem et victoriam et -em. *cf.* exsuperantia.

INSCR. numm. Cohen VII[2] p. 244 nr. 140 (*in nummo Constantini Magni, a. 330—337. cf. Bernhart, Handb. z. Münzkunde p. 47. 168*) **ex(s)uperātor** omnium gentium (*i. superator, victor*). *cf. Onom.*

inde **exsuperātōrius:** *de mense Novembri* LAMPR. Comm. 11, 8. 12, 4. *v. Onom.*

***exsupero** (exu-), -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* superare.

scrib.: *in titt.*: exs- *saepe.* exu- CE 1988, 5 *et p. 1955, 9. in codd.* exu- *saepius.* NOT. Tir. 1, 41 -at. SYNON. Cic. p. 440, 3 B. pervicit. -vit. GLOSS.L I Ansil. EX 1421 -o supergredior. II Philox. EX 180 -at (exurerat *cod.*) περιγίνεται. GLOSS. ὑπερβαίνω. ὑπερέχω. ὑπερνικῶ. *legitur inde ab* ENN., PLAVTO, TER., VOLCAC., IVVENT., CIC. [*variat c.* exuberare (*v. s. voce*): -are *recte*: COLVM. 6 praef. 5. VEG. mil. *v. p. 1955, 37. cf.* AMM. 26, 3, 6 -vit (*V,* exuberavit *Gelenius*). -are *e coni.* (*v. p. 1956, 28*): IVLIAN. dig. 36, 1, 28, 16 (*Haloander*). SCHOL. Stat. Theb. 4, 106 p. 197, 16 (*Jahnke*). *v. etiam p. 1956, 20.*]

I *intransitive*: **A** *proprie*: *fere i. q. ascendere, sursum ferri*: 1 *generatim*: *de flammis, spiritu*: VERG. Aen. 2, 759 -ant flammae, furit aestus ad auras (CYPR. GALL. iud. 608 [*v. Vulg. iud. 15, 5*]. *in imagine*: VERG. Aen. 12, 46 violentia Turni ... -at magis, *velut flamma*). PERS. 3, 89 aegris faucibus -at gravis halitus. 2 *speciatim*: *de astris*: *i. q. exoriri, exsurgere, eminere*: AVIEN. Arat. 1214 caput et turgentia membra Centauro -ant (*cf. gr. Arat. 661* οὐρανὸς ... φορέει τ' ἔπι Κενταύροιο σῶμά τε καὶ κεφαλήν). 1298 Tauro Capra plantaque laeva atque Haedi -ant (*cf. gr. Arat. 718* Ἔριφοι λαιοῦ τε θέναρ ποδὸς Αἰγὶ σὺν αὐτῇ Ταύρῳ συμφορέονται).

B *translate*: *fere i. q. superiorem esse*: *cum notione*: 1 *excedendi, eminendi* (*syn. v. l. 66. opp. v. l. 58. 60 sq. acced.* supra *l. 62*): **a** *respicitur mensura, quantitas sim.* (*de corp. et incorp. fere i. q. abundare l. 59*): IVVENT. com. 4 gaudia sua si omnes homines conferant unum in locum, tamen mea -et laetitia. LVCR. 6, 1277 praesens dolor -bat. VITR. 1, 4, 6 in ... corporibus cum -at e principiis calor *eqs.* SEN. nat. 2, 26, 3 cum copia umoris -at, ... ignis sine effectu est. PAVL. dig. 19, 1, 42 alteri *fundo* aliquid desit, quamvis in altero -et (*v. l. 54*). PACIAN. sim. carn. p. 123, 26 *specialitas novissimi Adae verbis dicta* nec -vit vaporis accentu, nec conpressa est rigoris hebetatu. COD. Theod. 8, 5, 17 vehiculis nihil ultra mille librarum mensuram patiemur imponi ..., quidquid ... supra mensuram -are constiterit, ... fisco conveniet adscribi. **b** *sensu generali, fere i. q. praestare, praecipuum esse*: VERG. Aen. 12, 20 quantum ipse feroci virtute -as *eqs.* SIL. 1, 57 *Hannibal* -ans astu. CARM. de fig. 147 corde (*syn.* polles, praestas). AMM. 23, 6, 81 leges ... diritate -ant.

2 *superandi, subigendi*: *fere i. q. vincere* (*syn. v. l. 79. opp. v. l. 74. fere i. q. evadere* de *l. 76; acced.* in *l. 76*): LVCR. 5, 384 cum sol et vapor omnis omnibus epotis umoribus -arint. RVT. LVP. 1, 1 (= *Demosth. frg. Sauppe, orat. Att. p. 256 nr. 46*) Philippus *adversis rebus* ... usque eo nititur, quoad restituat atque -et. OV. fast. 6, 372 si non poterunt -are (*sc. armis*), cadant. MANIL. 3, 650 victum ... a sidere librae (*Housman,* brumae *trad.*) -are diem ... et succumbere noctes. FEST. p. 297 cum dimicassent ... et Horatius ... -asset *eqs.* SORT. Sangall. 19, 9 -as de acc⟨usatione⟩. 23, 11 -as in amicum (amico *Winnefeld*). 39, 1 ⟨h⟩ac re vexaris, sed -as. *al.* PS. AVG. serm. 152, 1 p. 2040adn. (= MAX. TAVR. hom. 46 p. 352C) Christus ... cum condemnatur, -at (et superat *Max. Taur.*), cum iudicatur, vincit. SVLP. SEV. epist. 2, 13 in eo *temptato* ... semper -at fortitudo vincendi. ENNOD. opusc. 3, 80 p. 351, 14 sic -bat causa discordiae. dict. 1, 25 p. 430, 8.

3 *fere i. q. superesse sim.*: **a** *fere i. q. residuum, reliquum esse*: α *in computando* (*v. p. 1955, 68*): MANIL. 3, 423

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

quod ... his -at demptis, id ducito in aequas sex partes (*i. si numerum horarum [= stadiorum] noctis minimae a summa horarum q. e. XXIV detraxeris, quod restat, divide eqs.*). *β de ciborum reliquiis*: Ps. Evseb. Caes. hom. 3 p. 1047^C Abraham ..., prohibitus degustare etiam ex his, quae -verant, ita dimissus gratias agebat. **b** *fere i. q. superstitem esse (cf. p. 1956, 40. de re l. 8)*: Hyg. fab. 71, 1 Aegialus ... quia pater -verat, pro patre vicariam vitam dedit. CE 1988, 5 quid bona diripitis -antque mala? (*cf. Armini, Eranos 25, 1927, 107*). CIL VI 18079, 8 ⟨Fl. Hera⟩clida iunior, emptoris f(ilius) ⟨eius qui e⟩xuperaver(at) de titulo maiore (*i. qui unus solus ex emptorum numero in tit. vetustiore nominatorum superstes erat*).

II *transitive*: **A** *proprie*: **1** *fere i. q. loca, regiones sim. transgredi, transcendere, sc. de animantibus (fere aliqua cum difficultate)*: Verg. Aen. 3, 698 -o ... solum stagnantis Helori. 10, 657 moras (*i. scalas*). 11, 905 iugum (Val. Fl. 2, 622 Stat. Theb. 2, 557). Liv. 2, 65, 6 iniquitatem loci. 44, 18, 3 angustiae -tae (Val. Cem. hom. 2, 4 p. 698^B *in imag.*). Sen. epist. 31, 4. Plin. nat. 6, 62 -to ... amne. 6, 77 *deserta*. 36, 2 Alpis (Constantivs vita Germ. 31). Sil. 3, 517 ardua. Stat. Theb. 9, 640 Maenalon ... gressu. 11, 357 *murum*. Avien. ora 179 viam (Anian. Chrysost. hom. 7, 5 p. 1048^fin. tam longam propter ipsum *Christum* -verunt viam *magi* [ἤνυσαν]. *al.*). Clavd. rapt. Pros. 3, 384 *dea* -at ... aestus et nulli pervia saxa. Mart. Cap. 1, 93 *Philologia* mundi -at ... means globum. Ennod. dict. 10, 7 p. 457, 4 *homo navigando in mari* per ingenia iter mortis -at. *in imag.* (*v. et l. 17*): Pelag. ad Demetr. 18 p. 1111^fin. excelsa et ardua indefessus -o. Ennod. opusc. 3, 147 p. 369, 8 frigus et concretas algore glebas fidei ardor -at. **2** *i. q. (ascendendo, eminendo) alqd. excedere, fere de rebus (de anima, deo l. 38. 42. syn. v. l. 31. 43)*: Colvm. 4, 6, 3 *vites* prorepant in tantum, ut sequentis anni iugum -ent (Plin. nat. 14, 12 *vites* ulmos ... -ant). Plin. nat. 18, 168 Nilus *evagando* ... si XVI *cubita* -vit (*syn.* excessit). Sil. 6, 222 cacumina saltus -ant cristae *draconis*. Lact. Phoen. 14 Solis nemus ... Deucalioneas -vit aquas (*cf.* Avien. orb. terr. 746 aliae *orae* gelidi prope flabra aquilonis -ant undas [*gr. Dionys. periheg. 565*]). Avien. ora 408 -at ... gurgitem fucus frequens (*cf. 122* inter gurgites extare fucum). Veg. mil. 4, 30 p. 149, 5 ad capiendos muros scalae ... plurimum valent *ita magnae*, ut altitudinem -ent (exuberent *l. v.*) civitatis. Prvd. ham. 850 *anima* -at ... polum fervens scintilla remensum. perist. 3, 158 flamma ... caput *martyris* occupat atque -at apicem. Clavd. 28, 504 mons ... -ans delubra Iovis. *in imag.*: Vvlg. Phil. 4, 7 pax dei quae -at omnem sensum (ὑπερέχουσα). Mvtian. Chrysost. hom. 2, 1 p. 243^in. *deus* inaestimabiliter nostras cogitationes -at (*gr. p. 19^v.med.* ὑπερβαίνει. *cf. ibid.* pax dei transcendit [ὑπερέχει] omnem mentem).

B *translate (hic illic et usum proprium aliquatenus vigere noli ignorare)*: **1** *i. q. alqm. (alqd.) superare, supergredi*: **a** *c. respectu mensurae, quantitatis sim. qua quis (quid) alqm. (alqd.) excedit, fere i. q. transire, transcendere (syn. v. l. 65 sq. 67)*: *α corporea fere*: Catvll. 114, 4 Firmanus saltus ... fructus sumptibus -at (*sic de sumptu, reditu sim.*: Colvm. 6 praef. 5. Plin. nat. 8, 170 quaestus ex *asinis* ... opima praedia -ant. 17, 213 reditum impendia -ent). Liv. 1, 55, 9 summam pecuniae ... nullius ne horum quidem [magnificentiae] operum fundamenta non -turam. Manil. 4, 925 auri pondera parvi -ant pretio numerosos aeris acervos. Sen. nat. 1, 15, 4 fulgorum orbis ... amplitudinem solis -at. Plin. nat. 2, 50 montem Idam *sol* exoriens latitudine -et. 5, 98. 9, 64 *mulli* binas ... libras ponderis raro -ant. 37, 49 hominis ... effigies vivorum hominum ... pretia -et. *al.* Ivv. 10, 13 plures ... cura ... strangulat ... cuncta -ans patrimonia census. Gaivs inst. 4, 151 *si nostra possessio* -at adversarii possessionem. Plin. med. praef. p. 8 si ... plus *salis* adiciatur, -at sal aquam nec liquari potest. *β incorporea*: ① *generatim*: Ov. trist. 1, 5, 56 materia (*fere: malorum*) vires -ante meos (Amm. 25, 1, 15 ferociens animal vires -asset regentis). Sen. benef. 3, 32, 6 si singula *filii beneficia* paternorum meritorum magnitudinem -are non possunt, plura in unum congesta superabunt. Boeth. in Porph. dial. 1, 27 p. 80, 1 maiora (*e. g.* '*animalia*') minoris (*e. g.* '*hominis*') definitionem supervadunt et quodammodo -ant. ⓘⓘ *speciatim: in computatione (cf. p. 1954, 84): i. q. numerum excedere (syn.* superare *l. 72)*: Manil. 3, 427 *de discrimine quod est, si computes, inter stadia Tauri (= 47, 5 stadia) et Leonis (= 72, 5 st.) = 25 st. (cf. Wageningen ad l.)*: quod ... hanc -at partem (*i. Tauri*), superatur ab illa (*i. Leonis parte*). Boeth. arithm. 2, 44 p. 147, 10 minorem numerum maior -at.

b *fere i. q. alqm. (alqd.) excellendo, eminendo (augendo e. g. p. 1956, 8) supergredi (syn.* eminere *l. 84,* transire *p. 1956, 6. c. abl. instr. l. 77. 82. 83, saepe)*: Enn. scaen. 222 quis homo te -vit ... impudentia? :: quis autem malitia te? Plavt. Mil. 1237 metuo, ne praedicatio tua nunc meam formam -et (*i. laudando nimis extollat*). Ter. Haut. 878 -at eius stultitia haec omnia. Volcac. carm. frg. 1, 6 Plautus ... facile -at ceteros (Lvcr. 3, 1082 *quod abest* cetera. Hyg. fab. 197). Sall. Catil. 51, 8 magnitudo sceleris omnium ingenia -at. Ov. trist. 4, 4, 2 -as morum nobilitate genus. Liv. 3, 11, 13 omnes Tarquinios superbiā. 7, 24, 2. 28, 43, 7 laudes. Sen. dial. 4, 36, 6 malum ... omnia -ans vitia. epist. 58, 17 Plato ... eminet et -at omnia.

Colvm. 6, 29, 1 pullus ... cursu certans aequales -at. Sil. 13, 768 tua gloria ... cunctos ... duces. 16, 36 fratris lumina Phoeben -ant. Svet. Vit. 13, 2 hanc *cenam* ... -vit ... dedicatione patinae. Ffronto p. 41, 25 N. seniorum a te prudentiam -ari. Apvl. carm. rg. 4, 8 nostra -es munera muneribus. Arnob. nat. 4, 26 p. 163, 11 *Hercules in amoribus* patris sui transiret -retque virtutes. Schem. dian. p. 74, 12 ὑπέρθεσις est, cum aliquam rem opinione omnium notam sententia nostra -are volumus. Amm. 23, 6, 57 gentes ... plures, quas -ant Tochari. 29, 2, 17 Pollentianum tribunum malitiā quendam -antem. Clavd. Don. Aen. 11, 125 p. 425, 27. *al.* Theoph. Hier. epist. 98, 1, 1 sermo divinus ... splendore suo iubar solis -ans. Evstath. Bas. hex. 7, 6 p. 913^C florum omnium pulchritudinem ... -at *purpura* (*cf. gr. p. 161^A* παρέδραμον). Sidon. carm. 2, 27 facta priorum. Pavl. Pell. 584 -ent quae (*grates*) paene alias cumulentque priores. *al.*

2 *fere i. q. alqm. (alqd.) superare, vincere, opprimere (syn. v. l. 30. 33. 35. 38). spectat ad*: **a** *constituta, condiciones, affectus, vim aliquam sim.*: Cic. carm. frg. 50 (*e vs. quodam gr.*) quod fore paratum est, id summum -at Iovem (*cf.* Arnob. nat. 1, 47 p. 31, 20 *Christum* constituta ... -asse fatorum). Lvcr. 2, 234 *aqua et aer* cedunt gravioribus -ta (*Marullus*, -te *codd.*). Verg. Aen. 7, 591 nulla datur caecum -are potestas consilium. Opt. Porf. 28, 26 *amoris* vulnus ferrea nec *Martis* rabies ... -at. Hil. coll. antiar. p. 99, 13 spes ... bona saeculi ... -at (Dionys. Exig. Conc.^S IV 2 p. 199, 8 temporis inanitatem [*gr. ibid. p. 188, 29* νικῶσα]). *al.* Avson. 314, 3 p. 408 P. tristia cuncta -ans ... animo. Pelag. in Phil. 4, 7 p. 413, 3 Christi pax ... omnem mentem furiosam -at et inclinat. Avian. fab. 16, 20 magnis obsistere fluxa paulatimque truces -are minas. Petr. Chrys. serm. 120 p. 529^A homo ... dum carnis -at (*Bulhart in sched.*, exub- *trad.*) passiones (*syn.* vincit. *cf.* Pomer. 1, 5, 1 p. 423^A carnis affectus). Arnob. in psalm. 139 p. 550^A assertationes falsas assertationibus veris -a (*syn.* vince). Vitae patr. 3, 79 p. 774^C malitia ... te -et. *al.* **b** *adversarios, hostes, aemulos*: Calp. ecl. 6, 6 Nyctilon ut cantu rudis -verit Alcon? (*syn.* vincat, superet). Flor. epit. 1, 3, 4. Herm. vulg. mand. 12, 6 -bimus *diabolum* (*gr.* αὐτοῦ κατακυριεύσομεν, *Pal.* illius dominabimur). Gallican. Avid. 13, 5 hostes -as (*syn.* vincis). Ps. Rvfin. Ios. bell. Iud. 7, 28 p. 842^med. -are alium alius tam impietate quam *eqs.* (*gr. 7, 260* προσυπερβάλλειν). Iord. Rom. 235 *Pompeius* Saracenos Arabasque (*syn.* superavit). 300. Isid. Goth. 49 chron. II p. 287, 14 Hermenegildum ... obsessum -vit.

3 *fere i. q. aetate vincere sim. (cf. p. 1955, 5)*: *de vite*: Plin. nat. 14, 33 nulla vitium minus Italiam amat ..., vino quoque, quod genuit, aestatem non -ans. *de homine*: Val. Max. 5, 9, 4 pater, vive ... et me quoque -a. CE 382, 2 sic tulerat Fatus, *uxorem* non -asse parentes.

4 *in versione fere i. q. facere, ut alqd. -et, evalescat*: Ps. Rvfin. Ios. bell. Iud. 7, 28 p. 847^fin. Caesariensibus semper cum ... Iudaeis fuisse discordiam tempusque nactos vetus odium -asse (*gr. 7, 363* τοῦ καιροῦ λαβόμενοι τὸ παλαιὸν μῖσος ἀπεπλήρωσαν).

part. praes. **exsuperāns**, -antis *pro adi. (pro subst. v. p. 1953, 45). scribitur* exs- *fere in tit., nummis, at v. l. 58. notatur*: exsup: Inscr. numm. Cohen III², 1883, p. 261 nr. 241 (*a. 186*) Iov(i) exsup(erantissimo). *sic*: nr. 242 (*a. 186/7*). exsuper: Inscr. numm. Mattingly-Sydenh. III, 1930, p. 383 nr. 153 (*a. 186/7*) Iovi exsuper(antissimo). *sic*: Inscr. numm. Cohen III², 1883, p. 262 nr. 247 (*a. 186*). 248 (*a. 186*). 249 (*a. 186/7*). 250 (*a. 188/9*). *de inscr. numm. cf. Mattingly-Sydenh. III, 1930, p. 261. 422 sqq.; Bernhart, Handb. z. Münzk. p. 187. 188. in tit.*: exsuperan: CIL III 1090. exsuperant: CIL XIV 3449, 6 (*a. 192*). exsuperantis: CIL XI 2600. exuperantiss: CIL IX 948. *de formis: gen. plur.* -antum: Pacvv. *l. 69. comparat. et superlat. inde a* Gell. Gloss.^L IV Plac. E 49 -issimus inexsuperabilis. *legitur inde a* Pacvv., Gell., Apvl. [*lect. var. v. l. 63, cf. p. 1953, 82. 1954, 36.*]

fere i. q. excellens, praestans (c. abl. instr. l. 75): **a** *de rebus fere incorpor.*: Gell. 3, 9, 8 equum ... colore -issimo (exuberant- *l. v.*). 7, 8, 3 Darii regis uxorem ... esse audiebat -i forma. Apvl. mund. 31 *deum* esse viribus -issimis (*gr. π. κόσμ. 6 p. 399^b, 20* δυνάμει ... ὄντος ἰσχυροτάτου). Filastr. 139, 5 p. 110, 22 in leone regnum fortitudinis, in vitulo labor -s ... agnoscitur. Amm. 19, 8, 11 -i pernicitate.

b *de hominibus*: Pacvv. trag. 404 Calidonia altrix terra -um (*v. l. 59*) virum. Gell. 14, 3, 11 uter (*sc. aut Plato aut Xenoph.*) esset -ior, certabatur. Itala deut. 14, 2 (Lugd.) ut faceret sibi plebem -em ab omnibus gentibus (λαὸν περιούσιον ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν, *Vulg.* populum peculiarem).

c *de imperatore (pro titulo honorifico)*: CIL XIV 3449, 6 (*a. 192*) patri patriae, omnium virtutum -(issimo). VI 1066 (= XIV 2073; *a. 213*) domino nostro ... omnium principum ... indulgentia -issimo. XIV suppl. Ost. 5334 invicto Gallieno ⟨-issimo⟩ Augusto.

d *de deis*: *α de Iove* -issimo, *i.* παννπερτάτῳ (*cf. Cumont, ARW 9, 1906, p. 323 sqq. 334 sqq.; Battifol, BullLACh. 3, 1913, 134*): Apvl. mund. 27 summus atque -issimus divum (*gr. π. κόσμ. 6 p. 398^b, 1 sq. cf.* Plat. 1, 12 deorum). Ps. Apvl. Ascl. 41 summe, -issime. *in tit.* (*cf. l. 49 sqq.*): CIL VI 426 I(ovi) o(ptimo) m(aximo) summo -issimo (XI 2600 XIII 8812. *cf.* IX 784). IX 948 Iovi ⟨D⟩o⟨l⟩ic⟨heno⟩ -iss(imo). *β de deo Christ.*: Avg. epist. 103, 2 p. 579, 14 nos ad -issimi dei cultum religionemque compelleres.

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

deriv.: exsupera (-ns), *v. p. 1953, 46*, exsuperantia, exsuperatio, exsuperator. *cf.* exsuperabilis.

[**exsuppūro** *v. p. 1002, 35.*]

exsurdo, (-āvī), -ātum, -āre. *ab* ex *et* surdus. Not. Tir. 27, 56 -at. Char. gramm. p. 472, 16 B. *inter verba activa coni. I^ae*. Gloss. ἀποκωφῶ. ἐκκωφῶ. *legitur inde ab* Hor. [*l. v.*: Calp. ecl. 4, 131.]

i. q. surdum reddere (cf. l. 16), obtundere: **1** *proprie*: Val. Max. 2, 2, 3 nunc Graecis actionibus (*i. orationibus*) aures curiae -antur (Plin. nat. 32, 141 paniculae flos aures, si intravit, -at. Itala Mich. 7, 16 [Cypr. testim. 3, 20 p. 138, 5. *al.*] aures [auriculae Itala Sangall.] eorum -buntur [ἀποκωφωθήσεται, *Vulg.* surdae erunt]. Marcell. med. 9, 121 quacumque ex causa -tas aures). Sen. epist. 94, 59 tibi tantis clamoribus ambitionis -to. **2** *translate de sapore*: Hor. sat. 2, 8, 38 fervida quod subtile -ant vina palatum (Schol. *ad l.*: '-ant' surdum faciunt, ut iam non sentiat saporem). *K.*

ᴵᴵ**exsurgo** (exu-), -surrēxī, -surrēctum, -ere. *ab* ex *et* surgere. *scrib.* exur- *passim in codd.; in tit. v. p. 1958, 47* (*at* exsur-: CIL XI 5265, 30 *v. p. 1960, 4*). *de formis*: *inf. praes. pass.* -ier: Plavt. Pseud. prol. 1. *fut.* -ebit: Itala Marc. 13, 12 (cod. k; -ebunt *Rönsch, coll. p. 31; Vulg.* consurgent). *de notione*: Ps. Ascon. Verr. II 1, 39 p. 234, 23 'existit' emergit, exoritur, -it. Isid. diff. 1, 519 inter surgere et -ere ...: surgitur a loco, -itur a somno. Gloss. emergere. (ἐξ-, ἐπ-)ανίσταμαι. ἐξεγείρομαι. Not. Tir. 72, 98 -it (*inter* ad-, con- *et* in-, re- surgit). 73, 4 -xit. *de usu*: *transitive p. 1959, 28. legitur inde a* Plavto, Acc., Cic., *deest* Ter., Caes.; *frequentat* Itala. [*prov.* eisorzer. *M.-L.*]

[*variat c.*: *simplici*: Itala Luc. 5, 24 (Tert. adv. Marc. 4, 10 p. 444, 20). Amm. 21, 12, 5. ad-: Verg. georg. 3, 109 Heges. 1, 1, 8 p. 7, 7. con-: Manil. 5, 651. in-: *p. 1960, 31.* *e coni. dub.*: Sen. Herc. O. 1792 totus ⸤uretur⸥ dolor (⸤ ⸥ *codd.*, exsurget *Bentley*, exurget *Leo, alii al. cf. et* exurgeo).]

I *proprie*: **A** *i. q. se erigere, assurgere*: **1** *sensu strictiore*: **a** *de animantibus*: **α** *in universum* (*acced.*: a *l. 47.* in *l. 47. 50. 54. inf. l. 42*): ① *usu vario*: Plavt. Poen. 11 -e, praeco, fac populo audientiam. Cic. de orat. 1, 265 cum -ret *Scaevola*. Sen. contr. 7, 8, 2 -e adulescens. *al.* Apvl. met. 3, 27 indignatus -it *servolus.* Itala num. 23, 24 (Cypr. testim. 1, 21 p. 55, 9) populus quasi populus leoninus -et (ἀναστήσεται, *Vulg.* ut leaena consurget et quasi leo erigetur). cant. 5, 5 (Ambr. in psalm. 118 serm. 12, 16, 1) -xi ego aperire fratri (ἀνέστην *c. inf.*, *Vulg.* surrexi, ut aperirem). Rvfin. hist. mon. 16 p. 438^C velociter. Pavl. Nol. carm. 20, 246 ille ... quem matris ab alvo claudentem ... iusserunt validis in saltum -ere plantis. *al. in imag.*: Sen. Herc. f. 1157 -e virtus (victor *v. l.*). Tert. virg. vel. 3 p. 887 Oe. -e ... veritas, -e et ... de patientia erumpe. *sensu spirituali*: Avg. conf. 5, 1, 1 ut -at in te a lassitudine anima nostra. ② *c. certa -endi ratione*: *in iudicio*: Cic. Flacc. 73 -e, Amynta. Tert. monog. 17 p. 787 Oe. -et regina Carthaginis et decernet in Christianos. Vvlg. psalm. 75, 10 cum -ret in iudicium deus. *al. in contione ad loquendum*: Tac. ann. 3, 65, 2 ut ... senatores certatim -rent foedaque ... censerent. Apvl. met. 3, 3 accusator ... senior -it. Itala act. 13, 16 (cod. g) Paulus (ἀναστάς, *Vulg.* surgens). Vvlg. Marc. 14, 60 -ens summus sacerdos in medium (ἀναστάς). *al. ad aliquem venerandum*: Itala lev. 19, 32 (Cypr. testim. 3, 85 p. 174, 2) a facie senioris -es (ἐξαναστήσῃ, *Vulg.* consurge). Mart. Cap. 2, 214 deorum senatus veneratus verticem ingredientis (*i. Mercurii*) -it.

β *respicitur positio corporis*: ① *de sedentibus* (*opp.* sedere *l. 63. addit.*: ad *l. 67.* de *l. 70*): Plavt. Epid. 733 lumbos porgite atque -ite ([*lect. var. v. p. 1768, 10 sq. cf. p. 2032, 25*]. Pseud. 1 *v. l. 20 sq. p. 1768, 11*). Mil. 81 qui ... auscultare nolet, -at foras, ut sit ubi sedeat ille qui auscultare vult (*cf. Plato, Phaed. 116^A* ἀνίστατο εἰς οἴκημα). Truc. 968 spectatores, bene valete, plaudite atque -ite. Cic. Planc. 102 -e quaeso. Fest. p. 165 in gremio posita, cum in oblivionem venerunt pro⟨pere⟩ -entium, procidunt. Sen. contr. 7 praef. 1 -ere audebat. Qvint. inst. 2, 2, 12 ad omnem clausulam non -unt modo, verum etiam excurrunt (*cf. syn. antea 9* adsurgendi ... licentia). Tac. ann. 13, 15, 2 Britannico iussit -ret et ... cantum ... inciperet. Gell. 13, 31, 13. Itala iud. 3, 20 (Lugd.) -xit de throno (ἐξανέστη, *Vulg.* surrexit). *al.* ② *de accubantibus* (*seq.*: ad *l. 76. inf. l. 78*): Plavt. Bacch. 758 ubi erit accubitum semel, ne quoquam -atis, donec a me erit signum datum. Pseud. 1273. Verg. Aen. 6, 607 furiarum maxima iuxta accubat ... -itque. Liv. 37, 24, 6 Petron. 60, 2 Tac. ann. 15, 69, 2 Apvl. met. 2, 20. *al.* Tert. coron. 9 l. 19 post cibum et potum -ens ad ludendum (*cf.* Itala exod. 32, 6 [Cypr. testim. 3, 60 p. 164, 5] consedit populus manducare et bibere et -xit [surrexerunt *l. v.* = *Vulg.*] ludere [ἀνέστησαν παίζειν]). *al.* ③ *de dormientibus, ad quietem prostratis, humi iacentibus sim.* (*c.*: *supin. p. 1958, 3*; ad *p. 1958, 17*; *abl. separ. p. 1958, l. 12.* *i. q. expergisci p. 1958, 5. al.*): Plavt. Rud. 914 ut de nocte multa impigreque -xi *eqs.* Most. 376. Acc. trag. 114 vigiles ... -ite. Ov. epist. 14, 75 territus -is. *al.* Epiced. Drusi 353 alta mane supraque tuos -e dolores. Tac. ann. 14, 10, 1 saepius pavore -ens *Caesar*. Apvl. met. 1, 17 clamore experrectus Socrates -it prior. 8, 4 aper immanis ... -it toris (Clavd. 15, 339 -e toris, invade rebellem). 11, 1 discussa pigra quiete alacer -o. *al.* Tert. uxor. 2, 5 l. 16 cum ... per noctem -is oratum. *al.* Itala gen. 41, 21 (Aug. loc. hept. p. 530, 16) -ens ... dormivi (ἐξεγερθείς, *Vulg.* evigilans. Avg. *in l.* -ens ait pro expergiscens). Psalt. Cas. 77, 65 -xit sicut somniatus dominus (ἐξηγέρθη, *Vulg.* excitatus est). Itala Is. 42, 14 (Tert. pudic. 2 p. 223, 8) quievi velut parturiens, -am (ἐκστήσω, *Vulg. aliter*). Matth. 2, 14 (cod. k) *Ioseph* -xit et adsumpsit puerum ... et secessit Aegyptum (ἐγερθείς, *Vulg.* consurgens). *al.* Amm. 16, 5, 5. Chiron 221 strophosus -ens citius ambulare se ipsum cogit. Vvlg. psalm. 3, 6 ego dormivi et soporatus sum: et -xi (ἐξηγέρθην). 43, 23. *al.* Clavd. carm. min. 25, 29 *Venus* mollibus -it stratis. Pavl. Nol. carm. 18, 237. *al. in imag.*: Itala Is. 51, 9 (Tert. resurr. 26 p. 63, 22) -e, -e Hierusalem, ... -e sicut in primordii die (ἐξεγείρου, *Vulg.* consurge). Vvlg. psalm. 56, 9 -e gloria mea *eqs.* (ἐξεγέρθητι). *al.* Greg. M. in Ezech. 1, 2, 21 ut loquendi virtus silentio refota, ad indaganda mysteria ... robustior -at. ④ *de collapsis, sc. et corporaliter et de mente oppressis* (*de bestia obstinata l. 25. opp.* cadere *saepe. addit.* ad *l. 26*): Plavt. Amph. 1066 -ite ... qui terrore meo occidistis prae metu (*cf.* 1067 ut iacui, -o). Cic. Phil. 12, 24 cecidi sciens, ut honestissime possem -ere (Itala psalm. 19, 9 [Cypr. Fort. 10 p. 332, 13]; *syn.* erecti sumus. Cypr. epist. 55, 22 p. 639, 13 per opera rursus -ere. *al.*). Lvcr. 3, 174 -endi incerta voluntas. Plin. nat. 28, 43 comitiali morbo *collapsos* ... -ere ... protinus. Apvl. met. 4, 4 obstinatus *asinus* nullis verberibus ad ingrediundum -ere. *al. in imag.*: Sen. epist. 80, 3 quanto facilius animus conroborari possit, ut ... conculcatus -at. Lact. mort. pers. 1, 2 profligata nuper ecclesia rursum -it. Hil. trin. 6, 1 p. 158^B multorum lapsus ... -endi pudore auctoritatem sibi praesumit. *al.* ⑤ *de supplicantibus, ad orationem prostratis* (*acced.* ab *l. 31. 33*): Plavt. Rud. 280 manus mihi date, -ite a genibus ambae. Itala Luc. 17, 19 (cod. s) -ens vade, quia fides tua te salvum fecit (ἀναστάς, *Vulg.* surge). Vitae patr. 3, 28 cum -isset ab oratione (3, 97). 3, 120 oratione ... expleta -ens pater egressus est foras. *al.*

b *de mortuis fere i. q. resurgere* (*syn. l. 40. 46. de Christo: l. 45. addit.*: ab *l. 44.* de *l. 39.* in *c. acc. l. 41*): Sen. contr. 7, 4, 9 -ite nunc, viva cadavera. 9, 2, 9 -ite nunc Bruti, Horatii, Decii et cetera imperi decora. *al.* Itala Is. 26, 19 (Tert. resurr. 31 p. 70, 6) vivent mortui et -ent de sepulcris (ἀναστήσονται, *Vulg.* resurgent). Dan. 12, 1 (Aug. civ. 20, 23 p. 466, 1 D.) multi dormientium in terrae aggere -ent: hi in vitam aeternam *eqs.* (ἀναστήσονται, *Vulg.* evigilabunt). Comm. apol. 1044 -ent corpora iusta. Ivvenc. 2, 659 corpora cuncta vocis ad auditum propriis -ere bustis (*cf.* 2, 661 iudicio ... gravi). Vvlg. Eph. 5, 14 -e a mortuis (ἔγειρε. Didasc. apost. 64, 22 *Christus*). Prvd. perist. 5, 285 -e, martyr inclyte *eqs.* Cassiod. in psalm. 3, 4 -ere ... est cum alacritate resurgere. CIL XI 6784 hinc pos(t) exur⟨g⟩ens sp(iritu)s no(ster) sequitur *eqs. al.*

2 *sensu laxiore*: *not. surgendi adhuc perspicua i. q. se parare ad alqd. faciendum*: **a** *generatim*: **α** *se parare ad eundum* (*c.* de *l. 57*): Apvl. met. 8, 21 unus ... et animo fortior et aetate iuvenior ... -it alacer. Itala gen. 24, 10 (Aug. civ. 16, 13 p. 147, 19 D.) -ens profectus est in Mesopotamiam (ἀναστὰς ἐπορεύθη, *Vulg.* profectus ... perrexit). 35, 1 (Cypr. testim. 2, 6 p. 68, 11) -e et ascende (ἀνάβηθι, *Vulg.* surge). Is. 33, 10 (Cypr. testim. 2, 26 p. 92, 23) nunc -am, ... nunc clarificabor (ἀναστήσομαι, *Vulg.* consurgam). Amm. 14, 11, 20 'statim' inquit, '-e' (*sc. ad proficiscendum*) et inopinum *Caesarem* ... ad Histriam duxit. Vvlg. I reg. 24, 8 Saul -ens de spelunca pergebat (ἀνέστη). Luc. 1, 39 -ens ... Maria ... abiit (ἀναστᾶσα). *al.* Vitae patr. 3, 118 -ens ... senex ambulabat cum eo (*cf.* Lib. iubil. 13, 12 -ens perambula ⟨longitudinem et⟩ latitudinem eius *terrae*). *al. in imag.* (*acced.* ad, in): Hil. in psalm. 58, 6 p. 184, 23 (*ad* psalm. 58, 6 -e in occursum mihi ..., intende ad visitandas omnes gentes) -ere ... sibi in occursum deum virtutum ad visitandas omnes gentes precatur (*i. -ere ut sibi occurrat et gentes visitet; nota Hil. psalmistae duo verba q. s.* -ere *et* intendere *in unum coartasse et membrum q. e.* ad visitandas ... gentes *voci -endi subiunxisse*). **β** *se parare ad aliquid agendum* (*c.*: ad *l. 72.* in *l. 74*): Itala exod. 32, 1 (Cypr. testim. 1, 1 p. 38, 22) -e et fac nobis deos qui nos praecedant (ἀνάστηθι, *Vulg.* surge). iud. 5, 12 (Lugd.) -e (ἐξεγείρου, *Vulg.* surge). Is. 32, 9 (Tert. adv. Marc. 4, 19 p. 480, 25) mulieres ... -ite et audite vocem meam (ἀνάστητε, *Vulg.* surgite). Amm. 15, 6, 1 -bat ... *Paulus* ad venenatas artes suas exercendas. Vvlg. psalm. 3, 7 -e domine, salvum me fac (ἀνάστα). 9, 20. *al.* Bar. 5, 5 -e, Ierusalem, et sta in excelso (ἀνάστηθι). Avg. in psalm. 118 serm. 2, 2 p. 1505 -e in adiutorium, domine Iesu, mihi. Vitae patr. 6, 3, 2 p. 1005^C -entes manducavimus (*gr. Cot. p. 543^C* ἀναστάντες).

b *speciatim*: *hostiliter invadere in alqm., aggredi* (*c.*: ad *p. 1959, 13.* adversus *p. 1959, 5.* contra *p. 1959, 12.* de *p. 1959, 14.* ex *l. 82.* in *l. 84 sqq. al.* super *p. 1959, 9*): Cic. Att. 7, 13a, 1 ubi -ere poterimus aut quando? Sall. Iug. 31, 3 ne nunc quidem, obnoxiis inimicis, -itis. Liv. 3, 41, 5 invidia ... -ere ... plebem. 8, 8, 13 novam repente aciem -entem. 27, 41, 7 tempus -endi ex insidiis (Tac. hist. 2, 25, 1 Itala Ios. 8, 7 [Lugd.]). Flor. epit. 2, 12, 3 vehementius sub hoc Macedones quam sub patre -ant. Tert. fug. 11 p. 481 -e, romphaea, in pastores

[Fleischer]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(ITALA gen. 4, 8 [Clem. ad Cor. 4] -xit Cain in fratrem suum [ἀνέστη, *Vulg.* consurrexit]. CYPR. Demetr. 17 p. 363, 7 nec umquam impiorum scelere in nostrum nomen -itur. AMM. 29, 4, 2 Macrianum regem ... in nostros . . . -entem. SERV. georg. 1, 474 in rebellionem). PSALT. Cas. 3, 2 multi -unt adversus me ([ἐπανίστανται, *Vulg.* insurgunt]. PSALT. Rom. 93, 16 quis -et mihi adversus malignantes [ἀναστήσεται, *Vulg.* consurget]). ITALA Ier. 49, 14 (Sangall.) in pugnam (*Vulg.* consurgamus). Matth. 24, 7 (Cypr. Fort. 11 p. 335, 10) -et ... gens super gentem ([ἐγερθήσεται, *Vulg.* consurget]. Marc. 13, 12 [cod. k] fili super parentes [ἐπαναστήσονται, *Vulg.* consurgent]. *cf. p. 1957, 21*). CYPR. Demetr. 10 p. 358, 3 hostem quereris -ere (epist. 57, 5 p. 655, 19 contra nos). LACT. inst. 5, 22, 17 illi (*imperatori*) ... adversarius -it invito. *al.* AMM. 31, 15, 10 provinciales et palatini ad obruendos eos excitatius -bant. VVLG. I Macc. 11, 69 insidiae ... -erunt de locis suis (ἐξανέστησαν). PS. EVSEB. CAES. hom. 11 p. 1178D servi -entes. *al.*

B *c. not. sursum tendendi*: **1** *de animantibus (capillis l. 25) i. q. se allevare (c.:* ad *l. 24. 27.* contra *l. 22.* in *l. 21)*: **a** *intrans.*: VERG. Aen. 11, 697 securim (*i. ictum securis*) altior -ens ... congeminat (*cf.* CLAVD. DON. *in l.* p. 520, 28). SEN. Herc. O. 1736 *Hercules* medias inter -ens faces. dial. 5, 30, 1 ad umbram aspis -it. epist. 111, 3 non -it in plantas *philosophus* nec summis ambulat digitis *eqs.* (*sc. ut longior quam est videatur*). PLIN. nat. 8, 150 contra ... membra *elephanti* -ens *canis.* SIL. 14, 535. APVL. met. 9, 7 -ens alacriter (*e dolio*). TERT. orat. 29 p. 200, 8 aves . . . -entes eriguntur ad caelum. HERM. vulg. vis. 3, 1 p. 13, 5 capilli mei -erunt (*Pal.* steterunt). *in imagine de re incorp.*: SEN. dial. 4, 1, 2 debet . . . in haec se demittere disputatio, ut ad illa ... altiora possit -ere. PETRON. 2, 6 grandis ... oratio ... naturali pulchritudine -it. **b** *transitive: fere i. q. elevare, extendere*: VITA Adae 45 (JThSt. 30, 143) aspiciens in caelum flexis genibus -ens manus suas deo dixit *eqs.*

2 *de rebus fere corporeis*: **a** *c. vi motus corporalis*: α *de sole, astris i. q. surgendo apparere, oriri, ascendere (addit.* ab *l. 36. 37. i. q. prodire l. 36)*: MANIL. 1, 439 Notius Piscis venti de nomine dictus -it. GERM. 692 Corona *australis.* MELA 3, 57 sol (APVL. met. 11, 7. LEO M. serm. 27, 4 p. 218C sol in inchoatione diurnae lucis -ens). PLIN. nat. 2, 63 ab alio cuique (*sc. stellae*) centro apsides suae -unt (*v. l. 33*). 2, 214 sidera. ARNOB. nat. 2, 58 p. 94, 12 ut ... ab occiduis partibus dies primus -ret. AMM. 27, 4, 7 eoum iubar. HYG. astr. 3, 33 p. 95, 15 cum Cancro ... toto corpore pariter -entem *Oriona. al.*

β *fere i. q. sursum ferri, elevari, ascendere (c. a l. 47)*: *de fluctibus maris (nave undis surgente: l. 45), fluviis, fontibus, sanguine (fere i. q. profluere: e. g. l. 46)*: SEN. Phaedr. 1012 furens Ionius -it sinus (*cf.* nat. 3, 27, 1 pelagus. *al.* VVLG. Ioh. 6, 18 mare; διεγείρετο). MELA 2, 61 interfluit Timavus novem capitibus -ens. 3, 21 *Garunna.* SIL. 14, 379 celsa ... anhelatis -ens ictibus alnus (*v. l. 41*). COMM. apol. 965 fontes (ITIN. Anton. Plac. rec. A 32). AMM. 23, 6, 70 Gardomaris fluvius a Bactrianis -ens. *de vento, aura sim., de flamma (l. 52. addit.:* ab *l. 53.* de *l. 51. de sternutatione l. 53)*: MELA 1, 39 *auster.* AMM. 23, 6, 17 (*ex hiatu terrae*) halitus letalis -ens. VINDIC. med. 38 ex aqua videmus vesiculas -entes decidente pluvia. DRAC. laud. dei 1, 195 aura ... -ens nitidis de fontibus horti. PASS. Theclae C 22 p. 59, 2 -xit flamma ingens in circuitu. *adde*: GREG. M. moral. 33, 56 p. 709B in sternutatione inflatio a pectore -it.

γ *de variis rebus crescentibus i. q. provenire, crescere (in imagine saepius)*: SEN. Tro. 536 generosa in ortus semina -unt suos. dial. 4, 15, 2 inperfectus illis vigor est ut omnibus, quae sine arte ipsius tantum naturae bono -unt. epist. 38, 2 si illa (*verba*) animus bene excepit, convalescunt et -unt. PLIN. nat. 24, 173 ramuli. TERT. nat. 1, 5 p. 65, 16 verrucula (*cf. etiam l. 76 sqq.*). 1, 12 p. 82, 26 arbor (*cf.* praescr. 36 l. 28 caprificus). *al.* AVG. epist. 22, 2 peccatorum -xit seges. *al.*

δ *c. separationis notione, fere i. q. exsilire, abrumpi*: PLAC. med. 5, 1 rec. β l. 4 capri cornum in flamma ustulatum et cortex (*sic*), qui -et, conteres *eqs.* (*cf. rec.* α eversato crustas, excuties *eqs.*).

b *vi motus plus minus (e. g. l. 68) evanida, fere i. q. attolli, assurgere, eminere*: α *de terra, collibus sim. (cf. de acie, castris in colles adsurgentibus: l. 72. de cutis tumore sim. l. 76. addit.:* ab *l. 71. p. 1960, 2.* contra *l. 72.* in *l. 69. 70. 73. 74)*: PANEG. in Mess. 161 non ... presso tellus -it aratro. VITR. 2, 6, 1 ibi quod nascitur tofus -ens est sine liquore. CVRT. 8, 11, 7 summa *petrae* in acutum cacumen -unt (HERM. Pal. sim. 9, 2, 1 [*gr.* ἀναβεβηκυῖαν]). MELA 1, 20 in iuga -ens *Africa.* 1, 80 Taurus ... ab Eois litoribus -ens. SIL. 7, 275 nemorosa iuga et ... colles (AMM. 22, 8, 20 collis contra ... Heliceu -ens. *sim.* [*v. l. 65*]: TAC. hist. 2, 14, 2 ut pars classicorum ... in colles ... -ret. 4, 23, 1 pars castrorum in collem leniter -ens, pars aequo adibatur). 12, 74 rupes. PRVD. perist. 11, 224 via latior alti culminis -ens editiore apice. *al.* *in similitudine (v. l. 78) de corporis tumore sim. (cf. l. 59. 66)*: PAVL. FEST. p. 329 squarrosi ... quorum cutis -it ob adsiduam inluviem. LACT. opif. 10, 5 genarum ... tumor in similitudinem collium leviter -ens. *de oratione c. corpore sano comparata*: TAC. dial. 21, 8 oratio ... sicut corpus hominis, ea demum pulchra est, in qua ... temperatus ac bonus sanguis implet membra et -it toris. β *de rebus arte factis i. q. eminere (c.* ab, in *p. 1960, 1. 2. 5)*: *variis*: IVV. 6, 305 geminis -it mensa lucernis (*ebrio mensa assurgere videtur lucerna propter ebrietatem geminata*). TAC. hist. 2, 3, 2 simulacrum deae ... tenuem in ambitum metae modo -ens. AMM. 23, 4, 5 ab hac medietate restium ligneus stilus -ens. *de aedificiis*: PANEG. in Mess. 174 structis -unt (exurgitat *l. v.*) oppida muris. LIV. 6, 4, 6 Roma ... -ere aedificiis. CIL XI 5265, 30 (*aet. imp. Constant.*) templum ... -surgere. AMM. 19, 5, 4 turris fuit in sublimitatem -ens.

II *transl. (v. et p. 1958, 18)*: **A** *de animantibus et de rebus quasi personis*: **1** *fere de animo demisso, afflicto sim. erigendo, sublevando i. q. se extollere, vires colligere sim. (c.* in *l. 14)*: CIC. Cluent. 168 tu ... -e, perfer hunc dolorem. VAL. MAX. 4, 4, 11 -amus potius animis. SEN. dial. 3, 9, 1 virtus. 11, 16, 5 necessario maerore cito defunctam iubebunt -ere. epist. 24, 16 minus habebit vigoris *animus*, cum -endum erit. 41, 2 potest aliquis supra fortunam ... -ere. *al.* PORPH. Hor. carm. 3, 21, 18 homines humilitatis suae obliti in maiorem sui fiduciam -unt. AVG. civ. 7, 33 p. 316, 6 D. qui (*Christus*) praebuit ad -endum tantae humilitatis exemplum.

2 *i. q. recreari, se reficere a quolibet genere infirmitatis*: CIC. leg. agr. 2, 87 ne quando recreata -ere atque erigere se possent oppida. Phil. 13, 38 Pompeianorum causa. epist. 12, 10, 4 res publica -et et in aliquo statu tolerabili consistet. **3** *fere i. q. ascendere* (ad): AMM. 15, 8, 10 ad honorem prosperatum -at *Iulianus.* **4** *i. q. insurgere, se opponere, agere contra alqm. (alqd.)*: **a** *generatim (c.:* adversus *l. 23.* contra *l. 25. 26. 28. 31. 34.* in *l. 29. 30)*: SEN. dial. 2, 16, 1 Epicurus ... adversus iniurias -it (TAC. hist. 2, 76, 2 non adversus divi Augusti acerrimam mentem nec adversus ... Tiberii senectutem, ne contra Gai quidem ... domum -imus). CYPR. epist. 43, 3 p. 592, 20 ut non ... contra euangelicam disciplinam nova traditio sacrilegae institutionis -at. FIRM. math. 6, 15, 1 diametra radiatio[ne] contraria se potestate semper impugnat et inimico contra se genere societatis -it. LVCIF. Athan. 1, 24 p. 109, 6 tu in innocentis -is necem. 2, 9 p. 165, 19 non mirum, si in dei servum Athanasium sic -eris. SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 104, 2 -erunt *Arriani* contra fidem (insurrexerunt *l. v., gr.* κατεπανέστησαν). CONC.S I 5 p. 128, 16 illis -imus qui ecclesiae recta dogmata pervertunt (*gr. I 1, 7 p. 47, 28* ἀντανιστάμεθα). PS. EVSEB. GALLIC. ed. Morin ZntW. 34, 1935, 109 *nihil* quod ... contra nos in diem discussionis -at. **b** *speciatim sensu iuridiciali (addit.:* in *l. 37 sqq.)*: ITALA act. 18, 12 (cod. h) -erunt consentientes Iudaei in Paulum ([κατεπέστησαν, *Vulg.* insurrexerunt]. AMM. 21, 16, 9 in quaestiones acrius -ens quam civiliter. 22, 9, 9 acrius in calumniatores -ens. COD. Theod. 7, 20, 7 *in veteranos*). DRAC. laud. dei 1, 544 -it censura dei pietate severa. **5** *i. q. existere, provenire, oriri (syn.* esse *l. 49. addit.:* ab *l. 45. 52.* de *l. 51.* ex *l. 42.* in *l. 44. abl. sep. l. 46)*: ITALA num. 24, 17 (Cypr. testim. 2, 10 p. 74, 19) -et homo ex Israel (ἀναστήσεται, *Vulg.* consurget virga de Israel). deut. 13, 1 (Tert. scorp. 2 p. 148, 20) si ipse prophetes ... -erit in te ([ἐὰν ἀναστῇ, *Vulg.* si surrexerit]. Ioh. 7, 52 [cod. l] propheta a Galilea non -et [ἐγείρεται, *Vulg.* surgit]. IVVENC. 4, 139 falsi ... prophetae -unt terris). iud. 2, 10 (Lugd.) -xit generatio alia (ἀνέστη, *Vulg.* surrexerunt alii). Dan. 7, 24 (Iren. 5, 25, 3) et decem cornua eius (*i. bestiae*) decem reges -ent (στήσονται, *Vulg.* erunt). Matth. 11, 11 (Aug. serm. coll. Morin p. 224, 22) in natis mulierum nemo -xit maior Iohanne baptista (ἐγήγερται, *Vulg.* surrexit). *al.* AVG. quaest. hept. 6, 22 de ipsa tribu existimetur -turus antichristus. LICENT. carm. ad Aug. 137 ab una -imus urbe.

B *de rebus*: **1** *i. q. apparere, existere, oriri, nasci (fere i. q. incipere l. 64; i. q. esse l. 74; de numeris in arithmetica, fere i. q. effici l. 75. acced.:* adversum *l. 67.* ex *l. 69.* per *l. 74)*: SEN. suas. 1, 1 nec usquam rerum naturam desinere (*opp.*), sed ... novam -ere. VAL. MAX. 5, 3, 26 priore adhuc querella vibrante alia deinceps -it. SEN. Med. 49 gravior -at dolor (DRAC. Romul. 8, 55. *al.*). benef. 3, 1, 4 honestae rei cupiditas (*cf.* CYPR. mortal. 4 p. 299, 16 si avaritia prostrata est, -it libido. AVG. c. Pelag. 1, 17, 35 p. 451, 20 carnalis concupiscentia. CHROMAT. in Matth. 4, 2 p. 338C libidinosas et mortiferas voluptates). LVCAN. 9, 114 -ens ad summa pericula clamor (APVL. met. 10, 16 AMM. 19, 2, 13). SIL. 17, 188 laudes. TERT. anim. 38, 1 p. 365, 6 pubertatem ... animalem. CYPR. mortal. 2 p. 297, 21 bella et fames et terrae motus ... -ere praenuntiavit *dominus* (AVG. civ. 19, 7 p. 366, 31 D. *cf.* AMM. 25, 8, 9 si casus novi quidam -rent. VVLG. psalm. 26, 3 si -at adversum me proelium [ἐπαναστῇ]). ANTH. 418, 1 opus. EPIST. Alex. p. 214, 17 dolum aut scelus. FIRM. math. 6, 15, 21 ex hominum insidiis varium calamitatis -it exitium. AVIEN. Arat. 1346 quattuor -unt languentis luminis umbrae. RVFIN. Adamant. 1, 24 p. 47, 18 post aureum et argenteum et aereum -ere regnum ferreum. COD. Theod. 8, 4, 6 necessitas conquerendi. RVSTIC. Conc.S I 4 p. 101, 36 dogmata. DRAC. laud. dei 3, 569 non si mihi ... ora tot -ant, quot dentes ossibus albent. VITAE patr. 3, 76 ira per has quattuor res -it. *al.* *nota (v. l. 55)*: BOETH. mus. 3, 5 tres tertio atque id ter si duxeris XXVII necessario -ent. **2** *i. q. crescere, augeri (c.* in *l. 78)*: SEN. epist. 78, 17 necesse est, ut -it (-at *codd.*), et desinat *morbus.* COD. Theod. 12, 1, 146 ne clementia nostra ... in maiorem indignationem -at.

indiculus gramm.: *pendet*: *infin.*: *p. 1957, 36. 72. supin.*: *p. 1957, 79. acced. praepp.*: ab *p. 1957, 35. 1958, 30. 36. 1959, 32. 40. 48. 66. 82. 1960, 41.* ad *p. 1957, 80. 1959, 17. c. gerund.*: *p. 1957, 71. 80. 1958, 19. 67. 77.* adversus *p. 1958, 78. 1960, 21 sq. 55.* contra *p. 1958, 78. 1959, 16. 67. 1960, 22.* de *p. 1957,*

[Fleischer]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

60. 1958, 36. 78. 1959, 48. 1960, 41. ex *p. 1958, 78. 1960, 41. 55.* in (*c. acc.*) *p. 1957, 36. 1958, 36. 67. 78. 1959, 17. 67. 1960, 8. 22. 36. 41. al.* per *p. 1960, 55.* super, supra *p. 1958, 79. 1960, 12.* *cum.*: *dat. fin.* (*cf. Schmalz-Hofmann[5] p. 419*) *p. 1960, 32.* *abl. separ. p. 1957, 80. 1960, 46. al.* *transitive*: *p. 1959, 28.*
deriv.: exsurrectio.

exsurrēctio, -ōnis *f.* *ab* exsurgere. *i. q. actus surgendi*: 1 *de cubantibus*: HIPPOCR. progn. 11 fatigantur ... homines de -e frequenti et vigilia. CASS. FEL. 72 somni (*nom. plur.*) ... flegmatici ... et -o sine ratione. PS. EVSEB. CAES. hom. 9 p. 1150A apud illos ... non nox ad refectionem habetur, non dies ad -em.
2 *fere i. q. insurrectio, impetus sim.*: VVLG. IV Esdr. 16, 71 in vicinas civitates -o multa super timentes dominum. PS. EVSEB. CAES. hom. 3 p. 1087C sed -em mulieris impudicae, sed factam calumniam et accusationem falsam in ... adolescentem (*i. Ioseph*). *Fleischer.*

? **exsuscipio**, -cēpī, (-ere). *ab* ex *et* suscipere (*nisi verbum ex duabus lect. variis* susci- *et* exci- *coaluit*). *i. q. accipere, nancisci*: ITALA Iob 2, 10 (Cypr. mortal. 10 p. 302, 19 *cod. G*) si bona -cepimus (excep- *codd. plur., Hartel*; suscep- *v*) de manu domini (ἐδεξάμεθα, *Vulg.* suscepimus).

exsuscitātio, -ōnis *f.* *ab* exsuscitare. *i. q. actus exsuscitandi*:
1 *t. t. rhet. fere i. q. excitatio, commotio animi*: RHET. Her. 4, 42, 55 tertium genus est commutationis, quod tractando conficitur, si sententiam traiciemus aut ad sermocinationem aut -em. 4, 43, 55 res ... traducitur ad -em (susc- *l. v.*), cum ... auditoris animum commovemus. 4, 43, 56.
2 *fere i. q. suscitatio, refectio, aedificatio*: ITALA III Esdr. 5, 62 (Colbert.) omnis populus ... clamaverunt voce magna hymnos, conlaudantes dominum in -e templi domini (ἐπὶ τῇ ἐγέρσει, *Vulg.* in suscitatione domus domini).

exsuscito, -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* suscitare. NOT. Tir. 32, 59 -at *inter* suscitat *et* resuscitat. *de usu*: *pendet* ut, ne: *l. 61.* *seq. praep.*: ad, erga, ex, in: *l. 41. 60. 61. 75. p. 1962, 15.* *legitur inde a* PLAVTO, ACC., BIBAC., RHET. Her., CIC.
i. q. facere, ut quis exsurgat, excitare:
I *proprie*: A *generatim*: *alqm. ex somno, quiete*: PLAVT. Curc. 91 -ate vostram huc custodem mihi. ACC. trag. 199 iterum Thyestes Atreum ... advenit, iterum iam adgreditur me et quietum -at. CIC. Mur. 22 te gallorum, illum bucinarum cantus -at. FRONTO p. 12, 17 N. ex somno. AVG. serm. 222 p. 1091in. velut contra nocturnas bestias dominicum gregem ... vox pastoralis -et. CONSVLT. Zacch. 3, 3 p. 102, 13 strenuos semper pallentis aurorae tempus -at.
B *speciatim*: *mortuos* (*sc. quasi ex somno* [*cf. l. 48*]. *de re emoriente v. l. 56.* *syn.* excitare *l. 59. 61*): TERT. resurr. 31 p. 70, 5 de sepulcris -andorum mortuorum (CONC.S IV 2 p. 93, 21 mortuos). ITALA psalm. 87, 11 (Aug. in psalm. 87, 10 p. 1115fin. *cf.* 1116fin.) aut medici -bunt (ἀναστήσουσιν, *Vulg.* suscitabunt; *cf. p. 1116med.* medici ... non mortuos excitare *possunt*). Ioh. 11, 11 (gat., VVLG. *codd. nonn.*) Lazarus dormit, sed vado ut a sumno (som- *Vulg.*) -em eum (ἐξυπνίσω, *Vulg.* [*Sixt., Clem.*] excitem). AVG. in psalm. 70 serm. 2, 3 p. 893med. deus quando -at corpus, mundo reddit, quando -at animam, sibi reddit. *praeterea ibid. ter.* EVCHER. laud. her. 19 p. 184, 7 defunctum. *in imag.*: HEGES. 5, 1 p. 409, 20 ubi anima ibi vita ..., quidquid inviserit, -at *anima*, quidquid reliquerit, statim solvitur (*cf. Ios. bell. Iud. 7, 348*). *similiter de re resuscitanda, restituenda*: THEOD. PRISC. log. 36 p. 135, 16 quibus *sucis* ... vires emorientes -em.
II *translate*: A *fere i. q. excitare, incitare, movere sim.*: 1 *in universum*: a *homines* (*seq.*: ad *l. 66. 69. 70.* in *l. 64.* ne *l. 67.* ut *l. 62. 71*): RHET. Her. 2, 19, 29 virum ... iniuria lacessitum, ira -tum. PS. BRVT. Cic. ad Brut. 1, 16, 11 te -a, ut eam civitatem ... liberam ... fore putes. HEGES. 1, 45, 1 p. 121, 23 qui ... Pheroram ... in necem *Herodis* ... -verit. PS. AVG. quaest. test. I 115, 32 p. 328, 17 si otiosos nos viderint *daemones* a rebus divinis, -antur ad sollicitandos nos. OROS. apol. 33, 2 p. 663, 8 semper ... orationibus suis agricolam suum, ne inimicus zizania superseminare possit, -et. PETR. CHRYS. serm. 13 p. 229A *deus* qui de lapidibus Abrahae filios ad indicium suae maiestatis -at. NICET. vigil. 6 p. 62, 3 institutio salvatoris nonne tota ad vigilandum auditores -at? (*cf. Marc. 13, 37*). THEOD. MOPS. in I Tim. 6, 2 p. 175, 6 -ans eum, ut ... doctrinam proponere deproperet. ISID. sent. 3, 7, 31 p. 678B. b *animum, animi qualitates et affectus sim.* (*syn.*: erigere *l. 83*, inflammare *l. 80*, reficere *l. 77*, renovare *l. 79*; *opp.* retinere *l. 78.* *seq.*: ad *l. 76. p. 1962, 11.* erga *p. 1962, 7.* ex *l. 76*): TVRPIL. com. 47 horrorem mihi ex corde -bant. BIBAC. carm. frg. 14 M. (15 B.) -at acris ad bellandum animos reficitque ad proelia mentes (RHET. Her. 3, 12, 22 cum sermone animum retinet aut -at clamore. CIC. inv. 2, 49 auditoris; *syn.* renovatur. off. 1, 12. CHROMAT. beat. 2 p. 325C ea quae -ant et inflammant *animum*). RHET. Her. 3, 21, 34 naturalem memoriam (*sc. imaginum conformatione*). 3, 22, 36 se natura vulgari et usitata re non -ari. TERT. anim. 23, 1 p. 336, 5 scintillulam vitae ..., quae illud (*opus futile, i. hominem*) -arit et erexerit et ... animarit. ITALA cant. 3, 5 (Epiphan. in cant. p. 44) adiuravi vos, filiae Hierusalem ..., si levaveritis et -veritis caritatem (ἐὰν ἐγείρητε καὶ ἐξεγείρητε, *Vulg.* ne suscitetis neque evigilare faciatis). AMBROSIAST. in Rom. 9, 11/13 p. 135A -atur dolor. 11, 28 p. 154A dilectio ... dei -atur memoriā patrum (*cf.* AVG. in Gal. 54 p. 2112fin.). in I Thess. 2, 10 p. 415C *deus* illos vocavit de terris ad coelos, ut -et laetitiam illorum. HEGES. 1, 44, 3 p. 112, 2 suspiciones. PS. AVG. quaest. test. I 120, 2 p. 362, 5 -atur ... desiderium animae erga opera salutaria. *ibid.* 3 p. 362, 19 *v. l. 19.* I 122, 14 p. 369, 26 declaratio ... mysterii ... maiores -vit diffidentibus poenas. ANIAN. Chrysost. hom. 2, 2 p. 989p.med. totam in te mentem prorsus -a (ἀνάστησον. PETR. CHRYS. serm. 115 p. 515B mentes ... -at ad laborem). CONSVLT. Zacch. 2, 2 p. 50, 23. FAVST. REI. serm. 23 p. 316, 24 inertiam (ENNOD. epist. 8, 9 p. 206, 18). spir. 1, 13 p. 129, 29 concentum caeli.
2 *speciatim*: *flammas, ignem accendere, inflammare* (*syn. l. 18. 19. 20.* *seq.*: in *l. 17*): OV. fast. 5, 507 *senex* genu nixus flammas -at. *in imag.*: LIV. 21, 3, 6 ne ... parvus hic ignis incendium ingens -et. MANIL. 5, 227 Bacchus ... in flammam saevas -at iras. ITALA I Macc. 13, 7 (rec. B) -vit incendens spiritum populi (ἀνεζωπύρησεν, *Vulg.* accensus est). PS. AVG. quaest. test. I 120, 3 p. 362, 19 tunc -atur libido, accenditur ira, inflammatur superbia. ENNOD. opusc. 2 p. 298, 12 odio succensa vicinitas per nutrimenta arida flammam persecutionis -at.
B (*refl.*) *fere i. q. exsurgere, se erigere*: AMBR. hex. 3, 16, 66 p. 106, 12 surgat arbos de surculo et tamquam de semine se -et.
C *fere i. q. elicere, efficere*: THEOD. PRISC. log. 112 p. 215, 13 hic ... reumatismus ... calefactus calefacientes aliquando veluti commotiones -at (*cf.* ORIBAS. syn. 9, 44, 2 Aa p. 359 utile est ergo ut -are calorem adducendo omni modo [ut resuscitetur calor *La*], *gr. p. 305, 6* ἐγεῖραι τὸ θερμόν). EVSTATH. Bas. hex. 6, 11 p. 934A *luna* nubium glomerationes ... -at (*cf. gr. p. 144a.med.*). ENNOD. carm. 1, 9 praef. 1 p. 532, 4 *plausus* aura popularis -at. *deriv.*: exsuscitatio.

exsusurrat (*post* insusurrat) NOT. Tir. 27, 59. *deriv.*: *v. l. 33.*

ex(s)usurrātio, -ōnis *f.* *ab* exsusurrare. *fere i. q. murmuratio, fremitus*: RVSTIC. Conc.S I 4 p. 230, 17 quia vero multa est -o (*sc. contra sacerdotes Nestorium aliquatenus sequentes*).

*****exta**, -ōrum *n.* *et* exta, -ae *f.* (*v. l. 42. 43. 44. 52*). *ab* exsecta, *ut vid., cf. Walde-Hofmann[3] s. v.* PAVL. FEST. p. 78 -a dicta, quod ea dis prosecentur, quae maxime extant prominentque. *de formis*: CHAR. gramm. p. 37, 2 B. *inter* neutra semper pluralia ... -a σπλάγχνα τὰ κατεπιτιθέμενα βωμοῖς. p. 118, 11 singularitate carent, ut -a (*cf.* SERV. auct. Aen. 4, 64. *al.*). *nom. sing.* -a: PS. AVG. quaest. test. I 114, 8 p. 307, 3 reprimitur -a illorum *paganorum*. *acc.* -am: ACT. Arv. a. 218 (CIL VI 2104) 1, 19 -am vacc(inam). *gen. plur.*: -arum *l. 52. p. 1963, 46. 60.* -um: *p. 1963, 13.* *acc.* -as: *p. 1963, 79. 80.* *de notione*: SYNON. Cic. p. 442, 21 B. res divinae ... sacra. sacrificia. -a. caerimoniae. SCHOL. Stat. Theb. 5, 641 prosecta (*v. p. 1964, 53 sqq.*) ... dicuntur -a, cum redduntur (*v. p. 1964, 75 sqq.*) inspecta (*cf. p. 1965, 4*); verbo sacrificantium usus est. GLOSS.L I Ansil. EX 1185 intestina hostiarum, viscera vel interanea. 1187 mediae pecudum partes. III Abstr. EX 102 -a fibras pectorum (ieco- *Lindsay*; peco- *Niedermann, cf. p. 1963, 17*). DVB. PLAC. Gloss.L IV E 22 -orum intestinorum; -orum dicere debemus, non -arum. PS. PLAC. Gloss.L IV E 23, *dub., cf. Thes. Gloss. s.* exte. GLOSS. praecordia, viscera, interanea hostiarum, id est pecorum et bovum. σπλάγχνα. ἔγκατα. *v. et def. l. 69.* *legitur inde a* NAEV., PLAVTO, CATONE, PACVV., LVCIL., VARRONE, CIC.
[*l. v.*: OV. met. 7, 600 (fibrae *vulg.*). *falso trad.*: MIN. FEL. 22, 9 (testa *Gelenius*). *e coni.*: BVC. Eins. 2, 20 ext[r]a. PLIN. nat. 10, 49 (*Rhenanus*, ex his *codd.*). PORPH. Hor. sat. 1, 5, 98 *in ara* lignis exti[ncti]sque (*Petschenig*) positis *eqs.*]
i. q. viscera nobiliora (*q. s. cor, iecur, pulmo, fel, cf. l. 67 sq., v. def. l. 69*):
I *generatim*: A *animalium vivorum* (*pars pro toto*: *l. 65.* *i. q. iecur*: *l. 70*): PLAVT. Aul. 565 -a inspicere in sole ei (*i. agno macerrimo*) vivo licet. OV. fast. 6, 159 noctis aves, -is puerilibus ... parcite. PLIN. nat. 11, 196 cuniculorum -a in Baetica gemina saepe reperiuntur. 11, 197 -a serpentibus et lacertis longa, ... -a homini ab inferiore viscerum parte separantur membrana. 28, 56 Hippocrates tradit non prandentium celerius senescere -a. 30, 42 praecordia vocamus uno nomine -a in homine. STAT. silv. 4, 6, 10 quis magis anser -a ferat (*v. l. 77*). MART. 9, 31, 8. PRVD. cath. 7, 125 anhelus -is intus aestuantibus (*cf.* SIDON. epist. 5, 17, 7 incalescentibus). SIDON. carm. 16, 29 singultantibus -is esuriens. LAVRENT. paen. 93A. *al.*
B *animalium necatorum* (*i. q. iecur l. 77*): LVCIL. 1170 acceptoris. VARRO ling. 5, 111 *a* fartura farcimina ⟨ex⟩ (*Spengel*) -is appellata. HOR. ars 186 humana ... coquat -a nefarius Atreus (PLIN. nat. 28, 5 aspici ... nefas habetur). PERS. 6, 71 anseris (MART. 3, 82, 19. *cf. l. 70*). PETRON. 95, 8 veru -is stridentibus plenum (*cf. p. 1965, 20*). PLIN. nat. 29, 71 constat contra omnium ictus ... serpentium -a imposita auxiliari. 34, 81 vernula ... -a torrens (*de celebri signo sculptoris Cyprii cuiusdam, q. v.* σπλαγχνόπτης). *al.* LAMPR. Heliog. 20, 6 patinas ... -is mullorum refertas. AMM. 28, 4, 34 ut discissarum pecudum -a rimari (*aliter p. 1965, 10*) cum anatomicis Democritum putes.
II *speciatim*: *in haruspicum disciplina*: *ab haruspice* -a
[*K.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ritu sollemni inspiciuntur, consuluntur (ut inde praedicat, vaticinetur, divinet, quid eventi futurum sit), prosecantur, dis denique offeruntur (sc. praeter prodigiorum et fulgorum observationem et interpretationem, cf. e. g. CIC. nat. deor. 2, 166 div. 1, 35. 1, 109. 1, 127; *v. et iuxta posita: l.12.13.19.21.22.24. 32.33.50.53.61sq. al. cf. Thulin, RE VII 2449,5sqq., qui -a, nisi aliud indicetur, iecur significare docet p.2451, 1; Latte, RE IX 1130,14sqq.; Müller-Graupa, Glotta 31, 1951, 132. 136sqq.*): A *strictius: de -is quatenus ad sacrificandi, immolandi, litandi actum pertinent:*

1 *in universum:* PLAVT. Poen. 464 omnibus in -is aiebat portendi mihi malum damnumque (1205 nimiae voluptatis est quod in -is nostris portentum est. *cf.* SALL. hist. frg. 3, 109 -is ... an somnio [LIV. 8, 6, 11 VAL. MAX. 3, 7 ext. 6]). PACVV. trag. 81 augurium atque -um (*gen. pl.*) interpretes (CVRT. 7, 7, 24. AMM. 28, 4, 26 genitalium -orum). VARRO ling. 5, 110 insicia ab eo quod insecta caro ..., quod in -is dicitur nunc prosectum ([NON. p. 220, 17 prosecta, -a quae aris dantur ex fibris pecudum dissecta]. *cf.* VARRO frg. Non. p. 220, 23 prosiciem -orum *et p. 1964, 53sqq.*). CIC. top. 77 per -a inventa praesensio. ac. 2, 47 quae ... oraculis, auspiciis, -is declarentur. div. 1, 16 quid fissum in -is (*v. p. 1965, 4*), quid fibra valeat (*cf.* FRONTO p. 137, 1 N. in -is diffissa ... minima ... maximas significant prosperitates). 1, 28 ut nunc -is ... sic tum avibus magnae res impetrari solebant. 1, 93 Etrusci ... -orum cognitioni se maxume dediderunt. 1, 95 nihil in bello sine -is *nostri* agunt, nihil sine auspiciis. 1, 118 cum immolare velis, -orum fieri mutatio potest (1, 119 *Caesar* cum immolaret, ... in -is bovis optimi cor non fuit [2, 36 PAVL. FEST. p. 244. *cf.* VAL. MAX. 1, 6, 13 PLIN. nat. 11, 186. SVET. Iul. 77 sine corde]). 1, 121 -orum veritatem. 1, 131 hostiarum immolatarum inspicerentur -a, quorum ex habitu atque ex colore tum salubritatis tum pestilentiae signa percipi (*cf.* 2, 30 *quater*). 2, 32 ea nos -is exquirimus (SERV. auct. Aen. 4, 56 voluntas dei per -a. *cf.* VAL. MAX. 1, 1, 1 inquirendum vel -is vel sortibus). 2, 52 *Prusias* negabat se audere, quod -a prohiberent. 2, 53 *Pompeius* admodum -is et ostentis movebatur. *saepe.* NIGID. frg. Gell. 16, 6, 12 *tit. libri*: de -is. VERG. Aen. 6, 254 pingue super oleum infundens (*nota tmesin*) ardentibus -is (PRVD. apoth. 459). *al.* CIRIS 367. PROP. 4, 1, 24 pastor ad calamos (*i. fistulam*) -a litabat ovis (PRVD. c. Symm. 2, 780 -a litant sculptis qui tabida saxis. *cf. p. 1965, 23*). OV. epist. 20, 94 festa (secta *Heinsius, cf. p. 1964, 55*) ... fumosis ingerit -a focis. ars 2, 737 quantus erat Calchas -is (*sc. consulendis*). met. 15, 795 caesum ... caput reperitur in -is ([PLIN. nat. 11, 190]. PLIN. nat. 11, 73 de capite -orum. CAPITOL. Pert. 11, 2 caput -orum non deprehendit. *v. p. 1964, 45. al.*). *al.* LYGD. 4, 6. LIV. 2, 42, 10 numinis ... nunc -is nunc per aves consulti (*cf.* SIL. 1, 122. *aliter p. 1964, 83*). 25, 16, 3 cum ... intentius -a servarentur (*cf.* VAL. MAX. 1, 6, 8 diligentius ... adservatis -is). *al.* PAVL. FEST. p. 21 ablegamina partes -arum (-or-?), quae dis immolabant (*v.* GLOSS.L IV *p. 117 adn.: 'itaque ablegamina ipsa non immolabantur'*). VAL. MAX. 1, 7, 3 hostiarum -a (*v. l. 28. al.* CIL II 2395e). 2, 5, 5 -a farre sparguntur. SEN. Oed. 354 agitata trepidant -a (*v. p. 1964, 25. cf.* Thy. 755 tremunt). nat. 2, 34, 1 quicquid -a, quicquid aves minabantur (*cf. p. 1964, 40*). *al.* CVRT. 7, 7, 25 quid -is cognoveris. LVCAN. 1, 617 iram superum quaesivit in -is. *al.* PERS. 2, 48. PLIN. nat. 8, 102 pericula non praemonent non fibris modo -isque (10, 49. *cf.* SIL. 5, 162. MIN. FEL. 27, 1 [= CYPR. idol. 7 p. 24, 8] *daemones* -orum fibras animant, *sc. adflatu*). *al.* SIL. 5, 178. STAT. Theb. 4, 14 nullis ... secundus in -is pallet ... sacerdos. 4, 410 verum salientibus -is (*i. 'saliendo monstrantibus'*; spirantibus *vulg.*). 5, 176 FRONTIN. strat. 1, 11, 14. IVV. 10, 355 voveas ... -a sacellis. ARNOB. nat. 5, 18 p. 190, 10 *cinis* sub ollula ... factus -orum. LACT. mort. pers. 10, 2. FIRM. math. 2, 30, 4 haruspices ... -a ... conturbant. PRISCILL. tract. 3 p. 54, 19 -arum venas ... palpitantes. AVG. civ. 2, 25 p. 91, 10 D. tot signis -orum, auguriorum, vaticiniorum. *al.* CONSVLT. Zacch. 1, 27 p. 33, 16 -orum inspectio (*cf.* COD. Theod. 16, 10, 9 [= Iust. 1, 11, 2]. *v. p. 1965, 4*). OROS. hist. 6, 15, 12 -is vaticiniisque cessantibus futurae clades quia sciri nequeunt, non vitantur. CIL V 4203, 8 sacr(um) -is celebretur. VI 32329, 5. *al.*

2 *iuncturae potiores:* a *nominales (per subst. vel adi.):* α *indicatur genus hostiae:* PLAVT. Pseud. 329 agninis (*cf.* VARRO ling. 6, 16 *agnae*). CIC. Vatin. 14 puerorum (PLIN. nat. 8, 82 *v. p. 1965, 30.* IVV. 6, 551 sq. LAMPR. Heliog. 8, 2 puerilia [*p. 1962, 65*]. *cf.* RVFIN. hist. 8, 14, 5 *infantium* -a visceribus revulsa perscrutabantur [*gr. p. 780, 15 σπλάγχνα*]). div. 1, 119 bovis (OV. fast. 4, 670. 671 PLIN. nat. 11, 186. 12, 89. *cf.* CIC. div. 2, 36 tauri [PRVD. perist. 10, 918 taurina]. STAT. silv. 4, 4, 91 iuvencae. ACT. ARV. a. 218 [CIL VI 2104] 1, 19 -am vacc(inam) [a. 240 (Dessau 9522) II 4 -a bacchae, *i. vaccae*]). PROP. 4, 1, 24 ovis (OV. fast. 4, 908). OV. fast. 1, 389 canum (4, 908. 936. *cf.* COLVM. 10, 343 catuli. IVV. 6, 551 catelli). Pont. 2, 9, 30 gravidae ... suis (PRVD. perist. 10, 918 suilla. *cf.* OV. fast. 6, 158 de porca [IVV. 10, 355 porci. ACT. ARV. a. 218 (CIL VI 2104) 1, 19 (-as) ... porc⟨i⟩liar(es). a. 240 (Dessau 9522) II 3 -as porciliarum]). AMM. 21, 1, 10 pecudum (*cf. p. 1962, 82*). GLOSS. Vatic. Reg. 203 ed. Merchie (Musée Belge 26, 265) 71 pullorum.

β *epitheta significantiora (vel attrib. vel praedic. posita) quae maxime spectant:* ① *ad -orum qualitatem, naturam, condicionem quam accipiunt ritu sollemni adhibito, sim.:* abluta et elixa: SERV. georg. 2, 194. leviter animata (*i. adhuc viva*): ARNOB. nat. 2, 68 p. 103, 8 (*cf. l. 15. 21*). ardentia: *v. p. 1963, 35.* atrocia: *v. l. 66.* aulicocta: PAVL. FEST. p. 23 (aulicocia *trad.*). ACT. ARV. a. 87 (CIL VI 2065) 1, 21. *cf.* VARRO ling. 5, 104 ollicoqua. cocta: QVINT. inst. 8, 6, 57. CHAR. gramm. p. 364, 19 B. *proverbium* 'cocta numerabimus -a', cum significet: ex eventu sciemus. *v. etiam l. 49 sqq.* ARNOB. nat. 2, 68 p. 103, 7 percocta ... ac madida. STAT. Theb. 8, 178 caesis saliat quod numen in -is. cruda: OV. fast. 6, 158 (LIV. 29, 27, 5 MART. 11, 57, 4. *cf.* semicruda: SVET. Aug. 1 ARNOB. nat. 2, 68 p. 103, 8). PAVL. FEST. p. 83 forma significat modo ... modo calida[m], ut, cum -a, quae dantur, deforma appellantur. densa: VAL. FL. 1, 205. elixa: *v. l. 1. 77. cf. et l. 16.* fumantia: VERG. georg. 2, 194 (*'aut ob nativum calorem, ut sint recens exempta [cf. Aen. 12, 214] et adhuc spirantia [v. l. 21] aut, secundum Servium, elixa, cocta', Forbiger ad l.*). TIB. 2, 5, 14 lubrica signavit cum deus -a notis. lustralia (*i. aut 'sollemnia' aut 'pinguia'* [*cf.* SERV. *ad l. et* SCHOL. Stat.]): VERG. Aen. 8, 183 *v. p. 1965, 21.* STAT. Theb. 1, 507 lustralia ... -a ... edet Vulcanius ignis. madida: *v. l. 8.* probata: *v. l. 76.* spirantia: VERG. Aen. 4, 64 (SERV. *ad l.* palpitantia, quasi adhuc viva). COD. Theod. 16, 10, 12 quod si quispiam ... audebit ... spirantia -a consulere, ... excipiat sententiam competentem. *cf. l. 15.* tabida: *v. p. 1963, 37sq.* trepidantia: OV. met. 15, 516 LVCAN. 6, 557. *cf. p. 1963, 49.* tumida: STAT. Ach. 2, 16. turpia: OV. fast. 4, 936 (LIV. 27, 26, 14 trunca [*cf. antea 27, 26, 13 syn.*: iecur sine capite inventum; *opp.* minus laeta. *v. et l. 45*] et turpia). ② *ad eventum sacrificii:* CIC. div. 2, 39 agnus ... qui habet -a rebus accommodata. FEST. p. 157 ⟨ad⟩iutoria quae ⟨... indi⟩cant ... instare periculum. OV. met. 7, 600 -a (*v. p. 1962, 57*) aegra notas veri monitusque deorum perdiderant. arcana: AVSON. 153, 51 p. 9 P. (= PAVL. NOL. carm. 5). argutissima: CIC. div. 2, 29. bona: PLAVT. Poen. 457a (*in vs. interpol.*). CIC. div. 1, 85. 2, 38 ut Apollinis -a bona sint, Dianae non bona. congruentia: TAC. hist. 2, 4, 2. contraria: SVET. Otho 8, 3. duplicia: OBSEQ. 69 Caesari ... immolanti duplicia -a apparuerunt. PLIN. epist. 2, 20, 13. *cf.* gemina *p. 1962, 66.* felicia: TIB. 2, 1, 25. irata: STAT. Theb. 5, 642. laeta: LIV. 27, 26, 14. 29, 10, 6. 31, 5, 7 VAL. MAX. 1, 6, 9. CVRT. 7, 7, 29 laetiora. PLIN. nat. 11, 186 TAC. hist. 2, 4, 2 AVG. civ. 2, 24 p. 87, 18 D. minantia: STAT. Theb. 2, 348. *cf. p. 1963, 50sq.* PAVL. FEST. p. 157 muta -a appellabant, ex quibus nihil divinationis animadvertebant. prosperantia: AMM. 18, 7, 1. FEST. p. 289 regalia -a appellantur, quae potentibus insperatum honorem pollicentur *eqs.* tristia: CIC. div. 2, 36 tristissima -a sine capite fuerunt. VERG. georg. 1, 484 CVRT. 7, 7, 22 TAC. hist. 1, 27, 1 SVET. Iul. 77.

b *verbales (sc. verb. transit., cf. et p. 1963, 37. 44. 46. 58): quae spectant:* α *ad ritum extispicii et caerimoniam:* ① *quomodo -a parentur, tractentur:* coquere: VARRO ling. 5, 98 in sacrificiis -a in olla (*v. l. 4 sqq.*), non in veru (*v. p. 1965, 19*) coquuntur. LIV. 41, 15, 2 PAVL. FEST. p. 9. *v. etiam l. 6.* cremare: CIL II 2395e -a inter quadrata contra cremantur. *cf.* ARNOB. nat. 2, 68 p. 103, 8 concremantur. *v. et p. 1963, 35.* prosecare (*v. p. 1963, 16*): PLAVT. Poen. 456 prosicarier. CATO agr. 134, 4 LIV. 5, 21, 8. PAVL. FEST. p. 78 *v. p. 1962, 37.* SVET. Aug. 1. secare: OV. fast. 4, 638 secta ... fumosis -a dedere focis. *cf. p. 1963, 38.* ② *de consecrationis ritu (-a fere aris, focis imponuntur; cum dis maris offerantur, in mare iaci debent, cf. l. 73. de re v. e. g. Henzen, Act. frat. Arv. p. 94; Leo, Sat. Vers p. 52; Cichorius, Röm. Stud. p. 30sq.):* dare: CATO agr. 135, 1 Cereri. FAB. PICT. hist. 4 dis (VARRO rust. 1, 29, 3 *v. l. 71.* OV. fast. 1, 51. *v. et l. 69*). OV. fast. 3, 806 flammis (4, 908 STAT. silv. 4, 4, 91). 4, 638 focis. 4, 671 LIV. 26, 23, 8 PAVL. FEST. p. 83 VAL. FL. 1, 253. MART. 11, 57, 4 Iovi. *v. et l. 12. 56. 70. 72. al.* porricere (*variat passim c.* proicere. *cf.* MACR. Sat. 3, 2, 4 porricere ... non proicere proprium sacrificii verbum est): NAEV. carm. frg. 35 M. (41 B.) simul atrocia (*i. cruda; cf.* NON. p. 76, 3 *ad l. et l. 10 sq.; aliter, vix recte, Cichorius l. c.*) proicerent (porricerent *Iunius*) -a ministratores. PLAVT. Poen. 457a (*interpol.*). Pseud. 266. FAB. PICT. hist. 4 -a porriciunto, dis danto, in altari aramve focumve eove quo -a dari debebunt. VARRO ling. 6, 16 (6, 31 medio tempore inter hostiam caesam et -a proiecta). rust. 1, 29, 3 -a deis cum dabant, porricere dicebant. VERG. Aen. 5, 237 -a ... salsos porriciam in fluctus (5, 775. *cf.* LIV. 29, 27, 5 in mare. SIL. 17, 51 iacta ... caeruleis innabant fluctibus -a. STAT. Ach. 2, 16. *v. l. 58*). ARNOB. nat. 2, 68 p. 103, 8 (porrigere *l. v.*). profanare: *v. l. 79.* reddere (*cf.* SERV. georg. 2, 194 reddi ... dicebantur -a, cum probata et elixa arae superponebantur): VERG. georg. 2, 194 ACT. ARV. a. 87 (CIL VI 2065) 1, 21 TAC. hist. 4, 53, 3 SVET. Aug. 1. SYNON. Cic. p. 440, 16 B. profanat, reddit -a. ACT. ARV. a. 218 (CIL VI 2104) 1, 19. a. 220 (CIL VI 2105) 13. a. 224 (CIL VI 2107) 23 ad aram. a. 240 (Dessau 9522) II 3. II 4. II 16 -a inspexerunt et reddiderunt. SERV. Aen. 6, 253. *al. cf. p. 1962, 47.*

β *ad divinationem, interpretationem:* consulere (*cf.* SERV. auct. Aen. 4, 64 haruspices ... -a consulere dicuntur, cum in-

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

spiciunt): VERG. Aen. 4, 64 OV. met. 15, 576 SYNON. Cic. p. 442, 20 B. MIN. FEL. 7, 1 CLAVD. DON. Aen. 4, 60 VVLG. Ezech. 21, 21 COD. Theod. 16, 10, 12 *v. p. 1964, 23. al. cf. p. 1963, 43.* exquirere: *v. p. 1963, 30.* fissiculare *v. vol. VI 1, 827, 72. cf. p. 1963, 20.* inspicere (*cf. p. 1962, 47 sq. 1963, 28. 63. 1964, 84 sq.*): CIC. div. 1, 131. 2, 28 (*in lusu verborum*). 2, 32 PAVL. FEST. p. 100. SEN. nat. 2, 34, 2 male inspecta -a. TAC. hist. 2, 78, 3 LAMPR. Heliog. 8, 2 ACT. Arv. a. 240 (Dessau 9522) II 16 *v. p. 1964, 80* AMM. 24, 8, 4. 25, 6, 1. *al. cf.* PLIN. nat. 11, 186 cor in -is. CIC. div. 2, 28 alios *haruspices* ... alio more videmus interpretari (*cf. p. 1963, 14*). perscrutari: *v. p. 1963, 71.* rimari (*aliter p. 1962, 83*): IVV. 6, 551 AMM. 22, 1, 1 PRVD. apoth. 199. *cf. et p. 1963, 10. 21. 52.*

B *laxius: respiciuntur eae hostiae partes, quae non in ara adolebantur (vel aliter dis reddebantur), sed epulis cum sacris tum profanis apponebantur (hic illic metonym. fere i. q. daps)*: PLAVT. Mil. 712 sacrificant ... abducunt ad -a. Poen. 491 dum -a referuntur. 617 convivas volo reperire, ... interibi attulerint -a. 804 -is sum satur factus probe. Stich. 251 iamne -a cocta sunt? VERG. georg. 2, 396 pinguia ... in veribus torrebimus -a (*cf.* OV. fast. 2, 364 dum ... sacerdotes veribus transuta ... -a parant. 2, 373 stridentia [*cf. p. 1962, 78*] detrahit. VAL. FL. 1, 253 rapta. *v. p. 1964, 50*). Aen. 8, 183 vescitur Aeneas ... lustralibus -is (FLOR. epit. 4, 12, 15 ut caesorum -is ducum et litarent et vescerentur. AVG. civ. 2, 24 p. 88, 20 D. haruspex ... iussit ..., ut -is illis solus *Sulla* vesceretur. *v. et l. 27*). LIV. 1, 7, 13 *Potitiis* -a apponerentur, Pinarii -is adesis ad ceteram venirent dapem. inde institutum mansit ..., ne *Pinarii* -is sollemnium vescerentur (*cf.* PS. AVR. VICT. orig. 8, 2 Potitio ... ad comedenda -a admisso). PHAEDR. 4, 24, 5 *musca dicit*: ubi immolatur, -a praegusto deum ([*gen.*]. *cf.* PLIN. nat. 8, 82 Demaenetum ... immolati pueri -a degustasse). VAL. FL. 2, 347 sacris dum vincitur -is prima fames.

deriv.: extalis, extaris. *compos.*: extispex (*cf.* extispicium, extispicus).

[**extabellārīs** (*i.* ex tabellar(i)is) CIL VIII 12625, *cf. Olcott, Word-formation p. 185.*]

extābēsco, -uī, -ere. *ab* ex *et* tabescere. *scribitur* stab- *l. 47.* NOT. Tir. 112, 23 -uit *et* 112, 24 -it *inter* tabes, tabescit *et* tabidum. GLOSS.[L] Corp. E 438 -it languescens defluit. GLOSS. IV 411, 15 -uit plus quam tabuit (*cf. l. 50*).

1 *proprie: fere i. q. tabe vel macie consumi, dissolvi (fere i. q. perire l. 45): de corpore et de animantibus ipsis*: **a** *viventibus*: TRAG. inc. 189 *verba Aeetae*: corpus macie -uit (CIC. carm. frg. 33, 10 [Tusc. 2, 20] *Herculis* corpus clade horribili [*i. veste*] absumptum -uit [*cf. Soph. Trach. 1056*]). SVET. Galba 7, 2 *miles* fame -uit (MARCELL. chron. II 91, 476, 1. *v. l. 41*). IVLIAN. AECL. in Iob 7, 5 p. 350, 22 'induta est caro mea putridine (*sic*) et sordibus' (= *Vulg.*). in graeco 'stabesco (tabesco *l. v.*) glebis terrae saniem radens' (= *LXX* τήκω δὲ βώλακας γῆς ἀπὸ ἰχῶρος ξύων). *in imag.*: HIER. hom. Orig. in Is. 6, 5 p. 276, 27 non quasi sanctus fuerim naturaliter, sed si carnis prudentia tabescit et si prudentia carnis -erit, tunc *eqs.* (*syn.* deponamus ... crassitudinem, adsumamus ... tenuitatem). **b** *mortuis*: OBSEQ. 9 cum immolassent victimas consules, iecur -uit (*i. se dissolvit*). VVLG. thren. 4, 9 melius fuit occisis gladio quam interfectis fame: quoniam isti -erunt consumpti a sterilitate terrae. OROS. hist. 5, 9, 3 p. 297, 9 Gracchi inhumatum cadaver -uit. MARCELL. chron. II 95, 497, 2 caput eius ... pro portis hastili fixum -uit.

2 *transl.: fere i. q. evanescere*: CIC. nat. deor. 2, 5 videmus ceteras opiniones fictas atque vanas diuturnitate -isse.

NOT. Tir. 46, 95ª **extaesum** (*post* taesum, *ante* praetaesum), *impers., cf.* taedet. *fere i. q. fastidio est.*

extaedio, (-āvī), -ātum, -āre. *ab* ex *et* taedium. *i. q. taedio, fastidio afficere*: VITAE patr. 5, 5, 13 nihil ... sic -at daemonem fornicationis, quomodo *eqs.* (*gr. Nau 1908 p. 54 n. 164* ἀηδίζει). 5, 5, 27 *monachus* cum fecisset tres dies (*sc. manducare, bibere, dormire*) -tus est (*gr. Nau 1908 p. 277 n. 195* ἠκηδίασεν). 5, 7, 28 sustineres utique (*sc. mergi in vermibus usque ad collum*) et non -reris ([*cf. 3, 107* permanens sine acedia]. *gr. Nau 1908 p. 277 n. 196* ὑπέμεινας ἂν μὴ ἀκηδιῶν). *cf. Salonius, Vitae patr. p. 380.*

CIL IV 1388a Timele **extaliōsa.** *dub. originis*: *ab* 2. extalis, *coll.* biliosus, iliosus *derivat Väänänen, Latin vulg. des inscr. pomp. p. 168 'magnum extalem (i. ... clunes) habens'.* *cf. Onom. ?* Extalio.

1. extālis *adi. v. p. 1966, 23.*

2. extālis, -is *m. (n. v. l. 83. p. 1966, 19). ab* exta. *scribitur*: stalis (*etymo vocis non amplius perspicuo scriptura* [*vel forma*] stalis *ex analogia falsa orta est, sc. syllabam* 'ex-' *tamquam per hyperurbanismum e forma vulgari* 'es-' *natam esse sumpserunt et ideo vocali prothetica quam putabant privaverunt*): VEG. mulom. 2, 70tit. (*L, sic*: 2, 70, 2. 3. 2, 75 *bis*). ANON. med. ed. Piechotta 164 DIOSC. 115 p. 57, 4 ORIBAS. syn. 1, 19 Aa p. 69, 1 Mø 9, 12 Aa p. 295. 9, 28 Aa p. 332. GLOSS. *cf. Svennung, Wortstud. Oribas. p. 124.* histalis: VEG. mulom. 2, 70, 1 (*L*). *de formis*: *abl.* -e: *p. 1966, 3. 17.* GLOSS.[L] I Ansil. EX 1188 -s culus, anus. II Philox. EX 189 ἀρχός. Corp. E 419 -e snaedilthearm (*anglosax.*). GLOSS. stalem podicem.

i. q. intestinum rectum, longanon (fere i. q. anus p. 1966, 9 [cf. GLOSS. *p. 1965, 82. opp. l. 17]. de ani vitio, de tumoribus i. haemorrhoidibus l. 10, cf. Kaulen, Handb. z. Vulg. p. 41*): CHIRON 423 p. 130, 27 de -e. 475 si quod iumentum disinteriam habuerit, reversatio est -is (*cf.* VEG. mulom. 2, 75). *ibid.* remanet patulus -is. *ibid. iterum.* 476 si cui -is ... procederit [et] ex perfrictionem *eqs.* (VEG. mulom. 2, 70, 1 foras procedit). 477 ex eodem medicamento in eundem -em impositum alligabis (721 VEG. mulom. 2, 70, 2). 720 -is si elapsus fuerit, sic curabis (721). 722 si cui iumento fici nati fuerint super -em *eqs.* VEG. mulom. 2, 70tit. si -is exeat animali (*v. l. 12. 15*). VVLG. I reg. 5, 9 computrescebant prominentes -es (*v. l. 1*) eorum *hominum* (*cf.* ARNOB. in psalm. 77 p. 439A ut, sicut dicit liber primus regum, exirent prominentes -es eorum. MARCELL. med. 31, 17 -em prominentem vino lavari prius, deinde ... pollice propelli introrsum oportet. 31, 22). ANON. med. ed. Piechotta 164 stentinum que⟨m⟩ longaone vocant intra anum revocat, hoc est cui -is exiet ([*v. l. 9*]. DIOSC. 4, 115 p. 57, 4 *aster actica* imposita -e infantum revocat). ORIBAS. syn. 1, 19 Aa p. 69, 1 Mø in ano aut in -e intestino paralysin patientibus (*gr. p. 19, 2* τοῦ ἀπευθισμένου ἐντέρου. 9, 28 Aa add. p. 332a. fin. circa ... perituneu, id est -e et intra anum). 9, 12 Aa p. 295 extremo intestino apeutismeno quem latine -em dicunt (*gr. p. 486, 10* τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον. *cf. Niedermann, Essais p. 90*).

extantia *v.* exst-. **extar** *v. l. 27.*

extāris, -e. *ab* exta, *sc. ex* 1. extalis (*v. p. 1965, 72; cf. Wackernagel IF 31, 1912/3, 256; Leumann, Adi. auf -lis p. 18 adn.*). [*sard.* isterzu. *M.-L.*] *i. q. ad exta pertinens*: PLAVT. Rud. 135 semper petunt aquam hinc aut ignem ... aut aulam -em (*cf. l. 30*). *inde* **extar** *n.* *i. q. vas quod extis coquendis adhibetur: inter nomina neutra quae 'ar' syllaba terminantur*: CHAR. gramm. p. 44, 12 B. instar, ex[s]tar, bustar *eqs.* GLOSS.[L] II Philox. EX 188 -r olla ubi exta ⟨quo⟩quebantur (*Niedermann in plagulis. cf. l. 26*).

extasis *v.* ecstasis.

[**exte** *v. p. 1962, 53.*]

extēlare *v. l. 40.*

? LEX Sal. 33, 2 si quis cervo domestico signum habentem furaverit aut occiderit, qui de (ad *l. v.*) venatione mansuetus ⌊et telarius (*l.* extel-) cum testibus potuit adprobare quod **extēlarius** fuisset⌋ *eqs.* (⌊ ⌋ *ed. Herold, rell. aliter*). *i. 'extra teli periculum habendus' (v. Du Cange), sc. de cervo ad venationem faciendam i. ad cervos alios alliciendos mansueto.* *inde, ut vid.,* GLOSS.[L] II Philox. EX 190 extēl[l]are ἐλευθερῶσαι (*v. l. 33. cf. Du Cange*).

[**extempero** *l. v. falsa pro* extentero, *v. p. 1351, 10.*]

***extemplō** *adv.* *ab* ex *et* templum (*cf. Ernout-Meillet; Walde-Hofmann*[3] *s. v.*). SERV. Aen. 2, 699 'se tollit ad auras' verbum augurum qui visis auspiciis surgebant e templo: unde est '-o' (*v. l. 77*). *scribitur* extimplo IVVENC. 1, 762a (*l. v.*). GLOSS. *de formis*: -pulo: *ap.* PLAVT. *per anaptyxin q. d. sexies metri causa legitur in fine versus*: Aul. 93 Bacch. 668 Cist. 96. 572 Mil. 461 Poen. 183; *dub. ante diaeresin*: Mil. 890 (*praeterea forma* -o *58ies, cf. Conrad, Glotta 15, 1927, 32*). CHAR. gramm. p. 243, 5 B. *inter temporis adverbia.* NOT. Tir. 49, 41 -o (*post* mox ... ilico). *de notione*: VARRO ling. 7, 13 -o ... est continuo, quod omne templum esse debet continuo septum *eqs.* SYNON. Cic. p. 418, 21 B. -o e vestigio. p. 444, 16 subito. statim. -o. ilico. mox. repente. confestim. SERV. Aen. 1, 92 (= SCHOL. Stat. Ach. 1, 763) -o ilico ⟨statim *add.* auct.⟩. et est augurum sermo. templum enim dicitur locus manu designatus in aëre, post quem factum ilico captantur auguria (6, 210 usus est augurum. *cf.* 8, 4 -o aut subito aut revera ex ipso templo, id est post divina arma commota. *cf. l. 43*). CLAVD. DON. Aen. 5, 425 p. 472, 8 -o ... hoc est mox. ISID. diff. 1, 193 -o, repente vel statim vel subito; ilico, mox vel continuo. GLOSS.[L] III Abstr. EX 43 mox, statim. IV Plac. E 56 subito, continuo, ilico. GLOSS. αὐτίκα. εὐθέως. παραχρῆμα. *de usu (cf. Jones, ALL 14, 1906, 102; Hofmann, Umgangsspr. p. 83; Thomsen, Pleonasm. bei Plaut. u. Ter., v. ind. II; Axelson, Unpoet. Wörter p. 26): legitur (singulis locis, ubi nihil adnot.) inde a* NAEV., ENN. (*ter*), PLAVT. (*v. l. 46*), CAECIL., TER. (*bis*), VARRONE (*bis*), CIC. (*bis, v. l. 84. p. 1967, 76; cf. Wölfflin, ZfGymn., 1878, 540*); *saepissime ap.* LIV. (TAC. *bis*, IVST. *bis* [*qui* statim *22ies*, confestim *5ies adhibet*]). *deest e. g.* CAES., SALL., VELL. *s. 1a exempla permulta omisi, alioquin omnia indicavi.*

[*variat in codd. c.* exemplo *saepe, e. g.* PLAVT. Mil. 359 (*incertum, quid recte*). AETNA 462 (exe- *recte*). *restituitur ex* exemplo *saepius, e. g.*: PLAVT. Pseud. 804 Rud. 405. CIC. Q. Rosc. 8 (*Beroaldus*). PLIN. paneg. 55, 9 *v. p. 1968, 11.*]

i. q. eo ipso tempore, ilico, e vestigio, statim, confestim, mox sim. (nota significationem communem provenisse ex usu technico [sc. comitiali, v. Mommsen, Staatsr. I p. 592; Jordan, Krit. Beitr. p. 351, et augurali, v. e. g. l. 43. 55]): **1** *per se positum*: **a** *nude (cf. l. 68)*: ENN. ann. 384 verrunt -o placid⟨um⟩ mare. scaen. 420 -o acceptum me necato et filium. PLAVT. Asin. 345 dico me novisse -o. 351 -o facio facetum me (Bacch. 362 Rud. 721. *v. et p. 1968, 21. 38. al.* QVADRIG. hist. 10b p. 208, 6 -o silentio facto *eqs.* IVST. 34, 2, 1). 390 -o ianitorem clamat. Bacch. 686. *passim.* LVCIL. 129 cernuus -o plantas convestit honestas. ACC. trag. 385 signa -o canere ... imperat. CIC. Q. Rosc. 8 quid fingat -o (*v. l. 72*) non habet. LVCR. 2, 763.

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

saepius. VERG. georg. 1, 64 primis -o a mensibus anni. Aen. 1, 92 -o Aeneae solvuntur frigore membra. 2, 376 dixit et -o ... sensit (Ov. met. 15, 590 VAL. FL. 1, 721 CLAVD. 24, 285. *cf.* VAL. FL. 7, 456 dixerat, -o *eqs.*). 11, 451 -o turbati animi (*v. p. 1968, 8. cf.* 11, 618). Ov. met. 1,715. *al.* LIV. 2, 26, 1 missus -o eo cum omnibus copiis *eqs.* (4, 27, 8. 7, 31, 8 legatos ... -o mitti ... placuit [*al.*]. 10, 40, 6 nuntium [*al.*]. 23, 27, 10 litteras [*al.*]. 35, 50, 3 auxilia. 39, 51, 3 a primo conloquio Flaminini milites -o ... missi sunt. *al.* TAC. hist. 3, 61, 2 ann. 2, 25, 2 DAMAS. epigr. 43, 3 AMM. 18, 7, 3. *v. p. 1968, 10. 34*). 8, 31, 1 contione -o advocata (8, 32, 2. *cf.* 8, 33, 4 vocato -o senatu [*al. v. etiam l. 53*]. 10, 9, 1. *al.* LVCAN. 1, 296 convocat armatos -o). 9, 7, 7 -oque ... consensum (23, 10, 9. 45, 6, 11). 40, 23, 9 Herodorus -o diu excruciatus ... moritur. *passim.* SEN. clem. 1, 9, 7. CVRT. 5, 5, 16 relinquemus ergo -o praesentia pignora (*i. cognatos*). PLIN. nat. 13, 48. 23, 42 VAL. FL. 2, 604. *al.* SIL. 2, 37. *al.* STAT. Theb. 1, 100. *al.* Ach. 1, 763 FRONTIN. strat. 2, 9, 8 TERT. pall. 2, 2 IVST. 2, 7, 12. AVIEN. orb. terr. 405 (*adv. in gr. Dionys. periheg. 279 non exstat. sic*: 1128 [*gr. 945*]. 1366 maenades -o ... nebridis usum permutant clypeis [*gr. 1155*]). DAMAS. epigr. 18, 5 AMM. 25, 9, 2 HIER. epist. 1, 6, 2. in Ion. prol. p. 1120A herbae virentis et -o aridae. VVLG. num. 30, 13 prov. 6, 15 CLAVD. 1, 175. MARCELL. chron. II p. 74,419, 3 crux salvatoris ... -o ... refulsit. 99, 516, 3. SEDVL. carm. pasch. 5, 371 -o ora ferens (*cf. op. pasch. 5, 31* inopinus apparens). DRAC. Romul. 10, 329. *al.*

b *accedit alia temporis locutio adverbialis quae certa quadam ratione temporali (vel augente vel opposita sim.) ad -o refertur* (*cf. etiam*: confestim *p. 1968, 6,* continuo *p. 1968, 44,* ilico *p. 1968, 38. 51,* in futurum *l. 48*): PLAVT. Mil. 359 -o tibi esse eundum actutum extra portam. LIV. 3, 30, 6 tribunicia comitia, ne id quoque post bellum ... vanum esset, -o habita (HOMER. 631 post haec -o ... catervae discedunt). 26, 29, 2 ut comploratio ... flebilesque voces et -o oculos hominum converterint et postmodo sermones praebuerint. 27, 24, 3; *opp.* postero die. 39, 48, 1 haec ... -o in invidiam, mox etiam in perniciem ... verterunt (40, 48, 6). 42, 48, 3; *opp.* intra tricesimum diem.

2 *adhibetur in correlatione*: **a** *cum sententia secundaria (imprimis temporali, condicionali; cf. Weissenborn ad Liv. 23, 44, 7. -o aut anteced. aut [rarius] sequitur)*: LIV. 41, 1, 1 alii gerendum *bellum* -o, **antequam** contrahere copias hostes possent, alii consulendum prius senatum censebant. PLAVT. Bacch. 968 **cum** ... uno mendacio devici, uno ictu -o cepi spolia. Rud. 819 TER. Andr. 518 LVCR. 3, 1065. 4, 246 cum mittitur *imago*, -o protrudit. 4, 887. 6, 297 *nubem* cum perscidit, -o cadit *eqs.* 6, 898 LIV. 1, 48, 1. 3, 56, 2. 6, 32, 6. 8, 2, 4 *et vicies.* CVRT. 4, 16, 13 *aquam* cum turbidam hausissent, tendebantur -o praecordia. *v. et p. 1968, 36. cf.* LIV. 25, 29, 4 cum primum nostri arbitrii esse coepimus, -o venimus ad tradenda arma (31, 3, 1). LIV. 36, 9, 7 ne id consilii caperent, cuius **dum** in futurum cauti et providi essent, -o paeniteret. LVCR. 4, 508 vita ... ipsa concidat -o, **nisi** credere sensibus ausis. LIV. 7, 5, 5 nisi in quae ipse concepisset verba iuraret ..., se eum -o transfixurum minatur. 10, 21. 15. 26, 26, 7 ut, ni simularent ... sibi timorem ... esse, ipse eis -o daturus senatum fuerit. 44, 20, 1 nisi vesper esset, -o senatum vocaturi consules fuerint. ENN. scaen. 231 **postquam** abs te, Agamemno, ut venirem, tetigit aures nuntius, -o ([*v. l. 74 sqq.*]. *cf. Eurip. Iphig. Aul. 633* [*Skutsch, RhM. 61, 1906, 617*]. PLAVT. Merc. 61 sese -o ex ephebis postquam excesserit, non, ut ego, amori ... operam dedisse). TER. Hec. 373 postquam intro adveni, -o eius morbum cognovi. LIV. 1, 6, 1. 6, 22, 9 postquam adpropinquare Romanos senserunt, -o in aciem procedunt. 9, 31, 15. 9, 32, 4. 22, 54, 5 *et decies.* SIL. 3, 3. LIV. 38, 42, 6 et -o, **priusquam** inirent magistratum, sortiri iussi. PLAVT. Amph. 1097 absolvito hinc me -o, **quando** satis deluseris. Asin. 289 pro monstro -o est, quando qui sudat tremit. Bacch. 769 quando exeat, -o ... ei tabellas dem. LVCR. 4, 1243 tenue locis **quia** non potis est adfigere adhaesum, liquitur -o. LIV. 44, 11, 8 **quodsi** qui inrumperent armati fuissent, -o cepissent urbem. PLAVT. Bacch. 291 **quoniam** sentio quae res gereretur, navem -o statuimus (Men. 482 quoniam sentio errare, -o ... coepi adsentare). NAEV. com. 98 **si** ... rescivero..., -o illo te ducam, ubi *eqs.* PLAVT. Amph. 207 si quae asportassent redderent *Teleboi*, se exercitum -o domum reducturum. Aul. 93 si ignis vivet, tu extinguēre -o. Bacch. 441. 711 Capt. 122 Cist. 96. Mil. 890 si ..., sin ..., ... -o ([*v. p. 1966, 48*]. Rud. 816). Persa 121 Poen. 150 Rud. 405 Truc. 45 LVCR. 3, 414 LIV. 5, 9, 6. 6, 29, 4. 6. 38, 8 *et undecies.* VARRO frg. Non. p. 263, 5 quem **simulac** Romam venisse mi adtigit (*v. app. cr.*) auris nuntius, -o (*cf. l. 54*) meos (eas *trad.*) in curriculum contuli propere pedes. CIC. Arat. 351 simul ac primum ... se ... Cancer extulit, -o cedit ... Corona (*gr. Arat. 569.* LVCR. 4, 212. 5, 258). CIRIS 220 quam **simul** ... Carme surgere sensit ..., corripit -o (LIV. 10, 35, 18. 24, 38, 3. 26, 43, 4. 34, 3, 2 -o, simul pares esse coeperint, superiores erunt. *cf.* VAL. FL. 6, 753 nox simul ... profert ... umbras, et ... -o *eqs.*). PLAVT. Aul. 613 **ubi** accersat, meam -o filiam ducat domum. Capt. 559 credidi esse insanum -o, ubi te appellavit Tyndarum. Cist. 122 Epid. 424. Persa 435 ubi quid credideris, citius -o a foro fugiunt quam *eqs.* CAECIL.

com. 160 *uxor* mihi, ubi domum adveni, adsedi, -o savium dat ieiunā animā. LVCR. 4, 742. 6, 834. 865. 1006 LIV. 3, 60, 6. 4, 9, 13 quod ubi Romam est nuntiatum, -o *eqs.* 4, 56, 8. 8, 7, 14. 8, 8, 12 *et semel et vicies. v. etiam l. 48 sqq. cf.* LIV. 7, 40, 1 ubi primum in conspectum ventum est ..., -o *eqs.* PLAVT. Merc. 67 -o inde (*i. Athenis*), **ut** spectavisset peplum, rus rusum confestim exigi solitum a patre. VERG. Aen. 8, 4 ut belli signum Laurenti Turnus ab arce extulit ..., -o turbati animi (*v. p. 1967, 4*). LIV. 25, 13, 15 ut conspecta inter se agmina sunt ..., -o instructae acies. 25, 22, 5 qui, ut quaeque naves ex ... Sardinia accessissent, -o in castra mitterent frumentum. 27, 24, 2. 27, 51, 4. 28, 14, 10. 30, 5, 7. 33, 46, 7. PLIN. paneg. 55, 9 ut quisque factus est princeps, -o (*Keil*, exe- *trad.*) fama eius ... aeterna est.

b *cum quibusdam orationis partibus vice enuntiati positis*: *α abl. abs.* (*gerundii l. 19*): PLAVT. Bacch. 263 eo praesente ... -o ostendit symbolum. LIV. 2, 24, 7 hoc proposito edicto ... profiteri -o nomina. 3, 9, 13. 3, 54, 13. 4, 6, 9. 7, 39, 13. 40, 24, 6 poculo epoto -o sensit *venenum. et undetricies.* PLIN. nat. 10, 57 SIL. 3, 3. CLAVD. 20, 376 emicat -o cunctis trepidantibus ... leo. *nota* (*v. l. 14*): RVT. LVP. 2, 15 dando beneficium -o benivolentiam *lucramur.* *β part. praes.*: PLAVT. Epid. 361 is adornat, ⟨ad⟩veniens domi -o ut maritus fias (LIV. 7, 39, 15 imperator -o adveniens appellatus. 35, 35, 6. 45, 13, 13 advenienti -o senatus datus est). Poen. 652 adiit ad nos -o exiens. Pseud. 1201. PACVV. trag. 140 -o Aegisthi fidem nuncupantes conciebant populum. LIV. 25, 15, 13. 31, 24, 2 ultionem petens ... -o profectus. 42, 66, 4 consul anteveniens -o proelium conseruit. *γ part. perf.* (*sim. adi. v. l. 33*): Ov. met. 6, 140 -o tristi medicamine tactae defluxere comae. LIV. 1, 45, 7 religione tactus hospes ... -o descendit ad Tiberim. 6, 26, 3. 8, 1, 3 prius ad Privernum profectus -o acie conflixit. 10, 11, 1 qui ... equo effusus -o prope expiravit. 23, 7, 11 Hannibal ingressus urbem senatum -o postulat. 44, 4, 3 congressi ... -o tela coniecerunt. *et octies.* SIL. 5, 380 STAT. Theb. 6, 385. APVL. met. 9, 21 suspicatus sagaciter -o ... invadit. *sim. c. adi.*: LIV. 21, 51, 6 multis simul anxius curis exercitum -o in naves impositum ... misit.

3 *artius adiungitur componiturque coniunctionibus temporal. (sc. in enuntiato secund. positis) q. s.*: **a** cum (*aliter p. 1967, 41*): PLAVT. Amph. 865 huc ... quom -o adventum adporto, ilico Amphitruo fio (Mil. 1176 quom -o hoc erit factum ..., ibi tu ilico facito uti venias. Trin. 241a qui amat quod amat quom -o saviis ... perculsust, ilico *eqs. cf.* Bacch. 304 tristes ilico, quom -o a portu ire nos ... vident, subducunt *eqs. v. et l. 51*). Asin. 442 aibat reddere quom -o redditum esset. Capt. 434 ne tu me ignores, quom -o meo e conspectu abscesseris. 786 Merc. 295 Mil. 578. 933. 1176 Most. 101. 1064 quom -o vocem, continuo exiliatis. Pseud. 804 Rud. 979 Trin. 492. 725. LIV. 21, 12, 8 quo cum -o concursus ... esset factus *eqs.* 24, 25, 10 cum -o praetores rogationem promulgarent *eqs.* 33, 28, 14 cum -o traditurum eas adfirmasset *eqs.* VVLG. eccles. 9, 12 capiuntur homines in tempore malo, cum eis -o supervenerit. **b** ubi (*aliter p. 1967, 82*): PLAVT. Bacch. 977 senem ... venalem ... habeo, -o ubi oppidum expugnavero. Curc. 80 -o ubi ⟨ego⟩ vino has conspersi fores, de odore adesse me scit, aperit ilico. LIV. 22, 39, 7 quid ... *eum* censes **facturum** ..., ubi -o res verba sequitur.

extemporālis, -e. *ab* ex tempore (*cf. Leumann, Adi. auf -lis p. 35*). NOT. Tir. 20, 32 -is (*inter* temporalis *et* in tempore). *qui (quod) ex tempore fit, subitus fortuitusque*: **1** *speciatim: t. t. rhet.* (*syn.* fortuitus, subitus *l. 60. 73. opp.* cogitatus *l. 71. cf. l. 72.* compositus *l. 60.* meditatus *l. 60. 65.* praeparatus *l. 70.* scriptus *l. 66*): SEN. contr. 7 praef. 2 -is illi facultas, ut affirmabant qui propius norant, non deerat (SVET. Aug. 84, 1 neque ... locutus est umquam nisi meditata et composita oratione, quamvis non deficeretur ad subita -i facultate). PETRON. 6, 1 turba in porticum venit ... ab -i declamatione nescio cuius. MART. 5, 54, 1 -is factus est meus rhetor (*quia non antea scripserat, quo Calpurnium salutaret. cf.* HIER. adv. Rufin. 3, 10 p. 465A nimirum te esse negligentem, qui, cum -is talis sis, meditatus deterior fueris). QVINT. inst. 2, 4, 15 garrulitas. 2, 4, 27 scriptos eos (*i. locos*) memoriaeque ... mandatos in promptu habuerint, ut ... -es ... dictiones his ... exornarentur (HIER. epist. 117, 12, 2 dictio. *cf.* c. Ioh. 14 p. 366C iustum erat, ut tua -a dicta laudaret). 4, 1, 54 plerumque videatur tota -is oratio, cuius initium nihil praeparati habuisse manifestum est (11, 2, 3). 10, 6, 5 -is color (*opp.* cogitatis). 10, 6, 6 -em temeritatem malo quam male cohaerentem cogitationem (TAC. dial. 6, 6 -is audaciae atque ... temeritatis). 10, 7, 13 successum -em (*syn.* fortuiti sermonis contextum). 10, 7, 16 cum stilus secreto gaudeat, ... -is actio auditorum frequentia ... excitatur. 10, 7, 19 facilitatem ... -em ... perducemus ad summam (*cf. p. 1969, 4*). CIL VI 33976d (*a. 94*) versus -es. PLIN. epist. 1, 20, 10 figuras (*i. locutiones*). HIER. epist. 118, 1, 2 -is est epistula ..., ut nihil de oratore repperias. in Os. prol. p. 819B -i et diserto sermone.

2 *generatim*: LACT. inst. 1, 4, 6 ut ... ne in diem quidem laborarent contenti -i cibo quem deus subministrasset.

adv. **extemporāliter.** *i. q. ex tempore, sine praeparatione, subito* (*cf. l. 56 sqq.*): SIDON. epist. 9, 14, 3 quae ... scripseras -r admirabantur benevoli, mirabantur superbi.

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

deriv.: extemporalitas.

extemporālitās, -ātis *f.* *ab* extemporalis. *i. q. facultas ex tempore, subito aliquid dicendi*: SVET. Tit. 3, 2 Latine Graeceque, vel in orando vel in fingendis poematibus, promptus et facilis ad -em usque (CIL VIII 18864, 17 eloquentia ⟨atq(ue) i⟩ndustri⟨a et mo⟩do orna⟨tu⟩s g⟨rav⟩is declamator, facilis -e *eqs. cf. p. 1668, 75*).

extemporāneus, (-a, -um). *secundum* extemporalis *et* (con)-temporaneus *vigente synonymo q. e.* momentaneus *ortum, cf. Eisinger, Wortbildg. mit Suff. -aneo, Diss. Freiburg, 1910, p. 37.* *i. q. extemporalis* (*cf. p. 1668, 56*): RVFIN. Orig. in lev. 8, 5 p. 401, 17 cuius rei differentias ... per singula ... rimari -us ... iste sermo non patitur.

extempulo *v.* extemplo. *K.*

***extendo**, -dī, -tentum (-tēnsum), -ere. *ab* ex *et* tendere. *de formis*: *p. p. p.* -tus *inde a* CATONE, CIC., VERG., HOR.; -sus *inde a* CIC. (*v. Neue-Wagener*[3] *III 555 sqq.; cf. et Sommer, Handb.*[2.3] *p. 609*). *v. l. 23 sq. 31. plerumque, utra forma genuina sit, diiudicare arduum est; nam et variant lect. in codd.* (*e. g.* OV. fast. 3, 530. 3, 872 CELS. 7, 19, 1. 8, 20, 7. *cf. Knoche, Handschr. Grundlagen des Iuv.-textes, p. 337 sq.*) *et discrepant loci eorundem scriptorum* (*e. g.* CIC., OV., VITR.), *quos promiscuo utriusque formae usui indulsisse pro vero affirmare non ausim. cf. et vol. V 1, 1512, 11 sqq.* -ins-: *v. l. 36.* -iens: VVLG. Matth. 8, 3 (*R*). 14, 31 (*R*). NOT. Tir. 11, 80 -it. 12, 5 -tus. 12, 17 -sum. *de notione*: SYNON. Cic. p. 439, 22 B. pandit, aperit, ostendit, patefacit, -it, recludit, diducit. 448, 35 auget, propagat, amplificat, -it, dilatat. NON. p. 181, 22 tenta ... pro -sa. p. 264, 9 contentum dicitur -sum. p. 300, 26 eiectum, -sum. p. 329, 1 intentum -sum. p. 370, 19 passum (p. 370, 23 passis ait palmis, patentibus et -sis. *cf.* SERV. auct. Aen. 6, 283 non aperit, sed expandit *arbor bracchia*, id est -it). GLOSS.[L] II Abav. EX 119 -sis apertis, patentibus, diffusis. III Abol. EX 21 -ta, -sa (*v. l. 17*). II Philox. EX 194 ἐκτείνει. GLOSS. παρεκτείνει, παρέλκω. *v. et p. 1979, 4.* *de usu*: *p. p. p. transfertur ab eo, quod -itur, ad actionem, qua alqd. -itur* (*cf. Havers, Synt. 147, p. 167*): CAEL. AVR. chron. 1, 4, 103 flexo atque -to motu relevans ... crura commoveat *epilepticus*. ORIBAS. syn. 8, 16 La p. 225, 20 fit ... spasmus et quando nimia extinsa (*v. l. 22*) vomica venerit (*gr. 8, 15, 6 p. 253, 18* ὅταν σπαραχθῶσι σφοδρότερον ἐμοῦντες). *in interpretatione vocis gr. corruptae*: HIL. trin. 4, 13 p. 107[A] (= 6, 6 p. 161[B]) prolationem -ens (*v. adn.: 'patet Hil. ex mendoso cod. legisse* προβολὴν ἀποτείνων, *non* προβολὴ ὑπό τινων'). HIER. in Ezech. 30, 22 p. 296[C] interpretati sunt non τεταγμένα, sed τεταμένα, hoc est non 'disposita', sed '-ta'. *legitur inde a* PLAVTO, TITIN., CATONE, LVCIL., VARRONE *per totam latinitatem* (*v. et l. 15*). [*it.* stendere, *francog.* étendre, *hisp.* extender. *M.-L.*]

[*lect. var.*: appetere: GREG. M. past. 2, 5 p. 33[A]. excendere: VARRO Men. 523. *v. et l. 66. 68.* ex denso: LVCAN. 10, 143. expandere: EPIST. Sapph. 159 TERT. apol. 21, 12 PS. TERT. adv. Iud. 10 l. 67. *al.* expendere: VERG. georg. 1, 230 COLVM. 10, 312. *al. v. et l. 63. 64. 68.* extare: OV. met. 15, 303. extenuare: PLIN. nat. 31, 105. *v. et l. 62.* externis: MANIL. 5, 488. *v. et l. 61.* extinguere (*falso*): OV. met. 12, 477 MANIL. 5, 653 SEN. nat. 1, 14, 4. extollere: CASSIOD. var. 9, 22, 5. *al.* extundere: IVV. 15, 168 (excudere *dett.*). intendere: TER. Eun. 312 (-as *A*). SVET. Cal. 38, 4. AMBR. Nab. 1, 2 (tenditis *pars codd.*). CLAVD. 5, 371 AVG. civ. 13, 3 p. 560, 6 D. *al.* levare: VVLG. I reg. 26, 23. ostendere: OV. met. 1, 663 LIV. 7, 25, 7. 24, 48, 1 SEN. clem. 1, 9, 11 PLIN. epist. 2, 8, 3 AMBROSIAST. in I Cor. 1, 1 p. 184[B] COD. Iust. 4, 15, 4. *saepe.* tendere: OPTAT. 2, 18 p. 52, 23 VVLG. II par. 3, 11. 6, 12. *cf.* ea tend-: CYPR. domin. orat. 19 p. 281, 10. et tend- (*v. et l. 65*): VVLG. lev. 9, 22. *e coni.*: ACC. trag. 128 externa *trad.* (*recte* hesterna), -ta *Bothe*. VELL. 1, 11, 6 extenuatum, *corr. Gelenius*. SEN. epist. 122, 16 excedebat (-bat *Haase, vix necess.*). FRONTIN. grom. p. 16, 18 expensa (*corr. Lachmann*. NOVELL. Valent. 1, 1, 1. ENNOD. carm. 2, 41, 2 expensis *servat Vogel in ed.*, -sis *Hartel*, expansis *Vogel in sched.*). CHIRON 228 et tendit, *corr. Niedermann* (*cf.* VEG. mulom. 1, 46, 1). FVLG. myth. 3, 6 p. 68, 9 excenderet *recte def. Heraeus*, -ret *Helm. v. et p. 1972, 25.* *falso trad. pro*: escendere: CAECIL. com. 33 LIV. 45, 1, 6. *v. et l. 45. 66.* expendere (*v. et l. 48. 63. cf. pro* expensis: STAT. silv. 5, 3, 118): PS. QVINT. decl. 9, 16 p. 182, 7 ubi pecunia melius poni potest, quam ... ubi faenus bonitatis expenditur (-itur *trad.; cf. p. 1641, 10. v. et p. 1977, 49*). VITAE patr. 5, 11, 51 p. 940[B]; *gr. Nau 1909 p. 371 n. 278* τελέσω (*cf. p. 1642, 54*). expetere: CIC. dom. 146. *suppl.*: VITR. 10, 12, 2 ext⟨enti⟩ rudentes. CE 1011, 5 (*ante a. 63*) ⟨-an⟩t sua fila *Parcae*. COD. Theod. 6, 4, 18; *Mommsen, aliter Krueger.*]

***transitive*:**

I *usu proprio* (*sensu fere locali*):

A *c. notione intendendi*, *fere i. q.* valde tendere: 1 *generatim*: *-ere*: a vincula, funes *sim.*: PLAVT. Men. 95 nimis lenta vincla sunt escaria: quam magis -as, tanto adstringunt artius (*per lus. verb. spectat etiam ad tempus, cenae sc., -endum; v. p. 1978, 78*). HOR. epist. 2, 1, 210 per -tum funem ... ire (*sim. de funambulis*: MANIL. 5, 653. *aliter*: VITR. 10, 2, 2 funis ⟨se⟩ involvendo circum suculam -itur et ita sublevat onera. 10, 2, 7. IVV. 12, 5 -tum petulans quatit hostia funem. TAC. hist. 2, 34, 2 ancorarum. *al.*). VITR. 10, 12, 2 *rudentes* (*in catapulta, cf. l. 7*) per suculas -untur, donec aequaliter sonent (10, 15; 7. *al.*). PLIN. nat. 9, 182 *pisces serrati* lineam secare traduntur eo *pisce*, qui teneatur, -ente, ut praecidi possit. *c. obi. effectūs*: ITALA prov. 7, 16 (Didasc. apost. 5, 20) institis -di lectum (τέτακα, *Vulg.* intexui). b catapultas, arcus *sim.*: VITR. 1, 1, 8 *catapultarum* bracchia, ... cum -untur (EPIT. Alex. 41. *v. et l. 2*). ITALA Hab. 3, 9 (Verec. in cant. 6, 12) -ens -is arcum tuum super sceptra (ἐντείνων ἐντενεῖς, *Vulg. aliter.* VVLG. Is. 5, 28. 21, 15. AVG. in psalm. 59, 6 p. 717[med.] arcus est -tus ..., nervus ... retro tenditur in contrarium *eqs. al.* CASSIOD. Ios. antiq. 9, 8 p. 271[p. in.]; *gr. 9, 180* ἐντεῖναι. *al.*). *in imag.*: HIER. epist. 34, 4, 2 deus sanctos suos in modum arcus et sagittarum dicatur -ere (*v. l. 15*). VVLG. Ier. 9, 3 -erunt linguam suam quasi arcum mendacii. Zach. 9, 13 -i mihi Iudam quasi arcum. CONC.[S] II 3, 1 p. 50, 1 quare in me solum isti -untur? (*gr. II 1, 1 p. 75, 5* ἀποτείνονται. *seq. l. 7* minae ... tendebantur). c gladium (*aliter p. 1971, 79*) *sensu presso, i. q. tensione dirumpere* (?): MIRAC. Theclae 7 p. 172, 31 gladius ... cum magno sonitu fractus et -sus.

2 *speciatim*: a *in arte musica*: *de instrumentis*: VARRO Men. 366 quemadmodum in psalterio -amus nervias. PS. ORIG. in psalm. 91 (RevBén. 29, 1912) p. 286, 44 quid ... cithara nisi nervus ligno -sus? (PROSP. in psalm. 149, 3 p. 423[fin.] nervi quanto plus fuerint -si, tanto acutius sonant). PROSP. in psalm. 150, 4 p. 426[in.] *tympanum* de sicco -soque fit corio. *inde de sono, qui chordis -tis acutior fit* (*v. et p. 1979, 60*): MART. CAP. 9, 932 acumen *dicitur*, quod in aciem tenuatam ... erectae modulationis -itur. 9, 943. 9, 960.

b *in re medica* (*nec non ita, ut interdum respiciatur corporis condicio naturalis. absolute l. 38*): CELS. 2, 7, 14 *calculosi* colem ... -endo dolorem levant (*cf.* HIPPOCR. aer. 9 p. 21, 10 ut veretrum fricent et -ant pueri [ἕλκουσι]. *al.*). 7, 4, 4[C] ut cutis hoc ipso extenuetur, quo -itur (*aliter p. 1973, 35*). 7, 5, 4[C] membra ... in diversas partes diducenda sunt, ut nervos distendant (*syn.*); quibus -tis *eqs.* (8, 20, 6 rumpere quoque ..., non solum -ere nervos et musculos [*syn.* intenditur]. *al.*). 8, 10, 1[C] membrum (*syn.* intendit. *al.*). 8, 10, 2[B] umerus (*syn.* ducendus est). 8, 10, 3[A] *bracchium* valentius (8, 15, 6 ut ille *minister* habenam, hic bracchium -at. *al.*). 8, 14, 3 hominem (*gr. Hippocr.* π. ἄρθρ. ἐμβ. *47 p. 178, 16* κατατείνειν). 8, 16, 3 -endi ... alia atque alia genera sunt. *al.* PLIN. nat. 11, 173 *in ranis* -ti buccarum sinus perlucent. TERT. scorp. 5 p. 154, 18 secari et inuri et -i. SORAN. p. 37, 7 -ere ... et curvare similiter pedes *infantis* (*cf. gr. 2, 32, 2 p. 77, 11* μετὰ ἀποτάσεως). *al.* *significantius: fere i. q. intendendo extrorsum trahere*: CELS. 7, 31, 3 *vena* quo tendat, facile hamulo -to cognoscitur. CHIRON 530 digitum in superiorem partem oculi coicies et bulbum -e[n]s.

c *acced. vi distendendi*: α *in tormentis* (*absolute l. 50. c. dat. l. 55*): SIL. 1, 176 per artem saevitiae -ti, quantum tormenta iubebant, creverunt artus. CALP. decl. 7 super ignem corpus -itur. VLP. dig. 16, 3, 7 pr. hominem ... vinctum vel ad malam mansionem -sum. CYPR. ad Donat. 10 p. 11, 23 ungula effodiens, eculeus -ens, ignis exurens (laps. 13 p. 246, 17 HIER. epist. 1, 3, 3 AVG. epist. 133, 2 p. 82, 6). idol. 7 p. 25, 7. *al.* PRVD. perist. 5, 110. 10, 492. AVG. discipl. 11, 12 p. 675[med.] *in schola* -sus es. *al.* PETR. CHRYS. serm. 172 p. 649[A] invidia ... carnifex ... existit, -it sensus, torquet animos, discruciat mentes. VICT. VIT. 1, 34 artatur Maxima durae custodiae cuspidique crudeli -itur. 3, 35. LEX Visig. Eur. 276[fin.] servus ... cc flagella publice -sus accipiat. *al.* MAXIM. eleg. 1, 233 (*hyperbolice*) miseros variis ... -ere poenis (expendere *l. v.* [*v. p. 1643, 1*]). *al.* *peculiariter de suspensione in cruce* (*cf. p. 1974, 57*): PASS. Andr. long. 10[fin.] levaverunt eum in crucem et -entes funibus totum corpus eius ... suspenderunt (*gr.* τανύσαντες, *altera versio* διατείναντες. *syn. 10*[in.] ut ... quasi in eculeo tenderetur). β *in morbo*: CHIRON 351 scapulae ... -sae et tumidiores erunt tympano similes (*gr. Hippiatr. I p. 17, 7* περιτεταμέναι). CAEL. AVR. acut. 3, 18, 177 *aegrotantes satyriasi* vehementer -untur (*antea 176*: vehemens genitalium tentigo. *cf. p. 1981, 30*). chron. 3, 8, 105 iacentibus ... aegrotantibus ... latior tumoris extantia fit, surgentium vero ... maior atque -ta.

B *c. notione expandendi, dilatandi, distendendi* (*cf. et l. 46. c. obi. quod efficitur v. p. 1971, 64. 75. 79. 1973, 52. 56*): 1 *per extensionem mutatur ambitus tantum rei vel animantis, figura, altitudo sim.* (*cf.* SEN. nat. 1, 9, 2 *et* TERT. *p. 1972, 45*), *sc.* ***sine augmento*** *rei ipsius vel incremento* (*praevalet notio rarefaciendi, attenuandi e. g. p. 1971, 53. 1972, 80. 1973, 71*): a *fere i. q. in longitudinem producere, longum vel rectum* (*v. e. g. p. 1971, 17. 73. 82*) *facere*: α *animantes eorumque corpus*: OV. met. 12, 477 -tum cursu ... latus *Centauri*. PAVL. FEST. p. 220 qui toto corpore osci⟨t⟩antes -untur. SIL. 6, 229 *serpens* resolvens contortos orbes derecto corpore totam -it molem (*cf.* BOETH. cons. 5 carm. 5, 2). PANEG. 6, 19, 6 *milites murum ascendentes* scalarum brevitate decepti, quod supererat ascensui, -tis corporibus aequabant (*al.*). AMM. 22, 15, 16 *crocodilus* ad cubitorum ... longitudinem octodecim ... -tus. SERV. Aen. 6, 347 '*Phoebi* cortina' dicta est ... ὅτι τὴν κόρην τείνει ..., id est quod -it puellam ut 'maiorque videri'. HIER. epist. 51, 1, 4 (*Epiphan.*) nemo super alienam mensuram -itur (*in imag., i. alteri quasi maior prae-*

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ponitur). CAEL. AVR. chron. 5, 1, 4; *opp.* contracti atque conducti. *al.* *refl.* (*v. etiam l. 62*): CHIRON 228 *iumentum* -it (*v. p. 1969, 65*) se ad conatu⟨m⟩ mictionis (233. 372; *gr. Hippiatr. I p. 140, 7* ἐκτείνει ἑαυτόν. *al.*). HEGES. 5, 28 p. 367, 2 *vidit Sabinum* muris minantem sese -ere quasi iam celsior in subiectos proeliaretur (*antea*: immane quantum ... insurrexit *eqs.*; *gr. aliter*). CASSIAN. conl. 13, 15, 1 Zacchaeum ad conspectum se domini fideliter -entem et exiguitatem staturae suae sycomori celsitudine sublevantem (*ludit c. sensu transl., v. p. 1976, 51*). CASSIOD. var. 6, 21, 3 (*in imag.*) ad mensuram te potestatis -e. PASS. Perp. 7, 7; διετείνετο. *al.*

β res (equitatum *infra l. 63*): (I) *certas*: Ⓐ funes, lineas *sim.* (*aliter p. 1969, 79*): CATO agr. 63 funem torculum esse oportet -tum pedes LV (135, 4. ITALA Is. 54, 2 [Hesych. in lev. 25, 31 p. 1125C]; μάκρυνον, *Vulg.* longos fac. *al. v. et l. 23*). VITR. 3, 5, 13 ab oculo lineae duae si -sae fuerint *eqs.* (5, 3, 4 FRONTIN. grom. p. 17, 21. *al.*). SEN. epist. 90, 20 quemadmodum tela suspensis ponderibus rectum stamen -at. PLIN. nat. 34, 123 transtris dependent restes lapillis -tae. FRONTIN. grom. p. 16, 18 ex omnibus *gromae* corniculis -sa ponderibus et inter se conparata fila seu nervias. VVLG. IV reg. 21, 13 -am super Ierusalem funiculum *mensorium* (*cf.* Is. 44, 13 artifex lignarius -it normam. *al.*). act. 27, 30 a prora ... ancoras (*i. funes, cf. p. 1970, 1*) -ere (ἐκτείνειν). *al.* *in imag.*: VVLG. psalm. 139, 6 absconderunt superbi laqueum mihi et funes -erunt in laqueum (διέτειναν. *cf.* ALC. AVIT. carm. 6, 530 -at ... dolis laqueos). Ⓑ crines *sim.* (*v. et p. 1979, 80*): IVV. 6, 496 *ancilla* -it pectitque comas (*opp.* volvit in orbem). AVSON. Mos. 237 vibratos ... digitis -ere crines. Ⓒ itinera *sim.*: VERG. Aen. 12, 909 in somnis ... nequiquam avidos -ere cursus velle videmur et in mediis conatibus aegri succidimus. LIV. 30, 19, 1 Mago ... quantum ... poterat itineribus -tis ad mare ... pervenit (44, 3, 4 AMM. 22, 8, 27. 25, 10, 6. *cf. p. 1976, 37*). MANIL. 1, 389 Oriona ... -to surgentem ad sidera passu. *in imag.*: EVSTATH. Bas. hex. 6, 5 p. 925C qui ultra fossam saltus suos conantur -ere (*gr. aliter*). COD. Iust. 1, 17, 1, 1 legum tramitem ... ita ... confusum, ut in infinitum -atur *eqs.* Ⓓ litora, oras, valles, aedificia *sim.* (*fere refl. et mediopass., aliter l. 39*): MELA 1, 10 ora ... se ingenti fronte ad Hellesponticum fretum -it (1, 16 paene ut directo limite -ta est. *al.* PLIN. epist. 5, 6, 2 per litus). 1, 102; *opp.* sinuatus. *al.* LVCAN. 1, 76 *mundo in chaos revertente* tellus -ere litora nolet. PLIN. epist. 2, 17, 16 hinc cryptoporticus ... -itur (*cf.* NERAT. dig. 39, 2, 47 cum per longitudinem utriusque domus -sa *porticus* esset [*v. adn. cr.*]). 9, 7, 4 recta gestatio longo limite super litus -itur (*opp.* inflectitur. *cf.* PANEG. 2, 21, 1 ambulacra). AVIEN. orb. terr. 963 late ... -itur amnis (*al.*). AMM. 28, 2, 1 qua Galliarum -itur longitudo. HIER. sit. et nom. p. 88, 12 vallis grandis in inmensam longitudinem se -ens. VVLG. II Esdr. 3, 21 donec -retur domus. OROS. hist. 1, 2, 76 insula per longum in boream -itur. *al.* Ⓔ aciem oculorum *sim.*: TERT. anim. 17, 6 p. 324, 20 acies in concluso stipata illic tenuatur, quo et -itur. AVG. in psalm. 144, 6 p. 1872fin. aciem oculorum ... usque ad coelum -imus *eqs.* *in imag.*: RVFIN. Adamant. 2, 11 oculi ... animae in immensum -untur (ἀποτείνονται. FACVND. defens. 4, 1 p. 609A mentis). Ⓕ aciem (*milit.*), cornua *sim.* (*t. t., cf.* explicare *p. 1726, 16 et l. 61. elucet saepius notio rarefaciendi, attenuandi; imprimis v. l. 58*): LIV. 7, 14, 9 *imperator* in radicibus montium -ere aciem coepit (CVRT. 3, 9, 12 latius. *al.*). 22, 47, 8 *Poeni* cornua -endo clausere et ab tergo hostes (28, 14, 15 in sinistram partem [*syn.* se tendentem]. 36, 44, 1 [*ad proelium navale; sic et* LVCAN. 3, 547 diductis ... proris]. CVRT. 4, 13, 34. 4, 14, 8. 4, 14, 14 ordines raros, cornua -ta *eqs. saepe*). CVRT. 3, 9, 10 ut ... agmen ad mare -ret (*aliter p. 1973, 84*). 4, 12, 23 phalangem ... in duo cornua. LVCAN. 2, 395 sparsas -ere partes. FRONTIN. strat. 2, 1, 18 classem. PANEG. 12, 9, 1 explicari ... in frontem ordines et -i latius arma. *refl.* (*cf. etiam l. 2*): BELL. Afr. 14, 1 adversariorum equitatus sese -ere et in latitudinem promovere ... coeperunt. *inde audacius*: CLAVD. 5, 371 *milites* -ere longos ... flexus insperatoque suprema circuitu sociare parant (*i. cornua -ere atque -ta in orbem flectere*).

(II) *varias*: LVCR. 6, 435 non quit vis ... venti rumpere ... nubem, sed deprimit ..., quasi quid ... trudatur et -atur in undas. VAL. MAX. 1, 8 ext. 12 *Prusias* pro ... ordine dentium unum os aequaliter -tum habuit. SEN. nat. 1, 14, 4 longus nobis videtur ignis *fulminis* ..., at ille non est -ti corporis per omne, qua venit (7, 4, 4. *al. aliter p. 1974, 34*). 7, 26, 2 *cometarum* fulgor. *al.* COLVM. 4, 20, 3 cum ad summum palum recta vitis -ta (*i. perducta ad altitudinem*) est, capistro constringitur, ne ... curvetur. LVCAN. 4, 418 carinas -unt (*sc. in nave construenda*). 10, 237 donec ... *sol* declinet ... et umbras -at Meroe. IVV. 6, 459 mulier ... cum *gemmis se ornat* ... et cum auribus -tis magnos commisit elenchos (*v. et p. 1976, 45*). 14, 325 *equestris census* si ... -it labellum (*sc. tibi tam parvam fortunam deridenti*). 15, 168 cum ... nescierint primi gladios -ere fabri (*v. p. 1969, 53. aliter p. 1970, 19*). HYGIN. mun. castr. 2 cohortis pedaturam -ere ... pede manenti. BOETH. mus. 4, 18 p. 348, 8 sit regula diligenter -sa. *al.* *in imag.*: PERS. 5, 38 adposita intortos -it regula mores (SCHOL. Pers. 5, 37 ad melioris vitae rectitudinem adduxit). HIL. trin. 6, 7 p. 161B -sis ... atque absolutis *nodis vipereis*.

b *fere i. q. in planum expandere, sternere sim.*: *α homines (bestias) humi, in lecto sim. prosternere (de vivis et mortuis)*: VERG. Aen. 5, 374 *Dares* Buten ... moribundum -it harena (CVRT. 9, 5, 28). 6, 423 *Cerberus* terga resolvit fusus humi totoque ... -itur antro. 9, 589 *hostem* porrectum. LVCAN. 7, 148. PETRON. 78, 5 Trimalchio ... -it se super torum ... et 'fingite me' inquit 'mortuum esse' (HERM. vulg. vis. 4, 1 bestia -it se in terram [ἐκτείνει]. VEN. FORT. epist. [carm. 3, 2] 3 *supplex* se tuis vestigiis in terra provolutus -it). 97, 4 *Giton* -tus infra grabatum. STAT. Theb. 1, 710; *syn. 11, 13* tenditur. 6, 902 *luctator succumbens* humi pronam ... -sus in alvum sternitur. PLIN. epist. 3, 14, 2. AMM. 21, 15, 2 cadaver (23, 5, 6). *al.* *in arte coquinaria, fere i. q. distringere*: APIC. 8, 8, 7 leporem ... exossas, -sum ornas, suspendes ad fumum.

β res: (I) *naturae*: *regiones terrestres* (*caelestes l. 23. mediopass.* [*praeter l. 21. 25*], *fere i. q. patere* [*sc. de statu*]. *aliter de actione, fere i. q. coaequare l. 18. 21*): VERG. Aen. 7, 226 -ta plagarum quattuor in medio ... plaga solis iniqui. OV. met. 1, 43 *deus* iussit ... -i campos, subsidere valles, ... surgere montes. 11, 151 Tmolus ... clivo ... -sus utroque. SEN. nat. 6, 1, 7 supra nobilissimas urbes sine ullo vestigio prioris habitus solum -itur. CVRT. 4, 9, 10 *rex*, si qua campi eminebant, iussit aequari totumque fastigium -i. SOL. 27, 3 *Africa* -itur inter duas Syrtes. FIRM. math. 2, 19, 6 locus (*sc. in caelo*) ... usque ad CL. partem -itur (*al.*). AVIEN. orb. terr. 779 *insula* immensa patet vastisque -itur oris undique per pelagus. 1285 hos super -it tellus (est tellus tendit *trad., corr. Walter, WSt. 48, 1930, 76*) Gedrosia glaebam (*gr. 1086* ἕλκεται). *al.* AVSON. 417, 73 p. 279 P. quod terrarum caelique -itur inter *duo flumina*. AMM. 15, 10, 6 planities ad usque stationem ... per septem -itur milia. 31, 2, 13 in inmensum -tas ... solitudines (*al.*). *al.* AVG. civ. 22, 11 p. 587, 2 D. quaqua versum orbis -itur. *al.* *flumina, mare sim.* (*mediopass. praeter l. 33*): SEN. nat. 4, 2, 8 latitudo regionum, in quas *Nilus* -itur dextra laevaque *eqs.* (*cf. antea*: in faciem lati ... maris stagnat). SIL. 6, 142 *amnis nullo* victus ... -ere latius undas et ... patulos involvere campos. SOL. 35, 3 lacus ... -tus passuum sedecim milibus. AVIEN. ora 382 -i salum (*syn.* late patere). *al.* PRISC. periheg. 95 -itur Hadria (*gr. Dionys. periheg. 92* τιταίνεται). *al.*

(II) *pavimenta sim.* (*cf. p. 1973, 75*): VITR. 7, 1, 4 *pavimenta* testacea ... ne habeant lacunas nec extantes tumulos, sed ⟨sint⟩ -ta (*sc. aequaliter*) et ad regulam perfricata. COLVM. 9, 7, 1 suggestus lapideus -itur per totum apiarium.

(III) *varias res*: uvas, *fere i. q. dispandere*: VARRO Men. 523 uvas ... -it in lectis (*v. app. cr.*). massam auri *sim.*, *fere i. q. laxare, cudendo dilatare*: TERT. anim. 37, 6 p. 364, 17 cum in laminam massa *auri vel argenti* laxatur (*syn.*), maior efficitur initio suo per dilatationem ponderis certi, non per adiectionem, dum -itur, non dum augetur; etsi sic quoque augetur, dum -itur, licet enim habitu augeri, cum statu non licet. COD. Theod. 9, 22, 1 *is solidus*, qui maiore habitu faciei -itur (*opp.* qui angustiore expressione concluditur).

c *i. q. quoquoversum dilatare, diffundere, explicare*: *α animantes*: (I) *gentes, incolas, milites sim., fere i. q. (per loca patentia) diffundere*: SEN. epist. 113, 29 quidquid gentium usque in oceanum -it oriens. AVIEN. orb. terr. 1142 tellus -it Erembas. AMM. 23, 6, 28 terrarum incolae ... ad latitudinem nimiam -untur. VEG. mil. 1, 22 ne maior multitudo constipetur (*opp.*) in parvis *castris* neve paucitas in latioribus ultra quam oportet cogatur -i. *v. et p. 1979, 47*. (II) *Aeonem deum sim.*: PS. TERT. haer. 2 p. 216, 20 *Ialdabaoth* conceptum esse ex altero aeone aeonibus inferioribus permixto; [seque] postea cum in superiora voluisset eniti ... non potuisse ad superna pervenire, ⟨seque⟩ (*transposui, sed cf. Lundström, Stud. z. lat. Irenaeusübers. 1943, p. 79*) in medietate relictum -isse totum et fecisse sic caelum. *peculiariter*: *t. t. in haeresi Sabelliana, de deo patre in filium emanante, se proferente* (*gr.* πλατύνεσθαι, ἐκτείνεσθαι. *cf. p. 1981, 47*): HIL. trin. 2, 4 p. 52B ut Sabellius patrem -at in filium. 6, 17 p. 170B demutabilis ... deus est, qui ex se protulerit vel -erit, quod sibi esset in filium. :: ... tu ... naturam indemutabilis dei, quae nec -i nec protendi possit, opponis. 10, 50 p. 383A se tractu continuationis -ens. 10, 51 p. 383B; *syn.* extrinsecus protensi, *opp.* contracta. *al.* AMBROSIAST. in I Cor. 1, 1 p. 184B esse ... filium, esse et ... patrem, non in unionem, quia, cum -itur, filius dicitur (*v. p. 1969, 57*). *in negatione huius doctrinae*: PRVD. apoth. 273 *non* -ens ... se substantia *dei* tractim produxit minuitque aliquid de numine pleno.

β res: (I) *fere i. q. expandere* (*sc. variis modis; e. g. tumefaciendo l. 76, inflando p. 1973, 8*): Ⓐ *varias*: OV. met. 15, 303 (*de tumulo prope Troezena e planitie exsurgente*) vis ... ventorum ... inclusa cavernis *terrae* ... -tam tumefecit humum ceu spiritus oris tendere (*syn.*) vesicam solet (*cf. Theiler, Gnomon 2, 1926, 589in.*). MANIL. 1, 153 in tenues descendit spiritus auras aeraque -it ... per inania mundi. PLIN. nat. 17, 159 solum ... pastinari debet ..., fossum (*i. terra effossa*) -i (*v. p. 1970, 72*), ne crudum (*i. glebosum*) relinquatur. 30, 51 pecudis lien ... magicis praeceptis super dolentem lienem -itur. FRONTIN. aq. 25 *lammina plumbea* cum circumagitur (*sc. in rotundum*), sicut interiore parte adtrahitur, ita per illam, quae foras spectat, -itur. IVV. 2, 107 pressum in facie (faciem *l. v.*; *def. Knoche, Handschr.*

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Grundlagen, p. 182 n. 1) digitis -ere panem. TERT. apol. 21, 12 cum radius ex sole porrigitur ..., *non* separatur a substantia *solis*, sed -itur (*v. p. 1969, 47*). anim. 32, 6 p. 354, 14 quomodo ... anima hominis complebit elephantum, quomodo item obducetur in culice? si tantum -etur aut contrahetur *eqs.* (AVG. civ. 13, 17 p. 578, 19 D.; *syn.* diffundi. *al.*). VVLG. Ruth 3, 15 *Ruth* -ente *palliolum* et tenente *Booz* mensus est sex modios hordei (*syn.* expande). AVG. anim. 3, 4, 5 p. 364, 3 spiritum flabilem, id est ventum in utrem inplendum et -endum. in epist. Ioh. 4, 6 p. 2009in. -is sinum vel sacci vel utris vel alicuius rei ... et vides, quia angustus est sinus: -endo facis capaciorem; sic deus ... -it desiderium (*v. p. 1977, 60*), desiderando -it animum, -endo facit capacem *eqs.* (*al.*). in psalm. 146, 14 p. 1908med. esse aliquid, quod non per loca -atur nec per tempora varietur. CAEL. AVR. chron. 1, 1, 7 se sensus doloris -it (*i. in alias partes transit; aliter p. 1979, 30*). VEN. FORT. vita Albin. 11, 31 pontifex ... signum *crucis* ... supra palpebras *caeci* ... -it (11, 32). *in imag.* (*v. et l. 9*): AVG. in psalm. 32, 2 serm. 2, 10 p. 290fin. tuba ductilis malleo producitur; ita ... cor in deum pressurarum plagis -itur. Ps. PETR. CHRYS. serm. 136 p. 568A gremium ... mentis (*syn.* aperite, dilatate).

(B) *ad corpus pertinentes: fere i. q. vel facere, ut alqd. intumescat, vel laxare sim.*: LVCIL. 576 ut Marsus colubras disrumpit cantu, venas cum -erit omnes (CHIRON 439). CAEL. AVR. chron. 2, 1, 19 *partes gutturis* -tae transvorationis officio ... servire coguntur. *sensu obscoeno, i. q.* εὐρύπρωκτον *facere*: PRIAP. 11, 3 *pedicatus* sic -ēre ..., ut culum rugam non habuisse putes. CARM. ad senat. 13 *Magnae matris sacerdotes* laxatos ... tenent -so podice (pollice *trad.*) lumbos.

(II) *fere i. q. levigare sim.*: TITIN. com. 174 tentipellium inducitur, rugae in ore -untur (*cf.* FEST. p. 364 *ad l.*: medicamentum ..., quo rugae -antur. DIOSC. 1, 35. *in imag.*: AVG. serm. 181, 5, 7 p. 982fin. confessione ruga -itur *eqs. al.*). PLIN. nat. 8, 30 *elephantorum* cancellata cutis *invitat muscas* ... odore; ergo cum -tis (*Mayhoff*, -ti *trad., an recte?*) recepere examina, artatis (*opp.*) in rugas repente cancellis comprehensas enecant. 11, 238 Poppaea ... corpus ... lacte *asinarum* macerabat -i ... cutem credens (24, 43. 26, 163; *syn.* erugant. 31, 105; *syn.* levandam. *saepe. aliter l. 44. p. 1970, 31*). 13, 82 *charta* erugatur atque -itur malleo. EVGRAPH. Ter. Ad. 839 *frons* in rugas ... contrahitur per iracundiam; cum laetitia fuerit, porrigitur et -itur. *al.*

(III) *fere i. q. explicare* (*hic illic i. q. aperire, e. g. l. 50. 62. fere i. q. dilatare, relaxare l. 71. acced. dat. l. 70* [*cf. p. 1970, 55*]): OV. fast. 3, 530 *homines tentoria struentes* calamos statuere ...; desuper -tas imposuere togas. MANIL. 5, 659 -tis ... retibus *piscatorum* (*al.*). CELS. 7, 25, 1B cutis ... -itur, donec *glandem* ... condat (7, 25, 1C ultra glandem. *al.* ITALA Ezech. 37, 6 [Iren. 5, 15, 1] reduco super vos [*i. ossa arida*] carnem et -am super vos cutem [ἐκτενῶ, *Vulg.* superextendam in vobis]. VVLG. Ezech. 37, 8 *super ossa* carnes ascenderunt et -ta est in eis cutis desuper. *aliter l. 35*). PETRON. 20, 2 lodiculam in pavimento diligenter. PLIN. nat. 9, 88 nautilos ... duo bracchia retorquens membranam inter illa ... -it, qua velificante *eqs.* IVV. 12, 68 vestibus (*al.*). VLP. dig. 33, 7. 12, 20 *vela* in hypaethris (*al.*). TERT. adv. Prax. 18 p. 260, 29 *deus* caelum solus -it ([*ad* VVLG. Is. 44, 24]. VVLG. psalm. 103, 2 sicut pellem [*cf.* AVG. gen. ad litt. 2, 9 p. 47, 21 pellis non solum in planum, verum etiam in rotundum sinum -itur]. Is. 40, 22; *syn.* expandit ... sicut tabernaculum. *saepe*). ITALA gen. 35, 21 (Hier. quaest. hebr. in gen. p. 55, 21) *Iacob* -it tabernaculum suum trans turrim Ader (ἔπηξεν, *Vulg.* fixit. *al. cf.* HIER. in Dan. 11, 44 p. 574D Symmachus ita interpretatus est: ... ἐκτενεῖ τὰς σκηνὰς ..., quod in Latino sonat ... '-et papiliones'). exod. 40, 17 (Aug. quaest. hept. 2, 174 p. 203, 16) *Moses* -it ... aulaea super tabernaculum (ἐξέτεινεν, *Vulg.* expandit). Ps. AVR. VICT. epit. 11, 5 *Domitianus* sagittarum tam doctus fuit, ut inter patentes digitos -tae manus viri procul positi spicula transvolarent (MART. BRAC. form. vit. 2, 3 in palmam -itur [*opp.* in pugnum astringitur]. *aliter p. 1975, 25*). VVLG. num. 4, 6 arcam testimonii ... operient ... velamine ... -entque desuper pallium (*al. cf.* 4, 11 altare ... involvent ... vestimento et -ent desuper operimentum. 4, 12). Iob 36, 29 nubes quasi tentorium (*al.*). VICT. VIT. 3, 35 *linteaminibus* ventilatis simulque in ostensione cunctorum -tis. 3, 36 perdidisti militiae *Christi* clamydem, quam ... tendiculae crucis -ens aqua mundavi. *al.* *acced. notione raritatis efficiendae* (*v. p. 1970, 72*): LVCAN. 10, 143 Nilotis acus *filum* conpressum pectine Serum solvit et -so laxavit stamina velo (*ad rem v. Blümner, Technol. I² p. 203*).

(IV) *fere i. q. alqd. planum facere* (*sc. translata significatione ab eis, quae sternuntur* [*v. p. 1972, 37*] *ad declivia vel recte stantia*): VAL. MAX. 2, 4, 6 scaenam ... vacuis ... pictura tabulis -tam (*cf. Vitr. 6, 2, 2* cum sit tabula *scaenae* sine dubio ad regulam plana). CET. FAV. 29 p. 309 iunctis aequaliter ... et -sis tabulis *horologii*. CIL XIV 3437, 4 Iulia ... fecit pavimentum, ... tecta -it et tegulas ... reposuit.

2 *acced. notio amplificationis et incrementi: fere i. q.* **additamento augere** (*cf. et p. 1971, 73*): **a** *i. q. longiorem facere*: **α** *res varias*: LIV. 39, 1, 7 non lixa sequebatur, non iumentorum longus ordo agmen -bat (*in imag.*: PLIN. epist. 2, 8, 3 veteribus negotiis nova adcrescunt ...: maius in dies occupationum agmen -itur). STAT. silv. 3, 1, 172 Parcarum fila tenebo -amque colus (*cf. p. 1969, 75*). TAC. Germ. 17, 2 *feminae* partem ... vestitus superioris in manicas non -unt, nudae bracchia. VLP. dig. 43, 21, 1, 11 si ... rivum deprimat vel attollat aut dilatet vel -at. SOL. 38, 10 *Taurum montem* terras ... continuare voluisse ..., nisi *mari resistente* ... -ere radices suas vetaretur. AMM. 16, 10, 2 pompam nimis -tam. Ps. RVFIN. in Os. 2, 21 p. 980A seriem votivae promissionis. *al.*

β *sermones (scripta) sim. prolixiores facere* (*homines pro scriptis, dictis l. 22sqq. absolute l. 31. nonnulla ad notionem temporalem* [*v. p. 1978, 43*] *potius pertinent*): STAT. silv. 5, 3, 23 modos -is Arati (*sc. novos versus carmini adicis*). QVINT. inst. 4, 5, 3 partitionem vetant ultra tres propositiones -ere. PLIN. epist. 3, 5, 20 epistulam (5, 14, 7 in infinitum. 7, 9, 16 immodice. *al.*). 4, 5, 4 librum ... ultra causae amplitudinem (COD. Iust. 1, 17, 2, 7e). *al.* TERT. anim. 2, 6 p. 302, 16 ad -endos de anima retractatus. PORPH. Hor. ars 146 *Antimachus materiam* sic -it, ut viginti quattuor volumina implerit *eqs.* CYPR. Fort. praef. 3 p. 318, 7 ne in longum sermonem meum -rem ..., conpendium feci (EVSTATH. Bas. hex. 9, 3 p. 958C latius [*gr. p. 193A* ἐπεχώμεθα]). HIER. epist. 22, 39, 4 ne in immensum volumen -am (MACR. somn. 1, 20, 17 iusto prolixius. *al.*). *al.* AVG. civ. 17, 20 p. 248, 21 D. operosa disputatio ..., quae nos ultra quam oportet ... -it (*cf.* EPIST. pontif. 374 CONC.S I 2 p. 9, 14 -isti te latius [*gr. I 1, 1 p. 80, 4* ἥπλωσας σεαυτόν]. CONC.S I 3 Rustic. p. 23, 9 non ad multiloquium -sus facere temptabo narrationem compendiosam [*gr. I 1, 1 p. 29, 8* ἀποτεινόμενος. *syn. vers. Tur.* tendens]. *al. v. l. 9 sq.*). BOETH. mus. 3, 16 p. 300, 4 quam rem ... longior tractatus -it. GREG. TVR. Mart. 2 praef. p. 608, 31 ut, quod peritia non dilatat in paginis, numerositas virtutum -at in cumulis. 2, 19 p. 615, 32 multum haec poterat peritus -ere. THEOD. MOPS. in Philem. 12 p. 279, 3 *Paulus* -ens ... adicit: *eqs.* (*v. l. 10*). *al.*

b *fere i. q. facere, ut alqd. latius, patentius, maius circuitu fiat*: VERG. Aen. 10, 407 -itur ... per latos acies Vulcania campos (*cf.* SEN. nat. 2, 58, 1 ignis. CLAVD. DON. Aen. 10, 405 p. 344, 22 flamma. *al.*). HOR. carm. 2, 15, 3 undique latius -ta visentur Lucrino stagna lacu. ars 208 coepit agros -ere victor. MANIL. 3, 3 (*in imag.*) *Musarum* -ere fines conor. CVRT. 9, 3, 19 munimenta ... castrorum. LVCAN. 1, 170 longa ... rura (*syn.* longos iungere fines agrorum). PERS. 3, 2 clarum mane fenestras intrat et angustas -it lumine rimas. PLIN. nat. 4, 63 *Euboea* nusquam latitudinem ultra XL *passuum* -it (*opp.* contrahit). FLOR. epit. 1, 8, 4 urbem colonia. TERT. nat. 2, 4, 16 p. 102, 1 sol ⟨f⟩aciem suam -it (CONC.S I 3 Rustic. p. 81, 20 exterminationis faciem in longitudinem et latitudinem [*gr. I 1, 2 p. 53, 4* ἐκτείνουσα]). PORPH. Hor. carm. 2, 2, 9 latius ... quam si per continuationem ex Africa in Spaniam possessiones -as. 3, 17, 6 regnum (PANEG. 2, 23, 1 ultra terminos. AMM. 26, 1, 12 fusius. *al.*). *al.* VOPISC. Prob. 14, 5 si limes Romanus -retur et fieret Germania tota provincia. AVSON. Mos. 432 alveus -et geminis divortia ripis. COD. Iust. 1, 27, 2, 4 usque ad illos fines provincias ... -ere. LEX Visig. 10, 1, 13 culturas suas longius -isse. *al.*

C **c. notione protendendi,** *fere i. q.* **porrigere** (*subaudiendum est 'manum'* [*ad ex. verbi gr.* ἐπανατείνεσθαι]: *p. 1975, 39. hic illic c. vi praep. q. e. 'in altum', e. g. l. 71. p. 1975, 2. 52. 1976, 26*):

1 *animantes, sc. quorum membra sim. porriguntur: de extensione alarum* (*v. et p. 1980, 51*): PALLAD. 1, 35, 1 noctua pennis patentibus -sa suffigitur. VVLG. Ezech. 28, 14 cherub -tus et protegens. *peculiariter de extensione in cruce* (*v. et p. 1975, 70*): AVG. civ. 17, 17 p. 242, 8 D. quibus ... verbis in cruce corpus significavit -tum (*al.*). in psalm. 21, 2, 18 p. 175fin. *Christus* pendens -tus erat in ligno. *al.* *comparatur cum aliis modis -endi*: AVG. serm. 181, 5, 7 p. 983in. qui venit sine macula et sine ruga, -sus est in tendicula (*antea*: *nos* -it in ligno et facit nos sine ruga. *cf. p. 1973, 29*). 363, 4 p. 1638 in ligno ... caro -itur, ut tympanum fiat (*cf. p. 1970, 25*). *al. v. et l. 78.*

2 *res*: **a** *quae suapte natura alqd. vel se porrigunt*: **α** *partes arborum, plantarum*: VERG. georg. 2, 287 in vacuum poterunt se -ere rami (*MV, om.* se *PR* [*v. p. 1979, 35*]. COLVM. 5, 10, 5. *al.* CYPR. unit. eccl. 5 p. 214, 13; *in imag. de ecclesia.* VVLG. Sirach 24, 22; ἐξέτεινα. *al.*). OV. trist. 4, 6, 9 ut -sis tumeat ... uva racemis (*cf.* NEMES. ecl. 3, 37 laetas -it pampinus uvas). COLVM. 5, 6, 24 in celsissimum ... ramum *vitem* (*syn.* promovent). arb. 17, 3 *olea* spatium in latitudinem crescendi habeat, nam quae in proceritatem -untur, evanidae fiunt. 22, 2 radix ... -sa in modum ramorum (EVSTATH. Bas. hex. 5, 3 p. 912B *v. p. 1725, 66* [*gr. p. 100?* προβαλλομένων]. COD. Iust. 3, 28, 35, 3 [*in imag.*] sanctio suas radices -at ... ad omnes personas). *al.* VVLG. psalm. 79, 12 *Israel quasi vinea* -it palmites suos usque ad mare (ἐξέτεινεν. *sic in imag.*: NICET. appell. 1 p. 3, 4 *Christus* bracchiorum palmites -ens in cruce [*cf. p. 1975, 70*]. *al.*). **β** *varias*: LIV. 29, 35, 13 in promunturio, quod ... in aliquantum maris spatium -itur (*al. cf.* LVCAN. 2, 434 *Apenninus* -it ... suas in templa Lacinia rupes, longior Italiā. SOL. 27, 1 Africa ... in duas prominentias. *al.*). VITR. 9, 1, 13 *solis* radii in mundo uti trigoni paribus lateribus formae lineationibus -untur (*cf. p. 1973, 2*). VLP. dig. 43, 23, 1, 10 quod ex aedibus eius in tuas pertinet, hoc est

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

derigitur, -itur, pervenit. PAVL. dig. 10, 3, 19 pr. lapis qui per utrumque fundum -itur (17, 2, 83). FIRM. err. 21, 4 *crucis* uno -so ac directo cornu mundus sustentatur. GREG. ILIB. tract. de arca Noe (RevBén. 26, 1909) p. 10, 191 antemnam in capite -sam *litterae T.*

b *quae ab animantibus porriguntur:* *α partes corporis:* (I) bracchium: CIC. de orat. 2, 242 'per tuas statuas' ... dixit (*alludens sc. ad Bruti consulis primi statuam gladium strictum tenentis*) et -to bracchio paulum etiam de gestu addidit. CELS. 8, 16, 1 si *cubitus* in priorem *partem* prolapsus est, -tum bracchium est neque recurvatur; si in posteriorem, bracchium curvum est neque -itur (*gr. Hippocr. π. ἄρθρ. ἐμβ. 19 p. 142, 19 ἐκτείνειν*). *al.* HIER. epist. 54, 2, 1 VVLG. deut. 4, 34. *saepe.* CAEL. AVR. chron. 1, 4, 103; *opp.* conductis. (II) cervicem: VELL. 2, 70, 2 (*sic ad decollandum:* PANEG. 2, 41, 5 PS. AVR. VICT. epit. 19, 3). CHIRON 140 *iumentum* habebit ... cervicem -sam. (III) collum: AVIEN. Arat. 693. PELAGON. 267; *gr. Hippiatr. I p. 188, 15 ἀποτεταμένος, opp.* incurvari. VVLG. Is. 3, 16 ambulaverunt -to collo (*i. superbe, cf. p. 1977, 2*). (IV) crura: CELS. 8, 20, 3 crus -sum est in⟨c⟩li⟨n⟩arique non potest. *seq.:* -i non potest crus (*gr. Hippocr. π. ἄρθρ. ἐμβ. 57 p. 201, 8 ἐκτανύειν*). *al.* PLIN. nat. 10, 183. *al.* (V) digitos, pollicem: CIC. ac. 2, 145 *Zeno* -sis digitis adversam manum ostenderat (*opp.* contraxerat; compresserat pugnumque fecerat. CELS. 7, 32 *cicatrix* callosa -i digitum minus patiebatur [*opp.* curvum ... reddidit]. PETRON. 137, 10. VVLG. Is. 58, 9 [*gestus derisionis*]). HOMER. 882 lyrae ... -so pollice chordas percurrit. (VI) manus *sim.* (*aliter p. 1973, 62. nota acced. dat. [cf. 'manus dare' alci.]: l. 82*): Ⓐ *ad capiendum:* OV. fast. 3, 872 dum volt succurrere *sorori* ... frater et -tas porrigit usque manus. SIL. 15, 431 *Polyphemus* manu -ta ... pocula poscit. ITALA gen. 3, 22 (Tert. adv. Marc. 2, 25 p. 371, 1. *al.*); ἐκτείνῃ, *Vulg.* mittat. HIER. epist. 22, 16, 3 clerici ... -ta manu, ut benedicere (*v. l. 44*) eos putes velle, si nescias, pretium accipiunt. VVLG. exod. 22, 8 in rem proximi sui. *saepe.* *inde audacius:* PETR. CHRYS. serm. 130 p. 557A *ecclesia* sinus aperit, -it amplexus. Ⓑ *iniciendas hostiliter* (*cf.* HIER. in Ezech. 16, 27 p. 145A videtur ... mitti manus ad probationem ..., -i autem ad poenas eorum, qui merentur supplicia): HEGES. 5, 2, 1 p. 301, 6 impias ... in auctorem salutis. VVLG. gen. 22, 12 super puerum. I reg. 22, 17 in sacerdotes. Esth. 9, 2 contra inimicos. I Macc. 9, 47 -it Ionathas manum suam percutere Bacchidem (ἐξέτεινεν). *saepe.* *nota elliptice (v. p. 1974, 52) i. q. plagam, verbera comminari:* CONC.S II 5 p. 145, 18 *deus* comminatur, inproperat, -it, sed detinet, comminatur rursus *eqs.* (*gr. Greg. Naz. epist. 77 p. 145B ἐπανατείνεται*). Ⓒ *gestu oratorio:* QVINT. inst. 11, 3, 119 bracchio ab aure protenso manum infesto pollice -it. VVLG. act. 26, 1; ἐκτείνας. Ⓓ *ad benedicendum, maledicendum, devovendum sim.:* ITALA Ios. 8, 26 (Lugd.) Iesus non avertit manum suam, quam -it in Gaet, donec anathematizaret omnes (*Vulg.* porrexerat, *deest gr.*). VVLG. gen. 48, 14 *Ioseph* -ens manum dextram posuit super caput Ephraim ... benedixitque *eqs.* exod. 10, 12 super terram Aegypti ad lucustam, ut ascendat super eam. *saepe.* Ⓔ *iurando:* ITALA gen. 14, 22 (Aug. loc. hept. 1, 49 p. 515, 22) -am manum meam ad deum ..., si *eqs.* (ἐκτενῶ, *Vulg.* levo). II Macc. 14, 33 ad templum (προτείνας). Ⓕ *orando* (*sive levare in altum [e. g. l. 55. 62] sive dextra laevaque porrigere in imitationem crucis [e. g. l. 61. 64; cf. p. 1981, 66 et* expandere *p. 1599, 19]*): APVL. mund. 33 habitus orantium sic est, ut manibus -sis ⟨in⟩ caelum (*acc. nud. def. Baehrens, Beitr. z. lat. Synt. p. 339*) precemur (*gr. Ps. Aristot. p. 400a, 16 ἀνατείνομεν.* VVLG. II Macc. 15, 21; ἀνατείνας. VITAE patr. 5, 12, 3 p. 941B; *gr. Cot. p. 404B ἐκτεταμέναι. al. cf.* LACT. inst. 7, 18, 2 -turos esse ad caelum [VITAE patr. 5, 12, 1 p. 941A; *gr. Cot. p. 363A ἔτεινε. al.*]. VEREC. satisf. 106 caelo). ITALA II Macc. 15, 12 (rec. P); προτείναντα, *Vulg.* protendentem. FIRM. err. 21, 6 -sis manibus Moyses ... imitatus est cornua *crucis*. RVFIN. Adamant. 1, 11 ad deum (ἐξέτεινε. PELAG. Aug. gest. Pelag. 6, 16 p. 68, 22). AVG. civ. 10, 8 p. 414, 18 D. orante Moyse manibusque eius in figuram crucis -tis. cur. mort. 5, 7 p. 632, 2. *saepe.* Ⓖ *ad dandum:* HIL. in psalm. 54, 16 p. 159, 9 *deus* cum ad retribuendum his manum -isset, id est auxilium obtulisset. HIER. epist. 54, 12, 1. VVLG. II Macc. 15, 15; προτείναντα. CANON. apost. 65, 25; ἁπλοῦν. RVFIN. patr. 1, 5 p. 306B ad misericordiam (*syn.* porriguntur). VITAE patr. 5, 1, 18 p. 857B; *gr. Cot. p. 707C ἡπλωμέναι. al.* Ⓗ *in cruce* (*cf. p. 1974, 57. 78*): SEN. frg. 124 -endae per patibulum manus. PS. CYPR. mont. 9 p. 114, 11 dextra laevaque -sis, clavis fixis. LACT. inst. 4, 26, 36. RVFIN. Adamant. 1, 11; ἡ ἔκτασις τῶν χειρῶν. *al.* *audacius de manu abscisa atque proposita:* ITALA I Macc. 7, 47 (rec. L) caput Nicanoris amputaverunt et dexteram eius, quam -erat (*v. l. 49*) superbe, ... et -erunt (*sc. in patibulo*) secus Ierusalem (ἐξέτειναν, *Vulg.* suspenderunt, *rec. B* proposuerunt. *ironice iteratur verbum [c. gr.] variato sensu*). Ⓙ *varia ratione:* CYPR. Fort. 11 p. 339, 17 amputandas (*cf.* VVLG. II Macc. 7, 10; προέτεινεν). *al.* VVLG. Is. 25, 11 sicut -it natans ad natandum. Os. 7, 5 cum illusoribus (*cf. supra l. 24*). *al.* AVG. civ. 5, 18 p. 225, 13 D. *Mucius Scaevola* in ardentem aram ... dexteram -it. GREG. TVR. Andr. 20 p. 837, 28 Iohannes ... -sa manu Petro apostolo (*v. supra l. 25*) levabat eum in vertice montis. *saepe.* (VII) pedes *sim.*: CELS. 7, 27, 8. PERS. 3, 105 in portam rigidas calces -it *mortuus*. APVL. met. 3, 27 quantum -sis prioribus pedibus adniti poteram, insurgo ... et *rosas in alto positas* ... adpetebam. PALLAD. hist. mon. I 1 p. 253A; *gr. p. 17, 9B. ἁπλώσαντα. al.* *paulo aliter, de femina superbe incedente:* OV. ars 3, 302. (VIII) pinnas, alas: HOR. epist. 1, 20, 21 (*in imag.*) maiores pinnas nido -isse (CVRT. 3, 3, 16. *al.*). MANIL. 5, 488 *aquila* -tis praedam circumvolat alis (VVLG. exod. 37, 9 cherubim ... -entes alas et tegentes propitiatorium. II par. 3, 11 viginti cubitis -bantur [3, 13 per cubitos XX]. *al.*). (IX) *partes varias:* OV. met. 1, 536 *canis venaticus* -to stringit vestigia rostro. LIV. 35, 11, 8 deformis ... *equorum* cursus rigida cervice et -to capite currentium (CHIRON 315). CELS. 5, 26, 28B ut tarde membrum id vel -atur vel contrahatur (*opp.*) *eqs.* HIL. trin. 8, 40 p. 267A -ite ... linguas, haeretici serpentes. CHIRON 170 nares (315). 399 caudam (*gr. Hippiatr. I p. 214, 4 ἀποτεταμένην*). *al.* CLAVD. rapt. Pros. 2, 346 Eumenides ... vina ... crine bibunt *et* ... -unt socios ad pocula ... cerastas. EVSTATH. Bas. hex. 8, 7 p. 954B cycnus in altum guttur -ens ... trahit alimoniam (*gr. p. 184B καθιείς*). SIDON. carm. 23, 352 *aurigae* de covinno -si. *al.*

β eas res, quas quis manu gerit: coronam (*fere i. q. porrecto bracchio tradere, offerre*): ANTONIN. HONORAT. epist. ad Arc. Migne 50, 567B expectant te martyres ... et coronam -unt; ... tene ..., ne alter accipiat coronam tuam. gladium: VVLG. Ezech. 30, 25 cum dedero gladium meum in manu regis ... et -erit eum super terram. CONC.S I 3 p. 20, 11 alius *reprehenditur* ... tamquam qui in matrem gladium -erit (*gr. I 1, 1 p. 26, 4 ἐπανατείνας, syn. I 2 p. 37, 21* tetendit, *I 5 p. 49, 34* evaginaverat, *I 5 p. 338, 4* erexit). umbonem (*fere i. q. extollere, sc. supra caput*): LVCAN. 3, 476 *milites testudinem faciunt* galeamque -sus protegit umbo. virgam: ITALA Esth. 4, 11 p. 47, 22 (Motzo) cui rex auream virgam -erit (ἐκτείνει, *Vulg.* ad eum tetenderit). 8, 4 p. 58, 11; ἐξέτεινεν, *Vulg.* protendit manu. *al.* VVLG. exod. 8, 16 -e virgam tuam. 9, 23 in caelum. 10, 13 super terram. Esth. 5, 2 contra eam. *al. cf.* VVLG. iud. 6, 21 -it angelus ... summitatem virgae, quam tenebat in manu (I reg. 14, 27).

II *translate* (*tralucente hic illic per imag. notione propria*):
A *subest sensus localis:* **1** *-ere animantes* (*partes corporis l. 45. p. 1977, 7.* *sim.*: consilia *p. 1977, 14;* carnem *p. 1977, 12;* naturam *p. 1977, 16*): **a** *itineribus longis* (*transfertur a propria notione itineris -endi ad iter facientem, cf. Meusel ad* CAES. *l. 39*), *fere i. q. facere, ut alqs. per magna spatia progrediatur:* CAES. civ. 3, 77, 3 Pompeius ... cum se magnis itineribus -ret. COLVM. 7, 5, 3 fessas ... pecudes vehementer agitare et -ere non convenit (*antea:* ne imbecillitas ... longis itineribus aggravetur). *cf. et l. 66.*

b *appetitu alcis. rei assequendae* (*fluxit ex imag. eius, qui bracchia sim. protendit, ut alqd. capiat*): *α active, fere i. q. cupiditate, impatientia excitare, instigare:* SEN. epist. 40, 3 aeque stillare *oratorem* ... nolo quam currere: nec -at aures nec obruat. TERT. apol. 8, 7 offulae, quae *canes* ... ad eversionem luminum -ant. patient. 15 p. 22, 24 *patientia* infirmum non -it. AVG. c. Faust. 13, 18 p. 401, 1 *libri* nos excitantes (*syn.*) et ad palmam supernae vocationis -entes (serm. 255, 6, 6 p. 1189 unum nos -at, ne multa distendant *eqs.* [*ad l. 61; cf. opp. l. 73*]).

β refl. et mediopass., fere i. q. studio et cupiditate adniti: *refl.:* LIV. 34, 4, 15 (*oratio Catonis*) ut *mulieres* divites id habere velint, quod nulla alia possit, pauperes ... supra vires se -ant. SEN. epist. 85, 21 *sapiens* se ad id, quod est optimum, -et et id omni modo consequi cupiet (*syn.*). HIL. in Matth. 23, 1 p. 1044C *Pharisaei* in omnem se inquisitionem reperiendae accusationis -unt. 27, 5 p. 1060C in ... spem. c. Const. 13 p. 592A (*Eudoxi episc. doctrina*) quantum ... filius se -it cognoscere patrem, tantum pater superextendit se, ne cognitus filio sit. HIER. hom. Orig. in Ier. 11 p. 673C ad vitam prophetarum ... imitandam (*gr. Orig. in Ier. 14 p. 424A σπεύσωμεν*). VVLG. Phil. 3, 13 quae ... retro sunt obliviscens ad ea ..., quae sunt priora, -ens me ipsum (ἐπεκτεινόμενος). RVFIN. Adamant. 4, 11 ad meliora se latius. *al.* AVG. epist. 187, 13, 41 p. 118, 6 quando deum ubique praesentem ... cogitare te -is. CASSIAN. conl. 20, 12, 3 perfectionis culmen pertingere *cupiens* ... nisi ... in illis virtutibus indefesso cursu (*cf. l. 36*) semet ipsum semper -erit. *al. saepe.* *mediopass.:* STAT. Ach. 1, 175 Patroclus tantis ... -itur aemulus actis. PS. QVINT. decl. 3, 13 p. 52, 21 quo ad altiorem quisque honorum gradum -itur (-it *pars codd.*), magis in exemplum ... patet. IVV. 11, 169 magis ille *sexus* -itur (*Schol. ad l.:* ad venerem). TERT. adv. Val. 9 p. 187, 18 impossibilia contendens Sophia ... -itur adfectione. *al.* ITALA Phil. 3, 13 (Aug. conf. 11, 29, 39. *al.*) in ea, quae ante sunt, -tus (*v. l. 62.* *opp.* AVG. *l. c.* distentus). PORPH. Hor. epist. 2, 2, 186 agricolae ... avara spe in futuros reditus -ti. CASSIAN. conl. 13, 9, 4 ad virtutum appetitus. MAR. MERC. Conc.S I 5 p. 60, 22 vos video in divinis rebus -tos hanc capere voluntatem. *al.* *luditur c. notione propria* (*v. p. 1973, 29*): AVG. serm. 341, 11, 13 p. 1501 opus est, ut ... -aris, ut sis sine ... ruga ...; per extensionem fit desiderium. *al.*

c *luxuria:* *α refl., fere i. q. liberalius vivere:* SEN. epist. 20, 3 quidam se domi contrahunt (*opp.*), dilatant (*syn.*) foris et -unt. *β mediopass., fere i. q. libidinose, proterve in alcis. contumeliam se extollere:* CASSIOD. Ios. antiq. 5, 6 p. 128 *Gabaonitae* per totam noctem usque ad principium diei in eius (*i. mulieris raptae*) corporis ludibria sunt -ti (*gr. 5, 146 ἐμπλησθέντες τῆς ὕβρεως*).

[Hillbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

d *vanitate, fere i. q. superbe extollere* (*refl. et mediopass. i. q. superbire. cf. p. 1975, 17. c. dat.* [*i. q. arroganter coaequare*]: *l. 11. pendet inf.: infra l. 17*): PETRON. 46, 8 *Phileros modo institor* nunc etiam adversus Norbanum se -it. TERT. adv. Marc. 2, 2 p. 334, 18 quin ... infirmitati tuae parcis nec in periculum -eris? ITALA psalm. 72, 8 (Rufin. Orig. in gen. 3, 5 p. 46, 19) qui iniquitatem in excelsum loquuntur et -unt (tendunt *l. v.*) in caelum linguam suam (ἔθεντο, *Vulg.* posuerunt. RVFIN. Orig. in num. 7, 2 p. 41, 11 in ... Christum -erunt linguas blasphemiae suae. GREG. M. moral. 10, 8 p. 923C usque ad lasciviam). prov. 23, 5 (Hil. in psalm. 138, 24 p. 760, 22) ne -as te, cum sis pauper, diviti (παρεκτείνου. *Vulg. aliter. cf.* AVG. in psalm. 131, 7 p. 1719 caro dives -it se contra carnem pauperem [*syn. antea*: se ... tendit homo ad hominem]. *al.*). HIL. trin. 4, 14 p. 107C *non* se ultra divinam constitutionem humana consilia -ant. AVG. serm. 65, 1, 2 p. 427 se ... -it in honore inflatior potestas *eqs.* 155, 13, 13 p. 848 non ... se -at, non se iactet (*syn.*) ... vitiata natura. APRING. in apoc. 21, 16 ne forte -remus nos quasi communem hominem contemplari *Christum. al.*

2 *-ere res* (*sc. incorp., v. et p. 1976, 35*): a *fere i. q. perferre ad multorum cognitionem, divulgare, propagare* (*acced. notione ostendendi* [*cf.* explicare *p. 1727, 36*]: *e. g. l. 22. 24. 27 sq.*): VERG. Aen. 6, 806 dubitamus ... virtutem (*i. virtutis gloriam*) -ere factis (*M cum Serv.*, virtute -ere vires [*v. l. 27*] *cett.*). HOR. carm. 3, 3, 46 *Roma* late nomen in ultimas -at oras (CLAVD. DON. Aen. 9, 145 p. 207, 17 cum laude [*iuxta pos.:* extollere]. BOETH. cons. 3, 6, 4 W.; *syn.* propagasse. *al.*). LIV. 7, 25, 7 senatus ... cum cerneret *socios* metu tenendos ..., -ere omnes imperii vires consules dilectu habendo iussit (*v. et l. 23*). SEN. dial. 11, 19, 2 *soror tua* pro quaestura mea gratiam suam -it. TERT. adv. Marc. 3, 14 p. 400, 1 -ens sermonem in omnem terram ad ... gentium vocationem (*cf.* ITALA prov. 1, 24 [Ps. Cypr. singul. cler. 1. *al.*] -bam verba mea et non intendebatis [ἐξέτεινον, *Vulg. aliter*]. VEREC. in cant. 6, 12 *euangelium.* GREG. M. in Ezech. 1, 6, 12 p. 834B scriptura sacra per gratiam praedicationis -sa in quattuor mundi partes innotuit). FIRM. math. 3, 5, 36 reges... potestatem suam per spatium totius orbis. AVG. in Iob p. 527, 13 ecclesiam ... per totum orbem. *al.* COD. Iust. 1, 17, 2, 9 Theophilum ... in hac ... civitate laudabiliter optimam legum gubernationem -entem (*sc. docendo*). *al.*

b *fere i. q. facere, ut alqd. ultra certos fines spectet, ad alias aut res aut personas pertineat:* α *usu vario:* LIV. 24, 48, 1 *Scipiones* in Africam quoque spem -erunt (*al.*). 45, 31, 13 in Asiam quoque cognitionem. VELL. 2, 6, 2 *C. Gracchus* dabat civitatem omnibus Italicis, -bat eam paene usque Alpes. SEN. dial. 3, 21, 4 *ira, libido, ambitio sim.* non refert in quantum procedant -antque se, angusta sunt. epist. 85, 38 per totam vitam opus *philosophi* ... -itur. 92, 30 animus ... si ... se in spatium suum -at (*syn.* erigitur, porrigi. AVG. civ. 8, 3 p. 323, 22 D. in divina. *al. cf.* SEN. epist. 102, 21 in immensum mentem [*al.*]). TAC. Germ. 26, 1 fenus agitare et in usuras -ere (*nisi forte legendum est* expendere, *cf. p. 1969, 71*). TERT. apol. 2, 8 ad conscios usque inquisitio -itur (*cf.* AMM. 19, 12, 3 in infinitum). idol. 8 p. 37, 3 si ita necessitas exhibitionis -itur (*sc. ut non solum res innoxias, sed etiam idola sibi conficienda putent ad victum parandum*). *al.* IREN. 2, 6, 1 dominio *dei* in omnes -so. ANTH. 490a, 3 Martius in vites curas -it. VICTORIN. POETOV. in apoc. 6, 2 p. 70, 2 'equus ... niger' famem significat ..., proprie autem -it se (-itur *rec. Hier.*) verbum usque ad Antichristum. HIL. in Matth. 4, 5 p. 932D -sam in dei doctrinam sanctorum aviditatem. trin. 2, 2 p. 51B cogimur sermonis nostri humilitatem ad ea, quae inenarrabilia sunt, -ere. *al.* AMBR. Nab. 1, 2 quousque -itis ... insanas cupiditates? in psalm. 118 serm. 17, 29, 2 p. 391, 28 humanum ... est desideria supra nos -ere (*al.*). AVG. civ. 1, 20 p. 34, 27 D. *non occidendi* praeceptum etiam in bestias. in epist. Ioh. 8, 4 p. 2038in. -e dilectionem in proximos nec voces illam extensionem, ... -e ad ignotos ..., transcende et ipsos, perveni ut diligas inimicos (*al.*). *al.* CASSIAN. conl. 1, 7, 4 quisque ... intentionem ... huc usque defixerit (*opp.*) et non ad capiendum finem ... studium virtutis -erit. inst. 4, 30, 2 se ... humilitatem ... exercere non posse nec habere, quo virtutem ... subiectionis -ret. *al.* VAL. CEM. hom. 9, 5 p. 722B census tenues ... obsistere ita, ut non sit, in quo se opera *misericordiae* ... -ant. BOETH. mus. 2, 18 p. 250, 22 concinentiarum modus, qui neque ultra quadruplam possit -i neque intra partem tertiam coartari (*opp.*). MVTIAN. Chrysost. hom. 22, 3 p. 376fin. voluntatem (*gr. p. 158fin.* ἔκτεινον, *syn.* intendere). Ps. PRIMAS. in Hebr. p. 718D exercitatos ... sensus, hoc est studiis litterarum -sos (*gr. 5, 14* γεγυμνασμένα). GREG. M. moral. 10, 8 p. 922D caritas a duobus ... praeceptis incipit, sed se ad innumera -it. *al.* β *apud ICtos*: IAVOL. dig. 34, 3, 6, 1 actionem (GAIVS inst. 4, 37 etiam ad peregrinum. COD. Theod. 3, 13, 1 pr. de moribus actio ultra personam -i non potest. *al.*). SCAEV. dig. 20, 4, 21, 1 procurator exactioni praepositus ad ... venditionem officium suum -it. 32, 41, 6 posse ad *suburbanam* ... quoque *possessionem* verborum significationem -i (*cf.* VLP. dig. 32, 70, 3 lanae appellationem eatenus -i placet, quoad ad telam pervenisset. INST. Iust. 4, 1, 3 ulterius furtum manifestum -endum est. *al.*). VLP. dig. 30, 41, 8 hoc senatus consultum non tantum ad aedes, sed et ad balinea vel aliud quod aedificium ... -itur. *al.* COD. Theod. 5, 1, 1 pr. ultra nepotis gradum nostrum beneficium. *al.* COD. Iust. 2, 40, 5, 1 latius ... legis interpretationem. 5, 13, 1, 15a observationem non tantum in Italicis fundis, sed etiam in provincialibus -i (*sic in c. abl.*: 5, 37, 25, 2. 6, 35, 11, 2; *syn.* producere. 7, 31, 1, 2. *al.*). 5, 37, 27 constitutionem ... etiam in usuras -imus. 12, 5, 4, 6 haec ... etiam ad ... superstites ... -i propagarique (*syn.*) decernimus. *saepe.*

c *fere i. q. amplificare, augere* (*fere i. q. aggravare e. g. l. 33*): SEN. benef. 2, 28, 4 nullum tam angustum *est beneficium*, quod non bonus interpres -at (3, 33, 4). 7, 23, 1 amplius exigendum est ..., ut praestetur, quantum sat est: in hoc omnis hyperbole -itur, ut ad verum mendacio veniat. MART. 12, 6, 9 largiri, praestare, breves -ere census ... licet. SVET. Cal. 38, 4 *in auctione* pretia ... usque eo -ens *Caligula*, ut quidam immenso coacti quaedam emere *eqs.* (IVST. 11, 4, 8. *cf.* COD. Iust. 11, 71, 3 [*a. 400—405*] ubi in eum ... modum contendentium augmenta succreverint, ut -i ultra aut superari alterius oblatione non possint). VENVL. dig. 46, 8, 8, 2 (*Labeo*) aestimatio libertatis ad infinitum. GAIVS dig. 29, 5, 25, 2 poena in centum aureos (*cf.* LEX conviv. [Querol. p. 60, 5] usque ad deuncem solidi iniuriarum commodum. BENED. reg. 24 secundum modum culpae ... disciplinae mensura. *al.*). TERT. adv. Marc. 1, 22 p. 320, 13 *medicus* qui nutriat morbum ... et periculum -at dilatione remedii, quo ... famosius curet. cult. fem. 1, 9 l. 10 *e concupiscentia* vitium aliud -itur, immoderate habendi *eqs.* 2, 3 l. 8 *feminae* sibi formositatem et datam -ant et non datam requirant. IREN. 4, 13, 1 dominus naturalia legis ... non dissolvit, sed -it et implevit. CYPR. hab. virg. 9 p. 194, 7 desideria prolixa ... ultra ... pudorem virginitatis (*al.*). HIL. trin. 10, 50 p. 383A error in maiorem se impietatis -it audaciam. *al.* ATHAN. Lucif. epist. 5 p. 323, 13 superbias et blasphemias. *al.* CAEL. AVR. acut. 1, 4, 43; *syn.* consurgit. 1, 9, 65 in peius -itur passio. 1, 17, 167 *Heraclides* -it peccatum dicendo *eqs.* (*al.*). 2, 15, 95 in magnitudinem. 2, 37, 199 pro magnitudine ... passionis -i atque minui virtutes medicaminum debent (*al.*). 3, 16, 133 omne ... frigus -it tumentia. chron. 3, 5, 75 sitis -itur et ... cibi fastidium duplicatur (*al.*). 4, 8, 123; *syn.* producenda. *al.* CASSIOD. var. 9, 22, 5 avitas -ere facultates (*syn.* augere. *al.*). *al.* MVTIAN. Chrysost. hom. 23, 3 p. 381med. luctum (*gr. p. 164fin.* ἐπιτείνειν. *aliter l. 56*). *saepe.*

d *fere i. q. in seriem, ordinem crescentem producere* (*syn.: sc. proportiones numerorum velut e. g.* 2 : 3 = 4 : 6): BOETH. arithm. 2, 2 p. 80, 8 iubemur producere atque -ere ... proportiones et ... comparationes easque secundum propositum ordinem saepe continuas iubemur -ere. mus. 2, 8 p. 237, 21. *ibid.* l. 25.

B *sensu temporali* (*v. et p. 1974, 11*): 1 *fere i. q. tempus producendo vitam* (*aliter infra l. 68*) *peragere*: PLAVT. Bacch. 430 *in gymnasio iuvenes* suam aetatem -bant, non in latebrosis locis. SIL. 2, 102 *Mopsus* venatu -ere vitam abnuit.

2 *i. q. facere, ut alqd.* (*alqs. l. 62*) *diutius permaneat, perduret* (*refl. et mediopass. i. q. durare*), *prorogare, producere, continuare*: a *universe*: VERG. georg. 1, 230 ad medias sementem -e pruinas. Aen. 10, 468 breve ... tempus ... est vitae: sed famam -ere factis, hoc virtutis opus ([*inde pendent* IORD. Get. 15, 87 CE 1273, 9]. STAT. Theb. 1, 607. PLIN. epist. 5, 8, 1 pulchrum ... videtur non pati occidere, quibus aeternitas debeatur, aliorumque famam cum sua -ere [*sc. historiam scribendo*]. *al.*). HOR. carm. 2, 2, 5 vivet -to Proculeius aevo (SIL. 3, 95; *syn.* longa stare senecta). OV. met. 1, 663 luctus (VAL. MAX. 1, 1, 15 ultra tricesimum diem). LIV. 21, 59, 7 si -i eam *pugnam* dies in longum spatium sivisset (27, 2, 6 ab hora tertia ... ad noctem. *cf.* SIL. 3, 339 proelia. 17, 359 bellum. *al.*). MANIL. 1, 587 dies (3, 626. SEN. benef. 4, 12, 5 sol diem -it et contrahit [*opp.*]. nat. 5, 10, 2. *al.*). PAVL. FEST. p. 328 saeculum centum annos -i existimabant. VAL. MAX. 5, 2 ext. 4 se Masinissa infatigabili pietatis serie ad centesimum -it annum. *al.* SEN. Herc. O. 866 levis una mors est ..., at -i potest (epist. 58, 33 refert, vitam [*v. l. 68*] aliquis -at an mortem. AMM. 21, 16, 9 longius. *al.*). Tro. 699 annos *senex* (MACR. Sat. 1, 13, 1 Numa ... L dies addidit, ut in CCCLIV dies ... annus -retur. *al.*). clem. 1, 9, 11 diutius ... locutum esse *Augustum* ..., cum hanc poenam ... -ret. epist. 94, 7 *dolor* non potest nec qui -itur magnus esse nec qui est magnus, -i (*al.*). 122, 3 vitam (STAT. Theb. 4, 33. GARG. MART. med. 23 plurimis annis. *al.*). *al.* PLIN. nat. 2, 154 *terra* nomen ... prorogans (*syn.*) nostrum et memoriam -ens contra brevitatem aevi (PLIN. epist. 5, 5, 4 operibus. 7, 31, 5. CLAVD. DON. Aen. 10, 465 p. 352, 12; *syn.* dilatari). 18, 339 *ventus* subsolanus in maiorem partem noctis -itur (*syn.* durabit). *al.* SIL. 2, 511 -am leti decus atque in saecula mittam. *al.* MART. 10, 5, 7 illi december longus ... frigus -at. *al.* QVINT. inst. 8, 2, 17 *oratores* seriem ... ultra, quam ullus spiritus durare possit, -unt. PLIN. paneg. 49, 5 tempus epularum ... cum frugalitas contrahat, -it humanitas (*al. v. et p. 1969, 81*). *al.* VLP. dig. 47, 23, 8 actiones ... *non* supra annum -untur (*al.*). AMM. 29, 4, 5 -to strepitu. *al.* HIER. tract. in Is. p. 98, 5 sub istis *regibus* ... prophetia eius -sa est; etiam in ipso libro repperiemus, quae visio sub quo dicta sit rege. *al.* VVLG. psalm. 84, 6 iram ... a generatione in generationem (διατενεῖς). VITAE patr. 5, 5, 14 p. 877A abstinentiam (*gr. Nau 1908 p. 54 n. 165* ἐπιτείνων. 5, 10, 109; *gr. Nau 1909 p. 363 n. 242* τείνατε.

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

al.). Cod. Iust. 3, 1, 13, 1 ulterius lites quam triennii spatio (*al.*). *saepe.*

b *in re metrica, pro t. t. q. e. producere* (*sc. vocales, syllabas sim.* Gloss. III 328, 18 περισπωμένη -ta): Qvint. inst. 10, 1, 29 *poesis propter pedum necessitatem* verba ... -ere, conripere (*opp.*), convertere ... cogatur. Plin. epist. 8, 4, 4 datur Homero ... vocabula ... ad levitatem versus contrahere, -ere, inflectere. Diom. gramm. I 453, 7 iotacismi sunt, cum i littera supra iustum decorem ... -itur. Exc. Bob. gramm. I 563, 9 tertius *ordo facit secundam personam* ... per 'is', quae corripitur, velut scribo scribis, quartus per 'is', quae -itur, velut munio munis. Fortvn. gramm. VI 279, 27 *syllaba longa fit* natura, cum vocalis -itur (Hier. sit. et nom. p. 86, 17). Serv. Aen. 1, 667 'ut' ... in pronuntiatione -itur. Hier. nom. hebr. p. 64, 16 per -sum legamus elementum (*opp.* brevem. sit. et nom. p. 121, 13. p. 144, 5). p. 69, 1 per -sam E litteram. Mart. Cap. 9, 981 disemus *pes* syneches vocatur, quia ... assiduitas ... syllabae nec magnitudinem aliquam nec modum divisae potestatis -it.

3 *i. q. facere, ut cura, cogitatio, spes sim. (homo l. 22) in longum tempus spectet*: Verg. georg. 2, 405 curas venientem -it in annum rusticus. Liv. 28, 43, 5 tamquam non longius quam quantum vitae humanae spatium est, cupiditas gloriae -atur (*syn.* in ... posteritatem promineat). Sen. dial. 10, 9, 1 quo spectas, quo te -is? (*antea*: cogitationes ... in longum ordinant; ... dilatio ... extrahit diem). Sil. 9, 543 spes -itis aegras (Hil. in Matth. 4, 25 p. 941ᴬ in aeternum). Cypr. domin. orat. 19 p. 281, 10 *Christianus* diurnum debet cibum petere nec in longum desideria petitionis -ere. Hil. in psalm. 118 vau 7 p. 414, 15 non ... concluditur fides ... saeculis, sed se in infinitatem temporum ... -it. trin. 11, 46 p. 430ᴮ non ... mens nostra se in id, quo non extitit, tempus -et. 12, 34 p. 454ᴬ in quo se ante nativitatem, quae tempora aeterna excedit, -at *sensus humanus* (Hier. epist. 55, 1, 3 sensum ad incerta et futura). Hier. in Dan. 9, 24 p. 548ᴮ vota ... in futurum. *al.*

intransitive: *i. q. se -ere, -i*: **I** *proprie: sive de regionibus terrae marisque, fere i. q. pertinere, sive de populis, fere i. q. late diffundi (de ramis, fere i. q. expandi*: Verg. georg. 2, 287 *v. p. 1974, 67*): Itala gen. 49, 13 (Lugd.) Zabulon ... -it usque Sydonia (παρατενεῖ, *Vulg.* pertingens). psalm. 44, 5 (Tert. adv. Marc. 3, 14 p. 399, 5) -e et prosperare et regna (ἔντεινον, *Vulg.* intende. Psalt. Cas. 44, 5). Is. 54, 3 (Cypr. testim. 1, 20 p. 52, 12; Aug. civ. 18, 29 p. 296, 6 D. *al.*) adhuc in dexteram ⌊tuam⌋ (*om. Aug.*) et in sinistram ⌊partem⌋ (*om. Cypr.*) -e (ἐκπέτασον, *Vulg.* penetrabis). Itin. Anton. Plac. rec. A 41 p. 187, 15 culfus (*i.* κόλπος) exit de pelago maiore et -it intus in multis milibus. Lib. gener. chron. I p. 102, 143 Lybiae, quae -it usque Cyrenen (-itur *Lib. gener. a. 334 p. 102, 83*; -it ad Cyrenas *Lib. geneal. chron. I p. 168, 164*). 146. 149. p. 107, 197, 69 Garamantes ... qui usque Aethiopiam -unt. p. 111, 227 Sannices usque Pontum -entes ...; usque Trapezunto -untur (*v. p. 1972, 50.* -unt *Chron. Alex. chron. I p. 111, 199*) hae gentes. Chron. Alex. chron. I p. 101, 109. p. 106, 160 -it ... habitatio eorum *populorum* ... usque Cilicia. *al.*

II *translate (cf. verb. transit. p. 1977, 39): de avaritiae malo latius serpente*: Vvlg. Sirach 8, 3 multos ... perdidit aurum et argentum et usque ad cor regum -it et convertit (*aliter gr. 8, 2* καὶ καρδίας βασιλέων ἐξέκλινεν).

p. p. p. ᵔ**extentus** (-tēnsus), -a, -um *pro adi.* (*subst. l. 61. p. 1980, 8*). *compar.*: *v. p. 1980, 21. 22. 24.* *adde loc. dub.* Schol. Verg. Bern. georg. 4, 390 (praesentiorem *Georgii, cf. Norden, SBBerl. 1934, 655 adn. 3*). *superl.*: *v. l. 72. p. 1980, 9.* Isid. orig. 19, 1, 24 *inter nomina navium*: traiectus, id est -tus, est enim latus *eqs.*

I *notione intendendi*: **A** *de sono* (*cf. p. 1970, 25*):
1 *t. t. artis musicae, de certo genere tetrachordi, i. q. gr.* διάτονος (*sc.* φωνή, *quasi fem. pro subst.*): Mart. Cap. 9, 931 ὑπάτων διάτονος, id est principalium -ta *eqs.* (*quater*). 9, 942. 9, 954. 9, 962. Boeth. mus. 4, 3 (*quater*). **2** *generaliter, fere i. q. altus*: Cael. Avr. chron. 1, 5, 164 *disputationum* principia levi voce promantur, narratio vero et demonstrationes -ta atque maiore.

B *de oculis, fere i. q. rigidus* (*syn. l. 69*): Pomp. Trog. Plin. nat. 11, 276 *oculorum* candida pars -ta notam impudentiae habet (*cf. Aristot. p. 492ª, 10* ἀτενεῖς). Qvint. inst. 11, 3, 76 *oratoris oculi* rigidi ... et -ti ... numquam esse debebunt.

II *notione porrigendi, explicandi, pandendi*: **A** *proprie*: **1** *i. q. in longitudinem productus, longus*: Liv. 21, 32, 9 Hannibal ... castra ... quam -tissima potest valle locat. Sol. 32, 5 intervalla itineris -ti (*cf.* Ven. Fort. carm. praef. 5 p. 2, 10 inter haec -sa viatica). Avson. 288, 5 p. 146 P. per -tum procurrunt *Treverorum* moenia collem. 350, 7 p. 208, 45 P. triquetra ... -tis lineis. *al.* Amm. 23, 4, 2 ferrum ... in modum regulae maioris -tum (*sc. pars catapultae quae dicitur* σύριγξ). Physiogn. 90 p. 120, 1 *viri fortis* supercilia non -ta (*gr. 44 p. 409, 7* τεταμέναι).

2 *fere i. q. rectus*: *de acie*: Veg. mil. 1, 26 ut ... simplex et -ta sit acies, ne quos sinus, ne quas habeat curvaturas *eqs.* *de capillis* (*opp.* crispus): Physiogn. 92 p. 120, 16 capillo ... non adeo crispo, sed nec -so (*gr. 46 p. 411, 3* εὐθύτριχα).

3 *i. q. planus* (*opp.* cavus *sim.*): Sen. nat. 2, 28, 1 palma cum palma collata plausum facit et plurimum interest, utrum *manus* cavae concutiantur an planae et -tae. Plin. nat. 37, 64 *smaragdi* plerumque concavi ...; quorum vero corpus -tum (-sum *l. v.*) est *eqs.* (*inde* Sol. 15, 25 quibus planities resupina est et -ta).

4 *i. q. late patens, spatiosus, latus*: **a** *sive de terra sive de aqua*: Sil. 15, 766 per -tos ... campos (*cf.* Itin. Anton. Plac. rec. A 9 p. 165, 4 -sa campania). 16, 252 tellus (*seq.*: latis ... campis. *cf.* Psalt. Cas. 62, 3 in terra deserta -sa [*gr. et Vulg. aliter*]. *pro subst.*: Favst. Rei. spir. 1, 13 p. 127, 27 -ta terrarum). Sol. 52, 38 *manticnoram salientem* nec -tissima (-sissima *l. v.*) spatia *morantur* ... nec obstacula latissima (Amm. 19, 11, 17. 24, 5, 2. *al.* Val. Cem. hom. 17, 3 p. 745ᴬ reliquias per -sa spatia terrarum ... inquirunt. *al.*). Avien. orb. terr. 388 caespitis (*al.*). Amm. 21, 10, 4 spatiosa camporum planities ... ad usque ... Alpes -ta. 23, 6, 11 cum latitudo patuerit nimis -sa. Mar. Victor aleth. 1, 53 sacer -sis impendens spiritus undis. Greg. M. dial. 2, 1 p. 76, 3 M. aquarum abundantia in -so ... lacu colligitur. *al.* **b** *de foliis*: Plin. nat. 19, 136 *brassica* -tis foliis (*syn. Cato agr. 157, 1* latis).

B *translate*: **1** *notione temporali: i. q. in longum tempus continuando productus*: Plin. nat. 10, 82 *lusciniae* sonus ... continuo spiritu trahitur in longum ..., creber, -tus, ubi visum est, vibrans. Avg. civ. 21, 11 p. 512, 6 D. ut non sint -siora poenarum tempora quam fuerint peccatorum. Theod. Prisc. log. 11 ut -sioribus vigiliis ... terreamur. Cassiod. var. 1, 1, 6 ut nec epistularis sermo redderetur -sior nec *eqs.* Virg. gramm. epit. p. 13, 11 nonnulla *metra* perquam -sa ponuntur (*syn. p. 14, 16* perextensi ... versus).

2 *notione augendi: fere i. q. vehemens, validus*: Cael. Avr. acut. 1, 15, 144 *aegro* plurimum et -tum, hoc est meracum, et salsum dabimus vinum, quod appellavit τεθαλασσωμένον. 3, 17, 139 tormentum est contortio -ta atque longi temporis intestinorum (*seq.*: -tam atque perniciosam). *al.*

adv. **extentē** (-sē). *compar. ubique praeter l. 43; superl. deest.*

1 *proprie: fere i. q. alte, elate*: Amm. 18, 6, 13 porrecto -tius bracchio et summitatibus sagi contortis elatius adesse hostes ... demonstrabam. 23, 4, 2 ex volumine ... quadratus eminet stilus -tius (*de ea parte catapultae quae dicitur* διώστρα).

2 *translate*: *spectat ad*: **a** *sensum ultra notionem strictam dilatatum (cf. p. 1977, 39), plura complectentem*: Tert. idol. 2 p. 31, 29 dominus quam -sius ista disponat, certi sumus, cum adulterium etiam in concupiscentia designat. **b** *sermonem longum, fere i. q. copiose*: Tert. nat. 2, 13, 19 p. 124, 12 non est nobis -sius agendum. **c** *pro t. t.* προσῳδίας *q. e. producte*: Sisenna Rufin. gramm. VI 561, 4 'fūit' ⌊-te (*sc. Plautus posuit in Rudente*) primam syllabam⌋ metri gratia (⌊ ⌋ *codd.*, extendit primam syllabam *Keil*).

deriv.: extensa, extensio (-tio), extensor, extensus (-tus [-ūs]), extento; extensivus. *compos.*: coextendo, superextendo; perextensus; extensipes.

extēnsa, -ae *f.* *ab* extendere. *i. q. extensio*: Itala Ezech. 17, 3 (Weing.) aquila illa magna, magnarum alarum, longa -a (ὁ μακρὸς τῇ ἐκτάσει, *Vulg.* longo membrorum ductu. *cf. Italam* [*Ps. Aug. spec. 121 p. 663, 10*] longa extensione, *et p. 1981, 72. 1982, 64; vix pro p. p. p. cum p. 1974, 55*).

extēnsē *v. l. 31.*

ᵔ**extēnsio**, -ōnis *f.* *ab* extendere (-sus), *cf.* extentio. Gloss. ἔκτασις, productus, prorogatio. *v. et p. 1981, 21.* *legitur inde ab* Itala, Iren., *Gramm.*; *etiam apud eos scriptores, quibus p. p. p.* extentus *usui est* (*v. e. g. l. 71. p. 1981, 82*); *cf. p. 1982, 72.*

[*variat c.*: extentio: Cassian. conl. 6, 1, 1 Theod. Mops. in psalm. 15, 6 p. 96, 3. *v. et p. 1981, 52. 53.* ostensio: Hier. epist. 36, 16, 4 hom. Orig. in Ier. 5 p. 627ᴬ Greg. M. moral. 34, 2 p. 718ᴮ. *cf. et p. 1981, 52.* *in versione falsae lectionis*: Cael. Avr. chron. 1, 5, 150 Demetrius ... parvi temporis mentis -em furorem appellat (*in gr.* ἔκτασιν *legisse videtur pro* ἔκστασιν [*P. Schmid in sched.*; *cf. Sichart in marg. ed.*]).]

I *i. q. valde intendendi actio* (*aut status [metonymice* chordarum -o *pro chordis extentis]*: *l. 78. 79*): **A** *de arcu*: Ambr. Noe 27, 104 p. 484, 20 (*in imag. quae spectat ad p. 1977, 62*) videamus ne, quia arcus ... nunc tenditur, nunc resolvitur, quandam -em et remissionem videatur scriptura significare, per quam neque ... per nimiam -em universa rumpantur *eqs.* Avg. in psalm. 59, 6 p. 717ᵐᵉᵈ. arcus est extentus ..., nervus ... retro tenditur ..., et quanto plus ierit eius -o retrorsum, tanto maiore impetu *sagitta* ... currit in priora. Verec. in cant. 6, 12 arcus -o dominici corporis est in ligno crucis distentio.

B *in arte musica* (*v. et p. 1982, 34*): **1** *de chordis, membranis sim.* (*v. l. 65*): Prosp. in psalm. 149, 3 p. 423ᴰ in tympani ... et chordarum -e crucifixio carnis accipitur, quia nervi, quanto plus fuerint extensi, tanto acutius sonant (150, 3 p. 425ᴮ cavum ... lignum, supra quod chordarum resultat -o. Cassiod. inst. 2, 5, 1 [*inde* Isid. orig. 3, 16, 1] ex malleorum sonitu et cordarum -e percussa [*cf. gr. Gaudent. p. 341, 3* χορδὴν ... τείνας]). Arnob. in psalm. 149 p. 568ᴬ (*in imag.*) laudantes *deum* ... in tympano, id est in -e follis nostri corporei. Nicet. psalm. 4 nervorum. **2** *inde de sono acuto* (*cf. l. 77*): Iren. 2, 25, 2 qui audiunt melodiam, debent ... aliorum quidem -em mirari, aliorum autem laxamentum intendere,

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

aliorum vero inter utrumque temperamentum exaudire (*cf. antea*: alium *sonos* . . . acutiores, alium . . . vastiores, alium . . . medietates aptasse).

C *de tormentis*: PASS. Fel. Fortunat. (BHL 2896) 12 iussit eos . . . eculei -e suspendi.

II *i. q. actio (status l. 21sqq.) dilatandi*: A *proprie*: 1 *spectatur ea notio verbi q. e. distendere*: a *usu generali*: α *de actione*: Ⓘ *explicandi, expandendi, evolvendi sim.*: AMBR. hex. 5, 22, 74 p. 194, 18 ut *aves natatiles* . . . pedibus suis membranae illius -e latioribus *aquam* . . . propulsent. AVG. gen. ad litt. 2, 9 p. 46, 22 quid . . . tam diversum . . . quam plana pellis -o et camerae curva convexio? serm. 75, 3, 4 p. 476in. velorum. THEOD. MOPS. in psalm. 15, 6 p. 96, 3 terram in portiones funis -e . . . signari (*cf. gr.* σχοινίοις . . . μετρεῖσθαι). *in imag.* (*cf. p. 1973, 52*): HIER. hom. Orig. in Ier. 5 p. 627A sapientia in coeli -e (*v. p. 1980, 60*) assumpta est (p. 627C asserit . . . -em quandam esse verborum similiter ut nunc dicitur coeli [*gr. p. 340d* ἔκτασιν]. in Is. 44, 24 p. 439C). Ⓘⓘ *transferendi ultra certum spatium, propagandi*: PS. RVFIN. in Os. 13, 14 p. 1030C fuisse . . . quos finium delectaret -o (*antea*: terminos dilatatos). ORIBAS. syn. 6, 29, 6 La p. 115 *non* in latitudinem -em habent doloris nervi (*gr. p. 202, 22* ἐκτεταμένους ἔχει τοὺς πόνους).

β *de statu*: *i. q. spatium latum* ([GLOSS. regio]. *cf. p. 1972, 14*): NOT. urb. Const. 12, 3 regio undecima spatio diffusa liberior⟨e⟩; . . . est vero eius -o tam plana quam etiam collibus inaequalis. CASSIAN. conl. 6, 1, 1 solitudo . . . est . . . amplissima -e porrecta.

b *usu speciali*: α *apud medicos* (*sim. l. 27. 30. saepe t. t.* [*v. et l. 19. p. 1982, 3*]): Ⓘ *pulmonum, cordis*: PS. APVL. herb. tit. morb. l. 116 ad pulmonum -em (*al.*). DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 31 p. 403B sicuti fabrorum folles efficiunt, . . . *cor* compressiones -bus replens (*gr. p. 245c* τῇ διαστολῇ). Ⓘⓘ *veretri, i. q. tentigo* (*syn.*): SCHOL. Hor. sat. 1, 2, 119 nolo ego rumpi tentigine, hoc est -e. THEOD. PRISC. log. 32 veretri (*syn.* tensionem). *al.* Ⓘⓘⓘ *partium corporis, quae morbo affectae sunt* (*syn.* tumor: *l. 34* [*at cf. l. 39*]. inflatio: *l. 42*. *opp.* constrictio: *l. 41*): PELAGON. 210 *equus tympaniticus* -e ipsa et tumore intestin⟨or⟩um . . . rumpitur (*gr. Hippiatr. I p. 202, 12* ἐν τῇ δια[σ]τάσει). CHIRON 210 ventris (VEG. mulom. 1, 40, 3). VEG. mulom. 2, 79, 2 propter quam -em (*i. cum non potest mingere*) tubercula nascuntur in dorso (*v. adn. cr.*). HIPPOCR. progn. 24 p. 136fin. quibus . . . in praecordia . . . -o innascitur neque cum dolore neque cum tumore (*gr. p. 106, 16* συντείνηταί τι). THEOD. PRISC. log. 13 capitis . . . vel meningae . . . sub -e vel constrictione periculum. CAEL. AVR. acut. 1, 8, 55 *signa phrenitidis*: venarum -o, vultus inflatio ac plenitudo *eqs.* (chron. 1, 5, 152. 2, 11, 134. *al.*). 3, 6, 68 colli (chron. 3, 1, 3. *aliter l. 80*). *al.* Ⓘⓥ *corporis quod motu vehementi diducitur*: VEG. mulom. 2, 69, 2 incitatio . . . cursus et saltus -o (*cf. p. 1971, 33*). CAEL. AVR. chron. 2, 7, 96 *causae influxionis*: perfrictio profunda vel -o vomitus.

β *apud Eccl.*: Ⓘ *de filio e deo patre quasi procrescente* (*t. t. Sabellianorum, v. p. 1972, 62*): HIL. trin. 9, 37 p. 308C ut *filius* sit vel -o vel series vel fluxus. EPIST. pontif. 235 Canon. Turner I 2, 1 p. 286, 63 anathematizamus eos, qui verbum filium dei ⌊-em aut collectionem (*opp.*) et⌋ a patre separatum . . . esse contendunt (⌊ ⌋ -e [*vel* extentione, extinctione *sim.*] aut collectione *l. v.*). AMBR. virg. 3, 1, 2 verbi -e (-tione, -cione *vv. ll.*) aut prolatione (*syn.*). PS. PHOEBAD. fid. prol. p. 33B nec -em partis alicuius ex patre . . . dei filium dicimus. Ⓘⓘ *fere i. q. amplificatio, ita ut alqs. (alqd.) rei maioris mensuram capere possit* (*opp.* contractio *l. 59. al.*, extenuatio *p. 1983, 46*): IOH. MAXENT. Conc.S IV 2 p. 27, 45 quomodo . . . potest . . . ubique diffusa natura *dei* . . . in parvo loco constitutae naturae *carnis* . . . uniri, nisi forte . . . aut deitatis contractionem aut carnis -em factam . . . fateris? (p. 28, 21). p. 28, 24 neque divinae naturae contractionem neque -em humanae factam assero. p. 28, 38 anima . . . nullam contractionem in minore, nullam -em in maiore patitur membro. p. 28, 40. GREG. M. moral. 2, 20 p. 565D *v. p. 1983, 46*.

2 *spectatur ea notio verbi q. e. protendere, porrigere*: a *de animantium partibus corporis (de toto corpore l. 72. 81sqq.), fere i. q. porrectio* (*plerumque in dextram laevamque [syn.* immissio *l. 76]; in altum [syn.* elevatio *l. 75. 78.* erectio *l. 80] e. g. l. 84, at nota* HIER. tract. in psalm. I p. 268, 23 -o *manuum* . . . non est elevatio, sed extendit aliquis et post tergum et in latus. *nonnumquam comprehenditur et notio expansionis* [*v. iuxta pos. l. 66*]): α *usu vario*: ITALA Ezech. 17, 3 (Hier. hom. Orig. in Ezech. 11, 4 p. 429, 21) aquila . . . magnarum alarum, . . . sui -e longissima (*v. et p. 1980, 51. cf.* VVLG. Is. 8, 8 erit -o alarum eius [*i. regis Assyriorum quasi aquilae*] implens latitudinem terrae). IREN. 5, 17, 4 manuum (ἐκτάσεως. SERV. georg. 3, 355. HIER. in Ezech. 16, 27 p. 144D quae hic -o manus alibi elevatio sive visitatio dicitur. p. 145A nec solum -o et immissio, sed expansio manus. *al.* PELAG. in Rom. 10, 21 p. 85, 2; *ad Vulg.* expandi manus. CASSIAN. inst. 3, 3, 10 -o manuum . . . in patibulo satis proprie elevatio nuncupatur. *saepe*). HIER. in Hab. 2, 5 p. 1294A superbia . . . in -e colli et cervicis erectione (*syn.*) monstratur (*cf. transl. p. 1982, 31. aliter supra l. 43*). AVG. in psalm. 21, 2, 18 p. 175 *describitur* -o corporis in ligno (*antea*: pendens extentus erat in ligno). 93, 16 p. 1205 (*in imag. quae spectat ad p. 1982, 31*) quantum habes erigi, ut attingas ad *deum*? . . . nolo te rumpas extendendo te, . . . ne in ista -e forte crepes per superbiam (*cf.* serm. coll. Morin p. 369, 12). GREG. M. epist. 8, 4 p. 8, 7 deus . . . regnum vestrum sui -e bracchii defendat (*al.*). *al.* β *apud medicos* (*opp.* conclusio, conductio, contractio. *v. et p. 1981, 25*): CAEL. AVR. acut. 2, 2, 10 crurum (3, 11, 102 crurum atque bracchiorum. chron. 2, 1, 45; *antea*: extendere aut inflectere). 3, 7, 72 -o atque conductio partium (*antea syn.* distentione, tensione. diaet. pass. 101; *opp.* contractione). 3, 7, 73. chron. 2, 1, 44 aliorum impulsu -e atque conclusione exerceant *crura paralysi vitiata* (*sic opp.* 2, 1, 53).

b *de rebus inanimis, quae eminent*: α *in latus*: SERV. Aen. 11, 66 cameram . . . ramorum -e fecerunt (*Verg.* obtentu, *i. ramis dextra laevaque ita protentis, ut feretrum tegant*). CASSIOD. Ios. antiq. 12, 2 p. 335in. palmites *sculpti* . . . ad aurae flatum per . . . -em summitatis suae commotae (*gr. 12, 75* ἔκτασιν). 12, 5 p. 346in. *montis* incidens sinistram -em (*gr. 12, 231* τὸ προέχον). EVGIPP. Sev. 15, 1 *supra aquam ecclesia* pendula -e porrecta defixis . . . stipitibus sustentabatur. β *in altum*: DIDASC. apost. 49, 8 *iotae* apex . . . signum est -is ligni *crucis* (*cf. gr. Didach. 16, 6* ἐκπετάσεως).

B *translate*: 1 *sensu fere locali*: a *fere i. q. amplificatio*: α *legis* (*fere i. q. impletio*): IREN. 4, 13, 1 haec non contrarietatem et dissolutionem praeteritorum continent . . ., sed plenitudinem et -em (*antea: Christus legem* non dissolvit, sed extendit et implevit). β *mentis, quae maiora spectat*: AVG. in epist. Ioh. 8, 4 p. 2038in. *v. p. 1977, 62*. in Iob p. 524, 11 rationis . . . munus dicit -em intellectus. in psalm. 145, 4 p. 1887 extenditur in interiora cogitatio tua; ipsa -o capaciorem te facit *dei*. serm. 225, 3, 3 p. 1097p.med. -o dilatat nos. 255, 6, 6 p. 1189; *opp.* distensionem. 341, 11, 13 p. 1501 per -em fit desiderium futuri saeculi. γ nominis (*fere i. q. divulgatio*): GREG. M. moral. 18, 14 p. 45B hypocritae . . ., quod iusti agunt . . ., faciunt ad -em nominis sui.

b *fere i. q. superbia* (*pellucente imagine, cf. p. 1981, 80*): GREG. M. moral. 34, 2 p. 718B quid . . . collo Leviathan . . . nisi elationis -o (*v. p. 1980, 60*) designatur?

c *pro t. t. artis musicae, i. q. intervallum,* διάστημα: MART. CAP. 9, 946 *soni* ἄπυκνοι vel βαρύπυκνοι . . . a quibusdam statarii nominantur, ⌊quia diversas -es⌋ recipere non possunt (⌊ ⌋ qui adversas sex tentiones *R*[1]).

2 *sensu temporali, pro t. t. artis metricae q. e. productio*: DIOM. gramm. I 442, 1 ectasis est -o, quae fit, cum correpta syllaba contra rationem per licentiam producitur (*cf.* DON. gramm. IV 396, 14). HIER. in Tit. 3, 9 p. 594D si . . . erraverimus . . . in -e et brevitate (*opp.*) syllabae vel brevia producentes vel producta breviantes.

extēnsipēs, (-pedis) *m.* *ab* extendere, extensus *et* pes; *cf. Skutsch, Kl. Schr. p. 18.* *t. t. artis metricae: qui extensos (i. longos) pedes habet*: DIOM. gramm. I 479, 4 τριβράχει *pedi* contrarius est molossus, . . . -s . . .; constat ex tribus longis . . . ut 'Aeneas'.

extēnsīvus, (-a), -um. *ab* extendere. *t. t. iuris: de verbis, quae non ad certam diem spectant, sed extensionem, prorogationem temporis admittunt*: PAVL. dig. 38, 17, 6, 1 propter haec verba 'si nemo . . . volet hereditatem suscipere', quia -a sunt; et cum verba -a sint, paenitentia eius, *qui adire noluit, sed postea voluntatem mutavit*, usque ad annum admittenda est.

extēnsor, -ōris *m.* *ab* extendere. *i. qui extendit*: 1 *explicando, diffundendo* (*c. gen. obi.*): TRACT. in Luc. 4, 18 p. 199med. *deus* spiritus super illum (*i. Christum*) -r est. 2 *torquendo*: AMBR. Iac. 2, 10, 44 p. 60, 6 *Eleazar* lassatis carnificibus atque -bus . . . inflexibilem mentem gerebat.

1. extēnsus, -a, -um *v. p. 1979, 54.*

2. extēnsus, -ūs *m.* *ab* extendere. [*l. v.* extentus: *v. l. 62.*] *fere i. q. extensio, spatium extentum*: SIL. 4, 617 *elephantis* immensos . . . per armos et laterum -us (extentus *l. v.*) venit . . . vulnus. ITALA Ezech. 17, 3 (Hier. hom. Orig. in Ezech. 11, 2 p. 424, 20) aquila . . . longa -u (*cf. p. 1980, 50. 1981, 72*).

extentē *v. p. 1980, 31.*

extentero, -āvī, -ātum, -āre. *est verbum* exenterare *contaminatum c.* extentinare (exstentinare). *omnia exempla v. s.* exentero *p. 1351, 6sqq. et passim.*

extentino *v. s.* exstentino *p. 1910, 60.*

extentio, -ōnis *f.* *ab* extendere (-tus), *cf.* extensio. *scribitur*: exst-: *v. p. 1983, 18.* -ci-: AMBR. virg. 3, 1, 2 *v. p. 1981, 53. legitur ap.* VITR. (*qui habet p. p. p.* extensus); *postea vix semel certo, nam in edd.* CAEL. AVR. *promiscue* -sio *et* -tio *occurrit ita ut, quid genuinum sit, diiudicare non liceat.* [*var. c.* extensio: *v. p. 1980, 58.* *e coni.*: NON. p. 339, 23 -em *Luc. Müller*, aestimationem *trad.*]

A *sensu locali*: 1 *de distantia ad trigoni formam accrescente inter lineas (i. radios) a centro exeuntes*: VITR. 7 praef. 11 (*in scaenographia*) quemadmodum oporteat ad aciem oculorum radiorumque -em (-e *l. v.*) certo loco centro constituto lineas . . . respondere *eqs.* 9, 1, 13 si radii *solis* per omnem mundum fusi circinationibus vagarentur neque -bus porrecti ad trigoni formam linearentur, propiora flagrarent.

2 *t. t. artis medicae*: a *fere i. q. dilatatio*: α *in motu corporis*: CAEL. AVR. acut. 1, 14, 113 *Asclepiades* transvorationis

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

primam partem dicit -e fieri faucium (*opp.* tenuitate). chron. 1, 4, 114 *cavenda est* omnis nimietas, ut ... cursus, -o (*i. membrorum distentio*).
β in morbis (*syn.* tumor *l. 4; at cf. l. 6*): CAEL. AVR. acut. 2, 33, 174 praecordiorum (3, 11, 103). 3, 2, 8 omnium tumor efficitur, colli (*cf. l. 8 sq.*) atque vultus ... et venarum -o. 3, 2, 9 frontis -o ... nullo ... tumore sive inflatione apparente. **b** *fere i. q. porrectio* (*rigiditatem affert l. 9. 11, cf.* stricturam *l. 15,* torporem *l. 16. opp.* conductio, flexio, flexus, incurvatio): CAEL. AVR. acut. 3, 2, 9 collorum tenuitas cum -e atque subrectione (*cf. l. 5*). 3, 6, 61 nomen sumpsit conductio a conducendo atque contrahendo, -o ab -e patientium partium. 3, 6, 65 distentio est sive -o, quam ... tetanon Graeci vocaverunt, involuntaria tensio. 3, 7, 71 in corporibus ... raptu vexatis motum fieri per -em atque conductionem (3, 7, 74). 3, 7, 73; *opp.* incurvationem vel flexum. chron. 2, 1, 14. 2, 1, 16. 2, 1, 17 manuum vel pedum ... -e facta ... stricturae ... esse passionem. 2, 13, 178. 5, 2, 30 torpor ... articulorum ... et difficilis flexio atque rursum -o.
3 *fere i. q. diffusio*: IVLIAN. AECL. in Iob 20, 26 p. 377 *tenebrae*, quae pro aëris spatio ipsa sui exstentione (*v. p. 1982, 71*) tenuantur, fiant densitate et collectione (*opp.*) graviores.
B *sensu temporali: in arte metrica, i. q. productio*: MAR. VICTORIN. gramm. VI 45, 12 *tribrachys et molossus* temporum inter se brevitate et -e discrepant.

extento, (-āvī), -ātum, -āre. *ab* extendere. [*falso trad. pro* extendo: SEN. clem. 1, 25, 2 PLIN. epist. 8, 7, 1 FLOR. epit. 1, 8, 4.]
i. q. valde extendere: **1** *proprie*: LVCR. 3, 490 *morbo comitiali correptus* -at nervos, torquetur. AMM. 22, 14, 3 Cercops homo brevis umeros -ans angustos. **2** *translate*: vires, *fere i. q. superbe exercere*: PLAVT. Bacch. 585 qui ad istunc modum alieno vires tuas -es ostio. *reflexive, fere i. q. sive superbia sive vanitate se extollere*: PLAVT. Most. 594 venisti huc te -tum? AMM. 17, 5, 2 *Sapor rex* latius semet -ans pacis amplectitur nomen et condiciones proposuit graves. 28, 1, 36 homo ... ultra forenses terminos semet -ans.

1. extentus, -a, -um *v. p. 1979, 54.*

2. extentus, -ūs *m. v. p. 1982, 60.* *Hiltbrunner.*

extenuātio, -ōnis *f. ab* extenuare. GLOSS. IV 175, 42 sterno exitia ⌊vel⌋ (⌊ ⌋ *om. pars codd.*) -es ([tinuatio *l. v.*]. *cf.* IV 567, 1).
1 *proprie: i. q. actio extenuandi*: **a** *i. q. reddere*: *α tenue, subtilius*: SEN. nat. 2, 57, 2 (*de fulmine*) non miraris, ... si aëra aut motus extenuat aut -o incendit. *β rarius*: PLIN. nat. 17, 246 vitium -o et domitura palmitum. *γ macrius* (*opp.* moles *l. 44*): CAEL. AVR. chron. 3, 7, 90 cum plurima fuerit poti liquoris egestio atque corporis subinde per dies singulos -o. GREG. M. moral. 1, 4 p. 530C venter nec mole gravet nec -e debilitet (*sc. luctatorem*). **b** *fere i. q. contractio* (*opp.* extensio, latitudo): GREG. M. moral. 2, 20 p. 565D *deus* interius sine -e penetrans, exterius sine extensione circumdans (*ibid.* est amplior sine latitudine, est subtilior sine -e).
2 *translate fere i. q. attenuatio, debilitatio*: **a** *t. t. in arte rhet.: i. q.* μείωσις (*cf. p. 1987, 16*): CIC. de orat. 3, 202 percursio ... et distincte concisa brevitas et -o *eqs.* (*opp.* commemoratio, explanatio, *amplificatio*). QVINT. inst. 9, 2, 3 *minuendi ratio desiderat* -em deprecationem⟨que⟩. DON. Ter. Andr. 584 totum cum -e protulit. Eun. 985, 2 'quandam fidicinam' -o est criminis, quod virginem, quod civem vitiaverit. CLAVD. DON. Aen. 3, 180 p. 291, 16 enititur illa arte dicendi qua uti debemus, si quando factum negare non possumus, tunc ... excusatio ... adhibenda aut -o necessaria est. 6, 455 p. 566, 8 per -em facti adiecta purgatio. 11, 350 p. 468, 4. 11, 420 p. 479, 20 ea quibus gravabatur -is artibus relevavit. **b** *generatim*: MOYS. Cypr. epist. 31, 6 p. 562, 20 -em delicti. PHILO quaest. in gen. 4, 170 p. 219 virtutis. AMBR. fid. 4, 3, 34 p. 623C illud ... solvitur quod ad -em dominicae unitatis obicere consuerunt.

ˣextenuātōrius, -a, -um. *ab* (extenuator), extenuare. plus -us *v. l. 84.* [*l. v.*: PHILAGR. med. 4 p. 185, 5 M. in simplicibus et extenuantibus (-atis, -is *ll. vv.*).]
qui habet vim aut attenuandi, macrius reddendi sim. aut ventris aperiendi (*e. g. l. 70. 73. 81. gr.*: λεπτυντικός, λεπτύνων, λεπτομερής [*ap.* ORIBAS. eup.]): PS. DIOSC. herb. fem. 19 l. 7 p. 602 camaemelos ... virtutem habet thermanticam et -am (ORIBAS. eup. 2, 1 A 16 p. 432 [*gr. p. 351, 14* λεπτομερῆ δύναμιν]. syn. 4, 23, 5 p. 25 asfodili radices ... virtutem -am habent et laxativae sunt [*gr. p. 137, 13* λεπτυντικήν]. 9, 7, 3 La p. 280 medicamenta quae -a sunt virtute [*gr. p. 278, 1* λεπτυνούσης δυνάμεως]. *al.*). ORIBAS. eup. 2, 1 A 24 p. 435 anthemis ... est ... -a et propterea diaforetica (*gr. p. 352, 21* λεπτομερής). 2, 1 A 30 Aa p. 438 artemisia ... sunt ... -ae mediocri⟨ter⟩ (*gr. p. 353, 27* λεπτομερεῖς). 2, 1 C 1 Aa p. 446 calaminthes -a est substantia ([-am habet partem *La*; *gr. p. 362, 33* λεπτομερής]. 2, 1 P 20 La p. 498; *gr. p. 376, 31* λεπτομερὴς τὴν οὐσίαν). 2, 1 E 18 La p. 470 -a habet parte ([*v. l. 76*]. *gr. p. 360, 15* λεπτομεροῦς δυνάμεως). 2, 1 L 11 La p. 485 lotus ... -us est (*gr. p. 371, 20* λεπτομερές). 2, 1 M 15 p. 491 myrta ... habet ... -am calefactionem (*gr. p. 373, 28* λεπτομερὲς θερμόν). *al.* syn. 2, 33 Aa p. 109, 8 Mø. adaperiunt *ventrem* et -as (-a *l. v.*) sunt (*gr. p. 38, 2* λεπτυντικοῖς). 4, 1, 22 p. 5 inter -is est rebus (*gr. p. 125, 7* ἐκ τῶν λεπτυνόντων). 8, 14 La p. 223 dieta ... -a sit (*gr. p. 252, 23* λεπτύνουσα). 9, 15 add. Ab p. 300in. *salimoria* -a plus a comunis sale. *al.*

ˣextenuo, -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* tenuare. *in versu littera* 'u' *pro consonante*: LVCR. 4, 1262 -uantur. NOT. Tir. 40, 63 -at. *inter verba activa coniug. I*ae CHAR. gramm. p. 472, 15 B. *de notione*: SYNON. Cic. Char. gramm. p. 423, 18 B. excusat. -at. deprecatur. veniam petit. GLOSS. -ans peccata sua (*cf. p. 1986, 21. 70*). ἀπομειῶ. ἐξευτελίζω. λεπτύνω (ἀπο-, ἐκ-, προσ-). *de usu: absolute*: *l. 48. p. 1986, 40. refl.*: *p. 1985, 6. 63. med.-pass.*: *l. 18. 50. p. 1986, 16. intrans.*: *p. 1985, 24. acced. praep. c. acc.*: ad: *p. 1986, 51.* in: *l. 25. 32. 40. 46. 55. legitur inde a* VARRONE, RHET. Her., CIC., CATVLLO, LVCR., BELL. Afr., SALL., HOR. [*sard.* astenare. *M.-L.*]
[*ll. vv.*: CATVLL. 64, 165 (externata). OV. met. 3, 396 -ant (*vulg. ex paucis*, et tenuant *codd. plur.*, attenuant *l. v.*).]
I ***proprie*:** **A** *fere i. q.* ***tenuem, subtilem*** (*angustum, rarum, macrum sim.*) ***facere*:** **1** *in universum: de rebus variis*: **a** *de solidis*: *α fere i. q.* (*demendo, minuendo*) *attenuare, atterere* (*fere i. q. acuere e. g. l. 22. 25, i. q. excavare l. 24* [*syn.* adrodere, eluere *l. 23*]; *med.-pass. i. q. evanescere l. 27 sqq.* [*syn.* tabere *l. 29*]): VARRO rust. 1, 40, 6 in eius (*i. arboris in quam quis inserere vult surculum*) ramo praeciso ac diffisso implicat eum locum (*sc. surculi*), qui contingit (*sc. arborem*) ex utraque parte quod intro est falce -tum. VITR. 4, 4, 2 crassitudines *columnarum* ... -entur his rationibus (*ibid.*). SEN. nat. 6, 20, 6 aqua, si partes *terrae* aliquas eluit et adrosit, quibus ... -tis *eqs.* 6, 22, 3 umor commissuras lapidis -at. AMM. 22, 15, 29 *pyramis* ad ignis speciem ... -atur in conum. SERV. georg. 1, 261 *vomeris dentem* cudendo -at. COMPVT. Carth. 2, 15 p. 295, 18 *luna* attritis (ut tritis *cod.*) cornibus -ta. *nota* (*v. l. 18*): CATVLL. 64, 295 Prometheus -ta gerens ... vestigia poenae. LVCR. 4, 1262 aliis rebus concrescunt semina membris atque aliis -antur tabentque. *β fere i. q. comminuere, in minutas partes redigere* (*syn.* mollire *l. 31. v. et l. 36*): CIC. nat. deor. 2, 134 *a* dentibus ... -atur et mollitur cibus. PLIN. nat. 18, 148 *herba* arescit ... ac ... ⟨in⟩ pulverem ... -atur. ITALA IV reg. 23, 6 (Lucif. non parc. 7 p. 223, 21) -vit cinerem (*sc. lucum in cinerem;* ἐλέπτυνεν εἰς χοῦν, *Vulg.* combussit eum ibi et redegit in pulverem). ITALA Is. 41, 15 (Cypr. testim. 2, 4 p. 66, 12) -bis colles et ut pulverem pones (λεπτυνεῖς, *Vulg.* comminues). VVLG. exod. 39, 3 incidit ... bracteas aureas et -vit in fila. MARCELL. med. 17, 11 chamaedrys -ta tritaque. *ibid.* propter crassitudinem suam liquore aliquo ... -ari debet. MVTIAN. Chrysost. hom. 14, 2 p. 329fin. non in cinerem resolvuntur, non in fumos -antur ... sacrificia (*gr. p. 111fin.* οὐκ εἰς καπνὸν ... διαχεῖται ἡ θυσία. *cf. antea*: spiritualia fiunt quae proponuntur). *al.* *γ fere i. q. aut attenuando* (*syn. l. 44*) *aut siccando* (*v. l. 45*) *contrahere* (*syn. l. 45*), *ad minorem ambitum sim. redigere*: LIV. 21, 62, 5 sortes (*cf. ibid. 8* Caere, ubi sortes attenuatae erant). VITR. 2, 8, 20 *de tignis*: siccescendo contrahuntur et ita -ti *eqs.* (7, 3, 11). PLIN. nat. 15, 10 corpus *olivae*. 18, 53 paulatim -to culmo paene in surculum (*cf.* 19, 141 caulem). 18, 302 -ari granum. *al.* *δ fere i. q. angustare*: CELS. 7, 26, 1C quia subinde *fistula* ... -atur, *calculus* ... inhaerescit. SOL. 32, 10 quando nec solitus -et cursus alveum *Nili*.
b *de liquidis* (*acced. not. purgandi l. 53. 57. 58. med.-pass. fere i. q. liquescere l. 55. 56. syn.*: imminuere *l. 54. v. et l. 60. opp.*: densare *l. 59. cf. et l. 56*): CIC. nat. deor. 2, 43 *sidera* marinis terrenisque umoribus longo intervallo -tis alantur (*cf.* VITR. 5, 9, 5; *syn.* imminuit. *v. et p. 1985, 46*). OV. met. 5, 429 *Cyane* quarum fuerat magnum modo numen, in illas -atur aquas. VITR. 6, 6, 3 non ... debet oleum congelari sed tepore caloris -ari. 8, 6, 15 salem addi *ad limum* necesse erit et -ari (*sc. ut inde aqua limpidior fiat*). PLIN. nat. 31, 31 *aquas* cursu ... percussuque ipso -ari atque proficere. CAEL. AVR. acut. 1, 15, 152 *de caseo et sero*: coagula densant atque -ant lactis naturam (*syn.* tenuior ac magis liquida fiat). *al.*
c *de aeriis* (*iuxta pos.*: exsiccare, enecare *l. 71. cf. l. 64. 65*): CIC. nat. deor. 2, 101 aër ... tum fusus et -tus sublime fertur (VITR. 1, 6, 3 aer *ventis* agitatus ... -atur. SEN. nat. 2, 27, 4 -tus diffundatur. 2, 57, 2). VITR. 8, 2, 5 venti ... -tos siccitatibus ... flatus spirant. SEN. nat. 2, 54, 2 in ... aëre quicquid -atur, simul siccatur et calefit. 2, 57, 1 -tis nubibus (AVG. in Iob p. 523, 7 nubes ... in aërem purum -etur). MACR. Sat. 1, 17, 38 radiorum ... splendor propinquantem solem ... praecedens atque caliginem ... -ans tenebrarum parit lucem. 1, 17, 57 scribit Antipater Stoicus (= *frg. 47 StVF III p. 251, 5*): nam terrae adhuc umidae exhalatio ... divino fervore radiorum tandem ... -ta exsiccata enecta. *al.*
2 *spectat ad corpus animale* (*eiusque curam*): **a** *fere i. q. macrum reddere, alqd. in minorem ambitum redigere* (*de medicamentis sim. -antibus v. e. g. p. 1985, 7. 33. 42. syn.*: afficere *l. 78.* minuere *p. 1985, 9. opp.*: implere *l. 76. cf. l. 78*; intumescere *p. 1985, 2. v. et l. 84*): *α sensu stricto*: CELS. 1, 3, 14 tenuis ... homo implere se debet, plenus -are. 1, 3, 16 -at corpus aqua calida (2, 6, 8 longo morbo corpus ... -tum et adfectum. 3, 21, 8; *opp.* plenius ... sit. 8, 9, 1F fame [8, 10, 7C inedia]. *al.* PHILVM. med. 3 p. 141, 8 M. insomnietate. *al. cf. p. 1985, 54*). 3, 24, 3 cibos qui -ant (6, 6, 27B acres et -antes [6, 6, 34B]. *al.* ORIBAS. syn. 4, 1, 11 Aa p. 4p.med. [*gr. p. 124, 21* λεπτυνούσῃ]. *cf.* 4, 1, 22 Aa p. 5p.med. utilissimum ad -andum inter cibis [*gr. p. 125, 7* εἰς λεπτύνουσαν δίαιταν]. 4, 3tit. media ... inter ea, quae -ant vel impinguant aut spissant [*gr. p. 125, 30* μέσα τῶν λεπτυνόντων καὶ παχυ-
[*K.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

νόντων]. *al.*). 4, 15, 2 pectus atque umeri circaque iugulum utrumque -atur (*opp.* intumescunt. HIPPOCR. aer. 7 p. 11, 26 umeros ... et iugulos et vultum -ari [*καταλελεπτῦσθαι. cf. l. 57*]. *al.*). 4, 16, 3 lienem (PLIN. nat. 20, 25. *cf.* PHILAGR. med. 1 p. 148, 7 M.). 6, 18, 2B cum sanies profluxerit, -bitur is locus. 8, 10, 7C callus. *ibid.* ubi his tumor -tus est *eqs.* SCRIB. LARG. 153 lapidem. CHIRON 79 si se coeperit -are *verruca*. 874 malagma (*cf. l. 33*) ad nervos grossos -andos. SORAN. p. 49, 22 pingues et crassas *mulieres* -bis. PHYSIOGN. 12 p. 21, 3 sanguis ... si tenuis ... corporalia omnia -at et minuit. ANON. med. ed. Piechotta 157 linguae grassitudinem. THEOD. PRISC. eup. faen. 23 p. 25, 13 curis ... -antibus. *al.* ORIBAS. eup. 4, 106 p. 614in. in dieta ... medicamenta adhibenda sunt -antia (*pro* -antis) virtutis (*gr. p. 484, 12 φαρμάκοις ... τῆς λεπτυνούσης δυνάμεως.* syn. 9, 23, 1 Aa p. 320med.; *gr. p. 292, 3*). syn. 5, 40, 3 La p. 74p.med. -antia enim dieta⟨e⟩ (*Leumann*) manifesta est (*gr. p. 170, 5 τὰ μὲν οὖν τῆς λεπτυνούσης διαίτης πρόδηλα*). *de cute (aliter l. 48 sqq.) corporis macie consumpti:* VEREC. satisfact. 118 -ta meis gemitu cutis ossibus haesit.

β sensu laxiore, ad translatam medendi notionem (cf. l. 84 sqq.) transeunte: fere i. q. alqd. minuendo tollere, discutere, sanare (syn.: amputare *l. 34*; consumere *l. 33*; discutere *l. 31*; persanare *l. 31*; purgare *l. 29*): CELS. 6, 6, 25B si crassae cicatrices sunt, -at ... collyrium (6, 6, 34A. 7, 7, 4A medicamentis quibus cicatrices in oculis -antur [COLVM. 6, 33, 1. *al.*]. CHIRON 644 p. 204, 25 cum iam coeperit cicatrix -are [*intrans.*]. *al. v. et l. 26*). 6, 6, 26 quae ad -andam aspritudinem fiunt (6, 6, 38 medicamentis ... quae vel cicatrices vel aspritudinem -ant). COLVM. 6, 13, 1 scabies. PLIN. nat. 20, 53 raucitatem *allii sucus*. 20, 110 morbum regium (*al.*). 24, 185 furfures in facie (MARCELL. med. 4, 33 capitis. *cf.* PLIN. nat. 30, 28 maculas in facie. PLAC. med. 4, 10 rec. α; *syn.* purgat). 32, 128 unguium scabritiam (*al.*). MARCELL. med. 8, 96 *oculorum* caliginem (8, 99. *al.*). 8, 144 *leucomata* ut -es et discutias (8, 151; *syn.* persanat). 17, 7 quae sunt in stomacho gravia. PHILAGR. med. 1 p. 153, 22 M. *flos salis* consumit ... et -at ... duritias (4 p. 180, 12 malagma [*cf. l. 7*] ... ad -andas et amputandas duritias). *al.*

b *fere i. q. subtilius, tenuius (liquidius) reddere, diluere (fere i. q. rarefacere l. 50):* **α** pituitam, spiritum, umorem *sim.* (*syn.* subtiliari *l. 45. opp. v. l. 38. 40. al.*): CELS. 2, 23 *pituitam* ([*opp.* crassiorem ... faciunt]. 4, 9, 2. *al.*). 5, 27, 3E omnia ... urinam moventia, quia materiam (*i. venenum*) -ant, utilia sunt. SEN. epist. 55, 2 si ... ex aliqua causa spiritus densior erat, -ret illum iactatio (*cf.* ORIBAS. syn. 7, 50, 1 Aa p. 196in. -etur quod pingue est in spiritu ex medicaminibus [*v. p. 1984, 73*] -antibus [*gr. p. 241, 5 λέπτυνσις τοῦ πεπαχυμένου πνεύματός ἐστι διὰ τῶν λεπτομερῶν φαρμάκων*]). GARG. MART. med. 3 *ruta* bilem. MARCELL. med. 17, 7 sanguinem. ORIBAS. syn. 1, 16, 3 Aa p. 53, 19 Mø. oportet ... suptiliari vel -are spissos et pingues humores (*gr. p. 13, 26 προλεπτύνειν καὶ τέμνειν* [*sic* La: -are et incidere]. 2, 22tit. Aa p. 104, 7 leptomeres id est quae -ant humores [La: -andi habent virtutem]. *al. cf. p. 1984, 53*). *al.* **β** *cutem (aliter l. 16):* CELS. 7, 2, 4 *tumoris* maturitas ... quae cutem -et. 7, 4, 4C *al.* **γ** *pilos: fere i. q. rarum reddere:* CELS. 6, 4, 1 emortua summa pellicula *capitis* pili primum -antur, deinde excidunt. *fere i. q. subtiliare:* ORIBAS. syn. 8, 25tit. La p. 243med. quae -ant capillos (*gr. p. 258, 11 ὅσα λεπτυντικά ἐστι τριχῶν*).

c *fere i. q. evacuare (exinanire l. 60):* corpus: CELS. 4, 8, 2 quibus (*i. sanguinis detractione sim.*) -tum corpus. PHILAGR. med. 3 p. 158, 11 M. -atur corpus (*cf. p. 1984, 77*) umoribus et iuguli vel facies subtiliores fiunt (*cf. l. 3*). PRISC. LYD. solut. 1 p. 52, 15 *post segregationem animae per somnos factam* redit ... in se ipsam anima et solum veluti per vaporem -atur corpus vitaliter *eqs.* *mystice de Christo qui ut formam hominis sibi adsCisceret, se exinanisse dicitur (cf. s. evacuo p. 984, 60 sqq., exinanio p. 1504, 50 sqq. et Phil. 2, 7):* LEO M. serm. 25, 2 p. 209B propter nostram ... infirmitatem *Christus* -vit se incapacibus sui⟨s⟩ (*seq.* se exinanisse dicitur tamquam se propria virtute evacuaverit).

B *i. q. tenius quasi vel rarius faciendo alqd.* **ita disponere:** **1** ***ut in longum*** *fere* **protendatur:** **a** *de acie sim. i. q. extendere, derigere (syn. l. 68. 69 sq.):* BELL. Afr. 14, 1 subito adversariorum equitatus sese extendere ... et Caesaris equitatum -are (*vulgo*, -ari *codd.*) *eqs.* 59, 2 Numidas in subsidiaria acie ... -tos et in longitudinem derectos (SALL. Iug. 49, 1 -ta suorum acie. LIV. 5, 38, 2 -ando infirmam ... aciem haberent. 31, 21, 14 -tam mediam ... aciem). LIV. 42, 15, 8 -bant ... angustiae agmen. FRONTIN. strat. 1, 5, 23 ut per longum ... ambitum -ret hostilem frequentiam. **b** *de fulmine (syn.:* extentum *l. 75*; longum *l. 76*): SEN. nat. 1, 14, 4 *fulmen* non est extenti corporis per omne (*sc. spatium*) qua venit; neque enim tam longa et -ta in impetum valent (*cf. p. 1487, 36*).

2 ***ut latius expandatur,*** *distendatur (opp.* coacervare, densum stare): SEN. nat. 5, 4, 3 quae (*corpuscula*) cum coacervata sunt, deinde -ari sole coeperunt. 5, 5, 1 quae densa steterant, ... -ta nituntur in ampliorem locum.

C *fere i. q.* ***extendere, dirigere*** *(syn.):* LIB. col. I grom. p. 217, 19 L. ante limites *coloniae* contra orientalem recturam dirigebantur. postea ex omni latere sunt -ti.

II ***translate*** *(cf. etiam l. 18):* **A** *fere i. q.* ***deminuere*:** fructum, censum, sumptum, facultates *sim.* (*ita minuere, ut prorsus deleatur alqd., fere i. q. exsolvere l. 12. 13. syn.:* minuere *l. 7. opp.:* augere *l. 6*; perimere *l. 8*): VARRO rust. 1, 22, 2 *instrumenta* si empta erunt potius ad utilitatem quam ob speciem, sumptu fructum non -bunt. CIC. Verr. II 2, 138 locupletissimi cuiusque censum -arant, tenuissimi auxerant. Tusc. 5, 97 -atur ... magnificentia et sumptus epularum (leg. 2, 59; *antea:* minuendi). IVLIAN. dig. 34, 4, 11 qui hominem legat et Stichum adimit, non peremit legatum, sed -at. CALL. dig. 50, 6, 6, 10 ne -entur facultates ... *conductorum*, quae subsignatae sint fisco. VLP. dig. 2, 157, 2 quod datum est, ... -at ... rem iudicatam. 27, 9, 5, 9 an aliunde possit pecunia ad -andum aes alienum expediri (*v. l. 1 sq. cf.* COD. Iust. 4, 23, 3 [*a. 294*] postquam debitum fuerit -tum [8, 24, 2]). *al.*

B *fere i. q.* ***atterere, debilius reddere:*** **1** *quomodocumque:* **a** *incorp. (syn.:* atterere *l. 37*; deprimere *l. 33*; diluere *l. 19*; evacuare *l. 44*; evanescere *l. 21* [*med.-pass.*]; minuere *l. 33*; mollire *l. 45*; permulcere *l. 32. 36. opp.:* adimplere *l. 48*; augere *l. 30*; exacuere *l. 33*; negare *l. 39*; vincere *l. 31*): CIC. Tusc. 3, 34 quae cogitatio una maxime molestias omnis -at et diluit. 3, 54 sensim ... -atur dolor. 4, 39 error stultis -etur die *eqs.* Att. 3, 13, 1 -ari spem nostram et evanescere vidi. PVBLIL. P 40 peccatum -at qui celeriter corrigit (*v. et l. 70. p. 1984, 5. cf.* CAPITOL. Opil. 5, 7 qui -are cuperet imperatoris occisi crimen). HOR. sat. 1, 10, 14 urbani parcentis *in sermone* viribus atque -antis eas consulto (*sc. per dissimulationem urbanam.* LIV. 22, 8, 4. QVINT. decl. 303 p. 192, 18 vis *legis*. SERV. georg. 1, 40 verecunde suas vires). OV. fast. 1, 232 ni vetus ipsa dies -asset opus (*sc. ita ut imago non iam perspicua sit*). trist. 3, 3, 57 -a forti mala corde ferendo. Pont. 1, 3, 26 cura ... longa est -anda mora. LIV. 5, 37, 3 famam belli. VAL. MAX. 5, 2, 10 laudem (*opp.* auget). SEN. dial. 4, 4, 2 ista (*velut oscitationem*) non potest ratio vincere, consuetudo fortasse ... -at. 6, 6, 1 calamitatem tuam (*syn.* permulceo). epist. 117, 19 animum (*syn.* minuunt, deprimunt; *opp.* exacuunt). TAC. hist. 4, 46, 4. CALP. decl. 2 p. 3, 11 hoc ipsum, quod alte (ita *l. v.*) infuscatam cutem livor (labor *l. v.*) infecit, dies longus -at. ARNOB. nat. 3, 28 p. 130, 17 naturas ... in agrestibus ... beluis lenitudo *humana* ... permulsit atque -vit. EVANTH. de com. 3, 1 p. 18, 7 velut attrito atque -to choro ad novam comoediam sic pervenit *eqs.* SERV. ecl. 9, 33 suum meritum. AMBR. fid. 4, 3, 33 p. 625B quoniam ... negare (*cf. l. 59 sqq.*) nequeunt finitatem. -are conantur. Hel. 4, 9 -at paenitudo (*errorem sim.*). HIER. in Is. 7, 10 p. 106B legi in cuiusdam commentariis hunc locum per allegoriam -tum (in Mal. 1 p. 1551A. *al. cf.* PAVL. MED. bened. praef. p. 715B patriarcharum benedictio ... nec ita -anda per sensum allegoricum, ut omnino evacuari debeat sensus historicus. CASSIAN. conl. 8, 3, 4 si allegorica explanatione -ta non fuerint et ... mollita. *al.*). EVSTATH. Bas. hex. 9, 1 p. 955C nostra non -buntur a vobis (*gr. p. 188B οὐκ ἐξουδενωτέον*). COD. Iust. 5, 4, 24 non aliter ... esse condicionem adimplendam (*opp.*) vel -andam (*i. fere exstinguendam*), nisi *eqs.* *al.* **b** *spectat ad corpus hominum (cf. p. 1984, 71), fere i. q. afficere, debilitare (syn.* fatigare *l. 53*): SEN. contr. 1 praef. 8 ad muliebres blanditias -are vocem (CVRT. 7, 7, 5 *vocem* cervicis -bat dolor. FORTVN. rhet. 3, 16 p. 130, 21 exercitatio corporis ... nimia *vocem* -at ac fatigat [MART. CAP. 5, 541 nimia excursio vel longa deambulatio -at ac fatigat]). FIRM. math. 1, 7, 20 p. 24, 9 *de Socrate moribundo*: oculorum acies splendorem paulatim -ti luminis perdidit (*cf.* PS. APVL. herb. 35 l. 6 herbae centauriae ... sucus ... aciem oculorum -tam sanat). ORIBAS. syn. 9, 40, 1 p. 342med. -ti corpore cum pallore deficiant (*cf. p. 1984, 77*). *al.*

2 *verbis (sc. dicendo minuere):* **a** *generatim (cf. p. 1987, 10. fere i. q. disserendo, explicando rem in minutas particulas dirimere p. 1987, 2. syn., iuxta pos.:* abicere *l. 75. 79*; diluere *l. 77. p. 1987, 9*; minuere *l. 77*; purgare *l. 72*; tollere *l. 76. v. et l. 74. opp.:* (ad)augere *l. 70. 73. 74*; confirmare *p. 1987, 8*; exaggerare *l. 79*; inflare *l. 73*; onerare *l. 82*; ad laudem referre *p. 1987, 5. cf. l. 65. 81. p. 1987, 4*): RHET. Her. 2, 3, 4 negabit (*cf. l. 18*) fuisse causam ... aut eam vehementer -bit (*cf.* CIC. inv. 2, 25 impulsionem aut nullam fuisse dicet aut ... -bit et parvulam ... fuisse demonstrabit). 2, 7, 11 suspicionem (CIC. Marcell. 21 querelam et suspicionem). CIC. inv. 2, 75 hoc (*quod a defensore comparabatur*) -ando maleficii magnitudinem simul adaugere (*cf.* 2, 82). 2, 107 peccatum (DON. Ter. Hec. 383, 6. *v. l. 21 sqq. p. 1984, 5. cf.* CIC. Verr. II 5, 103 crimen. GELL. 6, 3, 22; *syn.* purgandum). Marcell. 6 bellicas laudes ... -are verbis. de orat. 2, 304. 3, 102; *opp.* augetur, inflatur. 3, 104 summa ... laus eloquentiae est amplificare rem ornando, quod valet non solum ad augendum aliquid ... dicendo, sed etiam ad -andum atque abiciendum. orat. 137. part. 28 si in nos ... odium offensiove collata sit, ea tollenda minuendave aut diluendo aut -ando. fin. 2, 30 voluptatem ... ita -at, ut *eqs.* (Tusc. 5, 94). Tusc. 3, 78 aegritudinem. 5, 50 Xenocratem ... exaggerantem tantopere virtutem, -antem cetera et abicientem. off. 2, 70 munus (*opp.* auget). OV. met. 5, 320 -at ... facta deorum (*opp.* in honore ponit). LIV. 38, 14, 9 opes suas. SEN. contr. 2, 2, 6 iurisiurandi invidiam ... -ari (*opp.* onerari). QVINT. inst. 9, 1, 42 aliquid. PS. APVL. herm. p. 265 oratoris excellentis est ... -are magna (*cf.* PORPH. Hor. carm. 3, 3, 71 desine magnas res ... -are humilitate

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lyrici carminis). PORPH. Hor. ars 29 aliud hoc praeceptum est, non esse fabulis indulgendum nec -andum usque in vitia materiam (*v. p. 1986, 60*). RHET. min. p. 308, 25 propositio facti cum persona vel quodlibet alio modo invidiam comparans aut -ans summa dicetur. DON. Ter. Andr. 58, 3 non -vit rem, sed ad laudem rettulit. *al.* SCHOL. Cic. Bob. p. 165, 29 merita. Ps. RVFIN. Ios. bell. Iud. prol. dum Romanos volunt magnos ostendere, Iudaeorum res -ant et in humilitatem deiciunt. AVG. civ. 1, 19 p. 33, 4 D.; *opp.* confirmetur. MART. CAP. 5, 545 quod obest causae diluimus vel -amus. *al.* **b** *technice in rhet. sim.* (*nota et sub 2a nonnulla doctrinam rhet. sapere*): *α de vocis (soni) vi, qualem poeta, musicus, orator adhibeat*: CIC. de orat. 3, 102 ipsi poetae ... denique illi ... qui fecerunt modos, a quibus utrisque ... aliquid ... -atur, inflatur (*sic opp.*: 3, 216 plura genera [*sonorum fere*], lene asperum, contractum diffusum, ... flexo sono -tum inflatum). *β verbis alqd. deprimere, abicere, spectat ad* 'μείωσιν' (*cf. p. 1983, 49*): DON. Ter. Phorm. 292, 3 mire -vit condicionem suam dicendo *eqs.* (SCHOL. Cic. Bob. p. 164, 32 mire -vit, ... dicendo *eqs.*). IVL. RVF. rhet. 6 p. 39, 31 ἐξουθενισμός. figura haec fit, cum rem aliquam -amus et contemtam facimus.

part. praes. **extenuāns**, -antis *pro subst. n. (pluraliter)*: *de cibo, medicamento sim., quo quis tenuis, macer fit aut quo venter aperitur* (*cf. p. 1984, 73*): CELS. 1, 3, 17 inter -ia posuerim vomitum et deiectionem. 5, 28, 15D abstinere ab omnibus acribus et -bus. ORIBAS. eup. 4, 5, 3 p. 531 in. optimam autem est inunctio calefaciens, ... aliquam de -bus (*gr. p. 439, 21* κάλλιστον δ'ἐστὶ χρῖσμα θερμαῖνον ... τινὸς τῶν λεπτομερῶν. 4, 35, 2 Aa p. 552 med. oleus ... qui -are potest et non habet stipticam ... virtutem; *gr. p. 450, 12* ἐκ λεπτομεροῦς καὶ μὴ στύφοντος ἐλαίου). *v. et p. 1983, 64. 1985, 14.*

p. p. p. **extenuātus**, -a, -um *pro adi.* (*superlat. v. l. 32*): **A** *de corporalibus* (*de aëre l. 34*): **1** *fere i. q. attenuatus, imminutus:* BRVT. Cic. epist. 11, 13, 2 *meae copiolae* sunt -issimae et inopia omnium rerum pessime acceptae. **2** *fere i. q. subtilis, tenuis:* VITR. 5, 9, 5 ex viridibus subtilis et -us aër. **3** *fere i. q. in artius coartatus, angustus* (*opp.* latus): CELS. 7, 14, 3 tumor ... ab ima parte latus, -us in vertice est. *cf. et p. 1985, 76.*

B *de incorporeis (transl.): fere i. q. infirmus, tenuis, exilis sim.*: RHET. Her. 2, 24, 37 non universa neque absoluta, sed -a ⟨ratione expositio confirmatur⟩ (*v. app. cr.*; *syn. antea*: infirma). *technice* (*cf. l. 9 sqq.*): RHET. Her. 4, 8, 11 unam *orationem* gravem, alteram mediocrem, tertiam -am vocamus. CIC. Brut. 97 Sex. Pompei sunt scripta nec nimis -a, quamquam veterum est similis.

deriv.: extenuatio; extenuatorius. *K.*

***exter** (*v. l. 59*), **exterus** (*v. l. 57*), -a, -um. *de orig.* (*cf. Stolz-Leumann⁵ p. 220; Walde-Hofmann³ p. 433*): CASSIOD. gramm. VII 204, 16 (*e Caesellio*) ex ..., unde extrinsecus, -r, extrarium (*cf. adn.*). *derivatur ab* extra *et* terra: *v. l. 63.* *scribitur*: ester: INSCR. christ. Diehl 499 (*cf. Stolz-Leumann⁵ p. 165*). extreis (*i.* -is. *cf. l. 61*): INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 471 (*aet. Aug.*). *per errorem lapicidae:* CIL VI 2888, 12 eaterum. *notatur (acc. sg. masc. praeter l. 52) per*: e: CIL I² 2, 1263, 14 VI 2183. 2345 X 2557, 10. 3957 (*acc. pl. masc.*). XIV 4827, 5. 5026, 10. 5107, 7 INSCR. christ. Diehl 3823. ex: INSCR. christ. Diehl 4877 (*s. III?*). CIL XIV 5132, 10. ext: CIL VI 10219, 16. 27132a, 9 X 6156, 9. exter: CIL VI 10257, 10. 13387, 8. *de formis (comparat.: v. p. 1990, 21. superl.:* extimus: *v. p. 1994, 46.* extremus: *v. p. 1996, 52)*: *nom. sg.*: -us: ARNOB. in psalm. 68 p. 421C (*at cf. p. 1989, 37*). COD. Theod. 16, 8, 10 (= Iust. 1, 9, 9). COD. Iust. 8, 13, 21 (*a. 294*). -r (*v. l. 62. 63. 65. p. 1988, 19. 24. 1989, 28. 30*): *inde a* STAT. Theb. *v. l. 77.* PAPIN. dig. (*saepius*). *al.* NOT. Tir. 51, 79 -r. *nota syncopen* (*cf. l. 48*): PAVL. NOL. carm. app. 4, 7 extris. *cf.* extra. *de notione*: DIFF. ed. Beck p. 55, 14 inter -um et extraneum: -r civis alienus est quasi extra terram *eqs.* GLOSS.L V Aa E 1038 -r externus, id est extraneus. GLOSS. alienus. ἐξωτικός. *de usu*: PROB. app. gramm. IV 198, 19 -r, non extraneus. *in usu est praecipue numerus pluralis. fere absol.: acced.: casus: gen.* (*inde a* CLEM.; *cf.* expers): *v. p. 1988, 18. 19. 1989, 71. 1990, 17.* *dat.* (*inde a s. IV*): *v. p. 1988, 75. 1989, 38. 39. 62. 63. 77. 1990, 9. 10.* *praep.*: ab (*inde a* VVLG.; *cf.* alienus): *v. p. 1989, 72. 75. 76. 1990, 11. 14. 15. 19.* de: *v. p. 1990, 12.* *pro subst.: masc.: passim. neutr.: p. 1988, 13. 14. 16. 27. 29.* *legitur inde a* LEGE repetund. (CIL I² 2, 583), RHET. Her., CIC. *per totam latinitatem.* [*raet.* eister, *cf. et francog.* êtres. *M.-L.*]

[*vv. ll.*: ceteri (*v. et p. 1988, 1*): CIC. Manil. 38 PLIN. nat. 27, 143. *al.* exterius: COD. Iust. 8, 13, 21. externus: VERG. Aen. 4, 350 COLVM. 5, 4, 2. PLIN. nat. 7, 112 (exterris *F* [*v. l. 77*]). 36, 118 STAT. Theb. 11, 429 FLOR. epit. 4, 2, 1. *al.* ex terra *sim.* (*v. et l. 76. 83*): CIC. Manil. 31. VAL. MAX. 2, 2, 3 (exterrarum). 8, 15 ext. 1 (ex terra). VVLG. I Macc. 1, 38. exterriti: FLOR. epit. 3, 6, 2. extra (*cf. p. 1988, 3*): CLAVD. 28, 463. extraneus: RHET. Her. 3, 4, 7 CASSIOD. var. 1, 34, 1 p. 33, 14. 11, 5, 4 p. 334, 20. LEX Visig. 5, 1, 4 (extorres *l. v.*). *al.* extremus: LVCR. 2, 277 VVLG. act. 26, 11. *e coni.*: CIC. Balb. 15 (*ed. Juntina*, et terrarum *trad.*; *sim.* [*cf. l. 77*]: PAVL. NOL. carm. 24, 816 [*Rosweyd*]). VAL. MAX. 2 praef. (*Stanger*, ceterarum *trad.*; *sic* [*cf. p. 1987, 74*]: HERM. vulg. sim. 4; *edd.* [*cf.* HERM. Pal. sim. 4, 4]. LACT. inst. 4, 2, 5). ALF. AVIT. carm. frg. 2, 4 (-a *Lachmann*, extra *trad.* [*cf. p. 1987, 80*]). *suppl.*: R. GEST. div. Aug. 3 exte⟨ras ...⟩ gentes (*Gottanka, Philol. 96, 1944, 136; gr.* ἔθνη).]

I *sensu strictiore, fere i. q. externus, extraneus: de exclusione:* **A** *a loco: sive extra positus sive extrinsecus veniens* (*n. pl. pro subst.: fere i. q. superficies: l. 14. fere i. q. loca remota, longinqua: l. 13. 14. 16*): LVCR. 2, 277 quamquam vis -a (*v. p. 1987, 82*) multos pellat (*opp.* in pectore, *syn. 289* externa). 2, 435 res -a sese insinuat (*opp.* quae in corpore natast). GRATT. 225 *canis venatorius* secat spatia -a. SEN. nat. 4, 2, 24 -i maris ora (*syn. 22* Atlanticum). PLIN. nat 2, 1 huius *mundi* -a indagare (2, 4; *opp.* interna). 2, 169 ad -a Europae noscenda (4, 94). 22, 103 -a corporum ... confessiones habent. ALF. AVIT. carm. frg. 2, 4 liberos ... in campi patens -aque (*v. supra l. 2 sq.*) muri ducere. GROM. p. 361, 23 L. arbores ante missas finales *lineas* invenies peregrinas (*syn.*), -as. CARM. de Iona 101 *Iona in ceti visceribus* conclusus ... aquis, maris intimus -r (PAVL. NOL. carm. 24, 225 intra mare ⟨et⟩ -r maris). CLAVD. MAM. anim. 1, 7 p. 45, 9 ab interno ... calore cordis ... radii per oculorum media profusi ac lumini -o commixti. BOETH. cons. 5 carm. 4, 38 *mens* quas intus species tenet ... notis applicat -is. INSCR. Díaz y Díaz, Antol. lat. vulg. p. 132, 15 addo scriptura tuis tumulis sensus, sive -r (*i. extra sepulcrum? at cf. adn. p. 269*) ubique serves utque tuos amicos meque. *al.* *in imag., c. respectu animae quasi extra hominem vagantis* (*aliter l. 22. 24*): PAVL. NOL. epist. 8, 3 vs. 99 non eris ipse tuus, missusque per -a longe sensibus heu! proprii pectoris exul ages (*syn.* externis, aliena). ARNOB. in psalm. 141 p. 553D extranei nobis fiunt ... apices sancti et quasi in -o positi nosmet ipsos agnoscere non valemus.

B *a certa societate:* **1** *a civitate, fere i. q. peregrinus* (*nota iuxta pos.*: socii: *e. g. l. 46. 50. 53. 55. 57.* Latini nominis: *l. 45. 50.* Italici: *l. 45. cf. l. 44. 62.* provinciae: *l. 36. 60. 62. al. cf. Mommsen. Staatsr. III 660 adn. 1.* *c. fastidio, fere i. q. barbarus: e. g. l. 47. 48*): **a** *in iuncturis*: gentes (*v. et p. 1989, 59*): CIC. Verr. II 2, 2 *Sicilia* prima ... provincia est appellata, prima docuit maiores nostros, quam praeclarum esset -is gentibus imperare (PLIN. paneg. 59, 3. *al.*). II 5, 149 si qui rex, si qua civitas -arum gentium, si qua natio fecisset aliquid in cives Romanos (*sic opp.*: Font. 35. *al.* R. GEST. div. Aug. 3 [*v. supra l. 4*]. *al. cf.* COLVM. 9, 9, 5 *apes* inter se tamquam civilibus bellis et cum alteris quasi cum -is gentibus proeliantur. TAC. hist. 3, 80, 2. *al.*). Cluent. 134 populus Romanus et -ae gentes (Phil. 2, 65 LIV. 26, 49, 8. 28, 41, 15. *al.*). Phil. 7, 2 reserare ... -is gentibus Italiam (LIV. 43, 1, 9. *cf.* AVG. civ. 5, 22 p. 234, 5 D.; *opp.* Italicae). *al.* LIV. perioch. 72 auxilia ... Latini nominis ⟨et⟩ -arum gentium. VAL. MAX. 4, 3, 13 socios et -as gentes. *al.* SEN. benef. 3, 28, 3 sive libertini ... sive servi sive -arum gentium homines. *al.* PLIN. nat. 22, 2; *syn.* barbarorum. *saepe. v. et vol. VI 2, 1847, 25. 1848, 71. 1849, 54. 1850, 15. 1857, 45 sqq.* nationes: LEX repetund. (CIL I² 2, 583) 1 ⟨quoi socium no⟩minisve Latini -arumve nationum (GAIVS inst. 1, 79 ⟨in lege Minicia ... peregrinorum nomine comprehenduntur non⟩ solum -ae nationes et gentes, sed etiam qui Latini nominantur). RHET. Her. 3, 4, 7 sociis ..., omnibus civibus, -is nationibus (CIC. Manil. 38 parad. 29. *al.*). CIC. div. in Caec. 7 aut populo Romano ... aut sociis -isque nationibus (Verr. I 2. 41. II 1, 68. 2, 2. 4, 64 leg. agr. 2, 47 dom. 89. *al.*). 18 haec lex socialis est, hoc ius nationum -arum est (*cf.* Verr. I 4 sociis, -is nationibus *eqs.* Sest. 64. 128 Mil. 76. *al.* PAVL. FEST. p. 17 auxiliares dicuntur ... socii Romanorum -arum nationum. *al.*). 63 pro sociis, pro salute provinciae, pro -arum nationum commodis (Verr. II 1, 78. 3, 223). Catil. 2, 25 senatu, equitibus, populo Romano, urbe ..., Italia, provinciis ..., -is nationibus (dom. 147 Phil. 10, 10). Flacc. 27 Graeci ... aut ullae -ae nationes (QVINT. inst. 11, 1, 89). *al.* CAES. civ. 3, 43, 4 LIV. 44, 19, 5. *saepe.*

b *vario usu*: *α pro adi.*: VERG. Aen. 4, 350 -a quaerere regna. FEST. p. 266 in -as regiones (COLVM. arb. 1, 3; *opp.* nostro solo. FIRM. math. 7, 22, 1; *syn.* extraneas. *al.*). VAL. MAX. 8, 15 ext. 1 sine ... deminutione Romanae maiestatis -a ... insignia respici possunt. SEN. Med. 119 sedibus. PLIN. nat. 21, 52 in -is terris (*opp.* Italia. ITALA I Macc. 1, 44 [rec. L]; ἀλλοτρίων, *Vulg.* gentium. INSCR. christ. Diehl 405. *al.*). 27, 143 animalium (*gr. Theophr. hist. plant. 9, 14, 3* τῶν ... ἔξω θηρίων. *v. p. 1987, 74*). STAT. Theb. 7, 249 -a regum agmina. PLIN. paneg. 18, 3 regum (*opp.* suorum. *al.*). VVLG. act. 26, 11 usque in -as (*v. p. 1987, 82*) civitates (εἰς τὰς ἔξω πόλεις). PAVL. NOL. carm. 24, 816 *Ioseph* fuit -r Aegypti solo (*v. p. 1987, 67. 84. syn.* peregrinus). INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 471 (*aet. Aug.*) in -is (*v. p. 1987, 49*) finibus (*al.*). *al.* *β masc. pro subst.: fere i. q. peregrinus*: PLIN. nat. 7, 112 perhibuere et Romani proceres etiam -is (*sc. Graecis. v. p. 1987, 76*) testimonia (*sic opp.*: 18, 22. 33, 50. 34, 32 *statua* publice ... ab -is [*sc. Thurinis*] posita est Romae C. Aelio. *al.*). *al.* TERT. cult. fem. 1, 9 l. 3 quaedam rerum ... sunt invicem sibi peregrina et apud -os mutuo rara, apud suos ... negleguntur. ITALA Is. 1, 7 (Ps. Tert. adv. Iud. 13 l. 17) regionem vestram ... -i comedent et ... subversa erit a populis alienis (ἀλλότριοι, *Vulg.*

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

alieni. *sic opp. Iudaei*: ITALA Ier. 2, 25 [Lucif. non conv. 8 p. 16, 22] dilexit -os et post illos abibat [ἀλλοτρίους, *Vulg.* alienos]. VVLG. I Macc. 1, 38 *Hierusalem* facta est habitatio -orum et facta est -a semini suo [ἀλλοτρίων et ἀλλοτρία]. *al.*).

2 a *familia* (*c. respectu consanguinitatis, adfinitatis, dominii [fere in servos: in bestias l. 35. 42], patronatus*): a *usu speciali*: α *apud ICT^os*: IVLIAN. dig. 49, 15, 22, 1 si servus ab -o heres institutus fuerit (PAPIN. dig. 48, 3, 2 pr.; *opp.* domino. *al.*). SCAEV. dig. 34, 1, 18, 3; *opp.* libertis suis (*al.*). PAPIN. dig. 24, 1, 52, 1; *opp.* inter maritos (*al.*). 29, 2, 84 *filius* emancipatus aut -r non ... possunt hereditatem quaerere (30, 11. 49, 17, 15, 3 PAP. Iand. 68, 30 [*s. II*]. *al.*). 31, 67, 4 (*opp.* de familia. *al.*). 31, 69, 1 -r heres (*al. v. et l. 17 sqq.*). VLP. dig. 26, 2, 19 pr. -o committenda tutela. 37, 5, 3, 5 (*opp.* liberis parentibusque [*al.*]. *syn. 6* extraneo). COD. Iust. 6, 20, 10 (*a. 293*) relictum -o (*i. -i heredis*) iure capiens filia. β *in titulis sepulcr.*: ① *in formula usitata et plerumque primis litteris notata* (*v. p. 1987, 50 sqq.*): h(oc) m(onumentum) h(eredem) e(xterum) n(on) s(equetur); *fere opp.* 'fecit sibi et coniugi et libertis libertabusque suis et posteris eorum' *sim.*: CIL VI 2183. 3472, 12. 8442, 10. 8481, 9. 13424, 10. 13944, 6. 25171, 5 X 2557, 10 XIV 166, 10. 4821, 8. 4827, 5. 5026, 10. 5107, 7 INSCR. christ. Diehl 4877 (*s. III?*). *saepe.* *omissa voce* 'heredem' (*masc. pro subst.*): CIL I² 2, 1263, 14 VI 8480, 9 X 1753, 12. ② *exempla cetera*: CIL III 9450, 7 (*s. III ex.*) nequis ... in hunc monumentum corpus aut ossa -a[e] inferat (VI 13319, 6. 13785, 6 XIV 307, 5. 3031, 13. 4821, 10. INSCR. NSc. 1925 p. 255 corpus, mortus mortuave -i). VI 13484, 10 -i nominis (19915 XIV 766, 7). 19562, 6 familiae. XIV 3031, 9 quisquam [t]alius -r. CE 1370, 4 (*a. 525*) ne mala sit tumulis -a lingua tuis (*opp.* fratris). INSCR. christ. Diehl 499 si quis eam *arcam* aperire voluerit -r. *al.* *masc. pro subst.*: CIL VI 22083, 6 ne at -um perveniat. 27132ª, 9 (-um) n(on) rec(ipit). X 3594, 7 -um ponere. XIV 5037, 9 donare vel vendere -o (*al.*). *al.*

b *usu generali*: STAT. Theb. 11, 429 quid apud tales, quis nec sua pignora curae, -r (*v. p. 1987, 77*) honos? ITALA Ioh. 10, 5 (cod. r) oves ... ex⟨ter⟩um (*v. l. 40*) ... non sequuntur, ... ⟨qu⟩oniam non noverunt -am ⟨vocem⟩ (ἀλλοτρίῳ et ἀλλοτρίων, *Vulg.* alienum et alienorum). PSALT. Rom. 68, 9 -r (*cf. p. 1987, 57*) factus sum fratribus meis (ἀπηλλοτριωμένος, *syn.* hospes, *Vulg.* extraneus). PAVL. NOL. carm. 24, 507 *filius deo traditus* vobis -r et vester manet. *al.* *masc. pro subst.*: SEN. contr. 1, 1, 12 supplicare -⟨i⟩s (*opp.* domesticis). COLVM. 1, 8, 5 *vilicus* ne convictum ... cum -o habeat (*opp.* domestico). 7, 12, 5; *opp.* conservos. 8, 11, 1 *pavonum* decor ... etiam -os, nedum dominos oblectat. *al.* SVET. Nero 36, 1 foris et in -os. TERT. ieiun. 16 p. 295, 12 apud -os conditus (*opp.* in paternis sepultus). *al.*

3 a *collegio (advocatorum l. 51), corpore, vel a societate negotiorum (hereditatis l. 50)*: CALL. dig. 27, 1, 17, 2 qui in corporibus sunt veluti fabrorum, ... circa tutelarum -orum hominum administrationem habebunt excusationem. VLP. dig. 5, 4, 1, 3 *actio* adversus -um possessorem (*syn.* extraneo, *opp.* coherede). *masc. pro subst.*: COD. Iust. 2, 7, 26 pr. (*a. 524*) *ne in togatorum collegium admittantur* nisi vel eorum filii, qui triginta priorum obtinent numerum ... aut fortasse -i non ultra duos. 8, 13, 21 (*a. 294*) res obligatas -us debito soluto *liberat*.

4 a *communione ecclesiae, fidei sim.* (*nonnumquam subest similitudo civitatis [cf. p. 1988, 31] sanctorum*): a *de gentilibus, haereticis, impiis eorumque verbis, cogitationibus sim.* (*c. respectu cultus Iudaici: l. 71: sim. de diabolo alieno a deo [syn. apostata]: l. 67*): HERM. Pal. sim. 4, 4 -ae ... gentes et peccatores (τὰ ... ἔθνη, *opp.* iusti. CYPR. epist. 67, 6 p. 740, 20; *syn.* alienigenis, *cf. Watson, Style and lang. of Cypr. p. 287. al.*). COMM. instr. 2, 17, 6 tu ... -r es illi (*i. deo*). LVCIF. non conv. 8 p. 16, 23 post vos ... -os, post vos allophilos. MAXIMIN. c. Ambr. 76 p. 28, 25 per omnia -i Christianis iudicabuntur, qui *eqs.* 139 p. 56, 35 ut *Iudaei et gentiles* ..., qui nunc -i esse videntur, fiant domestici dei. PS. ORIG. in Iob 1 p. 408ᴮ *deus diabolum* refugam atque apostatam interrogat, tamquam alienigenam, tamquam -um, tamquam adversarium. CE 2199, 7 (*s. IV—V*) nec iam erat -r (*v. Armini, Eranos 34, 1936, 139: subesse videtur lusus verb. c. not. alienae civitatis, cf. ibid. l. 1* peleger). CARM. adv. Marc. 2, 62 *euangelistae* mera, non -a verba locuti. COD. Theod. 16, 8, 10 (= Iust. 1, 9, 9) -us religionis Iudaeorum. AVELL. p. 422, 19 coniuges a verae divinitatis puritate sunt -i. CONC.^S IV 2 p. 71, 14 magistrum -ae doctrinae. DIONYS. EXIG. Conc.^S IV 2 p. 205, 22 assertoribus -orum dogmatum (*gr. p. 195, 1* ἑτεροδόξους). VITAE patr. 5, 7, 24 p. 898ᶜ ne efficiamur -i ab eo (*i. Christo*). THEOD. MOPS. in I Tim. 1, 19 p. 83, 12 ab omni ... pietate (*antea*: extra fidem). 6, 5 p. 177, 10 qui fide nobis -i sunt (τοῖς ἐκτός). *al.* DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 8 p. 356ᶜ eruditio -a (*gr. p. 144ᴰ* ἡ ἔξωθεν παίδευσις). *al.* *masc. pro subst.*: PETR. CHRYS. serm. 15 p. 235ᴮ clamant -i misericordiam tuam (*syn.* impii). THEOD. MOPS. in I Thess. 4, 9 p. 26, 16 apud -os (*Vulg. 4, 12* eos qui foris sunt [*item*: in I Tim. 3, 7 p. 115, 6]). in II Tim. 1, 7 p. 196, 19; *παρὰ τῶν ἔξωθεν. al.* b *peculiariter: de eo iure, quod opponitur iuri canonico, fere i. q. civilis*: CONC.^S II 2, 2 p. 58, 23 coniurationis ... crimen et ab -is legibus est ... prohibitum (*gr. II 1, 2 p. 161, 25* τῶν ἔξω νόμων, *syn. p. 38, 7* extrinsecus, *p. 91, 6* publicis, *p. 108, 33* saeculares; *opp.* in dei ecclesia). *de loco paenitentiae* (*artificiose dictum, ut opponatur locutioni usitatae q. e.* 'tenebrae -iores'): AVG. epist. 140, 54 p. 200, 18 *v. l. 51.*

II *sensu laxiore*: *de qualicumque separatione, privatione, recessu, liberatione*: A *de deo filio cum patre coniuncto (negatur differentia)*: HIL. trin. 7, 40 p. 233ᶜ operari ... per filium patrem non est differentis aut -i (*syn.* alieni ac separabilis). B *de hominibus*: PS. CYPR. tract. 47 sperat se martyrio -um vel alienum. PAVL. NOL. carm. 26, 226 *Loth* permixtus Sodomae tectis, sed moribus -r. GREG. TVR. Mart. 3, 16 p. 636, 34 *caecus* diu -r a luce. LEX Visig. 5, 1, 4 viduae sacerdotum ... de rebus ecclesiasticis, quas *filiorum* pater tenuit, non efficiantur -i (*sic, cf. p. 1987, 82*). THEOD. MOPS. in Gal. 2, 20 p. 33, 20 mortuus sum legi, -r factus a praesenti hac vita (p. 34, 4). in I Tim. 1, 16 p. 80, 16 a peccato -i facti. C *de rebus, fere i. q. abhorrens ab alicuius natura atque moribus*: CLEM. ad Cor. 1, 1 de aliena et -a electorum dei inmunda ... seditione (ἀλλοτρίας καὶ ξένης). VVLG. sap. 12, 15 *innocentem* condemnare -um aestimas a tua virtute (ἀλλότριον).

deriv.: externus, extra.

compar. *exterior, -ius. *non ad adi.* '*exter*' *refertur, sed ad adv. (vel praep.)* '*extra*': DIOM. gramm. I 408, 6 haec adverbia prototypum non habent: '... extra, -r, extremus'. PRISC. gramm. II 83, 8 comparationes ... nascuntur ... ab adverbiis sive praepositionibus, ut 'extra, -r' (85, 6 GRAMM. suppl. p. 79, 15. 81, 24). *v. et p. 1993, 21. 2008, 74.* *forma abl. sg.* -i: VITR. 10, 2, 7 (*G*). SEN. nat. 3, 8 (*E*). LVCAN. 10, 37 (*M¹ P, falso*). HYG. mun. castr. 49. PAVL. NOL. epist. 24, 23 p. 222, 20 (*U*). VVLG. Ezech. 42, 9 HESYCH. in lev. 2, 13 p. 811ᴮ. GREG. M. epist. 9, 141 p. 139, 11 (-e, -a *vv. ll.*). moral. 5, 54 p. 708ᴰ. 15, 9 p. 1085ᴰ. NOT. Tir. 51, 69. *de notione*: *sensus ad adv.* 'extra' *potius se adplicat (at v. supra l. 3 sq.). exprimitur fere relatio cum opp. q. e.* '*interior*'; *cf. Stolz-Leumann⁵ p. 220: 295; 298. Sommer, Handb.²·³ p. 463. perraro occurrit notio vere comparativa: v. l. 48. sim. dubitatur de voce gr. q. e.* ἐξώτερος, *sitne accipienda pro comparationis gradu (sic e. g. Bauer, Wörterb. s. v.) an positivo (sic rectius e. g. Klostermann, Komm. ad Matth. 8, 12). cf. et p. 2009, 19 sqq.* GLOSS. lon⟨g⟩inquior, in⟨f⟩erior. ἐξώτερος. *v. et p. 1993, 26.* *de usu*: *pro subst.*: *v. p. 1991, 73. 1992, 38. 59.* *adv.* -s: *v. p. 1993, 21.* *legitur inde a* VARRONE, CIC. *per totam latinitatem.*

[*confunditur c.* interior: CAES. civ. 3, 63, 6 CELS. 8, 3, 8. 8, 20, 2 PLIN. nat. 11, 176. *falso pro* ex interiore: VITR. 10, 2, 6. 10, 2, 9. *vv. ll.*: MANIL. 2, 168 -ius mirantur (exterminantur *sim. vv. ll.*). TERT. praescr. 42 l. 23 extorres. SEDVL. carm. pasch. 5, 30 dexteriora. *e coni.*: CAES. civ. 3, 40, 4 (*Ciacconi*). VITR. 10, 2, 9 extremum (*def. Krohn*, -em *Jocundus*). *al.* *del.* (*v. et l. 42*): QVINT. inst. 11, 3, 116 (exertiores *Spalding*).]

I **notione comparativa**: A *proprie (pendet abl. comparationis)*: IORD. Get. 23 sunt et his -es Ostrogothae. GREG. M. moral. 14, 57 p. 1068ᴮ *pellis* -r carne manet in corpore. B *translate*: AVG. epist. 140, 54 p. 200, 18 illi ... sunt ... modo in exteris (interioribus *l. v.*; *v. supra l. 3 sq.*) tenebris, unde correctio desperanda non est; quam si contempserint, ibunt in tenebras -es, ubi correctionis locus non erit (*spectat ad p. 1992, 41*).

II **notione relativa** (*cf. supra l. 32. syn.*: qui foris est: *p. 1991, 56.* quod deforis est: *p. 1992, 67. 78.* *cf. p. 1991, 2. v. et l. 61. 82. 84. p. 1991, 19. 24 sq.*): A *qui (quod) extra est*: 1 *in universum*: a *sensu locali*: α *de rebus corporeis*: VARRO rust. 1, 13, 3 in cohorte -e lacum esse oportet (1, 13, 4). 3, 5, 13 intra tholi columnas -es ... et ... interiores ... locus est *eqs.* (VITR. 4, 4, 2; *syn.* quae sunt in fronte. 5, 9, 2; *opp.* medianae. *al.*). CIC. Tim. 25 alterum ... -em ⟨alterum interiorem⟩ amplexus orbem *deus* (*gr. p. 36ᶜ* ἔξω. *al.*). CAES. Gall. 7, 79, 1 colle. 7, 87, 4 circumire -es munitiones (BELL. Alex. 62, 2). civ. 3, 63, 6 in -em vallum (*v. l. 41*). LIV. 3, 28, 5 ni ... -e parte castra ... oppugnentur (38, 5, 9. VITR. 1, 5, 2 in -em [CELS. 2, 8, 4; *gr. Hippocr. progn. 7 p. 85, 12* ἔξω, *opp.* intus. 2, 8, 23. *saepe*.]. 10, 2, 7 ab -e [*al.* CELS. 4, 1, 13. 7, 7, 3. *saepe*]. *al.* CELS. 2, 6, 7 -r pars *corporis* friget, interior calet [*gr. Hippocr. aphor. 4, 48* τὰ ... ἔξω]. 4, 1, 3 ex parte -e aspera. ex interiore ... levis [*al.*]. *al.*). 24, 34, 7 cum -e ordine remorum (*opp.* interioribus). 36, 9, 12 relicto -e circulo muri (*al.*). FEST. p. 161 Vestae in penu -e. CELS. 2, 8, 23 -em ... cutem (*al.*). 4, 1, 3 arteria -r ad pulmonem, stomachus interior ad ventriculum fertur (*cf.* PLIN. nat. 11, 176). *al.* SCRIB. LARG. 76 scilla ... purgatis -bus putaminibus. *al.* MELA 3, 105 ora Mauretaniae -r. LVCAN. 10, 37 oceano classes inferre ... -e mari (*cf.* TAC. Germ. 17, 1 -r oceanus atque ignotum mare. AVIEN. orb. terr. 735). STAT. Theb. 8, 640 dependet languida cervix *morientis* -r clipeo (*i. ex clipei margine*). PAVL. sent. 5, 25, 6 *in tabulis* -is scripturae fidem interior servet. APVL. mund. 26 interiores fores -es ianuae muniebant (*cf.* VVLG. Ezech. 44, 1 portae [*al.*]. SVLP. SEV. dial. 3, 4, 5 limina). ITALA Marc. 14, 68 (cod. k) exivit in -em atri locum (ἔξω εἰς τὸ προαύλιον, *Vulg.* foras ante atrium). AVELL. p. 144, 2 Petrum *relegatum* ... in -es terras abici (p. 148, 11; *syn. p. 148, 3* extra metas ... imperii). SEDVL. carm. pasch. 5, 30 sepulcrum -a

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

gerens albae velamina formae (*ad Vulg. Matth. 23, 27; cf. p. 1993, 56*). ORIBAS. syn. 2, 56, 48 La p. 126, 8 Mø. (*syn. Aa* deforis). CIL VI 29774 gestatio circini -r. XIV 2837, 6. *al.*

β de animantibus (deo: *l. 8*): CAES. Gall. 7, 74, 1 munitiones ... contra -em hostem (LIV. 5, 8, 8 nec Veientem ... cohibere intra munitiones nec ... tueri se ab -e poterant hoste. *aliter p. 1992, 19*). HOR. sat. 2, 5, 17 *diviti seni* ne ... tu comes -r ... ire recuses (*seq.* tegam ... latus). HIL. trin. 1, 6 p. 30^{A} *deus* inest interior, excedit -r (HIER. epist. 59, 5, 2 p. 546, 12 ut ... in omnibus infusus esset et circumfusus, id est, ut cuncta penetraret interior et contineret -r. SVLP. SEV. epist. app. 1, 6 p. 222, 20). AMM. 19, 6, 7 -es castrorum vigiles ... obtruncant. *al.*

b *spectantur ea, quae in facie externa sunt, oculis patent; opp. ea, quae invisibilia sunt*: SEN. nat. 6, 5, 2 rerum naturae latebras dimovere nec contentum -e eius aspectu introspicere et in ... secreta descendere. APVL. Plat. 1, 1 *Socrates Platonem* adspexit ... ingeniumque intimum de -e ⟨au⟩spicatus est facie. ITALA I Petr. 3, 3 (Cypr. hab. virg. 8 p. 193, 25. *al.*) sit in muliere non -r ornamenti ... cultus, sed cultus cordis (ὁ ἔξωθεν ... κόσμος, *Vulg.* extrinsecus. *al.*). HIL. in Matth. 11, 4 p. 980^{A} homo ... -r placens et nullus interior. AVSON. 59, 4 p. 338 P. *bos sculpta: lac* praestarem, si me pro parte parasset -e Myron, interiore deus.

2 *apud ECCL., c. respectu hominis earumque rerum, quae ad hominem pertinent* (*syn.* corporalis: *l. 34.* corporeus: *l. 64.* terrenus: *l. 68.* *cf. et l. 29. 53 sq.* *opp. v. l. 28. 29. 45. 48. 49*):
a *vario usu*: TERT. anim. 57, 6 p. 392, 20 nec magnum illi -es oculos circumscribere, cui interiorem mentis aciem excaecare perfacile est (adv. Marc. 5, 17 p. 634, 2; *opp.* cordis. AVG. grat. Christ. 15, 16 p. 139, 4 [*syn.* oculos carnis, *opp.* de oculis mentis]. *cf.* TERT. adv. Marc. 4, 36 p. 546, 26 -e ... visione). adv. Marc. 3, 8 p. 389, 8 credam ei de interiore substantia (*sc. divinitate*), qui sit de -e (*sc. incarnatione*) frustratus? RVFIN. Orig. in iud. 6, 3 p. 501, 21 audire ... ad interiorem pertinet hominem, ... auribus vero percipere ad -em et corporalem spectat auditum. AVG. de duab. anim. 19 p. 75, 24 duo genera rerum (*sc. carnalia et spiritalia*) ... animam unam ex diversis adficere partibus, inferiore ac superiore, vel ... -e atque interiore. civ. 11, 3 p. 464, 4 D. remota ... a sensibus nostris sive interioribus sive etiam -bus (*al.*). contin. 2, 3 p. 143, 12 multa sunt peccata in interioribus dictis, quae non sunt in -bus factis *eqs.* (*cf.* GREG. M. moral. 1, 41 p. 545^{D} opera. 12, 59 p. 1014^{A} actibus. *al.*). in euang. Ioh. 26, 7 p. 1610$^{in.}$ -r cultor arboris, interior est creator. grat. Christ. 45, 49 p. 161, 17 interioris hominis usque ad -es lacrimas movit ... affectum. serm. 107, 6, 7 p. 630$^{med.}$ quando interior frons pulsatur, -r obrubescit. MAX. TAVR. serm. app. 24 p. 894^{D} donum quinque sensuum, id est -r scientia (*opp.* intellectus). GREG. M. dial. 2, 23 p. 114, 12 M. -is vitae. 3, 2 p. 139, 17 miracula -a (*opp.* virtus ... intima. 3, 17 p. 183, 20). epist. 5, 53^{a}, 1 p. 354, 20 curis -bus implicamur (*cf.* 7, 5 p. 447, 26; *opp.* cordis intentio. moral. 5, 54 p. 708^{D}). moral. praef. 8 p. 521^{B} verba (*opp.* internum ... impulsum. *al. cf.* 1, 24 p. 538^{B} *Iudaei* -a litterae mandata tolerabant). 9, 97 p. 912^{C} sicut mors -r ab anima dividit carnem, ita mors interior a deo separat animam. 15, 9 p. 1085^{D} fame. *al.*

b *in iunctura*: -r homo (*syn.*: corpus: *l. 61. 63. 71. al.* caro: *l. 58. al.*): *ab* ITALA II Cor. 4, 16 (codd. g r *al.*) etsi -r homo noster corrumpitur, sed interior renovatur (ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος, *Vulg.* is qui foris est) *pendent hi loci*: TERT. anim. 9, 8 p. 312, 2 hic erit homo interior, alius -r. resurr. 40 p. 83, 1 duos homines ..., interiorem, id est animam, et -em, id est carnem *eqs. al.* HIL. in psalm. 129, 6 p. 651, 16 scit se ... Paulus per interiorem et -em hominem dissidere *eqs.* FILASTR. 97, 5 terram ... de limo acceptam ..., id est -em hominem, corpus (*al.*). HIER. epist. 22, 17, 3. in Eph. 3, 14 p. 486^{D} alia esse -is hominis genua, alia interioris. *al.* PELAG. in Rom. 7, 22 p. 59, 20 interior homo est ... anima ..., -r vero est corpus (*al.*). RVFIN. Orig. in Rom. 1, 19$^{fin.}$ id est corporeum et corruptibilem. PAVL. NOL. epist. 20, 1 p. 143, 24. *al.* AVG. anim. 4, 14, 20 p. 400, 10 ut ... totus homo constet ex tribus: -e, interiore, intimo *eqs.* in psalm. 6, 2 p. 90$^{fin.}$ -r et vetus (*al.*). *al.* FAVST. REI. epist. 9 p. 212, 19 -r et terrenus. *al.* VITAE patr. 5, 10, 106 p. 931^{C} (*gr. Nau 1909 p. 363 n. 239* τὸν ἔξω. *al.*). *saepe.* *inde omissa voce q. e. 'homo'*: TERT. resurr. 43 p. 89, 16 nos ... totos, et interiores et -es, id est tam animas quam et corpora (*sim.* HIL. in Matth. 10, 24 p. 977^{A}). CAES. AREL. serm. 152, 1 p. 588, 16 si ... toto extra ecclesiam corde versetur, -r ... ingreditur. *al.* *pro subst.* (*sc. homo; v. Hiltbrunner, VigChr. 5, 1951, 55 sqq.*): SERM. Arrian. frg. II 9 p. 635^{C} corpus, -em, a fornicatione conservat. PHILIPP. in Iob 38 p. 747^{A} nullam interioris -isque se in ipsis sentiendo discordiam. PAVL. NOL. carm. 24, 623 -r ... noster ut corrumpitur (PS. EVSEB. GALLIC. hom. p. 651^{F}. 660^{A}. *cf.* PAVL. NOL. epist. 30, 5 p. 266, 14 -i meo et interiori. EVFRAS. ad Ruric. epist. 6 p. 448, 10 -is vestri vigorem. VITA Caes. Arel. 1, 46 p. 474, 32 interiorem suum prodebat -r). epist. 40, 5 p. 345, 4 nisi ... humilietur -r, non exaltatur interior. *al.* IVLIAN. AECL. in Iob 9, 24 p. 355, 21 quod per vilitatem -is, quem crucifixerant, interioris non potuerint cognoscere dignitatem. EVCHER. hom. 8 p. 851^{C}. 9 p. 855^{C}. 10 p. 857^{A}. PS. EVSEB. GALLIC. hom. p. 655^{B} in specie -is. p. 681^{C} si -r ... se maceret. FAVST. REI. grat. 1, 9 p. 31, 28 mortificatione -is. epist. 5 p. 190, 13. 6 p. 197, 13. 9 p. 212, 11 SERM. Corp. Vind. 21 p. 331, 20. p. 335, 32.

B *fere i. q. alienus* (*syn.: l. 10. 13*), *externus*: 1 *generatim* (*opp.* proprius: *infra l. 14. 22*): MANIL. 2, 168 haec ... signa ... nihil -s mirantur in ipsis (*v. p. 1990, 43. syn.* ex diverso ... corpore). PS. QVINT. decl. 12, 21 p. 238, 11 nulla vis ..., nulla -r iniuria (*cf.* HIL. in psalm. 1, 16 p. 31, 3 *fructus* non vi -e decussi [*opp.* maturitate depulsi]). HIL. in psalm. 2, 14 p. 47, 10 -a ... sunt, quae adferunt profectum (*syn.* aliena). AMBR. in psalm. 118 serm. 4, 17, 2 p. 76, 11 (*in imag.*) velut plenus rimarum ... interiora evacuat sua et -bus passionibus inundatur. AVG. civ. 19, 4 p. 358, 10 D. virtus ... agit ... bella cum vitiis, nec -bus, sed interioribus, nec alienis, sed plane nostris et propriis. agon. 3, 3 p. 104, 4 apostolus dicit, quod in semet ipso pugnet adversus potestates -es (*ad Vulg. Eph. 6, 12* potestates huius mundi). in euang. Ioh. 96, 4 p. 1876 ut non a doctoribus -bus illa discatis, ... sed sitis omnes docibiles deo, ut ea ..., quae per ... sermones extrinsecus adhibitos didicistis, ... ipsa mente conspicere valeatis. serm. coll. Morin p. 578, 12 -r hostis diabolus (*opp.* interior hostis concupiscentia. GREG. M. epist. 7, 27 p. 474, 21 [*v. p. 1993, 30*]. *al.*). BOETH. in Porph. comm. sec. 4, 1 p. 239, 14 cum 'proprium' unius semper sit speciei ..., 'accidens' vero -em quandam ostendat naturam. GREG. M. epist. 5, 53^{a}, 5 p. 357, 29 quamlibet peritus sit cantandi artifex, explere artem non valet, nisi ad hanc sibi et ministeria -a concordent.

2 *speciatim*: *i. q. alienus a deo, ecclesia, bonis christianae fidei* (*i. q. haereticus: l. 31 [bis]; saecularis: l. 33 sqq. 38. cf.* exter *p. 1989, 55. accedunt: casus separativi: abl.: l. 31. gen.: l. 39. praep.* ab: *l. 40. adhibetur pro subst. masc.: l. 38*): a *usu vario*: TERT. praescr. 42 l. 23 *haeretici* orbi fide, -es (*v. p. 1990, 44*) quasi veritate vagantur. PRVD. ham. 12 -r ... homo est, qui ... conicit esse duo variarum numina rerum (*v. l. 27*). HESYCH. in lev. 2, 13 p. 811^{B} non ... -i uti sapientia, sed apostolica (*cf.* GREG. M. dial. 3, 1 p. 136, 10 M. vir eloquentissimus atque ... -bus quoque studiis eruditus [4, 9 p. 240, 12]. epist. 5, 53^{a}, 5 p. 357, 38 loquendi artem, quam magisteria disciplinae -is insinuant. moral. 1, 29 p. 540^{D} Iudaeae nobiles ... totos se -i intelligentiae dederant *eqs.*). 15, 26 p. 980^{A} mos ... est apud -es (*v. l. 29*). CONC.^{S} II 5 p. 13, 13 Timotheum ... boni ... cuiuslibet -e⟨m⟩ ... existere. PROSP. epigr. 42, 4 qui se peccatis gaudet ... uti ..., a vera semper luce fit -r.

b *in certa locut. script. sacrae*: -es tenebrae, *i. gehenna* (*syn.: l. 46. 47. 54; cf. defin.: l. 53. 55. 56. 57. gr.* τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. *de vi compar. sive posit. cf. p. 1990, 34*): *ab locis tribus* VVLG. Matth. 8, 12 filii ... regni eicientur in tenebras -es (25, 30 inutilem servum. *cf.* 22, 13 mittite eum in tenebras -es) *pendent*: TERT. resurr. 35 p. 77, 18 occiso ... corpore in gehennam et detruso in t. -es. adv. Marc. 1, 27 p. 328, 15 cui nullus ignis coquitur in gehenna, cui nullus dentium frendor horret in -bus t. LVCIF. non conv. 7 p. 15, 18 ire ... in -es t. Athan. 1, 20 p. 101, 16 torquetur in -bus t. 2, 20 p. 186, 9 venturus in t. -es (*al.* PAVL. MED. bened. 6, 2 p. 725^{C}). *al.* PAVL. NOL. epist. 36, 3 p. 316, 2 mittitur in t. -es, quia secundum -em hominem (*v. p. 1991, 53*) vixerit (AVG. c. Adim. 13 p. 147, 11. *al.* POMER. 3, 12, 2 p. 492^{A} in -es t. mitti nihil aliud erit nisi a domino ... expelli. ISID. alleg. 191 p. 123^{B}; *syn.* mergi in gehennam). AVG. civ. 20, 22 p. 462, 14 D. eos, qui cruciabuntur, extra *loca sanctorum* futuros; propter quod et dominus ea loca t. -es vocat (serm. coll. Morin p. 373, 27 quia extra deum sunt). *ibid.* GREG. M. in cant. p. 169$^{fin.}$ in -es t., id est in ignorantiae caecitatem. *al.*

neutr. pro subst. (*fere plur., sg. l. 83. p. 1993, 5. 18*): 1 *notione mere locali (praeter l. 67)*: *fere i. q. eae partes, quae foris sunt (in imag. l. 62)*: CELS. 8, 1, 16 *os* paulum in -a curvatum ([*opp.* interius. 8, 1, 23]. SEN. dial. 6, 23, 2 [*in imag.*] animum ... in -a [*i. caelum*] tendentem [7, 8, 4]. nat. 7, 13, 3 *ignes* rursus ex mundo in -a labuntur [*opp.* interiora]. TAC. ann. 4, 62, 2 *moles* ruit intus aut in -a effunditur). ITALA Luc. 11, 39 (Tert. adv. Marc. 4, 27 p. 513, 18) -a calicis lavatis, interiora autem vestra non emundastis (τὸ ἔξωθεν, *Vulg.* quod de foris est. *allegorice explic. Tert. l. c.*: -a ... id est carnem, interiora ... id est animam [*cf. infra l. 81*]. *al.*). ITIN. Eucher. p. 128, 15 Dan ... vicus ... est in -bus Iudaeae (*cf. de regione*: AVELL. p. 141, 3 Petrum ... ad -a transferri ... iubeatis [*i. extra provinciam relegari*]). CLAVD. MAM. anim. 1, 18 p. 67, 15 -a ... in corporibus ... nulla essent, si interna ... non essent *eqs. ibid.* *al.*

2 *opponitur mens, animus, interna ratio sim.*: a *fere i. q. facies, corpus sim., sc. ea, quae apparent*: SEN. dial. 5, 13, 2 paulatim cum -bus interiora formantur (*syn.* vultus ... vox ... gradus). epist. 66, 30 ab ipsis virtutibus avertit oculos et -a circumspicit. ITALA Luc. 11, 40 (cod. a; Tert. adv. Marc. 4, 27 p. 513, 20) qui -a fecit et interiora fecit (τὸ ἔξωθεν, *Vulg.* quod de foris est). ANTH. 794, 4 nec vitio quovis -a premo; quod queror est animi (*syn.* oculos, crura). AVG. conf. 10, 30, 42 *pacem* habebunt interiora et -a mea. in psalm. 125, 6 p. 1661$^{p. med.}$ illis, quibus interiora immunda sunt, -a munda esse non possunt *eqs.* (*cf. et l. 65*). CONC.^{S} I 2 p. 57, 6 licet ... ita Paulus interius hominis et -s appellaverit (τὸ ἐκτός). *al.*

b *ea, quae ad ipsum hominem (rem) non pertinent et quasi in*

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

alieno seposita neglegenda videntur (*apud* ECCL. *opp.*: interna ac mystica: *l. 8. syn.*: terrena: *l. 6. 12.* res temporales: *l. 14*): SEN. dial. 1, 6, 5 sic mundus -a contempsit spectaculo sui laetus. 2, 19, 2 -a diducere a se. HIL. ad Const. 2, 8 p. 203, 19 ego ... penes me habeo fidem, -e non egeo. AVG. epist. 55, 9 p. 179, 1 *homo* ad -a progrediens (*syn.* terrena). *ibid.* l. 19. in psalm. 139, 15 p. 1813$^{a. fin.}$ non ... amemus magis -a, sed interiora *eqs.* PETR. CHRYS. serm. 83 p. 435^{A} nescit -a divinitas. MAX. TAVR. serm. app. 24 p. 894^{D} etsi interna ac mystica penetrare nesciunt ..., tamen ... docent ... de ipsis -bus, quae acceperunt. *ibid.* p. 895^{A}. GREG. M. dial. 1 praef. p. 14, 16 M. *animus* cum ... se ... ad -a sparserit. epist. 5, 51 p. 351, 17 et ad interiora ... curanda ... et ad -a g e r e n d a (*cf.* 7, 5 p. 447, 12 terrena cogitare et -um ... curam gerere). moral. 2, 7 p. 558^{C} in -um labore. 5, 1 p. 680^{B}. 5, 19 p. 689^{C}; *syn.* rebus temporalibus. *al.* SACR. Greg. 2, 6. VITA Caes. Arel. 1, 7 p. 459, 30 *Caesarius* interiori homini -a transscripsit.

3 *fere i. q. alienum, aliud* (*syn. l. 20*): HIL. trin. 9, 50 p. 321^{A} facere ... plus est quam voluntati oboedire, quia oboedire voluntati habet -is necessitatem, facere voluntatem proprium est unitati. BOETH. trin. 4, 76 *accidentis* praedicatio -bus datur omniaque haec quodam modo referentur ad aliud.

adv. **°exterius.** PRISC. gramm. II 83, 16 adeo ... non ad ipsa adverbia (*sc.* '*extra*' *sim.*), sed ad personas vel res participes adverbiorum huiuscemodi fiunt comparationes (*sc.* '*-ior*' *sim.*), quod nascuntur ex his ipsis adverbia comparativa, quae cum 'magis' ipsum positivum adverbium significant, ut ... -s: magis extra. *v. et p. 2008, 74.* GLOSS. II 293, 15 ἐκτός. extra. -s. extrinsecus. citra. *legitur inde ab* OV. *per totam latinitatem.* [*francog. vet.* estiers. *M.-L.*]

[*lect. var.*: CLAVD. MAM. anim. 3, 11 p. 174, 3 extrinsecus. GREG. M. epist. 7, 27 p. 474, 21 -ioribus (*recte*). *dub.*: COLVM. 12, 44, 5 -s (*ed. Schneider*, extra *S*).]

fere i. q. extra (*notione relativa* [*v. p. 1990, 32*]; *sensus comparativus, qui fingitur l. 24, nusquam apparet. syn.*: aforis *l. 57.* extrinsecus *p. 1994, 10.* foras *l. 66.* forinsecus *l. 49.* foris *l. 58. opp.*: interius *l. 41. 42. 51. 55. 69. 84. p. 1994, 1. 3. 4. al.* intra *l. 46.* intrinsecus *l. 53. al.* de intro *p. 1994, 21.* intus *l. 56. 58. p. 1994, 13. 15*): 1 *sensu locali*:

a *quaeritur 'ubi?'*: α *de eo loco, qui extra terminum est, fere i. q. foris*: OV. met. 6, 420 quae ... urbes ... clauduntur ab Isthmo -sque sitae bimari spectantur ab Isthmo. AVG. bapt. 6, 1, 1 p. 298, 22 sicut multae oves errant -s, sic multi lupi insidiantur interius. ADDIT. Prosp. Haun. chron. I p. 338, 13 haec dum interius in re publica aguntur, Persi adversum -s eam excitantur. CASSIOD. Ios. antiq. 8, 3 p. 226 aula quae erat -s sub divo (*gr. 8, 97* ἔξωθεν). PRIMAS. in apoc. p. 856^{C} vasorum inutilium partem ... perdidit sive -s sive intra ecclesiam positam. *al.* β *fere i. q. in parte exteriore*: SCRIB. LARG. 21 corpora ... pulverulenta ... -s pungunt foramina primae tuniculae oculi. HIL. in Matth. 24, 7 p. 1050^{C} calicis ... usus interior est: qui si obsorduerit, quid proficiet lotus -s? (*syn.* forinsecus). VEG. mulom. 1, 7, 2. MARCELL. med. 8, 157 si quis ... angulos oculorum ... interius -sque inunxerit. PS. APVL. herb. 127 l. 13 radices -s nigras, interius argilosas (*gr. Diosc. 4, 10, 2* τὴν ... ἐπιφάνειαν). SIDON. epist. 2, 2, 2 tu endromidatus -s, intrinsecus fasceatus. CLAVD. MAM. anim. 3, 3 p. 159, 2 corpore contineri nihil posse corporeum, nisi quod continet -s sit et quod continetur interius *eqs.* SEDVL. op. pasch. 5, 2 p. 275, 3 sepulcrum -s dealbatum (*opp.* intus. *ad Vulg. Matth. 23, 27* aforis. *cf. et p. 1991, 1*). APRING. in apoc. 5, 1 liber ... interius -sque ... scriptus (*Vulg.* intus et foris). VITAE patr. 5, 11, 32 p. 937^{C} *fuscatur* domus, si fumus -s ascendens fenestras apertas invenerit. GREG. M. moral. 14, 57 p. 1068^{B} (*in imag.*) cum ... mulieres ea, quae necessaria erant, exteriora praepararent, quasi pellis -s manebant in corpore. *al.* b *quaeritur 'quo?'*: *fere i. q. foras* (*syn. l. 66*): HYG. mun. castr. 49 regressis pedibus -s LX. VVLG. IV reg. 16, 18 ingressum regis -s convertit in templo (*v. adn. ed. comm. pontif.*). GREG. M. dial. 2, 24 p. 116, 17 M. *corpus sepulti* proiectum -s atque inhumatum ... invenerunt (*syn.* foras). c *quaeritur 'unde?'* (*cf. et l. 73. 76. p. 1994, 20*): *fere i. q. ab exteriore parte*: VITAE patr. 5, 11, 33 p. 937^{D} (*in imag.*) *navis* aliquando -s fluctuum mole opprimitur, aliquando vero interius ... sentina demergitur.

2 *spectat ad societatem hominum*: *ad familiam* (*i. q. a parte extraneorum*): NOVELL. Iust. 1, 1, 1 donec *heres* ultimus relictus locum faciat etiam alicui -s venientium (τῶν ἔξωθέν τινι). *ad ordinem monast.* (*i. q. a saecularibus*): GREG. M. epist. 11, 56^{a} p. 333, 17 clerici extra sacros ordines constituti ... debent ... stipendia sua -s accipere.

3 *apud* ECCL. *opp. eis, quae interius, sc. in anima sunt*: *fere i. q. in corpore, in specie apparente* (*notione locali vigente*: *e. g. l. 83. p. 1994, 14. 21*): a *quaeritur 'ubi?'*: AVG. cur. mort. 5, 7 p. 632, 9 *orandi gestibus* -s visibiliter factis ille interior (*i. animus*) ... augetur. in euang. Ioh. 96, 4 p. 1876$^{med.}$ ille magister interior ... cum adhuc discipulis -s loqueretur (*cf.* GREG. M. dial. 1, 1 p. 19, 17 M.). serm. 223, 1 p. 1092$^{in.}$ infantes ... cernitis -s dealbatos (*sc. veste candida indutos*) interiusque mundatos. *al.* EVCHER. hom. 8 p. 850^{D} si interius non mundamur, et -s affligimur. LEO M. serm. 47, 1 p. 296^{A} etiamsi -s conquiescat, ... tamen ... cordium penetralia *inquietat vitium.* SACR. Leon. p. 329 interius -sque cernentibus. *al.* CLAVD. MAM. anim. 3, 11 p. 174, 3 qui -s c l a r e r e n t oculis et interius caecuttirent *eqs.* (*v. p. 1993, 29. cf.* APRING. in apoc. 4, 8). MAX. TAVR. serm. app. 25 p. 898^{A} corpora ... sanantur -s, sed vulnera animae relaxantur interius. *ibid.* (*syn.* visibiliter). ALC. AVIT. carm. 6, 526 *Eugenia* -s carnem conpulsa fateri *eqs.* APRING. in apoc. 4, 1 is, qui a domino susceperit verbum, mente percipit, quod -s p r o l o q u a t u r (*syn.* extrinsecus. *cf.* GREG. M. epist. 7, 5 p. 446, 12 ab utrisque -s diversa vox prodiit. moral. praef. 3 p. 517^{D}. *v. et p. 1993, 82*). VITAE patr. 5, 11, 33 p. 937^{D} operum -s commissorum iniquitate. PRIMAS. in apoc. p. 858^{C} corpus -s apertum intusque latens. GREG. M. dial. 4, 14 p. 247, 11 M. mulier nil -s deformitatis timuit. 4, 20 p. 259, 1 quid ipse -s ... perdebat (*opp.* intus). epist. 6, 61 p. 437, 13. in Ezech. 1, 4, 10 p. 821^{A} nosmet ipsos conspicere interius -sque. *al.* SACR. Greg. 45, 1 (*syn.* in corpore). *al.* b *quaeritur 'quo?'*: GREG. M. in cant. p. 177$^{p. in.}$ si ... fit unguentum in vasculo, odorem -s minus reddit. *ibid.*: nomen ... dei unguentum effusum est, quia ... se -s f u d i t (p. 177$^{fin.}$ notitiam tuam -s effudisti). c *quaeritur 'unde?'*: VITAE patr. 5, 11, 33 p. 937^{D} daemones ... et -s ingrediuntur et de intro moventur.

superl. **°extimus,** -a, -um (*v. l. 46*) *et* **°extrēmus,** -a, -um (*v. p. 1996, 52*); *quae formae quotiens occurrant apud unum quemque eorum scriptorum, in quibus certus numerus nobis constat, patet in hac*

TABVLA

habent:	ex-timus	ex-tremus	*habent*:	ex-timus	ex-tremus
PLAVT. . . .	1 (?)	1 (?)	SALL.	—	17
TER.	—	1	VERG.	—	55
LVCIL. . . .	—	1	HOR.	—	13
PACVV. . . .	—	1	OV.	—	47
CATO	—	2	PLIN. nat. . .	9	62
VARRO . . .	1	38	SIL.	1	55
RHET. Her. .	—	10	FRONTO . . .	1	—
CIC.	1	325	APVL.	6	54
CATVLL. . .	—	6	AVIEN. . . .	15	16
LVCR. . . .	2	11	AMM.	16	56
CAES. . . .	—	40	PRVD.	3	6

praeteriti sunt etiam ante PLIN. nat. *scriptores aliquot minores, qui habent formam* 'extremus' (*de eis, qui habent* 'extimus', *v. l. 62 sqq.*).

°extimus, -a, -um (*cf. tabulam supra l. 26*). [*i. q. vet. cambr.* heitham. *W.*] *v. Stolz-Leumann*[5] *p. 295. Sommer, Handb.*[2. 3] *p. 457. scribitur*: est- (aest-: COD. Theod. 9, 45, 4 pr. [*T*]. *v. et l. 75. cf.* exst-: *l. 55*): APVL. apol. 64 (*φ*). SOL. praef. 4 (*R*). 23, 17 (*RC*). AMM. 14, 10, 14 (*V*). PRVD. psych. 692 (*l. v.*). exist- (*cf. c. vocali anaptyct.* exit-: GLOSS. V 499, 46): PLAVT. Truc. 729 (*L*). PLIN. nat. 3, 5 (*pars codd.*). SYMM. or. 2, 26 p. 328, 33 AMM. 22, 8, 31. 28, 1, 20. -u m u s: CIC. rep. 6, 17 (*pars codd.*). PLIN. nat. 5, 2. 5, 19. 6, 153. 6, 217. 11, 147 (-amo *F*, -imo *d2*). *cf.* MAR. VICTORIN. gramm. VI 10, 24 -us (exsti- *A*) ... per i *potius* quam per u. *de notione et usu*: PAVL. FEST. p. 78 -um extremum ita significat, ut intimo sit contrarium. PRISC. gramm. II 98, 8 -us ... pro extremus d i c e b a n t a n t i q u i (*al. at v. tabulam supra l. 26*). 100, 14 exterior extremus vel -us (*al.*). GLOSS.^{L} I Ansil. EX 1240 -a extrema ([*ad* LVCR. 4, 647 *v. p. 1995, 18*]. *al. cf.* II Abav. EX 120 -us: ⟨ex⟩ternus, id est extraneus, vel extremus [*al.*]. 128 extraneus: -us vel ultimus vel extremus. *al.*). *legitur singulis locis apud* PLAVTVM (*?, v. l. 79*), VARRONEM, CIC. (*p. 1995, 37*), LVCR. (*in locut. iterata, v. p. 1995, 17*), VARRONEM AT., PAVL. FEST. *et saepius inde a* PLIN. nat. *per totam latinitatem.*

[*var. c.*: e x t r e m u s (*cf. l. 72. 75*): TERT. adv. Marc. 3, 18 p. 406, 24. IVVENC. 3, 581 (ultima *l. v.*). CHALC. comm. 16 p. 81, 18 HIL. in psalm. 60, 2 p. 204, 1 PRVD. cath. 9, 40 PHYSIOGN. 51 p. 69, 12 SIGISM. Alc. Avit. epist. 78 p. 93, 8 BOETH. arithm. 1, 10 p. 24, 5. 1, 11 p. 28, 4. u l t i m u s: *v. l. 67.* *recte* -us: LVCR. 3, 219 (extimbra *V*). SOL. 27, 54 (eximum, exitum *l. v.*). 52, 8 (sextimus *l. v.*). *falso pro* d e x t i m o s: SALL. Iug. 100, 1 (extremos *l. v.*). *e coni.*: PLIN. nat. 2, 190 -is gentibus (*Barbarus*, extimescentibus *trad.*). APVL. Socr. prol. p. 107 ex[op]timas (*corr. Salmasius*). PS. TERT. adv. Iud. 10 l. 48 a e s t i m a t a (*Φ* [est- *PNFR*], extrema *T*, -a *edd. cf.* AMM. 14, 3, 2 [*Valesius*, extimans *trad.*]. *v. et l. 48*). AMM. 19, 10, 1 ex⟨t⟩imo ([*corr. edd.*]. 30, 6, 2. *v. et l. 71. cf.* SCHOL. Veron. Verg. georg. 2, 353 ea ima [*in V scriptum esse putat Herrmann*, -a *edd.*]). *in dubium vocatur propter metrum*: PLAVT. Truc. 729 (extremus *Spengel*); *v. et l. 51.*]

I *proprie*: A *sensu locali* (*transit in sensum temporalem* [*cf. p. 1995, 75*]: *p. 1995, 15*): *fere i. q. ultimus* (*summus*: *p. 1995, 6. 29.* *imus*: *p. 1995, 29. 66.* *intimus*: *p. 1995, 9. 62* [*at opp. p. 1995, 68*]. *postremus*: *p. 1995, 8. 15. 52*): 1 *respicitur pars alicuius.*

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

rei (*usu q. d. partitivo*): **a** *universe*: PLIN. nat. 5, 19 ut Bogutiana appellaretur -a *Mauretania*. FRONTO p. 237fin. N. *Arionem* delphinus ... exponit ... in -o litore (*cf.* MIN. FEL. 3, 3 harenas -as ... perfundens ... unda). GELL. 3, 10, 3 (*Varro*) *circulos* duos minimos, qui axem -um tangunt, πόλους appellari. APVL. apol. 64 in -o mundi tergo. met. 3, 24 in -is palmulis ... digiti (*al. cf.* AVIEN. Arat. 956 manus -a [*om. gr.*]). CE 1522, 10 (*imp. Hadr.*) *nullus* aper ... -am saliva sparsit ab ore caudam *equi venatorii* (AVIEN. Arat. 1151; *gr. Arat. 625* ἔσχατον). AVIEN. orb. terr. 530 -us Ionii qua se sinus aequoris abdit (*gr. Dionys. perieg. 382* μυχάτοις. *v. Wistrand, Nach innen oder nach aussen?, Göteborg 1946 p. 12 sq.*). *al.* PROB. Verg. georg. 1, 233 p. 363, 22 ultra oceanum -um. SCHOL. Veron. Verg. georg. 2, 353 est ... in lingua -a caniculae *sideris* stella ardentissima. PHYSIOGN. 51 p. 69, 12 nares -ae. 84 p. 112, 12 -um ... mentum barba est obsitum. MART. CAP. 8, 810 -i caeli contextio. SIDON. epist. 9, 13, 2 vs. 25 ad -um oratoris opus. **b** *c. eis subst., quae per se ipsa terminum quendam significant*: LVCR. 3, 219 *anima* ubi e ... corpore cessit, -a membrorum circumcaesura tamen se incolumem praestat (4, 647. *cf.* ARNOB. nat. 3, 12 p. 120, 9 circumscriptio [*syn.* extremis]). PLIN. nat. 5, 31 Berenice in Syrtis -o cornu est (SOL. 27, 54. *cf.* TER. MAVR. 18 arcus cornibus -is ... nectere lineam). APVL. Socr. prol. p. 107 lapidem ... caesum ..., -as oras ad unguem coaequatum (*aliter infra l. 44*). SOL. 16, 3 -os siderum ambitus ([*e Plin. nat. 4, 89* extremi]. CHALC. comm. 59 p. 127, 21. MART. CAP. 2, 202; *syn. 201* ultimum. *cf.* CHALC. comm. 59 p. 128, 1 circumactionem. MART. CAP. 6, 599 ab -ae rotunditatis ambitu). 35, 8 ambitio ... -ae cutis (PRVD. psych. 692). CHALC. transl. p. 36A medietatum ... altera quota parte limitis -i praecellebat unum -um limitem, tota praecellebatur ab alio -o limite (τῶν ἄκρων. comm. 10 p. 76, 5; *syn.* summi *et* imi [130 p. 193, 17]. *al.*). comm. 59 p. 127, 15 caeli -am superficiem. AMM. 21, 5, 6 Daciarum ... fines -os occupemus (*cf.* ENNOD. opusc. 3, 105 p. 358, 3 ad -a terrarum confinia). BOETH. cons. 4 carm. 1, 16 donec *mens in caelum surgens* polum relinquat -um. arithm. 1, 10 p. 24, 5 sub -is (*cf. p. 1994, 69*) terminis. *al.*

2 *respicitur, quo quid (quis) ordine inter alia sit collocatum*: **a** *notione superlativa vigente*: PLAVT. Truc. 729 factus sum -us a vobis (*at v. p. 1994, 79*). CIC. rep. 6, 17 novem ... orbibus vel potius globis conexa sunt omnia, quorum unus est caelestis, -us, qui reliquos omnes complectitur, summus ipse deus (BOETH. cons. 4, 6, 15 W. -us *orbis* ... amplioribus spatiis explicatur [*opp.* intimus]. *cf.* CHALC. comm. 68 p. 136, 1 -i duo ... circuli. MART. CAP. 1, 27 mundi sphaeram -am. 8, 814 -um ... ambitoremque cursum). VARRO AT. carm. frg. 15, 2 -a fluctu Oceani, interior (*opp.*) Neptuno cingitur ora (SOL. 23, 17. *aliter supra l. 22*). PLIN. nat. 2, 190 -is gentibus (SOL. praef. 4 AMM. 17, 5, 1. *cf.* SOL. 52, 8 -us ... Indiae populus). 3, 5 a Calpe Hispaniae -o ... monte (*cf.* 5, 2 promunturium [6, 153]. AVIEN. orb. terr. 826 Indica qua rupes tumet -a [*gr. Dionys. perieg. 625* ὑστατίοισιν]). 4, 72 *insulam* Sporadum -am (AMM. 15, 9, 4). APVL. met. 5, 22 *alarum* -ae plumulae. flor. 16 p. 65 -us quisque (*i. in ultima sede prope scalam theatri sedentes*) excuneati queruntur. TER. MAVR. 2304 numerus impar post trochaeos septiens habeat necesse est -am *syllabam* superstitem (*sim. in scriptis*: OPT. PORF. carm. 2, 14 *carminis* sit pars -a talis ceu media [*opp.* prima. AMM. 28, 1, 20 commonitorium ..., cuius -a parte ... invectiva legebantur. *cf. l. 56*]). CHALC. transl. p. 33B *deus mundo dedit formam* rotundam, quae a medietate ad omnem ambitum -arum partium spatiis aequalibus distat (πρὸς τὰς τελευτάς. comm. 99 p. 170, 1; *syn.* extremitatem. AMM. 14, 3, 2. *al. v. et l. 53*). comm. 9 p. 75, 19 medietas ... cognata est -is (*syn.* ultimi, primo. *sim. in proportione arithm.*: MACR. somn. 1, 6, 23. *cf. et l. 28. p. 1996, 27*). 15 p. 80, 20; *opp.* mediis. 40 p. 106, 14 inter duos -arum fidium limites, gravissimae hypates et acutissimae netes *eqs.* (*cf. infra l. 83*). *al.* AVIEN. orb. terr. 192 -us olli *mari* in Tenedum cursus, pelagi caput incipit Imbro (*gr. Dionys. perieg. 135* ἐσχατόωσαν). *al.* AMM. 14, 10, 14 *gloriam* fama per plagarum ... accolas -arum diffundit. 20, 3, 8 *luna* a caelo totius pulchritudinis -a. 22, 7, 7 urbes ... cum munimentis reparans -is. 22, 8, 31 haec stagna ultima -aque. SIDON. carm. 22, 211 vel prima vel -a turris. *al.* **b** *notione superlativa evanida, fere i. q. externus* (*opp.* intimus: *l. 70*): CHALC. comm. 244 p. 278, 13 causa ... principalis videndi lumen est intimum, nec tamen ... sufficiens ...; opus est quippe adiumento cognati -i luminis (*ibid.* l. 15 -um lumen adcorporatum lumini, quod ex oculis fluit, confirmat illud). BOETH. cons. 5 carm. 4, 4 sensus et imagines e corporibus -is ... mentibus imprimi. *cf. et p. 1996, 48.*

B *sensu temporali* (*v. et p. 1994, 81*), *fere i. q. postremus, novissimus*: VARRO Men. 544 aevitatis -a⟨m⟩ attigit metam. TERT. apol. 21, 6 sub -is curriculis saeculi. anim. 48, 1 p. 379, 1 certiora ... somniari affirmant sub -is noctibus. IVVENC. 3, 581 istis *operariis* ... concedere tantum, -a quos operis glomeravit portio ruri. AVIEN. Arat. 1290 *ambiguum*, -us an reliquos Aries produceret artus Perseos an *eqs.* (*gr. Arat. 713* Κριῷ λήγοντι).

II *translate*: **A** *de intentione vocis, soni* (*cf. l. 61. p. 2003, 32*): *i. q. et acutissimus et gravissimus*: BOETH. mus. 4, 14 p. 340, 24 reliquarum specierum voces -ae nullo modo constitutae sunt.

B *fere i. q. indignissimus, contemptissimus* (*deterrimus l. 5*): IVL. VAL. 2, 30 p. 102, 3 ex ... regia beatitudine in -am veni ... miserationem (*om. gr.*). AMM. 30, 6, 2 per -os quosdam latrones. IVL. Aug. c. Iul. op. imperf. 3, 10 p. 1251 insipiens ... ille negando deum stetisse in -o criminum videbatur (*v. l. 1 sq.*). SIDON. epist. 6, 1, 3 tu ... ultimos (*syn.*) calones tuos ... non despicis et ad -os trahariorum ... crucis ... vexilla circumfers.

C *fere i. q. alienissimus (sc. a vera fidei traditione), subditicius*: CARM. adv. Marc. 2, 30 *Marcionitae* ex ipso *Paulo apostolo* fur⟨a⟩-ba⟨n⟩t ⟨ut⟩ -a verba omnia, quae ... dura videntur eis (*cf. Müller, Unters. z. Carm. adv. Marc., diss. Würzburg 1936, 59 ad l.*).

neutr. pro subst. (*saepe acced. gen. partit. q. d.*): *fere i. q. finis, terminus* (*superficies: l. 19. paries aedificii aversus: l. 43. defin.*: HIL. in psalm. 64, 11 p. 243, 4 finis ... est non res ipsa, sed rei -um; -um vero est, in quo res ipsa deficiet): **1** *sensu locali*: PLIN. nat. 6, 217 Apuliae -a (*cf.* TREB. trig. tyr. 12, 13 in Thraciarum -is [AMM. 22, 8, 1]. AVIEN. ora 203 Europae -um. AMM. 19, 10, 1 orientis. 20, 10, 2 Galliarum. *cf.* AVIEN. orb. terr. 1050 -a in Indorum [*gr. deest*]). 11, 147 callosis ... in -o tunicis. SIL. 7, 590 modo claudentes aciem nunc -a cingens clausos ipse tenet. TERT. adv. Marc. 3, 18 p. 406, 24 *Christi* cornua essent crucis -a (*syn.* extremitates). TER. MAVR. 926 Nestoris ... nomen *si dividetur* ... νῦ et e versus prioris obtinebunt -um, sigma versus insequentis atque tau exordium (*opp.*; *sic in script.*: 2299. HIL. in psalm. 2, 1 p. 37, 21 *dubitant*, utrum psalmum hunc cohaerentem primo et veluti primi -um putent esse, an vero subiacentem et secundum potius connumerent). SOL. 33, 22 orarum -is. CHALC. transl. p. 32A -is illis ad medietatis condicionem ... redactis cum medietas quoque -orum vicem suscipit *eqs.* (*antea*: a summo et item imo, *gr.* τὸ ... πρῶτον καὶ ἔσχατον, *syn. p. 31C* extrema. *sim. in proportione arithm.* [*cf. p. 1995, 59*]: p. 36A. comm. 10 p. 76, 7 medietas de -is nascitur. 16 p. 81, 18. p. 81, 19. p. 82, 4. p. 82, 11. *al.* BOETH. arithm. 1, 11 p. 28, 4). HIL. in psalm. 60, 2 p. 204, 1 -a solitudinum (*syn.* terrae finibus). 64, 11 p. 243, 2 terrarum (AVIEN. Arat. 1193; *gr. Arat. 646* ἔσχατα. orb. terr. 1335). AVIEN. Arat. 758 -a puppis surgunt oceano (*gr. Arat. 343* πρυμνόθεν, *opp.* rostro. *cf.* MART. CAP. 2, 183). 1313. SYMM. or. 2, 26 p. 328, 33 *in pontem* nexa navigia ... riparum -a momorderunt. AMM. 17, 13, 27 furor hostilis ... vastabat -a limitum. SCHOL. Hor. carm. 1, 35, 9 mundi. PRVD. cath. 9, 40 -um vestis sacratae ... mulier adtigit. psych. 653 calcis. PAVL. NOL. epist. 18, 4 p. 131, 3 de -o orbis (*syn.* extremo terrae). MART. CAP. 6, 617 rotunditatis *terrae* ... -a circumfusus ambit Oceanos (*cf.* CLAVD. MAM. anim. 2, 4 p. 114, 9). SIDON. epist. 2, 10, 3 aedis -is ... carmen inscripsi (*opp.* latera; *v. Wistrand, Nach innen oder nach aussen?, Göteborg 1946 p. 5 sq.*). *in imag.*: TER. MAVR. 344 *Graecorum gens litteras* repperit, polivit usque finem ad unguis -um (*cf. p. 1998, 34*). AVG. mus. 6, 13, 40 p. 1185in. *anima deum in se* bonum habet intimum (*opp.*); quare superbia intumescere, hoc illi est in -a progredi (*ibid.*; *cf. p. 1995, 68*).

2 *sensu temporali*: AMM. 27, 2, 6 ad usque diei -um concertatione protenta (29, 5, 48; *seq.* paulo ante vesperam).

deriv.: 2. extimare (*v. p. 2030, 37*).

extrēmus, -a, -um (*cf. tabulam p. 1994, 26*). *de origine cf. Vendryes, Intensité initiale p. 263. Stolz-Leumann*[5] *p. 94. Wackernagel, Synt. II 167. v. et l. 56 et s. v.* extra. *de mensura*: PRISC. gramm. II 99, 4 in 'remus'. quae sola forma e habuit longam in paenultima ..., ab adverbiis sive praepositionibus venientia desinunt haec: extra exterior -us *eqs.* *de scriptura*: CASSIOD. gramm. VII 204, 15 (*e Caesellio*) -us ... sine s (*legitur tamen*: exstr-: AMM. 28, 5, 6. etstr-: CLAVD. DON. Aen. 7, 815 p. 109, 15 [*V*]. estr-: AETNA 95 [*H*]. *cf. et l. 63*). GRAMM. suppl. 293, 3 -us per e et x. etr-: OV. met. 2, 767 (*e*). ettr-: FAV. EVL. p. 19, 27. -trim-: VVLG. num. 22, 36 (*O*). deut. 28, 49 (*O*). Marc. 5, 23 (*LRY*). THEOD. MOPS. in psalm. 2, 9 p. 14, 29. *aphaeresis*: str-: PLIN. nat. 11, 179 (*DF*[1]). ORIBAS. syn. 6, 25 p. 111 med. *al.* *de formis*: *compar.* -ior: *v. p. 2009, 26.* *superl.* -issimus: *v. p. 2009, 52.* *adv.*: -e: *p. 2008, 73.* -o: *p. 2008, 79.* -um: *p. 2009, 6.* NOT. Tir. 51, 81 -um. *de notione*: VARRO ling. 5, 79 antiqui februm dicebant -um, a quo ... in iecore -um fibra. 6, 59 -um novissimum quoque dici coeptum volgo (SYNON. Cic. p. 413, 27 B. -um, novissimum, periculum, discrimen. p. 415, 7 rebus ... perditis, ... ultimis, novissimis, postremis, -is, infimis. p. 435, 15 supremus. *v. et l. 74*). PAVL. FEST. p. 42 citimus -us. p. 163 Graeci ... νέατον -um dicunt. p. 304 supremum modo significat summum, modo -um, modo maximum. GLOSS.L I Ansil. EX 1325 -a novissima (III Abstr. EX 67 -um summam cutem aut novissimum. *v. et l. 68*). GLOSS. -os iuniores. ἐσχάτη (ἄκρα ἔσχατα summa -a). τελευταῖος. *v. et p. 1994, 56 sqq. 2006, 80. 83.* *de usu*: *a struct. impersonali q. e.* '-um est' *pendet*: ut: *p. 2001, 81. 2004, 3.* quod: *p. 2001, 83. 2002, 37.* *legitur inde a* TER., CATONE, LVCILIO *per totam latinitatem.* [*it.* stremo. *prov.* estrem. *M.-L.*]

[*vv. ll.*: RHET. Her. 2, 2, 2 proximus. CIC. Verr. II 5, 118 postremum ([*V, Non. p. 293, 32*; postremo, supremum, -um *cett.*]. nat. deor. 2, 118 PLIN. nat. 11, 179). prov. 19 extra me (*cf.* VERG. georg. 4, 116 extra montem [-o ni iam *M*[2]*FP*]. VVLG. Ios. 15, 5). Balb. 4

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

exercitus (SVET. Aug. 19, 2). CAES. civ. 1, 25, 3 ex ultimis. PROP. 3, 7, 55 extremens. 3, 21, 13 exermos. OV. met. 2, 254 externum (fast. 3, 195 trist. 3, 3, 13. 3, 14, 11 Pont. 1, 3, 49 SEN. nat. 3, 27, 1 epist. 82, 14 CALP. ecl. 4, 43 FLOR. epit. 4, 1, 1 IVST. 8, 6, 1. *al. cf. l. 9*). MANIL. 4, 553 extraneae (NOVELL. Theod. 3, 5). LVCAN. 3, 229 eoos (equos P^1). DARES 27 p. 33, 18 existimet (-um aestimet *L*). VVLG. I Macc. 14, 10 terminum. *v. et p. 1994, 66.* *e coni.*: PLAVT. Truc. 729 *v. p. 1994, 79.* MANIL. 2, 820 est ima (-a *Garrod*). SEN. nat. 6, 10, 1 nam primum (ad -um *Gercke*). AMM. 29, 2, 10 externis (-is *Gelenius*). *suppl.*: CIC. Catil. 1, 15 parva ... declinatione et ⟨-o⟩, ut aiunt, corpore effugi (*A. Klotz*). LIV. 8, 32, 11 (*Novák, alii alia*). FEST. p. 306. CIL X 2533, 8 summa dies et ⟨-um t⟩empus. *del.*: LIV. 36, 44, 11. AMM. 22, 8, 29 aequor ... -um (Euxinum *Bentley*). *loco mutilo sensus non liquet*: LEX vic. Furf. (CIL I² 2, 756) 3 OV. hal. 127. *in explicatione vocis gr.*: FVLG. myth. 2, 13 p. 55, 13 Castor quasi κακὸν ⟨ὕ⟩στερον, id est malum -um (*v. p. 2003, 62*).]

I *usu proprio*: A *de loco* (*transit in sensum temporalem, ubicumque ad postremum locum ultimo tempore devenitur, sc. in enumeratione, in scriptis sim.; e. g. p. 1999, 11. 2000, 2 sqq. in imag.: l. 38. p. 1998, 16. 34. 66. 1999, 10. 27. 2000, 40*): *fere i. q. extimus, ultimus sim.*: **1** *stricte, significatione mere locali* (*imprimis respicitur pars alicuius rei [sc. usu q. d. partitivo], at saepius etiam de tota re cogitatur [e. g. l. 28. 44]; cf. Vaughan, Latin adj. with partitive meaning, diss. Philadelphia 1942 p. 21 sqq.*): **a** *spectat ad rei superficiem*: *de re, quae alqd. (in superficie) extrinsecus tegit, circumdat*: **α** *in universum*: PLIN. nat. 2, 158 quae summa patiatur *terra* atque -a cute (*opp.* viscera. *al.*). 19, 109 retractis tunicis ... -is *porri*. PALLAD. 8, 6, 1 *foliis* pars -a *scillae* vallatur. HYG. astr. 1, 3 p. 23, 4 ad -am circumductionem *sphaerae*. **β** *in aedificando* (*aliter l. 75*): CAES. civ. 2, 9, 1 ut capita tignorum -a parietum structura tegerentur. 2, 9, 8 tigna item ... tecta -is lateribus instruebant.

b *spectat ad rei marginem, finem sim.* (*saepius acced. subst. per se ipsum terminum sim. significans*): **α** *de rebus variis*: VARRO rust. 3, 16, 23 favos -os inter se conglutinant (COLVM. 9, 11, 5; *syn.* in ... fine cerarum, in circuitu favorum. *al.*). HOR. epod. 3, 22 puella ... -a ... in sponda cubet (*cf.* PROP. 3, 21, 8 -o dormit ... toro [PETRON. 78, 5]). PROP. 1, 11, 6 (*in imag.*) ecquis in -o restat amore locus? OV. am. 1, 11, 22 margine in -o littera rasa (PLIN. nat. 9, 116 *uniones* in -is ... marginibus *conchae. al. v. et l. 65. p. 1998, 49*). met. 13, 883 -us ... angulus ... molis (*i. saxi. v. et l. 66*). VITR. 1, 6, 7 per centrum medium ... lineae ab -is ad -as circinationes perducendae (5, 7, 1. 9, 8, 12. *cf.* 9, 2, 3 -ae rotundationis, *sc. lunae.* 10, 4, 1 circumitionem *tympani. al.*). 10, 6, 3 circum -um latus rotae. *al.* PETRON. 12, 2 laciniam -am concutere (APVL. met. 9, 17). AMM. 29, 1, 30 *lancis* in ambitu rotunditatis -o. *al.*

β *de re quae ultimo loco et termino fineve aut sita (l. 48 sqq.) aut exstructa (l. 75 sqq.) est*: Ⓘ *de locis, regionibus (terrae et caeli), silva, de situ remoto et disiunctissimo sim.*: VARRO ling. 5, 79 -a ora fluminis (CIC. nat. deor. 2, 101 -a ora et determinatio mundi [*syn.* ultimus. LVCR. 1, 970. 1, 981]. LVCR. 5, 583 OV. met. 6, 101 LIV. 21, 31, 9. *al.*). rust. 3, 2, 5 in campo Martio -o (*al.*). 3, 17, 4 pisces ... gregatim venisse ... ad -um litus (VERG. georg. 3, 542 LIV. 32, 32, 12. 32, 35, 7. *al.*). CIC. Verr. II 4, 118 in ... insula -a est fons. Att. 15, 26, 4 in -o fundo. epist. 15, 4, 4 in Cappadocia -a non longe a Tauro (*cf.* PLIN. nat. 6, 199 Mauretania. *al.*). LVCR. 5, 485 -a ad limina *terrae* (*al.*). CAES. Gall. 1, 1, 6 Belgae ab -is Galliae finibus oriuntur (*al.* LIV. 26, 25, 15 castra in -is finibus suis obvia hosti posuerunt. 27, 35, 10. *al.* CIL XI 1421, 9 [*a. 4*]. ORAT. imp. Claud. [CIL XIII 1668] II 21. *al. aliter p. 1998, 55*). civ. 3, 46, 1 crates ad -um tumulum ... proferri ... iussit. *al.* VERG. Aen. 11, 626 procurrens ... pontus nunc ruit ad terram ... -amque sinu perfundit harenam (HOR. epist. 1, 1, 6 ne populum -a ... exoret harena *gladiator victus. al.*). HOR. epist. 2, 2, 69 -o in Aventino. NVX 62 me (*i. nucem*) ... imus in -o margine fundus habet. LIV. 23, 24, 9 oram -ae silvae. 26, 41, 16 in -um angulum agri Bruttii (27, 51, 13. *al. cf. supra l. 41*). *al.* VITR. 6, 1, 6 ad -os septentriones (*cf.* LVCAN. 2, 51 ab -o ... aquilone Suebos. LACT. inst. 2, 9, 8 -us occasus. BOETH. cons. 2 carm. 6, 10 Phoebus -o veniens ab ortu. *al.*). VELL. 1, 2, 3 in -o nostri orbis termino (*syn.* ultimo. *al.*). PLIN. nat. 2, 164 mare (*al. v. Wistrand, Nach innen oder nach aussen?, Göteborg 1946 p. 43 sqq.*). *al.* TAC. ann. 14, 34, 2 super -um ambitum campi. *al.* ITALA deut. 30. 4 (Lugd.) si fuerit disparsio tua ab -o caelo usque ad -um caelum (ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ *eqs., Vulg.* ad cardines caeli fueris dissipatus. *hyperbolice, cf. p. 2000, 58*). *saepe.* Ⓘ *in aedificando* (*aliter supra l. 30*): CATO agr. 18, 5 parietes -os (CAES. civ. 2, 9, 2. 2, 9, 3 VITR. 4, 8, 1. *al.*). CIC. Verr. II 5, 96 adluantur mari moenia -a (LVCAN. 1, 571 iunctos -is moenibus agros). VITR. 3, 5, 3 ad -am plinthum. 3, 5, 5 ab -o abaco. *al.*

c *spectat ad partem ultimam earum rerum, quae vel prominent vel ita porrectae, extentae sunt, ut in terminum, caput sim. exeant*: **α** *de rebus, in quibus bini termini (sc. sibi oppositi, aliter p. 1998, 10) spectantur*: CIC. Arat. frg. 4 -us ... duplici de cardine vertex dicitur esse polus (*cf.* VITR. 9, 1, 2 *caelum* volvitur ... circum terram ... per axis cardines -os. SEN. Ag. 402 *Iovis* nutu simul -i tremuere poli. *al.*). LIV. 37, 41, 7 in -is iugis binae circa eminebant falces (*cf. Weissenborn-Müller ad l.*). MANIL. 3, 324 quicquid ad -os (ab -o *l. v.*) temet pr⟨o⟩ve⟨x⟩erit axe⟨s⟩ (GERM. 21 -um geminus determinat axem *polus. cf. l. 28*). VITR. 8, 5, 1 regula habet ancones in capitibus -is (8, 5, 3 dextra ac sinistra. CELS. 8, 1, 18 utrimque). 9 praef. 6 regulae *tres* inter se compos. tae tangant alia aliam suis cacuminibus -is schema habentes trigoni. PLIN. nat. 16, 21 in balano utrimque ex longitudine -a lapidescit duritia. *al.*

β *respicitur unus tantum rei terminus* (*de bacillis ab una parte bifurcis l. 11*): Ⓘ *notione generali*: PACVV. trag. 48 -um intra camterem ipsum praegradat Parthenopaeum. VARRO ling. 5, 117 -a bacilla furcillata habent figuram litterae V (*v. l. 10.* rust. 1, 50, 2). 5, 135 cavum ... bura -a addita oppilatur. CIC. Arat. 220 *Hydram* -am ... Corvus rostro tundit (*gr. Arat. 448* πυμάτῃ. *sim. de signis*: MANIL. 1, 568. *al.* GERM. 60; *syn.* novissima, *gr. Arat. 59* ἀκρην. *al.* AVIEN. Arat. 446; *gr. Arat. 184* νεάτης. *al.*). Cael. 28 (*in imag.*) qui primoribus labris gustassent genus hoc vitae et -is, ut dicitur, digitis attigissent (VITR. 3, 1, 2 manus palma ab articulo ad -um medium digitum. *al. aliter p. 1999, 82*). LVCR. 1, 599 -um ... cacumen corporis illius, quod nostri cernere sensus iam nequeunt (*sic transit in notionem, de qua p. 2004, 7*: 1, 749. *aliter*: STAT. silv. 5, 4, 18 -o me tange cacumine virgae. *v. etiam l. 61*). CAES. Gall. 3, 12, 1 in -is lingulis promunturiisque. 6, 29, 3 ponte (*syn.* partem ultimam pontis). *al.* VERG. Aen. 5, 327 spatio -o fessique sub ipsam finem adventabant (*al.*). PROP. 1, 20, 29 sub -a ala. 3, 14, 7 ad -as stat femina metas. 4, 7, 1 viae (*al. cf.* OV. epist. 15, 200 -um ... iter. *al.*). OV. am. 1, 4, 24 pendeat -a mollis ab aure manus. met. 2, 517 ubi circulus *arcticus* axem ultimus -um ... ambit (MANIL. 1, 589. *paulo aliter [cf. Wistrand, Nach innen oder nach aussen?, Göteborg 1946 p. 48]*: LVCAN. 1, 412 ventus ab -o pelagus sic axe volutet. SIL. 15, 638. *cf. etiam l. 3*). LIV. 21, 55, 7 elephanti eminentes ab -is cornibus (35, 35, 11; *opp.* in media ... acie. 37, 40, 9 -um cornu claudebant ... funditores. *al.*). CELS. 7, 7, 4B -o ungui (STAT. Theb. 6, 724. HIER. praef. Vulg. par. [*in imag., cf. p. 1996, 46*] *librum* contuli ... a vertice, ut aiunt, usque ad -um unguem). 7, 12, 4 lingua (PALLAD. 1, 27, 2. TAB. devot. Audollent 219A, 5 ligo obligo linguas illor⟨um⟩ medias, -as, novissimas [303 I 1. 3. II 2. *al.*]). *al.* PETRON. 73, 4 pedum -os pollices. PLIN. nat. 9, 92 -is crinibus *polypi. al.* FIRM. math. 5, 3, 18 -orum corporum fatigabuntur doloribus (*cf. Wikström, stud. crit. p. 47*). 8, 24, 8 in -o pede (*al.*). *saepe.*

Ⓘ *notionibus diversis, quae respondent loco ei, ex quo quis alqd. aspicit*: Ⓐ *fere i. q. imus* (*opp.*: primus: *infra l. 48.* summus: *l. 46. aliter l. 51.* supremus: *l. 50*): LVCIL. 536 *testes arietis* vix uno filo ... haerere putares, pellicula -a exaptum pendere onus ingens. OV. met. 2, 767 postes -a cuspide pulsat (*i. infima hastae parte; aliter l. 59*). PLIN. nat. 11, 179 summum gulae fauces vocantur, -um stomachus (*v. p. 1996, 83*). *al.* VAL. FL. 5, 350 -i ... a fluminis undis (*cf. p. 2006, 1. aliter l. 53*). STAT. Theb. 9, 746 -o galeae rimoque in margine parmae (BOETH. cons. 1, 1, 4 W. *vestium* in -o margine *Π* Graecum, in supremo vero *Θ* legebatur intextum). MART. 1, 87, 4 -o ructus cum redit a barathro. *al.* Ⓑ *i. q. summus* (*syn. l. 53. 57. opp.*: medius: *l. 56*): VERG. georg. 4, 319 ad -i ... caput adstitit amnis (SERV. *ad l.*: id est summi, unde nascitur. *aliter l. 47*). PROP. 3, 21, 13 iungite ... -o ... lintea malo (*cf.* HYG. astr. 4, 7 p. 105, 14 -um finem mali). VITR. 1, 6, 6 -a gnomonis umbra. COLVM. 4, 24, 12 -a et media flagella *vitis* (*cf.* 5, 6, 24 ut summa vitis summam arborem sequatur, id est, ut duo palmites -i trunco arboris applicentur. 5, 6, 33 ramis [*al.*]. *al.*). VAL. FL. 3, 197 -a sonuit cita cuspide cassis (SIL. 5, 274 HOMER. 534. *aliter l. 45*). 6, 574 -o ... ferro (*cf.* APVL. met. 5, 23 -am aciem *sagittae*. AVIEN. Arat. 671 tela -a). STAT. Theb. 10, 144 demittunt -a cacumina silvae. APVL. met. 6, 14 montis -um petit tumulum. *al.* Ⓒ *i. q. intimus, penitissimus,* μύχιος (*syn.*: imus: *l. 66.* intimus: *l. 65. cf. etiam p. 1994, 83*): CIC. nat. deor. 2, 135 *stomachus* tosillas attingens palato -o atque intimo terminatur. CATVLL. 64, 196 querellas ... -is proferre medullis (*syn. 93* imis. *sic in imag.*: OV. epist. 4, 70 in -is ossibus haesit amor). PROP. 1, 20, 50 nomen ab -is fontibus aura refert. OV. met. 3, 157 in -o ... recessu *vallis* (APVL. mund. 6 *Ponti* -us recessus in Maeotim senescit [*gr.* π. κόσμου *p. 393a, 32* τὸ ... μυχαίτατον]). fast. 4, 703 -i ... convalle salicti. SIL. 15, 19 aedibus -is (*v. Wistrand, Nach innen oder nach aussen?, Göteborg 1946 p. 5*). PEREGR. Aeth. 5, 10 p. 44, 27 in -a ... valle. Ⓓ *i. q. postremus* (*syn. p. 1999, 3*), *novissimus* (*syn.*: *p. 1999, 2.* ultimus: *l. 82. opp.*: medius: *l. 76. 82. al.* primus: *l. 75. 79.* proximus: *p. 1999, 8*): VARRO ling. 10, 25 alias commutatio fit in primo verbo ..., alias in medio ..., alias in -o ut doceo docui ...; refert igitur, ex quibus litteris quodque verbum constet, maxime -a *eqs.* frg. Rufin. gramm. VI 555, 12 ad -um versum senarium (556, 15. HOR. ars 254 primus ad -um similis sibi. *al.*). CIC. Arat. 410 cauda ... Centauri -o candore refulget (*nota enallagen* [candore -⟨a⟩ *Buescu, vix necess., cf. p. 1999, 4*]; *gr. Arat. 625* ἔσχατον οὐρήν. *cf.* VERG. georg. 3, 423 -ae ... caudae [*opp.* medii, *syn.* ultimus]. Aen. 6, 288d. GERM. 189 [*gr. Arat. 184* νεάτης]. *al.*). div. 1, 9 in -o tertio *libro* (off. 3, 9. ad Q. fr. 2, 7, 1 [8, 1 Sj.]. *cf.* VITR. 1, 6, 12 in -o volumine. *al.*). Att. 5, 1, 3 -ae episto-

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lae tuae versiculum (*al. cf.* 14, 8, 1 litteras, ... quibus in -is erat *eqs.* epist. 7, 5, 2). *al.* CAES. Gall. 2, 11, 4 ab -o agmine (*syn.* novissimos [civ. 1, 64, 1]. BELL. Afr. 6, 1. *al.* SALL. Iug. 50, 3; *syn.* 4 postremos. LIV. 2, 59, 2. *al.* PHAEDR. 5, 1, 14. *al. cf. per enallagen adi.* [*v. et p. 1998, 80. 2002, 59*]: SIL. 15, 473 nec caedes -ave damna movebant agminis *Hasdrubalem*). 3, 29, 2 -a impedimenta. LIV. 8, 10, 3 debellatum ... perventumque ad -am aciem (21, 56, 1; *opp.* media. *al.*). 8, 32, 13 -a contio (*opp.* qui proximi ... tribunali steterant. *al.*). SIL. 6, 263 -a ... *equi fugientis* terga (AMM. 24, 4, 29). PRISC. gramm. II 106, 19 genetivi -am terminationem, id est 'is' (*al.*). *al.* *in imag.*: LVCR. 3, 599 -um cupiunt vitae reprehendere vinclum. VERG. Aen. 10, 814 -a ... Lauso Parcae fila legunt (STAT. Theb. 6, 380).

2 *respicitur, quo ordine alqs. (alqd.) inter alia collocetur*: a *ita ut simul fere de loco primo et postremo cogitetur* (*opp.* medius): CIC. Arat. 299 quartus ... circus (*i. eclipticus*) partibus -is (*v. l. 19*) -os continet orbes (*i. tropicum Cancri et Capricorni; opp.* medio. *al. cf.* VARRO AT. carm. frg. 16, 3 terrae -as inter *zonas* mediamque coluntur [VERG. georg. 1, 235 PLIN. nat. 2, 172]). VITR. 2, 1, 4 in -is partibus *arborum* (7, 1, 2. *al.* PLIN. nat. 30, 37 *angues* medios abscisis utrimque -is partibus. *v. et l. 15. cf. p. 2000, 20*). 8, 6, 1 ad recipiendam aquam triplex inmissarium ..., uti, cum abundaverit, ab -is in medium receptaculum redundet. AVSON. 119, 3 p. 334 P. AVG. civ. 8, 15 p. 344, 18 D. *Plato* elementa quattuor proportione ... ordinat ..., duobus -is, igni ... et terrae ..., media duo, aerem et aquam, interserens (22, 11 p. 587, 7. *al.*). BOETH. arithm. 2, 50 p. 160, 9 dato calamo -is foraminibus manentibus musicis mos est, ut medium foramen permutantes ... diversos emittant sonos. c. Eut. praef. 52 (*in imag.*) prius -i sibique contrarii Nestorii atque Eutychis summoveantur errores, post ... christianae medietatem fidei temperabo. *al.*

b *ita ut locus certus et condicio sim. significetur (accedente aestimatione dignitatis [cf. p. 2004, 38], fere i. q. inhonestissimus: l. 71. p. 2000, 29.* *syn.*: novissimus: *l. 41. 43.* postremus [posterior: *p. 2000, 15*]: *p. 2000, 16. 23. al.* primus: *p. 2000, 29.* ultimus: *l. 66. p. 2000, 5. 30.* *opp.*: internus: *p. 2000, 1.* medius: *l. 74. p. 2000, 5. 22. 37.* primus [prior: *l. 83. p. 2000, 5*]: *l. 41. 52. 63. 81. p. 2000, 8. 13. al.*): α *hominum* (*m. pro subst.*: *l. 43. 44. 45. 55. al.*): Ⓘ *militum* (*sim. l. 40*): VARRO ling. 5, 89 triarii ... in acie tertio ordine -i subsidio deponebantur. CIC. Mil. 56 cum a tergo hostem interclusum reliquisset, nihil de eius -is comitibus cogitavit. CAES. Gall. 5, 10, 2. civ. 1, 78, 5; *syn.* novissimum agmen. SALL. Iug. 100, 2 primos et -os cum expeditis manipulis tribunos locaverat (*sic opp.*: HOR. carm. 4, 14, 31. LIV. 44, 33, 7 sive a primis signis ad novissimum agmen sive ab -is ad primos). VERG. Aen. 10, 432 -i addensent acies. LIV. 5, 13, 13 obiectis foribus -os suorum exclusere. 22, 45, 7 cornu -i equites sociorum, intra pedites, ad medium iuncti legionibus Romanis, tenuerunt. 44, 9, 9 et in fronte -⟨i⟩ et ex lateribus soli. *al.* VVLG. I Macc. 5, 53; τοὺς ἐσχατίζοντας. *al.* Ⓘ *eorum, qui vel sacra vel praemia adeunt*: CIC. leg. 2, 49 quaeruntur ... qui *patre familias mortuo* adstringantur sacris: heredum causa iustissima est, ... deinde qui *eqs.* ..., tertio loco *eqs.* ..., quarto *eqs.* ...; -a illa persona est *eqs.* VERG. Aen. 5, 544 primum ... victorem appellat Acesten; ... proximus ingreditur donis, qui vincula rupit, -us ... qui fixit ... malum (*cf. p. 2004, 75*). Ⓘ *currentium in ludis, prodeuntium in pompa*: VERG. Aen. 5, 183 laeta -is spes est accensa duobus. 5, 196. 5, 570 -us ... Iulus ... est invectus equo (SERV. *ad l.*: -us quantum ad numerum spectat). HOR. sat. 1, 1, 116 *aurigam* praeteritum ... -os inter euntem. Ⓘ *incolarum* (*cf. p. 2000, 63 sqq.*): LIV. 24, 49, 5 Maurusii -i prope Oceanum ... colunt. LVCAN. 7, 541 -i ... orbis Hiberi. PLIN. nat. 4, 81 -i gentium harum. TAC. ann. 3, 45, 1. *v. et p. 2002, 12.* *al.*

β *rerum*: Ⓘ *usu vario*: CATO agr. 18, 3 ab stipite -o ad parietem ... pedes XX. LEX par. fac. Put. (CIL I² 2, 698) 2, 11 maceria -a. COM. pall. inc. 69 tam perit quam -a faba. VARRO ling. 10, 46 media *chorda* est alterius *tetrachordi* prima, alterius -a (*al.*). CIC. fin. 1, 17 in infinito inani, in quo nihil nec summum nec infimum nec medium nec ultimum nec -um sit (SEN. benef. 5, 8, 4 in ... pila nihil imum est, nihil summum, nihil -um est, nihil primum. *al.*). *al.* LENT. Cic. epist. 12, 15, 2 -a regio ... provinciae (*al.*). CAES. Gall. 1, 6, 3 -um oppidum Allobrogum est proximumque Helvetiorum finibus Genava (*cf.* 1, 10, 5 ab Ocelo, quod est ... provinciae -um. *al.*). OV. fast. 5, 22 Themis -o ... recepta loco est ([*v. l. 31*]. *al.*). LIV. 23, 24, 9 -as arborum succisarum impellunt (*al.*). 36, 15, 10 -os ad orientem montes (*al.*). VITR. 5, 9, 2 ab interiore parte columnarum -arum ad medias (*al.*). PAVL. FEST. p. 16 antes sunt -i ordines vinearum (*al.*). SEN. nat. 3, 28, 3 maria ... fluctum ultra -um tempestatis maximae vestigium mittunt (*cf. Wistrand, Nach innen oder nach aussen?, Göteborg 1946 p. 24 adn. 2*). epist. 12, 5 illam quoque *aetatem* in -a tegula (*codd. fere omnes*, regula *vulg.*) stantem ... habere suas voluptates. *al.* SCRIB. LARG. 61 -um molarem. PLIN. nat. 11, 101 insectorum pedes ... -i longiores. *al.* VAL. FL. 7, 382 portae (*cf.* COD. Theod. 9, 45, 4 pr. usque ad -as fores ecclesiae, quas ... populus primas ingreditur [τελευταίων]). QVINT. inst. 11, 3, 99 *digiti* -i (*i. minimus et anularis; opp.* prioribus. *aliter p. 1998, 17*). PRISC. gramm. II 557, 26 ab -o supinorum (558, 8 a supino -o [*i. secundo*]). ISID. nat. 44, 1 -um mare oceanus est, internum, quod ex oceano fluit. *saepe.* *in scriptis, orationibus, vocibus*: VARRO ling. 5, 172 -as syllabas (9, 44. 9, 71. 10, 32. *al.* CIC. de orat. 3, 183 *paeon oritur* a brevibus ... tribus -a producta atque longa. orat. 214 QVINT. inst. 1, 6, 4. 11, 3, 33; *opp.* priorum. *al.* MART. CAP. 3, 269; *opp.* media, *syn.* ultima. *al.*). 9, 44 littera (10, 21. frg. Gell. 10, 1, 6 Pompeius ... ne adscriberet 'consul tertium' aut 'tertio', -as litteras non scripsit. HIER. epist. 20, 5, 2 p. 109, 12 *in elisione* littera prima verbi sequentis -am prioris verbi inveniens exclusit. *al.*). 9, 80 alii -um 'us', alii 'ei' faciunt (*cf.* NIGID. Gell. 13, 26, 4 unum i facito -um). *al.* RHET. Her. 2, 2, 2 *conclusio* locus erat -us de sex partibus orationis (*al.*). CIC. Verr. II 1, 92 in codicis -a cera (*cf.* orat. 41 in -a pagina. epist. 2, 13, 3 pagella. *al.*). de orat. 3, 172 si verba -a cum consequentibus primis ... iungentur (3, 206. orat. 38 pariter -a terminentur. 65. 149. *al.*). 3, 186 *periodi membra* paria esse debent posteriora superioribus et -a primis. 3, 193 pedes (orat. 212. 216. 217; *syn.* postremus. OV. rem. 378 -um ... trahat ... pedem *choliambus. al.*). 194 *trochaeus* si ponatur -us. *al.* VITR. 5, 8, 2 *vox* sine -is casibus sonans. STAT. silv. 1, 2, 251 *elegorum scriptores* gressu -o fraudatis opus (*i. versum*). *saepe.*

Ⓘ *in certis iuncturis*: Ⓐ -a pars (*v. et p. 1999, 19. 2001, 54*): CIC. Verr. II 2, 191 -am partem nominis, codam illam Verrinam (*opp.* primas litteras). de orat. 3, 192 vorsus aeque prima et media et -a parte attenditur (*syn.* postrema). orat. 199. 203. *al.* LVCR. 6, 947 corporis -as ... partes unguiculosque (*cf.* CELS. 2, 4, 4; *gr. Hippocr. aphor. 7, 1* ἀκρωτηρίων. 4, 21, 1 id est crura bracchiaque. *saepe*). CAES. Gall. 6, 33, 3 Arduennae. *al.* LIV. 40, 39, 10 in partibus -is iam pugnabatur. *al.* FEST. p. 182 orae -ae partes terrarum, id est maritimae, dicuntur, unde et vestimentorum -ae partes, quae quidem et primae (*syn.*) dici possunt. VAL. MAX. 4, 5, 1 Flamininus -a in parte theatri constitit (*cf.* IVV. 7, 43). COLVM. 3, 10, 1; *syn.* ultimum. *al.* PLIN. nat. 34, 2 Italiae. *al.* ITALA Ios. 10, 19 (Lugd.) illos ad -am partem (τὴν οὐραγίαν, VVLG. -os quosque). HIER. epist. 55, 2, 1 p. 487, 20 de -is partibus et, ut ita dicam, cauda capituli. *saepe.* Ⓑ -a linea (liniamenta *l. 36. 44. 47*): *in pictura (sim. in deo ficto l. 36) et arte geometr.*: CIC. nat. deor. 1, 123 *hominis* similem deum ... liniamentis ... -is, non habitu solido. PLIN. nat. 35, 67 Parrhasius ... in liniis -is palmam adeptus (*opp.* media rerum). QVINT. inst. 1, 10, 39 locorum. 10, 2, 7 HYG. grom. p. 80, 10. 84, 13. *al.* TERT. adv. Hermog. 38 p. 168, 6 lineam -am ... finem esse omni rei, cuius linea -a est *eqs. al.* *in imag. et proverbialiter* (*v. Otto, Sprichw. 194; Sonny, ALL 9, 1896, 67 sq.*): TER. Eun. 640 -a linea amare haud nihil est (*cf.* DON. *ad l.*: de longinquo. SCHOL. Stat. Theb. 3, 283 puellam -a amoris linea diligens satis animo solo [satis]faciebat aspectu). CIC. orat. 186 numerus ... quasi ... -a liniamenta orationi adtulit. rep. 5, 2 nostra ... aetas cum rem publicam sicut picturam accepisset ... iam evanescentem ..., ne id quidem curavit, ut formam ... eius et -a tamquam liniamenta servaret (*opp.* coloribus. *hunc locum alio sensu imitatus est* AVG. *v. p. 2001, 44*). PS. APVL. Ascl. 32 veritatis in mundo nequidem -a linea umbrave dinoscitur (PAVL. NOL. epist. 16, 8 p. 122, 16 *philosophi* vel -as [*Sacchini*, -ae *trad.*] veritatis lineas ... attigerunt). TERT. adv. Hermog. 3 p. 130, 1 propter non intellegentes, quorum Hermogenes -a linea est. adv. Prax. 16 p. 258, 2 *deus* universitatis -a linea est. AMBR. in psalm. 118 serm. 6, 23 p. 120, 10 mystica ... illa ... vel linea intueamur -a (*cf. Sonny* [*v. l. 41*] *ad l.*). MACR. somn. 1, 19, 26 *Saturnus et Mars* ita non habent cum *sole et luna* ... conpetentiam, ut tamen aliqua vel -a numerorum linea Saturnus ad solem, Mars aspiciat ad lunam.

c *hyperbolice (v. et p. 1997, 74) de eis, quae aliquanto longius absunt, fere i. q. longinquus, maxime procul situs, remotissimus (subest notio fastus contemptionisque [v. p. 2004, 38], sc. cum is, qui a Roma longissime absit, a cultu quoque et humanitate alienissimus iudicetur: e. g. l. 64. 66. 69. 74)*: CIC. Verr. II 5, 166 apud Persas aut in -a India (CATVLL. 11, 2 in -os penetrabit Indos. HOR. epist. 1, 1, 45. 1, 6, 6 SEN. Oed. 114). *ibid.* apud ignotos, apud barbaros, apud homines in -is atque ultimis gentibus positos (PROP. 1, 1, 29. OV. fast. 3, 195 -is dantur conubia gentibus. *v. l. 62. al.*). CATVLL. 68, 100 Troia ... sepultum detinet, -o terra aliena solo. SALL. Catil. 16, 5 Pompeius in -is terris bellum gerebat (SIL. 1, 270 TAC. ann. 2, 82, 1. *al.*). VERG. ecl. 8, 44 -i Garamantes (SERV. *ad l.*: saevi, quasi a consortio humanitatis remoti). georg. 2, 114 -is domitum cultoribus orbem. 2, 171 Caesar ... -is ... victor in oris (*al.*). Aen. 7, 225 tellus (LVCAN. 9, 474; *syn.* longe ... remota. *al.*). 8, 727 -i ... hominum Morini. *al.* HOR. carm. 3, 10, 1 Tanain (*al.*). 3, 11, 47 -os Numidarum in agros. epist. 1, 20, 18 ut *libellum* pueros elementa docentem occupet -is in vicis balba senectus (*v. l. 62*). PROP. 2, 16, 40 -o quaerere in orbe fugam (OV. trist. 3, 1, 50; *syn.* procul. 4, 9, 9. *al.*). ELEG. in Maecen. 1, 56 ad -os exorientis *solis* equos. OV. met. 7, 266 -o lapides oriente petitos. trist. 3, 3, 13 in -is iaceo populisque locisque (*al.*). *saepe.* MANIL. 4, 880 -um sequi po⟨n⟩tum. SEN. Phaedr. 1048 mari (*al.*). *al.* HIER. epist. 51, 1, 1 p. 395, 14 scribere in -os fines terrae (*al.*). *saepe.*

B de tempore *(v. et p. 1997, 17)*: *fere i. q. postremus, novissimus (syn. saepe; opp.* primus: *e. g. p. 2001, 7. 11. 19. 25. 28 et passim.* *aliter, sc. spatio ab hoc tempore ad antiquitatem retro per-*

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

menso, fere i. q. *priscus:* *infra l. 71*): 1 *generaliter*: a *c. eis subst., quorum pars -a designatur*: α *sensu mere temporali*: annus: VERG. georg. 3, 304 (SERV. *ad l.*: -a parte anni; *syn.* ultimus). LIV. 2, 64, 1. 3, 29, 8. *al.* dies: SIL. 7, 172 ad litora Calpes -umque diem (*sic de Hispania* [*cf. l. 22*]: 14, 8). TAC. hist. 3, 10, 4. finis (*cf. p. 1997, 57*): VARRO rust. 2, 1, 18 *conceptus et partus* praegnationis primi et -i fines. VERG. georg. 4, 116 -o ... sub fine laborum. *al.* hiems: CIC. Manil. 35 bellum ... -a hieme apparavit, ineunte vere suscepit, media aestate confecit. VERG. georg. 1, 340 (SERV. *ad l.*: circa finem hiemis). *al.* luna (*cf. infra l. 38*): VARRO ling. 6, 10 ἔνη καὶ νέα, quod eo die potest videri -a et prima luna. rust. 1, 37, 1 PLIN. nat. 18, 322. mensis *sim.*: OV. fast. 2, 686 sextus ab -o ... mense dies. 6, 768 COLVM. 11, 2, 46. *cf.* PLIN. nat. 18, 205 Septembri -o usque in idus Oct. *al.* nox *sim.*: VARRO ling. 7, 76 *iubaris* ortus significat circiter esse -am noctem. CIC. Arat. 82 MANIL. 5, 698. *al. cf.* VAL. FL. 7, 538 sub -is ... umbris. oratio *sim.*: RHET. Her. 3, 12, 21. 3, 12, 22 CIC. de orat. 1, 41. 1, 143 initio ..., deinde ..., postea ..., tum ..., post ..., -a autem oratione. 2, 322 (*opp.* principia). *al. cf.* 3, 105 -o sermone (*opp.* primo). PLIN. epist. 3, 9, 20 in -a actione (*syn.* in fine). pueritia: CIC. Manil. 28 (*seq.* ineunte adulescentia). SALL. hist. frg. 2, 75. sol: VAL. FL. 3, 730 -i ... litore solis (*i. in Hispania; sic etiam* SIL. 14, 147. *cf. l. 5*). AMM. 31, 7, 8 (*seq.* nox ... adventans). tempus: VARRO Men. 105 noctis. CIC. Balb. 5 belli. 9 pueritiae (AMM. 14, 6, 3 ab incunabulis primis ad usque pueritiae tempus -um). de orat. 1, 26 diei (PAVL. FEST. p. 71; *syn.* crepusculum. *al.*). CYPR. epist. 59, 7 p. 674, 5 in -is temporibus. *al. v. et p. 1997, 12.* *varia*: LIV. 8, 19, 9 in turba fugae -ae. MANIL. 5, 84 *aurigam vincere* vel prima tenentem agmina ... vel ... spem ... sub -o ... suspendere casu. CELS. 2, 8, 12 -am alvum spiritus sequitur (*gr. Hippocr. prorrh. 2, 23 fin.* ἐπὶ τελευτῇ τοῦ διαχωρήματος). TAC. dial. 17, 6 Asinius in medium usque Augusti principatum, Corvinus paene ad -um duravit. SCHOL. Iuv. 4, 28 -ae mensae, epularum pars. *al.*

β *spectatur vigor in initio maior, in fine deficiens, fere i. q. evanescens, languidus*: LVCR. 6, 371 *autumno* calor -us primo cum frigore mixtus. VERG. Aen. 9, 352 ignem deficere -um (MANIL. 1, 647 gelidum -o lumen sentimus ab igne). OV. met. 2, 117 terras ... rubescere ... cornuaque -ae velut evanescere lunae (*cf. l. 10*). 12, 52 tonitrua. LVCAN. 4, 447 primas inpedit ad noctem iam lux -a tenebras (VAL. FL. 5, 177). PETRON. 22, 3 lucernae ... umore defectae tenue et -um lumen spargebant. VAL. FL. 6, 674 -us ... pudor errat in ore. TAC. Germ. 45, 1 -us cadentis iam solis fulgor. AVG. civ. 19, 2 p. 375, 17 D. naturae ... -a vestigia. nat. et grat. 31, 35 p. 258, 20 -a ... umbra *superbiae*. spir. et litt. 28, 48 p. 202, 14 non usque adeo in anima ... imago ... dei ... detrita est, ut nulla in ea velut liniamenta -a remanserint (*cf. p. 2000, 48*). *al.*

b *designatur ordo temporis ita, ut praecedant alia* (*non pars ipsius rei*): α *sensu mere temporali*: Ⓘ *usu vario*: VARRO ling. 6, 10 mensis senescentis -um diem (6, 13 terminalia, quod is dies anni -us constitutus. CIC. de orat. 3, 2 ludorum. epist. 7, 1, 3. *al.*). frg. Serv. auct. georg. 1, 43 mensem Februarium, qui tunc esset -us (*opp.* primae. CIC. Pis. 5 leg. 2, 54 PAVL. FEST. p. 85). RHET. Her. 2, 22, 34 id quod -um dictum est (*al.*). CIC. Cluent. 185 de furto ... ne in -a quidem aut media parte quaestionis verbum fecit (OV. met. 2, 665 pars est -a querelae intellecta parum. *al.*). prov. 47 -um illud est (Att. 9, 9, 3. *al. v. etiam l. 81*). Marcell. 27 quid ... est ... diu, in quo est aliquid -um? (*al.*). Phil. 13, 44 quamquam ... prima praesidia utiliora ... sunt, tamen -a sunt gratiora. orat. 225 adhuc, deinde ..., rursus ...; -a sequitur comprehensio. part. 104 eadem et prima quaestio et disceptatio -a est (QVINT. inst. 3, 11, 11). *al.* POLLIO Cic. epist. 10, 31, 2 ne in -is essem (*sic masc. pro subst.*: HOR. ars 417 occupet -um scabies [*cf. Porph. ad l.*: quisquis ... novissimus venerit]). CATVLL. 64, 130 querelis. VERG. ecl. 10, 1 laborem (Aen. 3, 714 [SERV. auct. *ad l.*: saevissimus, *v. p. 2003, 49*]. *al.*). georg. 2, 473 -a per *agricolas* ... Iustitia excedens terris vestigia fecit. Aen. 4, 179 Terra ... *Famam* -am ... Coeo Enceladoque sororem progenuit (SERV. *ad. l.*: pessima; ... naturale esse, ut inutiliores sint qui nascuntur ultimi [*v. p. 2004, 40*]). SEN. Ag. 650 quid ... primum ... quidve -um deflere paras? Med. 553 voce iam -a peto (*syn.* suprema, ultimum. LVCAN. 5, 193. *al. cf.* STAT. Theb. 12, 362 sonus. *al.*). *al.* QVINT. inst. 8, 5, 33 ad quam usque nos vocatis vetustatem? nam si ad illam -am, multa Demosthenes, quae ante eum nemo *dixit* (*v. p. 2000, 84*). *al.* TAC. hist. 4, 42, 5 Neronem -um dominorum putatis? *al.* SCAEV. dig. 23, 4, 31 -i anni ... fructus. CYPR. epist. 43, 7 p. 596, 20 persecutionis istius novissima haec est et -a temptatio. HIER. epist. 21, 40, 4 p. 140, 9 -a hora ... sit salvatoris adventus (*syn.* novissima). 58, 1, 3 p. 528, 9 Paulus ... *apostolorum* novissimus in ordine, primus in meritis est, quia -us licet plus omnibus laboravit. *al.* VVLG. deut. 17, 7 manus testium prima interficiet eum et manus reliqui populi -a mittetur. *saepe.* Ⓘ *in locut. impersonali* (*v. p. 1996, 78*): CIC. Att. 7, 7 -um est, ut tibi ... desit (epist. 4, 13, 7 -um illud est, ut te orem [15, 4, 16. *cf. supra l. 55*]. *v. Schmalz-Hofmann[5] p. 763*). 11, 16, 5 -um est, quod te orem (*v. et p. 2002, 37*).

β *spectatur numerus hominum et copia rerum (sc. ab origine maior, minor in fine), fere i. q. reliquus* (*syn.* supremus: *l. 7.* superstes: *l. 11. cf. p. 2006, 47*): CAES. civ. 1, 5, 1 nec tribunis plebis ... -i iuris intercessione retinendi quod L. Sulla reliquerat, facultas tribuitur (*cf. 1, 7, 3* nudata omnibus rebus tribunicia potestate). VERG. georg. 2, 417 canit effectos -us vinitor antes. Aen. 5, 498 *post tres alios* -us galeaque ima subsedit Acestes (*sc. in sortitione*). LIV. 5, 45, 3 *Galli* trucidantur; -os tamen *eqs.* LVCAN. 7, 589 Brute ..., spes o suprema senatus, -um tanti generis per saecula nomen. PETRON. 109, 8 Tryphaena Gitona -a parte potionis spargebat. CALP. ecl. 3, 48 -as legulus cum sustulit uvas. SIL. 2, 185 gens -a viri (*i. abnepos*). STAT. Theb. 11, 155 -us socium gentisque superstes Argolicae. TAC. Agr. 30, 3 nos terrarum (*v. p. 1999, 58*) ac libertatis -os. MOD. dig. 32, 83, 1 substitutione inter *heredes* ... facta expressit, ut post mortem -i ad posteros eorum pertineret. MOYS. Cypr. epist. 31, 7 p. 564, 2 totius ignis etiam usque ad -am scintillam materia restinguitur. *al.*

γ *qui (quod) rem decidit, transigit, consummat, perficit* (*cf. et p. 2003, 22. 46. 2009, 27*): CIC. Balb. 17 adhiberi hunc ... quasi perpoliendi quendam operis -um laborem (VAL. FL. 8, 117). Brut. 126 manus -a non accessit operibus ...; praeclare inchoata multa, perfecta non plane (VERG. Aen. 7, 572 [*cf.* CLAVD. DON. *ad l.*: post quam ... res invenitur esse perfecta *eqs.* Aen. 7, 815 p. 109, 10; *opp.* prima. *ibid.*]. HIER. epist. 58, 9, 2 in Ezech. praef. p. 15A. *v. et vol. VIII 355, 14. cf. Otto, Sprichw. 212*). CAES. civ. 1, 5, 3 illud -um atque ultimum senatus consultum, quo nisi paene in ipso urbis incendio ... numquam ante descensum est (*subest etiam notio transl. q. v. p. 2003, 46*). 1, 85, 12 hanc unam atque -am esse pacis condicionem. SEN. epist. 12, 4 deditos vino potio -a delectat, illa quae ... ebrietati summam manum imponit. LVCAN. 7, 345 -um ferri superest opus. STAT. Theb. 10, 610 audite ... -a litamina divum. PLIN. epist. 8, 4, 7 *carmina* coepta ... -am ... limam ... opperientur. APVL. met. 3, 28 (*in imag.*) ad -as incitas deducti. TERT. scorp. 6 p. 158, 9 *deus post baptismum* posuit ... secunda solacia et -a praesidia, dimicationem martyrii. GREG. M. moral. 2, 11 p. 560B diem -i iudicii et resurrectionem (*saepe*).

δ *spectatur ordo conclusionis rationalis* (*cf. p. 2006, 66*): CIC. leg. 1, 32 cum ... genus hominum sociatum inter se esse intellegatur, illud -um est, quod recte vivendi ratio meliores efficit (*v. p. 1996, 78*). fin. 4, 8 argumenti ratione conclusi caput esse ... ea, quae perspicua dicunt; deinde ordinem sequuntur, tum, quid verum sit ..., -a conclusio est. *al.*

2 *refertur ad finem vitae* (*notione mere temporali; aliter v. p. 2003, 48*): a *designatur vel rei pars ultima vel condicio animantis proxima morti*: α *res incorp.*: aetas: VARRO rust. 2, 1, 14 prima aetas ... pecoris et -a sterilis. CIC. Cato 60 (*opp.* media). SALL. Catil. 49, 2 NEP. Cato 2, 4. *al.* PROP. 2, 10, 7. SEN. epist. 91, 4 centesimus annus ..., aetas ne homini quidem -a. *al.* aevum: VAL. FL. 5, 3. 6, 636. cardo: SEN. Tro. 52 *Priamus* mortalis aevi cardinem -um premens. LVCAN. 7, 381 ultima fata ... ac ... -i cardinis annos. finis: CATVLL. 64, 217 in -a ... fine senectae. LIV. 37, 53, 8 vitae. *al.* mors: VERG. Aen. 2, 447 (*syn.* ultima). 11, 846 STAT. Theb. 3, 70 APVL. met. 8, 30 MIN. FEL. 36, 9. *al.* senectus: NEP. Att. 21, 1 SEN. dial. 12, 11, 4. *al.* spatium: CIC. Arch. 30. IVV. 10, 358 vitae. *al.* tempus: RHET. Her. 4, 52, 65 vitae. CE 54. CIC. Tusc. 5, 56 aetatis. CAES. civ. 2, 41, 8 NEP. Att. 16, 3. 21, 3. OV. met. 6, 675 senectae. QVINT. inst. 2, 4, 42 -is L. Crassi temporibus. PLIN. epist. 4, 23, 3 (*opp.* prima ... et media). *al.*

β *animantes, partes corporis*: *significantius, fere i. q. moriturus*: SEN. dial. 6, 3, 2 ultima filii oscula gratumque -i sermonem oris haurire (*sic per enallagen adi.* [*cf. p. 1998, 80. 1999, 4*]: SIL. 4, 173 sonus -o morientis fusus ab ore). epist. 70, 9 Socrates *in carcere vitam produxit* ..., ut fruendum amicis -um (*vix adv.* [*p. 2009, 6*]) Socraten daret. SIL. 10, 297 tigris ... -ā lambit venabula lingua (*vix sensu locali* [*p. 1998, 35*]).

b *designantur res -ae ita, ut antecedant alia* (*non pars ipsius rei*): α *qui (quod) ad mortem pertinet, in morte (post mortem e. g. l. 83. p. 2003, 4. 6. 8. 13) fit*: CIC. inv. 1, 108 non postremam vocem eius audivi, non -um spiritum eius excepi (fin. 2, 99. *al.* VAL. MAX. 3, 2, 18; *antea*: ultima senectute. PHAEDR. 1, 21, 4 trahens. *al. cf.* CIC. carm. frg. 33, 36 efflavit ... -um halitum [VERG. Aen. 4, 684. *sim.*: SEN. epist. 30, 14 anhelitu]). Verr. II 5, 118 ab -o conspectu liberum exclusae (*syn.* postremum. *cf.* LVCAN. 1, 508 urbis ... visu). Cluent. 187 ne condemnaretur -a servuli voce morientis (VERG. Aen. 4, 621 SEN. epist. 66, 48 SIL. 6, 197 TAC. hist. 1. 41, 2. *al.*). Cael. 59 moriens ... -um sensum ad memoriam rei publicae reservabat (LABER. mim. 100 paene -is sensibus [*syn. 104* in senecta]). fin. 3, 76 cum -um vitae diem morte confecerit (*al.* PROP. 2, 24b, 50 -o qui legat ossa die. *al.* SEN. Herc. O. 315 -us dies primusque [*sic opp.*: Oed. 988 SIL. 3. 135. *cf.* SEN. epist. 12, 6 a natali ad diem -um. 102, 26. LVCAN. 2, 105; *opp.* nascentia ... fata]. *al.*). VERG. ecl. 8, 20 -a moriens ... adloquor hora (VAL. MAX. 8, 7 ext. 3 SEN. nat. 3, 18, 6 LVCAN. 8, 611 MART. 4, 73, 1). 8, 60 -um hoc munus morientis habeto (Aen. 4, 429 LVCAN. 6, 724. 8, 741 VAL. FL. 5, 13. *al.*). georg. 3, 517 gemitus (*al.*). Aen. 2, 431 Iliaci cineres et flamma -a meorum ([*aliter interpr.* CLAVD. DON. *ad l.*: quae ... perseverat, donec sit aliqua sub-

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

stantia *eqs., cf. p. 2001, 36*]. *cf.* SEN. Herc. O. 1660 facem. Thy. 1091 igni). 4, 435 -am hanc oro veniam. PROP. 1, 6, 26 hanc animam -ae reddere nequitiae (huic a. -am *Housman, alii alia*). 1, 17, 23 illa meum -o clamasset pulvere nomen (*cf.* SIL. 3, 565 Troiae -os cineres. RVFIN. hist. 5, 1, 61 ne daretur -is ossibus sepultura). 1, 19, 2 rogo (Ov. ars 2, 120 MART. 10, 63, 4). 2, 11, 4 -i funeris atra dies (SEN. Med. 997 VAL. FL. 5, 226 HOMER. 150 INSCR. christ. Diehl 3309, 1). 2, 20, 17 tenebras (*cf.* SIL. 7, 556 umbras). 3, 2, 20 mortis ab -a condicione vacant. *al.* MANIL. 5, 623 patres cupiant -a suorum oscula (LVCAN. 3, 745. *al.*). SEN. Ag. 624 -um decus: fortiter vinci (STAT. Theb. 9, 663. *cf.* SEN. Tro. 1139). *al.* VAL. FL. 3, 64 -a in proelia tendit. 6, 277 -us ... lumina corripit error (STAT. Theb. 12, 777). SIL. 6, 670 -os defuncti civis honores (*al.*). 9, 43 amplexibus (*cf.* QVINT. inst. 8, 3, 68). *al.* STAT. 8, 542 -o ... cum sanguine. 8, 734 frigore. 12, 781 -i ... secure sepulcri (*cf.* CE 1002, 1 monumenta -a). SVET. vita Hor. p. 45, 6 -is iudiciis (*sic de testamento* [*v. et l. 20*]: COD. Theod. 16, 2, 20. *al. cf.* FRG. Vat. 113 voluntatem [COD. Theod. 3, 9, 1 = Iust. 5, 10, 1, 2. *al.*]. COD. Theod. 4, 4, 3, 1 arbitrium. COD. Iust. 6, 51, 1, 2ª elogia [*syn.* ultimis]. 7, 15, 2 dispositionibus). *al.* MOD. dig. 31, 34, 6 ex his -is verbis, quibus ... in testamento ... locutus est (HIER. epist. 39, 1, 4. *al.*). *al.*

β qui (quod) mortem perficit (cf. p. 2002, 16), fere i. q. mortiferus (syn. l. 28): CIC. Sest. 80 plaga una illa -a defuit, quae si accessisset, reliquum spiritum exhausisset (*cf.* LVCAN. 7, 501 -um est, quod quisque ferit). STAT. Theb. 2, 279 Sicula ... incude relictos fulminis -i cineres. DON. vita Verg. l. 151 Br. in -a valetudine (IVLIAN. dig. 40, 5, 47, 4. *cf.* AVG. civ. 13, 9 p. 566, 13 D. inminente morte iam -a et mortifera adflictione iactantur). CLAVD. DON. Aen. 4, 635 p. 412, 3 suspicio cogitationis -ae (*i. mortis sibi consciscendae*).

II *usu translato*: A *de rebus, quae vel crescunt vel ordine progrediente a minore ad maius ponuntur, ita ut postremum sit summum*: 1 *de intentione vocis, fere i. q. altus*: CIC. de orat. 3, 227 in omni voce ... est quiddam medium ...; deinde est quiddam contentionis -um, quod tamen interius est quam acutissimus clamor ...; est ... contra quiddam in remissione gravissimum.

2 *c. aestimatione rei*: a *in bonam partem (fere pro gr.: ἔσχατος [v. StVF IV 56]. τελικός [v. StVF IV 143]. v. et p. 2007, 28. pellucet notio temporalis), fere i. q. perfectus, completus*: RHET. Her. 3, 22, 36 nihil est ..., quod aut natura -um invenerit aut doctrina primum, sed rerum principia ab ingenio profecta sunt, exitus disciplina conparatur. CIC. Cato 62 honeste acta superior aetas fructus capit auctoritatis -os. nat. deor. 2, 35 neque ... dici potest in ulla rerum institutione non esse aliquid -um atque perfectum (*syn.* ultimum). PROP. 4, 11, 71 haec est feminei merces -a triumphi, laudat ubi ... fama rogum.

b *in malam partem (saepe acced. notione consummandi, transigendi [e. g. infra l. 60. 64. 76], imprimis ea, quae ad exitium vel mortem spectat [e. g. l. 56. 58. 63. 69. 82]), fere i. q. sive saevissimus (cf. p. 2001, 64), crudelissimus, miserrimus (syn. l. 66), sive periculosissimus, desperatissimus (paulo aliter, i. q. scrupulosissimus: infra l. 75)*: CIC. Quinct. 48 ad haec -a et inimicissima iura tam cupide decurrebas, ut tibi nihil in posterum, quod gravius atque crudelius facere posses, reservares? (*cf. aliter p. 2002, 2*). 54 multa ... ante fieri oportere quam ad hanc rationem -am necessario devenire (*cf. p. 2004, 30*). Verr. II 5, 169 *civem* servitutis -o summoque supplicio adfixum (Pis. 99 TAC. ann. 6, 38, 4. *al. cf.* LIV. 8, 32, 15 ne ad -um finem supplicii tenderet). Rab. perd. 4 -is rei publicae temporibus (or. frg. A VII 46; *syn.* difficillimi. Att. 11, 1, 1; *syn.* miseris. *al.* CATVLL. 64, 169; *syn. 151* supremo. CAES. civ. 2, 4, 3. *al.*). Mur. 84 in discrimen -um venimus (Phil. 7, 1; *syn.* in maximum periculum. *al.* LIV. 22, 9, 6 TAC. hist. 2, 52, 1. *al.*). Tusc. 2, 17 *Epicurus dolorem* dicit ... malorum omnium -um (epist. 9, 6, 3 SEN. Oed. 386. *al.*). off. 2, 29 iam -a scelera metuentes. *al.* CAEL. Cic. epist. 8, 11, 3 ad -um certamen rem deducere (TAC. ann. 15, 27, 1. *al.*). Ps. BRVT. Cic. ad Brut. 1, 17 (= 9, 25 Sj.), 4 in -a ac miserrima contumelia. CAES. Gall. 3, 5, 1 res ... iam ad -um perducta casum (LVCAN. 7, 239. IVV. 15, 96; *syn.* ultima. *al.*). 3, 5, 2 unam esse spem ..., si eruptione facta -um auxilium experirentur (*al.*). 7, 17, 3 famem (LIV. 22, 6, 11. *al.*). civ. 2, 7, 1 ad -um vitae periculum (*al.*). SALL. Iug. 3, 3 *non* aliud se fatigando nisi odium quaerere -ae dementiae est (*al.*). or. Lep. 15 *nemo* -am necessitatem nihil ausus ... exspectat (TAC. ann. 13, 1, 3. *al.*). SEN. dial. 5, 19, 3 dolor (*al.*). epist. 29, 3 in ipsa desperatione -a remedia temptet (*al.*). *al.* STAT. Theb. 12, 402 iras (12, 759). QVINT. inst. 1, 7, 33 non ad -am usque anxietatem *descendere* (*v. supra l. 51*). TAC. Germ. 24, 2 *aleatores temerarii* -o ac novissimo iactu de libertate ac de corpore *contendunt*. hist. 2, 44, 3 -a desperatione (*al.*). 3, 10, 3 vis (ann. 1, 39, 4). *al.* APVL. met. 2, 27 facinus (9, 23; *syn.* nefarium. *al.*). 4, 20 flagitium (*al.*). 5, 25 Psyche ... -is affligebat lamentationibus animum. 7, 19 pestis. 7, 24 -ae poenae reservatus (*al.*). 10, 5 odium. *al.* TERT. coron. 14 l. 11 summae lasciviae nota, -a negatio verecundiae. ARNOB. nat. 1, 28 p. 18, 24 crucem mereatur -am. AMM. 16, 12, 48 indicium ... obstinationis -ae. *al.* RVFIN. apol. Orig. 5 p. 582ᴮ cum hoc ... non solum -ae impietatis sit, verum etiam ultimae insipientiae. PRVD. perist. 5, 206 -a omnium igni, grabato et lamminis exerceatur quaestio. *saepe. in locut. impers.* (*v. et p. 1996, 77*): Q. CIC. pet. 47 esse -um, ut irascatur is, cui mendacium dixeris.

B *de rebus, quae vel deminuuntur vel ordine descendente a maiore ad minus ponuntur, ita ut postremum sit, quod minimum vel ponderis vel spei vel honoris habeat*: 1 *universe: fere i. q. exiguus, minutissimus*: LVCR. 1, 599 *v. p. 1998, 19* (*sic et* 1, 749). PROP. 1, 4, 11 haec ... forma mei pars est -a furoris. QVINT. inst. 7, 1, 23 ut ab ultima specie ... retrorsum quaererem usque ad primam generalem quaestionem vel a genere ad -am speciem descenderem (*cf. p. 2008, 19*). NEMES. cyn. 231 Tuscorum non est -a voluptas ... canum. CASSIOD. var. 3, 41, 1 *oneris inter plures divisi* pars ... -a ad unumquemque redit.

2 *in malam partem*: a *fere id, ad quod deterrimum omnibus magis idoneis deficientibus descenditur* (*invalidissimus: l. 17. 24. 30. exiguus [syn. l. 21]: l. 31. 34. 36*): RHET. Her. 2, 3, 5 sin nihil eorum fieri potest, utatur -a defensione *eqs.* (CIC. Planc. 16). CIC. Mur. 34 etiam in -a fortuna et fuga nomen tamen retinuit regium (CAES. Gall. 7, 40, 7 civ. 2, 32, 8. LIV. 10, 43, 7 temptaverunt -am pugnae fortunam. *al. cf.* STAT. Theb. 10, 700 -a ... in sorte [AMM. 28, 5, 6. *al. aliter l. 74*]). Flacc. 4 salutem nostram, quae spe exigua -aque pendet (CAES. Gall. 2, 27, 3. 2, 33, 4. LIV. 8, 17, 2 pro -a spe dimicaturi. AMM. 14, 7, 13. *al.*). nat. deor. 3, 14 nec habere ne spei quidem -um et tamen commune solacium (PETRON. 106, 1 APVL. met. 6, 14). Att. 2, 16, 4 ne illud quidem contemnam, quod -um est. CAES. Gall. 2, 25, 3 in -is suis rebus (SALL. hist. frg. 3, 95. SEN. epist. 24, 6; *syn.* fractae atque ultimae. LVCAN 4, 477 TAC. ann. 12, 43, 2. *al.* SVET. Nero 6, 4. *al.*). civ. 3, 44, 2 Pompeius neque ... discedere volebat ... neque munitiones Caesaris prohibere poterat ...: relinquebatur, ut -am rationem belli sequens *eqs.* (*cf. p. 2003, 55*). LIV. 21, 40, 10 reliquias -as hostis, non hostem habetis. SEN. Oed. 834 tuto movetur, quidquid -o in loco est (*opp.* felicem statum). TAC. 4, 51, 2 illis -a iam salus ... *addit* animos (AVG. civ. 3, 19 p. 129, 24 D.). 6, 24, 3 nepotem ... -a vitae alimenta frustra orantem (*cf* PETR. CHRYS. serm. 124 p. 542ᶜ *panis et vinum* ad -am vitam pauperis negabatur). GREG. M. dial. 4, 11 p. 242, 1 M. nullum *caeco* ... lumen vel -ae visionis aperiens. *al.*

b *respicitur ordo dignitatis: fere i. q. minimi aestimandus (accedente notione contemptus, indignationis, fastus, fere i. q. humillimus; sordidissimus [turpissimus: l. 65. 82. nefarius: l. 49. pessimus: p. 2001, 67])*: α *de hominibus*: CIC. Vatin. 11 *in suffragiis* te vix invitis omnibus ... -um adhaesisse. VERG. Aen. 11, 701 filius Auni, haud Ligurum -us (*cf.* LIV. 26, 31, 4 non estis -i Syracusanorum, quippe qui aliis humilitatem obiciatis). HOR. epist. 2, 2, 204 viribus ingenio specie virtute loco re -i primorum, -is usque priores. SEN. dial. 5, 37, 2 iratus -o mancipio fuisti (epist. 70, 25). LVCAN. 1, 314 -i ... emptique clientes. PETRON. 126, 7 *femina* in -a plebe quaerit quod diligat ([*antea*: sordibus calent]. HIER. in Is. 1, 5 p. 29ᴮ a principibus usque ad -am plebem). APVL. met. 3, 6 -os latrones. 4, 7 tu, busti cadaver -um et vitae dedecus primum. 4, 31 virgo ... amore ... teneatur hominis -i, quem et dignitatis et patrimonii ... et incolumitatis ... Fortuna damnavit tamque infimi, ut *eqs.* (5, 24; *syn.* miseri, infimo). CYPR. hab. virg. 3 p. 189, 19 *nos* -i et minimi et humilitatis nostrae admodum conscii (mortal. 20 p. 309, 16 nobis ... minimis et -is. *sic in formula modestiae*: EPIPHAN. in euang. 62 p. 171, 3 ut meae -ae parvitati videtur). HIER. epist. 60, 10, 6 inter presbyteros et coaequales primus in opere, -us in ordine. in Is. 1, 5 p. 29ᶜ ab imo usque ad summum, ab -is usque ad primos. VVLG. III reg. 12, 31 fecit ... sacerdotes de -is populi. IV reg. 14, 26 usque ad clausos carcere et -os. AVG. epist. 137, 12 p. 113, 12 -us idiota vel ... abiecta muliercula. MARCELL. med. 19, 18 in vulgus -um (*opp.* in reges). COD. Theod. 6, 24, 5. HYD. praef. chron. II p. 13, 14 Hydatius ..., ut -us plagae (*v. p. 2000, 59*), ita -us et vitae (*syn.* indignissimus). MVTIAN. Chrysost. hom. 8, 3 p. 294ᵖ·ᵐᵉᵈ· discipuli (*gr. p. 71 ᵉᵈ·* ἔσχατοι). *al.* β *de rebus*: CIC. Mur. 13 deliciarum comes est -a saltatio (*syn.* omnium vitiorum ... postremum). epist. 9, 18, 3 *inter tria, quae laudantur*, -um illud est, quod tu nescio an primum putes: plures iam pavones confeci *eqs.* AETNA 33 non est tam sordida divis cura, neque -as ius est dimittere in artes sidera. LIV. 22, 29, 8 eum primum esse virum, qui ipse consulat, ... secundum eum, qui ... oboediat; qui nec ... consulere nec ... parere sciat, eum -i ingenii esse. SEN. epist. 80, 4 mancipia ... condicionis -ae (NOVELL. Theod. 3, 5 [= COD. Iust. 1, 9, 18, 2]. *cf.* SVET. Cal. 35, 3 nullus ... tam abiectae condicionis tamque -ae sortis fuit [APVL. met. 7, 3 IVST. 35, 1, 6. *al. aliter l. 20*]). SIL. 16, 462 (*de praemiis certaminis, cf. et p. 1999, 53*) tertius -am tauro solabere palmam. MART. 3, 33, 3 ingenuam malo ..., libertina ... proxima condicio est, -o est ancilla loco. VLP. dig. 47, 10, 15, 44 *servus* male notus vel notae -ae. MOD. dig. 48, 3, 14, 2 in -um gradum militiae datur. APVL. met. 1, 17 apage te ..., fetorem -ae latrinae. 1, 21 -ae avaritiae et sordis infimae infamis homo. 4, 3 liquoris (*i. lotii*). CLAVD. DON. Aen. 2, 785 p. 256, 12 liberata ... infimorum hominum captivitate et -o servitio (BOETH. cons. 5, 2, 9 W.). 6, 465 p. 568, 5 vere ... -o sum fato, cui te desideratam denegas (*interpr. falsa, cf. p. 2009, 9*). *al.* AVG. civ. 7, 3 p. 276, 25 D. *deis inferioribus* quasi

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

famulis ista carnalia velut -a et ima commissa sunt. vera relig. 41, 78 p. 157 natura quamvis -a, quamvis infima. *al.* PETR. CHRYS. serm. 163 p. 629^{A} ad vilia et -a . . . exempla. MVTIAN. Chrysost. hom. 1, 2 p. 240$^{in.}$ *mens* tam debilis et -a, ita ut nihil amplius haberet a plebeiis et popularibus (*gr. p. 16$^{in.}$* ταπεινὴ καὶ εὐτελής). 4, 4 p. 265$^{fin.}$ *mors* conculcata est, contempta est, -a facta est et nullius momenti est (*gr. p. 41$^{a. fin.}$* εὐτελής). PALLAD. hist. mon. I 48 p. 332^{A} *sancta virgo* -is induta pannis (*gr. p. 153, 21 B.* ῥακοδυτοῦσα). *al.*

neutr. pro subst. (*v. et locut. impers. p. 2001, 81. 82. 2004, 3. m. pro subst. v. e. g. p. 1999, 37. 2001, 61. 2002, 7. saepe determinatur per gen. q. d. partit.*): **I usu generali:** A *proprie: fere i. q. finis, terminus:* 1 *sensu locali* (*transit in sensum temporalem: l. 65. p. 2006, 4. fere i. q. postremum: e. g. l. 72. 83. p. 2006, 4 sqq. 21. summum: l. 47. 68. 84. imum: l. 30. 57. 82. p. 2006, 1. intimum: l. 41. p. 2006, 2*): a *de eis, quae ora, margine sim., superficie* (*e. g. l. 48*) *undique terminantur:* VARRO rust. 1, 51, 1 omne . . . brevissimum in rutundo e medio ad -um (*sic i. q.* περιφέρεια [*fere opp.*: medium, centrum]: 3, 5, 15 *rotae* ad -um, ubi orbile solet esse. CIC. nat. deor. 2, 47 VITR. 1, 6, 7. 1, 6, 12. 9, 7, 3 in -is line⟨ae⟩ circinationis [9, 7, 5]. AVG. doctr. christ. 4, 18, 35 p. 124, 10 S. *cf. p. 1997, 42*). 1, 54, 3 *in vinaceorum placenta* circumcidunt -a. CIC. prov. 33 ut imperii nostri terrarumque illarum idem esset -um (TAC. Agr. 12, 4. ITALA deut. 28, 64 [Lugd.] ab -o terrae usque ad -um terrae [ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς ἕως ἄκρου τῆς γῆς. *sic gr. saepe, Vulg.* a summitate terrae usque ad terminos eius]. Ier. 16, 19 [Aug. c. Faust. 13, 7 p. 386, 16]; ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς [*sic gr.*: VVLG. psalm. 134, 7 act. 13, 47]. VVLG. Is. 41, 5. 41, 9; *syn.* a longinquis eius [43, 6]. *al.*). nat. deor. 2, 115 *natura* per omnem mundum . . . ad medium rapit et convertit -a (Tim. 18. div. 2, 91; *syn.* ultimum. SEN. nat. 3, 10, 1 *aqua et terra* unum in -um mundi conpulsa [*cf. l. 14*]. LVCAN. 3, 454 ad Hispanas acies -aque mundi [*sic hyperbolice*: 4. 233. 10, 276]). div. 2, 103 *Epicurus*: quod finitum est, . . . habet -um *eqs.* (LVCR. 1, 959. 1, 964; *syn.* fine). *al.* SALL. Iug. 37, 4 in praerupti montis -o (SEN. Tro. 1084. *cf.* TAC. hist. 5, 11, 3). VERG. Aen. 1, 577 Libyae (LVCAN. 9, 598. *cf.* LIV. 31, 27, 2 Macedoniae. SEN. epist. 71, 37 non Persas nec -a Medorum. *al.*). 8, 333 pelagi . . . -a sequentem (*cf.* VVLG. psalm. 138, 9 in -is maris [τὰ ἔσχατα]. *al.*). LIV. 1, 28, 2 praecones ab -o (*sc. castrorum*) orsi primos excivere Albanos. 6, 31, 7 incursiones in -a finium (35, 3, 5). *al.* CELS. 5, 28, 4^{B} *in exulceratione* medium . . . sanescit -is procedentibus. *al.* SEN. Herc. f. 695 *inferorum* in -o abdita . . . Senectus. epist. 19, 3 ut in -a mergaris ac penitus recondaris (*v. l. 15*). *al.* PLIN. nat. 3, 67 ad -a . . . tectorum *urbis. al.* VAL. FL. 6, 503 murorum -a (*cf.* TAC. hist. 5, 12, 3 moenium [*opp.* mediam urbem, templum]). TAC. hist. 3, 47, 2 in -o Ponticae orae (*al.*). *al.* PALLAD. 1, 6, 6 in agro periclitantur interiora, nisi colantur -a. VVLG. II Esdr. 1, 9 ad -a caeli (AVG. civ. 13, 17 p. 578, 18 D. ab intimo terrae medio . . . usque ad caeli summa [*syn., v. l. 14*] et -a). MART. CAP. 6, 721 *solidi corporis* -um superficies est, ut in planis linea. *al.*

b *de eis, in quibus bini termini notantur:* α *respicitur uterque terminus:* CIC. rep. 6, 18 ut -a ex altera parte graviter, ex altera autem acute sonent. Tim. 23 earum *medietatum* alteram eadem parte praestantem -is eademque superatam, alteram pari numero praestantem -is parique superatam (*gr. Plato p. 36^{A}* τῶν ἄκρων). 24 habebat ⟨numerus ad⟩ numerum eandem pro portione conparationem in -is *eqs.* (*gr. Plato p. 36^{B}* τοὺς ὅρους). MANIL. 1, 467 ignibus ignes respondent, media -is atque ultima summis creduntur (*cf. de astris*: 3, 232 media [*i. Aries et Libra*] -is [*i. Cancro et Capricorno*] pugnant -aque [*i. Capricornus; v. l. 66*] summis [*i. Cancro*]. *v. Housman ad l.*). VITR. 10, 11, 5 ad -um . . . latitudo. 10, 11, 8 crassitudo . . . in -is. *al.* PLIN. nat. 8, 93 addita in os clava, a dextra ac laeva tenentes -a eius utrimque, ut frenis *regunt crocodilos*. PALLAD. 4, 10, 13 partis utriusque -a (*syn.* utrimque quod summum est). FAV. EVL. p. 19, 27 *in serie 2·4·8·16* idem sunt -a quod media, mediumque in se versum -orum efficiat quantitatem. VVLG. exod. 28, 25 catenarum -a. AVG. mus. 1, 12, 22 p. 1096$^{fin.}$ media -is et mediis -a consentiunt. *al.*

β *respicitur non nisi unus terminus:* ① *dei:* PAVL. NOL. carm. 5, 3 principio -oque carens. Ⓘ *rerum:* Ⓐ *corp.* (*agminis sim. l. 70. 72*): VARRO rust. 3, 16, 17 ad -a, qua mellarii favum eximere possint, opercula inponunt alvis (*opp.* media alvo. *v. l. 14*). LIV. 6, 32, 11 -a agminis carpere (21, 34, 7. *al. cf.* 42, 64, 5). 21, 8, 10 ad -um *hastae*, unde ferrum extabat. 21, 47, 3 *pontis* -a resoluta erant (44, 5, 6). 37, 41, 8 *quadrigae* si in -o aut in medio locatae forent (*opp.* in prima acie). VITR. 10, 3, 4 *in statera pondus* in alteram partem scapi . . . ad -um perducitur. *al.* CELS. 7, 26, 2^{K} *uncus* est ad -um tenuis. 7, 29, 3 -a corporis (*al. sic fere i. q. manus et pedes*: SEN. epist. 95, 22 vim . . . in medio sedentem ad -a revocare. PLIN. nat. 2, 218. TAC. ann. 15, 70, 1; *syn.* pedes manusque. CHIRON 355). 8, 1, 20 cubitus rotundus in -o (*cf. in partibus corp.*: CHIRON 14 in -o aurium. VVLG. exod. 29, 20 -um auriculae [*al.*]. Luc. 16, 24 -um digiti [τὸ ἄκρον. *cf. p. 1998, 17*]. MART. CAP. 3, 261 linguae [*cf. p. 1998, 35*]). *al.* SEN. nat. 3, 19, 4 *in stagnis sine fundo esse aquam*, cuius non tanguntur -a (*v. l. 14*). SCRIB. LARG. 165 *semen* in -o aculeum habet. AVIEN. Arat. 159 Helices caudam . . ., cuius in -um . . . succedunt ora draconis (*gr. Arat. 60* νειάτῳ οὐρῇ). 960 ab ipso verticis -⟨o⟩ (*gr. Arat. 488* ἄκρῃ). *al.* VVLG. Ios. 15, 5 usque ad -a Iordanis (*sic fere i. q. ostium* [*cf. p. 1998, 47*]: Is. 7, 3 ad -um aquaeductus. 7, 18). Ion. 2, 7 ad -a montium descendi (*v. p. 2005, 15*). *al.* Ⓑ *incorp.*: ① *verborum, orationum, scriptorum sim.* (*cf. p. 2005, 13*): *de fine dicendi, scribendi*: CIC. Cluent. 6 *orationis* -um expectetis meque meum dicendi ordinem servare patiamini (*al.*). Phil. 3, 19 haec sunt . . . verba *edicti* in -o. part. 46. Tusc. 1, 99 nihil . . . melius -o. Att. 6, 9, 1 quod erat in -o *epistolae* (8, 1, 1 epist. 10, 26, 1. *al.*). *al.* SEN. benef. 6, 27, 3 *in voto* si -a taceantur. PLIN. epist. 5, 5, 5 librum . . . ad -um revolvisse. CYPR. unit. eccl. 12 p. 220, 6 interpretes falsi ponunt -a et superiora praetereunt. LACT. inst. 5, 1, 2 si leget, perlegat, si audiet, sententiam differat in -um. *al.* *de exitu verborum et clausula sententiarum* (*apud gramm. et rhet.*): CIC. de orat. 3, 186 membra . . . si in -o breviora sunt, infringuntur . . verborum ambitus. orat. 199 cum aures -um semper exspectent (*syn.* exitum, *opp.* a principio, a capite [201; *syn.* ultimum. 204]). 215 paean (*i. longa et tres breves*) in primo viget, iacet in -o. QVINT. inst. 9, 3, 78 ὁμοιόπτωτον . . . respondentibus vel primis inter se vel mediis vel -is vel etiam permutatis his, ut media primis et summa (*syn.*) mediis accommodentur. 9, 4, 44. ② *numerorum*: CIC. Tim. 14 *trium numerorum* ut -um cum medio, sic medium cum primo conferatur *eqs.* (*gr. p. 32^{A}* τὸ ἔσχατον, *syn.* postremo). FAV. EVL. p. 20, 6 *arithmetica proportio* sic progreditur, ut mediis -a primaque coniungat. ③ *viae*: LACT. inst. 6, 4, 4 cum ventum fuerit ad -um, . . . subito praeciditur *via perditionis*.

2 *sensu temporali* (*v. et p. 2005, 13*): a *universe*: α *spectatur ordo mere temporalis*: RHET. Her. 1, 9, 14 rem breviter narrare poterimus, . . . et si non ab ultimo initio repetere volemus, et . . . si non ad -um, sed usque eo, quo opus erit, persequemur (CIC. inv. 1, 29 fin. 5, 51. *al.*). CIC. Caecin. 28 decimo . . . loco testis . . . ad -um reservatus dixit (*al.*). Manil. 10 initia illa rerum gestarum . . . virtuti, haec autem -a, quae nuper acciderunt, non culpae . . . tribuenda esse. Mur. 48 ut, cum ante me *alii dixissent* . . ., ego in -o . . . dicerem. Rab. Post. 5 est difficile, quod cum spe magna sis ingressus, id non exequi usque ad -um. Phil. 2, 75 aut non suscipienda fuit ista causa . . . aut . . . defendenda usque ad -um. nat. deor. 2, 67 in omnibus rebus vim haberent maxumam prima et -a. epist. 4, 7, 2 bonum civem initia belli civilis invitum suscipere, -a libenter non persequi (4, 9, 3. 10, 13, 2. *al.* SIL. 13, 386 post belli repetens -a penates). *al.* SALL. Iug. 21, 2 diei -um erat (AMM. 19, 7, 8. *al. cf.* SIL. 4, 88 noctis [GELL. 6, 1, 6 AMM. 24, 2, 4]). 90, 1 aestatis (LIV. 26, 20, 7. 27, 6, 13. 28, 9, 1. *cf.* LIV. 28, 37, 5 autumni [*al.* GERM. frg. 4, 99]. 35, 13, 4 hiemis. SEN. nat. 4, 1, 2 veris). OV. trist. 2, 97 si non -a nocerent (*sc. quae feci; syn.* ultima). LIV. 3, 24, 9 anni (35, 11, 1 -o. 39, 6, 3. *al.* TAC. ann. 6, 27, 2). CYPR. Demetr. 3 p. 353, 11 quicquid fine iam proximo in occidua et -a devergit. VVLG. prov. 14, 13 -a gaudii luctus occupat (*syn. 12* novissima). *al.*

β *c. respectu rei deminutae, confectae: fere i. q. reliquum* (*syn.*: CIC. prov. 19. *cf. l. 50. 54*): LVCIL. 530 publicitus vendis tamen atque -a ligurris (*sc. bonorum*). CIC. Verr. II 3, 188 dictum . . . est de decumano frumento, dictum de empto, -um reliquum est de aestimato. epist. 10, 14, 1 est . . . non minus gratum -a delere quam prima depellere (*sc. hostium*). 10, 19, 2 ut belli -a perficias (*cf. l. 37*). CLAVD. DON. Aen. 9, 350 p. 235, 22 ignem in -a sui deficientem, hoc est ignis consumi reliquias. VVLG. num. 24, 20 principium gentium Amalech, cuius -a perdentur.

γ *c. respectu rei proficientis: fere i. q. eventus* (*syn. l. 62*), *effectus* (*cf. syn. l. 59. apud philos. pro gr.* τέλος, *syn.* finis [*aliter p. 2007, 29*]: *l. 59. 65*): CIC. fin. 3, 24 ut in ipsa *sapientia* insit, non foris petatur -um, id est artis effectio. epist. frg. III 11 (Non. p. 270, 23) -a . . . nec quanta nec qualia sint, verbis consequi possum. PVBLIL. E 17 -a semper de ante factis iudicant. SIL. 3, 705 pugnarum eventus -aque fati. AVG. civ. 14, 16 p. 38, 18 D. momento . . . temporis, quo ad . . . *voluptatis* pervenitur -um. BOETH. in Porph. comm. sec. 1, 3 p. 141, 22 non esse . . . similem *philosophiae* logicae finem speculativae atque activae partis -o (p. 142, 13. *v. l. 57*). *al.*

δ *spectatur ordo syllogismi: fere i. q. conclusio ea, quae e praemissis sequitur* (*cf. p. 2002, 35*): CIC. Caecin. 44 potestis . . . principia negare, cum -a conceditis? (Cluent. 11 principiis . . . cognitis . . . facilius -a intellegetis). fin. 2, 35 *philosophi praeter Epicurum* sibi constiterunt, ut -a cum initiis convenirent. 5, 83 mirabilis est apud *Stoicos* . . . contextus rerum: respondent -a primis, media utrisque. 5, 84. div. 2, 106 -um ⟨est⟩: 'est igitur divinatio': sit -um, effectum tamen non est, ex falsis enim . . . verum effici non potest; iacet igitur tota conclusio.

b *spectat ad finem vitae* (*sim. de fine mundi p. 2007, 24. de reliquiis urbis excisae p. 2007, 11. fere i. q. exsequiae p. 2007, 19*): CIC. Verr. II 5, 119 mors sit -um (epist. 6, 21, 1 omnium rerum). Caecin. 46 qui ad -um usque contenderint (*opp.* qui fugerint). SALL. hist. frg. 3, 95 sibi quisque carissimum domi recordari cunctique . . . -a ⟨ex⟩sequi (*Dietsch, alii alia*). VERG. Aen. 1, 219 seu vivere . . . sive -a pati ([GLOSS.^{L} I Ansil. EX 1326 mortuos esse]. SEN. nat. 2, 59, 8. LEO M. serm. 63, 4 p. 355^{C} dolores . . . usque ad mortis -a. *al.*). 6, 457 extinctam ferroque -a secutam (GLOSS.^{L} I Ansil. EX 1328 mortem). OV. epist. 7, 111 (*syn.* vitae . . . novissima). Pont. 1, 9, 28. *al.* SEN. Ag. 680 velit . . . cycnus

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

. . . -a loqui (*al.*). clem. 1, 6, 3 usque ad -um aevi. dial. 10, 16, 1 cum ad -a venerunt (epist. 101, 7; *syn.* terminus. *al.*). epist. 26, 1 inter decrepitos . . . et -a tangentes. 58, 32 fastidire senectutis -a et finem . . . manu facere (*al.*). *al.* TAC. hist. 2, 47, 3 de -is loqui. ann. 1, 1, 3 pauca de Augusto et -a tradere. IVLIAN. dig. 40, 5, 47, 4 quae in -is dixisset (*cf.* CE 534, 3 in -is haec . . . ⟨rogavit⟩). SCAEV. dig. 34, 4, 30, 4 in -is esse (VVLG. Marc. 5,23; ἐσχάτως ἔχει). PANEG. 2, 42, 2 -orum . . . voluntarius . . . interitus. AMM. 27, 6, 1 Valentiniano . . . agitante -a (*cf.* RVFIN. hist. mon. 9 p. 424A cum . . . in -is ageret. GREG. TVR. Mart. 2, 2 p. 610, 1 valde ad -is [-um *l. v.*] agere). CLAVD. DON. Aen. 2, 640 p. 233, 8 tenent me -a patriae (*v. p. 2006, 76*). VVLG. Sirach 1,13; ἐπ' ἐσχάτων, *syn.* in die defunctionis. *al.* AVG. civ. 17, 4 p.211, 8 D. intelleguntur '-a terrae' (*v. p. 2005, 22*) -a hominis, quoniam non iudicabuntur, quae . . . medio tempore commutantur, sed in quibus -is inventus fuerit, qui iudicabitur. conf. 9, 12, 29 efflavit -um (*an potius dictum per ellipsin vocis q.e.* '*spiritum*'? [spiritum *add. pars codd.*]. *sic sq.*: FACVND. defens. 10, 4 p. 781C hora, qua efflaturus erat -um. *cf. pl.*: OROS. hist. 3, 17, 6 -a vitae per vulnera. *al.*). PETR. CHRYS. serm. 121 p. 530B *Lazaro* crudeliter negata sunt ipsa humanitatis -a (*v. p. 2006, 76*). DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 26 p. 392B in -is locatus retinetur in vita (*gr. p. 221A* πρὸς ταῖς τελευταίαις ὤν ἀναπνοαῖς). CAES. AREL. serm. 1, 5 p. 6, 32 quod . . . scriptum est, ut . . . tintinnabula . . . habeant in -is vestimentorum (*v. p. 2005, 14*) . . ., significat . . ., ut . . . sacerdotes . . . de -is, id est de fine mundi . . . praedicare non desinant. *saepe.*

B *translate: respiciuntur termini, qui dici possunt superior et inferior:* **1** *spectatur terminus superior, summus, maximus sim.*: **a** *in bonam partem: fere i. q. summum, perfectum, finis* (*respond. gr.* τέλος: *l. 36. 40. cf. et p. 2006, 57. apud* CIC. *philos. praeter l. 44. cf. et p. 2003, 37*): CIC. ac. 1, 19 *Academici* constituebant . . . -um esse rerum expetendarum et finem bonorum adeptum esse omnia e natura (fin. 5, 37; *syn.* summum bonum. *cf.* ac. 2, 29 qui aut cognoscendi initium ignoret aut -um expetendi [*syn.* finem bonorum]. fin. 5, 40 appetendorum [*syn.* summum]). 2, 24 quid sit -um et ultimum bonorum (fin. 1, 29. 1, 40. 1, 42 vel summum bonorum vel ultimum vel -um, quod Graeci τέλος nominant. 1, 54 summum atque -um. 2, 6 [*syn.* finem rerum expetendarum]. 3, 31. 4, 26. *al. cf.* Tusc. 5, 71 quid sit, quod natura spectet -um in bonis, quid in malis ultimum). fin. 2, 5 sive finem sive -um sive ultimum. 3, 26 sentis . . . me . . ., quod τέλος Graeci dicant, id dicere tum -um, tum ultimum, tum summum; licebit etiam finem pro -o aut ultimo dicere *eqs.* 3, 48. 4, 28 quod cuiusque generis animantium statui deceat -um (5, 25. 5, 26 [*bis*]). 4, 32 quin suam vim retineat a primo ad -um *natura.* 5, 43 ad naturae perveniat -um. *al.* PERS. 1, 48 recti finemque -umque esse recuso 'euge' tuum.

b *in malam partem: fere i. q. deterrimum, gravissimum, turpissimum, periculosissimum sim.* (SERV. Aen. 9, 197 'summum' et -um dicimus et laudabile [*opp.*; *syn.* periculis]): CIC. Verr. II 5, 14 illa -a ad supplicium damnatorum . . ., cruciatus et crux. Att. 9, 19, 4 scribe . . ., iam enim -a sunt, quid placeat. 11, 14, 3 iam -um concluditur. 11, 25, 3 iam . . . mihi videtur adesse -um. 15, 20, 2 -a quaedam iam homines de re publica loqui. *al.* POLLIO Cic. epist. 10, 33, 4 descensurum ad -a et . . . servitia concitaturum. CAES. Gall. 3, 3, 4 hoc reservato ad -um consilio. SALL. Catil. 26, 5 -a omnia experiri (*al. cf.* LIV. 3, 15, 9 temptaturum [SEN. Ag. 153 et ferrum et ignis saepe medicinae loco est. :: -a primo nemo temptavit loco]. *al.*). 52, 11 res publica in -o sita est (Iug. 23, 2 AMM. 20, 11, 22. *cf.* SEN. dial. 3, 11, 5 *imperium* in -o stabat. *al.*). hist. frg. 2, 87 D 8 ne . . . -a victi[s] paterentur (TAC. hist. 4, 59, 3 famem ferrumque et -a. *al.* AMM. 22, 8, 19. *al. cf.* LIV. 8, 25, 6 quae captarum urbium -a sunt. SVLP. SEV. dial. 1, 19, 1 ad omnia vel -a patientiam *pollicetur monachus. al.*). VERG. Aen. 2, 349 audendi -a cupido (TAC. hist. 2, 46, 1. *al.*). 3, 315 vitam . . . -a per omnia duco. LIV. 2, 44, 9 diu sustentatum id malum . . . iam ad -a venisse (2, 47, 8. 3, 23, 5. 4, 26, 8. 7, 29, 2 in -a periculorum. 21, 34, 8 ad -um periculi ac prope perniciem. CVRT. 4, 14, 22 TAC. hist. 5. 25, 3. *al.*). SEN. Oed. 58 quod . . . in -is solet, periere lacrimae. clem. 1, 12, 4 timor . . . acer et -a admovens (*cf.* SIL. 13, 97 miseris . . . -a movebat *victor.* STAT. Theb. 10, 178). nat. 3, 27, 12 *reliquiis generis humani* in -a perductis (*cf.* TAC. ann. 14, 61, 2 vitam ipsam in -um adductam). epist. 66, 40 gravibus morbis et -a minitantibus (SIL. 1, 464 STAT. Theb. 12, 755 AMM. 17, 9, 3. 22, 11, 11. 25, 6, 13). *al.* LVCAN. 2, 519 poenarum -um. SIL. 1, 559 clausos acuunt -a pericli (OROS. hist. 4, 20, 17. *v. et l. 65* [*bis*]). 7, 320 moras -a recusant. 8, 25 rerum -a paventem (17, 153. *al.*). 8, 354 -a . . . timebant (*cf.* SVET. Cal. 54, 2 -a metuentis. Vesp. 4, 4 AMM. 16, 12, 1. *al.*). STAT. Theb. 1, 476 partitum *esse* -a . . . Thesea Pirithoo. 3, 209 bellorum -a dolemus. 10, 570 nec habent -a pudorem. TAC. hist. 3, 56, 3 militem . . . usque in -a obstinatum. *al.* APVL. met. 1, 8 *v. p. 2009, 32.* 1, 18 -a somniasti. SIDON. epist. 5, 3, 3 p. 107, 23 vi febrium nuper -um salutis accessi. *al.* EDICT. imp. Diocl. I 8 egestatis. *al.*

c *in utramque partem*: CIC. fin. 1, 11 quaeritur, qui sit finis, quid -um, quid ultimum *bonorum et malorum.* 5, 15 cognitis . . . rerum finibus, cum intellegitur, quid sit et bonorum -um et malorum. 5, 17 -um et ultimum. 5, 23.

2 *spectatur terminus inferior, minimus, infimus sim.*: **a** *universe: fere i. q. minimum (syn. l. 4), exiguum*: LVCR. 1, 752 (*in atomis, vigente aliquatenus notione propria* [*cf. p. 1998, 19 sqq.*]) quae cernere non quis, -um quod habent, minimum consistere ⟨in illis⟩. GREG. M. moral. 16, 41 p. 1141D gressuum *dei* . . . vestigia sequimur, quia -a quaedam eius operationis imitamur. dial. 3, 37 p. 218, 6 M. *sanctus* ipse . . . de his, quae egerat, -a quaedam fateri cogebatur.

b *in malam partem: fere id, quod minimi est, vilissimum, infimum, invalidissimum*: CIC. inv. 1, 85 illud -um non erit turpe concedere (2, 34). LIV. 43, 16, 16 ad -um spei venit reus. SEN. nat. 4 praef. 22 Pompeium Lepidumque ex maximo fastigio aliter ad -a deiectos (AVR. VICT. Caes. 33, 10 proinde cuncta ad -um reciderant, uti . . . imperia . . . ludibrio essent). PLIN. nat. 13, 76 post . . . papyrum *emporiticam* est -umque eius scirpo simile. AVG. gen. ad litt. 5, 20 p. 164, 4 non solum magna atque praecipua, verum etiam ista terrena et -a ipse operatur *deus.* 5, 22 p. 166, 22 *mundi* -a et exigua videas tanta dispositione formari. BOETH. cons. 3, 10, 5 W. *natura* ab integris absolutisque procedens in haec -a atque effeta dilabitur. *al.*

3 *in philosophia de categoriis et generalissima et specialissima* (*cf. p. 2004, 10*): BOETH. Porph. isag. p. 30, 12 -a . . . unam habent habitudinem, nam et generalissimum ad ea quidem, quae posteriora sunt, habet habitudinem, cum genus sit omnium id, quod est supremum . . ., et specialissimum . . . unam habet habitudinem, eam quae est ad superiora, quorum est species (*gr. p. 5, 9* τὰ . . . ἄκρα. p. 31, 2 ea, quae in medio sunt -orum, subalterna vocantur genera et species [*gr. p. 5, 21* τῶν ἄκρων]).

II ***usu adverbiali:*** **A** *in locutione q. e.* 'ad -um': **1** *proprie: fere i. q. postremo*: **a** *universe*: CIC. Verr. II 2, 61 utrum res ab initio ita ducta est an ad -um ita perducta (*sic opp.* ad Brut. 1, 10 [= 9, 18 Sj.], 1). Mur. 41 *in praetura* laus aequitatis, integritatis, facilitatis ad -um ludorum voluptate concluditur. Pis. frg. 14 prius . . . Gallus, dein Gallica⟨nus, ad⟩ -um Placentinus haberi ⟨coeptus⟩ est (*cf.* 27 primum . . ., deinde . . ., ad -um tamen. SCHOL. Cic. Bob. p. 163, 17 *Ciceronem* primo ex provincia, tunc deinde ex Sicilia, ad -um ex Lilybitana venire. *cf. etiam l. 53*). Att. 2, 21, 2 cum diu occulte suspirassent, postea iam gemere, ad -um vero loqui . . . coeperunt. *al.* CAES. Gall. 4, 4, 1. *al.* HOR. epist. 1, 1, 9. LIV. 9, 8, 15 neque exsolvi religione populum . . . neque se . . . poenam . . . meritos esse, neque ad -um . . . dedi . . . posse (41, 2, 8. *al.*). 22, 23, 5 facto primo forsitan dubio . . ., ad -um . . . in . . . laudem verso (*cf.* AVR. VICT. Caes. 16, 4 cum primum superavissent, ad -um . . . cessere. GREG. M. moral. 14, 20 p. 1050B *diabolus* quem prius . . . decepit, ad -um . . . rapit. *al.*). 42, 23, 6 vel . . . vel . . . vel ad -um. *saepe.*

b *in oratione, scripto, libro, epistula sim.*: VARRO ling. 6, 92 in . . . commentario . . . ad -um scriptum caput edicti hoc est. 10, 74 ad -um additum erit hoc. RHET. Her. 2, 2, 2 deinde ad -um docuimus *eqs.* (CIC. Verr. II 1, 28. *al.*). 2, 6, 9 *adprobatione* utimur ad -um confirmata suspicione. CIC. Cluent. 50 accusatio . . . ad -um . . . veneni deprehensione conclusa est. Catil. 3, 12 cum primo impudenter respondere coepisset, ad -um nihil . . . negavit (Att. 2, 22, 2. *al. v. l. 40*). p. red. ad Quir. 16 primum vos docuit . . ., tum in perorando posuit . . ., deinde ipse ad -um . . . obsecravit. de orat. 1, 142 cum . . . esset . . . oratoris vis ac facultas in quinque partes distributa, ut deberet reperire primum, quid diceret, deinde inventa . . . componere, tum ea denique vestire atque ornare oratione, post memoria saepire, ad -um agere cum dignitate (2, 79). orat. 174 primum . . . deinde . . post . . . tum ad -um. fin. 3, 20 sequitur deinceps . . ., deinde . . ., tum ad -um *eqs.* ac. 2, 50 (*syn.* postremo). *al.* CAEL. Cic. epist. 8, 8, 3 BELL. Afr. 90, 1. LIV. 36, 28, 1 orationem . . . ita ad -um finivit. PLIN. epist. 9, 19, 1. ARNOB. nat. 1, 21 p. 15, 6 ad -um et ultimum (5, 42 p. 211, 7). *saepe.*

2 *translate: fere i. q. ad ultimum, prorsus*: LIV. 23, 2, 4 inprobus homo, sed non ad -um perditus.

B *acc. plur. (sg. v. p. 2009, 6) graeco more pro adv.: fere i. q. in morte, in exitio* (*paulo aliter l. 68*): VERG. Aen. 11, 865 illum expirantem . . . atque -a gementem (STAT. Theb. 11, 593 comiti . . . -a gementi). SIL. 1, 632 Sagunti . . . -a precantis imago (*cf.* 15, 468 demisit ad umbras . . . Dracen -a rogantem). 7, 33 *captivus* ardens -a malis et rumpere vitam. IVVENC. 4, 313 nuntius . . . perfert -a iacere . . . iuvenem . . . et leti et vitae confinia summa tenentem (*cf. p. 2009, 17*).

adv. **extrēmē.** PRISC. gramm. III 80, 8 ab adverbiis huiuscemodi nomina nascuntur: . . . extra, exterius, -e: exterior, extremus. SCHOL. Stat. Theb. 1, 475 'extrema' -e, nomen pro adverbio. *i. q. in fine*: VIRG. gramm. epist. 6 p. 169, 27 in copulativis coniunctionibus . . . 'ce' graeca assumitur: -e enim apud Grecos pro 'et' semper ponitur (*confundit* καί *et* '-*que*' [τε]).

adv. **extrēmō.** [*l. v.*: *p. 2009, 4. falso pro* -ae: ORIBAS. syn. 6, 26 p. 112.] *fere i. q. postremo (spectat ad mortem: l. 81)*: CATVLL. 76, 18 o dii . . ., si quibus umquam -o iam ipsa in morte tulistis opem. NEP. Ham. 2, 3 -o, cum prope iam ad desperationem pervenissent, Hamilcarem imperatorem fecerunt. STAT. Ach. 1, 186 Chiron . . . varia oblectamina nectens elicit -o chelyn. SVET. Vesp.

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

7, 3 -o hortantibus amicis ... utrumque temptavit. SCAVR. gramm. VII 23, 15 *in enumeratione*: praeterea ..., -o *eqs.* MOD. dig. 32, 83, 1 cum nemo alius *heredum* sit nisi libertus eius, qui -o mortuus est. RVSTIC. Conc.S I 4 p. 32, 4 non cessavi rogans, ut id fieret ..., -o (*M*, et externo *V*) vero nihilominus ... occurrere festinavi.

adv. **extrēmum.** [*ll. vv.*: *l. 11.* *falso*: Ov. met. 14, 431 (-is *M μ*). *loc. dub.*: *p. 2002, 61.*] *fere i. q. ultima vice* (*opp.* primum *et* iterum: *l. 12 sq.* *spectat ad mortem*: *l. 11. 14. 15. 16. 17*): VERG. Aen. 6, 466 -um fato, quod te adloquor, hoc est (OV. trist. 1, 3, 15 adloquor -um ... abiturus amicos. *cf.* VERG. Aen. 9, 484 nec te ... adfari -um [-is *l. v.*: *fortasse recte*] miserae data copia matri). SEN. dial. 5, 27, 3 peccavit: hoc enim primum? hoc enim -um? non est quod illi credas, etiamsi dixerit: 'iterum non faciam'. VAL. FL. 4, 115 Neptunus ... -um nati prospexit in oras. 4, 253 *Amycus* fati nescius, -um hoc, armis innectere palmas dat famulis. SIL. 6, 456 quas ... voces -um curia ... audierit. STAT. Theb. 10, 935 -um ... in sidera versus. CE 640, 3 (*s. IV*) Solida ... hic iacet -um fatis oppressa sinistris (*cf. aliter p. 2008, 71*).

nota a voce extremus *pro forma gradus positivi accepta* (PROB. inst. gramm. IV 72, 29 quaeritur, qua de causa 'summus', 'intimus', 'extremus', 'ultimus' et cetera talia positivi et non superlativi gradus esse reperiuntur. *ibid.* l. 34 cum ... *non* formis *q. s.* '*rimus*' '*simus*' definiantur. utique iam non superlativi, sed positivi gradus nomina esse pronuntiantur) *ortas formas comparationis* (*v. Löfstedt, Synt. II 205 sq.; Sommer, Handb.*2. 3 *p. 463; Stolz-Leumann*5 *p. 298*):

compar. **extrēmior,** -ius. **1** *proprie, notione temporali* (*accedente sensu consummandi, transigendi* [*v. p. 2002, 16*]): *fere i. q. magis peremptorius*: TERT. anim. 33, 10 p. 358, 10 si quod iudicium animas manet, gravius debeat credi in dispunctione vitae quam in administratione, quia nihil plenius quam quod -ius.
2 *translate*: **a** -ius *fere i. q. peius, gravius, miserabilius*: APVL. met. 1, 8 tu dignus ... es extrema sustinere, siquid est tamen novissimo -ius (SALV. gub. 5, 45 p. 116, 16 ferenda ... erat extrema haec sors eorum, si non esset aliquid -ius: illud gravius et acerbius [*syn.*], quod additur huic malo saevius [*syn.*] malum). 7, 2 quod ... cunctis est -ius. **b** *fere i. q. inferior, indignior* (*syn.*: vilior: *l. 39.* *opp.*: honoratior: *l. 45.* melior: *l. 42.* praeclarior: *l. 43.* sublimior: *l. 44.* *pellucet notio temporalis*: *l. 41. 47*): AVG. agon. 21, 23 p. 124, 2 quod ... vilius est et -ius *quam anima*, id est corpus. conf. 12, 29, 40fin. *non de materia rerum informi* narrari aliquid potest, nisi velut tempore prior sit, cum pendatur -ior, quia profecto meliora sunt formata quam informia. in euang. Ioh. 1, 13 p. 1395p.med. quid praeclarius angelo in creaturis? quid -ius vermiculo in creaturis? serm. coll. Morin p. 103, 30 nihil ... in corpore sublimius oculis et honoratius, et nihil in corpore -ius fortasse quam digitus minimus pedis. serm. dub. 380, 4 p. 1678a.med. 'in principio erat verbum': quid quaeris anteriora factus -ior? -ior enim tu in errore tuo factus es, de imo loqueris et ad ima respicis.

adv. **extrēmius.** *fere i. q. magis peremptorie* (*cf. l. 28*): TERT. anim. 33, 11 p. 358, 11 deus ... iudicabit plenius, quia -e per sententiam aeternam.

superl. (*v. l. 19 sqq.*) **extrēmissimus** (-a, -um). *i. q. postremus, novissimus* (*sc. tempore*): TERT. apol. 19, 4 ceteri ... prophetae etsi Moysi postumant, -i tamen eorum non retrosiores reprehenduntur primoribus vestris sapientibus et legiferis et historicis?
deriv.: extremalis, extremitas.

extera *v. p. 1988. 8 sq.*

[**exterātus,** -a, -um. *vix ab* exterus (*cf.* alienatus). *fere i. q. amens* (*cf. syn. l. 60*), *vesanus*: PS. CYPR. tract. ZntW. 15, 1914 p. 75, 34 fugata mente (*syn.*) inquieta libido, -a (ecferata [*i.* eff-] *de Bruyne p. 282*, externata [*i.* exst-] *Reitzenstein, recte, ut vid.; cf. p. 1910, 77. 79 sq.*) ambitio.] *Hiltbrunner.*

exterebro, (-āvī), -ātum, -āre. *ab* ex *et* terebrare. NON. p. 62, 26 -are est vi aliquid extorquere (*v. l. 65*) et scrutari aut curiosius quaerere (*v. l. 69*). **1** *proprie fere i. q. forando extorquere, extrahere*: CIC. div. 1, 48 ex eo auro, quod (*ex columna*) -tum esset, buculam *Hannibalem* curasse faciendam (*antea*: columnam auream ..., utrum ea solida esset an extrinsecus inaurata, perterebravisse).
2 *transl. fere i. q. extricare* (*v. l. 64 sq.* *seq.* ut): PLAVT. Persa 237 numquam ... istuc -bis, tu ut sis peior quam ego siem.

extergeo (extergo), -sī, -sum, -ēre (-ere). *ab* ex *et* tergere. *scribitur* st-: *v. var. lect. p. 2010, 44.* *de formis*: VARRO ling. 8 p. 146, 12 -eor ... -si. extergo *sim.*: COLVM. 12, 50, 5 VLP. dig. 33, 7, 12, 22 PSALT. Cas. 82, 11 CHIRON 528 p. 173, 7 VVLG. Bar. 6, 12 Luc. 10, 11. *ECCL.* (*dub. utrum trad. an ed. ap. Migne*). SORAN. p. 36, 17. 37, 18 PLAC. med. 5, 43 rec. *β* PS. THEOD. PRISC. simpl. med. 22. 49. 61. DIOSC. *saepius.* ISID. orig. 17, 2, 3. PASS. Petr. Paul. long. 32. NOT. Tir. 49, 3 -it. GLOSS. *p. p. p.* -tum: SORAN. p. 25, 18. NOT. Tir. 49, 10 -sit. GLOSS. ἀπομάσσω. ἐκμάσσω. καταμάσσω. *legitur inde a* PLAVTO, CATONE, VARRONE, CIC. [*val.* sterge. *prov.* esterzer. *hisp.* estarcir. *M.-L.*] [*dub. coni.*: COLVM. 2, 19, 1S (*loco nondum sanato*). PETRON. 9, 2 *v. p. 1787, 36.*]

A *i. q. abs-, de- tergere, -endo purgare* (*cf.* GLOSS. I p. 163 purum -sum. *fere i. q. siccare e. g. p. 2010, 15. 19. 23. 27.* *i. q. lambere l. 28*): **1** *usu generali* (*pro obi. fere est res de qua alqd. detergitur* [*res ipsa detergenda l. 25*]. *acced.* in *l. 28*): PLAVT. Men. 391 -entur baxeae. Most. 267 linteum cape atque -e tibi manus (*seq.* ne olant). Rud. 1299 hoc (*i. veru*) volo hic ante ostium -ere (1301. 1304). CATO agr. 26 dolia cum vino bis in die fac -eantur. 98, 2 aënea omnia unguito, sed prius -eto (*ibid. cf.* PLIN. nat. 34, 99 aera -sa robiginem celerius trahunt quam neglecta). 162, 3 *pernas* -eto spongeā (*syn.* detergeto. COLVM. 12, 50, 5 olivam ... spongia -ito [*syn.* (de)tergere]. VLP. dig. 33, 7, 12, 22 spongiae, quibus columnae, pavimenta ... -antur. SORAN. p. 25, 18). VARRO rust. 3, 5, 2 canales ... quae facile -eri possint (*cf.* VITR. 7, 3, 4 conclavibus *coronae* ... purae fieri debent, ut ... facilius -eantur). VITR. 7, 3, 8 tectoria ... recte ... facta ... *non*, cum -entur, remittunt colores. PAVL. FEST. p. 135. ITALA Luc. 7, 44 (cod. e; *sim.*: Ps. Cypr. ad Novat. 11 p. 61, 19) *mulier peccatrix* lacrimis suis lavit mihi pedes et capillis suis -sit (ἐξέμαξεν, *Vulg.* tersit. VVLG. Ioh. 11, 2; ἐκμάξασα. 12, 3; ἐξέμαξεν. RVFIN. Orig. in lev. 1, 4 p. 286, 4. APRING. in apoc. 2, 5. *v. et l. 23.* *cf.* PS. AMBR. paenit. 17 p. 990C sancta vestigia). CHIRON 216 p. 65, 17 -ere *animal* diligenter (528 p. 173, 7 ab aqua auriculam -ito. VEG. mulom. 2, 6, 4 SORAN. p. 36, 17). VEG. mulom. 3, 8, 1 ad reficienda ... iumenta ... potionem, quae interna -eat. VVLG. Bar. 6, 12 -unt faciem ipsorum propter pulverem. Ioh. 13, 5 coepit ... -ere linteo *pedes discipulorum* (ἐκμάσσειν. CAES. AREL. serm. 10, 3 p. 53, 9 pedes *hospitum* ... lavate, linteo -ite. *cf. l. 15*). PS. ORIG. in Iob 2 p. 469D ut *Iob* raderet cum dolore saniem suam (*sc. testa aspera*) et non -ret blande ... mitigans ... dolorem. PRVD. perist. 11, 150 -sis frondibus et scopulis (*syn.* purgata). SORAN. p. 37, 18 tunicae *oculorum* ... molliantur *oleo* et -antur. ROMVL. fab. 21, 18 rec. W *asinus* linguā in man⟨um⟩ *domini* -ens (*i. lambens. cf. rec. gall. 21, 23* lingua cum lingens). *in imag.*: HESYCH. in lev. 6, 24 p. 855C hic coctione paenitentiae ... defricatur sive -itur, id est diluitur.

2 *in παρονομασίᾳ ad sensum verbi iuxta positi adtrahi videtur* (*cf. p. 1023, 76 sqq.*), *fere i. q. tergendo, everrendo exspoliare, expilare*: CIC. Verr. II 2, 52 quod fanum ... *adisti*, quod non eversum atque -sum reliqueris?

B *i. q. tergendo demere, auferre*: **1** *proprie*: **a** *fere de sordibus*: PAVL. FEST. p. 133 Plautus hoc significare videtur, quibus quotidie parvae noxae -eantur (*in imag., cf. Lindsay ad l. Gloss.*L *IV p. 257 sq.*). VVLG. Bar. 6. 23 aeruginem. Luc. 10. 11 pulverem (ἀπομασσόμεθα). SERM. Corp. Vind. 21 p. 231, 24 (*in imag.*) o felices panni, quibus peccatorum sordes -simus. VINDIC. gyn. p. 433c donec -sus sudor ab oculis auferatur. VITAE patr. 5, 5, 22 -sit cruorem putredinis eius (*i. mortuae*) in vestimento suo (*gr. Nau 1908 p. 56 n. 172* ἐξέμαξε). ISID. orig. 17, 2. 3 stercus ... vocatum ... quia -i (stergi *l. v.*) oporteat quod sordidum in civitate redundat. **b** *i. q. detergendo submovere*: SCHOL. Stat. Theb. 12, 1 nondum omnia astra adventus -serat solis.

2 *translate: fere i. q. tollere* (*delere*): OPTAT. 1, 27 p. 30, 10 -sa infamia. PS. ORIG. in Iob 2 p. 480A memoria tua ... non solum oblitterata seu sublata, sed exterminata tamquam delavata atque -sa. AVG. serm. 181, 5, 7 p. 983in. qui dat veniam, maculam -it. THEOD. PRISC. log. 90 p. 190, 14 acrimoniis ... quae stomachi (-o *B*) hanc ciborum recusationem valeant -ere. PS. THEOD. PRISC. simpl. med. 30 facit ad scabias -endas. 61 ad -endos umores. DIOSC. 1, 12 caligines oculorum -it ([*om. gr.*]. 1, 35 [*gr. 1, 33, 2* ἔστιν ἀνασκευαστικόν]. *cf. in imag.*: PS. AMBR. act. Seb. 7, 24 p. 1032A omnem caliginem omnemque ignorantiae caecitatem). VRAN. epist. 6 p. 863A una ... pietatis negotiatione et planctus debitorum -sit. et creditorum gaudia reparavit. PSALT. Cas. 8, 11 *inimici* -untur (ἐξωλεθρεύθησαν, *Vulg.* disperierunt).
deriv.: exter(gi)mentarium, extersio. extersus (-ūs).

extergimentārium *v. l. 67.* **extergo** *v.* extergeo.

exterior *v.* exter. [**exterītio** *v.* extritio.] **exterius** *v.* exter.

extermentārium, -ī *n.* *ab* extergere. [*falso trad.*: GLOSS. IV 334, 48, exemplarium *emend. Hildebrand.*] *i. q. linteum ad exterendum, extergendum aptum*: VARRO ling. 5, 21 linteum quod teritur corpore -um. *inde tempor. inferioribus per etymologiam q. d. vulg.*: **extergimentārium** manutergium GLOSS. II 578, 54. *cf. Schwyzer, RhM. 76, 1927, 441.* *K.*

extermīnābilis, -e. *ab* exterminare. *fere i. q. exterminandus, reprobus* (*cf. p. 2015, 32 sqq.; v. et l. 73*): CASSIOD. hist. 9, 15, 3 *Damasus ad episcopos*: vos ... stabiles in fide ... perduretis et non vaniloquia et -es (interm- *l. v.*) quaestiones *a Timotheo haeretico* ... audire patiamini ... plebem (*gr. Theodoret. 5, 10, 3* ἠφανισμένας [*in versione ex Damaso, quem latine* '*devitandas*' *scripsisse suspicatus est Parmentier in adn. cr.*]). *compos.*: inexterminabilis.

extermīnāns *v. p. 2019, 75.*

extermīnātio, -ōnis *f.* *ab* exterminare. *inde ab* ITALA. [*lect. var. v. p. 2011, 12.*]

A *de actione exterminandi*: *spectat ad notionem verbi q. e.*: **1** *eicere*: **a** *proprie* (*cf. p. 2014, 31*): *fere i. q. expulsio*: AVG. quaest. hept. 7, 17 p. 462, 7 *promissio dei*, ut -o gentium ... crescentibus Israhelitis partibus fieret, cum eorum multitudo terras. unde adversarii exterminarentur (*cf. p. 2014, 83*), desertas esse non sineret (*ad Italam exod. 23, 29* [*ibid. p. 462, 2*] eiciam illos, *Vulg.* expellam).
[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

b *translate (cf. p. 2015, 21): de re cum contemptu repudiata, i. q. abominatio (syn.):* ITALA Ier. 2, 7 (Lucif. non conv. 8 p. 16, 14) coinquinastis terram et hereditatem meam posuistis in -em (*βδέλυγμα, Vulg.* abominationem).

2 *perdere:* **a** *de -e animantium* (provinciae *l. 24,* ecclesiae *l. 27*): *fere i. q. perditio, mors, vastatio sim.* (*acced. gen. ident. l. 14. cf. l. 44*): ITALA deut. 12, 30 (Lugd.) si ... exterminaverit ... deus ... gentes ..., ne exquiras consequi eos post -em eorum a facie tua (*gr. et Vulg. v. p. 2018, 37*). Ier. 15, 3 (Wirc.) gladium in occisionem ... et bestias terrae et volatilia caeli in escam et in -em (*διαφθοράν, Vulg.* ad ... dissipandum). IV Esdr. 15, 39 sidus ad faciendam -em (*cod. Dresd.*; exteritionem, extritionem, extricationem, faciendas strages *ll. vv.; Vulg.* exterritationem). PS. CYPR. adv. Iud. 3 p. 135, 22 o pertinaciam persecutionis indignam usque ad mortis -em. VVLG. sap. 18, 7 suscepta est ... sanitas quidem iustorum, iniustorum autem -o (*ἀπώλεια. cf.* PSALT. Cas. 36, 38 postrema impiorum -o [*ἐξολεθρευθήσονται, Vulg.* interibunt]). RVFIN. Greg. Naz. orat. 5, 18, 2 p. 188, 3 ne ... dissipemini ... et efficiamini in -em subito (*gr. p. 1252ᴬ ἐρήμωσιν*). PS. ORIG. in Iob 1 p. 422ᴰ ex deo est ista -o (*syn.* interitus). HESYCH. in lev. 22, 3 p. 1066ᴮ *in accessu immundorum ad sacrificium* vera animae perditio sive -o est. CASSIAN. conl. 4, 6, 4 gentium spiritalium. LEO M. serm. 54, 4 p. 321ᴬ persequentium. CONC.ˢ I 3 Rustic. p. 81, 19 *vastatio provinciarum* aut extinctis habitatoribus aut fugatis miserandam -is faciem ... extendens (*gr. I 1, 2 p. 53, 3 ἐρημώσεως*). RVSTIC. Conc.ˢ I 4 p. 16, 18 sententiae tempus omnimoda -e damnantis genus humanum (*gr. Migne 78, 1165ᴬ πανολεθρία.* p. 168, 28). p. 46, 6 ad -em ... ecclesiarum natus ... Cyrillus (*gr. I 1, 5 p. 129, 34 ὀλέθρῳ, syn. I 5 p. 353, 28* perniciem). *v. et p. 2018, 76.* *in locut. script. sacrae q. e.* 'filius -is' *sim.* (*cf. p. 2013, 13*): ITALA III reg. 20, 42 (Ambr. Nab. 17, 72 p. 515, 23) dimisisti tu virum -is de manu tua (*gr. 21, 42 ἄνδρα ὀλέθριον, Vulg.* dignum morte). LIB. iubil. 15, 14 R. de filiis -is (-es *A*) est.

b *de -e rerum:* **α** *corpor.: fere i. q. destructio, eversio, interitus:* RVFIN. Orig. princ. 1, 6, 4 p. 85, 6 si 'habitus huius mundi transit', non omnimodis -o vel perditio substantiae materialis ostenditur, sed inmutatio quaedam fit ... atque ... transformatio. CHRON. Alex. chron. I p. 120, 262 solis (*ἡλίου legit interpres pro Ἰλίου*) -o facta est ab Acheis. GREG. M. moral. 27, 19 p. 410ᴬ de -e *synagogae* ... dicitur *eqs.* (*seq.* dissipavit, demolitus est). ISID. fid. cath. 1, 5, 8 p. 462ᴬ ostenditur ... civitatem Ierusalem in -em fuisse (*seq.* Titus ... destruxit urbem). **β** *incorp.: fere i. q. corruptio, abolitio:* AVG. enchir. 14, 4 nihil est aliud corruptio quam boni -o. CONC.ˢ I 3 vers. Tur. p. 24, 3 ut ... neque ea, quae naturarum sunt, in filiationis singularitate confusionis (*v. l. 7*) -e periclitentur (*gr. I 1, 1 p. 30, 4 ἀφανισμῷ. syn. Mar. Merc. Conc.ˢ I 5 p. 47, 27* abolitione. *v. et p. 2013, 56*).

B *de statu:* 1 *spectat ad notionem extra ponendi (v. p. 2019, 81): de mente, fere i. q. alienatio (syn.):* PS. SORAN. quaest. med. 200 *phrenesis est* alienatio mentis ... cum mentis -e et ... cum impedimento vel defectu intelligentiae.

2 *spectat ad notionem perdendi:* **a** *fere i. q. excidium:* AVG. c. Pelag. 4, 6, 15 p. 537, 24 quid merentur deserta et exterminata et effossa, quae tamen aedificabuntur ...? numquid haec pro meritis desertionis, -is, effossionis suae? *significantius de horrore, maerore induto quasi veste lugubri:* ITALA Ezech. 7, 27 (Sangall.) princeps induit -em (*ἀφανισμόν, Vulg.* induetur maerore). **b** *fere i. q. status non existendi:* MAR. VICTORIN. gen. div. verb. 8 p. 20, 15 W. *τὸ μὴ ὄν* veluti -o *τοῦ ὄντος* est; -o autem infiguratum quiddam est, sed tamen est, non tamen sicut *ὄν* est, *eqs.*

exterminātor, -ōris *m.* *ab* exterminare. *de notione:* ISID. orig. 10, 87 -r non ille qui vulgo dicitur *ἀφανισθῆναι*, sed qui deicit et expellit a terminis civitatis (*nota hanc expulsoris notionem nusquam apparere*). *v. et p. 2012, 19.* GLOSS. *ἀφανιστής.* *pro adi.: v. p. 2012, 16. 26.* *legitur ap.* ECCL. *inde ab* ITALA, LVCIF. [*l. v.: v. l. 71.*]

fere is qui perdit, tollit, corrumpit, necat, cf. exstinctor, percussor (*fere i. q. exstirpator l. 73*): **A** *de hominibus:* LVCIF. Athan. 2, 3 p. 149, 31 quis *est* ... princeps huius pascuae -r nisi tu, ⟨qui⟩ quidem nec laniando dei destiteris servos nec blasphemias ... seminans? (p. 150, 19 -r pascuae dominici gregis. *cf.* PS. TIT. epist. l. 580 -es gregis dei). CASSIAN. conl. 10, 11, 4 p. 304, 12 quisquis *monachus* ... virtute munitus virulentorum serpentium -r (-atur *V*) effectus est habens contritum satanan sub pedibus suis. PS. HIL. serm. florileg. Cas. 2, 185 Paulus erroris -r, plantator veritatis.

B *de certis generibus angelorum, daemonum:* 1 *in universum: fere i. q. diabolus (syn.):* PS. AVG. serm. 1, 8 p. 1740ᵐᵉᵈ. creatoris sui servare praeceptum, non -is audire consilium (*syn. antea:* diabolus). IGNAT. Phil. 11, 4 o puniende serve fugitive, serve flagellande, -r bonorum *eqs.* (*gr. ἀφηνιάσας. '-r' quasi ἀφανιστής legisset interpres*).

2 *c. respectu certorum locorum sacrae scripturae:* **a** *de angelo percussore Aegyptiorum* (*Vulg. exod. 12, 12 sqq. [at nota distinctionem p. 2012, 2]. saepe per interpretationem mysticam ad diabolum refertur; de Pharaone p. 2012, 19*): ITALA exod. 12, 23 (Gaudent. serm. 6, 12 G.) *deus* non dimittet -em intrare in domos vestras (*ὀλεθρεύοντα, Vulg.* percussorem). GAVDENT. serm. 6, 12 (*bis*). 6, 13 ubi dicit percuti Aegyptios, non dicit ab -e, ubi vero dicit Hebraeos protegendos, non dicit ab eius plaga protegendos, qui percussit Aegyptios, sed ab -is (-e *FH*); -r autem non percutit Aegyptios (*seq. syn.* satanas. *sic ad solos Hebraeos refertur:* VICTOR CAP. frg. Spicil. Solesm. I p. 301 XV). 6, 14 (*syn.* diabolus). 6, 15. 6, 16. 6, 17 semper -r diabolus intrare in domos Israhelitarum nititur (VICTOR CAP. frg. Spicil. Solesm. I p. 300 XII). AMBR. in psalm. 118 serm. 8, 47, 1 p. 179, 21 scriptum est quia media nocte primogeniti Aegyptiorum liberi ab -e sint interempti (HIER. virg. Mar. 10 p. 193ᴮ). 8, 47, 2 p. 179, 25 (*syn.* tenebrosi hostis). HIER. epist. 108, 10, 8 p. 318, 17 *agnus dei* cuius sanguis tulit peccata mundi et -em Aegypti litus fugavit in postibus (130, 9, 1 p. 188, 23 in Is. 53, 7 p. 509ᴮ. ORIG. in Matth. ser. 79 p. 190, 1 -em, non solius Aegypti, sed totius generis humani -em. *cf.* HIER. in Is. 13, 3 p. 208ᴬ in Aegypto [in Mich. 7, 18 p. 1229ᶜ]). in Matth. 26, 1 p. 190ᶜ. tract. in psalm. I p. 95, 23 (*bis*). RVFIN. Orig. princ. 3, 2, 1 p. 245, 1 -r angelus (Orig. in exod. 4, 7 p. 179, 29. THEOD. MOPS. epit. in psalm. 77, 49ᶜ ad p. 533, 7; *ὁ ἄγγελος ὁ ὀλοθρεύων. v. et l. 26*). Orig. in gen. 6, 2 p. 67, 16 cum -e, hoc enim interpretatur in lingua nostra Pharao. AVG. in euang. Ioh. 50, 2 p. 1759 (*ter*). PS. AMBR. mans. praef. p. 10ᴬ. 1 p. 12ᴰ. 1 p. 13ᴮ *agni* sanguine ... liberamur ab -e. **b** *de angelo, qui Israelitas in deserto occidit* (*cf. e. g. Vulg. num. 16, 46*): VVLG. Iudith 8, 25 *v. p. 2018, 79.* I Cor. 10, 10 quidam eorum murmuraverunt et perierunt ab -e (*ὀλοθρευτοῦ*). RVFIN. Adamant. 1, 12 p. 29, 3 occurre -i assumens in manum tuam turibulum (*gr. Ps. Orig. ὀλοθρευτῇ*). GREG. ILIB. in cant. 1, 7 p. 146, 8 H. (*ad Vulg. Iudith 8, 25*) alii ab -e angelo occisi, alii a serpentibus devorati (*v. et l. 16*). **c** *de angelo impios puniente apud Ezech. 9, 4 sqq.:* AVG. serm. 107, 6, 7 p. 630ᵐᵉᵈ. antequam mitteret deus -em populi iniqui, misit primitus signatorem.

deriv.: exterminatorius.

exterminātōrius, -a, (-um). *ab* exterminator. *ad exterminatorem pertinens, fere i. q. exterminans, exitiosus:* IREN. 4, 24, 2 huiusmodi operationes malae et -ae et inutiles sunt et damnosae his, qui operantur eas.

exterminātus, -a, -um *v. p. 2019, 80.*

? **exterminefīo,** -fierī. *cf. c.* exterminare *et* fieri. *fere i. q. ad exterminium perduci, exstingui, funditus tolli:* RVSTIC. Conc.ˢ I 4 p. 190, 25 quod impossibile sit omnino conspirationem mali huius ex toto -fieri (conspiratione ... exterminium fieri *M, recte, ut vid.*).

[**exterminis** *v.* exterminus.]

***exterminium,** -ī *n.* *ab* exterminare. GLOSS. *ἀφανισμός.* *legitur ap.* ECCL. *inde a* TERT., ITALA. [*sard.* istrumindzu. *M.-L.*] [*falso trad.:* PROP. 4, 9, 70 (aeternum *Heinsius*). *alterum -i- a scribis omissum:* OPTAT. 4, 8 p. 114, 10 (*G, corr. m. 2*). OROS. hist. 7, 39, 14 (*Rᵃ*). RVRIC. epist. 2, 48 p. 431, 22 (*S*). *al.* *ll. vv.: v. l. 39. 62.*]

fere i. q. perditio, interitus, excidium, corruptio (*cf.* exterminatio. *acced.: gen. obi. saepe [subi. p. 2013, 2 sq.]. locut. q. e.* a facie terrae *l. 60 [sim. p. 2013, 10]. nota abundantiam locut. p. 2013, 7. notionis eiciendi, repudiandi nullum exstat vestigium, nisi forte quantulumcumque perlucet p. 2013, 5*): **1** *c. respectu animantium* (animae: *e. g. l. 77 v. et p. 2013, 41*): TERT. adv. Iud. 8 l. 135 erat ... praedictum huius (*i. Christi*) -um (*v. adn. cr. cf.* BARNAB. 5, 1 sustinuit tradere corpus suum in -um [*καταφθοράν*]). ITALA exod. 12, 13 (Priscill. tract. 6, 110 p. 80, 20. *al.*) nec erit plaga -i in vos ([*i. Israelitas*]. *τοῦ ἐκτριβῆναι, Vulg.* disperdens. *sic de exterminatione Aegyptiorum [cf. p. 2011, 81]*: VVLG. sap. 18, 13 cum fuit -um primigenitorum [*ὀλέθρῳ*]. 18, 15 debellator in mediam -i terram prosilivit [*τῆς ὀλεθρίας ... γῆς*]). III reg. 13, 34 (Lucif. reg. apost. 5 p. 48, 19) factum est hoc verbum ... in interitum et in -um a facie terrae (*ἀφανισμόν, Vulg.* eversa est et deleta). Esth. 13, 15 p. 79, 1 M. inimici ascenderunt ad -um (*cod. Y,* perditionem *cett.*) nostrum et desiderant evertere et eradicare nos *eqs.* (*καταφθοράν, Vulg. aliter*). Ezech. 9, 1 (Ps. Tert. adv. Iud. 11 l. 29. *al.*) habuit vasa -i in manu sua (*ἐξολεθρεύσεως, Vulg.* interfectionis. *cf.* 23, 33 [Sangall. ed. Dold 1940 p. 24] calicem ... -i [*ἀφανισμοῦ. Vulg.* maeroris et tristitiae]). 14, 8 (Sangall. ed. Dold 1923 p. 232) ponam illum *hominem* in signum et in -um *eqs.* (*ἀφανισμόν, Vulg. aliter. v. p. 2013, 26*). 19, 8 (Sangall. ed. Dold 1923 p. 237) *leo* in -o eorum conprehensus est (*διαφθορᾷ. Vulg.* vulneribus). Soph. 1, 15 (Ps. Aug. spec. 26 p. 420, 14) dies infelicitatis et -i *eqs.* (*ἀφανισμοῦ, Vulg.* miseriae). II Macc. 9, 15 (rec. X) de parvulis exemplum -i se facturum *dixit Antiochus* (*Vulg.* se ... exterminaturum, *om. gr.*). I Thess. 5, 3 (Theod. Mops. *ad l.* p. 32, 22) repente illis instat -um (*ὄλεθρος, Vulg.* interitus). IREN. 4, 24, 1 quaecumque in -um proximorum fiunt, mala esse. VITA Anton. 68 p. 74, 1 *Antonius* colloquium *haereticorum* ... -um dicebat esse animi (*gr. Migne 26, 940ᶜ ἀπώλειαν. cf.* PSALT. Cas. 39, 15 quaerunt animae meae -um [*τοῦ ἐξᾶραι, Vulg.* ut auferant eam]). VVLG. sap. 1, 14 (*ὀλέθρου*). 3, 3 (*σύντριμμα*). Sirach 39, 36 romphaea vindicans in -um impios (*gr. 39, 30 ὄλεθρον. cf.* PSALT. Cas. 36, 34 impiorum [*τῷ ἐξολεθρεύεσθαι, Vulg.* cum perierint]). II Macc. 5, 13; *syn.* caedes, neces (*ἀφανισμός*). IV Esdr. 10, 10. PS. ORIG. in Iob 1 p. 416ᴰ ad delendum ... tange, ad interitum, ad -um, ad perditionem. AVG. conf. 2, 4, 9. CASSIAN. c. Nest. 6, 11, 1 fueras ... in pestem aliquam -umque mittendus. RVSTIC. Conc.ˢ I 4 p. 210, 37 *via* quae ad -um per-

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ditionemque producit. Ps. PROSP. vocat. gent. 2, 10 p. 695B cum *homines antè diluvium* digni -o iudicarentur. APON. 4 p. 86p.med. quorum (*i. daemonum sive perversorum doctorum*) -um vel occultas insidias ... cavere (*v. p. 2012, 48*). NICET. virg. laps. 49 deus, repulisti me et destruxisti me ..., expulsa sum ab oculis tuis ... et facta (*v. et l. 23*) sum in -o (*v. p. 2012, 51*). THEOD. MOPS. in II Thess. 1, 9 p. 46, 1 gravia tormenta ..., siquidem interitus sunt -i perditionem perficientes (*v. adn. cr.*). LAVRENT. Chan. p. 118A *publicanus est* praedo sine pudore, medicus -i. LIB. iubil. 15, 14 R. de filiis exterminationis est et ... non est super eum signum, ut sit deo, sed -i et perditionis a terra (*v. p. 2012, 49*). 20, 6 ne ... d e t i s ... filios vestros i n -um et gladium (*v. l. 27*). *v. et p. 2018, 72 sqq.* *de Antichristo, in locut. sacrae script. q. e.* 'filius -i' (*cf. p. 2011, 29*): ITALA II Thess. 2, 3 (Tycon. 3 p. 30, 27); ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, *Vulg.* perditionis. *metonymice: de homine pernicioso* (*v. etiam l. 68*): ACT. Petr. 8 p. 55, 26 -um hominum simplicium, lupus rapax *eqs.*

2 *c. respectu rerum* (ovium *l. 41*): **a** *corp.: urbium*: TERT. adv. Iud. 8 l. 3 tempora ... -i civitatis Hierusalem, id est vastationis eius (*cf.* ITALA Dan. 9, 26 [Ps. Cypr. pasch. 13 p. 261, 15. *al.*] et civitatem et illum sanctum corrumpet ... et excidentur ... et usque ad finem belli breviati -i [-is *l. v.*; ἀφανισμοῖς, *Vulg.* desolatio]. VVLG. II Macc. 8, 3; καταφθειρομένην). ITALA Ier. 27, 23 (Hier. Orig. in Ier. 3, 2 p. 308, 16) f a c t a est i n -um Babylon (ἀφανισμόν, *Vulg. 50, 23* desertum. *sic gr. et Vulg.*: Soph. 2, 15 [Tycon. 4 p. 42, 19]. *v. et l. 32. cf. l. 5*). Soph. 2, 13 (Tycon. 4 p. 42, 13) perdet Assyrium et ⟨ponet⟩ illam Nineue ⟨in⟩ -um sine aqua in desertum (ἀφανισμόν, *Vulg.* solitudinem. *v. l. 37. p. 2012, 67*). VVLG. Iudith 4, 10 ne darentur ... civitates eorum i n -um et sancta eorum in pollutionem (*v. l. 11*). ISID. praef. test. 44 p. 166B necem Philisthiim, vastitatem Moab, -um Damasci *nuntiat Isaias. al.* *terrae, regionis*: ITALA Ezech. 14, 15 (Sangall. *al.*) bestias malas inducam super terram ... et erit in -um (ἀφανισμόν, *Vulg.* invia). Os. 5, 9 (Wirc.) Ephrem in -um f a c t u s est (ἀφανισμόν, *Vulg.* desolatione. *v. l. 23*). Ioel 2, 3 (Weing. *al.*) campi -i (ἀφανισμοῦ, *Vulg.* deserti. *opp.* voluptatis terra). VVLG. I Macc. 7, 7 mitte virum ... et videat -um omne quod *Iudas* fecit nobis et regionibus regis (ἐξολέθρευσιν). *v. et p. 2018, 81.* *varii generis*: ITALA Ioel 1, 7 (Weing.) p o s u i t vineam meam i n -um et ficulneas meas in confractionem (ἀφανισμόν, *Vulg.* desertum. *v. l. 25*). Marc. 14, 4 (cod. k) quare -um huius unguenti factum est hoc? (ἀπώλεια, *Vulg.* perditio). OPTAT. 7, 2 p. 169, 20 separatio sine -o fieri non potest. BARNAB. 16, 5 in novissimis diebus tradet dominus oves pascui et cubile et turrem eorum in -um (καταφθοράν). OROS. hist. 7, 39, 14 (*in imag.*) reliqua *grana* ... velut stercora et velut paleae ... ad -um atque i n c e n d i u m remanserunt (*cf.* CASSIOD. Ios. antiq. 17, 15 p. 505med. *Simon* cuncta ... -o dabat ignibus concremando [*gr. 17, 274* ἠφάνιζεν]). RVRIC. epist. 2, 48 p. 431, 22 nec a tinea poteris pertimescere -um nec a fure formidare dispendium (*ad Italam, v. p. 2017, 8*).

b *incorp.* (*v. et p. 2012, 52*): TERT. adv. Val. 16 p. 196, 5 *Paracletus* ab omnibus iniuriis passionis expumicat *Achamoth* non eadem neglegentia in -um discretis, quam acciderat in casibus matris. OPTAT. 4, 8 p. 114, 10 *apud haereticos* in -um fidei corrupta sunt semina. RVFIN. Orig. in Rom. 6, 7 p. 1071C quod veterascit, p r o p e -um est (*syn. antea*: morte. ACT. Archel. 15, 13). RVSTIC. Conc.S I 4 p. 69, 23 haeresis ad -um corruptionemque pietatis (*gr. I 1, 7 p. 79, 37* λύμη, *syn. I 5 p. 377, 12* damnum). p. 217, 2 ut ... nec ea quae naturarum *sunt*, in singularitate filiationis confusionis -o periclitentur (*gr. et syn. v. p. 2011, 44*). DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 26 p. 389C dominus ... futuram loci desertionem et pulchritudinis illius -um ... insinuat, nihil eorum ... dicens esse mansurum (*gr. 25 p. 216A* ἀφανισμόν). *v. et p. 2012, 39.* *metonymice: de homine* (*v. etiam l. 15*): ACT. Petr. 15 p. 62, 1 o horrende deo et hominibus, o -um veritatis *eqs.*

***extermino,** -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* termen, *cf.* terminare. *de etym.*: *v. l. 76 sqq.* *cf. lus. verb.* ITALA Ier. 18, 7 (Quodv. [?] Aug. serm. cod. Guelf. app. 9, 11 p. 210, 345) t e r m i n u m loquar super gentem, ... ut -em illos *eqs.* (πέρας λαλήσω ... τοῦ ἐξᾶραι, *Vulg.* repente loquar ... ut eradicem). CHAR. gramm. p. 472, 16 B. *inter* verba activa coniugationis primae. *scribitur* st-: PS. APVL. herb. 116 l. 21 (*Vr*). GLOSS. III 61, 20 πέτρω[ν] ⟨ἠ⟩φάνισεν saxos terminavit (*i.* saxo -vit *Heraeus*). *de formis perf. brev.*: -asti: ITALA Ios. 7, 25 (Lugd.). OPTAT. 3, 10 p. 95, 3. *al.* -astis: ITALA Ios. 2, 10 (Lugd.). *al.* -arit: LVCIF. non parc. 7 p. 224, 29. *v. et p. 2014, 24.* *et v. Neue-Wagener*3 *IV.* NOT. Tir. 38, 34 -at. *de notione* (*v. et p. 2014, 5 sqq.*): SYNON. Cic. p. 423, 32 B. exul, extorrens, -tus, relegatus, deportatus. p. 437, 15 oblitterat, obsoletat, -at, debilitat, delet *eqs.* PRISC. gramm. III 42, 18 'ex' ... in quibusdam dictionibus loco 'extra' fungitur, ut ... '-tus': e x t r a t e r m i n o s (HIER. in Matth. 6, 16 p. 44A verbum '-ant', quod in ecclesiasticis scripturis vitio interpretum tritum est, aliud multo significat quam vulgo intellegitur; -antur quippe exules, qui mittuntur extra terminos. pro hoc ergo sermone 'demoliuntur' [*v. p. 2019, 41*] semper accipere debemus, quod graece dicitur ἀφανίζουσι. CASSIOD. in psalm. 79, 13 p. 583B '-vit' extra terminos atque patriam suam ubique dispersit [*ad p. 2017, 69*]. ISID. orig. 10, 87. GLOSS.L III Abstr. EX 40 -ti extra terminos facti. *cf.* NON. p. 27, 7 -tum est praeter terminos missum [*ad p. 2014, 39. 51*]. CASSIOD. in psalm. 36, 10 p. 260A -ari est foras terminos proici [*ad p. 2016, 9*]). GLOSS.L II Abav. EX 93 expilat, occulte -at vel elapidat (*al.*). III Abstr. EX 25 exstirpat. V Abba EX 89 extorris, -tus, extra terminos. II Philox. EX 199 -are ἐξορίσαι, ἀφανίσαι. *al.* *de usu: est verbum transitivum excepto loco unico p. 2015, 5.* *legitur notione primaria extra terminos proiciendi inde a* LVCILIO, VARRONE (*?, v. infra l. 23*). CIC. (*orat., philos.*). *inhaeret sensus exstinguendi his locis*: CIC. dom. 141 res ... publica quamquam erat -ta mecum (*sc. exule*), tamen obversabatur ante oculos extinctoris sui. p. red. ad Quir. 14 (*opp.* restitueretur, *at nota syn. antea*: esse nullam). COLVM. 9, 15, 3 *fucos* quidam praecipiunt in totum -are oportere; quod ego ... non censeo, verum saevitiae modum adhibendum; nam nec ad occidionem gens interimenda est *eqs.* (*syn.*; *cf. gr. geop. 15, 9, 3* πάντας ... διαφθεῖραι. *at v. 9, 15, 1* expelli ac fugari; *ibid. 2* extra tecta proturbantur. *v. et l. 23*). *cf. et l. 50 c. p. 2016, 32. praeterea l. 84 sq. p. 2016, 43.* *mera notione delendi, perdendi inde a* COLVM. (*v. p. 2017, 21*), TERT., ITALA, TAB. devot.; *praecipue ap.* ECCL. *ante s. II non legitur nisi apud eos quos l. 6 sq. et l. 16 diximus scriptores* (*v. et l. 19*). [*sard.* isteremenare. *Rohlfs.*]

[*lect. var.*: PLIN. nat. 31, 121 extenuat (-at *pars codd., falso*). TERT. apol. 16, 2 extorres *Ω*, -tos *Φ*. adv. Iud. 1 l. 8 terminare (-are *F, falso; at recte* 8 l. 5 -ari *pars codd.*). ITALA lev. 14, 40 (Tert. pudic. 20, 9 p. 267, 31) extrahi *B*, -ari *C*. LEX Visig. 8, 3, 11 extimatum (*i.* aest-) *cod. unus*, -tum *rell.* *v. et p. 2015, 54.* *e coni.*: VARRO rust. 3, 16, 32 si fures alvos habeat, an iam -arit (*Schneider ad Colum. 9, 15, 3* [*v. supra l. 10*]; congerminarit *trad.*). *suppl.*: AMM. 25, 3, 18 ⟨... exter⟩minans *Gelenius.* *per errorem interpretis*: ITALA psalm. 21, 17 (Tert. adv. Iud. 8 l. 136) -verunt manus meas et pedes (ὤρυξαν [ἐξώρισαν *legisse videtur interpres*], *Vulg.* foderunt. *huc spectat* PS. TERT. adv. Iud. 13 l. 57 manus et pedes non -antur nisi eius qui in ligno suspenditur).]

I *fere i. q.* **extra terminos eicere,** *expellere, removere, excludere sim.*; *cf.* eliminare, *gr.* ἐξορίζειν (*strictius i. q. in exilium mittere, relegare, deportare, cf. Mommsen, Strafr. 965 adn. 1. quasi t. t.* ICTorum *e. g. l. 73. p. 2015, 3. 5. 20. cf. et 2015, 65. 2016, 60. de ecclesia, fere i. q. excommunicare l. 76.* *notione passiva* [*intrans.*] *i. q. exulare p. 2015, 5*): **A** *proprie* (*vigente notione locali*): **1** *animantes* (*fere homines; angelos l. 64, deos l. 65. 80, bestiam l. 56.* *plerumque removentur e loco* [*v. p. 2015, 43*]; opibus *l. 57*): LVCIL. 877 i l l a m -are miseram ([*v. p. 2013, 84; loc. mutil. coni. variis temptatus*]. CIC. Catil. 3, 3 illum [*i. Catilinam*] -ari volebam [*syn.* eiciebam]). CIC. Flacc. 25 r e g i b u s -tis libertas in re p. constituta est (AMM. 27, 12, 3 *Sapor* regem ... Arsacen ... -vit ad castellum Agabana nomine). Sest. 9 *Sestius* C. Marcellum ... -andum ex illa urbe curavit. 30 -bit c i v e s Romanos edicto consul a suis dis penatibus, expellet (*syn.*) ..., eiciet (Mil. 73). Vatin. 25 domesticos hostes legibus. Balb. 51 oppugnatores rei p. de c i v i t a t e -ari (Lig. 33 ex civitate; *opp.* retinendi in civitate). Pis. 96 Dolopes finitimique montani o p p i d i s a t q u e a g r i s -ti (*cf.* nat. deor. 1, 63 Protagoras ... Atheniensium iussu urbe atque agro est -tus. *v. l. 59*). Phil. 13, 1 eum ... ex n u m e r o h o m i n u m eiciendum, ex finibus humanae naturae -andum puto (*cf.* off. 3, 32 *tyrannum* ex hominum communitate [*syn.* segreganda. *v. p. 2013, 84*]. AVG. lib. arb. 3, 1, 3 p. 1272p.med. de hominum numero. serm. 180, 2, 2 p. 973a.med. de rebus humanis. *v. supra l. 7 sq. aliter p. 2016, 32*). rep. 3, 27 bonus ille vir ... vinciatur uratur -etur egeat *eqs.* off. 2, 80 ut et tyranni existerent et optumates -rentur. 3, 47 (*syn.* prohibent). APVL. met. 2, 25 *mustela* terga vortit et cubiculo protinus -atur. 5, 16 *soror* opibus istis quam primum -anda est (*v. l. 38*). 9, 35 *dives vicinum* s p o l i a t u m ipsis etiam glebulis -are gestiebat (SALV. gub. 5, 42 spoliati resculis suis et -ti agellis suis). TERT. apol. 16, 2 I u d a e o s ... Aegypto expeditos sive ... -tos ([*v. supra l. 20*]. LACT. inst. 4, 21, 4 captivos in perpetuum terris suis -ari). uxor. 2, 7 l. 18 inveniuntur qui tales *procos gentiles* non exhorreant, ut -ent, ut abripiant, ut a fide excludant. virg. vel. 7 p. 894 Oe. *virginum facies* rea est angelorum -torum. ARNOB. nat. 1, 1 p. 3, 8 *nonnulli dicunt* c a e l i t e s derelictis curis sollemnibus ... terrarum ab regionibus -tos (*cf.* 1, 1 p. 3, 16). 1, 26 p. 17, 6 exuitis nos bonis, -atis patriis sedibus. AMM. 22, 3, 3 Palladium ... in Britannos -arunt (*syn. 4* in exilium egere). 28, 1, 23 *senatus Hymetium* cum ... ad Boas, Delmatiae locum, -asset. 31, 9, 4 *superstites* omnes circa Mu⟨ti⟩nam Regiumque et Parmam ... rura culturos -vit. HEGES. 5, 30 p. 369, 26 de templo fuerant -andi deo infideles. *al.* HIER. c. Lucif. 19 p. 173A e p i s c o p i, qui de propriis sedibus fuerant -ti, ... ad ecclesias redeunt (CONC.S IV 2 p. 103, 35 raptos ... eos iussi quam longissime -ari [*gr. Gelas. ed. Loeschcke-Heinemann p. 199, 9* ἐξορισθῆναι]. *cf.* COD. Theod. 16, 2, 20 ecclesiastici ... viduarum ... domos non adeant, sed publicis -entur iudiciis. CANON. Turner I 2, 3 p. 480 si episcopus ... -are eum *presbyterum* de ecclesia voluerit ..., habeat potestatem eiectus, ut *eqs.* [*v. l. 35*]). hom. Orig. in Ier. 9 p. 651C *ut* in aliam partem orbis uxor, in aliam liberi -entur (*syn.* deportare). PRVD. perist. 2, 469 te (*i. Iovem*) Paulus hinc -at (*syn.* exturbat; *antea*: relinque Romam). PAVL. NOL. epist. 23, 44 p. 199, 10 homo ... non in finem meruit -ari paradiso (*v. p. 2015, 7*). AVG. quaest. hept. 7, 12 p. 456, 24 *habebant Israelitae terras*, u n d e crescendo et convalescendo adhuc adversarios -rent (*v. p. 2010, 83*). 7, 13 p. 457, 13 *gentes* inter quas non a se -tas Israelitae

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

habitare voluerunt (*ad Italam iud. 2, 3 p. 457, 9* populum quem dixi eicere eos a facie vestra. *at cf. l. 81*). COD. Theod. 9, 21, 1 ut *decurio* ... -tus genitali solo ad quamcumque ... civitatem sub perpetui exilii condicione mittatur. 16, 5, 62 haereticos ... ab ipso aspectu urbis Romae -ari praecipimus. *al.* *nota intransitive sensu passivo (v. p. 2014, 36)*: TERT. pall. 3, 4 *homo* cum de originis loco (*i. paradiso, v. p. 2014, 81*) -at, quippe deliquerat, ... orbi ut metallo datur.

2 *res* (*incorp.; corp. l. 15. 16.* *fere e loco*; de anima *l. 18*): CIC. dom. 141 *v. p. 2014, 8* (*sic in imag. de re publica*: p. red. in sen. 34 neque ego illa -ta mihi remanendum putavi et illa, simulatque revocata est, me secum pariter reportavit. p. red. ad Quir. 14 *v. p. 2014, 9.* Phil. 2, 54 expulsam atque -tam suis sedibus). prov. 3 auctoritatem vestram e civitate. Mil. 101 haec tanta virtus ex hac urbe expelletur, -bitur, proicietur? FRONTO p. 145, 18 N. multis ... nationibus profuisset vinum undique gentium -tum. ITALA lev. 14, 40 (Tert. pudic. 20, 9 p. 267, 31) *sacerdos* imperaret -ari (*v. p. 2014, 21 sq.*) eos lapides ... et abici extra civitatem (ἐξελοῦσιν, *Vulg.* erui). HIER. hom. Orig. in Ier. 3, 2 p. 308, 19 -atur omnis confusio de anima mea neque ulterius me contundit mors filii. COD. Theod. 16, 5, 6, 3 (= Iust. 1, 1, 2, 2) ab ... urbium moenibus -to furore propelli *haereticos.*

B *translate* (*notione locali evanescente*): 1 *fere i. q. repudiare*: a *homines*: *fere i. q. cum despectu a se removere, spernere*: HIER. epist. 22, 15, 1 explosis ... et -tis his, quae nolunt esse virgines, sed videri. 22, 35, 1 his *monachis* ... quasi quibusdam pestibus -tis veniamus ad eos, qui *eqs.* b *res incorp.*: α *fere i. q. contemnere*: CIC. ac. 2, 127 nec ... istas quaestiones physicorum -andas puto. FRONTO p. 145, 20 N. poenam eloquentiae -tae. TERT. spect. 17 p. 18, 24 mimus ... ⟨sensum⟩ sexus et pudoris -ans. β *i. q. in certum numerum sim. non admittere, excludere*: DIOM. gramm. I 303, 7 omnia nomina latina ... litteris duodecim extremis terminantur ...; sunt qui addunt c ..., quod Varro ... -at. 367, 26 meto messui, quod (*sc. perf. praet.*) quidam -ant. γ *i. q. reprobare* (*definitionem sim.*): AVG. quant. anim. 29, 57 p. 1067p.med. si in hoc ... vitio ... nostra *definitio* deprehenditur, putasne quidquam magis esse quod sit explodendum atque -andum? *strictius de dogmate eccles., fere i. q. anathematizare*: MAR. VICTORIN. gen. div. verb. 16 p. 28, 13 W. -andum ... dogma est. adv. Arrium 1, 18 p. 1051D illa -buntur.

2 *i. q. quasi ultra fines proicere*: LACT. inst. 6, 19, 9 rationis ignari eos adfectus (*i. iram, cupiditatem sim.*), qui sunt homini ad usus bonos dati, -verunt et latius quam ratio postulat evagantur (*'latius et extra terminos extendere' Buenemann ad l.; opp. 6, 19, 11* intra fines suos redegerit).

structurae: indicatur: unde: per praep.: ab: *l. 4. p. 2014, 44. 65. 84.* de: *l. 6. 18. p. 2014, 46. 52. 70. 71. 77.* ex: *l. 13. p. 2014, 43. 49. 51.* *per abl.*: *l. 3. 12. p. 2014, 47. 56. 57. 58. 60. 66. 81.* *per adv.*: *l. 15. p. 2014, 80. 83.* *quo*: *per praep.*: ad: *p. 2014, 42. 68.* circa: *p. 2014, 69.* in: *p. 2014, 67. 78. al.*

II *fere i. q.* **delere, perdere** (*demonstratur qua ratione e signif. primaria extra terminos eiciendi orta sit haec altera notio: p. 2014, 7 sqq. notionem debilitatam v. l. 72*): A *sensu strictiore, fere i. q. usque ad finem (v. l. 59 p. 2016, 48. 2017, 28. 2018, 21. cf. 2016, 1. 2017, 26. al.) exstirpare sim.* (*pro gr.* ἐξολεθρεύειν, ἀφανίζειν [*cf. p. 2019, 60*]):

1 *absolute*: ITALA psalm. 81, 8 (Cypr. testim. 2, 28 p. 96, 4) deus iudica terram, quoniam tu -bis (disperdes *l. v.; aliter Vulg.* hereditabis [*c. hebr. et gr.*]) in omnibus gentibus. Ier. 1, 10 (Cassiod. in psalm. 50, 12 p. 366B) statui te super gentes et regna eradicare et demolire et perdere et -are (ἀπολλύειν, *Vulg.* ut ... dissipes). Dan. 7, 26 (Lucif. non parc. 30 p. 275, 13; Aug. civ. 20, 23 p. 464, 28 D.) et iudicium sedebit et ⌊regnum transferet, ut -et et perdat usque ad⌋ finem (⌊principatum removebunt ad -andum et perdendum usque in⌋ *Aug.*; τοῦ ἀφανίσαι, *Vulg.* conteratur). VVLG. sap. 18, 25 his ... cessit, qui -bat, et haec extimuit (ὁ ὀλεθρεύων). CANON. Hippol. ed. Hauler 78, 30 frontem et oculos ... consignantes declinemus ab eo (*i. diabolo*), qui -are temptat (80, 29). *inter varia malorum genera enumeratur (potest ad notionem in exilium mittendi [p. 2014, 32] pertinere)*: LACT. inst. 3, 29, 9 *Fortuna* cur insidietur, adfligat, decipiat, -et. 6, 10, 8 qui homini nocent, qui contra ius ... spoliant, cruciant, occidunt, -ant. *cf. et p. 2016, 59.*

2 *c. obi.*: a *usu vario*: α *animantes*: ① *homines* (sectam: *p. 2016, 56.* semen: *p. 2016, 14*): *fere i. q. occidere, interficere, abolere (in imag. de morte spiritali peccatoris sim.: p. 2016, 13. cf. p. 2018, 11); nonnumquam notione debilitata i. q. sive clade sive miseria qualicumque subvertere (v. e. g. p. 2016, 53. 73)*:

Ⓐ *certos*: Aegyptios (*sc. septem plagis afflictos. v. et p. 2016, 3*): VVLG. sap. 11, 20; *syn.* occidere (συνεκτρῖψαι). 12, 8 paulatim (ἐξολεθρεύσωσιν). 12, 9; ἐκτρῖψαι. 12, 27; κολαζόμενοι (16, 9). 16, 1 per multitudinem bestiarum -ti sunt (ἐβασανίσθησαν [16, 4]). 16, 5 morsibus ... colubrorum (διεφθείροντο). *al.* populum *sim.*: ITALA deut. 33, 19 (Lugd.) gentes (ἐξολεθρεύσουσιν, *om. Vulg.* PS. AVR. VICT. epit. 4, 2 cum senatus censuisset gentem Caesarum -ari. AVG. quaest. hept. 7, 13 p. 457, 13 *v. p. 2014, 84.* 7, 17 p. 460, 20 relictae ... nec -tae per *Iosuam* [*ad Italam iud. 2, 21 p. 459, 18* auferre]. *al.*). Dan. 8, 24 (Iren. 5, 25, 4) rex improbus ... corrumpet et ... -bit fortes et populum sanctum (διαφθερεῖ, *Vulg.* interficiet. RVFIN. Greg. Naz. orat. 8, 15, 3 p. 254, 15 usque ad novissimum conteretur et -bitur [*gr. p. 956B* καταφθαρήσεται]. AVG. quaest. hept. 7, 12 p. 456, 7. *al.*). VVLG. sap. 18, 12 uno momento quae erat praeclarior natio *Aegyptiorum* (*v. p. 2015, 74*) ... -ta est (διέφθαρτο). hominem: ITALA Mal. 2, 12 (Cypr. testim. 1, 1 p. 39, 16) -bit dominus hominem qui facit haec (ἐξολεθρεύσει, *Vulg.* disperdet). LIB. iubil. 30, 10 (*syn.* ἀντea: mortem morietur). *al.* impios *sim.*: ITALA psalm. 72, 19 (Ambr. in psalm. 118 serm. 7, 12, 1 p. 134, 11) subito defecerunt et -ti sunt propter iniquitatem suam (ἀπώλοντο, *Vulg.* perierunt). VVLG. psalm. 36, 9 qui malignantur -buntur (ἐξολεθρευθήσονται. *at cf. p. 2014, 1*). sap. 5, 22 (*om. gr.*). I Macc. 9, 73 coepit Ionathas ... iudicare populum et -vit impios ex Israhel (ἠφάνισεν, *syn. Itala* [*rec. B*] trucidabat). apoc. 11, 18 (διαφθεῖραι). AVG. civ. 1, 8 p. 13, 32 D. vis inruens bonos probat ..., malos damnat, vastat, -at. *al.* semen (*i. progeniem*): ITALA I reg. 2, 31 (Aug. civ. 17, 5 p. 212, 25 D.) -bo semen tuum (ἐξολεθρεύσω, *Vulg.* praecidam). *al.* AMBR. in psalm. 36, 63, 2 p. 121, 19 *deus* impiorum semen -at, semen utique non corporalis generationis, sed mentis internae (*v. p. 2018, 8*) ... successionem. VVLG. sap. 3, 16 ab iniquo toro semen -bitur (ἀφανισθήσεται). *v. et infra l. 44.* me, te, se, nos, vos: me: ITALA thren. 3, 11 (Wirc.) *deus* posuit me -tam (ἠφανισμένην, *Vulg.* desolatam). AVG. in psalm. 38, 16 p. 426fin. noli -are me. te: ITALA deut. 7, 4 (Lucif. non conv. 2 p. 4, 29) irascetur ira dominus in vos et -bit te cito (ἐξολεθρεύσει, *Vulg.* delebit). 28, 20 (Lugd.) mittat super te dominus famem ... usquedum -et te et usquedum perdat te cito (ἐξολεθρεύσῃ, *Vulg.* conterat). *al.* PASS. Tarach. 3med. antequam iniciens -em te (ἀπολέσω). 3fin. minutatim (ἀφανίσω). 7 particulatim (τιμωρούμενος). se: ITALA prov. 18, 9 (Heges. 3, 17, 1 p. 216, 18) qui non curat se ipsum ..., frater est eius, qui se ipsum -at (λυμαινομένου, *Vulg.* dissipantis. *syn. Heges. p. 216, 19* qui se ipse percusserit). nos: ITALA Ios. 7, 25 (Lugd.) quid -asti nos? (ὠλέθρευσας, *Vulg.* turbasti). ARNOB. nat. 1, 20 p. 14, 23 *dii* possunt nos ... aestu, possunt ... frigore, possunt *morbis* ... enecare, consumere atque ab omni penitus coetu -are mortali (*cf. p. 2014, 54*). PASS. Perp. 5, 4 (ἐξολοθρεύσῃς). vos: ITALA deut. 28, 63 (Lugd.) epulabitur dominus in vobis -are vos et auferemini a terra (ἐξολεθρεῦσαι, *Vulg.* disperdens ... atque subvertens).

Ⓑ *varios*: ITALA Ios. 2, 10 (Lugd.) *reges* (ἐξωλεθρεύσατε, *Vulg.* interfecistis. *al. cf.* VVLG. Bar. 3, 19 *principes gentium* -ti sunt et ad inferos descenderunt [ἠφανίσθησαν]). 11, 11 (Rufin. Orig. in Ios. 15, 2 p. 382, 22) *Iosue* interfecit *omnes* ... et -ti sunt omnes, ita ut non relinqueretur ... qui respiraret (ἐξωλέθρευσαν, *Vulg.* percussit). 11, 20 (Lugd. *al.*); ἐξολεθρευθῶσιν, *Vulg.* caderent, perirent. 17, 18 (Lugd.) Channaneum (ἐξολεθρεύσῃς, *Vulg.* subverteris. RVFIN. Orig. in Ios. 21, 2 p. 430, 12 qui ... crescit in fide, non potest -are Chananaeum, semen pessimum [*ad Ios. 16, 10* ἀπώλεσεν, *Vulg.* interfecerunt; *at v. gr. p. 430, 25* ἐκβαλεῖν. *seq. p. 430, 18* si non potes eum eicere de ecclesia, quia non potuerunt filii Effrem disperdere Chananaeos. *v. et p. 2018, 78*]). iud. 5, 26 (Verec. in cant. 9, 45) extendit ... dexteram suam ad malleum, ut in finem -retur; occidit Sisaram (*gr. Hexapl. frg.* ⌊*Pitra ad l.*⌋ ἀχρειῶσαι, *om. Vulg.*). Ezech. 34, 29 (Aug. serm. 47, 15, 28 p. 314med.) fame (ἀπολλύμενοι, *Vulg.* imminuti). *al.* AMBR. Abr. 2, 11, 83 p. 634, 18 aliqui putant, quod de parente dicat -ando, quod eius intereat anima, non parvuli (*ad Italam gen. 17, 14* interibit anima illa). Iob 3, 3, 6 p. 252, 19 ut iustum opprimant, viduam -ent vel expugnent eius pudorem. SORAN. p. 20, 7 melius est aborsoriis -are quod conceptum est (*gr. 1, 60, 3 p. 45, 13* φθεῖραι). PASS. Andr. long. 2 *superstitiosam sectam* nuper detectam Romani principes -ari (-are *l. v.*) iusserunt. TAB. devot. Audollent 247, 3 (*s. II—III*) ⟨occi⟩dite -ate vulnerate Gallicu(m) ... in ista (h)ora in amp(h)it(h)eatri corona (253, 43 [*s. II*]). *al.* *inter poenas quibus iusti homines plectuntur (potest ad notionem in exilium mittendi [p. 2014, 32] pertinere)*: LACT. inst. 5, 1, 6 *gentiles* iustos homines torquent, interficiunt, -ant. 5, 9, 1 violenter oderunt et persecuntur et -are contendunt. 6, 15, 12 si *quis* sublatam viderit libertatem, si proximos, si amicos, si bonos viros aut -tos aut crudelissime trucidatos. *cf. et p. 2015, 64.*

Ⓘ *bestias* (*v. et p. 2017, 78*): COLVM. 9, 15, 3 *v. p. 2014, 10.* ITALA I reg. 15, 9 (Rufin. Orig. in num. 19, 1 p. 180, 5) *Saul* servavit omne quod bonum erat ex ovibus et bobus ... et noluerunt ea -are (ἐξολεθρεῦσαι, *Vulg.* disperdere; *syn.* anathematizaverunt). 15, 15 (Lucif. reg. apost. 2 p. 40, 9) reliqua ... disperdidi et -vi (ἐξωλέθρευσα, *Vulg.* occidimus). MARCELL. med. 4, 23 felle vituli caput perunctum (*i. acc. abs.*) lendines -antur (*e Plin. nat. 28, 164* tolluntur). *al.*

Ⓘⅈ *deos, daemones*: *fere i. q. auctoritate atque potestate privare, ad inanitatem perducere (sensu attenuato, cf. p. 2015, 72. aliter l. 79)*: ITALA Soph. 2, 11 (Aug. civ. 18, 33 p. 305, 13 D. *al.*) *dominus* -bit omnes deos terrae (ἐξολεθρεύσει, *Vulg.* attenuabit. VVLG. Iudith 3, 13 praeceperat *rex Holoferni* ..., ut omnes deos terrae -ret, videlicet ut ipse solus diceretur deus). PASS. Matth. 14 p. 235, 16 *loquitur daemon*: omnem ... generationem nostram -bit (*i.* -vit) iste *Matthaeus* nominans Christum (ἐξηφάνισεν). *aliter de occidendo Christo (vel perdendo chrismate* [*v. p. 2017, 1*]): ITALA Dan. 9, 26 (Tert. adv. Iud. 8 l. 35) post hebdomadas has LX et II semis -bitur unctio (*sc. sive ipse Christus sive oleum, quo Iudaeorum rex unguendus erat*) et non erit (ἐξολεθρευθήσεται, *Vulg.* occidetur). COMM. apol. 268 Daniel ... designat ... -ari post illum chrisma regale.

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

β res: ① *corpor. (v. et p. 2016, 80), fere i. q. tollere, corrumpere, demoliri, interimere*: Ⓐ *quomodocumque*: TERT. resurr. 12 p. 41, 14 *terra* siquidem uberiora et cultiora restituit quam -vit. 52 p. 107, 27 nec -atur *corpus* ..., sed augetur. ITALA prov. 12, 4 (Didasc. apost. 7, 13) sicut lignum vermis -at, sic per[di]dit virum mulier malefica (ἀπόλλυσιν, *Vulg. aliter*). psalm. 11, 4 (Orig. in I reg. 14 p. 22, 20) -at dominus labia dolosa et linguam magniloquacem (ἐξολεθρεύσαι, *Vulg.* disperdat). Matth. 6, 19 nolite vobis thensaurizare thensauros in terra, ubi aerugo et tinea -at (ἀφανίζει, *Vulg.* demolitur. 6, 20). apoc. 18, 17 (Primas.) una hora -tae sunt tantae divitiae (ἠρημώθη, *Vulg.* destitutae sunt). IREN. 5, 36, 1 non ... substantia neque materia condicionis -atur, ... sed figura transit mundi huius (ἐξαφανίζεται. AMBR. Noe 13, 45 p. 443, 3 (*syn.* delentur, tollitur). Ps. ORIG. in Iob 1 p. 417^A GREG. M. epist. 5, 6 p. 287, 15. THEOD. MOPS. in Gal. 4, 1 p. 61, 14 ne ad plenum traditam nobis -emus substantiam [παραφανίζωμεν]. *al.*). RVFIN. Orig. in psalm. 36 hom. 3, 1 p. 1337^A gladius (*syn.* aerugine consumitur). VAL. CEM. hom. 8, 4 p. 718^C ne facultates nostras vermis avaritiae -et. RVSTIC. c. aceph. p. 1239^D (*syn.* ad non esse properat, corrumpatur). LEX Visig. 5, 5, 3^tit. de rebus praestitis incendio (*v. p. 2018, 1*) vel furto -tis. *al.*

Ⓑ *certis et peculiaribus modis*: ① *i. q. eruncare*: COLVM. 10, 149 holitor ... angentem sulcis -et herbam (11, 3, 19 omni tempore consulendum esse, ut herbae -entur). ② *fere i. q. evertere, diruere (sc. vi bellica, aliter l. 39)*: civitatem: TERT. adv. Iud. 8 l. 5 dicit ... Daniel et civitatem sanctam et sanctum -ari (*v. p. 2014, 21*) ⟨habere⟩ cum duce venturo et destrui pinnaculum usque ad interitum (*ad* ITALA Dan. 9, 26 [Tert. adv. Iud. 8 l. 36] et civitatem et sanctum -bit cum duce adveniente et concidentur ... usque in finem belli [διαφθερεῖ, *Vulg.* dissipabit]. *al.*). ITALA Ios. 17, 12 (Lugd.); ἐξολεθρεύσαι, *Vulg.* subvertere. Ezech. 36, 36 (Tycon. 4 p. 34, 7. *al.*) aedificavi demolitas et plantavi -tas (ἠφανισμένας, *Vulg.* inculta). apoc. 18, 19 (Primas.); ἠρημώθη, *Vulg.* desolata est. *al. cf.* GREG. M. dial. 2, 15 p. 103, 6 M. Roma a gentibus non -bitur, sed ... marciscet in semetipsa. domum, templum *sim.*: Ps. CYPR. pasch. 15 p. 262, 27 sanctum sanctorum ..., quod cum ipsa civitate ... iterum temporibus Vespasiani est -tum (*v. l. 25*). VVLG. Sirach 21, 21 tamquam domus -ta (*gr. 21, 18* ἠφανισμένος). AVG. serm. 161, 7, 7 p. 881^fin. ut aedificet templum *deus* ..., quod tu destruxisti, ipse construat, quod tu -asti, ipse reformet *eqs.* (CASSIOD. Ios. c. Ap. 1, 154 fuit -tum annis septem [ἦν ἀφανής, *syn.* ad desolationem usque perduxit]). *al.* ③ *i. q. succidere (syn.)*: ITALA deut. 20, 19 (Lugd.) non -bis arbores (ἐξολεθρεύσεις, *Vulg.* succides). 20, 20 (Lugd.) lignum ... hoc -bis et succides (ἐξολεθρεύσεις, *Vulg.* succide). ④ *fere i. q. vastare*: messem *sim.*: ITALA deut. 28, 42 (Lugd.) omnia semina tua (*aliter p. 2016, 14*) et quae nascuntur terrae tuae -bitur (ἐξαναλώσει, *Vulg.* consumet). iud. 6, 4 (Rufin. Orig. in iud. 7, 2 p. 505, 15) *hostes* -bant omnes fructus terrae (διέφθειραν, *Vulg.* vastabant). LEX Visig. 8, 3, 11 si cuiuslibet ... animalia vineam (*v. l. 63 sqq.*) vel messem everterint ..., ille ... domino de suo restituere non moretur, quantum -tum (*v. p. 2014, 22*) esse cognoscitur. terram *sim.*: ITALA Ios. 22, 33 (Lugd.) ne ... ascenderent ... in pugnam et -rent terram filiorum Gad (ἐξολεθρεῦσαι, *Vulg.* delerent. iud. 16, 24 [Lugd.]; ἐξερημοῦντα, *Vulg.* qui delevit. Ezech. 36, 34 [Aug. c. Pelag. 4, 6, 14 p. 536, 5. *al.*] aedificabuntur deserta et terra -ta operabitur pro eo, quod -ta est ante oculos omnis praetereuntis *eqs.* [ἠφανισμένη, *Vulg.* desolata, inculta]. *al.*). Ier. 10, 25 (Lucif. Athan. 2, 2 p. 149, 23) comederunt Iacob et consumpserunt illum et pascua eius -verunt (ἠρήμωσαν, *Itala [ibid. l. 29]* desolaverunt, *Vulg.* dissipaverunt. LVCIF. Athan. 2, 3 p. 150, 28 pascuam dominici gregis. *al.*). VVLG. I Macc. 8, 11 regna et insulas (κατέφθειραν, *Itala [rec. B]* deleverint). AVG. c. Pelag. 4, 6, 15 p. 537, 22 *v. p. 2011, 52.* VICT. VIT. 1, 3 *Vandali provinciam* devastando depopulabantur, incendio atque homicidiis totum -antes (1, 13). GREG. TVR. vit. patr. 5, 2 p. 678, 19 Theodoricus ... omnia -bat, cuncta devastabat. vineam *sim.* (*v. et l. 48*): ITALA cant. 2, 15 (Ambr. in psalm. 118 serm. 11, 29, 4 p. 252, 3. *al.*) vulpes pusillas -antes vineas (ἀφανίζονται, *Vulg.* quae demoliuntur [*in interpret. alleg.*: RVFIN. Orig. in cant. 4 p. 236, 31 *haeretici* seducunt corda innocentium et vineam domini -ant. *al. v. et p. 2019, 26*]. Os. 2, 12 [Wirc.]; ἀφανιῶ, *Vulg.* corrumpam. VVLG. psalm. 79, 14 -vit eam aper de silva [ἐλυμήνατο, *at v. p. 2013, 81*]). Is. 65, 8 (Gennad. vir. ill. 1) non -bitur botrus (*v. adn. cr.*; λυμήνῃ, *Vulg.* dissipes). *al.* ⑤ *fere i. q. exsiccare*: ITALA Nah. 1, 4 (Weing.) *dominus* siccat *mare* ... et omn⟨ia⟩ flumina -at (ἐξερημῶν, *Vulg.* ad desertum deducens). ⑥ *fere i. q. confringere, rumpere sim.*: res fabrefactas: ITALA lev. 26, 30 (Lugd.) -bo lignea idola manufacta vestra (ἐξολεθρεύσω, *Vulg.* confringam). Nah. 1, 14 (Aug. civ. 18, 31 p. 298, 32 D.) -bo sculptilia et conflatilia (ἐξολεθρεύσω, *Vulg.* interficiam). Zach. 9, 10 (Rufin. Orig. in Ios. 15, 3 p. 384, 4) *rex* -bit currus Effrem et equum (*v. p. 2016, 65*) ex Hierusalem (ἐξολεθρεύσει, *Vulg.* disperdam). HIER. tract. in psalm. I p. 180, 13 si una chorda rupta fuerit, -atur psalterium (*syn.* rumpitur). AVG. in psalm. 73, 16 p. 938^p. med. VITAE patr. 3, 29 p. 757^A iam paene omnia vasa et utensilia monasterii confracta sunt et -ta per negligentiam *fratris* (*gr. aliter*). corpus *sim.* (*sc. tormentis*): PASS. Tarach. 3 antequam -etur corpus tuum, miser, audi (ἀφανισθῆναι). 7 cogitabo, ut reliquias tuas -em (ἀφανισθῆναι). *al. v. et l. 6.* ⑦ *fere i. q. concremare, comburere (v. et p. 2017, 20. 62)*: VVLG. sap. 16, 22 fructus inimicorum -bat ignis ardens in grandine et pluvia coruscans (κατέφθειρε). 16, 27 quod ... ab igne non poterat -ari, ... tabescebat (φθειρόμενον). CONC.^S I 3 vers. Tur. p. 182, 26 praedicunt *libros Nestorii* ... igni contradere atque -are (*gr. I 1, 3 p. 69, 23* ἀφανίζειν). PASS. Tarach. 4 manus tuae -tae sunt ab igne (ἠφανίσθησαν).

Ⓘ *incorp. (v. et p. 2016, 17)*: *fere i. q. tollere, abolere, perimere*: TERT. anim. 45, 5 p. 374, 24 *somnium non* -at, sed avocat mentem. ITALA psalm. 145, 9 (Hil. in psalm. 145, 5 p. 842, 14. *al.*) dominus ... viam peccatorum -bit (ἀφανιεῖ, *Vulg.* disperdet). IREN. 1, 4, 5 *passiones* (ἀφανισθῆναι). 2, 7, 1. 5, 12, 5 *Paulus* euangelizabat ... Christum ... praeterita ignorantia -ta a posteriore agnitione. *ibid.* caligine a visione tantum -ta, servata (*opp.*) autem substantia oculorum. OPTAT. 1, 21 p. 23, 2 illi ruperunt ... pacem, vos -atis (-astis *l. v.*) unitatem (7, 5 p. 177, 15). *al.* LVCIF. non parc. 7 p. 224, 29 idololatriam. PRISCILL. tract. 1, 9 p. 10, 3 eradicatis nominibus Baalim ... et -tis appellationibus eorum (*ad Vulg. Os. 2, 17* auferam nomina Baalim). VITA Anton. 79 p. 80, 28 vestra ... cultura ... corrumpitur et -atur (*Migne gr. 26, 953^A* διαφθείρεται). RVFIN. Orig. in Ios. 22, 4 p. 436, 17. princ. 2, 3, 3 p. 117, 19 ut ... et absorbeatur mors et -etur in finem. *al.* AVG. conf. 10, 34, 53 homines ... foras sequentes quod faciunt, intus relinquentes a quo facti sunt et -antes quod facti sunt (*cf.* in psalm. 146, 14 p. 1908^fin. in se similitudinem dei). in euang. Ioh. 32, 9 p. 1647^a. med. *pulchritudinem* vel corporis morbus vel ... senectus ... -at. serm. ad Caesar. 2 p. 169, 32 si invenirem desertoris characterem, -rem, delerem, abolerem, abicerem, non approbarem, respuerem, anathemarem, damnarem ([*nota syn. frequentata*]. *al.*). CONC.^S I 3 vers. Tur. p. 102, 15 iniuste praesumpta ... legitimis -are sententiis (*gr. I 1, 3 p. 18, 28* ἀφανίσαι). I 5 p. 328, 23 rec. B ut *Christus* nostras ipse infirmitates suscipiens ... -ret eas (*Migne gr. 26, 1061^A* ἐξαφανίσῃ. *cf.* MVTIAN. Chrysost. hom. 9, 4 p. 301^fin. peccata nostra delere et -are [*gr. p. 80^fin.* ἀπαλεῖψαι]).

b *in certis locutionibus sacrae script.*: *α pendet praep.*: ① ab: a facie: ITALA deut. 6, 15 (Tert. scorp. 2 p. 148, 2) ne iratus indignetur *deus* et -et te a facie terrae (ἐξολεθρεύσῃ, *Vulg.* auferat). 12, 30 (Tert. scorp. 2 p. 148, 17. *al.*) ne sequaris eas *gentes* posteaquam -tae fuerint a facie tua (ἐξολεθρευθῆναι, *Vulg.* subversae [*cf. p. 2011, 7*]. 31, 3 [Monac. *al.*]; ἐξολεθρεύσει, *Vulg.* delebit. II reg. 7, 9 [Aug. civ. 17, 8 p. 223, 28 D. *al.*]; ἐξωλέθρευσα, *Vulg.* interfeci. *al.*). Ios. 9, 24 (Lugd.) nos ... a facie vestra (ἐξολεθρεῦσαι, *Vulg.* disperderet. 23, 5 [Lugd.]. 23, 13 [Lugd.]). 13, 6 (Rufin. Orig. in Ios. 16, 4 p. 398, 7) Sidonios ... a facie filiorum Istrahel (ἐξολεθρεύσω, *Vulg.* delebo. *al.*). VVLG. Am. 2, 9. AVG. spir. et litt. 35, 62 p. 222, 11 *gentes* a facie populi *dei* ... semel -are. a me, te: ITALA lev. 22, 3 (Aug. quaest. hept. 3, 85 p. 306, 20) homo quicumque accesserit ... ad sancta ..., -bitur anima illa a me (ἐξολεθρευθήσεται, *Vulg.* peribit). deut. 18, 12 (Lugd.) dominus -bit eos a te (ἐξολεθρεύσει, *Vulg.* delebit). a terra: ITALA deut. 28, 21 (Lugd.) adiungat ad te mortem, usquedum -et te a terra (ἐξαναλώσῃ, *Vulg.* consumat). Zach. 13, 2 (Aug. civ. 8, 23 p. 357, 8 D.) -bo nomina simulacrorum a terra et non iam erit eorum memoria (ἐξολεθρεύσω, *Vulg.* disperdam). *al.* Ⓘ de: ITALA gen. 17, 14 (Ps. Orig. tract. 4 p. 35, 26. *al.*) -bitur anima illa de genere suo (ἐξολεθρευθήσεται, *Vulg.* delebitur). lev. 18, 29 (Monac.) de populo suo (ἐξολεθρευθήσονται, *Vulg.* peribit. *al.* VVLG. num. 9, 13. *al. cf.* ITALA Ezech. 14, 9 [Sangall.] -bo eum de medio populo meo Israel [ἀφανιῶ, *Vulg.* delebo]). num. 19, 13 (Cypr. epist. 69, 12 p. 761, 20) de Israel (ἐκτριβήσεται, *Vulg.* peribit). I reg. 24, 22 (Lucif. Athan. 1, 15 p. 92, 7) iura ... si non eradicabis semen meum post me et si non -bis nomen de domo patris mei (ἀφανιεῖς, *Vulg.* auferas). psalm. 100, 8 (Hier. in psalm. 100 p. 74, 4. *al.*) ut -rem de civitate domini omnes qui operantur iniquitatem (τοῦ ἐξολεθρεῦσαι, *Vulg.* disperderem). Ezech. 14, 19 (Sangall.) mortem inmisero in terram illam ... et -em de ea (*in terra*) hominem et pecus (τοῦ ἐξολεθρεῦσαι, *Vulg.* auferam. 34, 25 [Wirc.] bestias malas [ἀφανιῶ, *Vulg.* cessare faciam]. LACT. inst. 5, 23, 3 VVLG. Nah. 2, 13. *al.*). VVLG. act. 3, 23. Ⓘ ex: ITALA deut. 13, 5 (Lugd. *al.*) profetis ille ... morietur ... et -bis malignum ex vobis ipsis (ἀφανιεῖς, *Vulg.* auferes). iud. 20, 25 (Lugd.) *Beniamin* -vit ... ex populo Istrahel XIX milia virorum super terram (διέφθειρεν, *Vulg.* prosternerent).

β figurae etymologicae et abundantiae (sumptae sc. e sermone hebraico): ITALA deut. 7, 2 (Aug. quaest. hept. 6, 21 p. 438, 16) tradet eos dominus ... in manus tuas et percuties eos, exterminio -bis (-bit *S*) eos (ἀφανισμῷ ἀφανιεῖς, *Vulg.* percuties ... usque ad internicionem. Ios. 17, 13 [Aug. quaest. hept. 6, 30 p. 448, 19; Rufin. Orig. in Ios. 22, 1 p. 433, 7] *Israelitae* fecerunt Chananaeos subiectos, exterminio [*Aug.*, exterminatione *Rufin.*] autem eos non -verunt [ἐξολεθρεῦσαι ... ἐξωλέθρευσαν, *Vulg.* interfecerunt]). Ios. 3, 10 (Lugd.) *deus* -ans -vit (*i.* -bit) a facie vestra Channaneum (ὀλεθρεύων ὀλεθρεύσει, *Vulg.* disperdat). VVLG. Iudith 8, 25 illi ... -ti sunt ab exterminatore et a serpentibus perierunt (*v. p. 2012, 22*). I Macc. 15, 31 date pro illis quingenta talenta ... et exterminii, quod -astis, ... alia talenta quingenta (τῆς καταφθορᾶς ἧς κατεφθάρκατε, *Itala [rec. B]* pro desolatione quam desolati estis).

B *sensu laxiore*: 1 *i. q. deterius facere*: a *absolute*:

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

fere i.q. nocere(?): ANTHIM. 77 *butyrum sal* non habeat, nam si habuerit sale, peius -at (*'magis nocet' Tidner, Komm. zur Didasc. apost. 89 adn. 1. aliter Mras, WSt. 61/2, 1943/47, 101 graeco more pro κάκιον τελευτᾷ dictum esse contendit; sim. etiam Liechtenhan in ind. ed.: 'evenit'*).

b *c. obi.*: *α homines* (animam, mentem *l. 15. 26.* ecclesiam *l. 25.* semen *l. 23*): *c. respectu*: Ⓘ *corporis, fere i. q. stuprare*: IREN. 1, 13, 5 hae *mulieres* ... confessae sunt et secundum corpus -tas se ab eo (*i. Marco*) velut cupidine et inflammatas valde illum se dilexisse (*ἠχρειῶσθαι*). Ⓘⓘ *animae, morum, fere i. q. depravare, seducere*: *universe*: IREN. 4, 27, 4 qui male operabantur et reliquos -bant. VVLG. Sirach 31, 30 multos ... -vit vinum (*gr. 31, 25 ἀπώλεσεν*). PS. ORIG. in Iob 1 p. 397^D *homines* qui filios suos ab infantia -ant (*opp.* erudiunt, corripiunt). RVFIN. Orig. in cant. 4 p. 236, 26 *Iudas* indulsit semet ipsum illi magis consilio, quo -batur anima sua, quam quo sanabatur (SERM. de conf. diab. 110^v quando videbam, ⟨quia⟩ ... infirmitates de hominum corpore sanabat *Christus*, ego incipiebam animas -are per me). MVTIAN. Chrysost. hom. 21, 4 p. 372^a.med. hoc (*i. verbositas*) ... -turum est nos (*gr. p. 153 ἀπολέσαι ἔχει*). PASS. Theclae A 15 p. 38, 5 *magus* -vit ... uxores nostras (*sc. suadendo castitatem*). *specialiter*: *de haereticis animas fidelium decipientibus*: IREN. 1, 13, 2 *Marcus* -vit multos (*ἐξηπάτησε*. 1, 25, 6). OPTAT. 4, 5 p. 109, 16 non alienos seducimus nec quemquam -amus (-vimus *G*). 4, 8 p. 114, 13 nativitatis eorum semen -tum est, qui non crediderunt *eqs.* RVFIN. epist. Clement. 18 unus est ... ex illis qui -are dei ecclesiam volunt. APON. 4 p. 86^med. per *vulpes* (*i. haereticos*) ... mentes hominum, in quibus habitat recta fides ecclesiae, -antur (*ad* ITALAM *p. 2017, 64 sqq.*).

β res (corp. et incorp.; v. et l. 5 sq.): *i.q. vitiare, deformare, corrumpere*: TERT. pudic. 13, 13 p. 244, 25 videatur ieiuniis et sordibus et incuria omni et dedita opera malae tractationis carnem -ando satis deo facere[t]. ITALA eccles. 10, 1 (Aug. c. Parm. 2, 10, 20 p. 66, 12. *al.*) muscae moriturae -ant oleum suavitatis (*σαπριοῦσιν*, *Vulg.* perdunt. *ad hunc l. spectant*: OPTAT. 7, 4 p. 174, 7 -antes suavitatem *eqs.* HIER. epist. 44, 2 p. 322, 14. *cf.* hom. Orig. in Ezech. 12, 1 p. 433, 13 amarum ... peccatum est, quod dulcedinem sermonum -at. *al.*). HERM. vulg. mand. 5, 1 si quis ... absinthii pusillum ... mittat in amphoram mellis, nonne -bitur totum mel? (*ἀφανίζεται, syn.* disperit. *Pal. 5, 1, 5* corrumpis). AMBR. Hel. 10, 37 p. 434, 11 -at faciem suam qui aliud corde gerit, aliud foris praetendit (*ad* VVLG. Matth. 6, 16 *hypocritae* -ant ... facies suas ut pareant hominibus ieiunantes [*l. v.* demoliuntur, *ἀφανίζουσιν*]. *cf.* HIER. epist. 22, 27, 7 p. 184, 9. *al. v. p. 2013, 77*). SORAN. p. 34, 3 si nutricis lac fuerit -tum (*gr. 2, 28tit. p. 74, 7 φθειρομένου. al.*). 34, 21 inportunitate hac -tus stomachus cibum corrumpere incipit (*gr. 2, 28, 6 p. 75, 8 ἀνατρέποντα*). HIPPOCR. aer. 6 p. 11, 3 *ros* aquae mixtum limpidum eius -at (*gr. p. 59, 31 ἀφανίζει*. 8 p. 17, 23; *gr. p. 63, 11 ἀφανίζεται*). 8 p. 17, 2 eiusmodi facile -a⟨n⟩tur aquae (*gr. p. 62, 25 σήπεται*). DIOSC. 1, 18 p. 14, 25 M. *lacrimus* si infinito tempore servatus fuerit, -atur (*gr. 1, 19, 2 χείρων γίνεται*). VITAE patr. 5, 10, 42 p. 920^C *cogitationes in corde* tempore longo -buntur et putrefient (*gr. Cot. p. 596^B ἀφανίζονται*). THEOD. MOPS. in Gal. 4, 24 p. 73, 25 ut *per allegoriam interpretantes* ... omnes intellectus divinae -ent scripturae (*syn. l. 20* intervertere).

2 *fere i. q. evanescere, desinere* (*medio-pass.*): VVLG. Iac. 4, 15 *vita vestra* vapor est ad modicum parens, deinceps -bitur (-atur *l. v.*; *ἀφανιζομένη*). HIPPOCR. aer. 7 p. 13, 14 mulieres putant se in utero habere, et quando eis partus advenerit, plenitudo ventris -atur (*gr. p. 61, 5 ἀφανίζεται*). progn. 18 p. 133, 3 si ... -tae fuerint collectiones (*gr. p. 99, 3 ἀφανίζοιντο*). VITAE patr. 5, 11, 51 p. 940^C daemones ... velut fumus -ti sunt (*gr. Nau 1909 p. 372 n. 278 ἀφανεῖς γεγόνασιν*).

in versionibus e gr. respondet: *ἀνατρέπω*: *l. 44.* *ἀπαλείφω*: *p. 2018, 32.* *ἀπόλλυμι, ἀπολλύω*: *l. 12. 18. p. 2015, 57. 2016, 8. 25. 44. 50. 2017, 6. al. cf. l. 78.* *ἀχρειόω*: *l. 9. p. 2016, 49.* *ἀφανής εἰμι* (*γίγνομαι*): *l. 59. p. 2017, 40.* *ἀφανίζω passim.* *βασανίζω*: *p. 2015, 77.* *διαφθείρω*: *p. 2015, 78. 84. 2016, 4. 12. 2017, 29. 47. 2018, 20.* *ἐκβάλλω*: *p. 2016, 45.* *ἐκρίπτω*: VVLG. II Macc. 9, 15. *ἐκτρίβω*: *p. 2015, 76. 2018, 57.* *ἐξαιρέω*: *p. 2015, 17. al.* *ἐξαναλίσκω*: *p. 2018, 49.* *ἐξαπατάω*: *l. 21.* *ἐξαφανίζω*: *p. 2017, 12. 2018, 31.* *ἐξερημόω*: *p. 2017, 52. 72.* *ἐξολεθρεύω passim.* *ἐξορίζω*: *p. 2014, 74. cf. p. 2014, 4.* *ἐρημόω*: *p. 2017, 10. 32. 57.* *καταφθείρω*: *p. 2017, 59. 2018, 3. 82.* *κολάζω*: *p. 2015, 76.* *λυμαίνω*: *p. 2016, 28. 2017, 69. 70.* *ὀλεθρεύω*: *p. 2015, 62. 2016, 30. 2018, 78.* *παραφανίζω*: *p. 2017, 15.* *σαπριόω*: *l. 32.* *σήπομαι*: *l. 47.* *συνεκτρίβω*: *p. 2015, 75.* *τιμωροῦμαι*: *p. 2016, 26.* *φθείρω*: *l. 43. p. 2018, 4. al.* *χείρων γίγνομαι*: *l. 48.*

part. praes. **exterminans**, -antis *pro subst.*: *i. q. diabolus* (*cf. p. 2015, 63*): PRISCILL. tract. 1, 20 p. 18, 6 sive Apolleon graece sive latine -s nuncupetur (*ad* VVLG. apoc. 9, 11 angelum abyssi, cui nomen hebraice Abaddon, graece autem Apollyon, latine habens nomen -s [*Itala* (*cod. g*) perdens]).

p. p. p. **exterminatus**, -a, -um *pro adi.*: *c. respectu mentis quasi extra terminos suos eiectae, i. q. amens, sui non compos* (*cf.* exsternatus *et Du Cange s. v.*): APVL. met. 3, 22 stupore defixus quidvis aliud magis videbar esse quam Lucius; sic -us (*at v. p. 1910, 74*) animi, attonitus in amentiam vigilans somniabar. ITALA Luc. 24, 32 (cod. e) nonne cor nostrum fuit -um? (*καιομένη, Vulg.* ardens). *de ebriis*: PS. APVL. herb. tit. morb. l. 201 (herb. 116 l. 21. *v. p. 1911, 7 sqq.*). *de aegris*: THEOD. PRISC. log. 47 p. 147, 11 epilempsis appellatur eo quod statum sensus penitus alienet et quod mens propriae sedi -a (*Bb*, sedis [*r Ps. Galen.*] extermina *Rose*) gravius attemptetur.

n. pro subst.: *v. p. 2011, 52.*

deriv.: exterminabilis, exterminatio, exterminator, exterminium. *cf.* exterminus. *compos.*: perextermino.

exterminus, (-a, -um). *ab* exterminare (*v. Brender, Rückläuf. Ableit. 45; an potius ab* ex *et* terminus, *cf.* conterminus ?). *fere i. q. extra terminos positus*: *proprie*: CARM. de Sod. 86 Loth, exsurge ... atque hinc -us (-is *l. v.*) ito (*sc. e Sodoma*). *translate*: *v. l. 5.*

externātus *v.* exsterno *et* [exteratus].

externo, -āvī, -ātum, -āre *v.* exsterno.

externus, -a, -um. *ab* exter, *cf.* supernus. *v. Walde-Hofmann³.* *de originatione*: PRISC. gramm. II 118, 22 *ab adverbio* 'extra' -us. III 42, 20 *e praepositione 'extra'* derivatur extraneus et -us. *etym. ab* ex *et* terra *subesse videtur l. 29.* *scribitur*: aest-: CELS. 6, 6, 39^B (*P*). est-: FLOR. epit. 4, 2, 76 (*B*). MART. CAP. 6, 674 (*R¹B¹*). hest-: CIC. ad Brut. 1, 10 (= 9, 18 Sj.), 1 (*m*). HIRT. Gall. 8, 37, 1 (*L*). MANIL. 5, 478 (*trad.*). VAL. MAX. 2, 8, 7 (*LA*). VAL. FL. 1, 63 (*T¹*). 4, 463 (*V*). *al. v. vol. VI 3, 2667, 54 sqq.; adde* SERV. Aen. 8, 543 hesternum (-um *F*) ... larem cui pridie sacrificaverat; ... nam male quidam '-um' (*sic Verg. codd. MR*) legunt, id est extraneum. *v. et l. 40. 60. 67.* *superlat.* -issimus: *v. p. 2023, 45.* NOT. Tir. 51, 80 -um. *de notione*: VERG. Aen. 7, 370 omnem ... sceptris terram quae libera nostris dissidet, -am reor (CLAVD. DON. *ad l.* p. 61, 30; *opp.* exules). PAVL. FEST. p. 79 -us est alienus terrae (ISID. orig. 10, 87 alienae terrae. *cf.* CLAVD. DON. Aen. 7, 270 p. 45, 4 esse -um qui veniret ex alienis terris, non qui esset etiam sanguinis ratione [*v. p. 2023, 25*] separatus [p. 45, 9 ut -i appellatio a terris potius quam tramite generis videatur exorta]. *v. l. 19. 54*). CHAR. gramm. p. 392, 25 B. *differentia inter* -um et alienum et extraneum et extrarium: -us est exterae gentis; alienus nullo loco, sed e re differt *eqs.* VEREC. in cant. 1, 4 bellorum ... genera tria esse dicuntur: aut enim -a sunt aut civilia aut intestina. -a sunt, quae contra potestates ac mundi fortitudines gerimus, civilia *eqs.* ISID. diff. 1, 549 inter strenuum et -um: strenuum fortem, -um extraneum dicimus. GLOSS.^L II Abav. EX 118 -i pridiani (*i. hesterni*; *cf. l. 21*) vel extranei (*cf.* V Aa E 1039 praeteritus seu extraneus). III Abstr. EX 38 extraneus alienus. V Aa E 1038 exter. 1052 extimus. GLOSS. ex[tra]torrem. GLOSS.^L II Philox. EX 198 *ἀλλοεθνής, ἐξωτικός. al.* *de struct.*: *fere absolute; raro ad exemplum voc. 'alienus' (v. vol. I 1580, 65 sqq.) iungitur*: *c. casibus*: *gen.*: *p. 2023, 76. 78.* *dat.*: *p. 2022, 36. 62. 2023, 36. 2024, 8.* *abl.*: *p. 2024, 17. 18.* *c. praep.* ab: *p. 2024, 19. 20.* *pro subst. passim inde a* CIC. (*masc.*: *e. g. p. 2022, 11. 12. 27. 2023, 40. 41. 43. 49. 50. 51.* *neutr.*: *e. g. p. 2021, 13. 19. 20. 30. 42. 69. 2022, 43*). *legitur inde a* RHET. Her., CIC. (*deest inv., cf. Norden, Kunstprosa I p. 190*), LVCR., CAES. (*?, v. l. 55*), HIRT., SALL. *per totam latinitatem.*

[*vv. ll.*: aeternus ([et-]. *falso*): STAT. Theb. 9, 675 SOL. 32, 33. *al.* exter: LIV. 28, 44, 12 FLOR. epit. 4, 2, 4 VVLG. num. 1, 51. 3, 10. *al.* exterius (*falso pro* -is): SEN. nat. 5, 18, 11 EPIST. pontif. 601 Schwartz p. 82, 11. ex terris (*cf. l. 19*): LIV. 25, 13, 10. *cf. falso*: VAL. MAX. 6, 6, 1 exterrae. *al.* extraneus: CAES. civ. 2, 5, 5 SEN. nat. 3 pr. 5 HIL. in Matth. 10, 5 p. 968^B CASSIOD. var. 11, 1, 10. extra (*falso*): SEN. benef. 6, 23, 1. extremus (*falso*): CIC. leg. agr. 1, 26 epist. 4, 7, 4 MANIL. 2, 830. *al. cf. l. 65. p. 2021, 14.* internus (*falso*): PLIN. nat. 1, 35, 8. *e coni.*: *falsa*: MART. 11, 8, 1 (*Itali*, hesterni *recte trad.*). *probab.*: CIC. Balb. 25 (*Angelius*, paterna *trad.*). LIV. 42, 12, 8 (*ed. princ.*). SEN. dial. 7, 8, 4 (*Reitzenstein*). ANTH. 417, 6 (*Heinsius*, aeternum *trad.*). FIRM. math. 5, 3, 43 (*Némethy, cf. Wikström, Stud. crit., diss. Ups. 1935, 55*; et ternas *trad.*). AMM. 15, 5, 18 (*Traube*). ISID. nat. 44, 1 ([= SVET. frg. p. 242, 6] *Roth*, extremum *trad.*). *suppl.*: SVLP. SEV. chron. 2, 17, 5 (*Sigonius*, ternos *trad.* [*cf. l. 63*]). ALC. AVIT. epist. 8 p. 40, 16. *del.*: ACC. trag. 128 hesterna (*Scriverius recte; item*: STAT. silv. 2, 4, 4 APVL. met. 2, 26. *et saepe. v. l. 21. 60*). 305 ex terris (*Voss*). VARRO ling. 9, 102. *v. et p. 2024, 9.* *dub.*: EPIST. Alex. l. 456 H. (= p. 220, 4 K.) incidimus in -as feras (aeternas *l. v., def. Heraeus in sched., collato 'libro monstrorum' [ed. Haupt, opusc. II] p. 240, 21, nomen proprium subesse putans; v. et Hilka in adn.*).]

I *sensu strictiore*: **A** *vigente notione locali*: **1** *proprie*: *i. q. sive in exteriore parte positus sive extrinsecus accidens, adventicius*: CIC. rep. 6, 28 (= Tusc. 1, 54) inanimum est ... quod pulsu agitatur -o (*opp.* animal ... motu cietur interiore et suo [*Plato Phaedr. p. 245^E ᾧ ... ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι*]. nat. deor. 2, 31; *syn.* ab alio, *opp.* per se ipse ac sua sponte. div. 2, 126; *syn.* adventicius). fin. 5, 59 *in hominis corpore formando natura non* multum adiumentis -is et adventiciis uteretur. nat. deor. 1, 26 cingatur *mens* ... corpore -o (*syn. Aug. epist. 118, 25* corpus habeat extrinsecus). 1, 92 *membra* (*i. extremitates; opp.* interiora, *i. intestina*). 2, 26 *non* -us et adventicius habendus est tepor *maris*, sed ex intumis maris partibus ... excitatus. 2, 32 motus (*syn.* alieno, *opp.* suum). 2, 83 *terra alitur* a superis -isque naturis.

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

3, 29 ad accipiendam vim -am (LVCR. 2, 289; *syn. 277* extera, *opp.* intestinum. *al.*). div. 2, 119. 2, 120 animos ... -a et adventicia visione pulsari. fat. 23 voluntatis ... non esse causas -as et antecedentes (24. 25. LIV. 30, 44, 8 praevalida corpora ab -is causis tuta videntur, sed suis ipsa viribus onerantur. SEN. nat. 6, 24, 4; *syn.* extrinsecus accidens. BOETH. cons. 3 carm. 9, 4; *opp.* insita). *al.* LVCR. 1, 1055 ictibus (*syn. 1042* extrinsecus. LACT. opif. 16, 17). 2, 1140 plagis. 4, 932 -a corpus de parte ... tundier (*opp. 937* interiorem). HIRT. Gall. 8, 27, 2 et -um sustinere hostem et ... timere oppidanos ([*sc. in circumvallatione, aliter p. 2022, 7*]. 8, 37, 1). LIV. 44, 46, 7 ut nec oppugnante -o aditum ... habeat *arx eqs.* CELS. 6, 6, 39B. 6, 7, 8A ne -um sonum accipiant *aures*. 7, 16, 2 *intestina* -o et insueto spiritu circumdata. SEN. nat. 2, 13, 4 *ignis in aethere* ab -o ... deprimi *non* potest. 3, 27, 1 *diluvium* utrum oceani viribus fiat et -um (extremum *l. v.*) in nos pelagus exsurgat (*cf.* FLOR. epit. 4, 2, 76 mare et intestinum et -um. HIL. in psalm. 64, 7 p. 239, 5 interni atque -i. ISID. nat. 44, 1 [= SVET. frg. p. 242, 6] oceanus est. *cf. p. 1988, 12*). epist. 49, 9 periculum mihi obsesso -um immineret. *al.* COLVM. 6, 22, 2 -i frigoris tolerantior ... vacca. STAT. silv. 1, 3, 26 *aedibus* non -a ... fluviorum ob⟨s⟩tare (*v. Vollmer ad l.*). HEGES. 4, 27 p. 283, 10 *Alexandria* ab -o difficilis accessu (*gr. aliter*). BOETH. cons. 3, 12, 37 W. ea est ... divinae forma substantiae, ut neque in -a dilabatur nec in se -um aliquid ipsa suscipiat.

2 *translate*: a *spectantur ea, quae extra rem (personam) quandam posita sunt, quae ad ipsam non pertinent* (*opp.* ingenitus, ingenuus, proprius; *pron. propr.*): CIC. div. 2, 136 haec *somnia* -a ob eamque causam ignota nobis sunt (*opp.* nostris). LVCR. 1, 230 unde mare ingenui fontes -aque longe flumina suppeditant (*cf.* AMM. 15, 11, 16 aquis [22, 8, 26; *opp.* genuinis. 22, 15, 10]. ALC. AVIT. carm. 4, 70 undas; *opp.* augmento ... suo). AETNA 526 *lapidis* -am *naturam* ... color ... refellit (*syn. 512* aliam). OV. met. 8, 879 quid moror -is? (*i. quae alii, non mihi acciderunt*). MANIL. 2, 830 *horoscopus non* capit -um (*i. Latinum*), proprio (*i. Graeco*) quia nomine gaudet (*cf. p. 2023, 7.* ENNOD. carm. 2, 121, 1 -o ... vocitaris nomine [*i. quod tibi non debetur*]). 2, 964 *sidera* aliena capessunt regna et in -is subsidunt hospita castris (*v. Housman ad l.*). 5, 478 *si quis poeta fieri non valuerit*, -is tamen aptus erit (*sc. histrio aliena referens*). SEN. benef. 4, 6, 5 sonos alios spiritu nostro, alios -o cantus edituros. nat. 2, 2, 4 corporis nulla ope -a, sed unitate sua cohaerentis (*al.*). *al.* VAL. FL. 1, 63 *Medea draconi* dabat -o liventia mella veneno ('*i. non suo*' *Housman, ClRev. 14, 1900, 469*). 6, 407 fata (*opp.* in sua ... funera). STAT. Theb. 9, 675 -um haurire cruorem ac fudisse suum. silv. 1, 2, 100 vulnera. AMM. 31, 2, 12 -a praedandi aviditate. PRVD. ham. 265 nec ... contenta decore ingenito -am mentitur femina formam. EVGRAPH. Ter. Haut. 319 'mitte ista ...' scilicet -a et per similitudinem translata (*opp.* ad rem). SACR. Greg. 51, 2 ut qui propriis oramus absolvi delictis non gravemur -is. *al.*

b *respiciuntur ea, quae sunt extra mentem, animam quasi interiorem et principalem et solam dignam hominis partem*: α *usu vario*: STAT. Theb. 4, 584 -ae satis est mihi lucis. AVG. quaest. Simpl. 1, 2, 2 p. 111 *homo* vel interna vel -a admonitione motus ad fidem. EVSTATH. Bas. hex. 5, 6 p. 916C captare decus laudis -ae (*gr. p. 109A* παρὰ τῶν ἔξωθεν). BOETH. cons. 1 carm. 2, 3 mens ... propria luce relicta tendit in -as ire tenebras. β *technice*: ① *sensu philos.* (*Peripat.*: CIC. fin. 3, 43 [Critolai: CIC. Tusc. 5, 51. *cum Acad.*: CIC. Tusc. 5, 85. 5, 119]. *Stoic.*: GELL. 18, 1, 4 AVG. civ. 9, 4 p. 371, 25 D. *al.* [Antipatris: SEN. epist. 92, 5]. *gr.* τὰ ἐκτός [*e. g. Doxogr. gr. p. 570, 26*], *syn.* extraneus, extrarius. *in schemate tripartito iuxta ponuntur bona corporis atque animi*): RHET. Her. 3, 6, 10 laus ... potest esse rerum -arum, corporis, animi; rerum -arum sunt ea, quae casu aut fortuna secunda aut adversa accidere possunt: genus, educatio, divitiae *eqs.* (3, 7, 13 CIC. de orat. 3, 115 top. 73 leg. 1, 45 Tusc. 5, 25 off. 1, 66. 3, 21 APVL. Plat. 2, 17 AVG. civ. 19, 20 p. 389, 4 D. *al.* BOETH. cons. 2, 5, 24 W.; *syn.* sepositis, *opp.* proprium vobis atque insitum bonum). CIC. part. 74 tribus in generibus bona malave versantur, -is (-i *l. v.*) et corporis et animi *eqs.* (Tusc. 5, 76. *al.* OV. Pont. 2, 3, 36 APVL. Plat. 2, 1 AVG. civ. 4, 21 p. 171, 25 D. *al.* BOETH. cons. 2, 5, 14 W. [*syn.* a te ... aliena]. *al.*). top. 89 vel commoda vel incommoda (off. 2, 88. 3, 28. *cf.* nat. deor. 3, 86 commoditates). ac. 2, 4 (*opp.* interiora). *al.* HOR. sat. 2, 7, 87 *Stoicus* in se ipso ... teres atque rotundus, -i nequid valeat per leve morari (*alludit ad sensum proprium* [*p. 2020, 74*]). SEN. dial. 1, 6, 1 -a contemnunt *sapientes*. 7, 8, 3 (*syn.* aliena, adventicia). epist. 72, 7 (*syn.* fortuita. 74, 6). *al.* APVL. Plat. 1, 18. *al.* ② *in arte medica*: CAEL. AVR. acut. 1, 1, 28 in -is *passionibus* (*opp.* phreneticae passionis).

B *valente notione coniunctionis et nexus: i. qui (quod) extra certam societatem est*: 1 *c. respectu patriae, civitatis (aut populi aut regionis), fere i. q. peregrinus, alienigena, exoticus (saepe opp.* civilis *sim. Romanis -i sunt: Italici extra urbem Latiumque: e. g. p. 2022, 6. 9. 30. Graeci: e. g. p. 2022, 11. 31. 32. 33. 69. barbari extra imperii fines nati: e. g. p. 2022, 18. 35. nonnumquam c. contemptu moris sive inculti sive corrupti, pudendi: e. g. p. 2022, 19. 34. 2023, 1 sqq. saepe pertinet ad hostes [cf. p. 2022, 7], fere i. q. hostilis: p. 2022, 26. 63. al.)*: a *de deis (metonym. pro domo sim. p. 2022, 2)*: PROP. 4, 1, 17 -os quaerere divos (*opp.* patrio). LIV. 29, 18, 2 deos (*opp.* vestros. VVLG. exod. 23, 13). SIL. 2, 32 -os defendis, Roma, penates (STAT. Theb. 2, 405). RVT. NAM. 1, 496 colere -os ... lares.

b *de hominibus*: CIC. Verr. II 5, 144 in -orum hominum ... hostiumque custodias tu tantum numerum civium Romanorum *inclusisti* (leg. agr. 2, 81. off. 2, 64 [*syn.* hospitibus]. VELL. 2, 15, 2 homines eiusdem gentis et sanguinis [*sc. Italos*] ut -os alienosque fastidire posset *Roma*). leg. agr. 1, 19 -is hostibus victis (Catil. 2, 29 -o ... atque longinquo. ad Brut. 1, 10 [= 9, 18 Sj.], 1; *opp.* domesticis. *al.* BELL. Alex. 65, 1 LIV. 34, 60, 3. *saepe*). Brut. 170 istis -is quasi oratoribus (*opp.* urbanis; *antea*: apud socios et Latinos). div. 2, 82 nostri sinistrum nominaverunt -ique dextrum (*syn.* Graiis et barbaris). off. 2, 64 populos (*al.*). 3, 28 civium rationem dicunt habendam, -orum negant (*sic opp.*: LIV. 6, 17, 8. *al.* PLIN. nat. 33, 37. TAC. hist. 3, 33, 2 cives, socii, -i. *v. l. 4. 22. al.*). epist. 6, 6, 12 viros (VERG. Aen. 7, 68 OV. epist. 10, 98. 15, 310 VAL. FL. 7, 309. *al.*). CAES. civ. 2, 5, 5 auxiliis (*opp.* domesticis opibus. *v. p. 2020, 55.* LIV. 22, 37, 7 levium armorum [*opp.* milite atque equite ... Romano Latinique nominis. *sim.*: 27, 8, 16. 40, 32, 7]. *al.*). BELL. Alex. 34, 2 rege (*opp.* sociorum atque amicorum. LIV. 28, 44, 12. 35, 14, 9. SEN. dial. 10, 18, 5 furiosi et -i et ... superbi. *al.* CVRT. 5, 8, 11 -um et advenam. *al.* PLIN. nat. 36, 91; *opp.* Italis. TAC. Germ. 42, 2; *opp.* ex gente ipsorum. *al.*). SALL. (?) rep. 1, 3, 4 -is nationibus natura nobis hostibus (*opp.* civibus. GELL. 12, 1, 17 -ae et barbarae. *al.*). or. Lep. 5, 19 arma ab -is in nosmet vorsa. VERG. Aen. 7, 98 generi (*opp.* Latinis. *al.*). 7, 367 gente (OV. am. 3, 4, 34. MANIL. 1, 898; *opp.* civiles. 2, 818. TAC. hist. 4, 12, 1 -arum sociarumque [*cf.* ann. 3, 33, 2]. ann. 3, 53, 4 -as aut hostiles. *al.*). 7, 424 heres. 8, 503 duces (*opp.* Italo. 10, 156 LIV. 23, 42, 6. *al.*). LIV. 4, 3, 4 *conubium* finitumis -isque dari solet. 8, 26, 5 (*opp.* popularibus). 30, 12, 15 alienigenae et -i (CVRT. 5, 11, 6. *al.*). *al.* ORAT. imp. Claud. (CIL XIII 1668) I 11 Numa ... ex Sabinis veniens, vicinus quidem, sed tunc -us (*syn.* alieni). SEN. benef. 4, 35, 1 (*syn.* peregrinus. *al.*). PLIN. nat. 1, 2 ind. auctor. ex auctoribus ... -is (*saepe*). 3, 57 *Theophrastus* primus -orum aliqua de Romanis ... scripsit. 35, 6 signa -orum artificum. *al.* TAC. hist. 2, 21, 4 *militem Vitellii* peregrinum et -um increpabant *praetoriani*. ann. 3, 40, 3 nihil validum in exercitibus nisi quod -um (*opp.* Italia, urbana plebes). *al.* PROC. dig. 49, 15, 7 pr. non dubito quin foederati et liberi nobis -i sint, nec inter nos atque eos postliminium esse. IVST. 41, 4, 1 -o socio. *saepe.*

c *de rebus*: α *corp.*: locus, terra *sim.*: CIC. epist. 4, 7, 4 *mortem oppetere* domi atque in patria mallem quam in -is atque alienis locis (4, 9, 4). VERG. Aen. 7, 255 sede (*al.*). 7, 270 generos -is adfore ab oris (OV. met. 9, 19; *opp.* popularis. LVCAN. 1, 515; *opp.* Romanus. *al. iunctura frequens in vers. herois*). OV. met. 15, 443 arvum (*opp.* patrio). LIV. 35, 26, 4 mediterraneus homo, -orum etiam omnium ... ignarus (*sim. n. pl. pro subst.*: SEN. nat. 4, 2, 24 TAC. hist. 4, 83, 2. SYMM. epist. 1, 51; *opp.* patriae. *al.*). 40, 44, 12 non modo Italiae ac sociis Latini nominis, sed etiam provinciis -is. POMP. TROG. Iust. 38, 7, 10 regna (*opp.* paterna. *al.*). SEN. Med. 619 litore (*opp.* paternis. TAC. hist. 2, 12, 2). PLIN. nat. 22, 118 -i orbis ... medicinas (*al.*). SIL. 17, 437 terras (*opp.* Latio. CE 2154. *al.*). *al.* PRVD. c. Symm. 2, 156 agros (*opp.* natale, patrii). *al.* *variae*: TIB. 1, 3, 40 presserat -a navita merce ratem (PLIN. nat. 6, 66. *cf.* LIV. 34, 9, 9 ea quae -a navibus inveherentur). 2, 3, 43 lapis (*cf.* OV. ars 1, 70 marmore). PROP. 1, 2, 20 avecta -is Hippodamia rotis. LIV. 5, 54, 4 pericula classium -arum (LVCAN. 8, 567). VAL. MAX. 2, 8, 7 victoriae ... non -o, sed domestico partae cruore (*cf.* SIL. 9, 209 -o socius ... sanguine [*opp.* civis. TAC. ann. 14, 23, 3]). SEN. Med. 613 auri (*syn.* barbara). LVCAN. 5, 11 in -is ... tectis *senatus habitus est* (*syn.* peregrina). 7, 518. PLIN. nat. 1, 15, 14 quo ... tempore -a poma venerint in Italiam et unde. 1, 35, 8 quando primum -is picturis dignitas Romae (35, 24. *cf. ibid.* tabulis). 11, 103 pabula. 12, 14 *arbores* (*syn.* peregrinae, *opp.* incolarum. 14, 1; *syn.* alienas. *al.*). 13, 15 *unguenta*. 14, 39 *vites* quae non reperiuntur in Italia. 18, 63 *triticum* (*opp.* Italico. *cf.* 18, 93). 18, 144 Medica *herba* -a etiam Graeciae est, ut a Medis advecta. *al.* VAL. FL. 5, 360 murice. 7, 422 iacet -a ... cuspide Canthus. *al.* ARATOR act. 1, 97 caespes in -as componens busta favillas (*i. ager sepulturae peregrinorum destinatus*). *al.*

β *incorp.*: ① *certae*: religio, sacra *sim.*: CIC. Verr. II 4, 114 religio (*syn.* aliena. har. resp. 24; *syn.* ex ultimis terris arcessita, *opp.* Latino. LIV. 39, 15, 3 pravis et -is. *al.*). Balb. 55 ut deos ... scientia peregrina et -a, mente domestica et civili precaretur *sacerdos* (*syn.* Graecum). div. 2, 76 auguria (*opp.* nostris). LIV. 39, 16, 8 uti sacra -a fieri vetarent (*opp.* more Romano. PLIN. nat. 2, 21 TAC. ann. 14, 44, 3. *al.*). 39, 16, 9 non patrio, sed -o ritu (*al.*). TAC. ann. 13, 32, 2 superstitionis -ae rea (*al.*). *al.* *hostilia sim.*: CIC. leg. agr. 1, 26 periculum (*opp.* inclusum malum, intestinum ac domesticum. LIV. 1, 19, 4. *al.*). 2, 90 domesticis (Italicis *add.* επ) -isque bellis (epist. 5, 12, 2 hostilibus -isque. *al.* FLOR. epit. 4, 2, 4; *opp.* civile, sociale. 4, 3, 8 civilibus -is servilibus, terrestribus ac navalibus. OROS. hist. 5, 24, 9 -a servilia socialia civilia fugitivorum. *saepe. v. p. 2020, 36. vol. II 1850, 32 sqq.*). Catil. 4, 22 victoriae (TAC. ann. 3, 18, 2. 3, 54, 3). *al.* OV. am. 1, 8, 41 armis (*opp.* in urbe. CYPR. Demetr. 10 p. 358, 5 de barbaris. *al.*). LIV. 1, 17, 4 ne civitatem ... vis aliqua -a adoriretur (*al.*). 2, 45, 5 -a et domestica odia certare in animis. 3, 10, 14 terrorem (*al.*). 3, 72, 7 quietum ab urbanis motibus et ab -is (*al.*). 28, 42, 10 metus (*al.*). *al.* TAC. hist. 5, 10, 2 pace per Italiam parta et -ae curae rediere. *al.*

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

mores *sim.*: Cic. Lig. 11 hoc egit civis Romanus . . . nemo: -i ⟨sunt⟩ isti mores . . . aut levium Graecorum aut immanium barbarorum (Brut. 51. Liv. 29, 19, 4 -o et regio. Sen. epist. 83, 25; *syn.* vitia non Romana. *al.*). Val. Max. 2, 6, 1 deliciarum. Cvrt. 8, 5, 20 inveterati moris -a mutatio. 9, 3, 10 cultum (*syn.* Persicam. *al.*). *al.* Stat. silv. 4, 5, 45 non sermo Poenus, non habitus tibi, -a non mens: Italus, Italus. *al.* sermo, vox *sim.*: Manil. 3, 40 -a referentur nomina lingua (*i. Graeca, opp.* propria). Cvrt. 7, 5, 29 *Branchidae* a domestico -o sermone degeneres. Plin. nat. praef. 13 vocabulis (*syn.* barbaris). 28, 20 verba (*opp.* Latina. Qvint. inst. 1, 5, 58; *syn.* Graecis, *opp.* nostra. 8, 1, 2 peregrina et -a; *opp.* Latina. *al.*). Tac. ann. 14, 32, 1 fremitus. ⓘ *variae*: Cic. leg. agr. 2, 9 pacem (Liv. 2, 54, 2. 6, 18, 2). Planc. 30 omnibus . . . rebus ornatum hominem tam -is quam domesticis (orat. 148. *al.* Liv. 4, 47, 8. *al.* Sen. epist. 24, 3; *opp.* civilium. *al.*). orat. 22 non quaerere -a, domesticis esse contentos (*sic de Graecis fere exemplis*: Tusc. 1, 33 off. 2, 26. 3, 99. *al.*). Verg. Aen. 6, 94 thalami (*cf.* Stat. Theb. 5, 455 taedas. *al.*). Prop. 2, 18[c], 24 -o tincta nitore caput. 2, 32, 31 *Helena* -o patriam mutavit amore (Stat. silv. 1, 2, 204. *aliter infra l. 63*). Ov. met. 13, 406 auras (Lvcan. 10, 167). *al.* Liv. 28, 44, 1 exemplis (Val. Max. 3, 3, 2; *opp.* Romanis. *al.*). 29, 1, 24 imperio (*opp.* patrios. *al.*). 34, 49, 11 fide (*syn.* alienis. Tac. ann. 1, 41, 1). *al.* Manil. 5, 407 emit -os . . . labores institor. Plin. nat. 29, 24 invehi peregrinas merces conciliarique -a pretia. *al.* Stat. silv. 1, 1, 26 furores (*sc. Chattorum, Dacorum. al.*). *al.*

2 *spectatur vinculum sanguinis (de spurio l. 53, privigno l. 54. opp. e.g.*: filius *l. 39*, cognatus *l. 37. 59.* propinquus *l. 39*), *matrimonii (e.g. l. 32. 56), necnon amicitiae (opp.*: amicus *l. 50.* familiaris *l. 51. cf. et c. respectu coniunctionis minus artae: p. 2024, 10*): Cic. nat. deor. 2, 158 canum . . . amans dominorum adulatio tantumque odium in -os (*i. eos, qui ad familiam domini non pertinent*). Verg. Aen. 3, 43 non me tibi Troia -um tulit. Liv. 42, 5, 5 intestinis (*sc. fratris sim.*) -isque . . . caedibus. Sen. contr. 2, 7, 8 adversus -orum . . . opiniones . . . patrocinium erat: ego viro placeo. *al.* Sen. Ag. 915 -os times? domus timenda est. clem. 1, 26, 4 *tyrannorum* ne a necessariis quidem sibi rabies temperat, sed -a suaque in aequo habet. *al.* Val. Fl. 4, 463 proles non -a mihi. Stat. Theb. 3, 128 *feminae* prociduae super -osque suosque. 10, 709 -i . . . patres (*syn.* aliena). silv. 5, 2, 51 (*opp.* cognata). 5, 3, 70 -is etiam miserabile . . . funus (*cf.* Sidon. epist. 2, 8, 2; *opp.* propinquorum). Treb. Gall. 9, 2 querela de patre, quem inultum filius liquerat et quem -i utcumque vindicaverant. Vopisc. Tac. 12, 1 *non* ad suos tantum, sed etiam ad -os *scribere*. Const. Sirmond. 10 ne clerici . . . feminis iungantur -is. Avr. Vict. Caes. 2, 1 *Tiberius* puniens . . . suos pariter -osque. Amm. 15, 3, 6 praesentibus . . . -is. Ps. Rvfin. in Am. 1, 9 p. 1062[B] noluisti . . . cogitare illud foedus, quod inter germanos natura ipsa constituit . . ., sed quasi -issimos . . . in proelia commovisti. Prvd. ham. 49 *adoptivus filius* -i generis. Cypr. Gall. lev. 217 filia *sacerdotis* . . . tradita . . . -i sub iura viri (*ad LXX lev. 22, 11 ἀλλογενεῖ*). Novell. Maior. 6, 8 heres (*aliter p. 2022, 26*). Prosp. carm. de ingrat. 646 *expositis* missam -orum curam. Cael. Avr. acut. 1, 4, 44 -i, hoc est ab aegro alieni. Sidon. epist. 2, 12, 1 quae sunt amicis quaeque et -is indolescenda. 7, 13, 4 non patitur . . . aut verecundiam -us aut familiaris iniuriam. Sedvl. op. pasch. 2, 1 p. 197, 14 sanguinem (*opp.* sui generis). Drac. laud. dei 2, 323 -os pariterque suos furit impia mater conceptus damnare (*cf.* 2, 328 minus . . . noverca audet in -os genitos. *v. l. 25*). Ennod. carm. 2, 125, 1 visceribus propriis -os fundere partus cogitur *equa* (*sc. mulum*). Consvlt. 8, 8 uxoria velut -a . . . negotia definire. *al.* *sim. de insitione arborum*: Pallad. 7, 5, 4 -i seminis gemmam . . . in arboris alienae membra transisse. ins. 34 floris. 43. 46. 74 (*opp.* cognato). 101. 142. Prvd. apoth. 341 *truncus* -i vestitur cortice libri.

3 *respicitur in amore* (*aliter supra l. 18*) *fides laesa ab -o, i. rivali, adultero*: Tib. 1, 9, 57 semper sint -a tuo vestigia lecto. Prop. 1, 3, 44 querebar -o . . . in amore moras (Ov. epist. 5, 102. 16, 96). 2, 19, 16 omnia ab -o sint . . . tuta viro. 4, 8, 83 quemcumque locum -ae tetigere puellae. Ov. met. 14, 380 nec venere -a socialia foedera laedam. fast. 2, 804 -ā pectora tacta manu.

4 *c. respectu condicionis, muneris, officii*: Cod. Theod. 10, 20, 14 (= Iust. 11, 8, 11, 2) si alienigenae detentatores oneribus condicionis -ae (*sc. murilegulorum*) maluerint subiacere. 12, 1, 139 si *decurio* . . . in officia -a transierit.

5 *respicitur communio religionis*: *i. q. ad ecclesiam non pertinens*: **a** *fide, i. q. sive gentilis sive haereticus*: Lact. inst. 4, 30, 10 Novatiani *sim.* . . . Christiani esse desierunt, qui Christi nomine amisso humana et -a vocabula induerunt. Hil. in Matth. 10, 5 p. 968[B] potestatis -ae ([*v. p. 2020, 56*]. *seq.*: quaecumque alia fuerit, non erit Christi). Cassian. inst. 2, 5, 2 his qui erant religionis -i. Avell. p. 466, 14 contagia communionis -ae. Epist. pontif. 601 Schwartz p. 82, 11 *Acacium* a communione . . ., qua se ipse eius -is sociando monstravit indignum, . . . discrevit. Conc.[S] I 5 p. 168, 33 Theodorus . . . non -orum, sed suorum sociorumque fidei calumniis appetitur. Sacr. Leon. p. 335 ut . . . hi, qui ab *apostolorum* . . . tramite deviassent, haberentur -i. Dionys. Exig. Greg. Nyss. creat. 17 p. 372[B] nonnulli -orum (*i. philosophorum, gr. p. 177*[D] *τῶν ἔξωθέν τινες*). **b** *iure, fere i. q. ad rem publicam pertinens*: Amm. 15, 7, 7 Athanasium episcopum . . . ultra professionem altius se efferentem scitarique conatum -a. Cod. Theod. 11, 1, 33 (= Iust. 1, 2, 8. *al.*) ecclesia . . . sciat propriae tantummodo capitationis modum . . . sublevandum nec -orum gravamine tributorum rem publicam . . . laedendam.

II *sensu laxiore*: **A** *fere i. q. diversus, dissimilis*: Manil. 4, 376 genus -um referunt aliena per astra (*syn. 373* varius. *v. Housman ad l.*). Zeno 2, 7, 2 p. 409[A] *veritas*, dum secerni potest, tamen sibimet -a esse non potest (*opp.* una). Cod. Theod. 14, 4, 10, 1 ut corpora -a (*sc. suariorum et pecuariorum*; alterna *Mommsen*) iungamus.

B *fere i. q. ignotus* (*cf. p. 2023, 28*): Plin. nat. 33, 26 in domo turba -a ac iam servorum quoque causa nomenclator adhibendus (*vix intellegendum de natione -a* [*p. 2021, 76*]). Amm. 15, 5, 7 si qui *ad Silvanum* mitteretur -us. Ennod. opusc. 3, 18 p. 335, 19 stupuere . . . -i (*opp.* qui noverant). 4, 16 p. 387, 4 ut de suis deprehendat -os (*i. ignotos aestimet e familiaribus, quibus concomitati veniunt*). *al.*

C *fere i. q. alienus* (*cf. p. 2020, 44*), *procul distans*: Cassian. inst. 2, 3, 1 priusquam . . . facultatibus suis reddatur -us *monachus*. 7, 21 miles Christi . . . cupiditatis impugnatione erit -us. Cael. Avr. acut. 1 praef. 13 -a . . . si fuerit haec a diffinitionibus consuetudo. Fvlg. Rvsp. ad Monim. 3, 1 p. 195[C] *Arrianorum opinio* reperitur ab omni intellectu non solum divinarum scripturarum, sed etiam ipsius humanitatis -a. Cassiod. var. 9, 21, 3 boni mores crimen detestantur -um (*sc. a se, syn.* absonum).

[*deriv.*: ex(s)ternare (*negat Walde-Hofmann*[3] *s. v.* consternare).]

Hiltbrunner.

extero, -trīvī (-teruī), -trītum, -ere. *ab* ex *et* terere. *de formis*: *perf.*: -uerunt *p. 2025, 25.* -trisse (*e coni.*) *l. 58. p. p. p.*: ? -eritus: Plavt. Cist. 408 (exteritis *A*, *v. l. 38*). *e coni.* (*cf. Rönsch, Coll. phil. p. 230*): Itala IV Esdr. 4, 11 (*v. l. 58 sqq. cf. ed. Bensly*). Itala Ier. 15, 9 *v. l. 61.* ? -tertus *v. l. 39.* Not. Tir. 70, 62 -it. 70, 65 -tum. Gloss. -ta humida (?). *de usu*: *in figura etymologica p. 2025, 16.* *legitur inde a* Plavto, Varrone, Lvcr., Ov.

[*confunditur c.*: exterrere: *l. 60. 62. p. 2025, 14. 23. 24 bis. 25. 27.* extortus: *l. 40.* *e coni.*: Svet. rhet. 29 *l. 56 sqq. cf. et l. 27 sq. p. 2025, 5.*

1 *i.q. valde terere, usu deterius reddere sim.*: **a** *not. propria* (*syn.*: atterere *l. 44*, conterere *l. 45*, vetustare *l. 47 sq.*): *corporis partes*: Plavt. Cist. 408 *meretrices* diobolares . . . cum -tis (exteritis *A*, extītis *Fest. p. 330*; -tritis *Leo, Ernout*; -tertis *Lindsay* [*cum Festo v. l. 39*]; -tortis *Prisc. gramm. II 103, 21, Paul. Fest. p. 52. 353, cf. Fraenkel, Philol. 87, 1932, 118*) talis (*cf. l. 42 sq.*), cum todillis crusculis. Apvl. met. 4, 4 *asinus* sarcinae pondere depressus . . . ungulis -tis iam claudus (8, 23). *vestes*: Itala deut. 8, 4 (Lugd., Ps. Aug. spec. 4 p. 329, 2) vestimenta ([attrita *Ps. Aug. l. v.*]. *κατετρίβη. Vulg.* vetustate defecit. Hier. epist. 22, 32, 1). Schol. Iuv. 6, 225 *ad* 'flammea conterit': -it saepe nubendo. Boeth. herm. pr. 1, 9 p. 120, 14 *tunica* -itur (*Aristot. p. 19*[a]*, 14 κατατριβήσεται. syn.* utendo vetustabitur et ipso cotidiano solvetur adtritu. p. 120, 15 -i [*gr. l. 15 κατατριβῆναι*]. *cf.* herm. sec. 3, 9 p. 233, 5. 7). *calceos*: Itala Ios. 9, 5 (Lugd.) et calciamenta sua et solias suas habebant vetéres -to solo (*sc. calcei vel soleae*) in pedibus suis (*καὶ τὰ σανδάλια αὐτῶν παλαιὰ καὶ καταπεπελματωμένα, Vulg. aliter*). *limina* (*fere i. q. excavare*): Vvlg. Sirach 6, 36 gradus ostiorum illius (*i. sapientis*) -at pes tuus (*cf. p. 2025, 20*). Pavl. Nol. epist. 23, 36 p. 193, 10 omnis in Christo sapientis limina, ut iussum est, -entes *eqs.* **b** *translate*: *α fere i. q. aut infirmare, debilitare aut vitiare, corrumpere*: Svet. rhet. 29 Sex. Clodius . . . male oculatus . . . par oculorum in amicitia M. Antonii triumviri -isse (*Statius*, extricte *trad.*) se aiebat. Itala IV Esdr. 4, 11 quomodo poterit . . . *homo* capere altissimi viam et iam -teritus (*v. l. 29*, -territus *ACM*, exterius *S*) corrupto saeculo intellegere incorruptionem? Ier. 15, 9 (Cypr. testim. 2, 23 p. 91, 6) -terita (*v. l. 30*, -terri- *trad.*) est quae parit (*ἐκενώθη, Vulg.* infirmata est. *cf. p. 2025, 40*). Ps. Philo antiq. 52, 2 *verba Heli sacerdotis*: depositum accepi de Finees locum (*i. sacerdotium*), et si -amus (*A*, exsecramur *Adm.*) acceptum, quid dicimus, si iterum inquirat, qui deposuit eum? *β i. q. contribulare, vexare*: Herm. Pal. mand. 10, 1, 2 tristitia . . . sanctum spiritum -it (*ἐκτρίβει, vulg.* contribulat. 10, 1, 3).

2 *fere i. q. -endo excutere, eicere*: **a** *proprie*: *α generatim*: Lvcr. 5, 1098 exprimitur validis -tus viribus ignis (*cf. quae seq.*: emicat . . . ardor, mutua dum inter se rami stirpesque teruntur). *β speciatim*: *t. t. agric.*: *i. q. grana e spicis excutere sim.*: Varro rust. 1, 52, 2 *seges* -itur grege iumentorum . . ., quorum ungulis e spica -untur grana. Colvm. 2, 9, 11. 2, 10, 16 *lens* cum -ta sit *eqs.* 2, 20, 4 spicae . . . vel baculis excuti vel -i pecudibus. Plin. nat. 18, 61 in area -untur triticum et siligo et hordeum. 18, 92 -itur . . . difficulter. 18, 298 messis . . . alibi equarum gressibus -itur. **b** *translate*: *t. t. gramm.*: *i. q. litteram, syllabam elidere, eximere*: Varro ling. 5, 96 armenta . . . arimenta dicta, postea i tertia littera -ta (rust. 2, 1, 7 Gell. 12, 14, 6). 7, 27 e . . . Carmena . . . r -to Camena factum. 7, 97 omen . . . osmen e quo s -tum. 10, 81 ex ne et quicquam . . . media -ta syllaba coactum est nequam.

3 *fere i. q. -endo auferre, demere*: **a** *proprie*: Plin. nat. 31, 66 rubiginem ferro marinae (*sc. aquae*) celerrime -unt. 37, 172 *gemma* politur ex maiore amplitudine in angustias, ut inutilia -antur.

[K.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

in similitudine de sermone: QVINT. inst. 10, 4, 4 sit ergo *in scribendo* aliquando quod placeat aut certe quod sufficiat, ut opus poliat lima, non -at. **b** *translate: fere i. q. imminuere, consumere:* PLIN. nat. 34, 108 tabes ... mercium aut fraus Seplasiae sic -itur ([*VRdh*, cexatetur *B¹*; excitetur *Mayhoff*]. *i. merces putidae et a Sepl. viae tabernariis corruptae sic consumuntur*).

4 *i. q. omnino terere:* **a** *proprie: fere i. q. conculcare, contundere: rem:* OV. am. 1, 9, 12 congestas -et ille nives. *homines:* SEN. dial. 10, 13, 6 *homines in circo* ingenti mole animalium -antur. epist. 57, 7 *Stoici* existimant animam hominis magno pondere -ti permanere non posse. STAT. Theb. 10, 478 gravis -it *iacentium* artus ungula *equorum.* **b** *translate: fere i. q. -endo exstinguere, delere:* SEN. dial. 5, 43, 1 quid illum ... humilem quidem ... -ere (*Muretus*; -terre- *trad.*) viribus tuis temptas? ITALA num. 15, 31 (Aug. quaest. hept. 4, 25 p. 334, 26) quamvis in graeco non dictum sit hoc loco 'contritione conteretur' sed: extritione -etur anima illa (ἐκτρίψει ἐκτριβήσεται, *Vulg.* delebitur [*cf.* AVG. *l. l.* p. 335, 2 quod ita accipi potest, quasi omni modo terendo exstinguatur ac non sit ... deinde si, quod -itur omni modo efficeretur ut non sit, non diceret de sapiente: *seq.* VVLG. Sirach 6, 36 *v. p. 2024, 54*]. ITALA num. 19, 13 [Aug. c. adv. leg. 2, 6, 23 p. 651; quaest. hept. 4, 33 p. 347, 8] -etur anima illa ex Israel; ἐκτριβήσεται, *Vulg.* peribit). ITALA IV Esdr. 15, 18 civitates turbabuntur, domus -entur (*SA*; -rr- *CM*). 15, 40 -ant (*SA²*, -rr- *A¹*, exterminant *CM*) omnem terram. 15, 43 -ent (*SA²*, -rr- *A¹*) *Babylonem* (15, 45 -uerunt [*A²*, -rr- *SA¹C*; -ent *M*]). 15, 60. 15, 61 -ta eris (*sc. Asia*) in stramine (*A*, et demolita eris illis pro stipula *SC*, *sim. M*). 16, 35 viri earum (*mulierum*) in fame -entur (*SA²*, -rr- *A¹*, fame interient *CM*).

deriv.: extritio. *K.*

1. exterrāneus, (-a, -um). *ab* ex *et* terra, *cf.* conterraneus, mediterraneus, subterraneus (*v. Ernout-Meillet s. v.* terra. *Eisinger, Wortbildungen mit d. Suffixe -aneo, diss. Freiburg 1910 p. 42, secundum* extraneus *formatam esse vocem putat. ficta esse videtur ad etym. vocis q. e.* extraneus *explicandam*). PAVL. FEST. p. 78 extraneus ex altera terra, quasi -us. p. 79 -us (extraneus *l. v., def. Lindsay, Gloss.ᴸ IV*) ex alia terra. *v. et l. 42.*

2. exterrāneus, -a (-um). *ab* exterrere (*v. Ernout-Meillet s. v.* terreo). PAVL. FEST. p. 79 -us (extraneus *Lindsay, Gloss.ᴸ IV, an recte ? cf. l. 41. 44*) quoque dicitur et qui ante tempus natus vel potius eiectus est; dictus autem -us, quod eum mater exterrita (*aliter p. 2024, 62*) alvo eiecit (GLOSS.ᴸ I Ansil. EX 1319 -os [extraneos *trad.*] ex alia terra [*v. l. 35*] vel inmaturi, quos exterrita mater alvo [avulsos *trad.*] eiecit, quod genus hostiarum sacris non adhibetur). GLOSS.ᴸ IV Ps. Plac. E 31 -am (extraneam *trad.*) abortivam, quia plurimum exterritae (exercitae *sim. trad.*) abiciunt extra.

exterrēnus, (-a, -um). *ab* ex *et* terra, *cf.* subterrenus, superterrenus; terrenus. GLOSS.ᴸ II Abav. EX 112 -us (-inus *trad.*, *cf. l. 50*) peregrinus (GLOSS. II 236, 26 ἀπόδημος peregrinus exterrimus [*del. ut script. dupl.; vix superlat.*] -us). GLOSS. II 579, 6 -us.

exterrīmus (*vix* -i-) *v. l. 48 sq.*, **exterrīnus** *v. l. 47.* *Hillbrunner.*

***exterreo** (-terro *v. l. 52*), -ui, -itum, -ēre. *ab* ex *et* terrere. *de formis: coniug. IIIᵃᵉ*: LVCR. 4, 1022 -untur (*OQ*; -entur *Aldina*). *ex doctrina gramm.*: ARVS. gramm. VII 470, 21 -tus animo Verg. Aen. VIII (*370*). 470, 23 -tus illius rei Sall. hist. IIII (*at v. p. 2026, 25*). *de notione*: NON. p. 295, 24 -tum pavefactum significat. Vergilius lib. V (*215; sed v. l. 71*). p. 295, 30 -tum, accensum, inflammatum. Vergilius georgicorum lib. III (*434*) *v. p. 2026, 64.* SERV. Aen. 4, 450 -ta ... praecipitata, turbata. GLOSS. V 499, 60 ext⟨er⟩reo (*Heraeus in schedis*) depello. *legitur inde ab* ENNIO, VARRONE, CIC. [*lusit.* estarrecer. *Rohlfs.*]

[*confunditur c.*: terreo: SALL. hist. frg. 4, 56 *v. p. 2026, 23. cf.* PHAEDR. 3, 3, 5 (-tus *Pithoeus*; (per)territus *trad.*). *lect. var.*: STAT. Theb. 11, 57 (exercita). *del.*: ITALA Ier. 15, 9 (Cypr. testim. 2, 23 p. 91, 6). *v. et s.* extero *p. 2024, 33 sq.*]

I *vigente vi praepositionis* ex *localem motum (q. e. 'foras, ab, de') indicante (cf. et p. 2026, 54)*: **A** *i. q. terrore iniecto animantia (rem l. 74. 82) loco movere, excitare (v. infra l. 70), abigere sim. (de via deflectere v. l. 73 sq.)*: VERG. georg. 3, 149 *oestrum*, quo tota -ta silvis diffugiunt armenta. 3, 417 vipera delituit caelumque -ta fugit. 4, 353 o gemitu non frustra -ta ... Cyrene (*sc. ex thalamo subaquaneo*). Aen. 5, 215 *columba* -ta ... tecto (*cf. p. 2026, 12*). OV. met. 13, 710 viros ... receptos portubus infidis -uit ales Aëllo. TAC. ann. 12, 63, 2 vis piscium ... obliquis subter undas saxis -ta (*cf.* PRISC. periheg. 481 *Sicilia* -ens ... rates ... cautibus). 14, 8, 2 *portae* pauci adstabant, ceteris terrore inrumpentium -tis (*cf. p. 2026, 43*). 15, 4, 2 *Parthus* raris sagittis *in obsidionibus* ... clausos *non* -et (*sic in sermone milit.*: 15, 11, 1 Vologaeses ... vi ac minis alares -uit, legionarios obtrivit. VEG. mil. 4, 6 p. 131, 17 de propugnaculis -tis defensoribus). VVLG. lev. 26, 6 dabo pacem in finibus vestris. dormietis et non erit, qui -at (Is. 17, 2. Ier. 46, 27 qui -at eum. *al.*). ISID. orig. 10, 87 extorris ... extra terminos suos quia -etur. *abusive*: MEROB. poet. 169 abies (*i. aries*) ... vincere ⟨muros⟩ iussa renitentes -et culmin⟨e pinnas⟩.

B *laxius: -ere ex statu tranquillo, somno fere i. q. expergefacere*: ENN. ann. 36 *Ilia* lacrimans, -ta somno ([*Friedrich, Philol. 97, 1948, 288 cft. c. Aesch. Choeph. 535* ἐξ ὕπνου ... ἐπτοημένη. *v. et MusHelv. 9, 1952, 51 sqq.*]. CIC. div. 2, 129 -ti somno. *aliter p. 2027, 52 sq. cf. etiam l. 15. 84 bis*).

II *c. vi praep. perfectiva*: **A** *mediopassive: de animantibus, i. q. terrore perturbatum esse, agitari, concitari*: VARRO rust. 2, 7, 12 *eculeos*, cum stent cum matribus, interdum tractandum, ne, cum sint deiuncti, -antur (*cf.* SALL. hist. frg. 1, 139 equi sine rectoribus -ti aut saucii [*inde* TAC. Agr. 36, 3]. GRAN. LIC. p. 6, 2 -tis subito iumentis). LVCR. 4, 1022 multi ... qui praecipitent ad terram *in somnio* ... -untur (*v. p. 2025, 52*) et ... vix ad se redeunt. VERG. Aen. 4, 672 *Anna* trepido ... -ta cursu ... per medios ruit. 5, 505 timuit ... -ta pinnis *columba* (*Serv. ad l.* [timorem ... pinnis significans] *et ad vs.* 215. *cf.* CLAVD. DON. Aen. *ad l.* p. 481, 20). CELS. 3, 18, 5 antiqui *insanientes* ... in tenebris habebant, eo quod is (eis *J*) contrarium esset -eri. SVET. Iul. 45, 1 per somnum -eri solebat. Dom. 16, 1 circa mediam noctem ita est -tus, ut e strato prosiliret.

B *active (pass.)*: *i. q. efficere, ut aliquis terrorem concipiat, perturbare alcis. animum (v. l. 71. 83. p. 2027, 18) admota re sive per se terribili (e. g. l. 30. 67. 76. 78. 80. p. 2027, 19) sive quae indicet, portendat futura mala (e. g. l. 66. 73. 82 sq. p. 2027, 16. 46. -entur bestiae: l. 64. 68 sq. 76. p. 2027, 1. fere i. q. deterrere v. infra l. 42 sq.)*:

1 *i. q. consulto alqm. perterritum reddere, per terrorem cogere*: SALL. hist. frg. 4, 56 tetrarchas regesque (*sc. Tigrani subiectos*) -tos (*ex lemmate Dietsch*, territos *trad.*) animi firmavit *legatus Romanus* ([*vix recte genetiv.* ARVS. *v. p. 2025, 53 trahit ad* -tos; *cf. Maurenbrecher, ind. p. 273 s. v.* firmavit]. *sim. de redactis in obsequium*: SEN. Med. 214 quidquid *terrae* -et *Amazonum* cohors. STAT. Theb. 1, 211 siluit ... -tus orbis. TAC. ann. 1, 42, 3 Augustus vultu et aspectu ... legiones *seditiosas* -uit). OV. met. 5, 418 exorata ... nec ... -ta nupsi. ASCON. Mil. p. 36, 15 tanto tumultu Clodianae multitudinis circumstantis -tus est, ut vim ultimam timens *eqs.* FRONTIN. strat. 2, 4, 8 hostem magni exercitus specie -uit. TAC. hist. 2, 16, 2 contra dicere ausos ... interfici iubet: quorum morte -ti *oboediunt ceteri.* 4, 27, 2 donec exitium minitantibus (*abl. abs.*) -tus *Gallus* proditionem et ipse Hordeonio obiecit. ann. 1, 56, 5 *Cheruscos* -uit Caecina huc illuc ferens arma. 6, 24, 1 ut quis ... Drusum pulsaverat, -uerat. 15, 36, 2 numine -ente *Neronem.* 16, 24, 2. FLOR. epit. 3, 14, 5 *Ti. Gracchus C. Octavium* adeo ... praesenti metu (*cf. l. 50*) mortis -uit, ut *eqs.* VVLG. I reg. 7, 10 *tonitruo deus* -uit eos (*cf.* II par. 14, 12 -uit ... Aethiopes).

2 *i. q. quomodocumque affectum terroris movere (id quod terret, fere pro subi. habetur, homo qui patitur terrorem, pro obi.)*: **a** *sensu stricto: -ere animantia (fere i. q. deterrere l. 75 sq. p. 2027, 17. 20. 41. 43 sq.)*: **α** *ipsi verbo accedit ad affectum animi exprimendum vox, quae similem quandam vim habet atque verbum (addita hic illic insuper ipsa re terrente: l. 46. 48. 50. cf. supra l. 37. p. 2025, 75)*: VARRO Men. 117 populum furiis instinctum tribus adversum ferri -tum formidine (SIL. 3, 532 plana -ent, *sc. vastitate*). CAES. Gall. 7, 43, 3 *Haedui* timore poenae -ti (7, 77, 11. VVLG. Marc. 9, 5 [ἔκφοβοι]. RVFIN. hist. mon. 9 p. 424ᴮ timore magno -ti sunt *ob miraculum. cf. etiam p. 2027, 44. 49*). LIV. 4, 23, 4 -tis metu similis excidii (SEN. contr. 1, 5, 1 populus velut publico metu -tus. TAC. ann. 13, 56, 2 pari. SVLP. SEV. dial. 3, 3, 5. AVG. civ. 14, 9 p. 24, 8 D. ἀπάθεια illa ..., ubi nec metus ullus -et. *v. et l. 37*).

β *cetera exempla selecta (inest quaedam notio localis [cf. p. 2025, 65] p. 2027, 10. 19. 25. de furibundis l. 65. 73 sq.)*: ① *de animantibus (de re pro persona p. 2027, 21)*: CIC. div. 1, 79 quo aspectu -ta *nutrix* clamorem sustulit. off. 2, 37 dolorum cum admoventur faces, praeter modum plerique -entur (*cf. in doctrina philos.*: SEN. dial. 2, 3, 4 nec admota vis hostilis -et *sapientem. v. et l. 52. p. 2027, 34*). CAES. civ. 1, 75, 3 repentino periculo -ti (LIV. 40, 12, 5. SEN. epist. 104, 10 -bunt te non tantum pericula sed suspiciones. PLIN. epist. 6, 16, 8 imminenti. TAC. ann. 14, 6, 1 matris. IVST. 27, 1, 6 sororis). 2, 4, 4 ut invisitatis ... rebus magis confidamus vehementiusque -amur. VERG. georg. 3, 434 *anguis* saevit agris asperque siti atque -tus aestu (*sim. de furore agitatis*: PROB. Verg. ecl. 6, 48 *Proetidas* insania -tas, quae crederent se boves factas). Aen. 4, 450 infelix fatis *suis* -ta Dido (SIL. 8, 152 STAT. Theb. 2, 576). 4, 571 Aeneas subitis -tus umbris (*v. et p. 2027, 53. cf.* VAL. FL. 1, 778 visa ... -tus umbra *taurus* [SIL. 7, 698 sonipes]. STAT. Theb. 10, 872 *Capaneus* ingenti Thebas -uit umbra). 6, 559 strepitu ... -tus haesit *Aeneas* (LAMPR. Heliog. 14, 6. *cf. p. 2027, 26*). 8, 370 Venus haud animo nequiquam -ta mater (LIV. 5, 28, 13). 12, 660 *Amata* dextra occidit ... sua lucemque -ta fugit (*cf. p. 2025, 69*). CIRIS 48 prodigiis ... -ta ... Scylla. OV. am. 1, 3, 21 -ta cornibus Io (*cf.* met. 1, 638 propria -ta voce). ars 1, 13 qui totiens socios, totiens -uit hostes *Achilles* (GRATT. 45 candor ... *retis* ostendit longe fraudem atque -uit hostes, *i. bestias*). met. 4, 488 monstris -ta coniunx, territus est Athamas (STAT. Ach. 1, 662. *v. et p. 2027, 33*). LIV. 1, 56, 5 -tus visu *Tarquinius.* 2, 50, 7 clamor circumlatus -uit (STAT. Theb. 11, 634 inceptae ... pugnae. FRONTIN. strat. 2, 3, 17 telisque). 3, 5, 14 portenta ... vanas -tis ostentavere species. 5, 35, 4 Clusini novo bello -ti (SIL. 3, 229. 4, 34). 37, 24, 3 maxime -uit hepteris regia ... uno ictu demersa. VAL. MAX. 1, 6, 5 bos *loquens* ... novitate monstri audientium animos -uit (SEN. Tro. 436 meum -et animum noctis horrendae sopor). 1, 7, 2 somni ... atrocitate vehementer -tam

[*Kornhardt*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Calpurniam. Sen. clem. 1, 16, 4 equum non crebris verberibus -et domandi peritus magister. epist. 85, 11 maior erit timor, si plus, quo -atur, aut propius *quis* aspexerit. *al.* Sil. 2, 418 subito ... -ta nimbo occultant *venantes* ... corpora silvis. Stat. Theb. 11, 57 geminae ... -ta (*v. p. 2025, 63*) gentis sanguine Tisiphone. Tac. hist. 1, 50, 1 novus ... nuntius -uit ([2, 99, 1 Paneg. 7, 19, 2]. *cf.* ann. 5, 10, 1 Asia atque Achaia -tae sunt acri ... rumore [Svet. Claud. 10, 1 caedis]. 6, 35, 2 fama ... falso credita [13, 37, 1]). ann. 6, 40, 1 sed -uit, quod Vibulenus ... in ipsa curia ... venenum hausit. 12, 57, 2 vis aquarum prorumpens proxima trahebat convulsis ulterioribus aut fragore et sonitu -tis. *al.* Plin. epist. 1, 5, 8 conscientia *peccati contra Plinium* -tus *amicos eius* rogat *eqs.* 6, 4, 4 infirmitatis tuae ratio incertā et variā sollicitudine -et. Flor. epit. 2, 2, 5 adeo non est -tus *Romanus atrocitate maris*, ut *eqs.* Tert. apol. 17, 4 p. 45, 18 quibus -emur (*opp.* oblectamur). Itala act. 24, 25 (cod. e) -tus factus (ἔμφοβος γενόμενος, *Vulg.* tremefactus). Ivvenc. 4, 776 tumulo *vacuo* custodum -ta corda (*cf. Matth. 28, 4*). Avson. 400, 1 p. 230 P. consilio quo suadet, -et. Rvfin. hist. 3, 23, 19 efferos et -tos eius animos mitigabat (*gr. aliter*). Avg. civ. 3, 18 p. 127, 25 D. *incendii* impetu -tae virgines *Vestales.* Cassiod. inst. 1, 28, 1 p. 69, 16 profunditas lectionis *simpliciores* -uit. *nota* (*v. p. 2026, 56*): Clavd. 15, 193 -et cunabula *Sidonia* discolor (*sc. Aethiops*) infans (*sc. inhonesta nigritia*). ⓘⓘ *de regionibus sim., quae tamquam homines contremiscunt*: Verg. Aen. 3, 673 *Cyclopis* clamorem ... quo ... contremuere undae penitusque -ta tellus Italiae. 8, 240 *saxi* impulsu ... dissultant ripae refluitque -tus amnis. 10, 210 Triton ... conchā -ens freta. Ov. trist. 2, 35 Iuppiter ... strepitu ... orbem (*cf. p. 2026, 70*). Sil. 16, 7 *taurus* nemora. Nemes. cyn. 274 Boreas ... undas. Arnob. nat. 1, 53 p. 36, 23 novitate rerum -ta ... mundi ... elementa *mortuo Christo. huc trahas*: Vvlg. Ier. 50, 34 deus ut -at terram et commoveat habitatores Babylonis.

b *sensu debilitato i. q. stupefacere*: Lvcr. 2, 1040 desine ... novitate -tus ipsa expuere ... rationem *meam.* Verg. Aen. 3, 307 magnis -ta monstris *Andromache* (*inexspectatum videns Aeneam*). Hor. epist. 1, 6, 11 improvisa ... species -et *et gaudentem et dolentem* (*v. Kiessling-Heinze ad l.*). Liv. 7, 39, 15 imperator ... appellatus *a seditiosis militibus* insigniaque honoris -to subitae rei miraculo deferunt (Avg. in euang. Ioh. 39, 5 p. 1684in.).

structurae notabiles: pendet: infinitivus: Avell. p. 162, 14 nec -tus es ... tradita ... callidis ... commentis astruere (οὐκ ἐφρικίασας). *enunt. per* ne: Pass. Perp. 4, 4 sub ... scala draco cubans ..., qui ... -bat, ne ascenderent (*gr.* ἐκθαμβῶν, ὅπως μὴ κτλ. *cf. p. 2026, 21*). *acced. praepp.*: ab: Arnob. nat. 7, 32 p. 265, 25 ut parvuli ... ab ineptis vagitibus crepitaculis -entur auditis. Avg. civ. 14, 9 p. 24, 23 D. *non* timor -ens a malo ... sed tenens in bono (*cf. p. 2026, 48*). ad: Tac. ann. 3, 49, 2 ut delator exstitit, ceteris ad dicendum -tis, sola Vitellia *negat.* 16, 8, 1 Silanus ... exitio patrui ad praecavendum -tus erat. de: Veg. mil. 4, 6 p. 131, 17 *v. p. 2025, 78.* extra: *v. p. 2025, 80.* per (*v. l. 54*): Frontin. strat. 1, 12, 12 per tale prodigium. prae: Vvlg. Matth. 28, 4 prae timore ... eius -ti sunt (ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου ... ἐσείσθησαν). *v. p. 2026, 48.* propter: Mar. Merc. Nest. epist. Cael. 1 propter libellos contra eum ... oblatos -tum. *c. acc. respectus*: Sil. 2, 704 *Hannibal* Saguntinis somnos -tus umbris (*v. p. 2026, 76. cf. p. 2025, 84*). Tac. ann. 4, 28, 3 adseverabat *testis* ... innocentem Cornutum et falsa (per falsa *Acidalius* [*cf. l. 48*]; falso *Ursinus*) -tum (*sc. ob falsum delatoris testimonium*).
deriv.: 2. exterraneus, [exterritatio]. *Kornhardt.*

exterris, -e. *ab* ex *et* terra; *cf.* extorris. Schol. Stat. Theb. 9, 578 'extorrem consulem'. extorris ... dicitur consul quasi -is, id est extra terram (Isid. orig. 10, 85 extorris quia extra terram suam est, quasi -is. *cf. ibid.* -is [*Lindsay*, -torr- *trad.*] ex terra sua pulsus). *cf.* Gloss.L V Aa e 1061 extorres expulsi patriae, id est ex terris.

[**exterritātio,** -ōnis *f. v. s.* extritio.]

extersio, -ōnis *f. ab* extergere. *i. q. actio abstergendi, detergendi (transl. l. 66), cf.* 2. extersus: Ps. Hier. expos. in Ioh. 13, 5 p. 585A per lavationem pedum baptismum apostolorum intellegitur, per -em lintei ostendit per passionem Christi -em peccatorum. Greg. M. moral. 3, 9 p. 603B testā ... *Iob* radebat saniem, ut ... etiam de -e vulneris sumeret curam mentis.

1. extersus, -a, -um *v.* extergeo.

2. extersus, -ūs *m. ab* extergere. *i. q. actus abstergendi* (*cf.* extersio): Plavt. Curc. 578 volsellae, pecten, speculum ... bene me amassint meaque axitia linteumque -ui (*Palmerius*, -um *trad.; i. linteum adhibendum ad abstergendum*), ut *eqs.*

[**extertere** *verbum non trad. (corrigas, velim, p. 1858, 66), sed ab Angelo Mai effictum.*]

exterus *v.* exter.

extestīnus, -a, -um. *vox formata esse videtur quasi contrarium vocabuli q. e.* intestinus, *cf. Heraeus, Kl. Schr. p. 132*[1]. Gloss.L V Abba ex 134 -um extraneum. I Ansil. ex 1236 alienum (-ne *codd.*) genere. Gloss. I 82, 37 (-tert- *cod.*). *K.*

extexo, -ere. *ab* ex *et* texere. *i. q. (telam) sua textura aut lana nudare (iocose de sene, quem servus auro depeculari vult)*: Plavt. Bacch. 239 -am ego illum pulchre.

exthronus nihil regni partem habet aut extremus Gloss. V 292, 8. *ab* ex *et* thronus. *scriptura etymologica* -th- *c. interpretamento primo nimis callide ficta esse videtur, ut explicaretur* Gloss. IV 514, 23 extronus (*corrupt. pro* extraneus ?) extremus (*cf.* V 598, 18 extromis).

extillēsco, extillo *v.* exst-.

1. extimātio, -ōnis *f. scribitur saepius in cod. pro* aestimatio (*vix pro* existimatio, *cf. p. 2030, 31 sqq.*), *e. g.*: Tract. de trin. fid. p. 195, 1. Ambr. hex. 1, 7, 26 p. 25, 4 (*l. v.*). Cael. Avr. chron. 3, 4, 56 Gloss. *v. et p. 1512, 73. vol. I 1092, 27 sq.; aliter p. 1512, 82.*

2. extimātio, ōnis *f. ab* 2. extimare. *fere i. q. extremitas, finis*: Tert. cult. fem. 2, 9 l. 44 nos sumus, in quos decurrerunt fines saeculorum, nos destinati a deo ante mundum in -e (-em, aestimationem *vv. ll.*) temporali.

[**extimātor** Gloss., *v.* aestimator.] *Hiltbrunner.*

extimeo, -ēre. *ab* ex *et* timere. Gloss. II 293, 42 -o ἐκφοβοῦμαι. [*? i. q. valde timere*: Cael. Avr. acut. 2, 24, 135 Heraclides Tarentinus sanguinis -ens (*fort.* extimans = existimans *adn. Drabkin. potius pro* aestimans) abundantiam *eqs.*]

***extimēsco,** -uī, -ere. *ab* ex *et* timere. *scribitur*: -isc- *p. 2029, 83. de formis: pass. (semel inf. praes., e coni.): p. 2029, 47.* Not. Tir. 43, 8 -uit. 43, 9 -it. *de notione*: Synon. Cic. p. 447, 21 B. veretur. timet. metuit. formidat. horret. pavet. -it. Gloss. καταδειλιῶ. *de usu: adhibetur sensu: ingressivo q. d.: l. 41. incohativo: l. 49. p. 2029, 53. 55 (at nota vim debilitatam verbo q. e. incipio accedente p. 2029, 10). iterativo: l. 51. 56. p. 2029, 65. 72. legitur inde a* Plavto, Ter., Cic. (*saepissime, praecipue in doctrina philosophica, inde ab anno 57* [*v. Parzinger, Beiträge z. Kenntnis des Cic. Stils, Landshut 1912, 39; cf. RhM. 68, 1913, 425 adn. 2*]).

[*lect. var. v. l. 44. p. 2029, 60. e coni.*: Tac. ann. 11, 16, 3 *p. 2029, 47.* Ivlian. dig. 41, 3, 33, 2 -uerit (*Cuiacius*, existimaverit *trad., gr.* νομίσας). *falso trad.*: Plin. nat. 2, 190 -entibus *pro* extimis gentibus.]

fere i. q. valde timere, timore occupari (*spectat ad hominis affectum; de equis l. 53* [*per iocum*], *l. 67; de natura quasi persona l. 63 sq.; de affectu pro homine p. 2030, 12; de arbore per comparat. p. 2030, 8*):

I *fere i. q. exterreri, subitum timorem animo concipere* (*i. q. vultu timorem exprimere l. 44. syn.*: expavescere *l. 47*, pallescere *l. 48*, tremere *l. 42. cf. et l. 61*): A *usu generali*: 1 *absolute*: a *sensu ingressivo q. d.*: Plavt. Cist. 551 -uit tum illa. *seq.* horret corpus, cor salit. Mil. 1272 ut tremit atque -uit. Most. 525 cur tanto opere -eras? Ter. Hec. 824 -ui ilico. Cic. Mil. 79 quid (*i. cur*) voltu -uistis? Ov. fast. 1, 97 -ui (obstipui *l. v.*) sensique metu riguisse capillos. *al.* Epiced. Drusi 153 -ui frigusque per ossa cucurrit. Sen. Herc. f. 804 -uit ... dominus *Acherontis ob Cerberum coercitum.* Ps. Tert. haer. 4 p. 220, 16 expavit ... et -uit et contristatus est. Avg. civ. 9, 4 p. 372, 21 D. quod -isset atque palluisset (*opp.* mansisset intrepidus). *al.* b *sensu iterativo vel incohativo*: Cic. leg. agr. 2, 68 antea cum erat a tribuno plebis *quolibet* mentio legis agrariae facta, continuo, qui agros publicos ... tenebant, -bant. Sest. 126 *Clodius* quoquo tempore conspectus erat, non modo gladiatores, sed equi ipsi gladiatorum repentinis sibilis *populi* -bant (*cf. l. 35*). parad. 36 vocat *mulier maritum*, veniendum est; eicit, abeundum; minatur, -endum (*i. humilem timidumque te geras*). fin. 5, 31 si quando ... *infantibus* ludentes minamur praecipitaturos alicunde, -unt.

2 *additur quod facit timorem*: a *acced. obi. rei*: α *per subst.*: Cic. div. 2, 42 *homines* quod tonitrua iactusque fulminum -issent, credidisse ea efficere ... Iovem. Anton. Cic. Att. 10, 8a, 1 nisi te valde amarem ..., non -issem rumorem, qui de te prolatus est. Rvt. Lvp. 1, 15 p. 9, 28 non vereri periculum, ... non minas -ere (Tib. 2, 6, 5). Ov. am. 2, 11, 52 dum ... ad me properas, neque *noctem* ... nec te praecipitis -isse Notos. Lvcan. 5, 634 -uit natura chaos *in tempestate marina* (Drac. Orest. 784). Stat. Theb. 8, 443 -uit ... inter tela iacentem *dextram* ... truncam ... Acoetes. 9, 156 *Hippomedon* loquentis *Tisiphones* -uit vultus admiraturque timorem *suum.* silv. 1, 1, 52 hunc et Adrasteus visum (*sc. imperatorii equi*) -isset Arion. β *per acc. c. inf.*: Stat. silv. 5, 3, 9 funestam ... hederis inrepere taxum -ui trepidamque ... arescere laurum. γ *per sententiam c.* quod (*aliter p. 2029, 22*): Verg. Aen. 8, 129 non equidem (*i. Aeneas*) -ui, Danaum quod ductor et Arcas ... fores (*sc. Pallas*). Rvfin. hist. mon. 30 p. 456B -erunt *fures* quidem valde, quod ... secrete gesta ... non latuerunt hominem dei. quod *causale*: Ivvenc. 4, 243 (*cf. Matth. 25, 25*) quod scirem domino memet servire severo ..., -ui.

b *acced. obi. personae*: *i. q. ex cuiusdam fere aspectu timorem concipere* (*sim.* -ere *alcis.* faciem, a facie *alcis. l. 81 sq.*): Sen. contr. 9, 6, 4 vocet huc aliquis *filiam*! [matrem] (*seclusi*). quid expavisti, puella? quid ad sinus meos (*i. patris*) refugisti? quid -isti ⟨matrem⟩ (*add. Gronov; v. etiam l. 77*) tamquam novercam? Stat. silv. 2, 1, 168 qualem te ... rogum iuxta, Melior placidissime quondam, -ui! Vvlg. I reg. 21, 12 -uit valde a facie Achis regis (*cf.* Sirach 7, 6 ne ... -as faciem potentis). II reg. 6, 9 -uit David dominum in die illa.

B *sensu speciali ap. Cic. in sermone philos.*: *i. q. posse exterreri, affectui timoris obnoxium esse*: *absolute*: Cic. ac. 1,
[*Kornhardt*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

38 *hominem* natura ... et condolescere et concupiscere et -ere et efferri laetitia. Tusc. 3, 14 qui ... est fidens, is profecto non -it; discrepat enim a timendo confidere. epist. 11, 21, 4 cum te, *Brute*, constet excellere hoc genere virtutis, ut nunquam -as, nunquam perturbere. *cum obi.*: CIC. nat. deor. 2, 59 non enim *dei* ... is corporibus sunt, ut casus aut ictus -ant aut morbos metuant.

II *fere i. q. alqd. (alqm.) timere, metuere, ob alqm. rem plenum esse timoris* (*opp.* contemnere *l. 14. 16,* despicere *l. 37,* spernere *l. 28,* sperare *l. 35. fere i. q. vereri l. 33*): **A** *acced. obi. rei*: CIC. Marcell. 22 naturae communis fragilitatem -o (Tusc. 5, 3 incipio ... humani generis ... fragilitatem -ere [*v. p. 2028, 25*]). Tusc. 2, 43 id (*sc. dolorem pati*) aut -ere veniens aut non ferre praesens. 5, 104 ignobilitatem -endam (*opp.* gloriam ... expetendam). Cato 75 quod ... adulescentes ... rustici contemnunt (*sc. mortem*), id docti senes -ent? (TERT. spect. 2 p. 2, 20 mortem etiam stultus ut debitam non -it, voluptatem etiam sapiens ... non contemnit. *v. etiam l. 41*). nat. deor. 2, 5 anus ... excors ..., quae illa ... apud inferos portenta -at. Att. 16, 11, 1 cerulas ... tuas miniatas (*Baiter*; -tulas *trad.*) illas (*sc. notas*) -bam (*cf.* SIDON. epist. 9, 9, 4 an supercilium tamquam ... rigidi plosoris -bas?). epist. 9, 26, 4 *ne* adventum nostrum -as. 11, 14, 3 magnum negotium, cuius exitum non -o. *saepe.* BELL. Alex. 7, 1 alii multo gravius (*obi. acc.*) -rent [casum] (*del. Haupt*), quod (*epexegetice*; *aliter p. 2028, 70*) neque celari Alexandrini possent in apparanda fuga ... neque ... ullus in naves receptus daretur. EPICED. Drusi 48 nec quemquam nervos -isse tuos (*i. Liviae in rebus publicis*). SEN. dial. 5, 40, 5 *iram* quae iam insanabilis est, nisi maius aliquid -uit. epist. 85, 25 dementem puto, qui mala imminentia non -it. *al.* CVRT. 4, 14, 3 nomina ... vana gentium ... ne -rent. 9, 2, 8 hostem beluasque spernebat *Alexander*, situm locorum et vim fluminum -bat. *al.* TAC. ann. 16, 24, 2 vultum ... et spiritus et libertatem *Thraseae* insontis ... -uit *Nero*. APVL. met. 11, 30 nec -rem malevolorum disseminationes. mund. 38 qui statim a tenero *legem sacram* ... intellexit, -uit eique se totum dedit (*gr. aliter*). SCHOL. Cic. Bob. p. 153, 4 nullis opem ferentibus *Ciceroni*, qui Clodianam potentiam graviter -bant (*aliter v. l. 71*). BOETH. cons. 1 carm. 4, 13 nec speres aliquid nec -as, exarmaveris impotentis iram (*aliter l. 62*). GREG. M. moral. 31, 1 p. 571^B -erunt sanctitatem in miraculis, quam despexerant in praeceptis.

B *acced. obi. personae*: TER. Phorm. 154 adeon rem redisse, ... patrem ut -am, ubi in mentem eius adventi veniat! CIC. Phil. 12, 30 erunt mihi ... qui *mihi* invident, -endi. Tusc. 3, 38 fore beatum, *qui* nec mortem (*v. etiam l. 15*) nec deos (*aliter p. 2030, 26*) -ret. HOR. ars 415 qui *nunc* Pythia cantat tibicen, didicit prius -uitque magistrum. OV. met. 2, 503 immotos ... oculos in se ... tenentem *Callisto ursam* ... -uit *Arcas*. VAL. MAX. 3, 1, 2 puer in officina crudelitatis ... victorem *Sullam* non -uit (*aliter p. 2030, 23*). TAC. ann. 11, 16, 3 *Arminii* si filius hostili in solo adultus in regnum venisset, posse (*i.* '*poterat*' *oratione directa*) -i (*Rhenanus*; testi mesci *trad. cf. p. 2028, 20*) infectum (*praedicative*) alimonio servitio cultu, omnibus externis.

III *i. q. suspensum esse exspectatione mali vel (addito obi.) i. q. timere rem, ne fiat* (*acced.* de *l. 53,* pro *l. 54 sq.; ex qua parte l. 57 sq. et cf. l. 61 sq. syn.* suspicari *l. 69,* timere *l. 67. opp.* sperare *l. 62*): **A** *absolute*: CIC. Deiot. 3 cum *improba* verba audiebam *accusatoris contra regem Deiotarum* ..., de fortunis communibus -bam (11 de salute populi Romani -bat). SEN. benef. 6, 16, 4 *medicus amicus* pro me, non pro fama artis -uit.

B *additur quod facit timorem*: **1** *acced. obi. rei*: **a** *per subst.*: CIC. Phil. 7, 2 *Antonio*, a quo maius periculum quam ab *hoste* ... -endum est (Att. 9, 7, 3 me πολίτευμα de pace suscipere, in quo non -o periculum. *aliter p. 2030, 6*). 11, 5 documentum ... quid esset victis *nobis* -endum. 12, 22 censetis ... nullasne insidias -endas? (per-*l. v.*). 12, 26 poenam non -et (-it *codd.*), qui mihi (*Ciceroni*) vim attulerit, sed etiam gloriam sperabit ... et praemia *ab Antonio* (*aliter l. 35*). orat. 132 nisi me *ipsum laudans* crimen arrogantiae -rem. Tusc. 1, 15 ad *calcem* ... cum sit decursum, nihil ... praeterea -endum. 5, 63 *amicitiarum* infidelitatem -bat *tyrannus*. Att. 4, 3, 5 *Milo* casum illum nostrum *sibi* non -it (CAES. Gall. 3, 13, 9 saxa et cotes ... quarum rerum ... nostris navibus casus erant -endi; *syn.* timerent). 14, 13^b, 5 non quo aut aetas nostra *ab adolescentulo* ... quicquam debeat periculi suspicari aut dignitas mea ... contentionem -at, sed *eqs.* HIRT. Gall. 8, 23, 6 *Galli* insidiis cognitis plura quam videbant, -bant. NEP. Milt. 8, 1 *Athenienses* nimiam (*Gemms*; omnium *codd.*) civium suorum potentiam (*cf. supra l. 33 sq.*) -bant. AVR. VICT. Caes. 4, 13 *cum* paria -ret, ... coniugem interemit. *al.* **b** *per sententiam c.* ne: CIC. Planc. 2 non -o, ne Cn. Plancio *id* ... obsit. ac. 2, 121 -ere, ne id iure evenerit. Tusc. 1, 106. Att. 9, 7, 1 unum illud -bam, ne quid turpiter facerem. ad Brut. 1, 10, 5 interdum -am. HOR. sat. 2, 3, 174 -ui, ne vos (*sc. filios*) ageret vesania discors. OV. epist. 16, 83 -ui, ne vir meus illa videret. SEN. nat. 6, 2, 5 -am ..., ne aestus ... superveniat. ARNOB. nat. 2, 5 p. 50, 13 non -itis, ne forte haec vera sint. AMM. 26, 2, 5 quod ne fieret, -ens. 31, 11, 5. *al.* RVFIN. Clement. 3, 45 -uit ..., ne forte *eqs.* AVG. civ. 17, 6 p. 218, 25D. ne ... res ... sacramenti ... violati ..., -uit. **2** *acced. obi. personae*: PETRON. 127, 7 neque est quod curiosum aliquem -as. AMM. 25, 9, 8 dum -iscit *Iovianus* aemulum potestatis.

IV *praevalente notione aut reformidandi aut reverendi*: **A** *fere i. q. abhorrere a re facienda subeundave, ob timorem nolle rem suscipere: acced. obi. rei*: **1** *per subst.*: CIC. orat. 98 non -et *modicus orator* ancipites dicendi incertosque casus. epist. 12, 2, 1 *Antonius* me ... criminatur, ... ut in me veterani *Caesaris* incitentur. quod ego periculum (*aliter p. 2029, 59*) non -o. SEN. contr. 7, 6, 7 si dixerit se -isse tantum nefas *eqs.* 9, 4, 14 *promissum* praemium (*i. amicitiam tyranni*) -uit. *al.* SEN. Ag. 853 arbor (*v. p. 2028, 36*) ... -uit *Herculis* manus insueta carpi fugitque in auras leviore ramo. benef. 2, 20, 2 *Brutus* aut regis nomen -uit, cum optimus civitatis status sub rege iusto sit aut *eqs.* dial. 5, 23, 6 nemo amicitiam *Timagenis* ... -uit. DRAC. laud. dei 3, 354 pondus dicionis honestas *Verginii* (*v. p. 2028, 36*) -uit. **2** *per inf.* (*v. Schmalz-Hofmann^5 582*): OV. epist. 12, 117 nec ... -ui (quid enim post illa timerem?) credere me pelago. 14, 5 manus -uit iugulo demittere ferrum. SEN. Med. 419 adire ... potuit, hoc quoque -uit *Iason.* nat. 1, 5, 14 sunt, quae videre -as (*sc. propter deformitatem*). TAC. ann. 11, 1, 2 *Asiaticum* non -isse contione in (*Halm*; contionem *trad.*) populi Romani fateri *facinus.* ARNOB. nat. 1, 8 p. 9, 19 nec *Plato* ... -uit humani generis subversionem ... innovationem vocare. PRVD. perist. 10, 527 si, quo carendum est, perdere -imus (exgemiscimus *sim. l. v.*).

B *fere i. q. revereri, debitam alci. reverentiam praestare*: CIC. Deiot. 15 cuius tantae *fuerit* ferocitatis victorem (*aliter p. 2029, 45*) orbis terrae non -ere (*sc. Caesarem, quem D. necare voluisse dicitur*). OV. Pont. 3, 2, 18 non *amicis* ... pietas, non officiosa voluntas defuit: adversos (*sc. Ovidio*) -uere deos. SEN. Med. 529 alta -o sceptra. STAT. Theb. 11, 666 *Creo* congressus limine portae Oedipodem -uit paulum seseque minorem confessus tacite *eqs.*

compos.: perextimescere. *Kornhardt.*

1. extimo, -āvī, -ātum, -āre. *scribitur saec. inferioribus pro* aestimare (*veri magis simile quam quod putabant Wölfflin, ALL 2, 1885, 362 sq., et alii, formam* ext- *per syncopam vel haplologiam q. d. ortam esse ab* existimare; *cf. imprimis Ahlquist, Stud. Chiron. p. 106 sq.*): *in tit.*: INSCR. RevA. VI 2 (1933) p. 428 n. 232 (*a. 543/44*) -tus fuit Laudeti in portione dominica oliariu arcariu unu tantum. *in cod.*: *saepe; v. p. 1518, 20 sqq. et vol. I 1096, 78 sqq.*

2. extimo, -āvī, -āre. *ab* extimus. *fere i. q. extremum collocare*: TERT. coron. 5 l. 9 *deus* auditum in auribus fodit, visum in oculis accendit, gustum in ore conclusit, odoratum in naribus ventilavit, contactum in manibus -vit (est-, aest- *vv. ll.*).

deriv.: 2. extimatio.

extimulo *v.* exstimulo. **extimus,** -a, -um *v. p. 1994, 23.*

extīnct- *v.* exstinct-. **extinguo** *v.* exstinguo.

extinspex *v.* extispex.

[**extipticus,** -a, -um *v.* stypticus.]

extirpo *v.* exstirpo. *Hiltbrunner.*

extispex, -icis *m.* *ab* exta *et* *specere. NON. p. 16, 8 -es proprie aruspices dicti sunt, quod exta spiciant. *scribitur*: GLOSS. V 197, 7 extinspex qui exta inspicit. hostisp-, histisp-, hestisp- *in* GLOSS., *cf. vol. VI 3, 3066, 29. v. et l. 73. gen. pl.* -um: *l. 56. 58. 59. 60. cf. l. 55* (*ex* -ium). GLOSS.^{L} II Arma E 163 -es aruspices ab extis, intestina hostiarum aspicientes (*cf. Lindsay* GLOSS.^{L} V p. 12). *cf. Thulin, RE VII 2449 s.* haruspex.

qui exta inspicit ad auguria capienda: ACC. trag. 419 principio -um (*Scaliger*, -ium *trad.*) ex prodigiis congruens ars te arguit (TRAG. inc. 88 *Achivi* inter se strepere aperteque artem obterere -um). VARRO Men. 451 hostias et -es disputantis relinquo. CIC. div. 1, 12 aut -um aut monstra aut fulgura interpretantium ... praedictione. 2, 26 divinationis illa fere genera ponebas: -um eorumque, qui ex fulgoribus ... praedicerent. 2, 42 -um divinatione sublata omnis haruspicina sublata est. NON. p. 63, 19 'fulgoratores' ut -es et aruspices, ita hi fulgurum inspectores. *deriv.*: extispicium, extispicus.

extispicium, -ī *n.* *ab* extispex. *i. q. extorum inspectio, divinationis genus* (*cf.* RVFIN. Orig. in num. 16, 7 p. 146, 29 contemplatione fibrarum quae -a vocant. GLOSS. -um extarum inspectio. *de re v. G. Blecher, de extispicio capita tria, Religionsg. Vers. u. Vorarb., 1905*): PLIN. nat. 7, 203 aruspicia Delphus, ignispicia Amphiaraus, -a avium Tiresias Thebanus *invenit.* SVET. Nero 56 ante paucos quam periret menses attendit et -o. APVL. Socr. 7 p. 135 Flaminio -a periculum cladis praedicent. CENS. 4, 13 p. 9, 11 Tages, qui disciplinam cecinerit -i. NON. p. 430, 6 quae in auspiciis, auguriis, -is ostenduntur. AMM. 22, 12, 7 -a nonnumquam futura pandentia. *de re v. Thulin, RE VII 2449 sqq.*

extispicus, -ī *m.* *ab* extispex. *scribitur* hesti(s)p- *in* GLOSS., *cf. l. 49.* GLOSS.^{L} I Ansil. EX 1272 -i aruspices, ab eo quod fibra⟨s⟩, id est interiora considere⟨n⟩t. *i. q. extispex*: CIL XI 5824 L. Veturius Rufio ⟨a⟩vispex -us ⟨sac⟩erdos publicus ⟨e⟩t privatus.

extīvus *v.* aestivus. **exto** *v.* exsto. *K.*

extollēns *v. sub* extollo.

***extollentia,** -ae *f.* *ab* extollere. *de notione*: AMBROSIAST. in II Cor. 11, 19 p. 325^B -a superbia est. GLOSS. -a superbia. *v. et p. 2031, 45 sq. de usu: plur. p. 2031, 20. 37. 45. in fig. etym. p. 2031, 14. 26. 37. 41. c. gen. explicat. p. 2031, 13. legitur inde ab* ITALA (*cf. Rönsch, Coll. p. 6*), IREN., CYPR.

I *spectantur hominum affectus (cf. p. 2036, 25) immodice elati*:

[Kornhardt]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

A *i. q. superbia, adrogantia, insolentia* (*syn.*: elatio *l. 17.* iactantia *l. 3.* superbia *l. 21.* *opp.*: humilitas *l. 3. 5*): IREN. 4, 36, 8 p. 691in. *pius publicanus* cum magna humilitate, sine -a et sine iactantia *Christo* exhomologesin ... faciebat. CYPR. unit. eccl. 21 p. 229, 9 quomodo potest -am diligere, qui et nobis humilitatem ... mandavit *Christus*? FAVSTIN. trin. 3, 5 p. 67B humanae -ae modum ... imponit *deus* (VAL. CEM. hom. 11, 7 p. 728A ne quid -a humana sibi vindicet. *cf.* ARNOB. in psalm. 146 p. 563D). PS. PHILO antiq. 20, 4 peccastis per -am. AMBROSIAST. in II Cor. 10, 13 p. 318A nec tamen gloriari se dicit *apostolus* in -a potestatis *humanae* (PELAG. in I Cor. 10, 33 p. 186, 21 non se ad -am laudat *apostolus*, sed *eqs.*). AVG. serm. 26, 2, 2 p. 172in. ab hac -a revocavit *superbos*... dicens *eqs.* 112, 7, 8 p. 647med. *ad cenam (sc. dei; v. Luc. 14, 16 sqq.) venire* non nos impediat -a superbiae, non nos extollat (*cf. p. 2035, 26*), vel non nos teneat ([terreat *ed.*]. *cf.* tenebatur *ibid. p. 645in.*) curiositas illicita et avertat a deo. PS. LEO M. humil. 8 p. 168C inflantur *superbi*, qui cupiditate -ae ... omnibus appetunt anteferri (*syn.* elatio). VITAE patr. 6, 3, 15 p. 1013A tribuni duo ... cum multa intraverant -a, habentes *res aureas eqs.* MART. BRAC. form. vit. 7, 1 magnanimitas ... faciet virum ... in quascumque -as dictorum atque factorum ... festinum. IGNAT. Trall. 7, 2 si ... deponatis naturalem superbiam, inflatilem et tumidam -am (*gr.* φυσίωσιν, ἀλαζονείαν, τῦφον, ὑπεροψίαν). *al.* **B** *i. q. oculorum elatio, curiositas (cf. supra l. 15), concupiscentia (cf. Vulg. I Ioh. 2, 16* concupiscentia [ἐπιθυμία] oculorum. *syn.*: desiderium *l. 28.* elatio *l. 27*): ZENO 1, 7, 3 p. 320B cordis exaltatio nullos fructus invenit et oculorum -a de alio in aliud elata, quidquid viderit mobilitate fugaci, statim deperdit (*cf. ibid. p. 320A* oculorum elatio). VVLG. Sirach 23, 5 -am oculorum ... ne dederis mihi, *deus*, et omne desiderium averte a me (μετεωρισμόν). 26, 12 fornicatio mulieris in -a oculorum et in palpebris ... agnoscetur (ἐν μετεωρισμοῖς ὀφθαλμῶν). VITAE patr. 5, 4, 55 custodierunt se *monachi* ab -a oculorum suorum (*gr. Nau 1908 p. 53 n. 161* ἀπὸ μετεωρισμοῦ). 5, 7, 17 -ae ... instrumentum (*i. oculos*) amisimus, sed interioribus oculis gloriam domini speculemur. **C** *i. q. pravum gaudium*: AMBROSIAST. in Rom. 11, 19 p. 151C quam -am reprimi vult *deus*, ut magis saluti *fidelium* congaudeatur, non aegritudini insultetur *infidelium*. ORIG. in Matth. 13, 16 p. 220, 28 -as, quibus inrationabiliter extolluntur homines (περὶ τῆς καλουμένης ἡδονῆς).

II *significantur res variae nimis elatae*: **A** *i. q. vocis elatio, altitudo, vigor (cf. p. 2034, 4)*: PAVL. STEPH. reg. 7 p. 952C elatā vocis -ā, quae saepius inflationis iactantiam et arrogantiam elationis (*cf. supra l. 1*) ... generat, ... temperamenti modum excedere (*antea*: sive ... elevatius sive humilius ..., consona tamen ... voce dicatur *psalmus*). **B** *fere i. q. tumor*: GLOSS. III 598, 14 ci⟨r⟩socele venae vel nervorum -ae eorum qui testes nutriunt (*v. vol. III 1189, 76*). 604, 11 piniuma tuculae (*2. pnimatocelae*, πνευματοκήλη? *Heraeus in schedis*) arteriarum -a circa supra dicta viscerum loca.

III *i. q. ereptio (cf. p. 2035, 11. 17)*: IGNAT. Phil. 8, 2 Herodis timor in -a regni (*gr.* ἐπὶ ἀφαιρέσει βασιλείας).

ˣextollo, -tulī, ēlātum (*v. l. 56*), -ere. *ab* ex *et* tollere. *afferuntur hic exempla fere stirpis praes. et pauca stirpis perf., de qua cf.* 2. effero *p. 139, 49.* *de scriptura*: *v. l. 57 sqq.*

de formis: etollo: GLOSS. II 302, 61 ἐπεξαίρω. *med.-pass. imperat.* -imini: CYPR. testim. 2, 29 p. 97, 11. 13 *l. v.* PSALT. Cas. *p. 2033, 28.* *perf.* exsustulissent: SEN. contr. *p. 2037, 79.* *p. p. p.*: -tollitus (*cf. Heraeus, ALL 13, 1904, 129*): PS. AVG. quaest. test. I 2, 2 p. 18, 12 (*l. v.* -tulit-). PS. APVL. *p. 2032, 63.* stultus (*nota: ad hanc formam per hyperurbanismum q. d. ex* est- *pro* ext- *ortam redire vocem germ. q. e.* 'stolz' [*francog. vet.* estout], *ut docet W. Bruckner, Ztschr. f. dtsch. Wortforschung 13, 1911, 152*): APRING. in apoc. 1, 10 p. 7 stultum se esse in spiritu loquitur, id est in secretis dei elevatum. NOT. Tir. 22, 80a -it. CHAR. gramm. p. 477, 5 B. *inter verba coniug. tertiae.*

de notione (*v. etiam l. 61*): FEST. p. 274 excellere in altum -ere. SYNON. Cic. p. 419, 11 B. conlaudat. -it. comprobat. fert laudibus. magnificat. PORPH. Hor. epist. 2, 2, 123 p. 400, 16 'tollet' aut 'amputabit' aut '-et[ur] et ornabit' (*cf. p. 2039, 25*). NON. p. 297, 35 -ere differre (*cf. p. 2035, 5*). p. 297, 37 -ere (*DA*; ecferre *codd. plerique; lemma* -ere *ante* ecferre *excidisse videtur*) 'edere provehere'. DON. Ter. Eun. 564 laudamus -imus. AVG. in psalm. 71, 10 p. 908in. *fusius disputat, ut Italae versum* PSALT. Rom. 71, 7 donec -atur luna (*v. p. 2035, 22*) *pertinentem ad significationem q. e.* 'perdere' (*v. p. 2035, 17*) *explicet*: '-atur' ... nihil nisi ut altius elevetur. quod ... cum in malo ponitur, superbiam (*v. p. 2036, 58*) solet significare; ... in bono autem ad honorem pertinet ampliorem, velut cum aliquid elevatur (*v. p. 2035, 45. 2036, 61*). *luna per allegor.* 'ecclesiam' *significat.* *diff. inter* -i *et* exaltari: GREG. M. moral. 13, 37 p. 1033D *impii* -i ... possunt, sed exaltari non possunt *eqs.* GLOSS.L I Ansil. EX 1273 -it elevabit. 1276 -etur erigitur. III Abstr. EX 17 laudat, ornat. II Philox. EX 204 ἐπαίρει, ὑψοῖ, ὑπεραίρει. GLOSS. abstrahit. honorat. *graece vertitur*: αἴρειν *p. 2033, 1.* ἐξαίρειν *p. 2033, 75. 2035, 19. 21. 2036, 83.* ἐπαίρειν *p. 2033, 27. 53. 77 sqq. 84. 2037, 69 et saepe.* μεγαλύνειν *p. 2038, 34. cf. et p. 2039, 18.* μετεωρίζεσθαι *p. 2036, 42.* ὑπεραίρεσθαι *p. 2036, 68. 2037, 70.* ὑψοῦν *p. 2033, 4. 2034, 16. 60. 2035, 83. 2036, 71. al.* *v. etiam p. 2033, 38. 2034, 20. 2035, 16. 22 sq. 35. 2036, 41. 56. 70. 2037, 23. 75. 2039, 15 sq.*

de usu: *est verbum transitivum. med.-pass. et reflexive saepissime. sensu intrans. per formam activam* -ens: VVLG. *p. 2035, 34.* *acced. praepp. (v. et p. 2037, 8 sqq. 64 sq.)*: ab *p. 2033, 15. 2035, 27.* ad *passim.* ad coelum *p. 2034, 21.* ad altitudinem *p. 2034, 54.* ad sidera *p. 2034, 61.* adversus *p. 2034, 43. 2037, 64.* de *p. 2036, 56. 2037, 73.* ex (*local.*) *l. 54. p. 2035, 9. 67; (instrument.) p. 2034, 47.* in (*c. acc.*) *saepe e. g. l. 50. 84. p. 2033, 6. 77. 2039, 24.* in aethera *p. 2034, 48.* in altitudinem *l. 69. p. 2033, 3.* in altum *p. 2033, 84.* in caelum (*v. l. 19*) *p. 2033, 37. 2034, 43.* in diem *p. 2035, 8. 9.* in immensum *p. 2038, 76.* in exemplum maius *p. 2035, 24.* in maius *p. 2034, 28. 2037, 56. 2038, 81.* in melius *p. 2039, 5.* in tantum *p. 2035, 81. 2037, 49.* in (*c. abl.*) *saepius localiter, e. g. p. 2031, 61. 2034, 17 sq.; temporal.* in aeterno *p. 2035, 19.* in una die *p. 2035, 21.* super, supra *saepe, e. g. l. 57. 73. p. 2033, 53. 75. 76. 2034, 56. 60. 2035, 55. 2036, 20. al.* supra modum *p. 2038, 59.* tenus *v. l. 19.* ultra *p. 2033, 35. 2036, 23.* usque ad, in caelum (*hyperbolice p. 2035, 75. 76. sic* caelo tenus *p. 2038, 27.* in caelum *p. 2038, 28. 42*). usque in aeternum *p. 2035, 41* (*cf. l. 15*). *c. abl. separ. e. g. p. 2033, 12. 66.* *seq.*: *sententia per* ut *p. 2036, 34. 2037, 50. 52.* *infinitiv. p. 2037, 5* (*vix loco dub. trad. p. 2037, 15 sq.*). *in fig. etym. p. 2030, 81 sq.* *legitur inde ab* ENN., PLAVTO, CAECIL., CATONE, LVCIL., ACC., VARRONE, CIC.

[*del.*: PLAVT. Epid. 733 (*P; v. p. 1768, 11. 1957, 60*). HOR. carm. 1, 18, 15 et tollens (at-, ex- *l. v.*). MANIL. 5, 604 (*l. v.*) *v. p. 1911, 37.*]

i. q. ***in altum efferre*** (*sc. fere de plano, rarius intus foras e. g. l. 60. p. 2033, 68. 2034, 14. 68 sq. 75 sq.*):

I *fere i. q. elevare in altum, sursum movere (moveri i. q. ascendere) sim. (de motu corporeo)*: **A** *notione in altum ferendi valida (plus minus neglecta v. p. 2034, 13. med.-pass. et refl. passim)*: *actio attollendi fit*: **1** *variis modis (vi quadam naturali [e. g. aquae l. 64. 66. 73, venti l. 45. 59 sqq.], manibus sim., motu proprio [e. g. p. 2033, 33. 36. 39], machinis [e. g. l. 68 sqq.] sim. acced. fere ubique obi. quod afficitur [effectum v. p. 2034, 36]. usu 'durativo', fere i. q.: suspendere e. g. l. 47. p. 2033, 6; in alto sustinere l. 75. 77. 80. cf. p. 2035, 39. al. syn.*: exaltare *p. 2033, 43. 52. 83.* [se] erigere *l. 56. p. 2033, 64.* stare *p. 2033, 58.* subiectare *l. 60.* subligare *l. 49.* superbire [*cf. p. 2036, 60*] *p. 2033, 82.* suspendere *l. 47.* tollere *l. 61. 63.* *opp.*: deprimere *p. 2033, 58. cf. et p. 2033, 18. 2034, 7. 32*): **a** -*ere res (corporeas praeter p. 2033, 8)*: **α** *cuiusvis generis (saepe in imag. et allegoria. de arboribus [med.-pass. et refl.] fere i. q. efferri in altitudinem, crescere v. p. 2033, 2, cf. p. 147, 23 sqq. nota -ere portas p. 2033, 23)*: ENN. ann. 445 spiritus austri imbricitor aquiloque suo cum flamine ... fluctus -ere certant (PORPH. Hor. carm. 1, 3, 14 *Notus*). CATO agr. 68 ubi vindemia et oletas facta erit, prela -ito ([*seq.* suspendito, reponito]. 77 tit. vasa vinaria et olearia -ere [*sc. condendi, servandi causa, cf. p. 2035, 36*]. *cf. 29 tit.*, *syn.* subligentur. *ad rem v. etiam 26* suo quidquid loco condi, *et Hörle, Catos Hausbücher p. 213*). VARRO rust. 2, 10, 3 onera -ere in iumenta. CIC. Phil. 2, 28 statim cruentum alte -ens Brutus pugionem ([*cf. l. 76 et v. l. 37*]. VITR. 10, 4, 3 cum ... altius -endum erit [*sc. tympanum aquarium*]. HYG. astr. 2, 6 p. 42, 4 *Thesea* niti ... ut quam altissime lapidem [*v. app. cr.*] -at. *al.*). LVCR. 3, 1 *in imag.*: e (*v. app. cr.*) tenebris tantis tam clarum -ere lumen qui (*Epicurus*) ... potuisti inlustrans commoda vitae (*cf.* 4, 405 iubar *Solis* ... erigere alte ... coeptat natura supraque -ere montes [*v. p. 147, 7*]. CLAVD. rapt. Pros. 1, 11 sanctas ... faces -it Eleusis *appropinquante deo*). 4, 1027 -ere vestem *in egerenda urina*. 6, 699 *spiritum ventum* efflare foras ideoque -ere (*fere pulsando*) flammam *Aetnae montis* saxaque subiectare et arenae tollere nimbos (CLAVD. 5, 176 pulveris [*cf. p. 146, 56 sq.*] -i nimbos ... videres et surgere ... hastas. *cf.* PS. APVL. herb. 62 l. 12 si odor eius *herbae* a vento -itus fuerit [*V*; sublatus tollitur *l. v.*]). VITR. 8, 3, 3 *aqua calida* spiritibus -ens operculum *vasis*. 8, 6, 9 *in aquae ductibus* librată planitiă tubulorum a vi (*Degering*, ad *Marini*; aut, ut *trad.*) decursus et expressionis non -etur (*i. tubuli per aquae vim [v. l. 33] intus non efferuntur, ut perrumpantur. cf. ad rem tabulam* LX *versioni insertam Germanicae a viro doctissimo J. Prestel confectae*). 10, 3, 2 caput *vectis* ... pressum id onus -it. 10, 3, 3 si ... vectis ... caput ... in altitudinem -etur (10, 15, 7 *testudo* porrectione [*seq.* inclinatione demittebatur]). 10, 8, 5 *in hydraulis* cum vectes -untur, ancones deducunt fundos ([*cf. vol. VI 1, 1574, 28*]. *ibid.* ancones -entes fundos). *al.* SEN. nat. 3, 25, 5 aqua ... leviorem rem, quam ipsa est, feret et ... supra se -et. PETRON. 120 vs. 83 ecquid Romano sentis te, *Fortuna*, pondere victam, nec posse ulterius perituram -ere molem? (*v. l. 37*). TAC. ann. 16, 15, 2 *Ostorius ipse se necans* hactenus manu servi usus, ut immotum pugionem (*cf. l. 51*) -ret (*v. supra l. 37*), adpressit dextram eius iuguloque occurrit. TERT. nat. 1, 12, 14 p. 83, 13 Victorias ut numina et quidem augustiora ... veneramini (*sc. pagani*). con⟨tignati⟩one (*suppl. Gothein; alii aliter*) quo (*Hartel*; quid *trad.*) melius -ant, cruces erunt intestina quodammo⟨do et tro⟩pae⟨or⟩um (*Borleffs*). apol. 50, 4 (*in imag.*) desperatio atque perditio *martyrum* ... in causa gloriae ... vexillum virtutis -unt (AMM. 27, 10, 9 miles vexillum operiens -endum [*v. p. 146, 38 sqq.*]. *cf.* ITALA Is. 5, 26 [Cypr. testim. 1, 21 p. 56, 19] -et signum in

[*Kornhardt*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

gentes; ἀρεῖ, *Vulg.* elevabit, *v. p. 140, 17 sq.*). SOL. 33, 10 maximā (maximā altitudine *l. v.*) -itur *myrrha* ad quinque cubita proceritatis (*cf.* VVLG. Sirach 50, 11 quasi oliva pullulans et cupressus in altitudinem se -ens *sacerdos*; ὑψουμένη ἐν νεφέλαις. *v. et l. 50*). HYG. astr. 2, 6 p. 41, 22 *Theseus* saxum -ere videtur. CLAVD. rapt. Pros. 2, 321 praetexere ramis limina et in thalamum cultas -ere vestes. AVG. civ. 10, 27 p. 444, 3 D. tu (*i. Porphyrius*) ... didicisti ... a Chaldaeis magistris, ut in ... firmamenta caelestia -reš vitia humana (*i. morbis humanarum passionum et perturbationibus in caelum elatis deos affecisti*). COD. Theod. 12, 1, 174 duumvirum ... non liceat -ere potestatem fascium extra metas propriae civitatis (COD. Iust. 10, 32, 53; *a. 397*). MARCELL. chron. II p. 84, 453, 1 ut *caput Iohannis* ... humo -rent. *al.*

β de astris i. q. oriri (*refl. et med.-pass. opp.* mergi): MANIL. 1, 643 ubi se primis -it Phoebus ab undis (4, 505. 5, 68). SEN. nat. 7, 27, 3 Aries -itur, Libra ... mergitur. *cf. p. 146, 81 sqq.*

γ de fluviis i. q. effluere (*refl. et med.-pass. i. q. surgere l. 21. opp.* demergere, deprimere): MELA 1, 74 amnis ingenti fonte se -ens ... se ostendit et ... iterum demersus absconditur. 2, 117 *Alpheus* creditur ... subter ... terras ... depressus ... se rursus -ere. AMM. 22, 15, 13 *Nilum* nemo ... -i cubitis altius sedecim possessor *agri* optavit.

δ de portis Hierosolymorum (*sc. quae clauduntur transversis trabibus demissis, aperiuntur elevatis; v. Hoberg, Die Psalmen der Vulgata p. 75 sq.*): ITALA psalm. 23, 7 (Firm. err. 24, 4 p. 62, 9; *v. app. cr. et Hoberg ad l.*) tollite portas, principes (*c. Vulg.*) vestri (*i. levitarum*), et -ite ⟨vos⟩, portae aeternae, et introibit rex gloriae (ἐπάρθητε, *Vulg.* elevamini. PSALT. Cas. -imini).

b *-ere animantes* (*animum, corpus sim. saepius refl., fere i. q. ascendere, assurgere e. g. l. 33 sq. 39 sq. 60, se extendere, erigere e. g. l. 43. 49 sq. 54 sq. 58*): *α animantia ipsa* (*deam in catasterismo l. 37*): (I) *proprie*: ENN. scaen. 299 neque tuum umquam in gremium -as liberorum ex te genus. ACC. trag. 406 ego me -o in abietem *prospiciendi causa*. BELL. Afr. 84, 2 elephans ... militem proboscide ... in sublime -it. SOL. 52, 42 *physeteres* ultra antemnas se navium -unt haustosque fistulis fluctus ... eructant. AMM. 22, 10, 6 (*cf. l. 31 sq.*) vetus illa Iustitia, quam ... Aratus -it in caelum (*gr. Arat. 134* ἔπταθ' ὑπουρανίη [*sc. de dea se in caelum efferente*]). AMBR. bon. mort. 5, 16 p. 718, 6 *avis* quae in altum se -ere non potest, ... laqueis capitur (ROMVL. fab. 77, 11 rec. gall. ad aërem ... volatu). AVG. in euang. Ioh. 45, 5 p. 1721^med. humilis est ... ianua Christus ...: qui intrat ..., oportet humiliet se, ut sano capite possit intrare. qui autem se non humiliat, sed -it, ... exaltatur, ut cadat. (II) *in imag.*: CIC. dom. 119 *Ciceronem* quem perculsum ipsa res publica suis manibus -ret. Marcell. 8 adversarium ... -ere iacentem. Tusc. 2, 54 ut onera contentis corporibus facilius feruntur, remissis opprimunt, simillime animus ... remissione ... sic urgetur, ut se nequeat -ere. epist. 6, 12, 1 ita cadere, ut nulla res te ad aequitatem animi possit postea -ere. CATVLL. 62, 50 ut vidua *sine ulmo marito* ... vitis ... nunquam se -it (*sic in compar. c. arbore*: FRONTO p. 148, 4 N. erige te et -e et tortores ..., qui te ut abietem ... proceram incurvant ..., excute. *cf.* ITALA psalm. 36, 35 [Cypr. epist. 59, 3 p. 669, 7] vidi impium exaltatum et -i super cedros Libani [ἐπαιρόμενον, *Vulg.* elevatum]). SALL. (?) rep. 1, 7, 5 neque aliter quisquam -ere sese et divina ... attingere potest, nisi *eqs.* (AVG. in euang. Ioh. 10, 1 p. 1467 nec te -as, ut quasi attingas *deum* ... manibus. *sim.*: LIB. iubil. 23, 21 *mali* ad fraudem et ad divitias se -ent, ut accipiant ... quae sunt proximi sui). SEN. epist. 71, 25 ibi -i aliquem, ubi omnes deprimuntur, ibi stare, ubi omnes iacent. ARNOB. nat. 2, 29 p. 72, 3 typhum et arrogantiam ... quorum alis (*cf. l. 39 sq.*) cuncti -imur. *al.*

β partes corporis (*saepius in imagine. audacius de montis iugo, cacumine v. l. 70 sqq.*): PLAVT. Amph. 1109 *angues* continuo -unt ambo capita (CIC. Planc. 33 libertas ... oppressa ... -ere iam caput et ... recreata se erigere. APVL. met. 11, 4 aspis *aurea* [*sc. in cymbio*] caput -ens arduum. *cf. p. 145, 46 sqq. 77*). Merc. 831 postremum -o mea domo patria pedem (*de actione eundi, cf. p. 140, 63 sqq. et v. Löfstedt, Peregr. Aeth. p. 183. aliter* NOVIVS Atell. 81 mammas teneas, pedes -as, savies). PROP. 2, 26, 11 vix primas -ens gurgite palmas (CLAVD. 5, 205 indignatus ad astra. *cf. p. 145, 61 sq. 66 sq.*). SEN. nat. 1 praef. 9 Pyrenaeus medium inter Gallias et Hispanias iugum *quasi dorsum* -at ([*v. l. 62*]. *cf.* MART. CAP. 6, 656 Haemus sex milibus passuum cacumen -ens viciniā perflatur austrorum). APVL. met. 2, 29 iam tumore pectus *adulescentuli inanimi* -i (*sc. spiritu, anhelitu; med.-pass.*), iam salubris vena pulsari *eqs.* ITALA gen. 41, 44 (Aug. loc. hept. 1, 163 p. 531, 10) -et manum suam super omnem terram *deus* ([ἐξαρεῖ, *Vulg.* movebit]. Sirach 36, 3 [Aug. civ. 17, 20 p. 248, 9 D.] -e ... super gentes [ἔπαρον, *Vulg.* alleva]. *cf.* VVLG. psalm. 133, 2 -ite manus vestras in sancta; ἐπάρατε). Ezech. 18, 6 (Weing. *al.*) oculos suos non -et (-it *trad.*) ad desideria domus Israel ([ἐπάρῃ, *Vulg.* levaverit]. PHYSIOGN. 39 p. 56, 13 quibus [*i. oculis*] ... status suus permanet, cum palpebras ... propemodum coniungunt, ipsi autem superius -untur, insaniam [*lac.*]). CYPR. epist. 3, 1 p. 470, 4 ausi sunt superbisse et cervicem suam -ere *eqs.* VVLG. psalm. 74, 6 dixi iniquis ...: nolite exaltare cornu: nolite -ere in altum cornu vestrum (ἐπαίρετε). PHYSIOGN. 115 p. 134, 12 *cinaedi* qui -unt calcanea *euntes*. EPIST. pontif. 1056 Conc.^S IV 2 p. 124, 12 apud ... quasi studiosos et supercilia -entes eruditione (ENNOD. epist. 7, 31, 2 p. 197, 24; *opp.* summitti). *al.*

γ vocem sim.: (I) *in altitudinem vel cantando vel in oratione habenda, quasi technice de vocis sono acuendo* (*syn. v. l. 12. opp. v. l. 7. 10*): SEN. epist. 15, 7 intentionem vocis ... per gradus et certos modos -ere, deinde deprimere (*opp.; item*: BOETH. mus. 1, 13 p. 200, 4 tantum ... unusquisque vel acumen valet -ere vel deprimere gravitatem, quantum vocis eius naturalis patitur modus). NICET. psalm. p. 80, 7 *ne* unus *monachus* humiliet (*opp.*), alter vocem -at *in choro. ibid.* l. 9 vocem ... intra sonum chori ... includere, non extrinsecus -entes aut protrahentes ... indecenter efferre (*syn.*). (II) *acumine soni fere neglecto (cf. l. 5) sola actio proferendi respicitur (cf. l. 69), fere i. q. vocem sim. edere, efferre*: APVL. met. 6, 9 Venus laetissimum cachinnum -it (*cf. p. 144, 2*). ITALA Is. 40, 9 (Tert. adv. Marc. 4, 13 p. 456, 28) -e cum vigore vocem tuam ([ὕψωσον τῇ ἰσχύι τὴν φωνήν σου, *Vulg.* exalta in fortitudine vocem tuam. *cf.* 5, 2 p. 572, 27 -e vocem in valentia tua]. VVLG. Luc. 11, 27 -ens vocem ... mulier ... dixit; ἐπάρασα). VVLG. II Macc. 12, 37 *in pugna* cum hymnis clamorem -ens (τὴν μεθ' ὕμνων κραυγὴν ἐνσείσας). RVFIN. Orig. in Ios. 11, 1 p. 362, 15 orationem -it ad coelum. SACR. Gelas. 1, 42 p. 565^in. praeconia. OP. imperf. in Matth. 46 p. 894^C lamentum. (III) *praevalente not. augendi* (*cf. l. 31 p. 2039, 8. syn. v. l. 25. cf. l. 26*): SEN. contr. 1 praef. 16 *Latroni vox erat* infuscata; beneficio tamen laterum -batur et ... ipsa actione adcrescebat (*cf.* AMM. 16, 12, 43 *barritus* a tenui susurro exoriens paulatimque adolescens ritu -itur fluctuum cautibus inlisorum). PALLAD. 7, 7, 1 apum subtile murmur audimus; nam vacuae sedes favorum velut concava aedificia voces, quas acceperint, in maius (*cf. p. 2038, 79*) -unt. (IV) *i. q. pronuntiando singulis in verborum nexu vocabulis vim et pondus tribuere voce vel elata (v. supra l. 5) vel aucta (v. l. 23)*: CLAVD. DON. Aen. 1, 480 p. 96, 26 -endum est Hectoris nomen et Achillis deprimendum. 6, 580 p. 585, 26 cum pronuntiamus 'superisque Iovem detrudere regnis' Iovis nomen debemus -ere. 11, 405 p. 476, 27 Phrygum deiecte pronuntiandum et -endum Myrmidonum nomen. *al.*

2 *efficiendo (accedit obi. quod efficitur), aedificando (creando l. 57 sqq.), fere i. q. erigere*: a *exstruendo*: *α aedificia sim.* (*de iure tollendi v. l. 51. cf. p. 147, 42 sqq.*): PLAVT. Most. 122 *de liberis educandis in similitudinem aedificii exstruendi: parentes* fundamentum substruont liberorum; -unt (*sc. liberos*), parant sedulo in firmitatem. VITR. 6, 3, 4 *atriorum* altitudo *tot pedes* ... sub trabes -atur (AVG. civ. 16, 4 p. 130, 19 D. *de turri Babyl.*: humana ... praesumptio, si ... in caelum adversus deum [*cf. p. 2037, 62 sq.*] altitudinem molis -ret. *v. l. 54. 63. aliter cf. l. 67*). 6, 3, 6 lacunaria ... tertiā latitudinis ad altitudinem adiectā -antur. 10, 13, 6 supra *tectum* -batur turricula. 10, 15, 3 capreoli -bantur altitudine pedum XII. *al.* VEG. mil. 4, 15 p. 138, 17 agger ... ex terra lignisque -itur. RVT. NAM. 1, 403 non illic positas -it in aethera moles ... Pharos. COD. Iust. 3, 34, 14, 1 aedificium -ere iuxta suam aream (8, 37, 15 pr. posse tantum aedificium in uno momento horae -ere. PAP. Marini 1 si solum in aedificiis -endis laboravissemus). *al.* *spectatur ius tollendi* (*defin. v. l. 54*): GAIVS dig. 8, 2, 2 iura ... sunt: altius tollendi (*sc. aedificia*) et officiendi luminibus vicini aut non -endi (inst. 2, 14 non -endi. PAVL. dig. 8, 5, 5 donec tu non -is). VLP. dig. 8, 2, 11, 1 convenit, ad quam altitudinem -i aedificia ... oporteat ([*cf. et l. 44 sq.*]. 8, 5, 15 altius aedes ... -endo. AMM. 28, 2, 1 castra ... et castella. *cf.* PAVL. dig. 8, 2, 31 -ere supra priorem modum aedificium). *β montes, aërem*: SEN. nat. 6, 21, 1 potest *spiritus* ... novos montes subiectus -ere (ITALA Is. 2, 2 [Aug. civ. 10, 32 p. 457, 21 D.] erit ... mons domini paratus in cacumine montium et -etur super colles [ὑψωθήσεται, *Vulg.* elevabitur]. ANTH. 418, 3 licet -as [*tamquam Titanes*] magnos ad sidera montes et ... aeques ... pyramidas). VVLG. IV Esdr. 6, 4 antequam -rentur *creatione mundi* altitudines aëris (*v. l. 41 sqq.*).

b *numeris linearum efficitur altitudo* (*sicut longitudo et latitudo; syn.* efficere): GELL. 1, 20, 3 (*spectat ad* ἐπίπεδον *et* στερεόν) non longitudines modo et latitudines ... numeri linearum efficiunt, sed etiam -unt altitudines (*cf. l. 44*).

B *acced. not. proferendi, educendi (vigente vi praep. q. e. 'foras', cf. etiam l. 14), fere i. q. efferre, edere sim. (cf.* NON. *p. 297, 37 p. 2031, 68) herbas, fruges sim. e terra prolatas* ([*v. l. 75*]; *inde de homine edito in vitam [l. 72 sqq.]. syn.* crescere, adsurgere *infra l. 83. opp.* deprimere *l. 83*): LVCIL. 631 non idcirco -itur *homo* nec vitae vegrandi datur (*cf. Marx ad l.: 'vegrandis' vocabulum rusticum sicuti '-ere'. v. et p. 143, 46 sqq.*). LVCR. 2, 595 tellus habet in se corpora prima ... fruges arbustaque ... unde -ere possit (ARNOB. nat. 2, 40 p. 80, 20 *ut terrae* non sua sufficerent gramina, sed imperatas -rent fruges. *cf. p. 143, 52*). *spectat et ad hominem (sermonem, cf. p. 2038, 65) educandum, erudiendum* (*cf.* elevare *p. 364, 51 et francog.* élever) *per similitudinem curae culturaeque a magistro ut ab agricola adhibitae* (*in imag. vel transl.*): CIC. fin. 5, 39 scientia atque ars agricolarum quae circumcidat, amputet, erigat, -at, adminiculet. SEN. dial. 4, 21, 2 utrumque enim (*sc. et spiritus et insolentia, ira*) et quod -endum et quod deprimendum est, similibus alitur (*seq.* crescit, adsurgit).

C *debilitata aliquatenus notione sursum movendi* ([*cf. l. 13*],

[*Kornhardt*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

sc. ita ut saepius verbum ad usum translatum [*cf. l. 42 sqq.*] *accedat*): 1 *fere i. q. reportare, adipisci*: ENN. scaen. 8 summam tu tibi pro mala vita famam -es (*i. tamquam praedam*), pro bona partam (*sic Ribbeck, tamquam victoriam*; paratam *Isid., Vahlen*) gloriam.

2 *i. q. differre* (*v. p. 2031, 67*) *in aliud tempus* (*spectare puto ad eximendum παράπηγμα. v. ad rem A. Rehm, RE XVIII 4 p. 1295 sqq. cf. Kornhardt, Röm. Privatkalender, Mus. Helv. 11, 1954*): PLAVT. Mil. 861 fugiam ... atque hoc in diem (die *codd.*) -am malum (*i. verbera*). Poen. 500 res serias omnis -o ex (*om. A*) hoc die in alium diem. CAECIL. com. 179 hodie -at nuptias.

3 *praevalente notione amovendi*: a *fere i. q. demere, quod nocet, impedimento est* (*syn.* abscidere *l. 15*): CATO agr. 51 ab arbore abs terra pulli qui nascentur, eos in terram deprimito -itoque primorem partem, uti radicem capiat (*cf.* 133, 1). *in imag.*: DIDASC. apost. 13, 21 ut -atur et abscidatur haec suspicio (*gr.* ἐκκόπτων τὴν ... ὑπόνοιαν).

b *i. q. de medio tollere, auferre, ut alqd. non sit, perdere* (*syn.* auferre *l. 23.* perire *l. 20.* tollere *l. 24*): ITALA Abd. 10 (Sangall. ed. Dold 1923 p. 274) operiet te confusio et -eris in aeterno (ἐξαρθήσῃ, *Vulg.* peribis). I Macc. 5, 27 (cod. L) in crastinum constituerunt admovere ad munitiones ... et -ere omnes ... in una die (ἐξᾶραι, *Vulg.* tollere). PSALT. Rom. 71, 7 orietur ... iustitia *dei* ..., donec -atur luna (ἀνταναιρεθῇ, *Vulg.* auferatur. *cf.* AVG. in psalm. 71, 10 p. 908[in.] *p. 2031, 70*). VVLG. Sirach 19, 3 *malus* -etur in exemplum maius (*deest gr.*) et tolletur de numero anima eius.

c *fere i. q. avertere* (*cf. etiam p. 2031, 14*): ALTERC. Heracl. p. 134, 4 quid mihi haec apponis? ut -as me a via veritatis? BENED. reg. 48 frater ... qui ... non est intentus lectioni et non solum sibi inutilis est, sed etiam alios -it ([dist- *l. v.*; *cf. vol. V 1, 1538, 65*]. *i. fere removendo animum ab audienda lectione*).

d *in versione ex gr. singulariter fere i. q. proficisci, discedere* ([*syn.*]. *v. Thielmann, ALL 8, 1893, 531, nisi, qui vertit, pro ἀπάρας aut legit aut intellexit ἐπάρας*): VVLG. Sirach 33, 33 si laeseris ... *servum* iniuste, *fugiet* ..., et si -ens (*v. p. 2032, 4*) discesserit *eqs.* (ἀπάρας ἀποδρᾷ).

e *fere i. q. removere, condere v. p. 2032, 48.*

f *fere i. q. seponere, eximere (ex calamitatibus) servandi gratia* (*syn.* salvum facere *l. 40*): ANON. de mach. bell. 6, 2 p. 97, 16 *hae* gentes aut silvis teguntur aut -untur montibus aut vindicantur pruinis ... *aut* sole nimio proteguntur. VVLG. psalm. 27, 9 salvum fac populum tuum, domine, ... et -e illos usque in aeternum (ἔπαρον).

II *translate* (*cf. p. 2034, 80. 84 sq.*): A *in statum vel condicionem sublimiorem adducere* (*saepius adhuc vigente sensu proprio. notio nimii, modum excedendi acced. passim*): 1 *quomodocumque*: a *fere i. q. excelsiorem facere, sublime efferre* (*aut re vera aut aestimatione*): *α animantes* (*animum, cor, mentem sim. syn.*: amplificare *l. 64.* dilatare *l. 66. v. etiam l. 58 sq. 65. 68. opp.*: deicere *l. 72. 78.* deprimere *l. 70. p. 2036, 10.* frangere *l. 60.* minuere *l. 54.* opprimere *l. 69.* premere *p. 2036, 12.* summittere *l. 52*): *cum respectu*: Ⓘ *fortunae, perfectionis, prosperitatis sim.* (*de oppido pro persona l. 74*): CIC. Lael. 72 ut ii, qui *nobilitate, divitiis, ingenio* superiores sunt, summittere se debent in amicitia, sic quodammodo inferiores (*acc.*) *debent* -ere. LIV. 7, 8, 4 perpetua fortuna ... populi et -ere animos et minuere potuit. SEN. dial. 3, 20, 2 omnes quos vecors animus supra cogitationes -it humanas, ... sublime spirare se credunt (epist. 124, 23 animus ... emendatus ac purus ... super humana se -ens. OPTAT. 3, 3 p. 75, 12 dum se Donatus super imperatorem -it [extulit *l. v.*], iam quasi hominum excesserat metas. AVG. persev. 3 p. 996 *noli* super ... *deum* corde te -ere. *al.*). 7, 4, 2 *beatum virum* nec -ant fortuita nec frangant (HIER. epist. 52, 13, 1 nec laude -itur nec vituperatione frangitur *Christianus.* AVG. civ. 1, 8 p. 13, 10 D. temporalibus ... bonis [in psalm. 66, 3 p. 805[ex.]]. GREG. M. in Ezech. 2, 9, 5 in prosperitate; *seq.* adversitate). epist. 76, 17 *virtus animum* confirmat, -it, amplificat (87, 16 virtus -it hominem et super cara mortalibus conlocat [*syn.*]). 87, 32 *bona* non corrumpunt animos ..., -unt quidem et dilatant, sed sine tumore. *al.* IVV. 3, 40 quales ex humili magna ad fastigia rerum -it quotiens voluit Fortuna iocari (*cf.* AMM. 14, 11, 26 *Nemesis* bonos ab imo suscitans ad bene vivendum; *opp.* opprimit). TERT. apol. 26, 1 videte ... ne *deus* ... civitates -at aut deprimat (virg. vel. 15 p. 906 Oe. *dei* -entis humiles et deprimentis elatos). ITALA psalm. 72, 18 (Aug. civ. 14, 13 p. 33, 11 D.) deiecisti eos (*i. impios*), cum -rentur (κατέβαλες αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαρθῆναι, *Vulg.* allevarentur. *v. etiam quae apud* AVG. *sequuntur*). GAVDENT. serm. 3, 15 G. Capharnaum (*v. supra l. 51*), quae (ne *trad.*) usque in caelum -eris (*trad.*; -aris *Glueck*), usque in infernum demergeris (*cf.* RVFIN. hist. mon. 1 p. 399[D] te usque ad caelum -bas *eqs.*). SCHOL. Hor. ars 111 natura ... *me* -it prosperitate (*opp.* deiecit ... miseratione). VVLG. Dan. 11, 14 filii ... praevaricatorum ... -entur ... et corruent. RVFIN. hist. mon. 1 p. 404[A] aliquid, unde laudari debeatis et -i. AVG. civ. 21, 6 p. 500, 7 D. *al.* PALLAD. hist. mon. I 33 p. 319[C] *nobilis femina ut mendica vestita dicit*: facile -ere, si velim, ipsa me possum (*gr. p. 135, 12 B.* ὑψῶσαι). *al.*

Ⓘ *honoris, potestatis, dignitatis sim., i. q. ad superiorem gradum attollere* (*fere in re publica* [*comparatur regis honos cum dei sublimitate l. 23*]. 'nomen' *pro* 'se' *ponitur l. 14*): SALL. Catil. 7, 1 coepere se quisque magis -ere magisque ingenium in promptu habere. 37, 3 semper in civitate, quibus opes nullae sunt, ... malos -unt. Iug. 65, 5 plebs ... novos -bat. SALL. (?) rep. 2, 3, 3 *senatores* factiosi ... suos ad honorem (*i. magistratuum*) -unt (*cf.* AMM. 28, 1, 42 *prodigium* portendebat -endos quosdam despicatissimae sortis ad gradus potestatum excelsos. *v. et p. 147, 61 sq. 66*). PS. SALL. in Tull. 3 illa te magis -unt quae ... cum Terentia de re publica consuluisti, cum legis Plautiae iudicia domo faciebas. LIV. 3, 65, 11 dum aequari velle simulando ita se quisque -it, ut deprimat alium (37, 53, 6 *ne socios* alios nimium deprimatis ..., alios praeter modum -atis. *cf.* 22, 12, 12 premendo ... superiorem *aemulum* ... sese -bat. 22, 59, 10 *v. p. 148, 36*). MANIL. 2, 819 pro sorte sua *quemque* (*sc. in re publica*) ... -ere nomen (*aliter p. 2038, 35*). TAC. hist. 4, 28, 1 Civilem immensis auctibus universa Germania -bat. ann. 1, 2, 1 *cum nobiles* quanto quis servitio promptior opibus et honoribus -rentur *ab Augusto* (6, 42, 3 *Seleucenses* Tiridaten -unt veterum regum honoribus. *cf.* ann. 15, 72, 1 Tigellinum et Nervam ita -ens *Nero*, ut ... effigies eorum sisteret. AVR. VICT. Caes. 20, 20 *imperator* strenuum quemque praemiis). 6, 8, 4 non est nostrum aestimare, quem, *Caesar*, supra ceteros et quibus de causis -as. TERT. idol. 15 p. 49, 7 *tres fratres* honorem imaginis *regis Nabuchodonosor* ... respuerunt probantes idolatrian esse, quicquid ultra humani honoris modum ad instar divinae sublimitatis -it (*A*; -itur *l. v.*).

Ⓘ *affectuum: i. q. (se) efferre*: Ⓐ *ad affectus varios* (*cum notione incitandi cf. l. 46 sq. syn.*: efferre *l. 44.* incitare *l. 49. opp.*: adducere *l. 31.* deducere *l. 32*): PHAEDR. 4, 17, 7 secundis tuta coepit *navis* flatibus nimiaque nautas hilaritate -ere. SEN. Tro. 302 o tumide, rerum dum secundarum status -it animos (IVST. 1, 4, 4 ne paterna maternaque nobilitas [*aliter p. 2037, 80*] nepoti animos -ret). epist. 106, 9 non gaudium -it? non tristitia adducit? (*cf.* SCHOL. Hor. ars 111 *natura* modo deducit *maerore* ad humilitatem, modo -it ad iracundiam). TERT. anim. 57, 7 p. 392, 26 (*v. app. cr.*) eiusdem Simonis haereticos (-ci *A*) tanta praesumptio artis (se artis *A*) -it, ut ... spondeant *eqs.* (FIRM. math. 8, 7, 1 *vino* deditos petulantiae vitia ... -unt, ut in conviviis *eqs.*). adv. Marc. 2, 16 p. 356, 19 si deus irascitur et aemulatur et -itur et exacerbatur (RVFIN. Orig. in num. 12, 4 p. 106, 29 *diabolus*). ITALA deut. 8, 12 (Tert. ieiun. 6 p. 280, 25) ne ... argento et auro -atur cor tuum (ὑψωθῇς τῇ καρδίᾳ, *Vulg.* elevetur). ARNOB. nat. 7, 4 p. 240, 13 *id quod* levitatibus -itur gaudiorum. VVLG. Sirach 34, 1 somnia -unt imprudentes (ἀναπτεροῦσιν ἄφρονας). II Macc. 7, 34 noli frustra -i vanis spebus (μὴ μάτην μετεωρίζου). RVFIN. Greg. Naz. orat. 3, 14, 2 p. 125, 4 non possum cohibere laetitiae voluptatem, sed mente -or et efferor. EPIST. pontif. 350 Migne 20, 760[B] *Petrus* in immensum (*v. p. 2038, 76*) gratulationis -itur, quoties pervidet ... honoris ... se ... habere custodes. *al.* *fere i. q. concitare, stimulare* (*cf. l. 26*): SALL. Iug. 65, 3 *Marius Gaudam Numidam* secunda oratione (*cf. p. 2038, 47*) -it: illum regem, ingentem virum ... esse *eqs.* SEN. dial. 3, 7, 1 *ira* (*fere i. q.* θυμός) -it animos et incitat, nec quicquam sine illa magnificum ... fortitudo gerit (TAC. ann. 16, 22, 5 -it irā promptum Cossutiani animum Nero [*sc. ut accuset Thraseam*]). epist. 39, 2 generosus animus ... concitatur ad honesta; ... magnarum rerum species *eum* ad se vocat et -it. TAC. ann. 13, 19, 3 destinavisse ... *Agrippinam* Rubellium Plautum ... ad novas res (*i. ad evertendum imperium*) -ere. VVLG. II Macc. 15, 17 exhortati ... Iudae sermonibus bonis ..., de quibus -i posset impetus et animi iuvenum confortari (*cf. gr.* ἐπ' ἀρετὴν παρορμῆσαι).

Ⓑ *ad affectus certos (fere refl., med.-pass.): tam ad superbiam (c. nota vitii, insolentiae sim.) fere i. q. nimis alte, supra modum (se) efferre, superbire sim., quam ad gloriam (in bonam partem) fere i. q. gloriari* (*acced. praepp. p. 2037, 8 sqq. syn.*: gloriari *l. 70. 80 sqq.* se iactare *l. 82* [*cf. l. 75*]. magnificare *p. 2037, 5.* superbire [*cf. p. 2033, 82*] *l. 76 sqq. opp.*: humiliare *l. 71. p. 2037, 9. 26*): SEN. epist. 74, 32 nam *stultitia* propter illa ipsa, quibus -it se miraturque, contempta est. TAC. ann. 4, 17, 2 ne quis ... adulescentium animos praematuris honoribus ad superbiam -ret (TERT. pudic. 13 p. 245, 3 ne ⌊se -ret⌋ [⌊ ⌋ -retur *l. v.*] *apostolus.* ITALA II Cor. 12, 7 [Aug. c. Faust. 22, 20 p. 609, 1] ne ... -ar [ὑπεραίρωμαι, *Vulg.* -at me]. Eph. 2, 9 [Aug. gen. ad litt. 8, 12 p. 250, 18] ne forte quis -atur [καυχήσηται, *Vulg.* glorietur]. *al. v. et l. 73*). ITALA Matth. 23, 12 (Ps. Cypr. ad Novat. 13 p. 62, 26) qui se -it, humiliabitur ([ὑψώσει, *Vulg.* se exaltaverit]. Luc. 18, 14 [Cypr. domin. orat. 6 p. 270, 18]; ὑψῶν, *Vulg.* se exaltat. *al.*). CYPR. domin. orat. 26 p. 286, 23 ne quis se insolenter -at ([*seq.* adroganter aliquid adsumat. *cf.* epist. 54, 3 p. 623, 11]. epist. 11, 1 p. 496, 12 quosdam insolenter -it ... tumida ... iactatio). epist. 13, 4 p. 507, 13 -ere se audet et superbire (*cf.* AVG. in psalm. 84, 9 p. 1073 *homo* superbiendo ... -itur. serm. 175, 1, 1 p. 945. *al.*). COMM. instr. 1, 32, 2 iudex esto ...; quid ... -eris inde? (*ex* VVLG. Sirach 32, 1). CLAVD. DON. Aen. 7, 545 p. 83, 9 ecce quantum Furia gloriatur, quantum sese -it (VVLG. Sirach 11, 4 ne glorieris unquam nec in die honoris tui -aris [μὴ ἐπαίρου]. AVG. in psalm. 99, 15 p. 1280 sic vos iactatis et gloriamini et -itis, quasi a vobis ipsis facti sitis). Sirach 16, 10 gentem ... -entem se in peccatis suis (ἐξηρμένους). II Cor. 11, 20 sustinetis, *Christiani*, ... si quis -itur, si quis in faciem

[*Kornhardt*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

vos caedit (ἐπαίρεται). Avg. civ. 5, 18 p. 228, 8 D. superbia non -amur (*cf.* nat. et grat. 23, 25 p. 252, 9 superba voluntate. *al. v. et l. 11, cf. l. 7*). 15, 4 p. 63, 9 superbius -itur. in euang. Ioh. 58, 3 p. 1793 *deus* non se -it excelsus: nec potest recte dici arrogans deus. *al.* Ps. Macar. reg. 5 non te -as aut magnifices aliquam utilem operam fecisse. Mvtian. Chrysost. hom. 3, 5 p. 259med. (*in imag.*) si ... haberes charisma, o homo, fortasse superbiae te ventus -ret (*gr. p. 35in.* ἂν ἐπήρθης).

al. acced. praepp.: ad: Avg. op. monach. 25, 33 p. 580, 15 neque ... divites humiliantur, ut pauperes ad superbiam -antur. *v. et p. 2036, 66.* de: Pelag. in II Cor. 11, 20 p. 295, 7 'si quis -itur' Iudaica superbia, vel de scientia vel *eqs.* (Greg. M. moral. 3, 55 p. 626B). Avg. civ. 5, 18 p. 226, 31 D. se ... de voluntaria paupertate. nat. et grat. 32, 36 p. 259, 24 de propriis ... viribus (*al.*). *al.* ex: Avg. bapt. 1, 8, 11 p. 157, 9 *mente sani* non -antur ex his quae habent. Ps. Avg. hypomn. 3, 13, 29 p. 1636in. ex his ... meritis in Christo iustificari (-cati *l. v.*) -untur (*cf. p. 2032, 21*). in (*c. acc.*): Avg. pecc. mer. 2, 19, 33 p. 103, 23 -i ... in superbiam propriae voluntatis (serm. 211, 5, 4 p. 1056p.med. -untur *humiles*). in psalm. 128, 9 p. 1693ex. iniqui -untur in typhos, in calumnias. in (*c. abl.*): Cypr. testim. 3, 51 tit. quod nemo in opere suo -i debeat (Vvlg. Sirach 10, 29 noli -ere te in faciendo opere tuo [*cf. gr. 10, 26*]). Vvlg. Sirach 6, 2 non te -as in cogitatione animae tuae velut taurus ([μὴ ἐπάρῃς]. Vitae patr. 3, 27). 32, 6 importune noli -i in sapientia tua (μὴ σοφίζου. Avg. civ. 14, 28 p. 57, 11 D.). Avg. nat. et grat. 27, 31 p. 255, 25 in magnitudine revelationum. Cassian. conl. 5, 15 tit. p. 120, 9 nec debere nos in *vitiorum* ... -i victoria (5, 15, 1 p. 139, 3). *al.* pro: Bened. reg. 34 qui ... plus indiget, humilietur pro infirmitate, non -atur pro misericordia (*i. pro copia donorum*). 57 *si artifex* -itur pro scientia artis. super: Cassian. conl. 4, 4, 1 p. 99, 17 super ... puritate cordis ... *a deo* donata nullatenus -amur. *al.*

β *res fere incorporeas (sed v. l. 38. 44), sc. virtutes, vitia, intellectum sim.* (*saepe i. q. immodice efferre [cf. p. 2035, 44]. opp.*: contemnere *l. 34.* demergere *l. 50.* deprimere *l. 37.* spernere *l. 47*): Cic. part. 81 superbia in nimis -endis et despicientia in contemnendis honoribus. Sall. (?) rep. 2, 13, 7 demptis *post mortem* optrectatoribus ipsa se virtus magis magisque -it (*sc. tamquam ante oppressa.* Sen. dial. 4, 6, 1 -i ... et deprimi). Sen. benef. 1, 6, 2 animus *donantis* ... parva -it, sordida illustrat, magna ... dehonestat. dial. 7, 2, 4 istos, qui eloquentiam laudant, ... qui potentiam -unt. Lvcan. 8, 345 -et (*Housman aliter*) ... *Parthus* animos (*aliter p. 2035, 46*) Latium vesanus in orbem (*i. invehitur ira dementiaque concitatus*). Tac. ann. 2, 88, 3 vetera -imus recentium incuriosi. 14, 43, 1 ne nimio amore antiqui moris studium meum (*sc. iurisprudentiae*) -ere viderer (*aliter p. 2038, 40*). Tert. resurr. 44 p. 90, 8 *caro* quia testacea est ... destruetur, an, quia divini thesauri conditorium est, -etur? Lact. inst. 5, 18, 11 sapientiam ... terrenam -entem se altius (5, 22, 9; *syn.* eriget superbum caput). Ivst. 11, 3, 4 *Athenienses* pueritiam ... Alexandri spretam antea supra virtutem veterum ducum -entes. Hil. in Matth. 21, 7 p. 1038A fidei praemium, cuius merito in tantum potestas credentium -itur, ut ... diaboli celsitudinem ... demergant. trin. 12, 26 p. 450A impia voluntate sensum humanae rationis (*i. fere intellectum*) -imus, ut ... non fuerit *deus* ante quam nascitur (*i. nimium honoris tribuimus sensui et iudicio hominis. cf.* Boeth. in Porph. comm. pr. 1, 10 p. 24, 20 intelligentiā ... iam sensibilium cognitione roboratā sublimiori sese intellectu considerationis -it). Amm. 28, 1, 55 iudex ... nefandus ... cuncta -bat in maius (*cf. p. 2038, 79*) iusso ... Aginatio *reo* statui, agmina fecit introire carnificum. Avg. gen. ad litt. 8, 14 p. 252, 20 si *homo voluntatem suam* ... voluntati superioris *dei* -endo praeponat. Mart. Brac. form. vit. 7, 1 magnanimitas ... si se extra modum suum -at, faciet virum ... inflatum. *al.*

b *fere i. q. se elevare adversus alqm., repugnare, rebellare* ([*refl. et med.-pass.*]. *apud Christ. saepe c. not. superbiendi* [*cf. p. 2036, 60*], *i. q. se erigere contra deum. res pro persona l. 67. 68 sq. syn.*: adversari *l. 70.* erigere *l. 71. pendet fere ubique* adversus [-um]; supra *l. 70; nude ponitur l. 66 sqq.*): Sen. dial. 11, 13, 6 qui adversus saevissimos casus se -it *eqs.* Firm. err. 23 p. 60, 1 quid te sic -is (*sc. contra Christum*), sacrilega persuasio? Dict. 4, 22 proceres seditionem adversus Priamum -unt. Vvlg. II Cor. 10, 5 omnem altitudinem -entem se adversus scientiam dei (ἐπαιρόμενον). II Thess. 2, 4 filius perditionis, qui adversatur et -itur supra omne, quod dicitur deus (ὑπεραιρόμενος). Rvfin. hist. 9, 10, 1 -i et erigi ... adversum regni socios. Avg. conf. 2, 6, 14 adversum *deum.* spir. et litt. 6, 9 p. 160, 18 ne Iudaei adversus ceteras gentes de (*cf. l. 10 sq.*) accepta lege se -rent. Conc.S I 5 p. 254, 19 -eris adversus dogmata veritatis (*gr. I 6 p. 111, 27* κατανεανιεύῃ). *al.*

c (*usu laxiore*) *fere i. q. insignem facere, distinguere* (*ab aemulis, aequalibus l. 77. 83*): Gratt. 156 magna ... diversos -it gloria Celtas *canes* (*cf. p. 150, 31*). Sen. contr. 1, 6, 4 Pompeium si hereditariae -issent (exsustulissent *l. v.*) imagines, nemo Magnum dixisset (Clavd. Don. Aen. 11, 340 p. 463, 30 *Drancem* -bat materna nobilitas [*aliter p. 2036, 30*]). Sen. benef. 2, 11, 6 in beneficio dando ... quid opus ... tumore verborum? ipsa res te -et. Tac. hist. 2, 5, 1 Mucianum, *aemulum Vespasiani*, ... magnificentia et opes ... -bant. Ps. Cic. in Sall. 8, 20 egregia facta maiorum tuorum te -unt.

2 *verbis, sermone sim. efferre* (*sc. fere laudando*): a *generatim* (*c. additamento v. l. 37. syn.*: approbare *l. 29.* dilatare *l. 21.* magnificare *l. 34. v. et l. 32. opp.*: arguere *l. 22.* contemnere *l. 30. 43.* criminari *l. 17.* dehonestare *l. 25.* deprimere *l. 8 sqq. 39.* detestari *l. 36.* elevare *l. 19. 53.* eludere *l. 53.* incusare *l. 36.* obterere *l. 20.* premere *l. 14.* spernere *l. 16. v. etiam l. 73*): Plavt. Most. 177 mavis vituperarier falso quam vero -i? Cic. Pis. 41 vos, geminae voragines scopulique rei publicae, vos meam fortunam deprimitis *tamquam navem*, vestram -itis (Clavd. Don. Aen. 11, 400 p. 476, 17 -is imbelles et deprimis bellatores). Sall. or. Phil. 6 gentis Aemiliae bene facta -bant (Tac. hist. 2, 70, 3 sua quisque [*seq.* falsa vera ... miscebant]. ann. 1, 71, 3 *Germanicus post Romanorum cladem* circumire saucios, facta singulorum -ere. Avg. civ. 3, 16 p. 120, 9 D. praeferant et -ant). Verg. Aen. 11, 401 -ere vires gentis bis victae, contra premere arma Latini ([*cf.* Clavd. Don. *l. 9*]. Cvrt. 7, 4, 2 graves mero suas vires -ere, hostium ... paucitatem spernere). Liv. 3, 35, 4 *App. Claudium* criminari optimates, -ere candidatorum levissimum quemque humillimumque. 9, 37, 6 milites adloquitur *consul*; Samnitium bella -it (*opp.* elevat Etruscos). 23, 43, 10 Hannibalis virtutem fortunamque -it, populi Romani obterit ... maiestatem. Sen. benef. 3, 7, 4 omnes sua -unt, omnes etiam minima, quae in alios contulere, dilatant. Tac. ann. 1, 9, 3 apud prudentes vita *Augusti* ... -batur arguebaturve. 3, 47, 2 *Tiberius nimis* magnitudinem imperii (*i. difficultatem administrandi*) -ens. 15, 11, 2 cuncta metu -entes. 16, 24, 2 claritudinem principis -ret *per codicillos* (*opp.* dehonestaret). *al.* Apvl. mund. praef. p. 288 *deteriores scriptores* sola ... et singula -unt. Ivst. 12, 6, 2 rerum ... suarum magnitudinem -ere caelo tenus (*cf.* Amm. 15, 1, 2 virtutem ... imperatoris -bant in caelum). Avr. Vict. Caes. 34, 1 Claudii imperium milites ... avide approbant -untque. Optat. 2, 20 p. 56, 23 dum vos quasi sanctos -itis et nos manifeste ... contemnitis. Filastr. 29, 2 *Simonem Magum* Samaritani ... suae haereseos institutorem ... -unt multisque eum praeferre laudibus enituntur. Amm. 19, 8, 11 vetustate (*i. veteribus scriptoribus*) rem fabulosius -ente (*v. app. cr.*). Vvlg. Is. 42, 21 magnificaret legem et -ret (μεγαλύνῃ). Prvd. perist. 4, 162 quattuor ... superest virorum nomen (*aliter p. 2036, 1*) -i renuente metro. Svlp. Sev. chron. 1, 32, 5; *opp.* detestari. 1, 35, 8; *opp.* incusare. *al.*

c. *additamento per abl. instr. vocis significantioris*: laudando: Cic. inv. 1, 22 nostram causam laudando -emus, adversariorum ... per contemptionem deprimemus. Sall. Iug. 4, 2 *ne* quis existumet memet studium meum (*i. historiam scribendam*) laudando -ere (*cf. p. 2037, 43*). laudibus (laude): Cic. har. resp. 47 *nisi Clodius senatus adversarios* in caelum suis laudibus praeclarus auctor -ret. Sall. Iug. 15, 2 Adherbalis dicta contemnere *fautores Iugurthae*, Iugurthae virtutem -ere laudibus. Tac. ann. 4, 41, 3 laudibus quietem et solitudinem. 14, 14, 2 populus Romanus *Neronem ut artificem. al.* Arnob. nat. 2, 46 p. 84, 19 *deum.* Lact. epit. 50, 5 *iustitiam* summa laude *philosophi.* Dict. 3, 9 p. 57, 17 Patroclum. oratione: Sall. Iug. 65, 3 *v. p. 2036, 48.* 85, 21 *nobiles* cum ... in senatu verba faciunt, plerāque oratione maiores suos -unt. 103, 7 copias, fidem, magnitudinem regis. verbis (*v. et infra l. 81*): Cic. Planc. 95 dum Planci in me meritum verbis -rem. Sall. Catil. 8, 4 virtus tanta habetur, quantum eam verbis potuere -ere *scriptores.* Liv. 22, 25, 12 hostem. 28, 44, 17 (*opp.* elevavit, eludere). *al.* vocibus: Amm. 24, 4, 23 ex usu moris gentici ... felicitatem ... regis sui canoris vocibus -entes.

b *speciatim: in arte et doctrina rhetorica* (*syn.*: augere *l. 60.* crescere *l. 62* (*cf.* incrementum *l. 60*). dilatare *l. 70. opp.*: abicere *l. 72.* deprimere *l. 67 sqq.* despicere *l. 66.* premere *l. 64. 66.* spernere *l. 73. cf. et l. 67*): Qvint. inst. 1, 9, 2 fabellas ... narrare sermone puro et nihil se supra modum -ente. 8, 4, 9 amplificatio ... quae fit per comparationem, incrementum ... petit; augendo ... necesse est *rhetor* -at (8, 4, 15 id quod -i volumus *per amplificationem* [*syn.* crescat, augetur]. 12, 10, 62 *rhetor* amplificationibus -et orationem et in superlationem quoque erigetur). 8, 6, 74 *in hyperbole* intuendum est, quo usque deceat -ere. 10, 4, 1 (*in emendando*) premere ... tumentia, humilia -ere, luxuriantia destringere (*cf. p. 2034, 77*). 11, 1, 16 *orator* qui se supra modum -it, premere ac despicere creditur ... *et* minores ceteros facere (*cf.* Schol. Cic. Bob. p. 102, 16 ad deprimendum adversarium et ad -endum reum *eqs.* p. 154, 20 *Atinates* ita -it, ut ... *adversariorum* malevolentiam deprimat. *v. et supra l. 39*). Aqvila rhet. praef. 22 *figurandis sententiis orator* et parva -it et angusta dilatat *eqs.* Ps. Ivl. Rvf. schem. dian. 8 p. 61, 28 ὑπόκρισις est figura sententiae, cum adversarium gestu et pronuntiatione -imus vel abicimus et spernimus. Schol. Cic. Bob. p. 96, 8 Gron. A p. 344, 13. Clavd. Don. Aen. 1, 70 p. 28, 15 *Venus* laudem muneris sui ... multis -it, primum a numero *eqs.* (5, 370 p. 465, 28). *al.*

c *in certis locutionibus*: -ere: in immensum (*cf. p. 2036, 44*): Amm. 14, 6, 10 alii *gloriantes* ... patrimonia sua in immensum -unt. 28, 4, 7 praenominum claritudine conspicui quidam ... in immensum semet -unt. in maius (*aliter p. 2034, 29. 2037, 56*): Liv. 28, 31, 4 *nuntios* simul seditionem ... in castris ..., simul defectionem sociorum in maius verbis -entes. Plin. epist. 3, 11, 1 Artemidori ... tam benigna natura, ut officia amicorum in maius -at (*cf.* paneg. 60, 6 modica ... civium merita). Qvint. decl. 339 p. 338, 16 adversum proelium ... dolore ac rumoribus. Paneg. 3, 8, 1 p. 137, 2 o facun-

[Kornhardt]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

dia ...! principum ... gesta in maius -ere ... potuisti. IVST. 2, 13, 2 fama ... in maius ... omnia -ens (14, 1, 2). 25, 1, 8. AMM. 31, 4, 4 adulatoribus in maius fortunam principis -entibus. CLAVD. DON. Aen. 1, 600 p. 118, 23 per amplificationem praestitorum -ens in maius, quod *acceperant Troiani.* in melius: AMM. 25, 8, 12 -ere seriem gestorum in melius. in tantum *v. p. 2035, 81. 2037, 49.*

B *sensu in altum efferendi debilitato, cum vi amplificandi:* 1 *fere i. q. augere (de rebus incorp. cf. et p. 2034, 23. syn.:* augere *l. 23.* crescere *l. 15.* exaltare *l. 20.* amplius grassari *l. 16 sq. opp.:* minuere *l. 11*): SEN. dial. 12, 18, 1 studia, quae et optime felicitatem -unt et facillime minuunt calamitatem. epist. 79, 9 maria non crescunt; mundus eundem ... modum servat; -ere se, quae iustam magnitudinem implevere, non possunt. RVFIN. hist. 3, 6, 1 necessitas ... famis factiosorum -bat adrogantiam et ... inedia cum temeritate crescebat (*gr. Ios. bell. Iud. 5, 424 τῷ λιμῷ δ' ἡ ἀπόνοια τῶν στασιαστῶν συνήκμαζεν. cf. Heges. 5, 18 p. 333, 26* fames saevire atque amplius grassari coeperat furore ac vesania). 4, 7, 13 proficiebat et -batur in dies ... ecclesiae splendor (*gr. προσήει δ' εἰς αὔξην καὶ μέγεθος*). EVSEB. EMES. martyr. 1 (Anal. Bolland. 38, 1920) p. 263, 16 quantum *martyribus* ... magnitudo operum exaltatur, tantum et dicentium *eorum laudes* ... -itur timor, *ne satisfaciant laudibus.* PS. EVSEB. GALLIC. hom. p. 655^{C} *Maximus sanctus vir virtutes suas* sicut -ere studuit, ita elaboravit occulere (*seq. p. 655^{D}* cum vellet augeri, nolebat agnosci). COD. Iust. 7, 7, 2, 1 *levem dubitationem* vetustas in magnum -it certamen. *al.*

2 *fere i. q. exornare:* TAC. ann. 11, 1, 1 hortis ... quos ille *Val. Asiaticus* a Lucullo coeptos insigni magnificentia -bat. 13, 21, 3 Baiarum suarum piscinas.

part. praes. **extollēns,** -entis *pro adi. comparat. l. 31. fere i. q. superbus (cf. p. 2036, 58):* VEN. FORT. carm. 5, 5, 21 -s cervix (*cf. p. 2033, 82*) ... iuga ferre recusans *Christi. fere i. q. excellens:* GREG. M. epist. 9, 161 p. 161, 33 -tior (excell- *l. v.*) ... nascitur ex desperatione victoria.

deriv.: extollentia. *Kornhardt.*

extorcet *v.* extorquere *p. 2047, 48.*

extornātor, -ōris *m. subst. e coni. formatum (Chodaczek, Eos 25, 1922, 56, cf. PhW. 44, 1924, 528) ad instar vocis Plat. Tim. 33^{B} ἐτορνεύσατο. cf.* extornare. *is qui torno (gr. τόρνος) polite alqd. facit:* APVL. Plat. 1, 5 *deus* genitor rerumque omnium -r (*v. l. 35*; extortor *trad.*; exornator *van Lennep*).

extorno, -āre. *ab* ex *et* tornare. *i. q. celeriter rotare:* BOETH. mus. 1, 3 p. 190, 16 velut si conum, quem turbinem vocant, quis diligenter -et *eqs.* (*seq.* celeritate convertat). *deriv.:* extornator.

extorpeo, (-ēre) *et* **extorpēsco,** -uī (*cf. Sittl, ALL 1, 1884, 473*), (-ere). *ab* ex *et* torpere, torpescere. [*e coni.:* SEN. contr. 2, 3, 1 quid, oculi, -istis? (*Gertz*; exstip-, obtorp-, obstipuistis *trad.*).] *i. q. stupore affici, prae torpore se movere non posse, rigescere:* ITALA Ezech. 21, 7 (Sangall.) exturpebit (*sic*) omnis caro (ἐκψύξει πᾶσα σάρξ, *Vulg. aliter*). VEN. FORT. Mart. 1, 240 obvia turba *exsequias comitans* riget (*signo crucis adversus eam facto*) gressuque -uit aegro. *K.*

^{x}**extorqueo,** -torsī, -tortum, -ēre. *ab* ex *et* torquere. *de prosod.:* -ĕ PRVD. perist. 5, 60. *de scriptura:* -torc-: GROM. *p. 2047, 48. v. et lect. var. p. 2040, 30. 2041, 84.* -torr-: *p. 2041, 38. de formis: perf.:* -rxit: CIC. Verr. II 5, 184 (*R^{1}*). -rxistis: OPTAT. 6, 5 p. 153, 2 (*l. v.*). -suit: ITALA act. 16, 15 (cod. d). PRISC. gramm. II 488, 12. 14 in 'queo' desinens unum invenitur secundae coniugationis in 'si' terminans praeteritum, 'torqueo torsi' et ex eo composita ... '-o -si'. supina ... in 'sum' proferunt: 'torsum ... -sum'; inveniuntur tamen etiam in 'tum'. CHAR. gramm. p. 475, 23 B. *inter exempla coniug. secundae (v. l. 56).* NOT. Tir. 48, 81 -et. 87 -sit. 93 -tum. *de notione: praep.* ex- *c. not.: perfectiva e. g. p. 2043, 65. locali: fere i. q.: 'extrorsum' p. 2041, 6; 'intus foras' p. 2041, 7.* SYNON. Cic. p. 414, 15 B. -sit. exegit. excussit. NON. p. 259, 22 contendere iterum significat -ere (*v. l. 66*). p. 290, 26 exigere vi -ere. DON. Ter. Ad. 483 '-e' multum dixit: non 'torque' sed '-e' (SCHOL. Ter. Bemb. *ad l.* -e: tormenta exige). PS. VARRO sent. 15 -ere est plus quam semel rogare. *cf. et* TERT. *p. 2042, 28. distinguitur* -ere *ab:* torquere *l. 65. 84 sq. p. 2041, 3. 2043, 63. 65 sqq. cf. p. 2047, 30.* intorquere *p. 2040, 79.* GLOSS. -sit extudit, extulit (excudit *Hildebrand*). -tum [in]expressum. ἀποσπῶ βίᾳ. ἐκβιάζομαι. *cf. etiam gr. p. 2040, 62. 2043, 42. 44. 2044, 30. 2045, 22. 27. 30 sq. 2046, 23. 2047, 46. de usu: verbum transitivum; intrans. v. p. 2047, 48. ad obi. per acc. rei accedit fere dat. (sim.) personae; at nota pro dat. accusativum pers. analogice (cf. p. 2043, 63. 65) coniungi p. 2043, 68 sqq. cf. et p. 2045, 16. actio membri -endi, quam quis patitur, quasi per ipsum fieri dicitur p. 2040, 81 sq. 2041, 3 sqq. part. praes. pro adi. p. 2043, 39. p. p. p. pro subst. p. 2040, 84. add. praepp.:* ab *saepissime.* ad *p. 2046, 80.* de *p. 2040, 5. 35. 2041, 43. 2042, 80.* ex *p. 2040, 6. 35.* in *c. acc. p. 2042, 80. 2047, 41. c. abl. separ. p. 2040, 66. 68. pendet: enunt. in:* ut *saepe.* ne *p. 2044, 46. enunt. finale nudum p. 2042, 81. interrogat. p. 2043, 75. inf. saepe. acc. c. inf. p. 2042, 70. 81. 2044, 43. legitur inde a* TER. (*p. 2043, 68*), CIC., PVBLIL., LVCR. (*p. 2047, 32*), CAES., SALL. [*it.* storcere, *val.* stoarce, *francog. vet.* estordre, *hisp.* estorcer. *M.-L.*] [*confunditur c.:* torquere: *v. p. 2040, 72. 2045, 7.* TERT. resurr. 39 *p. 2046, 70.* eripere: *l. 29. p. 2046, 4.* exquirere: *p. 2043, 76.*]

I ***adhibita vi corporali*** *(saepe acced.* per vim, vi, *sim. e. g. l. 23. 24. 27. 31. 49) fere res corporeas:* A *fere i. q. vehementer* ***torquendo demere,*** *abripere (acced.:* [de, e] manibus, manu *saepe;* dextrae *l. 36. praepp. [v. l. 5. 35]:* ab *l. 29.* ex *l. 63*): 1 *animantibus, quod habent, secum gerunt (syn.:* divellere *l. 32.* efferre *l. 9.* eripere *l. 15. 41. 46. cf. l. 29. al.*): a *varias res (hominem l. 24):* CIC. Verr. II 4, 52 efferri *a comitibus Verris* ... vasa, -eri alia de (e *l. v.*) manibus mulierum. II 5, 184 donum regale ... *Iovi* factum ab regibus ... per nefarium scelus de regiis manibus (*v. app. cr.*) -sit (*v. p. 2039, 54*) *Verres.* off. 3, 89 tabulam (*antea:* arripuerit). ad Q. fr. 2, 11 (10), 2 (*in imag.*). PLIN. nat. 10, 115 *platea* capita *avium* ... morsu corripiens, donec capturam -at (*item de bestiis:* VLP. dig. 41, 1, 44 *raptos porcos* colonus ... lupis eripuit aut canes -serunt. APVL. met. 3, 17 -ta dentibus ferarum trunca calvaria). PLIN. epist. 6, 21, 7 (*per iocum*) -bo ei librum legendumque ... mittam tibi (APVL. apol. 41 *Aristotelis* libros ... studiosorum manibus). SVET. Nero 46, 1 vidit per quietem *Nero* navem sibi regenti -tum gubernaculum (NOVATIAN. Cypr. epist. 30, 2 p. 549, 21 quasi -to de manibus consiliorum gubernaculo *eqs. cf.* AVELL. p. 625, 26 clavum dominicae ratis). VLP. dig. 47, 2, 48, 7 cum fur rem furtivam vendidisset, eique nummos pretii dominus rei per vim -sit. APVL. flor. 19 p. 96 *corpus* vispillonum manibus -tum (*cf. de homine:* COD. Iust. 12, 5, 4, 4 *eunuchus* cuidam ... violenter). met. 6, 27 -to loro manibus eius (*cf.* AVR. VICT. epit. 45, 2 funem portanti). HIL. ad Const. 1, 8, 2 p. 187, 14 calamum et cartam e manibus ... *scribentis* violenter -sit. OPTAT. 6, 5 p. 152, 18 *de Donatistis:* per iudicia saecularia ... divinae legis instrumenta (*i. calices, pallas, codices*) ... a plurimis -enda esse duxistis ([eripienda ... dixistis *l. v.*]. 6, 5 p. 153, 2 -sistis [-rxistis *l. v.*]. p. 153, 3 -sistis [-rcistis *l. v.*]). DICT. 2, 22 p. 32, 3 quae per vim *Graecis a Troianis* -ta sunt. CLAVD. DON. Aen. 6, 425 p. 563, 12 -eri ... matribus liberos ... et ab uberibus divelli. AVG. civ. 5, 26 p. 239, 17 D. *militibus* -ta (*sc. vento*) ... de manibus quaecumque iaculabantur. *al.* b *arma, tela sim. (saepe in imag.):* α (de, e) manibus (dextrae *l. 36*): CIC. Mil. 18 -ta est ei confitenti *scelus* sica de manibus. VERG. Aen. 12, 357 *hostis* dextrae mucronem -et. CVRT. 8, 2, 4 hastam ... repugnanti e manibus (VVLG. II reg. 23, 21 vi ... hastam de manu Aegyptii). APVL. met. 8, 13 ferrum vaesanis -ere manibus. *in imag.:* CIC. Catil. 1, 16 tibi ... *Catilina* -ta est ista sica de manibus (*cf.* Pis. 5 tela ... intenta iugulis civitatis de coniuratorum nefariis manibus. Sull. 28 faces eripere de manibus et gladios -ere. Flacc. 97 P. Lentulo ferrum et flammam. *al.*). Planc. 98 impium ferrum ignisque ... meus ille consulatus e manibus *coniuratorum* -serat (*item abstr. pro persona:* Brut. 7 e manibus iratorum civium boni civis auctoritas et oratio). Phil. 13, 15 irati pugnamus, -eri (e *add. Halm*) manibus arma non possunt. β *loci ceteri:* CIC. Phil. 2, 113 benevolentia civium saeptum oportet esse, non armis; eripiet et -bit tibi ista populus Romanus (7, 14 gravius urguebamur armis domesticis; ea ipsa depulimus nos quidem: vi -enda sunt). LIV. 23, 9, 12 ferrum ... quoniam parens *auctoritate et monitis* -et *mihi filio.* SEN. epist. 13, 14 Catoni gladium adsertorem libertatis -e: ... detraxeris *gloriam. al.* SIL. 11, 359 ensem -ere negatum *mihi propter debilitatem* (*seq.* eripiam). *al.*

2 *alqd. corpori, rei aut cohaerens innatumve aut infixum amovere (iuxta ponitur:* educere *l. 66.* evellere. *l. 57.* vellere *l. 66*): PETRON. 136, 5 pedem mensulae -si. PLIN. epist. 3, 15, 4 (*in imag.*) aculei iudicii mei ... hebetentur fortasse ..., evelli quidem -erique non possunt. TERT. adv. Marc. 1, 14 p. 309, 1 omnes medullas ... *terrae* victui (*i. victus quaerendi causa*) -es (*cf. de terrae intestinis:* TIBERIAN. carm. 2, 2 aurum ... duris -sit poena [*i. per metonymiam de damnatis laborantibus in metallis*] metallis). ITALA exod. 21, 27 (Sulp. Sev. chron. 1, 18, 3) si quis servo oculum aut dentem -serit ([ἐκκόψῃ, *Vulg.* excusserit]. *cf.* PLAC. med. 32, 2 rec. β aquilae ab articulamento -tus ex feminibus pes ... dolorem emendat. TAB. devot. Audollent 222^{B}, 1 huic gallo lingua vivo -si). CLAVD. DON. Aen. 11, 565 p. 502, 24 *hasta* -etur magis quam educitur loco (*i. caespite. syn.* vellitur). DRAC. Romul. 8, 543 pastor ... vidit consurgere nubem pulveris -ti. 8, 576 ingemit *Menelaus* et flavos -et vertice crines.

B *fere i. q.* ***detorquere, luxare*** *articulos vertibula sim. (paulo aliter clunes l. 77):* 1 *consulto, per vim (cum nota depravandi, laedendi. syn.* convellere *l. 72*): SEN. contr. 10, 4, 2 (*de mutilatis lucri causa*) huic convulsi pedum articuli sunt et -ti (*Gertz*; torti *trad.*) tali. SEN. epist. 24, 14 (*in imag.*) quid tu, *mors*, ... mihi flagella et eculeos ... explicas? quid singulis articulis singula machinamenta, quibus -antur? PETRON. 48, 7 quemadmodum illi (*i. Vlixi*) Cyclops pollicem poricino -sit. *nota (v. l. 70):* PETRON. 21, 2 *cinaedus* supervenit ... *et* -tis nos clunibus cecidit, modo basiis *eqs.*

2 *per infortunium, morbum sim. distorquere* ([*v. p. 2047, 55*]. *iuxta ponitur:* eicere *l. 84. p. 2041, 5.* emovere *l. 84.* (in)torquere *p. 2041, 6.* laxare *p. 2041, 4. 6.* luxare *l. 83*): SEN. benef. 5, 24, 1 meministi ... in Hispania talum -isse te? (epist. 53, 6 talum -isse dicimus. *cf. l. 73. p. 2047, 56*). epist. 104, 18 fregit ... crus aut -sit articulum (*seq.* luxata *pars* in locum reponatur [VEG. mulom. 1, 28, 5 fracturas et emota vel -ta aut eiecta de locis suis. *seq.* cum locis suis reposita fue-

[*Kornhardt*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

rint]. *cf. ibid. per similitudinem*: animum tot locis fractum et -tum ... sanari). PLIN. epist. 8, 18, 9 *senex* omnibus membris -tus et fractus *morbo*. PELAGON. 256 si equus coronam torserit aut -serit aut laxaverit (*cf. Hippiatr. gr. I p. 378, 2 sqq.*). VEG. mulom. 2, 41, 1 si iumentum ... vertibula eiecerit vel -serit. CHIRON 601 si equus articulum -serit aut laxaverit intortum aut -tum (*v. p. 2039, 62*).

C *fere i. q. alqd.* **exprimere** (*v. l. 26*): 1 *corpori humano*: a *varia* (*umores l. 8 sqq. cf. l. 40*): lacrimas: SEN. contr. 9, 6, 8 quemadmodum illi (*sorori fratris mortui*) -bo lacrimas. SALV. eccl. 3, 88 vides ... -tas lacrimas, simulata suspiria *eqs.* CLAVD. DON. Aen. 7, 455 p. 69, 5 sudor ... quem excitatae mentis commotiones -serant. sanguinem: THEOD. PRISC. gyn. 20 p. 238, 1 *medicamina* quae ... possint purgationem sanguinis -ere. p. 238, 3 magis ... purgationem sedare volui quam -ere. 25 p. 241, 9 vi sanguinem -entes *medici* simul ... venientia pecora (*i. fetus*) pertraxerunt. vocem (*in tortura l. 22. cf. p. 2043, 61*), canticum: PETRON. 35, 6 *puer* taeterrima voce de Laserpiciario mimo canticum -sit. SOL. 1, 111 metus ... vocis interdum est incitamentum, quam ... etiam si nunquam fuerit *vox*, -et (*seq. 1, 112* in vocem *mutus* erupit vi timoris). MART. CAP. 5, 501 violentia, quae vocem alicuius rei -et invitis (*v. app. cr.*). OROS. hist. 1, 20, 3 cum inclusus *in tauro aëneo* ... subiectis ignibus torreretur, sonum vocis -tae *ei* capacitas concavi aeris augeret *eqs.* risum: PORPH. Hor. carm. 3, 11, 21-22 p. 109, 25 tantam fuisse gratiam cantus, ut in tormentis poenae constitutis (*e. g. Ixioni*) -serit tamen risus. ARNOB. nat. 5, 25 p. 197, 9 quod diu nequivit verecundia Baubonis *Cereri* exprimere ..., -sit obscenitas. partum, fetum (*cf. supra l. 15*): FLOR. epit. 3, 4, 2 ludibriis foedare mortem tam igni quam fumo, partus quoque gravidarum mulierum -ere tormentis. THEOD. PRISC. gyn. 25 p. 242, 2 innoxie -isse. 26 p. 243, 11 ptarmica adhibuerunt ..., ut membris omnibus exagitatis pecus facile -ere valuissent. OROS. hist. 4, 2, 2 (*de pestilentia*) immaturis partubus cum periculo matrum -ti abortus proiciebantur. b spiritum, animam *sim., sc. necando*: TERT. apol. 9, 7 crudelius *in infanticidio* in aqua spiritum -etis (*v. app. cr.*). PALLAD. 9, 9, 1 *sulfuris, aluminis* spiritus ... occupatis statim naribus -ent animas, nisi quis *fugiat*. PRVD. psych. 593 ligantur vincla lacertorum sub mentum et faucibus ... -ent animam. SVLP. SEV. Mart. 8, 2 servulum laqueo sibi vitam -isse (GREG. TVR. Franc. 6, 45 p. 317, 8 multos sibi ... -isse [-torr- *l. v.*]. glor. mart. 28 p. 504, 23). *v. etiam p. 2047, 14.*

2 *rebus*: *liquores (technice): in officina fullonis*: HIER. vir. ill. 2 p. 8, 5 R. *Iacobus* fullonis fuste, quo (⟨uda⟩ *edd. Vall., Herd. cf. app. cr.*) vestimenta -eri solent, ... percussus interiit. *per torcular*: ENNOD. dict. 10, 7 p. 457, 7 de prole arborum liquorem (*i. oleum*), quo salus nutriatur, -et *agricola*. PRIMAS. in apoc. p. 912D in torculari pondere depressionis adhibito aut vinum a vinaceis aut oleum ab amurca ... eliquatur, ... hoc fit in ecclesia cum ... adversitate persecutionis -tā ... alii tamquam amurca corruunt ..., alii ... enitent clariores.

II **necessitate imposita** -ere (*sc. alci. [sim.] at v. p. 2043, 64 sqq. saepe acced.* vi, per vim *sim. e. g. l. 59 sq. p. 2045, 70*): **A praevalente notione arripiendi, adipiscendi**, *fere i. q. poscere, expostulare sim.*: 1 *in sermone iuris (de vi 'compulsiva'): coguntur inviti modis iniquis, vetitis, illicitis (v. l. 78) velut dolo (e. g. p. 2042, 44 sq. 73) terrore, potentia, ut consentiant dare, praestare, cedere alqd.* -*etur*: *pecunia l. 72. 75 sqq. p. 2042, 1. 7. 15. al. (vectigalia sim. e. g. l. 81 sq. p. 2042, 17. 37. 42; pretium elatum p. 2042, 34); instrumentum, titulus iuris e. g. p. 2042, 9 sq. 18 bis. 38; saepe a magistratibus (e. g. l. 74 sq. 77. 82. p. 2042, 4; comitibus e. g. l. 76. p. 2042, 21).* vi, per vim, violenter *saepe*; vi et metu *sim. p. 2042, 4 sqq.*; metu, timore *sim. e. g. p. 2042, 24 sqq. 49. 71;* minis *p. 2042, 50;* vinclis *p. 2042, 2 sq.* -*etur contra*: *edictum (l. 78)* 'quod metus causa' *e. g. p. 2042, 4 sqq. 24 sqq.; leges (l. 77. 80): de pecuniis repetund., de vi e. g. l. 77. 83. p. 2042, 7 sq. 42 (v. Mommsen, Strafr. 656 sqq. 706 sqq.). decreta principum (l. 80. p. 2042, 32) sim.* *iuxta ponitur*: accipere *l. 77.* auferre *p. 2042, 30.* cogere *p. 2042, 36.* elicere *l. 80.* eripere *l. 71.* exprimere *l. 71. 82.* petere *l. 70. 78.* postulare *p. 2042, 29.* subigere *p. 2042, 31.* *acced.* ab *saepe.* *pendet* ut *p. 2042, 51. 65; acc. c. inf. p. 2039, 81.*

a *usu stricto*: CIC. Quinct. 47 nihil ... iudicio, ... uterer, si petendum esset *debitum*; -endum est invito atque ingratis; quod non debet, eripiendum atque exprimendum est (*cf.* COD. Iust. 4, 13, 1, 1 [*a. 238*] *si debitori* pecunia a creditore ... -ta est, ob quam reddendam non tenebatur, ... eam recuperabit). Verr. II 2, 66 *Verres* poenis compromissisque interpositis HS ↀↀↀ -enda curavit. II 3, 89 ab ... *Amestratinorum* civitate ... simili ratione (*i. cogendo*) -tam esse pecuniam (II 3, 175 mancipes a civitatibus ... -erunt). Flacc. 86 *pecuniam in provincia praetorem* -ere, accipere contra leges non oportet ([*opp.* petere]. *cf.* VLP. dig. 3, 6, 8 quod illicite -tum est secundum edicti formam, ... restitui. 4, 2, 23, 3 inciviliter -ta restitui. COD. Theod. 11, 1, 30 adversum ... decreta [*syn.* contra leges elicita]. COD. Iust. 4, 62, 3 quod exactum ..., si contra rationem iuris -tum est. *cf. p. 2042, 52*). prov. 5 *Piso* nihil *vectigalium* exprimere ab egentibus *Byzantiis*, nihil ulla vi a miseris -ere potuit (VVLG. lev. 6, 2 anima, quae ... negaverit proximo suo depositum, ... vel vi aliquid -serit [-torc- *l. v.*] *eqs.*). har. resp. 35 *legatum Thessalicum Clodius* propter pecuniam, quam ab eo -ere non poterat, in vincla coniecit (*cf.* PAVL. dig. 4, 2, 22 qui in carcerem quem detrusit, ut aliquid ei -ret. sent. 1, 7, 8. *al.*). Pis. 86 si quidem potest vi et metu -tum honorarium *praetoris* nominari (COD. Iust. 2, 19, 4 [*a. 239*] si per vim vel metum mortis aut cruciatus corporis venditio ... -ta est *eqs.* [*cf. etiam l. 25*]. LEX Visig. 5, 4, 1 commutatio ... per vim et metum. *al.*). SALL. or. Phil. 17 pecuniae publice et privatim -tae. SEN. contr. exc. 4, 3 multa nobis -entur, quae nolumus scribere (*cf.* INTERPR. novell. Valent. 32 p. 137, 77 scripturas ... violenter -tas. LEX Visig. 4, 3, 4 tit. ab eis). PETRON. 140, 1 *mulier* quae multas saepe hereditates officio aetatis -serat ([COD. Theod. 16, 2, 27 pr. si quid ... morienti fuerit -tum]. *cf.* APVL. apol. 67 me grandem dotem ... mulieri amanti remotis arbitris in villa -isse). PLIN. paneg. 17, 1 -to sociis auro. SVET. Aug. 56, 2 *Augustus* forum angustius fecit, non ausus -ere possessoribus proximas domos. Tib. 37, 3 -ta pecunia per vim heredibus *a plebe* ad gladiatorium munus (POMPON. dig. 12, 5, 7 stipulatione. PAVL. dig. 39, 4, 9, 5 *vectigalia*. COD. Iust. 2, 19, 2 chirographo. LEX Visig. 2, 5, 9 pactum, quod per vim -serit persona potentior vel inferior. *al.*). Vit. 7, 2. SCAEV. dig. 42, 8, 24 *debitor* optulerit mihi an ego illi -serim invito (COD. Theod. 11, 11, 1 *si qui comes in provincia* xenia aut munuscula ... -serit vel sponte ... oblata non refutaverit [*seq.* deferri sibi ... cogunt]. NOVELL. Maior. 7, 17 l. 112 *si iudex* sub nomine oblationis acceperit, quod magis -isse credendum est). VLP. dig. 1, 18, 6 pr. -tas metu venditiones et cautiones ([4, 2, 9, 3]. COD. Iust. 2, 19, 7 [*a. 293*] metu mortis vel cruciatus corporis [*v. l. 5. cf. l. 71.* LEX Visig. Eur. 286, 5]. *cf.* VLP. dig. 4, 2, 3, 1 mortis aut verberum terrore. HIL. c. Const. 15 p. 593B metu -sit exsilii *Constantius. al.*). *al.* TERT. fug. 13, 1 qui comminatur, si non acceperit, non postulat, sed -et. SPART. Pesc. 3, 6 miles provinciali lignum, oleum, operam -sit (*cf.* COD. Iust. 12, 41, 1; *syn.* auferant). AVR. VICT. Caes. 33, 29 Gallienum subacti a Claudio patres ... divum dixere *eqs.* quod sane -tum. EDICT. imp. Diocl. II 2 insidiatricem audaciam *cauponum* ... pretia venalium rerum non quadruplo aut oc⟨tuplo⟩ *sed ita* ⟨ela⟩ta (*cf. p. 150, 7*) -ere, ut *eqs.* SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 101, 23 -eri de absente *Athanasio* sententiam (SVLP. SEV. chron. 2, 39, 3 Athanasii damnationem; *syn.* cogerentur). SCHOL. Cic. Bob. p. 101, 18 *Flaccus* nihil invitis *civitatibus* -sit vel gratia vel potestate. MAXIMIN. c. Ambr. 95 p. 36, 31 eiusmodi sub nomine Arri -ta subscriptio (IVLIAN. Aug. c. Pelag. 4, 8, 20 p. 542, 18 SVLP. SEV. dial. 3, 13, 3. *al.*). AVG. epist. 126, 11 p. 16, 16 iuri iurando violenter -to (*cf.* p. 16, 30 utrum implenda sit -ta iuratio). *al.* COD. Theod. 8, 4, 2 *stationarii* si extra modum aliquid -serint (*cf.* COD. Iust. 11, 50, 1 superexactione). 8, 4, 6 duces, qui multa *militibus* ... -ere firmantur. SVLP. SEV. chron. 2, 48, 5 largiendo et ambiendo ab imperatore cupita (*i. rescriptum*) -rent (COD. Theod. 12, 1, 33 qui captiosa supplicatione delata ... rescriptum in fraudem sanctionis -serint. *cf.* COD. Iust. 5, 63, 1 si iniustum decretum *sibi a praeside* -isse eos [*i. tutores*] apparuerit). PAP. (rescr. imp. p. a. 413 Mommsen, iur. Schr. II p. 345) II 7 ⟨ces⟩siones, quas timor -isse detegitur, antiquari ... praecipiat. AVELL. p. 29, 14 *Macario* iudex veluti sub imperiali rescripto et minis -ere contendit, ut *eqs.* EPIST. pontif. Arel. 5 p. 11, 28 hoc ab episcopis ... -ere, quod contra statuta ... concedere *non licet*. COD. Iust. 2, 4, 19 (*a. 293*) decisionem litis. *al.* LEX Visig. Eur. 285, 8 si cautionem ... per necessita⟨tem ...⟩ ... creditor -serit (*cf.* LEX Visig. 5, 4, 17 ut ... intercedentibus clericis *servi fugitivi* ... domino necessitatem venditionis -ant). *al.*

b *usu paulo laxiore: coguntur inviti, ut concedant honores (v. l. 62. 66)*, iura (*l. 60*), imperium (*l. 71*), foedus (*l. 72*) *sim.*: SALL. or. Lep. 23 tribuniciam potestatem ... conditam a maioribus ..., utique iura et iudicia sibimet -rent (LIV. 2, 34, 8 -ta secessione ac vi patribus. 34, 3, 2 *feminas* si carpere singula iura et -ere et aequari ... viris patiemini). LIV. 6, 41, 1 quomodo -ant, non quomodo petant honores, quaerunt *plebei*. TAC. ann. 1, 10, 2 -tum invito senatu consulatum (EVTR. 7, 2, 1 *Caesar Octavianus* Romam cum exercitu profectus -sit, ut sibi ... consulatus daretur. *aliter p. 2046, 14*). FLOR. epit. 1, 26, 4 honorum et magistratuum consortium *plebeis* quamvis invito senatui -sit *Stolo*. CYPR. epist. 55, 9 p. 630, 11 episcopatum non exambitum nec -tum, sed de dei ... voluntate susceptum (*cf.* RVFIN. hist. 11, 10 p. 1017, 24 *Vrsinus* ut ... collecta ... seditiosorum manu in basilica ... episcopum se fieri -ret legibus ... et traditione perversis). AVR. VICT. Caes. 39, 41 mortis formidine per scelus imperium. GILD. Brit. 1 chron. III p. 25, 18 Gabaonitarum irritum foedus, calliditate licet -tum (*pertinet ad Vulg. Ios. 9, 7. II reg. 21, 1*). *al.*

2 *fere i. q. alci. alqd. eripere flagitando (fere verbis), compellere flectendo nolentis animum (e. g. p. 2043. 15. 48), ut det, praestet id, quod per se nonnisi sponte praestari potest (iuxta ponitur*: cogere *p. 2043, 42.* elicere *p. 2043, 24.* extundere *p. 2043, 30.* impetrare *p. 2043, 10.* instare *p. 2043, 50.* persuadere *p. 2043, 45.* poscere *p. 2043, 56.* postulare *p. 2043, 46 sq.* precari, tumultuari, urgere *p. 2043, 51.* *acced.*: ab *saepe.* de *p. 2043, 9.* in [*c. acc.*] *p. 2043, 38.* *enunt. in* ut *saepe; coni. nudus p. 2043, 31. 34; acc. c. inf. p. 2043, 36. 50*): a *fere i. q. debitum, argentum urgendo reposcere*: CIC. Att. 6, 1, 25 iamne vos a Caesare per Herodem (*agentem pro eo*) talenta Attica (*i. debita Attico*) ... -sistis? epist. 16, 24, 1 a Flamma

[*Kornhardt*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

debitore, si non potes omne, partem aliquam velim -as. HIL. in Matth. 18, 11 p. 1023^{A} conservo ... suo servus ille exiguum, quod sibi debebatur, -ens. AMM. 22, 6, 2 *Aegyptii* principem ... interpellabant ... -entes, quae dedisse se ... plurimis adfirmabant. DRAC. laud. dei 3, 32 (*per compar.*) creditor -et sub vomere faenus arator, usura praestatur edax (*i. esculenta*) *eqs.* EVGRAPH. Ter. Haut. 746 p. 195, 19 hac re ... ab eo (*i. domino*) -bitur argentum.

b *i. q. varias res (petulanter poscendo) adipisci*: CIC. de orat. 2, 74 nunquam sententias de manibus iudicum vi quadam orationis -simus *eqs.* (*cf.* QVINT. inst. 10, 1, 110 *ut*, quae -et, impetrare ... *Ciceronem* credas). PVBLIL. E 22 errat datum qui sibi quod -tum (*v. app. cr.*) est putat (*sic de donis*: SEN. benef. 1, 7, 2 ingrata sunt *dona* ... quae danti aut -entur aut excidunt. *cf.* PS. VARRO sent. 15 *v. p. 2039, 66.* AVR. VICT. epit. 12, 3). VAL. MAX. 1, 7 ext. 4 filius a patre -sit, ut ... mitteretur (*sic per affectum cognatorum*: SVET. Tib. 51, 1 *Tiberius voluit* ascribi albo '-tum id sibi a matre'. CLAVD. DON. Aen. 12, 680 p. 626, 18 haec ... sorori. HIER. epist. 24, 3, 2. AVG. serm. 5, 4 p. 56$^{med.}$ -sit et accepit *Esau* benedictionem). 6, 2 ext. 1 *mulier* aequitatem, quam *a rege* impetrare non potuerat, -sit (*cf.* PORPH. Hor. carm. 3, 12, 3 p. 111, 8 *patribus* natura ipsa indulgentiam *erga filios* ... -et. TERT. apol. 40, 15 misericordiam [SCHOL. Cic. Gron. D p. 299, 4]). IVV. 6, 54 unus Hiberinae vir sufficit? ocius illud -bis, ut haec oculo contenta sit uno. PLIN. epist. 5, 10, 2 cave, ne ... libellos, quos tibi hendecasyllabi nostri blanditiis elicere non possunt, convicio scazontes -ant (*cf.* ENNOD. carm. 2, 90, 8). CALP. decl. 29 p. 26, 5 confisus id ... -ere se populo, quod impetrare *a privato* ... non posset (SCHOL. Cic. Bob. p. 79, 12 *Autronium* ad hoc impetrandum ... deprecatores adhibuisse nec tamen -isse, ut *eqs.* AMBR. Ioseph 5, 23 p. 89, 2. HIER. epist. 22, 28, 5 non tam impetrat quam -et. *v. et l. 19*). APVL. apol. 93 haec (*i. favores privignis praebendos*) ego ab invita *uxore* ... aegre extudi, ingentibus precibus invitae et iratae -si (met. 5, 6 -et a marito, cupitis adnuat. SEDVL. carm. pasch. 4, 221. *cf.* CLAVD. DON. Aen. 11, 480 p. 487, 29 precum copia). met. 1, 24 vix ... piscatori -simus accipere viginti denarium (*sc. pretium piscium*). 8, 7 -et ... *puellae*, membra lavacro ... confoveret. *al.* TERT. apol. 21, 18 ut ... *Christum* oblatum Pontio Pilato ... violentiā suffragiorum in crucem dedi sibi -serint *primores Iudaeorum* ([*cf. Löfstedt, Tert. apol. (1915) p. 34, Krit. Bem. (1918) p. 29*]. adv. Marc. 3, 23 p. 417, 11 clamorem, quo in crucem eum -serat *Israel. cf.* AVG. in euang. Ioh. 118, 1 p. 1947$^{med.}$ si -entes clamores eorum cogitemus, ... Iudaei crucifixerunt Iesum). ITALA Luc. 24, 29 (cod. e) *Christus* simulavit se longius ire. et -serunt *discipuli* illi dicentes: mane nobiscum *eqs.* ([παρεβιάσαντο αὐτόν, *Vulg.* coegerunt]. *item, sc. valde poscendo*: act. 16, 15 [cod. d] -suit. VITAE patr. 5, 5, 32 p. 882^{B} [*gr. Nau 1908 p. 271 n. 184 οὐ μέντοι βιάζονται*]. *cf. Rönsch, Semas. Beitr. 3 p. 39*). CYPR. epist. 59, 15 p. 685, 15 vix plebi persuadeo, immo -o, ut ... patiantur *eqs. al.* SYMM. epist. 2, 88 (87) *nolo* bona spontanea postulare, ne ... -ere ... *videar*, quod ... *tua* spondet humanitas. CLAVD. 8, 283 non -bis amari (*opp.* hoc ... gratia donat. *aliter p. 2047, 3*). AVG. c. Cresc. 3, 13, 16 p. 423, 9 nonne Primianus ... ab omnibus vobis se -et absolvi? in psalm. 118 serm. 24, 3 p. 1570$^{med.}$ instant, urgent, precantur, tumultuantur, -ent, ut *eqs.* DRAC. Orest. 180 verbis *a te* ... -o facta (factis *trad.; sed cf. vs. 185* hortor opus). *al.*

c *movet amans amatum, ut voluptatem praestet*: PETRON. 9, 4 coepit ... mihi velle pudorem -ere. 87, 3 male repugnanti *puero* gaudium -si. PORPH. Hor. carm. 2, 12, 25 p. 71, 15 qu⟨a⟩e oscula scilicet velit sibi a poscente -eri. HEGES. 1, 40, 9 p. 89, 6 *Salome* inlexerit invitum *Alexandrum* et reluctanti -serit, ut incestum patraret (*gr. aliter*). AVG. civ. 3, 13 p. 111, 16 D. vicerunt ... Romani, ut ... amplexus miserabiles -rent *a mulieribus Sabinis.*

3 *tormentis, cruciatibus adhibitis in quaestione iuridiciali cogere (p. 2044, 6) alqm., ut fateatur (ad rem v. Mommsen, Strafr. p. 405 sqq. 416 sq.). -etur sive res quaerenda* (*e. g.* veritas *l. 64. 72.* confessio *l. 80. p. 2044, 23. cf.* DON. Ter. Ad. 483 torquemus hominem, -emus veritatem) *sive homo, corpus, anima sim.* (*valente enim vi praepos. auctiva vel perfectiva per analogiam verbum q. e. -ere in verbi simplicis [cf. l. 63. p. 2044, 13] constructionem abisse accipias [v. l. 71 bis. 79. p. 2044, 1. 3 sq. 13. 16. cf. p. 2039, 73]. tormenta extra iudicium p. 2044, 16. cf. p. 2041, 15*): **a** *sensu stricto*: TER. Ad. 483 hunc abduce, vinci, quaere rem:: immo hercle -e, nisi ita factumst ([DON. *ad l. v. l. 63. p. 2039, 64 sq.*]. LIV. 32, 38, 8 in servilem [*v. Mommsen l. c. l. 61*] modum lacerati atque -ti *sunt.* 34, 25, 8 -ti morerentur *coniurati*). TERT. nat. 1, 2, 2 p. 60, 23 praesides -endae veritatis de solis nobis mendacium exquiritis (apol. 2, 13. AMBR. Iac. 2, 11, 46 p. 61, 21; *seq.* adhibentur variarum genera poenarum. *cf. p. 2044, 13*). apol. 2, 5 cum ... -eri oporteret, ... quot quisque iam infanticidia degustasset. 2, 10 ordinem *factorum* -etis (exquiritis *l. v.*) admissi (*i. homicidii, cf. antea*: tormenta adhibetis). 4, 11 incestus sum, cur non requirunt? infanticida; cur non -ent? ieiun. 12 p. 291, 8 *Pristinus martyr non respondit.* ita de hoc iam -tus (exort- *coni. Gelenius*) ... discessit. adv. Marc. 4, 41 p. 562, 5 ex ore eius (*i. Christi*) confessionem -ere cupiebant *Iudaei* (VICTRIC. 29 p. 38. *cf.* CLAVD. DON. Aen. 6, 565 p. 538, 17 ut verberibus et tormentis -at [*i. Rhadamantys*] et ad confessionem usque perducat). NOVATIAN. Cypr. epist. 31, 3 p. 559, 4 (*cf. Melin, Stud. in Cypr., Diss. Uppsala 1946, 46*) inter ... saecularis potestatis ... exquisita tormenta etiam -to et excruciato et excarnificato corpore Christum ... confiteri (*sim. de martyre ibid.* p. 559, 18). LACT. inst. 5, 21, 5 -ti et excruciati *daemones* (*antea*: interrogati ... confitentur. epit. 46, 7 p. 725, 2 -ti ex excruciati ... verberanti se deo [*i. Christo*] cedunt). HIL. ad Const. 1, 6, 4 p. 186, 2 -ere coniuentiam plebium nec cogendi iure potuerunt *Arriani* (*antea*: quaestiones poscunt. in Matth. 10, 12 p. 971^{A} -ere aut silentium [*v. infra l. 66*] *Christianorum* ... aut coniuentiam tentant). RVFIN. hist. 5, 1, 21 -ere *martyri* ... ne professionem quidem ... *certi* vocabuli *potuerunt carnifices* (*gr. aliter*). NOVELL. Valent. 12 pr. quod ... latere potuit, ... inquisitionum cruciatus -sit (BOETH. in top. Cic. 6 p. 387, 39 necessitas ... id quod latebat, -ens *eqs.*). POMER. 3, 12, 2 p. 492^{A} *peccatorum* gemitus, cruciatus aeternus, dolor ... torquent animas (*i. peccatorum*), non -ent, puniunt corpora damnata nec finiunt. *similiter de morbi tormentis* (*cf. p. 2043, 67 sq.*): SEN. epist. 66, 43 *inter diversa genera mortis*: aut fractos ruina aut per longam nervorum contractionem -tos minutatim.

b *sensu laxiore: sine tortura corporisque doloribus cogitur alqs., ut concedat, fateatur, adsentiat*: **α** *argumentando, probando (e. g. l. 23. 26), ratiocinando*: CIC. Tusc. 1, 14 -sisti, ut faterer, qui omnino non essent (*i. mortui*), eos ne miseros quidem esse posse (*cf.* LACT. inst. 2, 10, 25 quod si Aristoteli Plato et Epicurus -ent, et Platoni ... idem Epicurus eripiet *eqs.*). LIV. 22, 29, 2 (*in allocutione Fabii*) victoriam hosti -amus, confessionem erroris civibus *malevolentibus nobis* (VELL. 2, 39, 3 Ti. Caesar quam certam Hispanis parendi confessionem -serat, parem Illyriis Delmatisque -sit. *cf. l. 26*). HIL. in psalm. 91, 6 p. 350, 5 vim adtulit veritas et confessionem invitis (*i. Iudaeis*) ratio -sit (TYCON. reg. 1 p. 2, 1 quid cui conveniat, persuadet *ratio*, vel quia tanta est vis veritatis, -et. AVG. nupt. et concup. 2, 22 p. 274, 17. *cf.* RVFIN. Adamant. 2, 19 p. 107, 4 *sententia* apostoli etiam invitis -et fateri, quod verum est [*gr. p. 106, 5 sq.* πρὸς βίαν ... ἀναγκάσει]). *al.*
β *callide interrogando sim.*: QVINT. inst. 5, 7, 17 in eo qui verum invitus dicturus est, prima felicitas *est* interrogantis -ere quod is noluerit. 5, 7, 27 percontatione *patronus* ... saepe eo perducit homines, ut invitis quod prosit -at. decl. 378 p. 422, 24. SVLP. SEV. dial. 2, 13, 4 *secreti* nihil erat, quod ei (*i. Martino*) Sulpicius non -ret invito.
γ *interpretando quasi adhibita vi scriptis, verbis sententiam exquirere*: HIL. trin. 8, 14 p. 247^{A} neque ... coelestium dictorum sanitati ... impiae intelligentiae -enda perversitas est. RVFIN. Orig. in psalm. 38 hom. 2, 8 p. 1407^{C} ut -am quodammodo vocabuli (*sc.* 'crassus, incrassescere') novitatem *eqs.* patr. 1, 3 p. 303^{C} si ... quis ... cupiat cursum utriusque expositionis aptare, potest -ere fortassis, ut ... haec hoc modo videantur intellegi *eqs.* AVG. gen. ad litt. 5, 1 p. 138, 22 quamquam et hoc, quod positum est 'cum', ... cuivis contentioso -at alium intellectum esse non posse.

4 *i. q. iubendo, imperando exigere sim.* (*saepe fere i. q. cogere [acced.* ut *passim*, ne *p. 2045, 28; inf. p. 2045, 18. 21]. fere i. q. vi impetrare e. g. l. 52. iuxta ponitur*: cogere *l. 65. p. 2045, 56.* eripere *l. 80.* exigere *l. 59. 69. p. 2045, 44.* expetere *l. 72.* imperare *l. 69. 70. al.* impetrare *p. 2045, 41.* suadere *l. 59. 74. acced.* ab *passim*): **a** *auctoritate, potestate, potentia adhibita*: CAES. Gall. 7, 54, 4 *Haeduis* obsidibus summa cum contumelia -tis (*cf.* IVST. 16, 3, 10 missus ... Lamachus cum exercitu ad -endum, quod negabatur [*i. tributum*]. OROS. hist. 5, 1, 13 quod Roma in usum luxuriae suae ferro -bat a nostris [*i. populis subiectis*]). LIV. 33, 13, 3 *rex* prudenter *condicionibus* ... sine quibus pax impetrari non poterat, sua potius voluntate omissis quam altercando -rentur (*sc. ei a potentioribus Romanis*) ..., se concedere ... dixit. TERT. adv. Marc. 2, 26 p. 372, 5 *deus* fidem in primordiis arduam -ens *eqs.* (ISID. sent. 2, 2, 4 fides nequaquam vi -etur, sed ratione atque exemplis suadetur; *syn.* exigitur violenter). scorp. 4 p. 153, 8 utique qui inponit praeceptum, -et obsequium (*cf.* SALV. gub. 6, 68 sicut corrigi ... nequissimi quique servorum solent. modestiam saltim ac disciplinam terror *immissus a deo* -sit *peccatoribus*). PALLAD. 4, 10, 14 si quis hoc genus (*i. citreum*), ut in regione frigida nutriatur, -et. HIER. epist. 22, 20, 3 si fuisset virginitas imperata ..., durissimum erat contra naturam cogere angelorumque vitam ab hominibus -ere. 52, 15, 2 *Hippocrates* -et sacramento silentium (*aliter p. 2047, 12; cf. supra l. 7*). RVFIN. Orig. in exod. 1, 5 p. 154, 5 multitudo ... compulsorum (*i. Pharaonis; allegorice de eis qui docent malitiam*) qui omnes exigunt, imperant, -ent opera terrena. AVG. civ. 2, 8 p. 62, 11 D. ipsos deos, ut sibi sollemniter *ludi* ederentur ..., acerbe imperando et quodam modo -endo fecisse (2, 14 p. 69, 20). 10, 21 p. 434, 10 *ut daemones* sacrificia ... a volentibus expetant, ... ab invitis persequendo violenter -ant *eqs. al.* VAL. CEM. hom. 14, 4 p. 736^{B} humilitatem ..., quam ... dei amor suadet, non timor dominationis -et (*ibid.* auctoritate -etur imperii). *al.*

b *ipsa vi legis cogitur alqs., ut praestet, quod debet (poenam pendat p. 2045, 11 sq.)*: CIC. Q. Rosc. 56 *socius* cum exegit suam partem *debiti* et tibi integram petitionem reliquit, tecum partiri non debet, nisi forte tu perverso more, quod huius est, ⟨si tuum⟩ (*Schuetz*; ⟨si⟩ *Kayser*) ab illo (b^2; alio *rell.*) -ere (*sc. per iudicium*) non potes, huic eripere potes. PS. QVINT. decl. 7, 4 p. 136, 31 *non* adeo pro nobis, *quibus privilegia praestat*, sollicita lex est, ut, quod praestat (*i. privilegia*), -at (*sc. ut accipiantur*). PAPIN. dig. 40, 1, 19 si quis ab alio nummos acceperit, ut servum suum manumittat, etiam ab invito libertas *illius servi*

[*Kornhardt*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-eri potest (PAVL. dig. 28, 5, 85 pr. qui *servus* ... invito defuncto [*i. domino suo*] poterat libertatem -ere, ... non ... videtur beneficium a defuncto consequi. 28, 5, 85, 2 ab ipso testatore). VLP. dig. 4, 2, 14, 11 *pro servo,* qui in fuga esse dicitur, cautio ab ... *domino* -enda est *eqs.* TERT. uxor. 1, 4 l. 34 *per ironiam: uxores possunt iure matrimonii* dominari in aliena familia, ... cultum de alieno (*i. aliena pecunia*) -ere (torquere *l. v.*). AMM. 17, 3, 5 incrementa (*vectigalium sim.*), quae nulla supplicia egenis possent hominibus -ere. COD. Theod. 6, 2, 26. 16, 5, 65, 1 *multa* de communi clericorum ... corpore vel etiam donariis ipsis -ta nostro inferatur aerario. VAL. CEM. hom. 10, 1 p. 723^{A} poena (*sc. gravissima*), quam irascentis inimici non -et iniuria (GREG. M. moral. 6, 14 p. 737^{B} *creatura,* quae peccando *poenam dei* ... -sit). COD. Iust. 4, 24, 10, 2 (*a. 293*) -etur ei (*i. creditori*) necessitas probandi debiti.

c *ipsi sibi (animo l. 17. 26. 28) necessitate imposita (cf. Salonius, Vitae patr. p. 381. nota alqm. -ere, i. fere cogere l. 28)*: PANEG. 4, 9, 3 p. 164, 5 -es animo tuo ... concordiae voluntatem (*cf.* AVG. civ. 14, 25 p. 52, 23 D. sibi -sit sibique imperavit non velle *eqs.*). RVFIN. Clement. 3, 31 deprecor vos, fratres ..., ut si quis forte vestrum non potest vigilare, non sibi -at (*suppl.* vigilare) erubescens praesentiam meam (*sic c. inf.* [*v. Salonius l. l.*]: VITAE patr. 5, 7, 39 -amus nobis hic stare [*gr. Nau 1908 p. 279 n. 207* βιασώμεθα ἑαυτούς]. 5, 16, 19 -bat sibi plus solito manibus operari; *gr. aliter. v. et l. 18*). AVG. serm. 279, 7 p. 1279$^{med.}$ -si mihi, ut hoc dicerem (DRAC. Romul. 9, 162 *Andromache* suadente dolore ipsa sibi demens -et, ut ... credat *eqs.* VITAE patr. 5, 10, 15 p. 915^{A} -o animo, ut ... bene faciam ei qui me odit [*cf. 3, 117* pugno cum cogitatione mea. *gr. Cot. p. 396^{A}* πολεμῶ τῷ λογισμῷ]. *cf.* VITAE patr. 5, 4, 55 -si animum meum, ne *eqs.* [*gr. aliter*]. 5, 17, 20 p. 976^{C} -e ... animo tuo ... et credamus *eqs.* [*v. Schmalz-Hofmann^{5} p. 660*]. *gr. Nau 1912 p. 299 n. 350* βίασαι ... τὸν λογισμόν σου). VITAE patr. 4, 4, 59 p. 872^{A} -ens sibi *monachus* manducavit ([*gr. Nau 1908 p. 50 n. 151* βιασάμενος]. *sim.* 5, 7, 43 p. 903^{C}; *gr. Nau 1908 p. 281 n. 211* βιασάμενος ἑαυτόν). 5, 7, 43 p. 904^{A} -at sibi ipse homo in omni re propter deum (*gr. Nau 1908 p. 282 n. 211* βιάζεσθαι ἑαυτόν). 5, 11, 15 -bant sibi laborem, unde ... lucrarentur (*gr. Cot. p. 476^{B}* βιάζεσθαι). 5, 15, 43 p. 961^{C} qui sibi ultra quam potest -et (*gr. Cot. p. 642^{A}* βιαζομένου ἑαυτόν).

d *orando, arte magica sim.*: TERT. ieiun. 12 p. 290, 11 delicta ..., quae ieiuniis elimentur, ... revelationum scientia, ... quae xerophagiis -antur. orat. 29 p. 199, 19 mirum si *oratio* aquas caelestes -ere novit, quae potuit et ignes impetrare? CAPITOL. Aur. 24, 4 fulmen de caelo precibus suis contra hostium machinamentum -sit suis (*i. militibus*) pluvia impetrata, cum siti laborarent (*cf.* FVLG. aet. mund. p. 159, 18). RVFIN. Orig. in num. 13, 7 p. 117, 26 *si* mago exigente et adiuramentis ... -ente daemones ... desaeviant. AVG. civ. 10, 11 p. 420, 11 D. cuicumque caelestium homo ... intendit minas eosque territat falso, ut eis -at veritatem (*i. arcana cf. p. 2043, 72*).

e *necessitate ipsa iubente, exciente*: FLOR. epit. 4, 2, 32 deditionem fames -sit Antonio. TERT. idol. 20 p. 54, 5 nomina (*i. deorum nationum*) ... pronuntiemus, quae nobis ut dicamus conversatio -et. HIL. trin. 2, 5 p. 54^{B} in sermone ... infirmitatem ... confitebor. et certe mihi -etur hoc (*sc. loqui*) velle *gravitate rei.* VEG. mulom. 1, 17, 4 cuius morbi causas ... auctores ... *asserunt generari* ex nimia lassitudine cursus vel saltus (*v. app. cr.*) violenter -ti ([-torqui *l. v.*]. *seq.* ex his ... necessitatibus. *cf. l. 68.* VIRG. gramm. epit. 7 p. 57, 13 'curso' *significat* ... paulo citius aliqua necessitate -ente festinare cogor). HEGES. 3, 25, 2 p. 232, 14 pacem praeferebant, sed populus superveniens invitis bellandi studia -serat ([*gr. Ios. bell. Iud. 3, 493* ἐβιάζετο]. VITA Caes. Arel. 1, 61 p. 482, 28 provocando etiam invitis studium retinendi -bat). COD. Theod. 6, 27, 3 pr. *agentium in rebus* eximius labor, ut vim hanc legis excedamus, -serit. NOVELL. Valent. 33 l. 9 tantum ... *esurientium* macies et ... pereuntium pallor -sit, ut ... *naturalis* amoris *parentes* obliti *venderent suos.* ENNOD. carm. 1, 9, 8 doctior *ars* ... -sit certis metuenda poemata linguis (*cf.* epist. 7, 18, 1 p. 186, 21 sublimis vir ... haec a me ... -sit alloquia. VEN. FORT. carm. 2, 5, 1 -et hoc ... veniabile signum [*i. crux*] rusticulas laudes ... reddere). PALLAD. hist. mon. I 24, 3 p. 306^{B} nihil ... eo ieiunio peius, quod -etur invito (*seq.* ex ... necessitate; *gr. p. 110, 22 B.* ἀκούσιος πεῖνα). *al.*

B praevalente notione separandi, demovendi (*cf. infra p. 2046, 80*), *fere i. q. per vim (v. e. g. l. 80. p. 2046, 61. 2047, 17. 26. 28. 32) efficere, ut is qui tenet, habet alqd. amittat (acced. praepp.:* ab *saepe.* ad *p. 2046, 80.* ex (manibus) *l. 82. p. 2046, 52. 54. iuxta ponitur:* auferre *p. 2046, 15.* demere *p. 2046, 62.* eripere *l. 82. p. 2046, 1. 10. 28* [*opp. p. 2046, 32*]. extrudere *p. 2047, 20.* exuere *p. 2047, 22.* rapere *p. 2046, 15.* trudere *p. 2047, 29*): *fere i. q. privare alqm. alqa. re, demere alci.*: a *iniquis modis rem, quam iure, merito alqs. possidet, quae competit alci.*: CIC. div. in Caec. 21 (*Verres defensorem se Siciliensibus obtulit*) cur eorum spem exiguam reliquarum fortunarum, quam habent in legis et in iudicii severitate positam, vi -ere conaris? leg. agr. 2, 19 *Rullus* quod populi semper proprium fuit, quod nemo imminuit ... (*i. ius suffragii*), id totum eripere vobis atque e manibus -ere conatus est (LIV. 25, 4, 4 Postumium Pyrgensem suffragium populo Romano -isse). CAES. civ. 1, 9, 2 doluisse se, quod populi Romani beneficium sibi per contumeliam ab inimicis -retur ereptoque ... imperio *eqs.* (LIV. 39, 39, 9 -eri sibi a consule et senatu). SALL. Catil. 39, 4 *Catilinariis* defessis ... qui plus posset (*i. Pompeius*), imperium atque libertatem -ret ([eriperet *l. v.*]. AVG. civ. 3, 21 p. 133, 24 D.). LIV. 2, 1, 3 *Brutus* pessimo publico ... facturus fuerit, si ... priorum (*sc. bonorum*) regum alicui regnum -isset (*cf. per compar.*: PS. SEN. extr. voc. 197 qui sibi persuasit aequo animo pati quicquid evenerit, fortunae regnum [*Wölfflin*; fortunam regum *cod.*] -sit). 5, 5, 4 (*ironice*) *militibus* boni tribuni plebis ... stipendium -ere voluerunt. 5, 11, 3 eripi *plebi* sacratas leges, -eri tribuniciam potestatem (*sc. fraude patriciorum*). VELL. 2, 69, 3 M. Brutus C. Antonio ... Vatinioque ... legiones -serat. VAL. MAX. 8, 9, 3 *divus Iulius dixit* in accusatione Cn. Dolabellae ... -eri sibi causam optimam L. Cottae patrocinio. PLIN. paneg. 57, 2 fuit *imperator* ... qui ... consulatum, quem dederat ipse, magna ex parte iam gestum -ret et raperet (*seq.* auferant. *aliter p. 2042, 64*). PANEG. 5, 14, 2 p. 199, 24 quanto est durius -eri quod proprium fuerit quam non acquirere quod fuerit alienum, tanto *eqs.* AMM. 16, 12, 14 militis ... -tam sibi victoriam (*i. occasionem vincendi*), ut putabit (-vit *cod.*) ... graviter toleraturi (*v. app. cr.*). HEGES. 3, 18, 1 p. 220, 10 sors victi dignitatem *ducis* -serat ([*gr. aliter*]. *cf.* SIDON. epist. 1, 7, 4 praefecturae nuper -tae dignitatem). CASSIOD. Ios. antiq. 13, 7 p. 369 vel paludes salis ... eis concedo: ut nihil -atur ab his (*i. Israelitis*) a modo in posterum (*gr. 13, 128* οὐδὲν παραβιασθήσεται τούτων). *al.*

b *iuste et aeque (hic illic per ipsam vim legis, e. g. l. 33. 35. 41 sqq.) demere alci., quod possidere ei non licet (de armis v. p. 2040, 34 sqq.)*: CIC. Cluent. 78 ut ... *suppressa* pecunia Staieno (*P*, ab *add. cett.*) -ta atque erepta sit. prov. 13 *Pisoni et Gabinio* iis ipsis praemiis -tis, quae erant pro scelere atque eversione patriae consecuti (*i. imperia provinciarum*). Phil. 13, 30 *Macedoniam provinciam* fratri tuo (*i. C. Antonio*) ... -simus (*qui ea potitus erat*). LIV. 33, 47, 3 ii quos paverat per aliquot annos publicus peculatus, velut bonis ereptis (*ab Hannibale*) non furtorum manubiis (*Madvig*, manibus *trad.*) -tis ... irati *eqs.* QVINT. decl. 245 p. 5, 20 *debitor* eo tempore negavit *penes se adesse debitum,* quo illi -eri non posset vel confitenti *depositum adesse.* SVET. Tib. 3, 2 *Drusum* retulisse aurum Senonibus olim ... datum, nec, ut fama est, -tum a Camillo (*sim. de rapto reddendo*: TERT. anim. 34, 5 p. 360, 1 Menelaus ... *Helenam* repetit ereptam, decenni proelio -et. DICT. 2, 21 p. 31, 11). VLP. dig. 3, 6, 5 pr. turpia lucra heredibus quoque -eri (42, 8, 6, 11. 42, 8, 10, 24 lucrum *ex fraude. al.*). 48, 10, 4 si quis, cum falso sibi legatum adscribi curasset, decesserit, id heredi quoque -endum est. ANTHIAN. dig. 2, 14, 62 semel adquisitam fideiussori pacti exceptionem ... ei invito -eri non posse. PAVL. dig. 42, 1, 19, 1 nec totum quod habet (*sc. debitor*) -endum ei puto, sed et ipsius ratio habenda est, ne egeat (50, 17, 173 pr.).

2 *fere i. q. extrudere, expellere, evellere*: a *ex animo hominis*: α *id quod alqs. intellexit, persuasum habet (argumenta, cogitationes sim.) menti eripere, praecipue argumentando (quasi de armis adversario excutiendis infra l. 52. 54)*: CIC. Cluent. 6 si eam (*i. iudicum opinionem*) ratio convellet, si oratio labefactabit, si denique veritas -bit, ... eam ... remittatis. 52 ut quidquid (*cf. adn. cr.*) ego apprehenderam *argumentorum,* statim accusator -bat e manibus. Phil. 6, 16. de orat. 2, 109 definitio ... reprehenso verbo uno aut addito ... saepe -etur e manibus (*sc. oratori causam dicenti*). orat. 160 loquebar sic, ut pulcros ... triumpos ... dicerem, ... sero convicio aurium cum -ta mihi esset veritas (*i. recta pronuntiatio*), usum loquendi populo concessi. Tusc. 3, 35 qui ⟨quod⟩ a (*add. Freyder*; quia *trad.*) natura datum est, auxilium -as inveterati doloris (*i. argumentando eripis*). LEP. Cic. epist. 10, 35, 1 nisi mihi fortuna proprium consilium (*i. propositum*) -isset (*cf.* SEN. epist. 67, 10 constantia quae deici loco non potest et propositum nulla vi -ente dimittit). HOR. epist. 2, 2, 139 sic -ta voluptas (*sc. orta ex rebus per insaniam visis*) et demptus per vim mentis gratissimus error. QVINT. inst. 10, 1, 17 in lectione certius iudicium, quod audienti frequenter ... ille laudantium clamor -et. decl. 273 p. 117, 24 hoc (*i. argumentum*) quo pertinet? non ut -am vobis, iudices, religionem, sed ut *eqs.* (*ad rem v. vol. VI 1, 679, 43*). PLIN. epist. 3, 9, 16 *patronus cum* -ta defensioni suae cerneret, in quibus omnem fiduciam reponebat. TERT. resurr. 39 p. 82, 21 nationes praeconium resurrectionis *corporalis* ... concussit et ... incredulitas rei tantae quaestionibus fidem -ere (*P*; torquere *MF, Gelenius*) coepit ([*seq.* fidem huius spei corroborare]. PRVD. perist. 5, 60 servi *Christi* ... et testes sumus, -e *carnifex,* si potes, fidem. COD. Theod. 16, 6, 4, 2 fidem ... -ere ab invitis; *opp.* tueri). AVG. c. acad. 3, 5, 11 p. 53, 24 hoc (*i. argumentum, dogma sim.*) ... nunc ista conclusione sibi -tum. in euang. Ioh. 18, 2 p. 1537$^{in.}$ regulam ... nullis ... argumentis ... cordi vestro. *al.*

nota: acced. not. locali: fere i. q. amovere a proposito: FLOR. epit. 2, 6, 57 *Scipio* Carthaginis portas obsidione quatiebat. sic factum ut inhaerentem atque incubantem Italiae -ret Hannibalem (*sc. in Africam*). TERT. orat. 25 p. 197, 25 *quasi lex* (*opp.* sine ullius observationis praecepto) ad tale munus (*i. orationem*) -at a negotiis interdum.

β *quod inest (proprium est) animo (affectus, virtutes, indoles sim.)*: CIC. Lig. 16 qua *voce* qui apud te, C. Caesar, utetur (*i. scelus denuntiaturus*), suam citius abiciet humanitatem quam -bit tuam. MAT. Cic. epist. 11, 28, 3 servis semper libera fuerunt, ⟨ut⟩ (*add. Baiter*)

[Kornhardt]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

timerent, gauderent, dolerent suo ... arbitrio; quae nunc ... *interfectores Caesaris*, 'libertatis auctores', metu nobis -ere conantur. PVBLIL. A 18 amor -eri non pote (potest *codd.*), elabi potest (PS. QVINT. decl. 15, 8 pr. 284, 4 haustus brevis [*i. odii potio*] ... -et [*sc. amorem. aliter p. 2043, 48*]). HOR. epist. 2, 2, 57 *anni* eripuere iocos, venerem, convivia ..., tendunt -ere poemata (*i. studium scribendi*). SEN. clem. 1, 1, 3 contumacia ... tranquillissimis ... pectoribus patientiam -sit. PORPH. Hor. carm. 3, 21, 13 p. 122, 28 ebrietas ... -et plerumque animi gravitatem (AMBR. Abr. 1, 6, 57 p. 539, 23 sensum -et). HEGES. 3, 18, 1 p. 220, 9 *Iosephus* illius inflectebat iram; ... unicuique inrationabilem -bat furorem ([*gr. aliter*]. *cf.* ENNOD. epist. 7, 31, 2 p. 197, 21 iram). HIER. c. Ioh. 2 p. 357A superfluum sit ... -ere silentium (*i. ne taceat in convicio haereseos Christianus. aliter p. 2044, 66*).

b *homini vitam, spiritum (cf. p. 2041, 32), vires sim. (per imag. de lapide vivo infra l. 22)*: animam: TERT. apol. 30, 7 praesides, -ete animam deo supplicantem. anim. 57, 3 p. 392, 1 eas ... animas ... quas per vim et iniuriam saevus et immaturus finis -sit. MACR. somn. 1, 13, 9 *anima* etsi ante fuit his sordibus (*i. affectibus*) pura, hoc ipso ..., quo⟨d⟩ (*Eyssenhardt*) erit -ta, sordescit (*antea*: de corpore violenter extrudit). 1, 13, 10 -tae animae diu circa corpus ... pervagantur. animos (*cf. l. 14 sq.*): AETNA 405 *lapidem molarem* multis circum inice flammis et patere--ere animos (*i. vires*) atque exue robur (*seq. cogitur. cf. Hermes 80, 1952, 379*). LACT. inst. 5, 1, 7 *peccatores* innocentium cruore maculantur et dicatas deo mentes evisceratis corporibus -ent. spiritum: CE 1604, 20 (*cf. Watson, Style and lang. of Cypr. p. 286 adn. 2*) *Ennia* carminibus defixa iacuit ..., ut eius spiritus vi -retur quam naturae redderetur. CLAVD. DON. Aen. 4, 695 p. 421, 9 difficilis mors est, cum non consensu naturae spiritus redditur, sed -etur violenter et truditur. AVELL. p. 18, 16 *Florentius episcopus* ita palpitans torquebatur, ut cum ... magnis cruciatibus eidem spiritus -retur. LAVD. [Turiae] (CIL VI 1527) 2, 63 naturalis dolor -et const⟨an⟩tiae vires. vitam: LVCR. 6, 1224 -bat ... vitam vis morbida membris. AMBR. hex. 6, 8, 48 p. 239, 3 qui interficiunt opus dei (*i. hominem*), ... qui vitam ... -ent. AVG. epist. 134, 4 p. 88, 5 ministro ecclesiae occiso -serunt spatium vivendi. MACR. somn. 1, 13, 13 cum -etur vita corpori adhuc idoneo ad continuationem ferendi. OROS. hist. 1, 20, 6 *tyrannorum* innocentum vitas poenis -entium. 2, 17, 16 veneno sibi (*cf.* GREG. TVR. Franc. 8, 29 p. 391, 16). POMER. 3, 9, 2 p. 487C germano suo ... per scelus. *al.*

C ***praevalente notione detorquendi****, fere i. q. depravare (cf. l. 55. p. 2040, 69 sqq. acced.* in *l. 42)*: ARNOB. nat. 2, 65 p. 100, 12 quid est ... tam iniustum quam repugnantibus, quam invitis -ere in contrarium voluntates, inculcare quod nolint *eqs.* CONC.S I 5 p. 149, 15 audiens *haereticus* naturalem factam esse adunationem ... -ere conatur vim sententiarum, ut parum recte positae credantur (*gr. I 1, 6 p. 119, 20 περιτρέπειν ... τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν. cf. syn. Conc.S I 5 p. 260, 38* destruere ... virtutem dictorum).

intransitive: **extorquet** (extorcet *trad.*): *i. q. a recto deflectit, declinat (cf.* detorquere *vol. V 1, 819, 81)*: GROM. p. 359, 18 maritimus limes frequentius solet recte studiri (*?, statui Rigaltius; sc. in modum lineae rectae*), quod interpretatur non -et. p. 359, 20 Gallicus *limes* ... frequentius corrumpet (*i. rumpitur*), -et et saltum (*i. flexum*) dat (*i. secundum locorum naturam curvatur*).

p. p. p. pro adi. **extortus**, -a, -um. *pro subst. l. 68.* **1** *fere i. q. pravus, distortus (cf. p. 2040, 69 sqq.)*: **a** *de membris hominis*: PLAVT. Cist. 408 *puellae* cum -is talis, cum todillis crusculis (*v. app. cr. p. 2024, 34*). IVV. 8, 33 vocamus ... pravam (parv- *l. v.*) -amque puellam 'Europen'. PALLAD. hist. mon. II 18 p. 376C ut quando spuere voluisset puer, super dorsum suum spueret; ita erat -us (*gr. p. 132, 5 B. ἐκστραφείς. cf. I 31, 4 p. 317B* eum distorserat daemon). **b** *translate de sententiis sim. tam pravis, ut stare non possint (cf. l. 68 sq. vis adiectivi per adverbium accedens augetur l. 63. 67)*: IREN. 2, 24, 2 p. 368 manifesta est *gnosticorum* de reliquis impudenter -a supputatio. 5, 13, 5 malignas et -as cogentur *haeretici* omnium dictorum facere expositiones ad transvertendam ... sententiam dictorum (RVFIN. Orig. in num. 27, 13 p. 279, 20 B. ne ... expositio ... ignorantibus linguae proprietatem affectata videatur et violenter -a). *n. pro subst.*: IREN. 2, 24, 1 apertissime ... instabilitatem scientiae eorum (*i. gnosticorum*) et -um demonstrat.

2 *fere i. q. reluctans, non spontaneus, coactus (v. p. 2041, 52. 2044, 45)*: PS. EVSEB. GALLIC. hom. 6 p. 662B si nos viderit *dominus noster* ... debitum sibi officium invito atque -o animo, etiam cum quodam exhibere fastidio, *irascetur.*

deriv.: extortio, extortor. *Kornhardt.*

extorreo, -ui, -ēre. *ab* ex *et* torrere. NOT. Tir. 92, 28 ex *post* torret, *ante* con, de. GLOSS. ἀποξηραίνω. ἀποφρύγω. [*e coni.*: COLVM. 10, 154 *v. p. 1439, 24.*] *i. q. valde torrere, siccare (intrans. et trans.)*: CELS. 3, 7, 2A si ... ardens febris -et *eqs.* OROS. hist. 4, 4, 4 flamma ... hiatu terrae eructata ... quinque agri iugera ... in cinerem -uit. 5, 10, 11 mare in tantum efferbuit, ut ... tabulata navium liquefactis ceris -uerit (*i. torrendo solverit*). *K.*

***extorris**, -e. *ab* ex *et* terra. *de etymologia: cf. l. 84 sq. p. 2048, 19 sqq. nota falsas explicationes infra p. 2048, 23. 30. 31.*

de scriptura: CASSIOD. gramm. VII 204, 3 (*ex Caesellio*) -em ... sine s: ex terra enim eiectum significat. *scribitur*: excorr-: EDICT. imp. Diocl. I 18 (*Aeg.*). exorr-: CYPR. epist. 13, 4 p. 507, 2 (*R1*). extor-: FLOR. epit. 3, 13, 2 (*R*, exteris *W*). CANON. Turner II 2 p. 183 l. 94 rec. IV (*Y*). GLOSS.L V Aa E 1064. *al.* extors-: CYPR. epist. 38, 1 p. 580, 10 (*C*). COD. Theod. 16, 2, 27 pr. (*W*). exturr-: OROS. hist. 2, 14, 6 (o *ex* u *corr. L*).

de formis: **extorrēns** (*forma vulgaris, quae occurrit pro var. lect. [praeter l. 11. 12]. cf. Hartel, praef. Cypr. p. XLVIII sqq.*): -ens: CYPR. epist. 13, 4 p. 507, 2. 38, 1 p. 580, 6 CALDON. Cypr. epist. 24 p. 537, 9. CANON. Turner II 2 p. 183 l. 93 rec. III (-turrens *F*, -turres *R*). l. 94 rec. IV (-es *pars codd., cf. l. 3*). SYNON. Cic. p. 423, 32 B. GLOSS. IV 69, 5 (*v. et* GLOSS.L V Aa E 1059 [*adn. cr.*]). -ent⟨em⟩ (*?*): CYPR. epist. 52, 1 p. 616, 16 -em (-en, -ent *vv. ll.*). -entes: CELERIN. Cypr. epist. 21, 2 p. 531, 5 CALDON. Cypr. epist. 24 p. 536, 13. 537, 4. *cf. et pro nom. pl.*: CYPR. epist. 55, 13 p. 633, 11 (-ens, et torres *vv. ll.*). COD. Theod. 16, 2, 27 pr. (-ens *l. v.*). 16, 5, 31 (-ens *l. v.*). -entibus: CALDON. Cypr. epist. 42 p. 590, 5. 7. *v. et p. 2049, 36. non leguntur dat. sg., gen. pl., nom. et acc. n. pl.*

de notione: NON. p. 14, 20 -is dicitur extra terram vel extra terminos. SERV. Aen. 4, 616 'finibus -is' extra suas terras remotus. SCHOL. Stat. Theb. 9, 578 *v. p. 2027, 57.* SYNON. Cic. p. 423, 32 B. exul. -ens. exterminatus. relegatus. deportatus. ISID. orig. 10, 85 *v. p. 2027, 59.* 10, 86 extorris, extra terram, aut extra terminos suos quia exterretur (*v. p. 2047, 83*). DIFF. ed. Beck p. 78, 37 exul pro delicto patria expellitur; -is est, qui poena magna extra terras agitur. *v. et p. 2047, 84.* GLOSS.L II Abav. EX 125 -em extra terras proprias expulsum. V Aa E 1059 -em exul⟨em⟩, id est extraneum. 1060 -is exiliatus, id est exul. 1061 -es expulsi patriae, id est ex terris. 1062 *v. p. 2050, 20.* 1063 -is exul emissus, seu peregrinus. Abba EX 89 -is exterminatus. GLOSS. -is alienus extraneus a re qualibet; nam torris est immunis (*v. p. 2047, 83*) et exors, quasi proiectus. -es exules de patria. -is extra proprium torum (*v. p. 2047, 83*). *al.* GLOSS.L II Philox. EX 205 -i⟨s⟩ ἐξόριστος. GLOSS. ἐξώλης. *cf. et gr. l. 61. p. 2049, 13. 16. 62. 80. 83. 2050, 2. 7. 28.*

de usu: *c. abl. (v. p. 2051, 1) iungendum esse statuit* ARVS. gramm. VII 472, 6 -is his. *m. pro subst.*: *e. g. l. 67. 76. p. 2049, 44. adnominatio bimembris: l. 60. legitur inde a* TITINIO, TVRPILIO, ACCIO, CIC. (*semel, p. 2049, 21*) *per totam latinitatem; adamatur a* LIV., CYPR.

[*vv. ll.*: STAT. Theb. 9, 578 (exsortem *N*). TERT. apol. 16, 2 (exterminatos *F*). praescr. 42 l. 23 (exteriores *LS*). PS. TERT. adv. Iud. 13 l. 187 *v. p. 2049, 29.* CALDON. Cypr. epist. 42 p. 590, 5 (exhorrentibus *T φ*). CANON. Turner II 2 p. 183 l. 94 rec. IV (exter *C. cf. supra l. 3*). PS. PROSP. vocat. gent. 1, 9 p. 660C (exsortem *pars codd.*). *e coni.* (*in loco mutilo*): GRAN. LIC. p. 35, 1 (*Maurenbrecher, Sall. hist. prol. 16*). *falso trad.*: LEX Visig. 5, 1, 4 (-es *E2 al.*, *recte* exteri *R 1, 3*). *v. et p. 1282, 75.*]

I ***de animantibus*** (*fere hominibus; de anima: p. 2050, 34. 35. Christo: p. 2050, 60 sqq. deis: p. 2049, 43. Enthymesi: p. 2050, 2. nomine: p. 2049, 46. sensu: p. 2050, 57. spiritu sancto: p. 2050, 61 sqq.*): **A** *qui expulsus, exclusus, privatus est, cf.* exul: **1** *spectat ad patriam, sedem, domum sim.*: **a** *de iis, qui in exilium missi sunt*: **α** *auctoritate publica*: ACC. trag. 333 per terras vagus, -is, regno exturbatus. LVCR. 3, 48 -es ... patria longeque fugati conspectu ex hominum, foedati crimine turpi, omnibus aerumnis adfecti (LIV. 39, 36, 15 [*antea*: exsules]. *v. et l. 83. p. 2049, 4. 38 sqq. 54. 2050, 8. aliter l. 57*). LIV. 2, 6, 2 -em, egentem ... perire. 2, 6, 7 nos -es expulit patria (*cf. l. 54*). 5, 30, 6 ne exulem, -em populum Romanum ab solo patrio ac diis penatibus ... agerent (*sic copulative iuncto* exul: GELL. 2, 12, 1 is domo, patria fortunis ... careto, exul -isque esto [*Aristot. rep. Ath. 8* ἄτιμον εἶναι καὶ τῆς πόλεως μὴ μετέχειν]. FIRM. math. 1, 7, 11 -em atque exulem ... decreta fecerunt. DRAC. Romul. 5, 218 *Camillus* exul et -is meruit de clade triumphum. *v. et p. 2049, 26. 64. 2050, 52. cf. l. 64. p. 2049, 13. 76*). SIL. 7, 558 cum pulsus lare et -is Capitolia ... intrares (*sc. Camillus*) exul. STAT. Theb. 12, 262 *Polynicen* -em regni (*l. v.* regnis. *v. p. 2049, 42. 49. 2050, 4*) belloque fugatum. TAC. ann. 1, 53, 2 Iuliam -em (*postea*: exilii). 4, 13, 3 inter -is (*v. l. 36*). 16, 29, 2 Montanum ... -em agi. APVL. met. 7, 6 hunc ... proiecit -em saeviens invidia. COD. Theod. 16, 5, 31 *auctores Eunomianorum* e civitatibus pellantur -es ([*v. l. 16*]. 16, 5, 32 de civitatibus pellantur -es et humanis coetibus segregentur). *specialiter de christianis* (*non semper liquet, utrum eiusmodi exilio affecti sint an sua sponte se subtraxerint*): CYPR. epist. 10, 1 p. 490, 7 poena ... quae confessores Christi fecit -es. 13, 4 p. 507, 2 patriam unde -is factus est. 19, 2 p. 526, 10 -es facti et patria pulsi ac bonis suis omnibus spoliati (25 p. 538, 11). 20, 2 p. 527, 18 epistulae ..., in quibus ... nec -bus ... obiurgatio ... defuit (*sic pro subst.* [*v. l. 36*]: CALDON. Cypr. epist. 42 p. 590, 5. 7 [*v. l. 17*]). 38, 1 p. 580, 10 (*postea*: exilium). 55, 13 p. 633, 11 -es et profugi recedebant. CELERIN. Cypr. epist. 21, 2 p. 531, 5 facti -entes (*v. l. 13.*) *al.* LVCIF. non parc. 22 p. 256, 17 quos ... patrimonio privas, facis -es, torques, interficis. AMBROSIAST. in II Thess. 1, 6-9 p. 455B qui ... bonos ... -es faciunt persecutionibus. RVFIN. hist. 9, 8, 14 quosque ... -es patria (*v. supra l. 54*) et domo (*v. p. 2049, 37*) egerant. VINCENT. LER. 4, 6 acti in exilium sacerdotes, oppleta sanctis ergastula ..., quo-

[*van Nes*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

rum pars maxima, interdictis urbibus protrusi atque -es *eqs.* Leo M. epist. 160, 1 p. 1141^C propriis sedibus ... -em aut patriis expulsum finibus (*v. l. 47*). 164, 5 p. 1152^B quos ... malignitas habitationibus propriis fecit -es (*v. l. 61*). Pomer. 3, 15, 3 p. 497^C patriae (*v. p. 2048, 54*) suae -es fieri.

β auctoritate patris, sacerdotis (cf. p. 2050, 32), dei: Liv. 7, 4, 4 crimini ... *patri* tribunus ... dabat, quod filium ... -em urbe, domo (*v. infra l. 37*), penatibus, foro, luce, congressu aequalium prohibitum, in opus servile ... dederit. 27, 37, 6 *infantem quadrimo parem* -em agro Romano, procul terrae contactu, alto mergendum (*sc. haruspices responderunt*). Fvlg. aet. mund. p. 160, 19 *deus* -es suo regno propulsat Hebreos. Rvfin. Greg. Naz. orat. 2, 12, 5 a ligno vitae et a paradisi cultu et a deo ... exsul agitur et -is effectus *eqs.* (*gr. p. 324^C ἐξόριστος*). Consvlt. Zacch. 3, 5 p. 105, 21 donec a paradiso inoboedientia faceret -es, quos intra paradisum oboedientia tenuisset (Dionys. Exig. Conc.^S IV 2 p. 200, 3 -is paradisi ... factus est [*gr. p. 189, 21 ἐξόριστον ἐποίησε ... τοῦ παραδείσου*]).

b *de iis qui qualibet alia necessitudine coacti solum patrium reliquerunt* (*subauditur exheredatio l. 25. 53, cf. etiam p. 2050, 20*):

α absolute: Tvrpil. com. 96 neque durare possum: ita huius inscientia ac dementia -em facit. Cic. Verr. II 3, 120 patres familias -es profugerunt. Liv. 31, 29, 11 elato et -i eiecto ... *Campano* populo. 37, 53, 21 *Massinissa* -is, expulsus (*opp.*: in patrium ... regnum restituistis). 38, 17, 16 -es inopia agrorum profecti domo. Val. Fl. 4, 427 *Phineum* -em. Ps. Qvint. decl. 1, 13 p. 14, 27 ut ... -em et inopem *filium* summoveret pater. Tac. hist. 5, 24, 2 exulem *Civilem* ... et -em (*v. p. 2048, 58*). Tert. anim. 30, 2 p. 349, 21 Aborigines vel vagi vel -es vel gloriosi. adv. Marc. 3, 23 p. 418, 22 (= Ps. Tert. adv. Iud. 13 l. 187) dispersio gentis *Iudaeorum*, quae iam -is (exstitit res *Ps. Tert.* [*pars codd.*]). Ivst. 14, 4, 14 ut inopes -esque ... in hoc castrensi exilio agatis. 32, 3, 6 pars *Gallorum* in Thraciam -es fugerant. Avien. orb. terr. 651 per celeres *Diomedem* -em traxit *Dione* Hiberos. Amm. 31, 4, 4 plebem -em. Serv. auct. Aen. 1, 2 eum qui genus a periuris duceret, fato -em et profugum esse debere. Oros. hist. 2, 14, 6. 4, 5, 5 -es dominos procul abigunt, qui miseri, exules egentesque Romam deferuntur.

β c. additam.: Titin. com. 76 quam ego ... -em (-am *L^1*) ... domo faciam (Paneg. 4, 33, 7 Amm. 31, 8, 8. *v. etiam l. 8. 38. 71. p. 2048, 83*). Sall. Iug. 14, 11 *me* -em patria domo (*v. l. 37*), inopem et coopertum miseriis effecit (Liv. 9, 34, 3 vi atque iniuriis compulsi, -es patria sacrum montem cepistis. 35, 19, 4 hoc me ... patria mea expulit; hoc patria -em in tuam regiam adduxit. Stat. Theb. 11, 167 -em patria regnoque [*v. p. 2048, 65. de Adrasto extra patriam bella suscipere coacto*]. Prvd. c. Symm. 2, 537 divum degener ordo et patria -is. Novell. Valent. 12 pr. spoliatis egentibus et -bus patria [patriae *l. v.*; *v. p. 2048, 36*]. *al.*). Verg. Aen. 4, 616 finibus -is *Aeneas* (*v. p. 2048, 20 ad l.*). Liv. 26, 41, 19 -e hinc (*sc. Hispania*) omne Punicum nomen maria terrasque foeda fuga impleturum. 32, 13, 14 sedibus suis -e agmen (Tac. ann. 6, 36, 3 sedibus. Optat. 2, 17 p. 51, 11 de sedibus suis multos fecistis -es. *v. etiam l. 2*). 42, 50, 8 *Perseus* nudatus ... opibus -isque regno (44, 19, 12 Ptolemeum et Cleopatram. 45, 4, 3; *seq.* in parvam insulam compulsus. *v. et p. 2048, 66*). Stat. Theb. 9, 578 -em nemorum (*l. v.* nemoris) Dryadumque a plebe fugatam *Atalantam* (*v. p. 2048, 21*). Ps. Qvint. decl. 9, 12 p. 178, 12 paternis laribus -em et ... victus inopem (Apvl. met. 5, 9 -es et lare et ipsa patria [*v. p. 2048, 54*] ... longe parentum velut exulantes. Amm. 14, 1, 4 acti ... laribus suis -es. 31, 12, 8). Svet. Aug. 12 *Nursinos* -es oppido egit. Flor. epit. 3, 13, 2 ne populus ... -is aris ac focis ageret (*syn. 3, 14, 3* laribus ac focis suis exularet). Tert. apol. 16, 2 Iudaeos ... Aegypto ... -es (*v. p. 2048, 40*). 21, 5 dispersi, palabundi, et soli et caeli sui -es vagantur *Iudaei*. Amm. 29, 6, 4 regionum suarum ... -es. 31, 6, 8 aedium ducebantur -es. Heges. 1, 25, 1 p. 39, 6 -em se factum habitationis paternae (*v. supra l. 3; gr. 1, 196 ὡς ... αὐτὸν ... πάσης ἀπελαύνοιεν τῆς πατρίου γῆς*). Rvfin. Orig. in Rom. 7, 13 p. 1139^A *Iudaei* vagantur ab ea (*sc. terra repromissionis*) exsules et -es (*v. p. 2048, 58*). Basil. hom. RevBén. 57, 1947 p. 70, 14 fratribus et propinquis -is effectus es (*aliter gr.; ad Vulg. psalm. 68, 9* extraneus ... fratribus meis et peregrinus filiis matris meae). *hyperbolice*: Sall. hist. frg. 2, 14 orbe terrarum -es (*proscriptos populares, quibus iure civis Romani interdictum sit, sic appellari putat Kritz*). Paneg. 2, 31, 1 *Maximum usurpatorem* orbis -em patriaeque fugitivum. *in imag.* (*cf. p. 2050, 43*): Optat. 1, 12 p. 14, 15 haereticos a domo (*v. l. 37*) veritatis ... -es (*antea*: veritatis exules).

2 *spectat ad societatem*: **a** *e qua quis expulsus est* (*apud Christianos: fere i. q. excommunicatus; aliter l. 77. p. 2050, 2*): Cypr. epist. 52, 1 p. 616, 16 *Euaristum de episcopo* cathedrae (*v. p. 2050, 24*) et plebis -em et de ecclesia ... exulem. Paneg. 3, 19, 4 spadones ..., quos quasi a consortio humani generis -es ab utroque sexu aut naturae origo aut cladis corporis separavit. Canon. Turner II 2 p. 183 l. 93 rec. III erit non solum incommunicatus, verum etiam ab ecclesia habeatur -ens (l. 94 rec. IV [*v. p. 2048, 43*]; *gr. Mansi 2 p. 1099 κεχωρισμένον τῆς ἐκκλησίας*. Avell. p. 327, 11 [= Cod. Iust. 1, 1, 8, 34]). Rvstic. Conc.^S I 4 p. 243, 12 omni ecclesiastica communione ... factus -is (*gr. I 1, 3 p. 27, 27 ἐκβεβλημένος*). Vran. epist. 2 p. 861^A a communione sacri mysterii -es esse praeceperat. *ap. Gnosticos de expulsione Enthymeseos, sc. extra Pleroma relegatae*: Tert. adv. Val. 11 p. 189, 14 post Enthymesin -em (*gr. Iren. 1, 2, 5 μετὰ ... τὸ ἀφορισθῆναι ταύτην, syn. 10 p. 189, 8* relegatam ... et extra eum factam). **b** *ad quam quis non admissus est*: Tract. Pelag. p. 84^med. caelesti regni ... -es (*v. p. 2048, 66*). Rvstic. Conc.^S I 4 p. 128, 24 quatenus nulla civitas ab hac celebritate communis festivitatis -is sit (*gr. I 1, 7 p. 158, 13 ἑορτῆς ἔξω*). Petr. Chrys. serm. 13 p. 227^A *se* coelesti contubernio reddidit et fecit -em. Pomer. 3, 12, 3 p. 492^B patriae caelestis -em (*v. p. 2048, 54*).

3 *spectat ad possessionem, participationem*: **a** *qua quis spoliatus est*: Potam. tract. 1 p. 1414^B diabolus *eos* ... de omnibus (*sc. bonis paradisi*) ... fecit -es. Salv. gub. 5, 44 p. 116, 11 -es non facultatis tantum, sed etiam condicionis suae atque exsulantes non a rebus tantum suis *eqs.* **b** *qua quis exclusus, prohibitus est*: *α generatim*: Bachiar. repar. laps. 12 p. 1048^B misericordiae (medicinae *l. v.*) coelestis -is. Cod. Theod. 16, 2, 27 pr. -es sint ab omnibus quibus inhiaverant bonis (Cassian. conl. 21, 9, 1 p. 582, 2 boni. Salv. eccl. 2, 72 p. 267, 14 bonorum *caelestium* [*seq.* in exilium ... agi]). Ps. Prosp. vocat. gent. 1, 9 p. 660^C -em ... reconciliationis (*v. p. 2048, 44*). *β speciatim*: *fere i. q. exheredatus* (Gloss.^L V Aa E 1062 -em exheredatum alienum. *cf. p. 2049, 19*): Ambr. virg. 1, 11, 63 legitimae factam successionis -em. Cassian. inst. 5, 38, 1 p. 110, 13 facultatibus paternis ... -is.

4 *spectat ad officium, a quo quis remotus est* (*v. et p. 2049, 75*): Cod. Theod. 9, 3, 6 (= Iust. 9, 4, 5, 1) iudicem ... -em ... fortuna. Leo M. epist. 103 p. 992^A episcopali eum dignitate nudavit et ab omni sacerdotali opere fecit -em. Rvstic. Conc.^S I 4 p. 37, 15 ab omni ecclesiastico ministerio -es (*gr. I 1, 5 p. 122, 28 λειτουργίας ἀλλότριοι*, *syn.* depositos, ab episcopatu alienos).

B *praevalet not. status extra morandi: spectat ad*: 1 *terram, locum sim.*: Albinov. carm. frg. 2 notis -es finibus orbis. Gratt. 447 (*vox sacerdotis adire sacra prohibentis*) procul hinc -bus ire edico *scelestis*. Stat. Theb. 9, 216 -em ne ... laeseris umbram (*sc. Tydeos patria sepultura carentis*). Tert. anim. 25, 2 p. 340, 26 animam extraneam ... et -em uteri. 56, 8 p. 391, 2 *animae* -es inferum (*seq.*: inferis exulant).

2 *societatem*: Avg. in psalm. 58 serm. 1, 14 p. 702^in. animam tam inversam, tam -em a societate generis humani et a participatione communis sanguinis ex Adam.

3 *fidem, gratiam, veritatem sim.* (*nota*: a Christo *l. 55.* a deo patre *l. 63*): *fere i. q. remotus, alienus ab alqa. re*: Tert. praescr. 42 l. 23 nec ecclesias habent, sine matre, sine sede, orbi fide, -es quasi veritate (*Kroymann, v. app. cr.*) vagantur (Theod. Mops. in Gal. 4, 16 a veritate -es. *cf. p. 2049, 71*). Gavdent. serm. 6, 9 G. increduli adversantes deo et a luce divinitatis eius -es (*syn. 6, 7* a deo, qui lux est, alieni). Hier. epist. 21, 28, 3 longe a gratia spiritus sancti, a consilio patris -is (Avg. serm. 160, 2 p. 873^med. ab euangelica gratia -es facti sunt *Iudaei*. 160, 7 p. 877^in. Iudaei ab hac gratia -es, alieni, fugitivi. Petr. Chrys. serm. 10 p. 218^B quatenus ... nullus a dei gratia, nullus a regeneratione divina relinquatur -is). Rvfin. Orig. in num. 17, 6 quid ... evenire aliud possit eis qui maledicunt sapientiae, ... veritati, ... vitae, nisi ut ab iis omnibus bonis -es et exules iaceant (*v. p. 2048, 58*). Epist. pontif. 364 Migne 20, 777^B christianae religionis -is. Leo M. epist. 124, 8 p. 1067^B haeresibus, quae ... a corpore sunt catholicae unitatis abscissae, quaeque ideo -es a Christo esse meruerunt. Mar. Merc. Conc.^S I 5 p. 23, 20 pravum ... et a fide catholica alienum ac satis -em sensum (p. 28, 36 alienus et -is ab ecclesiastica fide [*opp.* fidei rectae coniungitur]). Petr. Chrys. serm. 162 p. 627^A paradisi exsul ... hereditatis exsors ... -is a vita. Vigil. Thaps. c. Eutych. 3, 2 p. 111^D filium ... paternae divinitatis -em esse naturae. Ps. Vigil. Thaps. trin. 11 p. 300^B filium vel spiritum sanctum ab arcanis patris -em. 11 p. 300^C inseparabilem confiteor trinitatem, nec -em filium, aut spiritum sanctum ... a deo patre dico (*opp.* semper in eo [*sc. deo*] fuit. p. 300^D).

4 *virtutem sim.* (*paulo aliter*: consolationis *l. 75*): *fere i. q. expers* (*in struct. c. praep. a accedit ad notionem separationis, alienationis* [*cf. l. 40*]. *vis imag. viget l. 69*): Edict. imp. Diocl. I 18 a sensu humanitatis -is (*v. p. 2048, 1*). Ambr. in psalm. 118 serm. 17, 2, 2 eos intelligibilis Babylonius ... domesticae virtutis -es de statu paternae devotionis eliminans longinquae adfecit peregrinationis exsilio ([*v. l. 67*]. Avg. bon. coniug. 23, 30 p. 225, 18 contra praecepta dei faciunt et ob hoc -es sunt a virtute oboedientiae). Petr. Chrys. serm. 29 p. 282^C aurum patriarcharum stirpem ... totius reddidit pietatis -em. 63 p. 377^B *Christus* videbat *discipulos* ... fieri satis dubios, satis tristes, satis consolationis -es. Op. imperf. in Matth. 42 p. 868^in. mutuae caritatis -em.

5 *culpam*: *fere i. q. exceptus, liber*: Epist. pontif. 651 Thiel p. 387 ut ex hac culpa nullus paene episcoporum videatur -is.

II ***audacius de rebus***: **A** *de terra*: *fere i. q. anathematizatus*: Cypr. Gall. iud. 45 *Iudas* domitam tristi conpellat nomine terram (*sc. Sefetam*), esset ut -is et semper facta seorsa. **B** *de exilio*: *fere i. q. peregrinus, barbarus*: Petr. Chrys. serm. 150 p. 600^B Aegypti triste loco, -e habitu, lingua ignotum, moribus barbarum procuratur exsilium (*v. adn. cr.*).

[van Nes]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

strúcturae: *pendent*: *casus*: *abl.*: *p. 2048, 54 et passim. gen.* (*inde a* STAT.): *p. 2048, 66. 2049, 51 et passim.* *praep.*: ab: *p. 2049, 77 et passim.* de: *p. 2049, 48. 2050, 11.* ex: *p. 2050, 78. adv.*: hinc: *p. 2049, 46.* unde: *p. 2048, 74.*

iunct. verb. notabiliores: agere (abigere: *p. 2049, 34*): *p. 2048, 59. 68. 83. 2049, 55. 56.* ducere: *p. 2049, 60.* eicere: *p. 2049, 22.* facere (efficere: *p. 2049, 13. 39. 65*): *p. 2048, 62. 74. 75. 79. 80. 82. 2049, 4. 5. 14. 16. 21. 37. 48. 61. 82. 2050, 8. 12. 22. 27. 48.* fugere (profugere: *p. 2049, 21*): *p. 2049, 31.* pellere (expellere: *p. 2048, 57*): *p. 2048, 70.* proicere: *p. 2048, 68.* propulsare: *p. 2049, 11.* recedere: *p. 2048, 79.* reddere: *p. 2050, 8. 73.* vagari *p. 2049, 59. 63. 2050, 43.* *van Nes.*

extortio, -ōnis *f.* *ab* extorquere. *fere i. q. vis cogendi, iubendi* (*cf. p. 2044, 45. 2047, 72*): HIER. in Matth. 8, 30 p. 54^A *a daemonibus obsessi Christum dominum confitentur*: non voluntatis ista confessio est . . ., sed necessitatis (*gen. subi.*) -o, quae coëgit invitos (*cf. p. 2041, 49 sqq.*) velut si servi fugitivi . . . dominum suum videant.

extortor, -ōris *m.* *ab* extorquere. SCHOL. Ter. p. 63, 12 -r a verbo torqueo torsi; tortores et torsores utrumque dicitur, quod Priscianus declarat in secundo libro (*cf. Prisc. gramm. II 487, 12*). [*falso trad.*: APVL. Plat. 1, 5, *v. p. 2039, 38.*]

1 *fere is qui eripit alci. alqd. contra leges* (*v. p. 2041, 62. syn.*: ablator *l. 26.* tortor *l. 30, opp. l. 34. pendet enunt. in* ut *l. 29*): TER. Phorm. 374 (*vituperantur machinationes fraudulenti hominis*) bonorum -r (*affert Prisc.* [*v. l. 20*] *contra metrum*: bonorum contortor, legum distortor), legum contortor (SCHOL. Ter. p. 132, 25 bonorum -r ablator, legum contortor conturbator vel depravator). AVG. c. Gaud. 2, 8, 8 p. 264, 22 codicum . . . sanctorum (*i. scripturae sacrae*) non timidus traditor, ⟨sed⟩ (*ed. Froben, an potius* immo*?*; n̄ *cod. in rasura, falso*) ut traderentur, crudelis tortor et violentus -r et iussu vel manu extremus incensor.

2 *fere is qui sponte vitam sibi expellit* (*cf. p. 2047, 14*): AVG. c. Gaud. 1, 27, 31 p. 229, 19 *Donatistae* isti suarum animarum -es et alienarum tortores (*sc. morte voluntaria martyrum coronas usurpare volunt*).

extortus, -a, -um *v.* extorqueo. *Kornhardt.*

***extrā (extrād)** *adv., praepos.* [*cf.* exter *et osc.* ehtrad, *hibern.* echtar, *cambr.* eithyr. *W.*] *cf. Stolz-Leumann^5 p. 220; Walde-Hofmann^3 p. 433; Lindsay-Nohl p. 672.* PRISC. gramm. III 28, 10 a praepositione 'abs' derivatum est adverbium 'absque', quomodo ab 'ex' '-a' (III 42, 7. *al. cf. Jeep, Redeteile p. 273*). PRISC. gramm. III 30, 3 quaedam . . . syncopam passa sunt, ut . . . 'infra' pro 'infera' et '-a' pro 'extera'; nam antiqui trisyllabe ea proferebant (*cf. Stolz-Leumann^5 p. 93 et 220*).

de mensura: MART. CAP. 3, 287 praepositiones, quae in a exeunt, solae productione laetantur, ut 'contra' '-a'. *corripitur* -a *in versu hexam.*: COMM. apol. 959 populus qui nunc est -a repos[i]tus. PAVL. NOL. carm. app. 3, 76 *deus* caelum terrasque . . . -a vel intra regis.

scribitur: estra: HIL. myst. 1, 41, 2 p. 29, 9. MEROB. pros. frg. II^A 20 (x *suprascr.*). exstra: *v. l. 51. 52.* *litt. gr.*: PAP. Lips. 33 II (*s. IV*) *τὴν ἔξτρα ⟨ὄρδι⟩νε⟨μ⟩ κ⟨ογ⟩νιτιόνεμ*. GLOSS. iurispr. cod. Paris. gr. 1357 A *ἐξστρά· ἔξω.* *forma prisca*: S. C. de Bacch. (CIL I^2 2, 581) 16 exstrad ([*cf. l. 49*]. 28. *v. Stolz-Leumann^5 p. 177*). NOT. Tir. 42, 81 -a naturam (42, 82 -a rerum naturam). 51, 57 -a.

de notione: CHAR. gramm. p. 243, 21 B. loci adverbia . . ., quae et in locum et in loco et e loco significant . . . velut . . . '-a'. PRISC. gramm. III 43, 19 *adverbio 'intra'* contrarium est *τὸ ἐκτός*, id est '-a'. GLOSS.^{L} II Philox. EX 209 *ἐκτός* (GLOSS. exterius, extrinsecus, citra. -a ordinem *ἐκτὸς τῆς τάξεως*). GLOSS. *ἔξω* -a, foris, foras (*ἔξω τοῦ πράγματος* ab re, -a re). *χωρίς* separatim, -a, absque, sine, seorsum, citra. *v. et l. 51.*

in doctrina grammaticorum: CHAR. gramm. p. 245, 12 B. ex praepositionibus, quae mutato accentu in adverbia recidunt, haec: . . . -a, -a stat. PRISC. gramm. III 30, 26 quamvis secundum Graecorum rationem pleraeque inter adverbia poni debent, . . . infra, -a . . . tamen, quia et casualibus plerumque praeponuntur . . ., ab artium scriptoribus Latinarum inter praepositiones quoque sunt receptae (*al. cf.* 42, 16 nihil . . . mirum loco praepositionis '-a' accipi, cum 'ex' quoque in quibusdam dictionibus loco '-a' fungitur, ut 'exlex: qui -a leges est', 'exul: -a solum', 'exterminatus: -a terminos', 'expes: -a spem', 'exeo: -a eo'). 43, 22 '-a' casibus praeponitur, 'foris' . . . minime. PRISC. gramm. III 44, 1 derivatur ab '-a': 'extrinsecus' et . . . 'externus' et 'extraneus' (*al.*).

de usu: *de compar.* (exterius *v. p. 1993, 21.* extreme *v. p. 2008, 73.* extremo *v. p. 2008, 79.* extremum *v. p. 2009, 6*): *v. p. 1990, 22 sqq. 1996, 57.* *legitur inde ab* ENNIO, PLAVTO, S. C. de Bacch. *per totam latinitatem. ponitur in fine versus hexam.*: *octies*: LVCR. (*aliis versus pedibus septies*); *ter*: AETNA; *bis*: OV., PERS.; *semel*: CIRIS, HOR. (*aliis versus pedibus bis*), PETRON., STAT., IVV.; *numquam*: VERG. (*aliis versus pedibus ter*); *deest* MANIL., LVCAN. (*at v. p. 2052, 3*). *quotienscumque opponuntur* intra, intus, in *sim.*, -a *fere secundo loco ponitur, rarius ordine inverso.* [*francog. vet.* estre, *prov.* estra, *hisp. vet.* gestra, *It. mer.* avestra (*i.* ab extra, *cf. p. 2060, 37*). *Rohlfs.*]

[*var. lect.*: CIC. Att. 7, 14, 1 contra (CYPR. epist. 66, 2 p. 728, 2. 73, 14 p. 789, 4. *al.* HIER. epist. 15, 2, 1. 36, 15, 1. *al.*). CAES. Gall. 5, 44, 4 ex castris ([*α*, -a munitiones *β*]. BELL. Afr. 37, 2 VVLG. num. 5, 4). 7, 27, 2 intra ([*β*, -a *rell.*, *falso*]. IVST. 3, 7, 2). SEN. contr. 10 praef. 9 ultra. SEN. Ag. 967 exiit. LVCAN. 6, 211 citra (QVINT. inst. 3, 8, 20. *v. et p. 2055, 49*). *e coni.*: LEX agr. (CIL I^2 2, 585) 80 expra (*lapis*). ASCON. Mil. p. 44, 22 ex ordine (-a ordinem *Manutius*; *cf.* CIC. inv. 2, 58). PLIN. nat. 6, 33 dextra (*corr. Mayhoff*). *v. et p. 2055, 34.* *suppl.*: LEX repetund. (CIL I^2 2, 583) 31. LEX agr. (CIL I^2 2, 585) 1. 3. 6. *al.* LEX de flam. Narbon. (CIL XII 6038) 25. S. C. Frontin. aq. 108 SVLP. SEV. chron. 2, 47, 3. *del.*: VARRO ling. 6, 91 (*C. O. Müller*). LIV. 41, 27, 9 (intra *Perizonius*). BVC. Eins. 2, 20 (exta *Hagen*). TAC. hist. 4, 56, 3 (*Nipperdey*). *al.* *loci mutili*: FRONTO p. 204, 23 N. INSCR. NSc. 1918, 143. *v. et p. 2059, 53.*]

I adv.: A *generalia*: 1 *proprie*: *c. respectu loci certis finibus circumscripti*: a *quaeritur 'ubi?'*: *i. q. foris* (*opp.*: in *c. abl.*: *e. g. l. 26.* interius: *infra l. 78.* intra: *e. g. l. 23. 54. p. 2053, 4.* intrinsecus: *p. 2053, 10.* intus: *e. g. l. 45. 58. 70. 73*): *α universe*:

① *de iis quae ultra terminum alio et separato loco constituta sunt*: CIC. Tim. 18 *in creatione mundi* nihil -a, quod cerni posset, relictum erat (*gr. p. 33^C ἔξωθεν*). LVCR. 5, 361 nulla loci fit copia circum, quo quasi res possint discedere . . . neque -a qui locus est, quo dissiliant. AETNA 206 omnia . . . -a congeries operit saxorum. 303 existere causas sub terra similis harum, quas cernimus -a. OV. fast. 6, 191. trist. 5, 10, 17 nil -a tutum est. LIV. 36, 32, 8 quae intra Peloponnesi sunt terminos . . . tueri facile, . . . nuda . . . omnia, quae -a sint (*sic opp.*: CELS. 7, 15, 2. GELL. 12, 13, 20 citra quod est, id -a est; qui autem potest intra esse dici, quod -a est? APVL. apol. 15. *al.*). VITR. 5, 11, 3 in palaestra peristylia . . . *sunt* distributa; -a autem disponantur porticus tres. PAVL. FEST. p. 82 exesto: -a esto. PERS. 1, 113 sacer est locus, -a meite. PLIN. nat. 2, 211 in Crustumino natum faenum ibi noxium, -a salubre est (*sic opp.*: AVG. civ. 21, 2 p. 488, 15 D.). STAT. Theb. 4, 434 *post descriptionem silvae*: -a . . . patens tellus. silv. 1, 5, 51. TAC. ann. 4, 48, 3 auxilia . . . cum pars munitionibus adiacerent, plures -a palarentur. COMM. apol. 959 *v. p. 2051, 46.* HIER. epist. 53, 1, 3 ut *terrarum* orbem totum ingressus alium -a orbem quaereret. AVG. civ. 20, 22 p. 462, 18 D. id, quod -a est, cognituri (*seq.* quid agatur foris [*syn.*] in illis tenebris exterioribus). *al.* BOETH. cons. 4, 6, 15 W. orbium . . . intimus . . . ceterorum . . . -a locatorum veluti cardo . . . exsistit. *al.* DIFF. Suet. p. 312, 25 eligitur, quod -a ponitur legendo, seligitur, quod lectum seorsum ponitur. *al.* *in imag.*: CIC. rep. 6, 29 *animus* inclusus in corpore eminebit foras . . . ea, quae -a erunt, contemplans (nat. deor. 2, 147). SEN. contr. 2, 4, 9 non quaeram -a exemplar sani hominis . . .: ipsum sibi comparabo ([*sic opp.*: BOETH. cons. 4, 4, 29 W. *cf. et p. 2053, 48*]. PERS. 1, 7 nec te quaesieris -a). SEN. epist. 75, 9 etiam quod prope est, -a (*ς*, ex ora *rell.*) est. 82, 4 multa -a sunt, quae circumeunt nos . . ., multa intus, quae *eqs.* 91, 7. AVG. conf. 7, 13, 19 -a (te *add. pars codd.*) non est aliquid, quod inrumpat et corrumpat ordinem. in psalm. 39, 17 p. 445$^{fin.}$ *Christus* via nostra . . . vocavit ad se -a ambulantes. *al.*

② *de ipsa facie et confinio corporis, loci sim. vel de iis quae extremae margini adiacent* (*cf.* extra clusus *p. 2061, 13*): Ⓐ *vario usu*: LVCR. 1, 1001 omne . . . nil est quod finiat -a. 2, 785 nihil . . . obstant . . . figurae dissimiles, quo quadratum minus omne sit -a. 5, 512 ex utraque polum parti premere aëra . . . -aque tenere et claudere utrimque. AETNA 458 ⟨in⟩ facie quae cernimus -a. HOR. epist. 2, 1, 31 nil intra est olea, nil -a est in nuce duri. LIV. 37, 37, 10 -a duplex vallum fossae circumdedit, interiore labro murum . . . obiecit (PLIN. nat. 16, 52 undique igni -a circumdato. 32, 142. *cf.* FRONTIN. strat. 3, 17, 4 *hostes Caesarem* -a circumvenerant). PLIN. nat. 8, 99 *anguis cutem exuit* replicans, ut -a fiat membranae quod fuerit intus (*sic opp.*: 9, 183. 11, 243 manus . . . intus tantum carnosae, -a nervis et cute constant. 12, 37. 15, 111 *olivarum* intus lignum et -a caro [15, 113]. 24, 11. 26, 72. 34, 103 onychitis -a . . . caerulea, intus onychis maculis similis. PRVD. apoth. 573 *sancta virgo* gravis intus [*i. in utero*] et -a incolumis. *al.*). 19, 186 *salsus sapor* -a insidit pulveris modo. 35, 31 glaebis suus colos, -a maculosus. *al.* QVEROL. p. 4, 2 ornam . . . quasi busta patris . . . titulo . . . -a addito. BOETH. cons. 3, 11, 22 W. *in arboribus* mollissimum quidque . . . interiore . . . sede reconditur, -a vero quadam ligni firmitate, ultimus autem cortex . . . defensor opponitur. *al.* *in imag.*: SEN. benef. 5, 12, 7 -a speciosa . . . pestifera sunt (*sic de externa specie sinceram naturam celante*: *v. p. 2054, 60*). dial. 4, 35, 4 qualem intus putas esse animum, cuius -a imago tam foeda est?

Ⓑ *technice in re medica*: *de vitiis externis aut remediis in externo corpore adhibendis*: CELS. 6, 18, 7^B si, quidquid laesum est, -a est neque intus reconditum (*sic opp.*: 6, 18, 9^B. 7, 7, 3 si intus plaga est . . ., si -a). 7, 21, 1^C vulnus . . . -a emortuum est. COLVM. 6, 16, 3 -a vulnera . . . medicamento circumlinienda (*cf.* PLIN. nat. 21, 155 -a inlita [31, 101]). SCRIB. LARG. 84 -a . . . spongeam . . . inponere ([*syn.* *Marcell. med. 17, 23* aforis]. 120 in ventrem. 130 [= MARCELL. med. 23, 4 -a cutem]. 208 interius iniectum . . . et postea -a positum. *al.* PLIN. nat. 25, 61 corpori. *al.* MARCELL. med. 20, 26 p. 152, 11 -a, id est forinsecus). MARCELL. med. 10, 17 fomentum . . . adhibere -a. *al.*

β in iunctura q. e. intus et -a *sim., qua alqd. totum et universum designatur* (*sive strictius de rebus duo latera habentibus, i. q. utrimque, sive laxius de loco in omnes partes porrecto, i. q. ubique*): VARRO rust. 3, 16, 16 vitiles *alvos* fimo . . . oblinunt intus et -a (CAES. civ.

[*Hillbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

3, 69, 4 cum -a et intus hostem haberent. HIL. in psalm. 144, 13 p. 834, 17 intus -aque flammae sunt. PRVD. perist. 10, 315 *deus* excedit ... modum ... -aque et intus inplet ac superfluit). AETNA 319 his agitur causis -a penitusque. SEN. dial. 3, 3, 7 tota *animalium* ... ut -a ita intra forma humanae dissimilis est (nat. 1 praef. 13 *deus* opus suum et intra et -a tenet. MELA 1, 2 litora, ut intra -aque sunt. 1, 24. PLIN. nat. 2, 2 *mundus* -a intra cuncta complexus in se [*sic asyndet.*: 2, 166 *aqua terram permeat* totam intra -a, supra ⟨infra⟩. 6, 205]. ITALA exod. 25, 11 [Conc.S I 5 p. 190, 21] -a et intra inaurabis *arcam* [ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν, *Vulg.* intus et foris]. *al.*). COLVM. 12, 44, 5 *vasa* intrinsecus et -a ... picari (*v. p. 1993, 30 sq.*). *al.*

b *quaeritur 'quo?': i. q. foras, extrorsum (fere pendet a verbis; a subst. l. 20. in imag.: l. 26)*: CIC. nat. deor. 2, 144 -a ... eminent ... aures. Tim. 16 ut nulla pars huiusce generis excederet -a atque ut in hoc universo inessent genera illa universa (*Plato p. 32*C ἔξωθεν ὑπολιπών). LVCR. 2, 933 partu ... prodit⟨r⟩ -a. 3, 577 eiectis -a vitalibus auris. VITR. 7, 8, 4 argentum per panni raritates ... -a labitur, aurum ... intra ... invenitur. 7, 10, 2 flamma -a dissipetur. PAVL. FEST. p. 78 everriator ... ab -a verrendo. CELS. 7, 26, 2L triplex motus ...: in utrumque latus, deinde -a (*v. l. 13*). 7, 27, 7 -a fertur. 8, 20, 2 -a ... pes ... spectat (*opp.* intus). SCRIB. LARG. 45 caccabum amplum, ne -a fundatur *liquor* (PETRON. 120 v. 69). PLIN. nat. 2, 160. 2, 219 Pontus semper -a meat in Propontidem, introrsus (*opp.*) in Pontum numquam *refluit*. 9, 103. 36, 112 domus ... fores -a aperirentur. 37, 117 -a fulgorem spargunt atque non in se continent. PRVD. perist. 10, 907 *ex ore* sanguis -a defluit. AVG. doctr. christ. 1, 22, 21 p. 27 (*in imag.*) nullum a se rivulum duci -a patitur *dilectio dei*. *al.*

c *quaeritur 'unde?': i. q. extrinsecus,* ἔξωθεν (*v. et p. 2054, 61*): LVCR. 2, 155 corpuscula ... simul inter se retrahuntur et -a officiuntur, uti cogantur tardius ire (*syn.* foris). 4, 264 aliquae res verberet atque sui det sensum corporis -a. 4, 611 voces accipere -a. OV. met. 11, 535 aliis murum fodientibus -a atque aliis murum ... tenentibus intus. AVELL. p. 653, 3 -a aliunde veniens (DIFF. Suet. p. 314, 5 evenit, quod quasi -a venit). *in imag.*: SEN. dial. 10, 4, 1 ut nihil -a lacessat aut quatiat, in se ipsa fortuna ruit. QVINT. inst. 5, 11, 44 testis et quaestio ... de ipsa re ... pronuntiant, -a petita ... nihil per se valent (BOETH. cons. 2, 4, 22 W. -a petitis intra vos positam felicitatem. 3, 12, 38; *syn.* extrinsecus). 5, 13, 4 proprium sit ... iudicii an ad causam -a arcessitum.

2 *translate*: **a** *de separatione*: *α respicitur ecclesia, cuius in communionem alqs. non receptus est*: IREN. 4, 27, 4 non ad eos, qui -a sunt, hoc dicit *eqs.* (*ad I Cor. 5, 12* τοὺς ἔξω, *Vulg.* foris). AVG. serm. 117, 4, 6 p. 665 -a est, qui hoc sapit, non pertinet ad participationem ... sanctorum. *v. et p. 2054, 56.* *audacius*: TERT. apol. 46, 14 Anaxagoras depositum hospitibus denegavit: christianus et -a (*i. inter extraneos, paganos*) fidelis vocatur.

β c. respectu certae rei, ad quam non pertinet alqd.: ① *universe (iis, quae '-a rem' sunt, fere opp. 'res ipsa' [v. et p. 2052, 41]. peculiariter opp. interna hominis, i. animus sim.: e. g. l. 54. 60 sqq. 67. p. 2054, 73. cf. p. 2057, 62. c. notione motus [v. l. 12]: l. 56)*: CIC. fin. 5, 16 *nullam* esse artem, quae ipsa a se proficisceretur; etenim semper illud -a est, quod arte comprehenditur (5, 68 si omnia illa, quae sunt -a, ... summo bono continerentur [*syn.* extrinsecus. QVINT. inst. 10, 1, 119 decl. 268 p. 94, 13]. div. 1, 70 esse -a divinum animum, humanus unde ducatur. OPTAT. 3, 12 p. 101, 7 et aliud et -a est, quod est visum. *al.*). VITR. 10, 2, 15 *de sermonis excursu*: pusillum -a progrediar (*v. l. 50. sim. in formula praeteritionis*: QVINT. inst. 1, 10, 48 sint -a [*v. l. 52*] licet usus bellici [*seq.* transeamus]). SEN. benef. 4, 22, 4 cui aliquid -a quoque emolumenti adhaeret. epist. 66, 46 si qua -a blandimenta contingunt. QVINT. inst. 3, 6, 25 *in persona* de animo, corpore, -a positis quaeratur ([3, 7, 12. 6, 3, 37]. 3, 6, 35 quaestionem aut in rebus -a positis ... aut in nostris opinionibus positam. decl. 338 p. 337, 15 voluptates. LACT. inst. 3, 22, 2. *al.*). 4, 1, 31 ad causam -a pertinent tempus *eqs.* ...; nihil enim horum in (*opp.*) causa est, ad causam tamen pertinent (4, 1, 50). 7, 4, 18 (*opp.* ex ipso). decl. 270 p. 104, 8 solum nullis -a accidentibus causis (*al. cf.* BOETH. cons. 3, 11, 15 W. nullis -a cogentibus ... sponte festinent. 4, 4, 29 cunctis -a cessantibus. *al.*). *al.*

② *significantius (in philos.): fere i. q. separate (syn. l. 72), singillatim (syn. l. 75. 76. 77; opp.* (con)iuncta et composita: *l. 75. 76. 77. 78)*: BOETH. herm. pr. 1, 2 p. 47, 28 nominis ... pars nihil -a significat ([*Aristot. p. 16a, 20* κεχωρισμένον, *syn. p. 46, 2* separata]. 1, 3 p. 55, 22; *Aristot. p. 16b, 7* χωρίς. *al.*). 2, 11 p. 155, 19 quae -a praedicantur ([*Aristot. p. 20b, 32* χωρίς]. p. 156, 16 *de homine* 'animal' et 'bipes' -a singillatim [*antea*: 'animal bipes' de homine iuncta conpositaque dicuntur]. herm. sec. 5, 11 p. 364, 5 -a singillatimque [*opp.* coniuncta et conposita. *ibid.* l. 16; *opp.* iuncta]. *al.*). p. 158, 22 singillatim atque -a ... vere dicebantur ([*opp.* iuncta]. *al.*).

b *de transgressione: respicitur certus modus (portio, numerus), ad quem quid insuper additur, fere i. q. supra, ultra (v. et p. 2054, 27)*: LAVD. [Turiae] (CIL VI 1527) 2, 68 legem habui mandata tua: quod -a mihi liberum fuerit, pr⟨aestabo⟩. SEN. benef. 4, 1, 3 nihil tibi -a promittitur. 6, 15, 3 aliquid mihi -a pro illis ... debes. dial. 11, 10, 2. AVG. civ. 20, 13 p. 436, 22 D. tempus ... utrum ad mille annos pertineat ... an eisdem annis hoc ... spatium superaddatur atque -a sit (*ibid.* p. 437, 13; *syn.* superadditum, *opp.* in mille annis. *sic in computatione*: quaest. hept. 5, 20 p. 387, 19 ostendit -a esse illam [*ad Vulg. deut. 14, 28* separabis aliam decimam]. RVSTIC. c. aceph. p. 1247C de inhumanatione *Christi* ... -a et praeter trinitatem, tamquam de quarto aliquo *eqs. ibid.*). conf. 3, 8, 16 quidquid homo -a didicerit, ... *in sanctis scripturis* invenitur. *al.* ROMVL. fab. 58, 3 rec. vet. fore feminam contentam unius viri nihilque -a quaerere (*cf. infra l. 29*). BOETH. in Porph. comm. sec. 1, 5 p. 148, 10 licet -a multa ... librum sequantur, tamen illam proxime utilitatem videtur habere.

c *de exceptione, fere i. q. praeter*: *α verbum antecedens regit casum sequentem*: CIL I² 2, 2123, 6 Balb⟨us⟩ ... municipibus ... ⟨lo⟩ca sepulturae ... dat -a au⟨ct⟩orateis et quei sibei ⟨la⟩queo manu⟨m⟩ attulissent *eqs.* *β seq.* quam (*cf. Schmalz-Hofmann5 p. 732 et Schmalz, Antibarb.7 s. v.*): quam si: S. C. de Bacch. (CIL I² 2, 581) 28 Bacanalia sei qua sunt, exstrad quam sei quid ibei sacri est, ... dismota sient (LIV. 39, 18, 7). CATO agr. 144, 4 -a quam siquem socium ... dixerit. LEX repetund. (CIL I² 2, 583) 71. Q. SCAEV. Cic. Att. 6, 1, 15 -a quam si ita negotium gestum est, ut *eqs.* CIC. inv. 1, 56 ad legem ... addat hanc exceptionem: -a quam si quis ... non tradiderit (2, 172 VLP. dig. 43, 12, 1, 16 [*Labeo*]. *v. et infra l. 26*). rep. 1, 10 LIV. 38, 38, 9. quam *c. pron.*: LIV. 26, 34, 6 Campanos omnes ... -a quam qui eorum ... apud hostes essent. LVCIF. Athan. 1, 22 p. 105, 10 ut nihil -a fecissent, quam quae fieri mandasset deus (*cf. infra l. 35*). VVLG. act. 26, 22 nihil -a dicens quam ea, quae *eqs.* (ἐκτός). quam *solum*: CIC. inv. 2, 59 postulat ... a praetore exceptionem: -a quam in reum capitis praeiudicium fiat (*cf. l. 20*). HIL. hymn. 1, 17 -a quam capere potest mens humana (*v. p. 2053, 80*). *γ* -a *nude*: AVG. in psalm. 33 serm. 2, 9 p. 313 noli aliquid a deo -a (*i. aliud praeter deum*) quaerere, sed ipsum dominum quaere (*cf. l. 8*). *audacius, fere i. q. alioquin*: OP. imperf. in Matth. 13 p. 707in. qui, quando videt aliquem praesentem, facit eleemosynam, -a autem (*sc. quam si quis adest spectator*) non facit (*aliter l. 35*).

d *de contrarietate, fere i. q. contra*: AMBROSIAST. in Rom. 7, 16 p. 112C naturae suae dicit esse, quod mandat lex, quia, quod -a facit, odiosum sibi dicit (*v. et l. 23. aliter l. 32*).

B *peculiariter notanda*: **1** *post praep.* intra, in *sim. ponitur adv.* -a (*sc. subst. in secunda parte locutionis non iterato; nonnumquam [e. g. l. 42. 56] utrum de praep. [subaudiendo sc. subst.] cogitandum sit necne, vix certo diiudices. cf. vice versa subst. in prima parte omissum e. g.* CAES. civ. 3, 72, 2 terrorem intra -aque munitiones): ENN. ann. 399 occumbunt multi letum ... aut intra muros aut -a (HOR. epist. 1, 2, 16 Iliacos intra muros peccatur et -a). VARRO frg. Aug. civ. 6, 5 p. 253, 16D. quae facilius intra parietes in schola quam -a in foro ferre possunt aures. CIC. fin. 2, 68 et in corpore et -a esse quaedam bona (part. 38 aut in animis aut in corporibus aut -a esse). Att. 7, 20, 2 ego ... in Italia καὶ συναποθανεῖν ..., sin -a, quid ago? LIV. 31, 24, 9 intra eam *portam* -aque ... viae sunt *eqs. ibid.* VAL. MAX. 2, 7, 15 neve quis ... intra castra tenderet neve locum -a adsignatum vallo ... cingeret. MELA 1, 14 in ipso flexu Cilicia, -a autem Lycia. 1, 89 in sinu ... est ... urbs Leuca, -a Phocaea (2, 94. 3, 4). PLIN. nat. 8, 94 hebetes oculos *crocodilus* ... *habet* in aqua, -a acerrimi visus (9, 49. *al.*). 17, 204 in terra ..., -a (19, 61). QVINT. inst. 3, 11, 25 in controversia pauca sunt, -a omnia. HIL. in Matth. 13, 1 p. 993C intra *ecclesiam* ... verbum vitae positum ... hi, qui -a sunt, ... intelligere non possunt (*cf.* COD. Theod. 9, 45, 4, 3 si telis cincti ... vel ad templi saepta vel circa vel -a sint [ἢ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ... ἢ καὶ ἐκτὸς τούτου]). *al.*

2 *ponitur pro*: *adi.*: SEN. dial. 3, 20, 7 sermone ... et omni -a (*v. p. 2052, 69*) paratu facient magnitudinis fidem. STAT. Theb. 10, 3 triste tot -a (*v. p. 2053, 28*) agmina ... ferro decrescere. *subst. (?), cf.* τὰ ἔξω (*pendet gen.*): ALF. AVIT. carm. frg. 2, 4 liberos ... in campi patens -aque (exteraque *Lachmann*) muri ducere. IREN. 4, 19, 3 patrem ... finiri usque ad ea, quae sunt -a Pleromatis (-a *vice subst., non praep. c. gen. esse censet Lundström, Stud. z. lat. Iren.-übers. p. 50 sq., sed tamen concedit accipi posse pro mero graecismo, i. praep. c. gen.; cf. et praep. c. acc. p. 2056, 54*). GLOSS.L II Arma E 98 externum lare⟨m⟩ (*cf. p. 2020, 25*) -a domus.

3 *per abundantiam adcrescunt praep. vel adv.* (*cf. p. 2060, 20*): ab (*cf.* abextra *vol. I 74, 25; aliter p. 2060, 37*): SYAGR. reg. 8 p. 154, 21 creaturis ... compositis ista proveniunt, ut -a esse non possint ab his, a quibus saeptae teneantur. AVG. in psalm. 36 serm. 2, 10 p. 369 -a sunt ... a nobis, de quibus consolatio nulla est (*antea*: in externis). *v. et p. 2053, 26 sq.* aliunde: *v. p. 2053, 33.* foris (*cf. p. 2060, 28*): AVG. quaest. hept. 2, 177, 11 p. 218, 1 non intra illum ordinem ..., sed -a foris (*v. et l. 37*).

II ***praep.*** *c. acc.* (*c. abl.: p. 2060, 59; dub. an c. gen., v. exempla aliter explicata l. 62 sqq. fere opp.* in, inter, intra): **A** *generalia*: **1** *proprie (v. et p. 2058, 80)*: *sensu locali*: **a** *quaeritur 'ubi?'*: *α universe*: PLAVT. Aul. 674 Silvani lucus -a murum est (CAES. civ. 1, 27, 4. AVR. Fronto p. 254, 10 N. [*Hauler, WSt. 34, 1912, 255*]; *opp.* intra pomerium. *cf.* SALL. Iug. 91, 5 *cives* -a moenia in hostium potestate [VELL. 2, 23, 5; *opp.* intra muros]. *saepe*). Cas. 354 videre ardentem te -a portam mortuam (Mil. 359 Pseud. 658. LIV. 25, 7, 6;

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

opp. intra. *al.* PAVL. FEST. p. 163; *syn. Fest. p. 161* ultra. VVLG. Hebr. 13, 12; ἔξω τῆς πύλης. *saepe*). S. C. de Bacch. (CIL I² 2, 581) 16 neve in poplicod neve in preivatod neve -ad (*v. p. 2051, 52*) urbem sacra ... fecise (LEX agr. [CIL I² 2, 585] 5; *opp.* in urbe[m]. LEX Iul. munic. [CIL I² 2, 593] 50 [*cf. Magie, Iur. vocab. p. 98*]. FRONTIN. aq. 65; *opp.* intra. SCHOL. Cic. Bob. p. 163, 23; *syn.* foris. CONC.S I 3 vers. Tur. p. 182, 23; ἀπῳκισμένον. *saepe. cf.* VARRO ling. 5, 25 -a oppida [*al.*]. VVLG. apoc. 14, 20 -a civitatem [ἔξωθεν τῆς πόλεως. *al.*]). TER. Phorm. 876 omnia intellegere -a ostium, intus (*opp.*) quae ... egerint (CIC. Tusc. 5, 13 -a ostium limenque carceris. *al.*). CATO agr. 18, 8 -a columnam (*al.*). VARRO ling. 5, 29 Tiberis ... caput -a Latium. 5, 90 praesidium dictum qui -a castra praesidebant (VVLG. Hebr. 13, 11; ἔξω τῆς παρεμβολῆς. *al.*). rust. 1, 3, 20 quae -a fundum commoda fiunt (*al.*). *al.* CIC. Verr. II 3, 38 -a suum forum vadimonium promittere (Brut. 302; *opp.* in foro. *al.*). II 5, 26 non modo -a tectum, sed ne -a lectum quidem (MELA 1, 57; *syn.* palam. *al. cf.* CIC. ad Q. fr. 2, 12 [13 Sj.], 3 hominem domi [*opp.*] splendidum, gratiosum etiam -a domum [*al.*]). Mur. 28 neque -a Romam usquam neque Romae. ac. 1, 28 *mundum* (*opp.* in eo. *al.*). *al.* LVCR. 3, 797 *animum non* posse -a corpus durare (*al.*). *al.* CAES. Gall. 6, 23. 6 -a fines (VVLG. I Macc. 15, 30; ἐκτὸς τῶν ὁρίων. *al.*). BELL. Alex. 38, 4 equitatum ... ab lateribus -a fossam collocabat (*opp.* *inter. al.*). *al.* LIV. 8, 14, 6 ut ... is, qui cepisset, -a vincula captum haberet (PLIN. nat. 7, 120. *cf.* ASCON. Mil. p. 41, 3 -a catenas [*opp.* in catenis]. COD. Iust. 12, 1, 16 [*a. 442*] -a carceralem custodiam). 34, 28, 6 Romani cum tantum a muro recessissent, ut -a ictum teli essent (SEN. benef. 7, 7, 3 [*in imag.*]. *al. cf.* VITR. 2, 9, 16 -a telorum missionem. CVRT. 3, 10, 1 in conspectu, sed -a teli iactum [*al.*]. PETRON. 90, 2 -a teli coniectum). *al.* VITR. 8, 3, 9 quae ... *harundinis* pars -a aquam manserit (*al.*). *al.* SEN. benef. 3, 2, 2 (*in imag.*) beneficium tam longe proiecit, ut -a conspectum suum poneret (*al. cf.* PRVD. apoth. 75 -a oculos. c. Symm. 2, 167 -a aciem [*opp.* ante oculos]. *al.*). PLIN. nat. 9, 76 zmyrus ... dentes ... -a os habeat (*Aristot. p. 543ᵃ, 27* ἔξωθεν). *saepe.*
i. q. in exteriore parte (*cf. p. 2052, 48*): PORPH. Hor. epist. 2, 1, 31 (*cf. p. 2052, 54*) constat intra oleam et -a (ex *trad.*) nucem esse duritiam. *nota de eis, quae in exteriore parte alcis. rei adfixa, imposita sunt*: IVV. 1, 76 (*de emblemate capri stantis, i. erecti*) argentum vetus et stantem -a pocula caprum (*cf. Schol. ad l.; vix cogitandum de caelatura vel de figura ansae exstantis*). MARCELL. med. 27, 29 torminosis sunt -a cutem inponenda haec (27, 30. *v. et p. 2052, 71 sqq.*).

β sensu coartato, fere i. q. ultra (*syn. l. 42*): MELA 1, 16 -a fretum *Gaditanum* ad occidentem ... *ora* procurrit. *al.* PLIN. nat. 6, 34 ab extremo aquilone ... Scythae sunt; -a eos ultraque aquilonis initia Hyperboreos aliqui posuere (*cf.* AVG. quaest. hept. 6, 21 p. 438, 4 *ceterae gentes*, quae longinquius -a istas gentes invenirentur). 29, 38 tradunt ... quod -a nodum sit e cauda praemori (*cf.* PALLAD. 3, 13, 3 palmes quod -a ligaturam pendens habuerit, fructu induet, quod infra [*opp.*] ligaturam, materiae sequentis anni deputabit). *al.* *c. respectu fluminis certam terram finientis*: VVLG. I Macc. 5, 41 si ... timuerit transire et posuerit castra -a (citra *V*) flumen, transfretemus (πέραν τοῦ ποταμοῦ. *cf. Kaulen, Handb. z. Vulg. p. 239*). RVFIN. Orig. in num. 26, 4 p. 250, 11 pars ... -a Iordanen hereditatem consequitur ..., pars vero trans Iordanen (28, 2 p. 283, 1 non intra Iordanen, sed -a eum).

b *quaeritur 'quo?' (sc. ex aliquo loco foras): pendet a*: *α verbis movendi* (*c. aposiopesi verbi eiciendi: p. 2056, 1 sq.*): ENN. scaen. 256 quid sic te -a aedis exanimata eliminas (POMPON. Atell. 33). PLAVT. Aul. 711 declinavi paululum me -a viam (*cf.* VITAE patr. 5, 4, 62 p. 872ᴮ devertit [*gr. Nau 1908 p. 51 n. 154* ἐκ τῆς ὁδοῦ]). Capt. 90 ire -a portam (*al. cf.* LIV. 4, 55, 1 -a fines exisse [VVLG. Hebr. 13, 13; ἔξω τῆς παρεμβολῆς. *al.*]. CVRT. 7, 11, 24 ut ... -a specum prodeat [*al.*]. PLIN. nat. 29, 106 -a territorium id abire. *al.*). 735 inde -a portam ... in lapicidinas ... deductus siet (*al. cf.* CIC. Pis. 49 exercitum eduxit ex [*syn.*] Syria: qui licuit -a provinciam? [LIV. 38, 24, 6. *al.*]. LIV. 35, 20, 3 -a Italiam ducere ... legiones [*al.*]. SEN. dial. 3, 18, 3. *al.*). Pseud. 331 -a portam mi ... currendumst (CAES. civ. 1, 55, 2 *cohors* ante ceteras -a aciem procurrerat. AMM. 21, 1, 14 -a calcem ... sermo decurrens [*v. Otto, Sprichw. p. 67*]. *al.*). TER. Hec. 563 extulisse -a aedis puerum (LIV. 42, 23, 3 -a fines efferre arma [*opp.* in suis finibus]. *al.* PLIN. nat. 9, 145 elato -a aquam capite. GELL. 5, 2, 4 *equus* eum -a tela [*i. teli missionem, cf. supra l. 25*]. *al. cf.* VERG. Aen. 2, 672 LIV. 9, 32, 5. PLIN. epist. 3, 3, 3; *opp.* intra contubernium. *al.*). VARRO ling. 5, 13 (*in imag.*) cognatio ... verbi, quae radices egerit -a fines suas (*al.*). rust. 1, 51, 1 -a aream defluere (PLIN. nat. 34, 135 aes ... in [*opp.*] catinos defluit, scoria -a fornaces. *al. cf.* CIC. Brut. 316 [*syn.* supra]. VITR. 9 praef. 10. *al.*). 3, 9, 15 *gallinas* -a saepta evolare (*opp.* extrinsecus. *al.*). frg. Non. p. 135, 16 lemurios domo -a ianuam eicere (LVCR. 3, 570 primordia ... -a corpus in auras. *al. cf.* VAL. MAX. 5, 3 ext. 3 -a fines proici, intra quos ... vixerat. TAC. ann. 1, 29, 4. *al.*). *al.* CIC. Quinct. 35 (*in imag.*) certos mihi finis terminosque constituam, -a quos egredi non possim (36 SALL. Iug. 94, 3. *al. cf.* CAES. Gall. 7, 66, 6 progredi ... -a agmen [*al.*]). *al.* CAES. Gall. 6, 8, 1 -a munitiones processerat (*al.*). LIV. 2, 11, 3 -a portas propellere (*al. cf.* VVLG. Marc. 5, 10 ne se expelleret -a regionem [ἔξω τῆς χώρας]. *al.*). VITR. 10, 9, 5 axis habens -a navem prominentia capita (*al. cf.* PLIN. nat. 36, 76 -a aquam eminere). *al.* SEN. contr. 1, 2, 21 -a portam (*sc. Esquilinam*) ⟨ist⟩am virginem (*v. p. 2055, 55*). PLIN. nat. 37, 96 fulgorem fundere -a se (*opp.* intus. *al.*). *saepe.* *β substantivis*: LIV. 10, 32, 6 prospectu ... -a vallum adempto. 45, 29, 10 neque conubium neque commercium ... cuiquam -a fines regionis suae esse. VITR. 3, 5, 7 proiectura ... cymatii habeat -a abaci quadram oculi magnitudinem. SVLP. SEV. chron. 2, 16, 2 liberum -a castra egressum (*al.*).

c *quaeritur 'unde?'* (*sc. e loco externo, extrinsecus*): VITR. 1, 5, 6 *loca* quibus -a murum ex alto loco plano pede accessus fuerit. VVLG. Marc. 7, 15 (*in imag.*) nihil est -a hominem introiens in eum, quod *eqs.* (ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτόν).

2 *translate*: a *de separatione*: *α respicitur vel societas et consortium vel ordo*: ① *hominum*: Ⓐ *de secessione ab hominum coetu*: ① *spectat ad positionem*: PLAVT. Amph. 224 utrique imperatores in medium exeunt; -a turbam ordinum colloquuntur simul (LIV. 7, 10, 2 -a ordinem numquam pugnaverim. *al. cf. extra rem milit.* [*aliter l. 72 sqq.*]: CIC. Verr. II 2, 77 si qui -a istum ordinem [*sc. senatorium*] sunt [Brut. 205. *sim.*: LIV. 31, 8, 4 -a senatum]). CAS. 966 ego tecum aequom arbitrum -a considium captavero (*cf. p. 2057, 45*). VARRO rust. 1, 18, 3 -a familiam debuit dicere vilicum et vilicam (*al.*). CIC. Verr. II 3, 142 iudicium -a cohortem suam committendum fuisse nemini. Sull. 39 -a coniurationem ... esse (*al.*). Deiot. 5 dico intra (*opp.*) parietes, dico -a conventum *eqs. al.* LIV. 36, 31, 2 duae civitates ... -a concilium Achaicum erant (COD. Iust. 1, 2, 16 pr. [*a. 477*]; *opp.* in ... concilio). *al.* CYPR. sent. episc. 1 p. 436, 12 unum baptismum in (*opp.*) ecclesia sola scio et -a ecclesiam nullum (epist. 55, 17 p. 636, 5; *syn.* a caritate divisus. 73, 1 p. 778, 13; *syn.* foris positi [*al.* HIL. in Matth. 13, 1 p. 993ᶜ]. *saepe*). PAVL. MED. bened. 7, 2 p. 726ᴮ non intrant ecclesiam, sed sequestratim -a fratres commorantur. *al.* ② *de motu foras verso* (*pendet a verb. movendi*): CATO orig. 82 si quis -a ordinem depugnatum ivit (LIV. 34, 15, 4 procurrit). LIV. 5, 36, 7 Q. Fabius evectus -a aciem equo (35, 5, 3). SEN. contr. 9, 2, 4 servum ... -a convivium abduxisses. TERT. pudic. 7, 16 *infidelis* -a gregem datus est (*cf.* 13, 21 illis ... -a ecclesiam proiectis. 14, 16).

Ⓑ *de exclusione, quae fit a consortio communium bonorum*: LIV. 38, 9, 10 *Cephallania* ut -a ius foederis esset (PAVL. FEST. p. 78 extrarius est, qui -a focum, sacramentum iusque sit). 38, 11, 7 Cephallania -a pacis leges esto (PETRON. 125, 4 male est -a legem viventibus. QVINT. decl. 274 p. 121, 27 supra leges se ponendo -a illas se posuit. GREG. M. moral. praef. 4 p. 518ᶜ; *syn.* sine lege, *opp.* sub lege). SEN. contr. 10, 4, 13 qui -a rem publicam sunt (SEN. epist. 68, 2). ITALA Ioh. 16, 2 (gat. ed. Heer) -a synagogam facient vos (ἀποσυναγώγους, *Vulg.* absque synagogis. *cf. et p. 2060, 77*). HIL. in Matth. 17, 11 p. 1017ᶜ regis filium -a communionem oportere esse reliquorum (*al.*). 23, 3 p. 1045ᴮ Sadducaei -a fidem resurrectionis sunt (*al.*).

Ⓒ *sensu christ.: de seiunctione a deo facta*: TERT. adv. Prax. 19 p. 261, 17 spiritus qui in (*opp.*) ipso *deo* est, non qui -a ipsum (PHOEBAD. c. Arrian. 17, 15. *al.*). adv. Marc. 4, 22 p. 496, 12 cum (*opp.*) illo ..., non -a illum (PETR. CHRYS. serm. 162 p. 627ᴬ). praescr. 8 l. 18 Iudaei ... penes (*opp.*) deum fuerant, dehinc ... -a deum esse coeperunt ([*syn.* foris]. HIL. in Matth. 7, 11 p. 958ᴮ AVG. in psalm. 6, 8 p. 94ᶠⁱⁿ. *al.*). IREN. 1, 4, 1 -a Pleroma ([τὰ ἐκτὸς τοῦ π.]. *al.*). CASSIOD. Didym. in II Petr. 4, 18 p. 34, 31 inpius ... omnino -a dominum est (ἔξω θεοῦ). *al.*

Ⓘⓘ *rerum*: Ⓐ *spectat ad rerum variarum segregationem*: CIC. ac. 2, 73 quid ... esse potest -a universa? (*cf.* SEN. benef. 7, 3, 3 nihil est -a omnia. dial. 7, 9, 3 -a totum [*al.*]). LIV. 7, 27, 8 -a praedam quattuor milia deditorum habita. SEN. dial. 10, 12, 3 si quid *capillorum* -a ordinem iacuit (MART. 9 dedic.). PLIN. nat. 20, 73 intubi ... non -a remedia sunt. QVINT. inst. 11, 3, 169 vox ... paene -a organum. IVLIAN. dig. 50, 16, 206 *amphorae*, cum vinum habeant, tum in (*opp.*) vasis vinariis, cum inanes sint, tum -a numerum vinariorum sint. GAIVS inst. 2, 1 *res* vel in (*opp.*) nostro patrimonio sunt vel -a nostrum patrimonium habentur. SCAEV. dig. 35, 3, 95 pr. -a dotem (*al.*). PAVL. dig. 33, 2, 1 -a bona ([*opp.* in bonis]. *al.*). *al.*

Ⓑ *respiciuntur talia, qualia sunt lex, regula, consuetudo, ordo, modus sim., quae negleguntur, non curantur* (*i. -a quorum normam agitur; vis originaria vocis sensim transit ad significationem q. e. contra, adversum. cf. Schmalz-Hofmann⁵ p. 509*): ① *in certa iunctura q. e.* -a ordinem: LEX repetund. (CIL I² 2, 583) 69 id quaestor ... -a ordinem dato solvitoque. CIC. inv. 2, 58 nomen esset delatum et ... -a ordinem esset acceptum (*sic in iudicio*: Mil. 14 -a ordinem quaereretur [LIV. 39, 14, 6. *al.*]. SEN. epist. 106, 2 TAC. ann. 13, 51, 1. *saepe. v. et V. i. R. II 728, 37 sqq.; Mommsen, Strafr. p. 193 sqq.; Wlassak, Krit. Stud. z. Theorie d. Rechtsquellen, 1884 p. 85 sqq.; alia v. s.* extraordinarius *p. 2076, 62 sq.*). dom. 24 *provincias* -a ordinem sine sorte nominatim dedisti (LIV. 6, 30, 3. 10, 24, 3. *al.*). 26 -a ordinem ferre nihil placet (PLIN. epist. 9, 13, 7. *cf.* GELL. 4, 10, 5 -a ordinem rogasse sententiam). *al.* LIV. 3, 58, 8 *miles* -a ordinem donatus (*cf.* SVET. Tib. 25, 2 Vesp. 8, 2. *al.*). 6, 22, 6 Volscum bellum M. Furio -a ordinem decretum (*al.*). VAL. MAX. 4, 1, 14 comitiis -a ordinem ratio eius haberetur (SEN. benef. 3, 11, 1 LEX de imp. Vesp. [CIL VI 930]

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

13 CIL X 5394, 5). *saepe. aliter p. 2056, 17. 32. 2059, 39.* ② *in variis locutionibus (de praecipiente pro praecepto: l. 20 sqq.)*: CIC. inv. 2, 134 causam -a scriptum (*i. contra legis verba*) accipi non oportere (*al.*). de orat. 3, 41 mollis vox ... aut quasi -a modum absona (orat. 198. HOR. epist. 1, 18, 59 -a numerum ... modumque. *cf.* CIC. parad. 26 histrio si paulum se movit -a numerum [LVCR. 5, 1401. *v. l. 5*]). div. 2, 25 nihil fit -a fatum (GELL. 13, 1, 4 [*ad Cic. Phil. 1, 10* praeter ... fatum]. CE 1948, 4. *al.*). CAES. civ. 3, 85, 3 -a cotidianam consuetudinem (IVLIAN. dig. 5, 3, 54, 2. VITAE patr. 3, 150 p. 791[B]; *syn. 7, 18, 1 p. 1040[B]* contra; *om. gr.*). PLIN. nat. 1, 2, 100 -a rationem (*opp.* ratione. CONC.[S] I 3 vers. Tur. p. 48, 29; *gr. I 1, 1 p. 74, 22* παραλόγως. *al.*). QVINT. decl. 289 p. 156, 24 nihil feci -a praeceptum (*al.*). ITALA act. 18, 13 (cod. e) -a legem ([παρά, *cod. h* adversus, *Vulg.* contra]. CLAVD. DON. Aen. 1, 1 p. 9, 8; *syn.* contra. PASS. Tarach. 9[in]. -a legem facere [παρανομεῖν]. *al.*). CLEM. ad Cor. 41, 3 -a voluntatem illius facientes (παρά. RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 69, 32; *gr. I 1, 7 p. 80, 3* παρά, *syn. I 5 p. 377, 19* praeter. VITAE patr. 3, 149 p. 791[A]; *gr. Cot. p. 595[C]* παρά, *syn. 5, 4, 30* contra. *al.*). HIL. in psalm. 118 tau 3 p. 542, 6 quia -a bonitatem dei sit ... aliquid *iniqui* ... mandare. *al.* PACIAN. sim. carn. p. 115, 12 sentire -a apostolum ([contra *l. v.*]. *cf.* CONC.[S] II 3, 1 p. 178, 8 -a sanctos patres. CASSIOD. Didym. in I Petr. 2, 13 p. 24, 26 -a Christum ... facere [ἔξω, *syn.* praeter]. *v. l. 2*). DOCTR. apost. 6, 1 p. 112 -a disciplinam (παρεκτός. *al.*). ROMVL. fab. 5, 8 rec. gall. -a tempus lanas ... vendidisse (*syn. rec. vet.* ante. *cf.* VITAE patr. 5, 10, 97 p. 930[C] posuit mensam -a horam [*gr. Nau 1909 p. 361 n. 229* παρά. *item* 5, 13, 8 p. 945[A]; *gr. Nau 1909 p. 374 n. 284* παρά, *syn. 3, 150 p. 791[A]* hora non consueta]). COD. Theod. 1, 12, 7 -a morem (CIL III 3403, 11 -a bonos mores). CANON. Turner I 1, 2 p. 114, 3 rec. I -a ecclesiasticum canonem ([*gr. Mansi 2 p. 668[D]* παρά, *syn. rec. II* contra]. CONC.[S] I 2 p. 84, 4 -a ... rectitudinem ... et -a canonem [*gr. I 1, 3 p. 29, 14* ἔξω, ἐκτός]. *al. cf.* CANON. Turner I 1, 2 p. 233, 22 rec. VIII -a regulam [*gr. Mansi 2 p. 676[E]* παρά, *syn. rec. V* praeter. ISID. orig. 1, 28, 2 anomalia, id est -a regulam. *al.*]). CASSIOD. Didym. in II Ioh. 6 p. 84, 9 ambulat secundum (*opp.*) eas *virtutes*, qui -a eas non efficitur (ἔξω [*item al.*]). *saepe.*

β *indicatur relationem ad aliquam rem non intercedere*: ① *vi locali aliquatenus vigente*: Ⓐ *spectantur res ad artem rhet., forum, doctrinam morum sim. pertinentes (pendet a verbo [subst. l. 40] movendi l. 43. al.)*: RHET. Her. 4, 44, 58 -a causam (*opp.* cum causam dicimus. CIC. inv. 1, 27 digressio [*v. l. 38*] -a causam [*opp.* ipsa causa]. Caecin. 94 id ... -a causam est. Mil. 92 satis multa de causa, -a causam etiam nimis ... multa. *al.* QVINT. inst. 3, 9, 4; *opp.* in causa. *al.* FRONTO p. 44, 13 N. -a causam nihil progrediar [*v. l. 38 sq.*]. *al.*). CIC. inv. 1, 64 separatum quiddam -a adsumptionem est approbatio. 1, 70 si -a iudicium ... esset *Epaminondas* (Verr. II 5, 174. *al.* QVINT. inst. 3, 4, 6 omne oratoris officium aut in [*opp.*] iudiciis est aut -a iudicia. VLP. dig. 3, 5, 5, 11 debitorem ... -a iudicium admonuero. *al. cf.* GAIVS inst. 4, 29 -a ius ..., id est non apud praetorem [MARCIAN. dig. 42, 3, 9]). de orat. 2, 138 si quid adfert praeterea hominis ... indignitas, -a quaestionem est (*al.*). *al.* SEN. contr. exc. 1, 1 -a controversiam dicta. SEN. benef. 1, 4, 1 quae ita -a rem sunt, ut ne circa (*opp.*) rem quidem sint (*al.*). clem. 2, 4, 2 -a finitionem nostram cadit (*al.*). epist. 58, 21 εἶδος in (*opp.*) opere est, ἰδέα -a opus, nec tantum -a opus est, sed ante opus (*al.*). 66, 16 quae -a virtutem posita sunt (*al.*). 117, 7 quod accidit alicui utrum -a id, cui accidit, est, an in eo, cui accidit? *al.* QVINT. inst. 4, 1, 12 *benevolentiae captationes sim.* sint -a litem (*opp.* pertinere ad causam). *al.* PLIN. epist. 9, 13, 1 -a libros (*opp.* circa). IVLIAN. dig. 40, 9, 5, 2 interest, contineatur ipsa stipulatione *servus* ... an -a obligationem sit. GAIVS dig. 35, 1, 16 quae -a testamentum incurrerent (*opp.* quae ex ipso testamento orerentur). *saepe.*

Ⓑ *spectat: ad res varias, quae non homini ipsi propriae et quasi ingenitae sunt, sed foris ei accedunt*: VARRO ling. 8, 15 ut aliae declinationes ab animo (*e. g.* '*strenui*'), aliae a corpore (*e. g.* '*cursores*'), sic aliae, quae -a hominem, ut 'pecuniosi, agrarii', quod foris pecunia et ager (*cf.* SEN. dial. 7, 25, 1 *aurum argentum sim.* etiamsi apud me, -a me tamen sunt [*sic opp.*: epist. 74, 17]. *al.* TERT. anim. 42, 2 mors nihil ad nos, ergo et vita nihil ad nos; si enim quo dissolvimur praeter [*syn.*] nos, etiam quo compingimur -a nos. TAC. hist. 1, 79, 2 Sarmatarum virtus velut -a ipsos [CLAVD. DON. Aen. 7, 470 p. 71, 12; *opp.* ipsius ... propria, ad eum ... pertinentia. *al.*]. *al.*). CIC. Tusc. 5, 25 tot sunt in (*opp.*) corpore bona, tot -a corpus (*seq.* rerum ... externarum et ad corpus pertinentium. PAVL. sent. 5, 4, 1 iniuriam patimur ... in corpus verberibus ..., -a corpus conviciis. VVLG. I Cor. 6, 18; ἐκτὸς τοῦ σώματος [II Cor. 12, 2]. *al.*). SEN. epist. 124, 23 animus ... nihil -a se sui ponens (TAC. hist. 4, 5, 2 *Stoici* potentiam, nobilitatem ceteraque -a animum neque bonis neque malis adnumerant. GELL. 2, 29, 19 -a nos -aque nostrum animum). *v. et p. 2052, 45.* *ad potestatem et possessionem*: CIC. fin. 4, 36 summum bonum in eo genere ponant, quod sit -a nostram potestatem (Tusc. 5, 30 omnia ... sibi in [*opp.*] sese esse posita nec esse quicquam -a suam potestatem. COD. Theod. 8, 18, 10, 2 si ... nepotes ... -a avi sint potestatem). SEN. dial. 11, 8, 4 id -a humanam potentiam iacet (epist. 26, 10 qui mori didicit ..., supra omnem potentiam est, certe -a omnem). epist. 85, 13 quarum rerum -a nostrum arbitrium posita principia sunt, earum nostri esse arbitrii terminos? (*al.*). COD. Iust. 6, 42, 4 (*a. 223*) voluntas patris prohibentis ... fundos -a familiam vendere. *al.*

Ⓘ *vi locali fere evanida*: Ⓐ *fere i. q. sine*: TITIN. com. 46 desuevi, ne quo ad cenam exiret -a consilium meum (*i. ita, ut non me prius de hac re consuleret.* GREG. TVR. Franc. 6, 7 p. 253, 13 -a regis consilium suscepit episcopatum). CIL I² p. 195 n. XVIII 3 C. Marius ... -a sortem bellum cum Iugurtha ... cos. gessit (CIC. Verr. II 2, 127 vetat sortiri; iubet -a sortem Theomnastum renuntiari. LIV. 4, 45, 8. 28, 38, 12 nominatae consulibus provinciae sunt, Sicilia Scipioni -a sortem *eqs. al.* CIL IX 2845 procos. iterum -a sortem auctoritate Aug. Caesaris et S. C. missus. *al.*). CIC. leg. 3, 10 ast quid erit, quod -a magistratus coerari oesus sit, qui coeret, populus creato. SEN. suas. 3, 1 -a iussum dei tutum fuit adultero mare (*cf.* EPIST. canon. Migne 56, 891[B] nulli sacerdotum -a iussionem episcopi liceat *eqs.* [*syn. Canon. Turner II 1 p. 24* sine. *sic syn.*: CAES. AREL. reg. virg. 46 -a iussionem abbatissae]). PETRON. 126, 16 oculi clariores stellis -a lunam fulgentibus. COD. Theod. 8, 4, 25, 1 apparitores, quos -a conscientiam tuam vel stipendiorum meritum (*v. infra l. 45*) claruerit ad militiam convolasse (EPIST. pontif. 286 Migne 20, 471[A] -a conscientiam ... episcopi nullus audeat ordinare [*syn. Canon. Turner II 2 p. 192* praeter]). EPIST. pontif. 311 Migne 20, 555[A] sive -a episcopum sive praesente episcopo ... baptizant (CANON. Turner II 2 p. 194 rec. III et IV; *syn. p. 195 rec. V et VI* praeter). CONC.[S] II 2, 2 p. 102, 25 in quibusdam ecclesiis ... -a oeconomos episcopi ecclesiasticas tractant facultates (*gr. II 1, 2 p. 163, 3* δίχα οἰκονόμων, *syn. p. 40, 6* sine, *p. 60, 16* praeter). SIDON. epist. 1, 3, 3 si -a praerogativam consiliarii in concilium veneris. VITAE patr. 3, 160 p. 793[B] -a opera manuum mearum nescio me panem gustasse (*gr. Cot. p. 640[B]* ἐκτὸς τῶν χειρῶν. *cf.* 5, 1, 16 p. 857[A] -a laborem). CASSIOD. inst. 1, 15, 14 quemadmodum -a auctoritatem (*i. sine codicibus fide dignis*) reliquas lectiones debeamus emendare (*opp.* in auctoritate). CLEM. ALEX. adumbr. p. 92, 27 perfectionem fidei -a caritatem non esse. *v. et p. 2059, 18.*

Ⓑ *in philosophia, i. q.* χωρίς τινος (*cf. etiam p. 2053, 69*): RVFIN. Orig. princ. 2, 1, 4 p. 110, 6 materia quamvis ... sine qualitatibus sit, numquam tamen subsistere -a qualitates invenitur. BOETH. cons. 5, 4, 32 W. neque ... sensus aliquid -a materiam valet. herm. pr. 2, 10 p. 139, 3 hae *oppositiones* ... -a illas ipsae secundum se erunt (*Aristot. p. 20ᵃ, 2* χωρὶς ἐκείνων).

Ⓒ *in locutione q. e.* 'differre -a', *i. ab*: CASSIOD. Ios. c. Ap. 1, 224 in tantum differente nostra pietate -a sollemnitates eorum, quanto dei natura animalibus ... distinguitur (διαφερούσης ... πρὸς τὴν ὑπ' ἐκείνων νενομισμένην [*sc.* εὐσέβειαν]).

γ *respicitur status quidam, condicio, affectus, vel cuius alqs. (alqd.) expers vel quo alqs. liber est*: ① *universe*: TER. Hec. 276 quod me accusat ... vir, sum -a noxiam (Haut. 288. LIV. 34, 61, 9 rem publicam non -a noxam modo, sed etiam -a famam noxae conservandam esse. *al.*). RHET. Her. 2, 3, 5 -a id crimen (*al.*). CIC. inv. 2, 134 -a periculum (Att. 11, 24, 2. *al.* LIV. 26, 49, 12. *al.* SEN. epist. 75, 10. *al.*). Verr. II 5, 134 aut omnes -a culpam fuisse aut ..., si omnes in (*opp.*) culpa fuerint *eqs.* (LIV. 8, 19, 10. PAVL. FEST. p. 111 insons: -a culpam. *al.*). orat. 195 nec numerosa esse, ut poema, neque -a numerum, ut sermo vulgi, esse debet oratio (*cf. p. 2057, 5*). epist. 7, 16, 2 -a iocum (*al.*). LIV. 8, 11, 15 -a poenam fuere ... Laurentes (*al.*). 25, 28, 4 qui obsiderentur quique -a obsidionem fuissent. SEN. dial. 1, 6, 6 *deus* -a patientiam malorum est, ... *vir bonus* supra patientiam. epist. 30, 6 (*Bassus*) mors adeo -a omne malum est, ut sit -a omnem malorum metum (*al. v. et p. 2059, 1. 4. 7*). 75, 14 -a ... vitia (TAC. hist. 1, 49, 2 *Galba* magis -a vitia quam cum virtutibus. *al.*). 92, 20 quid tam -a fidem (*i. incredibile*), quam esse ... vitam *eqs.* (GELL. 3, 16, 23. *al.*). *al.* PLIN. nat. 2, 150 arcus vocamus -a miraculum frequentes et -a ostentum. *al.* MART. 5, 42, 7 -a fortunam. QVINT. inst. 7, 1, 48 legem esse ... -a dubitationem est. *al.* TAC. Agr. 8, 3 -a invidiam nec -a gloriam erat *Agricola* (HIL. hymn. 1, 30. *al.*). *al.* HERM. Pal. vis. 3, 4, 3 haec ... sunt vera et nihil -a veritatem est (ἔξωθεν ... τῆς ἀληθείας). HIL. in Matth. 5, 11 p. 948[A] -a humanae scientiae eruditionem (*cf.* VVLG. Hebr. 12, 8 -a disciplinam [χωρίς ... παιδείας]. CONC.[S] I 5 p. 250, 3 -a exercitium [*gr. I 1, 6 p. 110, 26* ἔξω τριβῆς, *syn. p. 143, 3* alienum a litteris]). 12, 17 p. 989[B] quid ... tam -a veniam est, quam *eqs.* (*syn.* sine venia. *al.*). CANON. Turner I 1, 2 p. 213, 13 rec. VIII -a communionem in oratione sola participes fiant populo (*gr. Mansi 2, 673[A]* χωρὶς προσφορᾶς). CONC.[S] I 2 p. 49, 32 *Christus* -a omne peccatum existens (*gr. I 1, 1 p. 39, 7* κρείττων ... ἁμαρτίας, *syn. I 5 p. 241, 13* ab omni peccato liber). RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 49, 17 cum quiete ... et -a omnem turbam intrantes (*gr. I 1, 5 p. 132, 25* δίχα θορύβου). *saepe.*
nota '-a *magistratum*', *fere i. q. privatus*: SVET. Aug. 53, 2 in consulatu pedibus fere, -a consulatum saepe adoperta sella per publicum incessit (*cf.* Claud. 14 ius et consul et -a honorem ... dixit).

Ⓘ *vi propria (v. p. 2054, 79) pellucente iungitur c. verbis q. s.*: ponere (seponere *l. 82*): CIC. Tim. 46 cum ... sese ... -a omnem culpam causamque posuisset. LIV. 6, 37, 7 seponendum -a certamen alterum consulatum. VELL. 2, 79, 1 -a dilationes positus *Agrippa.* SEN. benef. 2, 30, 2 -a desiderium (*al.*). dial. 7, 4, 3 animum ... -a

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

metum, -a cupiditatem (epist. 109, 16). epist. 98, 3 -a minas. *al.* PLIN. nat. praef. 7 M. Tullius -a omnem ingenii aleam. *saepe.* proicere: SEN. benef. 4, 19, 1 ne cuiquam metuendus esset *deus*, proiecisti (*sc. Epicurus*) illum -a metum. dial. 7, 5, 2 -a veritatem. epist. 117, 6 -a leges moresque. secedere: SEN. contr. 7, 1, 14 in privato latere et -a omnem invidiam secessisse. sistere: SEN. epist. 104, 19 iter, quod te -a cupiditates, -a iras, -a metus sistat. subducere: SEN. benef. 5, 4, 3 -a omnem subducti cupiditatem.

b *de transgressione: respicitur mensura, magnitudo, numerus, quo alqd. insuper additum non continetur, fere i. q. supra, ultra*: PLAVT. Men. 182 -a numerum es mihi :: idem istuc aliis adscriptivis fieri ad legionem solet (HIER. epist. 53, 9, 3 Paulus ... ad septem scribit ecclesias; octava enim *epistula* ad Hebraeos a plerisque -a numerum ponitur. RVFIN. hist. 3, 39, 5 p. 289, 3; παρὰ τὸν ... ἀριθμόν. *al. paulo aliter*: GREG. TVR. Franc. 8, 33 p. 403, 3 glires ibi ... -a numerum [*i. innumerabiles*] ... apparuerunt). Poen. 332 primum prima salva sis, et secunda tu in secundo salve [in] pretio, tertia salve -a pretium (*ludit c. significatione q. e. 'nullius pretii' [v. p. 2058, 5]. aliter* PLIN. nat. 37, 1 *gemmas* aliquas ... -a pretia ulla taxationemque humanarum opum arbitrantes). SEN. contr. 10 praef. 9 *in oratione* omnia ad ultimum tumorem perducta, ut non -a (*v. p. 2052, 2*) sanitatem, sed -a naturam essent (SEN. epist. 71, 29. *al.* SVLP. SEV. Mart. 27, 1 *Martinus* caelestem ... laetitiam vultu praeferens -a naturam hominis videbatur. *al.*). PLIN. nat. 2, 37 *Venus* magnitudine -a cuncta alia sidera est. HIL. myst. 1, 41, 1 p. 29, 8 *manna* quod de sexto die superest, non corrumpitur, cum, quod -a mensuram ceterorum dierum sit, foeteat (SCHOL. Iuv. 6, 304 -a mensuram ad ebrietatem bibitur). CHIRON 160 -a modum lassescit (COD. Theod. 8, 4, 2 si -a modum aliquid extorserint. *al.* GREG. TVR. Franc. 8, 34 p. 403, 11 *vinum* -a modum haurire [9, 37 p. 457, 20; *v. Bonnet, Lat. de Grég. p. 588, 1*]. *al. v. et l. 36*). VVLG. II reg. 20, 5 moratus est -a placitum, quod ei constituerat rex. SVLP. SEV. chron. 2, 11, 3 maestum -a solitum (*cf. p. 2060, 55*). VITAE patr. 3, 200 p. 804^{D} panem ... -a usum habebant. *al. pendet a verbis movendi*: VARRO rust. 2, 1, 25 novenae istae partes non exeant -a pecoris minoris ac maioris nomen. CIC. off. 1, 140 ne -a modum sumptu et magnificentia prodeas (PORPH. Hor. sat. 2, 6, 9 -a modum procedens denormem facit *agrum*). PETRON. 126, 2 ne vestigia quidem pedum -a mensuram aberrantia. *al.* QVINT. inst. 4, 3, 14 παρέκβασις est ... alicuius rei ... -a ordinem excurrens tractatio (*cf. p. 2056, 72*). *al. audacius*: IVST. 3, 7, 2 in annos XXX pepigerunt pacem, sed ... -a XV annos (XV anno, intra XV annos *vv. ll.*) rupto foedere *eqs.* (*i. eo tempore, quod XV annos excedebat [Jeep]*).

c *de exceptione, fere i. q. praeter, absque*: α *adhibetur in vera exceptione: de re, persona excipienda, excludenda*: ENN. scaen. 61 optumam progeniem Priamo peperisti -a me. PLAVT. Amph. 833 iuro ... ut mi -a unum te mortalis nemo corpus corpore contigit (Mil. 1232. *cf.* Mil. 161 -a unum Palaestrionem. TER. Phorm. 98. *al.*). LEX agr. (CIL I² 2, 585) 4 quei ager publicus ... fuit -a eum agrum, quei ager ex lege ⟨... exceptum ... est nei divideretur⟩ (32. 96. *al.* LEX Manc. [CIL VIII 25902] 3, 14). VARRO rust. 2, 2, 6 '*prisca formula*': illasce oves ... sanas recte esse, uti pecus ovillum, quod recte sanum est, -a luscam surdam minam (*huc fort. pertinet in formula simili locus mutilus* PAP. It. 729a, 2 [*a.* 77]). CIC. Phil. 5, 53 vacationem militiae ipsis ... esse ... -a tumultum Gallicum. orat. 188 nullus est ... numerus -a poeticos. rep. 3, 35 -a ulciscendi ... causam bellum geri iustum nullum potest. leg. 2, 55. epist. 7, 3, 2 -a ducem paucosque praeterea. *al.* CINC. Gell. 16, 4, 2 -aque hastam, hastile ... si quid ibi inveneris. LIV. 26, 34, 3 ipsos liberosque ... -a filias, quae enupsissent. 34, 58, 1 -a quas *condiciones* nullam esse. 37, 7, 2 permissionem -a civium corpora fieri. 37, 56, 5 (*seq.* haec ... excepta). *al.* SEN. epist. 88, 32 nescio an certior memoria sit, quae nullum -a se subsidium habet. *al.* MELA 2, 66 sinus ... pleraque asper accessu -a Sipontum. PLIN. nat. 16, 82 ceterae *arbores* omnes -a praedictas ... folia deperdunt. ITALA Is. 45, 14 (Mar. Victorin. adv. Arrium 1, 26 p. 1060^{B}) non est deus -a te (πλήν, *Vulg.* absque. VVLG. Is. 45, 5. *al.* CONC.^{S} I 5 p. 345, 23 *deus* non est -a me [*gr. I 1, 4 p. 52, 7* πάρεξ, *ad Is. 44, 6* πλήν, *Vulg.* absque]. *al. cf.* HIER. epist. 52, 5, 2 nihil -a dominum habere [*syn.* praeter]). PEREGR. Aeth. 27, 1 p. 78, 6 -a ipsum ... diem ... nunquam ... ieiunatur (*syn.* excepta una die). *al.* PAVLA et EVSTOCH. Hier. epist. 46, 12, 3 *in villa* -a psalmos silentium est. CONC.^{S} II 2, 2 p. 38, 22 clericos ... non licere in alterius civitatis ecclesia militare ... -a eos, qui amissa patria ad aliam ecclesiam necessitate venerunt (*gr. II 1, 2 p. 162, 6* ἐκτός, *syn. p. 59, 10* exceptis illis, *p. 109, 3* praeter illos). *saepe.*

β *adhibetur in re superaddenda, ita ut locutione comprehendatur et id, quod excipi dicitur, sed re vera non excluditur, et praeterea nova res quaedam accedens ('exceptum comprehenditur cum reliquis', v. Hand, Turs. II 680$^{fin.}$; Schmalz-Hofmann⁵ p. 509)*: CIC. fat. 22 tertius ... motus oritur -a pondus et plagam. LIV. 28, 22, 2 *hostes* -a necessitates belli praecipuum in Romanos gerebant odium. 36, 21, 11 argenti bigati prae se tulit centum triginta milia et -a numeratum duodecim milia pondo argenti. SEN. contr. 1, 1, 22 commendabat eloquentiam eius aliqua res -a eloquentiam. PLIN. nat. 2, 111 -a has causas non negaverim existere imbres (*al.*). 4, 25 *in Boeotia* montes -a praedictos Mycalesus, Hadylius, Acontius (5, 111. 13, 97). 4, 65 -a eam ... multae *sunt insulae*. *al.* IVLIAN. dig. 14, 4, 12 cum forte -a mercem peculium esset. POMPON. dig. 13, 6, 13, 2 ut -a id, quod ageretur, tacita obligatio nascatur. GAIVS inst. 2, 217 is -a portionem hereditatis praecipuum legatum habiturus sit (*cf.* SCAEV. dig. 33, 4, 14 eandem summam ... -a partem hereditatis ... filiae praestare. *al. audacius*: VVLG. gen. 48, 22 do tibi partem unam -a fratres tuos [*i. -a eam p., quam tu pariter cum fratribus accepisti*]). 4, 4 *fures ut* pluribus actionibus teneantur, receptum est, ut -a poenam dupli ... etiam hac actione teneantur *eqs.* (*al.*). VLP. dig. 14, 4, 5, 13 (*syn.* praeter). 48, 5, 27 pr. ab iis, qui -a maritum ad accusationem admittuntur. ITALA iud. 17, 1 (Lugd.) concidit ... DC viros -a iumenta (*deest gr.*). ITALA cant. 6, 6 (Epiphan. in cant. 170 p. 72) tamquam cortex malagranati genae tuae -a taciturnitatem tuam (ἐκτός, *Vulg.* absque occultis). HIL. in Matth. 14, 4 p. 997^{C} cum -a mulierum puerorumque numerum quinque milia virorum expleta essent (*Vulg. Matth. 14, 21* exceptis mulieribus et parvulis). VVLG. Esth. 9, 6 ut ... quingentos viros interficerent -a decem filios Aman. PRISC. gramm. III 218, 30. CASSIOD. Didym. in I Ioh. 3, 5 p. 36, 19 (*syn.* absque). *al.*

B *peculiariter notanda*: 1 *accedunt* (*cf. p. 2054, 69*): a *adv.*: alias: TERT. coron. 2 l. 2. foras (*sc. c. verbis movendi. v. et l. 47. vol. VI 1, 1040, 22 sq.*): LVCIL. 399 spurcos ... -a castra ut stercus foras eiecit (*cf.* CYPR. epist. 30, 7 p. 555, 18 deus ... habitum nuptiarum non habentem ... -a sanctorum coetum foras iactat). VARRO rust. 1, 52, 2 acus ac palea evannatur foras -a aream. ITALA lev. 14, 40 (Monac.) abigent eos foras -a civitatem (ἔξω, *Vulg.* extra). Matth. 10, 14 (cod. ff¹) exeuntes foras -a domum (ἔξω, *Vulg.* foras de domo). *al.* foris (*v. et vol. VI 1, 1046, 78*): PLAVT. Capt. 60 foris illi[c] -a scaenam fient proelia. LVCR. 2, 1045 cum summa loci sit infinita foris haec -a moenia mundi. CYPR. epist. 59, 14 p. 683, 6 foris sibi -a ecclesiam et contra ecclesiam constituisse conventiculum (70, 1 p. 767, 8. 72, 1 p. 775, 11. 73, 2 p. 779, 23. *al.*). OP. imperf. in Matth. 5 p. 663$^{in.}$ bonum foris est -a carnem. *ibid.* res spiritualis -a fines carnis est foris *eqs.* VITAE patr. 5, 16, 14 p. 971^{D} foris -a monasterium (*gr. Nau 1912 p. 294 n. 338* ἔξω). FVLG. RVSP. rem. pecc. 2, 19 p. 570^{B} qui -a vineam foris operatur. *al.*

b *praep.*: ab (*cf. adv.* abextra [*vol. I 74, 25*] *et ordine inverso p. 2054, 70*): CIL VI 9515 Celadus librarius ab extr. (*sic*) porta Trigemina (*v. l. 59 sq. verba* '-a porta T.' *videlicet quasi pro nomine loci uno posita*). in: AVELL. p. 106, 18 hanc ... moderationem in (*om. edd. ante Guenther*) -a saeptum fidei nostrae positus tribunus gentilis tenuit.

2 *de positione*: a *in tmesi*: TVRPIL. com. 188 ego -a cubui domina (*i. dominia, v. Lindsay ad Non. p. 281, 20*). LVCR. 1, 72 *Epicurus* -a processit longe flammantia moenia mundi (CIRIS 142 *lascivit* et -a procedit longe matrum comitumque catervam). 3, 603 *anima* -a prodita corpus inbecilla foras (*v. supra l. 21*). b *in anastrophe*: LVCR. 2, 1045 *v. l. 29 sq.* IVV. 16, 16 miles ne vallum litiget -a et procul a signis. TAC. ann. 13, 47, 2 quo solutius urbem -a lasciviret. PACIAN. sim. carn. p. 125, 6 Adam ... prius in Edem post Edem -a viventem. PRVD. psych. 612 expletum ... modum naturae non trahat -a. AVG. orat. RevBén. 21 p. 130, 17 hanc (*i. ecclesiam*) -a salvari neminem posse.

3 *de constructione*: a *locutiones contaminatae*: GREG. TVR. Mart. 2, 3 p. 610, 22 ut ... -a solitum gravius ageret *mulier aegrota* ([*v. Schmalz-Hofmann⁵ p. 428 et Bonnet, Lat. de Grég. p. 715, 6*]. *cf.* HYD. chron. II p. 35, 252 durissimus -a solitum ... annus. *v. et p. 2061, 4. 5. sim. l. 74*).

b *praep. c. abl.* ([*v. p. 2054, 77*]. *plerumque de m finali omissa [v. et l. 38 sq.] cogitantes veriora sequemur; at certe abl.: l. 68. 70. 80*): LEX agr. (CIL I² 2, 585) 50 quod eius agri locei -a terra Italia est. LEX par. fac. Put. (CIL I² 2, 698) 1, 16 mutulos ... proicito -a pariete in utramq(ue) partem p(edes) IV (*v. Diehl, de m fin. epigr. p. 67*). CIL I² 2, 1905 -a maceria (*nota lapidem hoc loco praefractum*) in agrum precar⟨io⟩ (*v. Diehl, de m fin. epigr. p. 67*). LEX Manc. (CIL VIII 25902) 2, 13 arbo⟨res ... q⟩uae -a pom⟨a⟩rio erunt. PS. AGENN. grom. p. 68, 28 profanum ..., hoc est -a fano, -a sanctuario. GROM. p. 364, 1 L. 'P' ... pedaturam significat -a aliis signis finalibus. ITALA Matth. 21, 39 (cod. e) proiecerunt eum -a vinea (ἔξω, *Vulg.* -a vineam). II Cor. 12, 2 (cod. d) scio hominem ..., sive in corpore nescio sive -a corpore nescio, ... raptum ... usque ad tertium caelum (*at ibid.* 12, 3 -a corpus. *Vulg. v. p. 2057, 75*). CYPR. unit. eccl. 6 p. 214, 24 -a arca (arcam *l. v.*) Noe fuit. epist. 72, 2 p. 777, 16 -a ecclesia (ecclesiam *l. v.*). ITIN. Anton. Plac. rec. A 5 p. 162, 8 Melium -a natura (naturam *l. v.*) altum nimis. CHIRON 593 si -a parte commissurae decederint (*v. Ahlquist, Stud. Chiron. p. 4*). MAXIMIN. c. Ambr. 79 ut, si quis confiteretur Christum, -a synagoga fiere[n]t (*ad* VVLG. Ioh. 9, 22 -a synagoga [synagogam *l. v.*]; ἀποσυνάγωγος). VVLG. gen. 19, 17 *angeli Loth* posuerunt ... -a civitate ([civitatem *l. v.*]. act. 7, 58 [civitatem *l. v.*]; ἔξω). Matth. 15, 38 erant ... quattuor milia hominum -a parvulis et mulieribus ([*cf. Matth. 14, 21 v. supra l. 16*]. parvulos et mulieres *l. v.*; χωρίς). PS. SORAN. epit. 37 desiderium ... cibi -a consuetudine. NOVELL. Maior. 7, 3 -a territorio (territorium *l. v.*) ... habitare. CASSIOD. Didym. in I Petr. 1, 17 p. 16, 27 -a omni supplicio permanere. IORD. Get. 68 -a nostro ⟨o⟩rbe ... repositas insu-

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

las (*v. Werner, Lat. Iord. p. 58*). CANON. Turner II 1 p. 19 de -a voluntate homicidio ([*gr. Mansi 2 p. 520E* ἐπὶ ἀκουσίων φόνων. *ibid.* p. 27]. LEX Visig. 8, 4, 1tit.). GREG. TVR. Franc. 6, 25 p. 265, 2 aquae ... -a solitu (*v. app. crit.*) invaluerunt (Iul. 17 p. 572, 5 -a solito plus occumbere [*cf.* Mart. 2, 6 p. 611, 21 ut ... gravius -a solito torqueretur. *de contaminatione v. p. 2060, 54*]). BENED. reg. 15, 6 omni ... dominica -a quadragesima cantica dicantur (*v. app. crit. et Linderbauer p. 250 ad l.*).

deriv.: extrare; extraneus, extrarius; extro (*adv.*), extrorsum (-us).

compos.: extraclusus, extralegalis, [extramarinus], extramundanus, extramuranus, extranaturalis, extranepos, extraordinarius, ἐξτραόρδινα.

extrāclūsus, -a, -um. *ex* extra *et* clusus *coaluit; in codd. plerumque tmesis servatur.* *t. t. iuris gromatici, de ea parte agri, quae, cum intra fines territorii coloniae sit, tamen extra limites agri divisi et adsignati est (v. Mommsen, Ges. Schr. 5 p. 90; Kübler, RE XIII 962, 67 sqq.; Daremberg-Saglio III 2, 1281a)*: ager: FRONTIN. grom. p. 3, 6 est et ager similis subsicivorum condicioni -us et non adsignatus. p. 3, 13 -us est ⟨et⟩ qui int⟨er⟩ finitimam lineam et centurias interiacet; ideoque -us, quia ultra limites finitima linea cludatur (*v. adn. cr.*). GROM. p. 341, 31 L. (*opp.* intra clusum). locus: FRONTIN. grom. p. 9, 3 de locis relictis et -is controversia est in agris adsignatis. p. 9, 6 -a loca sunt aeque iuris subsicivorum, quae ultra limites et intra finitimam lineam erint (*cf.* FRONTIN. [?] grom. p. 47, 18). FRONTIN. (?) grom. p. 47, 11 loca ... relicta et -a non sunt nisi in finibus coloniarum. HYG. lim. grom. p. 161, 15 siqua regio in extremitate limites non acceperit, eum locum vacantem significabimus hac inscriptione: locus -us. regio: HYG. lim. grom. p. 161, 17 -a regio ideo, quod ultra limites finitima linea cluditur (*cf. l. 23*). *Hiltbrunner.*

extractio, -ōnis *f.* *ab* extrahere. *scribitur* extractatio *l. 34*, extretatio *l. 37.* 1 *de motione, qua alqs. (alqd.) sursum trahitur*: **a** *ab inferis: fere i. q. evocatio*: SCHOL. Stat. Theb. 4 argum. p. 187, 22 -o (de- *l. v.*) umbrae Lai. **b** *ex puteo*: VVLG. Luc. capit. cod. A 58 p. 294 W.-Wh. asini vel bovis ... -e ([extractatione *H*]. *sc. ex puteo*). 2 *de motione, qua alqd. foras trahitur, mittitur: fere i. q. detractio*: CHIRON p. 3, 2 de -e sanguinis. HIPPOCR. num. sept. 30, 25 (cod. G) sine sanguinis et cholerum et flegmatis -e (*cod. A* extretationem).

extractōrius, -a, (-um). *ab* extrahere. *scribitur* ⟨e⟩struc[tu]toriam (tractoriam *Aa*) ORIBAS. *l. 42.* *qui (quae) alqd. extrahere potest*: PLIN. nat. 24, 87 vulgaris harundo -am vim habet. ORIBAS. eup. 2, 1 N 2 La habet ... aliquam proiectoriam et -am (*v. l. 39 sq.*) in se virtutem (*gr. 2, 1 N 4* ῥυπτικὸν καὶ ἐπισπαστικόν).

[⟨ex⟩**tradan** DIOSC. 4, 4 p. 11, 8 (extradam *P*), *corrupte.*]

***extraho**, -āxī, -actum, -ere. *ab* ex *et* trahere. *scribitur*: estr- *aut* str- LIV. 44, 10, 3 *cod.* ectr- AMM. 17, 13, 12 *V.* *v. et p. 2069, 41.* -trah- *et* -tra- *promiscue in codd.* *de formis*: *inf.* -ire: ORIBAS. syn. 9, 40 (73) add. Aa p. 346ex. *bis.* eup. 4, 45 Aa p. 560in. *perf.* -si: ITALA gen. 37, 28 (Lugd.). *p. p. p.*: -ctu *pro* -cto *v. p. 2063, 46.* *de notione (cf. etiam p. 2069, 44)*: SYNON. Cic. p. 424, 1 B. amovet. excludit. evellit. eximit. -it. p. 424, 11 exturbat. excutit. expellit ... -it. detrahit. GLOSS.L III Abol. EX 32 -o depello. GLOSS. παρέλκεται.

de usu (cf. etiam p. 2069, 72): *est verbum transitivum.* *adhibetur*: *c. obi. suppl. l. 78 p. 2063, 52. 2064, 46. 2065, 21. 2066, 25. 2067, 26. 41. 2068, 71.* *c. obi. refl. p. 2062, 70 sq. 2064, 46. 2068, 29.* *not. intransitiva: formis med.-pass. p. 2068, 77. 2069, 33.* *legitur inde a* PLAVTO, TER., SISENNA, CIC. [*francog. vet., prov.* estraire. *Rohlfs.*]

[*variat in codd.*: *c. simpl.* tra-: PLIN. nat. 32, 49 VVLG. II reg. 22, 17. *al.* *c. compos.*: abs-: TER. Phorm. 181 SEN. Thy. 1. de-: CELS. 4, 2, 8. pro-: SEN. benef. 2, 5, 4. *al.* re-: CYPR. epist. 40 p. 586, 5. *c.* eximi: COD. Theod. 9, 45, 1. *e coni.*: FEST. p. 262 -xit (*ed. Ant. August.*; con- *trad.*). COLVM. 9, 5, 5 -cta (*Schneider*, exstructo *vel* -ucta *trad.*). *locis mancis*: ASCON. Mil. p. 33, 12 AVSON. 305, 3 p. 177, 165 P. *loco interpol.*: SEN. Med. 1013 (*del. Leo*). *locis dub., falso trad.*: CIC. nat. deor. 2, 159 VITR. 10, 3, 9 AMM. 24, 1, 1.]

I *i. q.* ***trahendo educere*** *(vi fere adhibita)*, ***eripere, evellere, loco movere***: **A** *valet vis praepos. q. e.* **foras**: 1 *expressius non indicatur, in quam partem, regionem sim. motio promovendi dirigatur*: **a** *strictiore usu: c. mera* ***vi trahendi*** *(sc. manibus, instrumentis, machinationibus sim.; accedente notione admovendi ad certum locum, ad se trahendi, suo loco collocandi sim.)*: **α** *fere i. q. protrahere, promovere, educere sim. (hic illic fere i. q. emovendo servare, e. g. p. 2062, 2. 4. cf. i. q. in tutum transferre p. 2064, 44. syn.*: convellere *p. 2062, 32*, educere *p. 2062, 28*, elevare *p. 2062, 31*, eruere *p. 2062, 29. 31. 38*, eximere *p. 2062, 36. cf.* adducere *p. 2062, 18*, avellere *p. 2062, 65.* *opp.*: contegere *p. 2062, 45*, (de)mergere *p. 2062, 3. 10. 11. 12. 25. 42*, permanere *p. 2062, 56*, revellere *p. 2062, 26*, revolvere *p. 2062, 21.* *obi. suppl. p. 2062, 10. 48.* *acced. praepp.*: ab *p. 2062, 47. 63*, de *p. 2062, 23. 46. 60. 63. 64. 66*, ex *l. 84. p. 2062, 22. 29. 40. 58*, in *c. abl. p. 2062, 9. 67. cf. c. abl. e. g. p. 2062, 41. 48. 52.* in *c. acc. p. 2062, 13. 21*, per *p. 2062, 34. 37)*: ① *proprie: alqm. (alqd.) promovere*: Ⓐ *ex aqua, mari, fluvio sim. (cf. p. 2062, 40. pro subi.* rete *p. 2062, 27)*: PLAVT. Rud. 984 ubi demisi retem ..., quidquid haesit, -o. 1168 rete -xi ex aqua (SVET. rhet. 25, 6. HIER. chron. a. Abr. 2076 *retibus* aureis ..., quae purpureis funibus -bat [extruebat *F*] *Nero*). CIC. div. 1, 73 *equum* cum maxima contentione non potuisset -ere *ex flumine eqs.* LIV. 37, 15, 2 hostes -cturi (detr- *l. v.*) demersas moles sint. 44, 10, 3 per urinatores omnis ... -cta (*Harant*, -ctus *V*) est *pecunia* (CALL. dig. 14, 2, 4, 1 mercatorum merces [PAVL. sent. 2, 7, 2]). VAL. MAX. 4, 1 ext. 7 -cta ... aurea Delphica mensa. PHAEDR. 1, 20, 4 corium depressum in fluvio ... ut comesse -ctum possent *canes* facilius. OCTAVIA 411 -ere pisces rete (*cf.* CELS. dig. 19, 1, 12 quod *piscator* -xit piscium *eqs.* SVLP. SEV. dial. 3, 10, 4 in rete ... esocem -xit). SEN. benef. 6, 26, 1 nequitia est, ut -as, mergere. nat. 3, 20, 4 res abiectae in eundem lacum lapideae ... -untur; ... sive virgam sive frondem demerseris, lapidem post paucos dies -is (PLIN. nat. 31, 29. 35, 167 terra ... demersa in mare lapidea -itur). PETRON. 72, 8 nos trementes -xit in siccum. PLIN. nat. 2, 233 inania vasa haut facilius quam plena -i. 9, 44 attilus in Pado ... catenato captus hamo nec nisi boum iugis -ctus (*sim.* 45 *silurus* in Moeno ... protelis boum et in Danuvio marris -itur. VVLG. Iob 40, 20 -ere poteris leviathan hamo? [*cf. Itala Ambr. paenit. 1, 64 p. 486A* adduces draconem]). 9, 154 cauponarum ... animalia (*i. pediculi, pulices sim.*) ... *in mari* exsistant et circumglobata escae saepe -antur (*gr. Arist. hist. anim. 4, 10 p. 537a, 11* ἀνέλκουσι). PLIN. epist. 9, 33, 8 delphinum ... in terram ... -i solitum (*seq.* in mare revolvi). IAVOL. dig. 41, 1, 58 quaecumque res ex mari -cta est, non ante eius incipit esse, qui -xit, quam *eqs.* ARGVM. Plaut. Rud. 1 reti piscator de mari -xit vidulum (*cf. l. 8 sq.*). VLP. dig. 41, 2, 13 pr. cum lapides in Tiberim demersi essent naufragio et post tempus -cti. APVL. apol. 30 p. 35, 19 *instrumenta magica* profundo (*i. e mari*) -enda (*opp.* revellenda). HIL. in Matth. 13, 9 p. 996A *rete* mare penetrans ita agitur de profundo, ut ... clausos (*subst.*) intra ambitum suum -at *eqs.* (*seq.* educat). *al.*

Ⓑ *ex terra, stagno, caeno*: LIV. 33, 29, 6 ex limo eruta -ctaque ex stagno cadavera (*sim.* PALLAD. hist. mon. II 20, 7 p. 379D ad -endum bovem *ex paludis caeno* [*antea*: ad elevandum bovem; eruere]). VAL. MAX. 1, 6, 11 aquilarum altera vix convelli ... potuit, altera aegerrime -cta in contrariam ac ferebatur partem se ... convertit. SEN. epist. 94, 58 quae (*i. aurum, argentum*) per ... cuniculorum tenebras -untur. COLVM. 3, 18, 2 *malleolus recurvus* repugnat obluctanti fossori et velut uncus infixus solo, ante quam -atur, praerumpitur (*antea*: eximitur). MELA 2, 83 per ea foramina ictu captantium interfectus *piscis* -itur (*antea*: e terra ... erui). PLIN. nat. 2, 211 *loca*, in quibus in terram depacta non -untur. © *ex vasis, cortinis, foco, sinu sim.*: SEN. nat. 3, 18, 4 *mullus* ex illo perlucido vivario -itur. PLIN. nat. 8, 192 ⟨a⟩ënis polientium -cta (*suppl. fere* 'lanea') in tomenti usum veniunt. 35, 150 in cortinam pigmenti ferventis mersa *vela* post momentum -untur picta. LACT. inst. 4, 14, 14 titionem ... vulgus appellat -ctum foco torrem semiustum et extinctum. RVFIN. apol. adv. Hier. 1, 39 p. 578A si quis ... *id*, unde alium arguit, in suo sinu contegat furtum et ... furtum ... de sinu eius -atur? (PASS. Paul. 17 -ens Plautilla pannum a sinu ... perfusum sanguine). Ⓓ *ex turba, multitudine, acervo*: HOR. sat. 2, 5, 94 -e (*suppl. senem divitem*) turbā oppositis umeris. AMM. 19, 1, 9 per acervos caesorum ... -itur corpus (*sim.* 25, 1, 2 pallescentem morte propinqua ... -ere pugnā). Ⓔ *ex corpore hominis*: HOR. ars 340 neu pransae Lamiae vivum puerum -at *fabula* alvo (*cf.* LVCAN. 6, 559 volnere ... ventris, non qua natura vocabat, -itur partus calidis ponendus in aris [AMM. 29, 2, 17. *aliter p. 2066, 82*]. VLP. dig. 5, 2, 6 pr. *qui* exsecto ventre matris -ctus est [6, 2, 11, 5; *opp.* natus]. *v. et l. 64*). CELS. 7, 20, 5 -i testiculus non debet, sed in sua sede permanere (7, 24).

ⓘⓘ *in imagine vel in allegoria (v. p. 2063, 26)*: LIV. 10, 15, 9 nobilitas orare, ut ex caeno plebeio consulatum -ret. SEN. epist. 20, 1 *mea* gloria erit, si te istinc, ubi sine spe exeundi fluctuaris, -ero (*sim.* VVLG. II reg. 22, 17 *dominus* -xit [traxit *l. v.*] me de aquis multis. PAVL. NOL. epist. 20, 6 misisti hamum ad me profundis ... huius saeculi fluctibus -endum. *aliter cf. l. 66*). PSALT. Cas. 39, 3 -xit me *dominus* de laco miseri⟨a⟩e et a luto limoso (ἀνήγαγέν με, *Vulg.* eduxit). VVLG. psalm. 21, 10 (*de deo*) tu es, qui -isti me de ventre *matris* (ὁ ἐκσπάσας με, *Itala* [*Tert. carn. 20 l. 25*] avulsisti. *cf. l. 50 sqq.*). Ezech. 29, 4 (*compellatur Pharao, quem deus perdere vult*) -am te de medio fluminum tuorum. 32, 3 *loquitur deus*: -am te (*i. Pharaonem*) in sagena mea.

β *i. q. trahere violenter (raptim), eripere (p. 2063, 38), rapere (p. 2063, 45) sim. (syn.*: abripere *p. 2063, 19*, eicere *p. 2063, 22*, eruere *p. 2063, 25. 28.* *opp.*: perducere *p. 2063, 31.* *refl. p. 2063, 30.* *acced.*: *praepp.*: ab *p. 2063, 22. 46*, de *l. 78. p. 2063, 12. 20. 21. 48*, ex *l. 79. 82. p. 2063, 1. 10. 14. 16. 27. 33.* ad *p. 2063, 15.* *casus*: *gen. p. 2063, 47; v. Norberg, Beitr. z. spätlat. Synt., 1944 p. 33.* *dat. p. 2063, 39. 43. 48, cf. et p. 2063, 7.* *abl. saepius)*: *pertinet ad*: ① *animantia (cadavera p. 2063, 22)*: Ⓐ *proprie*: SISENNA hist. 103 innoxios trementibus artubus repente -is (*v. Mommsen, R. Gesch. III p. 611fin., adn.*). CIC. Cluent. 39 -itur domo latitans Oppianicus (Vatin. 22 M. Bibulum domo vi. PAVL. dig. 2, 4, 21 de domo sua. *al. cf.* CIC. Vatin. 23 ex suis tectis. VAL. MAX. 9, 7, 3 *Nunnium* in aedes privatas compulit, -ctum ... interemit [AMM. 15, 5, 31 aediculā]. AMM. 17, 13, 12 humilibus ... tuguriis). PIS. 18 *Gabinius* ex tenebricosa popina consul -ctus cum illa saltatrice tonsa *eqs.* LIV. perioch. 77 p. 85, 17 C. Marius ... cum in paludibus ... lateret, -ctus est ab oppidanis. SEN. contr. 9, 2 (25), 6 -itur quidam

[*Tietze*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

e carcere in convivium praetoris. VELL. 2, 19, 2 *C. Marius* -ctus harundineto (*cf.* VAL. MAX. 8, 2, 3 paludis, qua -ctus erat). ASCON. Mil. p. 31, 20 Clodius latens -ctus est. PLIN. nat. 28, 33 serpentes aegre, praeterquam laeva manu -i ([*sc. fere ex latebris. gr. Geopon. 13, 8, 6* ἐξελκύσειν]. *sic de bestia*: 28, 263 in incendiis si fimi aliquid egeratur e stabulis, facilius -i . . . oves bovesque. 29, 138 *gryllus* formicae complexu -itur *ex caverna*). TAC. ann. 1, 39, 3 -ctum cubili (*fort. dat., cf. p. 2064, 49*) Caesarem. SVET. Claud. 10, 2 *Claudium* (*inter vela latentem*) -ctum . . . et prae metu ad genua sibi adcidentem imperatorem salutavit *miles*. Vit. 17, 1 e latebra (AMM. 24, 5, 4. COD. Theod. 9, 45, 1 debitores, si confugiendum ad ecclesias crediderint, aut ilico -i [eximi eos *l. v.*] de latebris *eqs.*). SYMM. or. 2, 10 nec indormientes lectulis feras (*i. barbaras*) matres raptor interlucanus -xit. AMM. 24, 4, 26. 26, 9, 9 e frutectis, ubi latebat. *al.* HYG. fab. 8, 4 p. 42, 5 ibi Antiopam repertam ad mortem -bat *Dirce*. PRVD. perist. 9, 31 -itur (-truitur *l. v.*) coetu e medio *Christianorum* moderator alumni gregis. COD. Theod. 9, 45, 4 pr. nec in -endos (*v. app. cr.*) eos (*i. confugas*) conetur quisquam sacrilegas manus inmittere (*Cod. Iust. 1, 12, 3 pr.* [*Eph.*] εἰς τὸ ἐξωθεῖσθαι τούτους. *v. et l. 11. 21*). 9, 45, 5 (= Iust. 1, 12, 4, 1); *syn.* abripiendi. OROS. hist. 5, 21, 7 M. Marium . . . de caprili casa -ctum. GREG. TVR. Franc. 5, 14 p. 211, 18 -i (-ere *l. v.*) . . . de basilica (7, 29 p. 347, 7 a basilica [*cf.* p. 346, 20 eiectum de basilica]. *v. et l. 11*). *al.* *cadavera ex sepulcris*: GRAN. LIC. p. 33, 2 C. Mario, cuius corpus milites inimici -ctum monimento disiecerant (PAVL. dig. 47, 12, 11 corpora ipsa -erint vel ossa eruerint).

Ⓑ *in imagine, similitudine*: CIC. Vatin. 13 *non* te ex amplissimi viri (*i. Caesaris*) dignitate, sed ex tuis tenebris -am *eqs.* (*sim.* CLAVD. MAM. anim. 2, 9 p. 137, 13 eruentur mihi atque -entur . . . nuncupatim ex abditis tenebellarum, qui hactenus delituere). SEN. epist. 52, 6 hunc . . . melius de se meruisse, qui . . . ad sapientiam se non perduxit, sed -xit.

(II) *partes corporum, carnes sim.*: *fere i. q. eripere, evellere sim.* (*in similitudine de terra l. 36*): CIC. leg. 2, 45 ebur ex inani corpore (*sc. elephanti*) -ctum. PETRON. 137, 11 recluso pectore *anseris* -xit . . . iecur et inde . . . futura praedixit. PLIN. nat. 2, 158 viscera eius (*i. terrae*) -imus, ut digito gestetur gemma (CLAVD. DON. Aen. 12, 215 p. 579, 7 -bantur eorum [*i. pecudum*] viscera et aris imponebantur [*syn.* eripiunt]). 9, 90 polypi . . . -unt . . . carnes *concharum*. 30, 112 *cocleae* -ctae testis. 32, 49 si quis -at (trahat *l. v.*) ranae viventi linguam *eqs.*

(III) *arma*: *fere i. q. (e manibus) eripere (l. 43. 44), educere, stringere (l. 45) sim.*: STAT. Theb. 9, 541 *Hypseus* capulum . . . in morte tenenti (*sc. Hippomedonti*) -it. CLAVD. DON. Aen. 10, 495 p. 355, 17 supra . . . iacebat Pallas nec -i potuit *balteus eqs.* (*syn.* rapiens). HEGES. 2, 18 p. 180, 17 *Simon* gladium -xit (*sim.* GREG. TVR. Franc. 7, 29 p. 348, 17 -ctu [-cto *l. v.*] a balteo gladio [8, 31 p. 398, 2 -cto baltei cultro. *v. p. 2062, 73*]. *al.*). *nota i. q. et stringere et eripere*: HYG. fab. 88, 4 p. 85, 6 gladium de vagina ei (*i. Thyesti*) -xit Pelopia.

b *usu laxiore*: *acced.* **notiones speciales** (*saepe usu translato*): α *c. vi ciendi, arcessendi* (*sc. loco, impedimentis sim. disiunctos*): *fere i. q. alqm. (alqd.) -endo adigere, exciere sim.* (*syn.* colligere *l. 76*, depromere *p. 2064, 40*, elicere *p. 2064, 12*. *obi. suppl. l. 67*. *acced.*: *praepp.*: ab *l. 59. 79. 81*, de *l. 80. p. 2064. 13. 27*, ex *l. 64. p. 2064, 18. 26. 36. 39; cf. abl. e. g. l. 57. 76*. ad *l. 64. 68. 84*, in *c. acc. l. 57. 59. 71. al.*): ① *homines* (*procul fere versantes*): Ⓐ *cives*: *fere i. q. in ius, in publicum vocare sim.* (*socios in rem agendam l. 68 sq.*): HOR. sat. 1, 1, 11 *rusticus* datis vadibus . . . rure -ctus in urbem est (*sim.* VITA Caes. Arel. 36 p. 470, 21 accusatione confecta -i ab Arelate *eqs.*). LIV. 26, 13, 1 nisi *primores* venirent in senatum, . . . in publicum omnes vi se -cturos esse (TERT. nat. 1, 7 p. 69, 23 *sq.* *si* impetramus, ne tales in publicum -amur, quales [*sic Kroymann*] et opprimimur, possumus . . . non -i. adv. Marc. 1, 18 p. 313, 24 [*in imag.*] *homo deum* quodammodo in publicum agnitionis -erit). 38, 52, 7 ad eum (*i. P. Scipionem*) . . . ex villa sua -endum ad causam dicendam mittere *tribunos plebis*. SEN. benef. 6, 16, 7 (*in similit.*) *praeceptor bonus* ingenium . . . pigrum iniecta, ut ita dicam, manu -xit (PORPH. Hor. sat. 1, 9, 76 p. 279, 1 *adversarius* iniecta manu -cturus [*suppl. hominem molestum*] ad praetorem *eqs. ibid.* p. 279, 13). SVET. Iul. 24, 1 Crassum Pompeiumque in urbem . . . Lucam -ctos compulit *Caesar eqs.* (*v. l. 56 sq.*). TERT. resurr. 8 p. 37, 11 cum *caro* (*i. homo corpore praeditus, martyr*) pro nominis (*sc. Christiani*) fide in medium -cta et odio publico exposita decertat *eqs.* Ⓑ *milites* (*aliter p. 2064, 51*): ① *milites legere, exercitum, copias evocare, exciere*: LIV. 5, 10, 7 in quattuor . . . bella uno dilectu exercitus scriptos et pueros . . . ac senes -ctos. 32, 21, 10 nostram iuventutem hinc in Euboeam -ere. VAL. MAX. 7, 6, 1 cellis servilibus -cta corpora et a pastoralibus casis collecta mancipia . . . firmamentum exercitui . . . adiecit. SIL. 3, 355 Viriathus agit Lusitanum *exercitum* . . . remotis -ctum lustris. FRONTIN. strat. 2, 3, 16 plerosque eorum (*sc. Italicorum*) ab Italia invitos -erat *Hannibal*. LACT. mort. 44, 2 *Maxentius* suum *exercitum* . . . de Mauris . . . -erat. SIDON. epist. 1, 6, 1 *te* a profundo domesticae quietis -ctum ad capessenda militiae Palatinae munia vocem. ② *hostes ad pugnam cogere sim.*: LIV. 8, 29, 11 *consul* in aciem *hostes* invitos -xit. 10, 15, 1 *Apulos* -ctos . . . ad certamen.

(II) *animantia (fere latentia) cogere, ut procedant, elicere*: *bestias, praecipue serpentes*: CIC. Sest. 72 illa ex vepreculis (*i. ex ignobilitate generis sim.*) -cta nitedula (*i. Numerius Quintius Rufus, per imag.*). PLIN. nat. 8, 48 serpentes -i cantu (8, 118 narium . . . spiritu -unt *cervi* renitentes *serpentes* [*gr. Aelian. 2, 9* ἕλκει . . . καὶ . . . προάγει. SOL. 19, 15 *cervi* serpentem . . . spiritu narium -unt de latebris. *sim.* PLIN. nat. 11, 279 elephantorum anima serpentes -it]. 28, 149 *serpentes* -ctas cavernis mandentes *cervi*). *homines*: PS. QVINT. decl. 16, 3 p. 293, 3 nec . . . vanitate nec discursu putetis -ctos (*sc. nos esse*). SVET. Tib. 37, 4 reges . . . quosdam per blanditias . . . -ctos ad se non remisit. Galba 19, 2 *Galba* -ctus rumoribus falsis, quos conspirati, ut eum in publicum elicerent, . . . dissiparant. ITALA iud. 20, 31 (Lugd.) fili Beniamin . . . -cti sunt de civitate (ἐξειλκύσθησαν, ἐξεκενώθησαν, *Vulg. aliter, cf. 20, 32* ut abstraherent eos de civitate).

(III) *res vel abditas, occultas vel seiunctas, distantes in lucem proferre, promere, eximere, attrahere sim.*: Ⓐ *de rebus incorporeis (in imag.)*: *fere i. q. protrahere, patefacere, manifestum facere sim.*: LIV. 39, 16, 11 *di* ex occultis ea (*i. fere scelera, spectat ad Bacchanalia*) tenebris in lucem -erunt (SEN. nat. 7, 25, 4 tempus, quo ista, quae nunc latent [*i. fere secretae leges naturae*], in lucem dies -at *eqs.* TERT. adv. Marc. 2, 20 p. 362, 17 ingenia [*i. fere consilia, cogitationes sim.*] tenebrarum *eqs.*). VAL. MAX. 9, 6 pr. occultum . . . malum, perfidia, latebris suis -atur ([*v. app. cr.*]. QVINT. inst. 9, 3, 5 *secretas figuras orationis* ex omnibus latebris -ctas congestasque). SEN. Phaedr. 884 verberum vis -at secreta mentis. QVINT. inst. 4, 5, 22 *partitio* efficit, ut clariora fiant quae dicuntur, rebus velut ex turba -ctis. SIDON. epist. 8, 11, 12 criminis veritatem de pectoribus invitis tormentorum terror -xit. Ⓑ *varia corporalia*: *fere i. q. eximere, promere, capere sim.* (*fere i. q. -endo attrahere? l. 34 sqq; de re ipsa non satis constat; fortasse in versione ex gr., cf.* ἑλκτικὴ δύναμις [*v. p. 2066, 59*], ἐπισπᾶν [*v. p. 2066, 76*]): VAL. MAX. 6, 3, 4 nomen urnā -ctum (*cf. Mommsen, Strafr. p. 44 adn.*). CELS. 4, 26, 7 -ctum . . . cocleari, quod intus *in malo Punico* est. 5, 25, 17 passi heminae tres usque eo coquuntur, donec -cta inde gutta indurescat. PLIN. nat. 24, 3 concordiā valent (*materiae sim.*), cum pix oleo -itur, quando utrumque pinguis naturae est (*v. l. 29. vol. IV 86, 35 sqq.*). 31, 74 -unt *salem* e lacu, dein sole siccant. FRONTIN. aq. 114 vetus *foramen* (*sc. castello impositum*) . . . quo venalem -unt *aquarii* aquam. AVG. gen. ad litt. 5, 23 p. 168, 3 (*in imag.*) quid . . . ex arbore . . . surgit aut pendet, quod non ex quodam occulto thesauro seminis . . . -ctum atque depromptum est? MARCELL. med. 20, 1 p. 146, 11 *compositio* per libellum scriptum . . . in bibliothecis . . . posita venit in manus nostras, quam ante nullo modo -ere potuimus. ENNOD. opusc. 1, 22 p. 267, 13 *ut* sessor visceribus *equae* cibos (*i. lac*) -at (*antea*: lac potare).

β *c. vi producendi, in tutum transferendi sim.* (*syn.*: adducere *l. 63*, emittere *l. 76*, liberare *p. 2065, 10*, *cf. et p. 2061, 73*. *opp.*: removere *l. 61*. *obi. suppl. l. 69*. *refl. l. 74. p. 2065, 3*. *acced.*: *praepp.*: ab *l. 83. p. 2065, 1. 7. 10*, de *p. 2065, 6. 7. 9*, ex *l. 52. 57. 69. al.* ad *l. 62*, in *c. acc. l. 56. 60. p. 2065, 15*, per *l. 64*. *casus: dat. l. 65. 83, abl. e. g. l. 53 sq. 73*): ① *homines*: Ⓐ *fere i. q. educere sim.* (*praecipue auxilio egentes sc. ex variis incommodis. milites producere l. 52 sq.* [*aliter p. 2063, 72*]. *animum in libertatem adducere l. 60 sq.*): NEP. Ages. 3, 4 copias -ere ex hibernaculis (*cf.* TAC. ann. 15, 13, 2 illi [*i. milites obsessi*] vix contuberniis -i [*Nipperdey*, -cti *cod.*] nec aliud quam munimenta propugnabant). LIV. 6, 17, 2 (*in imag.*) M. Manlium . . . obrutam fenore partem civitatis in libertatem ac lucem -entem (*v. l. 60*). SEN. benef. 5, 6, 4 quantum fuisset beneficium, si timentem *Archelaum* e latebris suis -isset *Socrates* et bonum animum habere iussisset (*sim.* PETRON. 115, 3 -imus clamantem iubemusque bonam habere mentem). dial. 9, 17, 9 animus . . . aliquando . . . in exsultationem libertatemque -endus tristisque sobrietas removenda (*cf.* CYPR. eleem. 1 p. 373, 9 [*inde* CONC.[S] I 3 Rustic. p. 71, 4] *Christus* servivit, ut ad libertatem servientes -ret [adducat *vers. Tur.*; *gr. I 1, 2 p. 42, 15* ἀγάγῃ]. *v. et l. 56*). PETRON. 91, 3 supprimere . . . querellam *Gitona* iubeo . . . *et* per tenebrosum . . . egressum -o Gitona. TAC. ann. 6, 23, 2 -ctum custodiae iuvenem . . . ducem populo imponere. Ⓑ *fere i. q. liberare, exsolvere sim. alqm. aerumnis, periculis, poenis sim.* (*pro obi.*: artus *l. 84 sq.*, *pro subi.*: beneficia *l. 72*, effugium *l. 74*): TER. Hec. 876 ex quanta aerumna (*suppl. 'me', cf. app. cr.*) -xeris. Phorm. 181 neque *scio* quo modo me inde (*i. ex malis*) -am (abstraham *l. v.*). CIC. Sest. 11 cum . . . urbem . . . omnes boni . . . ex periculis maximis -issent (SEN. benef. 4, 13, 2 voluptas est dare beneficia . . . periculosa, dum alios periculis -ant. AMM. 15, 4, 8. 27, 6, 4 mortis periculo [29, 6, 14 ni periculo mortis aliquos . . . -isset effugium]. *al.*). NEP. Eum. 5, 7 se . . . ac suos omnes -xit incolumis (*non indicatur id, a quo alqs. servatur, item*: SEN. epist. 70, 19 *Cato* quam ferro non emiserat, animam manu -xit [*sc. morte voluntaria. cf. 70, 14* libertatis viam. *aliter p. 2067, 70*]. FRONTIN. strat. 1, 5, 15 p. 19, 25. ITALA Iob 36, 20 [Hier. interpr. Iob Sangall., *inde* Aug. in Iob p. 590, 27] *superbos* noli -ere [*fere poenae. gr., Vulg. aliter*]. CYPR. epist. 40 p. 586, 5 *martyr* semianimis inventus et -ctus et focilatus *eqs.*). CELS. 2, 33, 1 *medicamenta* eo, quod mali est, -unt *corpus* (*antea*: evocare . . . materiam). SEN. Phoen. 6 viam . . ., quae me ab hac vita -at. Tro. 657 statue, quem poenae -as. epist. 48, 8 ex tanta illos volutatione. 95, 37. PS. QVINT. decl. 5, 15 p. 102, 23

[*Tietze*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

artus -ere nexibus (*cf. in imag.*: PSALT. Cas. 30, 5 a laqueo [ἐξάξεις, *Vulg.* educes]. AVG. civ. 16, 43 p. 194, 4 D. ex durissimo ... iugo servitutis). VLP. dig. 21, 1, 23, 3 qui aliquid facit, quo magis se rebus humanis -at, ut puta laqueum torsit *eqs.* TERT. patient. 5 p. 9, 19 Aegyptiis afflictationibus fuerat -ctus *Israhel.* PS. TERT. adv. Iud. 13 l. 70 de saeculi calamitatibus (*cf.* CYPR. ad Donat. 14 p. 14, 25 ab his inquietantis saeculi turbinibus [mortal. 3 p. 299, 6 de ... mundi turbinibus]). ITALA Ezech. 34, 10 (Cypr. epist. 57, 4 p. 655, 2; *allegorice*) -am (*i. deus*) oves meas de ore eorum (*i. pastorum.* ἐξελοῦμαι, *Vulg.* liberabo). ARNOB. nat. 1, 63 p. 43, 20 *Christus* -bat ab tumulis (*i. morte*) mortuos. AMM. 25, 8, 3 favore superi numinis discrimine per difficiles casus -cti.

(II) *res retentas, impeditas: fere i. q. expedire, servare sim.*: LIV. 22, 20, 2 Romani, quamquam ... armatam ... aciem toto praetentam litore cernebant, ... navis omnis ... religatas puppibus in altum -xere (*cf.* SVET. Tib. 2, 3 Claudia ... navem ... obhaerentem Tiberino vado -xit). AMM. 20, 11, 19 *machinam* (*i. arietem*) virorum fortium acrior nisus aegre semustam -xit.

2 *significatur, quo quid dirigatur*: **a** *alqm. (alqd.) trahendo* **sursum movere,** *efferre* (*syn.*: educere *l. 50. 61*, eicere *l. 48*, evocare *l. 68*, levare *l. 56*. *obi. suppl. l. 53*. *acced.*: *praepp.*: ab *l. 59. 60. 63. 69*, de *l. 28. 29. 51. 55*, ex *l. 27. 67*. ad *l. 75. 76*, in c. *acc. l. 45*. *abl. e. g. l. 27. 34*): **α** *res (ubique corp. praeter l. 29* veritatem): ① *aquam, umorem sim.* (*Nilum v. l. 35. cf. et p. 2061, 82 sqq.*): PLAVT. Rud. 461 ut sine labore hanc (*i. aquam ex alto puteo*) -xi ([*antea*: traxi lubens, *sc. pro puella amata*]. BELL. Alex. 5, 3 ex privatis aedificiis specibus ac puteis -cta aqua [FRONTO p. 144 N. de puteo. LACT. inst. 3, 30, 6 *in imag.*: exspectabimus, donec ... Democritus veritatem de puteo -at *eqs. cf. Democr. frg. 117* ἐν βυθῷ ... ἡ ἀλήθεια. *v. et l. 34*]. VEG. mil. 4, 10 p. 135, 13. *al.*). VITR. 8, 3, 9 *cum* per bituminosam terram vis erumpit aquae, secum -it ... bitumen. COLVM. 1, 6, 11 *vinaria cella* submota procul esse debet ... a cisternis aquisve salientibus, quibus -itur (-traitur *S*) umor, qui vinum corrumpit. 7, 10, 7 puteis (*v. l. 41*) -cta (*v. app. cr.*) ... praebenda sunt *subus* pocula *eqs.* PLIN. nat. 5, 55 -i *Nilum* (*ex cuniculis*) ardoris vi (*sc. solis. sim.* 5, 56). (II) *res solidas*: PLIN. nat. 9, 80 ut aurum, quod deciderit in altissimos puteos, admotus *murex* -at (extra *l. v.*). 36, 161 saxo inclusus *lapis specularis* sub terra invenitur -iturque (*v. app. cr.*). 37, 27 in cautibus Alpium nasci *crystallum* adeo inviis ..., ut fune pendentes eam -ant. CARM. Char. gramm. p. 363, 13 B. -ctam puteo situlam. (III) *sidera*: AVIEN. Arat. 756 magnus Iasoniam caudā Canis -it Argo (*gr. Arat. 342* ἕλκεται. *cf. 768 opp.* descendit).

β *animantia*: ① *proprie*: Ⓐ *generatim: homines*: LIV. 28, 3, 7 in alios *milites* lupi superne ferrei iniecti, ut in periculo essent, ne suspensi in murum -rentur. 28, 20, 4 clavos per ... intervalla figentes cum velut gradus fecissent, primi insequentes -entes manu *eqs.* LVCAN. 4, 304 super (*fere i. q. desuper*) ... iuventus -itur. ITALA gen. 37, 28 (Lugd.) homines ... et -serunt et eiecerunt Ioseph de lacu ([ἐξείλκυσαν καὶ ἀνεβίβασαν, VVLG. -entes eum de cisterna]. VVLG. Ier. 38, 13 -erunt Ieremiam funibus et eduxerunt eum de lacu [*cf. 38, 10* leva ... de lacu]. Dan. 14, 40 -xit eum de lacu leonum [*gr. Bel et Draco 42* ἐξήγαγεν ... ἐκ τοῦ λάκκου]). *bestias*: PLIN. nat. 8, 24 *elephanti* omni ... vi conantur -ere (*sc. elephantum ex fovea. Aelian. 8, 15* ἀνασπᾶται). HIL. in Matth. 12, 6 p. 986A *decidentem in foveam ovem* sabbato -ere. *ibid.* -endae de fovea ovis (*cf. Vulg. Matth. 12, 11* levabit). VVLG. Luc. 14, 5 non ... -et illum ? (*sc. asinum vel bovem suum ex puteo, gr.* ἀνασπάσει). Ⓑ *speciatim*: ① *fere i. q. ab inferis educere, protrahere sim.*: LIV. 9, 6, 3 *milites* velut ab inferis -cti tum primum lucem aspicere visi sunt (PSALT. Cas. 29, 4 [*allegorice*] domine, -isti ab inferis animam [*fere i. me. aliter l. 72*] meam, salvasti me *eqs.* [ἀνήγαγες, *Vulg.* eduxisti]. *v. et l. 63*). MELA 1, 103 specus est Acherusia ad manes ... pervius atque inde -ctum Cerberum existimant (PLIN. nat. 27, 4 ab inferis [*cf. Schol. Nicand. alex. 13* Κέρβερον ... ἀνενεχθέντα]). APVL. met. 7, 24 mediis Orci manibus -ctus ([retractus *l. v.*], *sc. asinus, Lucius*). ② *fere i. q. ab inferis sursum arcessere, evocare*: SEN. Herc. f. 95 educam et imo Ditis e regno -am quidquid relictum est: veniet invisum Scelus *eqs.* Oed. 397 populus infernae Stygis huc -endus (*cf. 393* evocandus, *394* emissus Erebo). Thy. 1 quis inferorum sede ab infausta -it (abstr- *A*) avido fugaces ore captantem cibos? LVCAN. 6, 636 monstro ... potenti (*i. a maga q. voc. Erictho*) -ctus Stygio populus ... Averno. TERT. anim. 57, 8 p. 393, 3 absit ..., ut animam cuiuslibet sancti ... a daemonio credamus -ctam (*antea: 57, 7 p. 392, 27* animas ab inferis movere. *aliter l. 60*). (II) *translate: ad honores, dignitates sim. extollere, promovere*: LIV. 5, 12, 12 *fratris* gratia -ctum ad tantum honorem credunt (*sc. P. Licinium Calvum*). 22, 34, 2 ad consulatum. SEN. dial. 9, 3, 3 nec ... is solus rei publicae prodest, qui candidatos -it *eqs.*

b *i. q.* **deorsum movere** (*c.* de *l. 79*): PASS. Perp. 6, 2 pater ... -xit me de gradu *catastae* (*gr.* καταγαγών με πρὸς ἑαυτόν).

B *accedit aut* **praevalet** *praepos.* **vis separativa** (*cf.* abs-, de-, dis-trahere): **1** *fere i. q. (vi plus minus adhibita) trahendo amovere, demere, tollere sim.* (*syn.* evellere *p. 2066, 2. 16*, removere *p. 2066, 19*. *opp.* demittere *p. 2066, 5*. *acced.*: *praepp.*: ab *p. 2066, 14*, de *p. 2066, 13. 16*. *abl. p. 2066, 2*. *add. per pleonasm.* foris *p. 2066, 12*): **a** *res incorp.*: LVCR. 3, 330 animi atque animae naturam corpore toto -ere *eqs.* ([*antea*: evellere]. *sim.*: TERT. anim. 53, 4 p. 386, 6 sq. ubi longa mors, ... -itur *anima* et dum -itur, postremitatem suam partem videri facit). SEN. Oed. 1058 mortifera mecum vitia terrarum -o. **b** *res corp.*: CELS. 5, 28, 12C -cto specillo ([*antea*: demitti ... in fistulam]. SCRIB. LARG. 240). PLIN. nat. 18, 296 stipulae ... alibi cum radice velluntur, quique id faciunt, proscindi ab se obiter agrum interpretantur, cum -ant sucum (*sc. agro*). 19, 90 inest longitudine nervus, qui decoctis *siseribus* -itur. 24, 182 *dactylos* naribus inserunt -untque sanguinis ciendi gratia. AMM. 15, 3, 10 lateri ... cultrum ... impegit statimque -ctis vitalibus interiit (*sim.* VEG. mulom. 2, 12, 8 morsibus intestina sua *iumenta* [CHIRON 301 foris -ant]. *v. et p. 2063, 35*). VEG. mil. 4, 14 p. 137, 12 *trabs* incurva est, ut de muro -at lapides. VVLG. exod. 25, 15 *vectes*, qui semper erunt in circulis (*arcae*) nec umquam -entur ab eis. iud. 16, 14 *Samson* -xit clavum cum crinibus et licio (*Itala Lugd.* evellit). Iob 20, 15 (*allegorice*) *divitias* de ventre illius (*i. impii, hypocritae*) -et ... deus (*aliter, sc. e gr., Aug. in Iob p. 551, 8* de domo ... protrahet eum angelus). MARCELL. med. 35, 9 p. 267, 20 -endum obturaculum *caccabi* erit et spissamentum removendum.

2 *quod molestum, noxium est, submovere sim.*: **a** *ea, quae nocent, ex corpore egerere* (*syn.*: attrahere *l. 58*, auferre *l. 42*, educere *p. 2067, 17. 40. 47. 52*, eicere *p. 2067, 1. 12*, evellere *p. 2067, 41*, evocare *p. 2067, 16*, excutere *p. 2067, 13*, extrudere *p. 2067, 18*, levare *p. 2067, 55*, pellere *p. 2067, 14*, protrahere *l. 40*, *cf.* expellere *p. 2067, 25*. *opp.*: emovere *l. 40*. *obi. suppl. vel absol. p. 2067, 26. 41*. *acced.*: *praepp.*: ab *l. 43*, de *l. 31. 42. p. 2067, 53*, ex *l. 30. 34. 45. 51. p. 2067, 21*, in *c. abl. l. 79*. per *l. 36. p. 2067, 7*. *casus*: *dat. p. 2067, 16. 19. 55*. *abl. e. g. l. 77. p. 2067, 7*. *adicitur*: retro *l. 36*): **α** *usu generali*: ① *arma ex vulnere* (*aliter e. g. p. 2067, 9 sqq. 39*): CIC. S. Rosc. 19 telum ... e corpore -ctum (Ov. met. 12, 119 calido de vulnere. LIV. 2, 46, 4 telo -cto ... in volnus abiit. *al.*). NEP. Epam. 9, 3 si ferrum, quod ex hastili in corpore remanserat, -isset (9, 4 ferro -cto confestim exanimatus est). LIV. 1, 59, 1 cultrum ex vulnere (*sim.* QVINT. inst. 4, 2, 13 gladium. CLAVD. DON. Aen. 12, 385 p. 597, 20 sagitta). CVRT. 7, 4, 37 -ctam (tractam *l. v.*) e vulnere hastam (STAT. Theb. 8, 435 per et ossa et viscera retro). SIL. 5, 578 -cta foedavit cuspide sanguis canitiem. (II) *varia*: PHAEDR. 1, 8, 6 *lupus* coepit singulos illicere ..., ut *os* (*v. l. 75*) ... -rent *ex fauce* (*sim.* PLIN. nat. 8, 46 *de leonibus*: coniectis in fauces unguibus -ere *res devoratas* [*cf. Sol. 27, 14* protrahunt]). PLIN. nat. 29, 21 squamam in oculis emovendam (*opp.*) potius quam -endam ([*v. p. 2067, 7*]. *allegor.*: TERT. nat. 1, 20, 11 auferte stipulam de oculo vestro ..., ut stipulam de alieno -atis. PS. CYPR. aleat. 11, 4 -e caliginem inimici [*i. diaboli*] ab oculis tuis).

β *usu speciali, sc. per artem medicam* (*vel quamvis curam*): ① *ratione medendi non indicata*: CELS. 4, 2, 8 sanguinem ex naribus -ere (de- *J*). 8, 4, 17 spatium ... satis ... magnum ad -endam saniem. (II) *medicamentis, emplastris: fere i. q. depellere* (*hic illic i. q. sanare, cf. p. 2067, 7*): Ⓐ *c. obi.*: *vitia, morbos* (*cf. l. 74 sq.*) *sim.*: CELS. 5, 18, 1 materiam quaedam *malagmata* -unt, quae ἐπισπαστικά vocantur (5, 18, 2). PLIN. nat. 20, 55 *alium* -it fistulis vitia (20, 238 ex alto corporis vitia -enda [*Diosc. gr. 2, 154, 2* μεταγαγεῖν τι ἐκ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν]. 23, 72). 25, 51 *helleborum* causas ... morborum -it. *materiam liquidam* (*purulentam, venenatam sim.*): CELS. 4, 17, 2 malagmata ..., quae umori -endo (-enda *l. v.*) sunt (5, 26, 23G *emplastra*, quae umorem leniter -ant. PLIN. nat. 22, 127. ORIBAS. eup. 4, 45 Aa p. 560 *medicamenta*, quae -ire [-ere *Ab*] valeant ... umorem *eqs.* [*gr. 4, 44, 1* τοῖς ἑλκτικοῖς, *cf. 4, 45 La* adtrahant]. 4, 72 Aa p. 593 medicamine qui -traendi [-hendi *Ab*] umores habeat virtutem [*gr. 4, 72, 3* ἑλκτικὴν δύναμιν]. *al.*). PLIN. nat. 20, 26 sanguinem ... inutilem ... -unt *raphani* (24, 30 sanguinem densatum -it *chamaepitys* pota. *al.*). 22, 122 *farina ex hordeo* ad -endas suppurationes ex posca additā resinā Gallicā (30, 125 *vermes terreni* impositi mammarum suppurationes concoquunt et aperiunt -untque *eqs.*). 23, 135 *sucus mori arboris* pituitas taeniasque ... -it ([*Diosc. gr. 1, 126, 2* ἐκτινάσσει]. 23, 158 silvestris laurus ... manducata pituitas -it [*Diosc. gr. 4. 146* ἀποφλεγματίζει]. 27, 139 bilem et pituitam [*Diosc. gr. 2, 156, 2* καθαίρον]. 32, 103 renium. *al.*). 24, 46 semen *fraxini* ..., quo *medici* ... aquam, quae subit cutem, -unt. 24, 57 *sucus salicis utilis ad* collectiones intus -endas (*antea*: ciendam ... urinam). 25, 150 bibitur *mandragoras* ... ad bilem nigram -endam ([*Diosc. gr. 4, 75, 3* ἄγει ἄνω]. 26, 73 vomitione biles [*Diosc. gr. 4, 175* δι' ἐμέτων ἄγει χολήν. *cf. Theophr. hist. plant. 9, 9, 5* καθαίρειν]. *v. l. 66*). PELAGON. 193 collyrium inducitur, quod vessiculam, quae muccum continuit, -at (*gr. Hippiatr. I p. 233, 2* ἐκβάλλει). *al.* *materiam solidam ipsius corporis vel morbis ortam* (*cf. et l. 48*): CELS. 5, 18, 7 *malagma* ossa -it ([-is *F*]. PLIN. nat. 21, 142 [*cf. Diosc. gr. 4, 22, 2* ἀνάγει ... ἐπισπᾶται]. 23, 28 [*Diosc. gr. 4, 182, 2* ἀνάγει]. 25, 138 ossa fracta capite -it aut ... si calcata sint ossa serpentis [*Diosc. gr. 4, 20, 2* ἐπισπᾶσθαι]. 25, 141 fracta -ens ossa et in alia ... parte corporis, sed maxime capite. *al.*). PLIN. nat. 22, 61 verrucas ... heliotropium radicitus (*cf. p. 2067, 65*) -it *eqs.* (*cf. Diosc. gr. 4, 191* αἴρει). 22, 101 pedum clavos ... -it *laser* ([*Diosc. gr. 3, 80, 4* αἴρει]. 24, 23. *al.*). 22, 147 *herbarii* partus emortuos ... *salviā* appositā -unt ([*Diosc. gr. 3, 33, 2* κατασπᾶν]. 23, 99 *cortex palmae elates* suffitu. 24, 22 [*Diosc. gr. 3, 83, 2* ἐκβάλλει]. 24, 102 [*Diosc. gr. 1, 76*

[Tietze]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ἐκτινάσσει]. 26,153; *seq.* eicit [*Diosc. gr. 3, 6, 3* ἄγει, *cf. 3, 7, 2* ἀγωγὸς ... ἐμβρύων]. 26, 154 [*Diosc. gr. 3, 4, 4* ἐκβάλλει]. 26, 159 enectos [*Diosc. gr. 3, 113, 2* ἀγωγὴν ... ἐμβρύων, *cf. Diosc. eupor. 2, 81, 2* ἄγει ..., ἐκτινάσσει]. *al.*). 23, 75 causarios dentes (24, 17. 32, 79 sine vexatione [*Diosc. gr. 2, 20* ἀποβάλλει. *Diosc. eupor. 1, 70* ἀρεῖς δὲ ἀπόνως]). 23, 123 carbunculos. 24, 36 vulvae onera -unt ... suffitae *resinae*. 24, 49 tumores sanant -untque per fistulas. 26, 144 *peucedanum* squamam ossibus -at ([*Diosc. gr. 3, 78, 4* ἀφίστησι]. 32, 71 [*Diosc. gr. 2, 21* τήκει]. *v. et p. 2066, 40*). 31, 118 furunculos (*Diosc. gr. 5, 113, 3* ἀναστομοῖ). *al.* ea, quae in corpus penetraverunt, corpori inhaerent (*cf. p. 2066, 29 sqq.*): PLIN. nat. 8, 97 dictamnum ... -endis sagittis cervi monstravere percussi eo telo pastuque herbae eius eiecto ([*gr. Arist. hist. anim. 9, 6 p. 612ᵃ, 5* ἐκβλητικὸν ... τῶν τοξευμάτων, *cf. Sol. 19, 15* excutiunt]. *sim.* 26, 142 dictamnum pota sagittas pellit et alia tela -it illita [*Diosc. gr. 3, 32, 1* ἐκβάλλειν]. 26, 145 spicula sagittarum [*Diosc. gr. 4, 174* ἐξάγει]. 30, 122 harundines [*v. l. 17*] et tela ... -enda ... corpori [*seq.* evocat]. 32, 125 [*cf. Marcell. med. 34, 36* educit]). 20, 55 *alium* -it ... harundines cum pice (MARCELL. med. 34, 38; *syn.* extrudit. *v. et l. 16*). 20, 128 *nasturcium* -it ... corpori aculeos et maculas illitum ex aceto (22, 107 propolis [*Diosc. gr. 2, 84* καὶ ἐπισπαστικὴ καὶ σκολόπων ἑλκυστική, *sc.* ἡ πρόπολις]. 22, 159 ex corpore [*Diosc. gr. 3, 129* ἐπισπᾶται]. *al.*). 20, 250 quaecumque corpori inhaerent (21, 162). 21, 129 infixa corpori ([*Diosc. gr. 4, 158, 2* ἀνάγει]. 24, 116 [*Diosc. gr. 1, 93* ἐπισπᾶται]. 26, 128 [*Diosc. gr. 4, 174* ἐξάγει]. 29, 142 [*cf. Marcell. med. 34. 40* expellunt]. *al.*). ORIBAS. syn. 1, 26, 5 Aa p. 79, 26 *cataplasmata* sudes -traunt (*gr. 1, 26, 5* ἀνάγει). *al.* Ⓑ *obi. suppl., absol.*: CELS. 5, 19, 12 emplastra nobilia ad -endum, quae ... ἐπισπαστικά nominantur (5, 19, 15 optimum ... ad -endum est id, quod ... ῥυπῶδες Graeci appellant). 5, 26, 35ᶜ quodcumque medicamentum -endi vim habet. PLIN. nat. 28, 146 *fellis* vis ... excalfacere, mordere, scindere, -ere, discutere. 28, 227 caprinum fimum ex vino vetere aperit, -it, persanat. 32, 125 *siluri* cinis -it. 36, 180 *calx* urit, discutit, -it. PLIN. med. 2, 25 ORIBAS. eup. 2, 1 A 26.

Ⓘ *instrumentis, manu, ore sim.* (*pro obi. bestia molesta l. 37*): CELS. 2, 11, 3 si concisa ante scalpello cutis est, sanguinem -it *cucurbitula*, si integra est, spiritum (5, 27, 2 cucurbitulā virus ... -endum est. 7, 2, 1. *al.*). 6, 7, 9 simul (*sc. cum lana*) *pulex* -itur (*sc. ex aure*). 7, 5, 2ᴮ si mucroni harundo inhaeret, propellenda est, donec ab altera parte (*del. Marx*) apprehendi et -i possit. 7, 5, 2ᶜ mucro vel digitis apprehendi vel forfice atque ita educi debet. neque alia ratio -endi est *eqs.* ([*seq.* evelli]. *obi. suppl. item* 7, 26, 2ᴷ brevis *uncus* -endi vim non habet). 7, 5, 4ᴮ vel manu vel forfice telum (*v. l. 49. cf. et p. 2066, 31*) -endum est (COLVM. 6, 6, 4 manu per anum inserta fimum *bovis* -ere). 7, 10 unco ferramento -endus est *polypus* (7, 29, 8 *caput* unco -itur. TERT. anim. 25, 5 p. 342, 4 unco, quo ... facinus [*i. fetus matri noxius*] -itur violento puerperio. *cf. et l. 41. 47*). 7, 26, 3ᶜ *si calculus* non videtur nisi rupta cervice *vesicae* -i posse *eqs.* 7, 29, 5 *uncus* infantem educit. neque ... quolibet ... tempore -i *infans* debet (7, 29, 6 non difficulter. *al.*). 8, 5, 5 *fragmentum* volsellā. CVRT. 9, 5, 23 nec aliter *telum* ... sine pernicie corporis -i posse, quam ut secando vulnus augerent (*cf. l. 42*). COLVM. 7, 3, 16 *pecoris magister* integrum conceptum, cum transversus haeret locis genitalibus, -at (*seq.* educat). LVCAN. 9, 935 ore venena trahens ... -ctamque ... gelido de corpore mortem (*i. venenum letale*) exspuit *Psyllus* (*sic de veneno*: PLIN. nat. 7, 13 *homines solitos esse* manu imposita venena -ere corpori [*antea*: levare]). PLIN. nat. 7, 124 -cta Philippi regis oculo sagitta *a Critobulo* et citra deformitatem oris curata orbitate luminis. 8, 56 *Mentor* -cto surculo (*sc. ex pede*) liberavit *leonem* cruciatu. *al.*

b *fere i. q.* *eradicare, evellere, delere sim.* (*syn.*: evellere *l. 67*, revellere *l. 74*, tollere *l. 65*, *cf.* deficere *l. 79*. *v. et l. 81 sq.* *opp.*: circumcidere, amputare *l. 68*. *acced.*: ex *l. 83*. *abl. l. 74*):

α incorporalia: fere i. q. vel exstirpare vel extenuare, elevare (*pro obi. fere sunt mala; bona l. 70. 75. 76. 79. hic illic in similitudine, imagine sim. e. g. l. 65 sqq. 72 sqq.*): CIC. fin. 2, 27 potest cupiditas finiri? tollenda est atque -enda radicitus (Tusc. 2, 13 philosophia ... -it vitia radicitus. nat. deor. 1, 121. *cf.* Tusc. 4, 57 ista ex errorum orta [*i. perturbationes animi sim.*] radicibus ... evellenda et -enda penitus [*opp.* circumcidenda, amputanda]. 4, 83 errorem quasi radicem malorum ... stirpitus philosophia *eqs. v. et p. 2066, 80*). SEN. Phoen. 165 (*alloquitur Oedipus dextram suam*) hac (*adv.*) -e animam duram ([*cf. 159 sq.* effringe pectus corque ... evelle]. PRVD. c. Symm. 2, 675 per vulnera ... -ere [*v. app. cr.*] insignes animas. *aliter p. 2064, 76*). epist. 51, 13 proice quaecumque cor ... laniant, quae si aliter -i nequirent, cor ipsum cum illis revellendum erat. 94, 24 *philosophia* duram ... animis -et pestem. STAT. Theb. 1, 323 spes anxia mentem -it. AMBR. in psalm. 118 serm. 9, 17 p. 200, 5 (*de Iob*) ad vitae huius specimen -endum ... invidi exprobrantes gravia opprobria congerebant. OP. imperf. in Matth. 24 p. 759ᶜ quomodo ... amicorum fidem integram quaeres, cum videris ipsius fraternitatis ... vim esse -ctam? (*seq.* deficiet).

β corporalia: fere i. q. exsecando exstirpare, tollere sim.: SEN. dial. 1, 3, 2 remedii causa ... et radi ossa ... et -i venas et ... amputari membra (*cf.* PLIN. nat. 11, 252 varices ... C. Marium ... stanti sibi -i passum). PLIN. nat. 32, 58 cibi causa -i debet ex dorso *pastinacae piscis* ... quidquid croco simile est caputque totum.

3 *fere i. q. alqd. alci. detrahere, exuere* (*syn.* eximere *l. 4*, excutere *l. 7*, *v. et l. 8 sq.* *acced. dat. l. 4* [*cf. l. 3. 5*]): SEN. benef. 3, 26, 2 ebrio (*dat.? cf. exempla quae seq.*) anulum -xit ([-it *l. v.*]. ASCON. Mil. p. 33, 13 morienti. SVET. Tib. 73, 2 deficienti [*seq.* exemptum anulum]. *al.*). PANEG. 2, 26, 2 aurum matronarum manibus -ctum. VITAE patr. Iurens. 2, 15 p. 153, 2 ut ... a semet molliori sicciorique vestimento excusso calciamentoque -cto *calefaceret fratrem frigentem* (*cf.* GREG. M. dial. 3, 20 p. 187, 15 M. ad -endas caligas [*gr. p. 271ᴬ* πρὸς τὸ σῦραι], *antea*: discalcea me).

4 *fere i. q. alqm. c. vi expellere, extrudere* (*aliter p. 2062, 68 sqq.* *syn.* abicere foras *l. 27*. *acced.*: *praepp.*: ab *l. 13*, de *l. 15. 25*, ex *l. 21*. *abl. l. 14*): **a** *proprie*: PETRON. 105, 3 amicam ..., a qua illos *amatores* proxima nocte -xi mero unguentisque perfusos. SVET. Iul. 20, 4 Marcum Catonem ... -i curiā per lictorem ducique in carcerem. APVL. met. 4, 27 de domo ..., de toro ... ipso violenter -cta *puella eqs.* AMM. 17, 1, 7 -ctis ... captivis (*sc. incolis*) domicilia ... exurebat *miles Romanus*. 19, 6, 2 munimenta ... incensa *sunt*, unde hominum milia -cta complura *eqs.* 25, 9, 12 -ctis civibus et urbe tradita.

b *in imagine, similitudine* (*subi.* iustitia *infra l. 23*. *aliter p. 2063, 26 sqq.*): CIC. ac. 2, 108 *Carneades* ut feram ... beluam sic ex animis nostris ... temeritatem -isset. VAL. MAX. 6, 5, 4 Cottam in tribunatu quasi in aliquo sacrario latentem tribunicia inde iustitia -xit. SEN. dial. 10, 11, 1 quemadmodum *senes* paventes moriuntur, non tamquam exeant de vita, sed ... -antur. TERT. pudic. 20, 10 p. 268, 9 ubi introierit eam (*sc. domum, i. carnem et animam*) sermo dei et invenerit maculas ..., -i statim et abici foras sensus mortiferos *oportet*.

5 *fere i. q. alqm. deflectere, seducere (ab amore, studio, voluntate sim.), avertere, avocare (de bestia l. 34. refl. l. 32. acced.*: ab *l. 32. 33. 35. 37. 39.* *casus: dat. l. 31. abl. l. 35*): PORPH. Hor. carm. 3, 20, 1 p. 121, 14 *Pyrrhus* puerum ... ei (*i. feminae*) -ere conetur. PS. ORIG. tract. 6 p. 63, 11 *Iacob* -it se ab eorum (*i. filiorum*) facinore (*refl. item*: AVG. doctr. christ. 2, 7, 10 p. 40ⁱⁿ· ab omni ... iucunditate rerum transeuntium sese -it). CHIRON 552 *iumentum* -endum est cibo. EVSTATH. Bas. hex. 3, 1 p. 890ᴰ ne diutius -antur ab opere *opifices* (*gr. p. 53ᴮ* ἀφέλκωνται). ALC. AVIT. epist. 87 p. 96, 22 (*ironice*) *si* liber recursus a consuetudine vos, immo potius ab amore obsidionis -xit. PASS. Theclae Cb 17 p. 43, 12 deus ... misit me, ut ... ab ... immunditia -am (repellam, avertam, revocem *sim. ll. vv.*) eos *eqs.* (*gr. p. 246, 13* ἀποσπάσω).

II *fere i. q. (alqd., alqm.)* ***extendere, distendere,*** *pandere sim.*: **A** *corporaliter* (*acced.* aforis *l. 51*): PLIN. nat. 11, 171 tenuissima *lingua est* serpentibus ... et, si -as, praelonga (*gr. Arist. part. anim. 2, 17 p. 660ᵇ, 7* ἐκτείνεσθαι). SIL. 3, 448 aggeribus caput Alpinis ... proserit in Celtas ingentemque -it amnem spumanti Rhodanus proscindens gurgite campos (*v. Mus. Helv. 11, 1954*). PS. THOM. euang. 11, 2 dixit Iesus ... apprehende, *Ioseph*, hoc lignum (*sc. nimis breve ad opus*) ab uno capite et ego per aliud et -amus illud (*cf. gr. A 13, 2* ἐκτείνας αὐτὸ ἴσον ἐποίησεν τοῦ ἄλλου). *de pede extento* (*cf. l. 51* rigidum): VEG. mulom. 2, 45, 8 armi doloris haec sunt signa: pedem priorem tentum quasi rigidum aforis -it *equus*.

B *incorporaliter*: **1** *fere i. q. prolatare, differre sim.* (*syn.* differre *l. 65*. *acced.*: *praepp.*: ad *l. 78. 81. 82*, ex *l. 68*, in *c. acc. saepe, e. g. l. 64. 79. p. 2069, 3*, per *l. 69*. *acc. temporis l. 72*): *spectat ad*: **a** *varias res*: diem: SEN. dial. 10, 9, 1 dilatio ... primum quemque -it diem, ... eripit praesentia dum ulteriora promittit. iudicium: QVINT. decl. 319 p. 254, 8. 9 quaeretur de adulterio et quaeretur diu et -etur (-et *codd.*) iudicium, sicut adhuc -itur (-it *codd.*). PAVL. dig. 10, 4, 10 *si* iudicium in id tempus -ctum est, quo *eqs.* rem (negotium *l. 67*): CIC. epist. 1, 4, 1 res ab adversariis nostris -cta est variis calumniis (ad Q. fr. 2, 2, 3 per obtrectatores ... calumniā -cta est). LIV. 2, 31, 5 milites -i rem criminantes, ut dictator, priusquam ipsi redirent in urbem, magistratu abiret. 2, 56, 4 res ... certaminibus in annum -itur (*cf. 3, 24, 7* -cta utraque res in consulum adventum est [*cf. 3, 24, 2* differrentur. 23, 14, 12. 31, 48, 4. 34, 46, 6 tergiversando]. 40, 25, 10 in id tempus [PAVL. dig. 37, 10, 6 pr. dilatio ... longissima danda est, quae in tempus pubertatis -et negotium. *v. et l. 59*]). 5, 25, 13 -i rem ex eo anno. 23, 6, 5 -cta ... auctoritatibus seniorum per paucos dies est res.

b *homines alqd. postulantes, exspectantes, cogitantes differre, frustrari* (*obi. suppl. l. 72*): LIV. 2, 23, 13 eludi atque -i se multitudo putare. CVRT. 6, 8, 13 cur ... -isset *Cebalinum* biduum? (*seq.* dimittendum). STAT. Theb. 3, 575 populum ... ducesque -it *Amphiaraus* incertis (*subst.*). QVINT. decl. 317 p. 247, 17 inter ... virtutes est imperatorem non pugnare aliquando. sic -itur hostis *eqs.*

2 *fere i. q. propagare, continuare, protrahere sim.* (*syn.* ducere *p. 2069, 5*, protrahere *p. 2069, 12*. *med.-pass. e. g. l. 78. 82*): LIV. 3, 2, 2 -ctum in tertium annum bellum est (25, 32, 6). 4, 41, 5 usque ad noctem ... certamen (10, 28, 2 in quam maxime serum diei. 27, 27, 5 diutius. CVRT. 8, 14, 28 *anceps pugna* in multum diei ... certamen -xit). 22, 59, 3 prope ad noctem ... proelium. 23, 47, 4 pugnam (TAC. ann. 4, 73, 4 pugna in posterum -cta). 27, 40, 2 rem ad id tempus -ctam esse (45, 36, 3 in noctem rem dicendo -xit). 33, 17, 11 obsidionem. 37, 31, 2 facile erat ... obsidentes ... ad ultimam inopiam

[*Tietze*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

adducere -endo tempus (CVRT. 8, 6, 14 ludi ... convivales -xere tempus [*sc. convivii*]. 8, 6, 17 in horam ... secundam convivii tempus). CVRT. 8, 6, 14 *coniuratis* sollicitis, ne in lucem convivium -ret Alexander. LVCAN. 1, 672 *multos* exibit in annos ... furor *belli civilis eqs.* duc, Roma, malorum ... seriem cladem que in tempora multa -e *eqs.* QVINT. inst. 4, 1, 43 *materiae fictae orationis* in infinitum sunt -endae. FRONTIN. aq. 5 p. 3, 20 multis tergiversationibus -isse censuram. TAC. Germ. 22, 1 *somnum* in diem -unt *Germani*. PLIN. epist. 3, 9, 19 si longius esset -cta cognitio. PAPIN. dig. 38, 2, 42, 3 *si* res per appellationem -cta esset. PLIN. med. praef. p. 7, 10 languores, qui paucissimis diebus ... possent repelli, in longum tempus -rent *medici* (*l. v.* traherent, protr-, *cf. app. cr.*).

3 *fere i. q.* t e m p u s, *spatium temporis trahendo* c o n t e r e r e (*vel in rebus agendis vel haesitando, cunctando sim. subi. homines* [fabula *l. 31*]. *syn.* terere *l. 27*. *saepe c. abl. instr., e. g. l. 24. 32. c.* per *l. 19*): **a** *usu act.* (*pass. l. 17. 19*): CAES. Gall. 5, 22, 4 cum ... *non* multum a e s t a t i s superesset atque id facile -i posse intellegeret *Caesar* (LIV. 22, 15, 1 aestatis reliquum [44, 8, 7 reliquum tempus aestatis]. 22, 18, 9 -cta ... aestate per ludificationem hostis). civ. 1, 32, 3 Catone ... dicendi mora d i e s -ente ([*Ald.*, -entem *vel* -ens *codd.*]. LIV. 10, 29, 8 Fabius ... c u n c t a n d o -erat diem [*cf. l. 24*]. 28, 15, 3. SEN. benef. 2, 5, 4 diem de die -ens [protrahens *M*]. FRONTIN. strat. 1, 5, 19 condicionibus dies aliquot -xit). LIV. 37, 37, 10 ne, si -ere t e m p u s vellet *Antiochus*, munimenta Romani temptarent (38, 44, 1 m o r a n d o [*sim.*: CVRT. 10, 2, 10 prolatando aliquantum ... temporis. *cf. supra l. 21*]. 44, 37, 13 loquendo et intempestive consultando [*cf. 44, 37, 12*; *syn.* terere]. FRONTIN. strat. 1, 1, 10 simulato morbo aliquantum temporis -xit *Themistocles* [*v. etiam l. 18*]. *aliter p. 2068, 84 sq.*). SEN. dial. 10, 16, 3 in otio relicti aestuant nec quomodo id disponant aut -ant, sciunt. CVRT. 7, 8, 2 n o c t e m vigiliis -xit *Alexander* (LVCAN. 4, 200 -it insomnis [*praedicative*] bellorum fabula noctes. VAL. FL. 1, 278 noctem dulci testudine *Orpheus* ... -it).

b *usu fere med.-p a s s.*: *de tempore fere i. q. effluere, abire, absumi*: CAES. civ. 1, 33, 3 t r i d u u m disputationibus ... -itur. 3, 28, 5 simulatione deditionis -cto (-cta *σ*) primo n o c t i s tempore (CVRT. 8, 2, 6 inter has preces tota nox -cta est). LIV. 4, 43, 8 cum pars ... anni per novos tribunos plebi ... certaminibus -cta esset. 27, 26, 3 *proeliis* -i a e s t a t e m posse (32, 9, 10 sine ullo effectu). 42, 52, 8 fallaci ... colloquio per speciem reconciliandae pacis -ctam hiemem. PS. QVINT. decl. 10, 4 p. 192, 14 scitis ... quo exequiarum dies labore -cta sit. CLAVD. DON. Aen. 10, 885 p. 401, 12 tantae -ctae (ettractae *V*) sunt morae (*sc. ante impetum*). MACR. Sat. 2, 5, 7 aliis sermonibus tempore -cto (exacto *P*) *eqs.*

notabiliora: 1 *ad* **notionem:** *s y n o n y m a, i u x t a p o s i t a*: abicere foras *p. 2068, 11*, abripere *p. 2062, 69*, adducere *p. 2061, 75. 2064, 45*, attrahere *p. 2066, 21*, avellere *p. 2061, 76*, auferre *p. 2066, 21*, convellere *p. 2061, 74*, depromere *p. 2063, 52*, differre *p. 2068, 53*, ducere *p. 2068, 76*, educere *p. 2061, 74. 2065, 20. 2066, 22*, eicere *p. 2062, 69. 2065, 20. 2066, 22*, elevare *p. 2061, 74*, elicere *p. 2063, 52*, emittere *p. 2064, 45*, eripere *p. 2062, 68. 2063, 38*, eruere *p. 2061, 75. 2062, 70*, evellere *p. 2065, 82. 2066, 22. 2067, 59*, evocare *p. 2065, 21. 2066, 23*, excutere *p. 2066, 23. 2068, 1 sq.*, eximere *p. 2061, 75. 2068, 1*, expellere *p. 2066, 24*, extrudere *p. 2066, 23*, levare *p. 2065, 21. 2066, 24*, liberare *p. 2064, 45*, pellere *p. 2066, 24*, protrahere *p. 2066, 24. 2068, 77*, rapere *p. 2062, 69. 2063, 45*, removere *p. 2065, 82*, revellere *p. 2067, 60*, terere *supra l. 27*, tollere *p. 2067, 60. cf. et* discalceare *p. 2068, 8 sq.* *o p p o s i t a*: amputare, circumcidere *p. 2067, 61*, contegere, (de)mergere *p. 2061, 76*, demittere *p. 2065, 83*, emovere *p. 2066, 25*, perducere *p. 2062, 70*, permanere, revellere, revolvere *p. 2061, 77 sq.*, removere *p. 2064, 46. cf. et* delitescere *p. 2063, 29*. *g r a e c a*: *ἄγειν p. 2064, 63. 2066, 71. 2067, 1. 3, αἴρειν p. 2066, 81. 82. 2067, 5, ἀνάγειν p. 2062, 63. 2065, 61. 2066, 76. 77. 2067, 23. 26, ἀνασπᾶν p. 2065, 54. 57, ἀναστομοῦν p. 2067, 9, ἀναφέρειν p. 2065, 64, ἀνέλκειν p. 2062, 20, ἀποβάλλειν p. 2067, 5, ἀποσπᾶν p. 2068, 40, ἀποφλεγματίζειν p. 2066, 66, ἀφέλκειν p. 2068, 36, ἀφιστάναι p. 2067, 8, ἐκβάλλειν p. 2066, 74. 84. 2067, 2. 15, ἐκσπᾶν p. 2062, 64 sq., ἐκτείνειν p. 2068, 44. 48, ἐκτινάσσειν p. 2066, 65. 2067, 1. 3, ἕλκειν p. 2064, 5. 2065, 42, ἐξάγειν p. 2065, 1. 52. 2067, 15. 24, ἐξαιρεῖν p. 2065, 9 sq., ἐξέλκειν p. 2063, 5. 2065, 49, ἐξωθεῖν p. 2063, 18 sq., ἐπισπᾶν p. 2066, 76. 78. 2067, 21. 23 sq., καθαίρειν p. 2066, 67. 72, κατάγειν p. 2065, 79, κατασπᾶν p. 2066, 83, μετάγειν p. 2066, 52. cf. et p. 2066, 50. 57. 59. 2067, 1. 3. 13. 20. 27.*

2 *ad* **grammatica:** *adhibetur c. casu (sc. praeter acc. obi.)*: *gen. p. 2062, 73. d a t. p. 2062, 73 sq. 2064, 49. 2066, 28. 2068, 2. 30. v. Löfstedt, z. Sprache Tert., Lund 1920 p. 18. Synt. I² p. 185, adn. 1. acc. temp. p. 2068, 54. abl. sep. saepe, e. g. p. 2061, 80. 2065, 23. 84.*

add. praepp.: *c. acc.*: a d *p. 2062, 72. 2063, 54. 2064, 48. 2065, 22. 2068, 53.* i n *p. 2061, 80. 2063, 55. 2064, 48. 2065, 22 sq. 2068, 53 sq.* per *p. 2061, 81. 2064, 48. 2066, 27. 2068, 54. c. abl.*: a b *p. 2061, 78. 2062, 71. 2063, 53. 2064, 47. 2065, 21. 83. 2066, 26. 2068, 11. 30.* de *p. 2061, 79. 2062, 71. 2063, 53. 2064, 47. 2065, 22 sq. 78. 84. 2066, 26. 2068, 11.* e x *p. 2061, 79. 2062, 72. 2063, 54. 2064, 47. 2065, 22. 2066, 26. 2067, 61. 2068, 12. 53.* in (*instr.*) *p. 2061, 80. (loc.) p. 2066, 27.*

acced. a d v e r b i a significantiora: (a)foris *p. 2065, 84. 2068, 42*, intus *p. 2066, 69*, retro *p. 2066, 28*. violenter *p. 2068, 15. cf. et* maxima contentione *p. 2062, 2*, vi *p. 2062, 78. 2065, 53.*

d e r i v.: extractio, extractorius. *Tietze.*

extrālēgālis, (-e). *ab* extra legem, *cf.* legalis. [*l. v.*: *v. l. 6.*] *qui e x t r a l e g e m d e i e s t, i. q. p a g a n u s, g e n t i l i s* (*masc. pro subst.*: *v. l. 8*): OPTAT. 2, 1 p. 35, 14 numquid pagani -es (extra leges *l. v.*) possunt ... cantare deo? (*opp.* ecclesia, quae in lege est). 7, 1 p. 166, 5 apostolus de -bus ait: 'gentes, quae legem nesciunt *eqs.*'

[**extrāmarīnus**, -a, -um. *falso ed. pro* transmarinus: EPIST. pontif. 330 Migne 45, 1722^adn. (*recte edd. Migne 20, 660^A [v. adn.]; Avell. p. 107, 1*).]

extrāmundānus, -a, (-um). *ab* extra mundum, *cf.* mundanus. [*l. v.*: *v. l. 19.*] *i. q. s u p r a m u n d u m e t s e n s u u m c a p t u m e l a t u s*: HIER. hom. Orig. in Ezech. 14, 2 p. 453, 7 -as res et incorporeas (*syn.*) et, ut ita dicam, immateriales (*syn.*). MART. CAP. 1, 38 ut ... *Mercurius* -as petere latitudines urgeatur *a Philologia*. 2, 202 *Philologia* -as beatitudines (latitudines *l. v.*; *cf. l. 16*) *deum* ... transscendisse cognoverat empyrio quodam intellectualique mundo gaudentem. 9, 910 *dei* in venerationem -ae (exterae mundanae *l. v.*) ... intellegentiae surrexerunt.

extrāmūrānus, -a, (-um). *ab* extra muros, *cf.* intramuranus. *i. q. a n t e m u r a n u s, c i r c u m m u r a n u s* (*opp.* intramuranus. *plerumque fere i. q. s u b u r b a n u s; at i. q. r u s t i c u s l. 27*): LAMPR. Heliog. 27, 7 canonem ... unius anni meretricibus, lenonibus, exoletis intramuranis dari, -is alio promisso. AMBR. epist. 20, 1 p. 994^C Portiana, hoc est -a basilica (*opp.* basilica nova, hoc est intramurana). HEGES. 1, 17, 2 p. 28, 18 *Hyrcanus* -i populi multitudinem ... retraxit ab *Aristobuli* ... societate (*gr. 1, 153 τὸ κατὰ τὴν χώραν πλῆθος, cf. l. 23*). 4, 25, 2 p. 279, 12 Iohannes interior tyrannus, Simon -us hostis (*cf. gr. 4, 558 ἔξωθεν*). AVELL. p. 50, 13 *haereticorum* -is ... conventibus ... strepitus excitatur. CIL XI 3798 ⟨mu⟩nicipes -⟨i⟩ (*cf. Ruggiero, Diz. epigr. s. v.; Rostovtzeff, Gesellschaft u. Wirtschaft I p. 325*).

extrānātūrālis, -e. *ab* extra naturam, *cf.* naturalis. *v. Leumann, Adi. auf -lis p. 35. apud* TERT.; *non nisi n. pro subst. quod c o n t r a n a t u r a e o r d i n e m e s t*: TERT. anim. 43, 1 p. 370, 2 non ... -e est somnus, ut ... philosophis placet, cum ex his eum deputant causis, quae praeter naturam haberi videntur. 43, 6 p. 371, 3 *dialectici in dubium deducunt* naturalium et -ium discretionem (*seq.* quae putaverit citra naturam esse).

extrāneō *v. p. 2075, 15.*

extrāneo, -āre. *ab* extraneus. [*it.* stranare, *prov.* estranhar, *hisp.* estrañar, *port.* estranhar. *M.-L. cf. Du Cange.*] [*e coni.*: APVL. apol. 97 (⟨a⟩estimasse, externasse *trad.*; -asse *Elmenhorst, vix recte*).]

i. q. e x t r a n e u m, a l i e n u m f a c e r e: CASSIOD. compl. in Rom. 7, 25 p. 1326^A *spiritus sanctus* nos tunc inhabitat, quando se a nobis diaboli potestas -at. in I Petr. 2, 4 p. 1365^A ut ab eis mundi -ret affectum, docet *Christianos* ... a carnalibus desideriis abstinere *Petrus*.

extrānepōs, (-ōtis) *m.* *ab* extra *et* nepos. *Heraeus, ALL 12, 1902, 62 sq. contulit c.* e(nepus), *v. p. 564, 42. scrib.* -us *praeter l. 53.* GLOSS.^L V Aa A 85 a b n e p u s extrane⟨p⟩us (*corr. Theander, Eranos 23, 1925, 59 sq.* GLOSS. IV 404, 9 -us [extraneus *l. v.*]. cod. Monac. 14 388 Thielo A 120 -os). [*val.* strănepot.]

extrāneus, -a, -um. *ab* extra. *de orig.*: PRISC. gramm. II 69, 2 fiunt ... possessiva ... ab adverbiis ut extra, -us. *v. et p. 2020, 18. falsae etym.*: *ab* extra *et* ianua: *v. l. 70. ab* ex *et* terra: *v. p. 2025, 34. d e m e n s u r a*: *c. -a- brevi*: EVG. TOLET. carm. app. 24, 8 vir nihil -um pacis amator habet (*nisi forte* -eum *per synizesin legendum*). *d e s c r i p t u r a* (*cf. infra l. 64*): str-: LEX Burg. lib. const. 38, 3 (*l. v.*). 39, 1 (*l. v.*). 84, 2 (*l. v.*). *al. litt. gr.*: *ἐκτράνιος*: INSCR. Suppl. epigr. gr. III 46 n. 208 (*s. III*). *cf. Schwyzer, KZ 56, 1929, 309 sqq.* *ἐξτράνεος*: THEOPHIL. inst. Iust. 2, 19 pr. 2, 19, 3. 2, 20, 26. *al.* GLOSS. iurispr. cod. Paris. 1357 A *ἐξατράνεος· ἐξωτικός. f o r m a* -ius: *in codd.*: CLAVD. DON. Aen. 1, 270 p. 61, 26 (*l. v.*). 8, 380 p. 171, 6. LEX Burg. lib. const. 38^tit. (*l. v.*). *al. v. et l. 72. in tit.*: CIL III 2082. 8807 VI 1969. 27810, 14. 38134 X 2224, 6. 3164 XIV 667, 7. *al. v. et l. 61. c o m p a r a t.*: *v. p. 2074, 67 sq.* NOT. Tir. 51, 82. *d e n o t i o n e*: SYNON. Cic. p. 439, 34 B. peregrinus, advena, alienigena, -us *eqs.* CHAR. gramm. p. 392, 27 B. -us qui e x t r a eandem i a n u a m est (*al.*; *v. supra l. 56*). SCHOL. Hor. gloss. *Γ* epist. 1, 15, 29 ab hoste: ab -o. *v. et p. 2020, 39. 2025, 34 sq. 38 sqq. 2077, 69.* GLOSS. V 640, 70 -ium alienum (*e Non., v. p. 2077, 71*). GLOSS.^L II Philox. EX 207 *ἀλλότριος*. GLOSS. *ἐξωτικός. v. et l. 63. p. 1987, 64. 1994, 61. 2020, 40 sq. 2077, 73. d e u s u*: PROB. app. gramm. IV 198, 19 exter, non -us (*cf. l. 79*). *masc. pro subst. e. g. p. 2072, 47 et passim. legitur inde a* RHET. Her., CIC. (inv., de orat., Rab. perd.; *cf. Thielmann, de sermonis proprietatibus, diss. Argentorat. 1879, p. 35 sq.*) *per totam latinitatem, frequentius inde a s. II, praesertim apud ICT^os. vitatur a script. aetatis Caes. (praeter* CIC. *l. 76) et Aug.* (*praeter* VITR., LABEONEM). [*it.* strano, *francog.* étrange, *hisp.* extraño; *cambr.* estron. *hibern.* echtrann. *M.-L.*]

[*v a r i a t c.*: alienus: CASSIOD. var. 7, 46, 1. e x t e r: *v. p. 1987, 80 sqq.* e x t e r n u s: SVLP. SEV. epist. app. 15 p. 245, 6. *v. et p. 2020, 55 sq.* e x t r a r i u s: *v. p. 2077, 80 sqq.* e x t r e m u s: *v. p. 1997, 5.*

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

translatus: RHET. Her. 4, 8, 11 -a (*M*, *recte*; translata ea *E*). *suppl.*: CIL V 3996, 16 ⟨extran⟩eum (*cf. ind. CIL V p. 1213*). *al.*]

fere i. q. **externus, exter, extrarius,** *ita, ut* exter, externus *potius spectent ad civitatem, nationem sim.*, -us, extrarius *ad ius familiae sim.* (*e. g. is, qui extra civitatem est, dicitur ap.* CIC. exter *58ies*, externus *39ies*, -us *semel; ap.* LIV. exter *6ies*, externus *97ies*, -us *semel in* perioch.; *ap.* SEN. phil. exter *ter*, externus *15ies*, -us *nusquam. is, qui extra familiam est, dicitur ap.* SEN. phil. externus *4er*, -us *semel; ap.* IVLIAN. exter *semel*, -us *20ies*, externus *nusquam; ap.* GAIVM -us *58ies*, *aliter nusquam; ap.* VLP. exter *5ies*, -us *69ies*, externus *nusquam; at nota ap.* PAPIN. exter *18ies*, externus *nusquam*, -us *7ies*, extrarius *7ies*):

I ***usu absoluto*** (*aliter p. 2074, 24*): ***de exclusione:***

A *a certa societate et communione sim.*: **1** *spectatur vinculum propinquitatis, familiae, dominii sim.* (*opp. e. g. cognati adfinesque cuiusque gradus* [*ut* filius, uxor], servus *et* dominus, libertus *et* patronus *eorumque cognati*, tutor *et* pupillus; *sensu laxiore: l. 75 sqq.*): **a** *usu certo*: **α** *apud ICTos* [*rhet. infra l. 39. fere t. t.*]: (I) *statuuntur definitiones, et differentiae*: GAIVS inst. 2, 95 per liberos homines, quos neque iuri nostro subiectos habemus neque bona fide possidemus, item per alienos servos ..., hoc est quod vulgo dicitur per -am personam. 2, 137 *filii* quamdiu ... sint in adoptiva familia, -orum numero habeantur (*cf.* dig. 23, 2, 55, 1 post emancipationem -us intellegor. *contradicit* VLP. dig. 37, 4, 8, 11 [*Labeo*] *non* in totum -i sunt. *cf. et l. 29*). 2, 152 heredes ... aut necessarii dicuntur aut sui et necessarii aut -i *eqs.* (2, 161 ceteri, qui testatoris iuri subiecti non sunt, -i heredes appellantur; itaque liberi quoque nostri, qui in potestate nostra non sunt, heredes a nobis instituti sicut -i videntur [*ad rem cf. l. 23*]. epit. 2, 3, 6 -i sunt, qui nullo propinquitatis gradu testatori iunguntur. *v. et vol. VI 3, 2647, 52 sqq.*). 2, 241 ex emancipato ... filio conceptus nepos -us postumus est; item qui in utero est eius, quae iure civili non intellegitur uxor, -us postumus patris intellegitur (*syn.* alienus). *al.* COD. Iust. 5, 12, 31, 3 quis -orum, id est qui eum, pro quo dat, non in potestate habeat. *nota sensum coartatum*: COD. Iust. 5, 13, 1, 13c -um ... intellegimus omnem citra parentem per virilem sexum adscendentem et in potestate dotandam personam habentem. (II) *exempla selecta*: LABEO dig. 17, 2, 84 iussu alicuius vel cum filio eius vel cum -o societas coitur (*sic opp.*: SEN. contr. exc. 3, 4 lex ... ad personas tantum -as pertinet, ad filium et ad patrem non magis quam ad servum et ad dominum, libertum et patronum. IVLIAN. dig. 34, 5, 13, 6; *opp.* filium et filiam. *saepe*). IAVOL. dig. 31, 41, 1 ex testamento -i (*opp.* in testamento viri, qui dotem uxori relegavit. *sim.*: NERAT. dig. 24, 1, 44 CLEM. dig. 24, 1, 25 GAIVS inst. 1, 114. *saepe*). 38, 2, 34 libertus cum duos patronos haberet, alterum praeteriit ... et alteri -o semissem dereliquit (*sic opp.*: IVLIAN. dig. 38, 1, 23 pr. *al.* GAIVS inst. 3, 58. *v. et l. 41. saepe*). 40, 7, 39, 5 si servus operas -o dare iussus esset (*sic opp.*: IVLIAN. dig. 9, 4, 41; *opp.* alteri dominorum. 14, 4, 12 GAIVS inst. 3, 119a VLP. dig. 15, 1, 41. *v. etiam l. 40. saepe*). IVLIAN. dig. 37, 4, 13, 3 (*opp.* nepotum. *al.*). 37, 5, 17 si emancipato filio praeterito pater -um heredem instituisset (*al. at* COD. Iust. 5, 12, 26 [*a. 294*] tibi -o constituto [*cf. l. 23 sqq.*]). POMPON. dig. 26, 8, 6 tutores ... tamquam -os ... a pupillo emere (TRYPH. dig. 26, 7, 54. *al.*). AFRIC. dig. 12, 6, 38 pr. (*opp.* fratri. *al.*). COD. Iust. 8, 47, 10, 1d non adoptivo -o patri, sed naturali (*al.*).

β *in titulis sepulcr.*: CIL III 9533 si quis -us (*i. acc. pl.*) ponere voluerit, det *multam* (VI 3554, 9). 13124 (*a. 426/430*) quicumque -us voluerit alterum corpus ponere. 15016 ut super avorum ⟨su⟩orum corpora nullu⟨s⟩ -um ponat (VI 10284, 6 [*s. III*] in eo *monumento* corpus -um inferri. 13319/20 [*syn.* exterum]. 22609. 25977, 7. 34623, 6). VI 22120 hic monimentus -u(m) herede(m) non sequitur (38134). *al. adde, quae propter formam -ius attulimus p. 2070, 66 sq.; v. et l. 2.*

γ *apud ECCL.* (*sim. in lege l. 68*): (I) *de eis personis, quae non consanguinitate tutae sunt a suspicione vel castitatis laedendae vel devotionis minuendae* (*imprimis de mulieribus clericorum, gr.* συνείσακτοι γυναῖκες, ἀγαπηταί): HIER. epist. 22, 14, 2 caelibem spernit virgo germanum, fratrem quaerit -um (*syn.* alienorum). COD. Theod. 16, 2, 44 pr. (= Iust. 1, 3, 19 pr.) *clerici* -arum sibi mulierum interdicta consortia cognoscant (*opp.* matres, filias atque germanas. ENNOD. opusc. 7, 11 p. 414, 6 EPIST. pontif. Arel. 35 p. 54, 7 GREG. M. epist. 13, 38 p. 401, 29. *al.* CONC. Agath. a. 506 Caes. Arel. ed. Morin II p. 43, 15. 17 CAES. AREL. serm. 41, 2 p. 173, 2. *al.*). CANON. Mansi 3, 921fin. feminae (*al.*). CAES. AREL. epist. ad virg. 2, 5 devota anima non solum -orum, sed etiam parentum suorum ... familiaritatem ... habere non debet. *al.* (II) *per similitud.*: Ⓐ *opp. fere* proximus (*sc. quem diligere quasi fratrem iubemur*): TERT. adv. Marc. 1, 23 p. 321, 6 disciplinam diligendi -um vel inimicum antecessit praeceptum diligendi proximum. *al.* AVG. in psalm. 48 serm. 1, 14 p. 553in. invenimus quendam -um propinquum factum (*syn.* alienus, exterum). p. 553med. -us Samaritanus ... proximus factus est. LEO M. serm. 20, 3 p. 190B amentur propinqui, amentur -i *eqs.* *i. quod -i est, opp.* fraternus: AVG. conf. 10, 4, 5 animus ... fraternus, non -us, non 'filiorum alienorum'. Ⓑ *opp.* filius *dei*: TERT. adv. Marc. 1, 23 p. 321, 5 cur *deus* ... non a primordio hominem respexit, a primordio -um? cessando praeiudicavit cum -o nihil sibi esse. pudic. 10, 2 deo ... *paenitentiam* magis filiis offerenti quam -is. 10, 7. LEO M. serm. 22, 5 p. 198A ut ... de -o proveharis in filium. *al.*

b *usu vario* (*sensu laxiore spectatur amicitia, familiaritas: e. g. l. 8. 16. genus herbarum: l. 28*): **α** *in hominibus*: VITR. 6, 5, 1 *in aedibus* propria loca patribus familiarum et ... communia cum -is ..., quibus etiam invocati suo iure de populo possunt venire. CELS. 1 prooem. 73 utiliorem ... medicum esse amicum quam -um. SEN. dial. 5, 24, 3 (*opp.* domesticum). PLIN. nat. 28, 39 -i interventu (*sc. in cura infantis*). PS. QVINT. decl. 8, 6 *mater a* consiliis ... -ā vilitate seposita. *al.* TAC. Agr. 43, 1 finis ... nobis luctuosus, amicis tristis, -is etiam ignotisque non sine cura fuit. *al.* SVET. Claud. 9, 1 -o vel etiam domesticorum aliquo deferente. *al.* TERT. apol. 9, 4 (*opp.* propriis filiis). 9, 17 filios expositis suscipiendos ab aliqua ... misericordia -a. anim. 19, 8 *infans* fugiens -a ubera (*syn.* ignota). adv. Marc. 4, 31 p. 526, 26 -os et nullius iuris adfines invitari ad cenam (*opp.* domesticos et familiares). *al.* VVLG. Sirach 8, 21 coram -o ne facias consilium (ἀλλοτρίου). *al.* SORAN. p. 31, 3 maternum lac dare ... aut -um. *saepe.* *audacius in imag., quae spectat ad servitutem peccatorum*: CASSIOD. in psalm. 134, 10 p. 964C *deus* spiritus immundos ... dominantes ... reddit -os (*sc. ut non quasi domini servis imperent*). **β** *in bestiis*: *opp.* dominus: ITALA Ioh. 10, 5 (cod. q) *oves* non agnoscunt vocem -i (ἀλλοτρίων, *Vulg.* alienorum). AMBR. hex. 6, 4, 23 p. 220, 5 *canes* pro domino ... noverunt ... -orum accessus prohibere (OROS. hist. 1 prol. 5). *opp. genus bestiarum fraterno iure coniunctum*: AMBR. Noe 26, 94 p. 480, 22 bestiae ... si nocent hominibus, quasi -is nocent (*antea*: nullo velut fraterno iure devinctae sunt). **γ** *in herbis* (*sc. alienae sunt genere inutiles ab utilibus*): PS. CHRYSOST. de solstit. l. 429 mense decembri ..., quo *tempore* seges ab herbis -is saritur.

2 *spectatur civitas, natio, patria sim.* (*syn. e. g.* peregrinus *l. 37. 40 sq. al.*, advena *l. 41. 49*): CIC. Rab. perd. 33 nullum adventicium, nullum -um malum est (*opp.* domesticis). LIV. perioch. 57 *militem*, si Romanus esset, vitibus, si -us, virgis cecidit. PETRON. 55 v. 9 in strato -o (*i. advecto ex oriente*). PAVL. dig. 1, 18, 3 imperium ... adversus -os homines (*opp.* suae provinciae. *al.*). 49, 15, 19 pr. postliminium est ius amissae rei recipiendae ab -o *eqs.* TERT. apol. 1, 2 (*in imag.*) *veritatem* peregrinam in terris agere, inter -os facile inimicos invenire. nat. 1, 17, 3 indomitae et -ae nationes (*al.*). cult. fem. 1, 9 l. 7 (*syn.* exteros). pall. 1, 3 novum -um ingenium. *al.* ITALA deut. 15, 3 (Lugd.) ab -o repet⟨e⟩s (ἀλλότριον, *opp.* fratri [*i. Iudaeo*], *Vulg.* peregrino et advena). Iob 15, 19 (Aug. in Iob p. 541, 2); ἀλλογενής, *Vulg.* alienus. *al.* FIRM. math. 5, 1, 15 in -is et peregrinis ... locis (CASSIOD. inst. 1, 29, 1; *syn. antea*: peregrinis. *al.*). 7, 22, 1 gentes (*syn.* exteras. INTERPR. novell. Valent. 33; *syn.* transmarina. *al.*). *al.* IVST. 5, 9, 12 militibus. 44, 2, 2 *Iberi*, si -us deest, domi hostem quaerunt (*al.*). MAR. VICTORIN. rhet. 1, 1 p. 157, 35 civitates (*al.*). VVLG. I Macc. 2, 8 in manu -orum (ἀλλοτρίων, *syn.* inimicorum). *al.* PELAG. in Eph. 2, 19 p. 356, 2 (*in imag., cf. l. 25*) non -i neque proseliti (*antea*: non ... hospites et advenae, sed ... cives ... et domestici dei). OROS. hist. 3, 21, 7 bellis. OP. imperf. in Matth. 42 p. 869med. (*in imag.*) sicut anima in hoc mundo peregrina est, ita caro in illo -a est *eqs. ibid.* CASSIOD. Ios. antiq. praef. p. 1p.med. -ae linguae et a nostra consuetudine peregrinae (*gr. 1, 7* ἀλλοδαπὴν ἡμῖν. *cf.* COD. Iust. 3, 43, 1 pr. nominationum). *al.*

3 *spectatur religionis fideique communio*: **a** *i. q.* ἑτερόδοξος, *sive gentilis sive haereticus* (*fere c. respectu fidei christianae; Iudaicae l. 59. defin.*: CAES. AREL. trin. 17 p. 179, 7 -is, id est alterius religionis hominibus): TERT. apol. 7, 7 si ... non *Christiani* ipsi proditores sui, sequitur, ut -i; et unde -is notitia? 16, 4 *non* verebatur -os arbitros ... *in templo Iudaeorum* cultura. 31, 1 ad -os transferunt *sanctas scripturas.* idol. 14 p. 46, 20 *communio* cum -is (*syn. l. 9* ethnicis). bapt. 15, 2 haeretici ..., quos -os ... testatur ... ademptio communicationis. adv. Marc. 4, 13 p. 458, 25 ignotos et -os (*syn. antea*: allophyli, gentiles). *al.* SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 52, 13 traditio. VINCENT. LER. 11, 6 deos alienos, id est errores -os. *al.* RVSTIC. Conc.S I 4 p. 3, 14 vocem (*gr. I 1, 7 p. 156, 13* ἀλλοίαν). I 5 p. 276, 15 -a sapientes (*gr. I 1, 5 p. 24, 15* ἑτερόφρονες). p. 288, 3 nihil ... -um inferre (*gr. I 1, 3 p. 38, 26* ξένον. *syn. p. 369, 17* novi, *I 4 p. 62, 13* peregrinum). II 5 p. 7, 17 -as collectas ... facere (*gr. II 1, 3 p. 127, 30* παρασυνάγειν). GREG. M. epist. 4, 26 p. 261, 8 ut ad deum -os adducatis (*opp.* vestros). *al. saepe.* *ludit cum notione exclusae familiaritatis* (*v. p. 2071, 15*): TERT. uxor. 2, 3 l. 8 stuprum est -i hominis admissio (*antea*: fideles gentilium matrimonia subeuntes stupri reos ... esse. *cf.* 2, 8 l. 9. *al.* PACIAN. epist. 3, 22 p. 90, 5 adultera mulier haeretica congregatio est; catholica ... alienos amatores aut -os *non* concupivit). praescr. 37, 6 *apostoli vos* exheredaverunt ... ut -os, ut inimicos (*cf.* LEO M. serm. 27, 2 p. 218A in adoptionem veniunt alieni et in hereditatem ingrediuntur -i). *in imag.*: ITALA prov. 9, 18 (Cypr. sent. episc. 5 p. 438, 21) ab aqua ... aliena abstine nec de fonte -o biberis (ἀλλοτρίας, *om. Vulg.*).

b *fere i. q. saecularis, civilis, publicus* (*opp.* ecclesiae *l. 84. al.*): ATHAN. Lucif. epist. 6 p. 325, 4 Arriana insania cum -a potentia ... se movebat (*cf.* CONC.S II 3, 2 p. 124, 20 per -am potestatem [*gr. II 1, 2 p. 118, 15* τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας. *opp.* ecclesiae]). COD. Iust. 1,

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

3, 32 pr. (*a. 472*) *clerici ne* ad -a iudicia pertrahantur. 1, 3, 32, 2 -os fideiussores. Greg. M. epist. 1, 42 p. 64, 14 *coloni ecclesiae* mutuum ... ab -is (*i. actionariis publicis*) accipere poterant. 13, 46 p. 409, 24 (*opp.* clericis). *al.*

c *de diabolo*: Ps. Orig. tract. 10 p. 116, 13 -us est, qui extra fidem est et deificae disciplinae alienus, quod est diabolus *eqs.*

4 *spectatur collegium, sodalitas, corpus (cf. Waltzing, Étude hist. sur les corporations professionnelles II, Bruxelles 1896, 330), conventus sim.* (*-us est fere is, qui extra collegium est; at contra -i sunt collegae, i. alieni ab eo, qui in collegium nondum receptus est: l. 16*): Gaivs dig. 3, 4, 1, 3 si -us defendere velit universitatem. Scaev. dig. 32, 38, 5 (*opp.* ex eodem corpore). Cod. Theod. 10, 20, 10, 2 (= Iust. 11, 8, 7, 2) ut monetario nullam ⟨-am⟩ necti volumus, ita et monetario patre susceptas prohibemus -is copulari. 13, 6, 2 in -orum dominia (*opp.* in corporis sui ius). 14, 4, 5. *al.* Cassiod. var. 8, 22, 4 *ad senatum*: favete ... collegae, quem ... decorastis -i (*v. l. 10*). Cod. Iust. 12, 20, 6 pr. (*opp.* de eadem schola). *al.* Greg. M. dial. 1, 7 p. 46, 9 M. ut ... fratres *monasterii* ... ad exhibenda -is opera pergerent (epist. 7, 12 p. 454, 26 obeunte ... abbatissa non -a, sed quam congregatio sibi de suis elegerit, ordinetur. 8, 17 p. 19, 23 Isid. reg. monach. 9, 1 p. 878^{A}). Inscr. NSc. 1928 p. 392 n. 4 neve -um invitet. *al.* *peculiariter ap. Iudaeos*: Vvlg. Sirach prol. non solum ... loquentes (ἀναγιγνώσκοντας, *i. doctores synagogae*) ..., sed etiam -os (τοῖς ἐκτός, *fere i. q. vulgus* [*non accipiendum vel de Iudaeis extra Palaestinam vel de gentilibus, cf. R. Smend et N. Peters in commentariis ad l.*]).

5 *spectatur consortium alicuius negotii, proprietatis sim.* (*defin. l. 31*): Ivlian. dig. 7, 1, 67 cui usus fructus legatus est, ... invito herede eum -o vendere potest (*sic c. respectu hereditatis*: Afric. dig. 40, 7, 15, 1; *syn.* alii. Gaivs inst. 2, 218. 222. *al.* Vlp. dig. 29, 2, 21 pr. *al.*). 43, 33, 1, 1 actio ... adversus -os (*al.*). Pompon. dig. 23, 3, 66 si -o cedatur, id est ei, qui proprietatem non habet. Venvl. dig. 46, 7, 19, 1 ob -i dolum promissor ... tenebitur. Gaivs dig. 42, 5, 16 (*opp.* qui creditor cognatusve [*v. p. 2071, 15*] sit [Pavl. dig. 9, 2, 55. *al.*]). Call. dig. 47, 9, 7 ne ... quis -us interveniat colligendis *naufragiis*. Vlp. dig. 8, 4, 10 (*opp.* venditori). 11, 3, 9 pr. (*opp.* socio [frg. Vat. 76. Cod. Theod. 10, 14, 1 non ad -am quamcumque personam, sed ad socium vel consortem. Cod. Iust. 3, 37, 3, 1; *a. 224*]). 43, 19, 3. 5 (*Iulian.*); *opp.* a domino *fundi* (Pavl. dig. 19, 2, 24, 4. *al.*). 43, 24, 13 pr. si arbores ... ab -o vel a proprietario succisae fuerint. *al.*

6 *spectatur administratio domus rerumque privatarum, fere i. q. forensis* (*syn. l. 44*): Colvm. 12 praef. 4 natura comparata est mulieris ad domesticam diligentiam, viri autem ad exercitationem forensem et -am.

B *a quadam aut re aut persona* (*opp. e. g.*: ingenitus: *l. 83.* intestinus: *p. 2074, 1.* naturalis: *l. 80. 83.* proprius: *passim. pron.* [*aut poss. aut* ipse]: *passim. nota pleonasmum l. 81. p. 2074, 16*):

1 *usu certo*: a *de ratione verborum, sermonis sim.*: Rhet. Her. 4, 8, 11 cuiusque rei ... verba ... sive propria sive -a (*v. p. 2071, 1*). 4, 31, 42 pronominatio est, quae sicuti cognomine quodam -o demonstrat id, quod suo nomine non potest appellari. Cic. inv. 1, 32 rebus ipsis ..., non verbis neque -is ornamentis animus ... tenendus est. Tert. patient. 4, 5 ne ... ut -um ... videamur interiecisse. *al.*

b *c. respectu animi vel corporis* (*cf. p. 2021, 47 sqq. 2078, 23 sqq.*): Rhet. Her. 3, 7, 14 *a corporis commodis* revertemur ad -as res (*syn. 13* externis. 4, 31, 42 in corpore aut animo aut -is rebus. Cic. inv. 2, 177 *v. p. 2078, 26.* 2, 178 *v. p. 2077, 80.* de orat. 2, 46 rerum quae sunt aut corporis aut -ae). Gell. 18, 1$^{tit.}$ in his quae dicuntur -a (*opp.* virtus, *syn. 4* externa). Ps. Hil. libell. 10 p. 82, 14 B. *pauper* non est abundans -is facultatibus, intus est (Pavl. Nol. epist. 40, 11 p. 354, 19; *opp.* animi nostri internas opes). Ennod. dict. 9, 2 p. 451, 4 si ... mens nullo -ae occupationis mordeatur ambiguo.

c *in theologia Marcionis, de deo 'alio', cui opponit 'creatorem'* (*sim.* sacramentum: *l. 69*): Tert. adv. Marc. 3, 6 p. 383, 15 quasi Iudaei ... respuerint *Christum* ... ut -um (p. 385, 16. 17. 4, 7 p. 436, 27. Mvtian. Chrysost. hom. 2, 1 p. 243$^{fin.}$ eum -um esse delirant et alterum illi patrem subpingere moliuntur [*gr. p. 21$^{in.}$* ἀλλότριον]). 4, 9 p. 441, 25 Israheliten ... emundat -us, quem suus dominus (*i. creator*) emundare non valuerat. 5, 7 p. 596, 2 -i sacramenti. 5, 19 p. 644, 14 conciliari ... -o possent, reconciliari ... non alii quam suo. *al.* Rvfin. Adamant. 1, 3 p. 7, 10 alienis et -is dominium propriae possessionis impertit (*gr.* ἀλλοτρίοις). *aliter de ipso creatore*: Tert. adv. Marc. 5, 18 p. 639, 3 creatoris -i et longa separatione discreti.

2 *usu generali*: Rhet. Her. 3, 2, 2 deliberationes partim ipsae propter se consultandae sunt, ... partim propter aliquam -am causam veniunt in deliberationem *eqs.* Cic. de orat. 2, 173 foris ... adsumuntur ea, quae non sua vi, sed -a sublevantur. Pavl. dig. 20, 3, 3 quod quis ex sua persona non habet, hoc per -um habere potest. Gell. 1, 11, 14 inpulsu et instinctu -o naturalis ... Gracchi vehementia *non indiguit*. Tert. anim. 25, 2 p. 340, 25 *Plato dicit* animam -am alias (*v. l. 47*) et extorrem uteri prima adspiratione nascentis infantis adduci. adv. Marc. 1, 22 p. 319, 4 omnia ... in deo naturalia et ingenita esse ..., ne obventicia et -a reputentur. carn. 3 l. 56 substantia (*opp.* propriam). *al.* Arnob. nat. 6, 2 p. 214, 23 *deos esse* intestinis pollentes bonis nec -is adminiculis ⟨se⟩ addicere. 7, 9 p. 243, 29 ut alienum crimen meo luatur e sanguine et in nefas -um mea vita ... producatur *ad aram. al.* Hil. trin. 4, 42 p. 128^{B} *Christus* ex deo deus est, nihil in eo ... novum, nihil -um ... est (*syn.* ex alia substantia). Evagr. sent. virg. (RevBén. 28, 1911) p. 149, 46 vita (*gr. 31* ἀλλοτρίαν, *syn. Migne 20, 1187^{B}* alterius). Ambr. hex. 1, 8, 31 p. 31, 11 non ... ab -is est nobis quam a nobis ipsis maius periculum; intus est adversarius *eqs.* bon. mort. 7, 26 p. 726, 20 laqueis (*opp.* nostri). *al.* Vvlg. prov. 27, 2 laudet te ... -us et non labia tua (*syn.* alienus). *al.* Rvfin. apol. adv. Hier. 2, 43 p. 619^{C} non -is aliquibus, sed suis litteris et se ipso teste. Evstath. Bas. hex. 2, 5 p. 884^{C} malum (ἔξωθεν. *seq.*: suae quisque malitiae se auctorem esse). Cassiod. var. 1, 45, 5 *ars facit* organa -is vocibus insonare et peregrinis flatibus calamos complet. *al.* Cod. Iust. 10, 23, 3, 3 (*a. 468*) minuendae exactionis ad sacrum pertinentis aerarium aut transferendi ad ... alios -os titulos ... licentia (*v. p. 2073, 47*). *al.* *significantius de diversitate rerum, quae inter se comparantur, fere i. q. dispar* (*syn. l. 23*): Tert. carn. 20 l. 35 cum quid -um -o adglutinatur. Ps. Hil. libell. 19 p. 90, 29 B. *moechi* adicientes -is (*sc. concupiscentiae*) nomina affectuum vel pietatis. Avg. de duab. anim. 17 p. 74, 7 animarum ... genus ... -um. Cassiod. var. 12, 4, 6 *vinum album et rubrum* colore quidem -um, sed sapore germanum est, aspectus dispar et similis ... suavitas.

II c. *structuris* (*s. A et B ad exemplum vocis syn. q. e.* alienus): *pendent*: A *casus*: 1 *gen.*: Tert. nat. 1, 7, 14 cum ... mysteria ... arbitrii -um caveant. apol. 7, 3 tot hostes eius (*i. veritatis*) quot -i (Hier. epist. 148, 11, 2). anim. 46, 3 p. 375, 16 humanitatis (*al.*). 49, 3 p. 380, 21 dei. adv. Marc. 2, 13 p. 353, 8 quis mali -us nisi qui et inimicus? (*al.*). 4, 11 p. 449, 4 -um legis et Iudaismi profanum. monog. 1 p. 762 Oe. (*syn.* contraria). *al.* Tract. Pelag. 4 p. 79$^{a. fin.}$ regni. Victric. 12 diversitas ... unitatis (-i *m. 2*) -a est. Leo M. serm. 69, 5 p. 379^{C} *persecutionis. al.* Conc.^{S} I 5 p. 276, 21 delinquendi (*gr. I 1, 5 p. 24, 20* κρείττων ὢν τοῦ πλημμελεῖν). II 4 p. 16, 23 unitatis ... se Eutyches fecit -um. Pomer. 3, 13 p. 493^{B} inquinamenti. Novell. Iust. 81, 2 *bonum est* malitiae ac diminutionis -um (ἀμιγές. Pass. Tarach. 9; ἔξωθεν). Theod. Mops. in Phil. 1, 12 p. 206, 7 nova ... docere ... multum -a illorum, quae *eqs.* (πολὺ ... ἀλλότρια). *al.*

2 *dat.* (*v. etiam l. 31*): Tert. adv. Marc. 1, 11 p. 303, 27 ut aliquid -um deo sit, cui nihil -um esset *eqs.* (*al. cf.* Greg. M. moral. 2, 29 p. 570^{A} ne ... se ferienti -um faceret *Iob*). Iren. 2, 18, 5 quaecumque sunt peregrina et sibi -a animalia (*opp.* sibi assueta sunt et cognata. Pavl. Nol. epist. 23, 31 p. 188, 13 -am sibi domum ... non invitata *mulier* ... penetravit. Salv. epist. 4, 16 pignus non incognitum, sed domesticum, non alienum, sed proprium, nec, ut illi oratores, et sibi et iudicibus -um *eqs.* Greg. M. in Ezech. 1, 10, 7 p. 889^{A} mutata mente sibimet ipsis -i). Conc.^{S} I 5 p. 259, 26 non ... fuit -um ei unitum ipsi (*i. Christo*) corpus (*gr. I 1, 5 p. 19, 11* ἀλλότριον αὐτοῦ). Petr. Chrys. serm. 88 p. 448^{B} *sacerdos* sibi mortuus, -us coniugi. Cassiod. var. 3, 33, 1 curia ... *virtuti* patet nec ei iudicari potest -us, qui *eqs.* Ios. antiq. 20, 2 p. 575$^{in.}$ peregrinas solemnitates et suae genti -as (*gr. 20, 39* ἀλλοτρίων αὐτοῖς). Theod. Mops. in Gal. 4, 25 p. 80, 6 comparatio ... non est -a veteri testamento. Vita Caes. Arel. 1, 4 ut ... parentibus ... et patriae redderetur -us. *al.*

3 *abl.*: Tert. adv. Hermog. 25 p. 153, 15 nomen alienum et statu suo -um (*opp.* proprium). Conc.^{S} I 3 vers. Tur. p. 44, 7 suspicione (*gr. I 1, 1 p. 93, 10* ἐκτός). p. 83, 15 lege (*gr. I 1, 2 p. 64, 11* ἀλλότριον, *syn. l. 5* alienum). p. 197, 26 quoniam ... *Nestorii* vesania -i essent *episcopi* (*gr. I 1, 4 p. 23, 28* ἀμοιρεῖν). II 2, 1 p. 11, 6 *Eutyches* alienabitur ... et dignitate ... ⟨et⟩ -us erit praepositione monasterii (*gr. II 1, 1 p. 134, 33* ξένος). II 5 p. 55, 17 venia. Cassiod. Didym. in I Petr. 1, 6 p. 12, 2 utraque ... tristitiarum. in Iudam 4 p. 90, 22 *non* pater ... -um facit vera deitate filium. hist. 5, 42, 20 eos episcopatūs dignitate esse ... -os (*gr. Theodoret. 2, 28, 7 p. 164, 21* ἀλλοτρίους). *al.*

B *praepp.*: 1 ab: Tert. apol. 31, 3 *Christiani* -i a turbis *concussi imperii*. anim. 16, 2 p. 322, 6 delictum -um a deo (*syn.* alienum. *al.* Avg. c. Fel. 2, 2 p. 830, 18. *al.*). idol. 13 p. 44, 28 tu -us ab omni ... vanitate. adv. Marc. 5, 6 p. 589, 21 *apostatas angelos et diabolum* magis -os fuisse ... ab omni conscientia dispositionum creatoris (*v. p. 2070, 67*). resurr. 16 p. 46, 24 -a ... materia a substantia hominis (Boeth. in Porph. comm. pr. 2, 29 p. 129, 6 accidentia ... sunt ... a foris venientia et -a a ... substantia. *al.*). *al.* Cypr. sent. episc. 33 p. 449, 4 hominibus ab ecclesia -is (*syn.* haereticos, schismaticos. Cassiod. hist. 5, 42, 15 factus -us [*gr. Theodoret. 2, 28, 1 p. 163, 8* ἠλλοτριώθη]. *al.*). Rhet. min. p. 309, 37 *eventus* -us ... a negotio. Lvcif. reg. apost. 1 p. 38, 12 *Israelitae* cum ... -i fuissent a notitia effecti dei. Evagr. sent. virg. (RevBén. 28, 1911) p. 149, 36 a pudicitia (*gr. 23* ἐκτός). Hier. epist. 148, 11, 2 ab his ... vitiis. tract. p. 407, 14 volumus ... quasi -os a mundi conversatione nos facere (*syn.* alieni). *al.* Rvfin. Adamant. 4, 8 p. 159, 3 a culpa (οὐκ αἴτιος. *al.*). Cod. Theod. 4, 21 (22 Kr.), 1, 1 virum ab ... uxoris bonis. Avell. p. 168, 5 ab orthodoxa fide (ἀλλοτρίους. *al.*). *al.* Conc.^{S} I 2 p. 44, 38 a veritate (*gr. I 1, 2 p. 32, 29* ἀλλοτρίοις. *al.*). II 2, 1 p. 19, 3 *Eutychen* -um esse ab omni officio sacerdotali et nostra communione et primatu monasterii (*gr. II 1, 1 p. 145, 16* ἀλλότριον. *al.*). Rvstic. Conc.^{S} I 4 p. 109, 32 nos

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

... ab omni excusatione nos ipsos efficiemus -os. POMER. 3, 15, 2 p. 497^B a nobis secundum sanguinem. CASSIOD. hist. 9, 20, 1 a tristitia (*gr. Socr. 5, 10 p. 593^A ἐλεύθεροι*). in psalm. 86, 4 p. 619^D alienigenae sunt a Iudaico populo ... -i (*al.*). IOS. antiq. 16, 4 p. 462^in. ab accusatione (*gr. 124 πόρρω*). *saepe.*

2 de: GREG. TVR. Franc. 3, 34 p. 129, 18 *Desideratus* cum ... per Theudoricum de rebus suis remansisset -us. CONC. Arv. a. 535 p. 71, 42 *ut clericos* -us (*i.* -os) de quo (*i.* '*eo, quod*' [*per attract. rel.*]) haberi (*i.* habere) proprium ... visi sunt, non permittatis existere.

C *comparatio per* quam: TERT. anim. 18, 5 p. 327, 30 neque animum aliud (*syn.*) quid esse quam animae suggestum ... neque spiritum -um quid quam quod et ipsa.

D *enuntiatum per* ut (*in locut. impers.*), *fere i. q. ineptum*: NICET. vigil. 2 p. 58, 7 stultum et satis -um est, ut ... derogemus.

adv. **extrāneē.** *i. q. argumentis non ex re, sed extrinsecus assumptis*: BOETH. top. Arist. 1, 14 p. 924^A commune in omnibus genus assignantes arbitrabimur non -e definire (*gr. p. 108^b, 28 ἀλλοτρίως*).

deriv.: extraneare.

extrānius, -a, -um *v. p. 2070, 64.*

extrāordina (*vox gr.*) *v. l. 29. inde ἐκστραορδινεύομαι v. l. 33.*

extrāordināriē, ἐξτραορδιναρίως *v. p. 2077, 52. Hiltbrunner.*

extrāordinārius, -a, -um (*dub. an* -ōrd- [*cf. Stolz-Leumann*^5 *p. 105*]; *gr. semper* -ορδ-). *ab* extra ordinem, *cf.* ordinarius. *scribitur gr.*: ἐκτ-: *v. l. 36.* ἐκστ-: *cf. l. 29. 33.* ἐξτ-: *v. l. 26. 28. 37. 38.* ἐξστ-: *v. l. 40.* *notatur*: extraord: CIL III 7127. ἐξτραορδιναρ: PAP. Cair. Masp. 67054^tit. ⟨γ⟩νῶσις τῶν ἐξτρ⟨α⟩ορ⟨δι⟩ναρ(ίων) καὶ ἑτέρ(ων) σ⟨υ⟩νηθ⟨ε⟩ιῶν (*sic*) κανόν(ος) ἢ ἰνδικ(τίωνος). *transiit in sermonem gr.*: THEOPHIL. inst. Iust. 3, 12 pr. ἐξτραορδινάρια δικαστήρια (4, 15, 8). *v. et l. 24 sq. 26. 34 sqq.* [*vox gr.* ἐκστραόρδινα, -ων (*n. pl. pro subst.*) *aet. byzant. formata est ab* extra ordinem (*v. Zilliacus, Kampf d. Weltsprachen im oström. Reich, 1935, 186. cf. Mitteis-Wilcken, Chrestom. I 298 p. 347; Preisigke, Wtb. III p. 236*^a). *inde deriv.* ἐκστραορδινεύεται: GLOSS. iurispr. cod. Paris. gr. 1357 A σφραγίζεται.] *de notione* (*v. et p. 2076, 4*): POLYB. 6, 26, 6 ἐκ πάντων τῶν παραγεγονότων συμμάχων ἱππεῖς καὶ πεζοὺς ἐκλέγουσι, τοὺς καλουμένους ἐκτραορδιναρίους, ὃ μεθερμηνευόμενον ἐπιλέκτους δηλοῖ. SCHOL. Bas. 7, 1, 17 οἱονεὶ ταῖς ἐξτραορδιναρίαις (*sc.* αἰτίαις), ὡς ἡ περὶ δόλου καὶ ἡ περὶ ὕβρεως· ... καὶ μέτους καῦσα ἐξτραορδιναρία, ὅτι οὐχ ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ ποινὴ ταύτης τάττεται, ἀλλὰ παρὰ τοῦ δικαστοῦ. GLOSS. iurispr. cod. Paris. gr. 1357 A ἐξστραορδινάρια· ἔξω τῆς τάξεως. *m. pl. pro subst.*: *v. p. 2077, 46.* *n. pl. pro subst.*: *v. infra l. 63. p. 2076, 34. 53. 2077, 21.* *legitur inde a* POLYB. (*v. l. 34*), VARRONE, CIC.; *non nisi in sermone pedestri et praecipue ap. ICT*^os. [*variat c.*: extra ordinem: SOL. 52, 43. *al. v. et p. 2076, 81. 2077, 22.* *falso trad.*: LIV. 40, 27, 3 ex praetoria porta (*Heraeus, recte, ut vid.*). *dub. interpr.*: CIL III 7127 (*aet. Comm. vel Sev.*) dispensator rationis (-ae) provinc(iae) Asiae (*de administratione vectigalium quorundam* [*v. p. 2077, 7*] *dictum putavit Hirschfeld* [*v. Bloch, Daremb.-S. II 1, 283; cf. Liebenam, RE V 1194, 52 sqq.*], *sed res incerta est*).]

qui (quod) extra ordinem est (*opp.* ordinarius: *e. g. l. 70. p. 2076, 24. 75. 83. 2077, 4 sq.* *in malam partem*: *v. l. 82. p. 2076, 4. 15. 29*): **A** *generatim* (*hic illic vi certi ordinis deminuta fere i. q. eximius*: *e. g. l. 64. 65. 75.* *syn.*: inopinatus: *l. 79. cf. l. 60 sq.* *opp.*: legitimus: *l. 67.* ordinatus: *l. 80.* sollemnis: *l. 64*): VARRO rust. 2, 1, 28 (*spectat ad ordinem LXXXI partium rei rusticae*) -ae fructum species duae accedunt ..., quarum una est tonsura, ... altera ... de lacte et caseo (*cf.* 2, 11, 1 de -o pecudum fructu). CIC. Phil. 11, 20 (*ludit c. t. t.* [*v. p. 2076, 37*]) Caesari ... imperium -um (*v. p. 2076, 39*) ... dedi: ille enim mihi praesidium -um dederat (*seq.*: ne cogitatum quidem). LIV. 22, 57, 6 sacrificia aliquot -a facta (*cf.* PS. CYPR. Iud. incred. 10 p. 131, 14 ad Christi vultus admitteris -a hostia pervenire. *n. pl. pro subst.*: QVEROL. p. 32, 10 *Harpyiae* non solum sollemnia, verum etiam -a requirunt). 26, 18, 3 *successorem* -a cura deligendum esse. CVRT. 4, 16, 25 rex -o periculo defunctus. SVET. Claud. 21, 4 gladiatoria munera ... exhibuit: anniversarium in castris praetorianis sine ... apparatu ..., iustum atque legitimum in Saeptis; ibidem -um et breve (*cf.* Vesp. 2, 3 ludos -os. TERT. idol. 13 p. 44, 10 de festis diebus et aliis -is sollemnitatibus). TERT. coron. 5 l. 20 nec *coronarum nectendarum* habitus -us ordinario usui obstrepit (cult. fem. 2, 11 l. 10 cui *negotio* opus non sit habitu -o et composito et soluto). idol. 5 p. 35, 16 et lege ... et -o praecepto. pudic. 8, 11 p. 235, 18 ingenium -um *histrionum*. PS. TERT. haer. 6 p. 224, 4 *Apelles* habet ... privatas, sed -as lectiones suas. SOL. 52, 43 ut *psittacus rostro* ... quasi fundamento utatur -ae firmitatis. LACT. inst. 7, 16, 9 *luna* meatus -os peraget. mort. pers. 7, 5 *Diocletianus* -as opes ac largitiones congerebat. HIER. epist. 78, 40, 2 praeiudicare ... catalogo mansionum -am expositionem. in Mal. prol. p. 1543^A ne ... -o vobis labore sudarem. AVG. catech. rud. 13, 19 inopinatum aliquid et -um ... loquimur. c. Parm. 1, 11, 17 p. 39, 1 *facta saevissima* non ab ordinatis potestatibus iubentur, sed -is furoribus admittuntur. VIRG. gramm. epit. 5 p. 41, 20 casus -ae declinationis. *al.* *in malam partem fere i. q. non concessus, illegitimus* (*cf. p. 2076, 6. 2077, 60*): RVSTIC. Conc.^S I 4 p. 70, 16 collectas -as facitis (*gr. I 1, 7 p. 80, 24 παρασυνάγετε. cf. I 5 p. 378, 1* male congregamini). FACVND. defens. 4, 4 p. 626^A nescio quid -um in operto de ipsa fide paciscimur.

B *speciatim*: **1** *de pecunia, quae non aperte in tabulas relata est* (*sc. in malam partem. cf. Ps. Ascon. Verr. p. 246, 25* [*ad l. 8*] sordida lucra et furta significat; nam eae sunt, quae neque de reditibus neque de annonis neque de aliqua legitima ⟨ac⟩cessione ... videntur adiectae): CIC. Q. Rosc. 4 quo modo tibi tanta pecunia -a iacet? (*seq.*: in codice ... non sunt? Verr. II 1, 100. 102 -ae pecuniae crimen subterfugere [*seq.*: si ... expensum non ferres neque in tuas tabulas ullum nomen referres]. II 2, 170). PS. ASCON. Verr. p. 239, 19 praetermissio rationum, ne conscriptis his, quae ante habuit, et his quae nunc habet, -a rerum possessio cerneretur.

2 *spectat ad naturam humanam* (*v. et p. 2075, 72 sq. 81*): **a** *i. cuius expletio supra naturalem necessitatem est*: CIC. Verr. II 5, 35 ut ... omnia, quae iucunda videntur esse, ea non modo his -is cupiditatibus, sed etiam ipsi naturae ac necessitati denegarem. SEN. epist. 21, 11 de illis -is *desideriis*, quae licet differre, licet castigare et opprimere ... commonefaciam: ista voluptas naturalis est, non necessaria (*opp.* quibus dandum est aliquid, ut desinant; *cf. Epicur. sent. 29* ἐπιθυμίαι φυσικαὶ μέν, οὐκ ἀναγκαῖαι δέ). **b** *i. q. extra ipsam naturam, innaturalis* (*syn.* portent(u)osus: *l. 30. 36*): TERT. apol. 22, 4 animae *infligunt daemones* ... repentinos et -os per vim excessus. anim. 52, 1 p. 384, 1 sqq. (*de morte*) bifariam distinxit humanus affectus, in ordinariam et -am formam, ordinariam quidem naturae deputans placidae cuiusque mortis, -am vero praeter naturam iudicans violenti cuiusque finis (*cf.* 55, 5 p. 388, 29 nova mors pro deo et -a pro Christo). 53, 5 p. 386, 14 evenit ... animam in ipso divortio (*sc. animae et corporis*) ... agitari sollicitiore obtutu, -a loquacitate, dum ... enuntiat quae videt *eqs.* *in malam partem*: PS. CYPR. pudic. 3 p. 16, 11 nisi ... non voluptatem novam quaerat, sed -a et portentuosa contra ipsam naturam ex viris per viros monstra conquirat. AMBR. in psalm. 118 serm. 10, 46, 1 p. 230, 26 noli -is cogitationibus [adversa naturae] (*gloss.*) contaminare penetralia *cordis*. HIER. epist. 69, 3, 5 in -as voluptates utriusque sexus mutata natura. *n. pl. pro subst.*: TERT. adv. Marc. 5, 15 p. 628, 1 *libido adscribitur* -is et non naturalibus et portentosis luxuria⟨e⟩.

3 *t. t. iuris publici et privati*: **a** *de imperio, potestate magistratuum sim.* (bella -a: *l. 51* [*cf. p. 2075, 81*]): CIC. leg. agr. 2, 8 novae dominationes, -a non imperia, sed regna quaeri putabantur (Phil. 11, 17. 11, 20. PS. BRVT. Cic. ad Brut. 1, 17 [= 9, 25 Sj.], 6 cum regno et imperiis -is et dominatione et potentia, quae supra leges se esse velit. LIV. 5, 37, 2 civitas nihil -i imperii aut auxilii quaesivit [*antea*: ultima experiens auxilia dictatorem ... dixisset]. VELL. 2, 30, 3. *al. v. et p. 2075, 59*). dom. 22 de -is potestatibus (Sest. 60). 24 locus ... vacuus -is fascibus atque imperio Clodiano. Phil. 3, 23 de cuius honore -o ... cogitabamus, ne eius usitatus honos impediretur (ad Brut. 1, 10 [= 9, 18 Sj.], 3 BRVT. Cic. ad Brut. 1, 4, 5 [= 9, 12, 3 Sj.]. CAES. civ. 1, 32, 2; *opp.* exspectato legitimo tempore). Brut. 226 consulatus petitionem -am. Att. 5, 9, 1 munus hoc -um (LIV. 37, 56, 7. TRAIAN. Plin. epist. 10, 28; *opp.* pristinum actum). SVET. Tib. 30 quibus imperium prorogari aut -a bella mandari ... placeret. GELL. 14, 7, 5 (*e Varrone*) -o iure tribunos quoque militares ... ius consulendi senatum habuisse. *n. pl. pro subst.*: VELL. 2, 31, 4 in iis homines -a reformidant, qui ea suo arbitrio aut depondituri aut retenturi videntur.

b *de iudicio, poena, crimine sim.* (reo: *l. 58.* iudice: *p. 2077, 3*): **α** *spectatur ordo temporis iudiciorum*: CAEL. Cic. epist. 8, 8, 1 *Rufus* Tuccium ... reum lege Plotia de vi fecit hoc consilio, quod videbat, si -us reus (*sc. cuius causa ante ceteras agenda esset*) nemo accessisset, sibi hoc anno causam esse dicendam. **β** *t. t. de cognitione, quae non habet iuris ordinarii exsecutionem* (*definitur l. 73. 83. cf. et p. 2075, 37 sqq. de re v. Wlassak, Krit. Stud. zur Theorie der Rechtsquellen, 1884, 51 sqq.; Wenger, Institutionen d. röm. Zivilprozessrechts, 1925, 246 n. 1; Riccobono, Cognitio extra ordinem, Bull. dell'Ist. di diritto rom., nova ser. 14/15, 1951*), *necnon sensu laxiore de eis, quae fiunt praeter usitatum iuris ordinem* (*e. g. l. 66. 69; v. Wlassak l. c. p. 88 sqq.*): MAECIAN. dig. 36, 4, 12 -o remedio opus erit. SCAEV. dig. 19, 1, 52, 2 actiones -as (DIG. 43, 1 rubr.). VLP. dig. 1, 16, 6 pr. hoc genus mandati -um est. 4, 4, 16 pr. si communi auxilio et mero iure munitus sit, non debet ei tribui -um auxilium (PAVL. dig. 29, 5, 7. COD. Iust. 6, 25, 2, 1 [*a. 213*]. INST. Iust. 3, 9, 8 praetor ... quasi ultimum et -um auxilium ... accommodavit. *aliter l. 42. p. 2077, 21*). 12, 1, 17 (*Scaev.*) -o iudicio esse illi subveniendum (PAVL. dig. 3, 5, 46, 1 ubi conceptio formularum non observatur. PAP. Amherst II 27, 16 [*s. III/IV*]. COD. Theod. 1, 16, 1 praefectorum vel vicariorum. *al.* COD. Iust. 8, 1, 3 [*a. 293*]. INST. Iust. 3, 12 pr.; *opp.* ordinaria. *al. cf. p. 2075, 29 sq.*). 43, 4, 3, 1 uti ... -a exsecutione *testamenti*. 47, 2, 93 temeritatem ... -a animadversione coercendam (COD. Iust. 9, 2, 1 [*a. 222*]. *cf.* VLP. dig. 47, 15, 2 poena [50, 7, 1. *al.*]. 47, 20, 2 coercitionem [48, 19, 1, 3]. PAVL. sent. 5, 4, 21 ultionis. COD. Iust. 9, 34, 4 pr. [*a. 244*] executionem [*aliter l. 76*]). 50, 16, 10 quibus *creditoribus* debetur ex ... iure civili ... vel honorario vel -o ([exord- *F*, extrahonorario *M*, -e *Y*: *v. Wlassak l. c. p. 72*]. COD. Iust. 7, 73, 5 [*a. 225*]. *cf. etiam l. 52*). 50, 16, 178, 2 -as persecutiones ..., quae non habent iuris ordinarii exsecutionem. PAVL. dig. 48, 16, 3 in privatis et in -is criminibus

[*van den Hout*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

omnes calumniosi extra ordinem ... plectuntur (DIG. 47, 11 rubr. *cf.* COD. Iust. 1, 17, 2, 8a delictis). DIG. 50, 13 rubr. cognitionibus. COD. Theod. 2, 7, 1 (= Iust. 3, 11, 2) si ... quis rescriptum ad -um iudicem reportaverit (16, 2, 23; *opp.* ordinariis. CONST. Sirmond. 3; *opp.* ordinariorum). 6, 7, 1, 1 intra secretaria -osque conventus subest ratio visendi ... iudicis. COD. Iust. 8, 40, 14, 2 (*a. 239*) iurisdictionem.

c *de muneribus, tributis sim. pro re publica impositis* (*v. et p. 2075, 26. 40. 47*): AMBR. epist. 82, 8 p. 1278B exactiones. COD. Theod. 6, 26, 14 pr. (= Iust. 12, 19, 4 pr.) dignitas ... -um munus ignoret (*antea*: superindictum; *opp.* canonicae indictionis ... tributum. 11, 16, 5 [= Iust. 11, 75, 1] -a munera vel superindictiones. *al. cf.* 11, 16, 15 rerum -arum munus). 11, 5, 2 (= Iust. 10, 17, 1, 1) quae *necessitas* iam non -um, ... sed ... canonicum nomen accepit. 11, 16, 1 (= Iust. 11, 65, 2) fundos -is oneribus ... fatigari (12, 1, 30 [= Iust. 10, 32, 21] veluti -is occupari. *al.*). 11, 16, 11 -a indictione (COD. Iust. 10, 42, 10 [*Diocl. et Maxim.*]). 11, 16, 17 -a functionum sarcina (*cf.* COD. Iust. 11, 68, 5 [*a. 384/9*] functiones). 11, 16, 23 (= Iust. 10, 48, 16) -ae necessitatis damna. 13, 5, 8 officia. 16, 2, 40 (= Iust. 1, 2, 5) nihil -um ... superindicticiumve. NOVELL. Valent. 13, 7 ne vexatae provinciae ambitione -a subruantur. COD. Iust. 4, 62, 1 (*a. 333*) ut *patria* -o auxilio iuvari debeat. *n. pl. pro subst.*: *i. q. tributa superindicticia*: COD. Theod. 11, 1, 5 (= Iust. 10, 16, 5) nec esse -a (contraordinaria *l. v.*) nec vocari, quae specialiter (sollemniter *Iust.*) ... conferenda sunt. 11, 16, 2. 11, 16, 9. 15, 3, 1 (= Iust. 11, 65, 1) qui ... ad -a ... devocentur (munera *add. Iust.*). 16, 2, 14, 2 (= Iust. 1, 3, 2, 2) -orum ... necessitas. CASSIOD. var. 12, 2, 2 nec -a quaesivimus, qui cuncta geri legibus optabamus.

d *de beneficiis sim., quae certis de causis alicui conferuntur*: POMPON. dig. 50, 16, 239, 3 munus publicum est officium privati hominis, ex quo commodum ad ... cives ... imperio magistratus -um pervenit. *n. pl. pro subst.*: *fere i. q. privilegia*: COD. Theod. 14, 6, 2 quaecumque ... -orum prisca ... consuetudine huiusmodi sortis homines antea sunt adepti.

e *de concilio provincialium* (*cf. supra l. 5. p. 2075, 84*): COD. Theod. 12, 12, 12 pr. (= Iust. 10, 65, 5 pr.) si quod -um concilium postulatur (12, 12, 13, 1 si quis ... provincialium -o cupit interesse concilio).

4 *in re milit.* (*v. et p. 2076, 38*): a *sensu strictiore et technico: de copiis delectis* (*v. l. 45*) *sociorum Romanorum* (*de re v. p. 2075, 35 et Liebenam, RE VI 1696 sqq.* ISID. orig. 9, 3, 33 miles aut ordinarius dicitur aut -us; ... -us ..., qui ob virtutem promovetur ex ordine): LIV. 7, 7, 9 ni -ae cohortes ... se obiecissent (34, 47, 3. 4 legio cum duabus -is cohortibus. 40, 27, 3 quattuor -is cohortibus duas adiunxit *Aemilius*). 40, 31, 3 praefectum socium ... cum equitibus -is (42, 58, 13 aciem cum delectis [*corrupt. putat Duker*; ⟨et⟩ *inser. Crévier falso*] equitibus -is. *aliter l. 51*). *m. pl. pro subst.*: LIV. 27, 12, 14 cedere ... -i coepere. 35, 5, 1. 4. 6. b *sensu laxiore*: FLOR. epit. 1, 12, 1 ut -am manum adversus eos (*i. Veientes*) promiserit privatumque gesserit bellum gens una Fabiorum. *de equitibus corporis custodibus, pro t. t. q. e. singularis* (*cf. p. 712, 65 sqq.*): SPART. Carac. 6, 7 *Triccianus* equitibus -is praeerat.

adv. **extrăordinārĭē.** *transiit in serm. gr.*: ἐξτραορδιναρίως (*v. Zilliacus, Kampf d. Weltspr. im oström. Reich 1935, 186*). *i. q. extra ordinem*: HIER. in eccles. 12 p. 1109A potest ... hoc -e ... de ultima resurrectione accipi. in Eph. 1, 13 p. 456B ut *Christum Paulus* ... etiam superflue et -e nominaret (4, 17 p. 505D inter impudicitiam et immunditiam ... repente avaritiam). in Nah. 3, 8 p. 1263B (*de hyperbato*) videtur -e in alieno loco insertum. LEO M. serm. 53, 2 p. 317D densis tenebris splendor solis obductus -e nocti subdidit diem. *v. et p. 2076, 81. in malam partem: i. q. extra iuris ordinem, illegitime* (*cf. p. 2075, 83*): AVG. c. Parm. 2, 13, 29 p. 80, 19 si ... aliqui furtim et ⌞-e non⌟ (⌞⌟ extra ordinem *H*) in monetis publicis aurum ... signaverint. *van den Hout.*

***extrārius,** -a, -um. *ab* extra, *cf.* adversarius, contrarius. *v. Stolz-Leumann⁵ p. 212.* *etym. falsa*: *v. l. 71.* -ări-: CIL X 3165. *forma dissimilata q. d.*: -alio: APVL. apol. 15 (*φ m. 1*). *de declin.*: GELL. 14, 5, 4 *grammaticus quidam de casu vocativo*: rectius per i litteram, non per e ... pronuntiandum. NOT. Tir. 51, 83. *de notione*: PAVL. FEST. p. 78 -um ab extraneo sic distinguitur: -us est, qui extra focum sacramentum iusque sit *eqs.* CHAR. gramm. p. 392, 25 B. -us qui extra eandem aream est. NON. p. 103, 8 quasi alienum (*ad p. 2078, 61*). SCHOL. Ter. p. 134, 32 pro extraneo (*ad p. 2078, 41*). GLOSS.L III Abstr. EX 42 -vium (*trad.*, -um *Lindsay*) extraneum. V Aa E 1074 alienus. GLOSS. alienigena. *in interpr. nom. hebr.*: ORIG. in I reg. 7 p. 12, 4 Heli interpretatur Arabs sive -us. *de usu*: *fere absolute*; *c. dat. p. 2078, 19*; *c. praep.* ab *p. 2078, 71. pro subst.*: *masc. inde a* TER. *passim. neutr. p. 2078, 22. legitur apud* TER., AFRAN., RHET. Her., CIC. inv., LVCR., ALF.; *denuo inde a* QVINT., SVET.; *paulo frequentius apud Afros.*

[*variat c.* extraneus: CIC. inv. 1, 32. 2, 168. 2, 177 (*bis*). 2, 178 CYPR. epist. 55, 24 p. 642, 11. 73, 2 p. 780, 1 LACT. opif. 4, 5. *al.* contrarius *falso pro* -us: RHET. Her. 1, 14, 24 (ex contraria *l. v.* [*sic* CIC. inv. 2, 177]). CIC. inv. 2, 168 APVL. Socr. 3 p. 123. *v. et p. 2078, 14.*]

fere i. q. extraneus: A *sensu locali*: 1 *proprie: i. q. aut extra positus aut extrinsecus veniens* (*c. respectu hominis* [*cf. l. 14. 16. 23 sqq.*] *praeter ex. primum*): LVCR. 4, 277 -a lux ... et illa foris quae vere transspiciuntur (*opp.* citra postes. AVG. gen. ad litt. 1, 16 p. 23, 17 ea lux, quae in sensu videntis est, ... *adiuvatur* -a luce. *cf.* APVL. apol. 15 radii nostri ... oculis proliquati et lumini -o mixti [CLAVD. MAM. anim. 1, 7 p. 45, 20]. *cf. p. 1988, 21*). LACT. opif. 4, 5 hominem contra morbos et ictus -os solidum.

2 *translate*: a *de eis quae non e re* (*persona*) *ipsa* (*opp. l. 12. 14*) *petita, exorta sunt*: RHET. Her. 1, 14, 24 cum per se defensio infirma est, adsumpta -a re conprobatur (*antea*: ut aliud nihil foris adsumatur). 2, 13, 19 cum ipsam rem ... iure factam dicemus sine ulla adsumptione -ae defensionis. QVINT. inst. 7, 2, 9 aut in -am (extra vitam, -am vitam *vv. ll.*) aut in ipsius *personae* ... voluntatem. APVL. Socr. 3 p. 123 naturas ... nullius -i boni participatione, sed ex sese bonas (*cf. l. 29*). ZENO 1, 5, 2 p. 302B *nupta* -is ornamentis ornatur, ... *virgo* aliunde ... nescit ornari (SCHOL. Hor. gloss. *Γ* sat. 1, 2, 83 sine fucis: sine -is ornamentis). SYAGR. reg. 10 p. 158, 15 non ... -a divinae naturae sunt aut accidentia, quae sua sunt (*v. p. 2077, 76*). b *in mysterio, fere i. q. apertus, facilior intellectu* (*opp.* interna *i. arcana*): ZENO 2, 7, 2 p. 409A *dementia* est invisibilis incomprehensibilisque velle opinari secretum eiusque interna discutere, cuius -a nequeat suspicari. c *respiciuntur ea, quae sunt extra mentem, animam* (*cf.* externus *p. 2021, 47.* extraneus *p. 2073, 54*): CIC. inv. 2, 168 utilitas ... aut in corpore posita est aut in -is rebus (*sic iuxta pos.*: 2, 177 *orator laudes et vituperationes* partiatur in animum et corpus et -as res *eqs.* 2, 178. *v. p. 2077, 80*). APVL. apol. 20 si nihil in animo deest, de rebus -is quantum desit non laboro. Plat. 2, 12 *corporis* bona -a (*cf. l. 15*). AMBR. in Luc. 7, 145 p. 347, 16 anima declinat consortium culpae nec -ae illi et foris sumptae locus remanet voluptati. AVG. in euang. Ioh. 76, 4 p. 1832med. *sanctae trinitatis* non -a visio, sed interna. serm. coll. Morin p. 624, 17 vincite non rebellantem contra vos -am naturam, sed concupiscentiam quae regnat in mentibus vestris. EPIST. ed. Morin RevBén. 40, 1928 p. 299, 11 propter -as sollicitudines. CLAVD. MAM. anim. 1, 8 p. 47, 18 corpus (2, 3 p. 107, 9 corpus -um quasi vas aliquod animam veluti minus quoddam corpus includit).

B *c. respectu societatis cuiusdam*: 1 *qui extra familiam sim. est* (*opp.* domesticus *l. 43. 48. 52. al. respicitur nexus inter cognatos, adfines, servum* [canem *l. 51*] *et dominum, libertum et patronum; vicinos l. 44*): TER. Phorm. 579 *Demipho ad fratrem*: hanc condicionem si cui tulero -o (*syn. 582* alienus. *v. p. 2077, 72*). AFRAN. com. 324 *v. l. 60.* ALF. dig. 19, 2, 30, 4 -am vim ... excipere (*opp.* si aliquis domesticus ... *villam* incendisset). 39, 2, 43, 1 -o ... repromittere (*opp.* vicino). RVT. LVP. 1, 12 hunc tu frater eiusdem sanguinis particeps (*opp.*) ... deserere potuisti, cuius aerumnae quemvis etiam -ium hominem, modo hominem, commovere possent? (APVL. apol. 77 rem matris ipse potius habeat quam homini -o sciens transmittat). QVINT. inst. 7, 4, 9 sub -o accusatore (*opp.* in domesticis disceptationibus). decl. 325 p. 280, 19 *scribere* aliquem -um heredem (IAVOL. dig. 38, 2, 36 PAPIN. dig. 27, 1, 28, 1. 31, 78, 3). p. 281, 6 (*syn.* tertium). 328 p. 288, 18 (*syn.* alienos). SVET. Vesp. 5, 4 canis -us e trivio. AVR. Fronto p. 60, 7 N. in tantis domesticis studiis tantisque -is negotiis occupatus. PAPIN. dig. 36, 1, 57 pr. si patroni filius -o restituerit ... hereditatem. 40, 4, 50, 1 libertos aut -os. 48, 5, 40, 1 (*opp.* vir. *sic in quaestione adulterii*: 48, 18, 17 pr. -o ... accusante). resp. frg. 5, 9 -is legata praestabit *filius*. APVL. apol. 40 quivis vel -us arbiter (*opp. antea*: servus). 68 si -o nupsisset *Pudentilla*. met. 8, 22 servus ... liberae cuiusdam -aeque mulieris flagrabat cupidine. TER. MAVR. 285 (*opp.* pater ... socerque). CLAVD. DON. Aen. 7, 335 p. 54, 9 -os et incognitos ... dissociare (*opp.* fratres). *al.* CIL X 3165. *loc. dub.*: AFRAN. com. 324 ut me esse in hac re ducat abs te -um (*incertum, cognatus aliquis an amator pro alieno* [*v. p. 2077, 71 sq.*] *se gerere velit*).

2 *qui extra communionem dei, ecclesiae est* (*syn.* haereticus: *l. 68. 69. significantius i. q. diabolus*: *l. 70*): CYPR. epist. 55, 24 p. 642, 11 *Novatianus* adulter atque -us episcopus fieri a desertoribus ... nititur. 73, 2 p. 780, 1 si in ecclesia baptizatos rebaptizandos foris extra ecclesiam Novatianus existimat, a se incipere debuerat, ut prior -o et haeretico baptismo rebaptizaretur. 74, 4 p. 802, 18 *sanctus spiritus* esse apud profanos et -os non potest (*syn.* apud haereticos). PRISCILL. tract. 7, 114 p. 84, 3 arma serpentis, calliditas inimici, adulatio -i. ORIG. in I reg. 7 p. 12, 4 -us ... a deo est, qui non tenet disciplinam (*v. p. 2077, 76*).

3 *qui extra nationem est, i. q. peregrinus*: APVL. flor. 18 p. 86in. qui penes -os saepenumero promptissime disceptavi, idem nunc penes meos haesito. p. 86fin. apud ⟨s⟩uos cuique modestia obnoxia est, apud -os autem veritas libera.

[*hedera* (*i.* κισσός) non retento ordine, sed tortuosa gyrat arbores, unde mulier⟨e⟩s [s]cissam pati dicuntur, quae non consuetis aut cottidianis cibis, sed **extrāversīs** venientibus delecte⟨n⟩tur PS. SORAN. epit. 38 (*adi. per deriv. retrogr. q. d. formatum ab* ex tra(ns)verso ? [*quod quasi in unum verbum coaluit, cf. l. 84*] *an emendandum* ex traverso ? *i. q. extra solitum* [*syn. antea 37* cibi extra consuetudine], *sc. in similitudine hederae non recte euntis* [*cf. l. 77*]).]

extrāversus *adv.* *ab* ex tra(ns)verso *voc. fictum.* GLOSS. [*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Plaut. gramm. III 59, 4 in Pseudulo: . . . -s (*e vs. 955*; ut transversus *Varro*, ex transverso *sim. Pal., deest A. cf. Ritschl, Opusc. 2, 258*).

[**extrēmālia**, -ae *f. v. l. 11.*]

extrēmālis, -e. *ab* extremus. GLOSS. -es ἐξωστιχεῖς (*inter glossas ad libros pertinentes. 'margines' potuisse dici -es [sc. paginas] proposuit Heraeus in sched.; an ἔξω στίξεις [i. notae, puncta extra lineam in margine]? v. et Thes. gloss. ad l.*). *n. pl. pro subst.: fere i. q. extremae partes (sc. corporis)*: ITALA exod. 29, 20 (Lugd.) *sanguinem* inpones super cartilaginem auriculae Aron . . . et -ia manus vestrae et ad -ia pedis vestri et super cartilagines auricularum filiorum eius . . . et ad -ias (*sic lapsu scribae; v. supra l. 3*) manum eorum dextrarum et ad -ia pedum eorum (*gr.* τὸ ἄκρον *et* τὰ ἄκρα, *Vulg.* pollices).

extrēmē *v. p. 2008, 73.* **extrēmior** *v. p. 2009, 26.*

extremīsco, -uī, (-ere). *ab* ex *et* tremere, *cf.* contremisco. *non nisi perf.* [*hisp.* estremecer, *prov.* estremeisse. *Rohlfs.*] [*ll. vv.*: Ov. met. 15, 34 -uit (extimuit, pertimuit [*recte, ut vid.*]). *v. et l. 19. 21sq.*]

fere i. q. cum tremore extimescere: intransitive (v. et l. 16): SEDVL. carm. pasch. 4, 286 -uit letale chaos (et tremuit, extimuit *ll. vv. [v. Lucan. 5, 634]; at cf. op. pasch. 4, 21 p. 271, 12* contremuit). *transitive*: GREG. M. dial. 2, 7 p. 90, 14 M. *Maurus* miratus -uit factum (expavit, extimuit *ll. vv.*).

extrēmissimus *v. p. 2009, 52.*

***extrēmitās**, -ātis *f.* *ab* extremus. *scribitur*: est-: SERV. Aen. 6, 309 (*FG*). st- (*per aphaeresin*): VEG. mil. 3, 19 p. 105, 3 (α′). HYD. chron. II p. 18, 49 (*F*). *formae gen. plur. in*: -um: PLIN. nat. 23, 48 HYG. grom. p. 78, 2 Th. BOETH. arithm. 2, 47 p. 153, 12. 2, 50 p. 161, 11 (-uum *a*). *v. et l. 29.* -ium: PLIN. nat. 29, 32 FRONTIN. grom. p. 16, 1. BALB. grom. p. 98, 1 L. (-um *V [sic var. lect.* p. 98, 5 *V*, *Ps. Boeth. grom. p. 408, 10 L.*]). p. 98, 3. -uum: *v. l. 28.* GLOSS.[L] II Philox. EX 210 -es ἐσχατιαί. GLOSS. cardinem rerum, -em rerum. *verbum novatum esse videtur a* CIC. phil.; *legitur deinde apud* PETRON., PLIN. nat., QVINT. *et apud alios sermonis pedestris scriptores.* [*e coni.*: PLIN. nat. 25, 65 temitalis (-es *Gronov*).]

fere i. q. ***finis, terminus:*** **I** *proprie*: **A** *sensu locali*: **1** *usu generali*: **a** *in eis, quae aut linea marginali (ora [syn. e. g. l. 41], circumferentia sim.) concluduntur aut tegumine quodam et superficie corporis (fere i. q. longinquitas l. 69. v. etiam p. 2080, 12. 43)*: CIC. fin. 2, 102 infinitas . . . regiones, quarum nulla esset ora, nulla -s. Tusc. 5, 114 *Democritus animo in* infinitatem omnem peregrinabatur, ut nulla in -e consisteret. nat. deor. 2, 117 *aëra* complexa summa pars caeli, quae aetheria dicitur, . . . cum aëris -e coniungitur (EVSTATH. Bas. hex. 2, 5 p. 886[B] -s aëris solita est coniungi corporum speciebus [*gr. p. 41[B]* τὰ ἔσχατα]). Tim. 26 animus a medio (*opp.*) profectus -em caeli a suprema regione rotundo ambitu circumiecit (*gr. p. 36[E]* τὸν ἔσχατον οὐρανόν). PLIN. nat. 2, 73 *Mercurio et Veneri est* illa semper utrique -s summa (*sic in circuitu stellarum*: 2, 74 -s circuli [*opp.* propinquitas centri]). 6, 187 *monstra* circa -es *Aethiopiae* . . . gigni (*cf. de finibus certae regionis*: AMM. 23, 6, 74 Persidis. MART. CAP. 6, 611. NOT. urb. Const. 8, 3 regio septima . . . circa lateris sui -em . . . in mare declivior. HYD. chron. II p. 18, 49 sita in -e oceani maris occidua). 24, 108 *foliis aculeatis per* -es (25, 65). 31, 73 *in salinis lacuum* -es . . . inarescunt (PLIN. epist. 8, 20, 5). 37, 22 *in vasis myrrhinis* laudent -es (*cf.* 37, 168). APVL. met. 11, 4 per intextam -em *pallae* (*syn.* ad ultimas oras . . . fimbriarum. *cf.* SERV. Aen. 4, 137 limbus est . . . fascia, quae ambit -em vestium. HIER. epist. 148, 13, 2 p. 340, 10 ut . . . per -es vestimentorum fimbrias habeant). PS. CYPR. pudic. 12 p. 23, 16 oculorum -es (*i. cilia*) suffucantur. CHALC. comm. 99 p. 169, 21 animam mundi . . . orsam ex medietate (*opp.*) usque ad -em mundani corporis et inde usque ad aliam -em circumfusam omni globo corporis operuisse universum eius ambitum (*syn.* per extimas partes). NON. p. 109, 21 fimbriae sunt omnis -s (*cf. l. 56 sqq.*). PALLAD. 7, 7, 8 favorum . . . -es. 12, 15, 1 in fronte atque -e tectorum. AMM. 22, 15, 31 *sub cancro solstitii tempore* circa lineamentorum ipsas -es . . . umbras absumi. SERV. ecl. 5, 7 labrusca . . ., quia in terrae marginibus (*syn.*) nascitur, . . . dicta est a labris et -bus *terrae* (*cf.* VVLG. Ier. 10, 13). FVLG. aet. mund. p. 174, 9 *Aethiopia*, ubi praedicatio pro -e orbis pervolare difficilius poterat. VVLG. Iudith 15, 6 persecuti sunt *hostes usque* . . . ad -em finium suorum. AVG. civ. 5, 3 p. 194, 6 D. in rotae *figuli* . . . -e. BOETH. arithm. 1, 1 p. 8, 22 *essentia* disiuncta a se . . ., ut grex . . . acervus et quicquid, quorum partes propriis -bus terminantur et ab alterius fine discretae sunt (*opp. essentia* continua . . . nec ullis finibus distributa). *al.*

b *in eis, quae quoquam porriguntur (syn.* cornua: *l. 78. p. 2080, 3)*: PLIN. nat. 16, 21 *glandium* amaritudo in -bus, mediae dulces. 36, 68 *naves subeunt* obeliscum pendentem -bus suis in ripis utrimque. TERT. adv. Marc. 3, 18 p. 406, 25 in *antemna* . . . -es *cornua* vocantur (*syn.* crucis extima. SERV. Aen. 5, 832). AMM. 22, 8, 13 -es . . . arcus utrimque . . . duo exprimunt Bospori . . ., Thracius et Cimmericus. SERV. Aen. 2, 683 *in apicis* -e . . . lana est. 5, 269 vittarum -es. auct. Aen. 3, 687 *Sicilia* . . . tres -es, quas Graeci ἄκρας vocant, in mare videtur extendere (*cf.* IORD. Get. 7 *promunturia* -em Galiciae terrae continent). SCHOL. Stat. Theb. 6, 724 (699 Kohlm.) praecisa summitate (*syn.*) unguium -s, quae nocere poterat, fuerat . . . mollita. VEG. mil. 3, 19 p. 105, 3 in angulo ipsius -is fortissimi conlocentur (*cf. de acie*: ISID. orig. 9, 3, 63 cornua vocantur -s exercitus). RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 83, 12 olivas . . . super -em plantatas montis excelsi. BOETH. arithm. 2, 24 p. 110, 6 *pyramis* curta vocabitur . . . si usque ad -em punctumque non venerit. *al.*

2 *usu speciali*: **a** *in geometria sim.*: **α** *fere i. q. superficies*, ἐπιφάνεια: CIC. ac. 2, 116 *mathematicis conceditur esse* -em et quasi libramentum, in quo nulla omnino crassitudo sit *eqs.* Tim. 17 *sphaerae* omnis -s paribus a medio radiis adtingitur (*gr. p. 33[B]* τὰς τελευτάς).

β *fere i. q. linea ea, quae aream, figuram sim. claudit (syn.* circuitus *l. 17.* fines *e. g. l. 30.* terminus *e. g. l. 18. v. et defin. l. 25. 32)*: QVINT. inst. 1, 10, 43 iugeri mensuram CCXL longitudinis pedes esse dimidioque in latitudinem patere . . .; at centeni et octogeni in quamque partem pedes idem spatium -is, sed multo amplius clusae quattuor lineis areae faciunt (*syn. 42* circuitus). BOETH. in Porph. comm. pr. 1, 11 p. 31, 20 terminos me dixisse -es earum, quae in geometria sunt, figurarum. *t. t. gromaticorum*: FRONTIN. grom. p. 1, 4 agrorum qualitates sunt tres: . . . altera mensura per -em (-es *l. v.*) conprehensi. p. 3, 4 quidquid inter normalem lineam et -em interest, *subsicivum* appellamus (*cf.* p. 8, 9 HYG. grom. p. 78, 2. *al.*). p. 15, 9 *agrorum* (BALB. grom. p. 99, 8 L. -s finitur. SIC. FLACC. grom. p. 114, 8. 115, 21 PS. AGENN. grom. p. 52, 21). *al.* HYG. grom. p. 77, 8. BALB. grom. p. 98, 3 L. -s est, quousque uni cuique possidendi ius concessum est aut quousque quisque suum servat; -ium genera sunt duo, unum quod per rigorem observatur, alterum quod per flexus. *al.* HYG. lim. grom. p. 144, 6 pars . . . *terminata* in -e more arcifinio (p. 160, 3 silvarum). p. 145, 20 -s mensuraliter *obligata* est (p. 161, 15. 161, 20). p. 164, 9 (*syn.* fines). *al.* NIPS. grom. p. 290, 3 L. prehensis perlimitibus in -bus formarum. AGENN. grom. p. 49, 1 si per -em finis vadat *aqua*. PS. AGENN. grom. p. 56, 22 quae sit -s, videamus: -s finitima linea est, quae intervenit aut per iter publicum . . . aut per limites sive terminos aliaque signa, quibus territoria finiuntur. p. 57, 24. LIB. col. I grom. p. 243, 15 L. *signa finalia* in -e sunt posita. *al.*

γ *de puncto in sphaera: fere i. q. polus*: MACR. somn. 2, 5, 11 et septemtrionalis et australis -s . . . obriguerunt pruina. PRISC. LYD. solut. 4 p. 64, 28 *poli* utrimque -es sphaerae obtinent. 4 p. 66, 11 sphaerae . . . duas -es, quae dicuntur poli. 4 p. 67, 18. *fere i. q. centrum*: MART. CAP. 6, 600 in sphaera efficitur imum omne, quod medium est, . . . imum vero . . . necesse est sui -e consistere, quia inferius, quo decidat, non est.

b *in pictura: i. q. extrema lineamenta*: PETRON. 83, 2 tanta . . . subtilitate -es imaginum erant ad similitudinem praecisae, ut crederes etiam animorum esse picturam. PLIN. nat. 35, 68 ambire . . . se ipsa debet -s et sic desinere, ut promittat alia post se (*syn. 67* liniis extremis, extrema corporum).

c *in corpore animantium: i. q. partes extremae*: PLIN. nat. 23, 48 *aegroti*, quorum accessiones cum frigore -um fient. 23, 159 ulcera . . . in -bus *corporis* (25, 151 algere ab -bus corporis. 28, 61). 29, 32 sistit . . . sanguinem *lana* . . . articulos -ium praeligans. PELAGON. 144 (= VEG. mulom. 2, 79, 18) opopanacem, quantum digiti minoris -s est, . . . dabis (*gr. Hippiatr. I p. 173, 11* τὸ τελευταῖον). PHYSIOGN. 108 p. 132, 1 *hominis animosi* -es pedum et manuum grandes (*Ps. Aristot. physiogn. p. 808[a], 21* ἀκρωτήρια). *in allegoria (cf. et p. 2081, 41) ad p. 2081, 25 spectante*: GREG. M. moral. 32, 22 p. 649[A] quid . . . *cauda* Behemoth . . . nisi illa antiqui hostis -s dicitur? (*cf. p. 649[C] satanas* in mundi fine . . . solvendus).

d *apud gramm.: i. q. terminatio, exitus vocabuli*: SCAVR. gramm. VII 13, 6 vocales . . . inter se mutuis vicibus . . . funguntur . . ., quod . . . in -bus *nominum* apparet, cum iustus, iusti, iusto iuste dicimus (CHAR. gramm. p. 61, 14 B. [*tit.*]. *al.* DIOM. gramm. I 492, 15 [*tit.*]. 492, 28. *al.* PRISC. gramm. II 3, 23 tam in vocales quam in consonantes desinentium. AVDAX gramm. VII 327, 8 *tredecim* litteris -es Latinorum nominum finiuntur). GELL. 11, 15, 8 laetabundus . . . *dicitur*, qui abunde laetus *est* . . ., ut productio haec et -s largam . . . copiam declararet. CHAR. gramm. p. 17, 8 B. nomina . . . ου habent *syllabam* in -e (*cf.* ISID. orig. 1, 28, 1). p. 22, 19 quae . . . per γρος . . . efferuntur, . . . amissa Graeca -e et per 'er' elata ut secundae declinationis declinantur, velut ἀγρός ager. p. 25, 8 nullum nomen Latinum in hac *finitur* -e (PHOC. gramm. V 420, 7 eadem -e finita. 434, 2. *v. et l. 65*). p. 25, 19. 63, 25. 71, 24 *soni* (GRAMM. suppl. 91, 34). *al.* DIOM. gramm. I 330, 26. *al.* PHOC. gramm. V 414, 29. 417, 11. 421, 22. 433, 7 *verba* pauca . . . in eandem -em mittunt praeteritum. PRISC. gramm. II 3, 16 de comparativis et superlativis et eorum diversis -bus. 29, 15 in -e dictionum (*opp.* in principio, in mediis). 150, 6. 326, 23 nominativi.

e *in arithmetica*: **α** *de primis et ultimis numerorum certo proportionis ordine dispositorum (syn.* terminus *passim; opp.* medietas): BOETH. arithm. 1, 9 p. 18, 24 *in dispositione I · II · IIII · VIII · XVI · XXXII · LXIIII · CXXVIII* fit . . ., ut duae mediae partes sibi respondeant, post vero, quae super ipsas sunt, sibi invicem convertantur, atque hoc idem fiat, donec uterque terminus -is incurrat. 1, 9 p. 19, 10 donec -es limitem faciant. 1, 9 p. 20, 21 *maior* -s (1, 10 p. 24, 1; *opp.* minor terminus). 1, 10 p. 24, 3 ab -bus incipienti et usque ad media

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

progredienti. 1, 11 p. 25, 6 gemina. 1, 11 p. 27, 25 sunt ... duabus ... medietatibus aequales duae -es vel una medietate duplices -es (*al.*). 1, 11 p. 28, 6 quod sub utrisque -bus continetur (2, 43 p. 142, 24). 1, 12 p. 29, 12 quod fit ex multiplicatis -bus (*al.*). *saepe.* **β** *i. q. ultimus locus in numero scripto*: BOETH. arithm. 2, 30 p. 121, 17 quinquies quinque, qui fit XXV, ab V progressus in eosdem desinit V ...; et si hos rursus quinquies ducas, in quinarium numerum -s terminabitur (*syn.* terminus).

B *sensu temporali*: **1** *de variis temporibus*: GELL. 6, 21, 3 tempora ... duo cum *cohaerent* ..., non refert, utrum per -em prioris an per initium (*opp.*) sequentis locus ipse confinis demonstretur (*syn.* finis). TERT. nat. 1, 1, 7 p. 60, 1 pro -bus temporum (castit. 6 l. 15. adv. Marc. 5, 4 p. 579, 18; *syn.* in novissimis diebus. monog. 7 p. 771 Oe. paenit. 2, 4. IREN. 4, 10, 1 [*spectat ad Vulg. deut. 16, 6* vespere]. *al.*). uxor. 1, 2 l. 16 in -bus saeculi (ITALA Hebr. 9, 26 [Aug. pecc. mer. 1, 27, 50 p. 49, 10] *Christus* in -e saeculorum ... manifestatus est [συντελείᾳ, *Vulg.* consummatione]). IREN. 2, 1, 1 *Valentiniani demiurgum deum* blasphemantes -is fructum dicunt (*gr.* ὑστερήματος, *syn. 2 praef. 1*fin. postremitatis). ARNOB. nat. 2, 75 p. 109, 8 tempus ... a finibus et -bus noscitur, quae habere non potest perpetua series ... saeculorum. 3, 12 p. 120, 12 *perpetuum non est*, quod extremis coercitum finibus necessaria circumcludit -s. SERV. Aen. 6, 309 'autumni frigore primo' -em vult ostendere, ... nam prima pars eius fervet. AVG. serm. coll. Morin p. 460. 11 *noctis* -s ... diluculum fuit. GREG. M. moral. 2, 48 p. 578B gentilis populus *deo* ... in mundi -e collectus est (*cf. et p. 2080, 56*).

2 *peculiariter*: **a** *de fine vitae, fere i. q. mors* (*paulo laxius l. 31. 36*): AVG. civ. 13, 9 p. 566, 17 D. *moriens* cum in tanta est -e vitae, in quanta sunt quos agere animam dicimus, ... adhuc vivit (SALV. gub. 7, 22 ab ... impuritate ... nec vitae -e revocantur. ENNOD. epist. 7, 13, 2 p. 181, 21 circa -em vitae [*opp.* in limine]. GREG. M. moral. 12, 36 p. 1003A in euang. 39, 4 p. 1296C PASS. Thom. p. 141, 9). SALV. eccl. 2, 69 in ipsa ... aegra -e (*syn.* in supremo ... exitu, in ultimis). 3, 11 in ipsa -e iam pendens (*syn.* finem, exitum). CASSIOD. Ios. antiq. 15, 9 p. 443in. (*gr. 15, 236* ἐν τοῖς ἐσχάτοις). VEN. FORT. vita Radeg. 31, 73 p. 46, 30 *piscator*, cum navis ... submergeret, in -e clamat: *eqs.* **b** *de fine alcis. actionis* (*comoediae: l. 42. in interpr. allegorica notionis loc. [v. p. 2080, 48]: l. 41*): MACR. Sat. 1, 22, 6 *Pan universae materiae dominus* in caprae pedes desinit, ... quia materia ... divinis de se corporibus effectis in terrae finitur elementum; ad huius igitur -is signum pedes huius animalis electi sunt (*v. l. 38*). EVGRAPH. Ter. Phorm. 16 *in comoediae arte* non principia neque -es considerari oportere, sed illa, quae sunt media, quae comoediam tenent. ENNOD. epist. 8, 3, 2 p. 202, 12 promisi sequentibus *scriptis* potiorem successum aestimatione principii, sed vos inchoationem ... cum -e iunxistis.

II *translate*: **A** *de variis rebus, in quibus certus ordo graduum observatur: spectatur terminus*: **1** *uterque*: QVINT. inst. 11, 3, 15 *vox* grandis aut exigua est, sed inter has -es mediae sunt species et ab ima ad summam ... sunt multi gradus. PS. SORAN. quaest. med. 11 aegritudines aut amplius aut minus sunt ... -e (*sc. adiectionis aut detractionis*) nunc faciles nunc difficiles, medietates (*opp.*) vero iuxta naturae temperationes sunt.

2 *unus*: **a** *i. q. extremus gradus, ultra quem alqd. fieri non potest* (*cf. et l. 59*): MACR. somn. 1, 3, 20 *eboris* corpus ita densatum est, ut ad quamvis -em tenuitatis erasum *non perluceat.* **b** *i. q. ultimus locus adfinitatis, sc. ultra quem parentela non esse statuitur*: LEX Visig. 4, 1, 6tit. p. 171, 9 de sexti gradus -e.

B *in malam partem (spectatur unus terminus; cf. l. 54): fere i. q. infimum, maxime exiguum (i. q. miseria l. 62)*: **1** *universe*: AVG. nat. bon. 9 p. 859, 5 natura ... in quacumque -e adhuc aliquod bonum est. vera relig. 38, 70 p. 153 quamquam in hac rerum -e miseri iaceant, ut *eqs.* (*v. l. 60*). 41, 78 p. 157 bene *est* ... cum ipsa veritate, male sumus cum quolibet vestigio veritatis: multo ergo deterius cum -e vestigii. ENNOD. dict. 22, 11 p. 496, 16 hac -e qui indignus est (*antea*: qui trahi ad servitia non merentur). DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 29 p. 397C quod processus animae nitentis ad mala ... devolvatur ad infima ..., ad quam -em initium dogmatis ... animam ... adducit (*gr. aliter*). *al.*

2 *metonymice*: **a** *i. q. res vilissimae*: BENED. reg. 7, 112 omni vilitate vel -e contentus sit monachus. **b** *in formula modestiae, qua de se loquendo utuntur episcopi* (*cf. Du Cange s. v.*): SIDON. epist. 9, 2, 1 opus, quod ab -e mea ... difficile completur. *sim. c. metonymia vocis q. e. 'humilitas'* (*v. vol. VI 3, 3119, 29*): PAP. Marini 55 (*a. 638*) Francorum rex ... religiosa petitione humilitatis nostrae -em poposcit, ut *eqs.*

extrēmius *v. p. 2009, 49.* **extrēmō** *v. p. 2008, 79.*
extrēmum *v. p. 2009, 6.* **extrēmus** *v. p. 1996, 52.*
[**extreus,** -a, -um *v. p. 1987, 48.*]
[*?* **extriare** GARG. MART. pom. 1, 3 p. 396in.]
[**extribūnō** *v.* ex *et* tribunus.]

extrīcābilis, -e. *ab* inextricabilis *per derivationem retrogradam q. v.* PRISC. gramm. III 219, 15 *adiectiva* verbalia in 'lis' ... desinentia ... dativum asciscunt, ut ... -is.

extrīcātio, -ōnis *f.* *ab* extricare. [*falso trad.*: ITALA IV Esdr. 15, 39 (Ambian.); *v. p. 2088, 52.*]

c. respectu difficultatis expediendae: **1** *i. q. solutio*: CHALC. praef. p. 3, 8 inpossibilium paene rerum -o (*cf. antea: virtus* quae res inpossibiles redigeret ad possibilem facilitatem). **2** *fere i. q. explicatio, demonstratio* (*syn.*): CHALC. comm. 120 p. 185, 19 *Plato non* contentus ... animalium demonstratione porrigit diligentiam usque ad angelicae naturae ... -em.

extrīco, -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* tricae. *cf.* intricare *et* tricari. *scribitur* exst-: POTAM. epist. ad Athan. (RevBén. 30, 1913, 280 sqq.) l. 10 (*cod. M*). CHAR. gramm. p. 472, 15 B. *inter* verba activa coniugationis primae (*deponens apud* PLAVT. [*v. l. 44*] *non esse evincit Langen, Beitr. p. 67 sq.*). NOT. Tir. 92, 65 -at. *de notione*: SYNON. Cic. p. 416, 23 B. expedire, efficere, -are, explicare, perficere, perducere ad finem. p. 422, 28 exponit..., demonstrat..., ostendit, palam facit, patefacit ..., enodat, expedit, explicat, -at, exsequitur, ad purum redigit *eqs. v. et l. 32. 45.* GLOSS.L II Abav. PR 180 prostravit, profligavit, -vit (*al.; ad hunc sensum cf. l. 55. v. et Du Cange*). Philox. EX 208 p⟨e⟩tendo colligit et parat (*ad* HOR. *l. 63*). 211 ἐκποδίσαι. *legitur inde a* PLAVTO, VARRONE, CIC. (*?, v. l. 14. 22*), VATIN., HOR. *per totam latinitatem.*

[*ll. vv.*: *v. l. 37.* *e coni.*: CIC. Att. 15, 20, 4 (*Boze*, excitata, explicata [*recte*] *trad.*). COLVM. 2, 19, 1 (*Lundström*, et rigetur, extringetur *trad.*). HYG. fab. 186, 4 (*Bursian*, explicarent *recte trad.* [*v. p. 1733, 4*]).]

I *proprie* (*cf. l. 40*): **A** *i. q. a radicibus purgare*: COLVM. 3, 11, 3 *silvestris ager* facile -atur, quod, suapte natura quaecumque gignuntur, non penitus nec ⟨in⟩ profundum radices agunt ..., quibus ferro recisis et exstirpatis *eqs.* (*cf. antea*: radicibus ... impeditum ac velut inretitum).

B *i. q. retibus sim. liberare*: HOR. carm. 3, 5, 31 -ta densis cerva plagis (*cf.* SERV. Aen. 6, 27 *ad l.*: '-ta' est soluta). LACT. inst. 6, 24, 7 animalia, cum fraude capiuntur, si aliquo se modo in fugam -verint, fiunt postmodum cautiora (*v. et l. 40*).

C *fere i. q. exuere* (*sc. ea, quibus alqs. vestitus, quasi involutus est*): PASS. Thom. p. 142, 18 sufficere mihi hoc pallium atque hoc colobium meum ... noveris ..., quae omnia non -buntur (extringabantur, extruncabuntur *ll. vv., cf. adn. cr.*) penitus, quousque de isto corpore exeam (*nisi forte notio abiit in sensum exterendi*).

II *translate* (*pellucet notio propria ea, quae ad rete spectat [v. l. 31], sed confunditur locutionis ratio imagine foveae adposita l. 50*): **A** *fere i. q. liberare (syn. l. 45), exsolvere (syn. l. 44), purgare* (*a culpa sim. mediopass. l. 44; refl. l. 50*): PLAVT. Epid. 152 aliqua res reperibitur, aliqua ope exsolvar (*A*, exsolvam *P*, *Nonius*), -bor aliqua (*cf.* NON. p. 8, 16 *ad l.*: id est ex impedimentis liberabor. *v. et supra l. 12*). POTAM. epist. ad Athan. (RevBén. 30, 1913, 280 sqq.) l. 10 de fetore (*i. ex haeresi*) cadavera mortuorum (*sc. qui vitam spiritalem amiserant*) quae magis manus potuisset igneis virtutibus -are? LACT. inst. 2, 8, 54 *Epicureus* deficientibus argumentis in hanc foveam ... decidit, unde se -are non posset (7, 3, 20).

B *fere i. q. dissolvere*: **1** *fere i. q. enodare, patefacere, exponere* (*sc. quaestionem difficilem*): VARRO Men. 198 putas eos non citius tricas Tellanas quam id -turos. FIRM. math. 6, 22, 1 -tis ... mixturis ... et ... radiatione ... explicata (*syn.* monstrata). **2** *fere i. q. dissipando fugare*: VVLG. Tob. 6, 8 *cordis combusti* fumus ... -at omne daemonium sive a viro sive a muliere, ita ut ultra non accedat ad eos. **3** *fere i. q. prodigere, dilapidare*: VITAE patr. 5, 7, 24 p. 899C ut non a meretricibus et male viventibus -etur, quod pauperibus dimissum est.

C *fere i. q. difficultate enodata efficere, parare*: VATIN. Cic. epist. 5, 10a, 1 de Dionysio tuo (*sc. servo fugitivo*) adhuc nihil -o ..., sed tamen non desistam, quin illum ... eruam (PHAEDR. 4, 23, 4 magna cum minaris, -as nihil). HOR. sat. 1, 3, 88 *debitor* nisi, cum ... venere Kalendae, mercedem aut nummos unde unde -at. COMM. instr. 1, 17, 2 deludunt vos ... vates inanes -are suam dum quaerunt vitam (*i. victum*). CHALC. transl. p. 41C *creator ad deos*: instituite atque -ate mortalia (τρέπεσθε ... ἐπὶ τὴν τῶν ζῴων δημιουργίαν, *cf. Cic. Tim. 41* ut illa gignatis).

D *fere i. q. eradicando (syn.; cf. notionem propriam l. 26) delere, abolere*: PS. CYPR. epist. 2 p. 272, 14 eradica et -a ... sermonibus ... dignis per posteriorem epistolam priora scripta.

p. p. p. **extrīcātus,** -a, (-um) *pro adi.* (*v. et Onom.*). *fere i. q. solutus*: VLP. dig. 9, 2, 27, 30 cum maritus uxori margaritas -as dedisset ... eaque ... perforasset, ut pertusis in linea uteretur.

deriv.: extricatio. *compos.*: inextricabilis (*unde* extricabilis), inextricatus.

[**extricte** *v. p. 2024, 58.*] **extrictio** *v. s.* exstrictio.
[**extriērarchō** *v.* ex *et* trierarchus.]
[hominem conspicimus pavidum et **extrilidum** (*i. decolorem metu?*; exterritum *Gronov, alii alia. v. p. 1540, 23 sq., 1604, 14. cf. adn. cr.*) GELL. 19, 1, 6.]
extringo *v. s.* exstringo.

1. ***extrīnsecus** *adv.* (*et praepos. v. p. 2088, 23*). *ab* *extrim *et* secus (*cf. Walde-Hofmann³ s. v.* exterus; *Sommer, Handb.*²·³

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

p. 267). *v.* intrinsecus. *de originatione*: PRISC. gramm. III 36, 13 adverbia ... ex his *praepositionibus* quaedam localia nascuntur: ex, extra, -s (*v. et p. 1987, 46*). SERV. auct. Aen. 2, 382 dicebant veteres 'secus' ..., unde et '-s'. *v. et l. 8 sq.* *de scriptura*: SCAVR. gramm. VII 24, 3 quaesitum est, '-s' et 'intrinsecus' utrum ⟨cum n⟩ littera an sine ea scribendum esset. et quidam sine illa putaverunt, quoniam 'extra' diceretur et 'a' in compositione in 'i' interdum mutaretur; ut 'facere', 'efficere', ita, quod est compositum ex adverbiis 'extra' et 'secus': ⟨'extrisecus'⟩. quidam cum ⟨n⟩, quoniam extraneus diceretur, 'intrisecus' vero sine ⟨n⟩, ne bis posita eadem littera duriorem sonum faceret (*sic in tit.*: CONST. veteran. [CIL XVI] 4 extr. 22 [*a. 60*]. *in cod.*: LIV. 30, 2, 12 [*P¹*]. *cf.* PROB. inst. gramm. IV 137, 13 extresecus [*B*]). ettr-: CELS. 8, 1, 1 (*F*). exst-: VLP. dig. 28, 4, 1 pr. (*F; item*: 46, 7, 5, 3 PAVL. dig. 36, 2, 6, 1). extrens-: SACERD. gramm. VI 463, 12 (*B*). COD. Theod. 6, 26, 12 (*R^a*). *cf. l. 12 sq.* -xecus: LVCR. 6, 483 (*Q*). -sicus: *in tit.*: EPIST. impp. de Asia (Bruns fontes⁷ p. 271) I 15. 18. *in cod.*: CASSIAN. conl. 4, 14 (*V; item* 10, 6, 4). CASSIOD. gramm. VII 202, 23 (*C*). ORIBAS. eup. 4, 60 Aa p. 577^extr. syn. 3, 161 p. 881, 1. *al.* Ps. ASPER gramm. suppl. 54, 11 exeunt ... adverbia ... in s, ut ... -s *eqs.* NOT. Tir. 51, 84. GLOSS.^L II Abav. EX 130 separatim (V Aa E 1076 a foris vel separatum). IV Plac. A 61 -s dicimus ab eo quod est exterius. dub. Plac. E 23 foras. V Abba EX 60 exterius, a foris. II Philox. EX 212 ἔξωθεν. GLOSS. ἐκτός, παρεκτός. *al.* *iungitur c. praep.* ab: *p. 2088, 20. legitur inde a* CATONE, VARRONE, CIC. *per totam latinitatem fere apud solutae orationis scriptores; deest e. g.* CAES., SALL.; *poetarum unus ante s. II^ex. habet* LVCR. *gr., nisi aliud notamus, respondet* ἔξωθεν.

[*ll. vv.*: exterius: BOETH. in Porph. comm. pr. 2, 9 p. 101, 21. externis: MAR. VICTORIN. rhet. 2, 56 p. 304, 11. intrinsecus (*falso*): LVCR. 6, 1099 HIER. epist. 22, 24, 2. 22, 25, 4 CASSIAN. inst. 7, 2. 7, 3, 2. *al.* *e coni.*: CELS. 6, 10, 3 (*Linden*, intrinsecus *trad.*). TAC. ann. 13, 41, 3 (*Brakman, Mnem. 53, 1925, 184; alii alia*). FIRM. math. 4, 1, 3 (*Némethy*). *del.*: TERT. anim. 6, 3 p. 306, 3 (intrinsecus *Kroymann*).]

I ***adv.*** (*haud raro in vicem adi. attribuitur substantivis, ex quo usu orta est forma adi.* [*v. p. 2088, 27 sqq.*]): **A** *proprie* (*v. et p. 2084, 75. 2087, 27*), *sensu locali*: *respondet quaerenti*: **1** *'unde ?', i. q.* ἔξωθεν: **a** *usu adverbiali*: CATO agr. 21 3 supra imbrices -s cupam pertundito, qua clavus eat. VARRO ling. 7, 1 ut ... operam ... ex ebore oculi videant, -s admovent nigras setas (ALF. dig. 39, 2, 43 pr. *in aedificio* non videri ... ruere, quod ... vi -s admota caderet, sed quod ipsum per se concideret. *al. cf.* TERT. anim. 6, 1 p. 305, 13 *corpus* si ... inanimale est, -s movebitur, si vero animale, intrinsecus *eqs.* 6, 3 p. 305, 28; *syn.* ab alio. *al.*). 7, 34 *in cumero* quid sit, in ministerio plerique -s (*sc. inspicientes*) nesciunt. rust. 1, 41, 2 ne -s imbres noceant aut ... calor, argilla oblinendum. 1, 59, 3 *oblinere ollam*, ne -s spiritus adflet. 3, 7, 8 -s per fistulas supplent. 3, 9, 15 *rete*, quod prohibeat eas (*i. aves*) extra saepta evolare et in eas involare -s accipitrem. CIC. nat. deor. 2, 136 cum ... pulmones ... et cor -s spiritum ducant. div. 1, 70 animos hominum quadam ex parte -s esse tractos et haustos (2, 119. *al.*). 2, 103 *Epicuri placitum*: quod ... habet extremum, id cernitur ex alio -s (*ibid.*). fat. 42 *adsensio* non fit nulla vi -s excitata. 43 *adsensio* -s pulsa (*al. cf.* 47 inpulsam atomum loco moveri). *al.* LVCR. 1, 528 *atoma corpora* plagis -s icta (*al.*). 2, 1107 addita corpora sunt -s (*al.*). 2, 1142 tuditantia rem ... -s ... corpora. 3, 689 *animas* corporibus nostris -s insinuatas ([*cf. Heinze ad 3, 671*]. 3, 698. 3, 722. 6, 955). 5. 522 aliunde fluens alicunde -s aer. 6, 483 ut hunc veniant in caelum -s illa corpora (6, 1099. SEN. epist. 21, 2 [*in imag.*] haec *vita* fulgore -s veninete percussa est, ... illa suo lumine inlustris est. *saepe*). *al.* CELS. 6, 6, 39^A -s ... ictus oculum laedit ([*opp.* in ipsis corporibus]. *al. cf. et p. 2087, 28*). *al.* SEN. nat. 2, 9, 4 sonum -s missum *accipere*. 6, 10, 1 nec -s incurrere, quod *terram* ... inpellat, sed intra ipsam et ex ipsa. *al.* COLVM. 1, 5, 1 sit ... vel intra villam vel -s inductus fons. CHAR. gramm. p. 362, 22 B. diacope est diductio compositae dictionis interposito -s verbo, ut 'septem subiecta trioni' (DIOM. gramm. I 460, 28. *al.*). *saepe.*

b *vice attributi adi.* (*pendet a nominibus verbalibus l. 73. 75*): LVCR. 1, 1042 nec plagae possunt -s undique summam conservare omnem. LIV. 2, 33, 6 exercitum ... in oppidanos, quos intus clausos habebat, intentum sine ullo metu -s (imminentis *add. M P^marg.*) belli. TERT. adv. Prax. 19 p. 261, 6 creatorem ... ab alia qua -s vi ⟨in⟩ opera mundi ... subornatum (*v. adn. cr. Kroymann, ed. 1907*). adv. Val. 18 p. 197, 14 ab ... Achamoth ... velut sigillario -s ductu ... movebatur Demiurgus. CHALC. comm. 24 nulla *corpora extra mundum relicta* ... frigoris calorisve -s accessione moveant aegritudinem mundo.

2 *'ubi ?', fere i. q. extra* (*i. q. ultra: v. p. 2084, 11*): **a** *usu adverbiali*: **α** *universe*: CATO agr. 38, 3 luto *fornacem* ... -s oblinito (VARRO rust. 3, 7, 3; *opp.* intrinsecus. *cf.* COLVM. 9, 14, 14 *rimas* luto et fimo ... illinemus -s. *al.*). 98, 1 unguito fundum arcae et -s et pedes et angulos (VARRO rust. 1, 55, 4; *opp.* intus. *al.*). CIC. div. 1, 48 utrum ea *columna* solida esset an -s inaurata (HIER. epist. 22, 24, 2). Tim. 20 *deus mundum* vestivit -s (*gr. p. 34^B*). *al.* LVCR. 4, 646 animantes ... sunt dissimiles -s. LIV. 1, 44, 4 ut neque interiore parte aedificia moenibus continuarentur ... et -s puri aliquid ab humano cultu pateret soli. *al.* VAL. MAX. 9, 13 ext. 4 forem cubiculi -s a custodibus opertam interiore claustro ipse *obseravit*. SEN. dial. 1, 6, 4 *homines* -s culti (*opp.* intus). 1, 6, 5 non fulgetis -s, bona vestra introrsus obversa sunt. epist. 79, 18 paucis inponit leviter -s inducta facies. *al.* CONST. veteran. (CIL XVI) 4 extr. 22 (*a. 60*) tabula ... fixa ... ad latus sinistr(um) aedis thensar(um) -s (*v. p. 2083, 11*). COLVM. 2, 9, 13 *granum* -s albidum, intus etiam candidum (*cf.* PLIN. nat. 24, 127). 12, 44, 7 vasa ... -s et intra diligenter picata. *al.* TEST. Galli (CIL XIII 5708) 1, 18 i⟨n⟩scribantur ... in aedificio -s nomina. ITALA iud. 7, 24 (Lugd.) praeoccupate ... aquam usque Bethel et Iordanen ad aquas fontium, quae -s (*i. ultra Iordanen, v. p. 2083, 76*) sunt (*deest gr. et Vulg.*). HIL. in Matth. 24, 7 p. 1050^C calices ... -s eluentes eorum interiora non mundent (*syn.* exterius, forinsecus). HIER. epist. 22, 25, 4 sponsa intrante cum sponso remanemus -s. VVLG. III reg. 8, 8 cum ... apparerent summitates *vectium* ... foris sanctuarium ante oraculum, non apparebant ultra -s (*cf.* II par. 5, 9 si ... quis paululum fuisset -s, eos videre non poterat). *al.* PALLAD. 8, 8, 1 scillae ... proiectis ... -s positis (*i. putaminibus*). *saepe.* *in imag.*: SEN. dial. 9, 10, 5 omnia ... -s diversas facies habentia, introrsus pariter vana. epist. 72, 5 -s aliqua sunt incommoda. *al.*

β *technice*: Ⓘ *ap. gramm.*: *spectat ad initium vocabuli*: PRISC. gramm. II 18, 18 *aspiratio 'h'* -s ascribitur vocalibus, ut minimum sone⟨n⟩t, consonantibus autem intrinsecus, ut plurimum (*al.*). 436, 14 in verbis compositis est quando Graeci -s faciunt declinationem ..., ut est ἐνέπω, ἤνεπον ...; est tamen quando et intrinsecus declinant, ut καταγράφω, κατέγραφον *eqs.* *in exitu vocis* (*syllabae l. 37*): CHAR. gramm. p. 205, 10 B. quaedam pronomina *possessiva* ... intrinsecus pluralia, -s singularia, ut 'noster' 'vester' aut intrinsecus singularia, -s pluralia, ut 'mei' 'tui' (207, 20. PRISC. gramm. II 580, 26 duae intelleguntur personae, intrinsecus possessoris, -s possessionis [581, 6 -s ... terminatio distinguit numerum ... genera ... casus possessionum. 588, 4. 597, 15 III 1, 18. *cf. sensu transl. p. 2086, 38*]. PROB. inst. gramm. IV 137, 13 Plinius Secundus pronomina possessiva ... sic putavit esse declinanda, id est intrinsecus et -s *eqs. al.*). PRISC. gramm. II 181, 11 '*alteruter*' -s *habet* ... declinationem, id est 'alterutrius'. CASSIOD. gramm. VII 202, 23 (*ex Caesellio*) '*re*' *praepositio* d ... litteram accipit -s, cum ad vocalem incipientem verbi ... accessit. Ⓘⓘ *in re medica* (*sim. de tormentis infra l. 49*): CELS. 1 prooem. 26 aptius ... -s inponi remedia conpertis interiorum ... sedibus (4, 11, 6. 4, 15, 2. 4, 16, 4. *al. cf.* GARG. MART. med. 29 p. 164, 17 *sinapi* positum -s cutem ... exulcerat. MARCELL. med. 15, 27 fel ... -s faucibus adpositum [*al.*]). 4, 1, 5 iecur ... intrinsecus cavum, -s gibbum (8, 1, 1; *syn.* ab exterioribus partibus). 5, 26, 24^C plaga ... curanda -s ... sutura. 6, 10, 1 -s is locus vapore calido fovendus (*al.*). 7, 7, 10 totum -s adurendum est (*cf.* RVFIN. hist. 1, 8, 6 *rex* lento ... igni -s in superficie corporis urebatur, intrinsecus vero vastum condebatur incendium). *al.* PLIN. nat. 28, 190. TERT. nat. 1, 8, 5 p. 72, 5 *fauces* etiam -s periculose vulnerantur. VEG. mulom. 1, 9, 4 (*syn.* deforis). HIER. in Eph. 5, 6 p. 522^B pro peccatis ... nec -s adhibenda tormenta (*v. l. 38*) ... in similitudinem febris, quae non torquet -s aegrotantem ([*syn.* forinsecus; *opp.* in corde, in animo]. *cf.* AVG. serm. 276, 3, 3 p. 1257). CASS. FEL. 67 p. 165, 1. *al.*

b *vice attributi adi.*: VARRO rust. 3, 5, 3 fenestras raras, per quas non videantur -s arbores aut aves. VITR. 5, 1, 10 fastigiorum ... pectinata dispositio -s tecti et interioris altae testudinis praestat speciem venustam. TERT. praescr. 4 l. 7 quaenam ... pelles ovium nisi nominis Christiani -s superficies ? (*v. l. 75 sq.*). pall. 1, 1 *supra tunicam* pallii -s habitus ... umeris acquiescebat. adv. Val. 9 p. 187, 22 *Horos* fundamentum universitatis et illius -s custos. HIER. in Ezech. 44, 17 p. 439^D operiri capita ... non aliquo -s velamento, sed sua ... caesarie. VVLG. I Petr. 3, 3 *mulierum* non sit -s capillatura aut circumdatio auri (ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν ... κόσμος. *v. l. 75 sq.*). *al.*

3 *'quo ?', fere i. q. foras* (*v. et p. 2083, 22. cf. syn. l. 64*): CELS. 2, 8, 23 pure -s emisso (*antea: suppurationes* in exteriorem partem prorumpunt). EVSTATH. Bas. hex. 1, 7 p. 875^B dum in memoratis abstrusa est flamma corporibus, habetur innoxia, cum vero fuerit -s elicita, devorat ... materiam (*gr. p. 20^B* ἐπὶ τὸ ἔξω). 8, 4 p. 950^A ne ... humor manaret -s (*gr. p. 173^D* πρὸς τὸ ἐκτός). APRING. in apoc. 4, 1 *in tuba* vox ingesta collect[i]o intrinsecus flatu, dum revocat, sonum facit -s. *in imag.*: CASSIAN. conl. 21, 33, 2 ut exaestuare -s non sinatur *concupiscentiae ignis* (*sc. extra licitum coniugium*).

B *translate* (*v. et l. 75*): **1** *strictius*: **a** *opponitur eis, quae ad hominis interiores qualitates et facultates, animum, mentem sim. pertinent* (-s *tertium enumeratur c. animo et corpore*: *p. 2085, 12. 19. 35. cf. defin. p. 2085, 14. 18. nonnulla not. propriae exempla, quae et huc spectant, s. A invenies, e. g. l. 3. 4. 57. 61. p. 2083, 83. al.*): **α** *usu adverbiali*: *quaeritur*: Ⓘ *'unde ?'*: CIC. de orat. 2, 342 forma ..., divitiae, cetera, quae fortuna dat aut -s aut corpori. ac. 2, 48 *tremunt* vel ipsi per se motu mentis aliquo vel obiecta terribili re -s. 2, 76 *Cyrenaici* negant esse quicquam, quod percipi possit -s; ea se sola percipere, quae tactu intumo sentiant, ut dolorem *eqs.* 2, 125 imagines -s in animos *dormientium* ... per corpus inrumpere (div. 2, 139). Tusc. 3, 37 *virtus* si -s religata pendeat (*syn.* aliunde [*cf.* epist. 5, 13, 1]). nat. deor. 3, 29 *nullum animal effugit* accipiendi aliquid -s, id

[*Hiltbrunner*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

est . . . patiendi, necessitatem (BOETH. cons. 4, 3, 6 W. *cf.* CIC. div. 2, 26 quod *genus divinandi* animus arriperet aut exciperet -s ex divinitate. *al.*). SEN. dial. 2, 5, 7 omnium . . . -s adfluentium . . . incerta possessio est. 7, 16, 3 quid -s opus est ei, qui omnia sua in se collegit? (*cf.* HIER. epist. 54, 3, 3 anima . . . nullos -s quaerit ornatus. *al.*). nat. 6, 2, 6 quae -s terrent (*al.*). epist. 85, 14 -s causae incidunt (HIL. in Matth. 4, 21 p. 939^{A} propriis vitiis . . . et -s incidentibus [*sic opp.*: 5, 13 p. 949^{D}]. *al.*). 85, 16 *sapiens* contemnit venientes -s causas (LACT. inst. 3, 3, 3. *al.* IVVENC. 3, 164 [*opp.* interno concepta e pectore; *ad* VVLG. Marc. 7, 18]. PELAG. in I Cor. 10, 13 p. 182, 21 [*opp.* sponte, spontanea voluntate]. *al.*). *al.* SACERD. gramm. VI 463, 12 sumitur epitheton . . . ab animo . . ., a corpore . . ., ⌊ab⌋ -s *eqs.* (⌊ ⌋ *del. Keil, recte* [*cf.* CHAR. gramm. p. 361, 1 B.]. *v. p. 2084, 74.* DIOM. gramm. I 458, 34. 459, 17 -s quae sumuntur . . . descendunt . . . a loco, ab actu, ab eventu *eqs.* SERV. gramm. IV 430, 15. *cf.* PRISC. gramm. II 83, 19 accidentia . . . ex qualitate vel quantitate animi vel corporis vel -s forte evenientium trahuntur). *al.*

(II) *'ubi ?'*: CIC. fin. 5, 68 quae sunt -s, id est quae neque in animo insunt neque in corpore, ut amici, ut parentes *eqs.* (*sic opp.* [*cf. p. 2084, 74*]: PRISC. rhet. 7, 22 p. 556, 32 [*gr. Hermog. p. 12, 21 Sp.* τὰ . . . ἐκτός]. AVG. civ. 18, 41 p. 318, 30 D. *al.*). ac. frg. 20 *honestatem* ipsam . . . ad se animos ducere nullo . . . commodo -s posito. SEN. epist. 50, 4 non est -s malum nostrum, intra nos est, in visceribus ipsis sedet. ITALA II Cor. 7, 5 (Tert. resurr. 40 p. 84, 23) -s pugnae. . . . intrinsecus timor (*Vulg.* foris). LVCIF. moriend. 14 p. 314, 11 illa, quae -s sunt, . . . nihil iudico ad me pertinere, alitesne an canes meum corpus lanient *eqs.* HIER. epist. 54, 9, 2 alia peccata -s sunt ([*syn.* a foris]. 55, 2, 6. *al.*). AVG. gen. ad litt. 8, 9 p. 244, 23 in homine secundum corpus ei, quod intrinsecus (*opp.*) agit natura, servit -s medicina (*syn.* forinsecus. *al.*). in psalm. 36 serm. 2, 13 p. 371$^{med.}$ non habet -s facultatem, sed habet intrinsecus caritatem. *al.*

β vice attributi adi.: TERT. spect. 1 p. 1, 13 nihil obstrepere religioni in animo et in conscientia tanta solacia -s oculorum vel aurium. MAR. VICTORIN. rhet. 2, 56 p. 304, 5 partitur . . . laudes et vituperationes per animi res et corporis et -s (AVG. civ. 8, 8 p. 332, 26 D. tertium genus bonorum, quod appellatur -s. *v. p. 2084, 74*). HIER. epist. 22, 24, 2 in te nullus sit -s cogitatus. CANON. Dionys. Exig. p. 44, 19 St. damnatos . . . omni -s honore privari (*gr. Mansi 2 p. 1308^{E}* τῆς ἔξωθεν τιμῆς). CONC.^{S} I 5 p. 122, 19 *substantias dei patris et Christi filii* diversas . . . esse . . . et separatas proprietate sua, solam autem habere coniunctionem -s et honorariam (*gr. I 1, 7 p. 40, 19* συνάφειαν τὴν ἔξωθεν).

b *animanti vel rei ipsi opponuntur aut aliae personae aut ea, quae ad id ipsum, de quo agitur, non pertinent, quasi aliena* (*opp. pron. refl. vel* ipse *saepe.* per naturam: *p. 2086, 1*): *α usu adverbiali: quaeritur*: (I) *'unde ?'*: *c. respectu*: Ⓐ *animantium (dei l. 56 sqq.), fere i. q. aliunde, non ex se ipso (paulo aliter, opp.* ex enumeratis personis: *l. 54*): QVINT. inst. 2, 16, 13 *muta animalia* minus egere adquisitae -s opis *quam hominem* (*al.*). TRYPH. dig. 16, 3, 31, 1 bonam fidem inter eos tantum, ⟨inter⟩ quos contractum est, nullo -s adsumpto aestimare debemus, an respectu etiam aliarum personarum? (DON. Ter. Hec. 58 προτατικὸν πρόσωπον Terenti more -s assumitur [Ad. praef. 1, 8]). VLP. dig. 46, 7, 5, 3 si . . . -s persona defensoris interveniat (*opp.*: si . . . ex personis enumeratis in defensionem quis succedat). CLAVD. DON. Aen. 12, 105 p. 565, 17 nullo hortante vel urguente -s ipse sibi fuit hortamento. *al.* *peculiariter de deo*: PANEG. 12, 26, 1 *deus* sine ullo -s accedente . . . impulsu per te ipse movearis. ARNOB. nat. 7, 15 p. 249, 14 nec quicquam expectare *deos*, quod sit ab se foris atque -s veniens (CAPREOL. epist. 2 Conc.^{S} II 3, 3 p. VII 21). *al.* RVFIN. hist. 10, 5 p. 965, 4 *Arrianis placet* -s creatum dei filium . . . et non ex ipsa patris deitate progenitum (symb. 4 p. 343^{A}). Orig. princ. 1, 24 p. 33, 3 *Christus* non . . . per adoptionem spiritus filius fit -s, sed natura filius est. *al.* BOETH. cons. 3, 10, 12 W. ne *deum* . . . summum bonum . . . -s accepisse . . . praesumas *eqs.* *al.* CASSIOD. Didym. in I Petr. 3, 15^{1} p. 30, 2 *non* ei -s culmen sublimitatis adfertur. *al.*

Ⓑ *rerum*: ① *universe*: VARRO Men. 500 nitens pavonis collus nihil -s sumens (ling. 8, 43 nihil . . ., quo magis minusve sit simile quod conferas cum altero, ad iudicandum -s oportet sumi. *cf.* 8, 69 adsum⟨i⟩ [9, 94. 10, 28. 10, 29]. HIL. trin. 1, 35 p. 48^{A} nihil novum, nihil -s praesumptum afferentes *eqs. al.*). CIC. fat. 24 *atomum* sine causa moveri, quia nulla causa accedat -s (VLP. dig. 5, 3, 20, 3; *opp.* ex ipsa hereditate. *al.*). *al.* LIV. 7, 29, 3 belli . . . causa cum Samnitibus Romanis . . . -s venit, non orta inter ipsos est (PAPIN. dig. 35, 1, 99; *syn.* non ex testamento. *cf.* LIV. 25, 7, 10 intervenit [SEN. benef. 5, 5, 4]. COD. Iust. 6, 61, 8 pr.; *syn.* non ex paterna substantia. 8, 41, 8, 1 naturaliter inesse rebus . . . et non verbis -s supervenire. *al.*). IAVOL. dig. 19, 2, 57 (*Labeo*) damni . . . iniuriae actio ob ea ipsa sit, per quae non -s alia causa oblata damno quis adfectus est. GAIVS dig. 3, 3, 46, 4 *procurator* quod ex lite consecutus erit sive principaliter ipsius rei nomine sive -s ob eam rem. PAVL. dig. 36, 2, 6, 1 si -s suspendatur legatum, non ex ipso testamento ([*cf. syn. l. 75*]. *al.*). *al.* GELL. 1, 3, 28 has . . . aestimationes alia . . . momenta -s . . . moderantur. LACT. inst. 3, 1, 3 veritas . . . satis ornata per se est ideoque ornamentis -s additis fucata corrumpitur (*syn.* aliunde). *al.* SERV. Aen. 8, 220 grave est per naturam ponderosum, gravatum, quod oneratur -s (*cf. opp.*: IVNIL. 2, 6 p. 500, 23 *legis latio dividitur* in naturalem discretionem et in legem -s positam). *al.* *paulo audacius*: MART. CAP. 5, 545 *iudices* vel ex causae ipsius blandimentis vel -s conciliamus. ② *in arte rhetorum, philos. (l. 11. 19), poet. (l. 21. 23)*: CIC. de orat. 1, 188 adhibitast . . . ars quaedam -s ex alio genere (QVINT. inst. 5, 11, 36 adhibebitur -s in causam et auctoritas. 5, 13, 35. *al.*). 2, 163 *probationes sumuntur* -s . . ., cum ea, quae sunt foris neque haerent in rei natura, colliguntur ([*antea opp. et syn.*: aut ex sua sumi vi atque natura, aut adsumi foris]. BOETH. cons. 3, 12, 35 W.; *opp.* insitis domesticisque probationibus. *cf.* CIC. top. 8 alii *loci* in eo ipso, de quo agitur, haerent, alii adsumuntur -s *eqs.* [*sic opp.* 72]. 24 QVINT. inst. 7, 4, 7. *al.*). 2, 318 *principia* in dicendo non -s alicunde quaerenda, sed ex ipsis visceribus causae sumenda sunt. top. 8 -s . . . ducuntur, quae absunt longeque disiuncta sunt (QVINT. inst. 3, 6, 7 aliae *quaestiones* sunt propriae causarum, . . . aliae adductae -s. 5, 11, 1. *al.*). QVINT. inst. 3, 8, 18. 8, 3, 30. 12, 10, 38 verborum gratia, quam in ipsis non habemus, -s condienda est. *al.* GELL. 4, 1, 19 non allata -s . . . sed indidem nata (*al.*). 13, 25, 19 in . . . versu . . . verbum . . . supplendi numeri causa -s additum et consarcinatum. SVLP. SEV. dial. 3, 5, 6 *excursum extra sermonis ordinem* -s inserere (*cf. infra l. 71*). MACR. Sat. 5, 16, 5 *Vergilius in georg.* post praecepta . . . singulos libros acciti -s argumenti interpositione conclusit. *al.* ③ *apud gramm.* (*cf. et p. 2084, 21*): DIOM. gramm. I 338, 3 *in impersonalibus verbis*, ut plenus sit sensus, -s necessario adduntur pronomina . . . quasi 'pudet me' *eqs.* (*cf.* MACR. exc. gramm. V 646, 15). PRISC. gramm. III 167, 15 possessiva pronomina primae et secundae personae sive possessoris sui sive -s personis bene copulantur (*sic spectat ad usum non reflexivum* [*vel 'retransitivum' v. l. 32*]: III 168, 26 nec aliter . . . potest *pronomen q. e. 'suus'* . . . construi cum aliis -s personis nisi per retransitionem . . ., ut 'rogat me ille, ut suus servus ministret mihi'. 170, 5. 173, 16. 176, 19 Graeci *pronominibus* ἑαυτοῦ *sim.* . . . utuntur, quando eadem persona in sese vel in suam . . . possessionem facit aliquid, quae ἰδιοπαθῆ . . . vocant, id est 'sui passa' vel 'a se patientia' [*opp.*] . . .; simplicia vero [*i.* αὐτοῦ *sim.*] ἀλλοπαθῆ nominant, id est '-s passionem facientia' vel 'patientia'. 177, 4. 7). SERV. gramm. IV 410, 27 intrinsecus . . . dicitur, quod pertinet ad personam possidentis, -s, quod pertinet ad personam possessi (*spectat ad p. 2084, 32; item*: EXPLAN. in Don. gramm. IV 500, 34. 501, 6 illud . . . quod possidetur, merito -s dicitur, quia potest cum illo etiam non esse, a quo possidetur. *al.*). ④ *de eis, quae in textu non leguntur atque e sensu lectoris supplenda sunt* (*opp. e. g. Porph. Hor. carm. 2, 8, 11* ex superiore. *epod. 9, 2* ex inferioribus): PORPH. Hor. carm. 1, 11, 3 subaudiendum hic verbum -s, quod est 'possis' (1, 13, 13. *al.* SERV. auct. georg. 2, 420. *cf.* PORPH. Hor. carm. 2, 16, 27 -s hic audiendum 'quatenus' [*al.* DON. Ter. Phorm. 1]). 2, 7, 27 accipiendum -s 'etiam' (2, 14, 7. *al.* SERV. auct. Aen. 4, 98. 10, 71). epod. 4, 2 accersendum huc -s 'tanta'. DON. Ter. Andr. 870 assumendum est . . . -s 'me'. PROB. Verg. ecl. 6, 31 p. 338, 4. *sim. de litteris ex coniect. legentis supplendis*: VLP. dig. 28, 4, 1 pr. 'legi' *litteras in testamento scriptas* . . . sic accipiendum, non intellegi, sed oculis perspici, quae sunt scripta: ceterum si -s intelleguntur, non videbuntur legi posse. ⑤ *de testimoniis iis, quae ad narrationis, rei gestae veritatem probandam aliunde (i. ex commentariis, interpretationibus sim.) adsumuntur*: HIL. trin. 11, 7 p. 404^{A} quae . . . divinitus dicta sunt, necesse est ita dicta sint, ut ad id, quod dicta sunt, non alienorum atque -s dictorum confirmentur exemplis (*al.*). RVFIN. hist. 2 praef. 2 quae . . . post ascensionem *Christi* . . . consecuta sunt, videamus, partim divinarum scripturarum testimoniis edocentes, partim et -s ex his, quae . . . in commentariis . . . conperimus, adprobantes. 2, 17, 3 nihil . . . vel de proprio vel -s addidit (οἴκοθεν [*l. v.* ἔξωθεν] καὶ ἐξ ἑαυτοῦ). 2, 25, 5 testimonium quaerere -s superfluum puto, cum rem gestam . . . monumenta testentur (*gr. aliter*). Orig. in Ios. 11, 1 p. 362, 23 nec interpretationem -s indigent, in quibus gestorum lumen coruscat.

(II) *'ubi ?'*: VARRO ling. 8, 18 *nomina*, quae in eas res, quae -s, declinantur, sunt ⟨ut⟩ ab equo equile *eqs.* (*syn.* foris. *cf. Dahlmann ad l.; v. et p. 2087, 1*). CIC. fin. 5, 39 quod *vitem* . . . tuetur (*sc. cura viticolae*), est id -s; in ipsa enim parum magna vis inest. SEN. epist. 33, 6 *flosculi philosophorum* multum conferant rudibus adhuc et -s auscultantibus. COLVM. 1, 6, 17 haec, etsi -s, non tamen intempestive videor hoc loco rettulisse (SVLP. SEV. Mart. 22, 6). VLP. dig. 3, 2, 13, 6 interest, in causa, quae agebatur, causa cognita aliquid pronuntiatum sit an quaedam -s sunt elocuta. 25, 1, 5 pr. *dotem imminuunt impensae*, quae in dotem ipsam factae sint. . . . si -s, non imminuent. BOETH. cons. 3, 2, 3 W. *summo bono* si quid aforet, summum esse non posset, quoniam relinqueretur -s, quod posset optari. diff. top. 3 p. 1199^{D} hic . . . locus -s dicitur constitutus, quoniam non de his, qui praedicati vel subiecti sunt termini, sumitur, sed ab -s posito iudicio venit (in top. Cic. 1 p. 280, 38; *opp.* inclusa). VIGIL. THAPS. c. Arrian. 1, 1 p. 181^{A} quae in vestra fide -s habentur et publice (*syn.*) praedicantur (*opp.* profunda mysteriorum arcana). *al.*

β vice attributi adi.: VARRO ling. 8, 14 nomina declinantur aut in earum rerum discrimina, quarum nomina sunt, ut ab Terentius Te-

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

renti, aut in ea⟨s⟩ res -s, quarum ea nomina non sunt, ut ab equo equiso (*cf. p. 2086, 66*). QVINT. inst. 4, 2, 18 excutiendi alicuius -s criminis *gratia*. FRONTIN. strat. 1, 2, 6 explorandi genus, quo ipsi duces nullo -s adiutorio per se provident. CALL. dig. 48, 18, 15, 1 cum nullis -s argumentis accusatio impleatur. VLP. dig. 24, 1, 5, 2 quod inter ipsos *maritum et uxorem* ... agatur, non valere; quodsi aliarum -s rerum personarumve causa commixta sit, ... nec donationem impediri (CLAVD. DON. Aen. 1, 195 p. 45, 2 persona ... -s deerat [*antea*: ab ipsis malis aliena]). GELL. 13, 1, 8 θάνατος quasi naturalis ... nulla -s vi coactus. MAR. VICTORIN. in Eph. 1, 18 p. 1248^B revelatio ..., id est quasi -s admonitio (*antea*: dum ipsi intellegimus deum). DON. Ter. Phorm. 35 in hac scaena ... miri -s lepores facetiaeque cernuntur. BOETH. trin. 5, 16 constat non *potestatem* ... per se domino accidere, sed per servorum quodam modo -s accessum. *al.*

2 *laxius*: a *ex eo usu, de quo s. B 1 b (p. 2085, 43) actum est, prodierunt notiones q. s.*: α *per exclusionem rei ante dictae (cf. e. g. p. 2085, 60. 74. 2086, 5), fere i. q. aliter*: VLP. dig. 26, 9, 4 *tutoris dolus pupillo nocet, si pupillus locupletior factus est*, at si -s aliquid tutor dolo admiserit, pupillo nihil nocere oportet. PS. CYPR. rebapt. 11 p. 82, 34 utrum perisse eum *martyrem, qui ante baptismum obiit*, pronuntiabis, quia non est aqua baptizatus, an vero aliquid -s patrocinari ei ad salutem existimabis? COD. Theod. 10, 8, 3 his ... beneficio ... -s debeat subveniri ([*i. non per restitutionem*]. *cf.* NOVELL. Anth. 3 pr. non eam *rem* recipiat, sed ... princeps petitori -s, qua voluerit ratione, succurrat). COD. Iust. 4, 65, 1 (*edict. imp. Carac.*) *vi maiore vel effractura latronum* cessantibus si quid -s ex depositis rebus inlaesis horreis perierit (*immutatum e forma antiquiore. ubi occurrit notio propria* [*p. 2083, 60*]: COLL. Mos. 10, 9 inlaesis -s horreis). *al.*

β *per additionem, fere i. q. praeterea (cf. syn.* praeter *e. g. l. 39. 43. 51. 67), insuper*: Ⓘ *usu adverbiali*: Ⓐ *generaliter*: GELL. 7, 1, 11 hanc utilitatem ... alia ... incommoditas -s consecuta est. TERT. orat. 10 p. 187, 14 praemissa ... ordinaria oratione ... ius est ... superstruendi -s petitiones. adv. Prax. 22 p. 268, 9 interpretante -s scriptura non cognovisse illos *eqs.* LACT. epit. 61, 7 qui habet coniugem, nihil quaerat -s, sed contentus ea sola *sit*. EVTR. 9, 25, 1 uxores, sorores, liberos cepit, infinitam -s Persarum nobilitatem. HIL. in Matth. 12, 11 p. 987^B cum turbas omnes curatas ... dixisset, nunc -s daemonium habens caecus ... offertur. trin. 6, 39 p. 189^B. VVLG. II Cor. 11, 28 fui ... in frigore et nuditate, praeter illa, quae -s sunt, instantia mea cotidiana (χωρὶς τῶν παρεκτός). RVFIN. hist. 6, 23, 2 omnibus ... -s necessariis abundantissime ministratis (*om. gr.*). Orig. in cant. prol. p. 87, 9 cum neque ecclesia dei ulla -s ... cantica legenda susceperit neque apud Hebraeos ... aliquid praeter hos tres libellos ... amplius habeatur in canone. princ. 3, 4, 2 p. 267, 13. CASSIAN. conl. 2, 21, 1 modum *continentiae* ... retinete nullum -s coctionis pulmentum ... sumentes (*ibid.*). EXPLAN. in Don. gramm. IV 496, 27 haec sunt, quae Donatus in prima parte artium tractavit; haec magister Servius -s dictavit. ACT. Petr. 17 p. 64, 27 *pauperibus* dedi multa ... et illi -s multa tribui. *al.* Ⓑ *apud ICT^os*: VLP. dig. 47, 3, 2 si proponas tigni furtivi nomine aedibus iuncti actum, deliberari poterit, an -s sit rei vindicatio. EPIST. impp. de Asia (Bruns fontes^7 p. 271) I 15 praeter VI ⟨milium⟩ solidorum adfixum semel canonem trea milia -s (*v. p. 2083, 16*) solidorum annua praestare. I 18 si quid ⟨-s luc⟩ri est. COD. Theod. 3, 6, 1 (= Iust. 5, 2, 1) non modo ... poenae ... expertes sint, ... sed -s data pignera lucrativa habeant. 6, 4, 20 non solum ... pretium cogatur exsolvere, verum etiam multae quoque nomine dimidium -s pretium cogatur inferre (*al.*). 6, 24, 10 habeantur inmunes nulloque -s onere praegraventur (*al.*). 10, 1, 5 pr. (= Iust. 10, 1, 7, 1) si quid subtractum fuerit, exigatur et -s tantum aliud multae nomine. *al.* INST. Iust. 4, 1, 19 furti actio ... tantum ad poenae persecutionem pertinet: nam ipsius rei persecutionem -s habet dominus.

Ⓘ *vice attributi adi.*: TERT. orat. 25, 1 non erit otiosa -s observatio etiam horarum quarundam (*i. observatio insuper accedens ad praeceptum omni tempore orandi* [*sic Diercks ad l.*]). BOETH. herm. pr. 2, 10 p. 128, 27 in -s temporibus eadem ratio est ([*Aristot. p. 19^b, 18* ἐπὶ τῶν ἐκτὸς ... χρόνων]. p. 129, 20. p. 129, 24 -s ... tempora vocat, quae sunt praeter praesens, id est praeteritum et futurum [herm. sec. 4, 10 p. 263, 18]).

b *fere i. q. separatim, seorsum* (*syn. l. 80. v. p. 2083, 21. cf.* extra *p. 2053, 69*): GAIVS dig. 36, 1, 65, 11 si quid praeterea ... relictum sit, id ... non venit in computationem ... legis *Falcidiae*, sed -s numeratur (RVFIN. Orig. princ. 4, 24 p. 342, 5 non *mulieres* ... posse -s numerari, sed in his, qui viri appellantur, etiam ipsas comprehendi). VEG. mulom. 2, 130, 2 lini seminis et faeni Graeci unciae singulae decoquuntur -s (*cf. de componendis medicaminibus*: PS. THEOD. PRISC. ves. vit. 6 *mixturae* addes ... pigmenta, quae -s triveris). RVFIN. hist. 6, 25, 2 *in XXII libris Hebraei* concludunt canonem voluminum divinorum; Machabaeorum vero libros -s habent (ἔξω). *al.* EPIST. pontif. 324 Migne 20, 597^B epistolae -s missae respondere (*syn.* seorsum). RVSTIC. Conc.^S I 4 p. 239, 32 a verbo eam *humanitatis naturam* quodam modo discidentes et -s semoventes atque sequestrantes, ut duo intellegantur et non iam unus ... inhumanatus ... sermo (*gr. I 1, 6 p. 162, 16* ἔξω τιθέντες ἰδικῶς). IOH. MAXENT. Conc.^S IV 2 p. 3, 28 *Cyrillus* augmentum fecisse non creditur, quia non in ipso sancti symboli mathemate ipsas ... sententias inseruit, sed eas -s proferens ... sensum ... symboli reddidit manifestum (p. 3, 30). EVGRAPH. Ter. Eun. 1 p. 90, 7 quidam intelligunt 'quam plurimis bonis', nos intelligamus -s 'plurimos' nihil aliud posuisse nisi malos: boni enim ... pauci sunt. BOETH. diff. top. 3 p. 1201^A *Cicero*, quae affecta sunt, multifaria divisione partitus est, solum vero iudicium -s segregavit. herm. pr. 1, 2 p. 49, 26 id, quod dicimus 'ferus', cum alia parte nominis, quae est 'equi', unum consignificat 'equiferus', separatum autem nihil extra designat; quod si rursus ipsum nomen -s, non in alterius nominis parte ponatur, significat velut nomen (herm. sec. 2, 5 p. 110, 10). CASSIOD. inst. 1, 15, 10 -s huic libro 'de orthographia' titulum dedi. VIGIL. THAPS. c. Arrian. 1, 17 p. 192^C *decretum Nicaeni concilii* -s recitetur. *al.*

c *fere i. q. contra, praeter ordinem*: RVFIN. hist. 5, 24, 6 diem ... observaverunt secundum euangelium, nihil omnino -s agentes, sed ... regulam ... conservantes (μηδὲν παρεκβαίνοντες). NICET. psalm. 13 p. 80, 9 *cantores oportet* vocem suam intra sonum chori concinentis includere, non -s extollentes aut protrahentes ... ad ... ostentationem indecenter efferre.

3 *nota iuncturam c. praep.* ab: BOETH. herm. sec. 2, 6 p. 128, 28 praeteritum et futurum, quod est -s a praesenti tempore (*de re cf. p. 2087, 65 sqq.*).

II *praep.*: A *c. gen.: fere i. q. extra*: CASSIOD. Ios. antiq. 8, 3 p. 225^fin. -s ... huius templi aliam aedificavit aulam (*gr. 8, 96* τούτου ἔξωθεν). B *c. abl.: fere i. q. sine*: CASSIOD. Ios. c. Ap. 2, 85 neque ... -s aliqua ratiocinatione mentitus est *Apion* (*deest gr.*).

2. extrīnsecus, -a, -um. *fluxit ex usu adverbii in vicem attributi positi (v. p. 2083, 35 sq.). legitur inde a* BOETH. *et in latinitate medii aevi (cf. Quicherat, Add. lex. lat. p. 101; Löfstedt, Coniectanea I, 1950, 52 sqq.).*

1 *proprie: apud medicos*: ORIBAS. eup. 4, 4 add. p. 530 fiunt ... erisipilas, quemadmodum in -is membris (*i. extremitatibus*), sic et in cerebro. ALEX. TRALL. 2, 181^tit. de -is adiutoriis (*i. medicaminibus -s adhibendis*).

2 *translate*: a *i. q. ad externa bona (non ad animam) pertinens*: GREG. M. epist. 10, 19 p. 254, 17 non solum de salute animarum, verum etiam de -a (extrinsecus *l. v.*; *cf. Norberg, Stud. crit. II 1939, 204 sq.*) subiectorum utilitate et cautela ... esse sollicitus.
b *i. q. extrinsecus (non a causa ipsa) petitus*: BOETH. diff. top. 3 p. 1204^B qui *locus* apud Themistium inter -os locos ponitur a maiore et minore. c *i. q. saecularis (syn. l. 44), ad ecclesiam non pertinens*: CONC.^S II 2, 2 p. 38, 7 apud -as leges ([extrinsecus *l. v.*]. *gr. II 1, 2 p. 161, 25* παρὰ τῶν ἔξω νόμων. *syn. p. 58, 23* exteris, *p. 91, 6* publicis, *p. 108, 33* saeculares). *Hiltbrunner.*

[*?* LVCR. frg. Char. gramm. p. 73, 11 B. (= frg. 3 Diels) cameraeque caminis **extritibus** (*v. app. cr.*).]

extrītio, -ōnis *f.* *ab* exterere. *i. q. (actio exterendi) exstinctio, eversio (translate)*: ITALA num. 15, 31 (Aug. quaest. hept. 4, 25 p. 334, 26) -e extereture (*cf. p. 2025, 16*). IV Esdr. 15, 15 quia adpropinquavit gladius et -o (*A^1*, contritio *SA^2CM, Vulg., Bensly*) eorum (*cf. 15, 18* exterentur). 15, 39 sidus ad faciendum -em (extri tionem *A^1*, exteritionem *S, Bensly*, extricationem *A^2*; ad faciendas strages *CM*; exterritationem *Sixto-Clem. cf. 15, 40* ut exterant [exterreant *Sixto-Clem.*] omnem terram). *K.*

extrītus *v.* extero. *K.*

1. extro, -āre. *secundum* intrare *comice fictum.* AFRAN. com. 5 simul limen intrabo, illi -bunt ilico (NON. p. 104, 19 *ad l.*: pro exibunt).

2. extrō *adv.* *ad* extra, *cf.* intro. NOT. Tir. 51, 56.
compos.: extrorsum.

[extronus *v. s.* exthronus.**]**

extrōrsum (-us *v. l. 62*) *adv.* *imminutum ex* extrōvorsum (-us), *cf.* introrsum (-us). *de formis*: -us (*nusquam pro certo trad.*): *v. l. 65. 66. forma contracta* -ōsum: GLOSS. II 287, 44 εἰς τὸ ἐξώτερον, -osum. [*francog. vet., prov.* a estros. *M.-L.*] [*falso trad.*: CAES. Gall. 7, 23, 2 introrsus (-us *l. v.*). CHAR. gramm. p. 243, 15 B. dextrorsum (-um *l. v.*). *ibid.* l. 17 dextrorsus (-us *l. v.*).]

i. q. in exteriorem partem (c. verbis movendi): PRVD. cath. 9, 74 obice -um (extorsum, retrorsum *vv. ll.*) reculso porta *inferorum* reddit mortuos. GREG. TVR. Mart. 3, 58 membris ... contractis ac retortis -um brachiis *puer spasmaticus illacrimavit.*

***extrūdo**, -sī, -sum, -ere. *ab* ex *et* trudere. *scribitur*: etr-: PLANC. Cic. epist. 10, 24, 6 (*M*). -ussit: TERT. pall. 4, 4 (*BC*). NOT. Tir. 80, 51 -it. 54 -sit. *de notione*: DON. Ter. Hec. 173 invitum recessisse vis verbi demonstrat, nam proprie '-ere' dicitur, qui manibus expellit; sed hic translatione usus est, ut ostenderet tantum importunitatis verbis senis fuisse, quantum impulsio manuum efficere potuisset. *ibid.*: '-it' verbum necessitatis. SCHOL. Ter. p. 120, 30 expellis (*ad p. 2089, 38*). GLOSS.^L I Ansil. EX 1339 deprimo. III Abstr. EX 77 depello. 92 -sa, longe ducta (*cf.* Abol. EX 27 longe abire facit). Abol. EX 144 expellit (*al.*). GLOSS. recludo, repello, ἐξωθῶ.
de usu: *v. p. 2089, 13. legitur inde a* PLAVTO, CATONE, TER., CIC. *per totam latinitatem.*

[*var. c.*: excludere: HOR. epist. 2, 2, 11 AMBR. Cain et Ab. 2, 4, 16 p. 392, 13. *al. v. et p. 2089, 3. 5. 7.* excutere: IVVENC. 2, 57.]
[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ex(s)truere: PLAVT. Merc. 357. TERT. pall. 4, 4 (*cf. p. 2088, 72*). *v. etiam l. 5 [bis]. 6. 9.* trudere: RVFIN. epist. Clement. 7 (tradetur *l. v.*). *e coni.*: PLAVT. Mil. 977 (*Lambin*, excludam *trad.* [*recte def. Langen, Beitr. p. 250 sqq.*]). CIC. Phil. 10, 11 (*Muret recte*; extruimus, exclusimus *trad.*). SALL. Catil. 20, 11 (*Gronov*, extruendo *recte trad.*). TERT. resurr. 51 p. 105, 3 (*Rhenanus recte*, extruxit *trad.*). SCHOL. Hor. carm. 2, 18, 15 (*Stowasser*, excludi *trad.*). MART. CAP. 3, 261 (*vulg.*, extuditur *trad.*, excutitur *Dick*). COD. Theod. 7, 8, 15 (*Gothofredus*, extruere *falso trad.*). *del.*: VITR. 10, 12, 2 ext⟨enti⟩ rudentes (*suppl. Jocundus*).]

i. q. foras trudere (*vi praep. q. e. 'sursum': infra l. 71. 82*):

I *animantes* (*animam l. 65. sim.* carnem et sanguinem *l. 34*), *fere i. q. eicere, expellere* (*saepius in sermonis usu cottidiano pro notionibus q. s.: facere, ut alqs. coactus proficiscatur, abire iubere, repudiare* [*v. Hofmann, Umgangsspr.³ p. 154*]): PLAVT. Aul. 38 *senex* anum foras -it, ne sit conscia (Cas. 789 incenatum senem foras -unt mulieres [APVL. flor. 6 p. 22 inpransus ad opus foras -itur]. Mil. 1124 quin si voluntate nolet *cedere meretrix*, vi -am foras [foris *trad.*]. Poen. 38 ambitionis causa *histriones*. 1220 si sim Iuppiter, iam ... ego illam uxorem ducam et Iunonem -am foras. Truc. 86 peperisse simulat sese *meretrix*, ut me -at foras. TER. Eun. 737. *sic e coni.*: PLAVT. Rud. 1066 illum quem dudum ⟨e fano foras⟩ [*add. Lambin*] lenonem -isti). 44 qua me nunc causa -isti ex aedibus (*antea*: exi; exeundum ... tibi hinc est foras. Cas. 776 illae ... senem cupiunt -ere incenatum [*cf. l. 16*] ex aedibus. *cf.* TAC. Agr. 33, 4 *hostes* veniunt e latebris suis -si. *v. et l. 22*). 70 ita me miseram ad hunc modum decies die uno saepe -it aedibus (Rud. 1046. *sic c. abl.* [*v. et l. 33*]: HEGES. 2, 9, 3 p. 158, 8 urbe [*gr. 2, 406* ἐξεκήρυττον]. HIER. chron. a. Abr. 2111 Domitianus ... philosophos ... Roma per edictum -it [*syn. 2104* pepulit]. CYPR. GALL. gen. 555. *al.*). Cist. 530 ubi odium occeperit, illam -et, tum hanc uxorem ... ducet domum (*sic de repudio mulieris* [*v. etiam l. 18. 20*]: TER. Phorm. 692. 913 viduam -i turpest). Merc. 357 *pater* hinc olim invitum domo -sit ab se, mercatum ire iussit ([*v. supra l. 1*]. TERT. resurr. 51 p. 105, 3 si *apostolus* ... carnem et sanguinem a regno dei -sit [*v. supra l. 6*]. GREG. TVR. Thom. p. 104, 22 nos [*i. daemonas*] a sedibus nostris [*syn.* eicis]. *al.*). TER. Hec. 173 eo (*i. Imbrum*) amantem invitum Pamphilum -it pater (*v. p. 2088, 73*). Haut. 589 di te eradicent, Syre, qui me hinc -is ([*antea*: abi. *v. p. 2088, 77 sq.*]. 809 ne denuo miser aliquo -ar hinc, ne accedam ad Bacchidem). CATO or. frg. 37, 1 pueri atque mulieres -bantur fami causa. CIC. dom. 65 ⟨si⟩ posses *Catonem* -ere ad Cypriam pecuniam (*syn.* amandandus, relegatur, eiciuntur. ad Brut. 1, 14 [= 9, 22 Sj.], 1 statim -si tabellarios litterasque [*v. l. 76*] ad Ciceronem. *v. etiam l. 17*). Phil. 10, 10 *Antonius* tamquam -retur a senatu in Macedoniam et non contra prohiberetur proficisci, ita cucurrit (de orat. 2, 234 [*in imag.*] te in viam, simulac perpaululum gustaris, -am et eiciam. VVLG. II Macc. 5, 8 in Aegyptum. RVFIN. Adamant. 1, 12 p. 29, 18 inimicos in tenebras exteriores [ἀπώσασθαι]). 10, 11 alios ad negotium publicum ire cum cupimus, vix solemus -ere, hunc retinentes -simus (*v. supra l. 4*). Att. 3, 14, 2 iam -imur, non a Plancio, nam is quidem retinet, verum ab ipso loco. 5, 1, 5 ut ... Pomptinum -as (*i. moneas, ut Roma ad me veniat*). 16, 2, 4 quoniam furcilla -imur, Brundisium cogito. epist. 7, 6, 1 nisi te -issemus (*i. persuasissemus, ut ires in Britanniam*). 14, 6 Pollicem, si adhuc non est profectus, quam primum fac -as (*sc. cum litteris*). TAC. ann. 1, 23, 3 *milites seditiosi* tribunos ... ac praefectum castrorum -sere. 4, 57, 3 *Tiberius* traditur ... matris inpotentia -sum, quam dominationis sociam aspernabatur. ARGVM. Plaut. Merc. 2, 1 mercatum ... filium -it pater. QVEROL. p. 37, 12 quotiens ultro citroque -imur, necesse est remeare ad diem. AMM. 14, 2, 11 unde ... pavore vique repellente -si *latrones*. 14, 6, 19 sectatoribus disciplinarum liberalium ... sine respiratione ulla -sis (*syn.* pellerentur ab urbe praecipites). 31, 4, 13 Sarmatis inde -sis. AMBR. Cain et Ab. 2, 4, 16 p. 392, 13 eicitur et -itur *Iudas a Christo* (*v. p. 2088, 83*). SVLP. SEV. chron. 2, 10, 4 *Esdras* filios ex his *matrimoniis* susceptos -i iubet. MACR. somn. 1, 13, 9 qui de corpore violenter -it *animam morte voluntaria* (*seq.* exit extorta. AVELL. p. 56, 6 ecclesiam, de qua fuerat -sus *haereticus*). EVCHER. epist. ad Val. p. 714ᴰ si bonis *futurae vitae* non illicimur, malis *praesentis vitae* -amur (*syn.* exturbant). AVELL. p. 56, 2 ultra fines. *al.*

II *res* (*v. etiam l. 12*): A *corporales* (*caelum p. 2090, 5. halitum p. 2090, 9*): 1 *proprie*: a *fere i. q. eicere* (*praep. exhibet notionem sursum movendi* [*cf. etiam l. 82*]: *l. 72*): LVCR. 6, 692 *ventus ex Aetna* -it ... simul mirando pondere saxa (*syn. 689* eicit alte. *v. l. 71*). AMM. 26, 10, 19 naves -sae rabidis fluctibus (*Petschenig*, flatibus *trad.*) culminibus insidere tectorum. ENNOD. opusc. 4, 22 p. 388, 13 (*in imag.*) -entia paleas flabra.

b *i. q. celeriter mittere* (*sc. litteras*): *v. l. 42.*

c *fere i. q. excludere, dimovere*: CAES. Gall. 3, 12, 3 -so mari aggere ac molibus. MARCELL. med. 34, 38 filicis radix ... arundinem extrahit, rursum arundinis radix ... filicem, quae corpori inhaeserit, celeriter -it.

d *fere i. q. exprimendo* (*crescendo l. 83*) *protrudere* (*praep. exhibet notionem sursum movendi* [*cf. et l. 71*]: *e.g. p. 2090, 3*): GRATT. 489 tenera ... -ens cornua fronte haedus (*v. l. 81*). VITR. 1, 5, 7 oneris ... magnitudo ... ⟨non⟩ poterit ulla ratione -ere muri substructiones. 6, 8, 4 cum cunei ... pressi ... -rent incumbas. 6, 8, 5 terrae congestio ... et pondere et amplitudine disrumpit et -it structurarum saeptiones. 8, 3, 2 *fontes* per angustas venas vehementia spiritus -untur ad summos grumorum tumulos (*v. p. 2089, 82*). 9, 8, 3 pondus ... frequentiam caeli compressione solidatam -ens in aërem patentem. 9, 8, 13 lingula ... celeriter per orbiculi foramen id *aquae pondus* -it ad vasum excipiens eam *aquam*. 10, 7, 3 emboli ... *aëra cum aqua* cogent ⟨et⟩ -ent inflando pressionibus per fistularum nares aquam in catinum. DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 12 p. 363ᴬ halitum, quem maeror -it, etiam gemitum vocamus (*gr. aliter*).

e *fere i. q. porrigere*: MELA 2, 89 rupes, quae in altum Pyrenaeum -it. 2, 107 Euboea ad meridiem promunturium Geraeston et Capherea, ad septentrionem Cenaeum -it.

2 *translate*: a *i. q. cupide vendere, distrahere*: HOR. epist. 2, 2, 11 plenius aequo laudat venales qui volt -ere merces (*v. p. 2088, 83*).

b *i. q. mutandi causa removere atque alia re supplere*: TERT. pall. 4, 4 *Cleomachus* endromidis solocem aliqua multicia synthesi -sit (*v. p. 2089, 1*).

B *incorporales*: 1 *proprie*: a *i. q. transferre in alium locum*: PLANC. Cic. epist. 10, 24, 6 aut oppressum iam bellum esset aut in ... Hispaniam ... -sum. b *in imag., fere i. q. trudendo, feriendo amovere, tollere*: TERT. adv. Marc. 1, 21 p. 318, 16 hoc ... cuneo veritatis omnis -itur haeresis. scorp. 10 p. 169, 1 nec ullus obicem praescriptionis istius -et.

2 *translate*: *fere i. q. evertere* (*c. notione immutandi l. 27; cf. supra l. 17*): LVCR. 3, 964 cedit ... rerum novitate -sa vetustas (*v. l. 26*). RVT. LVP. 2, 7 p. 16, 17 *potator* reliquum, quod habet menti⟨s⟩ ac sensu⟨s⟩, poculis -ere ... festinat.

deriv.: extrusicius.

[**extruncāre** (*i.* eruncare): eruere, eradicare GLOSS.]

extruncis arbor truncata GLOSS.

extruo *v. s.* exstruo.

extrūsīcius, -a, (-um). *ab* extrudere. *de ungulis, fere i. q. laborans eo vitio, ut prima pars ungulae quasi extrusa videatur* (*de re v. Werk, RhM. 67, 1912, 149*): CHIRON 22 quibuscunque iumentis suffusio in pedibus per vetustatem ungulas -as habuerit (*inde* VEG. mulom. 1, 26, 1 [excruciata extrisia *l. v.*]). 734 intelleguntur -ae ungulae esse.

extūberāsco, -ere. *ab* ex *et* tuberascere, *cf.* extuberare. *fere i. q. in tuber* (*i. collem*) *se erigere*: IVL. VAL. 1, 29 quibus (*i. loci eminentiis quinque*) in cetero aequore -entibus.

extūberātio, -ōnis *f.* *ab* extuberare. *fere i. q. tuber excrescens*: PLIN. nat. 31, 104 *sal* inponitur ... -bus (exuberationibus *l. v.*).

extūbero, -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* tuber, *cf.* protuberare *et* tuberare. GLOSS.ᴸ III Abstr. EX 57 -at, tumet, exstat. [*variat c.*: crassescere: *l. 62.* exsuperare: *l. 73.* exuberare: *l. 51. 53. 71. 73.*]

A *transitive*: 1 *active*: *fere i. q. tumefacere*: SEN. nat. 6, 4, 1 *motus terrae* defert montes, subrigit plana, valles -at (exub- *l. v.*), ... in profundo insulas erigit. VEN. FORT. vita Germ. 68, 184 Parisius, cuius quasi pugnus -verat (exub- *l. v.*) oculum (*transitivum esse censet Blomgren, Stud. Fort. I p. 101 adn. 3; at* oculus *l. v. si genuina, ad intransit.* [*l. 65*] *referri debet*). 2 *mediopass.*: *fere i. q. intumescere*: SOL. 2, 33 boa ... longo in saeculo ita ... satietate ultimo -atur, ut obsistere magnitudini eius nulla vis queat. 27, 32 *anguis* quem percussit, distenditur (*syn.*) enormique corpulentia necatur -tus (*inde* ISID. orig. 12, 4, 16 -tum ... putredo sequitur). 30, 30 *cinnamum* quod in crassitudinem -atur, despectui est (*inde syn. Isid. orig. 17, 8, 10* extenditur). 52, 47 ficus ..., quarum codices in orbem spatio sexaginta passuum -antur (crassescunt *l. v.*). AMM. 22, 15, 23 *hippopotamus* cum aviditate nimia -to ventre pigrescit. 25, 10, 13 *Iovianus* fertur ... -to capite perisse.

B *intransitive* (*v. etiam l. 55*): *fere i. q. in tuber excrescere* (*intumescere l. 74*): PLIN. nat. 19, 33 *non* -ante loco, in quo gignuntur *tubera*, aut rimas sentiente. 21, 96 *helxines radix*, ex qua media veluti malum -at contectum sua fronde (*gr. Theophr. hist. plant. 6, 4, 9* ἐπιπέφυκεν). 37, 110 *callaina gemma* nascitur ... in rupibus ..., oculi figura -ans. 37, 196 *gemmae* cavae aut -antes viliores videntur aequalibus. PALLAD. 4, 10, 25 plantae, in quibus frequens nodus -at (exub- *l. v.*). AMBR. hex. 6, 9, 60 p. 251, 4 *oculum circumdant* malarum ... gibbi -antes (-antem, -ant *sim. trad.*; exsup-, exub- *vv. ll.*). PRVD. perist. 10, 117 plumbo ... cervix verberata -et (*v. l. 66*).

deriv.: extuberatio, *cf.* extuberascere.

extumēdo (extumido *l. v.*) ἀπόστημα GLOSS.

? illa *pars animi* ..., in qua feritas quaedam sit ..., cum sit inmoderato **extumĕfacta** (*coni. Christ*, obstupefacta *trad.* [extupofacta *B ante corr.*, tumefacta *cod. Eliensis*]. *Plato rep. p. 571ᶜ* πλησθέν) potu atque pastu CIC. div. 1, 60.

extumeo, -ēre. *ab* ex *et* tumere. *perf.* -ui *v. s.* extumescere. *fere i. q. tumidum esse* (*vel fieri*): PLAVT. Truc. 199 illi⟨c⟩ (*i. mulieri, quae praegnas fuisse dicitur*) uterum ... numquam -ere sensi.

extumēsco, -uī, -ere. *ab* ex *et* tumere, *cf.* tumescere. GLOSS.

[Hiltbrunner]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cod. Monac. 14388 p. 51 Thielo fratescunt (*quod verbum vol. VI 1 post p. 1260, 23 addendum esse signif. Lindsay in sched.*) papill[i]ae, cum primum -unt (etum- *trad.*, tumescunt *loco sim. Paul. Fest. p. 91. cf. et Lindsay, Gloss.L IV p. 209 adn. ad 'fratrare'*).

fere i. q. intumescere: 1 *proprie*: PLIN. nat. 37, 69 *smaragdos Thermiaeos* -entes (intumescentes *l. v.*) pinguiter. 2 *translate*: APVL. apol. 78 hisce auditis exacerbatus ... iste ... ita ira -uit, ita exarsit furore, ut *eqs.* EVANTH. de com. 3, 5 *Terenti* fabulae eo sunt temperamento, ut neque -ant ad tragicam celsitudinem neque abiciantur (*opp.*) ad mimicam vilitatem.

extumidus, -a, -um. [*cf. c.* extumere *et c.* tumidus. *W.*] *compar.* -ior: *v. l. 17. 18. 20.*

fere i. q. tumidus, vel in altum (v. l. 15) vel extra corpus exstans: VARRO rust. 1, 51, 1 aream esse oportet ... potissimum rutundam et mediam paulo -am, ut ... *aqua pluvia* extra aream defluere possit (*v. l. 13*). CHIRON 7 pollicem inferius ... deprimis, ut vena superius -ior fiat ([*inde syn. Veg. mulom. 1, 22* tumidior]. 123 plenae omnes sunt sanguine et -ae sunt). 70 -ior fit *oculus*. 111 genua contra -iora (extumiora *trad.*) fient et tumor fla[c]tius erit. 184 sunt quibus et glandulae inter maxillas ... increscent carnibus et -iores fiunt.

extumus *v. p. 1994, 53 sqq.*

extunc *v. s.* ex *p. 1126, 31.*

exturdo, -tudī, -tūsum, -ere. *ab* ex *et* tundere. *scribitur* ext-: VERG. georg. 4, 328 (*R*). *cf. infra l. 29. 34.* NOT. Tir. 79, 78 -it. 79, 81 -udit. 79, 84 -sum. *de notione*: NON. p. 102, 14 -ere est extorquere (*ad l. 73*) vel invenire (*ad p. 2092, 9*). *v. et l. 48. p. 2092, 7. 10. 11. 12.* GLOSS.L I Ansil. EX 1353 -erant expresserant: Virgilius (*v. l. 47*). III Abol. EX 1 -udit, tundendo extorsit. 132 produxit. II Abav. ST 43 studit (*i.* -udit *c. aphaeresi, cf. l. 21*), subicit, conlisit, confregit (*ad* PHAEDR. *l. 53?*). GLOSS. ἐκκόπτω ἀπὸ λίθου (λιoου *trad.*, λείου *dubitans Heraeus in schedis*). ἐλαύνω ἐπὶ σιδήρου ἢ ἄλλης ὕλης, -o, cudo. *al.* *legitur inde a* PLAVTO, AFRAN., VERG., HOR. *per totam latinitatem.*

[*variat c.*: ex(s)tudere (*i.* studere *c. prothesi*): GELL. 17, 20, 4. *v. et p. 1941, 37 sq. cf. l. 24.* excudere: COLVM. 11, 1, 1 GELL. 19, 8, 14 LACT. opif. 1, 2. *al.* excutere: SEN. nat. 7, 4, 3. *al.* extendere: SEN benef. 1, 3, 1 AMBR. spir. 2, 13, 148 p. 774D. *al. v. et p. 1969, 53* extrudere: VERG. georg. 1, 133. *cf. l. 42.* extulisse: PLAVT. Most. 221 VAL. MAX. 5, 2, 10 LAVS Pis. 176 SVET. Vesp. 2, 2. *al. cf. l. 41.* *e coni.*: VAL. MAX. 9, 15, 1 (*Gertz.* se excudit, extulit *trad.*). TERT. adv. Marc. 5, 18 p. 639, 21 (*Oehler*, excondis *trad.*). MART. CAP. 3, 261 extunditur (*Kopp*, extuditur *trad.*, extruditur *ed. plerique, rectius, ut vid.*).]

I *proprie*: A *c. vi praep. q. e. 'foras' (v. l. 54)*: 1 *in metallis, i. q. malleo exprimere, caelare (c. obi. effectūs)*: VERG. Aen. 8, 665 *Volcanus in scuto Aeneae* salios nudosque lupercos lanigerosque apices et lapsa ancilia caelo -erat ([-erant *R, Gloss. v. l. 27*]. *syn. 8, 701* caelatus. *aliter* [*v. p 2092, 7*] SERV. *ad l.*: studiose fecerat). 2 *in corpore animantis (aliter l. 56), i. q. illidendo contundere (proculcare l. 53)*: SEN. contr. 10, 4, 2 *vir crudelis* alterius bracchia amputat ..., alterius diminutas (comminutas *exc.*) scapulas in deforme ⌊tuber⌋ -it (⌊ ⌋ *servant exc.*). PHAEDR. 1, 21, 9 asinus, ut vidit *leonem* ... impune laedi, calcibus frontem -udit (*v. supra l. 30. nota 'ex-' dici de ictu propulsantis; aliter nostrates c. respectu eius rei, quae ictum patitur, 'einschlagen'*). 3 *fere i. q. tundendo, pulsando efficere, ut alqd. eiciatur*: CELS. 4, 11, 2 frequens tussis sanguinem quoque -it. DRAC. Romul. 8, 394 -it harenas pressa carina solo.

B *c. vi praep. auctiva, fere i. q. vehementer (add. per abundantiam) pultare*: DIONYS. EXIG. vita Pachom. 9 p. 235A diabolus ... transfiguravit se in mulierem ... et coepit ostium cellae eius *monachi* vehementer -ere.

II *translate*: A *fere i. q. excutere, depellere, tollere*: HOR. sat. 2, 2, 14 cum labor -erit fastidia, siccus, inanis sperne cibum vilem.

B *fere i. q. (cum labore) efficere*: *praevalet notio*: 1 *eliciendi (pellucet imago eius qui e silice scintillam excudit: l. 80. p. 2092, 5)*: a *strictius*: *fere i. q. instanti opera et vi quadam urgente alqd petitum sim. extorquere (aut verbis vel efflagitantibus vel instigantibus aut alio cogendi modo. pendet enunt. per* ut: *l. 74. 75. 76. 78. 83)*: PLAVT. Most. 221 eundem animum oportet nunc mihi esse gratum, ut impetravi (*syn.*), atque olim, prius quam id -udi, quom illi subblandiebar (*v. supra l. 39*). AFRAN. com. 110 itaque adeo -o ex officio: datur mihi custodiendus (*v. supra l. 26*). VAL. MAX. 1, 4, 5 (*epit. Par.*) corvi ... vix ... -erunt, ut domum rediret *Metellus.* 3, 4, 4 *Fortuna* -udit ..., ut *Varroni* ... dictatura deferretur. 5, 2, 10 *libitinarii* perseveranti ... postulatione -erunt (*v. supra l. 39*), ut exequiarum apparatus ... ipsis ... addiceretur. 9, 15, 1 Herophilus ... C. Marium ... avum sibi vindicando ita -udit (*v. supra l. 40*), ut ... coloniae se ... patronum adoptarent. SEN. benef. 1, 3, 1 qui instat ..., etiam ex duro et inmemori pectore gratiam -it (*v. supra l. 37. 66*). clem. 1, 12, 5 acerrima virtus est, quam ultima necessitas -it. COLVM. 11, 1, 1 Claudius ... -udit (*v. supra l. 35*) mihi, cultus hortorum prosa ut oratione componerem. SVET. Vesp. 2, 2 latum clavum ... ut ... appeteret compelli *non* nisi a matre potuit; ea demum -udit (*v. l. 39 sq.*) magis convicio quam precibus vel auctoritate. APVL. apol. 93 haec ego ab invita Pudentilla ... aegre -udi, ... precibus ... extorsi (*syn.*).

b *laxius: fere i. q. producere*: SEN. nat. 7, 4, 3 aquarum ... evaporatio splendores tantum coeli ... movet, ... terrarum exhalatio fulmina -it (*v. p. 2091, 36. 66*). LAVS Pis. 176 dulce melos Nereius -udit heros (*i. Achilles*) pollice.

2 *caelandi, excudendi (cf. p. 2091, 45.* SCHOL. Verg. Bern. georg. 1, 133 a fabris translatio): a *accedente notione inveniendi*: VERG. georg. 1, 133 ut varias usus meditando -ret (*v. p. 2091, 38*) artes paulatim ([SERV. *ad l.*: studiose reperiret et coleret. BREV. EXPOS. *ad l.*: excuderet. *v. et l. 7 sq. p. 2091, 26. cf. etiam p. 1941, 37 sq.*]. 4, 315 quis deus hanc ..., quis nobis -udit artem? [SERV. *ad l.*: studiose repperit]). 4, 328 honorem, quem mihi vix frugum et pecudum custodia sollers omnia temptanti -erat. GELL. 19, 8, 14 quaeri ... ista omnia et enucleari et -i (*v. p. 2091, 35*) ab hominibus negotiosis ... non queunt.

b *c. respectu quasi massae rudis formandae*: QVINT. inst. 1, 3, 6 *pueros discentes* alios continuatio -it, in aliis plus impetus facit. GELL. 17, 20, 4 eloquentiae ... -endae (*v. p. 2091, 34*) gratia Athenas venisse. c *c. respectu quasi effigiei exscalpendae*: TERT. adv. Marc. 5, 18 p. 639, 21 cum ... Christus canitur 'succinctus gladio' ..., vere eum et visibilem -is (*v. p. 2091, 41*) proeliatorem. ARNOB. nat. 4, 26 p. 163, 12 *Iuppiter* ... vix ... unam potuit prolem -ere, concinnare, conpingere. d *fere i. q. perficere*: LACT. opif. 1, 2 nulla me necessitate ... inpediri, quominus aliquid (*sc. librum*) -am (*v. p. 2091, 36*), quo philosophi ... doctiores ... fiant (AMBR. spir. 2, 13, 148 p. 774D aut labore ... aut arte). HIL. AREL. vita Honorat. 17 p. 1258C quid ... non -ret illa instantia? *Hiltbrunner.*

***exturbo**, -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* turbare. *scribitur* est-: VVLG. Ios. 7, 25. *de formis*: *perf. brev. l. 48. 66. 76. p. 2093, 27. 62.* PLAVT. Trin. 601 -vit *trisyllabum esse docuit Lachmann ad Lucr. 5, 396, vix recte; cf. infra l. 49.* NOT. Tir. 49, 80b. *de notione*: SYNON. Cic. p. 424, 11 B. -at. excutit. expellit. amovet. extrahit. detrahit. p. 441, 17 reiecti. confusi. -ti ... dispersi ... perturbati. GLOSS.L III Abol. EX 119 -at expellit. GLOSS. ἐκταράσσω. καταθορυβῶ. παρεξωθεῖ. *al.* *legitur inde a* PLAVTO, ACC., CIC. *per totam latinitatem.* [*it.* sturbare, *hisp.* estorbar. *M.-L.*]

[*vv. ll.*: CIC. Quinct. 95 deturbari. S. Rosc. 23 sex turbat (*v. et p. 2093, 44*). VAL. MAX. 6, 3, 5 extirpanda (*cf. p. 2093, 43*). OPTAT. 2, 18 p. 53, 7 perturbati.]

fere i. q. **eicere, per vim expellere** *sim.* (*c. vi praep. q. e. foras; at vis auctiva statuenda esse videtur p. 2093, 47.* *saepe coniungitur c.* praeceps *sim., e. g. l. 52. 69. 84. p. 2093, 9.* *indicatur unde per*: *abl.*: *v. l. 50. 52. 55. 58. 61. 61. 74. 77. 84. al.* *praep.*: ab: *v. l. 53. p. 2093, 12. 27.* de: *v. l. 82. p. 2093, 2. 9.* ex: *v. l. 48. 62. 63. 64. 73. 76. p. 2093, 21. 27. 33.* extra: *v. l. 71.* *adv.*: *v. l. 78. p. 2093, 5*): I *notione locali vigente, c. respectu certae sedis, ex qua proturbantur*: A *animantia* (animae: *v. p. 2093, 25*): 1 *homines*: *domo sim.*: PLAVT. Trin. 137 eum -asti ex aedibus (601 postquam -vit hic nos [ex *del. Guyet*] nostris aedibus [*v. supra l. 30*]. 805 cunctos -a aedibus). 1084 is habitatum huc commigravit nosque -vit foras. CIC. S. Rosc. 23 iste ... hunc ... eicit domo atque focis patriis disque penatibus praecipitem, iudices, -at (*v. supra l. 37.* RVT. LVP. 1, 13 p. 8, 25 domo sua, ab suis diis penatibus vi. PLIN. paneg. 35, 3). Cluent. 14 (*syn.* expulsa). ASCON. Mil. p. 31, 19 Milo *Clodium* ... -ari taberna[m] iussit (*syn.* extractus est). TAC. ann. 15, 39, 2 populo -to ac profugo (*sc. aedibus incendio deletis*). SVET. Aug. 6 -tus inde (*i. cubiculo*) subita vi. *regno sim.*: ACC. trag. 334 extorris, regno -tus. TAC. ann. 2, 45, 3 *Maroboduum* infensis animis -andum. 12, 15, 1. 15, 2, 4 Tigranen Armenia -a⟨re⟩. *fortunis, possessionibus sim.*: CIC. Quinct. 95 miserum est -ari fortunis omnibus, miserius est iniuria (*v. supra l. 37*). Verr. II 2, 46 patriis ... bonis. Sull. 71 homines ex possessionibus. PLIN. paneg. 50, 1 -tis prioribus dominis. *e civitate, terra sim.*: CIC. Verr. II 4, 67 rex ... praeceps e (*om. a*) provincia populi Romani -tus est. Mur. 45 hominem e civitate (Sest. 65. *al.*). dom. 110 cum ⟨me⟩ indemnatum -res. or. frg. A XV 23 quos ipsi -arant, eos in civitatem restitutos. Att. 8, 16, 2 qui me -ent, cum ipsi domi maneant. VELL. 2, 19, 1 urbe (*syn.* exules fecit). LACT. mort. pers. 39, 5 *Maximinus Valeriam* in exilium relegat, nec in locum certum, sed huc atque illuc praecipitem cum ludibrio -at. AMM. 30, 8, 10 ad ... -andos ... meliores ... inclinati *principes.* RVFIN. hist. mon. 28 p. 452C *haereticus* in fugam vertitur, quem fratres ... insequentes extra terminos terrae ... -verunt. *al.* *ex agris sim.*: CIC. leg. agr. 2, 84 dico ... -ari et expelli plebem ex agris, non constitui et conlocari (TAC. ann. 14, 31, 2). AMBR. Nab. 1, 1 agellulo suo pauperem. *e navi*: CIC. dom. 24 (*in imag.*) cum senatum a gubernaculis deiecisses, populum e navi -asses. *loco armis defenso*: BELL. Afr. 40, 5 Scipione eiusque copiis campo collibusque -tis atque in castra compulsis. LIV. 21, 9, 2 *Saguntini* hostem ... in ruinas muri expellunt, inde inpeditum ... -bant. 35, 36, 7 -andos Aetolos. TAC. hist. 4, 70, 1 Civilis ... Claudium Labeonem capere aut -are nititur. ann. 2, 2, 2 *Parthorum* -antium Antonium. 11, 18, 2. AMM. 25, 8, 1 *Persas* -vere Germani. VEG. mil. 4, 15 p. 138, 15 obsidentes ... missilibus defensores ... de propugnaculis civitatis -ant. *templo, ecclesia sim.*: SIL. 11, 103 nonne *legatos* -tos iam dudum limine templi praecipites agis ad

[*Diaz y Diaz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

portas? OPTAT. 2, 18 p. 53, 7 cum signis catholica frequentia -ta (*v. p. 2092, 39*) et cruentata de sedibus suis expulsa est. AMBR. c. Aux. 23 p. 1014B de templo suo Iesus flagello eicit ..., dominus flagello -at sacrilegos. *mundo*: EVCHER. epist. ad Val. p. 714D inde nos illa *futurae vitae commoda* ... provocant, hinc ista (*i. terrena incommoda*) vehementer -ant (*syn.* extrudamur, fugant).

2 *bestiae*: COLVM. 8, 17, 10 *in vivario contra procellas munito* piscis sedibus suis non -atur. EVSTATH. Bas. hex. 8, 6 p. 952B *aves pullos* de nidis ... praecipites -ant atque proiciunt (*gr. p. 180d* ἐκβάλλουσι).

3 *deus, daemones*: ARNOB. nat. 1, 50 p. 34, 9 *Christus* imperio ... uno -vit a corporibus daemonas. PRVD. perist. 2, 470 te (*i. Iovem*) Paulus ... *Roma* exterminat, te sanguis -at Petri.

B *res: fere i. q. (vi) excutere, extrudere (elidere l. 16, evellere l. 17, emittere l. 19), removere*: 1 *corp.* (*v. etiam l. 29*): PLAVT. Poen. 382 ego illi mastigiae -o oculos atque dentes. CATVLL. 64, 108 *arbor turbine* radicitus -ta ... cadit. PLIN. nat. 20, 109 *asparagi radix* pota calculos ... -at. SIL. 16, 481 *cursores* exsiluere ... ocius effusis nervo -ante sagittis.

2 *incorp.*: a *ea, quae mentem commovent* (*sim.* mens *ipsa l. 29*): PLAVT. Curc. 224 istam -es ex animo aegritudinem (IVST. 15, 3, 11 memoria *iniuriae* -ta). SEN. Phaedr. 130 nefanda ... pectore -a ocius. epist. 50, 8 *vitia* depelli et -ari possunt. 51, 13 voluptates. FAVST. REI. grat. 1, 8 p. 26, 12 humilitas -et superbiam. b *varia*: OV. met. 15, 175 *Pythagoras*: parcite ... caede -are animas (*i. e suo in aliud corpus transire cogere*). ARNOB. nat. 1, 48 p. 32, 9 Christus ... scitur ... -asse ab oculis caecitates. AMM. 14, 7, 21 velut -tum e iudiciis fas omne discessit. AMBR. c. Aux. 1 p. 1008A si me vis aliqua abduceret ab ecclesia, carnem (*v. supra l. 15*) meam -ari posse, non mentem (*aliter l. 58*).

II *notione locali debilitata*: A *servata vi separat.*: 1 *c. vi expellendi, eiciendi*: CIC. Quinct. 49 cuius ... bona venierunt ..., is non modo ex numero vivorum -atur, sed ... infra etiam mortuos ⟨a⟩mandatur (*cf. etiam l. 41*). TAC. ann. 11, 12, 2 ut *Messalina* Iuniam Silanam ... matrimonio *Silii* ... -ret (*sic de uxore removenda*: 14, 60, 1 *Nero* -at Octaviam sterilem dictitans).

2 *c. vi deterrendi* (*cf.* deturbare): AMM. 26, 3, 1 ut *praefectus* veneficos ... morte multaret atque ita paucorum discrimine reliquos ... formidine parium -ret.

B *vi separat. magis minusve evanida*: 1 *c. notione perdendi, delendi, tollendi sim.*: a *homines*: SVLPICIA sat. 19 an reliquas terras conservat (*opp.*) *Iuppiter* ..., sed genus Ausonium Romulique -at (extirpat *Baehrens*) alumnos? VVLG. Ios. 7, 25 quia turbasti nos, -et (et t- *sim. vv. ll.*; *v. et p. 2092, 29*) te dominus in die hac.

b *res*: PLAVT. Most. 1032 numquid Tranio turbavit? :: immo -vit omnia (*in lusu verb. ambigue dictum, sc. et 'plane, funditus turbare' [sc. vi praep. auctiva, v. p. 2092, 41] et 'aedibus expellere', i. delere, exhaurire sim.*). LIV. 6, 21, 8 nova iniuria -vit omnem spem pacis. VAL. MAX. 6, 3, 5 *praetor* ad -anda latrocinia ... ne quis telum haberet edixerat (*v. p. 2092, 38*). SEN. epist. 82, 19 totum genus istuc (*i. artificia dialectica*) -andum iudico (*cf.* FIRM. math. 1, 3, 2 totam istam scientiam dubitationis desperatione). PLIN. paneg. 32, 2 *bonus princeps* si non sterilitatem, at mala sterilitatis -at (*opp.* bona fecunditatis inportat).

2 *c. vi valde turbandi, fere i. q. perturbare, concutere, commovere sim.* (*v. et l. 47*): CIC. ad Q. fr. 1, 4, 4 multa convenerunt, quae mentem -rent meam (*i. percuterent, vehementissime commoverent. aliter supra l. 29*). STAT. Theb. 1, 441 quisnam ... ardor -are odiis tranquilla silentia noctis? (*cf.* 10, 219 *vates* talia vociferans noctem -bat [*Schol. ad l.*: id est noctis quietem]. BOETH. in Porph. comm. pr. 1, 1 p. 3, 7 cum violentior auster eiecisset noctis placidam atque -asset quietem). 3, 231 *Argivi* -ent resides frenos (*i. quasi quietos et sopitos cieant, excitent*). 3, 693 semper lacrimis gemituque ... -ta quies animi (*cf. l. 61 sqq.*). *Díaz y Díaz.*

?**exturpo**, -āvī, -āre. *ab* ex *et* turpis (*an falso pro* exstirpare*?*). *i. q. turpiter perdere*: SCHOL. Pers. 3, 31 luxuriosum, qui ... nobilitatem male utendo -erit (*corr. ex* exurp-; -tir-, -tyr- *vv. ll.*).

extussio, (-īvī), -ītum, -īre. *ab* ex *et* tussire. *scrib.* et- *l. 81.* [*francog. vet.* estoussir. *Rohlfs.*] [*var. lect.*: *v. l. 77. 78. e coni.*: CAEL. AVR. acut. 2, 16, 97 et tussita (*trad.*, -ta *ed. Roville in marg.* [*item* 2, 16, 98]).]

i. q. cum tussi exscreare, ἐκβήσσειν (*at cf. p. 2094, 1*): 1 *c. obi.*: CELS. 2, 8, 36 dolor capitis ... nisi vomicam ... excitavit sic, ut pus -retur (*cf. gr. Hippocr. prorrh. 2, 30* βήξασι). PLIN. nat. 10, 197 serpentes ... *ova* solida hauriunt ..., quae deinde in semet convoluti frangunt intus atque ita putamina -unt (excutiunt *l. v.*). 23, 72 cortex ... medetur sanguinem reicientibus et suppurata -entibus (et tuss- *l. v.*). 35, 177 *sulpur* prodest ... purulenta ... -entibus (MARCELL. med. 16, 59 qui sanguinulentum aut purulentum -unt. CAEL. AVR. chron. 5, 10, 103 bronchon ..., quo liquida et purulenta etussiantur [*v. l. 69 sq.*]).

2 *absolute*: ALEX. TRALL. 2, 11 vir per multum tempus molestias sustinens de tusse non poterat fortiter -ire, donec lapidem exspueret (*aliter gr. 2 p. 153 P.* οὐκ ἠδυνήθη τοῦ βήσσειν ἰσχυρῶς ἀπαλλαγῆναι ἕως ὅτου τὸν λίθον ἀνέπτυσεν).

exvapōro *v. s.* evaporo. *Hillbrunner.*

exūberantia, -ae *f.* *ab* exuberare. *gr. notatur*: ἐξουβερ: PAP. Oxyrh. XIV 1660, 3 (*s. IV*); *i.* ἐξουβεραντίας (ἐξουβερατίωνος *proposuit Meinersmann, Lat. W. i. gr. Pap., p. 17, vix recte*). GLOSS.L II Abav. AB 74 abundantia, copia (CO 331 facultas, utilitas). Philox. EX 214 ἐκτέν⟨ε⟩ια. [*var. lect.*: exsuperantia *v. p. 1953, 82 sqq., cf. l. 55. v. et l. 12. 18.*]

1 *fere i. q. abundantia, ubertas, copia*: a *in universum*: GELL. 8, 7 de -a aut interitu *memoriae*. AMBR. spir. 1, 8, 96 p. 727D abundantem quandam -am (exuberans vim *l. v.*) gratiarum. CASSIAN. conl. 1, 2, 1 *agricola sperat* perceptionem copiosarum frugum et -am segetum. 10, 10, 12 spiritalium sensuum. ARNOB. ad Greg. 12 p. 402, 14 (*in imag., cf. l. 16*) -a⟨m⟩ olei tui mendicorum lucernulis erogare. b *peculiariter, fere i. q. divitiae* (*cf. l. 15*): ITALA Luc. 21, 4 (cod. s) *v. p. 1954, 2.* SALV. gub. 6, 50 vix poterat religionis auctoritas inter tantam rerum -am (exuberantium *l. v.*) morum tenere censuram (LAVRENT. eleemos. p. 108D).

2 *fere i. q. nimietas*: a *de semine, quod e corpore excernitur*: CASSIAN. inst. 6, 22 concretam -am sine ullo pruritu ... propellens. b *de luxuria ciborum*: SACR. Leon. p. 420 *fructus terrae* non ... ad -am corporalem, sed ad fragilitatis nos sufficientiam percepisse.

3 *fere i. q. residuum pecuniae*: CASSIAN. conl. 24, 13, 3 quod ad sustentationem senectutis excresceret, cotidiana -a conferebat.

exūberātio, -ōnis *f.* *ab* exuberare. [*var. lect.*: exsuperatio: *v. l. 36.* *e coni.*: VITR. 1, 4, 8 -bus (*vetus corrector codd. L et l*, e superationibus *recte trad.*).]

A *i. q. actio exuberandi*: VINDIC. med. 37 ex *iecoris vesica* ... -e *fellis* facta, *quod in sanguine fuerit acrius*, ... ad oculos ... effundi (*ibid.*: fellis egestionem atque -em).

B *i. q. status exuberans*: 1 *in universum: i. q. luxuria*: CONSVLT. Zacch. 1, 35 p. 43, 24 in comissationem -o vertitur (*syn.* abundantia, luxuria). 2 *pro t. t.*: a *apud medicos* (*v. et l. 29*), *i. q.* πλησμονή: ORIBAS. syn. 8, 19 Aa p. 233fin. si ... ex plenitudine humorum ... fuerit dolor, contemplandum est ..., si -e (exuperacio *Ab*) humorum id faciat (*gr. 8, 18, 2 p. 256, 5* πλησμονήν). b *apud mathematicos, i. q. residuum in computando* (*cf. p. 2096, 25*): BOETH. arithm. 1, 29 p. 61, 6 *numeri* partem vel mediam vel tertiam vel ... quaecunque alia partium -e contigerit.

exūbero, -āvī, -āre. *ab* ex *et* uber. *scribitur*: exh-: CLAVD. carm. min. 26, 95 (*J*). ENNOD. opusc. 2, 59 p. 306, 10 (*A*). exs-: COLVM. 2, 1, 5 (*A*). exuv-: ORIBAS. syn. 1, 7, 1 Aa p. 42, 19 Mø. *de mensura*: -u- *breve*: PAVL. PELL. 419 *v. p. 2097, 15.* ENNOD. carm. 2, 68, 6 *v. infra l. 65.* CHAR. gramm. p. 472, 16 B. *inter verba activa 1ae coniugationis.* *de notione*: GELL. 1, 22, 9 Graecos ... περισσὸν in utramque partem ponere, vel quod supervacaneum esset ac non necessarium vel quod abundans nimis et affluens et -ans (*v. infra l. 61*). GLOSS.L I Ansil. EX 1377 affluens vel abundans. 1378 exundat. 1379 superfluit, redun⟨dat⟩ (III Abol. EX 9). V Aa E 1088 profluit. 1089 effluunt. GLOSS. exabundo, superabundo. πλεονάζω, ὑπερπλεονάζω, πλημμυρεῖ (*cf. p. 2096, 36*). *v. et p. 2096, 49.* *legitur ap. poetas inde ab* ACCIO, VERG., VAL. FL., SIL.; *in sermone pedestri inde a* COLVM., MELA, PLIN. nat.

[*var. lect.*: ex(s)upero: HIL. trin. 2, 31 p. 72A VEG. mil. 4, 7 AMBR. hex. 2, 3, 12 p. 51, 12 SVLP. SEV. dial. 1, 27, 5 BOETH. arithm. 1, 18 p. 38, 22. 1, 28 p. 60, 10 cons. 4, 6, 39 W. mus. 1, 4 p. 191, 13. 1, 6 p. 194, 5. *al. v. et p. 1955, 37.* CHAR. gramm. p. 405, 13 B. *restit. Barwick e* DOSITH. *v. p. 2096, 35* (exuli erat *cod. Char.*). COD. Iust. 4, 37, 3 -et (exiberi *pars codd.*). *e coni.*: PACVV. trag. 404 -antium (*Itali*, exuperantum *recte trad.*). GELL. 1, 22, 9 -ans (*Hertz*, exup- *trad.*). AMM. 15, 4, 2 -ans (*Valesius*, eduerans *trad.*). MACR. somn. 2, 10, 13 -antis (*Jan*, exup- *trad.*). *dub. trad.*: SCHOL. Stat. Theb. 4, 106 p. 197, 16 (-at, extulerat *vv. ll.*; exsuperat *Jahnke, fort. recte*). ENNOD. carm. 2, 68, 6 (exsuperat *Schott propter* -u- *breve* [*v. l. 44*]). *del.*: QVINT. inst. 10, 5, 1 ἕξιν parantibus (et -antis *P*). TAC. hist. 5, 6, 1 uber solum (-ant *add. M*, *del. Lipsius*, -ans *Wurm*). *v. etiam 12. 18. p. 1956, 28.* *loco mutilo*: CIL III 7246 (*epist. imp.*) ⟨...⟩ maiori -antem f⟨...⟩.]

I **intransitive**: A *vi prodeundi*: 1 *de liquidis eisque rebus incorp.* (*deo l. 84*), *quae velut fontes manare dicuntur: i. q. abundanter* (*nota tautologiam l. 81 sq. 83*) *profluere, scatere*: a *subi. sunt ea quae profluunt* (*i. q. in altum efferri e. g. l. 77 sq.* *de accessu maris p. 2095, 11.* *add.: casu: abl. sep. l. 79. dat. p. 2095, 3.* *praep.*: de *p. 2095, 4.* ex *p. 2095, 2.* in *c. acc. p. 2095, 6. 8*): ACC. trag. 504 sub eo saxo -ans scatebra fluviae radit rupem. VERG. Aen. 7, 465 alte spumis -at amnis ([*cf.* MACR. Sat. 5, 11, 25 *ad l.*]. *sic fervendo*: SIL. 5, 605 multo accensis fervore -at undis clausus ... liquor). VAL. FL. 3, 234 modo ... iussa sanguis -et ulna (*Grotius*, iusta ... urna *trad.*). OPTAT. 4, 9 p. 115, 8 in fonte aqua ... fluentibus venis -at (*syn.* exundat). PAVL. MED. bened. 9, 1 p. 727A *calidae aquae* in suburbio Tiberiadis abundantissime -ant. *al.* *in imag.*: CYPR. ad Donat. 5 p. 7, 10 *munus spiritalis gratiae* manat iugiter, -at affluenter. LACT. inst. 4, 29, 4 *pater* quasi -ans fons est (OPTAT. 1, 20 p. 21, 22 de ... criminum fonte, [*Díaz y Díaz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

qui ... flagitiorum venis -verat. VVLG. IV Esdr. 2, 32). FILASTR. 123, 4 e quattuor angulis saeculi ... veluti ... fontes -ant flatus. TRACT. Pelag. 4 p. 68$^{in.}$ non quo parum sanctitati vestrae copia doctrinae ... -et *eqs.* AVG. catech. rud. 10, 14 $^{fin.}$ *sermo* de ariditate maestitiae minus -at (PALLAD. hist. mon. I 36 p. 323^{A}; *gr. p. 140, 2 B.* ἐνλιμνάζει [*an* ἐκλ- ?]). FAVST. REI. spir. 1, 13 p. 126, 18 quantumlibet in plurimos gratia divinae largitatis -et (*syn.* effluat). CLAVD. MAM. anim. praef. p. 19, 2 studiosus ... multa derivare potuerit quae ... in magnos ... amnes ... -bunt. MAX. TAVR. hom. 41 p. 318^{A} fluenta euangelicae pietatis. GREG. M. in Ezech. 1, 8, 5 p. 856^{B} aqua ... scientiae. *al.* *nota* (*v. p. 2094, 73*): MELA 3, 2 specus quo reciprocata maria residant atque unde se rursus -antia adtollant. SERV. auct. Aen. 1, 105 -ante fluctu. 2, 498.

b *subi. sunt ea, e quibus alqd. profluit* (*c. abl. instr.*): LACT. inst. 4, 17, 19 *animalia* copia lactis -ant. opif. 12, 17 fontibus lacteis *mulieris* ... pectus -at. OPTAT. 3, 2 p. 69, 14 *piscina baptismatis* salutaribus undis -at.

2 *de fructibus sim.*: **a** *subi. sunt fructus sim. procreati* (*acced.* in *c.*: *acc.*: *l. 23. 26. 31. abl.*: *l. 26. 27. 29. 30. al.*): *i. q. abunde procreari, egerminare*: COLVM. 2, 14, 2 *stercore* magis fructus -at (3, 21, 4. 6 praef. 2 terrestres. *v. et l. 24*). TERT. apol. 11, 6 omnem frugem ante Liberum ... de terra -asse. *in imag.*: CYPR. zel. 17 p. 431, 14 ut ... seges in copiam fecundae messis -et. epist. 69, 14 p. 763, 26 *semen* fructu -ante cumulatur (SVLP. SEV. dial. 2, 10, 4 *pratorum portio* gloriam virginitatis ostendit: herbis fecunda luxuriat, foeni in ea fructus -at). HIL. in Matth. 14, 11 p. 1000^{C} in duodecim apostolorum plenitudinem copia divinae virtutis -at. *al.* AMBR. Hel. 19, 72 in aqua *illis* messis -at (*syn.* pullulat). *al.* AVG. serm. 191, 3, 4 p. 1011 $^{a. fin.}$ sic in mentibus vestris ... fecunditas *spiritalis* -et. ENNOD. epist. 3, 18, 2 p. 85, 19 anima in qua omne quod deus mandat -at. VEN. FORT. vita Albin. 19, 54 iusti animae merces -vit in fructum. *al.*

b *subi. sunt ea, e quibus alqd. egerminat, ubertim procrescit* (*saepe c. abl. instr.; c. gen.* [*e gr.*] *v. l. 45*): *fere i. q. luxuriare*: -*ant*: *α res*: Ⓘ *corp.*: Ⓐ *ager, regio sim.*: COLVM. 1 praef. 24 in Asia Mysiaque densa et glutinosa terra maxime -at. 1, 1, 5 quod ... regiones largissimis olivitatibus Liberique vindemiis -ent (9, 6, 1 ferulis). 2, 1, 5 intacta et silvestria loca *primum* -are (3, 2, 6 collina). 2, 2, 21 *ager* -at, si curiose ... subigitur (LACT. inst. 6, 15, 8; *in compar.*). LACT. inst. 2, 11, 2 terram ipsam umore quodam -asse. *in imag.*: AMBR. Ioseph 13, 76 p. 118, 2 *Pauli* -at portio. Ⓑ *arbores, herbae sim.*: COLVM. 3, 2, 21 argitis ... vastis materiis et uvis -at. 3, 6, 4 infecunda vitis (5, 6, 34). 3, 17, 3 fecundus pampinus. 4, 24, 20 sarmentum. 5, 7, 4 arbores. CYPR. patient. 4 p. 399, 13 arbusta (LACT. ira 13, 7). SVLP. SEV. dial. 1, 4, 4 *herba* -ans foliis (PALLAD. hist. mon. I 15 p. 293^{A} arbor foliorum [*v. l. 33*] -ans [*gr. deest*]. *cf. l. 68*). Ⓘ *incorp.*: VERG. georg. 2, 516 quin ... pomis -et annus (PLIN. paneg. 29, 3. PALLAD. 4, 15, 3 floribus). *in imag.*: HIL. in Matth. 21, 8 p. 1038^{B} internae fecunditatis virtute -ante ... poma prorumpunt. ENNOD. epist. 3, 12, 1 p. 80, 3 duplici -at gratia superna beneficio. *β homo* (*in imag.*): VITA Caes. Arel. 1, 4 p. 458, 17 spei germen erupit ut ... fructu -ret ingenii *Caesarius*.

B *vi superfluendi, transgrediendi*: **1** *spectatur actio crescendi*: **a** *de liquidis, quae aucta effunduntur, exeunt*: *α de fluviis*: AMM. 29, 6, 17 *Tiberis* effusione imbrium -ans (*cf.* CLAVD. carm. min. 28, 26 *Nilus*. MART. CAP. 6, 640 *Padus*. EVSTATH. Bas. hex. 4, 3 p. 904^{B} *aqua*, quae praecessit [*sc. in fluendo; gr. p. 84^{A}* ἀποπίμπλαται]). *β de eis, quae vase continentur* (*subi. est sive liquidum sive vas*): HIER. in Ioel 3, 13 p. 984^{B} quia ... in tantum musta -ent, ut torcularia capere non possint (*cf.* VVLG. Ioel 3, 13 -ant torcularia).

b *de rebus variis* (*humano genere l. 72*), *quae ita augentur, ut*: *α alqd. supra modum reliqui fiat*: COLVM. 1, 8, 14 res ... decoxit nec in tantum postmodo -at, ut ... quaestum temporum praeteritorum resarciat. SVET. Cal. 40 lucrum. *apud mathematicos*: BOETH. arithm. 2, 35 p. 132, 17 indeterminata potentia ab aequalitatis natura ... discedens aut in maius -at aut in minora decrescit. mus. 1, 6 p. 194, 5 *superpartiens* a simplicitate discedens -at ad ... pluralitatem. *β alqd. in nimium excedat*: VERG. georg. 1, 191 si luxuriā foliorum -at umbra. GELL. 6, 22, 4 *homo*, cuius corpus in tam immodicum modum luxuriasset -assetque. APVL. apol. 19 quicquid aptam moderationem supergreditur, oneri potius quam usui -at. TERT. anim. 30, 2 p. 349, 20 paulatim humanum genus -asse. AMBR. hex. 2, 3, 12 p. 51, 12 ut neque plus ignis excoqueret neque -ret aqua (*v. p. 2094, 56*). Noe 9, 29 p. 431, 22 passionibus. HIER. hom. Orig. in Ier. 9 p. 653^{B} quomodo crescat infirmitas et in deterius veternus (*i. umor*) -et. *al.*

2 *c. respectu status*: **a** *in universum*: *α fere i. q. superesse, reliquum esse* (*in comparando, i. q. plus esse l. 79. cf. l. 83*): TERT. resurr. 7 p. 36, 6 *si expendas dignitatem carnis et animae*, hoc ... ad gloriam carnis -at, quod *eqs.* HIL. myst. 1, 40, 2 in his quae ... in mane -erunt (*sc. de manna; syn. 1, 38* erat relictum). AVG. quaest. hept. 7, 37 p. 471, 20 -ant illic decem et octo *viri*. CASSIAN. conl. 24, 13, 4 ex quo nihil -at quod recondatur. MVTIAN. Chrysost. hom. 29, 4 p. 425$^{u. med.}$ cum ... plus -at *nutrimentum* quam ... ratio postulat (*gr. p. 207$^{p. med.}$* τὸ ... περισσόν). COD. Iust. 8, 42, 6 (*a. 239*) -antis debiti repetitio.

β i. q. nimium esse (*v. et l. 84. supernumerarium esse: v. l. 16 sq. nota pleonasmum: l. 11*): TERT. adv. Marc. 4, 21 p. 488, 21 pabuli exiguitatem non tantum sufficere, verum etiam -are. ARNOB. nat. 1, 10 p. 10, 15 ne quod -at sic tollat *mundus*. SYNOD. Migne 13, 569^{B} quo nihil desit rerum priscarum nihilque -et (*gr.* πλεονάζῃ. *aliter Synod. Hil. coll. antiar. p. 84, 6* nihil innovetur, nihil minuatur; *Cassiod. hist. 5, 21, 14* ut nihil ... aut addatur aut adimatur). AMM. 17, 3, 4 Iulianus ... docuit ... -are capitationis calculum. VEG. mil. 4, 7 ut ipsis (*sc. defensoribus*) -et substantia. HEGES. 5, 16 p. 331, 16 *aquae* large ad potum. AVG. beat. vit. 32 p. 113, 12 in abundantia ... intellegitur affluentia et quasi rei nimium (*v. l. 2*) -antis effusio. LEO M. serm. 92, 3 p. 455^{B} ad sustentationem pauperum quae possunt -are distribuunt. EVSTATH. Bas. hex. 3, 5 p. 895^{C} ut aquae enormitas -ret in terris (*gr. p. 64^{C}* ὑπερβάλλειν, *syn.* superabat). 4, 7 p. 910^{A} (*gr. p. 93^{B}* τῶν περιττῶν). ENNOD. epist. 3, 4, 4 p. 75, 10 iudicum, qui Mediolani -ant. COD. Iust. 12, 19, 13, 1 non ut eximantur adiutoribus ii qui ... in praesenti -ant. *al.* *in imag.*: HIL. in Matth. 15, 10 p. 1007^{A} spiritus copia ... cui, quod largiatur, -et. ARNOB. ad Greg. 11 p. 401, 11 Christus ... mihi sufficit solus contraque omnium rerum -at damna. ENNOD. opusc. 3, 101 quod caelestia regna quaerentibus indeficiens iugiter census -et.

b *peculiariter*: *α apud grammaticos de syllaba abundante*: MAR. VICTORIN. gramm. VI 61, 5 hypercatalectum *est*, cum in fine versuum ... -ant syllabae (*opp.* desunt; *syn. l. 22* abundat). *β apud mathematicos* (*cf. et p. 2095, 64*): BOETH. arithm. 1, 18 p. 38, 22 ex iis *quinque si* alios duos *dempserim*, III rursus -ant (*v. p. 2094, 56*). 1, 28 p. 60, 10 'supertripartiens' ... tribus super quartis -at (*v. p. 2094, 57*). mus. 1, 4 p. 191, 13 maior numerus minorem ... habet in se totum vel bis ... nihilque deest nihilque -at.

C *vi praep. auctiva*: *fere i. q. valde abundare* (*paulo aliter l. 75*): **1** *subi. sunt fere animantes* (*res l. 38. 39. 40. 45 sq.*) *copiam alicuius rei habentes*: **a** *c. additamentis*: *pendet*: *α abl.* (*ad exemplum verbi 'abundare' sim.; cf. pleonasmum* abundantia -are *l. 37*): TAC. ann. 14, 53, 4 *Seneca continentiam laudans* tantis agrorum spatiis, tam lato faenore -at? DOSITH. gramm. VII 427, 15 -at pecunia, πλημμυρεῖ τοῖς χρήμασιν (*v. p. 2094, 58 sq. cf.* PALLAD. hist. mon. I 1 p. 252^{A} divitiis atque abundantia rerum [*gr. p. 16, 9 B.* περισσεύων]). PALLAD. 4, 1, 1 ut truncus alimento umoris -et. AMM. 18, 4, 4 ut coluber copia virus -ans. 22, 55, 14 Aegyptus ... pecudibus multis (*cf.* 23, 6, 65 *tractus* hic ... pecoribus et arbustis). 23, 6, 50 *Hyrcani* varietate venatuum. PS. AMBR. act. Seb. 2, 7 p. 1024^{B} *mortem* appetit, qui ... bonis -at omnibus? VVLG. Os. 10, 1 Israel ... -vit simulacris. TRACT. Pelag. 3 p. 34$^{med.}$ ut unus superfluis -et (*opp.* indigeat). p. 34$^{fin.}$ malos ... opibus (*opp.* inopia laborare). p. 51$^{fin.}$ qui possessionum proprietate adfluenter -at *eqs.* CLAVD. rapt. Pros. 1, 166 *Aetna* nimio ... aestu. SVLP. SEV. dial. 1, 27, 5 eloquentia (*v. p. 2094, 56*). ARNOB. in psalm. prol. p. 327^{D} vino. MAX. TAVR. hom. 41 p. 320^{A} apostoli ... gratia praedicationis. ENNOD. opusc. 2, 59 p. 306, 10 nocendi, quo -at *diabolus*, thesaurus (abundat *gloss. superscr.*). VEN. FORT. vita Leob. 27, 88 *operibus bonis* (*cf.* PALLAD. hist. mon. I prooem. p. 247$^{med.}$; *gr. p. 12, 1 B.* κομῶντες). *β praep.* in: *c. acc.*: AMBR. exc. Sat. 1, 76 *virginibus* mollior sexus ... in lacrimas -at. *c. abl.*: PETR. CHRYS. serm. 14 p. 233^{A} *homo prudens* in pastu pauperum ... -et.

b *absolute*: PLIN. nat. 2, 228 *fons* meridie ... deficit ..., mox increscens ad medium noctis -at (*sic opp.*: OP. imperf. in Matth. 40 p. 849$^{D. med.}$ horrea ... defecerunt, capsa autem *farinae* -bat).

2 *subi. est alicuius rei copia*: **a** *c. dat. comm.* (*v. et l. 52*): LACT. inst. 1, 1, 20 ut ... tanta illi rerum copia -et (*sc. ad cognitionem veritatis adserendam*). PS. AMBR. act. Seb. 16, 55 p. 1046^{A} tempus in bonis tibi -asse casibus dicas. CLAVD. carm. min. 26, 95 si forte malus membris -at umor. VAL. CEM. hom. 7, 4 p. 715^{A} horreis tuis annonae species. POMER. 1, 4, 1 p. 421^{C} ibi (*i. in caelo*) eis (*sc. beatis*) -bit tanta laetitia. BOETH. cons. 2, 4, 13 W. huic census. IORD. Get. 47 Fasides aves epulis potentum. GREG. M. in Ezech. 2, 7, 20 p. 1025^{C} ei (*sc. Iob*) greges. **b** *non indicatur cui alqd. -et*: AMM. 26, 3, 6 copia necessariorum (*v. l. 59*). 30, 8, 9 ⟨exem⟩pla ... similia ... in ⟨Rom⟩anis -ant ducibus. AMBR. Iac. 2, 8, 36 in Aegypto -are frumenta. CASSIAN. inst. 6, 18 abundantius *quam in ceteris apostolis* ... scientiae donum -vit in Paulo. LEO M. serm. 30, 1 p. 230^{A} semper -at ratio disserendi. *al.* POMER. 1, 2, 1 p. 420^{B} *futura vita* ubi aeterna salus -at. ENNOD. epist. 4, 9, 4 p. 105, 16 apud eum insignia, quae fovetis. ORIBAS. syn. 1, 7, 1 Aa p. 42, 19 Mø. nutrimenta sanguis (*i. gen.*) in eo -ant (*gr. 1, 7, 1 p. 9, 14* παρέγχυμα). LICIN. epist. 1, 5 gratiam dei, quae in te -at. *al.* *peculiariter, fere i. q. maximi momenti esse*: COD. Iust. 4, 37, 3 (*a. 293*) cum in societatis contractibus fides -et (*v. p. 2094, 59 sq.*).

II ***transitive***: **A** *i. q. abunde gignere, producere*: COLVM. 2, 15, 5 meliorem ... censebat esse materiam vindemiis -andis. 9, 4, 5 *herbae* favorum ceras -ant. TERT. pall. 2, 6 Scythae -ant Persas (*syn.* pariunt). RVFIN. Orig. in num. 6, 1 p. 31, 6 quantum ager -at. APON. 7 p. 138$^{in.}$ copiam pomorum iustitiae ... paradisus -at. 10 p. 197$^{med.}$ ad -anda⟨m⟩ in cordibus suis sanam doctrinam. **B** *i. q. excedere* (*syn. cf. p. 2097, 4*): FRONTIN. aq. 73 *aquam* -are comprehensam a nobis mensuram (*obi. subaudito* [*nisi ad l. 1 referre ma-*

[*Díaz y Díaz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lis]: 35 aquam ... non tantum respondere modulo suo, sed etiam -are [*opp.* modum deperdere]). IVLIAN. dig. 36, 1, 28, 16 si ... fructus quantitatem partis dimidiae -ant, quadranti tuo ... accedet (*sc. id, quod -at; cf. adn. cr.; syn.* excedat). SCHOL. Stat. Theb. 4, 106 p. 197, 16 cornu carnem -at (*v. p. 2094, 63; seq.* supercrescit).

part. praes. **exūberāns**, -antis *pro adi.* (*interdum pellucente vi verbali*): 1 *usu vario: fere i. q. abundans* (*c. abl.: l. 14*): VITA Cypr. 10 -ium operum largitate. HIL. trin. 2, 31 p. 72A deus ... ubique est ... in omnibus omnis -s (*v. p. 2094, 55*). FILASTR. 152, 4 ut ... fides atque doctrina studiumque et vita praeclara in paucorum fidelium ... voluntate dinosceretur -s. 155, 9 in quibus (*sc. patriarchis et apostolis*) ... tanta fides et dilectio Christi -s noscebatur. 155, 11. EPIST. ed. Morin (RevBén. 40, 1928) p. 295, 14 (= EPIST. ed. Caspari 8 p. 181fin.) *Christus* vitis est vera, gaudio scientiae spiritalis -s. PAVL. PELL. 419 *praedia* praebere expensas potuissent -es (*v. p. 2094, 44*). BOETH. cons. 4, 6, 39 W. -s ... improbitas (*v. p. 2094, 57*). CAES. AREL. serm. 1, 20 p. 18, 34 pulchra et -s eloquentia saecularis. PS. ANATOL. pasch. 1 p. 318, 1 -ia eloquii ac sapientiae flumina (*v. Krusch in adn.*). INSCR. christ. Diehl 1091, 9 *Sergis pontifex* -i gratia pollens. 2 *de herba, arbore: i. q. laete virens*: PLIN. nat. 15, 121 *myrtus* patricia *ante aedem Quirini* multis annis praevaluit -s ac laeta.

n. pl. pro subst.: PS. AVG. serm. 157, 1 p. 2055B *granum fidei in arborem crescens* orationis opacitate -ia praestet.

deriv.: exuberantia, exuberatio; uberare (*per deriv. retrogr.*). *compos.*: superexubero. *Díaz y Díaz.*

exucades *f. (plural.) et* **exucadia** *n.* *e gr.* ἐξοχάδες. *fere i. q. haemorrhoides*: DIOSC. 3, 88 p. 416, 5 *silpi* sarcocolle additus ... -a (oxicadia *l. v.*) curat (*gr. 3, 80, 5* τὰς ἐξοχάς). ORIBAS. syn. 9, 35 Aa p. 338 ragadas ..., -as (exucatas *trad.*) aut tymus (*om. gr.*).

exūco, exūcus *v. s.* exsuc-. **exūdātio, exūdo** *v. s.* exsud-.

exveho, exvello *v. s.* eve-.

exventro, -āre. *ab* ex *et* venter, *cf.* eviscerare (*fortasse per etym. vulgarem q. d. ab* exenterare). *i. q. exenterare*: ALEX. TRALL. 2, 219 oportet ... *gallum* -are et replere sale et consuere et sic ... excoquere (*gr. 2 p. 363, 7 P.* ἀναπτύξαντας ... τὴν γαστέρα).

exverrae (-iae) *v. s.* everriator. **exvestīgo** *v. s.* evestigo.

exufflo, exūgo *v. s.* exsu-. **exvibrisso** *v. s.* evibrisso.

exvicāriō, exvicāriīs *v. s.* ex *p. 1102, 49. 51 et s.* vicarius.

exvicissim *v. s.* ex *p. 1126, 48* (*ubi pro* duae [*per errorem typogr.*] *legas* duo).

exvigilo, exvīto *v. s.* evi-.

[CHIRON 304 quotiens adlevare se volet *iumentum*, non potest, ut **exuitus** s. s. (ex vitiis s(upra) s(criptis) *Grevander, Eranos 25, 1927, 104. at primas litteras solvendas esse* ex vi [*cf. Hippiatr. gr. I p. 147, 10* μετὰ βίας] *vidit Oder. reliqua* [*i.* tus)( ] *esse pro gr.* τοὺς διδύμους [*voce sc. obscena sic notata*] *proposuit Buecheler apud Oder, add. p. XXXIII. quod negat Niedermann in plagulis: nulla enim verecundia impediente ea vox 'testes' saepissime occurrit et fortasse id ipsum, sc.* ex vi testes [*vel* testiculos] *hoc loco restituendum erat*). *deinceps post lacunam*: qui exuitus eius incadet et vix meiet (*callide Svennung in plagulis proposuit* exutus [*c. aposiopesi, cf. e. g. Catull. 80, 6* grandia ... tenta, *sc. membra, et gr. l. 11* τό τε αἰδοῖον προβάλλειν καὶ προΐεσθαι τὸν οὖρον κατ᾽ ὀλίγον]).] *Hiltbrunner.*

exul (exsul), -is. *subst. m., f. et adi.* *orig. parum certae, cf. Walde-Hofmann³ s. v.* ex(s)ul. *nova notabilique ratione H. Kornhardt, Stud. Docum. Hist. Iur. 19, 1953, 1 sqq. ab* exsilire *vocem derivat. quae etymologia si probatur, vox (et deriv.) inter vocabula cum* exs- *incohantia (v. p. 1945, 32. cf. p. 1484, 26. 1491, 27. 2101, 79 sqq. 2106, 1) referenda erat. at reputes, velim,* exul *et deriv. in titulis ubique* 's' *littera carere. v. et l. 61 sqq. 83. al.*

scribitur: CAPER gramm. VII 95, 16 exsul cum addito s scribendum est etymologiae causa, a solo quoniam venit. SCAVR. gramm. VII 22, 14 *vitium est* cum exul et expectatus sine s littera scribuntur ..., quoniam ... solum spectatusque dicatur et adiecta praepositione salvum esse illis initium debeat. 28, 15 exsul, ita ut s sequenti syllabae adiungatur, quia significetur extra solum patriae missus. GLOSS.L IV Plac. E 51 exsul dicitur qui extra solum suum est; ideo cum s debet scribi (ISID. orig. 1, 27, 5). exu-: LAVD. [Turiae] (CIL VI 37053) II 10a. *ibid.* (CIL VI 1527) II 43. INSCR. christ. Diehl 4446 (CIL XIII 1547, 1). PLAVT. Rud. 859 (*A*). CIC. rep. 2, 46. VERG. Aen. 7, 359 (*R*). LIV. 41, 25, 3. *al.* *in codd. passim.* *v. et l. 72.* exs- (*v. l. 61 sqq.*): VERG. ecl. 1, 61 (*P*). *in codd. passim.* exull-: FIRM. math. 3, 5, 6 (*R*). *al.* *v. et l. 74 sqq.* NOT. Tir. 67, 54. *de formis*: ex(s)ol-: CASSIOD. gramm. VII 152, 7 (*ex Cornuto*) antiqui -oles dicebant (204, 2; *ex Caesellio*). CHRONOGR. a. 354 chron. I p. 74, 38. VEN. FORT. carm. 10, 13, 7 (*l. v.*). *de genere*: PHOC. gramm. V 414, 24 'ul' syllaba *finitum* ... unum *est* communis *generis*, hic et haec -l. PRISC. gramm. II 147, 19 in 'ul' ... *reperiuntur* duo communia, praesul, -l. GRAMM. suppl. 112, 23 in 'ul' duo genera inveniuntur, masculinum ⟨...⟩ et commune duorum generum, ut hic et haec -l. *fem. (subst. et adi.): v. Neue-Wagener I³ 900, ubi addas*: OV. met. 13, 510 trist. 1, 3, 82 PETRON. 100, 7 SIL. 1, 446 TAC. ann. 12, 22, 2. *et v. p. 2099, 73. 78. 79. 2100, 61. 73. 84. 2101, 24. 35. 40. 41. al.* *de notione: respicitur etym.*: QVINT. decl. 366 p. 400, 13 -l ..., quasi ex solo patrio expulsus. PAVL. FEST. p. 350 solum ... quin significet locum, quis dubitet, cum -es quoque dicantur loco patriae suae pulsi? NON. p. 12, 8 -es dicuntur extra solum (SERV. Aen. 3, 11 [= ISID. orig. 10, 84] quasi trans solum [*E et Isid.*, salum *l. v.*] missus, aut extra solum vagus. auct. Aen. 4, 616. 5, 51 PRISC. gramm. III 36, 1. 42, 18 ISID. orig. 5, 27, 28. GLOSS. -l qui extra solum suum voluntate peregrinatur. *cf. p. 2097, 61 sqq.*). *v. et lusum verb. p. 2101, 41.* *alia*: SERV. Aen. 1, 2 multi ... ita definiunt, ut profugos eos dicant, qui exclusi necessitate de suis sedibus adhuc vagantur, et simul atque invenerint sedes non dicantur profugi, sed -es. sed utrumque falsum est; nam ... -l, qui adhuc vagatur. CLAVD. DON. Aen. 7, 370 p. 61, 32 (*opp.* externus). SYNON. Cic. p. 423, 32 B. -l, extorrens, exterminatus, relegatus, deportatus. ISID. diff. 1, 452 profugus voluntate, -l necessitate. DIFF. ed. Beck p. 78, 37 -l pro delicto patria expellitur. GRAMM. suppl. 284, 24 -l damnatus expellitur. *v. etiam l. 67.* GLOSS.L II Abav. EX 133 -l exilium (*lacunosum: an spectat fortasse ad p. 1491, 23?*). 143 -l[is] (*trad.* -vis; *cf. p. 1629, 84*) expulsus. III Abol. EX 35 -es peregrini. 84 -l extraneus. Abstr. EX 64 patria pulsus, in exilium trusus. GLOSS. -l profugus aut patria pulsus, in exilio trusus. -l qui in exilio exul[tab]at. *v. et l. 5. p. 2097, 66.* GLOSS.L II Philox. EX 218 φυγάς, ἐξόριστος. *in interpretatione vocis Scythicae*: IVST. 41, 1, 2 Scythico sermone -es 'parthi' dicuntur. *gr. v. p. 2099, 47. 2100, 17. 67. 2101, 4.* *de usu: saepe (praesertim ubi* -l *praedicative adhibetur) dubium est, subst. an adi. verius agnoscatur.* *in lusu verborum (v. et l. 7) c. voce* consul: *l. 63. p. 2099, 4.* *adnominatio bimembris: p. 2099, 47.* *legitur inde a* PLAVTO, ENN. (*?, v. p. 2099, 70 sqq.*), CAECIL., CATONE, PACVV., NOVIO, ACC., RHET. Her., CIC. *per totam latinitatem.*

[*vv. ll.*: PLAVT. Rud. 859 (exilem *A, lect. dub.*). LIV. 34, 35, 7 -is (*ed. Basil.*, -l *M*, ex illis, exsilii *rell.*). SER. SAMM. 670 -l (*A*, exos *B*, *recte, ut vid.*). *e coni.*: APVL. apol. 44 -l est, is (*Hildebrand*, exulet *T*, *alii alia*). CLAVD. DON. Aen. 7, 370 p. 59, 21 -um (*ed.*, exilium *V*). *falso trad.*: NEP. Att. 20, 4 (ex ultumis *Roth*).]

I ***proprie:*** *fere i. q. expulsus, exclusus loco quodam iure (consuetudine, ratione quacumque) alicui debito, item societate (v. p. 2101, 21, cf. p. 2100, 30. 31), vita (p. 2101, 34), deo, a deo (p. 2100, 13. fere i. q. extra morans e. g. p. 2101, 26)*: **A** *usu solito: de hominibus (anima p. 2100, 20. 2101, 10. mente p. 2100, 19. 28. 2101, 11. umbra p. 2100, 60)*: **1** *strictius: c. respectu soli patrii sim. (nonnumquam de iis dicitur, qui in patria manentes extra domum [cf. p. 2101, 2] morari coguntur: e. g. p. 2099, 54. 79. 80. 2100, 2. cf. p. 2100, 83. 2101, 2)*: **a** *de iis qui sive, ut damnationem vel supplicium evitarent, in exilium voluntarium abierunt sive poena exilii affecti e civitate pulsi sunt*: **α** *notione legali praevalente (ad rem cf. p. 1486, 73 sqq. de iis qui exilio vel damnati vel damnandi solum non mutaverunt: v. l. 74. 75. p. 2099, 14. cf. etiam l. 54. apud ICTᵒˢ complectitur nomen varios expulsionis modos [cf. p. 2099, 21], e. g.: de deportatis: v. p. 2099, 16. de iis quibus aqua et igni interdictum est: v. p. 2099, 32. cf. l. 80. p. 2099, 23. de relegatis. v. p. 2099, 22. 57. al. iuxta ponuntur [cf. p. 2099, 30] e. g.*: deportatus: *p. 2099, 55.* proscriptus: *p. 2099, 42.* *opp. e. g.*: relegatus: *p. 2099, 62. al. cf. p. 2099, 43.* sepositus: *p. 2099, 45*):

① *generatim*: PLAVT. Rud. 35 *senex* huc ... -l venit (*postea*: patria caret. CIC. de orat. 2, 75. *al. v. et p. 2099, 77*). 77 -l ... habitat senex (LIV. 38, 30, 8). 859 ego hunc scelestum in ius rapiam -em (*v. l. 45. per ironiam. cf. Marx ad l.*). CATO orig. 90 duo -es lege publica ⟨...⟩ et execrari (execrati *Wagener*). RHET. Her. 2, 28, 45 ne -es ... reducerentur (CIC. dom. 52. Sest. 56 reducti -es ... condemnati tum cum indemnati cives e civitate eiciebantur. LIV. 3, 15, 9 ut -es iniuria pulsos in patriam reduceret. *al.*). CIC. Verr. II 4, 30 domo fugientes ad eum se -es ... contulerunt (LIV. 42, 41, 6). Cluent. 175 cum vagus (*v. p. 2099, 75*) et -l erraret atque undique exclusus Oppianicus *eqs.* (SIL. 2, 701 vagus [*v. p. 2099, 75*] -l in orbe errabit toto. *v. etiam p. 2099, 81. 2100, 53. 77. 2101, 8*). Catil. 1, 27 ut -l potius temptare quam consul vexare rem publicam posses (*v. supra l. 24*). 2, 16 latrocinantem se interfici mallet quam -em vivere. dom. 72 *Ciceronem* tu etiam portentosa pestis -em appellare ausus es (83 ad Q. fr. 3, 2, 2. *v. et p. 2099, 33*). *ibid.* quid est enim -l? ipsum per se nomen calamitatis, non turpitudinis. quando igitur est turpe? re vera, cum est poena peccati, opinione autem hominum etiam, si est poena damnati. Phil. 5, 11 restituebantur -es (7, 15. off. 2, 81 *Aratus* -es ... restituit. LIV. 39, 35, 7. *al. cf.* VAL. MAX. 4, 1, 13 constat *Metellum* pari vultu et -em fuisse et restitutum). rep. 2, 46 civitas ... -em et regem ipsum et liberos eius et gentem Tarquiniorum esse iussit (parad. 31 LIV. 1, 59, 11). parad. 31 omnes scelerati atque impii ..., quos leges exilio adfici volunt, -es sunt, etiam si solum non mutarunt. 32 leges ..., quibus omnibus es -l. Tusc. 5, 107 multantur bonis -es. Att. 10, 8, 2 -um reditum (QVINT. decl. 351 p. 380, 26. *al.*). SALL. (?) in Tull. 7 quem (*sc. Ciceronem*) ... Italia -em umeris suis reportavit. NEP. Hann. 7, 7 *Poeni Hannibalem* -em iudicarunt. Pel. 5, 1 *Pelopidas* -l patria caruit (*cf. l. 53. p. 2099, 46*). OV. fast. 4, 791 haec (*sc. aquam et ignem*) perdidit -l. trist. 2, 188 nec quisquam patria longius -l abest. Pont. 1, 3, 82 -bus tellus ultima Tibur erat. LIV. 1, 34, 5 Lucumonem -e advena ortum. 2, 5, 7 infesto -i. 2, 40, 6 -em ..., deinde hostem. 34, 35, 7 -is (*v. supra l. 28*) comes (MART. 2, 24, 4 si iubeat patria damnatum excedere terra, ... -is ibo comes. *al. cf. p. 2099,*
[van Nes]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

13). 35, 34, 9 -em hospitem. 39, 52, 8 -l Hannibal . . . exspiravit. perioch. 77 p. 85, 3 ut -es revocarentur (QVINT. decl. 266 p. 85, 16. VIR. ill. 69, 2 legem de -bus revocandis. *al. v. et p. 2100, 22*). MANIL. 4, 46 quod consul totiens -l, quod ⟨de⟩ -e consul (*v. p. 2098, 24*). VELL. 2, 19, 1 Marium cum filio . . . urbe exturbavit ac lege lata -es fecit (QVINT. decl. 366 p. 400, 10 FIRM. math. 1, 7, 8. *al.*). SEN. benef. 6, 37, 2 ut . . . -es reverterentur (VLP. dig. 4, 4, 20 pr. [*Papin.*] -i reverso. *al.*). CVRT. 10, 2, 4 -es . . . recipi . . . iussit *Alexander* (TAC. ann. 4, 43, 5. *al.*). PETRON. 122 v. 162. SIL. 17, 217 haud secus ac patriam pulsus dulcisque penatis linqueret et tristis -l traheretur in oras (CLAVD. DON. Aen. 1, 1 p. 8, 10 Asiae finibus exclusus Aeneas amisso genitali solo quasi -l trahebatur in alienas terras). MART. 7, 45, 9 haesit qui comes -i (*sc. Oresti*) parentis. 7, 45, 11 -i Neronis. QVINT. decl. 366 p. 400, 19 non ante -l erit . . ., quam scierit se esse -em. IVV. 6, 470 -l Hyperboreum si dimittatur (*sc. femina quaedam*) ad axem. 6, 557 saepius -l. 13, 247 scopulos . . . frequentes -bus magnis. TAC. hist. 1, 48, 1 diu -l. ann. 1, 4, 4 annis quibus Rhodi specie secessus -l (*Muret*, -em *cod.; cf. l. 19*) egerit *Tiberius*. 6, 51, 1 proscriptum patrem -l secutus. 14, 63, 1 alia -l. 16, 14, 1 eiusdem loci -em. SVET. Tib. 13, 1 *Tiberii* -is, sic enim appellabatur (*cf. l. 17*). Cal. 28 -es suos. CALL. dig. 48, 19, 28, 13 in -bus gradus poenarum constituti edicto . . . Hadriani, ut qui ad tempus relegatus . . ., qui relegatus in insulam . . ., qui deportatus *eqs.* LACT. inst. 2, 9, 23 -bus . . . igni et aqua interdici solebat. OPT. PORF. carm. 2, 32 -is afflictum poena. IVST. 5, 10, 7 -is populi. AMM. 28, 3, 4 Valentinus . . . ob grave crimen actus . . . -l (*v. l. 82 p. 2100, 16. 47. 55*). 28, 1, 26 *Lollianus* convictus . . . -lque mittendus (*v. l. 69*). VVLG. num. 35, 26. CLAVD. 3, 249 ibat grandaevus . . . -l (*v. p. 2100, 21*). 28, 278 ceu legibus -l. *al.* SIDON. carm. 9, 273 irati . . . histrionis -l (*sc. Iuvenalis, cf. Friedlaender, Juv. p. 42*). DRAC. Romul. 5, 216 -l ab urbe *Camillus*. *al.*

accedunt syn., opp., iuxta posita notabiliora (*v. etiam p. 2098, 49 sqq. 59. 60*): RHET. Her. 2, 28, 45 non -es, sed vi eiectos . . . reducere. *ibid.* proinde quasi non omnes, quibus aqua et igni interdictum est, -es appellentur. CIC. Cluent. 170 *vitam* damnati, -is, deserti ab omnibus (CAES. Gall. 5, 55, 3 -es damnatosque. civ. 3, 110, 3 damnati -esque. OV. met. 13, 145. LIV. 39, 52, 9 non -l neque damnatus. *al.* QVINT. decl. 254 p. 43, 23 solus et -l, damnatus. *al.* TAC. hist. 1, 4, 3. SCHOL. Cic. Bob. p. 156, 26 'vi pulsum vel ratione cedentem' . . . *sic Cicero*, ne aut damnatus aut -l fuisse . . . videretur. *v. l. 52. cf. p. 2098, 57. 84. 2100, 83*). Mur. 89 lugentem, maerentem, -em *Murenam*. LIV. 26, 40, 17 *homines* mixti ex omni conluvione, -es, obaerati, capitalia ausi. 31, 23, 2 -es ab Chalcide, regiorum iniuriis pulsi. VAL. MAX. 6, 9, 6 proscriptum et -em. PETRON. 81, 3 ut . . . mendicus, -l . . . iacerem desertus. STAT. silv. 3, 3, 164 *Claudius Etruscus* hospes, non -l erat. QVINT. inst. 7, 1, 8 '-l' . . . aut 'ignominiosus'. TAC. hist. 1, 10, 1 in secretum Asiae sepositus . . . prope ab -e fuit. FLOR. epit. 3, 22, 1 -l et profugus feralis . . . tabulae. GELL. 2, 12, 1 (*e lege Solonis*) is domo, patria fortunisque omnibus careto, -l extorrisque esto ([*Aristot. rep. Ath. 8, 5* ἄτιμον εἶναι καὶ τῆς πόλεως μὴ μετέχειν]. FIRM. math. 1, 7, 11 extorrem atque -em. DRAC. Romul. 5, 218 -l et extorris. *v. etiam p. 2100, 10. 55. 2101, 63. cf.* SIL. 7, 559. *p. 2100, 16. 2101, 27*). FIRM. math. 3, 5, 6 biothanatos . . . et -es et captivos (3, 5, 36. *al.*). 3, 7, 14 thisicos fugitivos -es damnatos ([*v. supra l. 33*]. 7, 23, 25 -es . . . fugitivosque *hos* perficient. *al. v. etiam p. 2100, 3. 73*). VVLG. num. 35, 32 -es et profugi. BOETH. cons. 1, 5, 2 W. miserum -emque *Boethium*. 1, 6, 18. COD. Iust. 9, 51, 7 -bus seu deportatis. ISID. orig. 15, 6, 2 gladiatores et -es, qui marmora secant *eqs.* *al.*

Ⓘ *speciatim*: Ⓐ *nota Ovidium: se ipsum -em dicere*: OV. trist. 1, 1, 3 vade (*sc. liber*), sed incultus, qualem decet -is esse. 1, 3, 82 coniunx -is -l ero. 1, 5, 66 a patria fugi victus et -l ego. 3, 3, 36 -l ut occiderem. Pont. 1, 1, 22 nihil impedit ortos -e servatis legibus urbe frui. 1, 8, 7 deque tot expulsis sum miles in -e solus. *al.* *contendere, ne -l vocetur*: OV. trist. 2, 137 relegatus, non -l dicor in illo (*sc. edicto*. 5, 11, 21 relegati, non -is utitur in me nomine). 5, 2, 57. 5, 11, 2 quod te nescio quis per iurgia dixerit esse -is uxorem. 5, 11, 9. 5, 11, 29 vocor -l . . ., nomine mendaci. Ⓑ *de christianis in persecutione*: SVLP. SEV. chron. 2, 39, 9 EPIST. pontif. 391 Conc.[S] I 2 p. 107, 31. CHRONOGR. a. 354 chron. I p. 74, 38 episcopus et . . . presbiter -es sunt deportati. MARCELL. chron. II p. 98, 512, 9 patriarcha et . . . pontifex . . . -es missi sunt (*cf. l. 26*).

β notione legali minus vigente: ① *generatim*: ENN. scaen. tit. ? (*Non. p. 39, 2. al. et Prob. Verg. ecl. 6, 31 p. 338, 5 versus afferunt ex* Medea -e; *at e. g. Cic. fin. 1, 4* Ennii Medeam *laudat sine adi. sim. in tit.: v. p. 2100, 34*). PACVV. trag. 225 -l incerta vagat *Medea*. ACC. trag. 415 (*in Medea*) -l inter hostis, exspes expers desertus vagus (OV. met. 11, 408 Magnetas adit *Peleus* vagus -l. SEN. Thy. 297. *v. et p. 2098, 60 sqq. 2100, 62*). VARRO Men. 347 Oedipus . . . -l venire dicebatur (HYG. fab. 40, 2. 57, 1. *v. et p. 2098, 52*). CATVLL. 63, 14 aliena . . . petentes velut -es loca. HOR. ars 96. [OV.] epist. 12, 1 -l inops *Medea* (SEN. Ag. 992 inops egens inclusa . . . -l *Electra. v. et p. 2100, 49*). OV. epist. 14, 129 -l Hypermestra. SEN. Ag. 291. Med. 459 -i exilium imperas nec das. 657 -l erravit Thetidis maritus (*v. p. 2098, 61*). Oed. 648 pulsum finibus regem ocius agite -em (*v. l. 25. cf. postea*: solum relinquat). LVCAN. 6, 357 -l . . . Agaue. PETRON. 100, 4 quam bene -em exciperem. CARM. pop. Suet. Otho 3 cur Otho mentito sit . . . -l honore. STAT. Theb. 5, 499 -l Lemnias (*i. Hypsipyle*). 11, 730 -l erit (*sc. Oedipus sola in sede reconditus; v. p. 2098, 39*). ARNOB. nat. 4, 14 p. 152, 9 fugitivus atque -l (4, 28 p. 164, 27. *v. et p. 2099, 52*). HYG. fab. 26, 1 Medea Corintho -l Athenas . . . devenit. CLAVD. 8, 495 patria maestus non truditur -l. SVLP. SEV. chron. 1, 2, 2 *Adam et Eva* in nostram velut -es terram eiecti sunt (*cf. l. 10*). *al.*

Ⓘ *speciatim*: Ⓐ *de Iudaeis post Christi mortem peregrinantibus*: HIER. Didym. spir. 48 p. 143[B] -es patriae, in terra vagantur aliena (RVFIN. Orig. in Rom. 7, 13 p. 1139[A] etiam nunc vagantur ab ea [*sc. terra repromissionis*] -es et extorres; *v. p. 2099, 47*).

Ⓑ *de hominibus (mente l. 19. anima l. 20) ex paradiso, ex caelesti patria (v. l. 20), ex philosophiae civitate (v. l. 25) exactis* (*sim.* -l a deo, deo *v. l. 16. 24*): COMM. instr. 1, 35, 5 *Adam* ex divino . . . -l factus. AMBR. Iac. 1, 2, 8 paradisi -es . . . et inmortalitatis exsortes (HIER. adv. Iovin. 2, 15 p. 306[A]). RVFIN. Greg. Naz. orat. 2, 12, 5 a ligno vitae et a paradisi cultu et a deo . . . -l agitur et extorris effectus *eqs.* (*gr. p. 324[C]* ἐξόριστος γίνεται. *v. p. 2099, 25. cf. p. 2099, 47*). 6, 9, 3 *diabolus* primum hominem . . . in has vitae miserias -em dedit (*om. gr.*). PRVD. cath. 10, 168 -l et errans mens. ham. 851 carcereos exosa situs, quibus haeserat -l *anima e caelo* (*sim.* CONSVLT. Zacch. 1, 38 p. 47, 1 perpetuas eat -l ad tenebras [*v. p. 2099, 27*]. BOETH. cons. 4 carm. 1, 30). PS. AVG. serm. ed. Mai 84, 2 quis -es revocaret (*v. p. 2099, 2*). EPIST. pontif. Conc.[S] I 2 p. 19, 30 Christianorum nullus inlatum sibi temporale deflere debet exilium, quia eorum nemo -l est deo (*gr.* ἐξωρισμένος . . . θεῷ). BOETH. cons. 1, 5, 5 W. *ex philosophiae civitate*. *al.*

Ⓒ *de hominibus (mente l. 28) a vita aeterna exclusis, ad caelum non admissis*: HIL. ad Const. 2, 8, 1 *Christi* vel -l sum vel sacerdos. HYMN. Ambros. II 30, 10 p. 1188 *mens* vitae -l munere (muneris *l. v.*). PAVL. NOL. epist. 25[a], 2 p. 231, 11 illius saeculi -es. AVG. serm. 294, 6, 6 p. 1339[in.] *parvulus non baptizatus* -l a societate angelorum. EVG. TOLET. carm. 16, 5 (= INSCR. christ. Rossi II 25, 1 p. 169) sanctorum coetibus -l.

b *de iis, qui quacumque causa coacti patriam reliquerunt* (*in patriam reverti non possunt* [*necessitatis notione evanescente e. g. l. 68. cf. l. 47.* sponte -l: *l. 52*]): CAECIL. com. tit. (*Non. p. 75, 21 affert versum ex* -e. *sic in tit.* [*v. et p. 2099, 70*]: NOVIVS Atell. tit. [*Non. p. 4, 5 affert versum ex* Macco -e]). ACC. trag. 131 Ithacensi -e. VARRO frg. Serv. auct. Aen. 8, 51 Arcades -es confugerunt in Palatium. CIC. Mur. 61 nos . . ., qui sapientes non sumus, fugitivos (*v. p. 2099, 52*), -es, hostis, insanos . . . esse dicunt (*sic a Stoicis dicitur de insipientibus*: ac. 2, 136 peregrinos -es servos furiosos. 2, 144. ARNOB. nat. 1, 64 p. 44, 26). fin. 5, 84 -l, orbus, egens. PVBLIL. E 9 -l, ubi ⟨ei⟩ nusquam domus est, sine sepulcro est mortuus. SALL. Iug. 14, 17 -l patria domo (*v. p. 2101, 2*). VERG. ecl. 1, 61 ante pererratis amborum finibus -l aut Ararim Parthus bibet aut Germania Tigrim. Aen. 3, 11 feror -l in altum. 5, 51. 8, 320 *Saturnus* regnis -l ademptis. HOR. sat. 2, 1, 59 dives, inops, Romae, seu fors ita iusserit -l (*cf. infra l. 49*). carm. 2, 16, 19 patriae . . . -l. 3, 5, 48 egregius . . . -l *Regulus*. OV. epist. 7, 115 -l agor . . . patriamque relinquo (*v. p. 2099, 25*). 15, 274 Taenaria contegar (*sc. Paris*) -l humo. met. 13, 510 trahor -l, inops (STAT. Theb. 2, 403 inops . . . tristes -l agit *Polynices* casus [*cf.* 12, 444]. BOETH. cons. 4, 5, 2 W. -l inops ignominiosus. *v. etiam l. 52. p. 2099, 79. cf. l. 46*). 15, 61 odio . . . tyrannidis -l sponte erat *Pythagoras*. 15, 589. Ib. 113 -l, inops erres (SEN. Herc. f. 452. Med. 21 erret . . . egens -l pavens invisus. Phoen. 372 -l errat *Polynices* . . . et patria caret. *v. et p. 2098, 61*). LIV. 5, 30, 6 ne -em, extorrem populum Romanum ab solo patrio . . . agerent (TAC. hist. 5, 24, 2 -em . . . et extorrem. *v. et p. 2099, 47*). MANIL. 5, 303 subsederat -l (*sc. Philoctetes in Lemno relictus*). SEN. Herc. f. 269 ignavum -em, suis carentem finibus. Oed. 13 -l . . . vagans. Phoen. 513 sine crimine -l. benef. 3, 18, 2 et reges et -es. LVCAN. 3, 339 manus, patriae primis a sedibus -l. 8, 837 -l . . . iacet umbra ducis (STAT. Theb. 12, 59 -e pellitur *Polynices* umbrā [*cf. Klotz p. 583*]). PETRON. 100, 7. STAT. Theb. 1, 312 patriis . . . vagus -l ab oris . . . deserta pererrat (12, 394. TERT. nat. 2, 7, 7 p. 107, 2 vagos, -es *eqs. v. et p. 2099, 75*). 2, 114 longus . . . promitteris -l. 2, 190 -bus . . . patriaque fugatis. 9, 52 -l ego aeternumque fugatus. APVL. apol. 44 Thallus . . . longe -l est (*v. p. 2098, 30*). AVIEN. orb. terr. 665 -is et toto raptati saepe profundo. 874 *Colchus* -l ab Aegypto (*gr. Dionys. perieg. 689* μετήλυδες Αἰγύπτοιο). AVSON. 259, 3 p. 186 P. senex Capreis -l Nero fata peregit (*sc. velut spontaneo exilio relegatus*). AMM. 17, 13, 24 -es populos. CLAVD. DON. Aen. 7, 370 p. 59, 21 non peregrinorum, sed -um (*v. p. 2098, 31*). HYG. fab. 219, 1 Archelaus . . . -l a fratribus eiectus. AMBR. epist. 2, 24 p. 886[A] *David* -l regni, fugitans parricidii (HEGES. 1, 44, 8 p. 118, 13). PRVD. c. Symm. 1, 47 *Saturnus* fugitivus et -l (*v. p. 2099, 52*). VEN. FORT. carm. 6, 5, 20 -l et his terris . . . peregrina iacet. *al.* *per hyperbolen de iis, qui alicubi sibi tamquam in exilio esse videntur*: CIC. epist. 7, 5, 3 si haec civitas est, civem esse me, si non, -em esse (*sc. in patria*). SEN. Thy. 237 per regna . . . -l erravi mea (*sc. Atreus specimine imperii privatus; v. p. 2098, 61*). dial. 11, 9, 5 ut aliquis -l sibi videretur, quod ab -e recederet. 11, 9, 6 ne -es essent, si sine illo fuissent. *al.*

2 *laxius*: *c. respectu cuiusvis vel loci vel societatis sim., ad quae alqs. pertinet* (*notio poenae nonnumquam viget: e. g. p. 2101, 2. 22*): **a** *spectat ad locum* (*argute de Hannibale, qui ex Hispania velut in exilium pulsus in patriam redit: p. 2101, 7*): DIRAE 84 -l ego indamnatus egens mea rura reliqui. OV. met. 6, 189 -l . . . mundi (HEGES.

[*van Nes*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

2, 9, 1 p. 154, 17 quasi mundi -es. *v. etiam infra l. 17*). 9, 409 -l mentisque (*v. l. 56 sq.*) domusque (QVINT. decl. 260 p. 68, 6 -em ... domus suae, larum suorum. ITALA Iob 6, 18 [Hier. interpr. Iob 6, 18 Aug. in Iob p. 520, 9] -l de domo ... factus sum [*gr.* ἔξοικος ἐγενόμην, *Vulg.* ambulabunt in vacuum]. *v. et p. 2100, 42*). CVRT. 5, 12, 2 terrarum orbis -em (PANEG. 2, 23, 2. HIER. in Is. 43, 25 p. 434C Israel ... totius orbis -l atque peregrinus). SIL. 16, 291 ut ... *Hannibal* patrias -l lustraret harenas (*v. p. 2100, 82. cf. p. 2099, 10*). MART. 10, 5, 3 erret per urbem pontis -l et clivi (*v. p. 2098, 61*). TERT. resurr. 17 p. 47, 26 *animas torqueri* penes inferos, licet nudas, licet adhuc -es carnis (PRVD. ham. 897 ante obitum ... *non* fugit -l *mens* sanguinis et carnis penetralia). AVIEN. Arat. 313 navita ... -l ... oris omnibus. AMM. 25, 9, 5 -l fuganda laribus (PRVD. c. Symm. 2, 735 laris -l aviti. PAVL. NOL. carm. 10, 225 laris -l et urbis. *v. et supra l. 2*). CLAVD. 8, 464 litoris -l. PAVL. NOL. carm. 24, 222 *Ionas* -l soli, hospes sali. epist. 49, 7 p. 396, 9 omnium ventorum ludibrium, omnis terrae -l. *in imag.*: AMBR. fug. saec. 2, 7 p. 168, 7 -l est mundi *minister*: fugitans corporis ... abdicat se omnibus (*v. p. 2100, 84*). PAVL. NOL. epist. 16, 2 p. 116, 2 a finibus veritatis -es. VEN. FORT. carm. 1, 5, 3 -l ... terris, caeli incola (*sc. Martinus orans*).

b *spectat ad societatem sim.* (-l vocis [*i. colloquii*]: *l. 25*): SEN. contr. exc. 6, 2, 1 accusator civium me fecit -em, filius etiam meorum (PAVL. NOL. epist. 29, 10 p. 257, 19 [*de sancta in urbem Hierusalem secedente*] -l civium et civis effecta sanctorum). TERT. nat. 1, 8, 2 p. 71, 23 ut *infantes* in totum -es vocis humanae non auditu formarent loquellam. apol. 42, 1 Brachmanae ..., silvicolae et -es vitae. CYPR. epist. 52, 1 p. 616, 17 cathedrae et plebis extorrem et de ecclesia Christi -em (*cf. p. 2099, 47*). AVG. bapt. 7, 1, 1 p. 343, 3 -es unitatis (*postea*: unitatis patriam). RVT. NAM. 1, 522 homines terrasque reliquit (*sc. monachus*) et turpem latebram credulus -l agit. LEO M. serm. 72, 7 p. 394A *schismatici* paschalis -es festi. ARATOR act. 2, 761 ab excubiis vivacibus Eutychus -l (*i. secedens a coetu auditorum excubantium*) mersa sopore gravi commisit membra fenestrae.

c *spectat ad vitam, quam quis moriens reliquit*: LAVD. [Turiae] (CIL VI 1527) II 43 -e me vita. CLAVD. rapt. Pros. 2, 259 -l ad ... Erebi detrudor hiatus.

B *audacius*: 1 *de bestiis*: LVCAN. 2, 603 pulsus ... armentis ... taurus ... -l in adversis explorat cornua truncis (STAT. Theb. 11, 251 -is ... tauri). PETRON. 55, 6 v. 7 (*de ciconia hieme peregrinante*) avis -l hiemis. SYMPH. 70 (*de coclea*) porto domum mecum, semper migrare parata mutatoque solo non sum miserabilis -l. CLAVD. 5, 395 fera ... -l nemorum damnatur harenae muneribus. 2 *de rebus* (*fere per imag. tropice, c. notione damnationis: l. 47*): OPT. PORF. carm. 18, 9 Rhenus tibi germinat -l agmina (*cf. p. 2100, 32*). PS. DAMAS. epigr. 66, 1 ad sedem propriam deus -e morte resurgit (*cf. p. 2100, 26*). PRVD. psych. 230 *humilitas contra superbiam in homine* sibi ... ius vindicat, hactenus -l. COD. IVST. 6, 23, 29, 2 ut -l fiat *falsitas* a re publica (*v. l. 43*). ARATOR act. 2, 47 fluctus ... suis stetit -l ab oris.

II translate: A *de hominibus*: 1 *c. notione expellendi, excludendi, extra morandi*: *fere i. q. extra alqd. positus, alienus ab alqa. re*: OPTAT. 1, 12 p. 14, 8 haeretici ... veritatis -es (*cf. supra l. 19; postea*: a domo veritatis ... extorres). AVG. serm. 311, 14, 13 p. 1418fin. -l factus es pectoris tui. FAVST. REI. spir. 1, 2 p. 104, 2 qui extra *ecclesiam* catholicam -l salutis exclusus est. 2 *c. notione privandi*: *fere i. q. expers alcis. rei* (*notione separationis vigente l. 57. 63. fere i. q. liber [sc. ab aliqua re mala]*: *l. 59*): OV. met. 9, 409 *v. supra l. 1.* TERT. paenit. 11, 5 -es a libertatis et laetitiae felicitate. AMBR. Cain et Ab. 2, 4, 14 p. 390, 17 sicut ... Levites mundanis voluptatibus abdicatus -l est culpae, ita reus sanguinis fugitivus est patriae (*v. l. 56*). exc. Sat. 2, 2 p. 1315C tantae -es pietatis et gratiae. HEGES. 3, 18, 3 p. 221, 11 -em spei (*deest gr.*). RVFIN. Orig. in num. 17, 6 p. 166, 24 quid ... evenire aliud possit his, qui maledicunt sapientiae, ... veritati, ... vitae, nisi ut ab his omnibus bonis extorres et -es iaceant (*v. p. 2099, 47*).

B *de rebus*: 1 *fere i. q. extra alqd. morans, alienus ab alqa. re*: PAVL. NOL. epist. 16, 10 p. 123, 22 (*vi imag. vig.*) *anima* proprii status -l. VEN. FORT. Mart. 2, 426 ira tumor risus maeror stetit -l ab illo (*sc. Martino*). ARATOR act. 2, 225 (*alleg.*) reliquit nox oculos *caecorum*, -lque dies illuminat orbes. 2 *fere i. q. expers alcis. rei*: VIGIL. THAPS. c. Eutych. 5, 10 p. 141B natura verbi -l et vacua magnitudinis et gloriae honoribus fuit (CONSVLT. Zacch. 1 praef. p. 7, 7 contradictio gentilium ... ab omni vera sapientia -l et vacua).

structurae: *pendet ab adi.*: *casus*: *abl. separ.* (*inde a* SALL.): *p. 2100, 42. 2101, 12. 35. al.* *dat.* (*?, sec. graecum. cf. p. 2107, 5*): *p. 2100, 24.* *gen. separ.* (*inde ab* HOR.): *p. 2100, 47. 84. 2101, 2. 5. 10. passim.* *praep.*: ab: *p. 2100, 60. 62. passim.* de: *l. 4. 27.* ex: *p. 2100, 13.*

deriv.: ex(s)ularis, ex(s)ulatus (-ūs), ex(s)ulo.

exulāris, (-e). *ab* exul. *i. q. ad exulem, exilium pertinens*: AMM. 14, 5, 1 *Constantius* Gerontium ... -i maerore multavit. 15, 3, 2 qui (*sc. Arbetio et Eusebius*) ... alios ... -i poena damnarunt.

exulātīcius, (-a, -um). *ab* exulatus (*cf. Leumann, Glotta 9, 1918, 147*). *cf.* exiliaticius. GLOSS. II 473, 38 φ[ρ]υγάς fugitivus -us fugitivosus. III 447, 74 (= 480, 62) -itius φυγάς.

exulātio (exs-), -ōnis *f.* *ab* ex(s)ulare. [*l. v. l. 4.*] *fere i. q. exilium*: FLOR. epit. 1, 22, 3 principes, quod adversarentur voluntati suae, -e multavit *exercitus* (exs- *pars codd.*, exu- *B*). ENNOD. carm. 1, 8 praef. 2 p. 528, 6 -is comitem fistulam (*l. v.* exultationis).

exulātor (exs-), -ōris *m.* *ab* ex(s)ulare. *qui in exilium mittit*: PETR. CHRYS. serm. 123 p. 538C dominus primi hominis ... -r.

exulātus, -ūs *m.* *ab* exul. *at v.* exulatum ire *p. 2106, 58.* *fere i. q. exilium*: QVINT. decl. 248 p. 16, 15 ratio, qua duae caedes octo annis -um efficiant. COMM. apol. 390 (*loc. dub.*) quos nec -us fregit *eqs.* (*Pitra*, exolatas *M*). FVLG. aet. mund. p. 177, 17 *Vespasianus Israeliticam gentem* nequaquam iam ultra de captivitatis ergastulum redituram perenni -u damnavit. *van Nes.*

***exulcerātio,** -ōnis *f.* *ab* exulcerare. *scribitur* exhu- (*cf. p. 2103, 35*): *v. p. 2103, 5.* *gen. plur. non occurrit.* *de notione*: GLOSS.L II Abav. EX 135 stimulus, aculeus. GLOSS. stimulatio quae pungit vel vulneratio asper⟨or⟩um verborum. ἐξέλκωσις. *de usu*: *excepto loco p. 2103, 23 allato nonnisi de homine eiusque partibus intellegendum. sine discrepantia notionis occurrit simpl.* ulceratio, *e. g. Garg. Mart. med. 30* (*v. infra l. 55*), *Plin. Val. 2, 50* (*e* PLIN. nat. 30, 80 *v. p. 2103, 14*). *cf. p. 2103, 42.* *persaepe pendet gen. obi. legitur inde a* CELSO, SCRIB. LARG., SEN. phil., PLIN. nat., *praecipue ap. scriptor. rei med.; deesse videtur e. g.* DIOSC.

[*lect. var.* ulc- (*cf. l. 18*): *e. g. l. 46. 50.* CELS. 4, 12, 5 -o (*J*, ulcera *rell.*). *e coni.*: *v. p. 2103, 1.*]

A *i. q. actus exulcerandi, ulceris efficiendi* (*cf. p. 2103, 49. vi praeposit. locali [cf. p. 2103, 23. 2105, 70] pellucente: v. l. 43*):

1 *proprie*: *-o aut morbo, vulneratione sim. gignitur aut curandi, sanandi causa efficitur* ([*v. l. 48 sqq.*]. *hic illic id, quod -em facit, vel expressis verbis significatur vel ex re perspicua est, e. g. l. 34. 41. 43. 49. 52*): CELS. 2, 1, 18 propriae ... dentientium gingivarum -es (*aliter gr. Hippocr. aph. 3, 25* ὀδαξησμοί. *cf. p. 2103, 7*). 2, 7, 7 in articulis aliquas -es gravis habeant (*aliter gr. Hippocr. prorrhet. 2, 42 p. 72 L.* μελικηρίδα ... γίνεσθαι). 3, 22, 3 *pthisis a capite* in pulmonem (*v. et p. 2103, 10*) destillat; huic -o accedit (et ex hoc ulceratio accidit *l. v.*). 4, 9, 1 in interiore ... faucium (*v. et l. 69*) parte interdum -o esse consuevit (*seq.*: vitio iam haerenti). 5, 28, 6A *e frigore hiberno* pusulae oriuntur, deinde -o (*sim. de adaperiendo ulcere v. l. 73*). 6, 6, 1C eiusdem -is timor in palpebris pupillisve est (*gr. Hippocr. prorrhet. 2, 18 p. 44 L.* ἑλκωθῆναι). 6, 10, 1 tonsillae sine -e per inflammationem (*opp.*) intumuerunt (*cf. infra l. 78*). 7, 32 si digiti ... propter communem -em postea cohaeserunt (*cf. l. 74*). *al.* PLIN. nat. 28, 160 quae *venena* -e enecant (*cf. gr. Diosc. 2, 70, 5* δηγμούς). FIRM. math. 1, 7, 20 quicquid paulo ante integrum videras, statim confecti corporis -o deformabat (*antea*: per ... cutem ... pestis erupit. *gr. Porph. vita Plot. 2* ἑλκωθῆναι [*at v. Boll, Stud. Ptol. p. 234 sq. adn. 2*]. PLAC. med. 17, 12 rec. *β* ad capitis et corporis -em [ulc- *l. v.*] et furfures [*ex Marcell. med. 19, 32* exanthemata]). 5, 3, 5 ex fervescentium vulnerum -bus laborabunt. *in morbis curandis vel sanandis* (*v. l. 28. cf. p. 2104, 48 sqq.*): CELS. 5, 28, 14D *myrmecia latis radicibus haerentia* ne excidi quidem sine -e (ulc- *l. v.*) magna possunt. 7, 7, 6B donec -o eius loci (*i. palpebrarum*) finiatur (*cf. et l. 38. p. 2103, 16*). PLIN. nat. 30, 120 caventes -em altam (*sc. in vitiligine curanda cantharidibus. cf. p. 2104, 82*). 32, 83 -em (*sc. effectam cinere illito*) sequi debet curatio, quae perducit ad cicatricem. PLIN. VAL. 4, 28 *Cato* credit ... hoc modo tritam *brassicam* sine -e sanare *impetigines* (*sumptum e Garg. Mart. med. 30* sine ulceratione [-e *edd.*]).

2 *translate* (*cf. p. 2105, 22. v. et l. 16.* *opp.*: consolatio: *l. 59.* medicina: *l. 60.* *c. gen. subi.*: *l. 62*): SEN. dial. 11, 1, 3 haesitabam verebarque, ne haec non consolatio esset, sed -o. CLAVD. DON. Aen. 1, 195 p. 46, 7 ut dicta ipsa medicinae potius animorum quam -i proficerent. PS. AMBR. paenit. 12 p. 985B conscientiae meae vulnus iam paene curatum peccati -e recruduit.

B *fere i. q. status eius, quod exulceratum est* (*cf. e. g. p. 2103, 67. saepe idem atque* ulcus. *iuxta pos.*: dolor: *l. 81. p. 2103, 12.* [*cf. p. 2103, 53*]. fluctio: *p. 2103, 16.* inflammatio: *l. 71. cf. l. 39.* inflatio: *l. 70.* rheumatismus: *p. 2103, 13.* rosio: *l. 82.* tumor: *l. 78. 80 [bis]. 81.* vitium: *p. 2103, 1.* vomica: *p. 2103, 2. 13.* *opp.*: cicatrix: *l. 84.* *v. et l. 73*): CELS. 4, 10, 1 tussis ... fere propter faucium -em est, quae multis modis contrahitur (PLIN. nat. 36, 140 *geodes lapis* medetur et faucium -i. *cf. l. 35*). 4, 12, 1 modo inflatio hunc (*i. stomachum*), modo inflammatio, modo -o adficit (*syn. 4, 12, 5* ulcera. *v. et p. 2103, 9*). 5, 28, 4B *altera species sacri ignis* est in summae cutis -e, sed sine altitudine. 5, 28, 6B si iam -o est (*opp.*: nondum adapertum ulcus [*cf. l. 37*]. 5, 28, 16B). 5, 28, 12N cum saepe -o digitorum, ... sanescendo in unum eos iungat (*seq.*: ulceris genus. *cf. l. 40*). 5, 28, 15C *in epinyctide* reperitur intus -o muccosa. 5, 28, 16A *in scabie* fit ... ex his (*i. pusulis quibusdam*) continuata -o pruriens. 6, 10, 4 si modicus quidem tumor *in tonsillis* sed -o est (*seq.*: ulcera. *cf. l. 39*). 8, 4, 22 ut non per omnem aetatem sit -o. SCRIB. LARG. 41 ad tumorem et -em aurium (*al.*). 143 ad renium tumorem et -em (*al.*). 146 ad tumorem et dolorem vesicae et -em (PLIN. nat. 20, 17 interaneorum vesicarumque -bus. 29, 43 vesicae rosionibus -busque [*gr. Diosc. 2, 50* ἕλκωσιν]. *al.*). 173 oportet ... locum morsum a rabioso cane vel a serpente diu tenere in -e neque pati cicatricem ducere.

[*Pfligersdorffer*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

223 ad . . . *ani* -es et vitia diutina. PLIN. nat. 20, 148 -em (*coni. Jan, v. adn. cr.*) et vomicas vulvae curant *mentā* illitā (*gr. Diosc. 3, 34, 1* ἀποστήματα. 23, 75 *amurca* infunditur sedis, genitalium [*v. et l. 6*], vulvae -i. 28, 250 sanat . . . vulvarum -es . . . *asini* sebum. *al.*). 20, 155 ad oris -es (exhulcerationem *l. v.*) . . . efficax habetur *semen pulei* (20, 167 oris -es . . . tollit *capparis*. 22, 143 ad oris -es et genitalium [*v. et l. 3*]. 24, 9 [*gr. Diosc. 1, 107, 1* ἄφθας]. 34, 115 oris . . . gingivarumque -es [*syn.* ulcera. *cf. p. 2102, 30*]. *al.*). 21, 137 *crocum* discutit inflammationes omnes . . .; item . . . stomachi -es, pectoris et renium, iocinerum, pulmonum vesicarumque (28, 194 purulentas . . . -es pectoris pulmonisque . . . butyrum . . . iuvat. *cf. p. 2102, 33*). 22, 102 ne qua sit -o intus. 23, 47 *vini genus quoddam* utile . . . vulvarum dolori, . . . veteri rheumatismo, -i, . . . vomicis (*gr. Diosc. 5, 38, 2* ἑλκώσεσι). 28, 189 linguae -i et arteriarum. 30, 80 cinis -es *sanat*. 31, 120 in facie . . . -es (*sc. in eo morbo, qui nunc dicitur lepra nodosa*). 32, 64 *ostrea* cocta cum mulso tenesmo, qui sine -e sit, liberant. 33, 102 fluctiones inhibet oculorum -esque farina *stibii* (*gr. Diosc. 5, 84, 2* ἑλκῶν. *cf. et p. 2102, 38. 50*). MARCELL. med. 34, 17 pedum (*e Plin. nat. 30, 80* ulcera). PLAC. med. 4, 14 rec. α ad veretri -em (*cf. Plin. nat. 28, 214* manantia . . . ulcera). ORIBAS. syn. 9, 12 Ab p. 297 quibus de -e cicatricis pinguis fuerint generati (*cf. La* ex ulcere. *gr. 9, 12, 4 p. 284, 3* δι' ἕλκωσιν). *nota de re in statu ulceroso secreta eaque arida, aspera, rugosa facta (pellucet vis praep. loc., cf. p. 2102, 26)*: VEG. mulom. 1, 10, 3 -is (ulc- *l. v.*) illius (*sc. quae orta est e morbo malleo*) mitigatur asperitas.

exulcerātōrius, -a, -um. *ab* *exulcerator. *t. t. medic., i. qui vim habet exulcerandi (v. p. 2104, 64 sqq.), expurgandi*: PLIN. nat. 23, 126 *lac caprifici, quod coactum est in duritiam*, dilutum aceto miscetur -is medicamentis (*seq.*: lepras, psoras, lichenas, lentigines expurgat [*cf. p. 2104, 70. 76*]. *gr. Diosc. 1, 128, 3* ἑλκωτικός, ἀναστομωτικός).

exulcerātrīx, -īcis *f.* *ab* *exulcerator. *i. q. exulcerans (v. p. 2104, 64 sqq. cf. p. 1186, 7. vice adi., cf. Neue-Wagener^{3} II p. 37)*: PLIN. nat. 27, 105 vis ei (*i. radici myosotae*) septica et -x, ideoque aegilopas sanat.

***exulcero**, -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* ulcus, *cf.* ulcerare *et gr.* ἐξελκόω. *scribitur* exhu- (*sec. gr.* ἐξ-ἑλκ-, *Leumann in plagulis*): PLIN. nat. 20, 109 (*pars codd.*). NOT. Tir. 111, 86 -at (-a *A*). *de notione*: SYNON. Cic. p. 441, 22 B. resecare. exacerbare. -are. GLOSS.^{L} II Abav. EX 134 -at exasperat, stimulat. *al.* GLOSS. consumit. excomedit. saucio. vulnero. ulceratus. *al.* GLOSS.^{L} II Philox. EX 219 ἀναξαίνει, ἀποτραυματοῖ, ἀφελκ⟨ο⟩ῖ. GLOSS. ἐξελκῶ. ἡλκωμένος. τραυματίζω. τετραυματισμένος. *v. et p. 2104, 46 sq. 2105, 25. sine discrepantia notionis usurpatur verbum simpl. q. e.* ulcerare *e. g. Cels. 7, 8, 3 Plin. Val. 2, 1. v. et l. 39. legitur inde a* CIC., VARRONE, CELSO, SCRIB. LARG., SEN. phil., COLVM., PLIN. nat.; *posterioribus temporibus praecipue apud scriptores artis medicae; deesse videtur e. g.* DIOSC.

[*lect. var.*: *v. p. 2104, 26. 2105, 27.* *e coni.*: PLIN. nat. 31, 67 (*Mayhoff in adn., vix recte*). CHIRON 355 (*Oder*, exvulnerentur *trad., recte, ut vid.*). *suppl.*: *v. p. 2105, 63.*]

I *vi praep.* **intentiva** (*nonnumquam etiam auctiva [fere i. q. efficere, ut malum ulceris ingravescat]: v. e. g. l. 75. 83. p. 2104, 63. 77*): **A** *proprie: i. q. ulcerosum reddere (de exulcerationibus gravioribus, fere i. q. dilacerare, dirumpere: v. p. 2104, 2. 2105, 16. praevalente notione doloris inferendi, fere i. q. cruciare, vexare: p. 2105, 3)*: **1** *animantes eorumque corpora vel partes corporis*: **a** *de exulcerationibus, quae vel fortuito vel morbo, tritura sim. eveniunt (etiam in partu ferarum: v. p. 2104, 2. 34)*: **α** *variis modis (syn. et iuxta pos.: ad verb.: act.*: dilacerare *p. 2104, 35.* disrumpere *p. 2104, 35 [v. et p. 2105, 16].* leprosos facere *p. 2104, 31.* perforare *p. 2104, 38. pass.*: carbunculare *p. 2104, 27.* exasperari *l. 80. p. 2104, 7.* exedi *p. 2104, 16.* rumpi *l. 66.* tumere *p. 2104, 28. opp.*: sanescere *p. 2104, 5. cf. et p. 2104, 66. absol.: l. 75. 83. p. 2104, 25. p. p. p. pro adi. e. g. p. 2104, 5. 6 [bis]. 17. 24)*: VARRO rust. 2, 9, 14 quidam . . . perungunt *in catulis* aures et inter digitos, quod muscae et ricini ⟨et⟩ pulices soleant . . . ea -are (*cf.* COLVM. 7, 13, 1 muscis aures canum -antur, saepe ut totas amittant. PLIN. nat. 29, 135 -tis et ruptis auribus. *al.*). CELS. 2, 7, 11 vel vesica vel renes -ti sunt (*gr. Hippocr. aphor. 4, 75* τῶν νεφρῶν ἢ *p. 52 L.* ἕλκωσιν σημαίνει. PLIN. nat. 22, 149 -tam vesicam et renes [*cf. gr. Diosc. 2, 104, 2* εἱλκωμένην]. *al. cf.* CELS. 4, 17, 2 renibus. *al.* SCRIB. LARG. 148 vesicam. *al.*). 2, 8, 33 os -atur (*cf. gr. Hippocr. prorrhet. 2. 23 p. 52 L.* ἐξελκοῦσι. 6, 7, 2^{A} medicamenta, quae oris -ti causa componuntur). 4, 5, 2 nihil pestiferum est, nisi quod pulmonem -vit ([-at *l. v.*]. COLVM. 6, 14, 1 *boum*. MARCELL. med. 16, 70 qui pulmonis -ti vitio . . . purulentum . . . excreat). 4, 9, 1 perfricare fauces periculosum est: -at enim (*v. l. 50. 62*). 4, 11, 2 gutture et arteriis -tis (PLIN. nat. 22, 136 [*cf. gr. Diosc. 2, 86, 1* τὰς περὶ ἀρτηρίαν τραχύτητας καὶ ἑλκώσεις]. 28, 189 tonsillae et arteriae -tae [*cf. gr. Diosc. 2, 70, 2* ταῖς ἐντὸς ἑλκώσεσιν]). 4, 12, 5 in faucibus -tis (PLIN. nat. 28, 129 *lac* gargarizatur [*cf. gr. Diosc. 2, 70, 5* πρὸς ἑλκώσεις . . . παρισθμίων. *syn. Marcell. med. 14, 56* exasperatas]). 4, 22, 1 intus intestina -antur (*gr. Hippocr.* π. παθ. *23 p. 234, 25 sq. L.* ξύεται καὶ ἑλκοῦται. VEG. mulom. 2, 79, 11 vermes . . . vel lumbrici si intestinum -verint). 4, 22, 2 omnis agitatio -at (*v. l. 50. 62*). 4, 27, 1^{D} si . . . vulva -ta est (PLIN. nat. 22, 134. 24, 187. 26, 157 [*cf. gr. Diosc. eupor. 2, 72* τὰς . . . φλεγμονὰς τῆς ὑστέρας καὶ μύσεις]. EVSTATH. Bas. hex. 9, 5 p. 962^{A} unguibus *leo* . . . dum nascitur, vulvam genitricis -at [*gr. p. 200^{A}* διασπαράξας. *v. p. 2103, 52. cf. l. 34*]. *al. cf. etiam l. 61*). 5, 28, 4^{A} serpit . . . *ulcus sacri ignis* nonnunquam . . . -to, ubi ruptis pusulis ulcus continuatur. 5, 28, 4^{B} (*opp.* sanescit). 5, 28, 15^{B} infra quasi -ta caro apparet (*aliter p. 2105, 72*). 5, 28, 17^{A} *impetiginis species* -ta est (*ibid.* magis -ta est *scabie*). 5, 28, 18^{A} magis cutis exasperatur -aturque (*cf. gr. Poll. Onom. 4, 194 p. 259, 5* ψυδράκια . . . ἑλκώδη. *aliter l. 57. 70*). 6, 2, 1 id (*sc. quasdam squamulas a cute resolvi*) . . . evenit modo sine ulcere, modo -to loco (COLVM. 8, 7, 2 ne *gallina pinguis facienda* stercore loca naturalia -et. MARCELL. med. 31, 10 loco ani -to [*Niedermann*, -ta *trad.*]). 6, 6, 1^{B} pituita . . . *in oculo* maturius desinit, nisi quid -vit (*cf. gr. Hippocr. prorrhet. 2, 18 p. 44 L.* ἢν μὴ τρῶμα λάβῃ ὁ ὀφθαλμός. 6, 6, 1^{C} [*gr. Hippocr. ibid.* ἑλκῶσαι . . . τὸν ὀφθαλμόν]. 6, 6, 1^{D} ut tantum -etur oculus [*gr. Hippocr. prorrhet. 2, 18 p. 46 L.* ἕλκος . . . γενέσθαι ἐν τῷ ὀφθαλμῷ]. 6, 6, 15^{A} SCRIB. LARG. 23. 24 cum prima tunica oculi exesa est aliave -ta. 186. *al.*). 6, 8, 1^{A} nares . . . -tas (*al.*). *al.* SEN. dial. 3, 20, 3 -ta et aegra corpora, quae ad tactus levissimos gemunt (*cf. l. 72. p. 2105, 11*). epist. 66, 47 -ti ventris tormenta (*cf. gr. Usener, Epic. 138* δυσεντερικὰ πάθη. 92, 25. *aliter infra l. 55*). SCRIB. LARG. 193 *ephemeron* stomachum mordendo -at (PLIN. nat. 24, 144 stomacho interaneisque -tis. 28, 196. *al.*). 228 non -tas eminentias tollere sine ferro . . ., ut verrucas. *al.* PLIN. nat. 22, 65 infantes . . . -ti perunguntur. 22, 142 collectiones . . . -tas et rimosas. 23, 66 panos discutit *faex aceti* nondum -tos (*cf. gr. Diosc. 5, 114, 3* ἀνέλκωτα). 23, 87 malis medicamentis, quae -ando nocent. 24, 113 sanat *aspalathus* . . . oris ulcera . . . genitalia -ta (ulcerata *l. v.*) aut carbunculantia (*cf. gr. Diosc. 1, 20, 2* τὰς . . . ἀκαθαρσίας καὶ νομάς. 27, 19). 25, 61 si -ta sint praecordia vel tumeant. *al.* SVET. Dom. 16 -tam in fronte verrucam. FIRM. math. 8, 19, 11 (*per enall.*) strumaticus -ta macularum labe possessus, vel . . . elephantiosus. CHIRON 53 vitium uliginum -at totos pedes et leprosos facit (*inde* VEG. mulom. 2, 52, 1. *aliter l. 45 sqq.*). MARCELL. med. 11, 9 fagi folia . . . prosunt -tis labiis et gingivis (ORIBAS. syn. 3 add. Aa p. $916^{in.}$ infusas . . . gingivas et -tas). PS. EVSEB. GALLIC. hom. p. 664^{H} sicut -tis parentibus nascuntur viperae (*seq.*: disruptis matrum visceribus; dilacerantur. *v. p. 2103, 56*). PALLAD. hist. mon. I 6 p. 271^{A} *Macarius Alexandrinus* -tus est totus, quibusdam tuberibus per omnia eius membra turgentibus (*cf. II 10 p. 360^{B}* perforatus est totus et strumas fecit; *gr. p. 49, 5 B.* κατετρώθη).

β *adterendo, fricando (iuxta pos.*: fricare *l. 44.* laedere *l. 45. usu reflexivo l. 44. 45. accedit acc. graecus l. 42 sq.*): SEN. dial. 5, 17, 4 lateribus . . . adtritu -tis. APVL. met. 9, 13 *muli* pectora copulae sparteae (spartea *l. v.*) tritura continua -ti. CHIRON 717 si quod iumentum caudam parietibus fricat et -at se (*gr. Hippiatr. I p. 248, 8* ἕλκος ποιεῖ. 792 -verit se). PLAC. med. 7, 3 rec. β laesis pedibus a calciamentis, ⌊exussis vel -tis⌋ ([⌊ ⌋ *add. cod. Cas., de quo falsum rettulit Sigerist in adn.*; et -tis *cod. Vat.*]. 7, 4 rec. α. *aliter l. 31*).

b *de exulcerationibus quae consilio fiunt (v. et p. 2103, 37 sqq.)*:
α *in arte medica praecipue sanandi causa (aliorsum e. g. l. 51. 61), ut inutilis materia evocetur sive instrumentis sive medicamentis* (*cf.* CELS. 5, 26, 36^{C} utraque cicatrix -ari scalpello potest, . . . idem efficiunt compositiones eae, quae corpus exedunt *eqs.*):
① *adhibitis instrumentis vel secantibus vel urentibus* ([*cf. e. g. l. 56. 57 sq.*]. *absolute l. 56*): CELS. 3, 21, 10 ferramentis . . . candentibus pluribus locis venter -andus est, servanda ulcera diutius (*aliter l. 19*). 3, 22, 12 *in pthisi* -andum est ferro candenti . . . sic, ne sanescere ulcera sinas nisi tussi finita. 4, 29, 2 tribus aut quattuor locis . . . cutem candentibus ferramentis -are (*al. cf. et l. 7. 70*). 4, 29, 3 cum . . . saepe aliquid -andum candenti ferramento sit, ut eo materia inutilis evocetur *eqs.* 7, 8, 4 oras scalpello -are (7, 17, 1^{C}). 7. 30, 3^{A} aut ungue aut scalpello. COLVM. 7, 9, 5 feminis (*sc. subus*) . . . vulvae ferro -antur . . ., ne sint genitales (*cf. p. 2103, 83*). LAVRENT. Chan. p. 120^{B} verus medicus . . . -at vulnus (*cf. gr. p. 453 p. n ed.* χεῖρον αὐτῆς ἐποίησε τὸ ἕλκος).
② *adhibitis medicamentis acribus, rodentibus, exurentibus (syn. et iuxta pos.*: adaperire *p. 2105, 1.* adrodere *l. 68.* purgare *l. 83.* sanare *l. 77. absolute: v. l. 69. 76. 78. 79. al. part. praes. pro adi.: l. 76*): CELS. 4, 2, 8 imposito sinapi -are ea, quae male habent, ante linteolo subiecto, ne vehementer adrodat (*seq.* ulcera excitare. 4, 2, 9 inponere sinapi sic ut -et. 4, 10, 2 donec leviter -et. 4, 23, 1 -ta . . . cute [*al. cf. et l. 7. 57*]. *v. et l. 72 sq.*). 7, 8, 3 adurente medicamento idem (*sc. cavum perforatae auris*) -are (*al.*). SCRIB. LARG. 174 quae etiam sana corpora -ant, ut alium, lepidium *eqs.* (PLIN. nat. 23, 22 folia et caules *vitis albae* -ant corpus. *cf. l. 18. p. 2105, 11*). 229 -ta . . . minima parte cuiusque dolentis loci (PLIN. nat. 20, 156 tam fervens est *puleium silvestre*, ut inlitas partes -et. *al.*). 231 acrium et -antium medicamentorum. PLIN. nat. 20, 55 lepras, lichenas, lentigines -at *alium* sanatque. 20, 181 lepidium . . . cutem emendat -ando (*cf. gr. Diosc. 2, 174* ἀμυκτικώτατον). 23, 66 faex aceti . . . multo . . . magis -et (*cf. gr. Diosc. 5, 114, 2* δύναμιν . . . καυστικήν). 23, 118 (*cf. gr. Diosc. 1, 128, 3* ἑλκωτικός). 27, 112 polyanthemum . . . caustica vi -at. 29, 110 caustica vis *cantharidum tritarum*, cavendumque ne -ent alte (*seq.*: ad ulcera ita facta). 31, 115 in medicina nitrum *Aegyptium* . . . -at. 32, 87 (*iuxta pos.*: purgent). *al.* MACR. Sat. 7, 8, 8 species . . . et acres et calidae superficiem, cui adponuntur, -ant. PS. APVL.

[*Pflügersdorffer*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

herb. 3 l. 38 *ramuli plagam cum tumore* inpositi adaperiunt primum, -ant deinde.

β in tormentis (*v. p. 2103, 53. syn.*: secare, torquere *infra l. 11sq.*): AMBR. Hel. 17, 63 cognovi plerosque fidiculis -tos nomen suum negasse. Iac. 2, 12, 56 cadebant filii tormentis -ti (*aliter gr. Ps. Ios. Macc. p. 320, 13 Naber* τῶν υἱῶν βασανιζομένων). HEGES. 1, 40, 8 p. 88, 15 usque ad mortem supremam -ti (*seq.*: tormentorum et poenarum victi acerbitate). 5, 44, 2 p. 393, 26 *Albinus* gravissimis eum (*sc. Iesum, filium Ananiae*) poenis -vit ... corripi flagellis hominem iubens (*gr. 6, 304* μάστιξι μέχρι ὀστέων ξαινόμενος). PRVD. perist. 10, 1093 vos tyrannide inpia -atis innocentum corpora (*v. et p. 2104, 18. 72. cf. 1099* torquere nostra vel secare viscera).

γ in praeda eripienda (*v. p. 2103, 52*) *fere i. q. dirumpendo* (*v. l. 16*), *vulnerando aperire*: CAES. AREL. serm. 26, 3 p. 110, 34 (*in imag.*) in inferna descendit *Christus*, ut praedam, quam diabolus rapuerat, disruptis eius faucibus et -tis inferni visceribus ad superna revocaret.

2 *vites, ut nova materies excrescendo* (*cf. infra l. 70*) *adnascatur* (*per similitudinem exulcerationis eius, quae a medicis fit, cf. p. 2104, 48 sqq.*): *i. q. sauciare* (*syn.*): COLVM. 4, 24, 17 saucianda ferro est atque -anda vitis in ea parte, qua pampinum studemus elicere.

B *translate*: -*are* (*opp.*: sanare *l. 29. 57. 64*; *aliter p. 2104, 66*): 1 *homines* (*bestias l. 36*) *eorumque mentem, cor sim., fere i. q. laedere, lacerare, irritare, corrumpere sim.* (*cf.* GLOSS.[L] V Abba EX 64 verbis asperis vulnerat [Aa E 1097]. *opp.*: componere *l. 31.* delenire *l. 35. obi. suppl. l. 35. 43*): CIC. dom. 28 *Pompeius* tot suspicionibus certorum hominum et scelere -tus ([ex uic-, ex uisc- *vv. ll.*]. LAMPR. Diad. 8, 6 -ti[s] suspicionibus). Scaur. 35 putas semel -tum animum tam facile potuisse sanari (Deiot. 8 ut in -to [*i. offenso*] animo facile fictum crimen insideret. LIV. 9, 14, 9 -tos ignominia ... animos. CLAVD. DON. Aen. 2, 145 p. 167, 12; *opp.* conpositus). PETRON. 111, 8 cetera quibus -tae mentes ad sanitatem revocantur (HEGES. 1, 7, 2 p. 11, 26 sceleris immanitas mentem -bat [*gr. 1, 81* τὴν ψυχὴν ... τεταραγμένην]. PAVL. NOL. epist. 8, 3 ad tuam mentem, si in aliquo -assem, deliniendam remedium). CAPITOL. Maximin. 11. 6 in dies inmanior fiebat, ferarum more, quae vulneratae magis -antur. AMM. 15, 5, 19 Vrsicinum -tum (*i. accepta iniuria iratum*) ... aboleri. CLAVD. DON. Aen. 1, 195 p. 46, 4 infortuniorum ... commemoratio et discriminum repetitio ..., -ans magis eorum corda qui passi sunt (Ps. EVSEB. GALLIC. hom. p. 664[H] suum cor obtrectator -at. Ps. ORIG. in Iob 3 p. 498[D] ut amplius -ret [*sc. diabolus*] cor Iob per haec, quae locuti sunt, quam per omnes dolores). RVFIN. Greg. Naz. orat. 1, 54, 1 ut neque multa asperitate -ret (*gr. p. 464A* τραχύνειν τῇ χαλεπότητι. *inde* GREG. M. moral. 20, 14 p. 144[A] -rentur subditi). AVG. epist. 118, 10 *Graeci* -ti et irati. VAL. CEM. hom. 12, 1 p. 728[A] si quando homo ... -tus iniuriis ad omnem patientiam quietis amore confugerit. PORCAR. mon. (RevBén. 26, 1909, 479) l. 51 (*vi imag. vigente*) haec *vitia* sunt quae ... -ant et computrescere faciunt animam tuam (Ps. ORIG. in Iob 2 p. 482[A] subtilitate verborum -atur anima patientis). GREG. M. moral. 33, 13 p. 679[A] eos *homines* ..., quos ... invidia -at. ISID. sent. 3, 46, 3 sicut ... peccatorem convenit argui, ita iustum non -ari (3, 53, 2 *iniqui iudices* -ant saepe iustos, dum improbe defendunt iniquos).

2 *res ad animum pertinentes, affectus sim. fere i. q. suppurando lacerare, depravare, deterius reddere, aggravare* (*sive minuendo, mutilando* [*sc. res bonas: v. infra l. 58. 63. 67*] *sive augendo* [*sc. res malas: v. l. 57. 61. 65. cf. p. 2103, 49*]. *opp.* mitigare *l. 69*): CIC. de orat. 2, 303 ea, quae sanare nequeunt, -ant. Brut. 156 uti ea (*i. vicinitas artium studiorumque*) ... non -are vestram gratiam ... videatur. epist. 1, 1, 4 in rebus ... ab ipso ege et ab intimis ac domesticis Pompei clam -tis *eqs.* SEN. dial. 5, 9, 3 fugere debemus ... omnia quae -ant vitium (*cf.* 9, 17, 3 conversatio ... dissimilium ... quicquid inbecillum in animo nec percuratum est, -at). amic. p. 28 (*vigente vi imag.*) sic curari ex⟨ulce⟩ratam (*suppl. Luchs*) amicitiam decet, ut sine cicatrice sanetur. PLIN. epist. 1, 12, 1 decessit Corellius Rufus et quidem sponte, quod dolorem meum -at (*v. et l. 55 sq.* 8, 23, 5 quod vel maxime dolorem meum -at. 9, 9, 3). RVFIN. Greg. Naz. orat. 6, 10, 3 patientiae et mansuetudinis bonum ... nec necessitas rumpat nec insolentia -et (*gr. aliter*). AVELL. p. 41, 4 dolorem vel tacendo mitigemus, ne non tam compati quam -are videamur.

II *vi praep.* **locali** *q. e. ulcus quasi foras dare* (*cf. l. 18 sqq. p. 2104, 28. 36*): *mediopass., fere i. q. excrescere*: SCRIB. LARG. 227 hoc medicamentum omnem carnem ex omni parte corporis -tam et excrescentem et eminentem ... tollit (*inde* MARCELL. med. 31, 6. *aliter p. 2104, 5*).

deriv.: exulceratio, *exulcerator (*inde* exulceratorius, exulceratrix), exulcerus.

exulcerus, -a, -um. *ab* exulcerare *retrograda q. v. derivatione formatum* (*cf. Niedermann, NJb 29, 1912, 331; Brender, Rückläuf. Ableit. p. 45. aliter Svennung, Unters. Pallad. p. 269, adn. 1 qui censet adi. e subst. q. e.* ulcus *derivatum esse ad similitudinem verbi q. e.* exulcerare). [*var. lect. falsa*: PLIN. nat. 27, 112 (-a *R*, *recte* exulcerat).] *i. q. exulcerans* (*cf. p. 2104, 64*): DIOSC. 3, 47 p. 398, 1 amb⟨a⟩e vero *rutae* calid⟨a⟩e et caustic⟨a⟩e sunt, -a (*sic*) et diureticae (*gr. 3, 45, 1* ἑλκωτικά).

Pfligersdorffer.

***exulo (exsulo)**, -āvī, -ātum, -āre. *ab* exul. *de etymologia v. l. 4. 8. p. 2108, 28 sqq.* *scribitur*: exu- PLAVT. Trin. 535 (*A*). LIV. 43, 2, 10. *et passim.* exs-: PLAVT. Persa 555 (*A*). LIV. 42, 41, 5. *et passim.* ex(s)ol- (*sc. scriptura etymologica quae putabatur. cf. l. 8*): PLAVT. Trin 535 (*A*). LIV. 42, 41, 5. *et saepius* esul-: DON. Ter. Eun. 610 (*T*). exull-: PRISC. gramm. III 269, 27 (*V*). 270, 5 (*L*). *inter verba activa coni. I*[ae] CHAR. gramm. p. 472, 16 B. *de notione*: SERV. georg. 3. 225 -at extra solum suum habitat (*sim.* GLOSS.[L] I Ansil. EX 1153. *al.*). *v. p. 2108, 15 sqq. 27.* GLOSS.[L] I Ansil. EX 1177 -are peregrinare. V Aa E 1035 -bat exturbabat (exturbabat⟨ur⟩ *Lindsay, vix necess.*). GLOSS. -vit sine terminum (-o *l. v.*) fecit. exul⟨av⟩it expulit. exul⟨a⟩tus porro fugatus. ἐξορίζω (*cf. p. 2107, 66*). φυγαδεύω. *v. et l. 9. p. 2108, 30.* *de usu*: DON. Ter. Eun. 610 -o duobus modis dicitur: et de loco, in quo exul est, et de loco, ex quo eiectus est. PRISC. gramm. III 270, 5 *accusativum addere non licet*, nasci enim et -are ad unam rem pertinet ipsius natus et exilii. *transitive*: *v. p. 2108, 35. nota formas pass. verbi transitivi saepius occurrere, at verbum deponens (sc. notione intransit.) non apparere nisi uno loco suspecto*: PAVL. sent. 5, 22, 2 relegantur aut -ari (*trad.*, -are *Krüger*) coguntur. *refl.*. *v. p. 2108, 73.* *coniungitur supinum c. verbis*: abire: *v. l. 40 p. 2107, 28. 41.* aufugere: *v. p. 2107, 31.* ire: *v. l. 58. p. 2107, 44.* mittere: *v. p. 2107, 23.* *legitur inde a* PLAVTO, TER., LVCIL., ACC., CIC.

[*variat c.*: effugo: LACT. inst. 5, 21, 5. evolvo: FVLG. aet. mund. p. 166, 20. exeo: TER. Eun. 610 DON. Ter. Eun. 610. exsolvo: RVFIN. Orig. in iud. 9, 1 p. 517, 22. *confunditur saepe c.* exulto: *e. g.* PLAVT. Curc. 559 CIC. Tusc. 5, 107 div. 2, 52 AETNA 589 OV. epist. 6, 158 LIV. 43, 19, 13. *cf. l. 30 sqq.* *falso trad.*: TERT. cult. fem. 2, 9, 7 (esculentis *A*). Ps. CYPR. mont. 15 (exululans *l. v.*). *e coni.* (*pro formis verbi* exsultare, *quae trad.*): PVBLIL. V 33 -at (*Meyer*). LIV. 42, 5, 4 -antem (*ed. pr.; sic et* 43, 19, 13). HIL. trin. 10, 4 p. 346[C]. FVLG. aet. mund. p. 150, 22 -at (*Helm*). SERM. Ps. Hier. epist. 35, 7 p. 251[C].]

I **intransitive**: A *fere i. q. in exilio esse* (*in exilio vagari*: *e. g. l. 43. 56*): 1 *proprie*: a *strictius*: α *spectat ad patriam sim.* (*parentes sim. p. 2107, 5*): ① *vi originaria*: *i. q. exilio affectum extra patriam morari* (*qualibet de causa: e. g. auctoritate civitatis* [*patris l. 81. 82*], *fuga poenae, vi, bello, rebus adversis*): -ant: Ⓐ *homines* (*taurus l. 53*): ① *variis de causis*: PLAVT. Trin. 535 alii -tum abierunt (LIV. 2, 15, 7 Tarquinius spe omni reditus incisa ... -tum ad generum ... Tusculum abiit. 2, 35, 6 damnatus absens in Volscos -tum abiit. 3, 58, 10. 26, 3, 12. 43, 2, 10. *v. supra l. 21*). LVCIL. 82 vagus -et, erret. ACC. trag. 365 -are sinitis, sistis pelli. pulsum patimini (*Cic. Sest. 122 poetam hoc pro se scripsisse dicit*). 682 repudio eiecta ab Argis iam dudum -o. CIC. Lig. 11 Italia prohibetur, -at. de orat. 177 cum Romam in exilium venisset, cui Romae -are ius esset. parad. 32 privilegium ..., ut si in opertum Bonae Deae accessisses -res. Tusc. 3, 39 Telamonem pulsum patria -antem atque egentem (LIV. 39, 27, 9 optimum quemque ... -are pulsos patria). 5, 107 iure -antem consolari non oportet. div. 2, 52 Hannibali apud eum -anti (LIV. 43, 19, 13 [*v. supra l. 28*]. VAL. MAX. 3, 7 ext. 6. *al.*). epist. 4, 8, 2 aptissimum ... ad -andum locum. *al.* VERG. georg. 3, 225 (*in imag.*) alter *taurus* victus abit longeque ignotis -at oris ([*abl. loci. aliter l. 74*]. OV. epist. 9, 155 -at ignotis ... in oris. trist. 3, 14, 11 per extremas profugus pater -at oras). Aen. 11, 263 Protei Menelaus adusque columnas -at. AETNA 589 solis Tereus ferus -at agris. OV. epist. 6, 158 -et et toto quaerat in orbe fugam. LIV. 1, 41, 7 Anci liberi ... Suessam Pometiam -tum ierant (1. 50, 6. 1, 60, 2. 5, 53, 8 non in casis ritu pastorum ... habitare est satius inter sacra penatesque nostros quam -tum publice ire? 7, 1, 9. *v. supra l. 22*). 2, 9, 1 ne ... *Tarquinios* egentes -are pateretur (HIER. epist. 60, 16, 1 OROS. hist. 7, 42, 5). 4, 15, 4 ex qua *urbe* ... Tarquinium ... abdicare se magistratu atque -are iussum (PAPIN. dig. 27, 1, 28, 2 ad tempus [COD. Iust. 10, 61, 2]. 48, 5, 40, 4 IVST. 18, 7, 2. *al.*). 38, 1, 3 in Aetolia. 42, 41, 5 obicitur ... interfectores ... in regno -asse meo (CVRT. 5, 8, 11 in regno -bo et per fines imperii mei fugiam externum ... regem). *al.* SEN. contr. 2, 2, 11 discedam e civitate, fugiam, -bo. contr. exc. 4, 3 damnatus quinquennio -et (*al. cf.* QVINT. decl. 248 p. 17, 21 quinquennium). 6, 4, 3 proscriptus sum, -vi. VAL. MAX. 4, 1, 2 *Camilli* Ardeae -antis. *al.* SEN. Phoen. 618 crimine alieno -as, tuo redibis. rem. fort. 8, 1 '-bis.' erras, ... extra hanc *patriam* nemo proici potest. *ibid.* '-bis.' non patria mihi interdicitur, sed locus. 8, 2 si sapiens est, peregrinatur, si stultus est, -at. *al.* PLIN. nat. 29, 22 in Gallia -anti et deinde restituto. VAL. FL. 6, 462 Argolicis Tirynthius -at oris (*abl. separ.; aliter supra l. 53*). MART. epigr. 4, 5 -at Ausonia profugus delator ab urbe. QVINT. decl. 244 p. 2, 5 nec ad me iura pertinuisse, quod -o. p. 2, 7 de hoc quaeri, an ad leges pertinuerim, cum illud ex lege fieret, quod -rem (*v. p. 2108, 17*). 288 p. 155, 11 opto, ut filius -et (*antea*: in exilium proficiscatur [*cf. p. 2108, 27*], mittetur ... in exilium [*cf. p. 2108, 15*]). 334 p. 315, 25 patronum ... voluit *legum lator* -are (*Ritter*, exusal- *A*, -ari *B*; *cf. p. 2108, 17. 35*). 368 p. 405, 1 merito abdicata est *filia* ...: meruit -are (*v. l. 38*). 374 p. 414, 16 *pater* non reduxit, passus est -are (*v. l. 38*). *al.* inst. 3, 6, 25 locum, unde controversia videtur, ... an -verit qui domo latuit. 5, 10, 107 proditionis damnatus cum advocato -et. *al.* SVET. Iul. 42, 3

[*von Nes*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

integris patrimoniis. *al.* PAVL. dig. 4, 5, 7, 3 qui amissis bonis et civitate relicta nudus -at. APVL. met. 5, 9 extorres et lare et ipsa patria ... velut -antes. IVST. 26, 1, 7 *matronae* in perpetuum cum viris -turae. *al.* AVSON. 419, 38 p. 363, 248 P. (*opp.* revocato). FVLG. aet. mund. p. 142, 11. *al.* AMBR. epist. 63, 100 p. 1216B maluit *mater* ... sibi eum (*i. Iacob*) -are quam deo ([*v. infra l. 54*]. 63, 101 p. 1216C ob pietatem non propter improbitatem -bat a parentibus. *v. p. 2106, 36*). HIER. in Ier. 2, 2, 2 p. 75, 6 Israhel ... in Assyriis -bat. hom. Orig. in Ezech. 10, 1 p. 416, 26 inhonoratio civi est de patria sua -are. PAVL. NOL. epist. 23, 19 p. 177, 13 non solum a regnis suis sed etiam a sensibus (*v. p. 2108, 3*) -bat humanis. AVG. serm. 294, 6, 6 p. 1339in. et qui -ant, vivunt (*seq.*: haec illis sola poena est, non esse in patria). OROS. hist. 4, 20, 29 Scipio ... ab ... urbe diu -ans. CAEL. AVR. chron. 4, 1, 13 civem (*sc. aegrotum*) ... longius -are *alii probant.* PASS. Saturnin. 3 a delubris atque a sedibus suis daemones ad transitum *Saturnini* ... -are ... audiunt. *al.*

② *propter fidem* (*sc. de christianis*): HIL. coll. antiar. p. 45, 21 fratrum indignissime -antium. p. 101, 15 quosdam sacerdotum ... -are. ad Const. 2, 2, 1 -o ... non crimine, sed factione. 2, 3, 1 cuius ministerio -o. syn. 78 p. 531A voluntatem -andi. *ibid.* -emus semper, dummodo incipiat verum praedicari. 91 p. 545A. trin. 10, 4 p. 346C in eo coexulare, -antibus (*v. p. 2106, 31*) ... praedicatoribus, veritas intelligatur. AMBR. exc. Sat. 1, 47 quamquam pro fide -asset *Lucifer.* SVLP. SEV. chron. 2, 36, 4 ut Athanasius -tum ad Gallias mitteretur (*cf. p. 2106, 22*). COD. Theod. 16, 5, 54, 1 ut episcopi *Donatistarum* ... ad singulas quasque insulas adque provincias -andi gratia dirigantur. GREG. TVR. vit. patr. 3, 1 in quibus *vinculis* per quinque annos -ans. *al.* Ⓑ *res* (*saepe eae, quae in imagine velut personae inducuntur*): PLAVT. Merc. 43 res -tum ad illam ... abibat (593 -tum abiit salus. *v. p. 2106, 21*). Persa 555 perfidia et peculatus ex urbe et avaritia si -ant *eqs.* (*seq.*: haec unde aberunt). Pseud. 1035 cor conligatis vasis exspectat meum, ... ut -tum ex pectore aufugiat meo (*v. p. 2106, 21*). PVBLIL. V 33 ubi innocens damnatur, pars patriae -at ([*v. p. 2106, 30*]. *cf.* CIC. parad. 30 cum omnes meo discessu -asse rem publicam putent). OV. trist. 3, 4, 45 quod adhuc non -at unum, nomen *Nasonis.* Pont. 4, 9, 41 *mens* sola loco non -at. SEN. dial. 11, 11, 7 nec -are umquam potest *animus.* PANEG. 3, 23, 4 -antes relegatasque virtutes ad rem publicam quodam postliminio reduxisti. HIL. trin. 10, 3 p. 346B sanae doctrinae audientia ... ipsa omnis cum praedicatoribus ... -at. PRVD. c. Symm. 2, 367 quodcumque sacrorum est, -at. CONSVLT. Zacch. 3, 8 p. 112, 25 gemens ... pietas -at.

Ⓗ *hyperbolice*: PLAVT. Curc. 559 ne trapezita -tum abierit (Most. 597 ne quo abeat foras urbe -tum faenoris caussa. Rud. 325 leno abit ... -tum. *v. p. 2106, 21*). Merc. 644 certumst -tum hinc ire me (*sc. amore ex patria pulsum, ut* 884 *et* 981. *v. p. 2106, 22*). TER. Eun. 610 domo -o (*cf.* DON. *ad l.* 'domo -o': deest 'prope' ..., ut sit: prope iam -o. SCHOL. Ter. Bemb. *ad l.* exclusus sum. *v. p. 2106, 25*). CIC. rep. 2, 7 cum manent corpore (*sc. qui urbes maritimas incolunt*), animo tamen -ant et vagantur (*antea*: volucri ... spe et cogitatione rapiuntur a domo). CLAVD. 24, 126 per *Stilichonem* ... fracta diu translataque paene potestas *consulis* non ... servilibus -at arvis, in proprium sed ducta larem *eqs.* (28, 408 laribus seiuncta potestas -at imperiumque suis a sedibus errat).

β spectat ad caelum, paradisum sim. (*quasi patriam, in quam quis admitti meretur; cf. p. 2108, 22. deum l. 6. fere de exclusione; de separatione l. 57*): HEGES. 5, 53, 1 p. 410, 1 anima nostra ... quae de paradiso -at et a suo principe peregrinatur. SERM. Ps. Hier. epist. 35, 7 p. 251C permanentes in rebus terrenis a coelestibus -amus (*v. p. 2106, 32; antea*: peregrinantes a saeculo praesentamur ad dominum. *v. l. 55*). PAVL. NOL. carm. 7, 43 *peccator non impius* nunquam salutis -bit finibus. AVG. c. Iul. 3, 3, 9 p. 706 in aeternum -are a regno dei (*postea*: ut ... non sinatur intrare in regnum dei). PAVL. MED. bened. 3, 2 p. 720D ecclesia, quae adhuc a caelesti hereditate -at in terris. MACR. somn. 1, 21, 34 animorum origo caelestis est, sed lege temporalis hospitalitatis hic -at. EPIST. pontif. 375 Conc.S I 2 p. 20, 1 ne regione vivorum, hoc est illa quam nostram patriam volumus, -emus (-emur *L. cf. p. 2108, 17. gr.* ἀπὸ τῆς χώρας ... ἐξοϱισθῶμεν).

b *laxius: c. respectu cuiuslibet loci* (*vigente notione sedis propriae debitaeque: l. 69. 73. 74*): *α fere i. q. exclusum esse ab alqa. re*: TERT. anim. 56, 8 scelestae quaeque animae inferis (*abl. separ.*) -ant. CLAVD. 10, 55 pars acrior anni -at (*sc. monte*). BOETH. cons. 4 carm. 6, 18 astrigeris bellum discors -at oris. *β fere i. q. separatum esse, abesse ab alqa. re*: HIL. in Matth. 5, 8 p. 946B animarum ... sive obtinentium corpora sive corporibus -antium (*cf.* FAVST. REI. epist. 3 p. 177, 10 anima Lazari ... recedente ... vita de habitaculo corporis -vit [*seq.*: absentaverat]). AVG. conf. 2, 2, 4 longe -bam a deliciis domus tuae (*cf. p. 2108, 66*). MACR. Sat. 1, 21, 27 conversatio *piscium* aquis mersa velut a conspectu solis -at. CASSIOD. var. 9, 3, 3 *auri fossores* -ant a sole (*seq.* lucis gaudia derelinquunt).

2 *translate* (*vi imag. vigente: p. 2108, 5*): **a** *fere i. q. exclusum esse ab alqa. re*: MACR. Sat. 7, 1, 5 *philosophia* a conviviis -bit. COD. Iust. 1, 17, 1, 9 similitudinem ... ab ... consummatione volumus -are. 4, 29, 23 pr. supervacuas distinctiones -are cupientes. **b** *fere i. q. ab alqa. re alienum esse* (*expertem esse alcis. rei p. 2108, 7*): *α homines*: TERT. patient. 13, 4 rex Babylonius ... cum squalore et paedore septenni ab humana forma -asset. SOL. 31, 2 Atlantes ab humano ritu prorsus -ant (*syn. Plin. nat. 5, 45* degeneres sunt humani ritus). PAVL. NOL. carm. 24, 827 in carne vivens vita carnis -et. epist. 23, 19 p. 177, 13 *v. p. 2107, 9.* AVELL. p. 400, 15 ab apostolicis ... -are doctrinis. PROSP. c. coll. 1, 2 p. 217A (*vi imag. vigente*) qui -are a veritate quam cives esse ecclesiae maluerunt. PS. PROSP. vocat. gent. 1, 4 p. 651B procul ab illa spiritali -ant voluntate. SALV. gub. 5, 44 -antes non a rebus tantum suis, sed etiam a se ipsis (*syn.* extorres ... facultatis ... *et* condicionis suae. *postea: ut* rerum proprietate careant et ius libertatis amittant). *β res*: APVL. Socr. 12 p. 146 turbelae tempestatesque procul a deorum coelestium tranquillitate -ant. HIL. trin. 10, 4 p. 346B licet ... a multis ... sana doctrina -et, non tamen a sanctis ... praedicationis veritas -bit. FVLG. aet. mund. p. 171, 12 -at de nostris sensibus quidquid tenebrosa fuscedine caligabat.

B *fere i. q. in exilium mitti* (*vi passiva.* PRISC. gramm. II 377, 15 quaedam *neutralia verba* ... *passivam significationem habent,* ut 'vapulo a te' ... '-o a te' [III 269, 27]. *ex iis exemplis, quae sub I A allata sunt, quaedam utrum illuc an huc pertineant dubium est, v. e. g. p. 2106, 77. 80. 2107, 59. 65*): QVINT. decl. 383 p. 429, 1 veneficus -at, alii scelerati mitius puniuntur: malae tractationis damnatus occidetur? TERT. monog. 17 semel gustavit *Adam* ... de arbore, ... semel de paradiso sanctitatis -vit (PROSP. c. coll. 9, 3 p. 237C primi patres de paradiso -are meruerunt. *cf. p. 2107, 53*). BOETH. cons. 1, 5, 5 W. civitatis *philosophiae* ... legem, qua sanctum est ei ius -are non esse, quisquis in ea sedem fundare maluerit. FACVND. defens. 12, 3 p. 842D ut -ent episcopi, demutentur sacerdotes, plebes terreantur *eqs.*

C *fere i. q. in exilium ire* (SERV. Aen. 11, 263 [= ISID. orig. 10, 84] -are dicuntur qui extra solum eunt [sunt *l. v.*]. AVG. in euang. Ioh. 47, 11 p. 1739med. -are extra solum fieri. CASSIOD. gramm. VII 204, 1 [*ex Caesellio*] ex solo ... ire est -are. GLOSS.L I Ansil. EX 1170 -are extra solum suum ire): SCHOL. Cic. Bob. p. 109, 28 ⟨sena⟩tu decernente ... -vit *Marius* et in Africa delituit aliquamdiu. p. 174, 16 restitutos in civitatem significat P. Popilium ... et Q. Metellum ..., qui ut violentiam ... subterfugeret, -arat.

II ***transitive*** (*cf. p. 2106, 16 sqq.*): **A** *proprie*: **1** *stricte: spectat ad patriam sim., fere i. q. in exilium mittere* (*not. poenae, damnationis evanida, i. q. expellere l. 49*): **a** *generatim*: DICT. 5, 4 decernitur ... Antimachum ex omni Phrygia -andum. HYG. fab. 26, 2 *Medea* iterum -atur. FVLG. aet. mund. p. 147, 24 *Moses* timore -tus (*sc. ex Aegypto fugiens*). p. 161, 1 Nabuchodonosor ... regem Hebreum ... cum suo -at populo. myth. 1 praef. p. 9, 4 ubi me (*i. Musam*) Romuleae arcis conventu bellicus viduavit incursus. Alexandriae conciliabula urbis -ta possederam. AVG. in psalm. 49, 22 p. 579in. alius patria -tus maeret. AVELL. p. 50, 2 Vrsini sociis ..., ut peregrinari potius quam -ari videatur, proprio liceat iure versari. MARCELL. chron. II p. 64, 396, 1. p. 77, 428, 2 episcopi dudum ... -ti (p. 83, 449. 2 in Epipam -tus est. p. 92, 484, 2 -tis diffugatisque ... episcopis). p. 97, 510, 2. p. 98, 514, 1. PETR. CHRYS. serm. 2 p. 188A fames revocat, quem (*sc. filium luxuriosum*) saturitas -arat (*v. l. 37*). MAX. TAVR. serm. app. 13 p. 870C cum ... in longissimis finibus transveheretur *Nazarius* -andus. VICT. VIT. 2, 14 IORD. Rom. 319. 342.

b *specialim*: *α ex caelesti patria* (*sim.* a vita *aeterna: l. 56*): FVLG. aet. mund. p. 156, 4 *inobedientia* caelesti regno -vit diabolum (*cf. seq.*: efficit peregrinum). PS. AVG. hypomn. 3, 9, 14 p. 1629fin. mundo in quo homo divini praecepti desertor -tus est (*opp.* revocaverit). PETR. CHRYS. serm. 110 p. 503D *delicta* nos a vita -verant. *β Iudaeos a deo abdicatos*: FVLG. aet. mund. p. 172, 25 *Iudea* a deo suo -ta proicitur et eius loco pereger filius adoptatur.

2 *laxius: spectat ad quemlibet locum, fere i. q. expellere, removere* (*c. dat. fin.* [*sic potius quam abl. loc.*]: *l. 63. 64*): LACT. inst. 5, 21, 5 *daemones* extorti et excruciati virtute divini nominis -antur (*v. p. 2106, 24; syn. epit. 46, 7* exiguntur). FVLG. aet. mund. p. 154, 6 (*in imag.*) *libido* privatum lumine *Samson* tenebris -vit (*v. l. 60*). p. 166, 20 nulla secreta mundi misteria, nulla gens abtrusis terrarum angulis (*v. l. 60*) -ta (*v. p. 2106, 24*), nulla ... semotior insula. HIL. Aug. epist. 126, 10 p. 480, 2 a praesentiae tuae deliciis -tus (*cf. p. 2107, 75*). CONC. Matisc. a. 585 p. 170, 16 miseros non solum de agris, sed etiam de domibus propriis -are.

B *translate*: **1** *fere i. q. avertere, pellere* (*refl. l. 73*): FVLG. myth. 3, 6 ne nostra opera aut a propriis -remus officiis aut alienis addiceremus negotiis. RVFIN. Orig. in iud. 9, 1 p. 517, 22 procul a vobis timorem mentis, procul cordis -ate formidinem (*v. p. 2106, 26*). ARNOB. in psalm. 63 p. 412B ut per elationem cordis *hominis* ... -et se deus ab eo (*v. p. 2106, 20*). **2** *fere i. q. excludere, non admittere*: FVLG. aet. mund. p. 150, 22 sterilitatis nervo catenata natura bonae fecunditatis -at (*v. p. 2106, 32*) fermentum.

structurae: *acced.*: *abl. separ.* (*inde a* TER.): *p. 2106, 74. 2107, 35. 45. 69. al.* *dat. fin.*: *l. 60.* *dat. incommodi*: *p. 2107, 5* (*cf. p. 2101, 74*). *praep.*: ab (*inde a* TERT.): *l. 1* [*bis*]. *et passim.* de (*inde a* TERT.): *l. 13. 22. al.* ex: *l. 38. p. 2106, 62. 2107, 29.* in *c. acc.*: *l. 47.*

deriv.: exulaticius, exulatio, exulator. *compos.*: coexulare.

exult- *v. s.* exsult-.

exululo, -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* ululare. *de notione*:

[*van Nes*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

GLOSS. ἐξοιμώζω. ἐξολολύζω. *gr. v. et l. 16. legitur inde ab* Ov. [*lect. var. v. l. 14. 15.*]

1 *intransitive: fere i. q. ululatum tollere: de lupo*: Ov. met. 1, 233 -at frustraque loqui conatur *Lycaon. de iis qui furore agitantur* (*imprimis de bacchantibus: cf. l. 17. 20*): Ov. met. 4, 521 -at passisque fugit male sana capillis (*seq.*: 'euhoe Bacche' sonat). 6, 597 -atque euhoeque sonat *Procne* (*antea*: furiisque agitata doloris, Bacche, tuas simulat). fast. 4, 341 -ant comites *Berecyntiae*. SCRIB. LARG. 194 concitatque *toxicum* mentis furorem cogitque -are et palpitare lingua. *de cruciatis dolore*: EPIST. Sapph. 114 nec pectora plangi nec puduit scissis -are comis. VAL. FL. 8, 172 implet soror omnia questu -ans. SIL. 12, 599 sparsaeque solutis crinibus -ant matres atque ubera nudant. PS. CYPR. mont. 15 p. 118, 14 a puero caeleste correptus et flagris spiritalibus emendatus -ans (exulans *l. v., Hartel*) ad centesimum effugit *diabolus*. PASS. Perp. 21 Perpetua ... inter ossa conpuncta -vit (exultavit *l. v.; gr.* ἠλάλαξεν). **2** *transitive (med.-pass. l. 19): fere i. q. ululando vocare* (*cf. l. 5*): Ov. ars 1, 508 Cybeleïa mater concinitur Phrygiis -ta modis (*v. l. 20*). fast. 4, 186 *Cybele* feretur urbis per medias -ta vias. *p. p. p. pro med.-pass.*: Ov. trist. 4, 1, 42 utque suum Bacche non sentit saucia vulnus, dum stupet Idaeis -ta modis (*cf. l. 5*).

exumbris, (-e). *ab* ex *et* umbra. *i. q. umbra carens,* ἄσκιος: EVSTATH. Bas. hex. 6, 8 p. 930C eos ... ascios, id est -es appellant (*cf. ibid.* amphiscii. *p. 930B* eteroscii. *v. gr. p. 136C*). GLOSS. V 591, 43 ascios -es. *v. s.* ascius *vol. II 767, 28 sqq.*

exundantia, -ae *f.* *ab* exundare. **1** *proprie: de aquis alveos excedentibus i. q. exundatio*: AMBR. hex. 2, 1, 1 p. 41, 3 in quo *die* conditum caelum, terram creatam, aquarum -am (exundantia [*v. p. 2112, 4*] *l. v.*), circumfusum aerem ... cognovimus. **2** *translate*: **a** *fere i. q. abundantia*: AVG. anim. 1, 3, 3 p. 305, 5 in ... eloquio ... multa emendanda et a nimia -a reprimenda. **b** *fere i. quod nimium est*: AVG. c. Iul. op. imperf. 4, 39 p. 1360in. concupiscentia, quae nisi anima ... volente non surgeret nec demergeret cogitationem mentis -a voluptatis.

exundātio, -ōnis *f.* *ab* exundare. *cf.* inundatio. **1** *usu strictiore*: **a** *de mari, diluvio, fluviis i. q. actus exundandi sc. ripas, alveos sim. supergrediendi*: SEN. benef. 4, 5, 3 in ... litoribus aquarum calentium -o. PLIN. nat. 19, 37 negant nasci *tubera* nisi -e fluminum invecto semine. TAC. ann. 1, 79, 1 ob moderandas Tiberis -es. SOL. 27, 54 amnis, inferna ... -e prorumpens. 32, 3 quod ... incrementa -is in Aegypto augeantur. AMM. 22, 15, 6 -es *Nili* ... erigi anni temporibus ... praestitutis. FAVST. REI. grat. 2, 9 p. 82, 26 famosi ... -o vasta diluvii. PS. EVSEB. GALLIC. hom. p. 680H *in diluvio* mundus naufragio, orbis -e consumitur. **b** *metonymice fere i. q. aqua exundans*: OROS. hist. 1, 2, 5 paludes, quarum inmensa -o (exunducio [-utio], inundatio *vv. ll.*) ... Euxinum pontum late ingreditur. **2** *usu laxiore: fere i. q. copia*: AVELL. p. 684, 10 quae inmensitas fuerit -oque populorum. *van Nes.*

? **exundique** *adv.* *ab* ex *et* undique. *scribitur disiuncte*: CE 266, 5 numine (*i. dat.*) fontigeno grates ex undique solvens (*aut* exsolvens undique *per tmesin diremptum esse post Hauptium Buecheler [v. p. 1879, 12] proponit aut cogitat de adverbiis velut* de intus, in obviam *necnon de* exinde [deinde] *apud auctores antiquos. in latinitate medii aevi saepius legitur vox e. g. Inscr. christ. Hisp. 469, 6 [a. 913]* templum ... exundique amplificatum). *Díaz y Díaz.*

exundo, -āvī, (-ātum), -āre. *ab* ex *et* undare. *cf.* abundare. *formae perfecti breviores*: -asse(t): *v. p. 2110, 49. 72. 2111, 48. 55.* NOT. Tir. 76, 57 -at. *de notione*: AVG. in psalm. 61, 16 p. 741in. divitiae si fluant, id est, si -ent, tanquam de fonte currunt. GLOSS.L II Abav. EX 139 -at refluit. GLOSS. πλεονάζω. *de usu: part. praes.: pro adi.: v. p. 2111, 77. n. pro subst.: v. p. 2112, 4. pass. non exstat. legitur inde ab* AETNA, SEN. min., COLVM.; *saepe apud* SIL.

[*variat c.*: exabundare: CYPR. Demetr. 3 p. 353, 15. *cf.* patient. 20 p. 411, 23. excedere: FAV. EVL. p. 9, 13. ex(s)udare: AMBR. hex. 2, 4, 16 p. 55, 20 CLAVD. 8, 550 rapt. Pros. 3, 127. exsultare: LVCAN. 9, 798. *cf. et p. 2112, 9.* *falso pro* -are: exnudare: PANEG. 4, 1, 3. exsudare: LVCAN. 9, 619 CALP. ecl. 4 104 PS. QVINT. decl. 14, 4 p. 268, 7 TAC. Germ. 45, 5. extundere: PS. QVINT. decl. 12, 24 p. 241, 11. *e coni. supervacanea*: CHALC. comm. 236 -are (*Wrobel*, exsud- *trad.*).]

I ***intransitive*: A** *pro subi. est copia alcis. rei (hominum v. p. 2110, 72) vel abundantis vel effluentis (indicatur: unde: per abl.: p. 2110, 28. 29. 43. 44. 56. 58. per praep.*: ab: *p. 2110, 45.* ex: *p. 2110, 21. 28. 63. 2111, 11. quo: per praep.*: ad: *p. 2110, 57.* in: *l. 82. p. 2110, l. 53. 72. 2111, 20.* ultra: *p. 2110, 66. qua: per praep.* per [*aliter: p. 2110, 47*]: *p. 2110, 44. 73*): **1** *proprie*: **a** *praevalente notione fluendi (c. vi praep. q. e. 'in altum': v. l. 79. p. 2110, 40. 55. 68)*: **α** *res*: ① *liquores*: Ⓐ *aqua*: ① *i. q. exaestuare (fere de accessu maris cotidiano; aliter: l. 82. p. 2110, 40)*: SEN. dial. 1, 1, 4 lunare sidus ..., ad cuius arbitrium oceanus -at (LVCAN. 10, 256 *dicunt* ab oceano ... -ante ... erumpere Nilum). nat. 3, 29, 5 quicquid illi (*sc. umori*) adieceris, necesse est in alienum -et. PLIN. nat. 2, 215 aestus pleniores ab ea (*sc. nova luna*) -ant. SIL. 3, 51 proruptum -at pelagus (*opp.* remeat. *cf.* VEG. mil. 4, 42 more torrentium nunc -at in terras, nunc refluit in altitudinem suam). AMBR. hex. 4, 7, 30 p. 135, 19 euripi cum -ent undique ... et acceptos fluctus refundant *eqs.* (*duobus verbis reddidit gr. Bas. p. 144B* μεταῤῥέουσιν). EVSTATH. Bas. hex. 6, 11 p. 934B lunae spiraminibus retro subducitur *mare* et iterum eius -at impulsibus (*gr. p. 144C paulo aliter*: πρὸς ὠθουμένη). *in imag. (per ironiam) de hominis corpore et corpulentia*: SIDON. epist. 3, 13, 9 ossium ... compago sub uno velut -antis abdominis pelago latet. ② *i. q. supergrediendo diffundi*: MELA 1, 52 *Nilus* aestivo sidere -ans (*opp.* sedavit diluvia ac se sibi reddidit. 2, 104. *aliter l. 32*). SIL. 12, 186 improbus ut fractis -at molibus amnis. 13, 563 large -antibus urit ripas ... aquis Phlegethon (*cf. l. 28*). VLP. dig. 39, 3, 1, 2 (*Nerat.*) -ante palude. SOL. 30, 1; *opp.* intra ripas ... redit (*e Plin. nat. 5, 44* augescit). AVSON. 441, 2 p. 390, 5 P. flumen -at (AMM. 17, 12, 4). VEG. mil. 1, 10 -are torrentes. AMBR. Nab. 12, 52 p. 497, 13 *puteus* cum -at, caeno inquinatur. Noe 15, 51 p. 448, 18 -vit ... aqua et levavit arcam (*ibid.* l. 20. *cf.* 18, 64 p. 459, 21 diluvium). spir. 1, 16, 158 p. 740C fluvius riparum editis superfusus -at (*syn.* effluere. AVG. civ. 3, 18 p. 127, 14 D. MAR. AVENT. chron. II p. 239, 580 Rodanus -vit ... et intra Italiam ... fluvii -erunt). GREG. TVR. glor. conf. 45 p. 776, 8 cum *Garonna* ... validis fluctibus -ret. *in imag.*: AMBR. Noe 5, 12 p. 421, 16 ex *voluptate* ... velut a fonte prorumpunt ... passionum flumina lateque -ant. ISID. sent. 2, 18, 4 p. 621A (*de peccatis*) *guttarum* numerositas ... in unum coacta -antem efficit copiam. ③ *i. q. profluere*: PLIN. nat. 2, 229 in Tenedo ... fons semper a tertia hora in sextam ... -at (31, 27 *fontem* -are ferventi similem. 31, 51; *opp.* inarescunt. AMM. 18, 9, 2 AVG. gen. ad litt. 5, 7 p. 151, 20). VAL. FL. 4, 595 torquet ... aquas Acheron vastoque -at hiatu fumeus. SIL. 14, 62 fonte e Phlegethontis ... flammarum -at torrens (*cf. l. 11*). PLIN. epist. 5, 6, 20 marmoreo labro aqua -at. CYPR. Demetr. 3 *v. p. 1131, 9.* unit. eccl. 5 p. 214, 6 -antis copiae (*sc. fontis*) largitate. OROS. hist. 1, 2, 30 aliqui auctores ferunt ... *Nilum* vastissimo lacu -are. *in imag.*: QVINT. inst. 10, 1, 109 non ... pluvias, ut ait Pindarus, aquas colligit, sed vivo gurgite -at *Demosthenes.* CYPR. patient. 20 *v. p. 1131, 9.* AMBR. epist. 29, 17 p. 1059A fontem vitae aeternae, qui affluit atque -at omnibus. PAVL. NOL. epist. 33, 2 p. 302, 24 aut ... nullus mihi ... aut amarus ... fons intus est, quem utinam orationes et litterae tuae ... mihi -are et (*Hartel*, -rent, -are ac *vv. ll.*) dulcescere faciant. PAVL. PELL. 21 abrumpens ... penetralia mentis fontem -antis voti vox conscia prodit. ④ *i. q. ebullire*: LVCAN. 9, 798 spumeus accenso non sic -at (*v. p. 2109, 66*) aeno undarum cumulus. ⑤ *i. q. effundi (de nimbis, in imag.)*: *v. p. 2111, 25.*

Ⓑ *sanguis, vitium purulentum*: SEN. Ag. 903 hinc trunco cruor -at. SIL. 5, 257 fervidus atro pulmone -at per ... viscera sanguis (CLAVD. rapt. Pros. 3, 127 -at [*v. p. 2109, 65*] ab ubere sanguis). 9, 366 turbine nigro sanguinis -at torrens. CHIRON 34 dissolutum vitium -at per *saniem* (*syn. Veg. mulom. 1, 28, 3* effluit).

Ⓒ *oleum, vinum*: SVLP. SEV. dial. 3, 3, 3 oleum ... crevisse, quoad -ante copia superne difflueret. 3, 3, 4 -asse oleum, ut omne ... vestimentum copia superfusi liquoris operiret. VAL. CEM. hom. 19, 4 p. 750D -ante vino caprini generis vasa corrumpi.

Ⓘ *ignis sim. (cf. etiam l. 11. 28), vapor, spiritus*: Ⓐ *i. q. effundi*: AETNA 384 flamma ... ruens -at in agros. SIL. 5, 455 spiritus -ans vicinum pulvere moto perflavit campum. Ⓑ *i. q. diffundi (vi praep. q. e. 'in altum')*: SEN. Herc. f. 911 pinguis -et vapor (Phaedr. 103 malum ... ardet intus qualis Aetnaeo vapor -at antro. SIL. 12, 135. 14, 311 -ante vapore ad caelum). SEN. Herc. O. 1751 *trabes*, quis (*corr. Gronov*, quas *E*, qua *A*) plurimus -at ignis (CHALC. comm. 326 ignis iste, qui velut -ans in aërias auras dissolvitur). SIL. 17, 103 -at pestis (*antea*: fluit undique ... Mulciber). STAT. Theb. 3, 596 *Aetna* tonat, -ant apices. 12, 431 -ant diviso vertice flammae (HIER. epist. 54, 13, 4. SVLP. SEV. dial. 1, 18, 4 -bat abruptis flamma fornacibus). OROS. hist. 5, 3, 6 quasi e camino ... -ret incendium (POMER. 3, 12, 3 p. 492C -antis incendii). SALV. eccl. 3, 52 -antes ignium globos.

Ⓜ *lumen*: PS. EVSEB. GALLIC. hom. p. 655D nec continebatur ultra latibulum suum -ans siderei luminis magnitudo.

Ⓘⓥ *res solidae, quae in aqua moventur: fere i. q. erui (c. vi praep. q. e. 'in altum')*: SIL. 17, 271 pulsa -antis harenae verticibus ratis. *audacius, fere i. q. eici (sc. e mari)*: TAC. Germ. 45, 5 *sucina* liquentia in proximum mare labuntur ac vi tempestatum in adversa litora -ant (*v. p. 2109, 68*).

β *multitudo hominum*: SIL. 15, 314 Dolopum vis -asset in agros. TAC. hist. 5, 2, 2 -antem per Aegyptum multitudinem.

b *mera notione abundandi*: PS. QVINT. decl. 8, 18 p. 162, 5 ultra naturalem modum umor (*sc. in corpore*) -ans (PALLAD. 4, 10, 14 calidis locis ..., quibus umor -at [*cf. p. 2111, 82*]. AMBR. hex. 1, 8, 28 p. 27, 7 ubi infusus terris umor -at. PS. AMBR. apol. Dav. II 8, 43 p. 388, 5 [*in imag.*] hiems mentis ..., quando nimius umor -at et mentem gravat). AMBR. hex. 1, 8, 30 p. 30, 14 terra erat invisibilis ..., quia -bat aqua.

2 *translate (vigente vi imaginis e. g. l. 82 p. 2111, 13. 24)*: **a** *affectus*: **α** *fere i. q. erumpere, exaestuare*: SEN. Med. 392 ubi se iste fluctus franget? -at furor (STAT. Theb. 10, 609 -anti permisit verba furori). Oed. 924 mersus alte magnus -at dolor (PS. QVINT. decl. 12, 24 [*van Nes*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

p. 241, 11 altius. *cf. l. 7*). STAT. Theb. 10, 166 -ant stimuli *furoris divini*. Ps. QVINT. decl. 14, 4 p. 268, 7 inmodico ardoris aestu et -ante (*v. p. 2109, 68*) impatientia *amoris*. PANEG. 4, 1, 3 non ... se capit -antis laetitiae magnitudo, sed ... foris prominet. AMM. 16, 4, 2 ira -ante substridens. *β fere i. q. modum excedere, extra mensuram esse*: SEN. dial. 3, 7, 1 eoque detracto quod -at, ad salutarem modum *iram* cogere. epist. 99, 21 aliquid sat est: inprudentium ut gaudia sic dolores -vere (*cf. p. 2110, 84*). AMM. 30, 8, 8 aviditas ... -vit in hoc principe flagrantius aduliscens.

b *ingenii atque animi virtutes sim.*: *i. q. tamquam e fonte abunde profluere*: TAC. dial. 30, 5 ex multa eruditione ... -at et exuberat illa admirabilis eloquentia (*cf. infra l. 83*). OPTAT. 4, 9 p. 115, 7 in deo perennis maiestas -at, sicut in fonte aqua largiter fluentibus venis exuberat. AMBR. in psalm. 61, 15 fidei -at ubertas. Ps. EVSEB. GALLIC. hom. p. 628A felix, per quem etiam in aliena salute -ant merita propria.

c *opes* (*v. et p. 2109, 58*): TAC. ann. 3, 72, 1 -antis opes ornatum ad urbis ... conferre. POMER. 2, 4, 3 p. 448D -ante patrimonio.

d *numerus*: *α fere i. q. (in computatione) exire*: BOETH. arithm. 2, 44 p. 147, 3 in *binarium numerum* unitas, id est minor terminus, duplicatus -at. *β fere i. q. modum excedere*: FAV. EVL. p. 9, 13 octavus ... in sedecim duplicatus -at (*i. plus fit quam decem; v. p. 2109, 64*).

e *contumeliae*: RVSTIC. Conc.S I 4 p. 116, 20 -ant ... ubique anathematismorum nimbi (*v. p. 2110, 41*) ingenti numero et contumeliae (*gr. I 1, 7 p. 152, 5 πλεονάζουσι*).

B *pro subi. sunt aut animantes aut res, quae alqa. re abundant*: **1** *proprie*: **a** *usu strictiore* (-are *liquidis sim.; incendiis l. 32*): *α c. abl.*: SEN. Ag. 222 alto *sanguine* -ans solum (CLAVD. 8, 550 anhelantes -ant [*v. p. 2109, 65*] sanguine gemmae). COLVM. 10, 432 ut ... -ent ... spumantia dolia musto. SOL. 5, 10 (*interpol.*) licet vastis -et incendiis *Aetna*. AMBR. hex. 6, 4, 25 p. 221, 15 *ubera* licet umore lactis -ent (*syn.* abundare). obit. Valent. 6 p. 1360B (*in imag.*) genae ... velut fluentibus quibusdam stillicidiis pietatis -ant. PRVD. cath. 5, 90 cui (*sc. deo*) ... eremi saxa loquacibus -ant scatebris (*ad Vulg. num. 20, 11*). tituli 68 (*in imag.*) stultitia (*i. maxilla asini*) -at lymphis, dulcedine virtus (*i. leo; syn.* fluunt, fontem vomit). *β sine abl.*: SEN. nat. 4, 2, 29 septemtrional⟨e⟩s *terrae partes* -ant. COLVM. 8, 17, 6 rivis, per quos -at piscina. PRVD. perist. 8, 14 hausit terra sacros aut fonte aut sanguine rores -atque suo iugiter uda deo. AVG. c. Cresc. 3, 43, 47 p. 454, 6 -antes venas (*antea*: cruore largius effluente). GILD. paenit. 7 chron. III p. 89 si monachus -ante ventre evomerit sacrificium. GREG. TVR. glor. conf. 83 p. 802, 3 aliam *ampullam* ... in tantum ore patulo -are, ut *eqs.* (*v. etiam l. 67*). **b** *usu laxiore* (*c. abl.*): COLVM. 9, 9, 1 *alvaria* -ant novis foetibus. LVCAN. 9, 619 cur Libycus tantis -et (*v. p. 2109, 67*) pestibus aer, fertilis in mortes. CALP. ecl. 4, 104 *ut* -ent (*v. p. 2109, 67*) vellera fetis. SIL. 3, 316 terram -asse chelydris. STAT. Theb. 10, 535 -ant saevo fastigia nimbo (*sc. iaculorum*).

2 *translate*: **a** *fere i. q. aliqua re abundare*: QVINT. decl. 252 p. 32, 6 adeone saturitate *parasitus* apud te -vit? AMM. 14, 6, 18 domus ... ludibriis ignaviae torpentis -ant. 19, 8, 1 ad potiunda sperata ira et dolore -ans *rex Persarum*. AMBR. Iob 3, 8, 23 p. 261, 14 stultus et insipiens cum divitiis -verit (*v. adn. crit. cf.* ALC. AVIT. carm. 3, 290 te ... sufficit amplis -asse bonis). AVG. bapt. 6, 6, 9 p. 303, 24 anima ... -ans ubere caritatis. in psalm. 94, 3 p. 1218 -antes laetitia. OROS. hist. 7, 35, 12 Arbogastes ... cum adversum ... Theodosium collectis Gallorum ... viribus -vit. **b** *peculiariter de sermone*: *fere i. q. fusius dicere*: AMBR. hex. 3, 4, 17 p. 70, 20 quoniam de mari (*ludit c. notione propria, cf. p. 2109, 79*) loquebar, aliquantum -vimus. AVG. soliloq. 2, 14, 26 p. 897 *Ambrosius* misereretur sitim nostram et -ret multo citius (*sc. praeceptis sapientibus*).

II transitive: **A** *c. acc. rei, quae effluit*: *fere i. q. effundere*: **1** *liquores*: SOL. 47, 1 saxa ... -ant umorem affluentissimum. AMBR. hex. 2, 4, 16 p. 55, 20, *v. p. 1942, 27*. GILD. Brit. 3 chron. III p. 29, 1 lacubus frigidum aquae torrentem vivae -antibus. GREG. TVR. glor. mart. 5 p. 490, 13 lychni ... in tantum -rent oleum, ut *eqs.* (*nisi forte voluit* 'in tantum oleum' [*v. l. 43*]). LAVRENT. eleem. p. 107C (*tropice*) venter esurientium satiatus indulgentiae tibi aquam -at. ISID. orig. 16, 13, 9 enhydros ... -at ... aquam (*Sol. 37, 24* exudat). **2** *fumum, fructus*: SIL. 2, 631 -at fumum piceus caligine vertex. AMBR. patr. 10, 41 (*in imag.*) *Nephthalim* decus in generatione, quia plenis palmitibus multos fructus -at.

B *c. acc. rei qui adhiberi videtur ad analogiam verborum velut excedere, egredi*: GILD. Brit. 17 chron. III p. 34, 12 montanus torrens ... alveos -ans.

part. praes. **exundāns**, -antis *pro adi.* **1** *proprie*: **a** *fere i. q. late diffusus* (*cf. p. 2110, 8*): AMBR. hex. 3, 16, 65 p. 105, 6 viridantibus toris fluviorum -ium ripa decoratur (*syn.* redundantius). **b** *fere i. q. exuberans* (*cf. p. 2110, 24*): IVV. 10, 119 (*in imag.*) largus et -s ... ingenii fons. c *fere i. q. abundans, affluens* (*cf. p. 2110, 75*): PALLAD. 4, 10, 16 quibus *fundis* ... umor -s *est*. **2** *translate*: **a** *fere i. q. uber, copiosus* (*cf. l. 10*): SIDON. epist. 9, 7, 4 eloquium -s atque ineffabile. **b** *fere i. q. praegravatus, diffluens*: MVTIAN. Chrysost. hom. 29 p. 425med. (*imag. navis vigente*) cum ... corpus -ans deliciis fuerit factum, compagem suam ... non valet ex diffluentia retinere (*gr. p. 208a med. ὑπέραντλον*).

n. pl. pro subst. (*v. et p. 2109, 27*): *fere i. q. supervacua*: PRIMAS. in apoc. prol. p. 176, 9 H. -ia reprimens, importuna resecans.

adv. **exundanter.** *non nisi compar.* -ius. **1** *fere i. q. large*: FAVST. REI. spir. 1, 13 p. 129, 22 *spiritus sanctus* regnorum coelestium cives ... ubertate laetitiae -ius inebriat. **2** *fere i. q. effuse, effrenate*: AVG. epist. 3, 1 p. 5, 23 laetaretur multo -ius (exultant- *M*; *cf. et p. 2109, 66*).

deriv.: exundantia, exundatio. *van Nes.*

TERT. pall. 5, 6 *muraenae* **exunguēs** (exangues *B*) et excornes (*cf. p. 1282, 47. 1314, 80*). *i. sine unguibus.*

exungulo, -āvī, -ātum, -āre. *ab* ex *et* ungula.

1 *intrans.*: *fere i. q. ungues amittere*: VEG. mulom. 2, 57, 1 si -erit iumentum, cura difficilis.

2 *trans.*: **a** *generatim*: *i. q. ungues aut evellere* (*l. 19*) *aut resecare* (*l. 20*): Ps. AVG. quaest. test. I 102, 14 p. 210, 22 tortus huius modi et -tus hoc verum esse dicit. SORAN. epit. 66a digitum qui est circa pollicem diligenter -tum. **b** *speciatim*: *ungues, i. rosae floris partes, sic propter figurae similitudinem vocatas, demere* (*gr. ἐξονυχίζειν. cf. Diosc. 1, 99, 1 ἀποψαλίσαντες τὸν ὄνυχα καλούμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ λευκὸν τὸ ἐν τῷ φύλλῳ* [*sc. rosae*]. *v. Hoppe, Gnomon 10, 1934 p. 620*): ALEX. TRALL. 1, 8 rosae siccae -tae (*cf. gr. 1 p. 63 P. ἐξωνυχισμένων. p. 65*). ORIBAS. eup. 4, 68 Aa p. 583 rosa -tam (-angulata *Ab*) recentem. syn. 3 add. p. 916, 59 l. 10 rosa viride -ta.

exunguo(r), -unctum, -ere (-ī). *ab* ex *et* ung(u)ere. *de formis*: *depon. l. 31. 35. pass. l. 32. 37.* [*e coni.*: *l. 32.*]

1 *fere i. q. unguenta prodige consumendo rem perdere sim.* (*cf. Wackernagel, Synt. II p. 180* [*aliter l. 31 i. q. se perdere Goldberger, Glotta 20, 1932, p. 111*6]): PLAVT. Rud. 580 eluas tu an -are, *nihil curo*. Trin. 406 quid factumst eo (*argento*)? : : comessum, expotum, -u⟨nc⟩tum (*Gulielmus* [*Ernout*], exussum *A* [*Leo, Lindsay*], exutum *P*), elotum in balineis. Truc. 312 ea (*sc. quae parsimonia erus maior coegerat*) vos (*i. meretrices*) estis, -imini, ebibitis.

2 *fere i. q. inungere, illinere*: DIOSC. 2, 2 p. 188, 5 *echini* iecor siccatum ... et repositum -ctum omnia suprascripta facit mirifice (*deest gr.*).

exūno, -āre. *ab* ex *et* unare. *fere i. q. in unum coniungere*: ALC. AVIT. c. Arr. 22 p. 9, 20 proprias in trinitate personas solidat et -at aequalitas. *K.*

***exuo**, -uī, -ūtum, -ere. [*cf. c.* induo, sub-ū-cula, ex-uviae, red-uviae *etc. W.* (*v. et Boisacq s. v. ἕννυμι p. 257*).] *cf. de etymologia*: CASSIOD. gramm. VII 204, 4. 5 (*ex Caesellio*) exsui habet s: 'sui' enim est et 'insui' ..., unde exsui, quasi iam emitti et nudari. inde exsuviae, unde exsuti, id est spoliati. NOT. Tir. 83, 56 exsuit (*inter composita verbi q. e.* 'suere'. *v. Heraeus, ALL 12, 1902, 39*).

scribitur: exs- (*v. l. 44*) *saepe in codd.* exure (*inf.*): Ps. TIT. epist. (RevBén. 37, 1925, 59) l. 447. GREG. TVR. Franc. 9, 16 p. 430, 17 (*l. v.*). exivit (exivuit) *pro* exuit: HEGES. 5, 16 p. 324, 18 (*l. v.*). SEN. epist. 122, 1 (*l. v.*). LEX Sal. 47 (*l. v.*). *cf.* SOL. 1, 21 hominem (*i. fere vitam. aliter p. 2114, 81*) -ivit (*cl. 11, Mommsen*; -uit *cl. 1*; *v. p. 1367, 43*).

de formis: *perf.* exuēre: HOR. epod. 17, 15. COD. Theod. 12, 1, 155 (*v. p. 2115, 3*). *imperat. praes.* (*med.-pass.*) exuere: ITALA Baruch 5, 1 (Iren. 5, 35, 1). SIDON. epist. 8, 3, 4. *gr. exprimitur terminus iuris* COD. Iust. 1, 2, 24, 6 *ἐξεοῦται* (*sc. munere administrationis*) *is qui neglegit praedia, quae conduxit ab ecclesia.*

de notione: NON. p. 300, 5 -i est exsolvi. Vergilius Aen. lib. II (*153*). *ibid.* l. 7 -i nudari (*Aen. 5, 422*). l. 10 -ere deponere (*Aen. 4, 318*). l. 12 -i liberari. Lucilius (*815*). SERV. Aen. 5, 419 '-e' proice, solve. SERV. auct. Aen. 4, 319 '-e mentem' reice a te propositum mei relinquendi. SCHOL. Stat. Theb. 2, 396 (*v. p. 2115, 44*). 3, 208 (*v. p. 2114, 38*). 10, 935 (938. *v. p. 2118, 72*). *cf. et p. 2128, 49. 64 sq.* (*v. p. 2128, 77*). *2130, 16 et p. 2114, 21.* CHAR. gramm. p. 409, 19 B. libera me sollicitudine ... aufer mihi metum. timorem eleva ... fac ut caream metu ... -e me cura. SYNON. Cic. p. 423, 23 B. spoliavit. nudavit. -uit. privavit. eripuit *eqs.* p. 436, 24 orbatus. privatus. nudatus. spoliatus. -tus ... naufragus. GLOSS.L III Abstr. EX 55 -uit deposuit aut exspoliavit. 61 -tus vinculis (*Aen. 2, 153*) nexu liberatus. 120 exvolutus ex[s]utus, nudatus. IV dub. Plac. E 25 -tus expulsus. V Aa E 1027 -e: expone, ab -endo veste⟨m⟩. GLOSS. ἀποδύω. ἐκδύομαι. *respondent graeca*: *ἀποδύειν* (*-εσθαι. ἀπεκ- p. 2117, 58. 2119, 76 al.*) *saepe, e. g. p. 2113, 56, ἀποκιδαροῦν p. 2116, 60, ἀποτιθέναι p. 2117, 22, ἐκδύειν* (*-εσθαι. -δύνειν, -διδύσκειν*) *saepe, e. g. p. 2114, 8. 2116, 65, περιαιρεῖν p. 2113, 47. 2116, 81, περιδύειν p. 2117, 44. ἀφαιρεῖν p. 2121, 10, σκυλεύειν p. 2121, 19. ἀπαλλάττειν p. 2118, 48, μετακινεῖν p. 2120, 66. cf. ἐξημεροῦν p. 2114, 6*) *et v. p. 2116, 73. 2120. 40. 2121, 74.*

de usu: *apud gramm.*: ARVS. gramm. VII 472, 3 -it hac re, illam rem: Cic. (Lig. 14, *v. p. 2114, 63*). *pendent casus*: *gen. p. 2119, 66. acc. accedit ad med.-pass.*: *p. 2113, 24. 2114, 58; duplex*: *p. 2114, 59 sq. 2117, 31. 2119, 70.* *pro obi.*: *acc. c. inf. p. 2119, 82.* quod *p. 2115, 6.* *acced. praepp.*: *c. acc.*: ad *p. 2119, 34,* in *p. 2113, 25.* *c. abl.*: ab *p. 2113, 25. 2114, 59 al.* de *p. 2113, 25. 2117, 52 al.* ex *p. 2117, 52. 79. 2121, 63.* *similiter abl. sep. saepissime. cf. et p. 2122, 20 sqq.*

[*Tietze*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

tegitur inde a PLAVTO, FAB. PICT. (*p. 2116, 45*), CIC., LVCR., CAES., SALL.

[*variat c.*: deponere: STAT. Theb. 4, 199. eruere (*cf. G. Manz, Ausdrucksformen d. lat. Liturgiesprache, 1941, 182 sq.*): -ere (*recte*): Ov. met. 14, 777 SEN. nat. 7, 31, 3. *cf. Löfstedt, Eranos 10, 1910, 27 ad* ZENONEM 1, 10, 5 p. 336^{A}. excutere: -ere (*recte*): Ov. met. 7, 773 Ps. QVINT. decl. 16, 9 p. 299, 11. excutere (*recte*): Ov. met. 7, 777 *v. p. 1311, 68.* 9. 52 *v. p. 1309, 56.* eximere: -ere (*recte*): Ov. met. 4, 591. exurere (*cf. s.* exuro *p. 2122, 68*): VARRO ling. 5, 107 (et uritur *trad.*, -itur *emend. O. Müller*). Ov. met. 7, 318 *v. p. 2114, 12 sqq. 2127, 1.* *e coni.* (*cf. et l. 10*): VITR. 3, 5, 9 (-ta *Lorentzen*; exstructa(m) *trad.*). PLIN. nat. 18, 101 milium et panicum ... cum in folia exeunt (quoniam [*v. app. cr.*] folia -unt *Mayhoff in adn. ex Theophr. hist. plant. 8, 7, 3 φυλλοβολοῦσιν*). ARNOB. nat. 2, 16 p. 61, 21 *animae* humanis corporibus -tae (*Gelenius, alii al.*, sumptae *P*). CE 1829, 1, *cf. p. 1944, 67.* *locis lacunosis vel dubiis*: LVCIL. 815. SEN. epist. 122, 1 (*v. app. cr.; cf. Beltrami ad l.; Ernout, RevPhil. 59, 1933, 193*).

I *fere i. q.* **deponere, detrahere**, *sc. demovendo aliquam rem, quam quis aut secum gerit aut qua corpus ipsius tegitur*:

A praevalente not. deponendi: **1 proprie**: **a sensu stricto** (*syn., iuxta posita* abicere *l. 43*, (de)ponere *l. 34. 53. 56, l. v. 44 sq.*, dimovere *l. 53 sq.* *opp.* circumdare *p. 2114, 10*, imponere *l. 37 sq.*, inducere *p. 2116, 11*, induere *saepius, e. g. l. 51. 80*, (re)sumere *l. 51. 70.* *med.-pass.* [*c. acc., cf. Landgraf, ALL 10, 1898, 219. 222*] *l. 30. 35. 55. al.* *acced. praepp.*: ab *p. 2114, 5*, de *l. 46*, in *c. acc. l. 66.* *abl. sep. l. 36. 60*): **α** *de hominibus (in alleg. l. 75 sqq., de luna per compar. l. 54)*: *spectat ad*: Ⓘ *res quas induunt: vestes, galeas, armillas sim.* (*significantius de insignibus honoris l. 49*): PLAVT. Men. 199 -e (*sc. pallam*). Ov. fast. 2, 171 tunicas (APVL. met. 11, 14 superiorem -tus [*med.-pass.*] tunicam. AMBR. Isaac 6, 52 p. 676, 16 [*alleg.*]). VELL. 2, 43, 2 vestem (SEN. Thy. 524. Tro. 213 matris dolos [*v. p. 2115, 33*] falsasque vestes. *cf.* CONC.^{S} I 3 vers. Tur. p. 171, 6 -tis vestimentis [*gr. I 1, 3 p. 7, 20 ἀποδύσασθαι*]. VITAE patr. 6, 4, 35 p. 1020^{D}). SEN. Herc. O. 786 spolium leonis ([*seq.* posuit]. *cf.* STAT. Theb. 10, 647 *Herculem* -tum [*med.-pass.*] horrentia terga, *i. pellem leonis*). 828 amictus (STAT. Theb. 6, 836 terrificos umeris ... *Tydeus* amictus -itur [*med.-pass., sicut*: silv. 1, 3, 71]). dial. 11, 16, 2 *feminae* amissis filiis imposita lugubria numquam -erunt (*cf.* ITALA Baruch 5, 1 [Iren. 5, 35, 1] -ere ... habitum luctus [*ἔκδυσαι, Vulg.* -e te. *opp.* induere]. PRVD. c. Symm. 1, 415 tristes ... habitus). epist. 18, 2 togam. CVRT. 5, 1, 38 amicula (FRONTO p. 144 N. *in imag.*: novissimum ... homini sapientiam colenti amiculum est gloriae cupido. id novissime -itur. *v. et p. 2115, 23*). SIL. 9, 143 galeam (CLAVD. DON. Aen. 5, 670 p. 501, 18; *seq.* abiecit). STAT. Theb. 4, 199 *Argia* sacros gremio (*dat.*) Polynicis ... -erat cultus ([deposuit nexus *l. v.*], *i. monile Harmoniae* [*v. vol. VI 2, 2319, 40*]. *cf.* PASS. Theclae Bc 18 p. 44, 21 *Thecla* verias [*i. armillas*] suas -ens de bracchiis [*gr. 18 p. 247, 8 περιελομένη τὰ ψέλια*]). 6, 874 *Agylleus* -it ingestas fluvio sudoris harenas (*cf. 6, 848* vestitur harena). 11, 434 -o regales habitus (*significantius, v. l. 28. cf.* PRVD. cath. 7, 159 rex ... insigne frontis -bat vinculum. *sim.* PLIN. paneg. 61, 8 praetextas [*i. consulatum*] -erant [*opp.* resumant]). MART. 14, 140 lacernas indueras albas, -e callaïnas. Ps. QVINT. decl. 17, 14 p. 313, 24 non -o, non depono sordes. APVL. met. 1, 7 unam e duabus laciniis (2, 8; *syn.* dimovent). *al.* *nota de luna lumen tamquam vestem -ente*: EVSTATH. Bas. hex. 6, 3 p. 924^{A} *luna* saepius -ta (*med.-pass.*) iterumque induta lumen (*antea*: deponit. *gr. p. 124^{B} ἀποδυομένη*). Ⓘⓘ *res cett. varias: alas, arma, frenos (catenas) sim., chelyn* (*v. l. 67*): VERG. Aen. 1, 690 Amor ... alas (SIL. 12, 103 [*de dono*] pro nubivago ... templa meatu instituit *Daedalus* ... atque ... -uit alas [IVV. 3, 25]). 5, 420 caestus. 9, 303 umero ... -it *Iulus* ensem (Ov. met. 2, 419 pharetram. APVL. met. 1, 18 mantica⟨m⟩ mea⟨m⟩ umero -o). PROP. 4, 6, 70 Apollo ... -it arma (SIL. 2, 369 [*c. not. se dedendi*]. PRVD. psych. 552. *cf.* SIL. 15, 479 honore armorum -to. *aliter p. 2116, 15*). STAT. Theb. 6, 506 *Polynices* nexus ... *frenorum*, diu per terga volutus, -it (*cf.* Ps. QVINT. decl. 16, 9 p. 299, 11 [*hyperbol.*] *ulla* necessitas tanti fuit ..., ut ... meas catenas in membra *amici captivi et pro vade relicti* ... -rem? [excuterem *M, v. app. cr.*]). silv. 4, 6, 30 quotiens chelyn -it (*i. fere desistit versus componere*). Ⓘⓘⓘ *audacius: vultus (aliter p. 2114, 23), personam* (*sc. ita ut alqs. vice veteris formae novam induat*): SEN. epist. 120, 22 mutamus ... personam et contrariam ei sumimus, quam -uimus (IVV. 6, 365, 25 [*interpol.?*] -it *in lecto* ... personam ... Thais [*i. cinaedus, qui Thaida saltando agebat. cf. P. Ercole, Studi Giov., p. 227. 238*]). STAT. Theb. 10, 641 *Virtus* fit provida Manto ... et fraude priores -itur (*med.-pass.*) vultus.

alleg., per imag. (*cf. l. 31. 39 sq. 41. 54*): LIV. 35, 17, 8 civitates ... iugum -isse (TAC. Agr. 31, 4 hist. 4, 17, 2). STAT. silv. 1, 4, 8 *Gallicus* fila senectae -it atque alios melior revirescit in annos (*cf.* MART. 5, 7, 3 -ta est [*med.-pass.*] veterem nova Roma senectam [*tamquam serpens, v. infra l. 82*]). TERT. resurr. 7 p. 34, 20 (*de statu nuditatis, i. integritatis*) Adam et Eva paradisum -ti (*med.-pass.*) induerunt *tunicas pellicias*.

β *de bestiis*: *fere de serpentibus sim.* (*aut naturae ratione membranas [sc. vernatione] deponendi aut amplificata significatione, simul cum 'senecta', a senectute se expediendi; sic et de recocto ariete Medeae l. 14*): LVCR. 4, 61 serpens -it in spinis vestem (TIB. 1, 4, 35 serpens novus -it annos). Ov. ars 3, 77 anguibus -itur tenui cum pelle vetustas (PLIN. nat. 29, 111 *anguium* vernatione, quam -unt. *al.*). PLIN. nat. 8, 99 anguis ... *membranam* -it *eqs.* -it autem a capite *eqs.* ([*Arist. hist. anim. 8, 17 p. 600^{b}, 24 ἐκδύνουσι ... τὸ γῆρας*]. 29, 119. 30, 25. *al.*). 8, 111 steliones senectutem ([*Aelian. nat. anim. 3, 17 ὅταν ἀποδύσηται τὸ γῆρας. Theophr. frg. 175 ἐκδύσηται*]. 9, 95 *locustae* senectutem anguium more -unt [E^{2} exigunt *rell.*]. 29, 101. *al. cf.* 20, 254 senectam. MACR. Sat. 1, 20, 2 pelle senectutis -ta). 30, 88 tunicula stelionis (30, 89 *stelio* -ens circumdatum torporem. APVL. apol. 51 p. 58, 10 [*in fig. etymol.*] exu⟨v⟩ias stelionum, quas ... temporibus statutis -ant). *nota* (*v. p. 2113, 84 sq.*): Ov. met. 7, 318 minuunt (*suci venenati*) en (*cod. Cantabrig., cf. Helm, GGA 1915, 535*) corporis artus cornuaque *pecus* -itur (*med.-pass.; ς Heinsius*, exurunt *A* [*an recte?, v. p. 2127, 1*]) nec non cum cornibus annos.

b sensu laxiore: *fere i. q. deponendo non iam habere, amittere sim.* (*notione magis 'resultativa'.* *syn.* perdere *l. 38*, ponere *l. 29.* *opp.* induere *l. 22.* *c. abl. instr. l. 26*): **α** *de hominibus (numinibus): -unt quae ad animantium naturam, facultates, corpus, faciem, vitam sim. pertinent*: VERG. Aen. 7, 416 Allecto torvam faciem et furialia membra -it (*cf.* SERV. *ad l.* bene '-it', nam dii cum volunt videri, induunt se corporibus *eqs.* CLAVD. DON. *ad l.* p. 62, 11 sqq.). Ov. am. 3, 4, 44 indulge dominae vultusque severos -e. met. 9, 268 mortales ... artus ([*de Hercule in caelum recepto*]. PRVD. perist. 2, 267 *martyres* ulcerosos -ent artus et incolumes erunt). 10, 105 Attis -uit hac (*sc. pinu*) hominem (*i. speciem hominis. v. p. 2113, 70*). 14, 777 Tarpeia ... animam ... congestis -it (eruit *MN*) armis (*cf.* SOL. 30, 22 vitam -unt [exeunt *l. v.*]). SEN. epist. 76, 32 cum voles ... scire, qualis sit *homo*, nudum inspice: ponat patrimonium, ponat honores ..., corpus ipsum -at *eqs.* QVINT. decl. 333 p. 311, 24 si mihi -ere hanc partem persuasionis (*i. fere vocem, linguam*) liceret, amputare vocem ... maluerim. TAC. Germ. 31, 1 (*Chattis in usu est*) crinem barbamque submittere nec nisi hoste caeso -ere votivum ... oris habitum. ann. 6, 44, 1 neque -erat *Artabanus* paedorem, ut vulgum miseratione adverteret (*cf. 6, 43, 2* illuvie obsitus). APVL. met. 3, 23 quo dicto factove ... -tis pinnulis illis ad meum redibo Lucium? *in alleg.*: STAT. Theb. 3, 208 inmeritos patriae tot culmina cives -uimus (SCHOL. *ad l.* -uimus perdidimus, tamquam quae tegerent aut ornarent).

β *de bestiis*: BVC. Eins. 2, 20 pendet sacer hircus ab ulmo et iam nudatis cervicibus -it exta.

γ *de rebus*: *-unt qualitatem, formam*: SEN. nat. 3, 5 mare ... in tanta soli varietate saporem -it et in sinceram aquam transit. epist. 118, 17 quaedam (*i. certae res*) processu priorem -unt formam et in novam transeunt. QVINT. inst. 12, 10, 76 *si iudicium* adhibeas ut fucinis *lanis* sulfura, iam ... -ant (-at *trad.*) mentitum colorem *corrupta genera dicendi.* PALLAD. ins. 68 (*metaphorice de arbore fruges mutatas afferente*) *pirus* (*i. immissi rami*) castaneae saeptos aspro velamine fetus -it et placido pondere mutat onus (*cf.* 140 arbor spinae duros mucronibus artus -it *eqs.*).

2 translate: **a** *fere i. q.* **mittere, removere, non iam habere**, *inde finire (v. p. 2115, 52), perdere* (*ubique res incorp.; hominem [sc. veterem] p. 2115, 60 sqq.* *pass. hic illic fere i. q. desinere esse, e. g. l. 68. 78 sq. p. 2115, 37.* *nota saepius accedere obi. velut 'hominem, patrem, feram' sim., quo significetur hominis sim. natura, vis, condicio, v. l. 64. 70. 75. 76. 79. p. 2115, 58, cf. p. 2115, 30. 31 sqq.* *syn.* abicere *p. 2115, 11. 64*, deponere *p. 2115, 13. 34. 44. 73*, pellere *p. 2115, 27*, ponere *l. 79. p. 2115, 21.* *opp.* induere *p. 2115, 62. 63. 67*, retinere *p. 2115, 2*, submittere *l. 69.* *med.-pass. [c. acc.] l. 70. 76. 78. 82.* *acced.*: ab *p. 2115, 60. 61.* *casus: acc. q. d. gr. p. 2115, 30. abl. instr. l. 77, v. et 18. pro obi. enunt. c.* quod *p. 2115, 6*): **α** *naturam, qualitates, mores sim.* (*praecipue de animantibus praeter l. 63 sq. [de herbis], p. 2115, 3 sqq.* [*de rebus*]): CIC. Lig. 14 omnem humanitatem (Att. 13, 2, 1). VERG. georg. 2, 51 haec (*i. arbores, herbae*) ... si quis inserat ..., -erint silvestrem animum ([*cf. Theophr. hist. plant. 2, 2, 9 τὸ ἄγριον ἐξημεροῦται*]. *v. Macr. Sat. 6, 6, 17 ad l.*). LAVD. [Turiae] (CIL VI 1527) 2, 45 fidem (*sc. coniugalem*) -rem (SEN. Tro. 562 maternam fidem. *aliter p. 2115, 78*). Ov. fast. 3, 281 -itur feritas *Quiritium* (SEN. epist. 85, 8 tigres leonesque numquam feritatem -unt, aliquando summittunt. SVET. frg. p. 4, 1. *cf.* SIL. 13, 120 *cerva* -ta feram [*i. naturam ferinam*]. TAC. ann. 2, 72, 1 -ret ferociam *uxor.* CLAVD. 17, 193 animos ... ferarum). LIV. 27, 8, 6 antiquos mores (*cf.* SIL. 11, 423 *Hannibal* patrias ... artes. *cf. et p. 2115, 3. 2118, 54*). VAL. MAX. 5, 8, 1 *L. Brutus* -uit patrem, ut consulem ageret (BOETH. cons. 4, 7, 6 W. *cf.* AMBR. Nab. 5, 23 patris mentem. *sim.* SEN. epist. 95, 21 feminam [*i. naturam feminae*]. MEROB. poet. 27 *Gisiricus* hostem -tus. *et sim. al.*). SEN. Phaedr. 237 *Hippolytus* castos ... ritus Venere non casta -et ([*v. l. 59*]. *cf.* SIL. 5, 15 *Agylle* castum ... -ta pudorem. CYPR. hab. virg. 19 p. 201, 10 verecundia ... omnis -itur [*seq.* pudor ponitur]). benef. 4, 17, 3 nec quisquam ... hominem -uit, ut animi causa malus sit (Ps. QVINT. decl. 12, 14 p. 230, 21. MIN. FEL. 22, 7 Hercules ut hominem [*i. mortalitatem*] -at ..., concrematur. CYPR. idol. 2 p. 20, 1. CONSVLT. Zacch. 2, 1 p. 49, 3 terrenum -tus hominem). nat. 7, 31, 3 non potest -i (erui *δ*) *virilitas* (*i. condicio naturalis virorum. cf.* SIL. 13, 849 sacraria ... polluit, -ta sibi virginitate, *Vestalis.*

[*Tietze*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

SOL. 1, 59 sterilitatem). SIL. 6, 125 nec virtutem -uit ullam *Regulus* (TAC. ann. 1, 75, 2 *hanc* virtutem diu retinuit, cum ceteras -ret. COD. Theod. 12, 1, 155 paternam ... virtutem). MART. 1, 105, 3 merum -it annosā mores nomenque senectā (*de re item*: PLIN. epist. 1, 2, 6 libelli, quos emisimus ..., quamvis iam gratiam novitatis -erint). QVINT. decl. 377 p. 419, 13 naturalem indulgentiam. *al.* *nota seq.* quod (*v. p. 2114, 60*): HEGES. 1, 39 p. 83, 6 manete fratres. nolite -ere quod generati estis.

β affectus, perturbationes animi, aegritudinem, vitia sim. (*asperitatem sim. in arte oratoria l. 16*): CIC. Tusc. 3, 27 *aegritudinem* nisi -imus sic ut abiciamus, miseria carere non possumus. OV. ars 2, 241 fastus. met. 1, 622 *Iuno* non ... -uit (*v. app. cr.*) omnem ... metum. VAL. MAX. 6, 9 ext. 1 totam luxuriam -uit (*antea*: deposuit). SEN. Thy. 136 feros -at impetus ... progenies ... Tantali. epist. 24, 2 sollicitudinem. 40, 8 dignitate morum, quam violenta ista et nimia vis (*sc. dicendi*) -it ([*v. app. cr.*]. *sim.* QVINT. inst. 10, 2, 23 *asperitatem* etiam in leni ac remisso causarum genere non -ant). 69, 3 amorem (*cf.* TAC. ann. 16, 28, 3 [*in zeugmate*] *civitatis* caritatem ..., nunc et aspectum -isset). SIL. 6, 315 nulla ... morte nec igni -tos ... luctus. 6, 642 -ta spe. STAT. silv. 2, 7, 40 longos ... dolores (*cf.* IVV. 11, 190 ante meum, quidquid dolet, -e limen [*seq.* pone]). MART. 10, 30, 3 inquietas ... curas. QVINT. decl. 294 p. 167, 7 affectus. TAC. hist. 4, 6, 1 etiam sapientibus cupido gloriae novissima -itur (*v. et p. 2113, 42*). ann. 6, 25, 2 Agrippina ... virilibus curis feminarum vitia -erat (FRONTO p. 58 N.). *al.*

γ consilium, cogitationem, monita sim.: VERG. Aen. 4, 319 (*Dido alloquitur Aeneam*) istam ... -e mentem. AETNA 370 pelle nefas animi mendacemque -e famam (*i. errorem*). SEN. Herc. f. 1144 nondum -uit simulacra mens inferna? SIL. 7, 496 *Minucius* iam monita et Fabium (*i. monita Fabii?*) ... -erat mentem ([mente *Cellarius*]. *cf.* TAC. ann. 14, 52, 2 -ret magistrum, *i. magisterium Senecae? [nisi potius de ipso Seneca removendo cogitetur, v. Schmalz-Hofmann*[5] *p. 847]. cf. et p. 2114, 53 sq.*). 7, 744 astus ... notos. AVG. epist. 137, 3 p. 99, 13 hanc de me opinionem ... deponas eumque animum (*i. fere existimationem*) ... solvas atque -as.

δ condicionem statumque, ordinem, honorem, dignitatem: LIV. 34, 7, 12 numquam salvis suis (*i. viris cognatis, propinquis*) -itur servitus muliebris (SEN. epist. 80, 4 [*in comparat.*] servituti ..., quam mancipia ... -ere conantur. PLIN. nat. 8, 209. *cf.* TAC. hist. 4, 25, 3 servitium). SEN. Oed. 676 (*fere in imag.*) liceat hoc tuto tibi -ere pondus (*i. imperium, dignitatem*). dial. 10, 4, 4 *Augustus* diem laetissimus cogitabat, quo magnitudinem suam -ret. CVRT. 10, 2, 22 status ..., quem beneficio -istis meo. STAT. Theb. 2, 396 fortunam -ere et ... descendere regno (SCHOL. *ad l.* fortunam -ere hoc est deponere dignitatem). TAC. hist. 2, 86, 3 senatorium ordinem (ann. 11, 25, 3 ius -endi [-eundi *trad.*] ordinis). 4, 71, 4 civitates, quae societatem Romanam non -erant. ann. 1, 4, 1 -ta aequalitate (3, 26, 2. *cf. vol. I 1003, 31 sq.*). FRONTO p. 197 N. quantulum ... vitae reliquum est ad -endam infamiam et pristinam dignitatem sperandam. COD. Theod. 9, 2, 1 *senator* -at dignitatem. 12, 1, 155 curialia vincula.

ε varias res: cantus, moras, ritus, iustitium, otium, fere i. q. omittere, finire sim.: PETRON. 122 v. 141 -uit omnes ... moras Caesar *eqs.* VAL. FL. 7, 492 (*Iason adloquitur Medeam*) recipe ingratos atque -e cantus (*i. fere incantamenta*). TAC. ann. 2, 85, 4 ceteri *Aegyptiorum Iudaeorumque* cederent Italia, nisi certam ante diem profanos ritus -issent. 3, 7, 1 -to iustitio reditum ad munia. 11, 20, 2 *ut* miles otium -ret, inter Mosam Rhenumque ... fossam perduxit.

ζ apud Christ.: corpus, carnem, veterem hominem, peccata sim. (*hic illic fere in imag., e. g. l. 62 sq. 64. 66*): PRISCILL. tract. 5, 89 p. 67, 9 *vos* -entes a vobis veterem hominem (10, 134 p. 98, 13 veterem a nobis hominem -i voluit *apostolus*. AVG. in euang. Ioh. 65, 1 p. 1803[in.] *deus* -to vetere induit nos hominem novum. pecc. mer. 2, 7, 9 p. 80, 24; *opp.* induere. *al.*). AMBR. Noe 29, 113 p. 490, 2 *anima* velut quandam sarcinam corporis abicit atque -it (HIER. epist. 1, 3, 4 corpus. VAL. CEM. hom. 2, 6 p. 699[D] onustum ... vitiis corpus). PRVD. apoth. 927 veterem ... Adam (AVG. serm. 166, 2, 2 p. 908[med.] -e Adam ... indue Christum). AVG. civ. 16, 26 p. 168, 9 D. -ta vetustate ([*fere i. homine vetere*]. serm. 263, 2 p. 1211[in.] tunc -turi carnem [*v. l. 71*] mortalitatis, nunc -amus animi vetustatem). CARM. adv. Marc. 2, 166 (*allegorice in fig. etymol.*) Christus devicit mortem ..., -uit exuvias carnis (*cf. l. 68*). SALV. gub. 5, 61 p. 122, 4 -e nequitiam, si vis habere sapientiam. FAVST. REI. grat. 1, 10 p. 33, 20 peccati labem ... deponi et -i posse. *et al.*

b *accedente not. neglegentiae contemptionisve fere i. q. reiciendo* **deserere, nil curare** *sim.*: *res incorpor.*: TAC. hist. 1, 55, 4 ne reverentiam imperii -ere viderentur *legiones*. 3, 5, 1 *ne principes Sarmatarum* ius fasque -rent. 3, 42, 2 sacramentum. 5, 5, 2 *Iudaei* contemnere deos (*sc. paganorum*), -ere patriam. ann. 1, 35, 4 fidem (12, 14, 1 missis corruptoribus -endam ad fidem hostes emercari. *aliter p. 2116, 35*). 1, 59, 5 *supplicia et tributa* -erint *Germani*. 3, 12, 2 legatus officii terminos ⟨egressus⟩ (*add. Fuchs*) obsequium erga imperatorem -uit (13, 13, 1 obsequium in matrem). 4, 39, 4 imposita munia. 4, 72, 1 pacem. 6, 8, 1 amicitiam. 11, 19, 2. 13, 44, 1. CLAVD. 26, 364 foedera gentes -erant.

B ***praevalente not. detrahendi:*** *fere i. q. demere animanti (vel eius parti) qualemcumque rem aut quam secum habet aut quae corpori eius adhaeret (audacius: alci. corpus, i. vitam adimere infra l. 20)*: **1** *proprie*: **a** *alci. alqd.*: OV. epist. 9, 111 hirsuti costis -ta leonis ... vellera (*cf.* LACT. mort. pers. 5, 6 derepta est *mortuo Valeriano* ... cutis et -ta visceribus pellis *eqs.*). 13, 147 -et *uxor* ... reduci (*sc. marito*) clipeum galeamque resolvet. met. 7, 773 vincula pugnat *Laelaps* -ere (excutere ς) ipse sibi (SEN. Herc. f. 965 vincla Saturno). STAT. silv. 3, 3, 145 laevae ... ignobile ferrum (*i. anulum*) -uit *imperator*. 5, 2, 67 teneris ostrum puerile lacertis -uit *pater* (*seq.* induxit). HIL. in Matth. 4, 26 p. 941[C] tunicam nobis volenti *homini* iudicio (*abl.*) -ere remittamus et pallium (*ad Vulg. Matth. 5, 40* tunicam tuam tollere).

b *alqd.* (*dat. fere suppl.*): CVRT. 6, 11, 15 vestis -itur (*sc. Philotae*). SIL. 9, 86 *Satricus* -tis Mancini (*mortui*) cingitur armis. IVV. 10, 320 *filius tuus* fiet *adulter* et illius, quam non amat, -et omnem corporis ornatum (*cf.* AMM. 15, 13, 2 -tis patrimoniis [*sc. ab iniquis iudicibus*] absoluti sunt divites). FLOR. epit. 1, 11, 3 equitum magister -ere frenos (*sc. equis*) imperavit. HYG. fab. 102, 1 Philoctetes ... ausus fuit Herculis pyram construere, cum humanum corpus *Herculi* est -tum (*v. supra l. 3*).

2 *translate: fere i. q. eximere, demovere sim.*: **a** *alqd.*: AETNA 406 (*poeta ad lectorem*) -e robur *lapidis* (*cf.* 544 lentitiem plumbi non -it *flamma*). SEN. epist. 85, 29 sensum ... hominis nulla -it virtus (*sic de animo, indole, affectu*: IVV. 13, 188 [*interpol.?*] vitia atque errores -it ... sapientia). TAC. ann. 3, 17, 4 -ta dignitate *senatoria* (*sc. M. Pisoni*).

b *c. additamentis*: *α praepp.* ex, de: CIC. fin. 5, 35 si ... manibus ingrediatur quis, ... hominem ex homine -ens (*v. app. cr.*) naturam odisse videatur (*cf.* AMBR. hex. 4, 4, 13 p. 119, 9 quid est aliud quam hominem de homine -ere *eqs.*). AMBR. hex. 5, 3, 9 p. 147, 17 virum (*i. naturam virilem*) de viro -is. *β dat.*: AETNA 500 (*de refrigeratione massae ardentis*) ignes coeunt ac flammea massis -itur facies. SEN. epist. 90, 28 vanitatem -it *sapientia* mentibus. SIL. 15, 567 fidem ... -ere indocilis sociis (*cf. p. 2114, 66. 2115, 78*). PAVL. NOL. carm. 10, 295 sera erit -tis homini querimonia membris (*i. vita sim.*).

II *fere i. q.* ***nudare, expeditum reddere*** *alqm. (alqd.) velatum involutumve sim.* (*usu pass. [praecipue p. p. p., cf. e. g. l. 68. 69. 77. p. 2120, 35] interdum significat i. q. aliqua re carere sim.*): **A** ***animantes:*** **1** ***sensu strictiore:*** *alqm. vestibus, insignibus sim. tectum vel aliqua re instructum, fere i. q. spoliare, solvere sim.*:

a ***alqm. aliqua re*** (*vel aliqua parte corporis. de bestia l. 48 sqq. 57 sq. syn.* nudare *l. 60. opp.* velare *l. 63*, vestire *l. 66. 72. med.-pass. l. 49. 58 bis. 61. 74. refl. passim, e. g. infra l. 46. 47*): *α generatim*: FAB. PICT. Gell. 10, 15, 20 tunica intima, nisi in locis tectis, non -it se *flamen Dialis*, ne sub caelo ... nudus sit (PASS. Theclae A 23 p. 60, 6 Paulus ... -ens se unica tunica sua [*gr. 23 p. 251, 9* ἀπεδύσατο]. *passim. sic de bestiis*: ENNOD. epist. 1, 18, 3 p. 30, 4 *pulli aquilarum* ovorum tunicis -untur [dict. 17, 7 p. 475, 11]. *cf. sim. de serpentibus p. 2128, 63 sqq.*). HOR. epod. 17, 15 saetosa duris -ēre pellibus ... remiges Vlixei ... membra (*sic forma mutatur*: OV. epist. 14, 108 Nilus ... -uit insana paelicis ora bove [insanae ... bovis *trad.*]. met. 4, 591 Cadme, mane, teque ... his -e [exime *N*[2] *H*] monstris APVL. met. 11, 6 beluae istius corio te ... -e. *cf.* PRVD. perist. 13, 29 figura alia est, quam quae fuit, oris et nitoris: -itur *adulescens* tenui vultūs cute [*i. habitu vano, effeminato*], transit in severam [*i. Christiano dignam*]). STAT. Theb. 4, 98 anguis ... liber senio et squalentibus annis -tus (SERV. auct. Aen. 2, 473 corium quo serpens -itur. DRAC. laud. dei 1, 636). ITALA lev. 10, 6 (Lugd.) caput vestrum non -etis mythra (οὐκ ἀποκιδαρώσετε, *Vulg.* nolite nudare). LACT. inst. 1, 20, 10 in Floralibus -untur ... vestibus ... meretrices (CASSIOD. Ios. antiq. 10, 1 p. 281 *Ezechia* -tus veste regali [*gr. 11* ἀποδύς]. *v. et p. 2120, 33*). 6, 13, 12 (*in metaphora*) indumento iustitiae ... velemur, quo nos -at nemo (SERM. Migne 13, 652[A]. *cf.* VVLG. Bar. 4, 20 -ui me stola pacis [ἐξεδυσάμην]). VVLG. Ezech. 44, 19 *sacerdotes* -ent se vestimentis ([*opp.* vestient se]. VICT. VIT. 3, 22 p. 82, 9 VEN. FORT. vita Radeg. 9, 21. *al.*). PRVD. psych. 440 Pompa ... inani -itur nudata peplo. PETR. CHRYS. serm. 124 p. 541[B] *de Lazaro*: pauper -tus cute (*i. propter morbum. antea*: unum totius corporis vulnus). DRAC. Orest. 882 -tum *Orestem* vittis summovit ab ara *Iphigenia*. HIST. Apoll. rec. B 12 se tribunario (B 13. *v. p. 2117, 44*). BENED. reg. 58 p. 64, 41 sqq. *frater novicius* -atur rebus propriis quibus vestitus est *eqs.* *al.*

β speciatim: *insignibus dignitatis, honoris sim.* (*v. l. 83. in comparat. de leone l. 76*): STAT. Theb. 6, 31 *Lycurgus* -tus honoro vittarum nexu. silv. 2, 5, 22 sicut sibi conscius ... vulneris ... *moriens miles* ferro labente minatur, sic ... *leo* (*v. l. 74*) solito ... -tus honore *eqs.* (HEGES. 1, 26, 2 p. 42, 17 *ut* regem ... -rent omni honore, cui nihil praeter nomen resedisset [*cf. gr. 1, 209* ἔρημον ἐξουσίας]). PANEG. 2, 25, 2 -tos trabeis consulares. LACT. mort. pers. 19, 5 *Daiae* purpuram Diocletianus iniecit suam, qua se -uit et Diocles iterum factus est (VVLG. II Macc. 4, 38 [περιελόμενος]. Marc. 15, 20 -erunt *Iesum* ... purpura [ἐξέδυσαν]. OROS. hist. 7, 42, 5). HEGES. 4, 21 p. 274, 9 *quod* Galba ... -tus insignibus poenas luisset ([*gr. aliter*]. COD. Theod. 9, 9, 1, 2 [= Iust. 9, 11, 1, 2] filii *liberae*

[Tietze]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

mulieris ex servo ... -ti omnibus dignitatis insignibus). Vvlg. Matth. 27, 31 -erunt Iesum ... chlamyde (ἐξέδυσαν. cf. p. 2116, 82). Novell. Valent. 7, 3, 1 clericos nomine clericorum et privilegio cinguli superioris -tos (Cod. Iust. 7, 38, 1 cingulo ... -ti, si ad alias ... transcenderint dignitates). al.

b alqm. (syn. nudare l. 11. 20. opp. circumdare l. 17. med.-pass. l. 13 sq. 27 sqq. refl. l. 10. 13): α generatim: homines (vel partes corporis. bestiam fere i. q. tondere l. 21. pro subi. res l. 14): Verg. Aen. 5, 423 Entellus ex umeris reiecit amictum ... et ossa lacertosque -uit. Petron. 62, 5 ille -uit se et ... vestimenta secundum viam posuit (item refl.: Ivst. 3, 1, 8 -entem se ac nudatum gladio traiecit. Vvlg. Is. 32, 11 vos. Rvfin. hist. mon. 30 p. 457A Nilum cum transire vellet et -ere se erubesceret eqs.). Mart. 3, 68, 4 -imur: nudos parce videre viros. 14, 109, 2 quot digitos -uit iste calix (sc. gemmatus). Amm. 15, 1, 2 nondum apud Noricum -to penitus Gallo Caesare (sc. occiso, mortuo) eqs. Vvlg. Matth. 27, 28 -entes eum ([ἐκδύσαντες αὐτόν]. i. Iesum. seq. circumdederunt ei). Clavd. carm. min. 25, 7 -to ... pectore. Vict. Vit. 3, 35 p. 89, 20 martyr cum ... coepisset extendi priusquam -retur. Sedvl. op. pasch. 5, 28 p. 297, 2 corpus Christi ille, qui rapuit, prius -uit et nudavit. nota (v. l. 8): Manil. 4, 125 Aries ... -tus ... novis lanis ... spem semper habebit (cf. gr. Bas. hex. hom. 6 p. 130C ἀποτίθεται ... τὸ ἔριον. v. et Housman ad l.).

β speciatim: fere i. q. imperatorem (vel imperium appetentem) spoliare, i. alci. imperium adimere: Paneg. 2, 43, 3 humeris vestis aufertur, pedibus ornatus evellitur eqs. publice publicus spoliator (i. imperator) -itur eqs. 2, 45, 1. Lact. mort. pers. 9, 10 -to socero (med.-pass., fere i. q. se abdicare ab imperio). 20, 2 Constantium sperabat brevi obiturum et, si non obisset, vel invitum -ere facile videbatur (seq. si ... cogeretur imperium deponere).

c alqm. alqd. (v. Landgraf, ALL 10, 1898, 209 sqq. 220 sqq. Müller, Nom. v. Acc. 130 sq. Schmalz-Hofmann[5] 378 sq. cf. et Salonius, Vitae patr. 135 sqq. 137): α partem corporis (ubique res significatur per abl., qua alqs. nudatur. usu med.-pass. praeter l. 35 sq. pass.): Verg. Aen. 4, 518 Dido unum -ta pedem vinclis. Stat. Theb. 9, 163 Adrastum -tum canos lacero diademate crines (cf. 11, 460 Pietas vittis -ta comam). Clavd. carm. min. app. 2, 19 molli ... -tus Apollo tempora lauro.

β vestimenta (vincula bestiae l. 47. act. l. 39. [c. refl.] 41 sqq., pass. l. 46. 47): Itala num. 20, 26 (Cypr. epist. 67, 4) -e Aaron stolam eius (ἔκδυσον, Vulg. cum ... nudaveris patrem veste sua). Bar. 4, 20 (Ambr. in psalm. 118 serm. 18, 2, 1) -ui (-e l. v.) me stolam ([ἐξεδυσάμην, Vvlg. exui me stola]. refl. item: Ps. Philo antiq. 27, 12 Vvlg. Iudith 16, 9 [ed. pontif.]. Cassiod. Ios. antiq. 9, 6 p. 265 -ens se quod habebat [gr. 9, 111 ἕκαστος περιδύων αὐτόν]. Hist. Apoll. rec. A 12 se tribunarium [13. cf. p. 2116, 70]. Evgipp. Sev. 6, 2. al.). Lact. mort. pers. 19, 4 imperator protraxit a tergo Daiam ... et -tum vestem privatam constituit in medium. Clavd. 18, 137 -to ... vincula collo canis.

2 sensu laxiore: a fere i. q. **expedire, solvere,** liberare sim. homines (partes corp.) implicitos, impeditos: α **alqm.** (ab, de, ex) **aliqua re:** (I) proprie (in imag. l. 58. syn. explicare l. 59. opp. stringere l. 55. refl. e. g. l. 57. 59. 62. 67. c. praepp.: ab l. 71, de e. g. l. 56. 63. 67, ex l. 68): Verg. Aen. 2, 153 ille sustulit -tas vinclis ad sidera palmas (Sen. Phoen. 471 vinculo frontem -e tegumenque capitis ... leva. Amm. 16, 6, 3 vinculis sunt -tae personae, quae stringebantur ut consciae). Cypr. epist. 62, 2 p. 699, 14 de barbarorum manibus. Rvstic. Conc.[S] I 4 p. 20, 1 athleta quando adversariorum constrictus nodis et semet ipsum -erit eqs. (gr. Isid. Pelus. epist. 4, 108 p. 1173B ἀπεκδυσάμενος). in imag.: Cic. Verr. II 5, 151 si ex his te laqueis -eris ac te aliqua via ... explicaris (Ps. Cypr. aleat. 5, 5 quid est, ut iterum manus laqueis diaboli unde -ta est, implicetur? Firm. math. 4 pr. 3 p. 196, 2. al.). Liv. 34, 13, 9 iugum, quo se -uit natio (Drac. laud. dei 2, 795). Cypr. epist. 62, 2 p. 699, 13 Christus nos de diaboli faucibus -uit (cf. Alc. Avit. carm. 4, 372 monstro [i. balaena] -tus Ionas [antea: vomerent ergastula, i. venter, pastum, i. Ionam]). Arnob. nat. 2, 76 p. 110, 19 quo facilius -i corporalibus possimus vinculis (Ambr. exhort. virg. 4, 21 coniugium vinculum, de quo ... se -ere nupta non possit. in psalm. 118 serm. 8, 41, 2 e vinculis. Cod. Theod. 4, 1, 1 pater talibus est vinculis [i. fere difficultate legis] -endus. CE 679, 4 [a. 399] corporis -tus vinclis ... non mala ... sensit. al.). Ambr. Noe 29, 113 p. 490, 6 anima -it ... se a congestione terrae (i. tumulo). Avg. conf. 6, 6, 9 anima mea, quam de visco ... tenaci mortis -isti, domine. Cypr. Gall. exod. 795 servus ipse sui compos nodoque -tus erili. al.

(II) translate vel allegorice (syn. absolvere p. 2118, 43, despoliare p. 2118, 69, liberare p. 2118, 4. 21; cf. educere p. 2118, 37. liber p. 2118, 7. 20, nudus p. 2118, 76. opp. implicare p. 2118, 25, (super)induere p. 2118, 17. 67. 82. med.-pass. saepe, e. g. l. 84. p. 2118, 16. 26. refl. saepissime. acced. praepp.: ab saepissime, e. g. p. 2118, 22. 26. 27, de p. 2118, 8. 47. 2119, 26, 27, ex p. 2118, 14. 49): Ⓐ variis malis, pravitate, vilitate sim.: usu generali: Sen. Phaedr. 1178 pectori ferrum inseram animaque (cf. p. 2118, 73) Phaedram pariter ac scelere -am. dial. 9, 8, 5 dis ... similem, qui se fortuitis omnibus -it? epist. 11, 1 cum amicus se confirmaverit et omnibus vitiis -erit (104, 21 si velis vitiis -i, longe a vitiorum exemplis recedendum est). Sil. 1, 86 hoc sese

... curis mortalibus ... -erat (i. mortem voluntariam sibi conscivit) regina (i. Dido) loco (Stat. silv. 4, 4, 28 -e curis pectus. Avg. mag. 10, 32. al.). Fronto p. 233 N. corporis malis -tus homo. Zeno 1, 10, 5 condicionibus duris (antea: liberati. cf. et Löfstedt, Eranos 10, 1910, 27). Amm. 22, 14, 5 abi securus ad Lares, -tus omni metu clementiā principis (sic de affectu: Merob. poet. 2 Aëtius Tanain ... furore -it). Heges. 2, 15, 5 p. 174, 22 populus tamquam ... liber et quadam -tus improborum obsidione (gr. aliter). Tract. Pelag. p. 143, 24 quomodo ... te de huius modi quaestione (fere difficili) -as (cf. p. 2119, 44). Cassiod. Ios. antiq. 13, 10 p. 376 -ens se simulatione verus Tryphon apparuit (gr. 13, 220 ἀπεδύσατο τὴν ὑπόκρισιν). al. apud Christ. (exempla sel.): peccatis, vetere homine, mundo, formidine mortis sim.: Cypr. ad Donat. 4 p. 5, 22 erroribus (Chromat. in Matth. 1, 2 p. 329C vetusti hominis errore). Ps. Cypr. Iud. incred. 6 p. 126, 6 e tenebris vitae. Comm. instr. 1, 30, 13 -e te ... tantis malis (Sacr. Greg. 146, 2. CE 704, 2 cunctis -ta malis mens. 748, 11). Hil. in psalm. 135, 5 p. 716, 17 -ti vetere homine terreno novum ... induerunt (Hier. epist. 65, 4, 2. Pavl. Nol. epist. 40, 6 p. 346, 4 senio veteris hominis. et saepe). Gavdent. serm. 21, 5 G. ab omnibus saeculi impedimentis (Val. Cem. hom. 2, 2 p. 697B; syn. liberum). Ambr. fug. saec. 3, 15 p. 176, 4 ut Christus ab omni nos mortis liberaret formidine atque -ret metu. Rvfin. apol. Orig. 1, 56 p. 551A ab ... onere (sc. peccati) -ere nos conemur (Greg. M. in Ezech. 1, 7, 21 p. 851A). Avg. civ. 16, 30 p. 174, 18 D. veterem vitam (i. impiam, flagitiosam sim.), qua ... regeneratus animus -itur. conf. 2, 7, 15ex. peccatorum languoribus (opp. implicari). 8, 6, 15 p. 166, 14 -batur mundo mens. in psalm. 143, 14 ad -endum a sordibus. Avell. p. 138, 2 ecclesiam dei ab haereticorum latrociniis atque contagiis -atis (Sacr. Gelas. 1, 3in. [= Sacr. Greg. 9, 3] vetustatis antiquae contagiis). Sacr. Gelas. 3, 19 sancta (neutr. pl.) tua nos ... a peccatis -ant (3, 28 ut nos et a peccatis -as et a poenis ... eripias. 3, 100 Sacr. Greg. 125, 9. al.). Rvstic. Conc.[S] I 4 p. 59, 16 a noxiis sensibus. Cassiod. in psalm. 139 concl. p. 998D ut a tentationibus diabolicis -amur (syn. liberare). Sacr. Greg. 156, 2 a nostris nos piaculis.

Ⓑ officiis, munere, lege, debito, potestate, servitute sim. (usu med.-pass. vel refl. fere i. q. recedere, se removere sim. e. g. l. 40. 54. 58. abl. suppl. l. 57 sq., acced. dat. l. 57): Sen. epist. 22, 3 id age, ut te istis officiis -as ([cf. ibid. 1 educendum esse te ex istis occupationibus eqs.]. Hil. in Matth. 19, 4 p. 1025B deus pater se ... officio severitatis -erit). Qvint. decl. 286 p. 152, 7 lege, quae ad patris te obligavit voluntatem, -i non potes (Ambrosiast. in Rom. 7, 2 p. 106A Christianismum -tum esse a lege factorum eqs. cf. Cod. Theod. 7, 18, 12, 1 fundo a nexu huius legis -to). Ps. Apvl. Ascl. 11 p. 47, 24 homines emeritos (velut veteranos) atque -tos mundana custodia (seq. absolutos. cf. l. 50 et Festugière, Corp. Hermet. II p. 368 sq. adn.). Cypr. Fort. 7 p. 328, 10 populus Israel reverti quaerit ... ad saeculi servitudinem, unde fuerat -tus (Rvfin. Orig. in exod. 12, 4 p. 267, 26 [in alleg.] pervenit ad scientiae libertatem et -tus est de velaminis [cf. II Cor. 3, 13 sq.] servitute. cf. Heges. 1, 2 p. 8, 20 servitio -tus [gr. 1, 70 ἀπαλλαγεὶς τῆς ... δουλείας]. Victor Cap. frg. Spicil. Solesm. I 298 VII ex Aegyptio ... servitio). Amm. 28, 2, 9 Syagrius sententiā principis sacramento -tus (Cod. Theod. 12, 1, 181, 1 -tos sacramento militiae. Petr. Chrys. serm. 13 p. 227A [in alleg.] Christianus infidelis se -uit nostrae militiae sacramentis et caelesti contubernio). Prvd. ham. 456 animae de semine Iacob natali desuescunt vivere ritu, moribus ... patriis -tae (med.-pass.) in barbara iura degenerant (aliter p. 2114, 72). Cod. Theod. 6, 4, 16 (= Iust. 1, 39, 1) liberos suos -ant potestate patres ([Bened. reg. 65 a potestate abbatis sui]. ibid. filios vinculis [dat.] curiae [sacris Iust.] -tos [sc. patria potestate]). 8, 4, 24 quisquis ... -tus (med.-pass.) ... munere apparitoris eqs. Avell. p. 104, 16 quo loco (i. fere sacerdotio) ... sponte se -uit et propria cessione damnavit (seq. poenitentia de abdicatione sacerdotii). Sidon. epist. 8, 3, 4 -ere (imp., v. p. 2112, 54) ... curis (i. fere officiis). Cod. Iust. 4, 2, 11 incendium aere alieno non -it debitorem. al.

Ⓒ corpore (quod aut aestimatur bonum aut malum) corporisve partibus sim. (saepius subest notio vel liberationis vel mortis, e. g. l. 78. 80. p. 2119, 6 sq.): corpore: Itala II Cor. 5, 4 (Tert. adv. Marc. 5, 12 p. 616, 19) nolentes -i corpore, sed superindui ([cf. Tert. ad l. id est nolentes mortem experiri]. Ambrosiast. in II Cor. 5, 4 p. 294A -ti corpore, non despoliati sancto spiritu. v. et p. 2119, 62 sqq.). Arnob. nat. 1, 53 p. 36, 21 Christus -tus (med.-pass.) ... corpore. Hil. in Matth. 21, 2 prophetae se quodam modo corporibus -erunt ad ingressum viae Christi ... oblatis. Schol. Stat. Theb. 10, 935 (938) mire '-itur' dixit. quia anima -itur corpore, ideo metaphoram a vestibus posuit ([v. p. 2119, 36 sq.]. Ambr. Isaac 6, 52 p. 676, 13 anima -it [-ens l. v.] se corporis coniunctione. Avg. civ. 13, 16 p. 574, 29 D. omni corpore -ta ... et quodam modo nuda. gen. ad litt. 8, 5 p. 237, 25. al.). Avg. civ. 13, 16 p. 574, 23 D. Hil. Arel. vita Honorat. praef. 1 p. 1249A hodie ... Honoratus corpore -tus est (sim. Chron. Gall. chron. I p. 650, 43 Martinus post egregie actam vitam corpore -itur). Pass. Fructuos. 7 -tos a corpore martyres. al. adde: CE 1447, 3 -uit occumbens oneroso corpore vitam. carne sim.: Tert. resurr. 41 p. 85, 26 (spectat ad II Cor. 5, 3) ante volumus superinduere virtutem caelestem aeternitatis quam carne -amur. Avg. epist. 149, 26 p. 373, 1 (pertinet ad Col. 2, 15) ut quemadmodum ipse se -uit carne, sic suos

[Tietze]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(*subst.*) ostenderet -endos carnalibus vitiis. CONC.[S] I 5 p. 277, 39 *haeretici* carne -unt *Christum* (*gr. I 1,6 p.139,10* ἀποδυόντων). GREG. M. moral. 8, 39 p. 824[B] *carne* -i psalmista deprecatur dicens: 'educ de carcere animam meam'. ISID. eccl. off. 2, 4, 3 p. 780[A] *ut vertice tonso* criminibus carnis nostrae quasi crinibus -amur. *al.* *membris, medullis*: CLAVD. DON. Aen. 6, 735 p. 603, 15 cum *mortalis* -tus membris ire ad inferos coeperit (PRVD. apoth. 407 [*Christus antistes ad serpentem*] -e te membris et spiras solve latentes. ham. 885 [*de mortuis*] -ti [*v. app. cr.*] membris ac viscere. *v. p.2118,65 sq.*). PRVD. ham. 899 *mens somniantis non* se ... medullis -it (perist. 1, 108 *carnifex* se medullis -it [*i. moritur*]).

Ⓓ *periculis variis* (*accedit ad not. q. e. servare ab aliqua re*): AMM. 19, 6, 4 urbe ... -ta periculis (SCHOL. Cic. Bob. p. 116, 13. HEGES. 5, 4, 4 p. 305, 9 Titus fugientem numerum militarem bis revocavit a fuga periculoque pariter -uit et opprobrio [*gr. aliter*]. CLAVD. 28, 341. AVELL. p. 77, 23 nec ab hoc periculo [*i. poena capitali*] dominos -endos. *al.*). HEGES. 1, 18 p. 29, 28 trecentis talentis Arabs hoste (*i. fere proelio c. hoste gerendo*) se -uit (retexuit *A*; *gr. aliter*). 5, 22, 1 p. 351, 24 ut sui deditione *Simon* urbem -ret (exureret *l. v.*) incendio (*sc. imminente. gr. deest*).

Ⓔ *crimine, accusationibus sim.* (*fere i. q. purgare, absolvere sim.*): RVFIN. hist. 5, 18, 10 -ant se ab his (*sc. factis. gr. aliter*). COD. Theod. 9, 1, 12 (= Iust. 9, 1, 19) priusquam se crimine quo premuntur -erint ([*v. app. cr.*]. CONC.[S] II 3, 3 p. 85, 2 semet ipsum a criminibus [*gr. II 1, 3 p. 77, 16* ἀποδύσασθαι]. *al.* GREG. TVR. Franc. 9, 16 p. 430, 17 de hoc crimine). PAVL. PELL. 426 nefas ..., a quo se -ere admisso *eqs.* CASSIOD. hist. 5, 34, 39 accusationibus. LEX Sal. 47 -it (*v. app. cr.*) se de latrocinio.

Ⓕ *memoria*: ENNOD. epist. 3, 11, 1 p. 79, 9 *si* memoriā circa personam meam animus vester non -retur (*med.-pass.*) *eqs.*

β alqm. (*hominem, partem corp.*) *solutum, liberum reddere* (*p.p.p. syn.*: liber *l. 38*, *opp.* nudus *l. 59*. *notabiliora ad not. pertinentia v. l. 43. 45. 47. 55 sq.* *refl. passim, e. g. l. 41. 50. 51. 54.* *accedit* ad *l. 40*): Ⓘ *c. not. expediendi, levandi sim.*: SEN. epist. 24, 18 mors nos aut consumit aut -it ([*seq.* onere detracto *eqs.*]. *cf.* STAT. Theb. 10, 938 membra virum terrena relinquunt -iturque animus [*cf. p. 2118, 72 sq.*]. PRVD. perist. 14, 91 -tus *in martyrio* ... spiritus ... liber *eqs.*). STAT. Theb. 4, 585 inertes discedunt nebulae et vultum niger -it aër ([*i. fere caecitas. v. app. cr.*]. *cf.* SCHOL. Stat. Theb. 4, 584 vultum *caecum* ... ad videnda *divina* ... perpetua nox -it caecitatis). QVINT. decl. 274 p. 121, 25 -it se tyrannus (*sc. legibus. seq.* extra *leges* ... se posuit). AMBR. epist. 40, 3 p. 1102[B] si meum periculum te, *imperator*, -ret (*i. fere servaret a peccatis sim.*) *eqs.* AVG. c. Cresc. 4, 12, 14 p. 515, 2 videamus ..., quomodo te -as in hac causa (*fere i. q. explicare sim. item*: 4, 24, 31 p. 529, 7 in epistula tua ... quomodo te -as. *v. et p. 2118, 9*). COD. Theod. 12, 1, 149 curiales ... se conantur -ere (*i. fere liberare, se removere a munere. v. et p. 2118, 34*). 16, 10, 11 si qui ... de diis aliquid contra vetitum ... molietur ... *non* -endum se ... recognoscat ([*sc. crimine sim.*]. *item fere i. q. purgare*: EPIST. pontif. Arel. 31 p. 45, 8 nemo se ... speret -ere. GREG. TVR. Franc. 8, 16 p. 383, 20 ibo ad basilicam ... et sacramentis [*abl. instr.*] me -ens, innocens reddar [*v. l. 83*]). BOETH. categ. 4 p. 277[B] si quis sit ... vitiis obnoxius, ... *si* sapientium consuetudine ... comatur, ... emendabitur et sese aliquantulum -et (*vitiis fere*) et paulum liberior ad meliora procedet. CASSIOD. var. 5, 16, 5 eo modo ... *servi* tractandi sunt, qui a suis dominis -untur (*sc. servitute, fere i. q. manu mittuntur*).

Ⓘⓘ *c. not. efficiendi ut alqs. inanis sit, careat* (*syn.* exspoliare *l. 64.* *opp.* superinduere *l. 63. 65*): ITALA II Cor. 5, 3 (Tert. resurr. 41 p. 85, 24. 42 p. 88, 12) siquidem -ti non nudi inveniemur ([*i. fere inanes, carne carentes*]. ἐκδυσάμενοι *v. app. cr. Merk; secundum Marcionis doctrinam, v. Soden, Schrft. des NT, I[3] p. 2029*], *Vulg.* vestiti [ἐνδυσάμενοι]. *cf. p. 2118, 66 sq. et 1907, 26*). 5, 4 (Tert. adv. Marc. 5, 12 p. 616, 5. *cf.* resurr. 42 p. 87, 1) nolentes -i, sed superindui (ἐκδύσασθαι, *Vulg.* exspoliari. *cf. p. 1907, 69*). AMBROSIAST. in II Cor. 5, 5 p. 294[B] non ut -i, sed ut superindui (*sc. fere immortalitate*) mereamur *Christiani*.

γ alqm. alcis. rei (*sc. p. p. p., cf. Kühner-Stegmann II[2] 1, 439. 474, Schmalz-Hofmann[5] 403 sqq. 407 sq.* *v. et p. 2120, 34*): *fere i. q. alqm. nudum reddere sim.*: SIL. 8, 441 Picus ..., quem carmine Circe -tum formae volitare per aethera iussit.

δ alqm. alqd. (*c. acc. pronom. refl. l. 76. 78 sqq. 83, demonstr. l. 81. v. et l. 82.* *syn. v. l. 79.* *opp.* (super)induere *l. 74. 78. 80*): TERT. resurr. 45 p. 93, 16 vitiosam disciplinam, non corpulentiam -tum *hominem fidelem* (*antea*: carne ... salvum). adv. Marc. 5, 12 p. 616, 13 (*de morte fidelium*) superinduti magis, quod de caelo est, quam -ti corpus. ITALA Col. 2, 15 (Aug. c. Faust. 16, 29 p. 474, 23) *Christus* -ens se carnem principatus ... exemplavit ([ἀπεκδυσάμενος, *Vulg.* exspolians principatus. *aliter p. 2121, 22*]. AMBR. fid. 3, 2, 14 nec alius se carnem -uit quam dei filius qui carnem se induit). VVLG. IV Esdr. 14, 14 -e te ... infirmam naturam (*syn.*: dimitte, proice). AVG. c. Faust. 24, 2 p. 723, 12 *homo* -ens se iniustitiam ... et induens iustitiam. THEOD. MOPS. in Col. 2, 15 p. 291, 9 *Christus* -uit et illos auctoritatem *eqs.* *pro acc. acced. acc. c. inf.*: GREG. TVR. Franc. 5, 5 p. 202, 1 *Petrus diaconus* se sacramento (*abl. instr.*) -uit, numquam se in morte Silvestri mixtum fuisse.

b *fere i. q.* **privare, despoliare**, *expilare alqm.* (*milites, mercatores, homines aliqua re exornatos. syn.*: auferre *l. 10*, diripere *p. 2121, 17*, (ex)spoliare *l. 53. p. 2121, 13. 18*, nudare *l. 35. 51*, privare *l. 38*, *p. p. p. fere pro subst. infra l. 12.* *c.* de *l. 68*): **α alqm. aliqua re**: Ⓘ *proprie*: Ⓐ *rebus variis* (*armis, impedimentis, navibus, exercitu, praeda, possessionibus sim. [de publicatione bonorum l. 18. 29 sq. 31 sqq.]; parte corporis, sexu infra l. 40*): CAES. Gall. 3, 6, 3 hostium copiis fusis armisque -tis (5, 51, 4. BELL. Hisp. 9, 3 armis -ti fugerunt. 15, 4 SALL. Iug. 88, 3 hist. frg. 3, 101. VERG. Aen. 8, 567; *antea*: abstulit. 11, 395 LIV. 4, 59, 7. 21, 61, 9. *saepius.* VAL. MAX. 3, 2, 5 SIL. 3, 591. FLOR. epit. 1, 16, 11 *Pontius* armis -tos mittere sub iugum maluit. *al.*). 7, 14, 8 impedimentis (7, 42, 6 *negotiatores* ⟨in⟩ itinere adorti omnibus impedimentis -unt. LIV. 5, 16, 6. 38, 46, 6 caesi, fugati, -ti impedimentis sumus. *al.* CVRT. 4, 15, 10). SALL. epist. Mithr. 13 *Cottam* apud Calchedona terra fudi, mari -i classe pulcherrima (*cf.* VELL. 2, 79, 5 omnibus -tus navibus). LIV. 2, 23, 6 *aes alienum* se agro paterno ... -isse, deinde fortunis aliis *eqs.* (TAC. ann. 16, 33, 1 [*de publicatione bonorum*] *Cassius Asclepiodotus* -tus ... omnibus fortunis et in exilium actus. *v. l. 30. 32*). 3, 42, 5 castra ... amissa erant -tusque omnibus utensilibus miles *eqs.* 9, 38, 3 redeuntes *socios* ... agrestes (*subi.*) -erunt praeda (37, 13, 9 magna parte praedae. FRONTIN. strat. 1, 6, 3 p. 23, 26 hostes ... fudit -uitque praeda. SVLP. SEV. chron. 1, 5, 5. *cf.* HEGES. 5, 16 p. 324, 16 spoliis [*gr. deest*]). VELL. 2, 12, 2 *Cimbri ac Teutoni* Carbonem Silanumque fudissent ... et -issent (*cf. app. cr.*) exercitu (*cf.* 2, 37, 2 rex fusus ... et omnibus -tus copiis). STAT. silv. 2, 6, 60 divitiis censuque -tus opimo (QVINT. decl. 337 p. 329, 12). QVINT. decl. 261 p. 71, 7 -i patrimoniis paternis ... *bonos* cives (SVET. gramm. 11, 1 AMM. 29, 2, 5. COD. Theod. 10, 11, 1 [= Iust. 10, 13, 1, 1] *de publicatione bonorum*: -tus omni patrimonio suo ... deportetur. *v. l. 6 sq.*). TAC. ann. 4, 21, 3 (*de publicatione bonorum*) *Cassius Severus* bonis -tus, interdicto igni atque aqua *eqs.* (14, 31, 1 avitis bonis. SVET. Cal. 38, 4. Nero 32, 3 *matronam* non veste modo sed et bonis -uit. *al. cf.* DRAC. laud. dei 3, 600 -tus magna de parte bonorum [*v. p. 2119, 66*]. *v. et l. 18*). *al.* HEGES. 5, 52, 2 nudatos ... atque omni -tos subsidio *hostes* (*gr. aliter*). COD. Theod. 8, 15, 5, 2 pecuniae taxatione, quam dederint, -antur. 11, 24, 5 propriis facultatibus (NOVELL. Maior. 7, 17 *exactor* et cingulo privabitur et facultatibus -etur. *v. et p. 2121, 4*). *al.* *nota* (*v. l. 7*): IVVENC. 3, 488 plerosque hominum vis ferrea (*metonymice fere i. homo ferro usus*) sexu -it (*cf. Matth. 19, 12* εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων).

Ⓑ *abusive abl. significatur locus, spatium, ubi alqs. versatur, fere i. q. depellere sim.* (*cf. syn.* pellere *l. 65*): castris: LIV. 2, 30, 14 castris -tum hostem. 2, 31, 1 dictator Sabinos ... fundit fugatque, -it castris (3, 67, 5. 3, 68, 13. 8, 33, 19. 32, 6, 6. 37, 52, 4. 39, 21, 2. 40, 48, 6 fusi fugati, mox intra vallum paventes compulsi, postremo -untur castris. VELL. 1, 9, 4). 5, 19, 8 non proelio tantum fudit hostes, sed castris ... -uit ingentique praeda est potitus (8, 12, 5 SVET. Iul. 60 VIR. ill. 51, 1. CLAVD. 26, 158 *Spartacus* inertes -erit castris dominos et ... fuderit imbelles aquilas servilibus armis). 9, 31, 12 hostem victum acie, castris -tum, nudatum urbibus (36, 40, 3 FRONTIN. strat. 2, 5, 2 p. 58, 10. *cf.* LIV. 44, 39, 3 qui castris -tus erat, etiamsi ... acie vicisset, pro victo haberetur). 23, 12, 14 si spoliatus, si -tus castris esses. 34, 15, 7. 34, 41, 10 eo proelio victum castrisque -tum pacem petisse (OROS. hist. 4, 18, 7 Scipio ... Hasdrubalem vicit et castris -uit. *v. l. 51*). 40, 28, 5 in castra omnes trepida fuga compulsi sunt, deinde ipsis -ti castris. SEN. epist. 13, 8 SIL. 16, 26 FRONTIN. strat. 2, 4, 15 p. 57, 8. FLOR. epit. 2, 7, 9 bis victus, bis fugatus rex, bis -tus (*v. app. cr.*) castris (3, 3, 4). *al.* *ceteris locis: terra, sedibus, regno* (vasis *l. 68*) *sim.*: SIL. 15, 317 *Philippus* belli per Graias umbram circumtulit oras: donec, nunc pelago, nunc terra -tus, omisit spem *eqs.* TAC. ann. 12, 45, 2 -tum ... campis Mithridaten compulit in castellum. 13, 39, 2 hortatur milites, ut hostem ... -rent sedibus. FLOR. epit. 3, 1, 12 urbibus -tum regem (*v. l. 65*). FIRM. err. 6, 7 *Liberum* Lycurgus ... regno -it, pellit patria (PRISCILL. tract. 8, 121 p. 88, 21. HEGES. 1, 25, 4 p. 41, 15 [*gr. 1, 202* μεταχινούμενον ἐκ τῆς ἀρχῆς]. *cf.* IVST. 31, 5, 9 imperio). PS. TIT. epist. (RevBén. 37, 1925, 59) l. 447 *multi sancti* venient ... -⟨e⟩re nos (*i. daemonas*) de vasis nostris (*i. feminis. ex Act. Ioh., cf. Harnack, SBBerl. 1925, p. 197. gr. deest*).

Ⓘⓘ *translate vel allegorice* (*syn.*: (ex)spoliare *l. 76. p. 2121, 23*, pellere *p. 2121, 8.* *p. p. p. respondet*: inops *l. 82*, nudus *l. 79.* *opp.* vestire *l. 79*): Ⓐ *usu generali: alqm. variis bonis orbare sim.*: VAL. MAX. 3, 7 ext. 2 perfecta ars (*metonymice i. fere homo artis peritus*) fortunae lenocinio defecta iusta fiducia non -itur. HIL. trin. 12, 19 p. 444[B] sensum infirmum ... *fidei* praesidio sophisma ... -ret (*seq.* spoliaret). HIER. epist. 39, 2, 3 quare ... sine peccato pueritia immaturo flore (*sc. vitae*) -itur? (*v. app. cr.*). CONSVLT. Zacch. 2, 16 p. 84, 2 munere immortalitatis. PETR. CHRYS. serm. 66 p. 388[B] (*de Lazaro*) censu nudus, -tus corpore (*sc. sano, valetudine*), vestitus poenis.

Ⓑ *usu speciali: alqm. iure, potentia, honore, privilegiis privare* (*hic illic fere i. q. multare*) *sim.* (*v. et p. 2112, 56*): SALL. or. Lep. 11 populus Romanus ... -tus imperio, gloria, iure, agitandi inops despectusque *eqs.* (*cf.* or. Macri 6 -ti omnibus [*fere iure, potentia*], quae maiores reliquere). VAL. MAX. 2, 6, 6 libertus ... iure libertatis -itur.

[*Tietze*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

TAC. ann. 15, 71, 2 tribunatu. HEGES. 1, 12, 3 *ut Pharisaei apud reginam* quos vellent, excluderent atque aulico -rent ministerio (*gr. aliter*). COD. Theod. 7, 20, 7 (*sim.* Iust. 12, 46, 3) -i ... omnibus privilegiis debent *veterani* (12, 1, 154. NOVELL. Valent. 35, 5 facultatibus ... *et* privilegiis). 9, 27, 1 (= Iust. 12, 1, 12) iudices ... honore -ti *eqs.* (*cf.* 14, 10, 1, 3 proprii auctoritate honoris). EPIST. pontif. 379 CONC.S I 2 p. 22, 3 -tus est ... clerici dignitate ([*gr. I 1, 1 p. 91, 12* ἐγυμνώθη]. BOETH. cons. 1, 4, 45 W.; *syn.* pulsus. COD. Iust. 11, 16, 1 [*a. 457*]. *cf.* CASSIOD. Ios. antiq. 15, 3 p. 429 principatu sacerdotii Ananelum ... -uit [*gr. 15, 39* ἀφαιρεῖται]). COD. Iust. 3, 2, 3 pr. *executores* militia -ti poenas luant corporales (12, 35, 13 pr.). *al.*

β alqm.: *fere i. q. exspoliare, expilare sim.*: ① *proprie*: TAC. hist. 4, 57, 2 *Gallos* nunc hostes, quia molle servitium; cum spoliati -tique fuerint, amicos fore. PS. QVINT. decl. 9, 16 p. 182, 2 *homo* -tus latrocinio erat. 13, 10 p. 255, 26 non est damnum, quod -tus sum? quod reditus perdidi? HEGES. 2, 8, 3 *Festus* singulos -erat, Florus urbes diripiebat (*cf. gr. 2, 278* ἐξεδίδυσκε). CASSIOD. Ios. antiq. 9, 1 p. 256ex. *iussit dux*, ut exercitus ... mortuos exspoliaret diebusque tribus -entes (*i. milites*) eos paene defecerunt (*gr. 9, 14* σκυλεύοντες ἔκαμον).

Ⓘ *translate: fere i. q. -endo potestatem invalidam reddere, superare, frangere sim.*: TAC. ann. 1, 2, 1 Pompeius ... oppressus -toque Lepido *eqs.* ITALA Col. 2, 15 (cod. d) *Christus* -ens se principata et potestates traduxit ([ἀπεκδυσάμενος, *Vulg.* exspolians. *v. p. 1906, 17*]. *ibid.* [cod. g] -ens carnem potestates traduxit [*aliter p. 2119, 75*]. *cf.* Pelag. in Col. p. 461, 1). PS. HIER. epist. 19, 15 p. 203B *sub* magorum et nominibus et oblationibus ... divinorum operum interpellator (*i. diabolus*) -itur. PETR. CHRYS. serm. 42 p. 319C (*de Loth*) misericordem nescit divinus ignis (*sc. qui Sodoma concremat*) -ere.

B res: 1 *fere i. q.* ***nudare*** *(purgare l. 50 sq.)*, ***detegere*** (*solvere l. 49 sq. hic illic accedit* [a, de] *aliqua re.* *opp.* implicare *l. 42*, induere *l. 48 sq.* *med.-pass. l. 38. 40.* *c. de l. 33.* *c. acc. v. infra l. 39*): a *res corporeas*: α *res naturae: hordea, vitem, arbores sim.*: OV. medic. 54 hordea ... -e de palea tegminibusque suis (PRIMAS. in apoc. p. 912C accedente tritura -ta paleis frumenta. *cf.* DON. Ter. Eun. 381 battuitur faba, cum siliquis -itur tunsa fustibus. *in imag.*: AVG. gen. ad litt. 1, 21 p. 30, 22 quid tu tanta tritura dissertationis huius, quid granorum -isti? [exilisti *l. v.*]). COLVM. 3, 2, 13 *vitis Aminea* et feracior et flore melius -itur (*cf. Plin. nat. 14, 21* melius deflorescit). STAT. Theb. 6, 352 quercus ... omnes -ta comas (*cf.* AMBR. hex. 3, 13, 53 *buxus* nec umquam foliis -itur). *polum, sidera, fluvium, terram, montes sim.*: VAL. FL. 3, 2 tertia ... gelidas Tithonia solverat umbras -eratque polum (*sim.* STAT. Ach. 2, 1 -uit implicitum tenebris umentibus orbem Oceano prolata dies. AVIEN. Arat. 1615 -ti [et uti *A*] ... mundi, *sc. nubibus sim.* CLAVD. 8, 179 repulsis nubibus -itur [-ruitur *l. v.*] Thrace [*antea*: caligine liber]). STAT. Theb. 5, 459 -ta gelu tepuerunt sidera. silv. 4, 3, 50 caedunt nemus -untque montes ([*suppl. fere arboribus*]. Ach. 1, 427 -ti viderunt aëra montes. iam natat omne nemus *eqs.* AVG. trin. 11, 8, 14 montem silva -tum et oleis indutum). PRVD. ham. 428 (*per comparat.*) -tus glacie ... amnis (*antea*: solvere). *aurum*: AVG. in psalm. 61, 11 p. 738 in fornace ... purgatur aurum, ... a sordibus ... -itur. ***β*** *varia*: MART. 9, 59, 7 opertos (*sc. ne laedantur*) -uit orbes *mensarum pretiosarum*. PAVL. NOL. carm. 21, 803 formam (*i. aquae ductum*) ... inter iuga vasta latentem -is aggeribus densis oblitaque dudum munia restituis.

b *rem incorpor.*: MACR. Sat. 1, 12, 37 menses ... usurpatione tyrannicae appellationis (*sc. Domitiani*) -ti sunt.

2 *fere i. q.* ***spoliare, orbare*** *sim.* (*c.* de *l. 60*): MANIL. 1, 517 nec se cognoscunt terrae vertentibus annis -tas (*v. Housman ad l., qui confert Hor. epist. 2, 2, 55* singula de nobis anni praedantur euntes). CYPR. GALL. num. 355 mare ... varia de plebe natantum *piscando* -ere.

III *sensu declinato:* **A** *fere i. q.* ***extrahere, educere:*** 1 *fere i. q. eripere, eximere, promere sim.* (*de ense i. q. stringere l. 66*; *de capillis i. q. tollere l. 73.* *acced.* ex *l. 65. 68 sqq.* *abl. l. 76*): VAL. FL. 6, 253 Taxes ... cursibus (*i. dum currit*) -it hastam ([*sc. ex corpore Hypanis*]. *cf.* STAT. Theb. 9, 288 magno ... ex [*v. l. 68*] vulnere telum -uit). STAT. Theb. 9, 76 -erat *Polynices* vagina ... ensem ([HEGES. 5, 16 p. 324, 18; *gr. deest*]. 10, 271 -it ensem). ARNOB. nat. 5, 21 p. 192, 13 *testiculos arietis* exsecat ... et lanato -it ex folliculi tegmine (CHIRON 229 p. 69, 15 ex ipso foramine *vesicae* calculum lithulco -es [*cf. Galen. 14, 787* λιθολάβῳ τὸν λίθον κομιζόμεθα]. HYG. fab. 167, 3 ex *Semeles* ... utero Liberum -uit *Iuppiter*. *v. l. 65*). PS. DIOSC. herb. fem. 42 (41) l. 12 sucus ... recens inunctus (*coni. Kaestner*) capillos -it (*cf. Diosc. 4, 159 p. 76, 20* capillos tollet [*gr. 4, 164, 3* ψιλοῖ δὲ καὶ τρίχας]). PASS. Fabii 10 (AB 9, 1890) p. 132, 23 -ta *martyris* membra reticulo (*sc. ex mari*). 2 *fere i. q. emittere, edere*: SYMM. epist. 1, 58 ager ... vere anni primus rosas humo -it.

B *fere i. q.* ***abstrahere, amovere, disiungere*** *sim.* (*syn.* abstrahere *p. 2122, 5 sq.*, disiungere *p. 2122, 6*, dissolvere *l. 84*, separare *2122, 1.* *med.-pass. p. 2122, 7. 8. 11.* *acced.* ab *saepius*, de *l. 80.* *abl. p. 2122, 7. 8*): CYPR. epist. 4, 2 p. 474, 5 -enda est velociter de incendio sarcina, priusquam *eqs.* (59, 19 p. 689, 18 si quod ... contagium venenati sermonis ... inrepserat *in epistulam*, id omne de fratrum auribus et pectoribus -atur [*seq.* ab omnibus ... sordibus repurgetur]). AMBR. fug. saec. 2, 13 p. 173, 15 quo dissolvatur atque -atur (-uratur *A*) mens nostra ab eius (*i. virtutis dei*) coniunctione (*antea*: separetur). in psalm. 37, 26, 2 *Christus* ab omnibus, a quibus conterebatur, ereptus est, quando se -uit a populo Iudaeorum. AVG. cons. euang. 3, 21, 58 p. 348, 13 abire ... coeperant, ut a densitate turbae se -rent. CONSVLT. Zacch. 1, 27 p. 33, 25 ut *daemones*, cum a dei cultu homines abstraxerint, etiam a beneficiis -ant atque ... disiungant. 2, 19 p. 92, 27 *ne* impossibilia cupiens -are salutaribus (*subst.*). CONC.S I 5 p. 251, 2 *fuit* necessarium et nos illorum (*i. haereticorum*) -i verbis et anathematizare scelesta ... eorum dogmata ([*gr. I 1, 5 p. 16, 7* τοῖς παρ' ἐκείνων ἀνταποδύσασθαι λόγοις]. *sic c. abl.*: SALV. gub. 3, 22 ea ipsa ..., de quibus lis est, relinquere iubeat *Christus*, dummodo litibus -amur).

p. p. p. *exūtus, -a, -um *pro adi.* (*v. et p. 2117, 75 sq. 2119, 32. 66. 2120, 4. 71*): *fere i. q. nudus, non tectus sim.*: PS. QVINT. decl. 18, 15 p. 333, 26 super -os artus *filii* metuendus adsistis (*sc. pater*). LACT. mort. pers. 4, 3 *Decius* ne sepultura quidem potuit honorari, sed -us ac nudus ... pabulum feris ... iacuit. VAL. CEM. hom. 2, 3 p. 698A per ardua -is ire plantis. *in imag.* (*syn.* inermis *l. 19*): AVG. serm. 263, 3 p. 1211med. (*spectat ad Christum*) si *quis* descendisset -us, ascendat indutus *eqs.* (*seq.* inermis). *cf. p. 2128, 44.*

syntactica (*v. et p. 2112, 78 sqq.*): *ad I: refl. deest. med.-pass. v. p. 2113, 24. 2114, 58.* *ad II: refl. v. p. 2116, 44. 2117, 7. 38. 51. 77. 2118, 35. 2119, 33. 70.* *med.-pass. v. p. 2116, 43 sq. 2117, 6 sq. 34. 77. 2118, 35. 2121, 31.* *ad III: med.-pass. v. p. 2121, 79.*

deriv.: exuviae (*inde* exuvium). *Tietze.*

exvolūtus, exutus, nudatus GLOSS. V 455, 23. *v.* evolvere *p. 1068, 67.*

exup- *v.* exsup-. **exur-** *v.* exsur-.

exurgeo, -ēre. *ab* ex *et* urgere. [*e coni.*: SEN. Herc. O. 1792 *v. p. 1957, 33* (*usu intrans., i. q. valde urgere*).]

transitive: fere i. q. (umorem vel id quod umorem continet) exprimere (*cf.* PAVL FEST. p. 80 -entes exprimentes): PLAVT. Rud. 1008 sq. ego te ... itidem quasi peniculus novos -eri solet, ni hunc amittis, -bo quidquid umoris tibist. CATO agr. 87 aquam exsiccato, -eto bene. 156. 3 eximito in linteum, -eto sucum ... in pocillum fictile. *K.*

***exūro**, -ussī, -ustum, -ūrere (-ūrīre *v. l. 39 sqq.*). *ab* ex *et* urere. *de scriptura*: es-: DIOSC. 5, 96 p. 201, 13. *al.* -ssis (*pro* -stis): *v. p. 2127, 8.* *de formis*: -are (*pro* -aris): APVL. met. 4, 25. -ssēre: AMM. 24, 2, 22 OROS. hist. 5, 6, 2. *var. lect. per* -i-: PLAVT. Rud. 767 -ias *P.* CVRT. 6, 6, 16 -ientibus *V.* CLAVD. DON. Aen. 2, 680 p. 241, 9 -iret *LR.* AMBR. hex. 4, 3, 9 p. 117, 8 -ire *C.* VVLG. II Petr. 3, 10 -ientur *D.* GREG. TVR. Franc. 5, 3 p. 197, 6 -irentur (*cf. Bonnet, Lat. de Grég. p. 431*). *p. p. p.* -ssum (?) *v. l. 36. p. 2112, 33.* *de notione*: FEST. p. 352 torrens participialiter pro -ens ponitur. CLAVD. DON. Aen. 1, 40 p. 19, 12 sq. -ere plus est quam urere; urere est enim laedere aliquid flammis, -ere autem penitus abolere incendio. SERV. auct. Aen. 1, 39 -i dicitur, de quo nihil superest (*inde* ISID. orig. 10, 91 *add.*: quasi valde ustus). GLOSS.L V Abba EX 107 cremat. GLOSS. accendo. aduro. concremo. comburo. conflagro. incendere. inflammo. oburo. adustus. ustulatus. ἐκκαίω. κατακαίω. καταφλέγω. *v. et l. 58 sq. p. 2124, 35.* *graece respondent*: ἀναξηραίνειν *p. 2125, 23.* διακάειν *p. 2123, 61. 2125, 22. 26.* ἐκκάειν *passim.* ἐκπυροῦν *p. 2125, 59.* ἐπικάειν *p. 2126, 70.* κατακάειν *passim.* καταφλέγειν *passim.* κάειν *passim.* καυστηριάζειν *p. 2126, 80.* συγκάειν *p. 2125, 60.* συγκαταφλέγειν *p. 2124, 49.* ὑπεροπτᾶν *p. 2123, 12.* ὑποπιμπράναι *p. 2124, 49.* ὑφάπτειν *p. 2123, 72.* φλογίζειν *p. 2124, 39.* *de usu: est verbum trans.; vix recte usus intrans. traditur apud* GREG. TVR. vit. patr. 8, 11 p. 701, 16 ille correptus febre ... divino -bat (-batur *l. v.*) incendio. *cf. et* GLOSS. II 290, 25 ἐκκαίομαι exardeo, -o (*antea*: ἐκκαίω accendo, aduro, -o, exard⟨e⟩o). *legitur inde a* PLAVTO, PACVV., TVRPIL., ACC., CIC.; *deest apud* TER., CATONEM, LVCIL., VARRONEM, HOR. *al.; adamant* PLIN. nat., AMM. *v. et Onom.*

[*variat c.*: adurere: PALLAD. 1, 37, 5. comburere: GELL. 1, 19, 7 VVLG. lev. 6, 10. excutere: CIC. dom. 76 SVET. Aug. 32, 2 VVLG. lev. 6, 10. 13, 24 COD. Iust. 8, 55, 2. exhaurire: VERG. georg. 3, 432 Aen. 6, 742 AETNA 516 PLIN. nat. 18, 287 STAT. Theb. 3, 259 CONSVLT. Zacch. 1, 13 COD. Iust. 8, 55, 2. exsugere: VITR. 1, 4, 3 -endo (*L, recte, cf. loc. sim. p. 2123, 31 sqq.*). exsurgere: CLAVD. DON. Aen. 9, 70 p. 195, 30. exuere: OV. met. 7, 318 AETNA 482 MANIL. 1, 732 PLIN. nat. 35, 139 CYPR. epist. 73, 21 p. 794, 23 AMM. 24, 5, 4 AVG. quaest. hept. 6, 9 p. 426, 22 MACR. Sat. 1, 9, 18 somn. 2, 10, 11 PS. APVL. herb. 19 l. 12. *al.* urere: AVG. civ. 3, 31 p. 144, 32 D. *e coni.*: AETNA 199 (*Itali*, exutae, exhaustae *trad.*). PETRON. 107, 15 (*Dousa*, excussit *trad.*). *v. et p. 2126, 51.* *falso traditur pro*: exhaust-: LVCAN. 3, 132 (*cf. app. crit. et Fraenkel, Gnomon 2, 1926, 512*). FRONTIN. strat. 2, 3, 15. exsucta: IVV. 8, 90 (*v. app. crit.*). *contextu dubio*: CIL IV 1947 b.]

verbum transitivum, *fere i. q.* ἐκκαίειν (*? intrans. v. supra l. 56*):

I *de vi* ***ignis, caloris, ardoris*** *sim.* (*aquae ferventis v. p. 2124, 51, ariditatis v. p. 2125, 5*): **A** *c. vi praep.* ***separativa,*** *q. e.* '*foras*' (*obi. est saepius id, quod urendo alicunde eripitur, extrahitur, exhauritur sim.; rarius id, quod igni afficitur, ut alqd. ex eo tollatur: p. 2123, 4. 5. 21. 41*): 1 *proprie*: a *res corp.* (*incorp. p. 2123. 12. 14*): α *fere i. q. urendo effodere* (*sim. de specu, fere*

[Schmeck]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

i. q. igni intus facto evacuare: l. 5): PLAVT. Men. 841 ut ego illi⟨c⟩ oculos -am (-urati *v. l.*) lampadi[bu]s ardentibus (842 mihi. PROP. 3, 8, 7 subiecta ... flamma. HYG. fab. 125, 5 cum oculum *Polyphemi* ... trunco ardenti -ret. *cf.* PROP. 3, 12, 26 genae *Polyphemi*). TAC. ann. 14, 23, 2 dux ... ora et exitus specuum sarmentis ... completos igni -it.

***β** fere i. q. excoquere (syn. infra l. 22)*: ① *umores, liquores sim.* (*syn.* exsiccare *l. 11; cf. p. 2125, 20*): AETNA 482 in fornace lapis torretur et omnis -stus (*v. p. 2122, 69*) penitus venis subit altius umor (VITR. 8, 1, 6 radii solis ... *non* possunt umores -ere. 8, 3, 4 e corporibus. CHIRON 188 sol -endo omnem umorem huius morbi exsiccat [*obi. ἀπὸ κοινοῦ posito*]. ALEX. TRALL. 1, 81 [*gr. p. 601fin.* ὑπεροπτᾷ]. *cf.* VITR. 6, 1, 3 -endo temperaturam umoris. 8, 1, 5 [*de oleo in lucerna*]). PHAEDR. 1, 6, 7 lacus (*cf.* STAT. Theb. 3, 259 -sti [*v. p. 2122, 65 sq.*] solibus amnes. AVSON. 441, 3 p. 390, 8 P. vim torrentis). COLVM. 1 praef. 16 -sto sudore sitim quaerimus. CAEL. AVR. acut. 2, 3, 15 (*apud lethargicos*) salivam. ② *metalla, terram e venis*: MANIL. 4, 247 scrutari caeca metalla, depositas et opes terrarum (*Bentley, laudat Housman q. v. ad l.*, terramque *codd.*) -ere venis. VITR. 2, 6, 6 (*dubitetur an ad p. 2125, 65*) ignis vis per ... venas egrediens adurit eam *materiam*. quod est molle et tenerum, -it, quod autem asperum, relinquit. *ibid.* uti Campania -sta terra cinis, sic in Etruria excocta materia efficitur carbunculus.

***γ** fere i. q. igni purgare (sc. sordes ex mappa asbesti)*: PLIN. nat. 19, 19 ardentes ... in focis ... vidimus mappas sordibus -stis splendescentes igni magis quam possent aquis.

b *res incorp.* (*v. et p. 2122, 83*): PLAVT. Rud. 767 ignem ... faciam. :: quin inhumanum (*v. adn. crit.*) -as (*v. p. 2122, 39*) tibi? AETNA 516 poss⟨e⟩ -st⟨o⟩ cretam quoque robore fundi (*v. adn. crit.*). VITR. 1, 4, 3 calor cum excoquit e rebus firmitatem et vaporibus fervidis eripit -endo (*v. p. 2122, 67*) naturales virtutes (8, 6, 11 vapor *plumbi fusi* ... -ens eripit ex membris ... sanguinis virtutes). 2, 5, 2 -stis atque exhaustis ... *saxorum calcis* viribus. 2, 5, 3 aër *in saxis calceis* cum -stus et ereptus fuerit. PLIN. nat. 35, 139 *Herculem* -sta (*v. p. 2122, 69*) mortalitate ... in caelum euntem (*nisi mavis mortalitatem pro corpore mortali dictam esse, ut loc. cit. ad p. 2124, 17 pertineat*). *peculiariter de exustione scelerum in Tartaro (transit in notionem expiandi l. 40; aliter apud Christ. p. 2126, 25)*: VERG. Aen. 6, 742 aliis *animis* sub gurgite vasto infectum eluitur scelus aut -itur (*v. p. 2122, 65*) igni. SIL. 13, 872 perfidiae Poenus quibus ... Phlegethontis in undis -et ductor (*i. Hannibal*) scelus? ARNOB. nat. 2, 14 p. 58, 29 *Plato in fluminibus inferis* animas adseverat volvi mergi -i. *cf. et p. 2126, 77.*

2 *translate (nota acced. acc. c. inf.)*: CIC. nat. deor. 3, 7 mihi ... ex animo -i (*codd., recte ut videtur; coni. alii alia*) non potest esse deos.

B *c. vi praep.* **intentiva, auctiva**: **1** *fere i. q. urendo, cremando* **delere, consumere**: **a** *proprie*: ***α** sensu strictiore, fere i. q. comburere*: ① *res (corp.; exempla selecta)*: Ⓐ *varias*: PLAVT. Persa 569 fores (TVRPIL. com. 200 LIV. 25, 36, 13. *cf.* TYCON. 5 p. 64, 2 portas [VEG. mil. 4, 4. VVLG. I Macc. 4, 38; conbustas *rec. L, gr.* κατακεκαυμένας]). VERG. Aen. 1, 39 classem (10, 36 LIV. perioch. 48 p. 57, 3. *cf.* VERG. Aen. 5, 635 puppis. 7, 431 [*v. p. 2124, 34*]. 9, 115 pinus. SEN. Ag. 745 ratibus. CVRT. 7, 4, 21 navigiis. AMM. 24, 7, 4 naves. VVLG. II Macc. 12, 6 scaphas [κατέφλεξεν]). LIV. 31, 30, 3 sata -i, dirui tecta *eqs.* (*cf.* PLIN. nat. 18, 300 herbarum semen. ITALA Matth. 13, 30 [cod. k] zizania [κατακαῦσαι, *Vulg.* comburendum]). SEN. nat. 4, 2, 29 in lucernis oleum illo fluit, ubi -itur (*aliter supra l. 13*). LVCAN. 9, 57 crines (*cf.* APVL. Socr. 7 p. 137 Servio ... inflammare verticem nec -ere. CLAVD. DON. Aen. 2, 680 p. 241, 9 ne lumen ... comas *Iuli* ... -ret [*v. p. 2122, 40*] aut saltem leviter laederet). PLIN. nat. 11, 185 lora cum corpore (*cf.* PASS. Theclae Ba 35 p. 100, 8 funes [*gr.* διέκαυσεν]). 29, 45 in pruna putaminibus *ovorum* -stis. PROB. Verg. georg. 2, 478 igni, quem inesse Aetna terrae docet, -sta *fundamenta terrae* occidunt (*cf.* VVLG. II Petr. 3, 10 terra ... et quae in ipsa sunt opera -entur [κατακαήσεται, *om. pars codd.*]. ORAC. Sibyll. Aug. civ. 18, 23 p. 285, 29 D. [*gr. 8, 225* ἐκκαύσει]). IVL. VAL. 3, 55 portenti ... minas (*gr. Hist. Alex. M. I p. 133, 3 Kr.* κατακαῦσαι). ARNOB. nat. 2, 61 p. 97, 13 (*syn.* aboleri, dissolvi). VIR. ill. 61, 6 *Metellus*, tunicam, inquit, meam -rem (*l. v.* exue-; *cf. gr. Ps. Plut. apophth. reg. et imp. p. 202A* ἐπὶ τὸ πῦρ ἐπέθηκα). AMM. 19, 7, 7 operibus (*sic saepius de machinamentis obsidionis, e. g.*: AMM. 20, 6, 6 *arietem*. VEG. mil. 4, 8 machinas. 4, 14 *testudo*. HEGES. 1, 11, 2 turres. 3, 11, 4 machinamenta [*gr. 3, 234* ὑφῆψαν]). VINDIC. med. 19 ignis vicina corpora -it, distantia calefacit, remota illuminat. Ⓑ *domos, aedificia*: CIC. Tull. 14 villis (BELL. Afr. 26, 5 VLP. dig. 9, 2, 27, 9). SEN. contr. exc. 5, 5 tit. domus (PAVL. dig. 18, 1, 57, 1 CLAVD. carm. min. 17, 46). VELL. 2, 115, 2 aedificiis (*cf.* PLIN. nat. 35, 19 aede [VLP. dig. 7, 4, 5, 2]). SEN. dial. 6, 22, 4 *theatrum*. SIL. 15, 804 Capitolia (TAC. ann. 6, 12, 3). QVINT. decl. 323 p. 274, 10 eversis -stisque templis (*cf.* TAC. ann. 15, 41, 1 *et alia et ara maxima* et delubrum Vestae ... -sta. AMM. 22, 13, 1 fanum). VLP. dig. 9, 2, 27, 8 insulam. Ⓒ *urbes, vicos sim.*: CIC. Manil. 5 vicos (CAES. Gall. 1, 5, 4 oppidis ... vicisque. LIV. 6, 31, 8 AMM. 17, 10, 7). LIV. 30, 26, 5 clivus Publicius ad solum -stus. SEN. contr. 10, 5, 1 -stae Olynthi cinerem. VAL. MAX. 2, 7, 1 Numantiam. SEN. epist. 91, 1 Lugdunensis colonia (TAC. Agr. 31, 4). LVCAN. 9, 964 Troiae (AVG. civ. 3, 15 p. 118, 4 D. ENNOD. dict. 26tit. p. 502, 15). TERT. adv. Marc. 4, 29 p. 523, 5 Sodomam et Gomorram nimbo igneo. PS. TERT. adv. Iud. 13 l. 186 civitates (*ibid.* in tumulis. ITALA Is. 1, 7 [Tert. adv. Iud. 3 l. 28. *al.*]; *gr.* περίκαυστοι, *Vulg.* succensae. AMM. 24, 2, 4). HEGES. 5, 2, 1 p. 300, 28 erat ... sermo vetus ... tunc perituram urbem Hierusalem et sancta eius -enda. OROS. hist. 1, 5, 5 urbibus. Ⓓ *scripta, libros, tabulas*: SEN. suas. 7, 10 *Antonio iubente Ciceronem* monumenta ingenii sui ipsum -ere (QVINT. inst. 3, 8, 46 Philippicas). TAC. ann. 13, 23, 2 tabulae (SVET. Aug. 32, 2 tabulas veterum aerari debitorum ... -ssit [*v. p. 2122, 63 sq.; cf. gr. Dio 53, 2, 3* ἔκαυσε]. VLP. dig. 29, 3, 10, 2 VOPISC. Aurelian. 39, 3). 14, 50, 2 *Nero* libros -i iussit (GELL. 1, 19, 7 *Sibyllae*. LACT. inst. 1, 6, 11. LIV. perioch. 40 p. 47, 22 *Numae* [*Liv. 40, 29, 14* cremati]). EDICT. imp. Constant. de accus. (CIL III 12043 = V 2781, 23) 39 *libellos*. ARNOB. nat. 4, 36 p. 171, 7 litteras. OPTAT. 1, 27 p. 30, 4 religiosissimas scripturas (ACT. Archel. app. 14 sanctas). Ⓔ *mortuorum corpora*: LVCAN. 6, 766 (*ad mortuum redivivum*) tali tua membra sepulchro talibus -am ... silvis. PS. QVINT. decl. 10, 6 *filium*, quem crudelibus flammis -isti, ex quo cineres et ossa supersunt. TERT. resurr. 1 p. 25, 10 atrocissime. PORPH. Hor. sat. 1, 10, 64 *Cassius Etruscus* mortuus -stus sit. CAPITOL. Maximin. 31, 5 capita *sceleratorum*. IVL. VAL. 3, 7 sepeliendis -endisque (*gr. desunt*). PS. AVR. VICT. epit. 13, 11 -sti corporis cineres (CLAVD. DON. Aen. 5, 785 p. 516, 25 cineres qui post -sta corpora remanent). CLAVD. DON. Aen. 11, 25 p. 410, 15 *ut Pallantem* aut -rent flammis aut terrae mandarent. RVFIN. hist. 4, 15, 43 (*gr.* ἔκαυσεν). Ⓕ *cineres holocausti* (*obi. est res effecta*): VVLG. lev. 6, 10 tollet *sacerdos* ... cineres quos vorans ignis -ssit (*v. p. 2122, 63. 64*).

② *animantes*: Ⓐ *homines* (*manum l. 36; corpora mortuorum v. supra l. 17*): CIC. Verr. II 1, 70 Hadrianus ... domi suae vivus -stus est (LIV. perioch. 86 VAL. MAX. 9, 10, 2. APVL. met. 4, 25 puella. 9, 26 feminas. *al.* CALL. dig. 48, 19, 28, 12 *incendiarii*. PAVL. sent. 5, 23, 17 magi. *al.* HEGES. 1, 45, 8 [*gr. 1, 655* κατέκαυσε]. HIER. chron. a. Abr. 1922. *al.*). VERG. Aen. 7, 431 *Allecto ad Turnum*: Phrygios ... duces pictasque -e carinas (*v. p. 2123, 51; ad loc.* GLOSS.L III Abol. EX 127 incende). VAL. MAX. 3, 3, 1 *Mucius* dexteram ... -i passus est (*cf.* SEN. dial. 1, 3, 5. *al.*). TERT. mart. 4 p. 12 Oe. Heraclitus qui se bubulo stercore oblitum (*sc. radiis solis*) -ssit. *al.* ITALA psalm. 96, 3 (Tert. pudic. 2, 7) ignis *dei* ... -et inimicos eius ([*gr.* φλογιεῖ, *Vulg.* inflammabit]. Ier. 4, 4 [Cypr. testim. 1, 8]; *gr.* ἐκκαυθήσεται, *Vulg.* succendatur. I Cor. 13, 3 [Ps. Cypr. rebapt. 13 p. 85, 31]; *gr.* καυθήσομαι, *Vulg.* ardeam. EDICT. imp. Diocl. coll. Mos. 15, 3, 6 *Manichaei* flammeis ignibus. *al.*). *al.* IVVENC. 3, 13 *homines* rapidis -ere flammis ([*in supremo iudicio, aliter p. 2126, 25*]. FIRM. math. 3, 7, 27 AMM. 27, 7, 5. *al.* CONC.S I 3 vers. Tur. p. 156, 24 *iuvenes in fornace* qui per hanc *flammam* -sti sunt [*gr. I 1, 2 p. 84, 28* κατακαυθέντες]. *al.* EDICT. Theodor. 61 flammis ultricibus. *al.*). FIRM. math. 3, 4, 23. *al.* AMM. 23, 1, 3. *al.* HEGES. 1, 17, 1 alii patriae incendiis -bantur (*gr. 1, 150* ὑπέπρησαν καὶ συγκαταφλέγονται. *al.*). 2, 11, 3 raptis facibus congregatum in amphitheatro populum ... -ere (*gr. 2, 492* καταφλέξειν). MACR. Sat. 1, 9, 18 perduellium catervas ... -stas (*v. p. 2122, 70 sq.*) ferventi *aqua*. OROS. hist. 4, 1, 17 diris fulminibus. MVTIAN. Chrysost. hom. 1, 4 p. 241med. intellige ... quantum est malum, per omnia saecula uri ... et nequaquam penitus -i (*gr. falso lectum* μηδ᾽ ἐκκαίεσθαι *pro p. 18med.* μηδὲ ἀκούεσθαι. *cf. et infra p. 2126, 25*). *al.* Ⓑ *bestias*: ACC. trag. 331 lucifera lampade -at Iovis (*i. nom., cf. Prisc. gramm. II 229, 14*) arietem (*an de ariete signo caelesti? [v. p. 2125, 55]. loc. variis coniecturis vexatus, cf. Earp, diss. Columbia Univ. 1939, p. 97 sq.*). PLIN. nat. 29, 72 incendiis semina *anguium* (DRAC. Romul. 4, 51 gelida flammis -e venena [*i. serpentes*]). VLP. dig. 9, 2, 27, 12 (*Cels.*) si ... tu eas *apes* -sseris. PALLAD. 1, 37, 5 *in apium castris* vitetur ... cancer -stus (*cf. vol. III 228, 78 sqq.*). AMM. 18, 7, 4 ferae. VVLG. lev. 10, 16 hircum. DRAC. laud. dei 1, 654 (*de Phoenice*) -stus ... senex tumulo procedit adultus.

***β** sensu laxiore, fere i. q. incendiis devastare, vexare*: CIC. Pis. 96 Epirus excisa, Locri Phocii Boeotii -sti, ... Athamanum ... gens vendita *eqs.* SIL. 1, 678 -i bello Carthaginis arva. 8, 272 quos plurima passos tertius -it lacrimosis casibus annus (*cf. 7, 489* avellet ... Itala Poenum viscera torrentem). AMM. 27, 9, 1 Africam ... -bat barbarica rabies. 30, 1, 22 Pyrrum Italiam ... bellis saevissimis -entem.

b *translate et in imag.*: CIC. dom. 76 illa calamitas ... -ssit (*v. p. 2122, 63*) hoc genus totum maledicti. TERT. scorp. 1 p. 145, 7 ecclesia -itur de figura rubi. AMBR. hex. 4, 3, 9 p. 117, 9 domini ignis inluminare solet, -ere non solet (*syn.* consumens. 4, 3, 10 p. 117, 13 inluminet iustos, -at impios). in psalm. 118 serm. 18, 20, 1 *ignis Christi* nescit -ere nisi sola peccata (*opp.* calefacere). *al.* FVLG. Virg. cont. p. 94, 24 amor contemptus emoritur et in cineres -stus emigrat. AVG. civ. 21, 26 p. 539, 25 D. (*in supremo iudicio, cf. p. 2126, 25*) quoniam illa, quae superaedificata sunt, *velut ligna, fenum, stipula* -entur. p. 541, 3 delicias ... amoresque terrenos ... tribulationis ignis -et. gest. Pelag. 3, 10 -sto eorum *peccatorum* opere. in Rom. 71 p. 2083med. *in anima* -itur omnis malitia, cum homo ... per poenitentiam commutatur (OROS. comm. 3 p. 156, 19 diaboli). *al.* EVCHER. instr. 1 p. 107, 15 per spiritum sanctum ... peccata -untur in nobis. SACR. Greg. 44, 8 ut nos

[Schmeck]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

famulos tuos non -at flamma vitiorum. *paulo aliter de ardore discordiarum civilium*: AMM. 26, 10, 7 Araxius in ipso rerum -starum ardore adeptus ... praefecturam.

2 *fere i. q.* **valde urere** (*necnon notione urendi debilitata de siccitate, siti sim., fere i. q. valde arefacere*): **a** *proprie*: **α** *fere i. q. torrere*: Ⓘ *res*: Ⓐ *sata, semina sim.* (frigore: *l. 14; aliter p. 2127, 14.* siti: *l. 9. 13; cf. infra l. 42*): PACVV. trag. 13 *sol* flammeo vapore torrens terrae fetum -erit. CIC. Brut. 16 -stus ... flos siti veteris ubertatis exaruit. LVCR. 5, 410 pereunt res -stae torrentibus auris. COLVM. 1, 6, 22 *sata non* arescere solis incursu patiuntur vel (*Lundström, om. codd.*) -i ([*om. pars codd.*]. 10, 320. *cf.* PLIN. nat. 17, 30 saxum -ens aestate semina [PALLAD. 7, 9]. 17, 69 fibras *segetum*). 10, 144 ne sitis -at concepto semine partum. LVCAN. 9, 433 messes. PLIN. nat. 17, 139 radices. 17, 232 *flatus Olympias* frigore -it arefaciens *arbores*. PALLAD. 1, 6, 4 vineas vulturnus. CLAVD. DON. Aen. 3, 140 p. 285, 11 Sirius ... omnia quae terra gignit -it. Ⓑ *loca* (*saepius de deserto*): CATVLL. 68, 62 -stos aestus hiulcat agros (VERG. georg. 1, 107 -stus ager morientibus aestuat herbis. Aen. 3, 141 steriles). SALL. Iug. 19, 6 loca -sta solis ardoribus (PROB. Verg. georg. 1, 233 p. 362, 29 propter nimios ardores). VERG. georg. 3, 432 palus (*cf. p. 2123, 6 sq.*). PANEG. in Mess. 164 partes. MANIL. 1, 374 terras (COLVM. 11, 2, 54 PLIN. nat. 2, 52. 2, 85. HYG. astr. 1, 8 p. 27, 24 [*gr.* διακεκαυμένη]. *al.* VVLG. Sirach 43, 3 [*gr.* ἀναξηραίνει]. *al.* EVSTATH. Bas. hex. 6, 10 p. 933A [*gr.* καταφλέξαι]). 1, 732 longum ... per aevum -stas (*p. 2122, 69*) sedes *solis*, incoctaque sidera flammis caeruleam verso speciem mutasse colore (*cf. Aristot. meteor. 1, 8 p. 345a, 17* διακεκαῦσθαι). SEN. suas. 3, 1 solum (LVCAN. 9, 692). MELA 3, 100 media *Africae*. LVCAN. 4, 675 zonae ... -sta calentis (*p. p. p. n. pl. pro subst.; sic* 9, 382 -sta ... mundi [*syn.* sicca ... arva]). 8, 851 -stam Cancro torrente Syenen. *al.* PLIN. nat. 2, 172 media *zona* terrarum, qua solis orbita est, -sta flammis et cremata comminus vapore torretur. 5, 15 cautibus (*cf.* VVLG. Sirach 43, 4 -ens montes [ἐκκαίων]. SIDON. carm. 5, 36 ubi sole propinquo nativa -stas afflavit purpura rupes *Aethiopiae* [*cf. p. 2126, 42*]). *al.* SEDVL. carm. pasch. 1, 152 in -stis sitiens exercitus arvis. VVLG. Sirach 43, 23 desertum (*gr. 21* ἐκκαύσει). *al.* Ⓒ *varia*: AETNA 199 pellitur -stae (*v. p. 2122, 72*) glomeratim nimbus harenae, flagrantes properant moles *eqs.* (*sim. de interioribus terrae*: MARCELL. chron. II p. 90, 472, 1 Vesuvius mons ... -sta evomuit viscera). COLVM. 7, 8, 5 sole -stus *caseus*.

Ⓘ *homines*: LACT. inst. 2, 11, 2 *quomodo animantes potuerunt* omnino nasci, cum sol -ret, frigus adstringeret? AMM. 31, 13, 7 sol ... Romanos ... -bat (exuberat *trad.* [*per metathesin*]). *siti* (*cf. supra l. 7*): LVCR. 3, 917 sitis -at miseros atque arida torrat (*sic*). SEN. Ag. 19 *Tantalus* inter undas fervida -stus siti.

β *fere i. q. valde calefacere*: Ⓘ *hominem vel partes corporis morbo sim. correptas* (*abundanter l. 53. 54*): MANIL. 1, 881 morbis et lenta corpora tabe corripit -stis letalis flamma medullis (*cf. p. 2126, 15*], *an c. vi praep. separativa?* [*v. p. 2122, 80*]). SIL. 2, 464 -it siccatas sanguine venas ... fames. MART. 4, 80, 6 cum viscera febris -it (DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 26 p. 390C socrum Simonis [*gr. p. 217B* καταφλέγοντι]). QVINT. decl. 350 p. 378, 15 *venena* quae calore nimio vitalia -ant (*opp.* frigore ... gelent; *cf. aliter p. 2126, 83*). CONSVLT. Zacch. 1, 13 igni viscera -sta (*v. p. 2122, 66*) torrentur. *per enallagen*: CORIPP. Ioh. 7, 329 furit -stus siccis in faucibus ardor.

Ⓘ *res varias*: MANIL. 4, 412 *signorum* partes ... vel glacie rigidas vel quas -erit (-erat *l. v.*) ignis. VITR. 9, 1, 16 sol aethera ... radiis -ens efficit candentem. SIL. 5, 606 -sto ... aëno. ITALA II Macc. 7, 4 (recc. BM) continuo igni (igne *M*) -stae allatae *ollae et sartagines* sunt (*gr.* ἐκπυρωθέντων, *Vulg.* succensis). VINDIC. med. 31 sursum -sto atque conglutinato nutrimento (*cf. Ps. Hippocr.* περὶ παθῶν *21* συγκαυθῇ).

γ *fere i. q. igni, calore tractare vel res vel bestias, ita ut ad aliquem usum idoneae fiant* (*fere i. q. in cinerem redigere* [*cf. aliter s. B 1*], *imprimis ad medicamina* [*lixiviam l. 68*] *componenda*: *e. g. l. 72. 73. 80. 81. i. q. friabiles facere, ut in pulverem contundantur*: *e. g. l. 71. 75. 78. i. q. metalla, lapides purgandi* [*cf. aliter p. 2123, 23*] *mutandive causa percalefacere* [*in fornace vel in coctura*]: *e. g. l. 67. 74. 77. 79. 82*): COLVM. 12, 5, 2 quidam ferri massas -unt, ita ut ignis speciem habeant. 12, 16, 3 sunt qui culmos fabae -ant et ex eo, quod cremaverint, cineream lixiviam faciant. PLIN. nat. 8, 136 corpus *leontophoni*. 17, 49 *fimum* iumentorum. 23, 109 punicum ... in furno -stum et contritum. 28, 122 ungues *lyncum*. 28, 169 lumbulis suum -stis atque contritis. 30, 24 serpentis ... in olla -stae cinis. 30, 62 quidam *avem galeritam* in vase ... -i iubent conterique in cinerem. 33, 94 carboni vis maior -sto iterumque flagranti. 33, 119 -sto lapide venis permixto. *ibid.* in fornacibus rubescentes -stique *lapides* tunduntur in farinam. 33, 159 falsum -stumque *lapidem silaceum*. 34, 101 tenuissima *cadmea* est in ipso fornacium ore ... -sta. 34, 104 lapidem (*i. cadmeam*) ... urit prunā et -stum Chio vino restinguit tunditque. 34, 121 -sto lapide in scrobibus. 35, 35 ochra -sta. LACT. ira 13, 12 viperam ... -stam in cineremque dilapsam. MARCELL. med. 4, 10 testarum ... purpurarum -starum (*om. Plin. med. 1, 3*) cinerem *eqs.* (CAEL. AVR. chron. 4, 1, 2 *sepiarum*). CAEL. AVR. acut. 2, 37, 197 plumbum -stum. chron. 2, 13, 165 corticis ... -sti et triti pulverem (*cf.* 2, 13, 167 supradicti corticis cinis -stus). CASS. FEL. 37 p. 83, 5 pullos hirundinum ... in olla ... opertos -ere. *p. p. p. n. sg. pro subst.*: *i. q.* κεκαυμένος χαλκός: DIOSC. 5, 96 p. 201, 13 cum in metallis -stu conburi ceperit (*gr. 5, 75, 2* χαλκοῦ). *ibid.* l. 17. 20. p. 202, 1. 5, 98tit. de -stu (*gr. 5, 76, 1* κεκαυμένος χαλκός). 5, 99tit. de flore -sti (*gr. 5, 77* χαλκοῦ ἄνθος). *de ipsa coctura*: PLIN. nat. 34, 96 -ente ... coctura (*ibid.* inter lapides candefactos *aes* funditur).

b *translate et in imag.*: **α** *-unt commotiones animi*: *amor, libido sim.*: PLAVT. Bacch. 940 hunc ipsum -it *ignis amoris*. TIB. 3, 8, 5 cum vult -ere divos ... Amor. SIL. 11, 396 (*loq. Venus*) agite, o mea turba, ... et Tyriam pubem tacitis -ite telis. 15, 326 *Carthalonem* feminea -i flamma. AMBR. Ioseph 4, 20 p. 86, 22 *ille, qui subditus libidini est*, suis ardet incendiis et pectoris sui facibus -itur. CHROMAT. in Matth. 9, 1 p. 349B vitare ... mulierem, ne te flamma cupiditatis -at. *ira, sollicitudo, desiderium sim.*: SEN. Ag. 132 flammae (*i. timor, invidia sim.*) medullas et cor -unt meum (PETRON. 121 v. 106. *cf. p. 2125, 47*). 665 *lacrimae* magis -unt quos secretae lacerant curae. nat. 4 praef. 2 infelicem animum ... sollicitudine -imus. TERT. fug. 3, 1 cum ... -imur persecutionis ardore (*cf.* resurr. 63 p. 125, 16 nullus te ardor -et quaestionum). AMM. 26, 10, 11 *quidam* aliena rapiendi aviditate -stus. PRVD. perist. 5, 380 hostem coquebant inrita fellis venena et lividum cor efferata -erant (*cf. infra l. 83*). AVG. catech. rud. 10, 14 quid nos clausum intus -at. ENNOD. epist. 8, 24, 1 p. 215, 23 digressis vobis acrior me calor -ssit. GREG. M. moral. 15, 46 p. 1104C si qua mentem intestina cogitatio -at.

β *peculiariter: de peccatorum in igni aeterno punitione* (*usu Christiano, aliter p. 2123, 37. 2124, 44. 78*): PELAG. Aug. gest. Pelag. 3, 9 p. 60, 5 in die iudicii ... aeternis eos *peccatores* ignibus -endos. AVG. gest. Pelag. 3, 10 p. 61, 6 quod tales iniqui et peccatores aeternis ignibus -entur. BACHIAR. repar. laps. 3 p. 1039C ne eum futuri iudicii ignis -at. VITA Hil. Arel. 16, 7 fluvi -entis pariter et rapientis cruciatus. PETR. CHRYS. serm. 109 p. 502A Cain ... fomentum sibi, per quod -retur, invenit. GREG. M. moral. 3, 46 p. 623A dives qui in inferni igne -itur. *al.*

C *fere i. q.* **adurere, amburere**: **1** *proprie*: **a** *animantes* (*necnon partes corporis*): -unt: **α** *sol* (*tempestates infra l. 45*): TIB. 2, 3, 9 sol ... -ret artus (CELS. 1, 3, 10 -stus in sole. MART. 13, 80 *muraena* [*sc. fluta q. d.*] non valet -stam mergere sole cutem [*de re cf. Macr. Sat. 3, 15, 7*]). *accedente notione fuscandae cutis, fere i. q. colorare, tingere, denigrare* (*cf. p. 2125, 33*): PLIN. nat. 6, 70 a Gange versa ad meridiem plaga tinguntur sole populi, iam quidem infecti, nondum tamen Aethiopum modo -sti (MACR. somn. 2, 10, 11 Aethiopes ... quos vicinia solis usque ad speciem nigri coloris -it [*v. p. 2122, 71*]). SIL. 3, 269 immitem testantes corpore solem -sti venere Nubae. VVLG. thren. 5, 10 pellis nostra quasi clibanus -sta est a facie tempestatum famis (נִכְמָרוּ *vertit Hier. Aquilam secutus; sensus originalis vocabuli hebr. videtur esse 'calefieri', 'uri'. cf. Italam* [*cod. Vat. reg. lat. 11. al.*] livida facta est). PRVD. c. Symm. 2, 929 *Nilus* -stos (-stus *v. l.*) cursum deflectit ad Indos (*cf. Verg. georg. 4, 293* coloratis ... Indis).

β *ignis et quaecumque res fervidae*: CVRT. 4, 7, 6 fervido solo -ente (*Vindelinus*, et ur- *trad.*) vestigia. PLIN. nat. 30, 27 si ferventia os intus -erint. TERT. paenit. 10, 10 miserum est secari et cauterio -i (*sc. a medico*). VVLG. lev. 13, 24 caro et cutis *leprosi* quam ignis -erit (*v. p. 2122, 64; cf. ibid. 28* plaga combustionis, cicatrix combusturae). *peculiariter in tormentis sim.*: *i. q. urendo laedere, cruciare*: SEN. contr. 1, 7, 9 subice ignes, semimortuam hanc faciem (*Bursian*, et mortuam ... partem *trad.*) ..., quia extingui non potest, -e. 2, 5, 5 scissum corpus flagellis, igne (*add. E*) -stum, convulsum tormentis. ARNOB. nat. 1, 26 p. 17, 7 *nos Christianos* torquetis, dilaceratis, -itis. FIRM. math. 8, 15, 3. RVFIN. hist. 5, 1, 39 cum *in sella ferrea* ... *martyrum* carnem ignis subter ministratus -ret (*gr.* τηγανιζόμενα). 5, 1, 55 craticulis -sta *Blandina* (*gr.* μετὰ τὸ τήγανον). PRVD. perist. 2, 398 vapor ... decoxit -stum latus. COD. Theod. 9, 12, 1 (= Iust. 9, 14, 1, 1) -endo admotis (oblatis *Iust.*) ignibus membra *servi*. GREG. TVR. Franc. 5, 3 p. 197, 6 usque dum totae tibiae famuli tenentis -rentur (*v. p. 2122, 41*).

b *res* (*corp.*): OV. fast. 4, 473 antra ... Cyclopum positis -sta caminis (*fere i. q. fuligine denigratis, cf. aliter supra l. 39*). EVSTATH. Bas. hex. 5, 7 p. 917B -stae (*i. semiustae*) vel incisae pinus in nemus glandiferum se transformant (*gr. p. 109c* ἐπικαιομένας). *accedente vi incendendi, inflammandi* (*cf. p. 2122, 49*): MANIL. 1, 747 caelum -stum est *per cursum Phaëthontis*. PLIN. nat. 36, 199 cum addita aqua vitreae pilae sole adverso in tantum candescant, ut vestes -ant.

2 *translate*: PACIAN. epist. 3, 9 volet ... ille sanatus *peccati* iterum se secari, rursus -i (*sim.* paraen. 9). AMBR. spir. 1, 10, 113 p. 731B *Christus* qui velut carbo secundum carnem -ssit nostra peccata. CANON. Turner I 2, 1 p. 32z 6 si quis episcopus ... in sanctis diebus non communicat carnem, degradetur, quasi -stus conscientiam (*gr.* κεκαυστηριασμένος τὴν συνείδησιν; *cf. I Tim. 4, 2* cauteriatam habentium suam conscientiam).

II **abusive** *de eis, quae vim ignis similem habent*: **A** *de rebus*: **1** *corporeis*: **a** *venenis, medicaminibus rodentibus* (*aliter p. 2125, 51*): *c. notione*: **α** *erodendi*: OV. met.

[*Schmeck*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

7, 318 minuunt ea (*sc. medicamina? [gloss.]*) corporis artus cornuaque *pecudis* -unt (exuitur *l. v., an recte? [cf. p. 2114, 14]*) nec non cum cornibus annos. ***β delendi***: CVRT. 10, 10, 16 vim ... veneni ... talem esse constat, ut ferrum quoque -at. *cf. et p. 2126, 21.* ***γ adurendi***: PLIN. nat. 26, 3 ni usque in ossa corpus -stum esset *causticis.* 28, 212 -i illā *urina* tradunt eos *apros.*

b ***calceamentis, fere i. q. frictione laedere***: PLAC. med. 7, 3 rec. β (Ca) laesis pedibus a calciamentis, -ssis (*v. p. 2122, 36 sq.*) vel exulceratis (*ad loc. v. p. 2104, 46*).

c ***terra, plantis***: PLIN. nat. 17, 44 *terra* tofacea albaque, ..., si nimia iniecta est, -it solum. 17, 56 (*sec. Catonem agr. 37, 1*) cicer, ... hordeum ... segetem -unt (*Cato* exsug-). *ibid.* Vergilius et lino segetem -i et avena et papavere arbitratur (*cf. Verg. georg. 1, 77* urit).

2 ***incorporeis*** (*v. etiam l. 2*): ***frigore*** (***peculiariter de uredine*** [*cf. Plin. nat. 18, 275* omnem ... uredinem frigore tantum constare sole innoxio]: *l. 19. 21*): PLIN. nat. 17, 16 germinationes evocatae indulgentia caeli secutis frigoribus -untur (*cf.* 18, 287 -it [*v. p. 2122, 65*] *vites* ... frigidum sidus arcturi postridie occidens). 17, 191 caeli vitio (*i. frigore*) -i oculos lacrima destillante (17, 218 oculos germinum -stos [*cf. 222* adurit; *aliter p. 2123, 2*]). 18, 272 *uvae* carbunculare dicuntur ut quodam uredinis carbone -stae. VINDIC. med. 30 nimietate frigoris (μυξώδεις) ... *quae* -endo intestina ... lienterias facit. ***p. p. p. n. pl. pro subst.***: PS. APVL. herb. tit. morb. l. 197 a frigore -stis (herb. 19 l. 12 [*v. p. 2122, 71*]. 115 l. 5 [*cf.* adusta *vol. I 899, 44*]).

B ***de animantibus*** (*fere bestiis; Invidia dea l. 27; muliere l. 31. vi delendi e. g. l. 28. 29. adurendi l. 30*): OV. met. 2, 792 *Invidia* -it ... herbas (PLIN. nat. 8, 78 *basiliscus serpens* necat [*syn.*] frutices ... adflatos, -it herbas, rumpit saxa). COLVM. 10, 334 *eruca* -it semina morsu. PETRON. 107, 15 quae salamandra supercilia tua -ssit? (*v. p. 2122, 73*). PLIN. nat. 7, 64 *muliere menstruali appropinquante* -untur hortorum germina.

index structurarum *ad I*: ***acced.***: ***dat.***: *p. 2123, l. 2. 27. 38. 43. dub. an potius abl. separ. p. 2123, 8.* ***praep.*** ex: *p. 2123, 10. 44.* ***refl.***: *p. 2124, 38.* ***gerundiv. pro inf. fut. pass.***: *p. 2124, 7.* ***acc. gr.***: *p. 2126, 79.* ***absolute***: *p. 2124, 74.*

deriv.: exustio, exusto, exustura. ***compos.***: inexustus.

exustio, -ōnis *f.* *ab* exurere. *plur. v. l. 46. 64. 72.* ***de notione*** *v. p. 2128, 17.* ***acced. gen.***: *obi. passim, subi. l. 54. 71. 78. 80. p. 2128, l. 9. 15. 18.* ***legitur inde a*** CIC. (*semel*), PLIN. nat. (*quater*), ITALA, TERT. [*falsae vv. ll.*: PS. TERT. adv. Iud. 13 l. 177 exultationem. EPIST. imp. Constant. Aug. epist. 88, 4 p. 410, 17 excusatio.]

A ***vi intentiva*** (*cf. p. 2123, 45*): **1** ***spectat ad notionem consumendi, delendi*** (*sc. igni, flammis sim.*): **a** ***res*** (*v. etiam l. 76*): CIC. rep. 6, 23 propter eluviones -esque terrarum, quas accidere tempore certo necesse est (*ad l.*: MACR. somn. 2, 10, 4. 9. 14. ***sim. de deflagratione mundi***: PLIN. nat. 2, 236 *in Aetna* natura saevit -em terris denuntians. 7, 73 consumente ubertatem seminum -e, in cuius vices nunc vergat aevum. FIRM. math. 3, 1, 9 tunc ... -em diluvio, id est pyrosin cataclysmus sequitur). ITALA Hebr. 6, 8 (Tert. pudic. 20, 4 Rufin. Orig. in lev. 16, 2 p. 495, 14. *al.*) *terra* proferens ... spinas ..., cuius finis ⌊in⌋ -em (⌊ ⌋ *ad Rufin.; gr.* εἰς καῦσιν, *Vulg.* in combustionem. *sic c.* in: VVLG. Is. 64, 11 domus ... facta est in -em ignis). LAMPR. Heliog. 17, 8 post -em *amphitheatri.* FIRM. math. 4, 19, 14 incendia et publicae -is ... exitia. 6, 39, 5. OPTAT. 1, 27 p. 30, 1 (= app. 2 p. 204, 5 AVG. c. Cresc. 3, 70, 80 p. 485, 9) *acta proconsulis*: Felicem ... liberum esse ab -e instrumentorum deificorum (*cf.* EPIST. imp. Constant. Aug. c. Cresc. 3, 70, 81 p. 486, 15 [= epist. 88, 4 p. 410, 17; *v. supra l. 42*] divinarum scripturarum proditio atque -o. AVG. bapt. 2, 6, 9 p. 184, 15 libri *prophetici.* 5, 1, 1 p. 262, 13 divinorum codicum). AMBR. hex. 4, 3, 9 p. 117, 5 vacabat -is vis, operabatur inluminationis (*de deo ex rubo loquente; cf. p. 2128, 13*). PS. RVFIN. in Am. 1, 11—12 p. 1063A caedibus -busque. in Os. 2, 14—17 p. 978A praeda, quae -i fuerat dicata. GREG. TVR. glor. mart. 51 p. 524, 16 ab ... domorum -e. ***metaphorice***: PS. RVFIN. in Ioel 1, 19 p. 1041C *pulchritudo agrorum* quam nova haec -o (*i. vastatio per locustas facta*) invidiosa consumserit.

b ***animantes*** (*fere in supplicio*): LACT. epit. 67, 1 ipse ductor (*i. Antichristus*) ... tradetur -i. mort. pers. 15, 3 homines ad -em rapti, ... circumdato igni ambiebantur. COD. Theod. 9, 21, 5 (= Iust. 9, 24, 2) quicumque solidorum adulter potuerit repperiri, ... flammarum -bus mancipetur ([*ibid. interpr.* ignibus concremetur]. CAES. AREL. serm. 215, 2 p. 811, 20 *in martyrio*). CASSIAN. conl. 3, 7, 10 -e (-em, -is *vv. ll.*) meae carnis. FVLG. RVSP. epist. 5, 5 p. 346A corporis. ***in imag.*** (*cf. p. 2128, 9*): PLIN. nat. 18, 5 relictis -i (-is *l. v.*) suae istis hominum rubis.

2 ***spectat ad notionem valde calefaciendi***: **a** ***vi ignis*** (***fere liquefaciendo***): VVLG. Is. 64, 2 montes defluerent, sicut -o ignis tabescerent (*cf. ad l.*: HIER. in Is. 64, 1 p. 620D sqq.). GREG. M. moral. 3, 20 p. 609C neque ... ferrum ferro coniungitur, si non utrumque -e ignis liquetur. **b** ***fere i. q. ardor febris***: ENNOD. opusc. 5, 2 p. 394, 8 febris meae necessitas et -o ... medullarum.

B ***fere i. q. adustio***: **1** ***t. t. vel artis med. vel agriculturae***: **a** ***-o solis***: PLIN. nat. 17, 223 (*de olea*) clavum ..., sive fungum placet dici vel patellam, haec est solis -o. CAEL. AVR. chron. 1, 1, 4 (*opp.* perfrictione aut frigiditate). 3, 5, 69 veluti -e (ex ust- *Drabkin*) solis aspera cutis superficies. **b** ***-o cauterio facta***: AMBR. in psalm. 118 serm. 8, 26 p. 166, 5 si propter brevem incisionis vel -is dolorem corpus omne tabescat. CAES. AREL. serm. 197, 2 p. 753, 23 ut ulceris magni tudo aut -e aut incisione superetur.

2 ***in tormentis***: **a** ***proprie***: PASS. Tarach. 10 p. 473med. *martyres* non ... poterant ambulare a laceratione poenarum et ab -e ignis (*gr.* καυτηρίων). **b** ***translate (in imag.), in punitione peccatorum***: TERT. adv. Marc. 3, 23 p. 418, 3 per Esaiam in -em eorum *peccatorum* perorans (*inde* PS. TERT. adv. Iud. 13 l. 177 *v. p. 2127, 41; cf. Is. 50, 11*). AMBR. hex. 4, 3, 10 p. 117, 15 inluminatio eius inextinguibilis est ad perfunctionem bonorum, -o vehemens ad supplicium peccatorum (*cf. p. 2127, 62*). HIER. in Dan. 3, 92 p. 512A in Am. 4, 9 p. 1030C. AVG. serm. 161, 4, 4 p. 880in. non timetur gehennae -o. '-o tribulationis': AVG. in Rom. 71 (*ad Rom. 12, 20*) p. 2083med. ad -em, id est contribulationem spiritus. GREG. M. moral. 16, 39 p. 1141A animae iustorum quibus (*quasi auro*) -e tribulationis et subtrahuntur vitia et merita augentur. *Schmeck.*

exusto, -āre. *ab* exurere. ***i. q. vehementer exurere***: ITALA IV Esdr. 8, 23 (rec. ψ) domine ..., cuius aspectus -at abyssos (excitat *l. v., Vulg.* arefacit).

[GLOSS. V 249, 29 torridis ... **exustuōsīs** (*falsa l. v. pro* extuosis [*i.* aestuosis]).]

exustūra, -ae *f.* *ab* exurere. ***i. q. combustura***: PLIN. VAL. 3, 37tit. ad -am frigoris (*syn.* adustionem. *ex Plin. med. 3, 13* ad frigore exusta). *Hiltbrunner.*

exusurr- *v.* exsusurr-.

exūthenismos *m.*, ἐξουθενισμός. *cf.* IVL. RVF. rhet. 6 p. 39, 31 ἐξουθενισμός figura haec fit, cum rem aliquam extenuamus et contemtam facimus (***item graece scribitur apud*** DON. Ter. *ubique, sc. codicum lacuna suppleta ex editione Stephani; nota tribus Hecyrae [v. l. 36 sq.] locis codd. quosdam vocem praebere suppletam, ut vid., etiam ex Steph. edit.* [*vel eius fonte*]): DON. Ter. Eun. 982 τὸ 'quendam' ἐξουθενισμόν et εὐτέλειαν significat. Ad. 119 totum hoc τῷ ἐξουθενισμῷ legendum est. 729 ἀφελῶς et cum ἐξουθενισμῷ respondendum. Hec. 36 τῷ ἐξουθενισμῷ, ne gravem passus videatur iniuriam (320). 551 mollis est ἐξουθενισμός criminis de consuetudine.

exūtor, -ūsus sum, -ī. *ab* ex *et* uti. ***fere i. q. utendo consumere.*** ***p. p. p.*** -ssus *v. p. 2112, 33.* [*cf. et p. 2122, 42.*]

ITALA apoc. 19, 15 (Cypr. testim. 2, 30 p. 99, 18) gladius **exutrimque** (*B*, utrimque *W* [*M = Vulg.*]; *om. cett.*) acutus (ῥομφαία ὀξεῖα, *Vulg.* gladius ex utraque parte acutus).

exūtus *v. p. 2122, 12. cf. p. 2097, 51. 2112, 33.* *K.*

exuvia, -ae *f. v. l. 47.*

exuviae**, -ārum *f.* ***per retrogr. q. v. deriv. ex pl. formatum: exuvia, -ae *f. v. p. 2129, 59.* *cf.* **exuvium**, -ī *n. p. 2130, 34.* *ab* exuere (*v. p. 2112, 42 et Walde-Hofmann³, p. 434*). PAVL. FEST. p. 81 -ae ab exuendo dictae. ***scribitur***: exs- (*v.* CASSIOD. gramm. VII 204, 5 *p. 2112, 44*). ***in codd.***: TAC. ann. 3, 72, 1 (*M*). FRONTO p. 210 N. exub-: NOT. Tir. 33, 20 exubiae. ***in codd.. e. g.*** APVL. apol. 15 (φ; *corr. b, sic* 51). met. 2, 30 (*F* φ). *al.* ITALA I Macc. 5, 68 (*L*). AMM. (*V saepius*). ENNOD. carm. 2, 135, 2 (*B*). *al.* ***in inscr.***: CE 1368, 2 (*a. 521, in epitaphio Ennodii*). ***scriptura falsa***: excub- *saepe, cf.* scub-: ITALA I Macc. 5, 68 (*G*). ***de formis***: *abl. plur.* -ieis CE 1800, 3. ***de notione*** (*v. et p. 2129, 50. 55 sq.*): NON. p. 458, 7 -as et spolia non solum hominum tegmina aut vestes dici posse Vergilius auctor est in georg. lib. III (*437, v. p. 2129, 45*) dicens de serpente *eqs.* Accius Bacchis (*256, v. p. 2129, 13*) 'tunc pecudum -as *eqs.*' (*cf. de pelle*: SCHOL. Verg. Veron. Aen. 2, 473 utrum bene positum sit '-is' in significatione pellis; dialectici enim tradunt inde bene dici '-as' unde dici et induviae recte possint. ISID. orig. 12, 4, 47 [= GLOSS.L IV dub. Plac. E 26/7, *v. adn.*] tunicae serpentium -ae nuncupantur, eo quod his, quando senescunt, sese exuunt, quibus exuti [-tis *l. v.*] in iuventam redeunt. dicuntur enim -ae et induviae, quia exuuntur et induuntur). ***ad not. q. e. spolia*** (*cf. et p. 2131, 42*): CHAR. gramm. p. 35, 18 B. -ae λάφυρα σκῦλα (*cf.* GLOSS.L II Philox. EX 225 λάφυρα ἐκδύματα. *al.*). SYNON. Cic. p. 415, 20 B. arma. tela. insignia. ornamenta militaria. spolia. manubiae. -ae. praedae opimae. rapinae. victoriae. tropaea. triumphi. GLOSS.L III Abol. EX 91 spolia quae occiso hosti tolluntur. I Ansil. EX 1447 -ae hominum dicuntur, induviae deorum apud paganos. *cf. et p. 1314, 62.* ***graece respondet***: δέρμα *p. 2129, 38.* ἐσθής *p. 2131, 75.* ἱμάτιον *p. 2131, 84.* λάφυρα (-ον) *p. 2131, 43.* λείψανα *p. 2132, 81.* σκῦλα *p. 2131, 27.* *v. et p. 2130, 10 sqq.* ***ex doctrina gramm.***: *plur. tantum esse testantur*: PROB. app. gramm. IV 195, 32 CHAR. gramm. p. 35, 18 B. SERV. Aen. 2, 275 PHOC. gramm. V 428, 8. *al.* ***de usu***: -as exuere *p. 2129, 48 sq. 2133, 13* (*cf.* -as exspoliare *p. 2131, 26*). ***in lusu verborum c. voce*** induviae *p. 2131, 66. cf. et opp. p. 2132, 1.* -ae indumentorum (vestimentorum *l. v.*) *v. p. 2131, 68.* ***legitur inde a*** PLAVTO, ACC., CIC., CATVLLO, VERG., TIB.

[***falso pro*** 'exequias': CIL VIII 14613, 8 mesuleum (*i.* '*mausoleum*') p⟨ecunia⟩ sua et -as fec(it). ***deleatur***: CHALC. comm. 76 (*cf.* Frg. poet. Lat. p. 164 frg. 13 M.).]

[Kornhardt]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

fere i. q. **tegmina exuenda** (*significatur: ipsa actio exuendi p. 2130, 4; res induenda, indumentum p. 2131, 63*):

I *spectat ad* **tegmina corpori animantium innata,** *adhaerentia, quae exuendo detrahi (deponi v. l. 44) possunt (de rebus per comparationem v. l. 79 sqq. accedit gen. explicat. l. 54. 56 [cf. p. 2130, 5])*:

A *proprie*: 1 *de pelle animantibus detracta (quae hominibus pro indumento, ornatu sim. est) nec non de rebus variis inde ad usum hominum paratis (de loris l. 11, de veste l. 32, de utribus l. 41, de laqueis l. 76. cf. l. 57 sqq. de -is mollitis v. l. 12. 28 sq.)*: a *generatim*: PLAVT. Most. 882 *erus* castigabit ... *servos* bubulis -is (*i. loris*. VAL. FL. 6, 358 bovis -as multo qui frangit olivo [*cf. l. 10*]. AMM. 20, 7, 13 aries [*i. machina*] ... umectis taurinis copertus -is). ACC. trag. 256 *Bacchae* tunc silvestrum (*Ribbeck*, -es *Non. p. 244, 17*; pecudum *Non. p. 458, 12*) -as laevo pictas lateri accommodant (*cf.* CARM. de mens. 2, 10 cinctum pelle lupae promptum est cognoscere mensem : ... Mars dedit -as). 446 *apri Calydonii* -as *Meleager* et coronam ... muneravit *Atalantae* (447. OV. met. 8, 428 -as rigidis horrentia saetis terga dat et ... insignia dentibus ora [*antea*: mei spolium ... iuris. *cf. p. 2130, 7*]. STAT. Theb. 1, 490 terribiles ... saetis ac dente ... -ae, Calydonis honos). VERG. Aen. 11, 577 *pro* longae tegmine pallae tigridis -ae per dorsum a vertice pendent (*cf.* STAT. Theb. 10, 411 *Dymas* tergo ... quas ... ferebat). *al.* OV. met. 1, 476 *Daphne* silvarum tenebris captivarumque ferarum -is gaudens. VAL. FL. 3, 721 nullae ... leonis -ae *conspiciuntur ab Argonautis* ([*sc. quia deest Hercules*]. *sim.* SIL. 2, 156 -ae capiti *Theronis* impositae tegimenque leonis ... attollunt ... rictum. STAT. Theb. 4, 155 gentilis honos *Tirynthiorum* [11, 46]. TERT. pall. 4, 4 *nec* scapulae *Omphales* sub -as ... bestiae tantae introire potuissent, nisi diu mollitas et evigoratas et exodoratas). 5, 491 *Pelias* sibi me (*i. Iasonem*) auratae pecudis ... -as perferre iubet (*sim.* 6, 19; *syn.* vellera. 8, 65). LACT. inst. 4, 17, 19 *animalia* indumentum -is suis exhibent *homini* ([CLAVD. 21, 261]. *sim.* HIL. in Matth. 2, 2 p. 925A -is immundarum pecudum ... *Iohannes* induitur [*antea*: pilis ... camelorum vestis adtexta]). mort. pers. 5, 6 *legati* cum -as capti principis *Valeriani* apud deos *barbaros* ... cernerent (*antea*: derepta ... cutis et exuta ... pellis [*p. 2130, 56 sq.*]. *sim.* FIRM. err. 16, 2 *Pallas* ut de morte patris crudelius triumpharet, -is corporis eius ornata est [*v. app. cr.*]. *cf. Clem. Alex. protr. 2, 28, 2 p. 21, 3 πατρῴῳ κεκόσμηται δέρματι*). AMBR. in psalm. 118 serm. 11, 13, 1 uter ... de (*om. pars codd.*) -is fit animantis mortui (*cf.* 11, 13, 2 [*allegorice de Christianis*] repleti spiritūs iucunditate *tamquam vini* ..., erimus -ae spiritales ... infusam nobis ... gratiam *divinam* ... reservantes). *al.*

b *speciatim*: α *de serpentis (stelionis l. 48 sq., draconis l. 53) cute, quae exuendo deponitur (v. l. 4; cf. p. 2128, 63 et p. 2113, 82 sqq.* VERG. georg. 3, 437 *anguis* cum positis novus -is nitidusque iuventa volvitur ([Aen. 2, 473]. LVCAN. 9, 718 scytale ... -as positura suas. SOL. 27, 31 hiemales -as prima ponit). SVET. Nero 6, 4 serpentis. APVL. apol. 51 remedio esse (*cf. infra l. 57*) . . . -as stelionum, quas ... more ceterorum serpentium ... exuant (*cf.* SERV. auct. Aen. 2, 473 bene *poeta* corium, quo serpens exuitur, -as dixit). TERT. pall. 3, 2 *serpens* ab ipso ... limine *specūs* erasus (*med.-pass.*) -is ibidem relictis novus explicat (*antea*: cutem egrediens). AMM. 16, 12, 39 purpureum signum draconis summitati hastae ... aptatum velut senectutis (*gen. explicat.*) pandentis -as. ADNOT. Lucan. 6, 679 'viventis cerastae ... membranum' pellis (*gen. explicat.*) dicit -as (*sc. poeta*). MARCELL. med. 9, 102 serpentis senectus, id est -ae, decocta (*sic pro medicamine*: 17, 49. 27, 80. *cf. l. 48*). ANON. Ps. Aug. serm. ed. Mai 59, 1 p. 118 (*cf. CPL 368 sermo 3 et ind. Vet. Lat. Beur. p. 56*) serpens ... deposita -a (*v. p. 2128, 47*) veteri velut novus efficitur. *al.*

β *de pennis aquilae (in allegoria)*: AMBR. bon. mort. 5, 16 p. 718, 4 anima ... nostra sicut aquila alta (*i. caelum, deum*) petat, ... renovatis splendescat -is (*sc. pennis*).

γ *de leprae tegmine quod per Christi verbum exuitur*: AMBR. vid. 10, 62 p. 253B sacerdoti se offerre *sanato* praecipitur, ut carere in perpetuum leprae possit -is (*cf. Vulg. Luc. 5, 14* pro emundatione tua).

2 *de quadam tegminis parte, quae demitur, i. de capillis, saetis sim.*: CATVLL. 66, 62 nos (*i. coma Berenices*) ..., devotae flavi verticis -ae (SEN. Phaedr. 1181 capitis -as cape, ... frontis ... abscisam comam, *umbra Hippolyti*. TERT. cult. fem. 2, 7 l. 13 ne -as alieni capitis, forsan immundi, ... Christiano capiti supparetis, *mulieres*). APVL. met. 3, 18 magicae (*cf. p. 2132, 16*) disciplinae potestate ... illa corpora (*caprarum, i. utres*), quorum fumabant stridentes capilli, spiritum mutuantur *vitalem* ... et, qua nidor suarum ducebat -arum, veniunt (*sc. pro amato iuvene, cuius capillis caprini suppositi erant*). NEMES. auc. 21 fultus equi niveis silvas pete ... -is (*i. laqueis confectis ex saetis equinis*): praeda est facilis (*sc. venanti scolopacem*).

B *per comparationem*: 1 *de feno, de libro arboris*: SIDON. epist. 8, 8, 1 quousque prati comantis -as hibernis novalibus non ut eques sed ut bubulcus abscondis, *Syagri*? CASSIOD. var. 9, 38, 4 hodie quoque 'librum' virentis ligni vocitamus -as. 2 *audacius de particulis a superficie corporis defluentibus (opp.* radii*), quae imaginem efficiunt in speculo*: APVL. apol. 15 num, ut ait Epicurus, profectae a nobis imagines velut quaedam -ae iugi fluore a corporibus manantes ... an ... radii nostri *imaginem in speculo efficiant*.

II *spectat ad* **tegmina, quae animantibus exuuntur vel induuntur** (*hic illic significatur actio exuendi: p. 2131, 39. 51. 2133, 10. 12. c. gen. explicat. [cf. p. 2129, 5] v. p. 2131, 69. 2132, 77. 79. 2133, 7 sqq.*):

A *fere i. q.* **spolia** (*i. arma [lorica, galea, clipeus sim.]) praeda, manubiae, quibus spoliatur pugna victus (de venatoriis spoliis v. l. 74. 83 sqq. cf. p. 2129, 17. 23 sq. 2131, 17. in certamine curruum l. 47 sqq.*): 1 *usu generali*: a *sensu stricto*: α *definitiones, distinctiones*: SCHOL. Lucan. ed. Web. 1, 137 vestimenta spolia; nam spolia quae capiebant de victis hostibus, appendebantur in quercubus (*v. infra l. 75*). DIFF. Suet. p. 308, 7 spolia et -ae quid differunt: spolia saucii gladiatoris et victi esse dicuntur, -ae in bello interfecti ducis nominantur. ISID. orig. 18, 2, 8 spolia hostium: praeda, manubiae, -ae, partes ...; haec et -ae ab exuendo dictae, quia exuuntur (*cf. p. 2120, 8*). diff. 1, 199 inter -as et spolia: -ae ducum sunt, spolia privatorum. 1, 533 spolia ad exspoliantes, -ae ad exspoliatos.

β *quae adversario fere interempto exuuntur, ex bello reportantur (hic illic '-is' indicari videtur aut victoria e. g. l. 49. 50 sq. [per hendiadyoin l. 50 sq.] aut clades, strages l. 53 sq. de -is quas victor induit v. l. 25 sqq. 38 sqq.)*: PLAVT. Epid. 38 videndum est, ut materies suppetat scutariis, si in singulis stipendiis *erilis filius* ... ad hostes -as dabit (*scurriliter, i. armis sibi exutis hostem ditabit*). VERG. Aen. 2, 275 Hectore, qui redit -as indutus Achilli ([*Serv. auct. ad l.*: hoc est arma, quae occiso Patroclo ademit]. *cf.* AVSON. 437, 2 p. 388 P. ad ostentationem gloriosi facinoris ... -is ... armatus). 2, 646 hostis -as ... petet (*aliter l. 29*). 11, 790 *loquitur Arruns*: non -as pulsaeve tropaeum virginis (*i. Camillae*) aut spolia ulla peto *ab Apolline* ([SERV. *ad l.*: de occisis hostibus triumphabant *veteres*, de pulsis figebant tropaea]. *cf.* SIL. 14, 502 cristam galeae trucis -asque precatur de duce Marcello superos temerarius *Podaetus*). *al.* PROP. 4, 10, 6 imbuis exemplum primae tu, Romule, palmae huius (*i. facti gloriosi, sc. ornandi -is templum Iovis. cf. infra l. 59*) et -o ([*v. p. 2128, 47*] *i. spoliis opimis*) plenus ab hoste redis *eqs.* LIV. 30, 28, 5 *exercitum Hannibalis* -as non militum tantum, sed etiam imperatorum portantem. VAL. MAX. 3, 2, 21 *Q. Occius* Celtiberum ... consectatus interemit detractasque corpori eius -as ovans laetitia in castra rettulit (*cf.* AMM. 24, 4, 4 cum -is remeavit ad castra). SEN. Ag. 880 *Agamemno* Priami superbas corpore -as gerens (*seq.* cultus ... hostiles). VAL. FL. 3, 143 'has ... -as et opima cadavera' Nestor 'linquite' ait (*cf.* SIL. 9, 85 -as ... prostrataque corpora campo lustrat *Satricus*). SIL. 5, 369 Mago -as secum caesique *Appii* volutans ... mente necem. 11, 376 praeda et captiva leguntur corpora dereptaeque viris ... -ae, fausti superis libamina belli (*cf.* 15, 695 raptare perempto gemmiferi spolium cultus auroque rigentis -as. PRVD. psych. 476 cingula et -as gaudet ... rapuisse. *cf.* CLAVD. DON. Aen. 2, 645 p. 233, 22 -as tollet). STAT. Theb. 6, 350 Getici pecus *Chromis* ... Diomedis, at ... *Hippodamus* iuga patris *Oenomai* habet, crudelibus ambo -is diroque inbuti sanguine currus. 9, 563 hostiles ... -as. silv. 1, 2, 181 *imperator* iuveni (*i. Stellae*) ... Dacas ... -as laurosque (*v. l. 20 sq.*) dabit celebrare (*ludis triumphalibus*) recentes. QVINT. decl. 306 p. 201, 26 ducum -ae. FIRM. err. 24, 5 cognoscitur statim *ab angelis* ... filius dei, ... vident prostrati hostis -as (*i. vident mortem superatam et fractam esse. cf.* 24, 2ex., *sc. morte Christi*). AMM. 25, 1, 6 cuius (*i. Adacis satrapae*) -is interfector Iuliano oblatis remuneratus *est*. 31, 2, 22 pro ... -is gloriosis interfectorum avulsis capitibus detractas pelles ... iumentis accommodant *barbari*.

γ *quae suspenduntur, figuntur a victore (de tropaeis navalibus v. l. 60 sqq. 66 sq.)*: ① *in templis sim. (ex voto aut in dedicatione)*: CIC. Manil. 55 locum (*i. rostra*) ... -is nauticis et classium spoliis ornatum (PANEG. 11, 19, 5 *sidera* navalia trophaea promittunt, ut ... rostra campi novis ornetis -is *eqs. cf.* PRVD. c. Symm. 2, 62 vis decorare tuum, ... Roma, senatum? suspende -as armis et sanguine captas). PROP. 4, 10, 6 *v. supra l. 32.* SIL. 2, 191 spolium ... Herculeasque tibi -as, Dictynna, vovebat (*sc. dimicatura*) *Asbyte*. 6, 665 navale trophaeum, rostra gerens ... surgebat ... columna; -as Marti donumque Duilius ... mersa Poenorum classe dicabat (*cf. l. 60 sqq.*). STAT. Theb. 4, 333 mirabar, cur templa mihi tremuisse Dianae ... visa sacrisque -ae cecidere tholis ([*sim. de malo omine*: 9, 577 delapsas adytis, quas ipsa dicarat *Atalanta*, -as]. silv. 1, 4, 33 accipit omni -as Diana tholo captivaque tela Bellipotens). 7, 55 (*aedibus Martis*) terrarum *victarum* -ae circum (*sc. suspensae sunt*). 8, 589 has Marti aut tibi, bellica Pallas, -as figemus. 10, 337 Phoebe, tibi -as monstratae (*mihi a te*) praemia noctis ... trado. CE 1800, 3 cornigeram cepi ... eisque eius templum tuum, *Latonia*, decoravi. ⓘⓘ *in quercu truncove eius (nemore p. 2131, 4) pro tropaeo*: VERG. Aen. 10, 422 haec arma -asque ... tua quercus, *Thybri pater*, habebit. 11, 7 quercum decisis undique ramis *Aeneas* constituit tumulo fulgentiaque induit arma, Mezenti ducis -as tibi, *Mars*, ... tropaeum; ... aptat ... cristas telaque *eqs.* LVCAN. 1, 137 quercus ... -as veteris populi sacrataque gestans dona ducum (*v. Adnot. Lucan. ad l.*: est enim consecrata Iovi ideoque plena donis). STAT. Theb. 2, 726 tibi, *Pallas*, fracta virum spolia informesque dicamus -as (*sc. suspendimus quercu*). 9, 592 (*antea*: quercus erat, Triviae *sacra* ...: hic ... reponere tela *dentesque* ... suum ... figere *eqs.*) vix ramis locus, agrestes

[Kornhardt]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

adeo omnia cingunt -ae. Ivv. 10, 133^b bellorum -ae truncis adfixa tropaeis (sc. quercubus), lorica et fracta de casside buccula pendens eqs. Clavd. 22, 372 in Martis triumpho Bellona ... ditibus -is tendens ad sidera quercum praecedit. sim. in lucis: Clavd. Don. Aen. 10, 420 p. 346, 18 arma hostis ... consecrabo arbori tuae, Thybri, hoc est: armis atque -is eius tropaeum suspendam in luco tuo. Clavd. rapt. Pros. 3, 338 silva superbit -is deorum (seq. Gigantum tergora dependent eqs.).

δ quae in aedibus victoris servantur pro decore gentis domusque: Tib. 1, 1, 54 bellare decet ..., ut domus hostiles praeferat -as. Prop. 4, 11, 43 non fuit -is tantis (gentis Corneliae) Cornelia damnum, quin et erat magnae pars imitanda domus. Stat. Theb. 6, 67 Archemoro in rogo iacenti arma ... et veterum -as circumdat turba aulicorum. Clavd. 7, 23 reptasti, Honori, per scuta puer, regumque recentes -ae tibi ludus erant. 10, 218 illic (in thalamis) -as ... cumulate parentum. quidquid avus ... quidquid ... quaesivit genitor bellis (seq. omnes thalamo conferte triumphos).

b *sensu laxiore: fere i. q. praeda (venatoria l. 22. cf. p. 2130, 8), res pretiosae, quae victis eripiuntur, bona publicata sim.:* Prop. 4, 1^b, 116 natat -is Troicis Graecia (i. naves Graecorum a Troia revertentes) pressa suis. Sil. 16, 556 praemia quae Scipio dat ex praeda Punica: vestis ... pretia et sonipes et crista nitenti insurgens cono, spolia -aeque Libyssae. Mart. 1, 55, 7 cui licet -is nemoris rurisque (v. l. 17) beato ... plenas expficuisse plagas. Qvint. decl. 306 p. 202, 1 legistine ... decennis belli -as contendisse ... reges? Tac. ann. 3, 72, 1 hostiles -as (cf. l. 29) aut exundantes opes ornatum ad urbis ... conferre. Itala I Macc. 5, 68 (cod. L) Iudas destruxit aras ... et expoliavit -as civitatum (praedavit spolia rec. B, gr. σκῦλα). Paneg. 2, 26, 1 sub Maximo tyranno comportabantur ... spolia provinciarum, -ae exulum, bona peremptorum (sim. ironice: Amm. 14, 8, 15 tributa ex Cypro velut hostiles ... -ae ... in urbem advectae sunt per Catonem. 15, 13, 4 Romanis ductoribus ad colligendas oboedientium -as occupatis). Amm. 28, 2, 14. Ambr. Tob. 11, 38 sedet ... creditor ..., agitat hastas, feralem instituit de ... debitorum -is auctionem. Prvd. psych. 451 his (i. acu, fibula, diademate sim.) se Sobrietas et totus Sobrietatis abstinet -is miles. Clavd. 20, 200 mulieres quas debellata maritis oppida, quas magnis quaesitae viribus ornant -ae (cf. carm. min. 30, 46 parentum cingeris -is, Serena). 24, 18 laurus (i. triumphi Stilichonis) haec Alamannorum spoliis, Australibus illa ditior -is. Petr. Chrys. serm. 54 p. 352^A si quis fraude lucratus deo offert, deus in tali munere -as (cf. p. 2130, 4) suorum pauperum, non misericordias intuetur. Mvtian. Chrysost. hom. 12, 2 p. 317^p. med. Melchisedek cui ... decimas dedit Abraham ... ex praecipuis. praecipua -ae dicuntur (gr. p. 98^a. med. ἀκροθίνια τὰ λάφυρα λέγεται). Cassiod. in psalm. 118, 162 p. 894^C bellantium, qui et hostem se vicisse gaudent et -as multas invenisse gratulantur.

2 *per comparationem, similitudinem:* Plavt. Men. 196 -as facere quas vovi, volo (i. pallam uxori raptam dicabo [cf. p. 2130, 59] meretrici). Cic. Sulla 50 tu, Torquate, ornatus -is Sullae (qui victus erat a patre Torquati accusatoris in petitione consulatus) ... venis ad eum lacerandum, quem interemisti, ego ... spoliatum defendo. Catvll. 66, 14 maritus dulcia nocturnae portans vestigia rixae, quam de virgineis gesserat -is (cf. p. 2130, 4 et Ov. epist. 5, 140 spolium virginitatis). Prop. 2, 14, 27 magna ego (i. Propertius) dona tua figam (cf. p. 2130, 58), Cytherea, columna, taleque ... carmen erit: 'has pono ante tuas tibi, diva, ... aedes -as, tota nocte receptus amans'. 4, 8, 63 aemulas direptisque comis tunicisque solutis excipit ... taberna; ... Cynthia gaudet in -is victrixque recurrit. Ennod. carm. 2, 66, 4 cum ... procellosus refluentis portitor undae Africus ut captas me rotat -as.

B *spectat ad certas res, quae ratione varia '-ae' vocantur, sc. fere* **vestes** *(necnon insignia, ornamenta sim. complectitur vox diversas res [e. g. p. 2132, 27. 31]; de ense p. 2132, 28; de thorace, galea sim. p. 2132, 25; de insignibus p. 2132, 50. 57):* **1** *proprie:* **a** *i. q. vestimentum, velamen exutum (de ephippiis sim. p. 2132, 3. nota [e. g. l. 68 sqq.] sensu laxiore [inprimis aetate inferiore] saepius significari indumentum, evanida notione exuendi; in lusu verborum l. 66):* *α generatim:* Plavt. Men. 191 alloquitur meretrix indutum palla: quid hoc est? :: induviae tuae atque uxoris -ae (sc. palla, qua spoliavit vir uxorem, ut daret meretrici). Ser. Samm. 588 aegrotus inrigat urina -as. Heges. 4, 17 p. 269, 14 ut lineis incolae utantur -is indumentorum ([gen. explicat. cf. p. 2130, 5]. Hier. adv. Pelag. 1, 29 p. 524^A hominibus saeculi, ... si pretiosis ... utantur -is. cf. Mart. Cap. 1, 65 p. 30, 10 senatum ... contrahi et ... Tonantem -is [i. corona, amictu, calceis] indusiari [seq. indumenta ... apponit]. 2, 114 p. 48, 3 -as filiae ornatusque; seq. induta). 5, 5, 1 p. 305, 18 milites ingressi ... specie civili sed interius armati reiectis -is gladios attollunt loricato pectore (gr. 5, 100 τὰς ἐσθῆτας ἀπορρίψαντες). Vvlg. Ezech. 26, 16 auferent -as suas et vestimenta ... abicient. Prvd. c. Symm. 1, 547 videas ... senatum -as deponere pontificales (i. paganas. antea: amictum sumere). Sedvl. carm. pasch. 5, 200 Christi in -is (-as V^1) sors mittitur (seq. vestis. cf. op. pasch. 5, 16 p. 286, 8 milites ... tunicam sortiti sunt quis haberet). Ennod. opusc. 3, 144 p. 368, 10 David Sauli pepercit ... et in testimonio concessae potestatis -arum eius particulam rapuit (cf. Vulg. I reg. 24, 5. 12). Arator act. 1, 811 viduae bracchia monstrant -is onerata ..., quas Tabithae ... texuerant ... manus (cf. act. 9, 39 χιτῶνας καὶ ἱμάτια). Regvla Tarnat. 1 p. 979^A monachus novicius cum alia meruerit indumenta, priores -ae in sua non erunt potestate. al. nota (v. p. 2131, 62): Apvl. Socr. 23 p. 173 in emendis equis omnibus -is (i. phaleris, frenis, ephippiis sim.) amolitis equum ipsum nudum et solum, corpus eius et animum contemplamur. *β de velaminibus quae post Christi resurrectionem repeuriuntur in sepulcro:* Tert. apol. 21, 21 nihil in sepulcro Christi repertum est praeter -as sepulturae (Consvlt. Zacch. 1, 21 p. 27, 17 felicis sepulcri -ae). Lact. inst. 4, 19, 7 -ae, quibus convolutum corpus Christi incluserant sepelientes (epit. 42, 1 -ae corporis [aliter infra l. 79]). Sedvl. carm. pasch. 5, 343 cuius ad -as sedet angelus? (syn. amictus. op. pasch. 5, 28 p. 297, 2, syn. lintea, velamenta).

b *res quae remanent, relinquuntur a mortuis (l. 25. 30), amantibus perfidis (l. 17. 21. 27; respiciuntur vestes e. g. l. 21 [cf. l. 24], insignia l. 24 [cf. p. 2131, 61], ludicra l. 30 sim.), quae redintegrant dulcem memoriam (l. 17. 26 sqq.), aptae sunt rei magicae (l. 16. 23 et cf. p. 2129, 72):* Verg. ecl. 8, 91 (in re magica v. l. 15 et cf. infra l. 67) has olim -as mihi perfidus ille reliquit, pignora (i. fere munuscula amantis, v. Conington-Nettleship ad l.) cara sui: quae ..., terra, tibi mando; debent haec pignora Daphnim (sc. domum reversurum). Aen. 4, 496 (v. C. Buscaroli et A. S. Pease ad l.) pyram ... erige, Anna, et arma viri thalamo quae fixa reliquit impius, -asque omnes lectumque iugalem ... superimponas (sim. in rogo struendo: 4, 507 -as ensemque relictum effigiemque Aeneae [v. Conington-Nettleship ad l. et cf. supra l. 15]. Lvcan. 9, 177 Cornelia collegit vestes ... et insignia Magni armaque et impressas auro ... -as pictasque togas. Clavd. Don. Aen. 6, 220 p. 538, 28). 4, 651 incubuit ... Dido toro dixitque ...: 'dulces (v. supra l. 14; i. amati viri) -ae, dum fata deusque sinebat, accipite hanc animam meque his exsolvite (respicit ensem v. l. 22) curis' (Mar. Victor aleth. 3, 179 pater maerens filio mortuo raptum quaerit ... -asque tenet dulces puerilibus annis [i. res quibus puer ludere solebat]). Sil. 10, 568 Aemilio Paulo omnibus -is nudo (i. si decus imaginum, insignium, pompae funebris plane defuisset) iamque Hannibal unus sat decoris laudator erat.

c *de insignibus deorum (eorumque simulacrorum, quae deponi apponive possunt. ad rem v. Marquardt, Staatsverw. III p. 508^in. 509; Pollack, RE VI 1700, 27 sqq. [nota et homines e. g. triumphantes l. 45 sqq., mystas l. 52, eisdem his -is distingui]. de amictu l. 53, cf. l. 49):* Fest. p. 364 tensam ait vocari Sinnius Capito vehiculum, quo -ae deorum ludicris circensibus in circum ad pulvinar vehuntur (sic de -is trium deorum Capitol. in pompa vectis: Val. Max. 1, 1, 16 Varro consul quod ... in Iovis ... tensa ... puerum histrionem ad -as tenendas posuisset eqs. [Lact. inst. 2, 16, 16]. Fronto p. 210 N. pompas ... et tensas et -as a maioribus dicatas deis. Tert. spect. 7 p. 8, 26 de tensis ..., de -is. Act. lud. saec. Sept. Sev. [CIL VI 32333] 8 B 6 ⟨ex⟩uvias in pulvinari). Plin. nat. 7, 145 Metellus Macedonicus triumphans ... deorum -is (cf. Svet. Aug. 94, 6 pater Augusti somnians videre visus est filium ... cum fulmine et sceptro -isque Iovis Optimi Maximi ac radiata corona). Apvl. met. 9, 4 asinus divinis (i. deae Syriae) -is onustus (i. simulacro deae cum amictu, cf. 8, 27). 11, 10 antistites sacrorum Isidis ... qui ... potentissimorum deum proferebant insignis -as (i. lucernam, manum, vannum sim. in pompa). 11, 29 -as Isidis deae (quibus mystes induitur), quas in provincia sumpsisti, ... ibi depositas perseverare nec te Romae ... felici illo amictu illustrari posse. Socr. 14 p. 149 inter res quibus gaudent numina: pomparum agmina ..., sacerdotum officia eqs.; item deorum effigies et -ae, templorum religiones. Tert. coron. 7 l. 33 Argis signum Iunonis ... palmite redimitum, subiecto pedibus corio leonino insultantem ostentat novercam de -is utriusque privigni ([i. et Liberi et Herculis]. cf. Lact. inst. 2, 4, 19 Dionysius tyrannus pateras et -as et parva ... sigilla, quae simulacrorum protentis manibus tenebantur, detrahebat). pall. 4, 10 pallium super omnes -as et peplos augusta vestis est.

2 *per comparationem et allegoriam:* **a** *spectat ad hominis (bestiae infra l. 68) carnem, corpus (quasi vestem):* *α de animantium (avis Phoenicis p. 2133, 1 sq.) reliquiis quae remanent abeunte anima vitave, fere i. q. cadaver, corpus sepultum:* Apvl. met. 2, 30 cantatrices anus -is ... mortui adolescentis imminentes (sc. ut perpetrent rem magicam, cf. l. 15). Heges. 5, 18, 2 p. 336, 11 fame oppressi lacertis viridibus ceterisque serpentini generis coctis -is pestem addebant inopiae. 5, 27 p. 364, 12 (in obsidione) omnia sunt repleta cadaveribus, deformes -ae iacent, exsangues reliquiae defunctorum. Ambr. epist. 53, 4 p. 1166^C operculum, quo regales -ae (i. imperatoris Valentiniani) claudantur ([5 p. 1167^A -is ..., ne aestivo penitus solvantur calore]. cf. Clavd. 26, 611 absumpti ... igne Valentis [patris Stilichonis] -as. Ennod. carm. 2, 135, 2 cum perstat gravior, bustum Fortuna per iram contulit -is, Maioriane, tuis [sc. parvum, exile]). Prvd. perist. 11, 183 animae -as sancti Hippolyti quae continet ... aedicula. Avg. serm. 310, 2, 2 p. 1413^med. in eo ... loco, ubi posuit carnis (gen. explicat.) -as Cyprianus ([i. sepultus est]. cf. CE 1368, 2 [a. 521] Ennodius vatis ... hoc posuit tumulo corporis -as). CE 906, 6 (a. 396) est sublime solum templi martyris -is ([Pass. Clem. 24, 1 ut ostendat ... dominus martyris sui [i. Clementis] -as [gr. τὸ λείψανον. seq. in arca saxea corpus sancti Clementis]. cf. CE 1437, 1 sanctorum -is penitus confine sepulch⟨rum⟩ promeruit ... Marina). 1421, 4 haec Satyro, fratri Ambrosi, meriti merces, ut sacri sanguinis umor (sc.

[Kornhardt]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Victoris martyris) finitimas penetrans adluat -as *Satyri*. *de reliquiis avis Phoenicis*: LACT. Phoen. 106 Phoenix ruptis pullulat -is. 118 cineres -asque suas (*antea*: quidquid de corpore restat).

β de carne, corpore, sc. ut hominis vili vitiosaque parte, quae relinquatur, reiciatur a Christiano (*exuta a Christo infra l. 13*): LACT. epit. 63, 8 *homines* decurso ... vitae spatio atque abiectis fragilium corporum -is ad aeternam ... beatitudinem transferantur (AMBR. bon. mort. 11, 50 p. 746, 14 *homo* corporis huius opertus -is). HIL. trin. 10, 48 p. 382A si in morte *Christi* vis mortis est et non per potestatem dei carnis -ae (*v. p. 2129, 1. cf. l. 12*) sunt. AMBR. Isaac 6, 52 p. 676, 13 *anima* conformans se ad *Christi* ... voluntatem, ... iam non sentit carnis -as, iam quasi spiritus exuit se corporis coniunctione ([*cf. aliter l. 10*]. CARM. adv. Marc. 2, 166 *Christus* exuit -as carnis et debita mortis. *cf.* AMBR. Isaac 6, 55 p. 679, 20 ne qua anima *intrans caelestem urbem Hierusalem* -as secum vehat carnalis illecebrae. *antea*: operimenta fucorum). paenit. 1, 14, 68 p. 487A ne interioris nostri *amore illicito* uramus -as (*seq.* animae vestimentum velamenque carnale). CONSVLT. Zacch. 3, 2 p. 99, 30 -is veteris hominis absumptis *vivamus*. CE 1347B, 1 (*a. 371*) ex⟨uu⟩iis resolutus in aetheris aequore tutum curris iter ... integer a vitiis (*cf. v. 25* nova ... vestimenta tulit).

γ de carne hominis, forma humana, qua induitur Christus: PETR. CHRYS. serm. 5 p. 197A posteaquam Christus nostrae carnis suscepit onus et deus induit -as humanas, veraciter se deus hominem vocat.

b *de virtutibus vel vitiis, quae tamquam vestes animam tegunt*: AMBR. Iob 3, 4, 10 p. 254, 20 *Adam* si ieiunavisset et fidei servasset -as nec se aspexisset intectum. myst. 8, 43 p. 403B *ad Christi altaria contendit plebs* depositis ... inveterati erroris -is, renovata in aquilae iuventute. in psalm. 45, 14, 3 vestem lucis (*i. Christiani pii*) induimus, non in amictus tenebrosae conversationis atque -as revertamur. PS. AMBR. apol. Dav. II 8, 40 p. 385, 2 *Bathseba quae significat humanam condicionem* erat ... nuda virtutum, quia per insidias serpentis genitalibus erat naturae suae -is destituta. PHILIPP. in Iob 24 p. 681D *impiis* nudis fide ..., vestimenta ... spei ... ceterarumque virtutum -as non habentibus, quibus animae exornantur. AVG. ord. 2, 2, 6 p. 149, 1 quasi quaedam (*quae adhaerent animae*), ut ita dicam, sordes atque -ae, quibus se ille (*i. sapiens*) mundavit ..., ei animae (*sc. sapienti*) serviunt.

exuvium, -ī *n.* *v. p. 2128, 47. 2130, 34.* *Kornhardt.*

exvulnero *v.* evulnero *p. 1082, 16 sqq.* *adde* CHIRON 355 ut -entur (*trad.*) extrema (*cf. gr. Hippiatr. I p. 31, 6* ἑλκοῦσθαι).

[**exystre** (PS. SORAN. quaest. med p. 367, 3) *v.* xyster *et* xystra.]

ezecontas. *nomen dub. orig.* *i. q. herba dracontea*: PS. APVL. herb. 14 l. 12 alii dorcadion, profetae, -s ([*vel* ececontas *rec. β; om. recc. αγ*]. *inde* GLOSS. III 561, 63 ezegontas dragontea. *cf. vol. V 1, 2065, 54 sqq.*).

ezoani i. semperviva GLOSS. III 561, 59 (ezoon *corr. Svennung in plagulis, qui dittographiam* i *litterae ab hoc glossarum codice saepius, e. g. p. 551, 18. 567, 53 praeberi docet et ad confusionem* a *et* o *litterarum e. g. p. 554, 58. 570, 24 affert.* *forma add. ad vol. I 1462, 63 sqq.*). *pertinere videtur ad* PS. APVL. herb. 124 l. 11 Graeci aizo(o)n ..., Latini ... sempervivum. *i. q. herba* ἀείζῳον (*v. gr. Diosc. 4, 88. al.*). *K.*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae